

II
138206 б

ДМК

(36449.)

59.

v. F. 511.

~~T. 348~~ Duf 59.

1484.

CV d. 7.

H
II

138206 b

Incunabel

1905 a. 2nd Bill. Div. 7, 1907 Fourth

A bstractio ē duplex. s. forme a materia & vīlis a particularibus	.q.	40 ar° 3°
Abstractum & concretum in diuisis idem sunt	.q.	40 ar° 1° ad 1°
Abstrahere ḵigit dupl'r. s. cōponēdo vīl p modū ab' cōsideratōis	.q.	85 ar° 1° ad 1°
Abstrahere species itelligibiles a sensibiliue ē angelis impossibile	.q.	55 ar° 2° ad 2°
Abstrahē spēs it: illigib's a sensibili' mediati'b' sc̄ib' & talis potētis sensitivis sit q' anime separate non contingit	.q.	89 ar° 7°
Abstrahit homo vt intelligat quod angelis non conuenit	.q.	85 ar° 1°
Abstrahit phisicus metaphysicus & mathematicus differenter	.q.	85 ar° 1° ad 2°
Accidentia conferunt ad cognitionem quod quid est	.q.	18 ar° 1°
Accidens q' excedat suum subm in agendo non ē h̄cūs, rōnem sed q' excedat in essendo	.q.	115 ar° 1° ad 5°
Accidens per se non potest alterius accidentis esse subiectum nisi ordine quodam	.q.	77 ar° 7° ad 2°
Accidens quare magis dicitur entis q' ens	.q.	90 ar° 2°
Accidia quid est & auaritia & q' sola superbia & inuidia sūt in demonib's	.q.	63 ar° 2° ad 2° & 3°
Actio aliqua dupliciter dicitur intellectualis vno modo sicut consistens in intellectu: alio modo vt regulata imparata ab aliquo intellectu	.q.	112 ar° 1° ad 1°
Actio est actualitas virtutis sicut esse substantie vel essentie	.q.	54 ar° 1°
Actio & passio licet sint idem subiecto: proprijs tamen differunt rationibus	.q.	28 ar° 3° ad 1°
Actio in manens est perfectio agentis transiens vero mobilis	.q.	18 ar° 3° ad 1°
Actio imanens non ē media inter agens & obm sicut trāscens: s; vñlonē seq̄f obi cū agente	.q.	54 ar° 1° ad 3°
Actio imanens quandā de sui rōe infinitatē b; simpl'r. s. ut intelligere vīl fm qd vt sentire	.q.	54 ar° 2°
Actio intellectua quare remittitur in nobis & non in angelis	.q.	112 ar° 1° ad 5°
Actio motoris non attribuitur moto nisi sicut instrumento	.q.	76 ar° 1°
Actio nature tendit ad vnum quod ē effectus per se & non per accidens	.q.	116 ar° 1°
Actio nihil aliud iportat q' ordinē origis qd ē a pncipio vel a cā remoto motu	.q.	41 ar° 1° ad 2°
Actio nullius creature potest esse eius substālia	.q.	54 ar° 1°
Actio personalis pducens personam nūbil aliud ē q' bitudo pncipiū ad personā q' ē a pncipiū	.q.	41 ar° 1° ad 2°
Actio tripliciter alicui attribuitur: vel fm totu; secundum pte: vel fm accidentis	.q.	76 ar° 1°
Actio vt dicit originem motus non ponitur in diuisis nisi grāmatice	.q.	41 ar° 1° ad 5°
Actiois pncipiū ab actione denominari potest & ab effectu actionis	.q.	37 ar° 2° ad 2°
Accipere vñiuoce non dicitur de filio & creatura licet sit vtricū commune	.q.	33 ar° 3° ad 2°
Actualitas per p̄m inuenit in forma subali q' in ei' subo sed forme accidentalē cōcuerso	.q.	77 ar° 6°
Actum eē posterius suo pncipio contingit vellex parte agentis vel ex parte actionis	.q.	42 ar° 2°
Actus amoris tendit in bonum quod q' vult alicui & in id cui vult bonum	.q.	20 ar° 1° ad 5°
Actus diuinus non omnis ē distinctiūs: sed solum ille qui implicat potentiaz	.q.	41 ar° 4° ad 3°
Actus intellectus beati: beatitudo creata dicitur	.q.	26 ar° 3°
Act' meritorij beatitudinē agli et ipa beatitudo nō vnu s; diuersa istāta respiciunt	.q.	62 ar° 5° ad 2°
Actus multiplices intellectus nō diuersificant potentiam s; so'm q' diuersa reducūt pncipiū	.q.	74 ar° 1° ad 5°
Actus simpliciter ep̄sor potentia: sed in quodlibet potentia ē prior actu	.q.	5. ar° 1°
Act' voluntatis cadit & continetur sub obiecto intellectus	.q.	87 ar° 4°
Actu carstatis imperfete meremur: sed non actu perfecte	.q.	62 ar° 9° ad 1°
Adam perfectus pductus fuit scdm tria nām. s. vīres & oīum sciam	.q.	94 ar° 3°
Ide in statu innocentia dīnītua subuentū fuisset ne dicetur i bis q' sciam nō habuit vel dicēti sibi falsum d' ḵigētib' futurū l' cordiū cogitatōib' pos' cē credidiss s; n̄ ita eē	.q.	94 ar° 4° ad 5°
Additio bono cōntiali fieri non potest	.q.	103 ar° 3° ad 3°
Additio diuinio eē non conuenit: sed cē predicabili vt animali	.q.	3 ar° 4° ad 1°
Affectus aic non sunt in intellectu p similitudinē s; vi in subo s; sic pncipiū i pncipio	.q.	87 ar° 4° ad 5°
Affectus cogitationum ab angelis per effectum cognosci pncipiū	.q.	57 ar° 4°
Affinitas nō b̄it in fm materiam sed fm vītūm sc̄is derivatam ab anima aui	.q.	119 ar° 2° ad 2°
Agētia q' magis diuinās ptcipant perfectides tāto magi' nitūt eas transfūder in alias	.q.	106 ar° 4°
Agens non intendit plūtatem materialē vi finem	.q.	47 ar° 3° ad 2°
Agens non semper ē nobiliss patiente	.q.	79 ar° 2° ad 3°
Agens per intellectum ē p̄s agentē per naturaz	.q.	19 ar° 4°
Agens per naturam non agit nisi vnu voluntarum nō plura	.q.	47 ar° 1° ad 1°
Agens p' nō pp finis idgentia agit sic agēs imperfectū: s; vi suam cōcitet bonitatē	.q.	44 ar° 4° ad 1°
Agens quoddam ē cā fieri tñ sui effectus: & quoddā fieri & cē	.q.	104 ar° 1°
Agens rōem boni & appetibilis b; in q'cū oīa sibi appetunt assimilari	.q.	6 ar° 1°
Agens vle l'z, non sit vñiuocum: nōtñ ē oīo equocum	.q.	13 ar° 5° ad 1°
Agens vle sufficit ad generationem animalium imperfectorum	.q.	45 ar° 8° ad 3°
Agere compositi & forme dīa	.q.	77 ar° 1° ad 3° & 4°
Agere sibi sile non ē aliquam nām absolute pducere sed ē cā ad aliqd applicare	.q.	45 ar° 5° ad 1°

Agere tripliciter dicitur sive formaliter effectus et per modum causae finalis	.q. 48 ar. i° ad 4"
Agit homo libero iudicio: bruta vero quodammodo non libero. In animata vero nullo	.q. 83 ar. i°
Agunt quedam libertate arbitrii: quedam vero non	.q. 59 ar. 3°
Aliquid est in genere contingit duplum sive per se et reductum	.q. 5 ar. 5°
Aliquid prius altero potest dici ordine nature vel generationis	.q. 77 ar. 4°
Anare seipsum est vel esse sibi appetere hoc quod obiectum contingit creaturis	.q. 60 ar. 3°
Amore alicie amat deus rationalem creaturam: irrationali non amore concupiscentia	.q. 20 ar. 2° ad 3"
Amor dei melior est quam eius cognitio: corporalium vero cognitio melior quam corporis amor	.q. 82 ar. 3°
Amor essentialis et personalis penes quid dicitur	.q. 57 ar. 1°
Amor est primus motus cuiuslibet appetitus et virtutis	.q. 20 ar. 1°
Amor gaudium et dilectionis: quomodo deo attribuitur licet sint passiones	.q. 20 ar. i° ad 1"
Amoris diuinae voluntatis et nostre domini	.q. 20 ar. 2°
Angeli corpora assumunt ut per corporalium prepetates in spiritualium prepetates mens deducam huius	.q. 51 ar. 3° ad 1"
Angeli et non corporalis conuentunt in universi constitutione	.q. 61 ar. 3°
Angeli ex acre condensando et formando corpora assumunt	.q. 51 ar. 2° ad 3"
Angeli incorruptibilitas ex eius subsistencia sumitur et ob ratione signum accipimus	.q. 50 ar. 5°
Angeli inferiores per supiores reguntur et omnia corporalia per angelos	.q. 110 ar. 1°
Angeli immediata habent presidentiam non solum super celestia corpora: sed et super inferioria	.q. 106 ar. i° ad 1"
Angeli licet oculi immediate videant diuinam excellentiam non tamen ceteris videtur diuinorum opum rationes	.q. 113 ar. 5° ad 1"
Angeli mittuntur custodes propter eos quod saluandi sunt	.q. 108 ar. 5° ad 1"
Angeli noiantur a simplici manifestacione diuinorum quam nonnulli dicunt	.q. 75 ar. 7°
Angeli numero destinguuntur non potest absque specifica distinctione	.q. 113 ar. 7° ad 1"
Angeli pacem amare sibi videntur tripliciter exponit	.q. 57 ar. 2°
Angeli per species inditas respondentes non cognoscunt in ipsis et particulari respectu ad formam et materialiam	.q. 112 ar. 3° et ad 4"
Angeli quod assistentes dominum sunt quod a deo immediate dominas recipiunt illuminationes quod est prime ierarchie	.q. 107 ar. 5° ad 2"
Angeli quod semper loquuntur et quomodo non	.q. 112 ar. 3°
Angeli ratione divine visionis oculi assistentes dominum: sed ratione perceptis dominorum opibus agunt prius ierarchie.	.q. 58 ar. 3° ad 2"
Angeli sillogizando non adiscuntur ita quod rationis iugementum cognitionem accipiant sillogizando	.q. 64 ar. 4° ad 3"
Angelus bonis non existit in celo: nec malis in inferno: nec boni gaudiu minuit nec mali penaz	.q. 54 ar. 5°
Angelis solus intellectus et voluntas de viribus aie competunt	
Angelo cuiuslibet impressa est in suo specie secundum eam est naturale sit ita quod in natura suo specie subsisteret et per ipsam se intelligeret	
Angeli apparitionis veteribus primis figure erant incarnationis christi	.q. 56 ar. 2°
Angelus a gregorio metaphysic aetat rationale noitat propter similitudinem rationis	.q. 51 ar. 2° ad 1"
Angelus dominus subiectus quod semper est in actu intelligendi et non in potestate	.q. 51 ar. 1° ad 2"
Angelus duplex est ratione cognitionis secundum rationem naturalem et alteram gloriam	.q. 50 ar. 1° ad 2"
Angelus huius ratione cognitionis totaliter completa per species naturales aia vero non	.q. 62 ar. 1° ad 3"
Angelus licet sit incorporeus potest tamen motus eius in loco esse continuus	.q. 55 ar. 2°
Angelus licet sit supra tempora quod est numerus motus celli eius tamen operatus tempore mensuratur	.q. 55 ar. 1°
Angelus motus non indiget ad motum localis si hoc est loco derelinquit ut eius custodiat	.q. 61 ar. 2° ad 5"
Angelus non est ordinis inferior demonibus praecedit licet superioribus ordinis nature	.q. 113 ar. 6° ad 2"
Angelus non ita agit ab actore non quod non agat libera voluntate	.q. 109 ar. 4° ad 3"
Angelus non mouet localiter ad cognitionem acquirendam: sed ad aliquid operandum in loco	.q. 60 ar. 1° ad 2"
Angelus non est in potestate intelligibilis respectu sue entitatis	.q. 55 ar. 2° ad 3"
Angelus per actionem mouet ad motum corporis assuptri et non ad motum celli cuius ipse est motor	.q. 56 ar. 1°
Angelus per immaterialia intelligibilis materia cognitionis habet non econuerso	.q. 51 ar. 3° ad 3"
Angelus post electionem habet liber arbitrium inflexiblem: vero non	.q. 84 ar. 7°
Angelus potest moueri de loco ad locum per transitum medio: quod corporis mobilis est impossibile	.q. 63 ar. 6° ad 3"
Angelus quod est de intellectu: et homo rationis	.q. 53 ar. 2°
Angelus quare de mens et intellectu et aia non	.q. 58 ar. 3°
Angelus quare dicitur mens vel intellectus et aia non	.q. 54 ar. 3° ad 1"
Angelus quare inclinatur secundum totam suam rationem in re apprehensa et bonum non	.q. 79 ar. 1° ad 3"
Angelus glibet dicitur determinatum gradum perfectionis huius speciei	.q. 62 ar. 6°
Angelus quod est in appetitu et apprehensione fantastica boni et aialium potest cognoscere	.q. 50 ar. 4°
Angelus solo intellectu cognoscit que bonum per plures potest cognoscere	.q. 57 ar. 4° ad 3"
Anima alienata a sensibus potest quodammodo futura cognoscere re stirps et bruta	.q. 57 ar. 2°
Anima cognitione imaginis in dei cognitionem ducitur	.q. 86 ar. 4° ad 1" et 2"
Anima cognitionem rationis non habet in natura sicut angelus sed a rebus acceptam	.q. 93 ar. 8°
Anima cognoscit seipsum per suum actum reflexum	.q. 76 ar. 5°
Anima corporis in natura unita vitam collocat in futuro non immortalitatem	.q. 89 ar. 2°
Anima necessario corpori unitis est propter ipsius operationem	.q. 97 ar. 3°
	.q. 70 ar. 3°

Anima corrupto corpore remanet in suo eē incorruptibili et subsistēt.	:q. 76 ar° 2° ad 2 ^m
Anima de oībus rebus iudicat per primā veritatem.	:q. 16 ar° 6° ad 1 ^m
Anima despotico pncipatu corpori dñi: et intellectus irascibili et concupiscebili politico.	:q. 81 ar° 3° ad 2 ^m
Anima est pīmū pncipiū vīte et non' aliquod corpus.	:q. 75 ar° 1°
Anima est qñdoq̄ intelligens in po' et sciam a rebus acquirēs.	:q. 90 ar° 1°
Anima est quodammodo omnia.	:q. 16 ar° 3°
Anima est o' primo nutritur: sentim' mouemus fm locuz; et intelligimus.	:q. 76 ar° 1°
Aia gnati cātūr ab aia gnanti v'l a vture ab ipsa in seie deriuata.	:q. 118 ar° 1°
Aia in cōstum forma nō ordinatur ad vltiorez actuz: sed ē finis gnatōnls	:q. 77 ar° 1°
Aialla vīna dispēsatione i padissuz fuerūt adducta spēs uō diaboli opatiōe.	:q. 102 ar° 2° ad 2 ^m
Aialla pfecta non sola vture celestis corporis possūt gnari.	:q. 91 ar° 2° ad. 1 ^m
Aia licet sit vīta mē virtutem tñi habet supantez materiam;	:q. 76 ar° 1° ad 1 ^m et 2 ^m
Aiallū que decisa vñunt partes non carent sensu et appetitu.	:q. 76 ar° 3°
Aia nāl'r corpori vñitur: qz est ipfecta et i po' in gnie intelligibillum.	:q. 51 ar° 1°
Aia nāl'r non cognoscit nīl que hñt formaz in mā vt est vñta corpori.	:q. 12 ar° 11°
Aia nibil eoz que cogscit habet in sūnā al'r non cognosceret.	:q. 75 ar° 2°
Aia nō eo mō quo opatur ad totuz opatur ad ptes: s; fm puer posterius.	:q. 76 ar° 8°
Aia nulluz corpus mouere pōt preter vñtum sibi.	:q. 117 ar° 4° ad 1 ^m
Aia om̄s pfectionis allaz formaz in se completestime continet.	:q. 76 ar° 4°
Aia oīuz potentiaz suaz est pncipium s; nō oīu; ē s̄bm.	:q. 77 ar° 8°
Aia pductur a deo disposita materia p actionē agentis.	:q. 118 ar° 2° ad 3 ^m
Aia quare dicitur spiritus.	:q. 97 ar° 3°
Aia quare ultimum graduz intellectualis tenet et non angelus.	:q. 75 ar° 7° ad 3 ^m
Aia p̄ sit forma carēs materia duplex ratio.	:q. 75 ar° 5°
Aia separata cognitionez cōfusam et non p̄pā ht de oībus nālibus.	:q. 89 ar° 3°
Aia separata p spēs ifusaz ofusaz de rebus ht cognitionēz āgels vō pfectaz et etiā singulariuz.	:q. 89 ar° 4°
Aia separata quare nondicitur persona.	:q. 29 ar° 1° ad 5 ^m
Aia separata quibus spēbus intelligit.	:q. 89 ar° 1° ad 3 ^m
Aia separata quō p̄pus cognita non cognoscit p conuersionez ad fantasmata.	:q. 89 ar° 6°
Aia separata singularia in cōlligit p influxum spēp ex diuino lumine.	:q. 89 ar° 7°
Aia si per modū q̄ competit subiis separatis intelligeret: cōfuse et imperfecte cognosceret	:q. 89 ar° 1°
Ainam aligd sentire cum corpe et sine corpe quomodo contingit	:q. 77 ar° 5° ad 3 ^m
Aia; eē icorpoream et sūsistētem ex ei' intelligibili opatione pbat: cui' ipsa pncipiuz.	:q. 75 ar° 2°
Aia fieri sine corpore est ipsam n̄ h̄c nālem pfectionem.	:q. 90 ar° 4°
Aia se cognoscere p actum intellectus dupliciter contingit.	:q. 87 ar° 1°
Aia se fēstre v'l intelligere sile ē ac si dicat aligs spaz texē v'l edificaē: h̄ n̄ ē sūtla Arl.	:q. 75 ar° 2° ad 2 ^m
Aia vñri corpori vt for' v'l vt motor: d̄ra receptionis vñtions ad corpus.	:q. 76 ar° 6°
Aie quare multiplicantur in vna spe et non angelī.	:q. 76 ar° 2° ad 2 ^m
Aie rō est vt sit forma corporis mīcti: maxie reducti ad equalitatez oplexione	:q. 76 ar° 5°
Aie ratio persone non conuenit.	:q. 75 ar° 4° ad 2 ^m
Aie rōnali q̄ non sunt sibi determinata auxilia a natura.	:q. 76 ar° 5° ad 4 ^m
Aie rōnalis et aliaz formaz diuersus productiōis modus.	:q. 90 ar° 2°
Aie separe et coniuncte diuersus modus intelligendi.	:q. 75 ar° 6° ad 3 ^m
Aie separe se mutuo pfecte cognoscunt angelo vero impfecte.	:q. 89 ar° 2°
Aie sensitivē nulla ē per se opatio: sed solum coniuncti.	:q. 75 ar° 2°
Aie vñri corpori est nāle: a corpore ēt separe nālis aptitudo in est ad vñtōnem.	:q. 76 ar° 1° ad 6 ^m
Analogi propria rō in vno tm̄ regit: vñtōci vero in oībus de quibus d̄r.	:q. 16 ar° 6°
Analoguz in diffinitione om̄uz analogatoz ponitūr.	:q. 13 ar° 6°
Antichristo pscitiz et infidelibus quare danc̄ angeli ad eoz custodiam:	:q. 113 ar° 4° ad 3 ^m
Antiqui nāles ab ipsa veritate coacti p̄muz pncipiuz postuerunt immobile:	:q. 9 ar° 1°
Appetitus aialis formaz seqūr apphēsaz nālis vō ex nā in aligd conueniens.	:q. 78 ar° 1° ad 3 ^m
Appetitus duplez distinguitur in boī seq̄ns cognitionem et non in angelo.	:q. 59 ar° 1° ad 1 ^m
Appetitus naturalis in omnī creatura inuenitūr.	:q. 60 ar° 1°
Appetit' necessario seq̄ formā nālē siue apphēnsaz p sensuz v'l intellectum vt v̄tus distincta.	:q. 80 ar° 1°
Appetitus rep est triplex. s. nālis: aialis: et rōnalis siue intellectualis.	:q. 19 ar° 1°
Appetitus rep in finem triplex distinguitur.	:q. 59 ar° 1°
Appetitus sensitiv' q̄ magis d̄r obedire rōni: q̄ intellectus:	:q. 81 ar° 3°
Appetitus sensitiv' q̄ tñ vno mouetur: intellectu' vero pluribus,	:q. 82 ar° 2° ad 3 ^m
Appetitu intellectio appetē possim' ea bona que sensus non capi.	:q. 80 ar° 2° ad 2 ^m
Appetitu nāli nibil appetit equipantiaz superioris nature.	:q. 63 ar° 3°

<i>Appetunt oia deū appetēdo p̄prias op̄ationes inq̄ptuz sunt quedam silitudinis dūstni eē</i>	.q.	6 ar° 1° ad 2"
<i>Apperunt oia deū vt sinē quocunq̄ appetitu appetant:sue intelligibili:sue sēstibili:sue nāli</i>	.q.	44 ar° 4° ad 4"
<i>Appropatio sit dīns plonis exq̄tuor in creaturis cōsideratis,s.re xtute vnitate r̄ bitudine,q.</i>	.q.	39 ar° 8°
<i>Aquarum congregatiois quadruplex expositiō.</i>	.q.	69 ar° 1° ad 2"
<i>Aque cuius nature sunt que sūt supra celum</i>	.q.	68 ar° 2°
<i>Archaglī noianē resp̄cū iferioz r̄ ageli respectu supiorū medijs exētes</i>	.q.	108 ar° 5° ad 4"
<i>Arreptici eo cognoscunt:q̄a multa loquitur q̄ nūq̄ studuerūt vē h̄s & diuersa l̄decomata.iq.</i>	.q.	115 ar° 5°
<i>Ars imitatiā nāz in sua op̄atione:nō tñ agit vt p̄ncipale agēs vt fz q̄ adiuuans ip̄m.</i>	.q.	117 ar° 1°
<i>Affimilatio ḡiantis ad genitum:fm formaz attēdīt tñ fm maz.</i>	.q.	119 ar° 2° ad 2"
<i>Astrologi aliquādo vera predicit de acribus huais in coi marie: r̄ non in spāli.</i>	.q.	115 ar° 4° ad 4"
<i>Auctoritatē scriptū stādiū ē i bis q̄ nāz excedūt ybi vō auctiās defic̄t seq̄ obem?nē cōditioēz.q.</i>	.q.	101 ar° 1°
<i>Augmētuz virtutis intellective ex dīna grā illuminatio d̄r intellectus.</i>	.q.	12 ar° 5°
B eatūtūdīnez vident omnia que hic agūt:non beatū vero minime.	.q.	89 ar° 8°
B eatī tres dotes h̄nt trībus theologicis virtutib⁹s correspondētes.	.q.	12 ar° 7° ad 1"
B eatitudinez angelus non ē consecut⁹ quā i p̄mo instanti sue creationis merebat.	.q.	65 ar° 5° ad 4"
B eatitudinez consequi sine dūlūo auxilio est impossib⁹lē.	.q.	62 ar° 2°
B eatitudinez vt quis consequat̄ natura r̄ gratia requirūt	.q.	73 ar° 1° ad 1"
B eatitudis dēfīati gradus nō ex sp̄a re visas: ex dīati mois visionis sum̄tūr.	.q.	62 ar° 9°
B eatitudo dīna eminentissime cōtinet oē desiderabile cuiuscunq̄ beatitudis v̄l s̄le.	.q.	26 ar° 4°
B eatitudo ē bonū p̄fīm intellectualis nē cui⁹ cognoscē suaz sufficiētiaz i bō qđ ht.	.q.	26 ar° 1°
B eatitudo est duplex,s.actus beatitudinis q̄ est beatitudo creata:r̄ obm actus.	.q.	26 ar° 5°
B eatitudo est intellectualis v̄l r̄onalis nē vltia p̄fectio:iō nālē desiderat̄.	.q.	62 ar° 1°
B eatitudo in actu consistit r̄ non in habitu.	.q.	58 ar° 1°
B eatitudo preintelligiē ēē in actu intellectus q̄ in actu voluntatis.	.q.	26 ar° 2° ad 2"
B enedictio ad multiplicatōm pertinet creaturarū r̄ scriificatio ad gescenduz in deo	.q.	75 ar° 3°
B enedictio hōini reiterata fuit pp̄ quandā sp̄alem multiplicatōm r̄ōm	.q.	72 ar° 1° ad 4"
B ene operari affectum r̄ rationem requiriē	.q.	115 ar° 1° ad 2"
B ona multa tollerēt si deus nullū malum permitteret	.q.	48 ar° 2° ad 3"
B oni r̄ mali nāli cognitione deum cognoscere p̄nt: sed solum boni p̄ grām	.q.	12 ar° 12° ad 3"
B onitatem p̄fectam r̄ v̄lem hōi conseq̄ p̄t, q̄r̄ b̄titudinem p̄t ad ipsi⁹	.q.	77 ar° 2°
B onitas dei ē cā r̄p̄ non ex necessitate quia ipsa dīna bonitas non dependet ex rebus creati⁹	.q.	104 ar° 5° ad 2"
B onitas eēntialis rei melior ēē non:p̄t accidentalis vero sic	.q.	25 ar° 6°
B onitas rei create nō ēē cēntia eius sed aliqd super additum	.q.	6 ar° 5° ad 5"
B onitas sapia r̄ bui⁹ i noia significat ip̄as p̄fectōes absolute r̄ nō dīnam naturam	.q.	15 ar° 9° ad 5"
B onitas gradus ē duplex,s.vt aliqd sit ita bonum qđ non possit deficere: alius vero quod possit a bono deficere	.q.	48 ar° 2°
B onum aliquod multipliciter consequimur	.q.	103 ar° 2° ad 1"
B onum aliqd deus volendo vult malum tali bono coniunctum	.q.	19 ar° 9°
B onuz cōmūne subtrahī non debet pp̄ malum particulare vitandum	.q.	92 ar° 1° ad 5"
B onū d̄r vñunquodq̄ bonitate dūlīna sicut p̄ncipio effectuо exemplari r̄ finali bonitate non iherēte bonum dicit̄ silitudine bonitatis dūlīne	.q.	6 ar° 4°
B onum ē triplex quoddā qđ totalr̄ per malum tollitur:quoddaz qđ nō totalr̄ tollitur nec diminuitur r̄ quoddaz qđ nō totalr̄ tollit̄ sed diminuitur	.q.	48 ar° 4°
B onū r̄ malū dñr ḡia n̄ simplr̄ fz ɔriop:eo ḡbitus r̄ p̄uartio in oībus ɔrijs saluātūr	.q.	48 ar° 1° ad 1"
B onū r̄ malum sunt d̄re constitutive in moralibus	.q.	48 ar° 1° ad 2"
B onū r̄ verum ad inuicē se includūt̄ in r̄oe v̄lis r̄ particularis	.q.	16 ar° 4° ad 1"
B onum non addit supra ens nisi r̄ōem appetibilis	.q.	5 ar° 13° ad 1"
B onum per eēntiam ē p̄plus bono:per participationem	.q.	5 ar° 2°
B onum per se ē obm voluntatis:malum vero secūdario r̄ p̄ aliud	.q.	20 ar° 1°
B onum qđ volo nō facio:si malum qđ odī illud facio:quō intelligitur	.q.	83 ar° 1° ad 1"
B onum quomodo dicit̄ diffusiuuz sui eē	.q.	5 ar° 4° ad 2"
B onum quomodo ē in re:r̄ verum in intellectu	.q.	16 ar° 1°
B onuz roēm appetibilis bz r̄ perfecti	.q.	5 ar° 1°
B onū simplr̄ ē ens fm qđ: r̄ ens simplr̄ ē bonum fz quid	.q.	5 ar° 1° ad 1"
B onum subistēs amore aicit̄e amat̄ur:inherens vero concupis̄e	.q.	60 ar° 3°
B onū vel malū hōis penes bonā vel malā op̄ationem cōsiderat̄:vel bono vel malo v̄su rep̄	.q.	48 ar° 6°
B onū veruz r̄ ens ouertib⁹r se h̄nt ad inuicē:r̄ solum r̄oe dr̄st	.q.	16 ar° 3°
B onū v̄le naturalr̄ maḡ d̄silit vñiquodq̄ p̄ticularē q̄ suum p̄priū bo⁹ particulaře	.q.	60 ar° 5° ad 1"

Bonum vle solum pōt sufficenter mouere voluntatē	.q. 105 ar° 4°
Bonum vle appetitus fm qd determinat motum honestum vero simp̄r sed delectabile ut quies in re desiderata	.q. 5 ar° 6°
C laror agit virtute forme subtilis cuius ē instrumentum ad formam subalem.	.q. 105 ar° 1° ad 1°
Claritas nō ē in corruptibili sed in voluntate solum	.q. 59 ar° 4° ad 5°
Claror concupiscit aduersus spūm quia passiones rōl repugnant	.q. 95 ar° 2° ad 1°
Claror fm spēm ē de integritate nē r quomodo manus r quomodo nō	.q. 119 ar° 1° ad 2°
Casualia dñsinam demonstrant gubernationem	.q. 103 ar° 5° ad 1°
Casualia r fortuita non in corpore celestia reducuntur sed in dñsinam prouidentiam	.q. 116 ar° 1°
Causa fieri tm̄ alculius effectus directe non ē cā elius eē r conseruari	.q. 104 ar° 1°
Cā scđa instrumentalis in tm̄ p aliquid sibi p̄prium d̄spōitivē opatur ad effectum superioris agentis in ḡtūm eius participat actiōem	.q. 45 ar° 5°
Causalitas dei se extendit ad vla r individualia pncipia	.q. 22 ar° 2°
Causas completas eē plures vni⁹ r eiusdem rei ē impossibile	.q. 52 ar° 3°
Cause contingentes sunt de perfectione vniuersi	.q. 22 ar° 4°
Celi multiplex acceptio s. p̄prie p̄cipiatue r metaphorice	.q. 68 ar° 4°
Celum empyreum quomodo influit in corporibus mobilibus	.q. 66 ar° 3° ad 2°
Celum impossibile ē eē factum ex materia tempore p̄exante	.q. 68 ar° 1°
Celum mā corporalis tempus r natura angelica sunt simul creata	.q. 46 ar° 2°
Cerebri nimia humiditas in pueris neruos inhabilitat ad motum	.q. 99 ar° 1°
Cherubin plenitudo scie noīatur q̄tum ad quattuor	.q. 108 ar° 5° ad 5°
Circumscribi terminis cōntialibus oībus creaturis ē cōe sed non localibus	.q. 56 ar° 1° ad 3°
Cogitatio hōis quid impedit ne ab homine cognoscatur	.q. 57 ar° 4° ad 1°
Logitat̄ cordis r voluntatis affectōis solus ds cognoscit ex effectu hō r demōes	.q. 57 ar° 4°
Logitare ē x̄itatē ingrere quā intellectus pfecte contemplatur: cū eam attingit	.q. 34 ar° 1° ad 2°
Logitativa d̄ rō p̄ticularis q̄ ē collativa intentionum individualium	.q. 81 ar° 3°
Cognitio ade i statu innocentie media fuit inter p̄ntem r futuram s. glie	.q. 94 ar° 1°
Cognitio anime x̄lucte perfectior ē cognitōe ipsius separe	.q. 89 ar° 1°
Cognitio aie separe ē imperfecta r confusa rerum naturalium	.q. 89 ar° 3°
Cognitio aie separe respectu singularium ē per influxum sp̄ru⁹	.q. 89 ar° 7°
Cognitio confusa p̄z ē cognitione determinata	.q. 14 ar° 6°
Cognitio fusa prior ē determinata tā fm sensum q̄ fm intellectum	.q. 85 ar° 3°
Cognitio cōtingentis dupliciter contingit s. In se r in sua cā que se h̄z ad opposita	.q. 14 ar° 15°
Cognitio dei in communi r confuse ē nobis naturaliter infra: in ḡtūm ipse homo beatitudinē naturaliter desiderat	.q. 2 ar° 1° ad 1°
Cognitio r delectio dei ē triplex s. naturalis per conformitatem gracie: r per similitudinē glie fz	.q. 93 ar° 4°
quā triplex imago distinguitur	.q. 57 ar° 3°
Cognitio futuorum ē duplex s. In causis r in scip̄sis	.q. 85 ar° 3°
Cognitio indistincta media ē inter potentiam r actum	.q. 55 ar° 3°
Cognitio magis r minus vle in separatis per ordinem ad p̄simū sumenda ē	.q. 64 ar° 1° ad 2°
Cognitio naturalis demōis de deo perfectior ē naturali nostra cognitōe ipsius	.q. 12 ar° 4°
Cognitio nālis hōis est que ortum h̄z a sensu	.q. 85 ar° 5°
Cognitio naturalis hōis perfecta nō ē absq̄ compositione r divisione	.q. 103 ar° 6°
Cognitio perfecta r optia est que nō solum vniuersalia sed et mīma particularia cognoscit	.q. 55 ar° 5° ad 2°
Cognitio per medium in vniuersali est perfectior cognitione in vniuersali nature rei	.q. 14 ar° 5°
Cognitio rei x̄tingit dupliciter s. In se per p̄prium sp̄m vel in alio s. per sp̄m x̄tinens	.q. 56 ar° 3°
Cognitio rei est triplex s. per p̄ntie cōntias per p̄ntias similitudinis r p̄ similitudinē a re acceptas q.	.q. 64 ar° 1°
Cognitio x̄itas ē duplex s. nālis r p̄ grām q̄ didis i speculatiā r efficacitā q. p̄duē erricem q.	.q. 58 ar° 7° ad 5°
Cognitio vespertinam ē ipsius rei create fm q̄ in p̄pia natura consistit matutina vero fm q̄ res sunt in termino	.q. 58 ar° 6°
Cognitione nāli angelus nō ea pōt cognoscere q̄ ex pura dei volūtate dependent: nec alteri us cogitationes	.q. 57 ar° 5°
Cognitionis enigmata duplex ē obscuritas: prima creature respectu dei: secunda qua homo i peditur a consideratione intelligibilius per sensibiliū occupatōem r hec exp̄ctō x̄secuta est. q.	.q. 94 ar° 1° ad 3°
Cognitionis naturalis angelii r aie d̄ra	.q. 55 ar° 2°
Cognitionis naturalis dei angeli r hōis d̄ra	.q. 12 ar° 4°
Cognitionis in p̄pia sp̄e r in suo simili d̄ra	.q. 12 ar° 9°
Cognitio sp̄e intelligibili alculius ab aliquo nō seq̄t cognitio eius cogitationis	.q. 57 ar° 4° ad 2°
Cognoscere aliquid in scip̄so nō opponitur ei ut cognoscit in sua cā nec inconveniens ē aliqd cognosci per duo media	.q. 58 ar° 7 ad 5°

Cognoscere plures aut pauciores effectus i cā cūlūs ē intellectus	.q. 12 ar° 8°
Cognoscere aliquid per diversa media non inconuenit	.q. 62 ar° 7° ad 1°
Cognoscibile qd est infinitum comprehendē non pōt ab intellectu creāto	.q. 12 ar° 7°
Cognoscibilis diuer sa rō diuersitatem sciarū inducit	.q. 1 ar° 1° ad 2°
Cognoscit dō omne verum non tñ vult omne bonum	.q. 19 ar° 6° ad 2°
Cognoscit aliiquid in aliquo duplī vel sic in obo cognito: vel sic in pñ cognitioñis	.q. 84 ar° 5°
Colores quare inprimunt suas similitudines in sensum: et fantasmatā nō intellectus	.q. 85 ar° 1° ad 3°
Comūnia respectiva quare sunt posteriōra pprijs personarum	.q. 33 ar° 5° ad 1°
Conitas possessionū cā est discordie in pñti statu	.q. 98 ar° 1° ad 3°
Conclusionem eādem demonstrat mathematicus et naturalis: sed mathematicus per mediū abstractum a mā sensibili: naturalis ḥo circa materiam sensibilem	.q. 1 ar° 1° ad 2°
Concordia qd est in demonib⁹ nō est examītia sed ex eorum cōi nequītia	.q. 109 ar° 2° ad 2°
Confirmari i iustitia est beatificari aperta dei visione	.q. 100 ar° 2°
Compabilita non sune que in diuersis generibus continentur	.q. 6 ar° 2° ad 5°
Complexion hōis qd sunt arma et tegumenta aīlūm repugnat	.q. 91 ar° 5° ad 2°
Compositio ē de rōe causati	.q. 5 ar° 7° ad 1°
Compositio ē duplex in rebus materialibus et vna tñ in spiritualibus	.q. 50 ar° 2° ad 5°
Compositio ex actu et pō sola in subijs immaterialibus inveniatur	.q. 75 ar° 5° ad 4°
Compositum ē aliquid qd nulli partium conuenit	.q. 5 ar° 7°
Comphendē dicit si perfecte res cognoscitī sicut cognoscibilis est	.q. 14 ar° 3°
Comprehensio dicitur dupliciter et quomodo ē vna de tribus dotib⁹ anime	.q. 12 ar° 7° ad 1°
Conscia ordinem scie ad aliqd importat qd fit tripliciter	.q. 79 ar° 15°
Conseruare res i ee ē eis conferre ee	.q. 9 ar° 2°
Consilium ut dicit ingressionē nō ē i deo: sed rō prudētie in ipso ē et pudentie	.q. 22 ar° 1° ad 1°
Consumatio opum septis diei fit nature i carnatione et fit ḡe in fine mūdi. o fuitio glorie	.q. 73 ar° 1° ad 1°
Contemplatio ipedit in nobis: ex extiōlo operatione qd non fit in angelis	.q. 112 ar° 1° ad 3°
Contingentia et casuālā dñe pudentie subduntur	.q. 22 ar° 2° ad 1°
Contingentia penes causas proximas attendit	.q. 14 ar° 15° ad 1°
Contingentia fm qd subsunt diuinæ scie sunt necessaria	.q. 14 ar° 15° ad 5°
Contingenter nihil cuenire potest respectu cause vniuersalis	.q. 103 ar° 7°
Contingit aliqd in rebus naturalibus p̄ter naturam dupliciter	.q. 105 ar° 6° ad 1°
Continentia nūc ē laudabilis qd in statu innocentie non fuisse	.q. 98 ar° 2° ad 3°
Continuitatis motus angeli et corporis mobilis dñi per applicationem virtutis et magnitudinis ad locum et solutio demonstrationis Aristotelis	.q. 55 ar° 1° ad 1°
Contraria simul ee non posse quod intelligit cū tñ bonum et malū simul ee nō pñt	.q. 48 ar° 5° ad 3°
Coatrarietas quomodo ē in intellectu et ponente et diuidēte	.q. 89 ar° 5°
Contrariatas alterius contrarij ee cām quomodo contingit	.q. 49 ar° 1° ad 2°
Cōuersio in deū ē triplex. s. p̄ grām p̄fectiā bitulē et p̄p̄atiōnem ad sp̄am qd fit dīna opatōe.	.q. 62 ar° 2° ad 5°
Corpa aiata quare nō accipit̄ immedie debitā q̄titatē sic corpa inanimata	.q. 78 ar° 2° ad 3°
Corpa celestia iō sunt incorruptibilla quare hñi mām n̄ h̄rietati subiectam	.q. 75 ar° 6°
Corpa celestia mouēt ab aliqua subā apphēdēte et aon solū a natura vt ḡuta et levula	.q. 70 ar° 3°
Corpa celestia necessario ponit̄ p̄ncipium gn̄ationis et corruptionis inferiorū	.q. 115 ar° 3° ad 2°
Corpa celestia n̄ imp̄munt directe in hōis volūtate s̄ pac̄is et indirecte	.q. 115 ar° 4°
Corpa celestia ḡe n̄ hñt n̄is nālē opatōem: malū iordinatōis i eoꝝ nālī opatōe ee non pōt	.q. 63 ar° 1° ad 2°
Corpa celestia qmodo i dormiētib⁹ ip̄mūt qdā signa futuroz i corum imaginatione	.q. 86 ar° 4° ad 2°
Corpalium et incorpalium diuersa rō et inētēcēndi in loco	.q. 8 ar° 1° ad 2°
Corpa non viuentia generat̄ sibi simile immedie, viuentia ḥo viroḡ modo	.q. 118 ar° 1°
Corps celestis et corruptibilis dñi sequēdi suam perfectionem	.q. 67 ar° 2°
Corpus humanum duobus iteriori et exteriori corrumpi potest. s. consumptōe humidi et aeris infecione	.q. 58 ar° 3°
Corpus humanū et exteriora ex apphēsione ḡe quomodo imutātur	.q. 102 ar° 2°
Corpus infinite potētie si daret̄ moueret in n̄ t̄p̄re: qd n̄ facit x̄tus ifita intelligentie.	.q. 67 ar° 3° ad 3°
Corpus impa⁹ vt celeste non est vniabile aī: rōnali.	.q. 25 ar° 2° ad 3°
Corpus regrit̄ ad actionem intellectus: pp fantasmatā.	.q. 91 ar° 1° ad 2°
Corrumpti est formaz separata materia.	.q. 75 ar° 2° ad 3°
Corrumpti qd se sive p accīs non cuenit forme hñti ee p se.	.q. 20 ar° 5°
Corruptiones oēs a m̄re dō pōt auferre corporis et mēris n̄ tñ qd corrupta non fuerit.	.q. 75 ar° 6°
Corruptiones et defectus in nālibus qd s̄ de intentione nē v̄lis.	.q. 25 ar° 4° ad 3°
Corruptibile et incorruptibile fm formas non faciunt cōpoita ḡia differre.	.q. 22 ar° 2° ad 2°
	.q. 76 ar° 3° ad 2°

Corruptibilis et incorruptibilis corporis per nam impossibile est quod sit una materia	.q. 66 ar° 2°
Costa ade fuit de perfectione eius, put erat principiū spēi humanae et non ut erat in diuiduum et quomodo multiplicata fuit	.q. 92 ar° 3° ad 1° et 2°
Creatio anime non est ante corpus: sed simul cum creatur corpi infunditur	.q. 118 ar° 3°
Creatio est media inter deum et creaturam et quomodo est creatura et ratio	.q. 45 ar° 3° ad 2° et 3°
Creatio non est mutatio nisi secundum modum intelligendi	.q. 45 ar° 2° ad 2°
Creatio ordinem originis presupponit. scilicet a patre per quem omnia facta sunt: et spiritus sanctus ab utroque per quem omnia gubernantur	.q. 45 ar° 6° ad 2°
Creatore demonstrat potentiam infinitam non ex re facta: sed ex modo faciendi	.q. 45 ar° 3° ad 3°
Creatura corporalis quia particulare quoddam bonum est sequitur strictas in ea	.q. 65 ar° 1° ad 2°
Creatura corporalis realiter refertur ad deum et non econtra	.q. 28 ar° 1° ad 3°
Creatura ens et bonum denominatur a primo ente per modum cuiusdam assylationis	.q. 6 ar° 4°
Creatura ex se non retrahit hominem a deo sed ab ipsius ventis	.q. 65 ar° 1° ad 3°
Creatura materialis similiter ex parte forme finita est secundum rationem materie est infinita sed quid	.q. 50 ar° 2° ad 4°
Creatura quelibet sic se habet ad deum sicut aer ad solem illuminantem	.q. 104 ar° 1°
Creatura quomodo dicitur odire a deo	.q. 20 ar° 2° ad 4°
Creatura rationalis libere et per se agit. et ratione vere nota a deo	.q. 19 ar° 12° ad 3°
Creatura rationalis licet beatum dominum sui indiger tamen gubernari a deo	.q. 103 ar° 5° ad 3°
Creatura spiritualis requiritur ad perfectionem universi	.q. 50 ar° 1°
Creaturam enim deo similes conceditur. sed non econtra	.q. 4 ar° 3° ad 4°
Creaturam non redigit in nihilum natura demonstrat	.q. 104 ar° 4°
Creaturae duplures sunt in deo vel scilicet i conferuante: vel sicut in scientie que sunt via in deo	.q. 18 ar° 4° ad 1°
Creaturae essentiaeibus principiis distinguuntur et non per rationes	.q. 39 ar° 1° ad 1°
Creaturae in quibus apparet ruit. scilicet mysterio angelorum sunt facte ad personam spiritus sancti significativa et non angelorum.	.q. 43 ar° 7° ad 5°
Creatura quod se per se ipsam confuet in esse non potest coincidere a deo	.q. 104 ar° 1° ad 2°
Creaturis in spiritualibus triplex mensura conuenit: secundum tria in ipsis considerata	.q. 10 ar° 5° ad 1°
Lustodia angelorum multiplicem habet effectum	.q. 113 ar° 5° ad 2°
Lustodia angelorum non solum hominibus: sed et toti non corporei et super demones datur	.q. 113 ar° 1° ad 1°
Lustodia homini duplicitate adhibetur. scilicet quantum ad effectum in bono et quantum ad media ad bonum.	.q. 23 ar° 7° ad 3°
D emandandi quare sunt plures quam pauciores salvati	.q. 21 ar° 1° ad 3°
Debetum est duplex sicut duplex ordo. scilicet creature ad deum et creature ad creaturam	.q. 12 ar° 4° ad 2°
Defectus in omni creatura negatiue invenitur et non priuatime	.q. 52 ar° 2°
Delangeli et corporis non est eadem ratio et in loco	.q. 87 ar° 5°
Deliberis et angelorum triplex modus cognoscendi actum intellectus	.q. 52 ar° 3° ad 3°
Demon et anima ad corporis non secundum eadem cause bitudinem compantur	.q. 63 ar° 6° ad 3°
Demon post omnium instantis in quo naturalem motum habuit ad bonum impedimentum prestitum beatitudine: scilicet in malo est confirmatus	.q. 115 ar° 5° ad 2°
Demones certis constellationibus vocati quare magis veniunt	.q. 105 ar° 1° ad 1°
Demones circa visibilia opantur: non formas in primis: sed corporalia scilicet adhibendo	.q. 113 ar° 3°
Demones et angelorum imaginariae apparitiones quomodo care possunt	.q. 113 ar° 4°
Demones et angelorum duobus modis sensu immutare possunt. scilicet interiori et ab exteriori	.q. 114 ar° 1° ad 1°
Demones mittunt a deo aliquando ad impugnandum homines puniendo: sed non ad impugnandum duo ad peccatum; deus permittat	.q. 109 ar° 4° ad 1°
Demones multa faciunt ad punitionem malorum divina volente iusticia vel ad excitationem bonorum	.q. 114 ar° 2° ad 3°
Demones mutare non possunt hominis voluntatem	.q. 60 ar° 4° ad 3°
Demones naturali dilectione bonos angelos diligunt: sed propter iusticie et iniusticie diversi tatem eos odio habent	.q. 63 ar° 4°
Demones nulli inclinatione non tendunt in quocunque malum eo quod nulli homines sunt	.q. 64 ar° 5° ad 3°
Demones non dolent de malo culpe ipsorum	.q. 89 ar° 3° ar° 3°
Demones non oia naturalia cognoscunt: sed multa per longiuscū expensum adiscunt	.q. 11 ar° 2° ad 2°
Demones non possunt care sed concitare cogitationes in nobis	.q. 58 ar° 5°
Demones penes quid decipi possunt et errare et non angelii	.q. 113 ar° 4° ad 2°
Demones per motum spiritum possunt immutare actum nutritive et appetitive virtutis	.q. 65 ar° 6° ad 4°
Demones persistentes in sua prima cognitione naturali quod facti sunt mali	.q. 115 ar° 5° ad 1°
Demones quare magis vexant homines in augmento luce quam alijs spiritibus est duplex ratio	.q. 117 ar° 4° ad 2°
Demones quae simulant se esse animas defunctorum	.q. 64 ar° 5°
Demones quas penas patiuntur cum in eis non sint passiones. scilicet dolor gaudium et tristitia	.q. 115 ar° 5° ad 3°
Demones quomodo elicuntur homines verbis et lapidisbus	25

Demones quomodo se habent ad experientiam et cognitionem virtutis	.q. 64 ar ^o 1° ad 5 ^m
Demones seminibus elementorum que natura facit prius facere	.q. 114 ar ^o 4 ^m ad 2 ^m
Demonibus duplex locus penalis debetur vno rōe sue culpe: alius vero rōe exercitatio būac. q.	.q. 64 ar ^o 4 ^m
Demonibus quomodo pterua fantasia tribuitur	.q. 54 ar ^o 5 ^m ad 3 ^m
Demonis duplet est actus quoque virus semper est malus	.q. 64 ar ^o 2 ^m ad 5 ^m
Demonis peccatum alijs: fit cā peccati q sine mora in superioris affectum consenserunt	.q. 63 ar ^o 8 ^m ad 1 ^m
Demonis peccatum quo peccauit adhuc manet effectum ad appetitum	.q. 64 ar ^o 2 ^m ad 5 ^m
Demoni cogitatione fit in dormientibz aliquā motio in fantasia ad praesignandū aliqua futura que demones cognoscunt	.q. 86 ar ^o 4 ^m ad 2 ^m
Demonstratio est duplex. s. quia et ppter quid	.q. 2 ar ^o 2 ^m
Deo aliiquid dic simile vel dissimile non inconvenit	.q. 4 ar ^o 3 ^m ad 1 ^m
Deo maxime conuenit esse primum principium actuum	.q. 25 ar ^o 1 ^m
Dependentia effectus a causis ordinatis est principaliter a prima	.q. 104 ar ^o 2 ^m
De ppositio semper notat consubstantialitatem	.q. 41 ar ^o 3 ^m ad 2 ^m
Desiderium naturale beatitudinis non subiaceat libero arbitrio licet homo quandam sibi contineat ratione complexionis	.q. 83 ar ^o 1 ^m ad 5 ^m
Desiderium naturale est circa bonum et unitatem	.q. 103 ar ^o 3 ^m
Desiderium nāle rationalis creature est ad ea cognoscendū que sunt de eius perfectione que sunt spes et genera rerum et rationes earum	.q. 12 ar ^o 8 ^m ad 4 ^m
Desiderium nāle rationalis creature respectu duplicis beatitudinis	.q. 62 ar ^o 1 ^m
Deum in unius p creationem commutata creature	.q. 23 ar ^o 8 ^m ad 2 ^m
Deum noiamus ex ei effectibus: non enim modum ipsorum	.q. 14 ar ^o 1 ^m ad 1 ^m
Deus ad duo amat creaturam. s. ut sit et ut permaneat	.q. 74 ar ^o 3 ^m ad 3 ^m
Deus a nobis non cognoscitur nisi per modum puationis et remotionis	.q. 11 ar ^o 3 ^m ad 2 ^m
Deus dicit oīa sua ultra dispōere ex ipso: quod ab ipso est que est inclinatio rerum in id sed quod diuinus res ipse ordinantur	.q. 103 ar ^o 80
Deus est actor malus pene: sed non est causa amoris et ipsionis dñe voluntatis	.q. 48 ar ^o 6 ^m
Deus est beatitudo aie quia in ipso beatificatur	.q. 79 ar ^o 4 ^m
Deus est in omnibus regnibus p eentia: punitus et pōm sicut cā in effectibus picipitibus eiō bonitate specia liter vero in creatura rationali: sicut cognitus in cognoscēte et amarum in amante	.q. 45 ar ^o 5 ^m
Deus est in rationali creatura sic cognitus in cognoscēte: et desideratum in desiderate	.q. 8 ar ^o 5 ^m
Deus est in se ipso et apprehendit se ipsum negatiue exponit et quomodo est sibi finitus	.q. 14 ar ^o 3 ^m ad 1 ^m 72 ^m
Deus est psumptior inferno: excelsior celo: longior terra: altior maris: duplē exponitur	.q. 5 ar ^o 1 ^m ad 1 ^m
Deus est sufficiens omnibus beatitudinibus	.q. 106 ar ^o 2 ^m
Deus est suum esse non patiens secum aliquā compositionem triplici ratione	.q. 3 ar ^o 6 ^m
Deus et angelus cognoscibilis dominus cognoscit: quod de simplici gnu quod est eentia sua: angelus vero p plena. q.	.q. 55 ar ^o 3 ^m
Deus et quod est modo sicut magis et minus propria noia dei et domini	.q. 13 ar ^o 11 ^m ad 1 ^m
Deus facit non quod est perfectius: sed quod conuenientius est rei	.q. 91 ar ^o 5 ^m
Deus hoc fecit ut quis deo non peccaret in mortali vigeret ut ipse sibi auctor eret aut advicta aut ad mortem. q.	.q. 97 ar ^o 1 ^m
Deus mouendo libet arbitrii: non tollit arbitrij libertates	.q. 83 ar ^o 1 ^m ad 3 ^m
Deus non cognoscit infinitam summa ptes pportiones in quantitate	.q. 14 ar ^o 12 ^m ad 1 ^m
Deus pfecte se non cognosceret nisi cognosceret et quocumque modo sua pfectio picipitalis est a creatura	.q. 14 ar ^o 6 ^m
Deus p yna simplicem intelligentiam cognoscit quod composta sunt	.q. 14 ar ^o 14 ^m
Deus potest aliquid facere de parte absolute quod non possit nec pordinavit se facturus	.q. 25 ar ^o 5 ^m ad 1 ^m
Deus primo et p se est forma subsistens non in multis tribus rationibus	.q. 5 ar ^o 2 ^m
Deus quare quoddam eligit et quoddam reprobatur ratione pterius	.q. 23 ar ^o 5 ^m ad 3 ^m
Deus p sit prior mundo duplē potest intelligi	.q. 46 ar ^o 1 ^m ad 8 ^m
Deus quomodo dicitur diligi et odio haberi	.q. 60 ar ^o 5 ^m ad 4 ^m 25 ^m
Deus quomodo dicitur in demonibus sumus et sunt res quodam ab ipso	.q. 8 ar ^o 1 ^m ad 4 ^m
Deus quo est causa mali corruptiōis quarundam rerum sed non procedat ex defectu agentis vel actionis	.q. 49 ar ^o 2 ^m
Deus quomodo est finis ut quoddam bonum habitum et reputatus	.q. 103 ar ^o 2 ^m ad 2 ^m
Deus ratio sue infinitae pfectionis nihil acgrere potest	.q. 9 ar ^o 1 ^m
Deus semper se ipsum mouet sicut desiderat et intellectum a seipso	.q. 105 ar ^o 2 ^m ad 2 ^m
Deus si ples angelorum ples rerum non facit istituisse et ples spes intelligibilis metibus angelicis item. q.	.q. 56 ar ^o 2 ^m ad 4 ^m
Deus sua beatitatem de malis benefacit	.q. 2 ar ^o 3 ^m ad 1 ^m
Deus sua pudentia oīa immediate gubernat: sed per media ea exegitur	.q. 103 ar ^o 6 ^m
Deus sua pudentia infinita effectus infinitum non potest pducere	.q. 7 ar ^o 2 ^m ad 1 ^m
Deus supponit multiplicem hanc potest. s. persona potest supponere et pnam	.q. 39 ar ^o 4 ^m
Deus vult omnes homines salvos fieri: tripliciter exponitur	.q. 19 ar ^o 6 ^m ad 1 ^m
Diabolus appetendo est ut sit iudicinem et non pugnare tantum peccante	.q. 63 ar ^o 5 ^m

Dicere est intuitu cogitationis producere verbū: et inter dicere et intelligere dīa.	.q. 54 ar° 1° ad 2° et 3°
Victio exclusiva duplī sumitur. scathgorice et sincathgorice.	.q. 51 ar° 3°
Dīa est nobilior genere sicut determinatum in determinato et non sicut alias et alia nā alias omnia aialia effent eiusdem speciei.	.q. 50 ar° 4° ad 1°
Dīa se habet ad genus ut actus ad potentiam.	.q. 5 ar° 5°
Differentia semper sunt diuersa et non econtra.	.q. 90 ar° 1° ad 5°
Dificile duplīciter sumitur: et inter difficile et impossibile differentia.	.q. 62 ar° 2° ad 2°
Difficultas bene operandi satisfacti pro peccato.	.q. 95 ar° 4° ad 2°
Diffinitio anime quomodo debet intelligi.	.q. 76 ar° 4° ad 1°
Diffinitio apprehensionis pōita ab Augustino qd totum apprehenditur videnda qd ita videtur ut nihil eius lateat videntē: ut finis cuius circūspicit possit.	.q. 12 ar° 7° ad 2°
Diffinitio pōsona prima est ypostasis proprieitate distincta ad dignitatē pertinente.	.q. 29 ar° 3° ad 2°
Diffinitio persone pōita a boetio persona est rōalis nāe includua subiecta.	.q. 29 ar° 1° arg 1°
Diffinitio pōsona ricardi fm q pōsona dī in diuinis p est diuine nē incōcabilis existla.	.q. 29 ar° 3° ad 4°
Diffinitio significat essentiā exist̄a et forma cōi sup quā addit ypostasis vel persona pōncipia i.	.q. 29 ar° 2° ad 3°
Dignior scia penes certitudinē et māe dignitatē attendit.	.q. 1 ar° 5°
Dilectio dei maior ē aliquo tpc ad peccatorē predestinatum qd ad iustum prescltum.	.q. 20 ar° 4° ad 5°
Dilectio est duplex. sc. nālis que est finis et electua q est eoz que sunt ad finem.	.q. 60 ar° 2°
Dilectio nālis sequitur semper inclinationem nālem.	.q. 60 ar° 1°
Dilectionis naturalis vel non nālis causa est vnitas.	.q. 60 ar° 4°
Dilectionis petri et iohannis q fuerit maior ad christum diuersa assignatio.	.q. 20 ar° 4° ad 3°
Diligere alium sicut se ipsum duplīciter intelligitur.	.q. 60 ar° 4° ad arg 0°
Dimensiones sunt accētia consequentia formam corporeitatis.	.q. 76 ar° 6° ad 2°
Dispositio non semp dicit rē de pdicamento qualitatē: sed rōnem quandoq.	.q. 56 ar° 2° ad 3°
Dispositio optima rebus datur a deo non simplī sed fm ordinem ad propriū finem.	.q. 91 ar° 3°
Dispositio pōt dici tam rō ordinis rez in finem: qd rō ordinis partium in toto.	.q. 22 ar° 1°
Dispositiones esse in mā ante forme introductionem quo intelligitur.	.q. 76 ar° 6° ad 1°
Distantia localis sicut non ipedit cognitionē angeli ita nec locutionem.	.q. 107 ar° 4° ad 1°
Distincta quomodo vna cognitione cognosci possunt.	.q. 58 ar° 7°
Distinctio quanto ē prior: tanto est vnitati propinquior.	.q. 40 ar° 2° ad 5°
Distinctio rerum a prima cā est ppter bonitatem creaturis cōicandam.	.q. 47 ar° 1°
Distinctio sbarum separatarum non pōt esse nisi fm speciem.	.q. 75 ar° 7°
Diuersa facultas videntis deum est ex diuersa lumini glorie participatione.	.q. 12 ar° 6°
Diuersus modus cognitionis aīc sequitur diuersum modū essendi ipsius.	.q. 89 ar° 1°
Diuerterenon pōt homo ab aperta del visione sed in bono confirmatur.	.q. 100 ar° 2°
Diuisio boni i honesto utili et delectabili est per oppositas rōes et non res.	.q. 5 ar° 6° ad 2°
Diuisio ē duplex. sc. mālis q fit ex diōne continui quā legē numerus q est spēs quantitatis que est in reb' mālibus alla est formalis q fit per oppositas formas et h est transcendentis.	.q. 50 ar° 3°
Dotes aīc tribus virtutibus theologicis correspondent.	.q. 12 ar° 7° ad 1°
Dolor culpe bonitatis voluntatis attestatur: pene vero nature.	.q. 64 ar° 3° ad 5°
Dniationum nomen ex triplici rationis significatione sumitur.	.q. 108 ar° 5° ad 2°
Dñari dī bō oībus creaturis ppter quatuor in ipso considerata.	.q. 96 ar° 2°
Dñi dī respectu serui et liberis: et qd fuisse dñiū in statu innocentie.	.q. 96 ar° 4°
Dominiū hoīs sup et aialia ex tribus ostenditur.	.q. 96 ar° 1°
Doni nomen duplīcēm bī habitudinem. sc. a quo: et cui datur.	.q. 38 ar° 1°
Donum propriē est irredibīlis datio gratis data.	.q. 38 ar° 2°
Dormientibus et alienati et sensibus magis percipiunt diuinās revelationes et futuroram p̄cūsiones qd vigilantes et non alienati.	.q. 12 ar° 11°
Dormientibus si qd preter illicitos mores contingat non iputatur ad peccatum.	.q. 84 ar° 8° arg 5°
Duplici rei compōni duplex correspondet intellectus compositio.	.q. 85 ar° 5° ad 5°
Duratio angelī quare infinita dicitur.	.q. 10 ar° 5° ad 4°
E ffectum preservari a cā contingit duplīciter. sc. directe et per accēs.	.q. 104 ar° 1°
Effectus assimilatur composito agenti fm formam: et prime cause fm virtualem continentiam.	.q. 105 ar° 1° ad 1°
Effectus astroz fm māe diuersam dispositionem variantur.	.q. 115 ar° 3° ad 4°
Effectus cāe nō proportionatus in ei non ducit cognitionē p demonstrationē nūli q.	.q. 2 ar° 2° ad 3°
Effectus dei non ducunt nos in distinctam personarum cognitionem.	.q. 32 ar° 1°
Effectus deficiens a forma vel cā particulari non deficit a forma vel causa vī.	.q. 19 ar° 6°
Effectus efficaz custodie angeloz est duplex respectu bonorum et malorum.	.q. 115 ar° 5° ad 1°
Effectus in quā nos dei cognitionem ducunt: q eius virtutem non adequant.	.q. 12 ar° 12°

E ffectus p̄ destinationis q̄ est corona non p̄t amitt̄: q̄ vero ex merito ḡre amitti potest.	.q.	25 ar° 6° ad 1°
E ffectus quidam ex sola diuina voluntate dependent: r̄ quidam non.	.q.	19 ar° 5° ad 5°
E ffectus sicut sequitur a cā agente nāl'r fm mō dum sue forme: ita sequitur ab agente volun- tarlo fm formam ab eo preconceptam r̄ definitam.	.q.	46 ar° 1° ad 9°
E ffectus silētudo nobilius habet esse in cā equiuoca q̄ vniuoca.	.q.	6 ar° 2°
E ffectus sumitur q̄icq; loco diffinitionis pro medio demonstrationis.	.q.	1 ar° 7° ad 1°
E ffectus loco diffinitionis vniur ad demonstrandum causam esse.	.q.	2 ar° 2° ad 2°
E lectio r̄ dilectio in deo r̄ in nobis differenter se habent.	.q.	23 ar° 4°
E lectio pertinet ad vīm appetitivam intellectuam r̄ no n cognoscitivam.	.q.	83 ar° 3°
E manatio propriorum a s̄bo quomodo sit.	.q.	77 ar° 6° ad 2° 23°
E manationis esse vniuersalis r̄ particularia a suis causis differentia.	.q.	45 ar° 1°
E mbris prius vivit anima vegetativa q̄ sensitiva.	.q.	76 ar° 5° ad 5°
E nigma r̄ medī quo adam cognouit deum fuit vñū: licet media cognoscendi sint duo.	.q.	94 ar° 1° ad 5°
E ns apprehendit sine ratione veritatem duplicitate contingit intelligi.	.q.	16 ar° 3° ad 5°
E ns denō ēte bonus de malo: r̄ vñū de m̄ltitudine pdicat: nō tñ oppositū de opposito pdicat.	.q.	11 ar° 2° ad 1°
E ns est propriū obm intellectus nr̄: r̄qd primo cadit in intellectu nostro.	.q.	5 ar° 2°
E ns r̄ verū vt in rebus mālibus fm p̄ntem statum sunt obm intellectus nostri.	.q.	87 ar° 3° ad 1°
E ns simpl̄ est vnum: vnitate vñū forme r̄ non plurim: tripli ratione.	.q.	76 ar° 3°
E ns verū r̄ bonū q̄o se hñt in r̄oe prioris r̄ posterloris in ordine ad intellectum.	.q.	16 ar° 4° ad 2°
E ns vno mō dī vt diuidit in x. pdicamenta alio mō vt dicit veritatē propositionis.	.q.	48 ar° 2° ad 2°
E ntis ūctlo per s̄bam r̄ c̄ptitatem est per applicationē ad aliquam quidditatem.	.q.	5 ar° 5° ad 1°
E ntis diuilio per vnum r̄ multa.	.q.	11 ar° 1° ad 2°
E nunciabilis duplex est esse. s. in voce r̄ in intellectu: in quo per se hñt veritatem.	.q.	16 ar° 7°
E qualitas est cā eq̄les dilectionis: tñ inter eq̄les maior reperi p̄t q̄ inter inequaless.	.h.	96 ar° 3° ad 2°
E qualitas in diuinitate nō dicit r̄lōnem realē distinctam a r̄lōnibus personalibus.	.q.	42 ar° 1° ad 4°
E qualitas vel inequalitas non attendit fm relationem.	.q.	35 ar° 2°
E qualitas mutativa vel similitudo dī in diuinitate fm q̄ significat per noia r̄ non p̄ verba.	.q.	42 ar° 1° ad 5°
E quiūocū r̄ analogum q̄o se habent stricte r̄ large denominari.	.q.	13 ar° 10° ad 4°
E rrare circa fidem duplicitate contingit.	.q.	52 ar° 4°
E rro r̄ falsitas intellectus r̄ sensus quomodo contingit.	.q.	85 ar° 6°
E rro in sensu q̄o 2tingit r̄ in nobis circa rem quam iudicamus.	.q.	17 ar° 2° ad 1°
E rro intellectus nō prouenit nisi ex ipedimento inferioris virtutis.	.q.	94 ar° 4°
E rro triplex euitat ex tripli modo existendi deum in rebus.	.q.	8 ar° 5°
E sse aie intellective est corporis per cōicationem.	.q.	76 ar° 1° ad 5°
E sse aie respectu eius essentie se habet vt formale ad materiale.	.q.	90 ar° 1° ad 1°
E sse anime separari ab ipsa non est potentiale.	.q.	75 ar° 6°
E sse creature distinguitur ab eius essentia.	.q.	7 ar° 2° ad 1°
E sse duplicitate sumitur. s. pro actu essendi r̄ pro compositione propositionis.	.q.	3 ar° 4° ad 2°
E sse est actualitas omnis forme.	.q.	3 ar° 4°
E sse est actualitas omnis rei.	.q.	4 ar° 1° ad 5°
E sse est perfectius q̄ vñens r̄ sapiens r̄ contra quomodo intelligitur.	.q.	4 ar° 2° ad 5°
E sse est prima rerum creatarum quomodo habet intelligi.	.q.	45 ar° 4° ad 1°
E sse est proprius effectus prime cause.	.q.	8 ar° 1°
E sse ens per essentiam est solius deī: q̄ eius essentia est suum esse.	.q.	104 ar° 1°
E sse eternum soli deo competit dicens oppositum contradicit fides.	.q.	61 ar° 2°
E sse in loco duplicitate deo conuenit.	.q.	8 ar° 2°
E sse in omni creatura differt ab essentia: sed non in deo tribus r̄onibus.	.q.	3 ar° 4°
E sse maxime ens r̄ maxime indivisum est de r̄one eius quod est maxime vnum.	.q.	11 ar° 4°
E sse naturale non est mē prime nisi fm q̄ est reducta in actum per formam.	.q.	14 ar° 2° ad 5°
E sse participatum ab eo causatur quod est simpliciter esse.	.q.	44 ar° 1°
E sse prius altero est tripliiter. s. natura generatione r̄ ordine obli.	.q.	77 ar° 4°
E sse proprie competit rei subsistenti simplici aut compositione.	.q.	45 ar° 4°
E sse subsistens in se totam perfectionē essendi continet.	.q.	4 ar° 1°
E sse vbiq; p̄mo r̄ per se est q̄d alicui conuenit fm se totum r̄ non fm partes.	.q.	8 ar° 4°
E ssentia angeli c̄parat ad esse c̄ fm p̄priā r̄oe: r̄ ad ei' intelligē i r̄oe obm intelligibile.	.q.	54 ar° 2° ad 2°
E ssentia angeli non ē sp̄ea qua Intellect' eis possit ferri i q̄dcūq; obm intelligibile.	.q.	55 ar° 1°
E ssentia aie respectu suaz p̄orum se hñt in r̄oe principiū actui finalis r̄ susceptiū.	.q.	77 ar° 7°
E ssentia diuina quomodo est r̄o idealis rerum r̄ non sūt.	.q.	15 ar° 1° ad 2°
E ssentia esse r̄ eternitas idem sunt in deo.	.q.	10 ar° 2°
E ssentia est patris conceditur: sed non pater est essentie.	.q.	39 ar° 2° ad 4°

E ssentia est res generans et res non generans contradictionem non implicat.	.q. 39 ar° 5° ad 5 ^m
E ssentia in creaturis quod sit immediatum principium operationis est impossibile.	.q. 79 ar° 1°
E ssentia non potest esse immediatum principium operationis nisi divina.	.q. 77 ar° 1°
E ssentia significat ut quid persona vel quis proprietas vel quo licet re idem sine.	.q. 32 ar° 2°
E esus ligni paradisi quo fuit causa scientie boni et malorum.	.q. 102 ar° 1° ad 4 ^m
E ternitatis cognitionem per temporis cognitionem accipimus.	.q. 10 ar° 1°
E tua decepta non fuisse nisi prius mente peccasset.	.q. 94 ar° 4° ad 1 ^m
E t si non habeat in se prius et posterius non tamen est eternitas quod competit secum prius et posterius: nec tempus quod in se habet prius et posterius.	.q. 10 ar° 5°
E x creaturis in cognitione essentiae deuenire possumus sed non personaliter praesertim.	.q. 39 ar° 7°
E xclusiva, scilicet solus et tamen quo cvenient divinitas: quod diversimode excludit ea quibus iunguntur.	.q. 51 ar° 5° ad 3 ^m
E x et de propositiones solus habent habitudinem causae efficientis et materialis.	.q. 39 ar° 2° ad 5 ^m
E x prepositio notat ordinem et non materiam in rerum productione ex nibilo.	.q. 45 ar° 1° ad 3 ^m
E xtrahit et memorativa in hoc tempore quandam affinitatem quam habent ad intellectum sunt perfectiores quam in alijs animalibus.	.q. 78 ar° 4° ad 5 ^m
E xtrahi de potentia materie non conuenit rei subsistenti.	.q. 90 ar° 1° ad 2 ^m
A cere aliquid ex nibilo est materia virtutis quam ex contrario.	.q. 45 ar° 5° ad 2 ^m
F acere aliquid propter ordinem nature vel solius dei est.	.q. 110 ar° 4°
F aciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram: duplex est intellectus.	.q. 95 ar° 5° ad 4 ^m
F alsitas facta non attribuitur et non servatur.	.q. 17 ar° 2° ad 2 ^m
F alsitas intellectus est proprium obiectum non est in praesentia in operatione intellectus.	.q. 17 ar° 3°
F alsitas rei contingit duplum per operationem ad intellectum ad quem bene ordinem per se vel per accidentem.	.q. 17 ar° 1°
F alsitas sola secunda operatione intellectus fit in intellectu.	.q. 58 ar° 5°
F alsum deinde ex eo quod aliquid videtur esse quod non est: vel non esse quod est.	.q. 17 ar° 4°
F alsum non fundatur in vero sibi hoc: sicut nec malum in bono sibi hoc: sed in eo quod sibi subicitur.	.q. 17 ar° 4° ad 2 ^m
F ascinatio causatur et fit ex quadam corporis mutatione.	.q. 117 ar° 3° ad 2 ^m
F antasmata quae non impriment suam similitudinem in intellectum possibiliter absque actione intellectus agentis: sicut colores in visum.	.q. 85 ar° 1° ad 5 ^m
F antasie actus fantasticus surgit ab impressionibus interioribus conservatis.	.q. 111 ar° 3° ad 1 ^m
F ati diffinitio quae ponitur a Boetio. 4. de consolatione: quomodo est intelligenda.	.q. 22 ar° 4° ad 3 ^m
F ati et prouidentie diversa ratio ordinis.	.q. 116 ar° 2°
F ato non subduntur que immediate adeo sunt:	.q. 116 ar° 4°
F elicitas accedit esse primum virtutis sicut enti est terminum generationis.	.q. 26 ar° 1° ad 2 ^m
F elicitas aliquis nobis est cognoscere sibi separatas: sed per ipsa se cogitant non esse eis felicitas.	.q. 64 ar° 1° ad 1 ^m
F elicitas ultima huius in eius altissima operatione consistit que est intellectus operatio.	.q. 12 ar° 1°
F emina in adiutorium generationis viri formata est.	.q. 92 ar° 1°
F idei derrogat duplum velle ratione probare que fidei sunt.	.q. 32 ar° 1°
F idei et scientie differentia cognitionis diuinorum.	.q. 12 ar° 1° ad 3 ^m
F ieri aliquid vel moueri propter nam non est in nam ut fluxus et refluxus maris.	.q. 105 ar° 6° ad 1 ^m
F ieri et factum esse simul sunt in quibus non est motus.	.q. 45 ar° 2° ad 3 ^m
F ieri proprie est compositi et non forme.	.q. 91 ar° 2°
F ieri recte adeo quoddam est secundum naturam: et quoddam miraculosum.	.q. 104 ar° 4°
F iliij dei postquam ingressi sunt ad filias huius illorum genuerunt et cetero quomodo intelligitur.	.q. 51 ar° 3° ad 6 ^m
F iliij in diuinis quare non possunt esse plures.	.q. 27 ar° 5° ad 3 ^m
F iliij quibus accidentibus parentibus assimilantur.	.q. 100 ar° 1°
F ilius non id humanum assumpsit nam quod per nos diligenter quam agelicam: sed quod per nos indigebat.	.q. 20 ar° 4° ad 2 ^m
F ilius perfecta est pars imago quod eiusdem est natura: sed alterius est natura: deinde perfecta est imago.	.q. 55 ar° 2° ad 3 ^m
F ilius est alius a patre: sed non diversus a patre.	.q. 31 ar° 2° ad 1 ^m
F ilius est in patre secundum essentiam resolutionem et originem.	.q. 42 ar° 5°
F ilius et spousa secundum ratione unitatis essentie.	.q. 27 ar° 3° ad 2 ^m
F ilius in diuinis generaliter sed non essentia sicut in creaturis.	.q. 39 ar° 5° ad 2 ^m
F ilius intelligendo non format sive producit verbum vel alium filium.	.q. 34 ar° 2° ad 4 ^m
F ilius non dicitur principiatus a patre: et si pater eius sit principium.	.q. 33 ar° 1° ad 2 ^m
F ilius oecum per generationem acceptus: quod ab eterno prius in magnitudine est equalis.	.q. 42 ar° 4°
F ilius perfecta imago patris dicitur.	.q. 93 ar° 1° ad 2 ^m
F ilius per se agit licet a se non agat: quod a se non habet naturam sed a patre.	.q. 42 ar° 6° ad 1 ^m
F ilius per nogenitus est creature quod modo intelligitur.	.q. 33 ar° 3° ad 2 ^m
F ilius quartus filius: splendor: imago et verbum dicitur.	.q. 34 ar° 2° ad 3 ^m
F ilius quare nascitur deus missus patri.	.q. 19 ar° 8°
F ilius quare non potest producere verbum: et spiritus secundum spirare amorem.	.q. 37 ar° 1° ad 4 ^m

<i>S</i> ilius quo noīc pñcipij in rex creatione noīat: sed in rex distinctione alr cōmemorat.	.q. 74 ar° 3° ad 1°
<i>S</i> ilius visi'r missus fuit in assūpta būanitate r nō. s. s. q̄ filius vt scificationis actor r sp̄i	.q. 45 ar° 7° ad 4°
<i>S</i> inem consequēl bois r angeli d̄ra siue diuersa ratio.	.q. 62 ar° 5° ad 1° 73
<i>S</i> inem ultimū sicut non pōt nō velle ita cc pñcipia intellexit nō pōt alr se habere.	.q. 18 ar° 3°
<i>S</i> inclusus bet rei ē propria ei' opatio: alias frusta essent opatiue virtutes.	.q. 105 ar° 5°
<i>S</i> inis forma r efficens pñloa sunt in cauando: in cāto vero econuerso.	.q. 5 ar° 4°
<i>S</i> inis gubernatiōis mundi est bonū essentiale ad cuius participationē oīa tendunt.	.q. 103 ar° 4°
<i>S</i> inis bois est duplex fm duplice naturale em qualitatem ipsius.	.q. 85 ar° 1° ad 5°
<i>S</i> inis intellectus est altior r abstractior fine aliarum potentiarum.	.q. 82 ar° 3° ad 1°
<i>S</i> inis intentione remota ab agente: qđ ex actione sequitur casuale est.	.q. 44 ar° 4°
<i>S</i> inis rōnalis creature est duplex. s. excedens r proporcionatus nature.	.q. 23 ar° 1°
<i>S</i> inis sic se habet ad ea q̄ sunt ad finē sicut pñcipia in intellectu ad conclusiones.	.q. 19 ar° 5°
<i>S</i> inis vñiversi est quoddam vle bonum extrinsecum.	.q. 103 ar° 2°
<i>S</i> initū simpliciter potest esse infinitum secundum quid.	.q. 7 ar° 2°
<i>S</i> umina paradisi oppositas irrigant regiones.	.q. 102 ar° 1° ad 2°
<i>S</i> orma adueniēs enti in actu ē accītalis: q̄ non dat esse simp̄l: sed fm quid.	.q. 76 ar° 4°
<i>S</i> orma corporalitatis non ē vna oīum corporalitū per se: cui supueniant alie forme.	.q. 66 ar° 2°
<i>S</i> orma corporis celestis simp̄l nō ē nobillor aia aialis: fm tñ rōem forme r mot' nobillor ē.	.q. 70 ar° 3° ad 2°
<i>S</i> orma cuiuslibet agentis est rō r exemplar effectus.	.q. 44 ar° 3°
<i>S</i> orma finis r effic̄les aueniūt qdā ordine i rōc pñcipiū mā v̄l̄m effect' operations.	.q. 105 ar° 5°
<i>S</i> orma generatiōi nō est finis generatiōis nisi inq̄tū ē similitudo forme generantis.	.q. 44 ar° 4° ad 2°
<i>S</i> orma ī imaginatiōē ē sicut mā nō tñ sicut cōditioib' mālib' mediū quoddā ē interesse forme q̄ ē in mā r q̄ p abstractionē ē in intellectu a q̄ āgelus nō pōt abstrab̄ sp̄em intelligibilez.	.q. 55 ar° 2° ad 2°
<i>S</i> orma in supposito singulari existens re vel rōem cōicabilis est.	.q. 13 ar° 9°
<i>S</i> orma intelligibilis intellect' b̄ti est ipsa diuina cēntia: r non aliq̄ sp̄es creata.	.q. 12 ar° 5°
<i>S</i> orma nālē l'intelligibilis inq̄tū dat eē nō dī pñcipiū actōis nisi supposita iclinationē ad ef-	.q. 14 ar° 8°
<i>S</i> orma non fit vel creator sed compositū culis partes concreantur.	fectum. .q. 45 ar° 8°
<i>S</i> orma quare inuariabilis dicitur.	.q. 9 ar° 2° ad 5°
<i>S</i> orma quare non perfecte complet potentia materie.	.q. 55 ar° 1°
<i>S</i> orma q̄ est in mā est cā forme mālis fm q̄ compositū c̄st'a composite.	.q. 91 ar° 2°
<i>S</i> orma fm q̄ est magis imaterialis: tanto magis accedit ad infinitatē.	.q. 14 ar° 1°
<i>S</i> orma simplex quomodo potest esse subm propositionis.	.q. 13 ar° 12° ad 2°
<i>S</i> orma simplex non potest esse subm: quomodo haber intelligi.	.q. 54 ar° 3° ad 2°
<i>S</i> orma substantialis est pñm actionis principiū sed non pñrimum.	.q. 77 ar° 1° ad 4°
<i>S</i> orma substantialis q̄ suscipiat magis r minus est impossibile.	.q. 118 ar° 2° ad 2°
<i>S</i> orma totius q̄ non dat eē singulis pñibus suis est cōpositio r ordo partium.	.q. 76 ar° 8°
<i>S</i> ormam abstractā alicuius dicimus: sed non econtra.	.q. 39 ar° 2°
<i>S</i> ormam habere mā partem sui est impossibile dupli ratione.	.q. 75 ar° 5°
<i>S</i> ormas non esse plures vñius triplex ratio.	.q. 76 ar° 3°
<i>S</i> ormatio femine ex adam fuit sacramentalis figura ch: isti dormientis in cruce r ecclesiē de-	
culis latere ecclesiē sacramenta flixerunt.	
<i>S</i> ormatio spiritualia creature per lucis productionem intelligitur.	.q. 92 ar° 2°
<i>S</i> orme corporales a sibi sp̄ualibus deriuant non influentib' sed mouētibus ad formas.	.q. 67 ar° 4° ad 4°
<i>S</i> orme elementoz virtute non actu manent in mixto.	.q. 65 ar° 4°
<i>S</i> orme q̄ recipiuntur in mā per ipsam induviduant: cum sit pñm subm.	.q. 76 ar° 4° ad 4°
<i>S</i> orme rex ad formas intelligibiles intellectus angelice reducuntur.	.q. 3 ar° 2° ad 3°
<i>S</i> orme subsistentes non habēt causam formalē sui esse r ynitatis neḡ cā magentem per trās-	.q. 65 ar° 4° ad 2°
mutationem: sed solum causam subm producentem.	
Fundamentum antiquorum quare ex nibilo nibil fit.	.q. 61 ar° 1° ad 2°
Fundamentum positionis platonis de ideis.	.q. 45 ar° 2° ad 1°
Fundamentū quare quidam malū extimabant quandam rem esse.	.q. 18 ar° 4° ad 5°
Furoz r concupiā metabaphorice dñr esse in demonibus sicut ira in deo.	.q. 48 ar° 2° ad 2°
Futura cognosci possunt a deo duplicitate sed a nobis uno modo tantum.	.q. 59 ar° 4° ad 1°
Futura non euenire deus pōt facē: sed preterita vel pñtia non fuisse non potest.	.q. 86 ar° 4°
Futura qđam magis sudicamus p̄ motū quodā aialium: q̄ per motum hominū.	.q. 10 ar° 5° ad 3°
Futurum contingens quare a nobis cognosci non potest.	.q. 86 ar° 4° ad 3°
G audium amor r dilectio sunt i deo: alle vero positiones nō nisi metabaphorice.	.q. 14 ar° 1° ad 3°
Gaudium ī āgeliis quo pōt augeri r quo nō de salute cop q̄ p̄ eorū misteriū saluāt.	.q. 20 ar° 1° ad 2°
Gaudium in celis maius ē sup uno peccatore pñiam agente q̄ rē qualr exponit.	.q. 62 ar° 9° ad 3°
Gaudij māce yna rō in angelis rā respectu penitentis q̄ in peccato manentis.	.q. 20 ar° 4° ad 4°
	.q. 113 ar° 7° ad 3°

Generatio diuina prior perfectior et verior est: generatione humana.	:q. 53 ar°2°ad4"
Generatio et omnes mutationes instantaneae: sicut termini motus continuus.	:q. 55 ar°3°
Generatio formaz diuersorum graduū: diuersimode fit a diuersis agentibus.	:q. 118 ar°1°
Generatio multieris ex quibus causis contingit.	:q. 99 ar°2°ad2"
Generatio non viuentium est ab extrinseco totaliter: viuentium, vero a principio intrinseco.	:q. 78 ar°2°ad2"
Generatio quare non est in substantiis separatis a materia.	:q. 98 ar°1°
Generatio sine deformitate concupiscentie fuisse in statu innocentie.	:q. 98 ar°2°
Generationis animalium perfectorum et imperfectorum dicitur.	:q. 45 ar°8°ad5"
Generationis cõltus et proprie dicte differentia.	:q. 27 ar°2°
Generationis create et create dicitur ex parte equalitatis et magnitudinis terminorum.	:q. 42 ar°4°
Generationis hois et iumenti corporis et aetatis: convenientia et differentia.	:q. 75 ar°6°ad1"
Generationis processus est de imperfecto ad perfectum.	:q. 119 ar°2°
Generationis rex et fieri quare antiqui physici principio maliti attribuerunt.	:q. 22 ar°2°ad3"
Generationis vniuoce et equiuoce ex diuersitate principiorum sumitur dicitur.	:q. 71 ar°1°ad1"
Generare carnem non est natura ignis nisi ut instrumentum nutritive.	:q. 62 ar°2°
Generata ex commixtione diuersorum secundum speciem: quoniam precesserunt in suis causis.	:q. 73 ar°1°ad5"
Generata ex putrefactione et numeralia quomodo suis causis assimilantur.	:q. 105 ar°1°ad1"
Generativa cui deseruntur nutritiva et augmentativa ipsis est perfectior et dignior.	:q. 78 ar°1°
Generis et differentie in angelis et corporalibus diversa assignatio.	:q. 50 ar°2°ad1"
Generis et speciei particularis et ulti ratione: non potest esse in deo.	:q. 50 ar°4°ad5"
Huius pater filium voluntate concomitante non ut habitudinem principij importat quo produxit mundum.	:q. 41 ar°2°
Genus neutrum quare significat essentiam et non masculinum vel femininum.	:q. 31 ar°2°ad4"
Genus non habet ideam preter ideam speciei similiter et propriam accedit vero sic.	:q. 15 ar°3°ad4"
Hentalia et catholicus quoniam se habent affirmando et negando deum esse.	:q. 13 ar°10°ad5"
Gloriam boni et angelus consequuntur diuersimode secundum naturam dictionem.	:q. 62 ar°6°
Gloriam quae consequitur ex merito et merito ex gratia: gratiam vero ex diuina voluntate.	:q. 23 ar°5°
Uera est in sacramento noue legis instrumenta sicut forma artificati: in instrumentis artis.	:q. 43 ar°6°ad4"
Uera quid confert naturali cognitioni qua deum cognoscimus.	:q. 12 ar°13°
Ueritas quomodo perficit naturam.	:q. 62 ar°5°
Ueritatis duplex gradus vel status: unus principium merendi et alius glorificandi.	:q. 109 ar°1°
Gradus cognitionis angelorum penes rerum rationes est triplex.	:q. 188 ar°1°
Gradus cognitionis anime est triplex: et status multiplex.	:q. 94 ar°2°
Gradus cogitationis virtutis est triplex: secundum sensitivam intellectu per abstractionem et sicut abstractio.	:q. 85 ar°1°
Gradus diversi naturae spiritualis ad gratiam et glorie diuersos gradus ordinantur.	:q. 62 ar°6°
Graduum vita diversitas.	:q. 72 ar°1°ad1"
Grauia et leuia a generante mouentur: animalia vero a se.	:q. 18 ar°1°ad2"
Gubernatio multitudinis melius fit per unum quam per plures.	:q. 103 ar°3°
Gubernationem universi manifeste demonstrat ordo rerum in finem.	:q. 103 ar°1°
Gubernationis effectus tripliciter considerari potest.	:q. 103 ar°4°
Gubernatio et prouidentia dea: quoniam prouidentia est eterna et gubernatio temporalis.	:q. 22 ar°1°ad2"
Gubernationis rationabilium et irrationabilium diuersus modus et differentia.	:q. 103 ar°5°ad2"
Gustus et tactus distinctio et differentia.	:q. 78 ar°2°ad3" et 4"
Abens gratiam ordinatur ad gloriam sed quoniam non eligitur simpliciter.	:q. 24 ar°2°ad3"
H abilitas sibi ad formam quomodo intendit et remittitur.	:q. 48 ar°4°ad2"
Habitu ad quam non est de ratione entis causatis: sequitur enim ad ea quae sunt de ratione eius.	:q. 44 ar°1°ad1"
Habitu effectus ad quam sola remanet subtracto motu ab actione.	:q. 45 ar°3°
Habitus est medium inter potentiam et actum qui per actum dupliciter cognosci potest.	:q. 87 ar°2°
Habitus fidei et credibilis: quoniam se habent ad fidem.	:q. 113 ar°1°ad1"
Habitus scie partim est in virtibus sensitivis: et partim in intellectu.	:q. 89 ar°5°
Habitus vel postea fortis distinctos continet sub uno habitu vel non inconvenire.	:q. 1 ar°3°ad2"
Hic bonus sit per participationem speciei non tamen reducitur ad aliud per se existens et eadem specie: sed ad speciem superexcedens.	:q. 44 ar°3°ad2"
Hoc aliud duplum potest sumi propter quoniam subsistente: et subsistente et pleno in natura alicuius speciei.	:q. 75 ar°2°ad1"
Hoc nomen deus est sibi magis proprium quam ad rem significatum sed etiam ad modum significandi quoniam est sibi magis proprium est.	:q. 13 ar°11°ad1"
Hoc nomen deus licet sit appellativum tamen communicabile est secundum rem.	:q. 13 ar°9°ad2"
Hoc non est trinitas sed ethiologia: una centuria trium per se significare uerbum sed vocabulum perpetuatum.	:q. 31 ar°1°ad1"
Hoc enim sibi dimitti vel promitti a deo vel aangelo quoniam fit.	:q. 113 ar°6°
Hoc significat nomen trium personarum.	:q. 96 ar°3°
Hoc in statu innocentie disipes fuisse sed sexu animali et corpus non exempti a legi naturae.	:q. 119 ar°2°
Hoc pinguis quare sunt pauci levi: et sicut animalia magni corporis.	

Hoc inest a nō quoddā principiū scie p qd cogscunt nāliter qdā pncipla vla oīum sciaꝝ.	.q. 117 ar° ¹
Hoc si dā ḡa fm pportionē nālū sīc angelō: iō par ēgeliſ fm gradū ḡe esse pōt.	.q. 108 ar° ⁸ ad 1 ^m
Homīns r angelī modī apprechēntiōis intellectualis dīa.	.q. 85 ar° ⁵
Homo beatus non pōt non inberere diuine viſionē.	.q. 100 ar° ²
Homo dicitur bonus non rōne intellectus sed voluntatis.	.q. 94 ar° ¹
Homo dī minor mundus rōne compōtiōnis q̄i oēs creature mūdi qdāmō replunt in eo.	.q. 5 ar° ⁴ ad 3 ^m
Homo est oīis homo falsa est propō: sed deus est trinitas vera est.	.q. 91 ar° ¹
Homo r angelus diuersimode se cognoscunt.	.q. 59 ar° ⁶ ad 1 ^m
Homogenei r etherogenei p̄tes q̄uo differuntur se h̄at ad totius constitutionem.	.q. 87 ar° ¹ ad 2 ^m
Homo in coitu bestijs assimilatur.	.q. 117 ar° ² ad 2 ^m
Homo in prima angelum conregnantem sed in via custodem b̄z.	.q. 98 ar° ² ad 3 ^m
Homo in statu innocentie angelī custodia indigisset.	.q. 113 ar° ⁴
Hoc in statu innocentie aialibus ad vite sustentationem nō indigisset neq; ad tegumentū.	.q. 113 ar° ⁴ ad 2 ^m
Homo in statu vie virtute pōt esse malor multis angelis beatis.	.q. 96 ar° ¹ ad 3 ^m
Homo interior p̄o parte intellectua sumit̄: exterior vero p̄o parte sensitua.	.q. 117 ar° ² ad 5 ^m
Homo mediū quoddam est inter corruptibilis r incorruptibilis.	.q. 75 ar° ⁴ ad 1 ^m
Homo adheret mobiliter rei apprehense: demones vero imobiliter.	.q. 98 ar° ¹
Homo naturali appetitu vult beatitudinem.	.q. 64 ar° ²
Hoc p̄ bonum r malū angelum inducit ad bonum. s. directe p̄ bonū r idirecte p̄ malū.	.q. 60 ar° ²
Hoc proficere ad meritū non pōt nisi diuino adiuuāte auxilio sed p̄ se ipsū ruere pōt.	.q. 64 ar° ⁴
Hoc q̄re discurrendo sciam acgrit: q̄i nō statī in cognitione pncipioꝝ oclones spicit c̄ntes.	.q. 114 ar° ³ ad 3 ^m
Hoc q̄re est pfectioris tactus r maioris cerebri ceteris aialibus: r petoris olfatus.	.q. 58 ar° ⁵
Homo quare b̄z plures operationes alij aialibus: r angeli pauciores.	.q. 91 ar° ³ ad 1 ^m
Homo quare b̄z statura rectam: quatuor ostenditur rōnibus.	.q. 77 ar° ²
Homo quare non fuit formatus in paradiso sicut r mulier.	.q. 91 ar° ³ ad 3 ^m
Homo quatuor in se continet: quibus convenit cum omni creatura.	.q. 102 ar° ⁴ ad 3 ^m
Hoc q̄i fm aiaz pfer̄ suploribus corpib̄ nō p̄fbet dīci superiore nāz factam pp̄ iferorem.	.q. 96 ar° ²
Homo q̄o intellige se intelligere r illuminari r quomodo non.	.q. 70 ar° ² ad 4 ^m
Hoc supponit r stat p̄ prima: deus vero supponit tm̄ prona. r ex adiuncto pro psona.	.q. 111 ar° ¹ ad 3 ^m
Hoc vt possit cōseq vlem r pfectā bonitatē beatitudinis multis idiget x̄tutib̄ r opatōibus.	.q. 39 ar° ⁴ ad 3 ^m
Humana nā quomodo ē melior equalis r minus bona natura angelica.	.q. 77 ar° ²
Humanitas quomodo dicitur para formalis hominis.	.q. 20 ar° ⁴ ad 2 ^m
Humidū radicale est in quo fundatur virtus sp̄ei nutrimentale vero qd mundum peruenit ad suscipiendum perfecte nām speciei.	.q. 3 ar° ³
I dea exemplar r ratio dī respectu productionis r cognitionis.	.q. 119 ar° ¹ ad 3 ^m
Idea exemplar vel pncipium cognitionis dicitur.	.q. 15 ar° ⁰
Idea i deo nō ē sīc q̄i sīc qd itellr iō dīne simplicitati p̄ multa itelligat nīr pugnat.	.q. 15 ar° ¹
Idea plaliter dī i dīnls r nō singulr: q̄i h̄ nomē ē iposī ad significādū respectum ad crea-	.q. 15 ar° ²
Ideas necessitas ponendi fm platonis positionem.	.q. 34 ar° ³ ad 4 ^m
Ideas posuit Augustinus ēsē rationes eternas in mente diuina.	.q. 79 ar° ³
Ideas posuit plato ēsē obm intellectus nostri.	.q. 84 ar° ⁵
Idē non pōt ēsē pluriū rō adequa: vel sīlūto nīs sit excellens.	.q. 88 ar° ⁰
Idēptitatem intellectus r voluntatis stante diuine processiones distinguuntur.	.q. 55 ar° ³ ad 3 ^m
Idēptitatem realē duplēcē in diuīs consideramus.	.q. 27 ar° ³ ad 3 ^m
Idēptitas scientie ex scibilis vñitate sumit̄.	.q. 40 ar° ¹ ad 1 ^m
Jerarchia triplex distinguit fm triplicem acceptiōē rōnum rex. s. In deo in causis vlibus r	.q. 117 ar° ¹
per applicationem sive determinationem ad determinatos effectus.	.q. 108 ar° ⁶
Jerarchia ēsē vna vel plures penes diuersam illuminationem sumit̄.	.q. 108 ar° ¹
Ignis de nouo generati r nutriti p̄ appositionem combustibilis differentia.	.q. 119 ar° ¹ ad 5 ^m
Ignis inferni quomodo dicitur eternus.	.q. 10 ar° ³ ad 2 ^m
Illuminatio angeli fit fm potentiam r spēm intellectus.	.q. 106 ar° ¹
Illuminatio angeli r hoīs penes quid conueniat r differat.	.q. 113 ar° ¹
Illuminatio augmentū dicitur virtutis naturalis intellectus.	.q. 12 ar° ⁵
Illuminatio ē manifestatio eius qd mente concipiſ fm qd a primaritate dependet.	.q. 107 ar° ²
Illuminatio mentis rōnalis q̄o fit a deo vel ab angelo per modū dispositionis.	.q. 16 ar° ¹ ad 3 ^m
Illuminatio q̄ non sit motus multipliciter probatur.	.q. 67 ar° ²
Illuminandi purgandi r perficiendi voluntatē dei r angelī diuersa ratio.	.q. 106 ar° ² ad 1 ^m
Imaginatio ex preconceptis speciebus pōt vnam speciem formare.	.q. 12 ar° ⁹ ad 2 ^m
Imaginis r vestigij ratio differentie.	.q. 93 ar° ⁶

<i>Imago dupl'r considerat. primo q̄tū ad id in q̄ p̄mo rep̄it & q̄tū ad q̄dā delimitationē.</i>	.q. 93 ar° 3°
<i>Imago est quedam exp̄ressa similitudo exemplaria.</i>	.q. 93 ar° 1°
<i>Imago in visione imaginaria & corporali imperfecte reperitur.</i>	.q. 93 ar° 6° ad 4"
<i>Imago est similitudo que est in specie vel in signo speciei.</i>	.q. 55 ar° 1°
<i>Imago perfecta s̄m vicinam differentiam speciei attendit.</i>	.q. 93 ar° 1°
<i>Imago q̄dā s̄m nām: q̄dā s̄m grām: & q̄dā s̄m s̄lititudinē glorie p̄t in hōle considerari.</i>	.q. 93 ar° 4°
<i>In causis mali non est procedere in infinitū. sed omnia mala in aliquam bonam causam reducuntur ex qua malum sequitur per accidens.</i>	.q. 49 ar° 3° ad 6"
<i>Inclinatio est triplex. s. naturalis: sensitiva: & intellectua.</i>	.q. 60 ar° 1°
<i>Inclinatio ḡrē non necessitat voluntatis: sed p̄t homo ea nō vti & peccare.</i>	.q. 62 ar° 3° ad 2"
<i>Incomprehensibile est qđ non ita p̄fice cognoscitur sicut cognoscibile est.</i>	.q. 12 ar° 2° ad 2"
<i>Incorporalia sūt in loco p̄ contactū virtutis: & non p̄ contactū dimensuē quantitatis.</i>	.q. 8 ar° 2° ad 1"
<i>Incorruptibile dī aliquid tripliciter. s. ex parte māe: formae: & efficientis.</i>	.q. 97 ar° 1°
<i>Incubus quomodo dicunt procreare filios.</i>	.q. 51 ar° 3° ad 6"
<i>Individua corporalia non sunt de p̄maria intentione nāe: sed de per accīs & fāctō.</i>	.q. 23 ar° 7°
<i>Individua in separatis a mā non sunt plura in una specie.</i>	.q. 75 ar° 7°
<i>Individua s̄bē quare discuntur prime substantie.</i>	.q. 29 ar° 1°
<i>Individua s̄bē quare discuntur supposita vel subiecta vel ypostases.</i>	.q. 39 ar° 1° ad 3"
<i>Individuo in q̄tū hui' non impedit cognitionem vltimū: sed māltas intelligētis vlt spēi.</i>	.q. 76 ar° 2° ad 3"
<i>Individuo quomodo inuenit in substantiis separatis.</i>	.q. 5 ar° 3°
<i>Individuationis corporalium & spirituālium differentia siue diversitas.</i>	.q. 3 ar° 2° ad 3"
<i>Individuantur se ipsis forme per se subsistentes.</i>	.q. 15 ar° 9°
<i>Individuali ratio vel s̄bē prime anime separate non conuenit.</i>	.q. 29 ar° 1° ad 5"
<i>Individuali vagi & signata diversitas significatiōnis.</i>	.q. 30 ar° 4°
<i>Individuali videntur substare rōne materic: & subsistere rōne forme.</i>	.q. 29 ar° 1° ad 5"
<i>Individuali videntur substare rōne materic: & subsistere rōne forme.</i>	.q. 98 ar° 1°
<i>Individuali esse quomodo deo conuenire potest.</i>	.q. 29 ar° 3° ad 4"
<i>Individualis & punctum quomodo p̄ priuationem cognoscuntur.</i>	.q. 14 ar° 10° ad 1"
<i>Individualis s̄m & tñnitatem & s̄m spēm prius intelligunt. punctus vero & vñstas posteri?</i>	.q. 81 ar° 8°
<i>Individualis in q̄titate & in separatis a mā diuersa ro effendi in loco.</i>	.q. 8 ar° 2° ad 2"
<i>Inequalitas rerum est pp̄ inqualitatē perfectionum graduum formarum.</i>	.q. 47 ar° 2°
<i>Inequalitas rerum productarū dicit perfectionem vniuersi.</i>	.q. 61 ar° 1° ad 3"
<i>Inferiora in entibus p̄fectiori & eminentiori mō sunt in superioribus q̄ in se ipsis.</i>	.q. 57 ar° 1°
<i>Inferior angelus aliquando cōmutatione domi angeli superioris denominatur.</i>	.q. 112 ar° 2° ad 2"
<i>Inferorum diuersa rō non facit equivocationem iuperiorum.</i>	.q. 29 ar° 4° ad 4"
<i>Infiniti diuersa rō in angelis & in corporalibus.</i>	.q. 50 ar° 2° ad 4"
<i>Infinitum ecē actu aliqd corpus nāle vel mathematicum est ipossible.</i>	.q. 7 ar° 3°
<i>Infinitum esse aliqd creatum non inconuenit vt eui duratio.</i>	.q. 10 ar° 5° ad 4"
<i>Infinitum in divisione inuenit in additione.</i>	.q. 7 ar° 3° ad 3"
<i>Infinitum in potentia esse in intellectum non inconuenit.</i>	.q. 87 ar° 3° ad 2"
<i>Infinitū l̄z non repugnat magnitudini repugnat tñ cuilibet speciei magnitudinis.</i>	.q. 7 ar° 3° ad 2"
<i>Infinitum quare non habet rationem cognoscibilis.</i>	.q. 86 ar° 2° ad 1"
<i>Infinitum quod s̄m quantitatem dicitur materie attribuitur.</i>	.q. 7 ar° 1° ad 2"
<i>Infinitum quomodo sumitur a mathematicis.</i>	.q. 7 ar° 3° ad 1"
<i>Infinitum s̄m formam est maxime cognoscibile: sed non s̄m mām.</i>	.q. 12 ar° 1° ad 2"
<i>Infinitum s̄m quantitatē quare non est cognoscibile.</i>	.q. 14 ar° 12° ad 1" & 2"
<i>Informitas materie quomodo intelligitur p̄cessisse eius formationem.</i>	.q. 69 ar° 1°
<i>Ingenitum duplicitate potest significari. s. absolute & relative.</i>	.q. 55 ar° 4° ad 3"
<i>Inherendi vltimo fini necessitas.</i>	.q. 62 ar° 8°
<i>Immaterialitas cuiuslibet rei est cā qđ sit cognoscitua: iō deus ē in sumo cognitionis.</i>	.q. 14 ar° 1°
<i>Immaterialitas est rō incorruptibilitatis rei.</i>	.q. 50 ar° 5°
<i>Impossible ē & magis deo repugnat facē p̄teritum nō fuisse: q̄ mortuum suscitare.</i>	.q. 25 ar° 4° ad 1"
<i>Impressiones ex sensibilibus relicte in spiritibus conseruantur.</i>	.q. 111 ar° 3°
<i>In principio creauit dī us celum & terrā tē. diuersimode potest exponi.</i>	.q. 61 ar° 3° ad 2"
<i>In principio creauit deus celum & terra tripliciter exponit ad excludendū tres errores.</i>	.q. 46 ar° 3°
<i>In principio erat verbum vt plato dixit quomodo intelligitur.</i>	.q. 32 ar° 1° ad 1"
<i>Impugnatio hoīs quomodo est a deo & a demone: ipsa impugnatio est a demone: sed ordo impugnationis est a deo.</i>	.q. 114 ar° 1°
<i>In separatis a mā idem est intellectus & quod intelligitur: quomodo b̄z veritatem.</i>	.q. 87 ar° 1° ad 3"
<i>Instans p̄mū in angelis intelligitur rñdere operationi mentis eius qua se in se ipsū duerit.</i>	

per vespertinam cognitionem.	.q. 63 ar° 6° ad 4°
Intellectus partis hoīs et angeli dīa penes retardationē inclinationis:	.q. 62 ar° 6°
Intellectuale non bī rōnē ultime dīe respectu hoīs et angeli: sed potius generis.	.q. 75 ar° 7° ad 2°
Intellectualis operationis est duplet principium in intelligentie.	.q. 105 ar° 3°
Intellectū agente necessitas ponendi est p̄ abstractionē speciez a fantasmatibus	.q. 79 ar° 3°
Intellectum est vnu tm̄ et non plura plurum intellectum.	.q. 76 ar° 2° ad 4°
Intellectus suā speciem est perfectio intelligentis.	.q. 14 ar° 5° ad 2°
Intellectus agens est sua actio bī intelligi talis p̄ dicatio p̄ cōstantiā et nō p̄ essentiā.	.q. 54 ar° 1° ad 1°
Intellectus agens et possiblēs q̄re necessario ponuntur in nobis.	.q. 54 ar° 4°
Intellectus agens quomodo operatur circa fantasmatā.	.q. 85 ar° 1° ad 4°
Intellectus angelī et hominis genere non differunt.	.q. 79 ar° 8° ad 5°
Intellectus angelī hominis et dīa existendi in actu vel in potentia.	.q. 79 ar° 2°
Intellectus angelī quomodo semper est in actu respectu connaturalium specierum: et in potētia q̄ que naturaliter cognoscit non semper considerat.	.q. 58 ar° 1°
Intellectus creatus quam bī proportionem ad dī cognitionem.	.q. 12 ar° 1° ad 4°
Intellectus creatus quomodo potest esse et ea que excedunt suam naturā.	.q. 12 ar° 4° ad 5°
Intellectus diversus modus estendi. s. in pō in actu: et in habitu.	.q. 79 ar° 6° ad 5°
Intellectus diuinus mensura ē rerum que nr̄ intellectus veritatis sunt mensura.	.q. 21 ar° 2°
Intellectus diuinus ut se intelligat q̄re non intelligit alias: sicut intellectus nr̄.	.q. 14 ar° 2° ad 5°
Intellectus dupliciter est in pō: primo sicut ante, ad sc̄ē: secundū sicut ante considerare.	.q. 58 ar° 1°
Intellectus ē in actu p̄ spēm intelligibile ad quam sequit̄ inclinatio q̄ est voluntas.	.q. 19 ar° 1°
Intellectus est simplicior et abstractior voluntate simp̄r et absolute.	.q. 82 ar° 3°
Intellectus ē supra tps qd̄ est numerus motus et quo tempus est in angelis.	.q. 85 ar° 4° ad 1°
Intellectus et extimative operatio in cognoscendo respectu cognitiōis sensus.	.q. 78 ar° 4° ad 4°
Intellectus et sensus conuenientia et dīa respectu obī in partiendo.	.q. 75 ar° 2° ad 2°
Intellectus et sensus in actu: sunt intellectū et sensatum in actu.	.q. 55 ar° 1° ad 2°
Intellectus et voluntas tm̄ ista sunt in angelis.	.q. 79 ar° 1° ad 3°
Intellectus et voluntatis dīa tendendi in propria obā.	.q. 16 ar° 1°
Intellectus et voluntatis perfectio in quo consistit.	.q. 59 ar° 2° ad 2°
Intellectus et voluntatis solū aīa est s̄bm: sensituarum vero consunctum.	.q. 77 ar° 8°
Intellectus imaginationis et sensus dīa in re p̄ apprehensione.	.q. 57 ar° 1° ad 2°
Intellectus in pīna obī apprehensione perfectiā de re non bī cognitionē s̄z successione.	.q. 85 ar° 5°
Intellectus est in pīncipio sicut tabula rasa et refutatio oppōte opinōis platonis.	.q. 84 ar° 3°
Intellectus intelligens realitati q̄ est falsus: duplicit̄ exponitur.	.q. 13 ar° 12° ad 3°
Intellectus sit supra tps tm̄ op̄oni et divisioni p̄sp̄ tps adiungit dū se ad fantasmatā auertit.	.q. 85 ar° 5° ad 2°
Intellectus nr̄ ita se bī in ordine intelligibilium sicut mā in ordine mālium.	.q. 14 ar° 2° ad 3°
Intellectus nr̄ non pot̄ plura s̄l actu intelligere: nisi q̄ per vnam spēm cognoscit.	.q. 86 ar° 2°
Intellectus nr̄ per spēm intelligibilem infinita cognoscit.	.q. 14 ar° 12°
Intellectus nr̄ quare apprehendit simplicia per modū compositorum.	.q. 13 ar° 12°
Intellectus nr̄ quare cognoscit op̄endo et dividendo cognita quidditate.	.q. 58 ar° 4°
Intellectus nr̄ sicut virtute est infinitus: ita cognoscit infinitum.	.q. 86 ar° 2° ad 4°
Intellectus passiū diversoꝝ acceptio. s. p̄ appetitu sensitivo et p̄ virtute cogitativa.	.q. 79 ar° 2° ad 1°
Intellectus p̄ similitudinem obī sit in actu: non aut̄ voluntas.	.q. 27 ar° 4°
Intellectus p̄ pōlis dī sepatuſ q̄ non est actus alīculis organi: multo magis et agens.	.q. 79 ar° 5° ad 1°
Intellectus practicus non mouet nisi mediante apprehensione particulari.	.q. 86 ar° 1° ad 2°
Intellectus pīncipioꝝ quomodo est cāclusionis et scie et quomodo non.	.q. 19 ar° 5°
Intellectus quadrupliciter distinguit̄ s. agens p̄olis in habitu: et adeptus.	.q. 79 ar° 10°
Intellectus q̄re non potest plura simul intelligere per diversas species.	.q. 12 ar° 10°
Intellectus q̄ sit diversis spēbus eiusdē generis perficiat ad intelligēdū diversa in actu ei possiblē.	.q. 85 ar° 4°
Intellectus q̄ sit vnu oīum hoīum: multiplicit̄ rōne est ip̄ossible. possiblē.	.q. 76 ar° 2°
Intellectus quomodo dī pat̄: licet intelligere sit eius perfectio.	.q. 79 ar° 2°
Intellectus reflectens se super actu suum cognoscit actum et speciem ut quod.	.q. 85 ar° 2°
Intellectus spēs intelligibilis intelligens intelligē et qd̄ intelligit: sūt vnu et idem in deo.	.q. 14 ar° 4°
Intellectus speculativi et practici: dīa ex parte finis.	.q. 79 ar° 11°
Intellectus voluntas et nāre in omni creatura differunt.	.q. 59 ar° 2°
Intelligentia non pot̄ allā producere intelligentiā neq̄ agē nāle aliq̄ nām absolutam.	.q. 45 ar° 1° ad 1°
Intelligere ē operatio ex tis in actu per formā: cuius ipsa est pīncipiū dēmō Aristotelis.	.q. 76 ar° 1°
Intelligere est operatio rei seb̄sistens incorporee.	.q. 75 ar° 2°
Intelligere est propria hominis operatio incēptum est homo.	.q. 76 ar° 1°
Intelligere et ratiocinari circa veritatem differentia.	.q. 79 ar° 8°

Intelligere et velle non sunt actus designantes pcessione aliquius rei distincte a deo.	.q. 41 ar° 4° ad 3°
Intelligere non est absq; fantasmate.	.q. 85 ar° 1°
Intelligere non est operatio virtutis organica.	.q. 76 ar° 1°
Intelligere non esse sine corpore quomodo intelligitur.	.q. 75 ar° 2° ad 3°
Intelligere re aliter q; est: quomodo est verum vel falsum.	.q. 85 ar° 1° ad 1°
Intelligibile triplic est in intellectu, s. in actu: in bitu: et ut ad aliud relatum.	.q. 107 ar° 1°
Intelligibiles rationes in nobis in infinitum procedunt: sed non in deo.	.q. 28 ar° 4° ad 2°
Intelligibilia p corporum similitudines intelligimus.	.q. 1 ar° 9°
Irascibile et concupisibile in diversa et distincta pncipa reducuntur.	.q. 81 ar° 2°
Irascibile et cupisibile non respiciunt boni ylem ronem: sed solu delectabili et repulsu:	.q. 82 ar° 5°
Judicamus aliquid rone et sinderesi naturaliter.	.q. 79 ar° 12° ad 3°
Judicium est determinatio sive conclusio consilij.	.q. 83 ar° 3° ad 2°
Judicium perfectu scie nallis hui non pot de rebus naliis: non cognitis sensibilius.	.q. 84 ar° 8°
Justicia est duplex, s. cōmutativa et distributiva.	.q. 21 ar° 1°
Justicie originalis est triplex subiectio.	.q. 95 ar° 1°
Justi quare in hoc mundo affliguntur.	.q. 21 ar° 4° ad 3°
I Argiri rebus pfectiones ad dei bonitatem iusticiam et liberalitatem ptingit.	.q. 21 ar° 3°
Lex noua excellentior est lege antiqua.	.q. 112 ar° 2° ad 1°
Liber de spiritu et anima: non est autenticus neq; ex iustini.	.q. 77 ar° 8° ad 1°
Liber mortis quare non ponitur: sicut liber vite.	.q. 24 ar° 1° ad 3°
Liber vite solum noticiam dicit electorum in vita glorie.	.q. 113 ar° 1° ad 1°
Liber arbitrio et lege nulli hui sufficienter non pot vitare malum ppiae passionem.	.q. 62 ar° 8° ad 5°
Libertas arbitrij maior est in angelis q peccare non pot: q in nobis q peccare possumus.	
Libertas arbitrij ut dicit remotionem coactiois non suscipit magis et minus que in superioribus angelis nobiliori modo est: q in inferioribus.	
Liberum arbitrium est potentia denominata ab actu.	.q. 59 ar° 3° ad 3°
Liberum arbitriu non est eoz que naturali instinctu volumus.	.q. 83 ar° 2° ad 1°
Liberum arbitriu non est sufficiens causa merendi.	.q. 19 ar° 10°
Liberum arbitrium quid sit ex electione rō sumenda est.	.q. 62 ar° 4°
Liberum arbitrium ut cā particularis concurrit ad meritum glorie:	.q. 85 ar° 3°
Loca aqua duo assignant positione trila: non tamem eadem sed rōe diversa.	.q. 23 ar° 5°
Locutio angelii in sola intelligibili operatione consistit	.q. 68 ar° 3° ad 1°
Locutio est intelligibilis ordinatio ad alterum per voluntatem	.q. 107 ar° 4°
Locutionis hominis et angelii differentia	.q. 107 ar° 1°
Locus ab auctoritate in hac scientia eius dignitati non derogat	.q. 107 ar° 1° ad 1° et 2°
Locus non est penalis anime vel angelo quasi afficiens alterando nam sed q; afficies voluntate et oratione	.q. 64 ar° 4° ad 1°
Loc' gadisi qbus medijs secludit a nostra habitatione	.q. 102 ar° 1° ad 3°
Locus temperatus regreditur ut generatio homini et perfectorum animalium fiat	.q. 91 ar° 2° ad 2°
Lucem non habere modum spem et ordinem quomodo intelligitur	.q. 5 ar° 5° ad 5°
Lumen in medio non habet esse intentionale sed reale	.q. 67 ar° 3°
Lumen intellectus nri est quedam diuini lumenis participatio.	.q. 84 ar° 3°
Lumen intellectus nostri est quedam impressio prime veritatis	.q. 88 ar° 3° ad 1°
Lumen intellectus est veritatis manifestatio	.q. 106 ar° 1°
Lumen non est similitudo qua dei essentia videtur	.q. 12 ar° 5° ad 2°
Lumen quare non habet contrarium et quomodo facit colores in actu sive visibiles	.q. 67 ar° 3° ad 2° et 3°
Luminaria quare magna dicuntur	.q. 70 ar° 1° ad 5°
Luminaria ppter tria hominibus ut illa deus creauit	.q. 70 ar° 2°
Luna p plena facta fuerit est satis probabile	.q. 70 ar° 2° ad 5°
Lux primo producta cuius nature fuit	.q. 67 ar° 4° ad 2°
Lux solis in primo triduo fuit in formis et quarta die formata	.q. 68 ar° 1°
M agi pharaonis qd defecerint in tertio signo quid intelligitur	.q. 32 ar° 1° ad 1°
Magi pharaonis spentes et ranas quos fecerunt naturaliter facti sunt	.q. 114 ar° 4°
Magis et minus mutabilia sunt q magis et min' ab eternitate recedunt	.q. 10 ar° 5°
Magis et minus quomodo diversificant spem et quomodo non	.q. 50 ar° 4° ad 2°
Magis vniuersale comparatur ad minus vniuersale: ut totum et ut pars	.q. 85 ar° 3° ad 2°
Magis vniuersalia viā gnationis sunt prora min' vlib' s; via pfectiois min' vlia s; pora.	.q. 85 ar° 3° ad 1°
Magis docendo nibus directe causat in intellectu discipuli sed ipsum mouet ut virtute sui intellectus formarum intelligibiles conceptiones	.q. 117 ar° 1° ad 3°
Natura non est quelibet boni remotio negatve accepta sed pnatue	.q. 48 ar° 3°
Natura boni dicit puationem et qd sit ex boni rone opporet accipere	.q. 48 ar° 1°

M alum culpe est fm quod quis se subducit ab ordinatione divini intellectus.	.q.	17 ar° 1°
M alum culpe et pene dī per subtractionem forme vel debite operationis.	.q.	48 ar° 5°
M alum dī q̄ exit ab ordine boni particularis et nihil quod exit ab ordine prudentie	.q.	103 ar° 7° ad 1°
M alum esse vt in pluribus et bonū vt in paucioribus quomodo contingit	.q.	63 ar° 9° ad 1°
M alum habet causam per accidens et non per se.	.q.	49 ar° 1°
M alum non habet rōnem appetibilis per se sed per accidens.	.q.	5 ar° 2° ad 5°
M alum quomodo est in deo vt sc̄tum et non vt cātum ab eo.	.q.	18 ar° 4° ad 4°
M alum: simpliciter non collit modum speciem et ordinem.	.q.	5 ar° 5° ad 5°
M alum vt in pl̄ibus in boībus accedit q̄ bonum sensus et non rōnis sequuntur: sed in generalibus et corruptibilibus: vt in paucioribus.	.q.	49 ar° 3° ad 5°
M alum vt malū aliquo appetitu sive nāli sive aīali sive intellectivo appeti ē impossibile.	.q.	19 ar° 9°
M anifestatio veritatis non semper ē illuminatio nisi ordinet in deum.	.q.	109 ar° 3°
M athematica non habent rōnem finis et boni.	.q.	5 ar° 5° ad 4°
M athematicus non demonstrat per causam efficientem.	.q.	84 ar° 1° ad 5°
M are ē terminus oīum aquaz in qd confluent oēs aq̄ occultis manifestis māribus.	.q.	69 ar° 1° ad 5°
M as et feia in boībus cōungunt non solum pp̄ gnationis necessitate vt i alijs aīilibus: s̄ pp̄ domesticā vitā in qua sunt qdam opa viri et feie et in qua vir ē caput mulieris.	.q.	92 ar° 2°
M ateria cell est in pō tantum adynam formam.	.q.	97 ar° 1°
M ā corporis celestis non sp̄atī secū priuationē alterius forme. iō cclū ē incorruptibile.	.q.	9 ar° 2°
M ā dī vna non vnitate aliius forme sed per oīum formarum remotionem.	.q.	16 ar° 7° ad 2°
M ā diuidit in partes rōne cōtitatis: q̄ remota remanet s̄ba indissibilis.	.q.	50 ar° 2°
M ā est de intrinseca rōne rel naturalis.	.q.	75 ar° 4°
M ā est duplex cōis et signata: cōis est de rōne speciei: sed non signata.	.q.	85 ar° 1° ad 2°
M ālia preexistunt i angelis simplicius et imālius q̄ in ipsis rebus. multiplici⁹ tñ q̄ in deo	.q.	57 ar° 1°
M ā ingenita dī q̄ nō b̄ s̄bm de q̄ sit: et celū ingeniti dī q̄ n̄ b̄ ūrū ex q̄ generetur.	.q.	46 ar° 1° ad 5°
M ā intelligibilis cōis a qua nō abstrahit mathematicus ē s̄ba: s̄m q̄ subiacet cōtitati.	.q.	85 ar° 1° ad 2°
M ā non pōt̄ esse sine forma: eo quod formam participet.	.q.	5 ar° 2°
M ā prima cognosci non pōt̄: nisi fm proportionem ad formam.	.q.	87 ar° 1°
M ā prima licet non existat tamen bonū quoddam est.	.q.	5 ar° 2° ad 5°
M ā prima mutari ad formā non pōt̄ nisi adeo vel ei cōposito ex mā et forma.	.q.	117 ar° 3°
M ā p̄lma non existit in rerum na per se ipsam: neq̄ fm pōm est infinita simpl̄r.	.q.	7 ar° 2° ad 5°
M ateria prima q̄re est in potentia: cum sit semper sub forma.	.q.	55 ar° 1°
M ā prima quod intelligat sine forma implicat contradictionē: nec sub aliqua forma cōl fuit creata: sed sub distinctis formis.	.q.	66 ar° 1°
M ateria prima quomodo b̄ ideam in deo.	.q.	15 ar° 5° ad 5°
M ateria prima q̄o preintelligitur distincta ante forme introductionem.	.q.	76 ar° 6° ad 2°
M ateria qd̄ non sit vna superiorum et inferiorum: probatio Aristotilis.	.q.	66 ar° 2°
M ateria qd̄ sit vna corporalium et sp̄ualium est impossibile.	.q.	50 ar° 2°
M ateria qd̄ dicitur appetere bonū et rōnem appetibilis non babere.	.q.	5 ar° 3° ad 5°
M ā sicut est pp̄ formam ita forma q̄ est actus p̄m est pp̄ operationē q̄ ē actus sc̄ds.	.q.	105 ar° 1°
M aterie moueri ad formam ē ipsam reduci de pō ad actum: a pō activa.	.q.	105 ar° 1°
M aterie duplex conditio ad formam. s. et ad corruptionem.	.q.	76 ar° 5° ad 1°
M aterie et intellectus diversa rō recipiendi formas et distinctiones.	.q.	75 ar° 5° ad 1° et 2°
M ā fetus statim inest a p̄ncipio forma vegetabilis fm actū p̄m et non fm actū fm.	.q.	118 ar° 1° ad 4°
M aterie inferiorū et superiorum distinctio et dīra.	.q.	84 ar° 3° ad 5°
M aterie magis repugnat esse sine forma: q̄ acciden̄tī sine s̄bo.	.q.	66 ar° 1° ad 5°
M aterie non est determinatum esse nisi per formam.	.q.	44 ar° 2°
M edijs duobus aliqd cognosci pōt̄: sine repugnantia.	.q.	58 ar° 7° ad 5°
M edium aliquid esse inter materię et formam: penitus est impossibile.	.q.	76 ar° 6°
M edium cognitionis ē duplex: quoddam est in q̄ res ysa sit cum medio videtur: aliud p̄ cuius noticiā in aliquid cognitum deuenimus.	.q.	94 ar° 1° ad 5°
M edium quomodo datur inter s̄bam et accidentis: vt aīe proprietates.	.q.	77 ar° 1° ad 5°
M elius est qd̄ in se bonū est: et alijs cā bonitatis: q̄ solū sibi bonum est.	.q.	103 ar° 6°
M emoria intellectua nō ē obli p̄teriti vt p̄teriti ē: s̄ lensitua tm̄ q̄ singularis ē app̄bēsiua.	.q.	79 ar° 6°
M emoria intelligentia et voluntas: q̄ sint tres pōe non ē de intentione Augustini.	.q.	79 ar° 7° ad 1°
M ens est sp̄is vel essentia vel s̄ba: quomodo sunt vna essentia.	.q.	77 ar° 1° ad 1°
M ensura diversa rō: esse. i. rei eternae euīē et incorruptibilis rel.	.q.	79 ar° 1° ad 1°
M eritum penes ḡre et operis cōtitatē cōpensatur: que est duplex.	.q.	10 ar° 5°
M etabaphysice dicta de deo solū s̄titudinem iportant sive significant ad creaturas.	.q.	95 ar° 4°
	.q.	13 ar° 4°

M erhabitice qdam dñr deo: et qdam prie:	.q. 19 ar° 11°
M erhabitice quedā noia dñr deo: et quedā prie.	.q. 13 ar° 3° ad 1°
M ibi mīno scōz data ē grā illuminare tē dupliciter exponit.	.q. 117 ar° 2° ad 1°
M ilia milium ministrabant ei tē qualiter exponit.	.q. 112 ar° 4° ad 2°
M inima cognitio altissimaz cāz desiderabiliorē oī cognitione inferiōz.	.q. 1 ar° 5° ad 1°
M inisteria angeloz eis vtilia s̄t: inq̄tu s̄t qdā pars ipoꝝ btitudinis.	.q. 62 ar° 9° ad 2°
M iracula fiunt p̄t v̄tutes actiuas t̄ potentias passiuas nāles: non tñ p̄t rōnes ideales	.q. 115 ar° 2° ad 4°
M iracula q̄liter fuit p̄ magoꝝ: demons: t̄ bonos t̄ malos xpianos.	.q. 110 ar° 4° ad 2°
M iracula q̄modo cōuenit viris sanctis facere: mortuis l̄ viuis.	.q. 108 ar° 8° ad 2°
M iraculū dñ per opatione ad facultatē nē: quā tripli p̄t excedere.	.q. 105 ar° 8°
M iraculū dñ qdā cām occultā: excedētē nē facultatē: cōsuetudinē t̄ ordinē.	.q. 105 ar° 7° ad 2°
M iraculi duplex accepcio: s̄t stricte t̄ large.	.q. 114 ar° 4°
M isitia: p̄prie est defect⁹ rōnalis creature: quam cōuenit eē felicē.	.q. 21 ar° 4°
M issio importat originē t̄ nouū modū eēndi i alio.	.q. 43 ar° 1°
M issio inuisibilis fit p̄ grē in hitationē t̄ qndam p̄ grē inouationē.	.q. 43 ar° 6°
M issio visibil. s̄. s̄. ad xp̄m t̄ ad alios scōs multiplex fuit ad diuersos denotādū effectus.	.q. 43 ar° 7° ad 6°
M itti non cōuenit ei qui non p̄cedit ab alio	.q. 43 ar° 4°
M itti gbus ordinib⁹ conuenit ab exterius ministeriū gbus disponere: t̄ gb⁹ n̄.	.q. 112 ar° 4°
M itti qmō dñnter cōuenit filio t̄ s̄. s̄. filio vt actor scificationis: spūi sancto vt donum sacrificationis.	.q. 43 ar° 7°
M obilia diuersa diuersimode mouēt fm ēt ynius motoris motionem.	.q. 103 ar° 5° ad 2°
M obilia t̄ possibilia reducūt in ynam cām simpliciter immobilez.	.q. 2 ar° 3° ad 2°
M obilia et variabilia oia per imobilia t̄ uariabilia: mouēt t̄ regulant.	.q. 113 ar° 1°
M odi pluendi s̄t q̄tuor: quattuor gradus vinentium.	.q. 78 ar° 1°
M odus eēndi rez ē triplex: s̄. oci āgel: t̄ nature corporal: cōā nālē ē cogscit⁹.	.q. 12 ar° 4°
M odus recipiendi spēm obi ab intellectu non ē p̄petas materie.	.q. 50 ar° 2° ad 2°
M odus sp̄es t̄ ordo i deo t̄ aliter i creaturis eē dicunt. s̄. sic i cā t̄ causato.	.q. 6 ar° 1° ad 1°
M odus sp̄es t̄ ordo sunt bona n̄ alia bonitate: sed ipsi alia bona sunt.	.q. 5 ar° 5° ad 2°
M ors accidentiai ex impoꝝ x̄tutis nutritiue siue cōuersiue.	.q. 119 ar° 1° ad 4°
M ortui p̄ viuis appareant yl̄ diuina fit dispensatiōe: vel bonorum vel malorum ange/	.q. 89 ar° 8° ad 2°
M otus celi est causa generationis t̄ corruptionis inferiōz loꝝ fit opatione.	.q. 68 ar° 2° ad 3°
M otus celi ē cā transmutationū naturalium: n̄ tñ transmutationū q̄ sūt p̄t ordinem nē.	.q. 91 ar° 2° ad 3°
M ot⁹ celi ē nāl p̄ p̄n⁹ actiuū it̄risecū sed passiuū: t̄ q̄modo p̄t dici nālis p̄p̄n⁹ it̄risecū	.q. 70 ar° 3° ad 4° t̄ 5°
M otus dilectionis angeloz in decūm ē duplex: s̄. nālis t̄ ḡtuitus	.q. 63 ar° 1° ad 3°
M otus dñrnus cōis toti⁹ celi: causa ē distinctionis diei t̄ nocti: dierum x̄tpoꝝ t̄ anno/ rum sp̄ales distinctiones fiunt p̄ sp̄ales motus stellarz.	.q. 70 ar° 2° ad 3°
M ot⁹ dñrn⁹ cōigēt ḡtuitos ē cā: qđo ē p̄ zodiacū cā ē diuersitat̄ s̄z ḡtuationē t̄ corruptōez.	.q. 104 ar° 2°
M ot⁹ dupl̄ sumit. s̄. cōiter vt ē actus p̄fc̄i sic intelligēta t̄ s̄etir t̄ p̄pe vt ē act⁹. s̄. mobil̄	.q. 18 ar° 1°
M ot⁹ ē duplex i ce⁹: ynus cōis ḡ cāt diē t̄ noctē: ali⁹ diuersificat⁹ s̄z quē diuersificat⁹ dī/	.q. 67 ar° 4° ad 3°
M ot⁹ ē vt vita qdā nē oib⁹ existētibus.	.q. 18 ar° 1° ad 1°
M otus t̄ quies qmōdeo deo attribuunt.	.q. 73 ar° 2°
M otus inferiōz corpoꝝ i corpus celeste sic in cām reducūt.	.q. 115 ar° 3°
M otus local' instantaneus nō potest dari.	.q. 67 ar° 2°
M ot⁹ localis quare p̄fectio ē ceteris motibus.	.q. 110 ar° 3°
M otus p̄tis intellecti i hominē retardatur t̄ nō i angelo rōne sue op̄positiōis.	.q. 62 ar° 6°
M ot⁹ qdam cōseq̄t formā vi grauiū t̄ leuiū t̄ qdā ē via ad formā vi calcfacio.	.q. 105 ar° 2°
M otus q̄ est a motore cōiuncto p̄priū vite ē opus: q̄ vero a motore separato op̄ vite eē n̄ p̄t.	.q. 51 ar° 3° ad 3°
M otus qlibet sp̄ supponit aliqd immobile	.q. 94 ar° 1° ad 3°
M otu locali maxime aliquoz distinctio manfestat̄.	.q. 70 ar° 1°
M ouētia se ipa t̄ mota respectu finis triplici qđū p̄fectōis distiguūt s̄z maḡ t̄ min⁹ p̄fct̄m. q.	.q. 18 ar° 3°
M ouēs est duplex: s̄. n̄ motū mouēs yniformit: t̄ nō motū p̄ se s̄z p̄ accēs mouēs difōmīt.	.q. 75 ar° 1° ad 1°
M ouēs sic dñ qđ dat formā q̄ ē p̄ncipiū mot⁹ i cōporalib⁹ ita t̄ mouēs dñ p̄ cāt formā in.	.q. 105 ar° 3°
M ouē cōrigit dupl̄. s̄. p̄ mōz finis t̄ p̄ mōz efficiet̄	.q. 82 ar° 4°
M ouē corporal locali q̄re qdā sepata p̄nt t̄ quedā non.	.q. 117 ar° 4° ad 1°
M oueri lab obo nō est de rōne cognoscētis i q̄tu hui⁹: s̄z in q̄tu esti potētia.	.q. 56 ar° 1°
M oueri a se t̄ ab alio nō semp̄ dicit coactionē t̄ contradictionē	.q. 105 ar° 4° ad 1° t̄ 2°
M oueri cōtra naturam ē ab eo q̄ naturalē inclinationē n̄ dedit.	.q. 105 ar° 6° ad 1°
M oueri t̄ mutatu eē motus continui t̄ discreti d̄ra.	.q. 53 ar° 2° ad 3°
M oueri t̄ pati intellect⁹ t̄ alioꝝ mobiliū equoce dicit.	.q. 14 ar° 2° ad 2°
M oueri t̄ quiescere nō ad diuersas sed ad ynam reducūt potentiam	.q. 79 ar° 8°

Moueri sufficienter nō pōt aliquod mobile nisi h̄tus mouēt excedat l̄ ad c̄t h̄tutē mo-	.q.	105 ar° 4°
Moueri v̄l̄ mouere quomodo deo conuenit.	bilis passiuā	.q. 9 ar° 1° ad 1°
Mulier q̄ de costa viri sit formata duplex fuit significatio.	.	.q. 92 ar° 3°
Mulier q̄ de viro facta sit quadruplici ratione ostenditur.	.	.q. 92 ar° 2°
Mulier respectu particularis nē est aial occasionatū: s̄z nō respectu nē v̄lis.	.	.q. 92 ar° 1° ad 1°
Multa mala in rebus de° p̄mittit ne multa bona ip̄ediāt.	.	.q. 23 ar° 5° ad 3°
Multiplicatio numeralis n̄ intendit ab agente si formalis.	.	.q. 50 ar° 4° ad 4°
Multiplicatio sp̄ez n̄ ē fm eandē rōnes.	.	.q. 62 ar° 6° ad 3°
Multiplicitas nois n̄ fm p̄dicationē: s̄z fm significationē attendit.	.	.q. 13 ar° 10° ad 1°
Multitudo exynitatib⁹ oſtituit n̄ fm q̄ rōne idisionis bñt s̄z bñ id qđ d̄ étitate bñt.	.	.q. 11 ar° 2° ad 2°
Mltū duob⁹ opposit⁹ opponit. s. vni p̄ paucō bñ duplē acceptanceē.	.	.q. 11 ar° 2° ad 3°
Mundū ē eternū demonstrari n̄ pōt: neq̄ rōnes Ari. hoc d̄mōstrāt.	.	.q. 46 ar° 1°
Mundū iccepisse neq̄ per causā neq̄ per effectū demōstrari pōt.	.	.q. 46 ar° 2°
Mutabilitati omnis creatura subiecta ē v̄l̄ p̄ pōm q̄ ē deo l̄ p̄ pōm i creatur] ex̄n̄tē.	.	.q. 9 ar° 2°
Mutationis pfectio r̄ dignitas a termino ad quē ē: r̄ nō a q̄.	.	.q. 45 ar° 1° ad 2°
D arratio historie i sacra scriptura sp̄ p̄ v̄itate r̄ fūdamēto tenēda ē.	.	.q. 102 ar° 1°
Nati ex adam i statu innocentie poterant peccare	.	.q. 40 ar° 4°
Natuitas filij fm intellectū filiationē p̄cedit r̄ fm q̄ est oſtituit p̄sonē filij.	.	.q. 43 ar° 7° ad 1°
Natura assumpta a rōbo q̄cqd de ca dicit r̄ de filio dei dicit	.	.q. 118 ar° 2° ad 3°
Natura corporalis agit ut instr̄z sp̄ualis h̄tut]	.	.q. 78 ar° 1°
Natura corporalis operatur ad aiam sic materia r̄ instr̄z	.	.q. 98 ar° 1°
Nā directe intendit ppetuū r̄ icorruptibile corruptibile n̄ idirecte.	.	.q. 39 ar° 5° ad 2°
Nā dina in fi nō gn̄iatuā n̄ p̄ se n̄ per acc̄ns: h̄ua r̄ nob̄ p̄ acc̄ns gn̄atur r̄ comūpl̄	.	.q. 41 ar° 5°
Natura ē p̄o gn̄iatuā: qua gn̄ians sibi sile p̄ducit.	.	.q. 41 ar° 2°
Nā r̄ voluntas q̄mō differit in causādō r̄ q̄ n̄ determinat ad vnu r̄ nō volūtas.	.	.q. 92 ar° 2° ad 2°
Nā ex dēminato p̄n̄ dēterminat ad vnu r̄ ex dēminata mā aligd p̄ducit i deteriata sp̄ē	.	.q. 20 ar° 4° ad 2°
Nā humana r̄ angelica oſpate ad grāz st eq̄les. sed humana in xp̄o ē magl̄ dilecta r̄ pfca	.	.q. 63 ar° 1°
Nā intellectuali sibi relicta pōt a rectitudie bficē r̄ peccare: r̄ qđ est peccatū.	.	.q. 29 ar° 1° ad 4°
Nā q̄ dī de materia r̄ forma.	.	.q. 63 ar° 4°
Natura q̄libet intellectualis nāl̄r intendit i bonū: r̄ p̄ acc̄ns i malū.	.	.q. 42 ar° 3° ad 4°
Nā rōne p̄ncipiij iportat: n̄ autēntia: iō ordo nature i dinis dī r̄ nō cēntia	.	.q. 103 ar° 1°
Natura semp̄ p̄ducit qđ est pfectius r̄ melius ex sui inclinatiōc: l̄ sp̄ l̄ v̄t i plurib⁹.	.	.q. 12 ar° 1°
Nale deside⁹ inest rōnali creature cognoscendi dei.	.	.q. 84 ar° 8°
Nālis nō q̄rit cognoscere rep̄ nās n̄li v̄t sciat r̄des eop̄ q̄ vidēt fm sensum	.	.q. 19 ar° 3°
Necēm est duplex. s. absolutū r̄ ex suppositione	.	.q. 22 ar° 4° ad 3°
Necēz r̄ cōtingens q̄ cōsequit̄ ens inq̄stū ens cadūt sub dina puidētia	.	.q. 50 ar° 5° ad 3°
Necēm quomō pōt desinere esse.	.	.q. 14 ar° 13° ad 2°
Necēs bui⁹ dī nalis: s. deus sciuit a°d futuri ergo illud erit.	.	.q. 1 ar° 1°
Necessitas busus scientie.	.	.q. 76 ar° 5°
Necētas matie q̄ sit talis dispositionis ex forma r̄ sūmi debet.	.	.q. 103 ar° 1° ad 3°
Necētas nālis i hēndi reb⁹ q̄b⁹ dēterminat ad vnum ē qđā im̄p̄ssio dei dirigēt ad finē.	.	.q. 78 ar° 2° ad 2°
Necētas ponendi potentia gn̄iatuā in rebus animati r̄ nō inanimanti.	.	.q. 82 ar° 1°
Necētas triplex. s. absolute finis r̄ coactionis q̄ voluntati repugnat.	.	.q. 101 ar° 1°
Necēs vnl̄dōs anime ad corpus.	.	.q. 19 ar° 8°
Necētas r̄ contingentie effectuā cā est diuinā volūtas	.	.q. 33 ar° 4° ad 3°
Negatio ad genus affirmationis reducitur.	.	.q. 10 ar° 1° ad 1°
Negatio diffiniēs nō ē aligd eius quod diffinitur	.	.q. 17 ar° 4°
Negatio p̄uatio r̄ contraria quomodo dīnt.	.	.q. 86 ar° 2° ad 2°
Nihil est in intellectu quin prius fuēit in imaginatione	.	.q. 103 ar° 7° ad 1°
Nihil inuenitur in rebus quod sit totaliter malum.	.	.q. 13 ar° 10°
Nom̄ analogū bñ significationē acceptū i cuiusdē nois diffinitōe pōst: bñ alias signes accept⁹.	.	.q. 31 ar° 1° ad 2°
Nom̄ collectiuū duo importat i sui significatiōc. s. pl̄ralitatē suppositoꝝ r̄ vnitatē ordis.	.	.q. 115 ar° 2°
Nomen nature quomō a uiuentib⁹ tractum̄ est.	.	.q. 3 ar° 2°
Nom̄ p̄pum est illud per quod res cui⁹ est ab omni alia re discernit̄ur.	.	.q. 33 ar° 1° ad 1°
Nome quanto cōmuniū tanto uēlētus assumit̄ in diuinis.	.	.q. 13 ar° 2°
Nom̄ quod deo attribulmus totā diuinā perfectionē pfecte significare nō pōt.	.	.q. 36 ar° 4° ad 7°
Nomina adiectiva nūc bñt a suppositioꝝ substātia r̄ forma significata p̄ nom̄.	.	.q. 39 ar° 3°
Nomina cēntia significationia substantiae in singuli predicātur: adiectua r̄ in plurali.	.	.q. 13 ar° 3° ad 1°
Noia in q̄ signi ficate mod⁹ ip̄fect⁹ p̄cipiate pfectōis includit̄ meibaffice dō attribuūt.	.	.q. 13 ar° 3° ad 1°

Nomina intentionum quomodo ponuntur in rerum distinctionibus.	i.q. 29 ar° 1° ad 3°
Nomina licet a rebus praeteritibus iponantur: nam tamen vel sibi significantur.	.q. 13 ar° 8°
Nomina proprie de o attributis ratione rei significante et non ratione modi significandi.	.q. 13 ar° 3°
Noia quod negat ratione deo vel ratione ad creaturas significatur nullo modo sibi significatur.	.q. 13 ar° 2°
Nomina que utare debemus in divinis et que non.	.q. 31 ar° 2°
Noia substantia per aliquo supponunt: adlectina vero non sed copulata.	.q. 39 ar° 5° ad 5°
Noibus abstractis et concretis quare deum nominamus.	.q. 32 ar° 2°
Noibus continentibus ad motu localem utimur in ipsis motibus et in actione.	.q. 13 ar° 1° ad 2°
Nominis diversa significatio a quo et ad quod iponitur ad significandum.	.q. 67 ar° 2° ad 3°
Nois duplex consideratio. scilicet in positione vel in ysum.	.q. 13 ar° 2° ad 2°
Noium multiplicitas non est in predicatione attenditur: sed in significatione.	.q. 67 ar° 1°
Non ens quomodo habet rationes cognoscibilis.	.q. 13 ar° 10° ad 1°
Noe nulla potest esse causa per se: propter accidens hoc sic.	.q. 16 ar° 3° ad 2°
Noe quomodo est appetibile per accidens.	.q. 104 ar° 3° ad 1°
No quicquid deus scit: sunt: fuerunt: vel erunt.	.q. 5 ar° 2° ad 3°
Noxia non fuissent hominibus a jalia venenosa ante peccatum.	.q. 14 ar° 9° ad 3°
Numero senario et cōsurgit ex suis prībus quod corundet perfectio diuinorum opum.	.q. 72 ar° 1° ad 6°
Numero ternario adhibuitur denum honorare quod habet intelligi.	.q. 74 ar° 1°
Numerus est tripliciter: unus ex divisione mentis et alius ex divisione formarum.	.q. 32 ar° 1° ad 1°
Numerus est duplex unus ex divisione quantitatis et alius ex divisione formarum.	.q. 47 ar° 2°
Numerus pondus et mensura: modus species et ordo: quod constat quod congruit et quod discernit quod modo ista ad se inservit reducuntur.	.q. 30 ar° 3°
Numerus pondus et mensura penes formam et ea quod procedunt et sequuntur attenduntur.	.q. 45 ar° 7°
Numerus simplex est in deo: non ut a rebus numerari sumatur.	.q. 5 ar° 5°
Nutritiva augmentatio et generativa quod dicitur virtutes naturales.	.q. 30 ar° 1° ad 4°
Nutritus quod idem consumptus prībus remanet: nutrientibus.	.q. 78 ar° 2° ad 1°
O Biecta diversa quod potest esse omnivorus et diversarum potestiarum.	.q. 119 ar° 1° ad 5°
Obiectum magis minus intelligere diversis duplicitate contingit.	.q. 77 ar° 3° ad 4°
Obiectum operis aie in triplici ordine potest considerari. scilicet ut ut in unitate vel ut sensibile vel ut est.	.q. 85 ar° 7°
Obiectum quomodo in ratione principiis et terminis est plenum actuū distinctiuū.	.q. 78 ar° 1°
Oculus glorificatus quomodo deum videtur.	.q. 77 ar° 3°
Officiorum angelorum executio alia est ducens in finem: et alia in finis consecutione manent.	.q. 12 ar° 3° ad 2°
Operans agit aliquo supposito: deus hoc non.	.q. 108 ar° 7°
Opotencia dei necessitate et contingentiā non excludit a rebus.	.q. 90 ar° 3°
Operatio nullius creature est subsistens: sed solus ipsius dei.	.q. 25 ar° 3° ad 4°
Opatio quodam est factua finis et quodam meritoria.	.q. 54 ar° 1°
Opationis dei et nature dicitur.	.q. 62 ar° 4°
Opationis immanentis et transiuntis dicitur ex parte terminorum.	.q. 66 ar° 1° ad 2°
Operationis intellectuali quodam sibi locū determinat: et quedam non.	.q. 14 ar° 2°
Operari vel moueri propter finem duplicitate contingit.	.q. 112 ar° 1° ad 1°
Operari iudicare et intelligere dicitur cum sint tres actus si diversificates potestia intellectua.	.q. 103 ar° 1° ad 1°
Opinio abbatis iocachimorum sententia genitrix sententia.	.q. 79 ar° 9° ad 4°
Opinio anaxagore dicentis sole esse lapide ardente non esse deum vel aliqd aiatum.	.q. 39 ar° 5°
Opinio anaxagore quod posuit distinctionem rerum fieri per intellectum distinguenter res extreamē quodammodo.	.q. 70 ar° 3°
Opinio antiquorum de primi principiis infinitate quod ponebat maiores erat per mixtum in materia.	.q. 47 ar° 1°
Opinio antiquorum de rebus sibi et causis transmutationis distinctiōis eorumque solū sensibili potebat.	.q. 7 ar° 1°
Opio antiquorum negantur acerē esse corpus: et aquā corpus infinitum ponebat.	.q. 44 ar° 2°
Opio antiquorum ponentur anima et corpus et principiū vite.	.q. 68 ar° 3°
Opio antiquorum ponentur confusione excludente oīm distinctionē propter anaxagoram qui posuit intellectum immixtum.	.q. 75 ar° 1°
Opio antiquorum ponentur maiores esse ens in actu statuētes oī fieri alterari.	.q. 66 aī 1° ad 2° in ɔrisū
Opio antiquorum ponentur temporis eternitatē et non motus.	.q. 76 ar° 4°
Opinio antiquorum quod aer sit quoddam corpus actu infinitum.	.q. 46 ar° 1° ad 7°
Opio antiquorum quod aia est corpus et cōposita ex principiis oīus corporum.	.q. 14 ar° 12° ad 5°
Opio antiquorum quod aia frater quod est ipsa trā quod est ex ipsam cognoscit quod sile sibi cognoscit dicebat.	.q. 75 ar° 1° ad 2°
Opio antiquorum quod est corpus et aliorum corporum pīnū: et quod aia est de nā illi corporis: et pīnū de nā dī.	.q. 85 ar° 2°
Oplo antiquorum quod dicitur comedebat de quoddam cibo facti sunt immortales.	.q. 90 ar° 1°
Opio antiquorum quod ex nihil nibil fit.	.q. 97 ar° 4° argō
Opio antiquorum quod mā pī ē aliqd corpus actu: utputa acerē ignē: aut aliqd bī mōl.	.q. 45 ar° 2° ad 1°
	.q. 66 ar° 1°

Opio antiquoꝝ ꝑ oē mouens mouetꝝ et eoꝝ ratio.	.q.	75 ar° 1° ad 1°
Opio antiquoꝝ ꝑ omne quod videt est verum.	.q.	85 ar° 2°
Opio antiquoꝝ ꝑ posita causa ponit effectꝝ et ꝑ oia ex necessitate coeligit.	.q.	ii5 ar° 6°
Opio antiquoꝝ ꝑ raz et densum sunt pnciꝝ primarꝝ qualitatū elementorꝝ.	.q.	ii5 ar° 3° ad 2°
Opio antiquoꝝ ꝑ spes rerū a cāu pueniuntꝝ et n̄ ab aliquo intellectu.	.q.	16 ar° 1° ad 2°
Opio arrij et origenis ꝑ p̄ diuinæ fīm s̄bam sunt dñntes.	.q.	32 ar° 1° ad 1°
Opio arrij ne filiū p̄i coeterū dñt: posuit duodeci ḡnatiōis modos qbus deest vel cōlitas nature aut durationis: rei qđ ab alio pcedit.	.q.	42 ar° 2° arg 1°
Opinio arrij q̄ dixit filiū patri nō esse eq̄lem.	.q.	42 ar° 1° ad 2°
Opio arrij ꝑ filius pcedit a p̄e sic p̄ creatura: r. s. s. ab vtrōq; sic vtrōq; creatura	.q.	27 ar° 1°
Opio arrianoꝝ ponētiū filiū nō eē eiusdē s̄be cū p̄e: n̄ prope dici verbū.	.q.	34 ar° 1° ad 1°
Opio arrianoꝝ q̄ trinitatē ēdibꝝ nūoꝝ variantes i plurilitatē deducit.	.q.	42 ar° 1°
Opio arrianoꝝ: vt fīm dicerent creaturā d̄xerū volūtate vt designet pnciꝝ p̄ez ip̄z ḡeuissē.	.q.	41 ar° 2°
Opio ari. et alioꝝ dñntꝝ de dispōne egnoctonalis regions.	.q.	102 ar° 2° ad 4°
Opio ari. q̄ fīm nūoꝝ p̄morū morū: posuit nūoꝝ s̄bam seperataꝝ.	.q.	50 ar° 3°
Opio ari. ꝑ celum n̄ sit de nā q̄tuor eloz s̄z est qntꝝ corpus: p̄ter q̄tuor elem̄ta.	.q.	68 ar° 1°
Opio ari. ꝑ intellec̄tus nō ht alioꝝ sp̄s nālīr inditas: s̄z in pnciꝝ ē in poꝝ ad oēs buīl sp̄s.	.q.	84 ar° 3°
Opio auicepace ꝑ p̄ abstractionē a mālibꝝ ad imāliū cognitionē venire possim⁹.	.q.	88 ar° 2°
Opio auerois de cognitione s̄bam seperataꝝ: ꝑ vniōnem intellect⁹ agēt ad nos i bac vita.	.q.	88 ar° 1°
Opio auerois de vniōne intellect⁹ ad corpus ꝑ sp̄em intelligibilē.	.q.	76 ar° 1°
Opio auerois ꝑ eadē nūo scia est in magistro et in discipulo.	.q.	ii7 ar° 1°
Opio auerois ꝑ for̄ eloz s̄t medie iter formas s̄bales et accīles et ꝑ suscipiūt mag⁹ et min⁹.	.q.	76 ar° 4° ad 4°
Opio auerois ꝑ fruſtra s̄bē separe si nō intelligāt a nobis.	.q.	88 ar° 1° ad 4°
Opio auicebrō ꝑ nullū corp⁹ sit actiꝝ s̄z qđ fit p̄ actionē ē a vture qdā sp̄uali oia penet̄ntē.	.q.	ii5 ar° 1°
Opio auicebrō ꝑ supioꝝ et iferiorꝝ ē vna mā ex vnitate for̄ corpeitat̄ quā vna p̄ebat ouiz.	.q.	66 ar° 2°
Opio auicebrō ꝑ s̄bē separe s̄t composite ex mā et forma.	.q.	50 ar° 2°
Opio auicene de causa fascinatōis.	.q.	ii7 ar° 3° ad 2°
Opio auicene et algacelis ꝑ sit iſinītū i actu nō ꝑ se sed ꝑ accīs.	.q.	7 ar° 4°
Opio auicene memoriam non eē in parte intellectua et ꝑ intellect⁹ agēs ē s̄ba seperata.	.q.	79 ar° 6°
Opio auicene ponētiū grātā pōz: Inter extimatiū et imaginatiū.	.q.	78 ar° 4°
Opinio auicene ꝑ cā inferior inq̄stū agit vture p̄ cāe pōt creare.	.q.	45 ar° 5°
Op̄o auice ꝑ corp⁹ celeste ē mā celīn p̄ ad vbi t̄ nō ad rē: cui t̄ moto s̄ba sepatavnt̄.	.q.	66 ar° 2°
Op̄o auice ꝑ d̄tellen⁹ se pdixit p̄z: itelligen⁹ opositā ex actu t̄ pō ꝑ itelligen⁹ cāz p̄m pdixit hāz itelligen⁹ iſq̄ illigit se vt ē i pō pdixit cor⁹ celī: iſq̄ vō itelligit se hāz ꝑ ē i ac tu produxit animam celi.	.q.	47 ar° 1°
Opio auif. ꝑ for̄ eloz imix⁹ iteg⁹ manēt et mixtōe: fiēt s̄z ꝑ q̄litates ūrie ūducūt ad med⁹.	.q.	76 ar° 4° ad 4°
Op̄o auif. ꝑ oēs for̄ q̄ s̄t i mā pcedit a ceptōe itelligen⁹ et ꝑ agētia cōpalia foꝝ disponit ad q̄.	.q.	ii0 ar° 2°
Op̄o auice. ꝑ oia alalia ḡnari p̄t sic seie s̄z solū cōmixtōe eloz.	.q.	71 ar° 1° ad 1°
Op̄o auice. ꝑ ouiz rex s̄siblīū sp̄s itelligen⁹ p̄existūt irrlcūbꝝ sepat̄ a q̄z p̄ deriuant̄ i sequentes vscō ad vltimū sepatū quē vocat irrlcūn agēt̄ a quo sp̄s ifluūt i aias n̄ras.	.q.	84 ar° 4°
Op̄o aug. et alioꝝ diuersa an p̄ diuina mitti possit ab alia q̄z ab ea a qua pcedit.	.q.	43 ar° 8°
Op̄o aug. et alioꝝ diuersa i exponēdo h qđ d̄ fiat firmam̄tū: factū ē: et fec̄ d̄s firmam̄tū.	.q.	74 ar° 3° ad 5°
Op̄o aug. et alioꝝ doctoꝝ de lucis productione.	.q.	67 ar° 4°
Op̄o aug. et alioꝝ doctoꝝ de plantax productōe tertia die.	.q.	69 ar° 2°
Op̄o aug. et alioꝝ doctoꝝ qđ de noīc terre itelligen⁹ cū d̄ terra erat inanis r̄t.	.q.	66 ar° 1° ad 1°
Op̄o aug. et aliorū scōrū de cōgregatiōe aquarū tercia die.	.q.	69 ar° 1°
Op̄o aug. et aliorū scōrū de corporis et anime productione homīnis.	.q.	91 ar° 4° ad 5°
Op̄o aug. et alioꝝ scōrū diuersa q̄modo mā formationē p̄cesserit: nā t̄ duratiōe.	.q.	69 ar° 1°
Op̄o aug. et alioꝝ scōrū diuersa nūero t̄ vnitate tierum productōis rerum.	.q.	74 ar° 2°
Op̄o aug. et alioꝝ scōrū ꝑ pisces et aues q̄ita die aq nā pōl'r pdixit alij vō sci ꝑactu pdu.	.q.	71 ar° 1°
Op̄o aug. et gregorij de cognitiōe aie separe eoꝝ q̄ fuit i bac vita	.q.	89 ar° 8°
Op̄o aug. et origenis de aie productione.	.q.	90 ar° 4°
Op̄o aug. crīostomī bede: strabī et damascenī: de celo p̄ma die' producto.	.q.	68 ar° 1° ad 1°
Op̄o aug. ꝑ aia alienata a s̄sibꝝ ex sui natura vīm b̄z vt possit futura cogscē.	.q.	86 ar° 4° ad 2°
Op̄o aug. ꝑ sex dies pdictōis rex intelligen⁹ vñiū diē. s. cogscere āḡlica sex rex ḡnibꝝ putatā.	.q.	58 ar° 6°
Op̄o Basilij bede et strabī de rōne positionis celi empirici.	.q.	66 ar° 3°
Op̄o Basilij et Crīostomī diuersa de vnitate et pluralitate celoꝝ.	.q.	68 ar° 4°
Opinio Basilij et origenis diuersa de aquis q̄ s̄t sup̄ firmam̄tū cuius sint nature.	.q.	68 ar° 2°
Op̄o Basilij ꝑ p̄ die fuerūt lux et tenebre p̄ emissoñ et tractionē lūis et n̄ p̄ motū.	.q.	72 ar° 1° ad 1°
Op̄o David de dinādo q̄ posuit d̄m p̄m māz et alioꝝ ponētiū pnciꝝ forlē oꝝ et aiaz mudi	.q.	67 ar° 4° ad 5°
	.q.	3 ar° 8°

Opino de causa efficiente q̄ terra sit discoorta aquis.	.q. 69 ar° 1° ad 4"
Opino de ymaginē q̄ attēdit fīm plura: indiuldua: r nō fīm vnu.	.q. 93 ar° 6° ad 2"
Opino democriti r alioz atiqz subcretiū cursū rex nāliū a vīna pūldētia attribuētes. necessitati materie.	.q. 22 ar° 2° ad 3"
Opio dmocriti r epicuri pōntuz m̄dū a cāu facm r so" icorruptibiliū pūldētia eē.	.q. 22 ar° 2°
Opio democriti r platonis de intellectua r sensitua cognitione r poitio Ari.	.q. 84 ar° 6°
Opio democriti pōntis m̄dū ex concursu athomoz factuz. r alios infinitos.	.q. 47 ar° 3°
Opio dmocriti pōntis solā cāz mālē fz qu'ē dīstictio rex pueit a cāu fz motū mē.	.q. 47 ar° 1°
Opio dmocriti q̄ actio fiat p̄ effluxuz athomoz a corpe agēte: r pa. p̄ reccptionez cozdez. q. iis 5 ar° 1°	i poris corporis patiet. .q. 10 ar° 4°
Opio de temporis r eternitatis ora.	
Opio ò tpr̄ls vñitate diuersaria q̄ tps ē vnu oiūz tpraliiū pp̄ h̄ q̄ évn' nūc oiūz numeratoz.	fa q̄ vnu r̄debita etiūtia. 3. q̄ tps ē vnu r̄de mē p̄ q̄ p̄ s̄bz mot̄ c̄ tps ē misura. .q. 10 ar° 6°
Opio dionisi r Gregorij diuersa ò numero assistētiaz r ministratiūz angelorum.	.q. 112 ar° 4° ad 2"
Opio dionisi q̄ sbe spūales qdā ordine r gaudijs pcesserūt a do r orgēis q̄ pcesserūt a do. q. i quadaz eqilitate. .q. 10 ar° 6°	io ar° 6°
Opio diuersa an angeli fuerit creati in grā.	62 ar° 3°
Opio diuersa de assumptione beator̄ ad ordines angeloz.	108 ar° 8°
Opio diuersa ò artigēta padiſi terrestris ad lunare circuluz.	.q. 102 ar° 1° ad 1"
Opio diuersa de effectu luminis circa medium r colores.	.q. 79 ar° 3° ad 2"
Opio diuersa ò eē luminis c̄ nē sit: p̄ q̄ n̄ ht cē nāle fz itētionalē: fa q̄ sit sol̄ for̄ s̄balis.	.q. 67 ar° 3°
Opio diuersa ò vñtate: r plalitate r s̄bz sepataz pductione.	.q. 10 ar° 6°
Opio diuersa de cui tpr̄is r eternitatis ora assignationis.	.q. 10 ar° 5°
Opio diuersa de facel mobilitate r imobilitate.	.q. 116 ar° 3°
Opio diuersa de forma embrionis vscg ad finem ḡtationis	.q. 118 ar° 2° ad 2"
Opio diuersa de luce p̄me pducta añ solis formationez.	.q. 67 ar° 4° ad 2"
Opio diuersa ò m̄di efnitiae: pr̄l q̄ s̄ba m̄di n̄ sit a. do: fa q̄ m̄d̄ ē cēn?: r tñ fact̄ a do n̄ tñ. q.	46 ar° 2° ad 1"
Opio diuersa de p̄p̄tia formaz i mā r q̄ fuit ab agēte sepato.	b̄re iniūtum .q. 45 ar° 8°
Opio diuersa de q̄ ordine fuit dicim̄ r de gb̄ ordinib⁹ cecid̄t r de gb̄ non.	.q. 63 ar° 9° ad 3"
Opio diuersa de reductione fortuitoz r caūaliū i aliquā sugiore causi.	.q. 116 ar° 1°
Opio diuersa de significatiōe b̄ nois p̄sona an significet cēntiā v̄l r̄lez in recto v̄l i obliq. q.	29 ar° 4°
Opio diuersa de sbo b̄ scie que fuit ex diuersitate eoz q̄ i scia tractat̄.	.q. 1 ar° 7°
Opio diuersa de suppōne b̄ nois de an supponat pro cēntia v̄l p̄sona.	.q. 39 ar° 4°
Opio diuersa de tempore r p̄ncipio custodie angelorum.	.q. 113 ar° 5°
Opio diuersa de téptatiōe dlaboli semel a bono supati an fdeat ad eūdes téptādum.	.q. 114 ar° 2°
Opio diuersa b̄ qd̄ d̄r pater r filius diligunt se spū sancto.	.q. 37 ar° 2°
Opio diuersa q̄ spū sanct⁹ nō d̄r ymagō pris sic fili⁹: q̄o greci concedūt.	.q. 35 ar° 2°
Opio diuersa quid sit intellectus passiu⁹.	
Opio diuersa q̄ āgeli r aie s̄ ei⁹ d̄ spei. fa q̄ solū āgeli p̄ter aias. 3. q̄ solū āgeli vnu ierachie.	.q. 79 ar° 2° ad 2"
Opio diuersa q̄ beatitudo scōz r pena demonū r aiaz h̄it offerri vscg ad diē iudicij.	.q. 10 ar° 4°
Opio diuersa q̄ ds cogiscit singlia p̄cās vles v̄l apalicādo rōes vles ad pticulares effect⁹.	.q. 64 ar° 4° ad 3"
Opio diuersa q̄ deus produxit res de necessitate nē.	.q. 14 ar° 11°
Opio diuersa q̄ h̄as ds sciuit h̄ contigēs futu⁹ non ē necessarium fz contingēs.	.q. 104 ar° 3°
Opio diuersa q̄ bō non fuit creat⁹ in grā: r q̄ fuerit in grā creat⁹.	.q. 14 ar° 13° ad 2"
Opio diuersa qmō p̄sona ē nom̄ cōmune predicable.	.q. 55 ar° 1°
Opio diuersa quom̄ terra aquis fuerit cooperta.	.q. 30 ar° 4°
Opio doctor̄ de informitate materie	.q. 69 ar° 1° ad 2" r 4"
Opio doctor̄ de quattuor coenoz a pductione siue creatione.	.q. 66 ar° 1°
Opio doctor̄ q̄ āgeli s̄t fuerunt creati cū creatura corporali.	.q. 66 ar° 4°
Opio doctor̄ q̄ āgeli supiores mitiūt ex aliqua dei dispēsatiōe.	.q. 61 ar° 3°
Opio egipitorum q̄ de p̄destinatio mutari p̄t quisbusdaz sacrificijs.	.q. 112 ar° 2°
Opio enomis q̄ dixit filiuz p̄ri non eē similem.	.q. 23 ar° 8°
Opio ē pedoclis platois r alioz antiquoz ò cognitione aie r gd sit fīm cēntiaz.	.q. 42 ar° 1° ad 2"
Opio ē pedoclis q̄ firmamētuz sit ex elis compositum.	.q. 84 ar° 2°
Opio eraci: q̄ nulla de rebus nālibys cognitio b̄ri p̄t.	.q. 68 ar° 1°
Opio gērillum q̄ olcebāt hoies in dos transferri vt iouez vel mercuriuz.	.q. 84 ar° 1°
Opio gliberti p̄rētāi q̄ bec ē fīa cēntia ē trinitas.	.q. 25 ar° 3° ad 2"
Opio gliberti q̄ p̄prietates in dinis s̄t assistētēs siue extrinsecus affixe.	.q. 39 ar° 6° ad 1"
Opio grecorūz de processione spiritus sancti.	.q. 28 ar° 2°
Opio Gregorij naçāeni r doctor̄ grcoz q̄ creatura spūal añ corpalez facta fuerit.	.q. 36 ar° 2°
Opio Gregorij niceni q̄ nō fuisse in statu innocētie ḡtatio per coitum.	.q. 61 ar° 3° ad 1"
Opio iacobi r alioz s̄tior̄ pōntū duas aias in uno homie, yna qua aia ē corpus r im̄ mixtaz sanguini r alias spūalez que rōni ministrat.	.q. 98 ar° 2°
	.q. 76 ar° 3° arḡ 5

Opio magistri auicene et aliorum quod potest creandi potest creaturem considerari.	.q. 45 ar. 5°
Opio magistri et aliorum diversa a termini naturales ponuntur aliqd in diuinis.	.q. 50 ar. 3°
Opio maiusculo quod de corpore aiam dixerunt pro illius lucis corporis alligata.	.q. 90 ar. 1°
Opio maiusculo quod deus veteris testamenti deus tenebrarum erat.	.q. 66 ar. 3°
Opio maiusculo quod spiritualia et corporalia dñe patris sua sunt corporalia patris spiritus principij esse sancta.	.q. 8 ar. 3°
Opio negantium angelos enim non distinguentes iter secundum et intellectum.	.q. 50 ar. 1°
Opio negantium prudentiam et gubernationem sed oia fortuita esse et evenire.	.q. 103 ar. 1°
Opio negas rationes enim rem nature sicut rationis timor.	.q. 13 ar. 7°
Opio nestorianorum quod spous sanctus non procedat a filio.	.q. 36 ar. 2° ad 5°
Opio noialium antiquorum quod est idem enunciabile xmas nasciturum et esse natum.	.q. 14 ar. 15° ad 3°
Opio origenitum peligianorum et aliorum de causa predestinationis.	.q. 23 ar. 5°
Opio origenitum ponentis oia in principio equaliter esse creatam a deo.	.q. 47 ar. 2°
Opio origenitum quod angelum et aie sunt clausi spiritus.	.q. 75 ar. 7°
Opio origenitum quod aie bonis accidit corpori viventi: id posuit sicut cum angelis a principio esse creatam.	.q. 118 ar. 3°
Opio origenitum quod natura corporalis est producta in pena spiritualis.	.q. 65 ar. 2°
Opio origenitum quod nulla sit sua corpora nisi unita corpori per dominum.	.q. 51 ar. 1° ad 1°
Opio origenitum quod voluntas creature potest flecti in bonum et in malum per aiam Christi.	.q. 64 ar. 2°
Opio pippato quod demones non sunt ea quod demonibus attribuitur per arte nigromantie sunt huiusmodi coram.	.q. 115 ar. 5°
Opio phisico moto inferioris celi non potest mouere celum superius.	porum celestium q. 117 ar. 4° ad 1°
Opio pythagore et leucippe quod principio non attribuebat optimum et perfectum.	.q. 4 ar. 1°
Opio pythagore platonis et auicene de additione vii supra ens.	.q. 11 ar. 1° ad 1°
Opio pythagore quod ponebat malum quod est natura id bonum et malum genere est ponebat.	.q. 48 ar. 1° ad 1°
Opio platonico quod non distinguenter a proportione dicebat maz est ens.	.q. 5 ar. 2° ad 1°
Opio platonico quod origenitum ironimi augustinus basilij et damasceni an corpora celestia sint a iusta.	.q. 70 ar. 3°
Opio doctorum huius quod deus in principio creavit deus secundum et tria secundum i exponens diversimode.	.q. 67 ar. 4°
Opio platonico quod aia corruptibilis corporis unitus per corpus incorruptibilem sibi naturam unitum quod est mediate spiritu corporis alicuius hoc mediate luce quam corpus ponebat.	.q. 76 ar. 7°
Opio platonico quod aia unitus corpori ut motor solus per tactum habet.	.q. 7 ar. 3°
Opio platonico quod demones sunt aialia corpora aerea: aia passiva.	.q. 115 ar. 5°
Opio platonico quod quanto aliquod unitus unitus principio per participationem minoris multitudinis.	.q. 112 ar. 4° ad 2°
Opio platonico quod scia inest a principio ait ab non est per participationem formarum separatarum.	.q. 117 ar. 1°
Opio platonis aristotelis et secundum de principiis et separata super corporalia.	.q. 110 ar. 1° ad 3°
Opio platonis de diis et demonibus quod omnes deus dicitur erat boni: sed demonum quod est boni et quod est mali.	.q. 63 ar. 7°
Opio platonis de indecoris denigratione ab ideis eas participando.	.q. 6 ar. 4°
Opio platonis de triplici prudencia quam ponebat.	.q. 22 ar. 3°
Opio platonis et aristotelis de intellectu agente ad lumine et ad sole.	.q. 79 ar. 4°
Opio platonis et antiquorum quod oia corpora sunt de natura communiorum et quod superiora sunt incorrupta.	.q. 66 ar. 2°
Opio platonis et auctoritatis de modo acprendendi scientiam.	bilia sunt finis a principio immobiles. .q. 117 ar. 1°
Opio platonis et auctoritatis de auctoritate corporalium aguntur sed formae afluxus spiritus a spiritibus separati in intellectus non sunt. introducuntur.	.q. 115 ar. 1°
Opio platonis et auctoritatis cognitio de effluxu spiritus a spiritibus separati in intellectus non sunt. .q. 117 ar. 1°	cto for. .q. 84 ar. 4°
Opio platonis et auctoritatis de formarum divisione a spiritibus spiritualibus.	.q. 65 ar. 4°
Opio platonis ponentis diversas alias in uno corpore sunt organa distinctas.	.q. 76 ar. 3°
Opio platonis quod accedit aie intelligere per conversionem ad fantasmatum ut unita corpori.	.q. 89 ar. 1°
Opio platonis quod corpora celestia deos existimabat ex ipsis composta.	.q. 50 ar. 5° ad 2°
Opio platonis quod eadem sunt principia cognoscendi et cendi.	.q. 85 ar. 3° ad 4°
Opio platonis quod ex imitacione organi est sensibilis aia excitatur ut in se forent species regni sensibilium.	.q. 84 ar. 6°
Opio platonis quod firmamentum sunt de natura communiorum et ex ipsis constitutum sunt qui simplex elementatum.	.q. 68 ar. 1°
Opio platonis quod homo sunt aia intellectiva.	.q. 76 ar. 1°
Opio platonis quod intellectus non natura est plenus omnis spiritus intelligentibus.	.q. 84 ar. 3°
Opio platonis quod numerus spiritus separatarum accipit sunt numeri spiritus sensibilium.	.q. 50 ar. 3°
Opio platonis quod obiectus intellectus non sunt idee separatae et quod non est corporalibus rebus.	.q. 85 ar. 1°
Opio platonis quod sic intelligere conuenit aie sunt se ipsum ita et sentire quod ait dicit est coiuncti principiando.	.q. 84 ar. 1°
Opio platonis quod spiritus separata sunt obiectus intellectus non et per intellectum a nobis.	.q. 75 ar. 3°
Opio platonis quod vis imaginativa habet operationem quod est solius aie.	.q. 88 ar. 1°
Opio platonis quod via pora sunt singularibus.	.q. 84 ar. 6° ad 2°
Opio ponentium aiam sensituum non generari sed creari.	.q. 85 ar. 1° ad 1°
Opio ponentium duo principia unitum bonorum et aliud malorum et ratione positionis.	.q. 118 ar. 1°
Opio ponentium in diuinam hierarchiam quam super celestem vocantur.	.q. 49 ar. 3°
Opinio ponentium nullam huiusmodi creatam in rebus operari: sed per solum deus omnia in mente operatur.	.q. 108 ar. 1°
	.q. 105 ar. 5°

Opinio porphirij q dscernebat a dmonibz agelos vt demonuz aera loeent ethra & agloz. q.	66 ar° 3°
Opinio porphirij q dmōes sunt nālē salaces & q sūt aialia bñitā nām sensitivam	.q. 63 ar° 4° ad 1°
Opinio p̄positiū negāt̄ p̄petates plonales & noētes i dīns & sicut pater vno se bz ad crea turās ita vna rełone refert ad filiū & ad spūm. s.	.q. 32 ar° 2°
Opinio p̄pōti q vtracbz istaz ē fl̄a. s. ds genuit dm q ē ds p̄: t genuit dm q n̄ ē ds p̄	.q. 36 ar° 4° ad 5°
Opinio prolomet q lūaria bñi motū scorsum a motu sparatum.	.q. 7° ar° 1° ad 3°
Opinio q adam ante peccatū falso decipi poterat respectu eorum quorum sciam n̄ bēbat	.q. 94 ar° 4°
Opinio q adam nō fuit creatus in grā sed tñ an̄ peccatū sibi grā colerata fuit	.q. 95 ar° 1°
Opinio q aliqua regio ificies fuit bitabillis & inhibabilis & artes corrup̄te & inuente	.q. 46 ar° 2° ad 4°
Opinio q alii ordo rerū l'alie res effluē n̄ p̄nt a deo nisi sic nūc ē q̄ et nec̄itate n̄ ds agat	.q. 25 ar° 5°
Opinio q angeli cāt̄ aias rōngles secundum q dluina h̄tute opantur	.q. 90 ar° 3°
Opinio q angeli & demones bñt corpora sibi nālitter vnta	.q. 54 ar° 5° ad 1°
Opinio q agl̄i nō assumūt corpora bz; eouī app̄tiones i visione pp̄hile & tigisse. s. fm imaginatōem	.q. 51 ar° 2°
Opinio q ageli peccare potuerū i prio instanti sue creatōis sed non peccauerunt	.q. 63 ar° 5°
Opinio q angeli quo ad p̄mū acc̄ntale mereri p̄nt	.q. 62 ar° 9° ad 5°
Opinio q ageli suā btitudinē n̄ mēnt p̄ grāz p̄ueniētē: sēp ea q̄ dīvis mīsterijs opant lā bñt. q.	62 ar° 4°
Opinio q agel's cognitōem singulariū n̄ bz nisi in causis v̄lib ad q̄s oēs effect̄ p̄t̄clar̄es re. q.	57 ar° 2°
Opinio q angelus sit indiuisibilis' sicut pūctus	ducūt̄ur .q. 52 ar° 2°
Opinio q aia bēat p se spēm & nām cōpletā & non vniū corpori vt forma	.q. 90 ar° 4°
Opinio q aia separata cognoscat singularia per abstractōem a sensibilius	.q. 89 ar° 7°
Opinio q anima sit composita ex qdaz materia & forma	.q. 75 ar° 6°
Opinio q anima sit composita ex materia spirituali	.q. 90 ar° 2° ad 1°
Opinio q animam deus non de nibilo sed de se ipso fecit	.q. 90 ar° 1° arg° 5°
Opinio q aialia ferociō in statu innocēte fuitset māsueta circa boiem & circa alia aialia	.q. 96 ar° 1° ad 2°
Opinio q aie separe p̄ determinata tēporum curricle iterum ad corpora redeunt	.q. 46 ar° 2° ad 8°
Opinio q aque vaporabilr̄ resolute eleuentur supra celum sidereum	.q. 68 ar° 2°
Opinio q caro fm spēm ē que primo accipit spēm & hic semp manet caro fm mām q̄ ex all mento generatur non semper manet	.q. 119 ar° 1° ad 2°
Opinio q celum & materia per generationem sunt producta	.q. 46 ar° 1° ad 3°
Opinio q corporalita a deo creata sunt mediantibus angelis	.q. 46 ar° 3°
Opinio q corpori hominis prius tempore formato anima infusa fuit	.q. 91 ar° 4° ad 3°
Opinio q corp'm̄kler̄ p̄ multiplicatōez mē formatū fuit sūi alt̄ mē additōe sūi & ḡnc̄ pāc̄. q.	92 ar° 3° ad 1°
Opinio q corp' nāle rarefieri p̄t i finitū eo q̄ corp' dissibile sit i finitū:	.q. 68 ar° 2°
Opinio q corrupto corpore corrumpit̄ anima	.q. 46 ar° 2° ad 8°
Opinio q cum dicitur formauit ds hominem intelligitur productio corporis & anime simul sed cū dī respirauit in faciē eius & intelligit de spū sancto	.q. 91 ar° 4° ad 3°
Opinio q de libro vīte nemo fm h̄tatem p̄t deleri sed solum fm bōinum opinōn	.b. 24 ar° 3°
Opinio q demones sunt anime defunctōrum	.q. 108 ar° 8° ad 3°
Opinio q ds dixit angelis faciamus hominē ad imaginē & similitudinē nostrām	.q. 91 ar° 4° ad 2°
Opinio q ds licet nōlī malayult tamen mala fieri vel ee	.q. 19 ar° 9° ad 1°
Opinio q ds res i ee produxit agendo de necessitate nature	.q. 104 ar° 3°
Opinio q diabol' fuit mal' i prio istati sue creatōis n̄ p nāz bz p̄ pc̄m p̄p̄ voluntatis	.q. 63 ar° 5°
Opinio q diffinio psone posita a boetio nō ē diffinītio psone fm q̄ persona i deo dicimus	.q. 29 ar° 3° ad 4°
Opinio q duo sunt creationis p̄ncipia. s. vnum bonorum & aliud malorum	.q. 22 ar° 4°
Opinio q ea que ds product̄ per cas̄ necc̄ias sunt necc̄ia & q̄ per cas̄ contingentes sunt cō tingentia rōez ex causis medijs assūmes	.q. 46 ar° 3°
Opinio q forma solum sit spēs rei nālis & q̄ mā nō sit pars spēi	.q. 19 ar° 8°
Opinio q forme materiales & formis i materialibus deriuēt̄ur	.q. 185 ar° 1° ad 2°
Opinio q bāilitat̄ subl̄ dinutio bz p̄p̄ordēz fiat sic i p̄t̄titatibz opinōl̄ p̄s̄tractōez p̄p̄ortionāl̄. q.	91 ar° 2°
Opinio q bīt̄scie & spēs itelligibles. n̄ s̄ i itellu possibl̄ bz i viribz s̄t̄stis nec spēs i tūat̄ i in/ tellectu possibili	48 ar° 4° ad 3°
Opinio q hoc nomē ds nō bz nālem suppōnē p̄ persona	89 ar° 5°
Opinio q boies nullo transferri p̄nt ad ordīnes anglorūm	39 ar° 4° ad 2°
Opinio q boies & sumēt̄ sit idē p̄cessus & idē inēitus & equa v̄rlusq; conditio	108 ar° 8°
Opinio q bōis ē talis volūtas qualr̄ iducit pater deorum virorumq;	75 ar° 6° arg° 1°
Opinio q hominis v̄ltima felicitas in subarum sepatarum cognitōe consistat	115 ar° 4°
Opinio q bō factus sit solum ad imaginē filij & no patris	89 ar° 2° arg° 3°
Opinio q inascibilitas duo dīc. s. nō ee ab alio & aliorum ee p̄nc̄ vel i portat v̄lēm auctōi. q.	93 ar° 5° ad 4°
Opinio q ista ē cedēda ds genuit alium dum	33 ar° 4° ad 1°
Opinio q in statu inocētie nō fuitset sup̄flūtatum emissio	cātem & non negatōez .q. 39 ar° 4° ad 4°
	.q. 97 ar° 3° ad 4°

Opinio q̄ intellectus agens sit subā separata	.q.	79 ar° 4°
Opinio q̄ materie signate q̄ a pñcipio fuit sub forma ade q̄cquid p̄ter id quod ex primo pa rente in posteris derivat additū fuerit nō pertinet ad x̄icitatē humanae nature	.q.	119 ar° 1°
Opinio q̄ mens semper meminit semp intelligit et semp amat	.q.	93 ar° 7° ad 4°
Opinio q̄ mobilia sunt eterna s̄z nō motus	.q.	46 ar° 1° ad 5°
Opinio q̄ motus angeli dum mouetur de loco ad locum ē in instanti	.q.	53 ar° 3°
Opinio q̄ motus corporis celestium ē a pñcipio intrinseco	.q.	18 ar° 1° ad 1°
Opinio q̄ mulier solū fuerit facta i adiutoriū gñationis viri et non alicuius alterius opis	.q.	92 ar° 1°
Opinio q̄ mundus semp fuerit et tēpus non habuisse pñcipium	.q.	46 ar° 3°
Opinio q̄ nomen dictum de deo et creaturis pure equivoce dicitur	.q.	15 ar° 5°
Opinio q̄ nullus intellectus dei eētiam possit videre	.q.	12 ar° 0°
Opinio q̄ nūserus p̄destinatōrum ē certus formaliter sed non materialiter	.q.	23 ar° 7°
Opinio q̄ nūserus s̄z p̄p̄lam nūseri rōem ponit in deo et nō fm rōem sui generis	.q.	30 ar° 3°
Opinio q̄ oē ens est corp̄ et q̄ nulla sit spūalis subā nūli corpori vñita et q̄ ds ēaia mundi	.q.	51 ar° 1° ad 1°
Opinio q̄ oia s̄t dñe p̄tati subā n̄ tñ diuinā p̄uldētiā vñq̄ ad illa iſeriora se extēdē dicebat.	.q.	8 ar° 5°
Opinio q̄ ordo vñuersi a deo pp̄e n̄ ē intēt̄s̄z p̄ acc̄ns puenies s̄z successionē agētiū	.q.	15 ar° 2°
Opinio q̄ pater et filius sunt duo spiratores sicut duo spirantes	.q.	56 ar° 4° ad 7°
Opinio q̄ p̄r nō voluntate cōmitante genuit filium sed solum natura	.q.	41 ar° 2° ad 1°
Opinio q̄ p̄sone diuine n̄ distinguit̄ r̄loib̄ s̄z p̄ origines: s̄z so" māifestat̄ ipostasū distinctiones	.q.	40 ar° 2°
Opinio q̄ plato posuit materialē non cē creatam	.q.	15 ar° 3° ad 3°
Opinio q̄ pō dīna adhuc cursū rerū determinat̄ p̄ ordīem sapie et iusticie dīne sine q̄ ds non. q.	.q.	25 ar° 5°
Opinio q̄ potētia generandi in diuini relationem significat	operač	41 ar° 5°
Opinio q̄ potētie anime non distinguntur ab eius eētia	.q.	77 ar° 1°
Opinio q̄ potētie cognoscitūe in nobis nō cognoscunt nūli p̄pas passiones sine spēs	.q.	85 ar° 2°
Opinio q̄ potētie sensitūe corrupto corpe remanet in aia sepatā et actus earum	.q.	77 ar° 8°
Opinio q̄ p̄p̄letates in diuini sunt p̄sone non at in p̄sonis nūli fm modū loquendi	.q.	40 ar° 1°
Opinio q̄ pueri in statu inocētē n̄ fūssent natū cū iusticia ētuita q̄ ē pñcipiū merendi	.q.	100 ar° 1° ad 2°
Opinio q̄ quectūq; alicui noctua sunt fm naturam mala sunt	.q.	65 ar° 1° ad 2°
Opinio q̄ q̄nta eētia veniat in compositionem būam corporis	.q.	91 ar° 2° ad 2°
Opinio q̄ r̄lo diuina n̄ sit subsistēs p̄sone neq; personā significans	.q.	33 ar° 2° ad 1°
Opinio q̄ resistere tēptationi non fūsset primo hoīni meritorium	.q.	95 ar° 4° ad 3°
Opinio q̄ res q̄ ēdatim p̄cesserunt a deo ita q̄ deus p̄mam pdūxit creaturam et scđa pdū/ xit aliam: et sic cōter vñq̄ ad creaturam corpoream	.q.	65 ar° 3°
Opinio q̄ scia visionis q̄ ē corū q̄ sunt vel fuerūt vel erunt non ē infinitorū	.q.	14 ar° 12°
Opinio q̄ sola forma sit de rōne spēi et non mā: sed q̄ sit pars individui	.q.	75 ar° 4°
Opinio q̄ spūs sanctus non datur sed eius dona cantum	.q.	43 ar° 3° arg° 1°
Opinio q̄ subā in diffīlētione p̄sone p̄n̄tūr p̄ subā prima	.q.	29 ar° 1° ad 2°
Opinio q̄ sup̄flue sunt oratēs vel quicqd boni fiat ad vitā eternā sicut saltēm cōndam	.q.	23 ar° 8°
Opinio q̄ cantum vna anima remanet corruptis corpibus	.q.	46 ar° 2° ad 8°
Opinio q̄ x̄gines so" v̄l p̄fecti ad angelorū ordies assumūt: alij v̄o cōstituit ordinem	.q.	108 ar° 8°
Opinio quorundam de instanti lapsus primi angeli	.q.	65 ar° 6°
Opinio q̄rundam hereticorum q̄ ds o" ē creator sed māz a diabolo cē formatā et p̄ spēs eē	.q.	65 ar° 4°
Opinio quorundam phōrum diuersa distinctionis nūeri s̄fuum et terminorū	distīctiā	78 ar° 3°
Opinio quorundam q̄ angelos nāli dilectione diligat deū plus q̄ se amore occupie	.q.	60 ar° 5°
Opinio quorundam q̄ anima hominis ē pars anime mundi	.q.	90 ar° 1°
Opinio quorundam q̄ h̄ ē in p̄p̄latē et filius sūt vnum p̄n" spūs sancti	.q.	36 ar° 4°
Opinio quorundam q̄ hec inferiora corruptibiliā vel ēt singula aut hūane res n̄ gubernantur	.q.	103 ar° 5°
Opinio quorundam q̄ necessariū nō h̄z causam	a deo	44 ar° 1° ad 2°
Opinio q̄rūda q̄ oia q̄ sūt i tpe ab eterno sūt deo pñitia ea rōe q̄ h̄z ap̄d se rerū rōes pñties	.q.	14 ar° 12°
Opinio q̄rūdam q̄ sinderēsis sit pō rōe altior et quorundam q̄ sit ipsa ratio	.q.	79 ar° 12°
Opinio quorundam q̄ stelle et planete et singlē p̄tes mundi eētū dñi quos colebant.	.q.	11 ar° 5° ad 1°
Opinio quorundam q̄ verum vel falsum n̄ ētice sed ēdictorie opponuntur	.q.	17 ar° 4°
Opinio quorundam q̄ visibilia non sunt a deo sed a malo pñci	.q.	65 ar° 1°
Opinio rabī moysi et aliorū diuersa qd significēt noia absoluata q̄ affirmatiue dñr d̄ deo	.q.	15 ar° 2°
Opinio rabī moysi q̄ subē immāles multsp̄lcat̄ fm nūerum motū vel corporum celestium et q̄ homines et virtutes rerum naturalium angeli dicuntur	.q.	50 ar° 3°
Opinio saduceorum q̄ non sūt spūs	.q.	50 ar° 1°
Opinio valētini ponētis diuersum modū plationis p̄ductionis x̄bi diuini	.q.	34 ar° 2° ad 2°
Opinio varronis q̄ ds ē anima mundi omnia motu et rōe gubernans	.q.	90 ar° 1°
Opposita et diuersa in se hūt in cā equoca vñitatez	.q.	4 ar° 2° ad 1°
Ordinare res in fine eius ē culis et ipas p̄ducere	.q.	103 ar° 1°

Ordinatur aliquod ad alterum duplum vel acclamando vel coicando.	.q. 107 ar ^o 5°
Ordinem cæ particularis aliquod potest extire sed non cause vñis.	.q. 22 ar ^o 2° ad 1°
Ordines angelorum et bonum penes dona naturalia et gratuita distinguuntur: bonum vero penes gratuita solum.	.q. 108 ar ^o 4°
Ordines angelorum penes diuersos actus et officia distinguuntur in quilibet hierarchia.	.q. 108 ar ^o 2°
Ordinum angelorum nota ab ipsorum prestatibus ponuntur quas ipsa nota significant.	.q. 108 ar ^o 5°
Ordo actiōis q tollit p culpā ē pfectio bonū agētis q̄ bonū qd tollit p pena qd ē pfectio p. q.	.q. 48 ar ^o 6° ad 2°
Ordo cap̄ quo a deo p̄t p̄termitti et quo nō in productione aliquius rei.	.q. 105 ar ^o 6°
Ordo illuminatiōis inferiorum angelorum a superioribus nunq̄ p̄termittitur a deo.	.q. 106 ar ^o 3°
Ordo nāe dupliciter distinguitur. s. via generationis et via perfectionis.	.q. 85 ar ^o 5° ad 1°
Ordo nāe notionem originis in cōmuni significat non autem in speciali.	.q. 42 ar ^o 3° ad 1°
Ordo nature propter gratie manifestationem aliquando p̄termittitur a deo.	.q. 112 ar ^o 2°
Ordo originis duplex deo attribuitur. s. quo persona est a persona et quo creatura est a deo.	.q. 41 ar ^o 1° ad 1°
Ordo originis in diuinis ē quo vñ est ab altero sine priori et posteriori.	.q. 42 ar ^o 5°
Ordo vniuersi est quod a deo principaliter intenditur.	.q. 15 ar ^o 2°
Ordo vniuersi q apparet tā in reb ^o nālibus q̄ voluntarijs dei iustitiam demonstrat.	.q. 21 ar ^o 1°
Organa sensuū vel carent gñcōrum: vel sunt in pō ad ipsa contraria.	.q. 91 ar ^o 1° ad 3°
Origines solū distinctione terminorum distinguuntur.	.q. 36 ar ^o 2° ad 7°
Origo sola indistincta manet a rōne remoto motu ab actu notionali.	.q. 41 ar ^o 1° ad 2°
Aciendi triplex est modus. s. proprie minus proprie et cōmuniter.	.q. 79 ar ^o 2°
P aradisus terrestris in parte dextra celi positus est.	.q. 102 ar ^o 1°
Partiū adiunscē ad ipsū totū et totius ad deū rō assignationis finis.	.q. 65 ar ^o 2°
Parte cōpositi nulla pōt esse p̄ma in entibus neq̄ etiam mā et forma.	.q. 3 ar ^o 8°
Pars corpora rōne actus deo attribuitur ut oculus ratione visus.	.q. 3 ar ^o 1° ad 3°
Pars nālī inclinatione magis pretendit bonum totius q̄ sui ipsius.	.q. 60 ar ^o 5°
Pars quelibet totius dī optimā fī proportionem.	.q. 47 ar ^o 2° ad 1°
Pars quomodo dicitur aliquando esse totum.	.q. 75 ar ^o 4° ad 1°
Pars fī cētiā pōt eē tota i toto: et tota i quilibet pte superficie: s. nō fī quantitatem.	.q. 8 ar ^o 2° ad 3°
Partem esse vniuersi deo non convenit sed angelo.	.q. 61 ar ^o 3° ad 2°
Partes aīallū non sunt in specie: sed totum.	.q. 76 ar ^o 5° ad 3°
Partes diffinitionis et diffīctū quo se hñt ad intellectū rōne pōris et posterioris.	.q. 85 ar ^o 3° ad 3°
Partis sensitivae sicut est duplex operatio ita et intellective.	.q. 85 ar ^o 2° ad 3°
Passiones aīe qdam ad bonum et quedam ad malum ordinantur.	.q. 95 ar ^o 2°
Passiones aīe ut amor gaudium et tristitia unde passiones dicuntur.	.q. 20 ar ^o 1° ad 1°
Passiones quasdam deo attributus: fī effectum et non affectum.	.q. 21 ar ^o 3°
Passiones quedā repugnant primo statui et quedam non.	.q. 95 ar ^o 3° ad 2°
Passiones que sunt in appetitu sensitivo cū quadā aī concitatione sunt: in appetitu intellectivo absq̄ animi concitatione.	.q. 82 ar ^o 5° ad 1°
Passiones quomodo dicuntur esse in angelis.	.q. 59 ar ^o 4° ad 2°
Passiones sunt in demonibus: fī p̄noiant simplices actus voluntatis.	.q. 64 ar ^o 3°
Passiva et mobilia distinguuntur fī distinctionē actiōrum et passiōrum.	.q. 80 ar ^o 2°
P̄ dī p̄ncipiū totius deitatis l' q̄ ea gñando v̄ spirādo cōcat l' q̄ oibus dīnīs p̄fōls ē p̄n/ p̄cipium.	.q. 39 ar ^o 5° ad 6°
P̄ et filius recessus duo spirātes q̄ duo spiratores dicuntur.	.q. 36 ar ^o 4° ad 7°
Pater et filius sunt una sapientia sed non quam genuit pater.	.q. 39 ar ^o 7 ad 2°
P̄ et filius sunt unum p̄ncipium li p̄ncipium stat indistincte et confuse.	.q. 36 ar ^o 4° ad 4° et 5°
P̄ generando filiuū stante distinctione totam nām filio cōmunicavit.	.q. 41 ar ^o 3°
P̄ genuit filiuū voluntate cōstante et nō ut dicit habitudinem p̄ncipiū.	.q. 41 ar ^o 2°
Pater omnis creature deus multipliciter dicitur.	.q. 33 ar ^o 3°
P̄ quare dī noster et sp̄ritus dī nr̄: et filius non dicitur noster.	.q. 36 ar ^o 1° ad 3°
P̄ez filiuū et sp̄uz. s. q̄re dicitus vñū dēi sorē platonē et ciceronē tres boies et n̄ vñū boiem.	.q. 39 ar ^o 3°
P̄em generare filiuū ē necēsū non sic q̄ cām cogentē l' finalē s̄ absolute qd nō pōt nō esse.	.q. 41 ar ^o 2° ad 5°
P̄nitas creat vel generat quare non conceditur.	.q. 32 ar ^o 2° ad 2°
Pat̄ duplū dī. s. cōiter p̄ q̄cunḡ mutatiōē et sic sentire et intelligē passiōes dīr et p̄p̄evt ē ef/ fectus actionis.	.q. 97 ar ^o 2°
Pat̄ est ppter distinctionē potentie ab actu.	.q. 25 ar ^o 1° ad 1°
Peccare est declinare a rectitudine actus quam quis debet habere.	.q. 63 ar ^o 1°
Peccare est deficere a perfecta actione	.q. 25 ar ^o 3° ad 2°
Peccata non omnia in instinctu oboli proueniunt sed arbitrii libertate.	.q. 114 ar ^o 3°
Peccata omnia sunt in demonibus fī reatum et non fī effectum.	.q. 63 ar ^o 2°
Peccati primi angelī pronitas vel motuum ad peccandum causa fuit.	.q. 63 ar ^o 7°
Peccatum est contra naturalem inclinationem.	.q. 63 ar ^o 9°

Peccatum mortale in actu liberi arbitrii dupliciter esse conuenit.	.q.	63 ar ^o 1 ^o ad 4 ^m
penitentis et innocentis respectu dilectionis dei comparatio secundum magis et minus.	.q.	20 ar ^o 4 ^o ad 4 ^m
perditio hominis non est imputanda negligentie angelii custodientis.	.q.	13 ar ^o 1 ^o ad 3 ^m
Perfectio rei create est triplex: prima secundum quod in suo esse constituitur: haec ut ei aliqua superaddantur ad suam perfectam operationem: tertia ut aliquid attingat sicut finem.	.q.	6 ar ^o 5 ^o
Perfectio rei est duplex. prima secundum formam totius. haec operatio vel finis operationis: perfectio vero ultima voluntatis est perfecta scilicet beatitudo.	.q.	73 ar ^o 1 ^o
Perfectio rei non ex quacumque ratione ad quam inclinatur dependet: sed solum ex superiori.	.q.	59 ar ^o 3 ^o ad 2 ^m
Perfectio voluntatis in qualitate regitur in rebus: ut pars operationis gradus ipsa sit qualitas regis trivium.	.q.	48 ar ^o 2 ^o
Perfectio regis perfectior modo persistunt in deo quam in ipsis rebus. triplex est gradus.	.q.	4 ar ^o 2 ^o
Perfectis omnibus diversis creaturis sic renderetur unum simplex principium ita diversis acceptis iurebus.	.q.	13 ar ^o 4 ^o
Perfectiora sunt numeri et magnitudine alia exceduntur. et consideretur unum simplex secundum numerum.	.q.	50 ar ^o 3 ^o
Perfectius intelligens regis non plura distinguuntur: quam qui minus perfecte.	.q.	108 ar ^o 3 ^o
Permititur deus multa mala fieri per malos angelos et homines: et quare non prohibetur.	.q.	109 ar ^o 4 ^o ad 2 ^m
Per prepositum multipliciter sunt suum casuale determinantur.	.q.	56 ar ^o 3 ^o
Per se nota potest de multis aliquaque propositione dupliciter: uno modo secundum se et quo ad nos: alio modo secundum se et non quo ad nos.	.q.	2 ar ^o 1 ^o
Per se notum de aliis duplum licet quod nihil in eius noticia deuenit vel quod non est cogiscibile per accidens.	.q.	87 ar ^o 1 ^o ad 1 ^m
Persona deus aliquid grammaticae quod natura negatur.	.q.	39 ar ^o 8 ^o
Persona divina ab eterno processit a principio: non tamen ab eterno processit in mundum.	.q.	45 ar ^o 2 ^o
Persona et ypostasis addunt super essentiam principia individualitatis.	.q.	29 ar ^o 2 ^o ad 3 ^m
Persona in divinis significat rationem per modum similitudinis.	.q.	29 ar ^o 4 ^o
Persona non significat entitatem vel nam est personalis proprietate secundum predicationem de patre filio et simili.	.q.	39 ar ^o 3 ^o ad 4 ^m
Personas esse plures in divinis non est possibile: quod quadrupliciter ostenditur.	.q.	41 ar ^o 6 ^o
Personarum cognitione dupliciter est nobis necessaria.	.q.	32 ar ^o 1 ^o ad 3 ^m
Personae divinae et intelligentiae omnes unius essentie quam unius nature.	.q.	39 ar ^o 2 ^o ad 3 ^m
Personae divinae quare dominus supposita cum nulla sit ibi suppositione.	.q.	39 ar ^o 1 ^o ad 3 ^m
Personae divinae sunt tres et non possunt esse plures: quod due tantum sit origines.	.q.	32 ar ^o 3 ^o
Personae nomen deo non ducit secundum positionem a quod sponitur: sed ad quod sponitur.	.q.	29 ar ^o 3 ^o ad 2 ^m
Personae remotae et angelicae existentib[us]: deus solus dicere vel solitarius.	.q.	51 ar ^o 3 ^o ad 1 ^m
Pertinentia ad perfectionem intellectus beatitudinis et eius naturae desideriis	.q.	12 ar ^o 8 ^o ad 4 ^m
Possibile duplex deus secundum respectum ad potentiam et absolute et habitudinem terminorum.	.q.	25 ar ^o 3 ^o
Possibile duplex deus secundum ut opponitur neccessario et ut sub necessario continetur.	.q.	41 ar ^o 4 ^o ad 2 ^m
Possibile tripliciter deus secundum passionem meam et secundum actionem dei et secundum beatitudinem minorum secundum ipsum.	.q.	46 ar ^o 1 ^o ad 1 ^m
Posita causa necessaria non sequitur effectus necessarius	bili	19 ar ^o 3 ^o ad 4 ^m
Posuit deus hominem in paradyso ut operaretur et custodiret illum duplex exponitur.	.q.	102 ar ^o 3 ^o
Potentia activa fundatur in actu nec secundum ipsum dividitur quod secundum passionem non conuenit.	.q.	25 ar ^o 1 ^o ad 1 ^m
Secundum actionem respectum finis vel est mouere oea actiones secundum passionem secundum subordinatas quod respicit finis particularis.	.q.	82 ar ^o 4 ^o
Secundum agentem uniuscuiusque tota manifestatur in suo effectu non autem equiuscuiusque.	lares.	25 ar ^o 2 ^o ad 2 ^m
Potentia creature propter quid differt ab eius essentia.	.q.	79 ar ^o 1 ^o
Secundum dei manifestius cognoscitur ex eo quod produxit mundum quam si fuisset ab eterno.	.q.	46 ar ^o 1 ^o ad 6 ^m
Secundum et actus prius et posterius causa et causatum non sunt in deo sed unum et simplex esse.	.q.	5 ar ^o 7 ^o
Secundum generandi in recto significat nam et in obliquu rationem.	.q.	41 ar ^o 5 ^o
Potentia generandi passiva est in filio.	.q.	41 ar ^o 6 ^o ad 1 ^m
Secundum generatiuum in gloriam generante est illud in quantum genitum gigantum similitudinem secundum naturam.	.q.	41 ar ^o 5 ^o
Secundum creaturam non est ad non esse sed in deo quod postquam res fecit ut eent sic potest facere ut non sint.	.q.	9 ar ^o 2 ^o
Potentia in omnibus creaturis distinguitur ab esse.	.q.	54 ar ^o 3 ^o
Secundum ordinata ad actuus accidentalem est accessio et ad actuus substantiam est substantia.	.q.	77 ar ^o 1 ^o ad 2 ^m
Potentia passiva quod sit in deo non est possibile.	.q.	3 ar ^o 1 ^o
Secundum una et eadem est pars et filius secundum equalitatem et perfectionem naturae.	.q.	42 ar ^o 6 ^o
Secundum distinctionem est secundum formalem oborum distinctionem: et non materiale.	.q.	59 ar ^o 4 ^o
Potentiarum distinctione est secundum oborum formalem distinctionem.	.q.	77 ar ^o 3 ^o
Potentie activa del et creature differentia.	.q.	25 ar ^o 1 ^o ad 3 ^m
Secundum actionem et passivam secundum intellectus agentes et potest distinctione et deinde ex parte oborum sumenda est.	.q.	79 ar ^o 7 ^o
Secundum alicuius non repugnat simul habere duas operationes.	.q.	58 ar ^o 7 ^o ad 2 ^m
Secundum ait potest ordine nam altera sunt principia ratione modi finis et actus principiis.	.q.	77 ar ^o 7 ^o
Secundum ait quod secundum divisionem posterioris et quanto secundum intellectus dirigit sensus.	.q.	77 ar ^o 4 ^o
Secundum intellectus et mea deinde et secundum receptiva creature non adequantur potentie creatoris.	.q.	75 ar ^o 5 ^o ad 1 ^m
Potentie partis vegetativa quare dicuntur naturales.	.q.	78 ar ^o 2 ^o ad 1 ^m
Potentie rationales quomodo se habent ad opposita et quomodo non.	.q.	62 ar ^o 8 ^o ad 2 ^m

P̄t̄atūz nomez quandam ordinatione; circa dīnas actiōes significat t̄ dīnoz susceptionē.	.q.	108 ar° 5° ad 3"
Preceptuz t̄ consilium respectu quoꝝ bonoꝝ dānt.	.q.	19 ar° 12° ad 4"
Predestinatio est in deo t̄ in creatā eius executio.	.q.	23 ar° 2°
Predestinatio est transmissio r̄ onal̄is creature in finem nō p̄portionatūz.	.q.	23 ar° 1°
Predestinationi subordinatur ordo fāp cāp ad effectuz p̄destinationis.	.q.	23 ar° 8°
Predestinatiois effectus infallibil̄ consequitur ex cā contingente.	.q.	23 ar° 6°
Predestinatiois t̄ p̄scie rō ex dīna bonitate sumitur.	.q.	23 ar° 5° ad 3"
P̄dicatio sūpta a diuersis formis ordinatis de aliq̄erit p̄ accn̄s l̄sinfō mō discendit p̄ se.	.q.	76 ar° 1°
P̄dicamēta sunt t̄m duo in dīuinis.	.q.	28 ar° 2° ad 1"
P̄esse malis magis miserum est q̄b̄ bonum.	.q.	109 ar° 2° ad 3"
P̄latio in intellectuali nā penes s̄biectionez t̄ opatlonez nāp attēditur.	.q.	109 ar° 2°
P̄ficiatio corpis hūani ne pafetur in statu inocētē: qualiter fūllet.	.q.	97 ar° 2° ad 4"
P̄sidiēta spūalis creature sup corpale ad quā aliquē ordiez h̄t ex q̄b̄ totū oſtat vniuersū.	.q.	61 ar° 4°
P̄siderere gubernationi oīuz gentili t̄ regnoꝝ p̄muꝝ t̄ p̄cipiūm ē in dīnis misterijs.	.q.	108 ar° 6°
P̄sūr proximiora dō bis que remotiora s̄t̄ t̄ boni āgeli malos regūt.	.q.	109 ar° 4°
P̄ima p̄cipia spectabiluz t̄ agibiluz s̄t̄ bītus nāles nobis nāl̄r indit̄.	.q.	79 ar° 12°
P̄imo alicui non cōuēt h̄z partem s̄t̄ fm totum.	.q.	8 ar° 4°
P̄imo genitus omnis creature est dī p̄fecta ymago t̄ nō ad ymaginez.	.q.	93 ar° 1° ad 2"
P̄imum mouens quomō mouet se iōm.	.q.	19 ar° 1° ad 3"
P̄imum p̄ncipius actiuuz op̄z cē maxime in actu t̄ p̄fectissimū.	.q.	4 ar° 1°
P̄imum p̄ncipuz licet sit t̄m vnuꝝ: plā tñ rōne distincta in eo it̄elligim̄.	.q.	44 ar° 4° ad 3"
P̄imum v̄l p̄ncipiuꝝ in vnoqq̄ ē q̄d ad nāz p̄tinet qr̄ q̄d p̄tinet ad p̄us s̄p̄ h̄t rōnez p̄ncipij.	.q.	60 ar° 2°
P̄inceps regis p̄saz restitit mihi viginti t̄ vno diebus dupl̄r exponit.	.q.	13 ar° 8°
P̄incipatus dñs q̄ p̄ores existit̄ quasi p̄sine iexecutōe eoz q̄ p̄teratur.	.q.	108 ar° 5° ad 3"
P̄incipiū actiū ḡnatiōnis p̄fectoꝝ aialum ē h̄tus formatiuꝝ sc̄is eoz h̄o q̄ p̄ putrefactiōē ḡnāntur est virtus celestis.	.q.	71 ar° 1° ad 1"
P̄incipiuz eēndi oīuz ē t̄m vnuꝝ a q̄ oia q̄ q̄cūgb̄ modo sunt h̄nt eē.	.q.	65 ar° 1°
P̄incipiuz in creaturis est p̄us eo q̄d est p̄ncipiuz non at̄ in dco.	.q.	42 ar° 2°
P̄ncipium multipl̄r dr. s. fm situ; h̄z it̄ellectuz' t̄ fm oē genus cāe.	.q.	42 ar° 3°
P̄ncipiuz n̄ d. p̄ncipio t̄ p̄ncipiuz d. p̄ncipio dr̄ i dīnis siue p̄us t̄ posterius.	.q.	33 ar° 4°
P̄ncipium non illud significat a q̄ nomē ip̄ositur ad significāduz s̄z origine	.q.	33 ar° 1° ad 3"
P̄ncipiuz non iportat diuersitatez siue depēdētiaz ab eo c̄ ē p̄ncipiuz, s̄ic cā.	.q.	33 ar° 1° ad 1"
P̄ncipium passiuꝝ in feia p̄t̄ dīci semien.	.q.	115 ar° 2° ad 3"
P̄ncipium p̄prietatem p̄ris t̄. f. lij significat substātive.	.q.	36 ar° 4°
P̄ncipiuz q̄ ḡnans ḡnat non s̄p̄ distinguit̄ a genito.	.q.	41 ar° 5° ad 1"
P̄ncipiuz s̄ic se h̄t ad ḡnatiōnes i cognitiōis ita se h̄t fl̄s ad ea q̄ sc̄ ad fīe; i appetitīe.	.q.	83 ar° 4°
P̄iuatio ē mediūs inter eē t̄ non eē simp̄r.	.q.	48 ar° 2° ad 1"
P̄iuatio entis fundat̄ i ente p̄ i priuationib̄ aliaz formaz non accidit.	.q.	11 ar° 2° ad 1"
P̄iuatio suscipit magi t̄ minus non h̄z se s̄z h̄z eī oppoītuz: cū magis t̄ minus dr̄.	.q.	11 ar° 4° ad 1"
P̄iuatio suscipit magis t̄ min̄ p̄cessu a termino: s̄ic for̄ p̄ accessu ad terminū p̄fectū.	.q.	49 ar° 3° ad 3"
P̄iuatio tribus modis sumitur.	.q.	33 ar° 4° ad 2"
P̄iuationem per hītum cognoscimus.	.q.	14 ar° 10°
P̄iuatiōes entia rōis t̄ maliziētia dñr h̄z q̄ es h̄tatez pp̄ois significat.	.q.	48 ar° 2° ad 2"
P̄iuatiōes t̄ non ens ex app̄hēsiōe intellect̄ h̄tatez h̄nt t̄ non ex se ip̄is.	.q.	16 ar° 5° ad 3"
Procedere i infinitū in actib̄ intellectus non suconuenit.	.q.	87 ar° 3° ad 2"
Processio est duplex. s. ad intra t̄ ad extra.	.q.	27 ar° 1°
Processio sp̄us sanctus est a p̄re t̄ filio vt se vnuꝝ t̄ distincti.	.q.	36 ar° 4° ad 1"
Processio h̄bi p̄ modū it̄ellect̄ ē ḡnatio qr̄ p̄cedit p̄ modū nē: eo q̄ p̄cedit h̄z r̄dez similitu.	.q.	30 ar° 2° ad 2"
Processiōe recta sp̄s. s. a fī ip̄z distingula fī nō ē it̄elligibile.	.q.	36 ar° 2°
processiōes i dīnis s̄t̄ due tm ad itra. s. h̄bi p̄ modū it̄ellect̄. t̄ amoris p̄ modū voluntatis.	.q.	27 ar° 3°
productio rex a p̄ cā nibil suppoit: fa vero q̄d ē a p̄ cā nibil suppoit in sua actione.	.q.	65 ar° 3°
Productionis rex triplex op̄ irelligitur. s. creationis distinctionis t̄ ornatus.	.q.	70 ar° 1°
produxit deus multas creaturez pp̄ boītatez suā cōicādā: q̄d p̄ vnuꝝ fieri nō poterat.	.q.	47 ar° 1°
produxit de res in eē rōne p̄cessione verbi t̄ amoris.	.q.	45 ar° 6°
P̄positō singl̄is directe coeludi n̄ p̄t̄ ex aliqua v̄l nibil mediāte alia p̄t̄cl̄i.	.q.	86 ar° 1° ad 2"
P̄pōn̄is affirmatiōe vere s̄m t̄ p̄dicatz idē fm rem significat: diuersuꝝ h̄z r̄onem.	.q.	13 ar° 12°
P̄pōn̄is contingētes est duplex veritas.	.q.	16 ar° 8° ad 3"
P̄op̄a passio q̄mō cāt̄ur a s̄bo vt ē in actu. t̄ ē i p̄iꝝ suscep̄tiuꝝ vt ē in potētia.	.q.	77 ar° 6°
P̄op̄ietatem accn̄is irelligere possumus nibil considerando de s̄bo.	.q.	85 ar° 1° ad 1"
P̄op̄etas in dīnis non oīis distinguit̄ licet sit s̄sistēs nisi relative.	.q.	30 ar° 1° ad 2"
P̄op̄etas p̄ris vt r̄lo accuz̄ r̄onalem p̄suppoit h̄z vt iſtitutiua ip̄m p̄cedit.	.q.	40 ar° 4°

Proprietates dñe sunt in cēntia p̄ modū f̄demptitat] tñ: in p̄sonis x̄o nō solū f̄m rē tñ s̄z ēt f̄m modū significandi: iō constituit & distinguunt.	.q. 40 ar° 1° ad 2 ^m
Proprium dei est misericordia & parcere; tripliciter exponitur.	.q. 25 ar° 3° ad 3 ^m
Propriū cē p̄ius & posterius appropriatū nō inconuenit.	.q. 39 ar° 7° ad 3 ^m
Propriū nō est de cēntia s̄bi sed ex p̄ncipijs cēntialib⁹ sp̄ei cātūr.	.q. 77 ar° 1° ad 5 ^m
Propter qđ vñunqđg & illud magis qđo habet intelligi.	.q. 87 ar° 2° ad 3 ^m
Prouidentia dei aliter se h̄z ad incorruptibilia q̄ ad corruptibilia.	.q. 113 ar° 2°
Prouidentia diuina qđa i finē ordinant & qđa ab ip̄o decidit p̄missiue.	.q. 23 ar° 3°
Prouidentia ē ip̄a dīna rō i sumo o ^m p̄ncipe i stituta q̄ cūcta dīspōit v̄l rō ordinando.	.q. 22 ar° 1°
Prouidentia nō est i rebus p̄uisis sed est quedā rō i intellectu p̄uisiōis.	rū i finez. q. 23 ar° 2°
Puer in vtero m̄ris ē aligd m̄ris & nō ab alio āgelo q̄ ab eo q̄ est m̄ris custoditur.	.q. 103 ar° 5° ad 3 ^m
Pulchrum & bo ^m sūt idem s̄bo sed diuersis rōnib⁹ diuersas respiciunt p̄sonas.	.q. 5 ar° 4° ad 1 ^m
Punctus nō ponit i diffinitiōe linee cōiter sumpte s̄z ðeterminate.	.q. 85 ar° 8° ad 2 ^m
Pūri nō est malum sed fieri pena dignū malum est.	.q. 48 ar° 6°
Q ualitates actiue eloz se h̄z vt māles dispositiōes ad formas s̄bales.	.q. 115 ar° 3° ad 2 ^m
Qualitates actiue i nā agūt v̄tute formarū s̄ballū.	.q. 45 ar° 8° ad 2 ^m
Qualitates differēter sūt i s̄bo f̄m diuersitatē receptionis formarū.	.q. 67 ar° 3° ad 1 ^m
Quantitas molis mām cōsequit̄: x̄ut̄ x̄o attendit̄ in effectu for̄ q̄ duplex ē. s. cē & opatō.	.q. 42 ar° 1° ad 1 ^m
Quantitas n̄ ip̄edit actionē alic⁹ forme ne agat s̄z impedit ne sit agens v̄lc.	.q. 115 ar° 1° ad 3 ^m
Quantitas x̄utis agēt ex mō faciendi sumit nō ex re facta tñ.	.q. 65 ar° 3° ad 3 ^m
Quantitati i actu i finiti rō repugnat: sed n̄, tēpori & motui.	.q. 7 ar° 3° ad 4 ^m
Quicūz vñi & eidē sūt eadē: inter se sūt eadem: quō h̄z intelligi.	.q. 28 ar° 3° ad 1 ^m
Quedā aialia mox nata q̄r h̄z v̄sum membrorū.	.q. 99 ar° 1° ad 2 ^m
Quedā nō p̄it fieri nīl a deo q̄ tñ nō sunt miracula etiā si fiant.	.q. 105 ar° 7° ad 1 ^m
Quedā participatiōe dīr eterna diuersa rōne.	.q. 10 ar° 3°
Quedā q̄ manēt i eternū & quedam nō.	.q. 104 ar° 4° ad 2 ^m
Quedā sunt possibilia fieri a deo: & quedā nō.	.q. 25 ar° 5°
Que facta sūt q̄r nō p̄t facere deus ea non fuisse.	.q. 25 ar° 4° ad 2 ^m
Quicqd deus sciuit scit: nec p̄t plura scire q̄ scit.	.q. 14 ar° 15° ad 2 ^m
Quicqd entitat & perfectionis ē i actione mala: reducit̄ i deū sicut in cām: sed' q̄cqd ē ibi defectus est a cā secunda deficiēte & nō a deo.	.q. 49 ar° 2° ad 2 ^m
Quidditas rei mālis ē obm intellectus nostri.	.q. 84 ar° 7°
Quidditas rei mālis ē p̄m quod intelligitur ab intellectu n̄rō f̄m statū p̄ntis v̄ite.	.q. 88 ar° 3°
Quidditates diuersae magis cōueniunt f̄m rōnē exīdi q̄ affir̄ & nega ^o : f̄m tñ rōnē coḡscē.	.q. 58 ar° 4° ad 2 ^m
Qui est significat cē absolūtū infinitū & i p̄nti.	dī minus. q. 15 ar° 11°
Quod est i aliquo preter cēntiam eius ē cātūm.	.q. 5 ar° 4°
Quod est p̄ cēntiam ē cā eius quod ē p̄ participatiōne i quo dīnt eē & cēntia.	.q. 61 ar° 1°
Quod p̄t v̄tus iſerior p̄t altiori mo x̄utus superior.	.q. 110 ar° 2° ad 2 ^m
Quodquid est & eē i oībus que sūt i genē differunt.	.q. 79 ar° 8°
Quoꝝ nō sunt fantasmata q̄modo cognoscī p̄nt a nobis.	.q. 84 ar° 7° ad 3 ^m
R atiocinari ad intelligere compatur: sic moueri ad quiescere.	.q. 83 ar° 1°
Ratio circa cōtingentia quare se h̄z ad opposita.	.q. 25 ar° 7° ad 1 ^m
Ratio diuersarū rōnū quas de deo apprehēdīm vnde sumit̄.	.q. 15 ar° 4° ad 2 ^m 75 ^m
Ratio & intellectus solū q̄tū ad modū coḡscendi dīnt.	.q. 59 ar° 1° ad 1 ^m
Ratio ḡnīs & dīf̄ ab eadē re sumit̄.	.q. 85 ar° 3° ad 4 ^m
Ratio ḡnīs & dīf̄ ab eadē re sumit̄.	.q. 76 ar° 3° ad 4 ^m
Ratio ordinis rēp in finē & executio ad prouidētiām p̄tinēt.	.q. 211 ar° 3°
Ratio quā nomē diffini ^o & enūtiatio significantiō positionē & diuisionē significat intellect⁹.	.q. 85 ar° 2° ad 3 ^m
Ratio q̄r creatura reali refertur ad deū & nō econtra.	.q. 15 ar° 7°
Rationale & sēsibile vt dīf̄ n̄ sumit̄ a potētijs s̄esus & intellect⁹: sed ab ip̄a aia sensitiva & rationali.	.q. 77 ar° 1° ad 7 ^m
Rō scie & voluntatis p̄or est rōne p̄o i deo f̄m cōsiderationē.	.q. 25 ar° 1° ad 4 ^m
Rō veri absolute prior ē rōne boni.	.q. 16 ar° 4°
Rō veritati ex cōformitate rei ad intellectu sumit̄.	.q. 16 ar° 5°
Rōnes cōtra comētatorē de vñitate intellect⁹.	.q. 76 ar° 2°
Rōnes cōtra comētatorē p̄ per vñionē intellectus agēt itllam ^m s̄bas sepatas i fine v̄ite	.q. 88 ar° 1°
Rōnes cōtra empedoblem & alios phōs de aie cognitiōe.	.q. 84 ar° 2°
Rōnes cōtra eraclitū & platonē de naturā & cognitiōe rep̄ nāliū.	.q. 84 ar° 1°
Rōnes cōtra rōnō i intellectu nō sunt contrarie sed vna scia.	.q. 75 ar° 6°
Rōnes p̄ticularū per spēm v̄lē p̄fecte intelligūt ab āgelis	.q. 57 ar° 2° & ad erg ^m

Rōnes seiales p̄ncipalē s̄t in v̄bo: s̄o in elis: 3° in bis q̄ ex cāis v̄libus p̄cedūt: 4° in scibus que ex alibus r̄ plātis producuntur.

Rōnes seminales siml̄ cū ip̄is reb̄ producte sūt.

Rōnes est aliqd i bis q̄ dñr ad aliqd qd nō ē in alijs generibus.

Recipe r̄ cōleruare nō diuersificant hui faciūt diuersas p̄os.

Recipe r̄ retinere i corporibus in diuersa p̄nciā reducuntur.

Rectitudo hois in statu innocentie fuit triplex.

Reducē māz ad actū forme nō excedit v̄tutē agenc̄ naturalis.

Reflectif intellectus super se vt se intelligat siue cognoscat.

Regimē que maḡ terminata sunt: ab his que min⁹ sūt terminata.

Rei nālis n̄ so⁹ est acgrē r̄q̄escē i bono: s̄z bonū qd b̄z alijs cōicare

Relatio diuina a persona re nō differt sed rōne tm̄.

Relatio diuina ē persona subsistens: humana ḥo nō ē tm̄ rōne significans.

Relatio diuina nō p̄supponit distinctiones suppositoz sic creatā cū sit subsistēt r̄ n̄ accēns. q.

Relatio in creaturis distinguitur ab eo quod relē dr̄ nō aut̄ diuina.

Relatio inter v̄bum r̄ euz a quo p̄cedit ē realis.

Relatio nō p̄dcāt de deo per modū s̄be.

Relatio realis i deo nō ē vt intelligentis ad rem intellectā i nobis.

Relatio realis i deo super actionē imanētē fundat r̄ nō transeunte q̄ so⁹ ē rōis.

Relatio bz p̄ b̄m̄ nō p̄dcāt de aliquo p̄ modū inherent].

Relatio bz p̄ b̄m̄ solū distinctionē dicit.

Relatio verbi ad creaturā q̄ actionē imanētē seq̄t: nō dr̄ d̄ deo ex tempore.

Relationes dicte de deo q̄dam variat̄ reb̄ variatur r̄ quedā nō.

Relationes i abstracto nō alijs rōnib̄ opponūtur: sicut p̄r r̄ fili⁹: p̄nitate r̄ filiatōe.

Relationes nō opposite distinctionē nō faciūt personarum.

Relationes reales r̄ rōnis rē fm̄ diuersa rōne hicudinis cōsequunt̄.

Relatiōis dīne duplex p̄atio. s. ad fūdamētū r̄ ad ēminū cuius cē nō ē aliud ab ēentia.

Relationis pluralitas nō facit cōpositionē i deo.

Rela p̄ sint realia v̄l rōis bz eē vel fm̄ dīct̄: s̄l natura l̄nō sufficiētia r̄ dīa.

Relaxare offensaz nō ēst contra iustitiam bz est misericorditer operari.

Reliquit deus hoīem i manib⁹ cōsili⁹ sui nō pp̄ hoc secludit̄ a dīna p̄uidentia.

Rem aliquā sīc cognoscimus ita nominam⁹.

Reniti ordinī v̄lis gubernatōis n̄ est possibile: executioni ḥo bz p̄ ē a cā p̄ticulari sic.

Reprobatio alicui⁹ nō ēst causa culpe bz pene future eterne.

Requieuit deus die septimo: duplicit̄ intelligit̄.

Res ab alio bz p̄ sit ḥa r̄ bz p̄ sit cā veritat̄ intellectus nostri.

Res nāles sūt nostri intellectus mensura: dīnus ḥo ea p̄ est mēsura:

Res nāles verius eē sūt simpliciter bñt i mēte diuina: q̄ in se ip̄is: s̄z hoc eē ḥi⁹ bñt i se ip̄is

Respcūs multiplicantes ideas sūt in deo r̄ nō in rebus creati: nō tñ sūt reales: sed intelle/

ctia dō. q. Res q̄libet v̄sibilis bñt angelicā potestatē sibi p̄positam

Res triplex bñt eē. s. in v̄bo: in mente angelica: r̄ i prop̄la natura.

Respoſio ī grecos de processione spiritus sancti.

Resolo corpis fit rōne desperdiū cuius restauratio fit v̄sc̄ ad certū statū nature.

Reuelatio demonibus facta per bonos angelos mistroy dei nō ē illūnatio demonū

S Amuel quomodo d̄ apparuisse sauli r̄ quomodo viui dicuntur etiam alijs viuis

S Sancti quomodo dicuntur facere miracula.

Sapīa ars r̄ idea qm̄ differūt rōne v̄l respectu dīne cognitionis.

Sapīa dīna qm̄ d̄ crea: cū d̄ ab initio r̄ an secula crea: sūt: multipliciter exponit̄

Sapīa est duplex fm̄ duplicit̄ modū iudicandi.

Sapīa ē mobilior oībus mobilibus quomodo intelligit̄.

Sapīes in vnoquoq̄ ḡnē q̄ d̄ ḡ altissimā cām illius ḡnīs cōsiderat.

Scibillia nāliter p̄ora s̄t scīa nāra: scīa ḥo dei eis p̄or est: q̄ eo p̄ cā r̄ mēsura.

Scientia ab eo denoīatur de quo p̄ncipaliter i ea tractat̄.

Sciētla āgellī iest a natura r̄ nō p̄ ingēstionē.

Sciā aliq̄ p̄t̄ dici speciatiua triplicē. s. q̄tū ad res q̄tū ad modū r̄ q̄tū ad finē.

Sciā dī eius: ē cognoscīta tm̄: creaturaz ḥo coḡscīta r̄ scīua. ita r̄ v̄bu exp̄ssiuū ē ei⁹ qd̄ ē i pre tm̄: creaturaz ḥo exp̄ssiuū r̄ opatīuū.

Sciā dei eterna nō ēst cā vt res sint ab eterno.

Sciā dī quomodo ē mensura rerū.

Sciā r̄ rez distinctiones sūt fm̄ p̄p̄ illecm abstracte s̄t a cōdītiōib⁹ idīidualib⁹ p̄ticularib⁹. q.

.q. 115 ar° 2°

.q. 62 ar° 3°

.q. 23 ar° 1°

.q. 79 ar° 7°

.q. 78 ar° 4°

.q. 95 ar° 5°

.q. 110 ar° 2° ad 3^m

.q. 14 ar° 2° ad 3^m

.q. 110 ar° 1°

.q. 19 ar° 2°

.q. 40 ar° 1° ad 1^m

.q. 33 ar° 2° ad 1^m

.q. 40 ar° 2° ad 4^m

.q. 28 ar° 2° ad 2^m

.q. 28 ar° 1° ad 4^m

.q. 28 ar° 2° ad 1^m

.q. 28 ar° 4° ad 1^m

.q. 28 ar° 1° ad 1^m

.q. 28 ar° 3°

.q. 34 ar° 3° ad 2^m

.q. 14 ar° 1° ad 1^m

.q. 42 ar° 1° ad 4^m

.q. 36 ar° 2°

.q. 28 ar° 1°

.q. 28 ar° 2°

.q. 30 ar° 1° ad 3^m

.q. 13 ar° 7°

.q. 21 ar° 3° ad 2^m

.q. 22 ar° 2° ad 4^m

.q. 13 ar° 1°

.q. 103 ar° 8°

.q. 23 ar° 3° ad 2^m

.q. 73 ar° 3°

.q. 21 ar° 2°

.q. 14 ar° 8° ad 3^m

.q. 18 ar° 4° ad 5^m

.q. 15 ar° 2° ad 4^m

.q. 110 ar° 1° ad 3^m

.q. 74 ar° 3° ad 5^m

.q. 36 ar° 2° ad 2^m

.q. 97 ar° 4°

.q. 109 ar° 4° ad 1^m

.q. 89 ar° 8° ad 2^m

.q. 110 ar° 4° ad 1^m

.q. 15 ar° 2° ad 2^m

.q. 41 ar° 3° ad 4^m

.q. 1 ar° 6° ad 5^m

.q. 9 ar° 1° ad 2^m

.q. 1 ar° 6°

.q. 14 ar° 8° ad 3^m

.q. 1 ar° 4°

.q. 54 ar° 4° ad 1^m

.q. 14 ar° 16°

.q. 34 ar° 3°

.q. 14 ar° 8° ad 2^m

.q. 14 ar° 12° ad 3^m

.q. 44 ar° 3° ad 3^m

Sciā r volūtas in nobis vniuersitatis & eiusdem effectus quō se cā vt dirigēs & vt impans.	.q. 19 ar° 4° ad 4°
Sciā inferior non probat sua pncipia nec contra negantē disputat: sed superior relinquit.	.q. 1 ar° 8°
Scientia licet sit rerum mobilium: immobilis tamen dicitur.	.q. 84 ar° 1° ad 3°
Sciā nostra qđ dicitur vīlis vel particularis: dei vero non.	.q. 14 ar° 1° ad 3°
Sciā quō catur in nobis ab interiori pncipio & ab exteriori: & quō ars imitatae nātūrae.	.q. 117 ar° 1°
Sciā rerum sp̄iūs dei est duplex visionis: s. & simplicis intelligentie.	.q. 14 ar° 2°
Sciā qđ acqrenit p se ipsum non potest dici sui sp̄ius magis: neque se ipsum docere.	.q. 117 ar° 1° ad 4°
Sciā duplex est genus: s. subalternantis & subalternatae.	.q. 1 ar° 2°
Sciā duplex pncipiorum sapientie consilii & prudenter diversa ratione nominationis.	.q. 14 ar° 1° ad 2°
Sciā nostrae est triple discursus.	.q. 14 ar° 7°
Sciā oēs sunt de necessariis & tamen diversa ratione quedā sunt de contingentibus & quedā de necessariis.	.q. 86 ar° 3°
Sciā speculative accedit ut rebus scitis accipiatur.	.q. 14 ar° 16° ad 2°
Sciā scientifica opiatuum & rationis non diversificant pōm neque ad diversas pertinent.	.q. 79 ar° 9° ad 3°
Sciā diuinum necessaria habet beatitudinem ad scitam: sed non ad voluntatem.	.q. 19 ar° 3° ad 6°
Sciā cum a deo est necessarium quomodo est vera vel falsa proprieitas.	.q. 14 ar° 13° ad 3°
Scripti in libro vite quomodo qđam possunt deleri & qđam non.	.q. 24 ar° 3°
Seculus est periodus cuiuslibet rei.	.q. 10 ar° 2° ad 1°
Semen non deciditur ab eo quod est actu totum sed ab eo quod est in pō totum.	.q. 119 ar° 2°
Semen virile in utero mulieris imitari potuit salua integritate feinei genitalis in pō statu.	.q. 98 ar° 2° ad 4°
Sensibile excellens corrumpt sensū: intelligibile vero perficit intellectum.	.q. 75 ar° 3° ad 2°
Sensibile & intelligibile in actu sunt sensus & intellectus in actu.	.q. 14 ar° 2°
Sensibilia coia sunt mea inter sensibilia per se & sensibilia p accēs qđ reducunt ad quantitatē.	.q. 78 ar° 3° ad 2°
Sensualitas est nō pō sic a sensibili motu denominata.	.q. 81 ar° 1°
Sensus agens nulla necessitate ponit debet.	.q. 79 ar° 3° ad 1°
Sensus cōsiderat propria sensibilia non errat: quox similitudo tripliciter ē in sensu.	.q. 17 ar° 2°
Sensus cōsiderat nō rōne p̄dicationis cōsiderat dicitur sicut genus: sed qđ est cōsiderat radix & pncipiorum exteriorum sensuum.	.q. 78 ar° 4° ad 1°
Sensus & appetitus nō sufficiunt ad mouendum: sed virtus requiritur executio.	.q. 78 ar° 1° ad 4°
Sensus & imaginatio quomodo a demone imutari potest.	.q. 14 ar° 4° ad 2°
Sensus & imaginatio solū exteriorum accēs corporis similitudines apprehendunt: in illis vero rei nātūrae.	.q. 57 ar° 1° ad 2°
Sensus exterioris distinctio ex diverso oblectu imutatione sumitur.	.q. 78 ar° 3°
Sensus spiritualis super litteralem fundat qđ trifariam diuiditur.	.q. 1 ar° 10°
Sensus tactus oīum aliorum sensuum ē fundamētum.	.q. 76 ar° 5°
Sentire & intelligere non sunt unum sed plura subiecto.	.q. 77 ar° 5°
Sentire non competit angelis in corporibus assūptis.	.q. 51 ar° 3° ad 2°
Sentire non est opatio forme subsistentis sicut intelligere.	.q. 75 ar° 3°
Seraphim & triplici ignis propertate nominantur.	.q. 108 ar° 5° ad 5°
Sexus diversitas ad perfectionē humanae nature pertinet.	.q. 99 ar° 2°
Sic cognoscere aliud sic est i cognoscēte duplicitate intelligi potest ut p̄pō sit vero vel falsa.	.q. 14 ar° 6° ad 1°
Sydera inclinant sed non necessitant liberum arbitriū.	.q. 83 ar° 1° ad 5°
Signa diuinæ voluntatis quomodo voluntates dñi.	.q. 19 ar° 11° ad 2°
Significare s̄bam cum qualitate: & significare suppositū cū nā vīl forma determinata.	.q. 13 ar° 1° ad 3°
Signorū diuinæ voluntatis sufficiētia & dīa.	.q. 19 ar° 12°
Similitudo duplicitē cōparat ad imaginem: s. vt pambula & vt subsequēs.	.q. 93 ar° 9°
Similitudo & diversitas formam formā qđtuor mōs cōdicandi formā assignant.	.q. 4 ar° 3°
Similitudo est pncipiu amoris & nō sp̄bi qđ est similitudo rei intellectus: vñ dīnter utq̄ respicit.	.q. 27 ar° 4° ad 2°
Similitudo rei tripliciter est isēsus. s. p̄ & per se: & per se & nō p̄ & per accidēs.	.q. 17 ar° 2°
Sindēresis ē habitus nātūrae pncipiorum operabilis.	.q. 79 ar° 12°
Singulare non diffinitur sed qđ est de rōne singlitatis.	.q. 29 ar° 1° ad 1°
Singulare non repugnat intelligibilitati in qđtū singulare: sed i qđtū est male.	.q. 86 ar° 1° ad 3°
Singulatitas non est impedimenta cognitionis singularū: sed mā.	.q. 56 ar° 1° ad 2°
Sinonimis & nō sinonimis nominiis vnde sumitur rō & dīa.	.q. 13 ar° 4°
Simplicia apud deum pfectiora sunt: composita nō apud nos.	.q. 5 ar° 7° ad 2°
Simplicia & pma p negationes notificant.	.q. 33 ar° 4° ad 1°
Simplicia nō differrunt s̄ diversa dicuntur.	.q. 3 ar° 8° ad 3°
Sol eclipsabitur vñ habet veritatem ista p̄pō.	.q. 86 ar° 4°
Sol luna & bulus mōi qđmodo p̄t de pluribus predicari.	.q. 13 ar° 9°
Solo rōnum probantum eternitatem mundi.	.q. 46 ar° 1°
Solo rōnum probantum mundū incepisse.	.q. 46 ar° 2°
Solus pater ē deus qđ potest ē vera vel falsa ista p̄pō.	.q. 31 ar° 4°
Dominus in dormientibus & apparitiones imaginarie qđ nālē fuit.	.q. 13 ar° 3°

Seminoꝝ diuersitas cā est yapoꝝ diuersus motꝫ: r̄ sillogiçādī alioqñ.	.q. 84 ar° 8° ad 2"
Sp̄s infusa r̄ acq̄sita nō diuersificant scientiā.	.q. 94 ar° 3° ad 1"
Sp̄s intelligibiles quomō reducūt in p̄mā cām r̄ q̄modo sūt in nobis.	.q. 84 ar° 4° ad 1"
Sp̄s intelligibili ad intellectū tripliſ se ht. s. alioqñ est in poꝫ: alioqñ medio mō se bz̄ inter potentiam r̄ actum: alioqñ fm̄ yltimam complectionem actus.	.q. 79 ar° 6° ad 3"
Sp̄s intelligibilis r̄ habitus sc̄ie nec per se nec per acc̄ns corūpi p̄nt.	.q. 89 ar° 5°
Sp̄s intelligibilis intellectus nostri eius n̄ ē similitudo a q̄ abstrahitur.	.q. 14 ar° 1° ad 1"
Sp̄s intelligibilis q̄modo cātūr in intellectu possibili.	.q. 85 ar° 1° ad 3"
Sp̄s p̄ncipaliter est de intentione nē r̄ nō indiuiduū: sed incorruptiblū et̄ s̄bax̄ indiuiū dua sūt de p̄ncipali intentione nature.	.q. 98 ar° 1°
Sp̄s rerum q̄bus angelus intelligit menti eius sūt ip̄esse a deo per influxum.	.q. 56 ar° 2°
Sp̄p̄ simileas ḡn̄ls p̄dicationē respicit r̄ nō eē ipsap̄.	.q. 77 ar° 4° ad 1"
Specificatio actus intelligendi est per formā intelligibilem.	.q. 14 ar° 5° ad 3"
Speculari x̄itatē r̄ eam cogitare d̄ra.	.q. 34 ar° 1° ad 2"
Spiratio nō est p̄petuas neq̄ relatio constituens p̄sonam.	.q. 30 ar° 2° ad 1"
Sp̄s sc̄us in vi duar̄ dictiōnū cōē ē tribus personis: sed in vi vniuersi sumptū p̄p̄um est sp̄s sancti: r̄ vnde d̄r̄ sp̄s r̄ sanctus.	.q. 36 ar° 1° ad 1"
Sp̄s. s. naturaliter a patre r̄ filio pcedit q̄uis p̄ modū volūtatis procedat	.q. 41 ar° 2° ad 3"
Sp̄s. s. nō d̄r̄ filius neq̄ imago patris lz̄ nām accipiata p̄te sicut r̄ filius.	.q. 35 ar° 2°
Sp̄s. s. q̄r̄ non d̄r̄ filius cū s̄t eiusdē nē cum filio.	.q. 27 ar° 4°
Sp̄s. s. q̄modo mediate r̄ immediate pcedere d̄r̄ a patre r̄ filio.	.q. 36 ar° 3° ad 1"
Sp̄s. s. q̄modo pcedit a p̄te r̄ filio vt̄ tertia p̄sona r̄ q̄modo est numerus.	.q. 37 ar° 1° ad 3"
Sp̄s. s. sua bonitati aliam p̄sonā pducere nō potest sic pater.	.q. 30 ar° 2° ad 4"
Statu s̄tū aie bois diuiditur fm̄ diuersum mōz cēndi: r̄ fm̄ itegritatē r̄ corruptionēz.	.q. 94 ar° 2°
Subiectio est duplex. s. fuitis r̄ tēconomicā.	.q. 92 ar° 1° ad 2"
Subm̄ idem simul pfici p̄tibus formis eiusdē ḡn̄is est impossibile.	.q. 85 ar° 4°
Subm̄ p̄positionis habet rōnēm mē: p̄dicatur nō forme.	.q. 15 ar° 12°
Subm̄ sc̄ie ē de q̄ est sermo r̄ ad quod oia ordinātur: quod est idē p̄ncipioꝝ r̄ totiꝝ sc̄ie.	.q. 1 ar° 7°
Subm̄ quo est cā pp̄is finalis actiua r̄ suscep̄tua.	.q. 77 ar° 6° ad 2"
S̄ba duplicitē d̄r̄. vno modo p̄ ḡditate quā diffinitō significat. alio mō per supposito subsi- stente in p̄dicamento s̄be: qd̄ q̄ttor noib̄ noīari p̄t. s. suppositū: subsistētia: s̄ba: r̄ res nē.	.q. 29 ar° 2°
S̄ba nō solum significat h̄ quod ē p̄ se eē: sed cēntiā cui c̄petit sic eē.	.q. 3 ar° 5° ad 1"
S̄ba nō suscip̄t magis r̄ minus qualit̄ debz̄ intelligi.	.q. 93 ar° 3° ad 3"
S̄ba p̄iculari nō q̄libet est i postasīs r̄ p̄ s̄ que ht̄ nam cōpletā in sp̄e.	.q. 75 ar° 4° ad 2"
S̄ba per se indiuiduatur: acc̄ntia x̄o per sōm.	.q. 29 ar° 1°
S̄ba q̄r̄ quedā habz̄ potentiam ad nō eē: r̄ quedā nō.	.q. 9 ar° 2°
S̄ba sepataꝝ cognitio h̄etur p̄viā remotois.	.q. 88 ar° 2° ad 2"
S̄be imales quanto magis distant a p̄ principio tāto magis in eis dinūm lumē dīminuitur r̄ diuersificatur.	.q. 89 ar° 1°
S̄be separe cōueniūt cū materialib̄ i ḡne logico sed nō ph̄ico.	.q. 88 ar° 2° ad 4"
S̄be separe nō sunt frustra etiā si a nobis n̄ intelligantur: vt̄ vult comētatorz.	.q. 88 ar° 1° ad 4"
Substādi r̄ substendī rō ad diuersa reducī p̄ncipia. s. ad māz r̄ formam.	.q. 29 ar° 2° ad 5"
Substantiuā a forma vnicatē h̄nt̄: adiectiuā x̄o a s̄bo.	.q. 39 ar° 3°
Subsistens corrumpi v̄l ḡn̄ari p̄ se vel per acc̄ns ē impossiblē.	.q. 75 ar° 6°
Subsistere r̄ substare ḡn̄ib̄ r̄ sp̄ebus nō p̄mo competit.	.q. 29 ar° 2° ad 4"
Successio prioris r̄ posterioris nō semp dīc tēpus cōtinuū.	.q. 85 ar° 4° ad 1"
Sumū relationē tm̄ r̄ nō rem absolutam addit sup̄ bonū.	.q. 6 ar° 2° ad 1"
Sup̄bia inuidia auaricia r̄ carnis obdelectationē quo sūt in demōib̄	.q. 63 ar° 2° r̄ ad ar°
Superbi affect̄ yelle subiici superiori vel inferiori d̄fa.	.q. 63 ar° 8° ad 2"
Suppositū r̄ nā in compositi ex mā r̄ forma realiter d̄nt nō aut̄ in simplicib̄.	.q. 3 ar° 3
Sup̄a celū nibil est li sup̄a d̄signat locū imaginatū tm̄.	.q. 46 ar° 1° ad 8"
T actus ē duplex. s. corporalis r̄ x̄utis.	.q. 76 ar° 5°
Tempora p̄ et̄na iudicam̄ r̄ disponim̄ i q̄p̄ cognitionē p̄ tēpallia deuenim̄.	.q. 105 ar° 2° ad 1"
Temporis r̄ et̄nitat̄ d̄ra respectu eoz̄ eē r̄ eoꝝ q̄ ip̄is mensurat̄.	.q. 79 ar° 9°
Tempus ē nūs̄ i numerato existens: r̄ nō abstract̄ r̄ re numerata.	.q. 10 ar° 1°
Temp̄ inter q̄ duo instantia dat̄ mediū r̄ iter q̄nō dat̄.	.q. 10 ar° 6°
Temp̄ mot̄ angeli quo p̄porcionat̄ tēpox̄ mot̄ mobilis r̄ quo nō.	.q. 63 ar° 6° ad 4"
Tempus motus continui angeli non est idem cum tempore mēsurante motum cellula	.q. 53 ar° 3° ad 3"

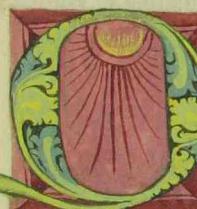
<i>Motus eius a motu celi non dependet.</i>	1q. 53 ar° 3°
<i>Temp⁹ pñs preteritum et futur⁹ quomodo sibi separat⁹ attribuitur?</i>	.q. 10 ar° 5° ad 3⁹
<i>Epus quomodo est mensura motus et getis.</i>	.q. 10 ar° 4° ad 3⁹
<i>Temp⁹ fm successionem conceptionum intelligibilium ē i intellectu angel⁹.</i>	.q. 57 ar° 3° ad 2⁹
<i>Temptatio diaboli ḡ non sit continua duplex rō.</i>	.q. 114 ar° 5°
<i>Temptare deum peccatum est et carnis et m̄di temptationis d̄ra q̄lis sit et dei et diaboli.</i>	.q. 114 ar° 2°
<i>Termini numerales dupliciter sumūt. si ḡne et inscenderent.</i>	.q. 30 ar° 3°
<i>Terminus creationis est ens actu et non in potentia.</i>	.q. 66 ar° 1°
<i>Terra in mixtione corporis aialis necco magis babūdat certis eius; q̄ est etm mi⁹ acti⁹.</i>	.q. 71 ar° 1° ad 2⁹
<i>Terra ḡ natr̄ sit coopta aquis et ḡ sit disscoperta diversa expositio.</i>	.q. 69 ar° 1° ad 2⁹ ⁊ 4⁹
<i>Terra ḡ sit alia ab ista et ḡ sint alia etā p̄ter ista non ē possibile.</i>	.q. 47 ar° 3° ad 3⁹
<i>Tot fulsēt feminine: quot mares in statu innocentie.</i>	.q. 99 ar° 2° ad 3⁹
<i>Totaliter cognoscitur deus nō tñ cōphendit.</i>	.q. 12 ar° 7 ad 3⁹
<i>Tota trinitas mētē inhabitat p̄ gratiam gratū faciētē.</i>	.q. 43 ar° 5°
<i>Totū est triplex. s. cōtitutuum cōntiale et potestatiū.</i>	.q. 76 ar° 8°
<i>Totū cōtitutuum extra locū cui cōmensuratur eē nō pōt: to⁹ vero fm eēntiam extra locum esse potest: q̄ ei nō cōmensuratur.</i>	.q. 8 ar° 2° ad 3⁹
<i>Totum yle integrale et potestatiū: d̄rnter predicitur d̄ suis ptibus.</i>	.q. 77 ar° 1° ad 1⁹
<i>Trinemistus vt dixit monas genuit monadem: q̄lis est sensus.</i>	.q. 32 ar° 1° ad 1⁹
<i>Trinitatem nō dicimus esse trinam.</i>	.q. 31 ar° 1° ad 5⁹
<i>Trinitas determinatum numerū personaz significat.</i>	.q. 31 ar° 1°
<i>Trinitas in unitate et unitas i trinitate: quomō intelligit.</i>	.q. 31 ar° 1° ad 4⁹
<i>Trinitas personaz in creatione et r̄p formatione insinuat.</i>	.q. 74 ar° 3° ad 3⁹
<i>Trinitatis et triplicitatis: d̄ra significationis.</i>	.q. 31 ar° 1° ad 3⁹
<i>Trinitatis nois duplex significatiōis acceptio. s. fm ethimologiā et fm vocabuli p̄pctate.</i>	.q. 31 ar° 1° ad 1⁹
<i>Tristitia et dolor circa ea sunt q̄ voluntati repugnant.</i>	.q. 13 ar° 7°
<i>Ironi noiantur ex quaetū q̄ in māli sede considerant.</i>	.q. 108 ar° 5° ad 6⁹
<i>Zullius q̄r̄ diuinā prouidentiā humanaꝝ r̄p̄ subtraxit.</i>	.q. 22 ar° 2° ad 4⁹
<i>Accū ē spaciū capax corporis i quo nō est corpus.</i>	.q. 46 ar° 1° ad 4⁹
<i>Uelle eē felicem nō est liberī arbitrii sed nature.</i>	.q. 76 ar° 3°
<i>Uelle et eligere nō sunt actus diversaz potentiarum.</i>	.q. 19 ar° 10°
<i>Uelle rerum mutationes aut cōtraria successiue fieri: nō est voluntatē mutari.</i>	.q. 83 ar° 4°
<i>Uelle vel operari qdēcūqz sine boni intentione t̄ rōne ē impossibile.</i>	.q. 19 ar° 7°
<i>Uenatio aialis silvestrium ē iusta et nālis tribus rationib⁹.</i>	.q. 62 ar° 8°
<i>Verba participia pnoia demiativa et epus quomō dō attribuunt.</i>	.q. 96 ar° 1°
<i>Verbi diuinū conceptio ē natural⁹ q̄ d̄ seipm naturalr̄ inelligit.</i>	.q. 13 ar° 1° ad 3⁹
<i>Verbi diuinū d̄r genitum: sed nō ūbum humanuz.</i>	.q. 41 ar° 2° ad 4⁹
<i>Verbi diuinū r̄lōne ip̄totat ad creaturā non rōe r̄lōnis s̄z r̄lōne nē quā includit.</i>	.q. 33 ar° 2° ad 3⁹
<i>Verbi in nobis proprie tripliciter inuenit.</i>	.q. 34 ar° 3° ad 1⁹
<i>Verbi interius est mēt̄ concept⁹ et dū mens se cōuertit ad actū cōsiderādum quod h̄z in hi- tu dicit̄ sibi loqui.</i>	.q. 34 ar° 1°
<i>Verbi nō ē qd̄ intellectu nō pōt concipi: sicut quod ipl̄cat cōtradictionē</i>	.q. 107 ar° 1°
<i>Verbum n̄m quare nō dicit̄ filius sicut verbum diuinum.</i>	.q. 25 ar° 3°
<i>Veritas dīna cōntialr̄ dēa nō d̄ p respectū ad pncipiū s̄z p resoloez affirmatiō i negatiūā.</i>	.q. 27 ar° 2° ad 2⁹
<i>Veritas cōntialbilis ab intellectu n̄o eternitatē n̄ habz: s̄z a dīno vt a cā eterna.</i>	.q. 16 ar° 5° ad 2⁹
<i>Veritas ē lumē intellect⁹ et regula ois veritat⁹ est ip̄e deus.</i>	.q. 16 ar° 7° ad 3⁹ ⁊ 4⁹
<i>Veritas et flitas intellectus penes cōpositionē sunt et dīonem.</i>	.q. 107 ar° 2°
<i>Veritas rel ad intellectum diūnum per se ordinem h̄z t̄ ad n̄z p accīs et l̄pīus.</i>	.q. 85 ar° 6°
<i>Veritatē cogscit intellect⁹ dū cōfornitatiē rei ad ipsū appbēdit: ḡ nō fac̄ sēl⁹ diuersa diffīl⁹.</i>	.q. 16 ar° 1°
<i>Veritatē mutari cōtingit vt ex pte intellect⁹ vt ex pte rei.</i>	.q. 16 ar° 2°
<i>Verum cognitū ordinat̄ ad opus s̄b rōne boni.</i>	.q. 16 ar° 8°
<i>Verum et fīm q̄ sunt in intellectu et bonū et malum in rebus.</i>	.q. 79 ar° 11° ad 2⁹
<i>Verum qd̄ est in rebus cōuertit cū ente fm s̄bm: sed veꝝ qd̄ est in intellectu cōuertit cū ente vt manifestatiōz cum manifestato.</i>	.q. 82 ar° 3°
<i>Utrum respic̄ ēē simplicē et p̄ cognoscitur ad quod segē rō boni.</i>	.q. 16 ar° 3° ad 1⁹
<i>Vestigij et imaginis d̄ra in representando cām.</i>	.q. 16 ar° 4°
<i>Videbimus cum sicuti est: qualis ē sensus.</i>	.q. 45 ar° 7°
<i>Videre alcubi dupliciter intelligit: fm qd̄ aduerbiū actū divisionis determinat.</i>	.q. 12 ar° 6° ad 1⁹
<i>Videre deū facie ad faciē nō ē referēdum ad diuinā cōntialam: s̄z ad figuraz ipsā rep̄tātē.</i>	.q. 8 ar° 4 ad 6⁹
	.q. 12 ar° 11° ad 1⁹

Virtus sub sole nec velocius cursu r. c. s. tps et casu: quo debet intelligi ecclesiasticus	.q. 103 ar. 5° ad 1°
Virtus quomodo est principium et finis mulieris	.q. 93 ar. 4° ad 1°
Virtuosus est mensura et regula omnis humanorum actuum	.q. 109 ar. 4° ad 3°
Virtus activa in generatione alii est in semine maris et matre fetus ministrans et amans	.q. 118 ar. 1° ad 4°
Virtus activa seminis est impressio quedam derelicta ab anima genitantis	.q. 119 ar. 1°
Virtus activa seminis non potest pducere principium intellectum in vita hominis	.q. 118 ar. 2°
Virtus angelorum quod non potest se extendere ad totum universum et ita est hic propter malibet	.q. 112 ar. 1°
Virtus aliquibus rei non perfecte cognoscitur nisi omnia ad quod se extendit cognoscantur	.q. 14 ar. 5°
Virtus conuersiva quo se habet ad augmentum statutum et decrementum in animali	.q. 119 ar. 1° ad 4°
Virtus genitiva dignior est et perfectior augmentativa et nutritiva	.q. 78 ar. 2°
Virtus generativa seminis agit virtute ase genitantis	.q. 118 ar. 2°
Virtus genitiva seorsim quod est in spiritu spumoso non est aia nisi per ipsum superioris	.q. 118 ar. 1° ad 3° et 4°
Virtus inferior non potest mouere nisi per ipsum superioris	.q. 81 ar. 3°
Virtus intellectiva est quedam spiritus divini intellectus principata similitudo	.q. 12 ar. 2°
Virtus motiva est duplex. scilicet imperans motus et exequens	.q. 75 ar. 3° ad 3°
Virtus naturalis est qua ratione ordinatur in deum	.q. 95 ar. 3°
Virtus nutritiva deservit generatiue	.q. 119 ar. 2°
Virtus organica que separata sunt non potest cognoscere	.q. 12 ar. 3°
Virtus primi motoris si est virtus in magnitudine moueret in non tempore	.q. 105 ar. 2° ad 3°
Virtus quanto superior fuerit tanto ad plura se extendit et est magis unita	.q. 57 ar. 2°
Virtus unita quo est superior vel inferior multiplicata	.q. 77 ar. 2° ad 2°
Virtus active et passione regit corporalem dum per demores ad aliquos effectus exhibetur secundum dominum	.q. 115 ar. 2° ad 2°
Virtus angelorum vocantur ab excessu fortitudinis quam important	.q. 108 ar. 5° ad 1°
Virtutes cognoscitive sensitiae se ipsas non cognoscuntur: sed per se subsistentes sic	.q. 14 ar. 2° ad 1°
Virtutes interiorum tam apprehensionis quam appetitionis obediunt rationi	.q. 81 ar. 3° ad 3°
Virtutes quodammodo sunt in concupiscentia quodammodo in irascibili et quodammodo in voluntate	.q. 59 ar. 4° ad 3°
Virtutes quodammodo important imperfectionem et quedam perfectionem	.q. 95 ar. 3°
Virtutes quedam sunt circa passiones que sunt in deo. et quedam circa operationes quod sunt in deo	.q. 21 ar. 1° ad 1°
Virtutes rationales in illis ad quae naturaliter non ordinantur ad opposita se habent: in quibus vero naturaliter ordinantur non se habent.	
Virtus cognoscitive triplex est gradus	.q. 62 ar. 8° ad 2°
Visus imaginaria fit per aliquam formam imaginatione formatam representantem secundum aliquem modum similitudinis.	.q. 85 ar. 1°
Visiones corporalium imaginaria et intellectualium supernaturales tres celi noiantur. unde apostolus scriptum dicitur versus ad tertium celum.	.q. 12 ar. 3° ad 3°
Visiones imaginariae facte per angelum non accidit defectus: et si accidit quomodo.	.q. 68 ar. 4°
Visiones dei iniquitas ex ipsa caritatis participatione sumuntur.	.q. 111 ar. 3° ad 4°
Vitus est prior natura ceteris sensibus.	.q. 12 ar. 6°
Vita duplice opere. scilicet cognitionis et motus manifestatur.	.q. 77 ar. 4°
Vite contemplative duplex est principium. scilicet persona naturalis et habitus supradictus.	.q. 75 ar. 1°
Viventia sunt que se ipsa mouent et non ab alio mouentur.	.q. 18 ar. 2° ad 2°
Viventium diversus modus generationis et vite divisa.	.q. 18 ar. 1°
Vivere est esse nature cui conuenit se mouere vel agere.	.q. 92 ar. 1°
Vivere quandoque sumuntur pro esse viventibus: quandoque vero pro vita operatione.	.q. 18 ar. 2°
Vivificare effectus simpliciter perfectionis est: foris vero est in his integrum naturam spiritus in.	.q. 54 ar. 2° ad 1°
Vivimus in ipso deo mouemur et sumus integrum consideramus divina virtute.	.q. 51 ar. 1° ad 3°
Voluntaria actione quod superius corporis effectum potest impeditre.	.q. 18 ar. 4° ad 1°
Voluntarius dicitur quod est secundum voluntatem inclinationem: violentus vero quod est secundum ne inclinationem.	.q. 115 ar. 6°
Voluntarius est quod quod vult in particulari: quod tamen in universaliter consideratur voluntarii non esse et sic in angelis dicitur esse integrum non dolent de penis eorum quod per eos custodiuntur.	.q. 82 ar. 1°
Voluntas et si moueat a deo actio illa erit voluntaria et non violenta.	.q. 113 ar. 7°
Voluntas hominis naturaliter tendit ad beatitudinem.	.q. 83 ar. 1° ad 3°
Voluntas in deo duplere distinguitur. scilicet beneplaciti et metaphorice dicta.	.q. 41 ar. 2° ad 3°
Voluntas memoria et intelligentia non sunt potest distinctor.	.q. 19 ar. 1°
Voluntas non ex necessitate sequitur inclinatione appetitus inferioris sensitivus: scilicet intellectus accipit ex necessitate a viribus inferioribus apprehensivis.	.q. 93 ar. 7° ad 3°
Voluntas quo duplicit moueri potest. ab intrinseco et ab extrinseco.	.q. 115 ar. 4°
Voluntas quo non secundum deo adberet: neque bis sine quibus beatitudo esse non potest et quod nec secundum adberet.	.q. 111 ar. 2°
Voluntas quo potest mouere et moueri ab intellectu et econtra.	.q. 82 ar. 2°
Voluntas respectu eius boni quod aia est ignobilior; intellectus est altior: ei vero quod ipsa est nobilior.	.q. 82 ar. 4° ad 1°

ipsa altior est intellectus: simpliciter tamen ipsa intellectus est altior.	.q. 82 ar ^o 3 ^o
Voluntas sic neco ultimo fini inberet: sic intellectus primis principijs.	.q. 82 ar ^o 1 ^o
Voluntas duplex est actus. s. appetere et delectari: quod est actus diuine voluntatis.	.q. 19 ar ^o 1 ^o ad 2 ^m
Voluntas duplex est motio. s. ex parte obiecti et ex parte potentie.	.q. 106 ar ^o 2 ^o
Voluntatis et intellectus diversa ratione mouendi sunt: sed voluntas omnes vires animae mouet ad suos actus preter naturales.	.q. 82 ar ^o 4 ^o
Unitio animae ad corpus non est propter corpus sed propter animam.	.q. 70 ar ^o 3 ^o
Unitas est plenitas veritatis quo sumuntur penes intellectum diuinum et creatum.	.q. 16 ar ^o 6 ^o
Unitas non stat cum distinctione reali diuinorum personarum.	.q. 39 ar ^o 1 ^o
Unitas ordinis rerum unitatem mundi demonstrat.	.q. 47 ar ^o 3 ^o
Unitas primi principijs ex eius simplicitate mundi vitande et ei infinita perfectio probatur.	.q. 11 ar ^o 3 ^o
Unitas rei composite ex materia et forma est per formam quam per se ipsam unitus est ut actus eius.	.q. 76 ar ^o 7 ^o
Unitas scie ex unitate formalium rationum operis procedit.	.q. 1 ar ^o 3 ^o
Ule directe singulare indirecte et per reflexionem intelligitur.	.q. 86 ar ^o 1 ^o
Ule est duplex. s. atque recte et post recte cui accidit abstractio.	.q. 55 ar ^o 3 ^o ad 1 ^m
Ule et particulare genus vel species non sunt in diuinis.	.q. 30 ar ^o 4 ^o ad 3 ^m
Ule includit duo. s. nam et intentione siue abstractione.	.q. 85 ar ^o 2 ^o ad 2 ^m
Ule in diuinis non reperitur nisi relatio de rationibus et per de tribus personis predicitur.	.q. 42 ar ^o 4 ^o ad 3 ^m
Ule et particularē genē et species non sunt in diuinis.	.q. 3 ar ^o 5 ^o
Ule predicitur ut totum et non ut pars de suis partibus.	.q. 85 ar ^o 5 ^o ad 3 ^m
Ule quod sit ubique et semper per deo conuenit: duplicitate exponitur.	.q. 16 ar ^o 7 ^o ad 2 ^m
Ule quod est principium intelligendi et non essendi ut plato dixit.	.q. 85 ar ^o 3 ^o ad 4 ^m
Ule quodmodo est prius et posterius re vel intentione.	.q. 85 ar ^o 3 ^o ad 1 ^m
Universi perfectio est diversitas graduum essendi regis que est principale bonorum in rebus existens.	.q. 22 ar ^o 4 ^o
Universi extensio et diffusio est perfectio creatura intellectualis: sed non collectio intentionis.	.q. 93 ar ^o 2 ^o ad 3 ^m
Universus non est perfectus nisi unius gradus bonitatis inveniret in rebus.	.q. 47 ar ^o 2 ^o
Universo aut equo alicuius predicari: ratio fundamentalis.	.q. 13 ar ^o 5 ^o
Universum predicabile ipsum est equum et agens equum ipsum est causa universalis.	.q. 13 ar ^o 5 ^o ad 1 ^m
Unus et multa quod perynam spem similem cognoscimus.	.q. 12 ar ^o 10 ^o ad 1 ^m
Unum et multitudine. quod trascendetia sunt dominum in diuinis.	.q. 30 ar ^o 3 ^o ad 1 ^m et 2 ^m
Unum ipsum principium esse: quoniam probatur rationibus.	.q. 2 ar ^o 3 ^o
Unum quod est principium numeri est de genere mathematicorum. unus vero quod conuertitur cum ente est quoddam metaphysicum: quod secundum eum non dependet a materia.	.q. si ar ^o 3 ^o ad 2 ^m
Unus quod est principium numeri et quod conuertitur cum ente diversa opinione ratione ratione habet ad multitudinem.	.q. si ar ^o 2 ^o
Unus ratione divisionis dicitur secundum simplicem et composite rei.	.q. ii ar ^o 2 ^o ad 4 ^m
Unus ut prima et prima ut unus quoniam contingit simili intelligenti et quoniam non.	.q. ii ar ^o 1 ^o
Ufus ratione i pueris non est perfectus pro nimiam cerebri humiditate.	.q. 58 ar ^o 2 ^o
Uli metaphororis vilius corporum: tripli ratione ratione est conueniens.	.q. 101 ar ^o 2 ^o
X Christi come stio post resurrectionem fuit haec et natus: sed non angelorum incorporeo assumptus.	.q. i ar ^o 9 ^o ad 3 ^m
X Christus dedit dominus nomine quod est super omne nomine. ut verus deus vocaretur.	.q. 51 ar ^o 3 ^o ad 5 ^m
Xp nominat apostolum filium dilectionis dei in qua superabundante a deo est dilectus: non per dilectionem sit principium generationis filii.	.q. 25 ar ^o 6 ^o ad 4 ^m
Xpus cum deo prior regnum tradiderit euacuabit oculos principatus et potestatem. scilicet fideles producerit ad deo fruendum.	.q. 20 ar ^o 4 ^o ad 1 ^m
Xpus fuit in adam secundum corporalem gloriam: et non secundum rationem seminalis.	.q. 41 ar ^o 2 ^o ad 2 ^m
Xpus in principio sue conceptionis fuit plenus omnis sapientia et gratia: ad quem facta fuit missio invisibilis.	.q. 108 ar ^o 7 ^o ad 1 ^m
Xpus in secundum solus est verus deus et naturalis dei filius: deus unigenitus: alius vero metaphorice et per similitudinem dominus filius.	.q. 119 ar ^o 2 ^o ad 4 ^m
Xpus quoniam dominus habuisse angelum sibi deputatum: cum fuerit omnipotens.	.q. 43 ar ^o 6 ^o ad 3 ^m
Xpus simul fuit viator et apprehensor: id mereri potuit.	.q. 41 ar ^o 3 ^o
	.q. si3 ar ^o 4 ^o ad 1 ^m
	.q. 62 ar ^o 9 ^o ad 3 ^m

Questio I.

Incipit prima pars summe theologie edita a sa-
cto Thoma de aquino angelico doctore ordinis
predicotorum.

Via catholice

veritatis doctor nō solū pue-
ctos debet iſtruere: sed ad eū
etiam pertinet insipiētes eru-
dire fū illud Apłi. iii. ad cor. iii.
Tunc parvulis in christo lac-
vobis potū dedi non escam.
Propositū nostre intentiōis in hoc opere ē: ea que
ad xpianam religionē pertinent eo mō tradere: fū
q̄z gruit ad eruditōem insipiētiū. Nō siderāimus
nac̄z huius doctrine nouitios i his q̄ a diuersis con-
scripta sunt plurimū ipedirī. Partim qdē pp̄t mul-
tiplicatiōem inutiliū qōnum articuloꝝ r̄ argumēto-
rum. Partim ēt q̄ ea que sūt necessariū talibus ad
sciedū nō tradūtur fū ordīne discipline: fū q̄ re-
grebat libroꝝ expositio: vel fū q̄ se p̄bebat occa-
ſio disputādi. Partim qdē q̄ coūdē freq̄ns repe-
titio r̄ fastidū r̄ ſuſionē gn̄abat i aīs auditorum:
hec igl̄ r̄ alia biꝝ euitare ſtudētes tērabit' cū ſi
dētia dīni auxiliū ea q̄ ad ſacré doctrinā p̄tinēt: bre-
uiter ac lucide, psequi fū q̄ mā patief. At vt in-
tentio nra ſub alib⁹ certis limitib⁹ cōpribēdat:
necessariū ē pmo uestigare de iſpla ſacra doctrinā:
q̄lis ſit: r̄ ad q̄ ſe extēdat. Circa qd̄ querēda ſunt
x. Primo de neceſſitate b⁹ doctrinē. 2° vtrū ſit ſcia. 3° vtrū ſit vna vel plēs.
4° vtrū ſit ſp̄cuſatiua: vel pratica. 5° de cōparatiōe ei⁹ ad alii
as ſciās. 6° vtrū ſit ſapia. 7° vtrū ſit ſubz ei⁹.
8° vtrū ſit argumētatiua. 9° vtrū ſit debeat
metaphorīcis vel ſymbolicis locutionib⁹. 10°
vtrū ſcriptura ſacra huius doctrine ſit fū plēs
ſenſus exponenda.

Ques̄tio prima de ſacra doctrinā theologie q̄lis ſit: r̄ ad que ſe extendit: r̄ primo de eius neceſſitate.

Primus articulus.

Ad primuz ſic proce-
ditur: videſ q̄ nō ſit necessariū p̄ter phicas
disciplinas allam doctrinā b̄i. Ad ea. n. que ſupra
rōem ſit homo nō d̄z conari fū illud eccl. iii. Altio-
ra te ne q̄ſieris. ſz ea q̄ rōni ſubdū ſufficilēter tradū-
tur i phicas disciplinis ſupfluſ ſiḡt v̄ p̄ter phicas
disciplinas alia doctrinā b̄i. Preterea doctrina
nō pōt eē niſi de ente: ibi. n. leit niſi veꝝ: qd̄ cum
ente ouertis. Sed de oib⁹ entibus tractat i phicas
disciplinis r̄ et de deo. Unde qd̄ pars phie dicitur
theologia ſue ſcia diuina: vt patet per phm. vi. vi.
metaphi. Nō ſuit lgr̄ neceſſariū p̄ter phicas disci-
plinas alia doctrinā b̄i. Sed ora ē qd̄ dicitur. ii.
Thmo. iii. Omnis ſcriptura diuinitus iſpirata vel
liſ ead docendum ad arguēdū ad cor. ſp̄edū ad

erudiendū ad iſticiā. Scriptura ūt diuinit̄ iſpira-
ta nō p̄tinet ad phicas disciplinas: q̄ ſit fū rōem
humana iuete. Utile ſiḡt ē p̄ter phicas disciplinas
ēt allā ſtam diuinit̄ iſpirata. Nō dēo d̄d: q̄ neceſ-
ſariū ſuit ad humana ſalutē ēt doctrinā quādā fū
reuelatiōem diuina p̄ter phicas disciplinas q̄ rōne
humana inueſtigatur. Primo qd̄ q̄ homo ordi-
natū ad deū ſicut ad quēdā ſinē q̄ p̄ribēſionem
rōis excedit: fū illud Ia. liii. Oculū ſi vidiſ te?
abſeq̄ ſe q̄ p̄parasti diligētib⁹ te. ſinē ēt oīm ēt pre-
cognitū boībus q̄ ſuas intētōes r̄actiones debent
ordinare i ſinē. Unde neceſſariū ſuit hoī ad ſalutē
q̄ ei non fierent qd̄a p̄ reuelationē diuina: q̄ rōnen
humana excedunt.. Ad ea ēt q̄ de deo rōe humana
inueſtigari p̄t: neceſſariū ſuit hoīem iſtrui reuela-
tione diuina: q̄ h̄tas de deo p̄ rōem inueſtigata a
paucis r̄ p̄ longū t̄p̄ ſi admittione m̄tior̄ erro-
rum hoī pueniret. A cui⁹ tñ ſitatis cognitōe depe-
det tota hoīis ſalus q̄ in deo ē. Neceſſariū ſiḡt ē: vt
ſalus boībus r̄ cōis ſi certi⁹ pueniat: q̄ d̄ diuiniſ
p̄ diuina reuelatiōe iſtruatū. Neceſſariū ſiḡt ſuit
p̄ter phicas disciplinas q̄ per rōem inueſtigatū ſacra
doctrinā p̄ reuelationē b̄i. A p̄mū ḡ d̄d. q̄ licet
ea q̄ ſuit altiora hoīis cognitōe nō ſint ab hoīe p̄ rō
nē ingred̄a: ſit tñ a deo reuelata ſuſcipiēda p̄ fidē.
Un̄ r̄ ibidē ſubdū. Pl̄ima ſupra ſenſū boīum oīſa
ſit tibi: r̄ i his ſacra doctrinā cōſiſtit. Ad 2° d̄d. b
q̄ diuerta rō cognoscib⁹ diuercitatē ſciāz iduē. 424
Landē. n. ſclonem demonſtrat astrologus r̄ nālē:
puta q̄ terra ē rotūda. Sed astrologus p̄ medium
mathematicū. i. a mā abstractū. Nālis ēt p̄ medium
circa mām ſideratū. Un̄ nibil p̄b̄et de eisdē re-
bus de qbus phice discipline tractat: fū q̄ ſuit co-
gnoscibilla lumine r̄ nālis rōniſ ſi alia ſciām tracta-
re: fū q̄ cognoscib⁹ lumine diuine reuelatiōis. Un̄
theologia q̄ ad ſacré ſcripturā p̄tinet diſſert fū ge-
nus ab illa theologia q̄ pars philoſophie ponitur.

Secundus articulus.

Ad ſecundū ſic p̄cedit: videtur q̄ ſacra do-
ctrina non ſit ſcia. Dis. n. ſcia p̄cedit ex p̄n-
cipiis per ſe notis. Sed ſacra doctrina p̄ce-
dit ex articulis fidei q̄ non ſuit p̄ ſe notis: cum nō ab
oībus concedantur. Non enim oīum ē fides: vt d̄f.
ii. theſſal. iii. Nō igitur ſacra doctrina ē ſcia. Pre-
terea ſcia nō ē ſingulariū: ſz ſacra doctrina tractat
de ſingularibus: puta de gestis abrae isaac r̄ iacob
r̄ ſilibus: ergo ſacra doctrina non ē ſcia. Sed cōtra
Aug⁹ dicit. xliiij. de trini. Huic ſcie attribuitur illud
tātummodo quo fides ſaluberrima gignitur nutri-
tur defendit robozatur. hoc autem ad nullā ſciē
tām pertinet niſi ad ſacram doctrinā. q̄ ſacra do-
ctrina ē ſcia. Nō dēo d̄d. ſacra doctrinā ēē ſciāz.
Sed ſciēdū ē q̄ duplex ē ſciārum genus. Quedam
enim ſunt que p̄cedunt ex principiis notis lumine
nāli itellectus ſicut arithmetica geometrica r̄ hui⁹
modi. Quedam vero ſunt que p̄cedunt ex principli-
a i

Questio

pijs notis lue suporis scie: sic pspectua pcedit ex pncipijs notificat p geometriam r musica ex pncipijs p arismetrica notis: r h mō sacra doctrina ē sci entia: qr pcedit ex pncipijs notis lue suporis scie: q. s. ē dei r beator. Unū sicut musica credit pncipia tradita sibi ab arismetrico ita doctrina sacra credit pncipia reuelata sibi a deo. Ad 2° g dō. q pncipia culuslibet scie vt sūt nota p se v reducūt ad noticiā supioris scie: r talia sūt pncipia sacre doctrina. b ne: vi dictū ē. Ad 2° dō. q singularia tradūtūr i sacra doctrina: nō qr de his pncipalr tractet. sed in troducūt tuū exēplū vite sic i scis moralib^o: tuū ad declarādū auētez viroz p quos ad nos reuelatio di uina. pcessit sup quā fūdat sacra scriptura seu doctrina.

Articulus tertius.

Ad 3° sic pcedit: vñ q sacra doctrina nō sit vna scia: qr fm phuz i. posterior: vna scia ē q est vnius generis subiecti. Creator autē r creatura de gbus i sacra doctrina tractat nō cōti nenī sub uno genere subi: q sacra doctrina non est vna scia. Preterea i sacra doctrina tractat de angelis de creaturis corporib^o de morib^o boium: bi^o at ad diuersas scias phicas ptinēt: igf sacra doctrina nō ē vna scia. Sed alia ē q sacra scriptura d calogtūr sic de vna scia dī. n. sap. x. Dedit illi sciam scōp. Nīdeo dō. sacra doctrina vna sciam ē: ē enim vnitatis potētia r bitus considerādū fm obm nō qdē mālis hz fm rōne formale obi^o: puta hō asin^o r lapis ouenit in vna formalī rōe colorati qdē obm vīsus: qr igf sacra scriptura considerat aliq fm q sūt dinitus reuelata fm q dēz ē: oia qcūq sūt dinitus reuelabilla cōcant i vna rōne formalī obi b^o scie: r iō cōpribēdūt sub sacra doctrina sic sub scia vna. Ad p^o g dō. q sacra doctrina nō determinat de deo r de creaturis ex eq. Sed de deo pncipalr r de creaturis fm q referunt ad deū vt ad pncipiū vel finē: vñ vnitatis scie nō ipedit. Ad 2° dō. q nihil p bibet iferiores potētias vt bitus diversificari circa illas mās q cōter cadit sub vna potētia vt bitu su periori: qr supoz potētia vt bit^o respicit obm sub vniuersaliori rōe formalī: sic obm fēsus cōis ē fēsi bille qdē cōpribēdūt sub se visibile r audibile. Unū sensus cōis cū sit vna potētia extēdit se ad oia oba. v. sensu. Et sūt ea q i diuersis scis phicas tractat. pōt sacra doctrina vna exīs considerare sub vna rōe inqstū. s. sūt dinit^o reuelabilla: vt sic sacra doctrina sit velut qdā ipfō dīne scie q ē vna r simplex oīuz.

Quartus articulus.

Ad 4° sic pceditur: vñ q sacra doctrina sit scia practica: finis. n. practice ē opatio hz phz i. li. metra. Sacra at doctrina ad opatōnem ordinat fm illud. Ia. pmo. Estote factores hbi r nō auditores tm q sacra doctrina ē practica scia. Preterea sacra doctrina diuidit p legē veterē r nouā. Lex at ptinet ad sciam moralē q ē scia practica: q sacra doctrina ē scia practica. Sz alia oīis scientia

practica ē de reb^o opabilib^o ab hoīe: vt moralē dacti bus hoīum r edificatiua de edificijs. Sacra at doctrina ē pncipalr de deo cui^o magis hoīes sūt opa i nō g ē scia practica sed magis speculatiua. Nīdeo 3 b dō. q sacra doctrina vt dictum ē. s. vna exīs se extēdit ad ea q ptinēt ad diuersas scias phicas ppe rōne cōem quā in diuersis attendit. s. put sūt dīno lue cognoscibiliā: vñ lz i scis phicas alia sit speculatiua r alia practica: sacra tm doctrina cōpribēdūt sub se vtrāqz: sic r de^o eadē scia se cognoscit r ea q facit. Magis tm ē speculatiua qz practica qr pncipali agit de reb^o. dīnis qz de actib^o hūanis de qbus agit fm q pēos ordīat hō ad pfecta dei cognitōez: i q bītudo eterna cōsistit: r p hz rūsio ad obiecta.

Quintus articulus.

Ad 5° sic pceditur: vñ q sacra doctrina non sit dignior alii scis. Lertitudo. n. ptinet ad dignitatē scie: hz alia scie de qru pncipijs dubitari nō pōt: vidēt ē certiores sacra doctrina cui^o pncipia. s. articuli fidei dubitatiōem recipiunt Alie lgf scie vidēt ista digniores. Preterea iferioris scie ē a supiori accipere sic music ab arismetrico. Sed sacra doctrina accipit aliqd a phicas di sciplinis: dicit. n. hser. i ep̄la ad magnū oratore vrbis rome: q doctores antiqui i tm phoz doctrinis atqz suis suos respicerunt libros: vt nescias quid in illis p̄pus admirari debeas: cruditiōem seculi an sciam scripturaz: q sacra doctrina ē inferiori alii scletis. Sed alia ē q alia scie dīr ancille hz: puer. ix. Misit acillas suas vocare ad arcē. Nīdeo dō. q cum ista scia qstū ad aliqd sit speculatiua: r qstū ad alia qd sit practica: oēs als trascēdūt taz speculatiuas q praticas. Speculatiuaz. n. sciaz vna altera dignior dīrum. ppter certitudinē tū. ppter dignitatē mē: r qstū ad vtrūqz hec scia als speculatiuas scias ex cedit: fm certitudinem qdē quia alia scie certitudinem hnt ex nāli luīe rōnis humane q pōt errare: hec at scia certitudinē hz et luīe dīne scie q decipi non pōt fm dignitatē xō mē: qr ista scia est pncipalr de his q sua altitudine rationē trascēdūt. Alie xō scie considerat ea tm que rōni subdūt. Praticaz xō sciarum illa dignior ē q ad vltiorē finē nō ordinatur sicut ciuil militari: nā bonū exercit^o ad bonū ciuitatis ordinat. Finis at bui^o doctrine i qstū ē practica ē bītudo eterna ad quā sic ad ultimū fine ordinatur oēs alii fines sciaz praticaz. Unū manifestū sciem oēm modū eam digniorē ē alii. Ad pīmū g dō. q nihil pbibet id quod ē certi^o fm naturā ē q ad nos minus certi^o: ppter debilitatem intellect^o nostri q se hz ad manifestissima rex sicut oīis noctue ad lumen soli: scī dī in. ii. meta. Unū dubitatio q accidit in alibus circa articulos fidei: nō ē ppter incertitudinem rei: hz pp̄ debilitatem intellectus humani: et tm minum quod pōt hō de cognitōe rex altissima rūz desiderabilius ē qz certissima cognitio q hētūr de mimis rebus: vt dī in. xi. de aīalibus. Ad 2°

dicedū & hec scia accipe pōt aliquid a phīcis discipulis: non q̄ ex necessitate eis indigeat: sed ad maiorem manifestationem eorum que in hac scia traduntur. Non enim accipit sua p̄ncipia ab alijs scie tis sed immediate a deo per reuelationem: t̄ id nō accipit ab alijs scīs tanq̄a superloribus: s̄ vñt̄ eis tāq̄ isferiorib⁹ & ancill: s̄c̄ architectonice vtū subministrātib⁹ vt ciūs militari: r̄ hoc ipm q̄ sic vñt̄ eis nō ē ppter defectū vel insufficiēt̄ ciūs: s̄ ppter defectū itellēct⁹ n̄r̄t̄: q̄ ex eis que per naturālē rōnēm ex q̄ pcedūt̄ alle scie cognoscūt̄ facilius manudu citur in ea qua sunt supra rationem que in hac sciē tra dūt̄ur.

Sextus articulus.

Ad 6° sic proceditur: videtur q̄ hec doctrina non sit sapia. Nulla. n̄ doctrina q̄ supponit sua p̄ncipia aliudē dīgna ē noīe sapie: quia sapientis ē ordinare & non ordīnari. S̄z h̄ doctrina supponit p̄ncipia sua aliunde: vt ex dictis pat̄z: ḡ hec doctrīa n̄ ē sapia. ¶ Preterea ad sapiam p̄tineat p̄bare p̄ncipia alliarum scīaz: vñ & caput dī scīaz vñ in vi. ethi. p̄z. Sed hec doctrina nō pbat p̄ncipia aliarum scīaz: ḡ n̄ ē sapia. ¶ Pretea hec doctrina per studiū acgrīt̄ sapia āt̄ in infusionē bēatur: vñ int̄. vii. dōa. l. l. numerat̄: vt p̄z Isa. xi. ḡ h̄ doctrina non est sapia. ¶ S̄z ora ē q̄ dī decit. iiii. in p̄n. le. Hec ē nr̄a sapia & intellect⁹ coā p̄plis. ¶ R. dō. q̄ hec doctrina maxie sapia ē iter oēs sapias humanas nō qđem in aliq̄ genere tñ sed simpl̄r. Cū. n. sapientis sit ordinare & iudicare: iudiciū āt̄ p̄ altōrē cām de isferioribus bēatur: ille sapientis dī in unoquoq̄ genē q̄ cōsiderat cām altissimā illius generi: vt in genere edift̄ cīj artifex q̄ disponit formā dom⁹ dī sapientis & architec tor respectu isferior̄ artificiū q̄ dolat̄ ligna v̄l pa rant lapides. ¶ Ut sapientis architec tor fundamētu posui. & rursus i genē toti⁹ humāe vite prudēs: sapientis dī inq̄st̄u ordinat̄ humanos act⁹ ad debitū finē. ¶ Ut dī puer. x. Sapientē virō prudentia Ille iḡ q̄ cōsiderat simpl̄r altissimā cām totius vniuersi q̄ de⁹ ē: maxime sapiens dī: vñ & sapia dī esse dinor̄ cognitio: vt p̄z per aug. xii. de trini. Sacra at doctrina p̄p̄ijssime determinat̄ deo: s̄z q̄ ē altis sima cā: q̄ non solū q̄st̄um ad illud q̄d ē p̄ creaturas cognoscib⁹: qd̄ phīc cognoverūt̄: vt dī Ro. i. Qd̄ notū ē dei manifestū ē illis: s̄z ēt̄ q̄st̄um ad id qd̄ notū ē sibi soli de seipso & alijs per reuelatiōem cōcatū: vñ sacra doctrina maximē dī sapia. ¶ Ad p̄sum ḡ dō. q̄ sacra doctrina nō supponit sua p̄ncipia ab aliqua scia huāana: sed a scia diuina a qua s̄c̄ a summa sapia oīs nr̄a cognitio ordinatur. ¶ Ad 2° dō. q̄ aliarum scīaz p̄ncipia vel sūt̄ p̄ se nota: & p̄bari non possūt̄: v̄l p̄ aliquā rōdem nālem p̄bat̄ in aliq̄ alla scia. Propriā āt̄ h̄ scie cognitio ē que p̄ reuelatiōem: nō āt̄ ē p̄ nālem rōdem: t̄ id nō p̄tinet ad eā p̄bare p̄ncipia alliarum scīaz sed soluz iudicare de eis. Quicq̄d. n. i alijs scīis iuēnt̄ h̄ scie repu

gnās: totū odēnat̄ vt falsū. vñ dī. 2° co. xi. consilia destruētes & oīm altitudinē extollētes se aduersus sciam dei. ¶ Ad 3° dō. q̄ cum iudicū ad sapiētem p̄tineat fm̄ duplē modū iudicādi dupl̄r sapia accipit. Contigit. n. alt̄ que iudicare vno mō p̄ modū inclinatiōis s̄c̄ q̄ h̄z h̄tū & tutis recte iudicat de his q̄ sūt̄ fm̄ & tutis agēda i q̄st̄um ad illa ic̄līna. ¶ Un̄ & leth. dī & h̄tuosus ē mēsura & regula actuū humānoꝝ. Alio mō p̄ modū cognitionis s̄c̄ aliquis instrutus i scia morali posset iudicare de actib⁹ & tutis: ēt̄ si & tutis nō h̄ret. Primus iḡ modus iudicādi de rebus dīnis p̄tinet ad sapiam q̄ ponit̄ donū. s. l. fm̄ il lud. i. co. ii. Spūalis h̄o iudicat oīa t̄c̄ 2° dio. dicit 2. c. de dī. no. p̄ ierothe⁹ doct⁹ ē nō solum discēs s̄z & patlēs dīna. Scēs āt̄ modus iudicādi p̄tinet ad hāc doctrinā: s̄z q̄ p̄ studiū bēt̄: s̄z ei⁹ p̄ncipia ex reuelatiōe habebat̄.

Septimus articulus.

Ad 7° sic proceditur: vñ & deus nō sit subm̄ būiū scia. In q̄libet. n. scia oīs supponere deb̄o qd̄ ē fm̄ pbūm in. i. poste. Sed hec scia nō supponit de deo qd̄ ē: dīcī. n. dam. In deo quid̄ ē dicē ip̄ossibile ē: ḡ de⁹ nō ē subm̄ būi⁹ scie. ¶ Preterea oīa q̄ determinat̄ in aliq̄ scia cōp̄hēdūt̄ sub subo III° scie. S̄z i sacra scriptura defīniat̄ de mētis alijs q̄ de deo: puta de creaturis & de morib⁹ bo minū: ḡ de⁹ nō ē subm̄ būi⁹ scie. ¶ S̄z h̄ illō ē subm̄ scie de q̄ē fīmo in scia: s̄m i bac scia fit fīmo de deo: dī. n. theologia q̄sī fīmo ē deo: ḡ de⁹ ē subm̄ būi⁹ scie. ¶ Kūdeo dō. q̄ de⁹ ē subm̄ būi⁹ scie. Hic. n. se h̄ subm̄ ad scīaz s̄c̄ obm̄ ad potētiā v̄l h̄tū. p̄p̄ autē illud affīgnat̄ obz alīcū potētiā v̄l h̄tū: sub cuius rōne oīa referūt̄ ad potētiā vel h̄tū. Sicut h̄o et lapis referūt̄ ad vīsus in q̄st̄um sunt colozata. ¶ Si colo ratū ē p̄p̄i obm̄ vīsus. oīa āt̄ tractat̄ i sacra doctrina sub rōe det̄: v̄l q̄r̄ sūt̄ ipse de⁹: v̄l q̄ h̄tū ordinē ad deū: vt ad p̄ncipiū & finē. vñ seq̄t̄ur: ḡ de⁹ & c̄ sit subm̄ būi⁹ scie: qd̄ ēt̄ manifestū fit ex p̄ncipiis būi⁹ scie q̄ sunt articuli fidei q̄ ē de deo. Idē āt̄ ē subm̄ p̄ncipiis & to ti⁹ scie: cū tota scia h̄tūt̄ cōfīneatur in p̄ncipiis. Qui dā h̄o attēdētes ad ea q̄ ēt̄ i ista scia tractat̄ & n̄ ad rōtēm fm̄ quā cōsiderat̄: assignauerūt̄ alī subm̄ būiū scie v̄l res & signa v̄l opa repatiōis v̄l totū xp̄m. i. caput & mēbra: de oīb⁹. n. istis tractat̄ i ista scia. S̄z scēs ordinē ad deū. ¶ Ad. i. ḡ dō. q̄ l̄z de deo nō possūt̄ scire qd̄ ē: vīmū tñ ei⁹ effectū i bac doctrina: v̄l nē v̄l grē loco diffīnitīōis ad ea q̄ de deo in bac doctrina cōsiderat̄: s̄c̄ i aliq̄bus scīis p̄bīcis demōstrat̄ aliquid de cā per p̄ effectū: accipiendo effectū loco diffīnitīōis cause. ¶ Ad scēm dicendū ḡ oīa alia que determinantur i sacra doctrina cōp̄hēdūt̄ sub deo non vt partes vel species vel accidētia sed vt ordinata aliquālīter ad ipsum.

Octauius articulus.

Adoctauius sic proceditur: videtur q̄ hec doctrina nō sit argūtatiua. Dicit enī Ambro.

7

391

b
12

a 2

Questio

li. de sacramentis. Tolle argumenta vbi fides q̄rit: s̄z in hac doctrina p̄cipue fides q̄rit: vñ d̄r Joannis p̄x. hec scripta sūt. vt credatis: q̄ sacra doctrina non ē argumētatiua. Preterea si sit argumentatiua: aut argumētā ex auētē aut ex rōe. Si ex auētē b̄ non v̄r̄ d̄gruere ei⁹ dignitat. nā loc⁹ ab auētē ē infirmissimus fm̄ Hoe. Si at ex rōne b̄ nō d̄gruit ei⁹ finit: qz fm̄ gregor. i omel. Fides nō b̄z meritū: vbi humana rō p̄bet exp̄mētū: q̄ sacra doctrina nō ē argumētatiua. H̄z ōtra ē qd̄ d̄r T̄. i. de ep̄o amplectente euz q̄ fm̄ doctrinā ē fidēlē fm̄onē: vt potes sit exportari in doctrina sana. et eos q̄ ōtra dīt arguere. T̄. d̄d. q̄ sic alse scie nō argumētāt ad sua p̄ncipia p̄bāda: s̄z ex p̄ncipijs argumētāt ad ondēdum alia in sp̄sis sc̄is: ita hec doctrina n̄ argumētāt ad sua p̄ncipia p̄bāda: q̄ sūt articuli fidei: sed ex his p̄cedit ad aligd̄ ondēdū: sicut apo. i. ad cor. xv. Ex resurrectiōne xp̄targumētatur ad resurrectiōem cōd̄z. p̄bāda. H̄z t̄n̄ siderādū ē in sc̄is p̄bācis: q̄ inferioris scie: nec p̄bāt: sua p̄ncipia: nec ōtra negatē p̄ncipia di- sp̄utant: sed b̄ reliquūt sup̄iori scie: sup̄ima v̄o iter eas. s. merb. di- sp̄utat: negatē sua p̄n̄: si aduersari⁹ aligd̄ ōcedit: si at n̄ibl̄ ōcedit: nō p̄t cū eo di- sp̄utare: p̄t t̄n̄ soluere rōes iōtus. Un̄ sacra scriptura cuž nō h̄eat sup̄iorē di- sp̄utat cū negante sua p̄ncipia ar- gumētādo qd̄ si aduersari⁹ aligd̄ ōcedat eoz que p̄. diuinā reuelatiōem h̄entur: sic p̄ auētēs sacre do- ctrine di- sp̄utam̄: 3 hereticos: et p̄ vñ articulū ōtra negantes alii. Si v̄o aduersarius n̄ibl̄ credat eoz q̄ diuinit̄ reuelat̄: nō remanet ēpliūs via ad p̄ban- dū artificios fidei p̄ rōem: s̄z ad solvēdū rōnes si q̄s inducit 3 fidē. Lū. n. fides in fallibilis v̄itati innitatur īpossible at sit de v̄o demōstrari īrū manifestum ē. p̄bātōes q̄ ōtra fidē iducit̄: nō ēē demōstratiōes s̄z solubilia argumēta. Ad 1° p̄imū ḡ d̄d. q̄ l̄ argu- mēta rōis h̄uanc nō habeat locū ad p̄bandū q̄ fidei sūt: t̄n̄ ex articulis fidei hec doctrina ad alia argumē- ta: vt dictū ē. Ad 2° d̄d. q̄ argumētari et auētē ē maxime pp̄iū būl̄ doctrinē: eo q̄ p̄ncipia h̄it̄ do- trine p̄ reuelatiōem h̄en̄: et sic ōz q̄ credat auētē eoz: q̄bus reuelatio facta ē: nec hoc derogat digni- tati būl̄ doctrinē: nā l̄ locus ab auētē q̄ fundat su- per rōne humana sit ifirmissum̄ loc⁹: t̄n̄ ab auētē q̄ fundat sup̄ reuelatiōe dīna ē efficacissim⁹: vtitur t̄n̄ sacra doctrina ē rōe humana nō qd̄ ad p̄bandū fidē: q̄ p̄ hoc tolleretur meritū fidei: s̄z ad manife- stādū aliq̄ alia q̄ tradūt̄ i bac doctrina. Lū. igit̄ grā nō tollat nām s̄z p̄ficiat. ōz q̄ nāl̄s rō subseruiat fi- det: sic t̄ nāl̄s iclinatiō volūtāt obsegunt charitati vñ r̄ apl̄s dīc̄t. i. cor. x. In captiuitatē redigētes ōz intellectū i obsequiū xp̄i: et inde ē q̄ ēt auētib⁹ p̄bāz sacra doctrina v̄t̄: vbi per rōem nāl̄em v̄t̄atē co- gnoscere potuerūt: sic pau. act. xvij. inducit v̄būm arati v̄lēs. Sicut et qd̄ poetaz v̄roꝝ dīxerūt gen̄ v̄lēsum⁹. Sed t̄n̄ sacra doctrina b̄i⁹ auētib⁹ v̄t̄ q̄si extrancis argumētis et p̄bābilis. Autib⁹ aut̄

canonice scripture v̄t̄ p̄prie ex necessitate argu- tando. Aut̄ibus at alioꝝ doctoz ecclie q̄si arguen- do ex p̄prijs s̄z p̄bābilr. Innitit. n. fides n̄ra rencla- tioni apl̄s et p̄phetis facie q̄ canonicos libros scrip- serūt. Non at reuelationi si quia fuit alijs doctorib⁹ facta. Un̄ dīc̄t Aug⁹. i. cpl̄a ad biero. Solis. n. scrip- pturaz libris q̄ canonici appellātū didic̄t hunc bo- noꝝ deferre: vt nullū auctorez eoz i scribēdo errat̄ scaliḡ firmissime credā. Alios at ita lego: vt quāta liber sāctitate doctrināq̄ p̄plicant: nō iō v̄c̄ putē q̄ ipsi ita senserunt vel scripserūt.

Articulus nonus:

Hab 9° sic p̄cedit: vñ q̄ sacra scriptura nō debeat v̄t̄ metaphoris. Illud enim quod est pp̄um ifime doctrine non videt̄ competere hunc scie q̄ inter alis t̄z locū supremū: vt iā dēm est. procedere autem per similitudines varias et rep̄n- ratōes: ē pp̄iū poetice q̄ ē infima iter ōes doctrinās ergo b̄i⁹ s̄lititudinib⁹ v̄t̄ nō ē v̄ueniēs huic scientie. Preterea hec doctrina videtur ēē ordinata ad vi- tatis manifestatiōem: vñ et manifestatorib⁹ ci⁹ p̄re- miū p̄mittitur. Eccl. xiiij. q̄ elucidat̄ meyitā ceterām h̄ebūt. H̄z p̄ b̄i⁹ s̄lititudinēs & itas occ̄ltat̄: nō ergo cōp̄it̄ huic doctrine diuinā tradere sub s̄litu- dine corpāliū rez. Preterea quanto aliq̄ creature sūt sublimiores tātō magis ad dīnam s̄lititudinē ac- accedit̄: si iḡt̄ alique ex creaturis trāsumērentur ad deum: p̄porteret talē transumptionē maxime fieri ex sublimioribus creaturis: et nō ex ilsimis: qd̄ tamen i scripturis frequēter iuenīt. H̄z ōtra ē qd̄ d̄r oſe. xij. Ego visionē multiplicant̄: et in manibus pro- phaz assilatus s̄litudine corporāliū tradere. De- us. n. ōibus p̄uidet fm̄ q̄ compert̄ eoz nē: ē at nālē bōi vt p̄ sensibilla ad intelligibilla v̄eniat: qz ōis n̄ra cognitio a sēsu inititū h̄et: vñ v̄ueniēter i sacra scri- ptura tradūt̄ nobis sp̄uallia sub metaphoris cor- porāliū: et hoc est quod dīc̄t dio. i. c. cc. bicerar. impos- sibile ē nobis alr̄ luce dīnum radium nisi varietate velaminū sac̄oz circunuelatum. Conuicit etiam sacre scripture que cōt̄er ōibus p̄ponit̄ fm̄ illud. Ro. i. Sapientib⁹ et insipientib⁹ debitorū sum: vt sp̄uallia sub s̄litudinib⁹ corporāliū p̄ponātur: vt saltem vel sic rudes eam capiāt: qui ad intelligibilla fm̄ se capienda non sunt idonei. Ad. i. ergo d̄d. q̄ poeta v̄tit̄ metaphoris p̄pter rep̄nitatiōem. Rep̄nitatio enim nāliter bōi delectabiliis ē sed sacra do-ctrina v̄tit̄ metaphoris p̄pter necessitatē et utili- tatez: vt dictū ē. Ad 2° d̄d. q̄ radius dīne reuelatiōnis nō destruit̄ p̄pter figuraz sensibiles quibus circunuelatur: vt dīc̄t dio. sed remāet in sua verita- te vt mentes q̄bus fit reuelatio: non permittat in si- militudinib⁹ permanere: sed eleuet eas ad cognitō- nem intelligibilium: et per eos quibus reuelatio-

Questio

facta ē: alij ē circa hec istruū. Unū ea q̄ in uno loco scripture tradū sub metaphoris i alijs locis exp̄sius exponit. et ipa ē occultatio figuraz vtilē ad exercitiū studiosop et irrisiones ifidelij. de gbus dī mar. viii: Nolite sēm dare canib⁹. Ad 3⁹ dō. q̄ sic docet Dio⁹. c. ii. cel. bierar. magis ē quenāe q̄ di uina i scripturis tradat sub figuris vllū corporum q̄ corpora nobilitū: et h̄ pp tria: p̄ hoc magis liberaat human⁹ animus ab errore. Manifestū enī aparet q̄ hec fm p̄petetē nō dñs de dñis: qd possit eē dubiū: si sub figuris nobilitū corpora describerēt dīna: maxie apud illos q̄ nibila corporib⁹ nobilitbus extigitare nouerūt. Secō q̄ bic modus quenātior ē cognitidī quā d̄ deo hēmus in hac vita. Mag. n. manifestat nobis de ipso qd nō ē q̄ qd ē. At iō silitudines illaz rex q̄ magis elogat a deo: veriore nob̄ faciūt estimatidem: q̄ sit supra illō qd d̄ deo dicim⁹ v̄l cogitam⁹. 3⁹ q̄ p̄ bi⁹ dīna magis occultat̄ idign⁹

Decimus articulus.

Ex⁹ sic procedit: v̄r q̄ sacra scripture sub vna l̄ra nō hēat ples sensus q̄ sūt historic⁹. L̄falis allegoric⁹ tropologic⁹ siue moral⁹ et anagogic⁹: multiplicitas. n. sēstū i vna scripture patit confusione et deceptiōem: et tollit argēdi firmatē: vñ ex multiplicib⁹ p̄positiōibus nō p̄cedit argūmetatio: s̄z fm hoc aliq̄ fallacie assignat̄. Sacra aut̄ scripture dī eē efficax ad ondēdā vītātē absq̄ oī salacia: q̄ nō debet i ea sub vna l̄ra ples sensus tradi. Preterea Aug⁹. dicit i li. de v̄tilitate credendi q̄ scripture q̄ testim⁹ v̄t̄ vocā q̄dīsariā tradit̄. s. b̄z historiā: pm̄ ethimologīā: fm analogiā fm allegoriā q̄ gdē q̄ttor: a q̄ttor p̄dictis vidētur eē aliena oī. Nō i gr̄ quenāe v̄r q̄ eadē l̄ra sacre scripture sedz q̄ttor sensus p̄dictos exponat̄. Prece p̄ter p̄dictos sensus iuenī sensus pabolicus: q̄ iter illos sensus quattuor nō atinet̄. Bz̄ ī qd̄ dicit Bre⁹. xv. moral⁹. Sacra scripture oēs scias ipso locutiōis siue more trascendit: q̄r vno codēq̄ knione dum narrat gestum, pdit mysteriū. R⁹ dō. q̄ auctor sacre scripture ē deus: i cui⁹ p̄tate ē: v̄r non solū voces ad significandū accōmodet: qd̄ ēt̄ bō facere p̄t̄: sed etiā res ipsas: et iō cū in oībus scis voces significet̄: hoc b̄z, ppū ista scia q̄ ipse res significate p̄ voces etiā signat̄ aliqd̄. Illa q̄ p̄ia signo q̄ voces significat̄ res: p̄tinet ad p̄lūm sensū: q̄ ē sensus historicus vel l̄ralis. Illa q̄o signo q̄ res significate p̄ voces itez̄ res alias signat̄: dī sensus spūalis: q̄ supra l̄ralē fūdatur: et cū supponit. Hic at̄ sensus spūalis trifilaria diuidid̄. Sic. n. dicit apls heb̄. vii. Lex vetus figura ē noue legis: et ipsa noua lex: vt dicit Dio⁹. in eccle. hierar. ē figura future glīe. In noua ēt̄ lege ea que in capite sūt gesta: sunt ligna corp⁹ que nos agere debemus. Scđm q̄ ea que sūt veteris legi signa ea que sūt noue legis: ē sensus allegoricus. Scđm vero q̄ ea que in xp̄o sūt facta: vel in his q̄ xp̄m signa sunt signa eorum que nos agere debemus ē sensus moralis: put

q̄o signa ea que sūt i eterna glīa ē sēsus anagogic⁹. Quia q̄o sensus l̄ralis ē quē auctor itēdit: auctor aūt̄ sacre scripture de⁹ ē q̄ oīa sīl suo intellectu comp̄ hendit: non ē inconueniēt̄ vt dicit Aug⁹. xii. q̄ fel. si et fm l̄ralē sensū i vna l̄ra scripture ples sint sēsus.

Ad p̄mū ḡ dō. q̄ multiplicitas hoī sensuū nō facit equocatidem aut̄ alia spēm multiplicitat̄: quia sīc iam dictum ē: sensus isti nō multiplicat̄ ppter h̄ q̄ vna vox multa significet̄. Sed quia ipse res signe per voces aliaz rerū p̄nt eē signa: et ita ēt̄ nulla confusio segnur in sacra scripture: cum oēs sensus fundentur iuḡ vnuz. s. litteralē ex quo solo p̄t̄ trahi ar gumētū: nō āt̄ ex his q̄ fm allegoriā dñryt dicit Aug⁹. i ep̄la ī vincētū donatistam: non tñ ex hoc aliqd̄ depit sacre scripture: quia nibil sub spūali sē su cōtinetur fides necessarīū: quod scripture pl̄ra l̄ sensum alicubi manifeste nō tradat. Ad 2⁹ dō. q̄ illa tria histōria ethimologīā analogia ad vnu lit̄eralē sensūm p̄t̄: nam histōria ēt̄ ipse Augustinus exponit: cum simpl̄r aliud p̄ponit̄: et h̄i m̄ologīā vero cuī causa dicti assignatur: sicut cū do minus assignauit cām quare moyses p̄misit lniaz re pudandi vxores. s. ppter duritiam cordis ipsorum mat. xviii. Analogia vero ē: cum veritas vnuis scripture ostenditur v̄t̄ati alterius non repugnare. So la āt̄ allegoria inter illa quatuor pro tribus spūali bus sensib⁹ ponit̄: sicut i bug. de s. vic. sub sensu allegorico ēt̄ anagogicū comp̄hēdit ponens in. iij: suaq̄ smaz solum tres sensus. s. histōricū allegorīcum et tropologicū. Ad 3⁹ dō. q̄ sensus pabolicius sub l̄rali continetur: nā per voces significatur aliiquid p̄pē et aliiquid figuratiue: nec ē l̄ralis sensus ipsa figura: sed id quod ē figuratum: non enim cuī scripture noīat dei brachium ē litteralis sensus q̄ i deo sit mēbrum b̄l corporale: sed id quod per h̄ mēbrum significatur scilicet virtus operatiua: in quo patet q̄ sensu litterali sacre scripture nunquam potest sub esse falsuz.

Questio secunda de deo: andeū sit

Elia igitur prim⁹

Ecipalis intentio bulus sacre doctrīne est dei cognitionem tradere: et non solum secundum q̄ in se est: s̄z etiā b̄z q̄ est p̄ncipiūz rerūz et finis earum̄ specialiter rationalis creature: vt ex dictis est manifestum: ad buīus doctrine expositionem i intendētes. Primo tractabimus de deo. Secō de motu rationalis creature in deum. Tertio d̄ xp̄o. q̄ fm q̄ homo via ē nobis tendendi in deum: Consideratio autē de deo tripartita erit. Prior nāq̄ considerabimus ea que ad essentiam diuinaz pertinent. Secō ea que pertinent ad distinctōes personarum. Tertio ea que pertinent ad processum creaturarum ab ipso. Circa essentiam vero diuinam. Primo considerandum est an deus sit

¶ 2º quō sit: velpot⁹ quō nō sit. **¶** 3º cōsiderādū erit de his que ad opatiōem īpīus p̄tinēt. s. de scīa r de volūtate r potētia. **T**irca p̄mū qnerūr tria.
T Primo vtr⁹ deū eē sit per se notū. **¶** 2º vtr⁹ sit d̄ mōstrabile. **¶** 3º an deus sit.

Mīnus articulus

ii

H p̄mū sic p̄cedit: v̄r ḡ deū eē sit per se notū. Illa. n. nobis dñr p̄ se nota: q̄z cognitō nobis nālīt īnest sicut p̄z de p̄mis p̄ncipijs. **D**īs sicut dicit dani. In p̄n. libri sui oībus cognitō exīstēdi deū nālīr ē īserta: ḡ deū eē ē p̄ se notū. **P**reterea illa dñr eē per se nota q̄ statim cognitīs termīnis. cognoscūt: quod p̄b̄ attribuit p̄nūs demōstrationis p̄ncipijs in. i. poste. **E**cito. n. qd̄ ē totum r qd̄ pars: statim scīt q̄ oē totū mai⁹ ē sua partē: s̄z itelle cto qd̄ significet hoc nomē de⁹: statim hētūr ḡ de⁹ ē. **S**ignificat. n. hoc noīe id quo maius significari n̄ p̄t: maius āt ē qd̄ ē ī re r ī intellectu q̄z qd̄ ē ī intellectu tm̄: vñ cū intellecto hoc noīe deus statim fit ī intellectu: sequit ēt ḡ sit ī re: ḡ deū eē ē p̄ se notū. **P**reterea vitatē ce ē p̄ se notū: q̄z ḡ negat vitatē ce cōcedit vitatē ce: s̄i. n. xitas nō ē: v̄z xitatem nō eē: s̄i āt ē aligd̄ v̄z oīz ḡ xitas sit. Deus āt ē ipsa veritas. Io. xliii. Ego sum via xitas r vita. ḡ deū ē ē p̄ se notū. **D**ed tra nullus p̄t cogitare oppositū eius quod ē p̄ se notū. vt p̄z p̄ phm̄ I. iiiii. metaphy. r in. i. poste. circa p̄ma demōstrationis p̄ncipia: cogitari āt p̄t oppositū eius: quod ē deum ee fñi illud psal. **D**ixit insipies ī corde suo non ē de⁹. ḡ deū eē nō ē per se notū. **¶** 2º dñ. ḡ cōtingit aliquid eē per se notum: dupl̄r: vno mō fñi se r nō q̄ad nos: alio mō fñi se r quo ad nos. **E**x hoc. n. aliqua pp̄o ē p̄ se nota q̄ p̄dicatum icluditur ī rōe subi: vt homo ē animal: nālīl ē de rōne homīns. **E**t iīḡ notum sit oībus ē p̄dicato r de subo qd̄ sit: pp̄o illa erit oībus p̄ se nota: sicut p̄z ī p̄mis demōstrationi. p̄ncipijs: quorū termini sunt quedā communia que nullus ignorat: vt ens r nō ēs: totum r pars: r sīlīa. **G**i aut apud aliq̄s notū nō sit de p̄dicato r subo quid sit: pp̄o qd̄ q̄tuz in se ē crīt per se nota: non tñ apud illos q̄ p̄dicatus r subm̄ p̄positionis ignorant: r s̄o uenit vt dīc. **B**o etius illi. de hebdo. q̄z q̄dam sūt cōes animi c̄ceptiōnes r p̄ se note apud sapientes tantum: vt in corporalia in loco nō ēē. **D**icō ḡ ḡ hec. pp̄o deus ē quantum in se ē p̄ se nota ē: q̄z p̄dicatus ē idem subiecto. **D**eus enīz ē suū ēē: vt īfra patebit. **D**ed q̄z nos nō scīm̄ de deo quid ē. non ē nobis per se nota. **D**ed indiget demonstrari per ea que sūt magis nota quo ad nos: r mīnus nota quo ad naturam. s. per effectus. **A**d p̄mū ḡ dicēdū: q̄z cognoscere deum ēē ī aliquo cōi sub quadam cōfusionē ē nobis naturalr īstum. īq̄tum. s. deus ē homīnis beatitudo: homo enī na/ turalr desiderat btitidinem: r quod nālīt d̄side ratur ab homīne naturaliter cognoscitur ab eodez. **D**ed h̄ nō ē simpl̄r cognoscē deū ēē: sīc cognoscere venītem non ē cognoscere petrum quāuis sit petr⁹

veniens. **M**ulti enim perfectum homīns bonum quod ē beatitudo estimat diuītas: quidā vero volūptates qdā autem aliquid aliud. **T** Ad 2º dicendū q̄ forte ille qui audit hoc nō intelligit significari aliquid quo maius cogitari non possit: cū quidam crediderunt deum ēē corpus. **D**ato etiā ḡ glibet intelligat hoc nomine deus significari hoc ḡ dñ. s. illud quo maius cogitari non p̄t. Non tñ pp̄t hoc sequitur ḡ intelligat id quod significatur p̄ noīmen esse ī rerum natura: sed ī apprehensione ī tellectu tm̄ nec p̄t argui q̄ sit ī re nī daret q̄ sit ī re a ligd̄ q̄ mai⁹ cogitari n̄ p̄t: qd̄ n̄ ē datū a ponētib⁹ dñ non ēē. **A**d 3º dñ. ḡ xitatē ēē ī cōmūni ē per se notum: sed primam veritatē ēē hoc non est per se notum quo ad nos.

Ecōs articulus

f2

H d 2º sic p̄cedit: v̄dētūr ḡ deum ēē n̄ sit demōstrabile: deum enīz ēē articulus fidei: sed ea que sunt fidei non sunt demōstrabilia: q̄z demōstratio facit scīre: fides autē d̄ nō apparetib⁹ ē: vt patet per apo. he. xi. ergo deum ēē non ē demōstrabile. **P**reterea medium d̄mōstrationis ē ḡ quid ē: sed de deo non possumus scīre qd̄ ē s̄z soluz quid non est: vt dicit dani. ḡ non possum⁹ demōstrarē deum ēē. **P**reterea si d̄mōstrarē tur deum ēē hoc non esset nisi ex effectibus eius: s̄z effectus eius non sunt proportionati ei cum ipse sit infinitus r effectus finiti: finiti autem ad infinitū non est proportio: cuz ergo causa non possit demōstrarī per effectum sibi non proportionatum: v̄dētūr ḡ deum ēē non possit demōstrarī. **D**ed contra est quod apo. dīct. rom. i. **I**nvisibilia dei per ea que facta sunt intellecta conspi. sed hoc nō esset nisi per ea que facta sunt possit demōstrarī deum ēē: primū enīz quod oport̄ intelligi de aliquo ē an sit

Nideo dicēdū ḡ duplex ē demōstratio: vna que est per causam r dicitur propter quid r hoc est per priora simpliciter: alia est per effectum: r dicitur demōstratio: quia r hec est per ea que sunt priora quo ad nos: cum enim effectus aliquis nobis ē manifester: q̄z sua causa per effectum procedamus ad cognitionem cause. **E**x quolibz autem effectu p̄t d̄mōstrarī propriam causaz eius ēē si tamē eius effectus sint magis nota quo ad nos: quia cum effectus dependeant a causa: posito effectu necesse est causa p̄existere. vnde deum ēē secundūm ḡ non ē per se notum quo ad nos demōstrabile ēē per effectus nobis notos. **A**d primum ergo dicēdū ḡ deū ēē r alia huius que per rationem naturalem non possunt ēē d̄ do: vt dicitur ro. i. non sunt articuli fidei s̄z p̄ ambula ad articulos. **G**ic. n. fides p̄supponit cognitionē naturalē sicut gratia naturam r vt p̄fectio p̄fectibile: nibil tamē p̄b̄bet illud quod fñi se d̄mōstrabile ēē r scibile ab aliquo accipi. vt credibile qui d̄mōstrationē non capit. **A**d scēdū dicēdū ḡ cuz d̄mōstratur causa p̄ effectū necesse ētū

Questio

effectu loco diffinitonis eē ad p̄bādū cāz eē: r̄ hoc
maxie cōtingit in deo: q̄ ad p̄bādū aliqd eē necesse
ē accipere p̄ medio qd significet nomē: nō āt q̄ qd
ē: q̄ q̄ quid ē seq̄t ad q̄nem an est. Noia aut̄ del
68 sponūt̄ ab effectib̄: vt postea oñdetur: yñ dñō/
strando deū eē p̄ effectum accipē possumus p̄ me-
dio qd significet hoc nomē deus. Ad 3° dō. q̄ p̄
effectus non p̄portionatos cē nō p̄t pfecta cogni-
tio de cā hēr̄: sed tñ ex quocunq̄ effectu p̄t mans
feste nobis demonstrari cām eē: vt dictū ē: r̄ sic ex
effectibus dei p̄t demōstrari dei eē: l̄ per eos non
perfecte possumus eum cognoscere secundum su-
am essentiam.

Tertius articulus.

Ad 3° sic pceditur: videtur q̄ deus non sit
quia si vnum ūriorum fuerit infinitum to-
taliter destructur aliud. Sed hoc intelligit
in hoc noīe². s. q̄ sit quoddaz bonū infinitū. Si ḡ
de² ēē: nullū malum inuenire. Inuenit̄ āt malum
in mūdo. q̄ de² nō ē. Preterea qd p̄t compleri p̄
pauciora pncipia nō fit p̄ plā. Sed v̄ q̄ oia q̄appa-
rent in mūdo p̄t cōpleri per alia pncipia supposi-
to q̄ deus non sit: quia ea q̄ sunt naturalia reducūt
in pncipiū qd ē natura. Ea x̄o que sūt a p̄posito
reducūt in pncipiū qd ē rō humana vel volūtas.
Nulla lgsf necessitas ē ponere deū eē. T̄z̄tra est
quod dī ero. lli. et psona dei: ego sum q̄ sum. Re
spōdeo dō. q̄ deū eē. v. v̄ljs pbari p̄t. P̄pria autē
r̄ manifester via ē: q̄ sumitur ex pte motus: certum
ē enīz r̄ sensu stat aliqua mouor̄ i hoc mūdo: oē āt
qd mouetur ab alio mouer̄. Nibil. n. mouet n̄fī fī
q̄ ē in potētia ad illud ad qd mouer̄. Mouer̄ autē
aliqd fī q̄ ē actu. Mouere. n. nibil aliud ē q̄ edu-
cere aliqd de potētia in actu. De potētia āt nō p̄t
aliqd reduci i actu: n̄fī p̄aliqud ens actu sicut cali-
dum in actu: vt ignis facit lignū qd ē calidū i poten-
tia eē actu calidū: r̄ p̄ hoc mouet r̄ alterat ipsum:
Non āt ē possibile vt idē sit sīl̄ in actu r̄ potētia fz̄
idē fz̄ solū fī diuersa. qd. n. ē calidū in actu nō p̄t si-
mul eē calidum in potētia fz̄ ē simul frigidū i poten-
tia. Impossibile ē ergo q̄ fī idē r̄ eodē motu aliqd
sit mouēs r̄ motū vel q̄ moueat scīp̄. Omne ergo
quod mouetur oīz ab alio mouer̄. Si ḡ id a quo mo-
uetur mouetur: oīz r̄ ipm ab alio mouer̄ r̄ illud ab
alio. hoc āt ē pcedere in infinitum: quia sic non ēē
aliqd p̄num mouens r̄ per oīs nec aliqd alio mo-
uens: quia mouentia sc̄da non mouent: n̄fī p̄ hoc q̄
sūt mota a primo mouētē sic baculus nō mouet: n̄fī
per hoc q̄ ē motus a manu: ḡ necesse ē deuenire ad
aliqd p̄num mouēs qd a nullo mouet: r̄ hoc oēs
intelligunt̄ deū. T̄cda via ē ex rōne cause efficien-
tis. Inuenimus enim in isto sensibilius cē ordinē
causaz efficiētū: nec tamē inuenitur: nec ē pos-
sibile q̄ aliiquid sit cā efficiēs sui ipsius: q̄ sic eē p̄
scīp̄: quod ē impossibile: nō āt ē possibile q̄ i cāis
efficientibus pcedatur i infinitum: q̄ i in ḡibūs cāis

efficientibus ordinatis p̄imū ē cā mediū: r̄ medium
ē causa vltimi: siue media sūt plura siue vnum tan-
tum remota autem causa remouetur effectus: ergo si non fuerit p̄imū in causis efficientibus non
erit vltimum nec medium. Sed si procedatur
in infinitum in causis efficientibus non erit p̄
prima causa efficiens: r̄ sic non erit nec effectus vlti-
mus: nec cause efficientes medic: quod p̄z eē falsum.
ḡ ē necesse ponere aliquā cām efficiētē p̄imā: quā 234
oēs deū noiant. Tertia via ē sumpta ex possibili
ty r̄ necessario que talis est inuenimus enim in reb²
quedam que sunt possibilia eē r̄ non esse: cuī quedā
inueniātur generari r̄ corrumpti: r̄ per oīs possibilia
eē r̄ non eē. Impossibile ē autem oīa que sunt talia/
semp esse: quia quod possibile ē nō eē quandoq̄ nō
ē: si igitur oīa sunt possibilia non eē aliquando nibil
fuit in rebus. Sed si hoc ē verū ēt nunc nibil es-
set: quia quod non est non incipit esse nisi per aliqd
quod ē. Si igitur nibil fuit ens ipossibile fuit q̄ ali-
quid inciperet eē r̄ sic modo nibil ēē: quod p̄z eē fal-
sū. Non ergo oīa entia sunt possibilia: sed oīz aliqd
eē necessarium in rebus: omne autem necessarium v̄l
habet causam siue necessitatis aliunde vel non hēt: n̄
ē autem possibile quod pcedatur in infinitum in ne-
cessariis que habent causā siue necessitatis sicut nec
in causis efficientibus ut probatum ē: ergo necesse
ē ponere aliiquid quod ē per se necessarium nō bñs
causam necessitatis aliunde: sed quod ē cā necessita-
tis alijs. Quarta via sumitur ex gradibus q̄ in re-
bus inueniātur. Inuenitur. n. i reb² aliqd maius r̄ mi-
nus bonū r̄ vez r̄ nobile r̄ sic dealljō b²i. Sed mai²
r̄ min² dñr dñ diversis fī q̄ appropinq̄t diuersimo-
de ad aliqd qd maxime ē: sic magis calidum ē quod
magis appropinquat maxie calido. Est igit aliqd qd
est verissimum r̄ optimū r̄ nobilissimum r̄ p̄ oīs maxi-
me ens. nā que sunt maxime vera sunt maxime entia
vt dicit̄. i. metha. quod aut̄ dī maxie tale ī aliq̄ gene-
re est cā oīuz que sūi illius generis: sic ignis q̄ est ma-
xime calidus: ē cā oīum calido: vt ī codē lī. dī. ḡ ē
aliud qd oībus ētib² ē cā eē r̄ bonitat̄ r̄ cuiuslibet
pfectionis: r̄ hoc discimus deū. Quinta via su-
mitur ex gubernatione rerum: videmus. n. q̄ aliqd q̄
cognitione carēt. s. corpora nālla operant̄: ppter si-
nē: qd apparet ex hoc quod semp aut̄ frequētū co-
dem modo operat̄: vt consequātur id quod ē opti²
Unde p̄z q̄ non a casu sed ex intētione perueniunt
ad finē. Ea autem que non habent cognitionem nō
tendunt in finem nisi directa ab aliquo cog/oscen-
te r̄ itelligēt̄: sicut sagitta a sagittāte: ergo ē aliqd
itelligens a quo oēs res naturales ordīnātū ad si-
nē: rhoc dicimus deū. Ad p̄num ḡ dō. q̄ sicut
dicit̄ Augustinus in euc̄. Deus cum sit summe bo-
nus nullo modo sineret aliiquid mali esse in operi-
bus suis nisi esset a deo omnipotens r̄ bonus: vt be-
ne faceret etiam de malo: hoc ergo ad infinitam
dei bonitatem p̄tinet. vt esse ḡmitat mala r̄ ex eis

118

136

b
136

84

III

118

Cliceat bona. **A**d 2° dō. q̄ cū natura ppter d̄ter minatum finē opertur ex directione alicui⁹ supioris agētis: necesse ē ea q̄ a nā fuit etiā in deū reducere: sicut in primā cāz. **S**ilr̄ ēt q̄ ex pposito fuit ōs reducere in aliq̄ alioz rē cām q̄ nō sit rō: r voluntas hūana: q̄ hec mutabilitas fuit r defectibilia: ōz at oia mobilis deficē r possibilia reduci i aliqd̄ p̄simū p̄cipium imobile: r p̄ se necessarium sicut oīsum est in eodem argumēto.

Questio tertia d̄ simplicitate dei.

Ognito de ali/

Onus an sit inquirendum: restat quid sit: vt scatur d̄ eo qd̄ sit. **S**z quia d̄ deo scire nō possum⁹ qd̄ sit. **S**z quid non sit. nō possumus considerare deo quō sit: **S**z poti⁹ quō non sit. **P**ri⁹ ḡ cōsiderā dum ē quō non sit. **Q**2° quō a nobis cognoscatur. **Q**3° quō noietur. **P**ōt̄ at oīdi d̄ deo quō non sit remouēdo ab eo ea q̄ ei non conuenient: vt pote sp̄ōm motum: r alia hui⁹. **P**rimo ḡ iquiratur d̄ simplicitate ipsius p̄ quā remouet ab eo sp̄ō: r quia simplicita in rebus corporalibus fuit ipfecta r partes. 2° ingretur d̄ pfectione ipsius. **Q**3° d̄ infinitate eius. **Q**4° d̄ imutabilitate. **Q**5° d̄ unitate. **C**irca p̄mū q̄runtur octo. **P**ri⁹ vtrū deus sit corpus q̄si cōpositionē bñis ex partibus quātitatiuis. **Q**2° vtrū sit i eo sp̄ō māe r forme. **Q**3° vtrū sit in eo cōpositio qdditatis siue cēutie v̄l nature r subi. **Q**4° vtrū sit i eo sp̄ō q̄ē ex cēutia r cē. **Q**5° vtrū sit in eo cōpositio generis r differētie. **Q**6° vtrū sit in eo cōpositio subi r accēntis. **Q**7° vtrū sit quoq̄modo cōpositus v̄l totalr̄ simplex. **Q**8° vtrū vēlat in compositionē cum alijs.

14

Primus articulus.

Ad primū sic pceditur. v̄l ḡ deū sit corpus. **T**orp⁹. n. ē qd̄ bñ trinā dimensionē: **S**z sacra scriptura attribuit deo trinā dimensionē: d̄r. n. Job. xi. **E**xcessior celo ē r qd̄ facies: p̄fudior iscr no r v̄n cognoscēs: longior terra mēsura eius r latior mari: ḡ deus ē corp⁹. **P**retea oē figuratum ē corp⁹: cum figura sit q̄litas circa quātitatē: **S**z deus v̄l eē figurat⁹: cū scriptū sit gen. i. **F**aciām⁹ bo. ad ima. līa. r sīl. no. figura. n. imago d̄r. f̄ illud bebr. i. **L**ū sit splēdor glīe r figura sube el̄. **L**īmago: ḡ deus est corp⁹. **P**retea oē qd̄ bñ ptes corporeas ē corpus: **S**z scriptura attribuit deo ptes corporeas: d̄r. n. Job. xl. **S**i bēs brachium vt deus: r in psal. **D**ocili dñi super iustos r dextera dñi fecit v̄tute: ḡ de⁹ est corp⁹. **P**retea sit⁹ nō ouēt nisi corpori. **S**z ea que ad sitū p̄tinēt i scripturā dicūt deo: d̄r. n. Esa. vi. **V**idi dñm sed. r Esa. lli. **S**tat ad iudicādū dñs. ḡ d̄ us ē corpus. **P**retea nihil pōt̄ eē termin⁹ localis a q̄ v̄l ad quē: n̄s sit corpus v̄l aliqd̄ corporeū: **S**z deus in scriptura d̄r. n. ē t̄minus local: vt ad quē sc̄m illud psal. **A**cce. ad eū r illu. r vt a quo fm illud hic

Rex vij. Recedētes a te in terra scribētur. ḡ deus ē corp⁹. **S**ed ḥtra ē qd̄ d̄r. I. iii. **S**p̄s ē d̄us. **P**o: d̄d. absolute deū nō eē corp⁹: qd̄ tripl̄ oīdi pōt̄. **P**ri⁹ quidē q̄ nullū corp⁹ mouet nō motū: vt p̄ inducēdo p̄ singula. **O**īsum ē aut̄ supra: q̄ d̄s ē p̄mū mouēs imobile: v̄n manifestū ē ḡ d̄us nō est corpus. **T**ecđo ho mō q̄ necesse ē id qd̄ ē p̄mū ēs eē i actū r nullo mō in potētia. **L**ic. n. i vno r eodez qd̄ exst̄ d̄ potētia i actū p̄l̄ sit potētia q̄ actus tpe: simp̄l̄ tñ actus prior ē p̄o: q̄ d̄ ē i potētia nō reducitur i actū n̄s p̄ens actu. **O**īsum ē at̄ supra ḡ d̄s ē p̄mū ens: **I**mpossible ē iḡ ḡ i deo sit aligd̄ i p̄o: oē ēt̄ corpus ē i p̄o: q̄ continuū incētū bi⁹ diuisibile ē i infinitū. **I**possible ē iḡ ḡ i deo ē corp⁹. **Q**3° q̄ d̄us ē ld̄ qd̄ ē nobilissimū ētib⁹: vt ex dictis pat̄z. **I**mpossible ē ēt̄ aliquod corpus ē nobilissimum ētib⁹: q̄ corpus aut̄ ē viuū: aut nō viuū. **C**orp⁹ ēt̄ viuū manifestū ē ḡ ē nobilissimū ētib⁹: corp⁹ ēt̄ viuū nō viuū i cētū corpus: q̄ sic oē corp⁹ viuēret: ōz iḡ ḡ viuāt p̄ aligd̄ alius: sic corpus nr̄m viuūt p̄ aiam. **I**llud ēt̄ p̄ qd̄ viuūt corp⁹ ē nobilissimū quā corp⁹: **I**possible ē iḡ ḡ ēt̄ corpus. **P**ri⁹ d̄ primū ḡ d̄d. ḡ sic supra dictum ē: **H**acra scriptura tradit nobis sp̄ūalia r d̄līna sub s̄lititudinib⁹ corporalib⁹: v̄n cum trīna dimēsionem deo attribuit sub s̄lititudine q̄titat̄ corporee q̄titatē v̄tualēz ipsius designat: vt pote p̄ pfūditatē v̄tute ad coguoscēdū occulta p̄ altitudinēz excellentiā v̄tutis sup̄ oia: p̄ lōgitudinem duratōem sui esse: p̄ latitudincm affectū dilectionis ad oia: v̄l. vt dīc dīo. ix. c. d̄. d̄. n. p̄ pfunditatem de intel̄l̄ i cōphēnsibilis i ipsius cētīc: p̄ lōgitudinē p̄cessus v̄tutis ei⁹ oia penetratīs: p̄ latitudinē: ho sup̄extēlo el̄ ad oia: i cētū. s. sub el̄ p̄tectiōne oia v̄tinetur. **A**d sc̄d̄z d̄d. ḡ bō d̄r eē ad īmaginē deī nō fm corp⁹: **S**z fm id qd̄ bō excellit alia aialia: v̄n seq̄ gen. i. postq̄ dēm ē. **F**aciām⁹ bo. ad īmaginē r sīl. no. vt p̄sīt p̄scibūs mar̄ r cē. excellit aut̄ bō oia aialia cētū ad rōem r itellectū: v̄n fm intellecūtū r rōem q̄ sit incorporeā bō ē ad īmaginē deī. **A**d ētīu d̄d. ḡ p̄tes corporee attribuit̄ deo in scriptris rōe suop̄ actūt̄ bñ q̄dāz s̄lititudinē: sic act⁹ oculi ē vidēre: v̄n oculus d̄ deo dict⁹ significat v̄tutem eius ad vidēdū mō intelligibili non sensibili r sīle ē de alijs partibus. **A**d ētīu d̄d. ḡ ēt̄ ca que ad sitū p̄tinēt non attribuit̄ deo n̄s fm q̄dā sīlitudinē: sicut d̄r. sedens ppter suā īmobilitatē r auctoritatem: r stās ppter suam fortitudinē ad d̄bel landū oē quod aduersatur. **A**d ḡntuz d̄d. ḡ ad deūm non acceditur passibus corporalibus: cū v̄biḡ sit sed affectibus mentis: r eodem mō ab eo receditur: r sic accessus r recessus sub similitudine localis motus designant sp̄ūalem affectum.

Secundus articulus.

Ad sc̄d̄z sic pcedit: v̄l ḡ i deo sit sp̄ō forme r materie. **O**mne. n. qd̄ bñ aiam est sp̄ō p̄positus exp̄mā r forma. q̄ aia ē forma corporis: sed

15

15

9

c

15

Questio

scriptura attribuit aiam deo. **I**ntroducē. n. hebr. **x.** ex psona dei. **J**ustus āt me^o ex fide viuit. q̄ si sub traxerit se non placebit aīe. m. ergo dūs ē cōpositus ex mā r forma. **P**reterea ira gaudiū r huiⁱ sunt passiones iūcti: vt dī. j. dāia: s̄z h̄lⁱ attribuūt deo ī scriptura: dī. n. i. psal. **I**ratus ē furore dūs in ppl̄z suū. ḡ d̄s ex mā r forma ē cōpositus. **P**reterea mā ē p̄cipiū indiuiduationis: s̄z d̄s v̄r ee indiuiduum: nō. n. de multis p̄dicaē: ergo ē cōposit^o ex mā r forma. **P**z oē cōpositū ex mā r forma ē corp^o. **C**ōti tas enī dimensiua ē q̄ p̄io inheret mā: sed de^o non ē corpus. vt on̄sum ē: ergo deus nō ē cōposit^o ex mā r forma. **P**o dō. q̄ ip̄ossible ē i deo ee materiaz. **P**rio qđ q̄ mā ē id qđ ē in pō. on̄su ē āt^o: q̄ deus ē purus act^o nō h̄is aliqd de p̄tentialitate. vñ ip̄ossible ē q̄ de^o sit cōpositus ex mā r forma. **P**o q̄ oē cōpositum ex mā r forma. ē pfectum r bonū p̄ sua formā: vñ ōz q̄ sit bonū p̄ participatiōem: s̄z q̄ mā p̄cipiat formā. **P**rimū āt quod ē bonū r optimum: q̄ deus nō ē bonū p̄ participatiōem: q̄ bonum per eētiam prius ē bono per p̄ticipatiōem: vñ ip̄ossible ē q̄ deus sit cōpositus ex mā r forma. **P**o q̄ vñ quodq̄ agēs agit per sua formā vñ fm̄ q̄ alliquid se h̄z ad sua forma: sic se h̄z ad hoc q̄ sit ages: qđ igit̄ p̄imum ē r per se agens. ōz q̄ sit p̄io r p̄ se forma. **D**eus āt ē primū agens cū sit p̄ia cā efficiēs: vt on̄su est^o. **E**st igit̄ p̄ essentiā sua forma r nō cōpositus ex materia r forma. **A**d p̄imum ergo dō. q̄ aīa attri buitur deo p̄ silitudinez actus: s̄i. n. volumus aliqd nobis ex aīa n̄a est. vñ illud d̄f esse placitum aīe dī quod est placitum voluntati sp̄ius. **A**d scđm dicē dī q̄ ira r huiⁱ attribuūt deo h̄z silitudine effect^o q̄. n. p̄plū ē irati punire eius ira punitio metha phorice vocat. **A**d tertiu dō. q̄ forme que sūt rece p̄tibiles ī mā indiuiduant p̄ māz: q̄ nō p̄ot ēē i alio cū sit primum subm̄ forma vñ q̄tū ē de semī aliqd aliud ip̄ediat: recipi p̄ot a pluribus. **S**z illa forma q̄ non ē receptibiles ī mā. s̄z ē p̄ se subsistens: ex h̄z ip̄oso indiuiduat: quod non p̄ot recipi in alio r biⁱ forma ē deus: vñ nō sequur q̄ h̄eat materiali.

Tertius articulus.

Ad 3° sic p̄cedit: vñ q̄ non sit idē de^o qđ sua eētia vel nā: n̄ibil. n. ē in seipso s̄z eētia vñ nā de^o q̄ ē deitas dicitur esse in deo: ergo vñ detur q̄ deus non sit idē quod sua eētia vel nā. **P**reterea effectus assilat sue cāe: q̄ oē agens agit sibi sileⁱ: sed in reb^o creatis nō ē idem suppositum qđ sua nā. nō. n. idē est h̄o quod sua h̄umanitas. ergo nec de^o est idem qđ sua deitas. **C**ontra d̄ deo dī q̄ est vita: r nō solum q̄ ē viuens: vt p̄z Io. xliii. ego sum via v̄tas r vita: s̄i āt se h̄z vita ad viuentem: ita deitas ad deū: ergo de^o est ipsa deitas. **P**o dō. q̄ deus est idem quod sua eētia vel nā ad cuiⁱ intellectum sciendū est: q̄ i rebus cōpositis ex materia r forma necesse est. q̄ differat nā vel eētia et sup positiū q̄ eētia vñ nā cōpendit: in se illa tñ que

cadūt in diffinitiōe speciei: sic h̄umanitas cōpendit ī 170 se ea q̄ cadūt in diffinitiōe hoīs: bis. n. h̄o est h̄o et h̄ significat h̄umanitas: hoc. s. q̄ h̄o est h̄o. **S**ed mā idui dualis cū accidentib^o oībus idividuantib^o ipsā nō cadunt in diffinitiōe speciei: nō. n. cadunt in diffini tiōe hoīs he carnes r hec ossa: aut albedo vel nigre do vñ aliqd huiⁱ. vnde he carnes r hec ossa r accidē tia designatiā bāc mām nō cōcludūt in humanitāte: r tñ ī eo qđ ē h̄o icludūt: vñ id quod ē h̄o h̄z in se aliqd qđ nō h̄z h̄umanitas: r pp̄ h̄ nō totalr idē ē h̄o r h̄umanitas. **S**ed h̄umanitas significat vt ps formalis hoīs. q̄ p̄cipia diffinitiēta h̄at se formalē respectu materie indiuiduantis. **I**n bis igr q̄ n̄ sūt. cōposita ex mā r forma ī qbus indiuidatio non ē p̄ materia indiuidualem. i. p̄ hanc māz. **S**z ip̄e for me p̄ se indiuiduant: ōz q̄ ip̄e forme sint supposita subsistēta: vñ ī eis nō differt suppositū r nā: r sic cuī deus non sit cōpositus ex mā r formavt on̄su ē: ōz q̄ deus sit sua deitas sua vita: r quicqd aliud sit deo predicator. **P**er primū ergo dō. q̄ de re bus simplicib^o loqui nō possumus: nisi per modū cōpositoz a qbus cognitōnē accepimus: r iō d̄ deo loquentes vñm̄ nominib^o cōcretis: vt significe mus eius subsistentiam: q̄ apud nos nō subsistūt ni si cōposita: r vñm̄ noībus abstractis vt signifi cemus eiⁱ simplicitatē: q̄ ergo dī deitas vñ vita vñ aliqd huiⁱ ēē ī deo: referendū ē ad diuersitatē que ē ī acceptiōe intellectus nostri r non ad aliquam diuersitatem rei. **A**d scđm dō. q̄ effectus dei imitatur ip̄m nō pfecte s̄z fm̄ q̄ p̄t: r hoc ad defectum imitatiōis p̄tinet: q̄ id qđ ē simplex r vnum nō p̄t rep̄itari nisi p̄ multa: r sic accidit ī eis cōpōex qua puenit q̄ i eis nō ē idē suppositum qđ natura.

Quartus articulus.

Had 4° sic p̄cedit: vñ q̄ ī deo non sit idem eētia r ee: si enim hoc sit tūc ad ee dinum nihil additur: s̄z ee cui nulla fit additio ē ee cōe: qđ de oībus p̄dicatur: sequtur ergo q̄ de^o sit ens cōe p̄dicabile de oībus. hoc āt ē falsum: fm̄ illud sa piē. xliii. In cōcībile nomen lignis r lapīdib^o ip̄suerunt: ergo esse dei non elus ē eētia. **P**reterea de deo scire possumus an sit: vt supra dictum est^o. non āt possimus scire quid sit. ergo nō ē idē ee dei r qđ qđ ē eius siue qdditas vel natura. **S**z tra ē qđ h̄l. dicit in. vii. de trlni. cē nō ē accidens in deo. s̄z subsistēta: id ergo qđ subsistit ī deo ē sunz ee. **R**ūdeo dō. q̄ de^o nō solū ē sua eētia vt on̄su ē: s̄z ēt suū ee qđ qđ multipl̄t ordi p̄t. **P**rimo qđ q̄ q̄cquid ē ī aliquo qđ ē p̄ter eētiam eiⁱ op̄z ee catum vñ a p̄cipijs eētiae sicut accidētia p̄pria eētiae spēz: vt risibile cōsegitur hoīem. r cātūr ex p̄ncipib^o eētialib^o speciei. vel ab aliquo exteriori sic calor ī aqua causatur ab igne. s̄i igit̄ ipsum esse rei sit aliud ab eius eētia. necesse est q̄ esse illius rei sit causatus ab aliquo exteriori vel a p̄cipijs

eētūllibūs elusdē rei. Impossibile ēāt q̄ eē sit cau-
 satū tm̄ ex principiis eētūlibūs rei: q̄ nulla res suf-
 ficit q̄ sit sibi cācēndi si bēat eē cātū. Q̄ Oportet q̄
 q̄ illud cui' eē ē aliud ab eētūia sua: bēat eē causa-
 tum ab alio: hoc āt nō pōt dīci deo: q̄ decum dīci
 13 254 22 15 14 16
 mus eē p̄mam cāni efficientē: impossibile ēāt q̄ in
 c̄ deo sit aliud esse r̄ aliud eius essentia. Q̄ 2° q̄ esse
 ē actualitas ois forme v̄l n̄: nō. n. bonitas v̄l hūa-
 nitas significatur in actu n̄si, p̄t significamus eaz
 eē: oīz igitur q̄ ipm̄ eē p̄pet ad eētūiam q̄ ē aliud ab
 ipso: sīc act̄ ad potentia. cū igr̄ i dco nibil sit poten-
 tiale vt on̄sum est sup̄a. seḡt q̄ n̄ sit aliud i eo eēn-
 tia q̄ suū esse: sua igr̄ essentia est suū esse. Q̄ 3° quia
 sīc illud quod bz̄ ign̄ n̄ est ignis ē ignitū p̄ par-
 ticipatiōem: ita illd̄ qd̄ bz̄ esse r̄ n̄ est esse est ens p̄
 p̄cipiatōez; dē āt est sua essentia: vt on̄sūz ē: si igi-
 tur n̄ sit suū esse erit ens p̄ participatiōem r̄ n̄ p̄ es-
 sentia n̄ ē erit p̄mū ens. est igr̄ dē suū esse r̄ n̄ so-
 lum sua essentia. Q̄ Ad p̄mū ḡ dō. q̄ aliqd̄ cui n̄ sit
 additio pōt intell̄ dupl̄r. vno mō vt d̄ r̄oe eī sit q̄
 n̄ fiat eī additio: sicut de rōne aialis irrōnal̄ est vt
 sit sine rōe. Q̄ Alio mō itell̄r aliqd̄ cui n̄ sit additio
 q̄ n̄ est de rōne eius qd̄ sibi fiat additio: sīc animal
 cōē ē sine rōe: q̄ n̄ ē d̄ r̄oe aialis cōis vt habeat rō-
 nem: s̄ nec de rōe eī ē vt careat rōne. p̄io igr̄ mō
 esse sine additioē est esse dinum. 2° mō esse sine addi-
 tione ē esse cōē. Q̄ Ad 2° dō. q̄ esse dupl̄r dicitur
 b vno modo significat actum effēd̄: alio modo signi-
 253 18 12 18
 ficat p̄ponem, ppōnis: quā anima adinuenit iūgens
 p̄dicatū sbo. p̄io igr̄ mō accipiendo esse n̄ possim⁹
 scire esse dei: sīc nec eī essentia s̄ solū sc̄do mō sci-
 mus. n. q̄bec. ppō quā formam? d̄ deo cū dicimus
 dē est v̄a est: r̄ hoc sc̄im⁹ ex eī effectib⁹ vt supra
 dictū est. Q̄ Quintus articulus.
P Q̄ntum sic p̄ceditur. v̄r q̄ dē sit i genē
 aliquo. suba. n. est ens p̄ se subsistens. hoc
 āt maxie quēit deo: ḡ dē ē i genē substātie
 p̄teca vñuquodḡ mensurāt p̄ aliqd̄ sui generi
 sicut lōgitudines p̄ lōgitudines: r̄ n̄ueri p̄ numeri: s̄
 deus est mensura oīum sboz: vt p̄z p̄ mentatorem
 x. meth. ḡ dē ēst i genē substātie. Q̄ 3° tra gen̄
 ē prius fm̄ itell̄m cō p̄ i genē otinef̄: s̄ nibil ē prius
 deo nec bz̄ rē nec bz̄ itell̄m: ḡ deus n̄ ēt̄ aliqd̄ gen̄. Q̄
 2° dō. q̄ aliqd̄ ē i genē dupl̄r vno mō simpl̄r, p̄pe
 sīc sp̄es r̄ q̄ sub eis otinētur. Alio mō p̄ reductionē
 sicut p̄ncipia r̄ p̄uatiōes. sicut p̄uctū r̄ vñitas redu-
 citur ad gen̄ q̄titatis sīc p̄ncipia. cecitas āt r̄ oīs
 p̄uatio reducitur ad genus sui bitus. neutro āt mō
 deus ē in genē. q̄. n. nō possit eē species alicui⁹ gene-
 ris tripl̄r on̄di pōt. Q̄ p̄io qdem q̄ species con-
 stuit ex genē r̄ d̄ra. sp̄ āt id a quo sumit d̄ra consti-
 tuens speciem se bz̄ ad illud vñi sumitur gen̄. sicut
 actus ad potentia. aial. n. sumitur a natura sensitiva
 p̄ modū cōcretionis. hoc. n. d̄r̄ aial quod nām sensitiv-
 um habz̄. rōnale v̄o sumitur a natura intellectiva
 271 quia rationale ēq̄ naturam intellectuum h̄: intel-

lectiuū āt s̄parat ad sensitivū sīc act̄ ad potentias
 r̄ s̄lī manifestū ē i alijs. vñ cū i deo n̄ adiungat pō
 actui: impossible ēq̄ sit in genē r̄t̄ sp̄es. Q̄ 2° q̄ cū eē
 dī sit eī cēntia: vt on̄sū ē: si ds̄ cēt i aliqd̄ ḡt̄ opor-
 teret q̄ gen̄ eī ēt̄ ens: nā gen̄ significat cēntia rei
 cū p̄dīcē i eo qd̄ qd̄ on̄dit at phs̄ i. iii. meth. q̄ ens n̄
 pōt eē gen̄ alic⁹. d̄e. n. gen̄ bz̄ d̄ras q̄ s̄ eē essentia
 generi. n̄lla āt d̄ra vñ relinqut q̄ dē n̄ sit ih genē. Q̄ 3°
 q̄. oia q̄ sit i genē vñ cōdīcatū q̄dditate vñ cēntia ge-
 neris: qd̄ p̄dīcē d̄ eis i eo qd̄ qd̄ ē: d̄r̄t̄ āt fm̄ eē nō
 . n. idē ē ee bois r̄ eq̄ nec buī bois i illī bois: r̄ sic
 oīz q̄ q̄cūs sit i genē differat i eis eē r̄ qd̄ qd̄ ē. i. eēn-
 tia. i. do āt n̄ differt vt on̄sū ē: vñ manifestū ēq̄ ds̄
 n̄ ē i genē sīc sp̄es. r̄ ex h̄ p̄z q̄ n̄ bz̄ gen̄ n̄z d̄ras n̄z
 ē diffinitio sp̄ius n̄z d̄mīratio n̄si p̄ effectū: q̄ diffinitio
 ē ex genē r̄ d̄ra d̄mostratiōis āt mediū ē diffinitio:
 q̄ āt ds̄ n̄ sit i genē p̄ r̄ductiōez vt p̄n⁹: manifestū
 ē ex eo q̄ p̄n⁹ qd̄ r̄ducit i aliqd̄ gen̄ n̄ se extēdīr yl-
 tra gen̄ illud: sīc p̄uctū n̄ ē p̄n⁹ n̄si q̄titat̄ otinē r̄
 vñitas q̄titat̄ discrete. D̄ē āt ē p̄n⁹ totī eē: vt ifra
 on̄det̄: vñ n̄ otinē i altā genē sīc p̄n⁹. Q̄ Ad p̄mū ḡ 254
 dō. q̄ s̄be nomē n̄ significat h̄ solū qd̄ p̄ se cē: q̄ h̄
 qd̄ ē eē n̄ pōt eē gen̄. vt on̄sū ē: s̄z significat eēn-
 tiā cuī p̄petit sic eē. i. p̄ se cē: qd̄ tñ ē ē i p̄a eī essentia:
 r̄ sic p̄z q̄ bus n̄ ē i genē s̄be. Q̄ Ad 2° dō. q̄ obo
 illa p̄cedit d̄ mēsura proportionata: bāc. n. oīz eē hōge
 neā mīsurato. bus āt n̄ ēmēsura p̄portiōata alicui⁹:
 d̄r̄ tñ mēsura oīuz ex eo q̄ vñuquodḡ tm̄ bz̄ d̄ esse
 q̄tū eī appropinqt̄. Q̄ Sext⁹ art̄ culus
Ad sextum sic proceditur: vñ q̄ in dō sint alt-
 qua accidētia: substantia. n. nulli ē accidēns
 non potest in alio esse substantia sicut probat q̄ ca-
 lor non sit forma substantialis ignis: q̄ in alijs ē ac-
 cidētia sed sapientia virtus r̄ bz̄ que in nobis sūt ac-
 cidētia dō attribuitur: ḡ z idē sūt accidētia. Q̄ Pie-
 tereā in ql̄ibet genē ē vñu primū: multa autē sūt ge-
 nera accidentiū: si igitū prima illorum genēx non
 sūt in deo: erunt multa prima extra deum quod est i
 suenies. Q̄ 3° contra omne accidētia in sbo ē: dē āt
 n̄ pōt eē s̄bū: q̄ forma simplex n̄ pōt eē s̄bū: vt dīc
 boe. i. l. d. tri. ḡ i deo n̄ pōt eē accidēns. Q̄ N̄ideo
 dō. q̄ fm̄ p̄missa: manifeste appetit: q̄ i deo accidēs
 eē n̄ pōt. Q̄ p̄io qd̄e q̄ subm̄ comparatur ad accidētis
 sicut potentia ad actum: subm̄. n. fm̄ accidēns ē
 aliquo modo in actu: esse autem in potentia omnī
 no remouetur a deo: vt ex predictis patet: Q̄ Be-
 cundo quia deus est suum esse vt hoc dicit in lib.
 de hebdo: ille id quod est aliquid aliud possit habe-
 re adiunctum: tamen ipsum esse nibil aliud adiun-
 ctum habere potest sicut quod est calidum pōt ba-
 berc aliquid extraneum q̄ calidum vt albedine: sed
 ipse calor nibil habet p̄ter calorem. Q̄ Tertio q̄ oē
 quod est per se prius ē co quod est per accidēns. Un-
 cum dus sit simpliciter p̄mūz ens: in eo non potest

Questio

72 eē aliquid per accidens. **G** nec accidens p se ī eo eē pñt: si cut risibile ē p se accidens hoīis: q blī accidens cantū ex pñcipijs sibi. In deo at nñbile pot eē cātū: cū sit cā pria vñ relinqit q i deo nullū sit accidens. **A**d pñmum g dō. q pñl' sapia nō vniuoce dñr d deo r d nobis vt ifra patebit: vñ nō segñ q accidens sint i deo sicut nobis. **A**d 2° dō. q cū sibi sit pñr accidens: pñcipia accidētiū reducūt i pñr sibi sic in priora: q uis deus nō sit pñmum contētum in genere sibi: sed pñmum extra oē genus respectu totius esse.

Septimus articulus.

Ad 7° sic pcedit: vñ q de' nō sit oīo simplex ea: n. que sūt a dō imitāt ipm: vñ a pñio ente sunt oia entia: r a pñio bonosūt oia bona: s̄ i reb' q sūt a deo nñbile ē oīo simplex: g de' nō ē oīo simplex. **P**reterea oē qd ē melius deo attribuen- dū: s̄ apud nos oposita sūt meliora simplicib': sic corpora mixta elemētis r aialia suis ptib': g n̄ ē dō q de' sit oīo simplex. **G**z tra ē q aug. dicit vi. d trini. q de' vñ r sume simplex ē. **P**o dō. q deum oīo ēē similitē multipl'r pōt ēē māifestū: pñio qdē p supradicta i qdē epilog: cū. n. i deo nō sit opositio nñ qtitatiuaꝝ ptib: q corp' nō ē neq; cōpositio fōme r materie: neq; in eo sit aliud natura r suppositum: neq; aliud nā r cē: n̄ in eo sit opositio generis r dif- ferētie: neq; sibi r accidens: manifestuz ē q de' nullo mō opositus ē s̄ ē oīo simplex. **P**o q de' cōposituz ē posteri' suis cōponēt' r opēdens ex cis: de' aut ē pñmū ens: vt supra oñsum ē. **P**o q de' cōpositū cām h̄: q. n. sibi se diuersa sūt nō oñuentiū in aliqd vñum nisi per allam cām adunatē ipsa: deus at non hēt cām: vt supra oñsum ē: cū sit pria cā efficiens. **P**o q de' in oī cōposito qd ēē potētia r actū: qd in deo nō ē: qd vel vna ptib: ē actus alteri' vñ salte oēs partes sūt sicut i potētia respectu totius. **P**o q de' cōpositum ē aliquid qd nō cōuenit alicui suarū ptib: r qdē i totis dissiliūm partiuū manifestū ē: nulla enī partiuū hoīis ē homo: neq; aliqua ptib: pedis ē pes. In totis vero silium partiuū l̄ aliquid qd dō de toto dicatur dō parte: sic pars aeris ē acr: r aque aqua: aliquid tñ dō de toto qd non ducit alicui ptib: nō enī si tota aqua ē bicubita r pars eius. **S**ic igit in oī cōposito ē ali- quid qd non ē ipsum: hoc at r si possit dici de habē te formā: q. s. hēat aliquid quod nō ē ipm: puta i albo ē aliquid qd nō ptinet ad rōez albū in ipsa forma nibil ē alienum: vñ cū deus sit ipsa forma vñ potius ipm ēē: nullo mō cōpositus ēē pōt: r hēc rōē tāgē bil. vñ. de tri. dicens. **D**e' q h̄tus ē ex ifirmis nō cō tñct: neq; g lux ē ex obscuris coaptat. **A**d pñmum g dō q ea que sūt a deo imitāt deū sicut cāta pñmā cām. **E**st at hoc de rōē cātī g sit aliquo mō compo- situm: quia ad minus ēē elius ē aliquid qd quid ē 262 vt ifra patebit: **A**d 2° dō. q apud nos cōposi- cta: sunt meliora simplicibus: q pfectio bonitatis cre- a ature nō iuuenit i uno simplici s̄ i multe: s̄ pfectio divine bonitatis iuuenit i uno simplici: vt ifra

ostēdetur: **O**ctauus articulus.

149 21
vñ sic pcedit: vñ q de' in cōpōem aliorū

Aum ē que super omne ē deitas: s̄ cō oīum in trat cōpositonē vñius cuiusq; g de' i vñpōem alioꝝ venit. **P**reterea de' ē forma: dicit. n. aug. in li. de x. b. dei: q vñbū dei qd ē de': ē forma non formata: s̄ forma ē p̄s oposita: g dō ē p̄s alicui opositi. **P**reterea qdūq; sūt r nullo mō differūt sūt idē. **G**z deus r mā pñma sūt: r i nullo mō differūt g penit' sūt idē: s̄ mā pñma itrat p̄s opositionē rerū g r de': pbatio me die. **N**ecq; differūt alioꝝ dōis differūt: r ita op̄s ea ēē oposita: s̄ de' r mā pñma sūt oīo simplicia: g nul lo mō dñr. **G**z qd dicit Dio. iij. c. de dō. q neq; tacit ē elius. s. del n̄ alia qdā ad ptes omisēdi cōtō. **P**reterea dō in li. de cāis: q cā pñma regit oēs res pter qdū omisceat eis. **P**o dō. q circa hoc fuerunt tres errores. **N**uidā. n. posuerūt q de' cēt ania mūdi: vñ p̄s aug. in li. x. de cl. dei. r ad hoc ēē reducūt qdā dicerūt deū cē aīam pñmī celi. **A**lij at dire- runt deū ēē pñci pñmale oīum rep̄: r bō dō fuisse opinio almarianox. **S**ed tertii' error fuit dāuid de dinādo. q stultissime posuit deū ēē mām primā: oia enī hec māfestā tñtē falsitatē: neq; ē possibile dñi aliquo mō i cōpōem alicuius venire: nec sic pñr for male nec sic pñr māle. **P**rimo qdē quia supra dñ- ximūs: deum esse pñmā cām efficiētem. **L**ausa au- tem efficiens cum forma rei facte non īcīdit i idem numero: sed solū in idē spē: hō. n. generat hoīcm: mā hō cū cā efficiēte non incidit in idē nūero nec in idē spē: qdā hoc ē in potētia: illō dō in actu. **P**o cū de' sit pria cā efficiēs: cī ē pñio r p̄ se agere: qd at vēit i cōpōem sī ē pñio r p̄ se agēs: s̄ magis cōpositū: nō enī manus agit s̄ bō p manū: r ignis calefacit p calo- rem: vñ deus nō pōt ēē ps alicuius cōpositi. **P**o qdū nulla pars cōpositi pōt ēē simpl'r pñia in entib': neq; ēē mā r forma: qdā sunt pñme partes cōpositorū: nam materia ēē in potentia: potentia autē ē posterior actū simpl'r: vt ex dictis patz: forma at que ēē ps opositi ēē forma pñcipiatā: sic at pñcipiatā ēē posteri': eo qdū est pñentia: ita r ipsū pñcipiatū sic ignis in ignitis est po- steriō eo qdē pñentia. **D**ñsū ē at: q deus ē pñmū ens simpl'r. **A**d pñmū g dō. q deitas dō ēē oīuz ef- fectiue r exemplariet ēē pñsentiam. **A**d 2° dō. q vñbū ēē forma exemplaris: nō at forma qdā ēē ps oposi- tū. **A**d tertium dicendum qdā simplicia non diffi- runt aliquibus aliis differentiis: hoc enim compo- sitorum est homo enim r equus differunt rationali r irrationali differentiis: que quidem differentiē nō differunt amplius ab inuicem aliis differentiis: vñ si fiat vis in verbo non proprie dicuntur differre s̄ diuersa esse. **U**nde secundum pñm. x. metb diuersū absolute dicitur: sed omne differens aliquo differt vñ si fiat vis i verbo materia prima r deus non dif- ferunt: sed sunt diuersa se ip̄s: vñde non sequitur qdā ēē idem.

Quarta questio de perfectione dei.

Et considerati

Done dñe simplicitat: de pfecto ip
suis dei dō. Et qd vnu qd qz g p
fectū ē sic dī bo. Prio g agēdū
ē d pfecto dīna. 2° de ei bōita
tate. Circa pñm qruū tria. 3° pfecto vtrꝫ de sit pfecto
cr. 2° vtrꝫ sit vlt pfecto. I. oīum i se pfectio
bēns. 3° vtrꝫ creature possint dici deo siles.

Primus articulus. vtrꝫ deus sit pfectus.

Ad pñ sic pcedis: vtrꝫ g eē pfectū n̄ cōueniat
deo pfectu. n. dī qz totalr factū: s̄z deo non
quēit ee factū: g nec ee pfectū. Precea dō
e pñm rep̄ pncipiu: s̄z pñm rep̄ vnr ee ipfecta. Semē
eni ē pñm aialiu r plātar: g de ē ipfect. Precea
oīum ē sup: qd nā dei ē ipm ee: sed ipm ee vī cē i
pfectissimū: cu h̄l colissimū r recipies oīum additio
nes: g de ē ipfect. 2° dō dī Math. v. Esto
te pfecti sic t pñ vī celestis pfect ē. 3° dō g si
phs narrat i. xi. methaphys. gdā antīq phī. s. pytago
rīci r leucipp' nō attribuit optimū pfectissimū
pmo pñm: cō rō ē: qd phī antīq s̄iderauerūt pñm mā
le tñ: pñm āt pñm māle ipfectissimū ē. Lū. n. mā in
qzbi si i pō: oīum pñm pncipiu māle sit maxime
i potētia: z ita maxime pfectu. De ē at ponit pñm
pñm nō māle: s̄z i genē cāc efficiētis: z hōze ē pfecti
simū: sic n. ma iqtum b̄ ē i pō: ita ages inqzbi ē
i actu: vñ pñm actuū oīum maxie ee in actu: z pñ
maxie ee pfectu: fñ h. n. dī aligd ee pfectu fñ g est
actu: nā pfectu dī cui nibil deest fñ modū sue pfe
ctiois. Ad pñ g dō. g sic dī Greg. balbutiendo
vt possum' excellsa dei resonam: qd. n. factu non ē
pfectu ppe dīl nō pōt. 2° qd i his qfūt tūc dī esse
aligd pfectu: cu dī potētia educit i actu: trāsumit
h̄ nomē pfectu ad signdū oē illud cui nō deest ee in
actu siue h̄b̄t pmodū pfectiois siue nō. Ad 2°
dō qd pñm māle qd apud nos ipfcm inuēitur: n̄ pōt
ee simpli pfectu: s̄z pcedis ab aliq pfecto. Nam semen
l̄ sit pñm aialis gnati ex semine: tñ h̄z aīl l̄ plā
tā: vñ dīl dī. Opz. n. aīl id quod ē i potētia ee aliqd
actu: cu es in potētia nō r̄ducāt i actu nīsi p aliqd es
i actu. Ad 3° dō. g ipm ee ē pfectissimū oīum: cō
parat. n. ad oīa vt actu: nibil. n. h̄z actualitatē nīsi i
quātū ē vñ ipm ee ē actualitas oīum rep̄ r̄t ipaz
formaz: vñ nō opatur ad alia sic recipies ad rece
ptum: s̄z magis sicut rceptum ad recipies: cum enī
dico ee hoīs vlt eg vlt cuiuscūqz altius ipm ee s̄ide
rat: vt formale r receptu: nō āt illud cui opertit esse.
Secundus articulus: vtrum in deo sint perfecti
ones omnium rerum.

Ed 2° sic pceditur: vtrꝫ g in deo non sint per
fectioes omnū rep̄: dūs. n. simplex ē: vt ostē
sum ē: s̄z pfectioes rep̄ sūt multe r diver
se: ergo in deo non sunt omnes perfectioes rerū:
Precea opposita non possunt esse in codem: s̄z p̄

fectiones rerum sunt opposite: vnaqueqz enim spēs
perficitur per suam dñiam specificā: dñe at qbus di
uidit gen' r ostituū spēs: sūt opposite. cu g opposi
ta nō pnt s̄l ee in eodez. vī g nō oēs rerum pfectio
nes sūt in deo. **P**reterea viuēs ē perfecti qzens
r sapiens qz viuens: g viuere ē pfectus qz esse r
sapientia qz viuere: s̄z cēntia dei ē ipsum esse: g non bēt
in se pfectioem vite r sapientie r alias huius pfectio
nes: **P**z contra ē quod dicit Dio. v.c. de diuin.
no. g dūs in vna existētia omnia pber. **R**āsido di
cendum g in deo sunt perfectioes omnium rerū
vnde r dicitur vniuersalr pfectus: quia nō deest ei
aliqua nobilitas que inueniat in aliquo genere: vt
dicit commē. in. v. methaph. r hoc quidē ex duob'
considerari pōt. **P**rimo quidē p hoc g quicquid
pfectiois ē in effectu oport̄ inueniri in causa effec
tuā: vel scđm eandem rationē si sit agēs vniuo
cum vt homo generat hominē: vlt eminētiorē modo
si sit agēs equocum: sicut in sole ē similitudo eoz
que generantur p x̄tute solis. **M**anifestuz ē enīz g
efficiēt pexistit virtute in causa agēte: pexistere autēz
in virtute cause agētis non ē pexistere ipfectioi mō
s̄z pfectioi: licet pexistere in potētia cause materialr
sit pexistere imperfectioi modo eo g materia inqzū
huius ē imperfecta: agēs vō iqtūbi ē pfectum: cu er
go dō sit pīma cā effectua rep̄: oīum rerum pfe
ctioes pexistere in deo fñ eminētiorē modū: r hāc
rationē tāgit Dio. v.c. de di. no. dices dō deo: g non
quidē hoc ē: hoc āt nō ē: s̄z omnia ē vt omniū causa.
Scđo vō ex hoc g supra ostēsum ē: g deus ē ip
sum ee p se subsistens: ex quo oport̄ p totam per
fectioē cēndi in se continueat. **M**anifestum ē enī
g si aliquid calidum non bēat totam pfectioē: ca
lidi hoc ideo est: qd calor non participatur s̄z pfecta
rōnē s̄z si calor ēēt p se subsistens: non possit ei aliqd
de ee dī virtute caloris: vñ cuz dūs sit ipsum ee sub
sistens nihil dī pfectioē efficiēt pōt ei deesse. **O**mniū
āt pfectioes pīnēt ad pfectioē cēndi: fñ h̄ n. aliq
pfecta sic: qd aliq mō esse bñt: vñ segī g nullī rei p
fectio dō dī: r hāc ēt rōz tāgiū Dio. v.c. dī. no.
dices g de ē qdāmō ē exīs: s̄z simpli r icircūscrip
pte totū i seipo vniiformis ee paccipit: r postea sub
dit: g ipē ēēt p se subsistētib. **A**d pñ g dō. g sic sol: vt
dīc Dio. v.c. dī. no. s̄sibiliū s̄bas r qūlitas mītas
r differētēs ipē vñ exīs: r vniiformis lucēdo i seip
so vniiformis paccipit: ita mīto magi i cā ouz necē
se ē pexistit oīa s̄z nālē vnlōnēt sic qfūt diversa r op
posta i seipis: i deo pexistit: vt vñ absqz dīlinen
to simpliicitat ipīus: r p h̄z solo ad scđz. **A**d 5°
dō: g sic i eode. c. idē Dio. dīc: s̄z ipīus ee sit pfecto
qz ipsa vita r ipavita qz ipsa sapiens: si cōsideren fñ
g distinguūt: rōe tñ viuēs ē pfectus qz ens tñ
qz viuēs ēt ē ens r sapiens ēt viuens. licet igē
ens nō icludat i se viuēs r sapiens: quia non oīz g illz
qd ppartiat ee ppartiet ipm fñ oēm modū cēndi: tñ
ipz ee icludit i se vltam r sapiam: quia nulla de per

perfectionib^z cēndi pōt deesse ei qd̄ ē ipm cē s̄sistēs.

Terti^z articul^z. vtz aliquid creatūa possit cē s̄ilis dō.

Ad 3° sic pceditur. vñ q nullā creatura pos-

sit cē s̄ilis deo. dō. n. i psal. nō ē s̄ilis tui i dijs

dñe: s̄z iter oēs creaturas excellentiores sūt

q dicitur dīj p̄cipiatuē: multo minus alle creature

p̄t dīcī deo s̄iles. **P**reterea s̄ilitudo ē cōpatio q̄

dam. nō ē āt cōpatio eoz q̄ sūt diuersoz generum: ḡ

nec s̄ilitudo. **N**ō. n. dicim^z q̄ dulcedo s̄t s̄ilis albedi-

ni: s̄z nullā creatura cē clūdē generis cū deo: cū deus

nō s̄t ī generē: vt supra onsum ē: ḡ nullā creatura

ē s̄ilis deo. **P**reterea s̄ilia dñri q̄ueniūt i forma:

sed nibl̄ q̄uenit cū deo i forma: nulli^z n. cēntia rei ē

ipm eē nīf solius det: ḡ nullā creatura pōt eē simili

deo. **P**reterea i s̄ilibus ē mutua s̄ilitudo. nā s̄ile ē

s̄ili s̄ilo. **G**i lgr̄ aliquid creatura ē s̄ilis dō: z dō erit s̄ilis

alicui creature: qd̄ ē q̄tra s̄d quod dīj Ia. xl. cui simili

le fecisti deū. **S**ed h̄ ē qd̄ dō ge. i. Faciamus bo-

nez ad ima. z simi. no. z pia. io. z. Cu apparuerit s̄iles

ei crīm^z. **R**ō dō. q̄ cū s̄ilitudo attēdatur fm̄ que-

nietiam vñ cōficationem i forma m̄ltiplex ē s̄ilitudo

fm̄ multos mōs cōicādi i forma. **Q**uedā. n. discūtūr

s̄ilia q̄ cōicāt in eadem forma fm̄ eadē rōem z sc̄om

eundē modū: z hec non solū dñr s̄ilia: sed eq̄lia i sua

similitudine: s̄cē duo equali alba dñr s̄ilia i albedine

z hec ē p̄fectissima s̄ilitudo. **A**lio mō dicūt s̄ilia

que cōicāt i forma fm̄ eadē rōem z nō fm̄ eadē mo-

dūm: sed s̄z magis z minus: vt min^z albū dñr s̄ile ma-

gis albo: z hec ē s̄ilitudo ip̄fecta. **T**ertio modo dñr

aliqua s̄ilia q̄ cōicāt i eadem forma: sed nō fm̄ ean-

dēm rōem: vt p̄z in agētibus non vñiuocis. **L**um. n.

onne agēs agat sibi s̄ile in q̄stū ē agens: agit autem

vñiquodq̄ fm̄ suā formā necesse ē: ḡ in effectu sit

s̄ilitudo forme agentis: si q̄ agens sit etētū i eadez

spē cū suo effectu erit s̄ilitudo inter faciēs z factum

i forma fm̄ eadē rōem spē: sicut homo generat ho-

minē. **S**i āt agēs nō sit cōtētū i eadē spē erit s̄ilitu-

do: sed nō fm̄ eadē rōem spē sicut ea q̄ generātur

ex x̄tute solis accēdunt quidem ad aliquam simili-

tudinem solis nō tñ vt recipiant formā solis sc̄dm

aliquā s̄ilitudinem spē: sed fm̄ s̄ilitudinem generis

Si igitur sit aliquid agēs qd̄ nō i genere st̄incatur

effectus ei^z adhuc magi^z accēdēt remote ad s̄ilitu-

dinem agētis: nō tñ ita q̄ p̄ticipent s̄ilitudinem for-

me agentis fm̄ eadē rōem spē aut generis: s̄z fm̄

aliquā analogiam: sicut ipm esse cōmune omnib^z

z hoc modo illa que sunt a deo assimilātūr ei i nq̄stū

sunt entia: vt p̄mo z vñl̄ p̄ncipio toti^z ee. **Ad p̄mo**

ḡ dō. q̄ sicut dicit Dio^z. ix. c. de di. no. q̄ cū sacra scri-

ptura dicit aliquid nō cē s̄ile deo: nō ē vñassimilatio-

nī ad ipm. **F**adem. n. sūt s̄ilia dō z dissiliā: s̄ilia q̄ de

fm̄ q̄ imitātūr: put q̄uenit cū imitari: q̄ nō p̄fēcte

imitabiliſ est. **D**issimilia vero fm̄ q̄ deficiunt a sua

cā non solum fm̄ intēsionem z remissionem: sīc mī-

nus albū defici a magi^z albo: sed q̄ non ē cōlcantia:

nec fm̄ spēm: nec fm̄ gen^z. **Ad 2°** dō. q̄ deus non

se b̄z ad creaturas: sicut res dñuersoz genez: sed s̄ic
id qd̄ ē extra oē gen^z z p̄ncipium oīum generum.^c

Q Ad 3° dō. q̄ nō dō ee s̄ilitudo creature ad deum
p̄tē cōicātiā i forma s̄z cāde rōez generi z spē: s̄z s̄z
analogiā tñ: put. s. d. ē ens p̄ cēntiam: z alia p̄ par-

ticipatiōem. **Q** Ad 4° dō. q̄ licet aliquo mō cōcedat
q̄ creature sit simili deo nullo tñ mō cōcedētū ē: q̄
deus sit s̄ilis creature: q̄ vt dicit Dio^z. ix. c. de di. no

In his q̄ vñi^z ordīs sunt recipi^z mutua s̄ilitudo: nō
āt i cā z cāt o^z. **D**icimus. n. q̄ imago sit s̄ilis bōi z nō
econverso: z s̄ilis dici pōt aliquo mō q̄ creature sit si

mīlis deo: n. tñ q̄ deus sit simili creature.^c
Quinta qd̄ de bono i cōi.

Einde queritūr

de bono. **E**t primo de bono i cōi.

Q 2° de bonitate dei. **C**irca p̄mū

qrūtūr sex. **P**rimo vtz bonum z

ens sit idē fm̄ rem. **Q** 2° supposito

q̄ differat rōne tñ qd̄ sit p̄s fm̄ rōnem vtrum bo-
num vel ens. **T**ertio supposito q̄ ens sit prius
qrūtūr vtz oē ens sit bonum. **Q** 4° ad quā cāz ratio
boni reducat. **Q** 5° vtrū rō boni vñstat in modo spē
z ordīne. **Q** 6° de divisione boni in honestū vtile et
delectabile.

Prim^z articul^z: vtz bo^z differat s̄z rē ab ente.

Ad p̄mū s̄cē p̄ceditur: vñ q̄ bonū differat s̄z

rem ab ente. dicit. n. **H**oc i lib. de hebdo.

Intuor i rebus aliud eē ḡ sunt bona: z ali

ud esse ḡ sunt: ergo bonum z ens differunt fm̄ rem.

Preterea nibil iformatur sciō: sed bonū dō p̄ in
formatiōē ētis: vt b̄etur in cōmē. libri de caulis.

ḡ bonum differt fm̄ rē ab ente. **P**reterea bonum

fuscipit magis z minus: cē autem non fuscipit magi

z minus: ḡ bonum differt fm̄ rem ab ente. **Q** 5° cō

tra ē quod Augustinus dicit in libro de doctrina

xpiana: q̄ inq̄stuz sum^z boni sumus. **R**ō dō. q̄ bo-

nū z ens sunt idē fm̄ rē: s̄z differunt fm̄ ratione tñ

quod sic p̄z: rō. n. boni in hoc consistit q̄ aligd sit ap-

petibile: vñde philosophus in primo ethic. dicit: q̄

bonum ē q̄ oīa appetūt. manifestū ē q̄ vñiquodq̄

ē appetibile: fm̄ qd̄ ē p̄fectum. nam oīa appetūt suā

p̄fectiōē. **I**n tñ ē āt p̄fectū vñiquodq̄ in quātū

ē actū: vñ manifestū ē q̄ int̄m ē aliquid bonus in

quātū ē ens: eē. n. ē actualitas oīs rei: vt ex supo-

ribus p̄z: vñde manifestū ē q̄ bonum z ens sunt

idem fm̄ rem: sed bonum dicit rēz appetibilis: quā

non dicit ens. **C**ad p̄mū ergo dicētū q̄ l̄z bonūz

z ens sint idem fm̄ rem: q̄ tñ differunt fm̄ rōnī nō

codem modo dicitur aligd ens simpl̄r z bonum sim-

pliciter. nam vñm ens dicit p̄bē ee in actu: actus āt

pprie ordinē hēat ad potentiam: fm̄ hoc simpl̄r ali

quid dī ens: s̄z q̄ primo discernit ab eo qd̄ ē i pō

tñ: b̄ āt ē ee subale rei vñvñsciuſcp̄. vñde per suūz

ee substantiale dicitur vñvñquodq̄ ens simili p̄fecter

per actus autē superac. ditos dicit aligd ee s̄z quid

c

32

25

17

22 c

Questio

sicut eē albū siḡt eē fz gd. nō. n. eē albū aufert eē i po-
tēia simp̄lr: cū adueniat rei iā preeñti i actu fz bonū
dict̄ rōem pfecti qđ ē appetibile: p ɔñs dīc rōem
vltimi. vñ id qđ ē vltimo pfectū dr bonū simp̄lr. qđ
at nō bz vltimā pfectiōni: quā debet hēre: q̄s uis ba-
beat aliquā pfectiōem iquātū ē actu: nō tñ dr pfe-
ctum simp̄lr: nec bonū simp̄lr. fz fm gd. sic g fm p̄i-
mā eē qđ ē subale dī aligd ens simp̄lr z bonū scđm
gd. i. iç̄t̄z̄t̄ ēns: fz vltimū actu dr aliquid ens fz
quid z bonum simp̄lr: sic g qđ dī Boe². q̄ in rebus
aliud ē qđ sūt bōa z aliud qđ sūt: fr̄referēdū ē ad esse
bonū z ad eē simp̄lr: q̄ fm p̄mū actu ē aligd ens sim-
pliſt̄: z fm vltimū bonū simp̄lr. z tñ fm p̄mū actu z
ē quodāmodo bonū: z fm vltimū actu ē quodāmodo
ens. Ad 2° dō. q̄ bonū dr p̄ Informatiōe: put ac-
cipit̄ bonū simp̄lr fz vltimū actu. Et si tñ dō. ad 3°
q̄ bonū dr fz mai² z min² fz actu supueniēt̄: puta
secundū scientiam vel virtutem.

Scđus articul⁹; vt⁹ bonū f⁹rōeſ sit p⁹us q⁹ ens.
Dic sic pcedit; vī q⁹ bonū fm̄ rōeſ sit p⁹us

Dicitur pcedit: vt q̄d bonū r̄m r̄oēz n̄t pus
q̄ens: odo, n. noīum ē fīm ordinem rerum
significatiuaz p noīa: s̄z Dio. Inter alia noīa
dei p̄io bonū q̄ens: vt p̄z ln. līj. c. de di. no. ḡ
bo. fīm r̄oēz ē p̄us q̄ens. **P**reterea illō ē p̄us fīz
r̄oēz q̄d ad plā se extēdīt: s̄z bonū ad plā se extendit
q̄ens: q̄r vt dicit Dio. v. de di. no. bonū se extendit
ad existēntia r̄ nō existēntia: ens q̄o ad existēntia tñm:
ḡ bonū ē p̄il' fīm r̄oēm q̄ens. **P**reterea q̄d ē v̄lūs
ē p̄il' fīm r̄oēm: sed bonū dī v̄lī ēē q̄ens: q̄ bonū
b̄z r̄oēm appetibiliis: q̄bus dā ā appetibile ē ip̄m non
cē. dī. n. mathei. xvii. de iuda. Bonū erat ei si natus
nō fuisset r̄t. ḡ bonū ē p̄il' q̄ens fīm r̄oēm. **P**re-
terea non soluē ē appetibile: s̄z ēt vita r̄ sapia r̄ ml̄
ta hi? r̄ sic v̄r q̄e sit q̄dā p̄ticulare r̄ appetibile r̄
bonum v̄le bonū ḡ tñpl̄r ē prius fīm r̄oēm q̄ens.
Fundō ēt r̄t. q̄dā p̄ticulare r̄ appetibile r̄ bonum v̄le
bonū ḡ tñpl̄r ē prius fīm r̄oēm q̄ens.

102 *Sed e qd r illi dcais q pia rex creatarz est
esse. R' o d' q ens fm rōem e pūs q' bonū' rō n.
signata p nomē e id qd cipit intellecte de re et signi-
fcat id p vocē: id q' e pūs fm rōem qd pī' cadit i cō-*

52 *ceptione intellectus. Primo autem in conceptioē ita lect⁹ cadit ens⁹ q̄ sūm h̄ ynuquodē cognoscib⁹ est.*

inceptum est actu: ut dicitur in ix. metaphy. vñ ens est p̄ priū obim it electus: et sic est p̄mū intelligibile: sicut sonus

Dicitur etiam e p[ro]m[ptu]ritate g[ra]m[mat]icis. cui tonus
est p[ro]m[ptu]r audibilis: ita q[uod] s[ecundu]m r[ati]onem prius est ens q[uod] bonu[m].
Ad p[ro]m[ptu]r g[ra]m[mat]icam d[omi]n[u]m d[omi]n[u]m. determinat de diuis. n.o. f[ig]ura
q[uod] portant circa decimam bitudinem cuncto iamus. n.d. decuz;
ut inserviant.

Ut ipse dicit ex creaturis: sicut cām ex effectib^o: bonum at cū hēat rōem appetibilis importat hitudinem

28 cæ finalis: cuius cälitas p̄ima ē: q̄i agēs nō agit n̄
si ppter finē: t̄ q̄b agēte mā mouet ad formā. vñ dr
c̄ finis est.

28 **Q**uod finis est **cā cāp**: **t** sic in cāndo bonū ē pūs cāens:
sicut finis cā forma: **t** hac rōe iter noia significatia
cālitatē dīmūtū.

calitate diuinâ priuâ pôis bonum q̄c en: et itez: qz
fin platonicos. qui mām a priuatione non distingue
tes dicebât maz cē nō cns ad plâ se extendi picipa
tio. boni q̄c pticipatio entis. Nā mā pria pticipat bo

nū cū appetat ip̄z: n̄bil āt appetit nisi sile sibi: nō āt
participat ens cum ponat nō ens. Et iō dīc̄ dīo⁹. q̄
bonū extēdī ad nō existētia. ¶ Unī p̄z solutō ad 2⁹
v̄l dīscēdū q̄ bonū extēdī ad existētia & non existē-
tia: nō fīm p̄dīcatiōem: sed fīz cālītatiem: vt p̄ nō ex-
istētia intelligamus non ea simplr que penit⁹ non sunt
sed ea que sunt in potentia & non in actu: q̄p bonū b̄z
rōem finis: i quo nō solum gescunt q̄ sunt in actu: i
ad ip̄m etiam ea mouetur que in actu non sunt: sed
in potentia tm̄: ens āt nō ip̄portat bitudinez cāe nisi
formalis tm̄ vel inberēt̄ v̄l cxēplarie: cuius cālitas
non se extendit nisi ad ea q̄ sunt in actu. ¶ Ad tertiu
dō. q̄ nō eē fīm se nō ē appetibile: sed per accidēns: i
cēptum. s. ablatio alicui⁹ mali ē appetibilis quod ma-
lum quidem aufertur per non eē: ablatio vero mali
non est appetibilis nisi inquantuz per malum priua-
tur quoddā cē. Illud igitur qđ p̄ se ē appetibile ē eē
non eē x̄o. pacēns tm̄: inceptum. s. quoddā cē ē appeti-
tur: quo bō non sustinet priuari: t sic ēt per accidēns
nō cē dicitur bonum. ¶ Ad 4⁹ dō. q̄ vita & scīa et
alii hi⁹ sic appetūtūr: vt sunt in actu: vñ in oībus ap-
petitur quoddam eē & sic n̄bil ē appetibile nisi ens:
& per consequēs n̄bil ē bonum nisi ens.

Tertius articulus: utrum oē ens sit bonus
fīcē dūmā ē mīlē sīlē fīcē

Ad 3° sic proceditur: vt q̄ nō oē ens sit bonū; bonū.n.addit supra ens: vt ex dictis patz.^c Ea r̄o que addit aliquid supra ens ē h̄unt ip̄m: sic subā q̄ritas q̄litas et alia bī^b: ḡ bonū cōtra- bit ens: nō igit̄ oē ens ē bonū. **P**reterea nullū malum est bonū. Iſa. v. Ue qui dicitis malum bonum: et bonum malum: sed aliquod ens dicitur malum: ḡ nō oē ens ē bonū. **P**reterea bonū b̄z rōem appetibilis: s̄z mā p̄ia nō b̄z rōem appetibilis: sed appeten- tis tantum: ḡ mā p̄ia no b̄z rōem boni: nō igit̄. oē ens ē bonū. **P**reterea p̄b̄s dicit in. iiiij. metaphy. q̄ in mathematicis non ē bonū: sc̄ mathematica sūt quedam entia: alioquin de eis non esset sc̄ia: ergo nō omne ens ē bonum. **S**ed contra. omne ens quod non ē deus ē dei creatura: sed oīs creatura dei ē bo- na: vt dī. j.ad Thimo. iiiij. c. deus & eo ē maxime bon^a ergo oē ens ē bonū: **R**ō dō. q̄ oē ens inquantum ē ens ē bonum. oē. n. ens iç̄stū estens est in actu et quodāmodo pfectū: q̄ oīs actus pfectio quedā ē: pfectum r̄o het rōem appetibilis et boni: vt ex dicti- z^c: vnde segtur omne ens inquantum bī^b bonum esse. **A**d p̄nū ergo dō. q̄ substantia quantitas quali- tas et ea que sub eis continentur: ē h̄unt ens applican- do ens ad aliquid quidditatem seu naturam: sic at- ion addit aliquid bonum super ens: sed ratōne tm̄: appetibile et perfectionis quod conuenit ipsi esse in quaunque natura sit. vnde bonum nō ē trahit ens. **A**d 2° dō. q̄ nullum ens dī malum inquantum ē ens s̄z iç̄stū caret qdā eē: sic bō dī malus iç̄stū caret ex tū: et oīs dī mal^a iç̄stū caret acūmē visus.. **A**d 3° dō. q̄ mā p̄a sic n̄ ē ens nisi i pō: ita nec bonum nisi in potētia: et b̄z platonicos dclī pō: quia

materia p̄ma ē nō ens ppter p̄uatiōem adiunctā: s̄z tñ p̄cipiat aliquid d̄ bono. s̄i ip̄m ordinē vel aptitudi
ne ad bonū: r̄ lō nō cōuenit sibi q̄ sit appetibile: sed
q̄ appetat. **¶** Ad 4° dō. q̄ mathematica nō subsi-
stunt separata. fm cē: q̄ si subsisterent: eēt ī eis bonū.
b s̄i ip̄m cē ip̄oz. s̄ut āt mathematica separata fm rōne
424 tm̄; put abstrabūt a motu r̄ mā: r̄ sic abstrabūt
a rōne finis: q̄ bz rōem mouētis: nō ē āt incōueniēs
q̄ in aliquo ente fm rōem non sit bonum vel. ratio
26 boni. cū rō entis sit p̄o: q̄ bz rō boni: sic supra dēz ē.
C Quārtus articulus: vtr̄z bonū bēat rōe cāe finalis.
A D 4° sic pcedit. videſ q̄ bonū nō. bēat ra-
28 tione cāe finalis: s̄z magis aliaꝝ: vt n. dicit
Diony^z iii. ca. de diu. no. bonū laudat vt
pulch̄z: s̄z pulch̄z ip̄portat rōem cāe formalis: q̄ bo-
nuz bz rōem cāe formalis. **¶** Preterea bonū ē diffu-
siuum sui eē: vt ex v̄bis Dlo. accipit: qb̄ dicit: q̄ bo-
nuz ē ex q̄ oia subsistit r̄ s̄t. s̄z eē effusiuū ip̄portat ra-
tionē cāe efficiētis: q̄ bonū bz rōem cāe efficientis.
P or̄cea dicit Aug^z in. de doctrina xp̄iana: q̄ id
dō bonū ē sum^z: s̄z ex deo sum^z: sic ex cā efficiente:
q̄ bonū ip̄portat rōe cāe efficiētis. **S** zatra ē qđ ph̄s
dicit iij. phy. q̄ id cui^z cā ē: ē sic finis r̄ bonū alioꝝ
bonū q̄ bz rōem cāe finalis. **R** ñdeo dō. q̄ cū bo-
nu s̄t qđ oia appetit h̄ at bz rōem finis: manifestū
ē q̄ bonū rōem finis ip̄portat: s̄z tñ rō boni p̄suppo-
nit rōem cāe efficiētis: r̄ rōem cāe formalis. Vide-
mus. n. q̄ id qđ ē p̄mū ī cāndo vltimū ē ī cā: ignis.
enī p̄mo calefacit q̄ formā ignis iducat: cū tñ calor
in igne sequat̄ formā substancialē: ī cāndo at p̄mu^z
iuenit bonū r̄ finis: q̄ mouet efficiētē. 2° actio effi-
cientis mouēt ad formā: 3° aduenit forma: vñ econ-
uerso eē oꝝ ī cāto: q̄ p̄mu sit ipsa forma p̄ quā ē ens
2° consideratur ī ea v̄tus effectua: fm qđ ē pfectum
i eē: q̄ vñūquodq̄ tūc pfectū ē: qñ p̄t sibi sile face-
re: vt dīc ph̄s i 4° methauroz^z 5° sequit̄ rō boni:
p̄ quā ī ente pfectio fūdat. **¶** Ad p̄z ḡ dō. q̄ pulch̄z
r̄ bonū subo qđē s̄t idē: q̄ sup eadē r̄ fūdat. r̄
s̄ sup formā r̄ ppter h̄ bonū laudat: vt pulch̄z: sed
rōne differūt. nā bonū p̄p̄respic̄t appetitū. e. n. bo-
num qđ oia appetunt: r̄ lō habet rōnem finis. nam
appetit^z ē quasi qđā mot^z ad rē: pulch̄z āt respic̄
vīm cognoscitūa: pulchra āt dicitur que. vīsa pla-
cent: vñ pulchru ī dbita p̄portianatis: sicut in sibi su-
millibus. nā r̄ s̄esus rō qđā ē: r̄ ois v̄tus cognoscitū
ua: r̄ q̄ cognitio fit p̄ assilitōem: silitudo at respic̄
formaz: pulchru p̄p̄ptinet ad rōem cāe forma-
lis. **¶** Ad 2° dō. q̄ bonū dicit̄ diffusiuū ipsius esse
eo modo quo finis dicit̄ mouere. **¶** Ad 5° dō. q̄ q̄
libet hēns volūtātē dicit̄ bonū: inq̄tum bz bonam
209 volūtātē: q̄ p̄ volūtātē v̄timur oib^z: q̄ i nobis s̄t:
vñ nō dicit̄ bonū bō: q̄ bz bonū intellectum: sed qui
bz bonā volūtātē: volūtas āt respic̄t finē vt obm:
iis c̄ r̄ sic qđ dīc: q̄ de ē bonū: sum^z referē ad cāz finalē.
¶ Quintus articulus: vtr̄z rō boni consistat ī mo-

do specie r̄ ordine.

H 29 gentū sic pceditur. videſ q̄ rō boni non
sistat ī mōspē r̄ ordine. bonū. n. r̄ ens rōe
differūt: vt sup̄ dictū ē. s̄z mōu spē r̄ or-
do p̄tinē ad rōes entis v̄lēnt̄: q̄ sic dīc sap. xi. Dia
in numero p̄dere r̄ mensura v̄stitūt̄. ad que tria
reducūt̄ spēs modus r̄ ordo: q̄ v̄t dīc Aug^z lxxiiij. 244
sup̄ gen. ad l̄fam. mēsura oī rei modum p̄figit: r̄ nu-
merus oī rei spēm p̄bet: r̄ p̄odus oēm re ad getem
r̄ stabilitatē trabit. ergo rō boni nō v̄sistit in modo
spē r̄ ordine. **¶** Preterea ip̄se mōus spē r̄ ordo bo-
na quedam s̄t: si ergo rō boni v̄sistit ī modo ordi-
ne r̄ spē: op̄z ēt q̄ modus bēat modū spēm r̄ ordi-
nem: r̄ s̄līr̄ spēs r̄ ordo: q̄ pcedēt̄ in iſinitū. **¶** Pre-
terea malū ē p̄uatio mōr̄ spē r̄ ordine: s̄z malum
nō tollit totalr̄ bonū: q̄ rō boni nō v̄sistit in modo
spē r̄ ordine. **¶** Preterea illud ī q̄ v̄sistit rō boni nō
p̄t dici malū: s̄z dicitur malus modus: mala spē:
malus ordo. q̄ rō boni nō v̄sistit ī mō spē r̄ ordine.
¶ Preterea modus spēs r̄ ordo ex p̄dere nume-
a ro r̄ mēsura cāntur: vt ex auct̄e Aug. īducta patz^z. arg^z
nō āt oia bona b̄st p̄odus nūez r̄ mēsura. dicit enī
Ambross^z in exam. q̄ lucis nā e: vt nō ī numero. nō
ī p̄dere: nō ī mēsura creata sit: nō q̄ rō boni v̄sistit
ī mō spē r̄ ordine. **¶** Sed h̄ ē qđ dīc Aug^z in li. de
nā boni. Hec tria. modus spēs r̄ ordo tanq̄ gnalla
bona s̄t in rebus a deo fact: r̄ ita hec tria v̄bi ma-
gna s̄t: magna bona s̄t: v̄bi p̄ua: p̄ua bona s̄t: v̄bi
nulla: nullū bonū ē: qđ nō eēt nisi rō boni in eis v̄si-
steret. **¶** rō boni v̄sistit ī mō spē r̄ ordine. **¶** R̄ ñdeo
dō. q̄ vñūquodq̄ dīc bonū inq̄tū ē pfectū. sic. n. est
appetibile: vt sup̄ dictū ē: pfectū at dīc cui nibil d̄
est s̄z modū sue pfectiōis: cū at vñūquodq̄ sit id qđ ē
p̄ sua formā. forma at p̄supponit qđā: r̄ qđā ad ipsā
ex necessitate sequit̄: ad h̄ q̄ aliquid sit pfectū r̄ bo-
nū necesse ē p̄ formā bēat: r̄ ea q̄ sequit̄ ad ipsaz.
Preexistit̄ at ad formā dterminatio sue v̄mēsura-
tio pncipioꝝ seu mālū seu efficientiū ipsam: r̄ h̄ si
gnifica p̄ modū. vñ dīc spē mēsura modū p̄figit. Ipa
at forma significat p̄ spē: q̄ p̄ formā vñūquodq̄ 244
ī spē v̄stitit̄: r̄ pp̄ h̄ dīc numer^z spēm p̄bet: quia
diffinitiōnes significat̄ spēm sunt: sicut numeri fm
p̄mū. viij. methaphi sīc. n. vñitas addita v̄l̄ subtra-
cta variat spēs numeri. ita ī diffinitiōib^z dīa appo-
sita vel subtracta: ad formam aut̄ consequitur ī
clīnatio ad finē aut ad actionē: aut ad aliquid hī^z:
q̄ vñūquodq̄ iquantuz ē actu. agit r̄ tendit ī id qđ
sibi conuenit scdm̄ sua formam: r̄ hoc pertinet ad
pondus r̄ ordinem. vnde rō boni scdm̄ q̄ v̄sistit ī p̄-
fectōe v̄sistit̄ et ī modo spē r̄ ordine. **¶** Ad p̄mu^z
ḡ dō. q̄ ista tria nō sequuntur ens nūl̄ iquantuz ē
pfectū: r̄ fm hoc ē bonum. **¶** Ad 2° dō. q̄ modus
spēs r̄ ordo eo mō dicit̄ bona: sicut r̄ entia: non
quia ipsa sint quasi subsistentia: s̄z quia eis alia s̄t
r̄ entia r̄ bona. vnde non oportet q̄ ipsa habeat ali
qua alia quibus sint bona. non. n. sic dicit̄ bona q̄ s̄t

Questio

33 c formaliter alijs sint bona: sed quod ipsius formaliter alijs sunt bona: si albedo non dicitur ens: quod ipsa alijs sit ens quod ipsa si a aliquid est in genere: ut albus.

24 i est enim forma aliquid: unde hoc quodlibet esse rei sequuntur ipsa: non spes et ordo: si enim hunc habet spem modum et ordinem: et ideo est virtus eius et scientia: et hoc est omnia quod ipso dicitur. Malum autem prout quoddam esse: si cecitas prout esse visus. unde non tollit omnem modum spes et ordinem sed solu modum spem et ordinem: quod sequuntur esse visus.

Ad 4. d quod sicut dicit Augustinus in libro de natura boni: modus ideo est modus boni: et sic potest dicari quod spes et ordinem: sed malus modus vel mala spes vel malus ordo: aut id dicitur: quod minorum sicut est debuerunt: aut quod non habet accommodatum genus accidens modum sicut: et id dicitur: mala quod sicut aliena et incongrua.

Ad 5. g dicitur quod non lucis est sine numero et potestate et mensura non simplex: sed per compositionem ad corporalia: quod virtus lucis ad omnia corporalia se extendit in quantum est qualitas activa primi corporis alterantis scilicet celum.

Sextus articulus: utrum conuenienter dividatur bonum per honestum utile.

30 Hoc sextum sic proceditur: unde non conuenienter dividatur bonum per honestum utile et delectabile: bonum non sic dicitur propter invenit et ethica. dividitur per predicationem: honestum autem utile et delectabile invenit per ipsum in uno predicatione: quod non conuenienter per honestum dividitur bonum.

Preterea ois dividitur per opposita: non honesta sicut delectabilia nullum est honestum est utile: quod tamen opus est divisione fieret per opposita: ut opponerent honestum et utile: ut est dicit. Tullius in libro de officiis predicta divisione non est conueniens.

Preterea vobis vnu ppter alterum: ibi vnu tamen est utile non est bonum: nisi ppter delectabile vel honestum. quod non dividitur delectabile et honestum. Sed etiam Ambro in libro de officiis ista divisione boni.

Randeo dicitur quod hec divisione ppter dicitur esse bonum humanum: si tamen alii et ceteris ratione boni consideremus invenimus hec divisione ppter competere bono secundum quod bonum non est aliud in quantum est appetibile et terminus motus appetitus: cuius quod est motus terminatus considerari potest ex consideratione motus corporis naturalis: terminatur autem motus corporis naturalis simplex quod est ad ultimum: secundum quod est medius: per quod iter ad ultimum terminat motum et ultimum terminus motus in quantum aliquatenus per motus terminatur. Id est quod est ultimum terminus motus potest accipi duplum: vel ipsa res in qua tendit: ut pote locus vel forma vel genus in re illa: sic enim in motu appetitus id quod est appetibile: terminans motum appetitus: secundum quod est tendit in aliud vocatur utile. Id est quod appetitur ut ultimus terminans totaliter motum appetitus: sicut quod res in qua se appetitus tendit: vocatur honestum: quod honestum dicitur: quod per se desideratur. Id est quod terminat motum appetitus: ut genus in re desiderata est delectatio.

Ad prius ergo quod bonum ideo est idem subiecto cum ente dividitur per predicationem: sed secundum predicationem est ceterum si.

bi ista divisione. **A**d secundum dicitur quod hec divisione non est oppositas res: sed per oppositas rationes: dictum tamen illa propter delectabilia: quod nullum habet aliam rationem appetibilis: nisi delectatio idem: cum aliquis sit et noxius et ibonesta. Utilia vero dicuntur quod non habent in se ipsi desideratur: sed desideratur solu: ut sunt ducentia in altero: si sunt superfluo medicie amare: honesta vero dicuntur quod in se ipsis habent in se desideratur. **A**d tertium dicitur quod bonum non dividitur in ista tria sicut vniuersaliter eorum in bis predicatione: sed sicut analogum quod predicatur secundum prius et posterius: per prius non predicatur secundum bonum: et secundario de delectabilis: tertio de utili.

Sexta questio de bonitate dei.

Einde queritur

de bonitate dei. Et circa haec queritur quantum. **P**rimo utrum est bonum convenienter deo. **2.** utrum de est summus bonum. **3.** utrum ipse solus sit bonus per suam existentiam. **4.** utrum oia sunt bona honestate divinitatis.

Primus articulus: utrum est bonum convenienter deo.

Hoc primus sic proceditur: unde quod est bonum non convenienter deo. Ratio: non bonum existit in modo spe et ordine: hec autem non videtur deo convenienter cum deus in mensuram sit et ad aliquid non ordinatur.

quod est bonum non convenienter deo.

Preterea bonum est quod omnia appetunt: sed deum non omnia appetunt: quia non omnia cognoscunt ipsum: non autem appetunt nisi non sunt. quod est bonum non convenienter deo.

Sed contra est quod dicitur Tertius: Bonum est deus speratus: et iesus ait querenti illud.

Respondeo dicitur quod bonum principium deo convenienter. bonum non aliquid est secundum quod est appetibile: vnumquodque autem appetit suam perfectionem: pfectio autem et forma et effectus est quodammodo similitudo agentis: cum omnis agens agat sibi simile: unde ipsum agens est appetibile et hoc ratione boni: hoc autem est quod de ipso appetitur ut eius similitudo partetur.

cum ergo deus sit prima causa effectiva omnium: manifestetur est quod sibi competit ratione boni et appetibilis: unde dicitur in libro de divinitate: non attribuit bonum deo sicut per me causae efficientes: dices ergo bonum dicitur deus sicut ex quo causa subsistunt.

Ad prius ergo dicendum quod hec modum spem et ordinem pertinet ad rationem boni causae: sed bonum in deo est sicut in causa: unde ad eum pertinet sponere alij modum spem et ordinem: unde ista tria sunt in deo sicut in causa.

Ad secundum dicitur quod omnia appetent ipsum deum in quantum perfectiones omnia recipiuntur.

sed quodammodo similitudines dividuntur: ut ex dictis patet et sic eorum que deum appetunt quodammodo cognoscunt ipsum secundum quod est ppter creature rationales: quodammodo vero cognoscunt aliquas participationes sue honestatis: quod est etiam extenditur usque ad cognitionem sensibiliem: quodammodo vero appetitum naturalem habent absque cognitione: ut pote inclinata ad suos fines ab aliquo superiori cognoscere.

Secondus articulus: utrum deus sit summum bonum.

Hoc secundum sic proceditur: videtur quod deus non sit summum bonum. sumum non bonum additum aliquid supra.

bonū: allogn oī bono conueniret. s̄z oē qd se b̄z ex
 additione ad aliqd est cōpositū: ḡ sūmū bonū ē cō
 posītū. sed de' ē sūme simplex: vt supra ostēlū ē. ḡ
 deus nō ē sūmū bonū. **P**reterea bonū est qd oīa
 appetūt: vt dīc p̄bs. s̄z nibil aliqd ē ḡ oīa appetāt: ni
 si solus de' qui est finis oīum. ḡ nibil ē aliud bonū
 nisi deus: qd etiā v̄r p̄ id qd dīc Matth. xix. Nemo
 bon' nisi sol' de'. s̄z sūmū dī i cōparatōe alioz s̄c sū
 mū calidū i cōparatōe ad oīa callida: ḡ dūs n̄ potest
 dici sūmū bonum. **P**reterea sūmū cōparatōe
 importat. sed q nō sunt vnius generi non sunt cōpa-
 rabilia: sicut dulcedo incōueniēter dicit maior vel
 minor. q̄ llenā. cū igit̄ deus nō sit in eodē ḡnē cum
 alijs bonis: vt ex superiorib' patet: videtur ḡ deus
 non possit dici sūmū bonum respectu eoꝝ. **S**ed
 dīra est qd dicit Aug. j. de tri. ḡ trinitas diuinarū
 personarū est sūmū bonū: qd purgatissimis menti
 bus cernitur. **R**ē dī: ḡ deus est sūmū bonum
 simpl̄t nō solū in aliquo ḡnē vel ordine rez. sic. n.
 bonū deo attribuit: vt dictum est: inq̄stū oēs p̄fe
 ctōnes desiderate effluunt ab eo sicut a prima cā.
 non aut̄ effluunt ab eo sicut ab agente vniuoco: vt
 ex superiorib' patet: sed sicut ab agente quod nō
 cōuenit cum suis effectibus neq̄ in rōne sp̄ei nec i
 rōne generi. Silitudo aut̄ effectus i cā qdē vniuo-
 ca iuenit vniiformis. i cā aut̄ equoqua iuenit excel-
 lentiū sicut calor excellentiōi mō est in sole q̄ in
 igne. sicut ergo oīz ḡ cum bonū sit i deo sicut i p̄ma
 cā oīum non vniuoca: oīz ḡ sit i deo excellentissimo
 mō. t p̄p hoc dicitur sūmūz bonū. **A**d primum ḡ
 dī: ḡ sūmū bonum addit̄ supra bonū non rez alioz
 absoluēt sed relatōe tñ. relatio aut̄ q̄ aliqd dī deo
 dī relatiō ad creaturas nō est reali in deo: sed i cre-
 atura. In deo xō fīm rōnē: sicut scibile relative
 dī ad sciam: non q̄ ad ip̄az referat: sed q̄ scia refer-
 tur ad ip̄az. t sic nō oīz ḡ in sūmo bono sit aliqua cō-
 paratio: sed ḡ alia deficiat ab ipso. **A**d fīm dī: ḡ
 cū dī bonū est qd oīa appetūt: nō sic inteltr. q. vñ
 qd̄q̄ bonū ab oīb' appetat. s̄z q̄ ḡcqd appetit ratō
 nez boni. qd aut̄ dī. Nemo bon' nisi solus deus: in
 teltr de deo per essentiaz: vt p̄ dicitur. **A**d 3°
 dī: ḡ ea que nō sunt i eodem ḡnē: siquidem sunt in
 diversis generibus cōtentā: nullo cōpabilia st̄. de
 deo aut̄ negat esse in eodē ḡnē cū alijs bonis: n̄ ḡ
 ip̄m sit in qdām alio ḡnē: sed q̄ ip̄m est x̄ gen' t p̄n
 cipiuō oīs ḡnīs: t sic cōparatur ab alia per excessū:
 t bus' i cōpatōem iportat sūmū bonum.
Tertius art. vt x̄ eē bo' p̄ cēntiā sit p̄puz dei.
H 3° sic p̄cedit. Ut ḡ eē bonū per cēntiā sit p̄puz dei.
 non sit p̄puz dei. sicut enim vñū uertit
 cum ente: ita t bonū: vt sup̄ habituz est. s̄z
 oē ens est vñūm per suam cēntiā: vt p̄z per p̄būm
 in. 4. metaphy. ḡ om̄e ens est bonū per suaz cēntiā.
Preterea si bonū est qd oīa appetūt: cū ipsum cē
 sit desideratum. ab oībus ip̄m eē cuiuslibet rei est
 eius bonum. sed q̄libet res est ens per suā cēntiā.
 ḡ quelibet res est bona p̄ suam cēntiā. **P**recea
 oīs res p̄ suam bonitatē ē bona. si igit̄ aliq̄ res est

que nō sit bona p̄ suā cēntiā: oportebit q̄ eius boni
 tas non sit sua cēntia. Illa ergo bonitas cuī sit ēs
 quoddā: oīz ḡ sit bona: t siquidem alia bonitate ite
 rū dī illa bonitate queret. aut ḡ crit p̄cedere i fini
 tū. aut venire ad aliani bonitatem: que nō erit bo-
 na per alia bonitatez. eadez ḡ ratiōē stādū ē i p̄mo.
 res igit̄ quelibet est bona per suam cēntiā. **S**ed 3°
 ē quod dīc Boe. in li. de hebdo. ḡ alia oīa a deo sūt
 bona per p̄ticipationem. non igit̄ per cēntiaz. **R**ē
 dī: ḡ solus deus est bonus per suam essentiā. Unū
 qd̄q̄. n. dicitur bonum secūdū ḡ est perfectum.
 Perfectio aut̄ alicuius rei triplex est. Prima quidē
 fīm ḡ in suo eē cōstituit. Scđa vero put ei aliqua
 accēntia sup̄adduntur ad suam perfectam opatiōe
 necessaria. Tertia xō perfectio alicuius est. per h̄
 ḡ aliquid aliud attingit sicut finē: vt p̄te p̄ma per
 rectio ignis consitit i cē quod habet per suam fō
 mam subalem. Scđa xō eius perfectio os̄sistit in ca-
 liditate leuitate t siccitate t bl̄. Tertia xō perfec-
 tio eius est: fīm ḡ in loco suo ges̄cit. h̄c aut̄ triplex
 perfectio nulli creato cōpetit fīm suā cēntiā sed so-
 li deo. cuius solius cēntia est suum esse: t cui nō ad
 ueniant aliqua accēntias sed que de alijs dicunt̄ ac-
 cītālit̄ sibi cōuenit̄ cēntialiter: vt esse potēt̄ sa-
 pientez t bi'. sicut ex dictis patet. **I**pse etiam ad
 nibil aliud ordinatur sicut ad finem. sed ip̄e est v̄l-
 timus finis omnium rerum. vñ manifestum ē ḡ so-
 lus deus habet oīmodā perfectionē fīm suam esse-
 tiā. t ideo ip̄e solus ē bonus per suaz cēntiā. **A**d
 p̄m ergo dī: ḡ vñnum non importat rōne p̄fēctōis
 sed indiūsionis tñ: que vñicuiq̄ rei cōpetit h̄z su-
 am cēntiam. Simplicium aut̄ essentie sunt diuise
 t actu t potentia. Compositoz aut̄ essentie sunt in-
 diuise fīm actum tñ. t id oīz ḡ q̄libet res sit vna per
 suam cēntiam: non aut̄ bona: vt ostensū est. **A**d
 2° dī: ḡ licet vñiquodq̄ sit bonum i cōstuz h̄z esse:
 tñ cēntia rei cātē non est ipsum esse. t ideo non se-
 grur ḡ res cāta sit bona per suaz cēntiam. **A**d 3°
 dī ḡ bonitas rei cātē non est ip̄a cī' cēntia: s̄z ali
 quid superadditum vel ipsum eē eius: vel aliqua p̄-
 fēctio sup̄addita: vel ordo ad finem: ipsa tñ boni-
 tas sic sup̄addita dī bona sicut t ens. hac aut̄ rōne
 dī ens: q̄ ea est aliquid: non quia ipso aliquo alio
 sit. vñ bac rōne dī bona. q̄ est aliquid ea bonum: n̄
 q̄ ip̄a bēat alioz aliam bonitatem qua sit bona.

Quart^o ar. Utz oīa sint bona bonitate dīna.

H 3° sic p̄cedit. Ut ḡ oīa sint bona boni 3°
 tate diuina dicit enim Aug. 8. de tri. Bo
 nūz hoc t bonū illud: tolle hoc t tolle illū:
 t vide ipsum bonū si potes: ita deū videbis: nō alio
 bono bonum: sed bonū oīs boni: sed vñiquodq̄ ē
 bonum suo bono: ḡ vñiquodq̄ est bonum ip̄o bono:
 quod est deus. **P**reterea sicut dicit boe. in li. de
 hebdo. oīa dicunt̄ bona inq̄stū ordinant̄ ad deūs
 t hoc rōne bonitat̄ diuina. ḡ oīa sunt bona bonita-
 te diuina. S̄z ē ḡ oīa sunt bona inq̄stū sunt. s̄z nō

Questio

dicuntur oia entia p eē diuinū: sed p eē ppuz: g non
 oia sūt bona bonitate dīma: s̄z bonitate, ppia. **R**
 dō: ḡnihil pbibet i bis q̄ relationē important aliquid
 ab extriseco denoīari. sūc aliquid dnoīat locatu a lo-
 co r mēsuratu a mēsura. Circa h̄o ea q̄ absolute dī-
 cūt̄ diuersa fuit opīlio. plato enī posuit oiu; re-
 336 rum species separatas: r ḡ ab eis individua dnoīant̄.
 q̄ spes separatas p̄cipādo: vtputa ḡ socrates dī hō
 h̄m idēa hoīis separata: r sic ponebat idēa hoīis r equi
 separata: quā vocabat per se hoīez t p se equūita po-
 nebat idēa ent̄: r idēa ym̄ separata: quā dicebat ḡ
 se ens r per seynum: r eī participatōe vñq̄d̄q̄ dī
 234 ens vel vnuz. h̄t q̄d̄ ē per seynuz p̄ebat esse sū-
 mu; bonus, r q̄ bonū convertit̄ cū ent̄: sicut r vnu
 ipsum p se bonum dicebat ēē dēta q̄ oia dīcūt̄ bo-
 na per modū p̄cipationis. q̄s̄ hec opinio irra-
 tionabil̄ videat: q̄tum ad h̄ q̄ penebat sp̄es reruz
 naturaliū separatas per se subsistentes: vt Ar̄. multi
 p̄sicer ip̄probat̄: t̄ hoc absolute veruz est: q̄d̄ aliquid
 13 est p̄mu: q̄d̄ per suā eētā est ens r bonū: q̄d̄ dici-
 33 mus deū: vt ex superiorib̄ p̄z. huic etiā s̄ne con-
 cordat Arist. A primo igit̄ p̄ suam eētām ēēt̄ r bo-
 no vñq̄d̄q̄ p̄t̄ dici bonū r ens: inq̄stum p̄cipiat
 ip̄m prmodum cuiusdā assīlātōis: licet remote r
 deficienter: vt ex superiorib̄ p̄z. sic ergo vñq̄d̄q̄
 dī bonuz bonitate dīlīna sicut p̄mo p̄cipio exem-
 plari effectuō r finali totius bonitat̄. Nibil homi-
 n̄ tñ vñq̄d̄q̄ dī bonuz s̄lititudine diuine bonita-
 tis sibi ibereb̄ q̄est formalr̄ sua bōtas denoīans
 spuz. r sic est bonitas vna oiu; r multe bonitates
 r p̄ hoc patet r̄sio ad oblecta.
Questio. vii. de infinitate dei.

Dicit considera/
 tōne dīne p̄fectionis cōsiderādū ē
 dī eī infinitate r dī existētia eī in re-
 bus. attribuit̄. n. deo ḡ sit vbiq̄ r
 in oībus reb̄ inq̄stū ēēcūlīscripti-
 tibl̄ r infinit̄. Circa p̄m̄ q̄run̄. 4. Primo vtr̄
 deus sit infinit̄. 2. vtr̄ aliquid p̄ter ip̄m sit infinit̄
 s̄z cēntā. 3. vtr̄ aliquid possit ēē infinitū fm̄ ma-
 gnitudinē. 4. vtr̄ possit ēē infinitū in rebus se-
 cundū multitudinē.
Prim̄ ar. Utrū deus sit infinit̄?
 35 **H**oīi p̄ficit̄. Utrū q̄ deo n̄ sit infinitus.
 De. n. infinitū est impfectū q̄z h̄z rōne p̄tis
 r māc: vt dī in. 3. ph̄y. s̄z deo ēē p̄fectissimus:
 ḡn̄ est infinit̄. Prececa. fm̄ ph̄m in. 1. ph̄y. finituz
 r infinitū dīueniūt̄ q̄titati: sed in deo n̄ est q̄titas
 cuz n̄ sit corp̄: vt sup̄ dñsuz ēē: ḡ n̄ cōpetit̄ sibi ēē
 infinitū. Preterea q̄d̄ ita est hic q̄d̄ n̄ alibi est
 infinitū secūdūm locū. ḡ n̄ ita est h̄ q̄d̄ n̄ est aliud
 infinitū fm̄ subaz. s̄z deo ēē hoc r n̄ ē aliud. n. n. ē la-
 pis nec lignū: ḡ deo n̄ est infinit̄ fm̄ subaz. 3. 5
 ēē q̄d̄ dīcām̄ q̄ deo ēē infinit̄ r cēna r incīlconfer-
 pribil̄. Rō dō: ḡ oēs antiqui philosopbi attribu-
 unt infinitū p̄mo p̄cipio. vt dī in. 3. ph̄yse. r

hoc rōnabil̄ cōsiderantes res effluere a p̄mō p̄n-
 cipio in infinitū. sed q̄d̄ q̄dam errauerūt circa nāz
 p̄mō p̄cipiū q̄sequēs fuit: vt erraret circa infinita
 tē ip̄i. q̄ enī ponebat p̄mō p̄cipiū māz: q̄sequēt̄
 attribuerūt p̄to p̄cipio infinitatē materialē: dicē
 tes aliquid corp̄ infinitū ēē p̄mō p̄cipiū reruz. 362
 Cōsiderādū ē īgr: ḡ infinitū dī aliquid ex eo q̄d̄ n̄ ē
 finitū. finit̄ at qdāmō r mā p̄ formā: r for̄ p̄ma 235
 teriā: mā qdē p̄ formaz. i quātū mā an̄ q̄ recipiat
 formā ē in p̄o ad multas formas: s̄z cū recipit vñā
 termiāt̄ pīllā. Forma h̄o finit̄ p̄ māz inq̄stuz for̄
 in se cōsiderata cōs̄ ē ad multa. s̄z p̄ h̄ q̄ recipit in
 mā fit forma determinate būī rei. Materia āt p̄fi-
 citur p̄ formā p̄ quā finit̄. r īō infinitū fm̄ q̄d̄ attri-
 buit̄ mē h̄z rōez ip̄fecti. ē. n. q̄s̄ materia n̄ babens
 formā. Forma āt n̄ p̄ficitur per materiā: sed magl̄
 per eā eī ampliūtudo ībitur. vñ infinitū fm̄ p̄ se t̄
 ex p̄ forme n̄ determinate p̄ materiā h̄z rōez p̄
 fecti. **C**Illud āt q̄d̄ ē matr̄e formale oīum ē ipsum 22
 ēē: vt ex superiorib̄ p̄z. cum īgitur esse diuinū n̄ 17
 sit eē receptum in aliquo: sed ip̄se sit suum ēē subli-
 stens: vt supra ostēsum ēē. manifestū ēē ip̄se dō
 sit infinitus r p̄fector. r per hoc p̄z responsio ad p̄
 mu. **A**d fm̄ dō p̄ terminus p̄t̄tatis ēēcū forma
 l̄p̄sius cuius signum ēē ḡ figura q̄ consistit in ter-
 minatōne quatitatis ēē qdām forma circa quātitā-
 tem. vñ infinitū q̄d̄ cōpetit quātitati ēē infinitū
 q̄d̄ se t̄ ex p̄te materie: r tale infinitū n̄ aterribuit̄
 deo: vt dictum ēē. **A**d tertium dō p̄ ex h̄ ip̄o q̄d̄
 ēē dei ēē p̄ se subsistēs n̄ recipit in aliq̄ put̄ dī in-
 finitū distinguit̄ ab oīb̄ alijs: r alia remouēt̄ ab
 eo si cēt̄ albedo subsistēs: r ex h̄ ip̄o p̄ n̄ ēē 234
 in allo differret ab oī albedine exīste in subo.
Scōs ar. vñz aliquid aliud q̄d̄ p̄ possit ēē infini-
 tum, per essentiam.

Hoc scđm sic p̄cedit. Ut̄ q̄ aliquid aliud q̄d̄ de 36
 us possit ēē infinitū p̄ centia. Vt̄us. n. rei p̄
 portionatur eētia eī. si. n. eētia del ēē in-
 fīta: oīz q̄ eī. Vt̄us sit infinita: ḡ p̄t̄ p̄ducere effectū
 infinitū: cū q̄titas v̄tutē p̄ effectū cognoscāt̄.
Pre. quicqd̄ h̄z v̄tutē infinitā h̄z eētiam infi-
 tam. sed intellectus creatus h̄z v̄tutē infinitam. ap-
 prehendit enim vñiuerſale q̄d̄ se p̄t̄ extēdere ad i-
 finita singularia. ergo oīs subā intellectualis crea-
 ta ēē infinita. **P**reterea materia prima aliud est a 21c
 deo: vt supra ostēsum ēē. sed materia prima est in-
 finita. ergo aliquid aliud preter deum potest ēē in-
 finitū. **S**ed contra ēē q̄ infinitū non p̄t̄ ēē
 ex principio aliquo: vt dictum in. iii. ph̄isicorum oē
 autem q̄d̄ ēē p̄ter deum est ex deo sicut ex p̄mo
 principio: ergo nihil q̄d̄ est p̄ter eum potest ēē
 infinitū. **R**espondeo dicendum q̄d̄ aliquid pre-
 ter deū p̄t̄ ēē infinitū fm̄ quid: sed n̄ simplicē.
 si enī loquamur de infinito h̄z q̄ cōpetit materie:
 manifestū ēē q̄ omne exīst in actu habet aliquas
 formās: r sic materia eius ēē determinata per for-
 ma. s̄z q̄ materia fm̄ q̄ est sub vna forma substan-
 tiali remanet in potentia ad multas formas accētes

les:qđ ē finitum simplr potest esse infinitum scđm quid: vt pote lignum est finitum fm suam formaz: sed tñ est ifinitū fm quid in quantum est in potentia ad figuraz finitas. Si autē loquuntur de infinito fm qđ conuenit forme sic manifestū ē:q illa quoiz forme sūt in materia sunt simpliciter finita & nullo mō infinita. Si at sint aliq̄ forme create non recep-
te in mā: sed per se subsistentes: vt gdā d̄ angelis op̄i
natur: erūt qđē infinite: fm qđ: inquantū būl' forme
262 nō terminātur neq̄ ūtūr p aliquā mām: s̄z quia
forma creatā sic subsistēs habz cē: r non ē suū esse:
necessē ē qđ ipm ei' eē sit receptū & ūctum ad term̄
natā nām: vñ nō pōt ēē ifinitū simplr. Ad primū
isi b g dō. q̄ hec ē tra rōez factl q̄ eēntia refit lplū esse
c eius: q̄ eē subsistēs nō ēē creatūm: vñ tra rōez
242 factl ē:q̄ sit simplr ifinitū: sicut ergo de' l̄z hēat
potentiam infinitam: nō tñ pōt facē aliquid non fa-
iñz ctūm: hoc n. cēt ūdīctoria cē simul: ita nō pōt facēt
isi b aliquid infinitum simplr. Ad 2° dō. q̄ hoc lpm q̄
d ūtus itellectus extēdit se quodāmodo ad infinita:
453 pcedit ex h̄ q̄ intellect' ē forma non in mā: sed v̄l
totalr sepata: sicut sūt sube angeloz v̄l ad min' pōt
itellectua non ē actus alicuius organi i aia itellecti-
ua corpori coiūcta. Ad 3° dō. q̄ mā pria nō existit
c i rex nā p se ipam: cū nō sit ens in actu: sed pō tantū
241 vñ magis ē aliquid ocreatu q̄ creatūm: Nibilomin'
tñ mā pria ēt fm pōm non ē infinita simplr: s̄z, f̄z qđ
q̄ eius potētia non se extēdit nisi ad formas nāles.
Certiū articulus: vt p̄ possit cē aliquid infinitum
actu fm magnitudinem.

57 **H** D^o sic pceditur: vñ q̄ possit cē aliquid infi-
nitum actu fm magnitudinem. Insc̄is. n.
mathematicis nō inuenit falsū: q̄ abstrabē-
tium nō cēt mendacium: vt dicitur in. ii. ph̄y. sed sc̄ie
mathematice vtūtūr infinito fm magnitudinez: di-
cīt. n. geometra in suis demonstrationibus sit linea
talis infinita: ergo nō ē impossibile aliquid cē infinituz
fm magnitudine. Preceea id qđ nō est tra rōez
alicuius nō est impossibile ouenire sibi: s̄z esse ifini-
tum nō est tra rōem magnitudinis: sed magl finitū
& infinitū vident̄ esse passiones q̄titatil: ergo non ē
impossibile aliquam magnitudine cē infinita. Pre-
terea magnitudo diuisibilis ē in infinitum. Sic. n.
diuisinur etiū qđ ē in infinitum diuisibile: vt patz
in. ii. ph̄y. s̄z ūria nata sūt fieri circa idem: cū ergo
diuisioni opponatur additio & diminutio augmentum: vñ
q̄ magnitudo possit crescere in infinitum:
ergo possibile ē cē magnitudine infinita. Preceea
motus & tempus h̄nt q̄titatem & continuitatē a ma-
gnitudine: super quā transit motus: vt d̄ i. iiiij. ph̄y.
sicoz: sed nō ē tra rōem t̄pis & mot' q̄ sint infinita
cum vñquodq̄ indiuisibile signatū in tpe & motu
circulari ūt principium & finis: ergo nec tra rōem
magnitudinis erit q̄ sit infinita. S̄z tra oē corp̄
superficie hēt: s̄z oē corp̄ superficie bñs ē finitū: q̄ sup-
ficies ē terminus corporis finiti: q̄ oē corpus ē fini-
tum: & s̄lēr pōt obijci de superficie & linea: nibil est g

infinitum fm magnitudinem.) **R^o. dō. q̄** altud est
eē infinitū fm suam eēntiam & fm magnitudinem.
dato. n. q̄ eēt aliquid corpus infinitum fm magni-
tudinem. vt pote ignis v̄l acer: n̄ tñ eēt infinitum fm es-
sentia q̄ eēntia sua eēt terminata ad aliquā spēm p
formaz: & ad aliqd idividuū per mām: & idō hito ex p-
missis: q̄ nulla creatura ē infinita fm eēntiam: ad
buc restat igre: vtrū aliqd creatū sit infinitum f̄z
magnitudine. **S**clēdu ē igitur q̄ corpus qđ ē ma-
gnitudo completa dupl̄ sumitur. s. mathematice: se
cūdum q̄ sideratur i eo sola quantitas: & naturalr
fm q̄ sideratur i eo mā & forma: & de corpe quidem
naturali: q̄ non possit esse infinitū in actu manife-
stum ē nā oē corpus nāle aliquā formā h̄z determia-
tam: cū igitur ad formaz ūalem sequātur accēntia:
necessē eē q̄ ad determinata formā sequātur deter-
minata accēntia iter que ē quālitas. vñ oē corpus nā
le hēt determinataz q̄titatē & i maius & in min': vñ
impossibile ē aliquid corp̄ nāle infinitū eē: hoc ēt ex
motu pz: q̄ oē corp̄ nāle h̄z aliquē motum nālez cor-
pus āt infinitū nō posset bēt aliquid motū nālez nec
rectū: q̄ nihil mouet naturalr motu recto nisi cum
est extra suū locū qđ corpori ifinito accidē nō posset:
occuparet enī oia loca & sic indifferēt ūlibet loc'
eēt locus elus: & s̄lēt etiā neq̄ fm motum circularē
q̄ in motu circulari oīz q̄ vna ps corporis trāsferatur
ad locū i quo fuit alia ps: qđ in corpe circulari si po-
natūr ifinitū esse nō posset: q̄ due linee ptracte a cen-
tro quātō lōgius ptractūr a centro tanto longius
distant ad inuenit: si ergo corp̄ effet ifinitū in ifini-
tūm linee distarent ab inuenit: & sic vna nunquaz
posset puenire ad locum alteri'. De corpe āt mathe-
matico eadez rō est: q̄ si imaginemur corp̄ mathe-
maticū ex n̄ actu oīz q̄ imaginemur ipz sub aliq̄ for-
ma: q̄ nihil est actu nisi p suā formā: vñ cum forma
quāt̄ iqt̄ b̄ sit figura: oportebit q̄ habeat aliquaz
figurā: & sic erit finitū: est. n. figura q̄ termino v̄l ter-
minis ūbendit. Ad primū g dō. q̄ geomē n̄ idē
get sumē aliquā linea ēēt ifinitā actu: s̄z idēt acci-
pere aliquā linea finitā actu a q̄ possit subtrahi qua-
rum necessē est: & hanc noiat lineā ifinitā.) Ad 2°
dō. q̄ l̄z ifinitū n̄ sit ūrōez magnitudinis i colē: est tñ
ūrōez cuiuslibet speciei ei'. ūrōez magnitudis bi-
cubite v̄l tricubite ūne circularis v̄l triangularis: &
siluz: nō āt est possibile i genē ēēt qđ i nulla spe est:
vñ nō est possibile esse aliq̄ magnitudinem ifinitam
cū nulla spe magnitudinis sit ifinita. Ad 3° dō.
q̄ ifinitū qđ ouenit ūtūtūl vt dictū est: se tenet ex
parte materie: q̄ diuisionez aut totius acceditur ad
materiam: nam partes se h̄nt in rōem materie: p ad-
ditionem autem acceditur ad totum fm q̄ se h̄z in
rōe forme: & id nō inuenit ifinitū in additione mag-
nitudinis sed in diuisione tñ. Ad 4° dō. q̄ mot'
& tempus nō sunt fm totū in actu sed successiue. vñ
de habent potentiam permixtam actui: sed magni-
tudo est tota in actu: et ideo infinitum quod conve-
nit quantitatē & se tenet ex parte materie repugnat
b

Questio

totalitati magnitudinis: nō aut totalitati t̄pisylmo
tusēē. In potētia suenit materie.

- A**d 4° articls: vñ possit eē infinitū i īb^o f^z multitudinē. **4°** articls: vñ possit eē infinitū i īb^o f^z multitudinē.
- A**ta infinita f^z actū. Non. n. ē impossibile id qd
ē i potētia reduct ad actum: f^z nūer^o ē in ifi
nitū multiplicabili: g non ē impossibile eē multitu
dinē infinitam in actu. **P**rofca cuiuslibet spēi pos
sible ē eē aliquod idividuū i actu: sed spēs figure sē
infinite. g possibile ē eē infinitas figurās in actu.
Preterea. Ea q non opponūtur ad inuicē non impe
diunt se inuicē: sed posita aliqua multitudine rerū:
ad huc p̄t fieri alia multa q̄ eis non opponūtur: er
go nō ē impossibile aliq̄ itez s̄lē cuzeis t̄ sic i infinit
um: g possibile ē eē infinita in actu. **S**exta ē qd d^r
Sapi. xi. Dia ipondē nūero t̄ mēsura dispositiū.
R̄nideo d^r. q circa hoc fuit duplex opinio. Quidaz
enī sic Auicena t̄ Algazel dixerūt ḡ impossibile ē esse
m̄ltitudinē actu infinitā p̄ se sed infinitā p̄ accidēs m̄lt
itudinē eē non ē impossibile. Dicit enī multitudo eē
infinita p̄ se q̄n̄ regritur ad aliqd ut multitudo infi
nita sit: t̄ hoc est impossibile eē: quia sic oportet q̄
aliqd depēderet ex infinitis: vnde eius generatio nū
q̄ complētur: cuz non sit infinita p̄ transire: p̄ accidēs
at d̄ multitudo infinita: quādo nō regritur ad aliqd
infinitas multitudinē: sed accidit ita eē: t̄ hoc sic ma
nifestari p̄t i opatione fabri: ad quā quedā m̄ltitu
do regritur p̄ se. l. ḡ sit ars i aia t̄ manus mouēs et
martellus: t̄ si hec i infinitum multiplicaret: nunq̄
op̄ fabrile cōplere: q̄ depēderet ex infinitā cāls s̄z m̄lt
itudo martelloꝝ: que accidit ex hoc: q̄d vñ frāgit
t̄ accipitur: aliud ē m̄ltitudo p̄ accidēs. accidit. n. ḡ
multis martellis opertur: nūbil differt vtrum uno
vel duoꝝ pluribꝝ opere vñ infinitis si infinito tēpore
oparetur: p̄ hūc igitur modū posuerunt: ḡ possibile
ē eē actu multitudinē infinitam per accidēs: s̄z hoc
ē impossibile: quia oēm multitudinem oē cē in aliqua
spē multitudinis. Spēs at multitudinis sūt fm spe
cies nūeroꝝ. Nulla at spēs nūerū ē infinita: quia cui
libet nūerus ē m̄ltitudō facta p̄ vnum. vñ impossibili
le ē eē multitudinem infinitam actu siue p̄ se siue p̄
accidēs. **I**te oēs multitudo in rēz nā exēs ē creata
t̄ oē creatū sub aliqua certa intētione cōphēdāt
impossibile ē ergo eē multitudinē infinitam in actu ēt
p̄ accidēs: s̄z cē multitudinem infinitā i p̄t̄ possibile ē: q̄
augmētū multitudinis seq̄ diuisionē magnitudi
nis: c̄to. n. aliquid plus diuidit: tāto plura fm nū
rum resultat. vñ sic infinitum iuenit in potētia in
diuisione cōtinuitq̄. p̄ceditur ad māz: vt supra oēs
ē: eadē rōne t̄ infinitū iuenit in potētia in ad
ditione multitudinis. **A**d p̄mum ḡ d^r. qd vnum
quodḡ qd ē i potētia reduct i actum f^z modū sui
ee. dies. n. n. reducit in actu: vt sit tota s̄l: s̄z successi
ue: t̄ s̄l̄ infinitum multitudinis nō reducit i actum:
vt sit totū s̄l: s̄z successiue q̄ p̄ quādā multitudinē

p̄t sumi alīq̄ multitudo i infinitū. **A**d 2° d^r. ḡ
spēs figurarū bñt infinitatē ex infinitate nūeri. Sūt
enī spēs figuraꝝ vi trilaterū q̄drilatriū. t̄ sic ide.
vñ sicut multitudo infinita nūcrabilis nō reducit in
actū: ḡ sit tota s̄l: ita nec multitudo figuraꝝ. **A**d
3° d^r. ḡ l̄gbusdā positis alia ponit nō sit eis opposi
tū: t̄ infinita ponit opōnit cuilibet spēi multitudinis
vñ n̄ ē possibile cē aliquā m̄ltitudinē actu infinitaz.
Octava questio ē d̄ existētia dei rebus.

Elia vero infini/

Eto uēire vñ: ḡ vbiꝝ t̄ i oib^o sit: cō
siderādū ē: vñrū hoc deo uēlat. Et
circa hoc q̄rū q̄tuoz. **P**ro vtrū
deus sit in oibus rebus. **2°** vtrū
deus sit vbiꝝ. **3°** vtrū deus sit vbiꝝ p̄ cētiam et
potētiaz t̄ p̄sidentia. **4°** vtrū cē vbiꝝ sit p̄pū dei.
Primus articulus vtrum deus sit in oibus rebus
Ad p̄mum sic procedit. uideatur ḡ deus
nō sit in omnibus rebus quod enī est su
pra oia nō ē in oib^o reb^o: s̄z de^o ē supra oia
fm illud psal. Exclusus sup oēs gētes dñs t̄c. ḡ de^o
n̄ ē in oibus reb^o. **P**refta qd ē i aliq̄ otinet ab eo
s̄z de^o nō otinet a reb^o: s̄z magis otinet res: ḡ de^o nō
ē i reb^o: sed magis res sunt in eo. vñ aug. in l. lxxiiii.
q. d. ḡ in ipso p̄t̄ sit oia q̄ ipse alicubi. **P**refta
q̄to aliqd agēs ē x̄tuolius tāto ad magis distans ei^o
actio. p̄cedit: s̄z deus ē x̄tuolissimiz agēs: ḡ el^o actō
ptingere p̄t̄ ad ea ēt q̄ ab ipso distat: nec oē ḡ sit in
oibus. **P**refta demones res aliq̄ sunt: nec tñ de^o ē
in dñoib^o. n. n. ē uentio lucis ad tenebras: vñ d^r.
h. ad cor. vi. ḡ dñs n̄ ē i oib^o reb^o. **S**ed otra. vbiꝝ
opaf aliqd ibi ē: s̄z ds opaf i oib^o. **F**illud Isa. xxvi
Dia opa nra opatus es i nob dñe. ḡ de^o ē i oib^o re
bus. **P**o d^r. ḡ deus ē i oib^o reb^o: nō qdē sic p̄ es
sentie vel sic accidēs: s̄z sic agēs adest ci i qd̄ agit: oē
enī oē agēs dñgi el i qd̄ imēdiatē agit: t̄ sua x̄tute il
lud ottinge. vnde in. vii. phy. p̄baſ ḡ motū t̄ mouēs
oē s̄l: cū at de^o sit ipm cē p̄ suā cētia: oē ḡ cē cre
atū sit p̄pus effect^o el^o: sic signire ē p̄pri effect^o ip
suis ignis: hūc at effectū creat de^o i rcb^o: nō solū qn̄
p̄rio cē ictipūt: sed q̄diu i cē i seruatur: sicut lumē
creatū i aere a sole q̄diu acer illuminatus manet: q̄
diu iḡ res hz cē: tādiu oē ḡ de^o ad t̄el fm modū
quo cē hz: cē at ē illud quod. ē magi intēm cuiusli
bet: t̄ qd̄ pfundius oibus iest cum sit formale re
spectu oīum q̄ in re sūt: vt ex supradictis p̄z: vñ oē
ḡ deus sit in omnibus rebus t̄ intēm. **A**d p̄mū
ergo dicendum ḡ deus est supra omnia per excellē
tiam sue nature: t̄ tamen est in omnibus: vt creans
omnium esse: vt supra dictum est. **A**d secundū d^r
dicendū ḡ licet corporalia dicantur esse in aliquo
sicut in continentē: tamen sp̄ ritualia continent ea
in quibus sunt: sicut anima continet corpus: vnde
t̄ deus est in rebus: sicut continens res: tamen per
quandam similitudinem corporalium dicuntur oia
cē in deo: inquantū continetur ab ipso. **A**d 5° d^r.

• VIII.

Gnillius agētis q̄tūcūq̄. **X**tuos actō pcedit ad ali quid distās: nī içtū in illud p media agit. hoc aut ad maximā v̄tutē dei ptinet: q̄ imediate i oib⁹ agit. vñ nibil ē distās ab eo. q. i se illud deū non h̄eat: dī cū tñ res distare a deo p distilitudinē nāe vel gracie sicut r ipse ē sup oia p excellētiaz sue nāe. **Ad 4°** dō. q̄ in demonib⁹ itelliḡt r nā: q̄ ē a deo: r dfor mitas culpe: que non ē ab ipso: r lō nō ē absolute cō cedendū: q̄ deus sit in demonib⁹: s̄z cū hac addi tione inq̄tum sūt res qdā. i rebus at q̄ nominant na turam nō deformatā absolute dicēdū ē dūm eē.

Scđs articulus. vñ p̄ sit vbiq̄.

Hd² sic pcedit. vñ p̄ de' nō sit vbiq̄. **E**sse enī vbiq̄ significat eē in oī loco: s̄z esse in oī loco nō uenit deo: cui non uenit eē in loco. nā icorpalia: vt dicit Boetij in li. de bealdo. nō sunt i loco: ḡ deus nō ē vbiq̄. **P**retea sic se b̄z t̄p̄ ad successiuā: ita se b̄z locus ad pmanētia: s̄z vnum idū usibile actionis vel motus nō p̄t eē in diuersis tē poribus. ḡ nec vnu indiuisibile in gne rex pmanen tium p̄t eē in oībus locis: cē at diuinū nō ē succes siuum s̄z pmanēs. ergo dōs nō ē i p̄lbus locis: r ita nō ē vbiq̄. **P**retea qd̄ ē totū alicubi nibil eius ē ex locū illū: s̄z deus si ē in aliquo loco totus ē ibi: nō enī b̄z ptes: ḡ nibil eius ē extra locum illum: ergo dōs nō ē vbiq̄. **S**z̄ est qd̄ dī hier. xxiiij. celū r terrā ego ipleo. **B**: dō. q̄ cum loc⁹ sit res qdā eē aliquid i loco: p̄t itelligi dupl̄r: vel p̄ modū aliquid rex. i sic dī aliquid eē in alijs reb⁹ quocūq̄ mō: s̄c accēntia lo cati sunt i loco: v̄l p̄ modū p̄piū loci: s̄c locata sunt in loco: v̄troc̄ autē mō fm̄ aliquid deus ē in oī loco. qd̄ ē eē vbiq̄. **P**rio qdē s̄c ē in oib⁹ rebus: vt dās eis eē r v̄tute r opationē: s̄c. n. ē in oī loco: vt dans eis eē r v̄tutem locatiū. Itē locata sunt in loco inq̄tum replēt locum: r deus oēm locum replēt: non s̄c corpus. corp⁹. n. dī replē locū içtū nō ɔpatit secū aliud corpus. Sed p̄ hoc q̄ deus ē in aliquo loco nō excluditur: quin alia sint ibi: mo per hoc replēt oīa loca: q̄ dat esse omnibus locatis: q̄ replēt loca oia.

Ad primū ergo dicēdū: q̄ in corpalia nō sunt in loco per contactum q̄titatis dimensiue: sicut corpo ra: sed per contactum v̄tutis. **A**d scđm dō. q̄ idū usibile ē duplex: vnum qd̄ ē terminus c̄tinui: vt p̄v ctus i pmanētib⁹ r momētū in successiuis: r b̄z in diuinibile i pmanētib⁹: q̄ b̄z determinatū sitū: non p̄t eē in plurib⁹ partib⁹ loci: vel i pluribus locis r sitr indiuisibile actionis vel motus: quia b̄z dī ter minatum ordinem in motu vel actione: nō potest eē in pluribus partibus t̄pis. Aliud at in diuinibile est quod ē extra totū genus continui: r hoc modo sub stantie incorporee: vt deus angelus r anima dicunt eē indiuisibiles: tale igitur indiuisibile non applicatur ad continuum: sicut aliquid eius: sed inquantuz ɔtiḡt illud sua v̄tute: vñ fm̄ ḡ v̄tus sua se p̄t extēdere ad vnu vel multa ad paruū vel magnū scđm b̄z in vno vel pluribus locis r in loco paruo vel ma

gnō. **A**d 3° dō. q̄ totum dicit respectu partiū. Est autē duplex ps. s. ps eēntie: vt forma r mā dicuntur ptes p̄positi r gen⁹ r dīa ptes spēi: ē et ps q̄titatis: i quam: s. diuiditur aliq̄ q̄titatis: quod ḡ ē totū i ali 576 quo loco totalitate q̄titatis nō p̄t ē extra locum illum: q̄ q̄titas locatiōmēsurat q̄titati loci. vñ nō ē totalitas q̄titatis: si non sit totalitas loci: sed tota litas essentie non cōmensuratur totalitatē loci. vñ nō oīz q̄ illud quod est totum totalitate eēntie i aliquo nullo° sit extra illud: sic apparet ēt in formis accidē talibus. q̄ fm̄ accidēs q̄titatē b̄st. albedo. n. ē tota i qualibet pte superficie: si accipiat totalitas essentie: q̄ fm̄ pfectam rōem sue spēi iuenit i qualibet parte superficie. Si at accipiat totalitas fm̄ q̄titatez quā b̄z paccēs: sic nō ē tota i q̄libet pte superficie. In s̄bīs at icorporeis nō ē totalitas: nec p̄ se nec p̄ accēns. nisi fm̄ perfectam rōem eēntie: r lō sicut aia ē tota i qua libet pte corporis: ita de' tol' ē i omni⁹ r singulis. 576 **T**ertius articulus: vñ p̄ sit vbiq̄ p̄ eēntiam p̄ sentiam r potētiā.

Hd³ sic pcedit: vñ p̄ male assignātur mo di existēdi deum i rebus: cū dī ḡ deus ē i oī bus rebus p̄ eēntiam potētiā r p̄ntiam. id enī per eēntiam ē in aliquo. qd̄ eēntialr ē in eo: deus at nō ē eēntialr i rebus. nō. n. ē de eēntia alicuius rei ḡ nō dī dī ḡ deus sit i reb⁹ p̄ eēntiam p̄ntiam r po tentiam. **P**retea hoc ē ēē p̄ntē alicui rei: non de eē illi: sed hoc ē deus ē ēē p̄ntē in rebus: nō desse ali cui rei: ergo dī ē ēē deū i oib⁹ p̄ eēntia r p̄ntia: sup fluim ergo fuit dicere q̄ de' sit in reb⁹ p̄ eēntiam p̄ntiam r potētiā. **P**retea sicut de' ē p̄ncipiū oīz rex p̄ suam potētiā: ita p̄ sciām r voluntate: sed nō dī de' ēē i reb⁹ p̄ sciām r voluntatem: ergo nec per potētiā. **P**retea sicut grā ē qdā pfectō superaddita s̄bē rei: ita multe sunt alie pfectōes supaddite. si ergo de' dicit ēē spālī mō i gbusdaz p̄ grāz: videt q̄ fm̄ quālibet pfectōem debeat accipi spālis mo dus eēndi deū i reb⁹. **S**z̄ ē q̄ H̄re. dicit sup cāt. cāt. q̄ de' cōi mō ē i oib⁹ reb⁹ p̄ntia potētiā r subā tamē familiarimō dī ēē i alib⁹ p̄ grāz. **B**: dō. q̄ dō dī ēē i re aliquid dupl̄r. vno mō p̄ modū cāe agen tis: r sic ē i oībus reb⁹ creatis ab ipso. Altō° sic ob lectū opationis ē i opante qd̄ p̄piū ē i opatōnibus aīc: fm̄ q̄ cognitū ē in cognoscēte: r desideratū i de sideratē. hoc igit̄ scđo mō de' spālī ē i rōnali crea tura: q̄ cognoscit r dīllgit illum actu vel bitu. q̄ hoc b̄z rōnal creature p̄ grām: vt ifra patebit dī ēē hoc modo in sanctis per gratiā i reb⁹ vero alijs ab ipso creatis quomodo sit: consideraq̄ dīm ē ex his: que i rebus humanis dicūtur. **R**er. n. dicitur esse in toto regno. s. p̄ suā potētiā: lō nō i vbiq̄ p̄ntia. Per p̄ntia xō suā dicitur aliiquid ēē i oībus: que i p̄spectu sp̄ius sūt: sicut oia que sunt in aliqua domo dicūtur ēē p̄ntia alicui: qui tñ nō ē fm̄ subā suā i q̄libet parte dom⁹. fm̄ xō suā subā vel essentiam dicūtur ali qd̄ ēē i loco. i quo eius subā habetur. Fuerunt ergo aliqui scilicet maniche. qui dixerunt dīc potestati 58 b2

Questio

156 subiecta spiritualia esse et incorporalia. visibilia vero et corporalia subiecta esse dicebat potestati principij contrarij. Contra hos ergo oportet dicere: quod deus sit in omnibus per potentiam suam. Fuerunt vero alii qui intercederent omnia esse subiecta divinae potentie: tamen prudenter diuinam visibiliter huius inferiora corpora non extendebat: ex quo per persona dicitur Job. xxii. Circa cardines celi perambulat nec nostra considerat: et hoc oportuit dicere: quod sit in omnibus per suam potentiam. Fuerunt vero alii qui dicerent omnia ad dei prudenter pertinere: tamen posuerunt omnia non immediate esse a deo creata: sed per intermedias creature et ille creauerunt.

142 alias. et hoc oportet dicere quod sit in omnibus per essentiam. Sic ergo est in omnibus per potentiam in quantum omnia eius potestati subdatur: est per potentiam in omnibus in quantum omnia nuda sunt et aperta oculis eius. Est in omnibus per essentiam in quantum adest omnibus: ut causa essendi: sicut dictum est.

Ad primum ergo dicitur: quod sit in omnibus per essentiam: non quidem reperitur: quasi sit de essentia eius: sed per essentiam suam: quod sub sua adest omnibus: ut causa essendi: sicut dictum est.

Ad secundum dicendum: quod aliquid potest dici prius alicuius in quantum subiacet eius aspectui: quod non distat ab eo secundum suam subiam: ut dictum est. et ideo oportuit duos modos ponendos. per essentiam et potentiam. **A**d tertium dicitur: quod de ratione scie et voluntatis est per scientiam in scientie: et voluntate in volente. unde secundum secundum est magis res sunt in deo: quod sit in rebus: sed de deo per potentiam est per principium agentis in aliud. unde secundum secundum agens operatur et applicatur rei exteriori: et sic per potentiam potest dici agentes esse in altero. **A**d quartum dicitur: quod nulla alia perfectio superaddita habeat facit deum esse in aliquo: sic obiectum cognitionis et amationis nisi gratia: et hoc sola gratia facit singulariter modum eandem deum in rebus. Est at aliis singulis modis eandem deum in hoc per unionem aequalis suo loco agere.

5^a pte. q. 2^a 4^a articulus: ut per videtur sit prius dei.

42 **H**oc quod per videtur. ut per videtur non sit per ipsum deum. **A**utem deus. vel non. secundum secundum est videtur et separatus. **M**ateria est prima: cum sit in omnibus corporibus. et videtur neutrum aut hoc est deus: ut ex primis postquam est videtur non est prius dei.

15 **P**reterea numerus est in numero: vegetat sapientiam. ergo aliis numeris est: qui est in toto universo: et ita videtur. **P**reterea totus universus est quod das totum corpus perfectum: ut deus in primo: et secundum. sed totum universum est videtur: quod extra ipsum nullus locus est. non ergo solus deus est videtur. **P**reterea si aliquod corpus est infinitum: nullus locus esset extra ipsum: quod est videtur: et sic esse videtur non videtur proprius dei. **P**reterea anima ut dicit Augustinus in libro de trinitate. est tota in toto: et tota in qualibet eius parte: si ergo non esset in mundo nisi unius soli animalis anima eius est videtur: et sic est videtur non est proprium dei. **P**reterea ut dicit Augustinus in epistola ad voluntarii: anima ubi videtur ibi sentitur: et ubi sentitur ibi vivit. et ubi vivit ibi est: sed anima videtur quae videtur successiva videtur: videtur est totum celum: ergo anima est videtur. **S**ed contra est quod Ambrosius dicit in libro de spiritu. quis audeat creature dicere spiritum.

sanctum: qui in omnibus et videtur et separatum est: quod videtur divinitatis est prius. **C**ontra dicitur: dico enim videtur prius et per se est prius dei. dico autem videtur prius quod est in se totum est videtur si quod. non est videtur prius secundum videtur quod est in se totum est videtur si quod. non est videtur prius homini: sed denti: enim videtur per se dico id cui non est videtur est videtur per accidentem per aliquod suppositum factam: quod sic granum milii est videtur supposito per nullum aliud corpus est: per se igitur videtur est videtur alicui: quod tale est per qualiter positione facta sequitur illud est videtur: et hoc pro conuenienter deo: quod in quantum loca ponatur: est si ponatur infinita propter ista que sunt: oportet in omnibus est deum: quod nihil potest esse nisi per ipsum sic igitur est videtur prius et per se videtur deo et est prius eius: quod quotcumque loca ponatur: oportet in quolibet sit deus: non secundum sed secundum seipsum. **A**d primum ergo dicitur: quod videtur et materia prima sunt quod videtur secundum secundum non est secundum id est videtur: **A**d secundum dicitur: quod videtur et materia cu[m] sit accidentem non est per se sed secundum pacem in loco: nec est totus in quolibet numeratore: sed secundum partem et sic non sequitur quod sit primo et per se videtur. **A**d tertium dicitur: quod videtur totus corpus videtur et secundum secundum est videtur: sed non prius: quia non totum est in quolibet loco: sed secundum suas partes: nec iterum per se: quia si ponatur aliquia alia loca non esset in eis. **A**d quartum dicendum: quod si est corpus infinitum est videtur: sed secundum suas partes. **A**d quintum dicendum: quod si est videtur solus aequalis eius est videtur: non primo quidem: sed per accidentem. **A**d sextum dicitur: quod cum deus aequaliter videtur: potest intelligi duplum: uno modo secundum quod hoc aqueritur alicubi determinat actum videtur ex parte obiecti: et sic verum est quod dum celum videtur in celo videtur: et eadem ratione in celo sentitur: non tamen sequitur quod in celo viviat vel sit: quia vivere et esse non imparet actu transiunt in exterius obiectum. Alio modo potest intelligi secundum quod adverbium determinat actum videtur secundum quod existit a videtur: et sic videtur est per animam ubi sentitur et videtur ibi est et vivit secundum istum modum loquitur: et ita non sequitur quod sit videtur.

Contra quod dicitur de immutabilitate dei.

Onus equenter est

Considerandum est immutabilitate et eternitate domini: quod immutabilitatem consequitur.

Littera immutabilitatem vero querunt duo. **P**rimo videtur de sit oportet immutabilis. **S**econdo videtur est immutabile sit prius de.

Primus articulus: videtur deus sit oportet immutabilis.

Hoc primum sic proceditur. videtur deus oportet non sit immutabilis. quod enim mouet se ipsum est aliquid modo immutabile: sed sic dicit Augustinus. super genitivum ad literam. Spissus creator mouet se nec per se ipsum nec per ipsum. quod est aliquo modo mutabilis. **P**reterea sapientia. dicitur de sapientia quod est immutabilis: omnibus mobilibus: sed deus est ipsa sapientia: quod est immutabilis. **P**reterea appropinquari. et elongari motum significare: hoc autem dicitur deo in scriptura. Iacobus. Appropinquare deo: et appropinquabit vobis. quod deus est immutabilis. Sed est

•IX

qđ dř mat. iij. Ego de' r nō mutor. ¶ 12° dō. qđ ex p
missis : onditur deū cē oio inutabiles. ¶ Prio q'
dem qz supra onſū ē: eē aliquid p̄mū ens qđ deū di-
cim': r q̄ bni' p̄mū ens ož cē puz actū absq̄ p̄mis-
tione alicui' potētē: eo qđ potētia simplr ē posteri-
or actu'. Omne at qđ q̄cūc mō mutat ē aliquo mō
i potētia. ex q̄p̄z q̄ ipossibile ē deuz aliq̄ mō mutari.
12° qz oē qđ mouetur q̄tu ad aliqd manet. r q̄tu ad aliqd
transit: sic quod mouet de albedine in nigre
dīnē māet fm subaz: r sic in oī eo qđ mouet attēdit
aliqua p̄positio. Qñsum ē at supra: q̄ i deo nulla ē
p̄pō: s̄z ē oīo simplex: vnde manifestū ē q̄ deus mo-
uerit non pōt.) 3°: quia oē quod mouet motu suo a
liquid acquirit r pertingit ad illud ad quod prius n̄
ptingebat: deus ē cum sit ifinitus p̄p̄bēdēs in se
oēm plenitudinē perfectiōis toti' eē: non pōt ali-
quid agrere nec extēdere se i aliquid ad quod p̄ius
nō ptigebat. vñ nullo mō sibi p̄petit motus: r inde ē
q̄ qdam atiquor̄ q̄si ab ipsa veritate coacti posue-
runt p̄mūm p̄cipiū cē imobile. ¶ Ad p̄mūm q̄
dicēdum q̄ Aug. ibi loqtur fm modū q̄ plato dice-
bat p̄mū mouēs mouere seipm̄: oēm opatiōem no-
minās motū: s̄z q̄ ēt ipz intellige r velle r amare mo-
tus qdā discūtur: qz q̄ de' intelligit r amat seipm̄: fm
b̄ dixerūt: q̄ deus mouet seipm̄: nō at fm q̄ motus
r mutatio ē. exntis in potentia: vt nūc loqm̄ur d̄ mu-
tatione r motu. ¶ Ad 2° dō. q̄ sapientia dicitur mo-
bilis cē similitudinarie: fm q̄ suam similitudinez dis-
fundit vsq̄ ad vltima rerum. nibil. n. cē pōt: qđ non
pcedat a dīna p̄ q̄dam imitatōem: sic a prio
pncipio effectino r formalis: put ēt artificiata pce-
dit a sapia artificis: sic iḡ inq̄stū similitudo dīne sapi-
ētie q̄datum pcedit a sup̄m̄: q̄ magis p̄cipiant de
ei' similitudine vsq̄ ad infima rez: q̄ mīlus p̄cipiat
dī cē q̄dam pcessus r motus dīne sapie in res: sicut
si dicamus sole pcedē vsq̄ ad terrā in quantum ra-
dius luminis eius vsque ad terram ptingit. Et hoc
mō exponit Dio. i. c. cc. Hier. dices q̄ oīs pcessus di-
uīne manifestationis venit ad nos a p̄re lumenum
moto. ¶ Ad 3° dō. q̄ bi' dicūt d̄ deo in scripturis
metaphorice. sic. n. dī sol itare domūl exire inq̄
sum radius eius ptingit ad domū: sic dī deus appro-
pinquare ad nos vel recedē a nob̄ inq̄stū p̄cipimus
iſuetiam bonitatis ipius vñ ab eo dīficiimus.

non ē solius dei p̄p̄lūm ēē īmutabili. Sz ḡtārā ē quod dicit Aug. i. l. d nā bōi. Solus dūs īmutabilis est: qāt fecit: q̄ cx nibilo sūt: mutabiliā sunt. R d. q̄ solus dūs ēōnō īmutabili. Q̄is ḡtārā creatura aliq̄ modo ē mutabili. Sc̄idēū ē. n. q̄ mutabile p̄t dupl̄r dīci alsqd. vno mō p̄ potētiam: q̄ i sp̄ ē. alio p̄ potētiam q̄ i alio ē. oēs. n. creature ante sp̄ēēt non erant possibiles cē p̄ aliquā pōm creatā: cū nullū creatū sit eternū: sz p̄ solā pōm dīna z i sp̄tū dūs poterat eas in ēē p̄duce. sīc ḡtārā ex volūtate dei depēdet q̄ res i eē p̄duxit: ita ex volūtate elus depēdet q̄ res in ēē p̄duxit. n. a. l. r. eas i eē p̄duxit: q̄ semp̄ eis eē dando. vñ si sūt actiōem eis subtrahēt oia i nibilū redigeret: vt p̄z p̄ Aug. iiiij. sup̄ genū ad l̄faz: sic lḡt in pō creato 508 ris sūt: vt res eēēt anīq̄ eēēt in seip̄s: ita in pō cre atoris ēpostq̄ sūt in seip̄s: vt nō sūt. sic lḡt q̄ potētiam q̄ ē in altero. s. deo sunt mirabiliā i sp̄tū ab sp̄ ex nibilo poterāt p̄ducī in cē: t̄ de eē p̄nt reduci in n̄ ēē. Si ḡtārā dicat aliqd mutabile p̄ pōm in sp̄ existēt sic ēt aliq̄ mō ois creature ē mutabilis. Est. n. i crea tura duplex pō. s. actiua t̄ passiua: dico ḡtārā pōm passi uam bz̄ quā aliqd asseq̄ p̄t suā pfectiōem: vñ i essen dovl̄ incōseq̄ndo finē: si iḡt attēdat mutabilitas rei fm̄ pōm ad cē: sic non i omnisb̄ creaturis ē mutabili tas: sz i illis solum i qb̄ illud quod ē possibile in eis p̄t stare cū nō eē: vñ in corp̄ibus iferiorib̄ ē muta bilitas ēt fm̄ cē subale: q̄ mā coz̄ p̄t cē cum p̄lūtiōne forme subalis ip̄oz: t̄ q̄tu ad cē accītale si su biectum ēpatiat̄ secū priuatiōem accīdet̄: sic h̄ s̄bm̄ bō ēpatit̄ secū nō albū: t̄ iō p̄t mutari de albo in nō albū: Si h̄o sit tale accīns quod ēseq̄tū p̄cipia cēn tialia subi: priuatio illi⁹ accītis nō p̄t stare cū s̄bo. vñ subi nō p̄t murari fm̄ illud accīns: sic n̄ p̄t fieri nigra. In corp̄ibus h̄o celestib̄ mā nō ēpatit̄ se cū priuatiōem forme: q̄ forma p̄ficit totā potētialitātē materie: t̄ iō non sūt mutabiliā fm̄ cē subale: 367 sz fm̄ cē locale: q̄i subm̄ ēpatit̄ secū priuatiōem hui⁹ loci vel illius. Sube h̄o i corporē: q̄i sūt ip̄e forme sublīstēres: q̄i n̄ se h̄nt ad cē ip̄az: sic p̄t ad actū: non op̄atūt̄ secū priuatiōes hui⁹ act⁹: q̄eē ēseq̄tū formā t̄ nibil corūp̄it̄: nisi ad h̄ q̄d amittit̄ formā. vñ i ipsa 265 forma non ē p̄t ad nō cē: t̄ iō bulus sube sunt imu tabiles t̄ iuariabiles fm̄ cē: t̄ h̄ ē q̄d dicit Dio. x. ca de di. no. q̄ sube istellectuales create mundū sūt a ge nerationē t̄ ab oī variationē: sicut icorporales t̄ ima teriales: sed tamē remanet in eis duplex mutabi litas: vna fm̄ q̄ sunt in potētia ad finēm: t̄ sic ē ē mutabilitas secunduz electionē de bono in maliū: vt Dam̄. dīc. Alia bz̄ locum inq̄stū x̄tute sua finita p̄t attingere qdā loca q̄ prius non attingebat: quod d̄ eo dīci nō p̄t: q̄ sua infinitate oia loca replet. vt su p̄a dictuz est̄: sic igit̄ in omni creature est poten tia ad mutatiōez vel bz̄ cē subale sic corpora corrup tibilia vel fm̄ cē locale tm̄ sicut corpora celestia: vel fm̄ ordinē ad fīnē t̄ applicationē x̄tutis ad diuersa 49 sic in āgeliis: t̄ vlr̄ oes creature cōit̄ sūt mutabiles 333 a fm̄ potētiam creatiis: i cui⁹ potestate ē cē t̄ non esse 42

HD 2° sic pceditur: vñ q̄ cē immutabile nō sit
ppriūm dei. Dīc. n. phs in. h. meth. q̄ mā est
in oī eo quod mouetur: s̄z sube q̄dam create
sicut angelī t̄ aie non hñt mām: vt quibusdam vñ: ḡ
cē immutabile non est ppriūm dei. ¶ Preceia oē qđo
mouēt: mouēt pp aliqüē finē: quod ḡ lam p̄uenit ad
vltimū finē nō mouēt: s̄z qđā creature iā p̄uenērūt
ad vltimū finē: sic oēs beati: ḡ aliqüē creature sūt i
mobiles. ¶ Preceia oē quod ē mutabile ē variabile
s̄z forme sūt iuariabiles. dīc. n. in libro. vi. p̄ncipiorū
q̄ forma ē in simplicet t̄ iuariabilis cēntia p̄sistens. ḡ

Questio

ex. vnde cu deus nullo istoꝝ modoꝝ sit mutabilis p̄p̄iuꝝ et̄ oīno immutabili eē. Ad primū ḡ dō. ḡ obiectio illa pcedit de eo qd̄ est mutabile fm esse substantiale v̄l accitale. de tali. n. motu p̄hi tracta rauerunt. Ad 2° dō. ḡ angeli boni supra imutabilitatem eēndi: q̄ sp̄etit eis: fm nām bñt imutabilitatem electionis ex dina trut: tñ remanet in eis mutabilitas fm locū. Ad 3° dō. ḡ forme dicuntur iuariabiles: q̄ non p̄it eē subiectum variationis: subij ciūt tñ variationi içstum subm fm eas variat: vñ partz: fm q̄sūt sic variat: nō. n. dicūt entia quasi sint subiectū cēndi: s̄z q̄ eis aligd ē. et̄ sic p̄z: solutio ad obiecta.

b 29 Decima questio de eternitate dei.

Einde queritur

Dec eternitate. Et circa h̄ q̄rūtūr. vi. Pr̄io qd̄ sit eternitas. 2° vñ deus sit eternus. 3° vñ eē eternū sit pp̄um dei. 4° vñ eternitas differat ab euo et̄ tpc. 5° de d̄ra eui et̄ tēporis. 6° vñ sit vñ euū tñ: sic ē vnum tēpus et̄ vna et̄nitas. Ut̄ sit quenās diffinitio quam Boe. p̄dit. v. de solatioē dices: ḡ et̄nitas ē interminabilis v̄te tota simil et̄ pfecta possesso.

Pr̄imus articulus.

45 **A**d primū sic pcedit. Ut̄ q̄ non sit quenās diffinitio eternitatis. qua Boe. ponit. v. de consu. dices: ḡ et̄nitas ē interminabilis v̄te tota s̄l et̄ pfecta possesso. Interminabile. n. negatio d̄r. negatio non ē de ro: nisi coꝝ que sunt deficienia: qd̄ eternitati nō sp̄etit: ḡ i diffinitione eternitati nō d̄z ponit interminabile. Preterea et̄nitas duratio nē qndam significat: duratio at̄ maḡ respicit. esse q̄ vitam: ḡ nō debuit ponit in diffinitione eternitati v̄ta s̄z maḡ eē. Preterea totū d̄r qd̄ bz partes. hoc aut̄ eternitati nō quenit: cū sit simplex: ḡ i cōuenienter d̄r tota. Preterea plures dies non p̄it eē s̄l nec plura t̄p̄: sed in eternitate plaliter dicuntur dices: t̄pa: d̄r enī Michæ. v. Egressus ei ab initio a dieb̄ eternitatis: et ad ro. xvij. c. fm reuelatioē misteriū t̄p̄: eē nō taciti. ḡ et̄nitas nō ē tota s̄l. Preterea totū et̄ pfectū sit idē: posito s̄z ḡ sit tota: superflue additur ḡ sit pfecta. Preterea possesso ad duratōnem non pertinet: et̄nitas at̄ quedam duratio ē. ḡ et̄nitas non ē possesso. 48. dō. ḡ sicut in cognitōe simplicium oꝝ nos venire per composita: ita in cognitionem eternitatis: oꝝ nos venire per tēpus: qd̄ n̄ bil aliud ē q̄ numerus motus fm prius et̄ posterius cum. n. i quolibet motu sit successio et̄ vna ps p̄ al teram: ex h̄ quod numeramus prius p̄ posteri: i mo tu app̄bendimus t̄p̄: qd̄ nihil aliud ē q̄ numerus pri oris et̄ posterioris i motu: i eo at̄ q̄ caret motu: et̄ s̄p̄ codē mō se bz: non ē accip̄ prius et̄ posteri: sic igit̄ rō t̄pis cōsistit in ueratioē prioris et̄ posterioris i motu: ita i app̄bēstionē v̄niformitatis ei. qd̄ est oīno ex motum: cōsistit rō eternitatis. Itē ea dicuntur tēpore

mensurari: q̄ principiū et̄ fine bñt in t̄pe: vt d̄r ln. llii. pby. et̄ h̄ iō: q̄ in oīeo q̄b mouet̄ ē accipe aliquō pr̄in̄ et̄ aliquē finē. Qd̄ eo ē oīno immutabile sic nec succiōne: ita nec p̄n̄ aut̄ finē bñt pōt. Si ḡ ex duob̄ no tificatur eternitas. Pr̄io ex h̄ ḡ id qd̄ ē i eternitate ē interminabile. i. p̄ncipio et̄ fine carēs vt termin' ad vtrūq̄ referat. Sc̄do p̄ h̄ ḡ ipa et̄nitas successiōe caret tota s̄l ex̄ns. Ad p̄ ḡ dō. ḡ simplicia cōsue uerūt p̄ negatiōem diffiniti: sic p̄st̄ ē cui p̄s nō ē: qd̄ nō iō ē: ḡ negatio sit de et̄nita coꝝ: sed q̄ intelle ctus n̄ q̄ p̄io ap̄phēdit cōposita: i cognitōe simplicium puenire nō potest: nisi p̄ remotōem cōpositōis. Ad 2° dō. ḡ illud qd̄ ē v̄c eternū non soluz ē ens sed viuēs: et̄ ipm viuēs extēdit qd̄amodo ad opa tiōem non at̄ ad eē: p̄cessio at̄ durationis ȳ atten di fm opatiōem maḡ q̄ fm eē: vñ tēpus ē numer' motus. Ad 3° dō. ḡ et̄nitas d̄r tota: n̄ q̄ bz ptes: s̄z içstū nihil ei deest. Ad 4° dō. ḡ sic d̄s cū sit i corpore noib̄ rez corporallium metaphorice i scrip turis noīatur sic eternitas tota s̄l ex̄ns nomib̄ tēporalib̄ successiōis. Ad 5° dō. ḡ in tēpore ē duo cōsiderare. i. ipm tēpus qd̄ ē successiōum et̄ nūc tēporis qd̄ ē ipfectorum: dicit ḡ tota s̄l ad remouendū t̄ps et̄ pfecta ad excludēdū nūc tempozis. Ad 6° dō. ḡ illud quod possidet strīm̄: r̄gete hēt: ad designan duz: ḡ imutabilitē et̄ in deficiētiam et̄nitat̄ v̄lus ē noī possessionis.

Sc̄ds articulus: vt p̄ deus sit eternus.

46 **A**d 2° sic pcedit. Ut̄ q̄ de: nō sit eternus Nihil. n. factū pōt dici d̄ deo: sed eternitas ē aligd factū. Dic. n. Boe. ḡ nūc fluens fac t̄ps: nūc st̄as facit eternitatē: et̄ Aug. dicit i li. lxxij. q̄stionuz: ḡ deus ē actor eternitatis: ḡ de: nō ē et̄n̄. Preterea quod ē ante eternitatis et̄ post eternita tem nō mēsurat eternitate: sed de: ē an et̄nitatē. vt d̄r in li. de cauf. et̄ p̄ eternitatis. d̄r. n. exo. lli. ḡ dñs regnabit i eternū et̄ vltra. ḡ eē eternū nō quenit dō. Preterea eternitas mensura quedam ē: s̄z deo nō quenit eē mensurati: ḡ nō sp̄etit ei ē eternū. Preterea in eternitate nō ē p̄s p̄teritorum vel futurū cū sit tota s̄l. vt dictū ē: s̄z d̄ do dicunt i scripturis v̄ba p̄ntis tēporis p̄teritorum vel futuri: ḡ de: nō ē eternus. S̄z cōtra ē qd̄ dicit Athanasius. Eternus p̄ eternus filius eternus. s. f. 45. dō. ḡ rō eternitati consequitur immutabilitatem sicut ratio temporis consegitur motum: vt ex dictis p̄z: vnde cum deus sit maxime immutabilis: sibl maxime competit eē et̄num: nec solum ē eternus: sed est sua eternitas: cum tamen nulla alla res sit sua duratio: q̄ non ē suū eē deus autem ē suū esse v̄niforme: vnde sic ē sua et̄nita ita ē sua et̄nitas. Ad p̄ ḡ dō. ḡ nūc st̄as d̄r sa cere et̄nitatē fm nām app̄bēstionē: sic. n. cāt̄ In nob̄ app̄bēstionē tēporis: eo qd̄ app̄bēdim̄ fluxum ipsius nūc ita cāt̄ in nob̄s app̄bēstioē et̄nitat̄ içstum ap̄bēdim̄ nūc st̄as: qd̄ at̄ dicit Aug. ḡ dcus ē actor eternitatis: intelligitur de eternitate p̄cipata: eo. n. modo coicat deus suam eternitatem aliquibus q̄

z suā imutabilitatem: t p hoc p; solo ad 2°. Nā de dicitur eē ante eternitatē: pūt participat a subijs v materialib; vñ t libidē dī q; intelligentia parifica tur eternitatē: qd̄ at dī in exo. Dns reg. in eter. z vltra. Sciedū q; eternum accipit ibi p seculo: sicut b; alia translatio. Sic igr q; regnabit vltra eternū quia durat vltra quodcūq; seclm. i. vltra quancūq; durationē datā. nibil ē. n. aliud seclm q; piodus cuiuslibet rei: vt dī in li. i. de celo: vel dī ē vltra eternū regnare: q; si ēt aliqd aliud sēg eēt vt motus celi b; quosdam phos: tñ dñs vltra regnat. Inq̄tum ei⁹ re gnum ē totū simul. Ad 5° dō. q; eternitas n̄ ē aliqd q; ipse deus. Unū nō dī deus eternus. quasi sit aliquo mō mēsurat: sed accipit ibi rō mēsure fīm appre hensionē n̄rāz tm̄. Ad 4° dō. q; vla diuersorum tempoz attribuit deo. inq̄tum eēnitas: oīa t̄pā in cludit: nō q; ipse variet p p̄s p̄teritū z futurum.

Tertius articulus: vtp; eē eternū sit p̄priū dei.

H 5° sic pceditur: vtp; q; cē eternum nō sit so li deo. p̄priū. Dicīt. n. Dan. xii. q; qui ad iusti clā erūdunt plurimos: erunt quasi stelle in ppetuas eternitates. Nō at cēnt plures eternitates. si solus deus eēt eternus: nō lḡ solus de' ē etern'. **P**recea Mat. xxvi. dī. Ite maledi. in ig. eter. non igitur solus deus est eternus. **P**reterea oē necessariū ē eternum. sed mīlta sūt necessaria: sicut omnia pncipia demōstratiōis z oēs ppositiōes dīmon stratiue: g; non solus de' ē etern'. **S**z̄tra ē quod dicit Aug. ad Marcellā. Deus solus ē q; exordiū nō b;. quicqd at exordium b; nō ē etern': solus g; deus ē eternus. **R**. dō. q; eēnitas vere z p̄p; ie in solo deo ē: q; eternitas immutabilitatē consequitur: vt ex dictis p̄z: solus at deus ē oīo imutabilis vt ē su peri⁹ onſum: Scdm tñ q; aliqd ab ipso imutabilita tem p̄cipliunt: b; hoc aliqd ei⁹ eternitatis participat. **Q**uedā g; q̄tum ad hoc imutabilitatem sortiuntur a deo: qd̄ nunq̄ cē dīsinunt: b; hoc dicit ecclistes. p̄io de tra: q; in eternū stat. Quedā ēt eterna i scrip turis dicūt: ppter diuturnitatē duratiōis. licet corruptibiliā sūt: sicut dicit in ps. dicūt montes eterni. z deuo. xxiiij. et dī. De pomis colliū cēnop. Quedam autēz ap̄plus participant de rōe eternitatē inq̄tum habēt itransmutabilitatem vel b; eēvel vltierius fīm opationem: sicut angeli z beatī qui vbo fru untur: q; q̄tum ad illaz visionem vbi non sunt i san ctis volubiles cogitationes: vt dicit Aug. xv. d̄ tri. vñ z videntes deum dicūt babēre vitam eternā: fīm illud Jo. xviii. Hec ē vta eterna vt cognoscant z c. **A**d primū ergo dō. q; dicūt multe eternitas fīm g; sunt multi p̄cipates eternitatē ex ipsa dei p̄teplatiōe. **A**d scdm dō. q; ignis Inferni dicit eternus pp̄ itermittitatem tm̄. Est tñ in penis eoz trasmutatio fīm illud Job. xxiiij. Ad nimium calorē transibunt ab aquis nūiū. Unū i inferno nō ēvera et nitas sed magi t̄ps b; illud ps. Erit tempus eoꝝ i se. **A**d 5° dō. q; necessarium significat quēdam modum veritatis. Uerum at fīm p̄hm. vñ. metba. ē i in/

tellectu: fm hoc sigtur & et necessaria sūt eterna: q; sunt i intellectu etno qui ē intellectus diuin' solus. vñ non segtūt q; aliquid extra deum sit eternum.

Quart⁹ articul⁹. vtp; eternitas differat ab eoꝝ z t̄pe.

H 4° sic pceditur vtp; eternitas nō sit aliud a tempore. impossibile ē enim duas cē mē suras durationis sit: nisi vna sit pars alteri us: nō. n. sūt sīl' duo dies vel due horae: sed dies z hora sit siml: q; hora ē pars diei: sed eternitas z tempus sunt sīl: q; vtricū mensuram quandam durationis iporat: cū iiḡ eternitas n̄ sit pars t̄pis: q; eternitas excedit t̄pus z icludit ip̄z. vtp; q; t̄ps sit pars eternitatis z non aliud ab eternitate. **P**recea scd̄ p̄bilo. in. iiiij. phys. nūc temporis mēt idē in toto t̄pe: sed h̄ vtp; cōstituere rōem eternitatis: q; sit idēz indiuisiblē se hñs in toto decursu t̄pis: g; eternitas ē nūc tempoz: sīl nūc t̄pis nō ē allud fm subama t̄pe: g; eternitas non ē aliud fm subama tempore. **P**recea sic mensura p̄mi motus ē mēsura oīum motuī: vt dī in. iiiij. phys. si. ita vtp; q; mēsura primi cē sit mensura oīis eē: sed eternitas ē mēsura p̄mi cē: qd̄ ē cē diuinū: g; eternitas ē mēsura oīis eē: sīl cē rex corruptibiliū mēsura t̄tē porc: g; t̄ps vel ē eternitas v̄l aliqd eternitatis. **S**z̄z̄ ē q; eternitas ē tota sīl: i t̄pe at ē prius z posteri⁹: g; t̄pus z eternitas non sit idē. **R**. dō. q; manifestū est t̄ps z eternitatē nō eē idē: sīl bui⁹ diuersitatis rōem q; dam assignauerūt ex hoc q; eternitas caret pncipio z fine. t̄ps aut b; pnci⁹ z fine: sīl hec ē v̄ra p accīst̄ n̄ p sc̄: q; dato q; t̄pus sēp fuerit: z semp futurū sit b; pōm eoꝝ g; motum celi ponūt sempiterñ: adhuc remābit differētia iter eternitatē z t̄pus: vt dīc Boe. ilī. d̄ sol. ex hoc q; eternitas ē tota sīl: quod t̄pi nō conuenit: quia eternitas ē mensura eē permanentis tempus v̄o ē mēsura motus: si tñ p̄dicta differētia attēdatur q̄tū ad mensurata z non quātū ad mēsuras sic b; aliam rōem: quia solum illud mensuratur t̄pe qd̄ b; pncipiū z fine i t̄pe: vt dīc i. iiiij. physi. vñ si mot̄ celi sēp duraret: t̄ps n̄ mēsureret ipsum. fm suam totā duratiōem: cu ifinitū nō sit mēsurable: sīl mēsureret quālibet circulatiōem: q; b; p̄n⁹ z fine in t̄pe. Pōt tñ z alia rōem habēt ex p̄te līstap mēsura p̄p̄ si accipiat finis z p̄n⁹ in p̄o: q; ēt dato q; t̄ps sē per dure: tñ possiblē ē signare in t̄pe z pnci⁹ z fine accipie dō aliquas p̄tes ip̄i⁹: sīc dicimus p̄n⁹ z finez dīcīvel anni quod non contiḡt in eternitate: sed tamē iste dīc sequūt cam q̄ ē p̄ se z p̄io differētiam per b; q; eternitas ē tota sīl nō at t̄ps. **A**d p̄z g; dō. q; rō illa p̄cederet: si t̄ps z eternitas cēnt mēsura vñi⁹ genēris qd̄ p̄z ee falsū ex his q; t̄ps eternitas mēsura. **A**d 2° dō. q; nūc t̄pis ē idē subo in toto t̄pe sīl dif ferēt rōne: eoꝝ q; sīc t̄ps rīdet motuī: ita nūc t̄poris rīdet mobili. mobile ē at idē subo i toto decursu t̄poris: sīl differēt rōe iquātū ē hic z ibi: z ista alēnatio ē mot̄ silr fluxus t̄pī nūc b; q; alēnāt rōe ē t̄ps eternitas at manet eadē z subo z rōne. vnde eternitas non ē idem quod nūc temporis. **A**d 3° dō. q; sīc eternitas ē p̄pria mensura t̄pīs eē: ita t̄ps est p̄pria

Questio

mensura mot^o. Unū fz q̄ aliquid eē ūcedit a pmanētia eēndi: r subdit̄ trāsmutatiō: fz b̄ ūcedit ab eternitate: r subdit̄ tpe. Esse q̄ rex corruptibiliū q̄ ē trāsmutabi le: nū mēsurat̄ eternitate fz tpe: r tps. n. mēsurat̄ nō solū que trāsmutat̄ i actu: fz q̄ ū trāsmutabilis. vñd̄ nō so lu mēsurat̄ motu: fz et̄ quiete: q̄ est ei^o q̄ d̄ vñtū est mo ueri: r nō mouet̄

Quic^o articul^od̄rā eui^o r tpi^o.

H 49 D̄ gñtū sic pcedit. Ur̄ q̄ euū nō sit aliō a tpe. Diē n. Aug. viii. sup gen. ad lit. q̄ ds mouet creaturā spiritualē p̄ tps: fz euuz d̄f eē mēsu ras p̄ ritualiū subaz: ḡ tps nō d̄rt ab euo. **P**reterea d̄ rōc tpi^o est q̄ beat prius r posterius d̄ rōc xō et nitatis est q̄ tota sit: ut dictu^e est: fz euū nō est eternitas. d̄r. n. eccl. s. j. q̄ sapientia eterna ē ante euū: ḡ nō est totū sūl: fz b̄ p̄i^o r posterius: r ita est tps. **P**reterea si in euo nō est prius r posterius: sequit̄ q̄ i cui ternis nō d̄rat eē vñ fuisse r futurū esse: cuī iḡ sit im possibile euaterna nō fuisse: sequit̄ q̄ ipossible sit ea nō futura eē: q̄ falsu^e est: cū de^o possit ea reducere i nibilū. **P**reterea cū duratio euaternorū sit infinita ex pte p^o: si euū sit totū sūl: segnur q̄ alliquid cratū sit in finitu in actu: q̄ est ipossible: non iḡ euuz d̄rt a tpe. **S**ed h̄ ē q̄ diē Boe. qui tps ab euo i^r iubes. **R** dō: q̄ euuz d̄rt a tpe r ab eternitate mediū existens inter illa: fz boz d̄raz aliqui sic assignat̄ dicentes q̄ eternitas principio r fine caret. Euum b̄z princiū: fz nō finē: tps at b̄z princiū r fine: fz b̄ d̄ra est per accns: sicut supra dictu^e: q̄ si etiā semip euaterna fuissent: r sēp futura eēnt: vt alig ponit: l̄ etiā si qñq defice rēt: q̄ dō possiblē eēt adhuc euuz distingueret ab eternitate r tpe. Alij vero assignat̄ d̄rainter h̄ tria p̄ hoc q̄ eternitas nō b̄z p̄i^o r posterius: tps at b̄z prius r posterius i nouatione r veteratōe fz hec positio implicat̄ dicto: q̄ quidē manifeste appetat: si in nouatio r veteratōe referant̄ ad ipaz mēsurā: cū. n. prius r posterius duratiōis nō possit eē sūl si euuz b̄z prius r posterius: o^r p̄ priorē pte eui recedēt poste rior d̄ nouo adueniat: r sic erit i nouatio i ipo euo sic in tpe: si xō ūferat ad mēsurata: adhuc seq̄t̄ incōueniens. ex h̄. n. res tps iueteratē tēpore: quod habet esse trāmutabile: r ex trāsmutabilitate mēsurari est p̄i^o r posterius in mēsura vt. p^o ex. iiiij. phy. si iḡ tps euaterna nō sit inueterabile nec innouabile: b̄ erit: q̄ esse eius ē trāsmutabile: mēsura ḡ eius nō h̄ebit p̄i^o r posterius. **E**st ergo dō q̄ eū eternitas sit mēsura esse permanētis fz q̄ aliquid recedit a pmanētia eēndi: fz b̄ ūcedit ab eternitate: quedā at si recedēt a pmanētia eēndi: q̄ eē cox ē subz trāsmutatiōis vñ in trāsmutatione ūsūt̄ r hui^o mēsurant̄ tpe siē om̄s motus r ēt eē oiu^o corruptibiliū: quedā xō recedunt minus a pmanētia eēndi: q̄ eē cox nec trāsmutatiōne ūsūt̄: nec ē subz trāsmutatiōis: tñ hñt̄ ū trāsmutatiōne adiunctā l̄ in actu vñ i potētia: siē p̄ incorporib⁹ celestib⁹: quorū eē ūstātiale ē trāsmutabile tñ esse intransmutabile habet cum transmutabilita te secundum locum: r similiter patet d̄ angelis q̄ ba

bent esse intransmutabile cum transmutabilitate fz electionem: quantu^s ad eorum naturā pertinet r cu trāsmutabilitate intelligentiaz r affectuum r loco rum suo mō: r iō būt̄ i mēsurant̄ euo: q̄ est me diū inter eternitatez r tps: eē at q̄d mēsurat̄ eterni^o 333 a tas nec est mutabile nec mutabilitati adiunctum: sic ergo tps. habet prius r posterius: cuiz at non habz in se prius r posterius: sed ei ūiungi p̄nt̄ eternitas at non b̄z prius neque posterius: neque ea cūpatitur. **A**d primum ergo dō q̄ creature spirituales quantum ad affectiones r intelligentias i quibus est successio mēsurant̄ tpe: vñ r Aug. ibidem dicit: q̄ 288 p̄ tps mouerī est per affectiones moueri. Quantum vero ad eorum esse naturale mēsurātur euo: sed quantiā ad visionem glorie participant eternitatez. **A**d 2° dō. q̄ euum est totum sūl: non tñ est eternitas: q̄ cūpatitur secum prius r posterius. **A**d 3° dō q̄ in ipso esse angeli in se considerato non ē d̄rā preteriti r futuri: sed solū fñm adiuctas mutationes: sed quod dicimus angelum esse vel fuisse vel futurū esse d̄rt fñm acceptione intellecus nostri qui accipit esse: angeli per cōparationē ad diuersas partes tem poris: r cum dicit angelū ē vel fuisse supponit aliquid cum quo eius oppositum non subdit̄ diuine poten tie: cuī xō dicit futurū esse nondū supponit aliquid. **U**nū cum esse r non esse angeli sublit̄ dñe potentie absolute cōsiderando. pōt̄ deus facere: q̄ esse angelū non sit futurū: tñ nō potest facere q̄ nō sit dum ē l̄ q̄ nō fuerit postq̄ fuit. **A**d 4° dō q̄ duratio angelī ē infinita: q̄ non finit̄ tēpore sic at̄ esse aliqd̄ creatū infinita: q̄ nō finit̄ quodā alio: non est iconuenies.

Sextus articulus: vt̄ ūt̄ vnum euum tñ.

H 6° sic pcedit. Ur̄ q̄ non sit tñ vnu^o euū dñs. **D**ē cīz i apochrybis esde maiestas et po restas euoz ē apudte dñc. **P**reterea diuer sorum genez diuerte sunt mēsure: sed quedā eueter na sunt in genere corporaliū. s. corpora celestia: quedam vero sunt spirituales sube. s. angelī: nō ḡ vñ euū tantū. **P**reterea cū euū sit nomē durationis quo^r est vñ euū ē vna duratio: sed non oīum eueternorū est vna duratio: q̄i quedā post alia esse incipi ut vt maxime p̄z in aiabus humanis: non est ḡ vñ euū tantum. **P**reterea ea que nō dependēt ab in uice: nō videntur babere vnam mēnlū duratiōis ppter h̄. n. oīum tēporaliū vñ esse vnum tempus: q̄ omnī motu^s quodāmō causa est primus motus qui prius tēpore mēsurant̄: sed euaterna non depē dent ab inuice: q̄ vnu^o anglus nō est cā alterius n̄ ergo est vnu^o euum tñ. **S**z cōtra euum est simili cius tpe r p̄inquiū ūbabes ad eternitatē: sed tē pus est vnu^o tñ: ḡ multomagis euum. **R** dō q̄ cē hoc est duplex opinio. Quidam. n. dicunt q̄ est vnu^o euū tñ: qdā q̄ mltia. Quid at boz xī ūt̄: o^r ūide rar̄ ex ea vnitatis tpi^o. In cognitōe. n. spiritualiū p corporalia dñim^o: dlcit̄ at qdā ē vnu^o tps oiu^o te^o: tps ūt̄ nūer^o fz pbilos: fz b̄ ūt̄ sufficit: q̄ tps n̄ ē numerus: vñ abstractus extra nūeratū: fz ut i nūrato exīs alio

qui non eēt continuus: quia et vlnē pannī otinuitatem
h̄it: nō ex nūero: sed ex nūerato. Numer⁹ at i nūera
to ex nō ē idē oiu⁹ s̄z d̄. h̄is diuersorū: vñ alij assi
gnant cām vnitatē t̄pis ex vnitate eētitatē: q̄ ē p̄n⁹
oīs duratiōis: t̄ sic oēs durationes sūt vñ si consi
deretur eāz principiū. Sūt xo mltē si consideretur di
uersitas eōz q̄ recipiūt duratōem ex influxu primi
principi⁹. Alij xo assignat cām vnitatis t̄pis ex parte
māe p̄is: q̄ ē p̄t⁹ subm motus: cuius mēsura ē t̄ps.
sed neutra assignatio sufficiēs videtur: quia ea que
sūt vñ principio v̄l subo t̄ maxime remoto: nō sūt
vñ simplr̄ sed fm qd. ḡ vna ē rō vnitatis t̄pis vñ
tas primi motus fm quā cum sit simplicissimus oēs
alij mēsuratū: vt d̄ in. x. metaphy. sic ḡ t̄ps ad illum
motum ſparat nō ſolum vt mēſura ad mēſuratu⁹:
sed et y accēs ad ſubm: t̄ ſic ab eo recipit vnitatē
ad alios at mot⁹ ſparatur ſolum vt mēſura ad mē
ſuratū: vñ fm eōz multitudinē m̄ltipliſat: q̄ vna
mēſura ſepata multa mēſurari p̄t. Hoc iḡr̄ h̄ito
ſcendū ḡ de ſubliſ ſp̄ualibus duplex fuit opinio.
Quidam. n. dixerūt ḡ oīa p̄cſſerunt a deo in q̄daz
250 eq̄ilitate: vt Orige. dicit⁹: vel etiam multe earum: vt
264 quidā posuerūt⁹: Alij xo dixerūt q̄ oēs ſube ſp̄ua
les p̄cſſerunt a deo quodam gradu t̄ ordinēt hoc
v̄l ſentire Dio⁹. qui dicit. x. c. cel. hicrā. q̄ inf ſub
ſtatis ſp̄uales ſūt p̄ie medie t̄ vlticēt in vno ordine
530 angeloz⁹: fm ſiḡt primā op̄inionez neceſſe ē d̄icē: ḡ
ſit pl̄a eua fm q̄ ſit pl̄a cuitera prima equalia fm
at ſcdam op̄inionez d̄icē q̄ ſit vnum euū tm̄: q̄ cū
vñiquodḡ mēſureſ ſimpliciſſimo ſui generis: vt
abcd d̄ in. x. metaphy. 03 q̄ cē ſium euiteroz⁹ mēſure
764 tur cē p̄mī cuiteri: q̄ t̄ato ē ſimplicius q̄to prius
250 t̄ quila ſcdā op̄io bior̄ ē: vt infra en̄det⁹: ſcedim⁹
ad p̄is vñ eē euū tm̄. Ad primū ḡ d̄. q̄ euū
aliquā accipit⁹ p̄ ſecto: q̄d ē p̄iodus durationis ali
cuſus rei: t̄ ſic oiu⁹ mltā eua ſicut mltā ſecula.
Ad 2⁹ d̄. q̄ l̄ corpora celeſtia t̄ ſp̄ualia differat i ge
nere nāe: t̄n̄ ſuueniunt in hoc ḡ bēt eē intrāſmuta
bile: t̄ ſic mēſuratū eu⁹. Ad 3⁹ d̄. q̄ nec oīa t̄p̄a
lia ſil̄ incipiunt: t̄n̄ ſium ē vñum t̄ps pp̄ primū q̄d
mēſuratur t̄pe: t̄ ſic oīa cuitera h̄it vñum euū
pp̄ primū: ēt ſi nō oīa ſil̄ incipiūt. Ad 4⁹ d̄. q̄ ad h̄
ḡ aliquā mēſureſ paliquod vñu⁹: non regriſt̄r ḡ il
lud vñum ſit cā ſium eoz⁹: ſed q̄ ſit ſimplicius.
Undecima queſtio de vnitate diuina

Oſt premissa cō

Diferādum ē de diuina vnitate. Et cir
ca h̄ q̄rūt quattuo. Pr̄io v̄t vñ addat aliqd s̄ ens. 12. v̄t̄ opponant̄
vñu⁹ t̄ mltā 3. v̄t̄ d̄ ſit vñ⁹. 14. v̄t̄ ſit maxieyn⁹.
Pr̄im⁹ articulus: v̄t̄ vñu⁹ addat aliqd s̄ ens.
51 **H** d̄ primū ſic p̄cedit: v̄l q̄ vñum addat aliqd s̄ ens.
Supra ens. Dē. n. quod ē in alij genē deſcri
nato ſe h̄ ex additōe ad ens: q̄d circuit ſia
genera: ſed vñu⁹ ē in genē determinato: ē. n. principi
um numeri: q̄ ē ſp̄ei quātitatis: ergo vñum addit ali

quid ſupra ens: ¶ Preſea q̄d diuifit aliquod cō ſe
habz ex additione ad illud: ſed ens diuifit p̄ vñum
t̄ multa ergo vñum addit aliquid ſupra ens. ¶ Pre
terea ſi vñu⁹ non addit ſupra ens: idē eēt dīcē vñum t̄
ens: ſz nugatorie dīcē ens: cns: ergo nugatorie eēt dīcē
ens vñu⁹: quod falſum ē: addit iḡr̄ vñu⁹ ſupra ens.
S̄z ſtra ē q̄d dicit Dio⁹. vlti. c. de diu. no. Nihil eſt
exp̄itium nō p̄cipiā vno. q̄d non eēt ſi vñum adde
ret ſupra ens: q̄d ſheret ip̄z: ergo vñu⁹ nō h̄ ſe ex ad
ditione ad ens. ¶ R̄. d̄. q̄ vñum n̄ addit ſupra ens
rem aliquā ſz tm̄ negatiōem diuifionis. vñu⁹. n. nibil
aliud ſiḡt ſz ſens indiuium: t̄ ex hoc ip̄o appetet ḡ
vñu⁹ ſuert̄ ſum ente. Nā ō ſns aut ē ſimplex aut
compositus: q̄d āt ē ſimplex ē indiuiuz t̄ actu t̄ pō.
q̄d āt ē ſoſitum nō h̄ ūt̄ ſoſitum ei⁹ ſunt diuife.
ſed poſtq̄ ſt̄ituunt t̄ ſponunt ip̄m ſoſitum: vnde
manifestum ē: ḡ eēt cuiuslibet rei conſiſtit in indiui
uiffione: t̄ idē ē quod vñumquodḡ ſic custodit ſuuz
eēt ſta custodit ſuam vnitatē. ¶ Ad pr̄imum ergo di
cēdum ḡ quidam putāt̄ ſidem eēt vñum quod con
uerſit̄ cum ente: t̄ quod ē p̄incipiū numeri: diu
ſi ſunt in cōtrarias pōnes. Pitagoras. n. t̄ Plato vi
dētes ḡ vñum q̄d ſuert̄ ſum ente: nō addit aliquaz
ren ſupra: ſz ſiḡt ſubaz entis put̄ ē idiuila: exiſt̄ma
uerunt ſic ſe habēt̄ de vno q̄d ē p̄incipium numeri:
t̄ q̄d numer⁹ ſponit ex vnitatib⁹: crediderunt ḡ nu
meri cēt ſube ſuum rez. ¶ Contrario ā Aquicenna
ſiderans ḡ vñu⁹ q̄d ē p̄incipium numeri addit ali
quam rē ſupra ſubam: ſz ſuert̄ ſum ſalſum eſt
quia quelibet res eſt vna p̄ ſuam ſubſtatiā. Si. n. per
allqđ aliud eēt vna quelibet res cum illud iteru⁹ ſit
vñuz: ſi eēt itez vñum p̄ aliquod aliud eēt abire i in
finitum. Un̄ ſtandū ē i prior⁹: ſic iḡr̄ dicendū. eſt 29 a
ḡ vñum quod ſuert̄ ſum ente: nō addit aliquaz rē ſ
ens: ſed vñu⁹ quod ē p̄incipium numeri addit aliqd ſ
upra ens ad gen⁹ ſuert̄ ſum p̄t̄iens. ¶ Ad ſcdā d̄.
ḡ nibil. phib⁹ id q̄d ē vno mō diuifum eſſe alio mo
do indiuium: ſicut quod ē diuifum numero ē indi
uium fm ſp̄em: ſic conuenit aliqd eſſe vno modo
vñum: alio modo multa: ſed tamē ſi ſit indiuiuſ ſim
pliciſ: ſel q̄ ſi ſit indiuiuſ fm id quod p̄tinet ad eētiā
rei licet ſit diuifum ſuert̄ ad ea que ſit ex eētiā
rei: ſicut quod ē vñum ſubiecto t̄ multa fm accidē
tia: ſel q̄ ſi ſit indiuiuſ in actu t̄ diuifum in potentia: ſi
cut quod eſt vñum toto t̄ multa fm partes: bi⁹ erit
vñum ſimplr̄ t̄ multa fm qd: ſi xo aliquid eēouerſo
ſit indiuium fm qd t̄ diuifum ſimplr̄: vtpote q̄ ſit
diuifum fm eſſentiam t̄ indiuium fm ratione: v̄l
fm p̄incipium ſuue cauamerunt multa ſimpliciter
t̄ vñum fm quid: ſel que ſunt multa numero t̄ vñu⁹
ſpecie ſel vñum p̄incipio: ſic iigitur ens diuifit p̄
vñu⁹ t̄ multa: quaſi p̄ vñu⁹ ſimplr̄ t̄ multa fm quid 175
Nā ſi ip̄a multitudo non cōtinereſ ſub ente: niſi cō
tineretur aliquo modo ſub vño. Dicit enim Dio⁹.

Questio

vit. c. de d. no. q. non est multitudo non participans
vno: sed que sunt multa partibus sunt vnum toto: et
que sunt multa accitibus sunt vnum sub: et q. sunt
multa numero sunt vnuz specie: et q. sunt spe b. multa
sunt vnum gen: et que sunt multa pcessibus sunt vnu
principio. Ad 3° d. q. ideo non est nugatio: cu d.
ens vnum: q. vnu addit fm rōem supra ens.

Scđ articulus: utrum vnu et multa opponatur.

52 **H** 2° sic pceditur. videt q. vnu et multa no
opponatur. Nullū enim oppositum pdicat d.

51 b vnum: vt ex pdicis p. g. vnu non opponit multitudini. Preterea nullū oppositū ɔstituit ex suo op
posito: s. vnu ɔstituit multitudinē. q. no opponit mul
titudini. Preterea vnu vni ē oppositū: sed multo
opponit pauci: q. non opponitur ei vnu. Prete
rea si vnu oppoit multitudinē: opponit ei sicut idiu
sum diuisio. et sic opponit ei vt puerū habuit. hoc at
vñ iconuentē: q. sequit q. vnu sit posterius multitu
dine: et diffiniat p. eam: cu tñ multitudo diffiniatur
per vnu. vñ erit circulus i diffinitione: qd est incou
niens. no ergo vnu et multa sūt opposita. Sed contra.
quod rōes sūt opposite: ipa sūt opposita: s. rō vnius
sistit in idivisibilitate: rō vno multitudinis diuisione
est: q. vnu et multa sūt opposita. R. d. q. vnum
opponit multis: s. diuersimode: na vnu quod est p.
incipium numeri opponit multitudinē: q. est numerus: vt
mensura mensurato. vnu eiz bz rōem prime masure:
et numerus est multitudo mensurata per vnum: vt p.
ex. x. metaphy. vnu vno qd ɔuertit cu ente opponitur
multitudinē per modū puationis: vt idivisuz diuisio.

110 **A**d p. muz g. d. q. nulla puation tollit totaliter esse:
q. puation est negatio in subo fm phm. sed tñ omis
puation tollit aliquod esse: et i in ente ratōe sue coitatis
accidit q. puation entis fundatur in ente: qd non acci
dit i priuationib. formaz. spealiuz vt vissus v. albe
dinis v. alliciū b. i: et sicut est de ente ita est de vno
et bono: et similit remotio vnitatis fudat in aliq vno
et exinde ɔuenit: q. multitudo est quoddā vnu: et ma
lum ē qddā bonū: et no ens ē qddaz ens. no tñ oppo
sitū pdicat d. opposito: q. alter p. hoz ē simplr: et al
terum fm gd: qd eiz fm gd est ens vt in pō: ē no ens
simplici. l. actu: v. qd est ens simplr in genē sube: ē
no ens bz quid ɔrtū ad aliquod esse accitale. Similr
ergo qd est bonū fm quid est malum simpliciter: v.
ccouero: et similiter qd est vnu simplr ē multa fm gd
et ecouero. Ad 2° d. q. duplex est totū: qdaz ho
mogeneū qd cōponit ex siliibus p. tib: qdā vno eth.
erogenēū: qd cōponit ex dissimilib. p. tibus. In qd
at toto homogeneo totū ɔtituit ex p. tibus bntib.
formā totius: sic quelibet p. aque ē aqua: et talis est
cōstitutio ɔtinū ex suis p. tibus. In quolibz at toto
etherogeneo: qdibz p. caret forma toti. nulla eiz p.
domus est domus: nec aliq p. bois ē hō: et tale totū
est multitudo: in qdibz p. ci. n. bz formā multitudis
cōponitur multitudo ex vnitibus: sicut domus ex
non domibus: non q. vnitates ɔtituat multitudinē

fm id quod hñit de rōne indiuisonis prout opponi
tur multitudini: sed fm hoc qd bñit de entitate: sicut
et p. t. dom⁹ ɔstituit domū: p. h. q. sūt qdā cor: pa: nō
p. h. q. sūt nō dom⁹. Ad 3° d. q. multū accipit ou
p. t. Uno absolute. et sic opponitur vni. Alio fm q.
iporat excessū quēdā: sicut opponit paucu: vñ pmo
duo sūt multa: nō at 2°. Ad 4° d. q. vnu opponit
p. uatia mltis iqtū i rōe mltorū ē q. sint diuisa. Un
o: q. diuisio sit p. vnitate: nō simplr s. fm rōem nrē
apphēsionis: apphēdsmus. n. simplicia p. cōposita. 45 a
vñ diffiniat p. cōstū cul⁹ pars nō ē. v. p. cōpiū linee 45 l
s. multitudo ē fm rōem ɔsequēt se bz ad vnu: q. di
uisa nō intelligim⁹ bēre rōe multitudinis: nls p. h. q.
vtrig diuisio p. attribuim⁹ vnitate: vñ vnu ponit in
diffinitōe multitudinis: nā multitudi i diffinitōe vnu.
s. diuisio cadit i intellectu ex ipsa negatiōe entis: ista
q. p. o. cadit in intellectu ens. Scđo q. h. ens nā illō
ens: et sic 2° apphēdīm⁹ diuisione: z vnu 4. multitudi
dinem.

Tertius articulus: utrum deus sit vnu.

53 **H** 2° sic p. cōdīs: vñ q. deus nō sit vnu. Dicit
n. i. ad Cor. i. Sigde: sūt dī mlti et dñi mlti.
Preterea vnu qd ē p. nūeri non p. o. p. dicari de deo: cu nulla ɔrtis d. deo pdicet. s. l. nec
vnu qd ɔuertit cu ente: q. iporat p. uatiōz: et ois p.
uatio ipfecto ē: q. deo nō ɔpertit. nō ē iḡ d. q. de' sit
vnu. Sed contra ē quod d. ex. xx. Audi lsrl dñs
deus tuus vnu ē. R. dicendū: q. deum ē vnum
et tribus demonstratur. Primo qdē ex eius simplici
tate. Manifestum e. n. q. illud vñ aliquod singula
re ē h. aliquid: nullo mō ē mltis cōicabile: illud enim
vñ sortes ē hō multis cōicari potest: sed id vnde est
hic homo non pot cōicari nls vni tm̄: s. g. soz. p. id 76
eset homo p. quod ē hic homo: sicut non p. t. ē plu
res sortes: ista nō possent ē ples hoies: hoc at ɔuertit
deo. nā ipē dā ē sua nā: vt s. oisū ē: Scđm iḡ idē
ē deus et hic deus: impossibile ē ɔiḡt ē ples deos.
Scđo vero ex infinitate eius perfectōnis. oisuz est
in. supra: q. de' ɔphēdīt i se totā perfectionē effen
dit: si g. ē ent ples dī oportet eos differre aliquid. q.
ɔuenire vnu quod nō ɔueniret alteri. et sic ille i quo
cēt puation nō ēt simplr pfectus: si at hoc ēt pfecti
tio: alēt eo p. deēt: ipossiblē ē g. ēt ples deos: vñ et an
tiqui p. h. q. ab ipsa coacti vnitate ponētes p. in fini
tū: posuerunt vnu tm̄ p. n̄: z. ab vnitate mudi. Oia. n.
q. sūt ɔueniret: cēt ordiata ad ɔuenire: dīz qdā qbus
dam defūlit: q. at diuersa sunt: in vnu ordinē nō con
ueniret: nisi ab aliq vno ordiaret. Melius. n. multa
reducit i vnu ordinē p. vnu q. p. mltos: q. p. se vnu
us vnu est causa: et multa non sūt causa vnu: nisi
per accidens: in quantum. s. sunt aliquo modo vnu:
Lum ɔiḡt illud quod ē primū sit pfectissimū et per
se nō p. accidens: ois. q. primuz reducens omnia i vnu
ordinē sit vnu tantum: et hoc ē deus. Ad p. 502
g. dicendum: q. dicuntur dī multi fm errorem quo
rundam: qui multos deos colebant existimantes pla
netas et alias stellas esse deos: vel etiam singulas

partes mudi vnde subdit. Nobis autem unus deus
7. c. Ad 2. d. q. vnu. f. m. q. est principium numeri
175 n. p. d. s. t. d. b. s. q. h. n. e. i. m. a. vnu. n. q. d.
e. p. n. n. u. c. r. i. e. de g. n. e. m. a. t. h. e. m. a. t. i. c. o. z. qui h. n. t. e. s. e. i. n.
m. a. s. s. u. t. f. m. r. o. e. m. a. m. a. b. s. t. r. a. t. a. vnu. x. o. q. d. u. e. r.
t. i. f. c. u. e. n. t. e. e. q. d. a. m. a. t. h. e. m. a. t. i. c. u. q. d. f. m. e. e. n. o. d. e. p. e. n.
d. e. t. a. m. a. r. l. z. i. n. d. e. o. n. o. f. i. t. a. l. i. q. u. a. p. u. a. t. i. o. t. n. f. m. m. o.
d. u. m. a. p. p. r. e. h. e. n. s. i. o. n. i. s. n. r. e. n. o. c. g. n. o. s. i. f. a. n. o. b. i. s. n. i. f.
p. m. o. d. u. l. p. u. a. t. i. o. n. i. s. r. e. m. o. t. o. i. s. r. s. i. c. n. i. b. i. l. p. h. i. b. e. t. a. l.
q. u. a. p. u. a. t. i. o. n. i. s. r. e. m. o. t. o. i. s. r. s. i. c. n. i. b. i. l. p. h. i. b. e. t. a. l.
u. s. i. f. i. n. i. t. r. s. i. t. l. r. d. e. t. d. e. o. d. c. i. t. r. s. i. c. n. i. b. i. l. p. h. i. b. e. t. a. l.
Quartus articulus: vtr. de. sit maxime vn.

54 **A**d 4. sic pcedit: vtr. q. ds. sit maxie vn.
Unus eius d. f. h. p. u. a. t. o. e. d. l. u. i. s. i. o. s.: sed p. u. a. t. i. o. n.
non recipit magis r. min: g. deus n. d. i. c. i. f. ma.
gis vnu. q. alia: que s. t. y. n. u. m. Preterea nibil vtr.
esse magis idivisibile q. id q. est idivisibile actu et
p. o.: cuiusmodi est puct? r. vnitatis: s. t. int. d. r. aliquid
magis vnu. inquatum est idivisibile. ergo non e. ma.
gis vnu. q. vnitatis r. puctus. Preterea quod est
p. e. n. t. i. a.: bo. e. maxie boni: g. q. d. e. p. e. n. t. i. a. s. u. a. vnu:
est maxime vnu. sed o. e. n. s. e. s. t. vnu. per suaz essentia:
vt p. p. phum in. l. i. j. metaphi. ergo om. e. n. s. e. s. t. ma.
xime vnu. deus ig. non est magis vnu. q. alia entia.

S. tra est q. d. d. c. Boc. q. in. oia q. vnu. dicuntur
arcem tenet vnitatis dinc trinitatis. R. d. d. q. cum
vnu. sit ens idivisibili: ad h. q. sit magie vnu: oportet
q. sit r. maxime ens r. maxime idivisibili. vtr. q. at co.
petit deo. est eiz marie ens inq. est non hns aliquid
e. determinat. p. aliquam namc cui adueiat: s. t. e. ipsum
esse subsistens oibus m. o. b. inde terminati. Est at maxi
me idivisibili inq. acut: neq. diuidit actu: neq. potentia
f. m. quec. modi divisionis cui sit oib. m. o. b. s. i. p. l. e. x.
vt supra ostensum est: vnde manifestuz est q. deus
est maxime vnu. Ad. p. i. m. g. d. d. q. l. p. u. a. t. o. h. se
non recipiat magis r. minus: t. n. f. m. q. eius oppositus
recipit magis r. minus: et ipa p. u. a. t. i. a. d. i. c. i. f. s. c. d. m.
300 magis r. min. f. m. i. g. q. aliquid e. magis diuersu. v. l. d.
i. u. s. i. b. i. l. e. vel minus vel nullo m. f. m. h. aliquid d. r. ma.
gis r. minus vel maxime vnu. Ad. f. m. d. d. q. pun.
ctus r. vnitatis que e. p. r. c. i. p. i. u. m. n. u. m. e. r. i. n. o. s. u. n. t. m. a. x. i.
me entia: cu. n. o. b. e. a. n. t. e. n. i. s. i. n. s. u. b. o. a. l. i. q. v. n. n. e. u. r. u.
e. o. z. e. m. a. x. i. m. e. v. n. u. s. i. c. n. n. s. u. b. m. n. o. e. m. a. x. i. m. e. v. n. u. p. p.
diuersitate acc. r. sub. ita nec acc. Ad. 5. d.
c. e. d. u. q. l. o. e. n. s. i. t. vnu. per suaz subam: n. o. t. n. se. h.
equaliter suba cuiuslibet ad vnitatem: q. subst. tia
quorud. e. ex nulli. o. p. o. s. i. t. a. q. r. u. d. x. o. n. o.

Duodecima q. e. quod de cognoscatur a nobis.

essentiam del. Secundo vtrum dei essentia vide.
atur ab intellectu p. aliquam spem. creat. 3. vtr.
oculo corporeo dei eentia poslit videri. 4. vtr.
aliq. suba intellectualis creatua ex suis n. libus suffici.
ens sit videre dei eentia. 5. vtr. intellectus creat?
ad videndum dei eentia indigeat aliq. lumine crea.
to. 6. vtrum videntiu. eentiam dei vnu. alio pfe.
ctius videat. 7. vtrum aliquis intellectus creat pos.
sit o. p. b. endere dei eentiam. 8. vtr. intellectus cre.
at vides dei eentia oia i. ipa cognoscat. 9. vtr.
ca q. ibi cognoscit p. alios filiusties cogscat. 10. vtr.
sil cognosat oia q. i. deo vider. 11. vtrum i. statu b.
vie possit alios b. eentia dei vide. 12. vtr. p. r. o. e.
nalem deu. in hac vita possimus cognoscere. 13. vtr.
s. cognit. n. alis rois sit in p. n. vita aliqua cogni.
tio dei p. gratiam.
Primus articulus: vtrum aliquis intellectus crea.
tus possit deum videre p. eentiam.

Ad 5. sic pceditur. vtr. q. nullus intellectus cre.
atus possit deum p. eentia videre. L. bryso. n.
sup Jo. expones illud q. d. d. Jo. i. Deum ne.
mo vidi vnu. sic dicit. Ipm q. d. e. ds non solum p.
phete sed nec angeli viderunt: nec archangeli. Q. d. n.
creabilis e. nature q. l. ter videri poterit q. increabi.
le e. Dio. e. t. i. c. de di. no. loquens de deo dicit. Neg.
sensus e. eius neq. fatasia neq. opinio: nec r. o. nec sci.
entia. Preterea o. e. infinitum inq. bi. e. ignotu.
sed deus est infinitus: vt supra ostensum est. ergo e.
secundu. se ignotus. Preterea intellectus creatus n.
e. cognoscitius nisi ext. primum eni. q. d. cadit i.
apprehensionem intellectus e. cns: sed deus non est
existens sed supra ext. vt dicit Dio: ergo non est
intelligibilis: sed est supra oem intellectum. Pre.
terea cognoscitius ad cognitionem o. e. aliquam pro.
portionem: cum cognitionis sit perfectio cognoscitius
sed nulla e. proportio intellectus creatus ad deum ga.
in infinitum distant: q. intellectus creatus n. p. v.
dere essentiam dei. Sed tra e. q. d. i. Jo. i. i. U.
debinus ei. sicutl. e. R. n. deo d. d. q. cu. vnu. quod q.
sit cognoscibile f. m. q. e. i. actu: de. q. est actus purus
absq. omni pmixtione potetie quatum in se e. maxi.
me cognoscibile e: sed q. d. e. maxime cognoscibile in
se: allicui intellectui cognoscibile non e. pp. excessum i.
telligibilis supra intellectum: sicut sol qui e. maxime
visibilis videri non p. a. vespertilione ppter ex.
cessum luminis. Hoc igitur attendentes quida. po.
suerunt: q. nullus intellectus creatus essentiam dei
videre p. o: sed hoc inconvenienter dicitur. Cum eni.
vltima hominis beatitudin in altissima eius operati.
one consistat: que est operatio intellectus: si n. qu. a.
essentia dei videre p. o. intellectus creatus vel nu. q.
beatitudinem obtinebit: vel in aliquo eius beatitu.
do consistit q. in deo: quod est alienum a fide. In ip.
so enim est vltima perfecto rationalis creature: qui
est ei principium essendi. In tantum eni. vnu. q. d. q.
perfectum est inquantum ad suum principium attinge.

Euia in superio
ribus considerauimus qualiter de.
us sit secundum scipium: restat con.
siderandum qualiter sit in cognitio.
ne nostra. I. quomodo cognoscatur
a creaturis. Et circa hoc queruntur. xiiij. P.
rimo vtrum aliquis intellectus creatus possit videre

Questio

Sit et est p[ro]p[ter]e ro[te]r[ia]; iest. n. h[ab]et n[on]ale consideru[m] cognoscere
 40 8 d[omi]ni casu[m]. cu[m] ituetur effectu[m]; t[em]p[or]e h[ab]et admiratio i[de]o ho[mo]
 surgit. Si igit[ur] intellectus rationis creature pertingere
 non possit ad ipsa cam rex: remanebit inane desideriu[m] na[re]t.
 157 vnu simpli occidetum est p[er] b[ea]ti dei e[ssentia]l[is] vide
 ant. ¶ Ad priu[m] g[ra]m[mat]icam. q[uod] vtracq[ue] au[ct]oritas logi de visio[n]e
 preb[et]ionis. vnu p[ro]mittit dio[ne] immediate an h[ab]et p[ro]posita dicere.
 Quid ipse est. vlt[er] incop[er]ibilis. t[em]p[or]e nec
 sensus est. Et cibryso[rum] parum p[er] h[ab]et p[ro]missa sub-
 dit notorem. h[ab]et dicit certissimam patris considerationem
 et preb[et]ionem tantam q[ua]ntam p[er] h[ab]et d[omi]ni filio. ¶ Ad secundum
 a d[omi]ni. q[uod] infinitu[m] q[uo]d se t[em]p[or]e p[ro]t[er]e m[od]e non p[ro]ficit p[er] formam
 453 ignoru[m] est. q[uod] ois cognitio est p[er] formam; s[ed] infinitu[m]
 quod se t[em]p[or]e p[ro]t[er]e forme non est. p[er] maxime notum. licet at d[omi]nus est infinitus; t[em]p[or]e p[ro]prio: vt ex superiori
 ribus p[ro]prio. Ad 3. d[omi]ni. q[uod] d[omi]nus non sic dicit non exiit qui
 nullo modo sit exiit; s[ed] q[uod] est. o[ste]re exiit in quantum est suu esse.
 Un ex h[ab]et non sequitur q[uod] nullo possit cognosci; s[ed] q[uod] oem
 cognitio excedat: q[uod] est ipsum non comprehendendi. ¶ Ad
 4. d[omi]ni. q[uod] p[ro]portio d[omi]ni dupl[er]r. Uno certa bitudo vni
 us existatis ad alteram: km p[er] dupl[er] triplu[m] t[em]p[or]e equale se
 spes p[ro]portionis. Alio modo q[ui]libet bitudo vni ad alteram
 p[ro]portio d[omi]ni: t[em]p[or]e sic potest p[ro]portio creature ac deum
 in quantum se h[ab]et ad ipsum vt effectus ad casum; t[em]p[or]e p[ro]t[er]e ad actu[m]
 et km hoc intellectus creatus p[ro]portionat: cetero potest ad co-
 gooscendu[m] deum.

¶ Tertius articulus: utrum e[ssentia]l[is] dei ab intellectu crea-
 to p[er] aliquam silitudinem videatur.

Hec sic proceditur: vt q[uod] e[ssentia]l[is] dei ab intellectu crea-
 to per aliquam silitudinem videatur. Dicit enim Job. i. Jo. iii. Scimus quoniam cum apparuerit si
 miles ei erimus: t[em]p[or]e videtur in nobis. Preterea intellectus in actu est intellectus
 Aug. dicit. ix. de trini. Lumen deum nouimus est aliqua dei
 silitudine in nobis. Preterea intellectus in actu est intellectus
 in actu: si sensus in actu est sensibile in actu: h[ab]et non
 est nisi in quantum informatus sensus silitudine rei sensibilis
 et intellectus silitudine rei intellectus. q[uod] si deus ab intellectu
 creato vt in actu: o[ste]re p[er] aliquam silitudinem
 videatur. Sicut est q[uod] dicit Aug. xv. de trin. q[uod] cu[m] apostolus dicit
 Videmus nunc p[er] speculum et in enigmate speculi: et
 enigmatis no[n] iuste q[ui]cunque silitudines ab apostolo significare intellectus
 p[ro]p[ter]e sunt ad intellectu[m] deum: s[ed] videtur
 deum p[er] e[ssentia]l[is] non est visio enigmatica vel specularis: sed
 est causa divinitatis: q[uod] dina e[ssentia]l[is] non vt p[er] silitudines. ¶ Secundum
 d[omi]ni. q[uod] ad visionem sensibilem intellectuale duo regulae:
 s[ed] x[er]tus visus et vno rei yisce cu[m] visu. Non n. sicut
 visus in actu nisi p[er] h[ab]et q[uod] res visa quodammodo est videtur
 et in reb[us] q[uod] de corporebus appetit: q[uod] res visa non potest
 esse videtur p[er] sua e[ssentia]l[is]: s[ed] solu[m] p[er] sua silitudine: sicut
 siludido lapidis est in oculo: p[er] qua sit visio in actu: non
 est ipa sub a lapide: si est et yna et eadem res q[uod] est
 principium visus virtutis: t[em]p[or]e q[uod] est res visa: oportet
 videtur ab illa re: et virtute visa h[ab]et et forma p[er]
 qua videtur. Manifestum est est p[er] d[omi]nus et auctor intellectus
 et virtutis: et ab intellectu videri potest: et cum ipsa in
 intellectu x[er]tus creature non sit dei e[ssentia]l[is]: relinqit
 q[uod] sit aliqua p[art]icipata siludido ipsius: q[uod] est p[er] intellectu[m]

lectus. Unus et x[er]tus intellectualis creature lumine q[uod] 65 c
 dam intelligibile dicunt q[ui]a p[er] priam luce derivatum: siue 470
 h[ab]et intelligat d[omi]nus natum: siue d[omi]nus aliqua p[ro]fectio[n]e sup
 addita g[ra]m[mat]ica vel glorie. Regitur q[uod] ad videndum deu[el] aliquid
 dei similitudo ex parte visus potestate. quia s[ed] intellectus sit efficax ad videndum deum: sed ex p[ro]tegente rei quae
 necesse est aliquid modum viri videnti p[er] nullam silitudinem
 creatam dei e[ssentia]l[is] videri potest. Prior quidem q[uod] sicut dicit Dio[ne] i. c. de di. no. p[er] silitudines inferiores ordinis
 rex nullo modo superiora potest cognoscere: sicut p[er] spem
 corporis non potest cognoscere e[ssentia]l[is] rei incorporee: multo
 17 minus p[er] spem creatam quamvis potest e[ssentia]l[is] dei vi-
 deri. Secundo q[uod] e[ssentia]l[is] dei est ipsum e[st] eius: vt s[ed] omnis est: p[er]
 q[uod] nulli forme create potest potest. Non potest igit[ur] aliqua
 forma creata e[st] filius deus rep[re]sentans videtur dei e[ssentia]l[is].
 Tertio q[uod] dina e[ssentia]l[is] est aliqd[omi]nus in circumscriptione continet
 in se supremam q[ui]cquid potest significari vel intelligi ab
 intellectu creato: et hoc nullo modo p[er] aliquam spem cre-
 atam rep[re]sentari potest: q[uod] ois forma creata et determinata
 km aliquam rationem vel sapientiam vel ipsius est vel
 alicuius cuius. Unus dicit deum p[er] silitudinem videri: et de
 d[omi]nem e[ssentia]l[is] non videri quod est erroneous. Di-
 cendum q[uod] ad videndum deu[el] e[ssentia]l[is] regitur aliqua
 siludido ex parte visus potestate. s[ed] lumine glorie fortans
 intellectus ad videndum deum: de q[uod] dicit in ps. In luci. t.
 videbimus lumine: non est p[er] aliquam silitudinem creatam
 dei e[ssentia]l[is] videri potest: que ipsum dinam e[ssentia]l[is] rep[re]-
 tet: vt i se est. ¶ Ad primum q[uod] d[omi]ni autem illa log[ic]a
 de silitudine que est p[er] participacionem lumines glorie.
 Ad 2. d[omi]ni. q[uod] Augustinus ibi loquitur d[omi]nus cognitione dei. q[uod] beat[us] in via. ¶ Ad 3. d[omi]ni. q[uod] dina e[ssentia]l[is] est ipsius est. Unus sic
 alii forme intelligibiles q[uod] non sunt suum est videntur
 intellectui km aliquid esse quo informant ipsum in
 intellectum: et faciunt ipsum in actu: ita diuina e[ssentia]l[is]
 videntur intellectui creato: vt intellectus in actu per
 se ipsum facies intellectum in actu.
 Tertius articulus: utrum essentia dei videri possit
 oculis corporalibus.
Eternum sic proceditur. videtur q[uod] essentia
 dei videri possit oculis corporalibus. Dicit enim Job. xix.
 In carne mea video deum et ceterum. xiiii. Auditu auris audiui te: nunc autem oculi
 mei vident te. ¶ Preterea Augustinus dicit: vel
 timo de ci. de scia. xxviii. Vidi ergo prepollentior
 oculorum erit illorum. s[ed] glorificatorum non vt acu-
 tius videant q[ui]dam perhibentur videre serpen-
 tes vel aquile. Quantilibet enim acrimonia cernendi
 eadem quoque animalia nihil aliud possunt videre q[ui]
 corpora: sed vt videant et incorporalia. q[ui]cque autem potest
 videre incorporalia: potest cleuari ad videndum deum.
 ergo oculus glorificari potest videre deum. ¶ Pre-
 terea deus potest vider ab homine visu et imaginaria.
 Dicitur enim Ista. vi. Vidi dominum se super sol[em]. ex-
 ter. s[ed] visio imaginaria a sensu originem habet. sa-
 tias. n. est motu facta a sensu km actu: vt dicit in. iii.
 de anima. ergo deus sensibili visione videri potest.
 Sed contra quod dicit Augustinus libro de videndo deu-

ad paulinam. Deus nemo vidit vng^q; vel i hac vita
 sicut ip^e e; vel i ageloz vita; sic visibilitia ista; que cor
 58 pali visione cernut. ¶ R^o: dō. qⁱ impossibile ē deū vī
 375 deri sensu vīsū vīl q^cūg^z alio sensu aut pō sēstue
 364 381 ptis ois. n. pō bīⁱ ē ac^t corporalis orgāt^v ifra dicet^e
 actus āt^r pporlonat ei cuiⁱ ē actus. Unū nulla huins
 pō pōt se extēdere ultra corporalia: deus āt i corpore
 14 us ē: vt supra oīsum ē: vñ nec sensu nec imaginati
 one videri pōt sed solo itellectu. ¶ Ad p̄muz g^d dicē
 dum: qⁱ cū dī. In carne mea vī. deū sal. m. non itellē
 gitur qⁱ oculo carnis sit visurus: sⁱ qⁱ in carne exn^s
 post resurrectioēz visurus sit deū. Sⁱ illud q^d dī.
 Nūc oculus meⁱ videt te: intelligitur de oculo mētis
 sicut eph. i. dicit ap^o. Det vobis spūm sapic i agnitione
 ne eius illuminatos oculos cordis vī. ¶ Ad 2° dō
 qⁱ aug^o. loqtur igrēdo in vībis illis i sub cōditione:
 quod p^z ex h^z q^d p̄mūtūt. Longe itaq^z potētē alius
 erit. s. oculi glificati: si p^e eos videbitⁱ i corpore illa
 nā: sed postmodū hoc determinat dices. Valde cre-
 dibile ē sic nos visuros mūdāna tūc corpora celi no-
 ui i terre noue vt deū vbiq^z pītē i vniuersa etiam
 corporalia gubernantem: clarissima perspicuitate
 videamus: nō sicut nūc inuisibilitia dei p ea que fa-
 cta sūt itellecta i spiculatur: sed sicut hoīcs iter quo
 viuētes motusq^z vitales exercētes viuimus: mox vt
 aspicimⁱ nō credimus viuere sed videmus: ex qⁱ p^z:
 qⁱ hoc mō itelligit oculos glificatos deū: visuros:
 sicut nūc oculi nī vidēt aliculus vitā: vita āt nō vī
 oculo corporali sicut p se visibile: sed sicut sensibile p
 accūs: q^d qdē a sensu nō cognoscitⁱ: sed statim cum
 sensu ab aliqua alia h^tute cognoscitua: qⁱ āt statim
 vīsis corporibus dīna pītia ex eis cognoscat p itel-
 lectum: ex duobus origēt. s. ex pspicuitate itellectus
 i ex refūgētā dīne clarissatis i corporib^b innonatis
 ¶ Ad 3° dō. qⁱ i vīsōe imagaria nī vīspa dei cēntia
 sed aliqua forma i imaginatione formatur repītās
 vīcum fm aliquē modū fīlīstudīnīs: pūt i scripturis
 dīnis partes sensibiles metaphorice describūt.
 ¶ Quartus articulus: vtz aliq^z itellectⁱ creatus p
 sua nālia dīnam cēntiam vidē possit.

58 **H** 4° sic pcedit. vī qⁱ aliq^z itellectus crea-
 tus p sua nālia dīnam cēntiam vidē possit.
 dicit. n. Dio^o. iiiij. c. de di. no. qⁱ angelus ē spe-
 culū pūz clarissimū suscipiēs totam: si fas ē dicere:
 pulchritudinem dei: sed vñquodq^z: vī dum vī eiⁱ
 speculi: cū igitur agelus p sua nālia itelligat scīpim:
 vī qⁱ ēt p sua nālia itelligat dīnā cēntiam. ¶ Pre-
 terea illud q^d ē maxime vīsibile sit minⁱ vīsibile no-
 bis pp defectum nrī vīsus vel corporalis vel itellectu
 alis: sed itellēt angeli nō patitur aliquē defectū. cum
 gⁱ deū fm se sit maxime itelligibilis: videtur qⁱ ab
 angelo maxime sit itelligibilis. si igitur alia intelli-
 gibilia p sua nālia itelligere pōt: multo magⁱ deū.
 ¶ Prefea sētus corporeⁱ nō pōt elenari ad itellētū
 subam i corporeā: qⁱ ē supra clīus nām: si ig^r vīdere
 deū p cēntiam sit supra nām cuiuslibet itellectⁱ cre-
 ati: vī qⁱ nullus itellectus creatⁱ ad vīdētū dei cēn-

tiam ptingere possit: q^d ē erronētū: vt ex supradicti
 p^z: vī qⁱ intellectus creato sit nāle dīuinam cēn-
 tiām vīdere. ¶ Sz̄ tra ē q^d dī ro. vj. H̄ta dei vita
 eterna. sed vīta eterna sīstīt in vīsōe dīne cēntie
 scdm illud Jo. xvii. Hec ē vīta eterna: vt cog. te. solū
 vīz deū rē. gⁱ vīdere dei cēntiam auenit intellectus
 creato p gram i nō per nām. ¶ & dō. qⁱ impossibile
 ē qⁱ aliquis itellectus creatⁱ p sua nālia cēntia dei vī
 deat. Lognītio. n. contigit fz̄ gⁱ cognitū ē i cognoscē
 te: cognitūm ē i cognoscēte fm modū cognoscē
 tis. Unū cuiuslibet cognoscētis cognitio ē fm modū
 sue natureli ig^r modū essendi alicuius rei cognitē
 excedat modū nature cognoscētis: oīz qⁱ cognitio illi
 us rei sit supra nāz illūs cognoscēt. Est autē multi
 plex modūs eēndi rex. Quedā. n. sūt q^p nā nō bz̄ eē
 nisi in hac mā idūiduali: i biⁱ sūt oīa corporalia. Que
 dam vīo sūt quo^r nature sūt p se subsistētes non in
 materia aliq^z: que tñ nō sūt suūcē: sed sūt cē hīres. et
 buiⁱ sūt substantie i corporei: qⁱ angelos dicimus
 solius autem dei proprius modūs essendi est: vt sit
 suūm esse subsistens. Ea igitur que non habent esse
 281 nisi in materia individuali: cognoscere est nobis cō 2 66
 naturale: eo q^d anima nostra per qua^r cognoscim^o 424
 est forma alicuius materie: que tamen habet duas
 virtutes cognoscitūas. ¶ Una^r que est actus alicuius
 corporē organi: i buiⁱ connaturale est cognoscē
 re res secundum qⁱ sunt in materia individuali. vī-
 de sensus non cognoscit nisi singularia. Allia vero
 virtus cognoscitūa eius est itellectus qui non est
 actus alicuius organi corporalis. ¶ Unde per intelle-
 ctum connaturale est nobis cognoscere naturas:
 que quidēz non habent esse nisi in materia individuali:
 alii: non tamen secundum qⁱ sunt in materia individuali:
 sed secunduz qⁱ abstrabuntur ab ea per consi-
 derationem itellectus. ¶ Unde scdm intellectū 422
 possumus cognoscere huiusmodi res in vniuersali:
 quod est supra facultatem sensus: itellectui autē
 angelico connaturale est cognoscere naturas non in
 materia existentes quod est supra naturalem facul-
 tatem itellectus anime humane: secunduz statum
 presentis vite. quo corpori vnitur. Reliquit ergo
 qⁱ cognoscere ipsuz esse subsistens sit naturale so-
 li itellectui dīuino: i qⁱ sit supra facultatem natura-
 lem cuiuslibet itellectus creati: quia nulla creatu-
 ra est suūm esse: sed habet esse participatum. non ig-
 tur potest itellectus creatus deū per essentia: vi-
 dere: nisi in q^d deū per suā gratiam se itel-
 lectu creato coniungit i intelligible ab ipso.
 ¶ Ad primū ergo dicētū qⁱ iste modū cognoscē
 di deū est angelo naturalis vt scilicet cognoscat
 eūm per similitudinem eius in ipso angelo refūgen-
 tem: sed cognoscere deūm per aliquam similitudinē 2 85
 nem creatā non est cognoscere essentiam dei: vt su-
 pra ostensum est. ¶ Unde non sequitur qⁱ angelus 56
 per sua naturalia possit cognoscere essentiam dei.
 ¶ Ad 2° dicētū qⁱ itellectus angelī nō bz̄ dīfectū
 si dīfectⁱ accipiat pūatic. vt s. careat eo q^d hīre vī

Questio

si vero accipiatur negat^{ur}: sic q̄libet creatura iuenerit deficiens deo comparata: dū si habet illaz excellentias: q̄ inuenit in deo. ¶ Ad 3° dō. q̄ se^r fūs visus quia omnino materialis est nullo modo eleuari pōt ad aliquid immāle: sed intellect^{us} nost^{er} vel angelic^{us} q̄ fin nām a mā aliquāliter eleuat^{ur} est potest vltra suam nām p̄ grām ad aliquid altius eleuari. et huiⁱ signum est: q̄ visus nullo mō pōt in abstractōe cog^{it} scere id qd̄ in cōcretōe cognoscit. nullo. n. mō potest percipere nām nīl v̄t bāc: s̄z intellectus n̄ pōt i abstractōe considerare qd̄ in cōcretōe cognoscit: et si cog^{it} scat res h̄ntes formā in mā: tñ resoluti composituz in vtrūq; et considerat ipām formā per se: et s̄līt intellectus agelit: l̄z naturale sit ei cognoscē esse cōcretuz in aliq nā: tñ pōt ipm eē secernē p̄ int^e: dū cognoscit q̄ alid ē ip̄e r̄ alid ē suū eē: r̄ ideo cū intellect^{us} creat^{ur} p̄ suā nām nat^{ur} sit apphēdere formā cōcreta et esse cōretum in abstractōe p̄ modū resoluti cuius das. pōt p̄ grām eleuari: v̄t cognoscat subaz separatam subsistente et esse sepatu^m subsistens:

¶ Quintus articulus: v̄t intellectus creatus ad videndum dei eēntiā aliquo creato lumine indigeat.

¶ 59 **H**ic pcedit: v̄t q̄ intellect^{us} creat^{ur} ad vi dēdūm essentiā dei aliquo lumine creato n̄ indigeat. Illud enim quod ē p̄ se lucidū in rebus sensibilibus alio lumine non idiget v̄t videatur. ergo nec i intelligibilib^{us}: sed deus est lux intelligibilis: q̄ non v̄t p̄ aliquo lumine creātū. ¶ Preterea cū deus v̄t p̄ mediū non v̄t p̄ suā essentiā: s̄z cum v̄t p̄ aliquo lumene creātū v̄t per medium: q̄ nō v̄t p̄ suā essentiā. ¶ Preterea illud qd̄ ē creātū nūbil^{us} p̄ h̄bet alicui creātū esse nāle: si q̄ p̄ aliquo lumine creātū dei eēntiā v̄t: poterit illud lumene ee nāle alicui creature: r̄ ita illa creature non idigebit aliquo lumine ad vidēndū deum: quod ē ip̄ossible. Non ē ergo necessariū q̄ oēs creature ad vidēdū dei eēntiā lumene supadditū regrat. ¶ 59 60 qd̄ ē qd̄ dī in psal. In lumine tuo vidēminus lumene. ¶ Rūdeo dō. q̄ oē qd̄ eleuatur ad aliquid qd̄ excedit suā nām: oē q̄ disponatur

512 alsqua dispositione: q̄ sit supra sua nām: sic si aer dībeat accipe formā ignis: oē q̄ disponat dispōe ad talē formā. Lū at aliquis intellectus creatus vidēt deū p̄ eēntiam: ipsa eēntia dei fit forma intelligibilis intellectus. Unū oē q̄ aliqua dispōe supnālis ei supaddat ad h̄b q̄ eleuet i tācā sublimitatē. Lū i ḡ h̄tus nālis intellectus creātū n̄ sufficiat ad dei eēntiā vidēdā: v̄t oīsum ē: oē q̄ ex dīna grā supaccrescat ei h̄tus intel ligendī: r̄ h̄b augm̄tūm x̄tūtū intellectus illūnatiōem intellectus vocamus: sic r̄ ipm intelligibile vocat lu men vel lux: r̄ istud ē lumen de quo dicitur Apocal. xxj. Qd̄ claritas dei illūnabit eaz. s. sociatez beatoz deū vidētū: et h̄b lumē efficiūt deformes. i. deo similes: fūm illud. i. Jo. iij. Cn̄m appuerit s̄les ei erimus: v̄t debim^{ur} eum sicuti est. ¶ Ad p^o ḡ dō. q̄ lumen creatūrē est necessariū ad vidēdū dī eēntiā non q̄ p̄ h̄b lumē dī eēntia intelligib^{us} fiat: que h̄b se intelligib^{us} est: s̄z ad h̄b q̄ intlls fiat potēs ad intellectu

dū q̄ modū q̄pō sit potentior ad operādū p̄ bitū. sic ēt r̄ lumē corpale nec^ē ē in visu exteriori inquantu^m facit mediū transparens i actu: v̄t possit moueri a colore. ¶ Ad 2° dō. q̄ lumē istud nō regritur ad vidēdū dum dei eēntiam q̄s s̄litudo i qua deus videat: s̄z q̄s pfectio qdā intellectus fortans ipm ad vidēdū deū: r̄ iō pōt dici q̄ nō ē mediū in quo de^r videat: s̄z sub q̄ videat. r̄ h̄b tollit imēdiatā visionē dei. ¶ Ad 3° dō. q̄ dispositio ad formā ignis nō pōt ee nālis n̄ si h̄bī formā ignis. Vū lumē glīcē nō pōt ee nāle creature: nīl creature cēt nature dīne: qd̄ ē ip̄ossible: p̄ h̄b. n. lumē sit creature rōalis dī formis: v̄t dictū ē. ¶ Sextus articulus. v̄tū vidētū eēntiam dei v̄n^o alio pfectus n̄ videat.

¶ 61 **H**ic v̄n^o sic pcedit. v̄t q̄ vidētū eēntiam dei v̄n^o alio pfecti^{us} n̄ videat. Dicit^{ur}. n. j. Jo. iij. Videbim^{ur} deū sicuti ē: sed ip̄e vno mō ē: q̄ vno mō videbit ab oīb^{us}: non ergo pfecti^{us} r̄ min^{us} pfecte. ¶ Preterea august. dicit in li. lxxvij. q̄ p̄ vna rem nō pōt v̄n^o alio plus intelligē: sed oēs vidētes deūm per eēntiam intelligūt dei eēntiam. Intellectu. n. v̄t deus nō s̄fū: v̄t supra bitū ē. ergo vidētū dīna eēntiam v̄n^o alio non clari^{us} videat. ¶ Preterea q̄ alid quid pfecti^{us} alio videat: ex duob^{us} stingere pot. v̄l ex pte obiecti visibilis: v̄l ex pte potētive videat. Ex pte at obiecti p̄ hoc q̄ obiectum pfecti^{us} i vidente recipit. s. fm pfecti^{or} mltitudinē: quod i p̄ posito locū non h̄b: deus. n. non p̄ aliquā s̄litudinē: sed p̄ eiⁱ eēntiā p̄is ē intellectu eēntiam eius vidēti. Keling^q ergo q̄ si v̄n^o alio pfectus eū videat: q̄ h̄b sit fm dīram potētice intellectu: r̄ ita sequtur: q̄ cuius potētia intellectua nālē ē sublimior: clarius cū videat: quod ē iconueniēs: cum hoībus p̄mitatur i beatiitudine eq̄litas angelop. ¶ 59 60 61 q̄ vita eterna i visione dei s̄sistit h̄b illud. Jo. xvij. Hec evita etna tē. ergo si oēs equali dei eēntiam vident: i vita eterna oēs erūt eq̄les: cuiⁱ ūtū dīc apls. i. cor. xv. stella dīc a stella iclaritate. ¶ Rūdeo dō. q̄ vidētū deū p̄ eēntiā vnu^m alio pfectus eū videbit: qd̄ qdē nō erit p̄ alia dei s̄litudinem pfectiōem i vno q̄ in alio: cum illa vissio non sit futura p̄ aliquā s̄litudinem: v̄t oīsum ē. Sed hoc erit p̄ hoc q̄ intellectus vnu^m h̄bet maiorem virtutem seu facultatem ad vidēdū deū q̄ alterius. facultas at vidēdū deū nō competit intellectui creātū fm suam naturā sed p̄ lumē glorie: qd̄ intellectu i quadaz dei formitate s̄tituit: v̄t ex superiorib^{us} patet: v̄t intellectus plus p̄cipiās de lumē glorie pfectus deū videbit. plus at participabit de lumē glorie: q̄ plus h̄b de caritate: q̄ ybi ē maior caritas: ibi ē malus desiderium: r̄ desiderium quodammodo facit desiderantem aptum r̄ paratum ad suscep^tionem desideriū: vnde q̄ plus h̄bet de caritate: p̄fectus deū videbit: r̄ beatior erit. ¶ Ad pīmū ḡ dō. q̄ cum dī: videbimus eum sicuti est. hoc aduerbiū sicuti determinat modū visionis ex parte rei vise: v̄t sit sensus. videbimus eum ita esse sicuti est: quia ipsum esse eius videbimus: quod ē eius eēntia nō

at determinat modum visionis et pte videntis: ut sit sensus qd ita erit pfectus modus videndi: si est in deo perfectus modus cendi. Et p h est p solo. Ad 2° cu eni dicitur re vna vnius alio melius non intelligit: sed et intelligit re eae alia qd sit: non re intelligit. non at si referatur ad modum intellectus alterius: Ad 3° dicitur quia intelligere vnius est perfectus qd intelligere alterius: Ad 4° dicitur quod diversitas videndi non erit ex parte obiecti: quod idem obiectum perhibet. s. deo essentia nec ex diversa participatio obiectum differeretur sicut in diversa facultate intellectus: non quod natus sed glosam: ut dictum est.

Septimus articulus. vtrum videntes deum per essentiam ipsorum comprehendant.

Hec 7° sic proceditur: vtrum per videntes deum per essentiam ipsorum comprehendant. Dicitur. n. apostolus prophetam: sequor at si quo modo comprehendenda: non at frustra sequitur. Dicit enim ipse. i. cor. xix. Sic curro non quod in certitudine: sed ipse comprehendit et eadem ratione aliis quod ad hoc inuitat dices. Sic currite ut comprehendatis. precepta ut dicit Augustinus. i. lib. de videndo deum ad pavimentum: illud comprehenditur quod ita totum vobis: ut nihil eius lateat videtur: sed si deus per essentiam vobis: totum vobis: et nihil eius later videtur: cum deus sit simplex: quod a quo. cum vobis: per essentiam comprehenditur. Si dicatur quod videtur totus: sed non totaliter: contra. Totaliter vel dicit modum videntis: vel modum vise rei: sed ille qui videtur deum per essentiam videtur eum totaliter: si significetur modus rei vobis a se: quia videtur eum sicut est: ut dictum est. Si tamen videtur eum totaliter si significetur modus videntis: quod tota virtute sua intellectus dei essentia videbitur: quilibet sed videns deum per essentiam totaliter cum videbitur: ergo cum comprehendatur. **S**ed est quod dicitur hicre. xxvij. Fortissime magnus potens dominus exercitium nomine tibi magnum: et filio et comprehendibilis cogitatum: quod comprehenditur non potest. **R**espondit. quod comprehendere deum impossibile est: sicutque intellectus creatoris attigeret ratione deum quod ratiocinio magna est beatitudine: ut dicit Augustinus. **A**d cultus euidentia sciendum est quod illud comprehenditur quod pfecte cognoscitur: pfecte at cognoscitur quod non cognoscitur: quod est cognoscibile. **V**nde si id quod est cognoscibile per sciam demonstrationem opione teneatur ex aliquo ratione probabili accepta non comprehenditur: puta si hoc quod est triangulum habet tres angulos equales duos rectis aliquis sciat per demonstrationem comprehendit illud. Si vero aliquis ei opinionem accipiat probabilitatem: per hoc quod sapientibus vel pluribus ita dicitur: non comprehendit ipsum: quod non periret ad illum perfectum modum cognitum: quo cognoscibilis est. Nullus autem intellectus creatus potest esse ad illum perfectum modum cognitum diuine essentie: quo cognoscibilis est: quod sic per se: vnuquod est enim cognoscibile est secundum quod est ens acutus. deus igitur cuius est esse est infinitum: ut supra ostensum est: infinite cognoscibilis est: nullus autem intellectus creatus potest deum infinitate cognoscere. **I**ntra enim intellectus creatus diuine essentia pfectus est: vnu minus pfecte cognoscitur: in quantum maiori vel minori lumine glorie perfundit. Cum igitur lu-

men glosa creatum in quocunque intellectu creatus receperunt non possit esse infinitum: impossibile est quod alius intellectus creatus deum infinitum cognoscatur: unde impossibile est quod deus comprehendatur. **A**d p. 8° g. dicitur quod apprehensione deum duatur. Uno modo stricte et ppropter fidem quod aliquid includit in conceptu apprehendetur: et sic nullo modo deum apprehendit nec intellectus nec aliquid aliud: quod cum sit infinitum nullo finito includi potest: ut aliquid finitum est infinitum capiat sic ipsum infinitum est: et sic de apprehensione nunc quid est. **A**llio modo apprehensione largior sumit fidem quod apprehensione executioni oppositum: quod non attingit aliquid quod ita tenet ipsum: apprehendere est deum: et sic deus comprehenditur a beatitudine: h. illud Lan. iii. **T**enui enim cum nec dimittam et sic intelligitur auctoritas apostoli de apprehensione: et hoc modo apprehensione est vna de tribus dotibus ait: quod si uidet spiritus: sicut visio fidei et fructus caritatis: non nam apud nos oportet ut tenet vel habet: quod vnde iterum distat: ut quod non est in potentia nostra neque inter omibus que habemus frumentum: vnde quod non delectamus in eis: vnde quod non sunt ultimum finis desiderii nostri: ut desiderium nostrum implatur et gerantur. **S**ed hec tria habent beatitudinem in deo: quia et vident ipsorum et videndo tenent sibi presentem in potestate beatitudes semper cum videtur: et tenentes frumentum sicut ultio fine desiderium impletur. **A**d secundum dicitur quod non per hoc deus incomprehensibilis est: quod aliquid eius sit quod non videatur: sed quod non ita perfecte vobis sicut visibilis est: sicut cum aliqua demonstrabilis propria per aliquam probabile rationem cognoscitur: non est aliquid eius quod non cognoscatur nec subiectum nec conceptus: sed tota non ita perfecte cognoscitur: sicut cognoscibilis est. vnde Augustinus. diffiniendo apprehensionem dicit: quod totum comprehenditur videndo quod ita vobis: ut nihil eius lateat videtur: aut cuius fines circumspecti vel circumscripsi possunt: tunc enim fines alicuius circumspectiuntur: quando ad finem 60 a modo cognoscendi illa ratione perueniuntur. **A**d tertium dicitur quod totus modus rationis dicit modum obiectum non quod totus modus est modus cognoscens: quod igitur videtur deum per essentiam: videtur hoc in eo quod infinitum existit: et infinitus cognoscibilis est: sed hic infinitus modus non competit ei. vi. l. ipsius infinitus cognoscatur: sicut aliquis probabiliter scire potest aliquam proprietatem esse demonstrabilem: licet ipse ea demonstrativa non cognoscatur. **O**ctauus articulus: vtrum videntes deum per essentiam oiam in deo videantur.

Hec 8° sic proceditur: vtrum per videntes deum per essentiam oiam in deo videantur. Dicit enim Gregorius. in. iij. dial. Quid est quod non videantur: quod videntes oiam videantur: sed deus est videns oiam. ergo quod vident deum oiam videtur. **I**tem glosa videtur speculum: videtur causa in speculo resplendens: sed oiam glosa fuit vel fieri potest: i. dicitur resplendens: si est in quodam speculo: ipse. n. oiam in seipso cognoscitur. ergo glosa videtur deum: videtur oiam quod sit et quod fieri potest. **P**reterea quod intelligit id quod est maius potest intelligere minimum: ut dicitur. iij. de anima. sed oiam que deus facit vel facere potest sit minus quam eius essentia ergo glosa intelligit deum potest intelligere omnia que deus facit vel facere potest. **P**reterea rationalis creature

Questio

oia naturaliter scire desiderat: si igitur vldēdo deū non oia sciat: nō quietat ei? nāle desideriuz: et ita vidento deū nō erit beata: qd est incōueniens: vidēdo igit̄ deū oia scit. **Sed** ḡtra ēq̄ āgeli vidēt dū per eēntiam: tñ nō oia sciunt. Inferiores. n. angelī purgāt a superiorib⁹ a nescientia: ut dicit Dio⁹. vj. c.
 a 247 cet. hierar. i p̄t etiā nesciūt futura contingētia t cogitationes cordium: hoc. n. solitus dī est: nō ḡ quisūt
 288 vidēt dei eēntiā: vidēt oia: **R⁹ dō: ḡ stellect⁹ crea**
 289 tūs vidento dūlūtā eēntiā non videt in ip̄a oia que fact̄ ds v̄l facere pōt. Nāfestū est. n. q̄ sic aliqua vidēt i deo f̄z ḡ sūt i ip̄o: oia at alta s̄t i deo: sicut es fecit sūt x̄tutei sua cā: sicut igit̄ vñr oia i do: sicut es fecut i sua cā. s̄t manifestū est q̄sto aliq̄ cā pfeci⁹ vñ: tāto p̄les eius effect⁹ i ip̄a videri p̄t: q̄ enim h̄z itellectū eleuatiū stati vno p̄cipio dem̄rativo p̄p̄o sito ex ip̄o m̄ltap̄ c̄lonū cognitiōem accipit: qd nō duēt ei q̄ debillioris itellectus ē: sed oq̄ ei siugula explanēt. Ille igit̄ itellect⁹ pōt i cā cognoscē oēs cause effectus t oēs rōes effectuum q̄ cām totalr cōphēdit. Nullus at itellectus creat⁹ totalr deum cōphēdere pōt: vt onsum ē: nullus igitur itellectus creatus vidento deū pōt cognoscere oia que ds fac vel pōt facere: hoc. n. eēt cōprehēdere eius x̄tutem: sed hor̄ q̄ deus facit v̄l facēt pōt: tāto aliq̄ itellect⁹ pl̄a cognoscit: q̄sto pfeci⁹ deū videt. **Ad** p̄mūm ḡ dō. ḡ Grego⁹. logut quātū ad sufficiētiā obi. s. dei: q̄ p̄tum in se ē sufficiēter x̄tinct oia t̄ dīmōstrat nō tñ seqtur q̄ vñsquisq̄ vldēs deū oia cognoscat q̄ nō pfecit x̄prehēdit sp̄m. **Ad** 2⁹ dō. ḡ vidento speculum nō ē necessarium q̄ oia in speculo videat nisi speculum suo visu compreħēdat. **Ad** 5⁹ dō. q̄ licet maius sit videre deū q̄ oia alia: tñ malus est videre sic deū q̄ oia i deo cognoscit q̄ videre sic ipsū: q̄ nō oia seu pauciora v̄l plura cognoscantur o. i eo. i am. n. onsum ē: q̄ multitudi cognitor̄ i deo cōseq̄t modum vldēd̄ ip̄sum vel magi pfecit v̄l minus pfecit. **Ad** 4⁹ dō. q̄ naturale dīsideriuz rōalis creature ē ad sc̄idūm oia illa que p̄tinēt ad pfecitiōem itellect⁹: t̄ b̄c sūt sp̄s t̄ genera rex t̄ rōes eaz q̄ i deo videbit q̄libet vides eēntiā dinaz. cognoscēt at alia singularia t̄ cogitata t̄ facta eorūz nō ē de pfecitione itellect⁹ creati: nec ad h̄c ei natūrale dīsideriū tēdit: nec itez cognoscē illa q̄ nōdūm sunt: s̄t fieri deo p̄nt: si tñ solus deo videreſ q̄ est fons t̄ principiū toti⁹ eēt t̄ h̄itatis: ita repleret natūrale dīsideriū sc̄idi: q̄ n̄sibl alid q̄reret: t̄ beat⁹ eēt. vñ dicit Aug⁹. v. 2 fel. Infelix h̄o q̄ sc̄it oia illa. s. creatureas: te at nescit: beatus at qui te sc̄it: et si illa nescit: qui vero te t̄ illa nouit: non ppter illa beatior ē: sed ppter te solum beatus.

Monus articulus: vñr ea que vñr i deo avidenti bus diuinam eēntiā: p̄ aliq̄s filitūdines videātur.

H **D** 9⁹ sic p̄cedit: vñr q̄ ea q̄ vidēt in deo a vldētibus diuinā eēntiā: p̄ aliq̄s filitūdines videātur. **O** is. n. cognitio ē p̄ assilatiōne cognoscētis ad cognitū: sic. **M** itellectus i actu sit

p̄ itellectū i actu: t̄ vifusū actu s̄fibile i actu: iquātū ei? filitūdine i formaſ: vt pupilla filitūdine coloris: si iḡ itellect⁹ vidētis deū p̄ effētiā itelligat i dō aliq̄s creatureſ: oq̄ ea p̄ filitūdib⁹ i formet. **P**refca ea q̄ pri⁹ vñdīm memoſter tenem. s̄t paul⁹ vides i raptu eēntiā dei: vt dīc Aug⁹. xii. sup gen. ad l̄ram: postq̄ desijt effētiā dei vidēt recordat̄ ē multoꝝ q̄ in illo raptu viderat: vñ ip̄e dīc q̄ audiuīt archana verba que nō licet h̄o log. i. cor. xii. q̄ oq̄ dicēt: q̄ aliq̄ filitūdines eoz q̄ recordat̄ ē: eius itellectu remaſerit: t̄ eadem rōe quādō p̄tialr videbat dei effētiā eoz q̄ i ipsa videbat. aliq̄s filitūdines v̄l sp̄s hēbat **S** 247 **O** tra ēq̄ vñā sp̄m v̄l speculū: t̄ ea q̄ i speculo apparēt: s̄t oia sic vidētūr i dō sicut i q̄daz speculo itelligibili: ergo si ip̄e deus nō videtur per aliquam si militudiem sed per suam effētiā: nec ea que i ip̄o videtur per aliquas similitudines siue species vidēt. **R⁹ dō. ḡ** vidētes deum per effētiā ea que i ipsa effētiā dei vidēt: nō vidēt per aliquas species sed per ipsam eēntiām diuinam itellectui eorum ynitā: sic enī cognoscēt vñuquodq̄ fm q̄ similitudo ei⁹ ē i cognoscete: s̄t hoc cōuenit dupl̄r: cum. n. quecūq̄ vñi t̄ eldem sūt similia: sibi invicem sūt similia: virtus cognoscitiva dupliciter assimilar̄ potest aliq̄i cognoscibilis. Uno modo secundum se quādō directe ei⁹ similitudine i formatur: t̄ tūc cognoscitur illud f̄z se. Alio mō f̄z q̄ i formaſ sp̄e aliq̄i⁹: qd ē ei ſile t̄ tunc nō dicitur res cognosci i ſeipsa: sed i ſuo ſimili: alia enī cognitio qua cognoscitur aliq̄i homo i ſeipo 292 t̄ alia qua cognoscitur i ſua imágie: sic ergo cognoscibilis 296 ſcere res p̄ earum similitudines i cognoscēte exiit 297 ē cognoscēt eas i ſeipſis ſeu i propriis naturis: s̄t cognoscēt eas prout earum similitudines p̄exiſtūt i deo ē vidēt eas i do: t̄ be due cognitiōes differūt. vñ fm illā cognitiōem qua res cognoscitur a vidētib⁹ dūz p̄ effētiām i ip̄o deo nō videtur p̄ aliquas filitūdines aliae: ſed per ſolam effētiām dinaz itellectui p̄tēt: p̄ quā t̄ dō vñ. **Ad** p̄mū ḡ dō. ḡ itellectus creat⁹ vidētis dum assilatur ſibus q̄ vidētūr in do: iquan tuz vñtūr effētiā diuine i qua rex omniū filitūdines p̄exiſtūt. **Ad** 2⁹ dō. ḡ aliq̄e potētis cognoscitiae ſunt que ex ſpectebus p̄mo ſepe alia ſōmae p̄nt: ſicut imaginatio ex p̄ceptis ſpectebus mōtis et auril ſormaſ ſpetiem mōtis auric̄i: t̄ itellectus ex p̄cepti ſp̄ebus generis t̄ dīc ſōmat rōez ſp̄et t̄ ſl̄r ex filitūdine imagis formare poſſumus in nobis filitūdinem cui⁹ eſt imago: r̄ſc. Paulus vel quisūt alius vident deū ex ipsa viſione effētiā dīne: potest formare i ſe filitūdines rex que in effētiā dīna vñr que remāſerūt in paulo etiām postq̄ desijt dei eēntiām vident: cu ſta viſio q̄ vñr res per bul⁹ ſi ſpeties ſic conceptas: eſt alia a viſione qua vidēt res i deo. **D** ecimus articulus. vñr vidētes deū per eēntiāz ſimil vident omnia que in ipſo vident.

H **D** ecimus ſic p̄cedit. vidēt q̄ vidētes deū p̄ effētiā: nō ſimil vident omnia que in ipſo vident. **H** **D** ecimus ſic ſeipſi ſimil vident: q̄ fm philoſophi ſc̄enit m̄la ſcire

Intelligere vero vnum: sed ea que videntur in deo intelliguntur. Intellectu. n. vñ deus: q̄ non contingit a videntibus deum simul multa videri in deo. **P**rete
rea Augu. dicit. viij. super gen. ad lñam q̄ deus mo
net creaturam spuiale p tempus: hoc ē p intelligētā
et affectionē. sed creatura spuialis ē angelus q̄ deum
videt. ergo videntes deum successiue intelligūt et af
ficiuntur: tempus enim successionē importat. Sed con
tra ē qđ aug. dicit vlt. de trini. Non erūt volubiles
noſtre cogitationes ab alijs in alia eūtes atqz rede
untes: sed oēm ſciam nñam vno ſil ſpectu videbi
mus. **R**: dō. q̄ ea que videntur in hō non ſucceſ
ſiue ſed ſimul videntur. Ad cuius euidentiam conſi
derandum ē q̄ ſō nos ſimul non poſſumus multa i
telligere: q̄ multa per diuersas ſpēs intelligim⁹ di
uersis autem ſpēbus non pōt intellectus vnu ſimil
actu informari ad intelligendum per eas: ſicut nec
vnū corpus pōt diuersis figuris figurari: vnde con
tingit q̄ quando aliqua multa vna ſpē intelligi poſ
ſunt ſimul intelliguntur: ſicut diuerſe partes alicu
iū ſtotius: ſi ſingule propijs ſpeciebus intelligant:
ſuccesiue intelliguntur: oſtentum ē autem q̄ ea que
videntur in deo: non videntur ſingula per suas ſimi
litudines: ſed omnia per vnam eſſentiā deſ: vnde ſi
mul et non ſuccesiue videntur. **A**d priuū ergo
dicendū: q̄ ſicut vnū tantum intelligimus: inqūtum
vna ſpē intelligim⁹ ſz m̄ta vna ſpē intellecta ſil intelligi
guntur: ſicut in ſpē hominis intelligimus animal: et
rationale: et in ſpecie domus parletem et rectum.
Ad ſecundū dicendū: q̄ angeli q̄tum ad cogniti
onem nālem qua cognoscūt res p ſpēs diuersas eis
inditas nō ſil oia cognoscūt: et ſic mouēt ſim intelli
gentiam per tempus: ſz fm q̄ vidēt res in deo ſimul
eas vident.

Undecim⁹ articulus: vt p̄ alig⁹ in bac vita poſit
videre deum p̄ eſſentiā.

And undecim⁹ ſic pcedif. Ut q̄ alig⁹ in bac vi
ta poſit deuū p̄ eſſentiā videre. **D**icit enim
Jacob gen. xxxij. Uidi deuū facie ad fa. ſed
videre facie ad faciem ē videre per eſſentiāz: vt pat̄z
p illud qđ dī. i. cor. xiiij. Uidemus nūc p ſpeculū et in
enigmate: tūc et facie: ad faciem: q̄ deus in bac vita p̄
eſſentiā videri pōt. **P**reterea numeri. xij. dīc do
minus de Moy. ore ad os loquor et palam: et nō p̄
enigma et figuras videt deum: ſed hoc ē videre de
um per eſſentiā videre. ergo aliquis in ſtatu huī vi
te pōt deuū p̄ eſſentiā vidēt. **P**reterea illud in q̄ oia
cognoscimus et per quod de alijs iudicamus ē nob
ſim ſe notuz: ſed oia ēt nūc in deo cognoscimus. **D**ic
enim Augu. xij. conf. ſi ambo videmus verum eſſe
quod dīcīs: et ambo videmus verum eē quod dīc
ibi queſo illud: videmus: nec ego in te: nec tu in me:
ſed ambo in ipſa q̄ ſupra metes nřas ē incommutabili
vitate. Idem ēt in libro de vera religione dīcīt: q̄ ſe
cundum vitatem diuinā de oib⁹ iudicamus: et xij.
de tri. dīcīt q̄ rationis ē indicare de iſtis corporali
bus ſecundū rationes icorporales et ſempiternas:

que niſi ſupra mentem eſſent incommutabiles pro
fecto non eſſent: ergo et in hac vita ipſū deū videm⁹
Preterea fm aug. xij. ſuper gene. ad litteram viſi
one intellectuali videntur ea que ſunt in anima per
ſuam eſſentiam: ſed viſio intellectualis ē de rebus i
telligibiliſbus non per aliquas ſimiſtudines: ſed per
ſuas eſſentias: vt ipſe ibidem dīcīt: ergo cuī deus ſit
per eſſentiā ſuam in aia noſtra p̄ eſſentiā ſuā videt
a nobis. **S**ed contra ē quod dī exo. xxij. non vi
debit me homo et viuet glo. q̄dīu hō mortali viuit
videtur per quasdam imagines deus pōt: ſed p̄ ipſaz
nature ſue ſpeciem non pōt. **R**: dō. q̄ ab homine
puro deus videri per eſſentiā non pōt: niſi ab hac
vita mortali ſepareſ. culus rō ē quia ſicut ſupra di
ctum ē modus cognitionis ſequitur modum natūr
rei cognoscentis: anima autem noſtra q̄dīu in hac
vita viuimus habet eſſe in materia corporalit: vnde
naturaliter non cognoscit aliqua niſi que habet for
maz in materia: vel que per huius cognosci poſſūt. **M**anifestum ē autem q̄ per naturas reꝝ materiali
um diuina eſſentia cognosci non poſteſ. onſum eſſ
erū ſupia: q̄ cognitionis dei per quancunq̄ ſimiſitu
dinem creatam non ē viſio eſſentie ipſius: vnde im
poſſibile ē aie hōis ſz hāc vitā viuēt) eſſentiā deividē
et buſ⁹ ſignum eſt: q̄ anima noſtra q̄to magla co
poralibus abſtrahitur tanto intelligibilium abſtra
ctorum fit capacior. **V**nde in ſomniis et in alienatō
nibus a ſenſibus corporis magis diuine reuelatōes
percipliuntur et pūſiones futurorum: q̄ ergo anima
eleuetur vſqz ad ſupremum intelligibilium quod ē
eſſentia diuina eſſe non pōt quādīu hac mortali vi
ta viuit. **A**d priuū ergo dicendū q̄ ſecundū
Dionysiuſ. iii. ca. ce. Je. Sic in ſcripturis dīcīt. ali
quos deum viſiſſe inqūtum formate ſunt aliq̄e fi
gure vel ſenſibiles vel imagnarie ſecundū aliq̄e
ſimiſitudinem aliq̄od diuīnum repreſentantes: qđ
ergo dīcīt Jacob. Uidi deuū facie ad fa. referēdūz
eſt non ad ipſam diuīnam eſſentiā ſed ad figuraz
in qua repreſentabatur deus: et hoc ipſum ad quāndā
prophetie eminentiam pertinet ut videatur persona
dei loquentis velloquens deuū ſez imagnarīa viſi
one: ut in fra patebit: cum dī gradibus prophetie lo
quemur: vel hoc dīcīt Jacob ad designandum q̄dā
eminentiam intelligibilem contemplationis ſupra
communem ſtatū. **A**d ſecundū dicendū q̄
aliquid ſicut deus miraculoſe ac ſupernaturaliter
in rebus corporeis operatur: ita etiā et ſupernatu
ralit: et preter communem ordinem mentes aliquo
rum in bac carne viuentium: ſed non ſenſibus car
nis viuentium vſqz ad viſionem ſue eſſentie eleuauit
ut dīcīt Augustinus. xij. ſuper genesim ad litteram
et in li. de videndo deuū de Moy. qui fuīt magiſter
iudeorum: et paulo qui fuīt magiſter gentium: et de
hoc plenī tractabitur: cuī de raptu eius agemus.
Ad tertium dicendū q̄ omnia dīcīmus in deo
videre: et ſecundū ipſum de omnibus iudicare:
inquantum per partē rationem ſui luminis omnia

Questio

- 420 cognoscimus et dissidemus: nam et ipsi lumen na-
 421 turale nostris participatio quedam est diuinum lumen: si est
 a oia sensibilia dicimus videre et iudicare in sole. i. p
 lum sol. unde dicit Aug. i. solloquioz. Disciplina-
 rum spectacula videtur non possunt: nisi aliqua velut
 de suo sole illustrantur a deo. Sic ergo ad videtur
 dum aliquid sensibiliter non est necesse quod videatur.
 substantia solis: ita ad videndum aliquid intelligibili-
 liter non est necessarium quod videatur entia dei.
 Ad quartum dicendum: quod visus intellectualis est eo/
 rum que sunt in anima per suam entiam sicut intel-
 ligibilia in intellectu. Sic autem deus est in anima be-
 atorum: non autem in anima nostra sed per presentiam
 421 essentiam et potentiam.
 422 Duo decimus articulus: utrum per rationem naturalem
 deus in hac vita cognoscere possumus?
 423 xij. sic proceditur. Videntur quod per naturalem
 rationem deum in hac vita cognoscere non
 possumus. Dicit enim Boe. in lib. de conso-
 quatio non capit simplicem formam: deus autem ma-
 xime est simplex forma: ut supra ostensus est: ergo ad
 eius cognitionem ratio naturalis peruenire non po-
 test. **C**reterea ratione non habet fantasmatum nihil inter-
 ligit anima: ut dicitur in tertio de anima sed deum cum
 sit incorporeus fantasmatum in nobis esse non potest. er-
 go cognoscere non potest a nobis cognitione naturali.
Creterea cognitione que est per rationem natura-
 le communis est bonis et malis: sic natura eis communis
 est. sed cognitione dei competit tantum bonis. **D**icit
 enim Aug. primo de trini. quod mentis humanae actes in ea
 excellenti luce non figurantur: nisi per iusticiam fidei
 emundetur: ergo deus per rationem naturalem cog-
 noscere non potest. **S**ed contra est quod dicitur ro-
 si. quod notum est de manifestum est in illis. i. quod cognoscere
 est deo per rationem naturalem. **R**espondeo.
 Quod naturalis nostra cognitione a sensu principium su-
 munt: unde tantum se nostra naturalis cognitione exten-
 dere potest in quantum manuduci potest per sensibili-
 lia. ex sensibilibus autem non potest visus ad hoc intel-
 lectus noster pertingere quod diuinam entiam vi-
 deat: quia creature sensibiles sunt effectus dei et non sunt
 adequantes. unde ex sensibili cognitione non po-
 test tota dei virtus cognoscere: et per consequens nec
 eius essentia videri. Sed quia sunt eius effectus a causa
 dependentes ex eis in hoc produci possumus. ut cog-
 noscamus deo an est: et ut cognoscamus de ipso ea
 que necesse est ei conuenire: sicut quod est prius oium causa excep-
 423 dens oia sua creatura: unde cognoscimus de ipso bitu-
 dinem ipsius ad creaturas. quod s. oium est causa et dictum cre-
 aturarum ab ipso: quod s. ipse non est aliquid eorum que
 ab eo creantur: et quod hec non remouentur ab eo propter
 eius defectum: sed quia superexcedit. **A**d primum
 ergo dicendum: quod ratio ad formam simplicem per-
 tingere non potest ut sciat de ea quid est: potest tamen de ea cognoscere an est. **A**d secundum dicen-
 dum quod deus naturali cognitione cognoscitur per fan-
 tasmatum effectus sui. **A**d tertium dicendum quod co-

gnitio dei per entiam cum sit per gratiam non con-
 petit nisi bonis: sed cognitione que est per rationem na-
 turalem potest competere bonis et malis. Unde dicit Aug. in li. retractationum. Non approbo quod in
 oratione dixi: deus qui non nisi mundos verum scire
 voluisti: responderi enim potest multos et non mu-
 dos multa scire vera scilicet per rationem naturalem.

Decimustertius articulus. utrum per gratiam
 habeatur altior cognitione dei quod ea que habeat per ra-
 tionem naturalem.

Had. xiii. sic proceditur. Videntur quod per gratiam 67
 non habeatur altior cognitione dei quod ea quod habet
 per rationem naturalem. Dicit enim Dio. i.
 li. de mystica theologia. quod ille qui melius vnit deo
 in hac vita: vnit et sic omnino ignoto: quod est
 de Noe dicit. Qui tamen excellentiam quandam
 obtinuit in gratia cognitione: sed coniungi deo igno-
 rando de eo quid sit: hoc contingit etiam per ratio-
 nem naturalem: ergo per gratiam non plenus cog-
 noscitur a nobis deus quod per rationem naturalem.
Preterea per rationem naturalem in cognitionem
 diuinorum peruenire non possumus nisi per fantas-
 mata: sic etiam nec secundum cognitionem gratiae. Di- 422
 cit enim Dio. primo ca. ce. byerar. quod impossibile est
 nobis aliter lucere diuinum radium nisi varietate sa-
 crorum velaminum circumuelatum. ergo per gra-
 tiam non plenus cognoscimus deum quod per rationem
 naturalem. **P**reterea intellectus noster per gra-
 tiam fidei deo adhaeret: fides autem non videntur es-
 se cognitione. Dicit enim Gregor. in omel. quod ea quod non
 videntur fidem habent et non agnitionem. ergo per
 gratiam non additur nobis aliqua excellentior cog-
 nitione deo. **S**ed contra est quod dicit apostolus. i.
 corin. ii. Nobis reuelauit deus per spiritum suum il-
 la scilicet que nemo principium huius seculi nouit
 i. phi. ut exponit glo. **R**espondeo dicendum quod per
 gratiam perfectior cognitione deo habetur a nobis
 quod per rationem naturalem: quod sic patet. cognitione
 enim quam per rationem habemus duo
 requirit scilicet fantasmatum ex sensibilibus accepta
 et lumen naturale intelligibile: cuius virtute intelli-
 gibiles conceptiones ab eis abstrahimus: et quantum
 ad utrumque iuvatur humana cognitione per reuelati-
 onem gratiae: nam et lumen naturale intellectus con-
 fortatur per infusionem luminis gratuitus: et interdu-
 etiam fantasmatum in imaginatione hominis formatur
 diuinus magis exprimita res diuinis quod ea quod
 naturaliter a sensibilibus accipimus: sicut apparet
 in visionibus prophetabilibus: et interdu etiam
 aliquae res sensibiles formantur diuinus aut etiam
 voces ad aliquid diuinum exprimentur sicut in ba-
 ptismo visus est spiritus sanctus in specie columbe:
 et vox patris audita est. hic est f. me. vi. **A**d primum
 ergo dicendum: quod licet per reuelationem gratiae in
 hac vita non cognoscamus deo quid est: et sic ei quod
 si signato diuimus: in plenus ipsum cognoscimus

XIII

inquit plures et excellentiores effectus eius nobis demonstrantur: et in quantum ei aliqua attribuimus ex reuelatione diuina: ad que ratio naturalis non pertinet: ut deum esse trinum et unum. **A**d 2° dicitur ex fatastatibus vel a sensu acceptis sicut naturales ordinem vel divinitus in imaginacione formatis tanto excellenter cognitione intellectualis habetur quanto lumine intelligibile in hoc fortius fuerit: et sic per reuelationes ex fatastatibus plenior cognitione accipitur ex ifusione divini luminis. **A**d 3° dicitur fides cognitione quodam est: in quantum intellectus determinatur per fidem ad aliquid cognoscibile: sed hec determinatio ad unum non procedit ex visione credentis sed a visione eius cui creditur: et sic in quantum deest visio deficit a ratione cognitionis: que est in scientia. Nam scia determinat intellectum ad unum per visionem et intellectum primorum principiorum.

Questio. xiiij.

Consideratis his

quod ad diuinam perfectiorem pertinet precedendum est ad considerationem diuinorum nomen: unde quodcumque enim nota tur a nobis sicut et ipsius cognoscimur? Circa hoc ergo queritur. **A** primo utrum deus sit nominabilis a nobis. **S**econdo utrum aliquantum nomina dicta deo predicetur de ipso substantialiter. **T**ertio utrum aliqua nomina dicta deo proprie dicatur de ipso: an omnia attribuatur ei metaphysice. **Q**uarto utrum multa nomina dicta deo sint synonima. **Q**uinto utrum nota aliqua dicantur deo et creaturis uniuoce vel equiuoce. **S**exto supposito quod dicatur analogice: utrum dicatur deo per prius vel de creaturis. **S**eptimo utrum aliqua nomina dicatur deo ex tempore. **O**ctavo utrum hoc nomen deus sit nomen nature vel operis. **N**ono utrum hoc nomen deus sit nomen communicabile. **D**ecimo utrum accipiatur uniuoce vel equiuoce secundum quod significat deum per naturam: et per participationem et non opinionem. **U**ndecimo utrum hoc nomen qui est: sit maxime proprium nomini dei. **D**uodecimo utrum propositiones affirmatiue possint formari deo.

Primus articulus utrum aliquod nomen deo conueniat et cetera

stes. ergo nullum nomen potest dici deo.: **P**rete tercia nota significant substantiam cum qualitate: verba autem et participia significant cum tempore: pronomina autem cum demonstratione vel reuelatione quorum nihil competit deo: quia sine qualitate est: et sine omni accidente: et sine tempore et certum non potest. ut demonstrari possit nec relativa significari: cum relativa sint aliorum antedictorum recordativa: vel nominum vel participiorum vel pronominum demonstrationium. ergo deus nullo modo potest non minari a nobis. **S**exta est quod dicitur Exo. xv. Quasi vir pugnator opus nomen eius. **R**espone deo dicendum quod secundum philos. voces sunt signa intellectuum: et intellectus sunt rerum similitudines et sic patet quod voces referuntur ad res significandas mediante conceptione intellectus secundum igitur quod aliquid a nobis intellectu cognosci potest sic a nobis potest nominari: ostensum est autem supra: quod deus in hac vita non potest a nobis videri per suam essentiam: sed cognoscitur a nobis ex creaturis secundum habitum divini principij et per modum excellente et remotionis: scilicet igitur potest nominari a nobis ex creaturis: non tamen ita quod nomen significans ipsum exprimat diuinam essentiam secundum quod est sicut hoc nomen bonum exprimit sua significazione essentiam hominis secundum quod est significat enim eius distinctionem declarantem eius essentiam: ratio enim quaz significat nomen: est distinctione. **A**d primum ergo dicendum quod ea ratio dicitur deus non habere nomen vel esse supra narratio nem: quia entia clavis est supra id quod est deo intellectus et voce significamus. **A**d secundum dicendum quod quia ex creaturis in dei cognitionem venimus: et ex ipsis eum nominamus nomina que deo attribuimus hoc modo significant: secundum quod competit creaturis materialibus quorum cognitione est nobis congenitalis: ut supra dictum est: et quod in huius creaturis ea que sunt perfecta et subsistentia sunt composita: forma autem in eis non est aliquid complectum subsistens sed magis quo aliquid est: inde est quod omnia nomina a nobis postula ad significandum aliquid complectum subsistens significant in concretione: prout competit compo sitis: que autem ponuntur ad significandas formas simplices: significant aliquid non ut subsistens: sed ut quo aliquid est: sicut albedo significat ut quo aliquid est album: quia igitur et deus simplex est: et subsistens est attribuimus ei nomina simplicia et nomina abstracta ad significandum simplicitatem eius: et nomina concreta ad significandum subsistentiam et perfectionem ipsius: quauis nomina deficiant a modo ipsius: sicut intellectus noster non cognoscit eum: ut est secundum hanc vitam. **A**d tertium dicendum quod significare substantiam cum qualitate est significare suppositum cum natura vel forma determinata in qua subsistit: unde sicut deo dicuntur aliqua in concretione ad significandum subsistens et perfectione ipsius sic etiam dicitur est: ita dicuntur de eo non b

Habendum sic proceditur. **V**idetur quod nullum nomen deo conveniat. Dicit enim Dion. primo capitulo de divinitate. quod neque nomen eius est neque opinio: et propter xxx. dicitur quod nomen eius et quod nomen filii eius si nosti. **P**reterea omne nomen aut dicitur in abstracto aut in concreto: sed nomina significantia in concreto non competit deo: cum simplex sit neque nomina significantia in abstracto: quia non significat aliquid perfectum subsi

16 a
modo ipsius: sicut intellectus noster non cognoscit 70 eum: ut est secundum hanc vitam. **A**d tertium dicendum quod significare substantiam cum qualitate est significare suppositum cum natura vel forma determinata in qua subsistit: unde sicut deo dicuntur aliqua in concretione ad significandum subsistens et perfectione ipsius sic etiam dicitur est: ita dicuntur de eo non b

Questio

mina significantia substantiam cum qualitate: verba vero et participia consignificantia tempus dicuntur de ipso: ex eo quod eternitas includit omne tempus. sicut enim simplicia subsistentia non possumus apprehendere et significare nisi per modum compositorum: ita simplicem eternitatem non possumus intelligere vel voce exprimere: nisi per modum temporalium rerum: et hoc propter conaturalitatem intellectus nostri ad res compositas et temporales. pronomina vero demonstrativa dicuntur deo secundum quod faciunt demonstrationem ad id quod intelligitur: non ad id quod sentitur: secundum enim quod a nobis intelligitur secundum hoc sub demonstratione cadit: et sic secundum illum modum quo nomina et participia et pronomina demonstrativa deo dicuntur: secundum hoc et pronomibus et nominibus relativis significari potest.

Secundus articulus: vtrum aliquod nomen dicatur deo substantialiter.

69

Hoc secundum sic proceditur. Videlicet quod nullus nomen dicatur deo substantialiter. **Dicit. n.** Dam. Oportet singulum eorum que deo dicuntur: non quid est secundum substantiam significare: sed quid non est ostendere aut habitudinem quamdam: aut aliquid eorum que assequuntur naturam vel operationem. **P**reterea dicit Dio. primo cap. de di. no. Omnimodum sanctorum theologorum hymnū inuenies ad beatos thearchie processus manifestarie et laudatione dei nominationes diuidentem et est sensus: quod nomina que in diuinam laudem sancti doctores assumunt secundum processus ipsius dei distinguuntur: sed quod significat processus aliquius regni nibil significat ad eius essentialiam pertinens: ergo nomina dicta deo non dicuntur de ipso substantialiter. **P**reterea secundum hoc nominatur aliquid a nobis secundus quod intelligitur: sed non intelligit deus a nobis in hac vita secundum suam substantiam: ergo nec aliquid nomen impositum a nobis dicatur deo secundum suam substancialitatem. **Sed** contra est quod dicit Aug. vii. de tr.: deo hoc est et quod fortissime est vel sapientem esse: et si quid de illa simplicitate dixeris quae eius substancialiter significatur. ergo omnia nomina huiusmodi significant diuinam substancialitatem. **R**espondeo dicendum: quod de nominibus que deo dicuntur negantur vel que relatione ipsum ad creaturam significant manifestum est quod substantiam eius nullo modo significant: sed remotiores aliqui ab ipso: vel relationem eius ad alium: vel potius aliqui ad ipsum. Sed de nominibus quod absolute et affirmatiue deo dicuntur sicut bonus sapiens et huiusmodi multipliciter aliqui sunt opinati. Quidam enim dixerunt quod hec omnia nomina licet affirmatiue deo dicantur: tamen magis inveniuntur ad aliquid remouendum a deo sed ad aliquid ponendum in ipso. unde dicunt quod cum dicimus deum

74

substantialiter eius nullo modo significant: sed remotiores aliqui ab ipso: vel relationem eius ad alium: vel potius aliqui ad ipsum. Sed de nominibus quod absolute et affirmatiue deo dicuntur sicut bonus sapiens et huiusmodi multipliciter aliqui sunt opinati. Quidam enim dixerunt quod hec omnia nomina licet affirmatiue deo dicantur: tamen magis inveniuntur ad aliquid remouendum a deo sed ad aliquid ponendum in ipso. unde dicunt quod cum dicimus deum

esse viventem significamus quod deus non hoc modo est sicut res inanimata: et similiter accipiendum est in aliis: et hoc posuit rabbi Moy. Alij vero dicunt quod hec nomina imposita sunt ad significandum habitudinem eius ad creaturam: ut cum dicimus deus est bonus sit sensus: deus est causa bonitatis in rebus et eadem ratio est in aliis. Sed vtrumque istorum videtur esse inconveniens propter tria. **P**rimo quidem quia huius neutruis barum positionum possit assignari ratio: quare quemadmodum nomina magis deo dicentur et alia: sicut enim est causa corporum sicut est causa bonorum: unde si nihil aliud significatur: cum dicitur deus est bonus nisi deus est causa bonorum: poterit similiter dici quod deus est corpus: quia est causa corporum. Item quod hoc quod est corpus remouetur quod non sit ens in potentia tantum sicut materia prima. **S**ecundo quia se queretur quod omnia nomina dicta deo per posterius dicentur de ipso: sicut sanum per posterius dicitur de medicina: eo quod significat hoc tantum: quod sit causa sanitatis in animali: quod per prius dicitur sanum. **T**ertio quia hoc est contra rationem locutionis deo: aliud enim intendunt differentie: cum dicunt deus viventem: quod sit causa vite nostrae: vel quod differat a corporibus inanimatis: et ideo aliter dicendum est quod huiusmodi quidem nomina significant substancialitatem diuinam et predictant deo i实质iter: sed deficiunt a representatione ipsius: quod sic patet: significant enim sicut nomina deum: secundum quod intellectus noster cognoscit ipsum. Intellexus autem noster cum cognoscat deum ex creaturis: sic cognoscit ipsum secundum quod creature ipsum representant. Ostensum est autem supra: quod deus in se prehabet omnes perfectiones creaturarum quasi similitudinem et universaliter perfectus. unde quelibet creatura in tantum cum representat: et est ei similia: in quantum perfectionem aliquam habet: non tamen ita quod representet eum sicut aliquid eiusdem speciei: vel generis: sed sicut excellens principium: a cuius forma effectus deficiunt. culus tamen aliqualem similitudinem effectus consequuntur sicut forme corporum inferiorum representant virtutem solarem: et hoc dicendum expositum est: cum de perfectione diuina agatur. sic igitur predicta nomina diuinam substancialitatem significant: imperfecte tamen sicut et creature imperfecte eam representant. Cum igitur dicitur deus est bonus: non est sensus: deus est causa bonitatis vel deus non est malus: sed est sensus: id quod bonitatem dicimus in creaturis. praeexistit in deo: et hoc quidem secundum modum altorem. unde ex hoc non sequitur quod deo competit et est bonus in quantum casat bonitatem: sed potius econuerso: quia est bonus bonitatem rebus diffudit secundum illud Aug. de doctrina christiana in quantum bonus est sumus. **A**d primum ergo dicendum quod Dam. ideo dicit quod hec nomina non significant quod est deus: quia a nullo istorum nominum exprimitur quid est deus perfecte: sed unquamque imperfecte cum significat: sicut et creature imperfecte eius

XIII

75 significat: sicut et creature imperfecte eum representant. Ad secundum dicendum: quod in significatione nominum aliud est quandoque a quo imponitur nomen ad significandum: et id ad quod significandum non imponitur: sicut hoc nomen lapis imponitur ab eo quod ledit pedem: non tamen imponitur ad hoc significandum: quod significet ledens pedem: sed ad significandum quandam speciem corporum: alioquin omne ledens pcedere est lapis: sic igitur dicendum est: quod buiusmodi diuinorum nomina imponuntur quidem a perfectibus diuinitatis. Sicut enim secundum diuersos processus perfectionum creature deum representantur, imperfecte. Ita intellectus noster secundum uniuersaque processum deum cognoscit et nominat: sed tamen haec nomina non imponit ad significandum ipsos processus: ut cum dicitur deus est vivens: sit sensus: a deo procedit vita: sed ad significandum ipsum rerum principium prout in eo preexistit vita. licet eminentior modo quam intelligatur vel significetur. Ad tertium dicendum que in eentiam dei in hac vita cognoscere non possumus: secundum quod in se est: sed cognoscimus ea secundum quod representantur in perfectionibus creaturarum: et sic nomina a nobis imposita ea significant. Tertius articulus: utrum aliquod nomen dicatur deo proprio.

70 **H**Dicendum sic proceditur. Videretur quod nullum nomen dicatur deo proprio. Omnia enim nomina que deo dicimus sunt a creaturis accepta: ut dictum est: sed nomina creaturarum metaphorice dicuntur deo sicut cum dicitur: deus est lapis vel leo vel aliquid buiusmodi: ergo nomina dicta deo dicuntur metaphorice. Preterea nullum nomen proprio dicitur de aliquo: a quo verius remouetur quam de eo predicitur: sed oia buiusmodi nomina bonus sapiens et similia verius remouentur a deo quam de eo predicentur: ut patet per dico. iij. ca. cel. bierar. Ergo nullum istorum nominum proprium dicitur deo. Preterea nomina corporum non dicuntur deo nisi metaphorice cum sit inconveniens: sed oia buiusmodi nomina implicant quasdam corporales conditiones. significant enim cum tempore et cum compositione et cum alijs buiusmodi quod sunt conditiones corporum: ergo omnia buiusmodi nomina dicuntur deo metaphorice. Sed contra est quod dicit Ambro. in li. iij. de trini. sunt quedam nomina que euidenter proprietatem diuinitatis ostendunt et quedam que perspicuaz diuine malestatis exprimunt veritatem: alia vero sunt que translatue per similitudinem deo dicuntur: non igitur omnia nomina dicuntur deo metaphorice: sed aliqua distinguuntur proprio. Respondeo dicendum quod sicut dictum est: deum cognoscimus ex perfectionibus pcedentibus in creaturis ab ipso que quidem perfectiones in deo sunt secundum eminentiorem modum quam in creaturis. Intellectus autem noster eo modo apprehendit eas secundum quod sunt in creaturis: et secundum quod apprehendit: ita significat per nostra. In nominibus igitur

que deo attribuimus est duo considerare. si perfectiores ipsas significatas: ut bonitatem vitam et buiusmodi et modum significandi. Quantus igitur ad id quod significat haec nostra proprie competit deo et magis proprie quam ipsis creaturis et per prius dicitur de eo. Quatuor vero ad modum significandi non prope dicuntur deo. habent enim modum significandi qui creaturis competit. Ad primum ergo dicendum: quod quedam nomina significant buiusmodi perfectiores a deo perfectes in res creatas: hoc modo quod ipse modus perfectus quo a creatura participatur diuina perfectio in ipso nominis significato includitur sicut lapis significat aliquid materialiter ens: buiusmodi nostra non possunt attribui deo nisi metaphorice: quodam vero nomina significant ipsas perfectiones absolute absque hoc quod aliquis modus participandi claudatur in eorum significatione: ut ens bonum vivens et buiusmodi: et talia proprie dicuntur deo. Ad secundum dicendum quod id est buiusmodi nomina dicitur deo. negari a deo: quia id quod significatur per nomen non ostendit eo modo ei quo nomine significat sed excellentiori modo. unde ibidem dicitur deo. Quod est super omnem substantiam et vitam. Ad tertium dicendum: quod ista nomina que proprie dicuntur deo important editiones corporales non in ipso significato nominis sed quantum ad modum significandi. ea vero que metaphorice deo dicuntur: important editionem corporalem in primo suo significato.

Quartus articulus: utrum ista nostra deo sint nostra synonima.

AD hunc dictum sic proceditur. Videretur quod ista nostra dicta deo sint nomina synonima. Synonyma enim nostra dicuntur que oīo id est significant. sed ista nomina dicta deo dico secundum significante in deo: quia bonitas dei est eius clementia et similiter sapientia: ergo ista nostra sunt oīo synonima. Si dicitur quod ista nostra significant id est finem rei sed finem rationes diversas. Contra rationem cui non responderet aliquid in re est vana. si ergo iste rationes sunt multe et res est vna videtur quod rationes iste sunt vane. Preterea magis est vnuus quod est vnuus re et ratione quam quod est vnuus re et multiplex ratione: sed deus est maxime vnuus. ergo videtur quod non sit vnuus re et multiplex ratio: et sic nostra dicta de deo non significant rationes diversas: et ita sunt synonyma. Et alia nostra synonima sibi inuices adiuncta nagationes adducuntur: sicut si dicitur vestis indumentum: si igitur nostra dicta de deo sunt synonyma non posset ostenditur dici deus bonus vel aliquid buiusmodi: cum tamen scriptum sit Hier. xxiiij. Fortissime magne potens domine exercitus nomine tibi. Respondeo dicendum: quod buiusmodi nomina dicta de deo non sunt synonyma: quod quidem facile esset videre si diceremus quod buiusmodi nomina sunt inducta ad remouendum vel ad designandum habitudinem causae respectu creaturarum: sic enim essent diversae rationes horum nominum secundum diversa negata vel secundum diversos effectus innotatos: sed quod dictum

Questio

- 69 est: huiusmodi noia sub tam dñaz significare licet in
 68 perfecte: et plane apparet fm pmissa: qd hñt rōes
 diuersas. Ratio. n. quam significat nomen est conce-
 ptio intellectus de re significata per nomen, intelle-
 ctus autem noster cum cognoscat deum ex creaturis
 formata ad intelligendum deum conceptiones p-
 portionatas perfectionibus pcedētibus a deo i cre-
 aturis: que quidē pfectiones in deo preexistunt vni-
 te et simpliciter. in creaturis ho recipiūtur diuise: et
 multipliciter. sicut igitur diuersis pfectiōnibz cre-
 aturarum responderet vnum simplex pncipium pre-
 sentatum per diuersas perfectiones creaturarū va-
 rie et multipliciter: ita varijs et multiplicibz conce-
 ptribus intellectus nostri respondet vnum omnino
 simplex: sed huiusmodi conceptōnes: imperfecte intel-
 lectum: et ideo noia deo attributa; significant vna
 rem: tamen quia significant eam sub rationibz mul-
 tis et diuersis non sunt synonima. Et sic p̄ soluto
 ad p̄imum. quia nomina synonima dicuntur que si-
 gnificant vnum fm vna rationem: que. n. significat
 rōes diuersas vnius rei non primo et per se vnum
 significant: quia nomen non significat rem nisi me-
 diante conceptione intellectus: ut dictum ē. Ad
 fm dicendū qd rationes plures boz noīum non sūt
 casse et vane: quia oībus eis rñdet vnu quid simplex
 per oīa huiusmodi multipliciter et impfecte repe-
 sentatū. Ad z d. qd hoc ipsum ad perfectaz dei
 vnitatem p̄suet: qd ea que sunt multipliciter et diu-
 sim in alijs: in ipso sūt multipli et vnite: et ex hoc cō-
 tingit: qd ē vnu et plures fm rationem: quia intelle-
 ctus nr̄ ita multipli apprehendit cum sicut res mul-
 tipliciter ipsum representant.
- Quintus articulus. vt ea que de deo dicuntur et
 creaturis vniuoce dicātur de ipsis.
- 70 H Dqntum sic pceditur. Videntur qd ea que di-
 cutur de deo et creaturis vniuoce d. ipsis di-
 cantur. Omne. n. equiuocum reducitur ad
 vniuocū sic mltā ad vnu. Nam si hoc nomen canis
 equiuoce dicitur de latrabili et marino: oīz qd de alig-
 bus vniuoce dicatur. l. de oībus latrabilibus aliter
 enim cēt pcedere in infinitum. Inueniūtur autē qd
 dam agentia vniuoca qd vniuocum cum suis effectibz
 in nomine et distinctione: ut homo generat homines
 quedam vero agentia equiuoca sicut sol causat cali-
 dum: cum tamen ipē non sit calidus nisi equiuoce.
 Videntur igitur qd p̄lmm agens ad quod oīa agen-
 tia reducitur sit agens vniuocum: et ita que de deo
 et creaturis dicuntur: vniuoce pceduntur. Prete-
 terea fm equiuoca non attendit aliqua similitudo: cū
 igitur creature ad deum sit aliqua similitudo scđm
 illud gene. i. fa. bo. ad una. et si. n. videtur qd aliquid
 vniuoce de deo et creaturis dicatur. Præterea mē-
 sura est homogenea mensurato: ut d. in. x. metra. sed
 deus est prima mensura omnium entium ut ibidem
 dicitur. ergo deus est homogenus creaturis: et ita ali-
 quid vniuoce de deo et creaturis dici potest. Sed
 alia qd pceduntur de aliquibus fm idēz nomine

71 et non scđz candē rōem: pceduntur de clis equioce
 fz nullū nomē vnenit deo fm illā rōem fm quam dī
 citur de creatura: nam sapientia in creaturis ē qua-
 litas: non autem in deo. genus autem variatum mu-
 tat rōem: cū si ps dissimilatio: et eadē ratio est in
 alijs: qd ergo deo et creaturis dicit: equioce
 d. Pretea deus plus distat a creaturis qd qdūqz
 creature adiuvicē: sed pp̄ter distantiam qdūqz
 creaturarum contingit qd nibil vniuoce de eis pcedi-
 cari p̄t: sicut de his que nō vneniunt i aliquo gene-
 rc. ergo multo minus de deo et creaturis aliquid vni-
 uoce pceduntur: sed omnia pceduntur equiuoce.
 Respondeo dicēdum: qd impossibile ē aliquid pcedi-
 cari de deo et creaturis vniuoce: quia omnis effectus
 non adequans virtutem cā agētis recipit similitu-
 dinē agentis non secūdū candē ratōnē sed de-
 ficienter: ita ut quod diuissim et multipliciter ē in cf. 25 a
 factibus: in causa ē multipliciter et codicī modo: sic 24
 sol scđm vnam virtutem multiformes et varias for-
 mas in istis inferioribus pducit. eodem modo v̄ s
 dictum est: omnes rerum perfectiones que sunt in
 rebus creatiis: diuissim et multipliciter in deo preexi-
 stunt vnite. Sic igitur cum aliquod nomen ad per-
 fectionem pertinens de creatura dicitur significat
 illam perfectionem distinctam secundum ratio-
 nem distinctionis ab alijs: puta cum hoc nomen
 sapiens de homine dicitur: significamus aliquam
 perfectionem distinctam ab essentia hominis et a po-
 tentia et ab eē ipsius et ab omnibus hi: sed cū hoc
 nomen de deo dicimus non intendimus significare
 aliquid distinctum ab essentia vel potentia velesse ip-
 sius: et sic cum hoc nomen sapiens de homine dicit:
 quodammodo describit et comprehendit rem signi-
 ficatam: non autem cum d. de deo. sed relinquit re
 significatam ut incomprehensam et excedentem noīis
 significatōem. vnde patet qd non fm eandem rōem
 hoc nomen sapiens de deo et de hoīc: d. et eadem rō
 est de alijs: vnde nulluz nomen vniuoce d. deo et cre-
 aturū pceduntur: sed nec ē pure equioce: ut alij dixi
 runt: quia fm hoc ex creaturis nibil posset cognosci
 de deo nec demonstrari: sed semp̄ incideret fallacia
 equocationis et hoc ē taz etra p̄bilo. qd multa dōmon
 stratuit de deo, pbāt qd ē etra aplm dīcentem ro. j.
 iūfisibilia dei per que facta sunt: intellecta sp̄ciant.
 Dicēdūz ē lgr qd hñt noīa dicūt de deo et creaturis fz
 enalogiam. i. p̄portōem quod qdēm dupl̄r vneit i
 noīibus: vel qd multa habent p̄portōem ad vnum
 sicut sanuz d. de medicina et vrinai. i. vnuqz bz
 ordīem et p̄portōem ad sanitatem aīalis: culus hoc q
 dez signuz est: illud vero causa: vel ex eo qd vnu bz p
 portōem ad alterum: sicut sanuz d. de medicina et
 aīali quantum medicina est causa sanitatis que est
 i aīali: et hoc modo aliqua dōr d. deo et creaturana
 logicē et non equiuoce neqz vniuoce: non eis possu-
 mus noīare dōr nū ex creaturis: ut supra dictum
 est: et sic quicquid d. deo et creaturis d. fm qd ē al-
 qz ordo creature ad deum: ut ad p̄cipiū et causas:

XIII

In qua preexistunt excellenter omnes rerum pfectio-
nes: et iste modus coicatis medius est inter puraz et
uocationem et simplicem vniuocationem: neque enim
ibis que analogice dicitur est vna ratio. sicut est in vni
uocis: nec totaliter diversa sicut in equocis: sed no-
men quod sic multipli dicitur. significat diversas
portiones ad vnum: sicut sanum de yrina dictu signi-
ficat signum sanitatis: de medicina vero dictum si-
gnificat cam eiusdem sanitatis. ¶ Ad primum ergo
dicendum: quod licet in predicationibus oporteat equi-
uoca ad vniuocum reduci: tam in actionibus agens
non vniuocum ex necessitate procedit agens vniuo-
cum. agens enim non vniuocum est causa vniuersal-
tutis speciei. ut sol est causa generationis omnium
hominum agens vero vniuocum non est causa agens
vniuersalis totius speciei: alioquin esset ea sui ipsius:
cum sub specie contingatur: sed est causa particularis re-
spectu huius individui: quod in participatione spe-
ciei constituit: causa igitur totius speciei non est stage vni-
uocum. causa autem est vniuersalis est prior particularis.
hoc autem agens vniuersale licet non sit vniuocuz
non tamen est omnino equocum: quia sic non faciet
sibi simile: sed potest dici agens analogicum: sic in
predicationibus omnia vniuoca reducuntur ad vnum
primum non vniuocum sed analogicum: quod est ens.

24 ¶ Ad 2° dicendum quod similitudo creature ad eum est in
69 pfecta: quia et nec id est genus representat: ut super
dictum est. ¶ Ad 3° dicitur quod deus non est mensura pro-
portionata mensurantis: unde non oportet quod deus
et creature sub uno genere contingatur: ea vero que sunt
in creaturis includuntur quod non vniuoce habent nota deo
et creaturis praedicitur: non autem quod equiuoce.
¶ Sextus articulus: ut nota recte.

73 **H**abemus 6° sic procedit. ut nota per prius dicitur de
creaturis quod deo: est enim quod cognoscimur
aliquid est hoc illud nominamus: cum no-
mina secundum phisico sint signa intellectuorum: sed per
prius cognoscimus creaturem quod dicimus. ergo nomi-
na a nobis imposita per prius ueniunt creaturem quod deo.
¶ Preterea est hoc deo. id est deo per creaturam
nomina: sed nomina a creaturam translata in
deum per prius dicuntur de creaturis quod deo sic
leo lapis et huius. Ergo omnia nomina quod deo et de
creaturem dicitur per prius de creaturis quod deo dicitur.
¶ Preterea oia nota quod continetur deo et creaturem di-
citur. dicitur deo sic de causa omnium. ut dicitur deo. sed quod deo
de aliquo per quam posterius est illo deo per prius eni-
m deo ait sanum quod medicina que est causa sanitatis: er-
go huius in nomina per prius dicitur de creaturis quod deo
¶ Sed contra est quod deo est. sicut electo genua mea ad
patrem. dicitur. Je. ex quo omnis paternitas in celo et in
terra nominatur: et eadem ratione videtur de omnibus
aliis: que de deo et creaturem dicitur: ergo huius in nota per prius
de deo quod de creaturis dicitur. ¶ Respondeo dicitur quod in
omnibus nota que de pluribus analogice dicitur necesse est
quod omnia dicantur per respectum ad vnum: et ideo

illud vnum oportet quod ponatur in distinctione omnium
et quia ratione quam si significat nomen est distinctione: ut dicitur
in. iiiij. metha. necesse est quod illud nomen primo dicatur de
eo quod ponitur in distinctione aliorum: et per poste-
rius de alijs est ordinis quo appropria quant ad illud
primum vel magis vel minus: sic sanum quod dicitur de animali
cadit in distinctione sani: quod dicitur de medicina que
dicitur sana: in quantum causat sanitatem in
animali et in distinctione sani quod dicitur de yrina que
dicitur sana in quantum est signum sanitatis animalis:
sic ergo oia nomina que metaphorice deo dicitur:
per prius de creaturis dicitur quod deo: quia dicitur de
deo nihil aliud significant quod similitudines ad
ad tales creaturem: sic enim ridetur dictum de prato
nihil aliud significant quod pratum sicut se habet in de-
core cum floret sic homo: cum rident secundum simili-
tudinem proportionis: sic nomen leonis dictum de
deo nihil aliud significant quod primum similititer se habet
ut fortiter operetur in suis operibus sic leo in suis: 187
et sic patet quod secundum quod dicuntur de deo eorum si
significatio distinctionis non potest nisi per illud quod de
creatulis dicitur. De alijs autem nominibus que non
metaphorice dicuntur de deo esset etiam eadem ratio
si dicerentur de deo causaliter tantum ut quidam
posuerunt: sic enim cum dicitur deus est bonus: ni-
hil aliud est quod deus est causa bonitatis creature: et sic
hoc nomen bonum dictum de deo clauderetur in suo in-
tellectu bonitatem creature. Unde bonum per prius
diceretur de creatura quod de deo. ¶ Sed super omnia est: 69
quod huiusmodi nomina non solum dicuntur de deo
causaliter sed etiam essentialiter: cum enim dicitur
deus est bonus vel sapiens non solum significat quod
ipse sit causa sapientie vel bonitatis: sed quod bec in eo
eminentius preexistunt. Unde secundum hoc dicen-
dum est quod quantum ad rem significat per nomen
per prius dicuntur de deo quam de creaturis: quia
a deo huiusmodi perfectiones in creaturem ma-
natur. sed quantum ad impositionem nominis per prius
a nobis imponuntur creaturem quas prius cognosci-
mus. unde et modus significandi habent qui compe-
tit creaturis: ut supra dictum est. ¶ Ad primum quod
dicendum quod obiectio illa procedit quantum ad impositionem
nominis. ¶ Ad secundum dicendum quod non est
eadem ratio de nominibus que metaphorice deo
dicuntur et de alijs: ut dictum est. ¶ Ad tertium
dum quod obiectio illa procederet si huiusmodi nomi-
na solum de deo causaliter dicerentur et non essentialiter
sicut sanum de medicina. 70
¶ Septimus articulus: ut nota quod important rela-
tionem ad creaturem dicuntur de deo ex parte. 69
¶ **H**abemus 7° sic procedit. Ut nota quod important rela-
tionem ad creaturem non dicatur deo ex parte
poterit: omnia enim huiusmodi nota significat
diuinam substantiam: ut continetur. Unde et Am-
bro. dicit quod hoc nomen dominus est nomen potesta-
tis: que est diuina substantia: et creatio significat dei
actioem quod est eius potentia: sed diuina substantia non est
c. 4

74
Habemus 7° sic procedit. Ut nota quod important rela-
tionem ad creaturem non dicatur deo ex parte
poterit: omnia enim huiusmodi nota significat
diuinam substantiam: ut continetur. Unde et Am-
bro. dicit quod hoc nomen dominus est nomen potesta-
tis: que est diuina substantia: et creatio significat dei
actioem quod est eius potentia: sed diuina substantia non est
c. 4

Questio

temporalis: sed eterna: ergo huiusmodi nota non dividatur de deo ex tempore sicut ab eterno. **P**reterea cuiuscumque uenit aliqd ex tempore potest dici factus, quod enim ex tempore est album fit album: sed deo non conuenit esse factum: ergo deo nihil predicitur ex tempore. **P**reterea si aliqua nomina dicuntur de deo ex tempore propter hoc quod important relationem ad creaturas: eadem ratio videtur de omnibus que relationem ad creaturas important: sed quidam nota ipsa tantia relationem ad creaturas dicuntur de deo ab eterno: ab eterno enim sciuit creaturam et dixit illud Iere. xxxi. In caritate perpetua dilexi te. ergo et alia nota que importat relationem ad creaturas: ut dominus et creator dicuntur de deo ab eterno. **P**reterea huiusmodi nomina relationes significant: oportet igitur quod relatio illa vel sit aliquid in deo vel in creatura tantum: sed non potest esse in creatura tantum: quod sic deus denominaretur dominus a relatione opposita que est in creaturis. nihil autem denominatur a suo opposito. Relinquitur ergo quod relatio est aliquid in deo sicut in deo nihil potest esse ex tempore cum ipse sit supra tecum. ergo videtur quod huiusmodi nomina non dicantur de deo ex tempore. **P**reterea secundum relationem dicitur aliquid relative puta secundum dominium dominus: sicut secundum albedinem albus: si igitur relationem domini non est in deo secundum rem sed solu[m] secundum rationem sequitur quod deus non sit realiter dominus quod patet esse falsum. **P**reterea in relationibus que non sunt simul natura: unum potest esse alterum non existente sicut scibile non existente scientia: ut dicitur in predicamentis: sed relativa que dicuntur de deo et creaturis non sunt simul natura. ergo potest aliquid dici relative de deo ad creaturam etiam creatura non existente: et sic huiusmodi nomina dominus et creator dicuntur de deo ab eterno et non ex tempore. **S**ed contra est quod dicit Au. v. de trinitate. quod hec relativa appellatio dominus deo conuenit ex tempore. **R**espondeo dicendum quod quedam nomina importantia relationem ad creaturam ex tempore de deo dominus non ab eterno. Ad cuius evidentiam secundum est quod posuerunt relationem non esse rem naturae: sicut rationis tantum: quod quidem apparet esse falsum: ex hoc quod ipse res naturae ordinem et habitudinem habent ad invicem. Ueritatem scilicet quod cum relatio requirat duo extrema: tripliciter se habent ad hoc quod sit res naturae et rationis: quandoque enim ex utramque parte est res rationis tantum: quandoque scilicet ordo vel habitudo non potest esse inter aliqua nisi secundum apprehensionem rationis tantum: utpote cum dicimus idem eidem idem: nam secundum quod ratio apprehendit bis aliquod unum: statuit illud ut duo: et sic apprehendit secundum habitudinem ipsius ad seipsum: et sicut est de omnibus relationibus que sunt inter ens et non ens: quas format ratio inquantum apprehendit non ens ut quoddam extremum: et idem est de omnibus relationibus que consequuntur actum rationis ut genus et species et huiusmodi. Quedam vero relati-

ones sunt quantum ad utrumque extremum res naturae: quando scilicet est habitudo inter aliqua duo secundum aliquid realiter conueniens utriusque: sicut patet de omnibus relationibus quod sequuntur certitatem: ut magnus et parvus duplum et dimidium et bini et una certitas est in utrumque extremorum: et simile est de relationibus quod sequuntur actionem et passionem: ut motuum et mobile pater et filius et similia. Quandoque vero relatio in uno ex tremorum est res naturae: et in altero est res rationis tantum: et hoc contingit quandocumque duo extrema non sunt unius ordinis: sicut sensus et scientia referuntur ad sensibiles scibile que quidam inquantum sunt res quidam in esse naturali existentes sunt extra ordinem esse sensibilis et intelligibilis: et ideo in scientia quae et sensu est relatio realiter secundum quod ordinantur ad secundum vel sentiendum res: sed res ipsa in se considerate sunt extra ordinem huiusmodi. Unde in eiusmodi est aliqua relatio realiter ad scientiam et sensum sed secundum rationem tantum: inquantum intellectus apprehendit ea: ut terminos relationum scientie et sensus. Unde philosophus dicit in. v. metaphysica. quod non dicitur relative: eo quod ipsa referantur: sed quod alia referuntur ad ipsa: et similiter dextrum non dicitur de columna nisi in quantum ponitur animali ad dextram. Unde huiusmodi relatio non est realiter in columna sed in animali. **C**um igitur deus sit extra totum ordinem creature: et omnes creature ordinantur ad ipsum: et non secundum manifestum est quod creature realiter referuntur ad ipsum deum: sed in deo non est aliqua relatio eius ad creaturas: sed secundum rationem et in quantum creature referuntur ad ipsum: et sic nihil prohibetur huiusmodi nota importatam relationem ad creaturam predicari de deo ex tempore non propter aliquam mutationem ipsius: sed propter creature mutationem: sic columna fit circa ipsum existente: sed a translatu. **A**d primus ergo secundum quod relatio quedam sunt imposita ad significandum ipsas habitudines relationes: ut dominus filius et filius et dominus relationes eius: quodam vero sunt imposita ad significandas res quas consequuntur quidam habitudines sic mouentes et motus: caput et capitulum et alia huiusmodi dicitur relatio secundum dici: sic et circa notam divinam hec differentia consideranda est duplex. Nam quidam significant ipsum habitudinem ad creaturam: ut dominus et huiusmodi quod non significant subiectum divinam directe: sed indirecte quantum per se ipsum: sic dominum significat per se ipsum: quod est dina subiectum: quidam vero significat directe eentiam divinam et ex sequenti ipso habitudinem significat saluatorem et huiusmodi significat actionem dei: quod est eiusmodi eentia: utramque tamen nota ex tempore de deo dicitur quantum ad habitudinem: quod est ipso principaliter vel consequenter: non autem quantum ad hoc quod significat eentiam vel directe vel indirecte. **A**d secundum secundum quod secundum relationes quod de deo dicuntur ex tempore non sunt in deo nisi secundum rationem: ita nec fieri nec factum est dicitur secundum rationem nullam mutationem circa ipsum existere: sicut est id. Domine refugium factus es nobis. **A**d tertium secundum quod operatio intellectus et voluntatis est in operante: et ideo nota que significant relationes esse

XIII

quentes actionem intellectus vel voluntatis discuntur de do ab eterno: q̄ vero cōsequūtur actioēs procedentes s̄z mōz intelligēdā extēriores effect̄ di-
 94 cūtūr. de do ex tēpore vt saluator creator & hui⁹ l̄:
 19 b Ad 4. dō ḡ relationes significate per huiusmodi nomina que dicuntur de do ex tēpore: sunt i deo secundū ratōem tantū: opposite āt relationes in creaturis sūt secundū rem: nec est i cōueniēs ḡ a relationib⁹ existentib⁹ in re: deus denominēt: tamē secundū ḡ cōtēlligēt p̄ intellectum nostrum/ opposite relationes i deo: vt sic deus dicatur relatiō ad creaturā: q̄r creatura refert ad ipsū sicut ph̄s dicit in. v. metaphy: ḡ sc̄ible dicitur relatiō: q̄ sc̄ia refertur ad ipsum. Ad quīntū dō: ḡ c̄l ea ratioē referatur deus ad creaturā: qua creatura refertur ad ipsū cū relatiō subiectiō realiter sit i creatura: seq̄tū ḡ deus nō secundum rationem tantum sed realiter sit dominus. eo enim modo dicitur dominus: quo creatura ei subiecta ē. Ad 6. dō: ḡ ad cognoscendum vtrū relatiōa sint simul natura vel nō: nō oportet considerare ordinem rerum de quibus relatiōa dicuntur: sed significatiōes ipsoꝝ relatiōnū. si enim vnuꝝ in sui intellectu claudat aliud & econꝝ so tunc sunt simul natura. sicut duplū dimidium & pater & filius & similia. Si autem vnum in sui intellectu claudat aliud & non conuerso: tunc nō sunt simul natura: & hoc modo se habent scientia & sc̄ibile. nam sc̄ibile dicitur secundum potentiam: scientia aut secundum habitum vel secundum actum. vnde sc̄ibile secundum modum sue significatiōis p̄cepsit scientię: sed si accipiat sc̄ibile secundum actū: tūc est simul cum scientia secundum actū. nam sc̄itum non est aliquid nisi sit eius scientia: l̄z igitur deus sit prior creat̄is: q̄r tñ: in significatiōe domini claudit ḡ babeat seruum & conuerso ista duo relatiōa dominus & seruus sunt simul natura. vnde deus n̄ fuit dominus ante q̄: haberet creaturam sibi subiectā.
 Octauus articulus: vtrum hoc nōmen deus sit nōmen nature.

75 H Octauus sic proceditur: videntur ḡ hoc nōmen deus nō sit nōmen nature. Dicit enim
 Dam: in. i. li. ḡ deus dicitur a theyn quod est curař & souera ſuouera: vel ab ethyn idest ardere: deus enim nōſt ignis consumens est: vel ateaste quod est confidencie oia h̄ at oia ad operationem pertinet: ergo hoc nōmen deus operationem significat & non naturam. Preterea secundum hoc aliquid nominatur a nobis secundum ḡ cognoscitur: sed diuina natura est nobis ignota: ergo hoc nōmen deus nō significat naturā diuinā. Sed contra ē quod dicit Ambrosius in libro de trini: ḡ deus nō ē nōmen nature. Rendeo dicendum ḡ n̄ est semper idem id a quo imponitur nōmen ad significandum: & id ad quod significandum nōmen imponitur: sicut enim substantiam rei ex proprietatibus vel operatiōib⁹ eius cognoscimus ita substantiam rei denominamus quandoq; ab aliqua eius operatione vel

proprietate: sicut ſtam lapidis denominamus ab aliqua actione ei⁹ q̄ ledit pedē: nō tam h̄ nōmen ipositiū ē ad significādū hāc actionē l̄z subaz lapidis si q̄ ve-ro sūt q̄ h̄ se sūt nota nobis ut calor frigidus albedo & bl̄ i nō ab alijs dnoiātur. vnde i talibus idē est qđ nōmen significat: & id a quo iponit nōmen ad significādū: q̄ igitur deus nō est notus nobis in ſuia natura: sed inotescit nobis ex operationib⁹ vel effectib⁹ ei⁹ ex his possum⁹ eū nomiare: vt. ſupra dictū ſt: vnde h̄ nōmen dō est nōmen operationis quātū ad id aquo iponit ad significādū. Imponitur enim hoc nōmen ab vniuersali rex: pudentia: omēs enīz loquentes de deo hoc intellegit nomiare deum ḡ habaz pudentian vniuersalem de rebus. vnde dicit. Dionysius xii. c. d. di. no. ḡ deitas est q̄ omia vident pudentia & bōtātē pfecta. Ex hac āt operatione h̄ nōmen deus assumptū ipositiū est ad significādū diuina naturā. Ad primū ḡ dō ḡ oia q̄ posuit Dām. pertinet ad pudentiā a qua iponit hoc nōmen deus ad significādū. Ad 2. dō ḡ secundū ḡ naturā aliculus rel ex el⁹ ppr̄ietatibus & effectib⁹ cognoscere possum⁹: ſic cam noīe possumus ſignificari: vnde q̄ ſubstantim lapidis ex eius ppr̄ietate possum⁹ cognoscere ſecundā ſeipz: ſcendo qđ est lapis: hoc nōmen lapis ipsam lapidis naturam. h̄ ſi in ſe est ſignificat: ſignificat. n. diſſiſtō ſecundū p̄ quā ſci-mus qđ est lapis. Ratio. n. quā ſignificat nōmen est diſſiſtō vt dicit in iii. metaphy ſed ex effectib⁹ diuiniſ ſuivinā naturā nō possum⁹ cognoscere ſecundū qđ in ſe est: vt ſciamus de ea quid est. ſed p̄ modū eminētē & cauſalitatē & negationis vt ſupra dictū est: & ſic hoc nōmen deus ſignificat naturā ſuivinā. Imposiſtū est. n. nōmen hoc ad aliqd ſignificādū ſupra omia etiſtē: qđ est principium omniū & remorū ab omnibus. hoc. n. intendunt ſignifica-re nominantes deum.

Nonus articulus: vtrum hoc nōmen deus ſit cōmunicabile.

76 H Nonū ſic pceditur. videntur ḡ hoc nōmen deus ſit cōmunicabile. cuiusq; enīz cōmunicatur res ſignificata per nōmen cōmunicatur & nōmen ipſū: sed hoc nōmen deus: vt dictum est: ſignificat diuina naturā: que est cōmunicabilis alijs ſecundum illud. i. -pe. i. maximaꝝ p̄ciosa pmissa nobis dona uit: vt p̄ hoc efficiamur dñe cōſortē ſuature. ḡ h̄ nōmen deus ē cōmunicabile. Preterea ſola noīa propria nō ſunt cōmunicabilia ſed hoc nōmen deus non est nōmen propriū ſed appellatiū: quod patet ex hoc ḡ habet plurare ſecundum illud p̄ſ: Ego dixi. dī: eſtis. ergo. hoc nōmen deus ſit cōmunicabile. Preterea hoc nōmen deus imponitur ab operatione: vt dictum est: ſed alia nomina q̄ iponit ſurdeo ab operationib⁹ ſue ab effectib⁹ ſunt cōmunicabilitā: vt bonus sapiens & hu⁹i: ergo. hoc nōmen deus ſit cōmunicabile. Sed alia est qđ dicitur ſap̄. xlii. Incoſtabile nōmen lignis & lapidis ipſiſue-

Questio

runt: et loquitur de noīe destatīs, ergo hoc nomen
deus est nomē icōmunicabile. **C**ūndeo dicendum
q̄ aliquod nomen potest esse icōmunicabile dupli-
ter: uno modo p̄prie: alio modo per similitudinē, p̄
prius quidem cōmunicabile est: quod fīm totam signi-
ficationem noīis est cōmunicabile multis: per simili-
tudinē autem cōmunicabile est quod est cōmunicab-
le fīm aliquid eorum que includūtur in noīis signi-
ficatione, hoc enim nomen leo prop̄prie cōmunicatur
omnibus illis in quibus inuenitur natura quam sig-
nificat hoc nomen leo, per similitudinem vero cōm-
unicabile est illis qui participant quid leoninum: ye-
puta audaciam vel fortitudinem: qui metabophori

celetones dicuntur. **A**d sc̄endū autē q̄ nomina
proprie sunt cōicabilia: considerandum est: q̄ omis
forma i supposito singulari existens, per quod idiu-
datur cōmunicis est multis: vel secundū rem vel fīz
rationem saltem sicut natura humana cōmunicis est
multis secundū rē et rationem. natura autem solus
non est cōmunicis multis secundum rem: sed secundū
rationem, tantum, potest enim natura solus intelligi
ut in pluribus suppositis existens: et hoc ideo quia i
tellectus intelligit naturam cuiuslibet speciei per
abstractionem a singulari: vnde esse in uno suppo-
sito singuli vel in pluribus est preter intellectus na-
ture speciei: vnde seruato intellectu nature speciei
potest intelligi ut in pluribus existens: sed singulari
ex hoc ipso q̄ est singulare est diuisū ab oīib⁹ alijs
vñō omne nomen impositū ad significandū aliquid
singulare est incōmunicabile et ratione, non ei⁹
potest i apprehensione cadere pluraritas huius indi-
uidui. vnde nullum nomen significans aliquid indi-
viduum est cōmunicabile multis proprie: sed secundū
multitudinem sicut aliquis metaphorice po-
test dici achilles: in quantum habet aliquid de pro-
prietatibus achillis. s. fortitudinē: forma vero, que
non induviduantur per aliud suppositum: s̄ p̄ seip̄as
q̄. s. sunt forme subsistentes si intelligerentur secundū
q̄ sūt in seip̄is non possunt cōmunicari nec re-
neḡ ratione: sed forte per similitudinē sicut dictu⁹
est de individuis: sed q̄ formas simplices per se s̄b-
stentes nō possumus intelligere fīm q̄ sunt: sed intel-
ligimus eas ad modum rerum cōpositar̄ habentius

68 b formas in materia: id eo vt dicitur est: imponimus
eis nomina concreta significatiā naturam in aliquo
supposito. vnde quantum pertinet ad rationē noīis
eadē ratio ē de noībus que a nobis iponūt ad signi-
ficandū nās rex cōpositaz: et de noībus que a nob̄
iponunt ad significandū nās simplices subsistētes.
vnde cū b̄ nomē deus ipositi⁹ sit ad significandū nāz
diuinā vt dictu⁹ est: natura at̄ diuina multiplicabil
nō est. vt supra oīis cīt: sequitur q̄ hoc nomē deus
in cōmunicabile quidē sit fīm rex: s̄ cōmunicabile sit
fīm opinionē: sicut si b̄ nomē sol cōmunicabile fīm
opinionē ponētū multos soles: et fīm b̄ dictu⁹ gal.
iii. His q̄ natura nō sit dīj scrutebatis. gl. Non sūt
dīj natura: sed opinione hominum: est tamē nibilo

mīnus cōmunicabile hoc nomē deus. **N**ec dūlū su-
am totaz significatiōem: sed secundū aliquid eius p̄
quādam similitudinem: vt dīj dicātur qui participat
aliquid diuinum per similitudinem fīm illud. Ego dī-
xi dīj estis. **S**i vero esset aliquid nomē ipositi⁹ ad
significādū deum n̄ ex parte nāe sed ex parte supo-
siti fīm p̄sideratur. vt hoc aliquid illud nomē, ēt
oīib⁹ modis icōmunicabile: sicut forte est nomē re-
tragrāmatō apō hebreos: et est simile si quis ipōeret
nomē soli designās hoc idividuum. **A**d primum er-
go dicēdū q̄ natura diuina n̄ est cōicabili⁹ n̄ secū-
dū similitudinis participatiōem. **A**d secundū dī-
cēdū q̄ hoc nomē deus est nomē appellatiu⁹ et n̄
proprium: quia significat nām diuina: vt i babēte: il-
acet ipie deus secundū rem n̄ sit nec vniuersalis nec
particularis, nomia eīz n̄ sequuntur modum effēdi q̄
est i rebus: sed modis effēdi secundū p̄ i cognitiōe no-
stra est: et tñ fīz rei vītate est icōicabile fīm q̄ dīctu⁹
est de hoc nomine sol⁹: **A**d tertiu⁹ dicēdū q̄ hec
nomia bonus sapientia et huiusmodi similia iposita q̄
dē sūt a perfectiōibus p̄cēdētibus a deo i creaturebas
nō. n̄ sūt iposita ad significādū diuina: naturaz: sed
ad significādū ipsas perfectiōes absolute. et ideo ēt
fīm rei vītate st̄ cōicabili⁹ mltis: s̄z hoc nomē dī ipo-
situ⁹ ē ab operatiōe p̄pria deo: et quā experiri cōti-
nue ad significādū diuina naturam.

Decim⁹ articulus vīz hoc nomē deus vnuoce
dicatur deo per participationem secundum na-
turam et secundum opiniōem

Ad decim⁹ sic p̄cedit. Vlde⁹ q̄ hoc nomē 77
deus vnuoce dicatur deo per naturam
et per participatiōem et secundum opiniōem
vbi enim est diuera significatiō non est cō-
tradictio affirmantis et negantis. equiuocatio enim
impedit contradictionem: sed catholicus dicens ido-
lū non est deus. contradicit pagano dicenti idolū
est deus, ergo deus sumptum vnuoce dicit vtrobiq̄.
Preterea sicut idolum est deus secundū opiniōem et nō secundū vītate: ita fruitio carnaliu⁹
delectationum dicitur felicitas secundum opiniōem
et non secundum veritatem sed hoc nomen habitu-
do vnuoce dicitur de hac habitudine opinata et de
hac habitudine vera: ergo et hoc nomen deus vnuoce
ce dicitur deo secundum veritatem et de deo fīz
opiniōem. **P**reterea vnuoca dīr quorum est
ratio vna: sed catholicus cū dicit vnuoce deum in
telligit noīe deī rem omnipotētē: et super oīa venerā-
daz: et hoc idē itellit gētis cū dīc idolum ēē dī: q̄ b̄ nomē
vnuoce dicit vtrobiq̄. **S**ed illō q̄ ē itellit
est similitudo eius q̄ est i re: vt dī in. i. phler. sed alī dī-
tu⁹ dī aiali vo et dī aiali picto equiuoce dī. q̄ b̄ nomē
deus dīm de dī vero et dī deo fīm opiniōem equiuoce
dī. **P**reterea nullus p̄t signare id qđ n̄ cogscit: s̄z gen-
tilis nō cogscit nāz diuinā. q̄ cū dīc idolum est dīs, nō
figat vīra dītate: hāc ā figat catholic⁹ dīcēs vnu
ēē dī: q̄ b̄ nomē dīs n̄ dī vnuoce s̄z equiuoce dī vo: et
dī dī opiniōem. **R**ē. dicēdū. q̄ b̄ nomē dī p̄missis

XIII

tribus significationibus non accipitur neq; vniuoce
neq; equiuoce: sed analogice: qd ex hoc patet q; vni-
uoc; est omni; eadem ratio equiuoc; est omni;
ratio diversa. in analogicis vero oportet q; nomen

72 fm vnam significatione acceptu ponatur in diffiniti-
73 one eiusdem nomis secundum alias significatioes acceptu: sicut ens de substancia dictum ponitur in diffinitioe
entis secundu; q; de accente dicitur: et sanum dictum
de animali ponitur in diffinitione santi secundum q;
dicitur de vrina et de medicina. b;. n. santi quod est in
animali vrina est significativa et medicina factiva. sic
accedit i proposito. nam hoc nomen deus secundum
q; pro deo. vero sumitur in ratione dei dicitur: sed n
fm q; dicit deus fm opinione vel participatione. cum
eniz aliquae nominamus deum secundum participationem
intelligim; noie; de aliqd babens similitudinem veri
dei. similiter cu; idolum nominamus deum hoc nomine
deus intelligimus significari aliquid de quo homi-
nes opinantur q; sit deus: et sic manifestu; est q; alia et
alia est significatio nominis: sed vna illarum signifi-
cationu; claudit in significationibus alijs: vnde ma-
nifestuz est q; analogice dicitur: Ad primum ergo di-
cendum q; nominu; multiplicitas no attendit secu-
dum nos predicatione sed fm significationem. hoc
eniz nomen homo de quoque predictur sive vere
sive false dicitur uno modo: s; tunc multipliciter dice-
retur si per hoc nomine homo intenderemus significa-
re diuersa: puta si vnuus intereder significare per hoc
nomine homo q; vere est homo: ratius intereder signi-
ficare eodem nomine lapide vel aliquid aliud vnde
patet q; catholicus dicens idolum non esse deum co-
tradicit pagano hoc afferenti: quia uterq; vtitur hoc
nomine deus ad significandum verum deum. cum
enim paganus dicit idolum esse deum non vtitur h
nomine secundum q; significat deum opinabilem sic
enim verum dicit cum etiam catholicus interdum
in tali significatione hoc nomine vtantur: vt cum di-
citur omnes dij gentium demonia. Et similiter di-
cenduz ad 2° et ad 3°. nam ille ratios procedunt se-
cundum diuersitatez predicationis nominis: et non
secunduz diuersaz significationez. Ad 4° dicen-
duz q; alidictum de animali vero et picto non dicitur
pure equiuoce: sed pbs largo modo accipit equiuo-
ca secundum q; includunt in se analogia: quia et ens
q; analogice dicitur: aliquando dicitur equiuoce pre-
dicari de diuersis predicationis. Ad quintum di-
cendum q; ipsam naturam dei pro ut in se est neq; ca-
tholicus neq; paganus cognoscit sed uterq; cogno-
scit eam secundum aliquam rationem causalitatis et
excellentie vel remotionis: vt supra dictum est: et se-
cundum hoc in eadem significatione accipere potest
gentilis hoc nomen deus: cum dicit idolum e deo: in
qua accipit ipsum catholicus dicens: idolum non est
deus. si vero aliquis esset qui secundum nullam ra-
tionem deum cognosceret nec ipsum nominaret
nisi forte sicut proferimus nomina quorum signifi-
cationem ignoramus

CUndeclimus articulus. vtq; h nomi qui est sit ma-
xime nomen dei proprium

Ho; xij sic proceditur: videtur q; hoc nomi qui 78
est no sit maxie ppriu; nomi dei: hoc. n. nomi
deus est nomi icomunicabile: vt dictu; est: '76
sed hoc nomen qui est: non est nomen icomunicabi-
le: ergo hoc nomen qui est non est maxime propri-
us nomi dei. **P**reterea Diony; dicit. z. c. de. di no
q; boni noisatio est manifestatiua oim dei processio-
num: sed hoc maxime deo conuenit q; sit vniuersale
rur; principium: ergo hoc nomen bonum est
maxime proprium dei. et non hoc nomen qui est
Preterea omne nomen diuinum videtur ipoz
tare relatione ad creaturas cum deus non cognosca-
tur a nobis: nisi per creaturas: sed hoc nomen qui est
nullam importat habitudinem ad creaturas: ergo h
nomem qui est non est maxime proprium nomen dei
Sed contra est q; dicitur exo. lii. q; moysi quereti
si dixerint misi quod est nomen eius quid dicaz eis
et respondit ei dñs sic dices eis. Qui est misit me
ad uos. ergo h nomi qui est maxie ppriu; nomi dei
Pro; dñ: q; h nomi q; est: triplici ratione est maxie p
priu; nomi dei. Primo quidem ppter sui significatio-
nez: non eniz significat formaz aliqua sed ipsuz esse.
Vnde cu; esse d; sit ipsa eius essentia: et hoc nulli alij co-
ueniat: vt supra ostensuz est: manifestuz est q; inter
alia noia hoc maxie proprie noiat deus. vnuquodq;
eniz deno iatur a sua forma. Secundo propter eius
vniuersalitez: oia eniz alia noia vel sunt minus com-
munia vel si couertatur cu; ipso: tam addunt aliqua
supra ipsuz secundum rationem: vnde quodammodo
informant et determinant ipsum. intellectus autem
noster non potest ipsam dei essentiam cognoscere in
statu vie secundum q; in se est: sed quocuq; modum
determinet circa id quod intelligit deficit a modo
quo deus in se est: et ideo quanto aliqua nomina sunt
minus determinata et magis communia et absoluta: tan-
to magis proprie dicitur deo a nobis. vnde et Da.
dicit q; principalius omnibus que de deo dicuntur
nominibus est: qui est. totum enim in se ipso compre-
hendens velut quoddam pelagus substantie infinituz
et ideterminatu; quolibet eniz alio nomine determina-
tur aliquis modus substantie rei: sed hoc nomen qui est
nullum modum essendi determinat: sed se habet in
determinate ad omnes: et ideo nominat ipsum pela-
gus substantie infinitum. Tertio vero ex eius consigna-
tione. significat enim esse in pnti et hoc maxime p
plic de deo dicitur: cuius esse non nouit preteritum
vel futurum: ut dicit Aug. i. v. de tri. Ad primum er-
go dicendum q; hoc nomen: qui est: est magis ppriu;
um nomi dei q; hoc nomi deus: quantum ad id a quo
imponitur scilicet ab esse: et q; pnti ad mōz significadi:
et consignificadi: vt dictu; est: s; q; pnti ad id ad qd iponi
nomi ad: significandum est magis ppriu; h nomi ds
quod imponitur ad significandum: naturam diuinam

Questio

7 adhuc magis proprium nomen tethagramatō qđ est impositum ad significandum ipsam dei substantiam incomunicabilem: ut sic licet loqui singulare

2 a Ad secundum dō. qđ hoc nomē bonū est principale nomen dei inquitū est cā: non tamē simpliciter. 26 nam esse absolute preintelligitur cāe: Ad 5° dōm qđ non est necessarium qđ omnia nomina diuina importent habitudinē ad creaturas: sed sufficit qđ ipso natura ab aliquibus perfectionibus precedentibus a deo i creaturas: inter quas pma est ipsum eē a qua sumitur qđ hoc nomē qui est.

Duodecimus articulus utrum ppositiōes affirmatiue possunt formari de deo

7 9 **A**d 12° sic proceditur videtur qđ propōes affirmatiue non possint formari de deo. Dicit enim Dio. xj:c. cel. hic rā. qđ negatiōes de dō sunt vere: affirmationes autē i compacte. **P**reterea Boe. dicit in li. de tri. qđ forma simplex subiectum esse non potest: sed deus maxime est forma simpliciter: ut supra ostensu est: ergo nō potest esse subiectum. Sed omne illud de quo ppositio affirmatiua firmatur accipitur ut subiectum: ergo de deo, ppositio affirmatiua formari nō potest. **P**reterea oīs intellectus intelligens rem alter qđ sit est falsus: sī deus habet esse absqđ omni compositione: ut supra probatum est: cū igitur omnis intellectus affirmatis intelligat aliqd cū copiōe: videtur qđ pposito affirmatiua vere de deo formari nō possit. **S**ed cōtra est qđ fidei nō subest falsum: sed ppositions quedā affirmatiua subdūtur fidei: ut pote qđ deus est trin? et unus: et qđ est omnipotens: ergo ppositions affirmatiue possunt vere formari de deo. **R**ā dicendum qđ propositiones affirmatiue possunt vere formari de deo. Ad cuius evidentiā sciendum est: qđ in qī bet propositione affirmatiua vera oportet qđ predicationum et subiectum significant idem secundum rez: aliquo modo et diuersum secundum rationē: et hoc patet tam i propositionibus que sunt de predicato accidentalē qđ in illis que sunt de predicato substanciali. manifestum est enim qđ homo et albus sūt idēz subiecto et differentia rationē: alia enim est ratio hominis et alia ratio albī: et similiter cum dico homo est animal. illud enim ipsum quod est homo vere animal est. in eodem enim supposito est et natura, sensibilius ea quae dicitur animal: et rationalis a qua dicitur homo: vnde et hīc etiam predicationum et subiectum se idem supposito: sed diuersa rationē: sed in propositionibus in quibus idem predicitur de scipso: hoc aliquo modo inuenitur in quantum intellectui id qđ ponit ex parte subiecti trahit ad partem suppositi: quod vero ponit ex parte predicationis: trahit ad naturā formē in supposito existētis: secundum qđ dicitur qđ predicatione tenentur formaliter et subiecta materialiter. huic ḥo dīxisti qđ ē fz rōez responder plaritas pdicatis et subiecti idētitatē ḥo rei significat intellectus

p̄spaz cōponez. ds at i se cōsideratus ē oīno vnuis et simplier: sed tamen intellectus noster secundū diuersas cōceptiōes ip̄z cogscit: eo qđ nō pōt ip̄z vt i se ip̄o ē vldēss tamē q̄uis intelligat ip̄z sub diuersis cōceptiōis: cogscit tñ qđ oībus suis cōceptiōib⁹ rādet vna et eadē res simpler: hanc ḡ plalitatē qđ ē fm rōem re p̄ntat pluralitas predicationis subiecti. vnitatem ḥo re p̄ntat p̄ cōpositiōē. **A**d p̄mū ḡ dō qđ Dio dicit affirmatiōes de dō eē i cōpactas lī cōueniētes fm alia trālationē: i quantu nullū nom dō cōpctit fm mōz significandi ut supra dictuē: Ad 2° dō qđ intellectus noster nō pōt formas simplices subsistētes fm qđ i se sp̄s sūt cōpenderes: sī app̄pendit eas fm mōz cōposito: i q̄bus ē aliqd qđ subiecti: et ē aliquid qđ inest et iō app̄pendit formas simplicē i ratione subiecti et a b atribuit ei aliiquid. **A**d 5° dōm qđ hec ppositio in tellectus intelligēs rez alr qđ sit ē duplex et eo qđ had a v̄bi alr pōt dēmīa b̄ v̄bi intelligit ex parte intellecti lī 424 ex pte intellecti sic pp̄o vera ē: et ē 430 sensus quicqđ intellectus intelligit rem eē aliter qđ sit falsus est: sī hoc nō bz locū i pposito: qđ intellectus noster formans pponem de deo nō dicit eum eē cōpositum sī simplicem: si vero ex parte intelligētis sic ppositio falsa est. alius est. n. modus intellectus intellegendo qđ rei i cōendo. manifestū est. n. qđ intellectus noster res materiales ifra se exētes intelligit imaterialiter: nō qđ intelligat cas eē imaterialē: sī habz modus imaterialē intelligēdō: et similr cum intelligit simplicia qđ sunt sī se intelligit ea fm mōz suū compoſitē tñ ita qđ intelligat ea ē ē composita. et sic intellectus non est falsus formās compositionē de deo.

Quesito. xliij. de scientia dei.

Ost consideratiōē eoz qđ ad dīnā subaz p̄tinēt: restā cōsiderandū debis qđ p̄tinent ad opationē ip̄l: et qđ opatio quedā ē qđ manet i opante: qđā ḥo qđ p̄cedit in exteriore effectu: p̄mo age de scia et voluntate. nā intelligere i itellīte ē: et velle i volēte: et postmo ḥo pōt qđ cōsiderat v̄r p̄n opatos dīnē i effectu exētorez p̄cedēt: qđ ḥo itellere qđā v̄lū ē p̄ i cōsiderationē dīne scie cōsiderandū ē b̄ v̄ta dīna. Et qđ scia verop̄ ē: erit ēt cōsiderandū ēt v̄tate et falsitate. Rursū qđ ē cognitiōē i cōgscētē ē: rōes autē rep fm qđ sīnt i do cōgscētē idee vocant: cūz cōsiderationē scie erit ēt adiūgenda cōsideratio de Ideis. **L**irca scia et v̄lū qđ runt. xvii. **P**riō v̄tū in dō sit scia. **S**econdū v̄tū deus intelligat seipsum. **T**ertio v̄tū compendiat sc. **Q**uarto v̄tū suū intelligere sit sua substantia. **Q**uinto v̄tū intelligat alia sc. **S**exto v̄tū bēat de eis p̄p̄ia cognitionē. **S**eptimo v̄tū scia dei sit discursiva. **O**ctauo v̄tū scia dei sit causa rep̄. **M**ono v̄tū scia dei sit eorum que nō sūt. **D**eclīmo v̄tū sit malop̄. Undecimo v̄tū sit singularius. **D**uodecimo v̄tū sit infinitorum.

XIII

Decimotertio vtrum sit contingentium futuroꝝ
Decimo quarto vtrum sit enūcibilium.
Decimoquinto vtrum scientia dei sit variabilis
Decimo sexto vtrum deus de rebus habeat specu-
latuam scientiam vel practicam.

Primus articulus vtrum in deo sit scientia.

Habitu sic proceditur: videtur ꝑ i deo non
sit scientia. Scia. n. habitus est qui deo n̄
competit: cum sit mediocris inter potentiam et
actum. ergo scientia n̄ est i deo. **P**reterea omnis sci-
entia vel vnuersalis vel particularis est: sed in deo n̄
est vnuersale et particolare: vt ex superioribus pa-
ter: ergo in deo n̄ est scientia. **S**ed contra est qđ
apls dicit R.o.ij. O altitudo diuiciꝝ sapientie et sci-
entie dei. **R**endeo dicendum ꝑ in deo perfectissime est scientia. Ad culus euidentia considerandū est
ꝑ cognoscientia a non cognoscentibus in hoc distin-
guuntur: quia non cognoscientia nihil habet nisi for-
mam suam tantū: sed cognoscens natū est habet for-
mam etiā rei alterius. nam species cogniti est in co-
gnoscēte: vnde manifestum est ꝑ natura rei nō co-
gnoscētis est magis coartata et lūmitata. natura au-
tem reꝝ cognoscētum habet maiorem amplitudinem et extensionē: propter hoc dicit phus. iiij. de ani-
ma: ꝑ anima est quodāmodo omnia. coartatio autē
forme est per materiam: vnde et supra diximꝝ ꝑ for-
me secundum ꝑ sunt magis imateriales: secundum
hoc magis accedunt ad quandā infinitatem: patet
igitur ꝑ i materialitas alsciuus rei est ratio ꝑ sit co-
gnoscētua: et secundū modū imaterialitatis est mo-
dus cognitionis: vnde in.ij. de anima dicitur ꝑ plā-
te non cognoscēt propter suam materialitatē: Sen-
sus enim cogscitius est: quia receptivus ē specierū
sine materia: et intellectus adhuc magis cognoscimꝝ:
quia magis separatus est a materia et imixtus: vt di-
citur in.ij. de anima: vnde cum deus sit in summo
in materialitatē: vt ex superioribus patet: sequit
ꝑ ipse sit in summo cognitionis. **A**d primum ergo
dicendum: ꝑ quia perfectiores procedentes a deo in
creaturas altiori modo sunt in deo: vt supra dictus
est: oportet ꝑ quandocunq; nomen: sumptuꝝ a qua
cunq; perfectione creature deo attribuitur secula-
tur ab eius significatione oē illud qđ pertinet ad i-
perfectum modum qui competit creature: vnde sci-
entia non est qualitas in deo vel habitus: sed substā-
tia: et actus purus. **A**d 2° dicendum: ꝑ ea que
sunt diuisimꝝ et materialiter in creaturis in deo sunt
simpliciter et unice: vt supra dictum est: homo autē
secundum diuersa cognita habet diuersas cogniti-
ones. nam secundum ꝑ cognoscit principia dicitur
habere intelligentiam: scientiam vero secundū ꝑ
cogscit conclusōes: sapiaz ꝑ ꝑ cognoscit causam altissi-
mam: cōsiliū vel prudētiā ꝑ ꝑ cognoscit agibilia
sed nec omnia deus vna et simplici cognitione cog-

sit: vt infra patebit: vnde simplex dei cognitio oī
bus istis noībus nominari potest: ita tamē ꝑ ab yno
quoꝝ eorum secundum ꝑ in diuinam precatōneꝝ
venit secludatur quicquid imperfectionis est: et reti-
neat quicquid perfectionis est: et secundum hoc di-
citur. Job. xii. Apud ipsum est sapientia et fortitudo
ipse hz osciliū et intelligentia. Ad 3° dō. ꝑ scia ē hz
modus cognoscētis. scitū. n. ē i scie hz mōz scierſ: 36
et ideo cum modus diuine essentie sit altior ꝑ mo-
dus quo creature sūt: scientia diuina nō habet mo-
dum create scientie: vt. s. sit vnuersalis vel particu-
laris vel in habitu vel in potentia: vel secundum ali-
quem talem modum disposita.

Secundus articulus: vtrum deus intelligat se.

Habitu sic proceditur: videtur ur ꝑ deus non in
telligat se. dicitur enim in li. de causis: ꝑ om-
nis scens qui scit suam essentiam est rediēs
ad essentiam suam reditio[n]e completa: sed deus nō
exit extra essentiam suam: nec aliquo modo moue-
tur. et sic non competit sibi redire ad essentiam su-
am: ergo ipse non est sciens essentiam suam. **P**re-
terea intelligere est quoddam pati: et moveri: vt di-
citur in.ij. de anima: scientia etiam est assimilatio ad
rem scitam: et scitum etiam est perfectio scientie: ꝑ
nihil mouetur vel patitur vel perficitur a seipso: ne
ꝑ simil tudo sibiipſi est: vt hilarius dicit. ergo deus
non est sciens seipsum. **P**reterea precipue deo su-
mus similes secundum intellectum: quia sūm men-
tem sumus ad imaginē dei: vt dicit Aug. sed intel-
lectus noster non intelligit se: nisi sicut intelligit alia
vt dicitur in.ij. de anima: ergo deus non intelligit te
nisi forte intelligendo alia. **S**ed contra est quod
dicitur. j. ad cor. ii. Que sūnt dei nemo nouit: nisi spi-
ritus dei. **R**endeo dicendū. ꝑ deus per seipsum in-
telligit. Ad cuius euidentiam secundum est: ꝑ hz in
operationibus que transeunt in exteriorem effec-
tū: obiectū operationis qđ significat vt triinus sit
aliquid ex operantem: tñ in operationibus que sunt
operante obiectum: quod significatur ut terminus
operationis est in ipso operante: et secundum ꝑ est in
eo: sic ē operatio i actu. vñ dicit i li. de anima: ꝑ sēsi-
bile i actu ē sēsus i actu: et intelligibile i actu ē intellect^o
i actu: ex hoc. n. aliquid in actu sentimꝝ i intelligimꝝ. b
ꝑ intellectus noster ē sēsus i format in actu p spēm
sēsibilis ē intelligibilis. et hz hz sēsus ē intellect^o aliō
est a sēsibili vel intelligibili: qđ vtrūq; ē i potētia: cum
igitur deus nihil potentialitatis habeat ꝑ sit actus
purus: qđ i eo intellect^o et intellectū sit idēz: omnibus
mōis ita. i. vt neg^o careat specie intelligibili: sicut intel-
lectus noster: cū intelligit i potētia neq; species intelligi-
bilis sit aliō suba intellect^o diuini: siē accedit intellect^o
actu nō: cū ē actu intelligens ꝑ ipsa species intelligi-
bilis ē ipe intellect^o diuini: et sic seipz p seipz intel-
ligit. **A**d priū ꝑ dō. ꝑ redit ad cēntia suā nihil ali-
ud ē ꝑ rē subsistē i seipso: forma. n. inquantuꝝ pfect
materiam dando ci esse quodāmodo supra ipsam
effunditnr: inquantum vero in seipso habet esse in

Questio

seipsum reddit. virtutes igitur cognoscitie que nō sunt
subsistentes: sed actus aliquorū organorum non co-
gnoscunt se ipsas: sicut patet in singulis sensibus: s̄z
virtutes cognoscitive per se subsistentes cognoscunt
seipsum: r̄ propter hoc dicitur in lī de causis: q̄ sci-
ens essentiam suam reddit ad essentiam suam per se
autem subsistere maxime conuenient deo. Unde se-
cundum hunc modum loquendi ipse est maxime re-
diens ad essentiam suam et cognoscens seipsum. Ad
c 2° dō q̄ moueri et pati sumuntur equivoce secun-
dum q̄ intelligere dicitur esse quoddam moueri ut
48 pati: vt dicitur in iiii de anima. non enim intellige-
re est motus qui est actus imperfecti: qui est ab
c aliquo in aliud: sed actus perfecti existens in ip-
so agente: similiter etiam q̄ intellectus perficiatur
ab intelligibili: vel assimiletur ei hoc contingit intel-
lectui qui quandoq; est in potentia: quia per hoc q̄ est
in pō dīt ab intelligibili et assimilatur ei per species
intelligibilem que est similitudo rei intellectae et per-
ficitur per ipsum sicut potentia per actum: sed in-
tellectus divinus qui nullo modo est in potentia
non perficitur per intelligibile neq; assimilatur
ei: sed est sua perfectio et suum intelligibile. Ad
3° dicendū. q̄ esse naturale non est materie prime
que est in potentia tantum: nisi secundum q̄ est re-
ducta in actum per formam. intellectus autem no-
ster possibilis se habet in ordine intelligibiliū si-
cuit materia prima in ordine rerum naturalium: eo q̄
est potentia ad intelligibiliū: sicut materia prima ad
naturalia. vnde intellectus noster possibilis non po-
456 test habere intelligibilem operationem: nisi in qua-
dum perficitur per speciem intelligibilem aliquius:
370 r̄ sic intelligit seipsum per speciem intelligibilem:
sicut et alia. Manifestum est autē q̄ ex eo q̄ cognoscit
intelligibile intelligit ipsum suum intelligere: et per
actum cognoscit potentiam intellectuam. deus
autem est sicut actus purus tam in ordine existentiū
q̄ in ordine intelligibiliū: r̄ video per seipsum seipm
Intelligit.

Tertius articulus. vtrum deus comprehendat se ipsuſ

82 **H** 3° sic proceditur. Videntur q̄ deus nō cū
prehendat seipsum. Dicit enim Aug. li. lxxviii.
q̄onum: q̄ comprehendit se finitum est sibi:
sed deus est omnibus modis infinitus. ergo nō com-
prehendit se. Si dicitur q̄ deus infinitus est no-
bis sed sibi finitus: Lōtra. verius ē vnuq̄oq; secun-
dum q̄ est apud deum: q̄ secundum q̄ est apud nos:
Si igitur deus sibi ipsi est finitus: nobis autem ifi-
nitus: verius est deum esse finitum q̄ finitus: quod
est cōtra prius determinata: non ergo deus compre-
hendit seipsum. Sed cōtra est q̄ Aug. dicit ibidē.
De q̄ intelligit se cōprehēdit se. sed deus intelligit se.
q̄ cognoscit se. Rendeo dicendū q̄ deus perfecte com-
prehēdit seipsum: qd sic patet. tūc cū dicitur aliqd cōp-
hēdi quādo peruenit ad finem cognitiōis ipsius:
et hoc est quando res cognoscitur ita perfecte: sicut

cognoscibile est: siē propositio demōstrabilis cōp 61
bēditur quādo scitur per demōstratiōem: nō autes
quādo cognoscitur per aliquā rōem pbabile. Ma-
nifestū est āt q̄ deus ita pfecte cognoscit seipsum: sicut p-
fecte cognoscibilis est. Est cīz vnuq̄oq; cognoscibile fm 55
modū sui actus: nō cīm cognoscitur aliquid fm q̄ i po-
tentia est: sed fm q̄ est i actu: vt dicit ī. lx. metaphy-
tāta est āt h̄tus dei i cognoscēdo: quāta est actualitas
ei in existēdo: q̄ per hoc q̄ actu ē r̄ ab oī materia et
potētia seperatus est deus cognoscitus: vt oīsuſ ē: 80
vde manifestū est q̄ tātū seipsum cognoscit cōtūm cog-
scibilis est: r̄ ppter hoc seipsum pfecte comprehēdit.
Ad primum ergo dō: q̄ cōprehēdere si propriē ac
ciplatur significat aliquid babēs et icludēs alterum.
r̄ sic oportet q̄ omne cōprehēsum sit finitum: siē
omne iclūsum: Nō sic autem cōprehēdi dicitur de
us a seipso: vt intellectus suus sit aliud q̄ ipse: r̄ capi-
at ipsum vt icludat: sed h̄tū illocutides per negato-
rem sūt exponēde: sicut eīm deus dicit esse i seipso:
quia a nullo exteriori cōtinetur: ita dicitur comprehē-
dēti a seipso: q̄ nihil est sui qđ lateat ipm. Dicit eīm
Aug. iiii. de videndo deī q̄ totum comprehēditur
vidēdo q̄ ita videtur: vt nihil eius lateat vidētem.
Ad 2° dō: q̄ cū dicitur. deus finitus ē sibi. intelligēdū est fm qndā sūltudinē pportiōis: q̄ sic se bz
in nō excedēdo intellectū suū: sicut se bz aliquid finitū
in nō excedendo intellectū finitū nō autē sic dicit
sibi finitus q̄ ipse intelligat se esse aliquid finitum.
Quarū articulus. vtrum ipsum intelligere dei
sit eius substātia.

Ed 4° sic proceditur: videtur q̄ ipm intellige
re dī n̄ sit ei suba. Intelliger. n. ē qdam ope-
rato. Operatū āt aliqd significat. pcedēs ab op-
āte: q̄ ipz intelliger dī n̄ ē ipa dīsuba. Precea cū aliqd
intelligit se intelliger hoc. nō ē intelliger aliqd magnū
vel pincipale intellectū: s̄z intelliger quoddā secūdariū
et accessoriū: sicut ȳtū dī sit ipm suū intelliger: intel-
ligere bz erit: sic cū intelligim̄ intelliger: r̄ sic n̄ erit ali-
qd magnū intelliger dī. Precea oē intelliger ē aliqd
intelliger: cum ḡ dī intelligit se: si ipsemet non est aliqd
q̄ suū intelligit: intelligit se intelliger: r̄ intelliger se intelligere
ser: r̄ sic i finitū. nō ḡ ipz intelliger dī ē eius suba.
Sed cōtra ē qđ dic Aug. li. viij de trinitate. Deo bz
est ēē qđ sapientē ēē hoc autē ē sapientē ēē. qđ intelliger
ergo deo hoc est ēē qđ intelligere: sed esse dī est eius
substantia: vt supra ostensum est: ergo intelliger: dī
est eius substantia. Rendeo dicēdū q̄ est incē-
se dicere q̄ intelligere dei est eius substantia. nam si
intelligere dei sit aliqd q̄ eius substantia oportet
vt dicit phus in. ii. metha. q̄ aliquid aliud esset act
et perfectio substantie diuina: ad quod se habere
substantia diuina sicut potentia ad actum: quod est
omniō impossible. nam intelligere est perfectio et act
intelligentis. hoc autem qualiter sit cōsiderādū est:
sicut enim supra dictum est: intelligere non est actio 8 i
p̄grediēs ad aliquid extrisecuz: manet i operante

XIII

16 sicut actius et perfectio eius: prout esse est perfectio
 17 existens. sicut enim esse consequitur formam: ita in-
 telligere sequitur speciem intelligibilem. In deo au-
 tem non est forma que sit aliud quam suum esse: vt
 20 supra ostensum est: vnde cum ipsa sua essentia sit
 21 etiam species intelligibilis: vt dictum est: ex necessi-
 22 tate sequitur quod ipsum eius intelligere sit eius essen-
 23 tia et eius esse: et sic patet ex omnibus premissis: quod in
 24 deo intellectus intelligens. et id quod intelligitur. et
 25 species intelligibilis et ipsum intelligere sunt omnino
 26 unum et idem: vnde patet per hoc quod deus dicitur in-
 27 telligens nulla multiplicitas ponitur in eius substâ-
 28 tia. Ad primum ergo dicendum: quod intelligere non
 29 est operatio extens ab ipso operante sed manens in
 30 ipso. Ad 2° dicendum quod cum intelligitur illud
 31 intelligere quod non est subsistens: non intelligitur
 32 aliquid magnum: sicut cum intelligimus intelligere
 33 nostrum et ideo non est simile de ipso intelligere di-
 34 uino quod est subsistens. Et per hoc patet respon-
 35 sio ad 5°. Nam intelligere diuinum quod est in se
 36 ipso subsistens est sui ipsius: et non alicui alterius est
 37 vt sic oporteat procedere in infinitum.

Quintus articulus. vtrum deus cognoscat
alia a se.

Hoc Quintum sic proceditur: videtur quod deus
 non cognoscat alia a se. quecunque enim
 sunt alia a deo sunt extra ipsum: sed Augu-
 83 dicit li. lxxxiiij. qdum: quod neque quicquam deus ex-
 tra se ipsum intuetur: ergo non cognoscit alia a se.
Preterea intellectus est perfectio intelligentis.
 si ergo deus intelligat alia a se aliquid aliud erit per
 84 perfectio dei: et nobiliss ipso: quod est impossibile. **P**re-
 terea ipsum intelligere speciem habet ab intelligibili:
 85 sicut et omnis alius actus a suo obiecto. vnde et ip-
 sum intelligere tanto est nobilior quanto etiam no-
 86 bilius est ipsum quod intelligitur: sed deus est ipsum
 suum intelligere: vt ex dictis patet: si igitur deus in-
 telligit aliquid aliud a se: ipse deus specificabitur
 87 per aliquid aliud a se: quod est impossibile: non igit
 88 intelligit alia a se. **S**ed contra est quod dicitur heb. iij.
 89 Omnia nuda et aperta sunt oculis eius. **R**endeo
 90 dicendum quod necesse est deum cognoscere alia a se.
 manifestum est enim quod seipsum perfecte intelligit: alio-
 91 quin suum esse non esset perfectum: cum suum esse
 92 sit suum intelligere: si autem perfecte aliquid cognos-
 citur: necesse est quod virtus eius perfecte cognoscatur.
 93 virtus autem alicuius rei perfecte cognosci non po-
 test nisi cognoscantur ea ad que virtus se extedit.
 vnde cum virtus diuina se extendat ad alia eo quod ip-
 sa est prima causa effectiva omnium entium: vt ex su-
 pra dictis patet: necesse est quod deus alia a se cognoscatur
 et hoc etiam evidentius sit si adiungatur quod ipsum
 esse cause agentis prime scilicet dei est eius intellige-
 re. vnde quicunque effectus existunt in deo sicut
 in causa priâ: necesse est quod sint in ipso eius intelligere

79 omnia in eo sunt secundum modum intelligibilem. nam omne quod est in altero est in eo secundum modum eius in quo est. **A**d sciendum autem qua-
 liter alia a se cognoscatur: considerandum est quod dupli-
 ter aliquid cognoscitur. Uno modo in seipso: alio
 modo in altero. in seipso quidem cognoscitur aliquid:
 quod cognoscitur per speciem propriam adequatam
 ipsi cognoscibili: sicut cum oculus videt hominem per
 speciem hominis. In alio autem videtur id quod
 videtur per speciem continetis: sicut cum pars videtur
 in toto per speciem totius: vel cum homo videtur
 in speculo per speciem speculi: vel quocunque
 alio modo contingat aliquid in alio videri. **S**ic
 80 igitur dicendum est quod deus seipsum videt in seipso:
 quia seipsum videt per essentia suâ: alia autem a se vi-
 detur non in ipsis: sed in seipso inquantum essentia sua conti-
 net similitudinem aliorum ab ipso. **A**d primum ergo
 dicendum quod verbum Ang. dicitur quod deus nihil ex-
 tra se intuetur non est sic intelligendum: quod nihil quod sit
 extra se intuetur: sed quod id quod est extra se ipsum non
 intuetur nisi in seipso: vt dictum est. **A**d 2° dicendum quod
 intellectum est perfectio intelligentis: non quidem quod
 suam substantiam: sed secundum suam speciem non quam
 est in intellectu: vt forma et perfectio eius: lapis enim non est in
 anima: sed species eius: vt dicitur in. tij. de
 anima. **E**a vero que sunt alia a deo intelliguntur a
 deo inquantum essentia dei continet species eorum: vt
 dictum est: vnde non sequitur quod aliquid aliud sit per
 81 perfectio diuini intellectus quam ipsa essentia dei. **A**d
 3° dicendum quod ipsum intelligere non specificatur per
 id quod in alio intelligitur: sed per principale intel-
 lectum in quo alia intelliguntur. Instantum enim ipsum
 intelligere specificatur per obiectum suum inquan-
 tum forma intelligibilis est principium intellectua-
 lis operationis. nam omnis operatio specificatur per
 formam que est principium operationis: sicut calcu-
 factio per calorem. **V**nde per illam formam intel-
 ligibilem specificat intellectualis operatio: que fa-
 cit intellectum in actu: et est species principialis intel-
 lecti: que in deo nihil est aliud quam essentia sua: in qua
 82 omnes species rerum comprehenduntur. **V**nde non
 oportet quod ipsum intelligere diuinum: vel potius ipsa
 deus specificetur per aliud quam per essentiam di-
 uinam.

Sextus articulus. vtrum deus cognoscat alia a se propria cognitione

Hoc 6° sic proceditur: vt quod deus non cognoscatur
 83 alia a se propria cognitione. sic non cognoscit
 84 alia a se: vt dictum est: secundum quod alia
 ab ipso in eo sunt: sed alia ab eo sunt in ipso sicut in
 prima causa communis et universalis. ergo alia cognos-
 citur a deo sicut a causa prima et universalis. hoc
 autem est cognoscere in universalis et non secundum pro-
 priam cognitionem: ergo deus cognoscit alia a se in
 universalis et non secundum propriam cognitionem.
Preterea quantum distat essentia creature

Questio

ab eentia diuina: tamen distat essetia diuina ab essentia
 creature: sed per essentiam creature non potest co-
 gnosci eentia diuina: ut supra dictum est: ergo nec
 per essentiam diuinam potest cognosci eentia creature
 et sic cum deus nihil cognoscatur nisi per essentiam suam:
 sequitur quod non cognoscatur creatura secundum eius eentiam ut
 cognoscatur de ea quod est: quod est propria cognitione de re ha-
 bere. **C**ontra pprima cognitione non habet de re: nisi
 per propria eius rationem: sed cum deus cognoscit omnia per es-
 sentiam suam non videt quod unumquodque per propria rationem
 cognoscatur. Ideo non potest esse propria ratio multorum et
 diversorum: non ergo habet propria cognitione deus de
 rebus. **S**ed contra habere propriam cognitionem de re
 bus est cognoscere res non solum communia: sed secundum quod se
 ab inuisibili distingue. sic non deus cognoscit res: unde dicitur
 hec illud: quod pertinet usque ad divisionem spiritus et animae corporis
 quod quoque et medularum: et discretor cogitationum et iten-
 tionum cordis et non est villa creatura invisibilis in conspec-
 tiebus. **R**endeo domino: quod circa hoc quidam creauerunt
 dicentes: quod deus alia ase non cognoscit nisi in eis. scilicet inquantum
 sunt entia: sic enim ignis si cognosceret seipsum ut est
 principium caloris: cognosceret naturam caloris et omnia
 alia inquantum sunt calida: ita deus inquantum cognoscit
 se: ut principium eendi cognoscit naturam entis et omnia alia
 inquantum sunt entia: sed hoc non potest esse: nam in intelligere ali
 quid in eis et non in speciali est ipse aliquid cognoscere.
 Unde intellectus noster dum de potentia iactus reduci-
 tur pertinet prius ad cognitionem velim et confusam de
 rebus quam ad propria regnum cognitionem sicut de imperfecto
 ad perfectum procedens: ut per ipsum in physica. si igitur cognitione
 dei de rebus aliis a se est in vli tantur: et non in speciali se
 queretur quod eius intelligere non est omnibus modis pfectum:
 et per consequens eius est: quod est contra ea que superius
 ostensa sunt: oportet igitur dicere quod alia ase cognos-
 cit propria cognitione non solum secundum quod comunicatur ratione
 entis: sed etiam per unum ab alio distinguuntur. **E**t ad
 huius evidentiam considerandum est: quod quida volentes ostendere
 quod deus per unum cognoscit multa vltimam quibusdam
 exemplis: ut puta si centrum cognosceret seipsum cognos-
 ceret omnes lineas perpendiculares a centro lux si cognos-
 ceret seipsum cognosceret omnes colores. **S**ed hec
 exempla quantum ad aliquid similia sunt: si quantum ad vltimam
 qualitatem. tam deficiunt quantum ad hoc quod multitudo et
 diversitas non causant ab illo uno principio vltimi quantitatis
 ad id quod principium distinctionis est: sed solum quantitatis ad
 id in quo concordat. non non diversitas coloris causatur ex
 luce solum: sed ex diversa dispositione olaphani recipi-
 entis: et similiter diversitas linearum ex diverso situ: et
 inde est quod huius diversitas et multitudo non potest cognoscari
 in suo principio secundum propria cognitionem: sed solum
 in eis: sed in deo non sic est. supra. non ostenditur est: quod quidam
 perfectionis est in quaquam creatura totum persistit
 et continetur in deo secundum modum excellentem. non solum
 autem id in quo creature concordat. sed ipsum esse ad perfec-
 tionem pertinet: sed etiam ea per que creature ad in-
 uicem distinguuntur: sicut vivere et intelligere et huius
 modi: quibus viventia a non viventibus: et intelligere

a non intelligentibus distinguuntur: et omnis for-
 ma per quam quelibet res in propria specie consti-
 tutur perfectio quedam est: et sic omnia in deo pre-
 existunt: non solum quantum ad id quod commune
 est omnibus: sed etiam quantum ad ea secundum que-
 res distinguuntur: et sic cum deus in se omnes perfec-
 tiones contineat comparatur dei essentia ad omnes
 rerum essentias non sicut commune ad propria: ut
 unitas ad numeros vel centrum ad lineas: sed sicut
 perfectus actus ad imperfectos: ut sic dicere: ho-
 mo ad animal: vel senarius qui est numerus perfec-
 tus ad imperfectos sub ipso contentos. Manifestum
 est autem quod per actum perfectum cognoscit possunt
 actus imperfecti non solum in communem: sed etiam
 propria cognitione: sicut qui cognoscit hominem
 cognoscit animal propria cognitionem: et qui cognoscit
 senarium cognoscit trinarium propria cognitionem.
 Sic igitur et cum essentia dei habeat in se quicquid
 perfectionis habet essentiam cuiuscunque rei alterius
 et adhuc amplius deus in seipso potest omnia pro-
 pria cognitione cognoscere: propria enim natura vni
 us cuiusque consistit secundum quod per aliquem modum
 diuinam perfectionem participat. Non autem deus
 perfecte seipsum cognoscit: nisi cognosceret quod-
 cunque participabilis est ab aliis sua perfectio: nec
 eis ipsam naturam essendi perfecte sciret nisi co-
 nosceret omnes modos essendi. unde manifestum est quod deus
 cognoscit omnes res propria cognitione secundum
 quod ab aliis distinguuntur. **A**d primum ergo dicendum
 quod sic cognoscere aliquid sicut in cognoscente est
 potest duplicitate intelligi. Uno modo secundum quod
 hoc aduerbius sic importat modum cognitionis ex par-
 te rei cognite: et sic falsum est: non enim semper cognos-
 sens cognoscit cognitum secundum illud esse quod ha-
 bet in cognoscente. oculus. non non cognoscit lapide secundum
 esse quod habet in oculo: sed per speciem lapidis quam
 habet in se cognoscit lapidem secundum esse: quod ha-
 bet extra oculum: et si aliquis cognoscens cognoscit
 cognitum secundum esse quod habet in cognoscente. libelluminus cognoscit ipsum secundum esse quod
 habet extra cognoscendum: sicut intellectus cognoscit lapidem secundum esse intelligibile: quod habet
 in intellectu inquantum cognoscit se intelligere: sed
 libelluminus cognoscit esse lapidem impropria na-
 tura: si vero intellegatur secundum quod hoc aduerbi-
 um sic importat modum ex parte cognoscendi: ve-
 rum est quod sic solum cognoscens cognoscit cognitum
 secundum quod est in cognoscente: quia quanto perfec-
 tius est cognitum in cognoscente: tanto perfectior est
 modus cognitionis. **S**ic igitur dominus est: quod deus non
 solum cognoscit res esse in seipso: sed per id quod in se-
 ipso continet res cognoscit eas in propria natura: et
 tanto perfectius quanto perfectius est unumquodque
 in ipso: **A**d secundum dicendum quod essentia creature com-
 parata ad essentiam dei: ut actus perfectus ad perfectum id
 essentia creature non sufficiens dicitur in cognitione eten-
 tie diuina sed econuerso. **A**d tertium dicitur quod idem non

XIII

pot accipi: vt ratio diuersorum per modum ad equat^o
onis: sed diuina c^entia est aliqd excedens oes crea-
turam: vñ potest accipi vt p^rpria rō vniuersitatis qm
q^r diuersum de e participabilis vel imitabilis a dix-
sis creaturis.

Septim^o articulus. Utrū scia dei sit discursiva.

Ho^d sic proceditur. Videntur q^r scia dei sit
discursiva. Scientia enim dei non est secundū
scire in bitu: sed fm philosophm in h. topi.
scire in habitu contingit multa: simul: sⁱ intelligere
actu vnum tantū: cū ergo de^r multa cognoscatur: q^r et
se et alia. vt oñlum ē^r. Videntur q^r non simul omnia in-
telligat. sed de uno in aliud discurrat. **P**reterea
cognoscē effectū p^cāz ē scire discurretis: sⁱ de^r co-
gnoscit alia per seipm sⁱ effectū per cām. ergo cog-
nitio sua ē discursiva. **P**reterea perfecti^r de^r scit
vnamquamq^r creaturam q^r nos sciam: sed nos in
causis creatis cognoscim^r cap^r effectus: et sic d^r causis
ad causata discurrimus. ergo videtur siml esse i^r do-

Sed contra ē q^r Aug. dicit in. iii. de trin. q^r non
particulatim vel sigillatim oia vider velut alterna-
te concep^r binc illuc inde buc: sed omnia vider sit.
Respondeo dicendū q^r in scientia dīna nullus ē
discursus: qd sic patet. In scientia enim nostra du-
plex est discursus vnu fm successionem tantū: sⁱ cū postq^r intelligimus aliquid in actu convertimus
nos ad intelligendum aliud: all^r discursus ē secundū
cālitatem sⁱ per principia peruenimus in cogni-
tionem conclusionum. primus autem discursus dō
conuenire non potest. Multa enim que successiue i-

telligim^r si vnu quodq^r eorū in seipso consideretur

292 omnia simul intelligim^r: si in aliquo vno ea intelliga-
mus: puta si partes intelligamus in toto vel si di-
uersas res videam^r in speculo. de^r aut omnia vider

84 i vno qd est ipse: vt habitu est: vnde siml et n^r succes-
siu omnia vider similiter etiam et sedis discursus

deo competere non potest primo qd: quia sedis
discursus presupponit primū: procedentes enim a pri-
cipiis ad conclusiū si siml vnuq^r considerant dein

de q^r discursus talis ē procedentis de noto ad igno-
rā: vnde manifestū est q^r quando cognoscitur primū
adbuc lguorā secundū: et sic secundū non cognoscitur

i primo. sed ex primo. **T**erti^o vero discursus est qn-
do secundū vider in primo resolutis effectib^r in cau-

sas: et tūc cessat discursus. vnde cū de^r effectus su-

os in seipso videat sⁱ in causa eius cognitio non est
discursiva. **A**d primum ergo dicendum: q^r licet sit

vnu tantum intelligere in seipso: tamen contingit
mlta intelligere in vno: vt dictum est: **A**d secun-

dum dicendum. q^r deus non cognoscit effectum per
causam: sed cognoscit effectū in causa. Vcl sic dicen-

dū ē q^r deus non cognoscit per causam quasi prius
cognitam effectus incognitos. sed eos cognoscit in

causa. vnde eius cognitio est sine discursu. vt dictu-

293 est: **A**d tertium dicendum q^r effectus causarum
creatarum: vider quidem deus in ipsis causis mul-

to melius q^r nos: non tamen ita q^r cognitio effectuū

causetur in ipso ex cognitione causarum crea-
rum sicut in nobis: vnde eius scientia non est di-
scursiva. 119

Octauis articulus. Utrum scientia dei sit cau-
sa rerum.

A Octauum sic proceditur. Videntur q^r scien- 87
tia dei non sit causa rerum. dicit enim Orige super epistolam ad ro. Non propterea a

liquid erit quia id scit deus futurum: sed quia futu-
ru^r est: ideo scitur a deo anteq^r fiat. **P**reterea po-

sita causa ponitur effectus: sed scientia dei est eter-
na. si ergo scientia dei est causa rerū cretarum: vi-
detur q^r creature sint ab eterno. **P**reterea sci-
bile est prius scientia et mensura cius ut dicitur in dī
cimo metaph. sed id quod ē posterius et mensuratu^r
non potest esse causa ergo scientia dei non est causa
rerum. **S**ed contra est quod dicit Aug. v. de trin.
vniuersas creaturas et spirituales et corporales. non
quia sunt ideo nouit deus: sed ideo sunt quia nouit

Respondeo dicendum q^r scientia dei est causa re-
rum: sic enim scientia dei se habet ad omnes res cre-
atas sⁱ scientia artificis se habet ad artificiata. Sci-
entia aut artificis est causa artificiarū co^r q^r artifex
operatur per suū intellectum. vnde oportet q^r for-
ma intellectus sit principium operationis: sicut ca-
lor est principiū calefactionis. Sed considerandum ē

q^r forma naturalis inquitū est forma manens in eo
cui dat esse non nominat principiū actionis. sed se-
cundū q^r habet inclinationē ad effectū: et similiter for-

ma intelligibilis non nominat principiū actionis se
cūdū q^r est tantuz i intelligēte nisi adlungature
inclinatio ad effectum que est per voluntatem. cum
igitur forma intelligibilis ad opposita se habeat. cū
sit eadem scientia oppositorum: non produceret de-

terminati effectū nisi determinaret ad vnu per ap-
petitū: vt dicit in nono metapho. **M**anifestū est 118
aut q^r deus per intellectum suū causat res: cū suū
esse si suū intelligere. vnde necesse ē q^r sua scia sit
causa rerū secundū q^r habet voluntatem coniunctā.

vnde scientia dei secundū q^r est causa rerū consue-
vit nominari scientia approbationis. **A**d p: m: m:
ergo dicendum. q^r Orige locutus est attendens rati-
onem scientie cui non competit ratio causalitatis ni-
fi adiuncta voluntate: vt dictum est: **S**ed q^r dī-
cit ideo prescire deum aliqua: quia sunt futura: intel-
ligendum est secundū causam consequentie: et non
secundū causam effēdi. **S**equitur enī si aliqua sit fu-
tura q^r deus prescierit: non tamen res future sunt cā
quod de^r sciat. **A**d secundū dicendum q^r scientia dei
est causa rerū secundū q^r res sunt in scientia: non
sunt aut in scientia dei q^r res essent ab eterno. vnde
quavis scientia dei sit eterna non sequitur tan^r ē q^r
creature sint ab eterno. **A**d tertium dicendum q^r
res naturales sūt medie inter scientiam dei et scienti-
am nostram nos enim scientiam accipimus a reb^r
naturalibus quarum de^r per suam scientiam cā est.
vnde sicut scibilia naturalia sunt priora q^r scientia

o

118

122

o

Questio

- i 32 nostra et mensura eius. Ita scientia dei est prior quam res naturales et mensura ipsarum: sicut alii qua domus est media inter scientiam artificis qui eam facit et scientiam illius qui ei cognitatem ex ipsa iacta caput.
- C**onclusio articulus. utrum deus habeat scientiam non entium.
- 88 **H**oc non sic proceditur. Videlicet quod deus non habet scientias nisi entias. scia enim dei non est nisi vero: sed vero etens suertitur. quod non est non entia. **P**reterea scia regit similitudinem inter scientem et scientiam: sed ea quod non sunt non potest habere aliquod similitudinem ad deum est ipsum esse. quod ea quod non sunt non potest sciri a deo. **P**reterea scia dei est causa scitio ab ipso. sed non est causa non entias: quia non ens non habet causam. ergo deus non habet scienciam de non entibus. **S**ed contra est quod dicit apostolus ad Romanos. iij. quod vocat ea que non sunt tamquam ea que sunt. **R**espondeo dicendum quod deus scit omnia quecumque sunt quocumque modo. nihil autem prohibetur ea quod non sunt simpliciter aliquo modo esse: similiiter enim sunt que actu sunt. Ea vero que non sunt actu sunt in potentia vel ipsius dei: vel creature: siue in potentia actiua: siue in passiva: siue in potentia opinandi: vel imaginandi: vel quocumque modo significandi. Quaecumque igitur possunt per creaturam fieri vel cogitari vel dici: et quocumque ipse facit potest: omnia cognoscit deus: etiam si actu non sunt: et pro tanto dici potest: quod habent etiam non entia scias: sed hoc quod actu non sunt est attendenda quedam diuersitas: quedam enim licet non sive nunc in actu: tamen vel fuerint vel erant et omnia ista dicuntur deus scire scias visionis: quia cum intelligere dei quod est eius est eternitate mensuratur quod sine successione existens totum tempus comprehendit presens intuitus dei. fertur in totum tempus: et in omnia que sunt in quocumque tempore sicut in subiecta sibi priuata. quedam vero sunt que sunt in potentia dei vel creature: que tamen nec sunt nec erunt: neque fuerint et respectu horum non dicitur habere scias visionis sed simpliciter intelligentie: quod ideo dicitur: quia ea que videntur apud nos habent esse distincta extra videntem. **A**d primum ergo dicendum quod deus est in potentia sic habent veritatem: ea que non sunt actu: verum est enim ea esse in potentia: et sic sciunt a deo.
- A**d secundum dicendum quod cum deus sit ipsum esse: intantus unumquodque est in quantum participat similitudinem dei: sicut unusquodque in tantum est calidum in quantum participat calorem: et sic est ea quod sunt in potentia: est si non sunt in actu cognoscuntur a deo. **A**d tertium dicitur quod scia est causa rerum voluntate adiuncta: unde non operatur quod quecumque scit deus sunt vel fuerint: vel futura sunt: sed solum ea que vult esse vel promittit esse et iterum non est in scia dei: ut illa sint sed quod est possit.
- D**ecimus articulus. Utrum deus cognoscat mala.
- 89 **H**oc sic procedit. Videlicet quod deus non cognoscat singularia. Intellectus non diuinus immaterialis. Horum est intellectus humanus: sed intellectus humanus per suam immaterialitatem non cognoscit singularia. sed sicut dicitur iij. de anima ratione est universalis: sensus
- tentia: sed semper actu: ut ex dictis ppter: utrumque deus non cognoscat mala. **P**reterea ois scia vel est causa scientiae vel causatur ab eo: sed scia dei non est causa mali nec causatur mali: ergo scientia dei non est malorum.
- P**reterea one quod cognoscitur cognoscitur per suam similitudinem: vel per suum oppositum. quodcumque autem cognoscitur deus cognoscit per sua entia: ut ex dictis patet: dina autem scia negatur est similitudo mali: negatur enim malum opponitur diuine enim entia nihil est tristum: ut dicit Augustinus de ci. dei. ergo deus non cognoscit mala. **P**reterea quod cognoscitur non per seipsum: sed per aliud imperfecte cognoscitur. sed malum non cognoscitur a deo per seipsum: quia sic opputeret quod malum est in deo: oportet euiz cognitum esse in cognoscente. si ergo cognoscitur per aliud. s. per bonum imperfecte cognoscetur quod est impossibile: quia nulla cognitionis dei est imperfecta: ergo scientia dei non est malorum.
- S**ed contra est quod dicitur puer. xv. Infernus et perditio coram deo. **R**espondeo dicitur quod genitum est perfecte cognoscitur aliquid: oportet quod cognoscatur oia quod possunt illi accidere. sunt autem quedam bona quibus accidere potest: ut per mala corruptantur. unde deus non perfecte cognoscet bona: nisi etiam cognoscet mala: sic autem est cognoscibilis unusquisque habet est. unde cu[m] sit est mali: quod est priuatione boni: per hoc ipsum deus cognoscit bona cognoscit mala: sicut per lucem cognoscitur tenebrae. unde dicit Dio. vii. cap. de di. no. **O**culus per semetipsum tenebras precepit visionem non aliunde videns tenebras quam a lumine.
- A**d primum ergo dicendum quod est in potentia non cognoscit priuationem per priuationem in ipso existente et hoc congruit cum eo quod supra dixerat: quod priuatum et omne indivisiibile per priuationem divisionis cognoscitur: quod contingit ex hoc quod formae simplices et idivisiibiles non sunt actu in intellectu nostro: sed in potentia tantum. nam si esset actu in intellectu nostro: non per priuationem cognoscerentur: et sic cognoscitur simplicia a subiectis separatis. deus igitur non cognoscit malum per priuationem in se existente: sed per bonum oppositionem. **A**d secundum dicitur quod scia dei non est causa mali: sed est causa boni: quod cognoscitur malum. **A**d tertium dicitur quod licet malum non opponat entitatem direm quod non est corruptibile per malum: opponitur tamen effectibus dei quod per entitatem suam cognoscit: et eos cognoscens mala opposita cognoscit. **A**d quartum dicitur quod cognoscitur aliquid per aliud ratione est imperfecte cognitionis si illud sit cognoscibile per se: sed malum non est per se cognoscibile: quia de ratione mali est quod sit priuatione boni: et sic neque diffiniri neque cognosci potest nisi per bonum.
- U**ndecimus articulus. Utrum deus cognoscat singularia.
- H**oc sic procedit. Utrumque deus non cognoscat singularia. Intellectus non diuinus immaterialis. Horum est intellectus humanus: sed intellectus humanus per suam immaterialitatem non cognoscit singularia. sed sicut dicitur iij. de anima ratione est universalis: sensus

XIII

vero particulariuz: ergo deus non cognoscit singularia. **P**reterea ille sole h^tutes in nobis sūt singularium cognoscitive q̄ recipiunt sp̄es non abstractas a materialibus cōditionibus. sed res in deo sunt maxime abstracte ab omni materialitate. ḡ deus non cognoscit singularia. **P**reterea oīs cognitionē ē per alīs similitudinem: sed similitudo singularium inq̄stū sunt singularia non videtur eē in deo: quia p̄cipiū singularitatis ē materia: que cū sit ens i potētia tñ: oīo ē dissimilis deo qui ē actus purus. nō ergo deo p̄t cognoscere singularia. **S**ed c̄tra ē quod dicitur puer. xvi. Q̄es vīc hoīum patent oculis eius.

Rūdeo dō. ḡ deus cognoscit singularia: oīs. n. p̄fections in creaturis inuete in deo p̄ficiunt fm̄ altiorē modū: vt ex dictis patet: cognoscere autē singularia p̄tinet ad p̄fectionem n̄am. vnde necesse ē ḡ deus singularia cognoscat. nā r̄ p̄hs pro icon uenientibz ḡ aliquid cognoscatur a nobis quod nō cognoscatur a deo. vñ contra emp. ar. in. j. de aīa et in. līj. meta. ḡ acc̄deret deum ē iuspietissimū si dis cordiam ignoaret. sed perfectiones que in inferio 80 b ribus diuidūtur in deo simpliciter et vīte existunt: vnde līz nos per allam potentiam cognoscam̄ vñiversalia et materialia et per aliaz singularia et materialia: deus tamen per suū simplicē intellectū vtraq; cognoscit: sed qualr̄ hoc ē possit qdā manifesta-

287 re volētes dixerūt ḡ deus cognoscit singularia per cās vñversales. nam nihil ē in aliquo singularium qđ nō ex aliqua cā oīiatur vñ. et ponunt exemplūz sic ut si aliquis astrologus cognosceret oīs mot̄ vñversales celi posset p̄nūciare oīs ecclipses futuras. sed istud non sufficit: quia singularia ex cās vñversalibus sortiūtur quasdam formas et h̄tutes q̄ c̄tūtū cūq; adiuicē coniūgantur non indiuiduantur nisi per materiam indiuidualem: vñ q̄ cognosceret so cratem p̄ hoc ḡ ē alb̄ vel sofronici filī vel q̄cūd aliud sic dicatur: non cognosceret ip̄m inq̄stū ē hic bō. vñ fm̄ modū p̄dictum deus nō cognosceret singularia in sua singularitate. Alij vero dixerūt ḡ deo cognoscit singularia applicādo causas vñversales ad particularē effect̄. sed hoc nihil ē: q̄ nullus p̄t applicare aliquid ad alterz: nisi illud p̄cognoscat. vñ dicta applicatio nō p̄t ē rō cognoscendi parti culariā. sed cognitionem singulariū presupponit. Et ideo alīc dō ē. ḡ cum deus sit cā rerum per suā sciē

87 tiam: vt dictum ē: in tñ se extēdit scia dei: inq̄stū se extēdit eius cālitas. vñ cū h̄tus actiua dei se extē 84 dat nō solū ad formas a qb̄ accipit̄ rō vñversalis 255 287 sed ēt vñq; ad materiam: vt infra ostendetur: necesse ē ḡ scia dei vñq; ad singularia se extēdat que p̄ ma turam indiuiduantur. cū. n. sciat alia a se p̄cēntiam suam inq̄stū ē similitudo rex vel vt p̄ncipium actiūz eaz necesse ē ḡ cēntia sua sit p̄ncipium suf ficiens cognoscēdi oīa que p̄ ipsum fuit non solū in vñversali: sed etiam in singulari: et esset simile de sc̄ientia artificis si esset productia totius rei et nō for me tantum. **A**d p̄imum ergo dicendum: ḡ intel

lectus noster sp̄em intelligibilem abstrabit a p̄cī pijs idividuantiibz. vñ sp̄es intelligibilis nostri in tēlectus non p̄t eē similitudo p̄ncipiorum nidiuii dualiuz: r̄ pp̄ hoc intellectus noster singularia nō 424 cognoscit: sed sp̄es intelligibilis diuini intellect⁹ 452

que ē dei cēntia non ē in materialis per abstractio nem: sed per seip̄sam exīs p̄ncipium oīum p̄ncipio rum: que intrant rei compositionem: siue sint p̄nci pia specie siue p̄ncipia idividui. vnde per eas deo cognoscit non solum vñuersalia: sed et singularia:

Ad 2° dō. ḡ q̄uis sp̄es intellectus diuini fm̄ esse suūz nō h̄eat cōditiones materiales sicut species re cepte in imaginatione et sensu: tamen virtute se ex tendit ad immaterialia et materialia: vt dictum est.

Ad 3° dō ḡ materia licet recedat a dei similitudi ne fm̄ suam potentialitatem: tñ inq̄stū vel sic esse h̄et: similitudinem quandā retinet dulni ēē.

Duodecimus articulus. Utz deus possit cognoscere infinita.

Ad xij sic p̄ceditur. vñdetur ḡ deus non pos sit cognoscere infinita. infinitum. n. fm̄ ḡ ē infinitum ē ignotum: quia infinitum ē cui?

q̄stitatē accipiendo semp̄ ē ad extra assumere: vt dō in. iij. ph̄y. dīc ēt Aug. xij. de ci. dei. Q̄e quicquid scia p̄prehendere scientis p̄prehensione finitur. sed infi nitā non p̄t finiri: ergo non p̄t scia dei p̄prehēdi si dicat ḡ ea q̄ i se sūt infinita scie dei infinita sūt.

Cōtra rō infiniti ē ḡ sit ipertrāsibile: et finiti: ḡ sit p̄trā sibile. vt dō in. iij. ph̄y. sed infinitum nō p̄t transiri nec a finito nec ab infinito: vt p̄ba in. viij. ph̄y. ḡ in finitum non p̄t cē finitum necq; cīaz cē in infinito: et ita infinita fm̄ se non sunt finita scie dei que ē infinita.

Preterea scia dei ē mensura scitorum. sed c̄tra rōez infiniti ē ḡ sit mēsuratū. ḡ infinita non p̄t sciri a deo. **S**çatra ē ḡ dīc Aug. xij. de ci. dei. Q̄uis infi nitox numerox nullus sit numer⁹ non ē tñ incōpre hensibilis ei cuius scie non ē numerus.

Rūdeo dō. ḡ cum deus sciat non solū ea que sunt actu sed etiaz ea que sunt in potentia vel sua vel creature vt onsum ē: hec autem c̄stat cē infinita. necesse ē dice re ḡ deus sciat infinita: et līz scientia visionis que est tantum eoz que sunt vel erunt vel fuerunt non sit infinitorum vt quidam dicunt: cum non ponamus mādum ab eterno fuisse nec generationem et motū in eternum mensura: vt indiuidua in infinitum mul tiplicabuntur: tamen si diligentius cōsideretur ne cessē est dicere ḡ deus etiam scientia visionis sciat ī finita: quia deus scit etiam cogitationes et affectio nes cordium que in infinitum multiplicabuntur a creaturis rationabilibus permanentibus absq; fi ne. hoc at iō est quia cognitione cuiuslibet cognoscēti se extēdit fm̄ modū forme que est p̄cipiūz cōgnitōis. sp̄es enim sensibilis que est in seū est: similitudo solum vñius indiuidui: vñ per eas. solum idividui cognosci potest. sp̄es autem intelligibilis intellectus noster est similitudo rei q̄stū ad naturā spe cī que est participabilis a particularibus infinitis

Questio

vñ intellectus nř per species intelligibilem hōis cognoscit quodāmodo hoies ēt infinitos: sed tamē nō inq̄stum distinguuntur ab inuicē. sed h̄z ḡ cōlant naturam sp̄ei ppter hoc q̄ sp̄es intelligibilis intellectus nř non ē s̄t studio hoium q̄stum ad p̄ncipia individualia: sed solū q̄stum ad p̄ncipia sp̄ei. Essēta aut̄ diuina per quā intellect⁹ diuinus itelligit ē similitudo sufficiēs oīum q̄ sūt vel eē p̄nī non solum q̄stum ad p̄ncipia coīa: sed q̄stum ad p̄ncipia p̄pria vnius cuiusq; vt oīsum ē: vnde segtū q̄ scia dei se exten dat ad infinita: t̄ fm̄ q̄ sūt adiuicē distincta. Ad p̄num ḡ dō. q̄ infiniti rō ɔgruit q̄stitati h̄z phm̄. i. j. phy. de rōe autem q̄stitatis ē ordo partium cognoscere ergo infinitum fm̄ modum infiniti ē cognoscere parte post partem: t̄ sic nullo modo contingit cognosci infinitum: q̄ q̄stacūq; q̄stitas partium accipiatur semp remāt aliquid extra accipiētem. de⁹ aut̄ non sic cognoscit infinitus vel infinita quasi enumera rando partē post p̄tēcum cognoscat oīa s̄l non suc cessiue: vt supra dictum ē: vnde n̄shil pbibet ipsum cognoscere infinita. Ad 2° dō. q̄ transitio impor tāt q̄dam successionem in partibus t̄ idem ē q̄ in finitum transiri non p̄t neq; a finito neq; ab infinito: sed ad rōnem ɔprehensionis sufficit adeq̄tio: q̄ id comprehendēti dōr cuius n̄bil ē extra ɔprehendentem: vnde non ē tra rōnem infiniti q̄ comprehendēt ab infinito: t̄ sic quod ī se ē infinitū p̄t dīci finitū scien tie dei tāq; ɔprehensu: nō tamē tanq; particulare. Ad 3° dō. q̄ scia dei ē mensura rex non q̄stitatis: qua quidem mēsura carent infinita: sed quia mensura rateātiam t̄ veritatem ref. vñquodq; enim in tm̄ h̄z de h̄itate sue nature inq̄stum imitatur dei sciam sicut artificiatum inq̄stum ɔcordat arti: dato autem q̄ cēnt aliqua infinita actu fm̄ numer⁹: puta infiniti hoies: vel fm̄ quātitatem etiū: vt si cēt aer infinitus: vt quidam antiqui dixerunt: tamen manifestu: ē q̄ haberēt eē determinatum t̄ finitum: quia esse eoz esset limitatum ad aliquas determinatas nās: vnde mēsurabilis cēnt h̄z sciam dei.

Decimusterius articulus. vñ scia dei sit futuro rum contingētum.

92 **H**ixi⁹ sic p̄ceditur. Uide q̄ scia de i non sit futuro ɔtingētū. a ca. n. necessaria p̄ce dit effectus necessariū: sed scia dei ē causa scitoz: vt supra dictum ē: cum ergo ipsa sit necessaria segtū scita eius ē necessaria: non ḡ scia dei ē cōtingentium. Preterea oīs conditionalis ha culus antecedens ē necessarium absolute: oīs necessariū: ē absolute: sic. n. se h̄z antecedens ad ɔseq̄ns sicut principia ad ɔclusionem. Ex principiis at necessariū: nō se quitur ɔclusio nisi necessaria: vt in prio poste. p̄bat sed hec ē quidam ɔditionalis ha si deus scivit h̄z futurum cē hoc erit: quia scia dei non ē nisi veroū. b̄lāt ɔditionalis antecedens ē necessariū: absolute tu q̄i ē etiū: q̄ signifiāt vt preteritū ergo t̄ ɔsequēs ē necessarium. absolute i ḡqd scit a deo ē neces

sariū: t̄ sic scia dei nō ē ɔtingētū. Preterea oē scitū a deo necesse ē ee: q̄i ēt oē scitū a nobis necesse est ē cum tm̄ scia dei certior sit q̄ scia nřa: sed nullū ɔtī gens futurū necesse ē ee. ergo nullum contingens futurum est scitum a deo. Sed ɔtra ē quod dō p̄s. q̄ fixi t̄ singillatim eor cox̄ q̄ itelligit omnia opera eorum. s. hoium: sed opera hoium sunt contingēta: vt pote li. ar. subiecta q̄ deus scit futura contingēta. Rādeo dō. q̄ cum supra oīsum sit: q̄ deus sciat oīa non solū q̄ actu sunt: sed ēt que sūt in potentia sua vel creature: h̄z āt quedam sūt ɔtingentia nob̄ futura: segtū q̄ deus ɔtingēta futura cognoscat. Ad culus euīdētiam considerandū est q̄ contigēs aliqd dupliciter potest ɔsiderari: vno modo i scipo scdm̄ q̄ iam in actu est: t̄ sic nō consideratur vt futurū sed vt presens neq; ad vtrumlibet contingens sed vt determinatum ad vnu: t̄ propter hoc sic i fal libiliter subdi potest certe cognitioni: vt pote fēsui visus: sicut cūm video sortem sedere. Alio modo potest ɔsiderari ɔtingēs: vt ēt in sua causa: t̄ sic ɔsideratur: vt futurum t̄ contingens nondum determinatum ad vnum: quia causa ɔtingens se habet ad opposita: t̄ sic ɔtingēs non subditur per certitudinē ali cui cognitiōi: vnde quicq; cognoscit effectum contingentem in causa sua tātū non habet de eo nī cōiecturalem cognitiōem: deus autem cognoscit oīa ɔtingentia nō solū: put sūt i suis causis: sed ēt put vnum quodq; corum ē actu i scipo: t̄ licet ɔtingētia sūt i actu successiue: nō tamē deus successiue cognoscit ɔtingentia prout sūt in suo esse: sicut nos sed simili: quia sua cognitiō mēsuratur eternitate sī suum esse: eternitas autē tota sīt exīs ambīt totū tem pus: vt supra dictum ē. vñ oīa que sūt i tempore sūt deo ab eterno p̄ntia: nō soluz ea rātōe: quia habet rātōes rerum apud se p̄ntes: vt quidam dīcūt: sed quia eius itūtus fertur ab eterno supra oīa: put sūt in sua p̄ntialitate. vñ manifestū est q̄ contingēta et i fallibiliter a deo cognoscuntur ɔctū subdūtū dī uno ɔspectū secundum suam p̄sētialitatē: t̄ sūt futura contingēta suis causis comparata. Ad p̄num ergo dīcēdū: q̄ licet causa suprema sit necessaria: tamē effectus potest esse ɔtīgens propter cām proximam ɔtīgētē: sicut germinatio plāte est ɔtingēs ppter causam proximam: h̄z motus solis qui est causa prima sit necessariū: t̄ similiter scita a deo sūt ɔtīgētia ppter causas primas: h̄z scia dei que est causa pma sit necessariū. Ad 2° dō. q̄ quidaz dīt q̄ hoc antecedens deus scivit. hoc ɔtingens futurum non est necessarium: sed contingētē: quia h̄z sit p̄teritū tm̄ importat respectum ad futurū: h̄z h̄z non tollit ēne cessitatem: quia id quod habuit respectum ad futurū necesse est habuisse: licet etiam futurum non se quatur quandoq; alij vero dicunt hoc antecedens ēt contingēti sicut istud dictum ē contingētē: sorte cē hominem album: sed hoc etiam n̄shil ē: quia cum dicitur de⁹ scivit alij dē futurū contingētē non po

XIII

natur ibi nisi ut mā verbī r̄ non sicut p̄ncipalis p̄ propositione; vnde cōtingentia cī' vel necessitas nūbil refert ad hoc q̄ ppō sit necessaria vel contingen̄s vera vel falsa. ita. n. pōt eē v̄p me dixisse boiez cē asinū: sic me dixisse sortem currere vel deum esse. r̄ eadem rō ē de necessario r̄ cōtingēti: vñ dō. ē q̄ h̄ aīs ē necessarium absolute: nec tñ segrur vt q̄dam dicit q̄ sequēs sit necessariū absolute: q̄r antecedens ē cā remota sequētis q̄ pp cāz p̄ximā cōtingēs est: sed hoc nūbil ē: eē. n. cōditionalis falsa 'cū' aīs ē cā remota necessaria. r̄ oīs effectus contingens: vt puta si dicere si sol mouetur herba germinabit. r̄ iō al'r dō ē: q̄n in ante ponit aliquid pertinens ad acutum aīe: sequēs ē accipēdū non fz cē quod in se ē. sed fm q̄ ē in aia. alud. n. ē cē rei in seipsa: r̄ eē rei in iālīma. vt puta si dicā si aia intelligit aliquid: illuā ē imateriale: intelligendum ē q̄ illud ē imateriale fz q̄ ē in intellectu: nō fm q̄ ē in seipsor: r̄ sīl r̄ si dicaz si 63 deus scivit aliquid illud erit: oīs intelligendum ē: put subē dīne scie. s. put ē in sua p̄ntialitate. r̄ sic ne cessarium ē sicut r̄ aīs: quia oē quod ē: quando ē ne cessē ē esse: vt dī in. j. phier. Ad 5° dō. q̄ ea que tē poraliter iactu reducūtur a nobis successiue cognoscuntur in tempore: sed a deo i eternitate que est sup tps: vñ nobis: quia cognoscimus futura contingen̄ta: inq̄stum talia sunt certa esse non possunt sed so 435 li deo cui intelligere ē in eternitate supra temp̄: si cut ille qui vadit per viam non viderit illos qui p̄ eu veniunt. sed ille. qui ab aliqua altitudine totam viā intuetur: simul videt omnes transentes per viam: r̄ ideo illud quod scitur a nobis oportet cē necessarium: et fm q̄in se ē: quia ea que in se sunt contingētia futura a nobis sciri non possunt. sed ea que sunt scita a deo oportet esse necessaria secundum modū quo subsunt diuisiōne scie: vt dictū ē: non āt absolute fm q̄ in p̄priis causis considerantur: vnde r̄ hec ppō omne scirum a deo necessaria est esse. consuevit disti guī: quia potest esse de re vel de dicto: si intelligat de re ē diuisa a falsa: r̄ ē sensus. omnis res quā de scit ē necessaria: vel potest intelligi de dicto r̄ sic est composita r̄ vera: r̄ est sensus: hoc dictum scitum a deo esse est necessarium: sed obstant quidam dicentes q̄ ista distinctio habet locum in formis separabilib⁹ a subiecto. vt si dicā album possibile est esse nigrum: que quidem de dicto ē falsa r̄ de re est vera res enim que est alba potest esse nigra. sed hoc dictū album esse nigrum nūq̄ potest cē verum in formis autes separabilibus a subiecto non haber locum p̄di dicta distinctō: vt si dicam corū nigrum possibile ē esse album: quia in vtrōqz sensu ē falsa. esse autem scitum a deo ē inseparabile a re: quia quod ē scitum a deo non pōt esse non scitum: hec autem instatiā lo cum haberet: si hoc q̄ dico scitum: importaret aliquā dispositionem subiecto inherentem: sed cum importaret actuz scitūs ip̄i rei scite: lz semper scaturit pōt aliqd attributū fm se quod non attribuitur ei inq̄stum stat sub actu sciendi sicut eē materiale attribuitur lapi

di fm se: quod non attribuitur ei secundum q̄ intel ligibile est.

Decimusquart⁹ articulus. Utrū deus cognoscat enunciabília.

H Dīxī sic proceditur. Ut q̄ deus non cogno scat enunciabília: cognoscē. n. enunciabília cōuenit intellectui nostro fm q̄ componit r̄ diuidit: sed i intellectu diuino nulla ē compositio: ergo non cognoscit enunciabília. **P**reterea omnis cognitio fit per aliquam similitudinem: sed in deo nulla ē similitudo enunciabiliū: cum sit ònino sim plex: ergo deus non cognoscit enunciabília. **S**ed contra ē quod dicitur in ps. dominus scit cogitationes hominum: sed enunciabília continentur in cogitationibus hominum: ergo deus cognoscit enunciabília. **R**espōdeo dicendū q̄ cū formare enunciabília sit in p̄tēte intellectus nostri: deus autē scit q̄ quid ē in potētia sua vel creature vt supra dictū ē: 88 necesse ē q̄ deus sciat omnia enunciabília que forma ri p̄nt: sed scit scit materialia immaterialē r̄ cōpo sita simpliciter. ita scit enunciabília non per modū enunciabiliū: quasi in intellectu eius sit composi 294 tio vel diuissio enunciabiliū: sed vnum quod q̄ cognoscit per simplicem intelligētiā intelligēdo cēntiā vniuersiūs: sicut si nos in hoc ipso quod intelligimus: quid ēbō intelligeremus oia q̄ de hoīe p̄dicari possunt: quod quidem i intellectu nostro non cōtingit qui de yno in aliud discurrat pp hoc q̄ spēs v telligibilis sic representat vnum: q̄ non representat aliud: vnde intelligendo quid est homo non ex hoc ipso alia q̄ cōfūnt intelligimus: lz diuisim fz q̄dā successionem: r̄ pp hec ea que scirum intelligimus opporet nos i vnum redigere per modū compōis vel diuisionis enunciationem formando: sed spēs i intellectus diuisiōne scilicet eius essentia sufficit ad dīmō strandum omnia: vt quecumqz eis accidē p̄nt. 427 **A**d p̄imum ḡ dicendū: q̄ rō illa procederet si dī cognoscet enunciabília p̄ modū enunciabiliū. **A**d 2° dō. q̄ p̄pō enunciabília significat aliqd esse rei: r̄ sic deus per suum eē quod ē cī' cēntia ē similitudo omniū eorū per que enunciabília significat. **D**ecimusquintus articulus. Utrum scientia dei sit variabilis. 9.1 94 **H** Dīxī sic proceditur. Ut dēetur q̄ scientia de sit variabilis. scientia enim relatiue diciatur ad scibile: sed ea que important relationem ad creaturam dicuntur de deo et tēpote r̄ variatur secundum variationem creaturarum: ergo scientia dei est variabilis secundum variationem creaturarum. **P**reterea quicquid potest deus facere potest scire. sed deus potest plura facere q̄ sciat. ergo potest plura scire q̄ sciat. r̄ sic scientia sua potest variari secundum augmentum r̄ diminutionem. **P**reterea deus scivit christū nascitum: nūc at nescit xp̄z nascitum: quia xp̄s nascitus non est. ergo nō q̄cquid deus scivit scit: r̄ ita scia dei videtur dī

Questio

ee variabilis. **S**æstra ē qd dñ Ja. i. Q apud deū
nō ē trāsmutatio n̄ viciſſitudinis obūbratō. **R**e
80 a spōdeo dō. q̄ cū scia dei sit el' ſba: vt ex dictis p̄z:
43 ſicut ſubſtantia eius ē oīo immutabilis: vt ſupra on
44 ſum ē: ita oī ſciam eius oīo inuarſabilem eſſe.

Ad p̄imū ḡ dō. q̄ dñs r creator r b̄l'i iportant re
lations q̄ ſequuntur actus q̄ itelligit terminari ad ip
ſas creaturas fm q̄ in ſeipſis ſūt: r ideo buiſus rela
tions, variatur que de deo dicuntur fm variatōem
c creaturarū. ſed ſcia r amoř r b̄l'i iportant relations

74 que ſequuntur actus qui itelliguntur in deo eſſe:
191 b r ideo invariabilit̄ p̄dicant deo. Uel alr dicēdū
ē q̄ dñs r creator r b̄l'i iportant relations ad crea
turas fm q̄ in ſeipſis ſūt: ſed ſcia iportat relations
ad creatures b̄l'i ſūt in deo. Scđz: n. hoc ē vniqđoř
itelluctū in actu q̄ ē iitelligente. res at create ſunt
in deo invariabilit̄: in ſeipſis at variabilit̄. **A**d
2° dō. q̄ deus ſcit et ea que p̄t facere r nō ſacit: vñ
ex b̄l'i p̄t plura ſcire q̄ ſciat niſi hoc referatur ad ſciam vi
ſionis: fm quam dñ ſcire ea que ſūt in actu b̄l'i aliqd
tempus. Ex b̄l'i q̄ ſciat q̄ aliqua p̄t eſſe que nō ſūt
vel non ee que ſūt: non ſequitur q̄ ſcia ſua ſit varia
bilis: ſed q̄ cognoscat rerum variabilitatez: ſi tamē
aliqd eet quod prius deus neſciuſſet r poſte ſci
ret: eet eius ſcientia variabilis: ſed hoc eſſe non p̄t:
quia quicquid ē vel potest eſſe fm aliquod tempus
deus in eterno ſuo ſciit: r ideo ex hoc quod ponitur
aliqd eſſe fm quocqđ tempus: oī ſciat q̄ ab etern
o ſit ſciat a deo: r ideo non debet accedi q̄ de' po
ſit plura ſcire q̄ ſciat: quia hec p̄pō implicat q̄ ante
neſciuerit: r poſte ſciat. **A**d 3° dō. q̄ antiqui noīa
les diherunt idem ee enunciabiles xp̄m naſci r ee na
ſeturum: r ee natum: quia eadem res ſignificatur p
bec tria. ſ. natuitas xp̄i: r ſcđz hoc ſequitur q̄ deus
quicquid ſciuit ſciat: quia modo ſciit xp̄m natum: qđ
ſignificat idem et: quod ē xp̄m ee naſeturum. **S**æb
opinio falsa eſt: tum quia diuersitas partium oratio
nis diuersitatez enunciabilium cauſat: tuz etiam q̄
ſequeretur q̄ propositio que ſemel eſſet vera eſſet ſep
vera: quod eſt contra p̄bm qui dicit q̄ hec oratio
ſortes ſedet. vera eſt eo ſedente r eadem falsa co
ſurgeſt: r id accēdū ē q̄ h̄ nō ē ſa: q̄cqd de' ſciuit
ſciat: ſi ad enunciabilium referatur. **S**æ ex hoc nō ſequi
tur q̄ ſcia dei ſit variabilis. ſicut enim abſeq̄ variati
one divine ſcientie eſt q̄ ſciit vnam r eandem rem
q̄icqđ eſſe quandoqđ non eſſe: ita abſeq̄ variatione di
vine ſcientie eſt quod ſciit aliquod enunciabile quan
doqđ eſſe verum: r quandoqđ eſſe falſum: eſſet autem
ex hoc ſcientia dei variabilis: ſi enunciabilia cogno
ſceret per modum enunciabilium componendo et
diuſdendo ſicur accidit in itelluctu noſtro: vnde co
gnitio noſtra variatur vel ſecundum veritatem et
falſitatem: putat ſi mutata re eandem opinionem de
re illa retineamus vel ſecundum diuersas op̄iones
vt ſi primo opinemur aliquem ſedere: r poſte op
inemur eum noſ ſedere: quorum neutrū potest eſſi

ſe in deo.

Decimus sextus articulus. vtrum deus de rebus
babeat ſcientiam ſpeculatiuam.

Ad xv^o ſic pceditnr. Uel q̄ deus de reb̄ nō
bēat ſciam ſpeculatiuaz. ſcia. n. dei ē cā re
rum vt ſupra oīum ē: ſz ſcia ſpeculatia
nō ē cā rex ſcitat: q̄ ſcia dei nō ē ſpeculatia. **P**re
terea ſcia ſpeculatia ē per abstractiōem a rebus qđ
diuine ſcie nō p̄petit. q̄ ſcia dei non ē ſpeculatia.

Sætra oē qđ ē nobilius: deo ē attribuēdū ſci
entia ſpeculatia ē nobilior q̄ praktica: vt p̄z p̄ pbz in
principio metba. q̄ dō. b̄l'i r rebus ſcientiam ſpeculati
uaz. **R**ūdeo dō. q̄ aliqua ſcia ē ſpeculativa tātū.
aliqua praktica tñ: aliquid vero fm aliquid ſpeculati
ua: r fm aliquid praktica. Ad cuius euideſt ſciedū
ē q̄ aliqua ſcientia poteſt dici ſpeculativa triplicie.

Primo ex parte rerum ſciarum que non ſit ope
rables a ſcientie: ſicut ſcientia hominiſis eſt r rebus
naturalibus vel diuiniſis. **S**ecundo q̄tum ad mo
dum ſciendi: utputa ſi edificator consideret domuz
diſſiniendo r diuſdendo r conſiderando vniuerſa
lia prediſta ipsius. buſi enim eſt operabiliſia modo
ſpeculatiōe conſiderare r non fm q̄ operabiliſia ſūt
opabile enim ē aliquid per applicationem forme ad
materiā non per resolutione: compoſiti in principi
a vniuerſalia formalia. **T**ertio q̄tum ad finez
nāz itelluctus praticus dñ fine ſpeculatiōe: ſic dñ
in. iij. de anima. Intellectus enīz praticus ordinatur
ad finem operationis. finis autem intellectus ſpecu
latiū eſt conſideratio veritatis: ſi ergo edificator
conſideret qualiter poſſet fieri aliqua domus non or
dinans ad finem operationis ſz ad cognoscendū
tantum eſt q̄tum ad finem ſpeculatiua conſidera
tio: tamen r re operabiliſi. ſcientia igitur que eſt ſpe
culatiua ratione ipsius rei ſcīte ē ſpeculatiua tantū:
que vñ ſpeculatiua eſt ſcdm modum vñ fine ē ſcdm
quid ſpeculatiua: r ſcdm quid praktica. Cum vñ or
dinatur ad fine operationis eſt ſimpliſter praktica. b̄l'i
hoc ergo dicēdū ē: q̄ deus de ſeipſo habz ſcientiaz
ſpeculatiua tantum: ipſe enim operabiliſia non eſt:
de omniſbus vero alijs habz ſcientiam r ſpeculati
ua: n̄ r praticam ſpeculatiua quidem q̄tuz ad mo
dum: quicquid enīz in rebus nos ſpeculatiue cogno
ſimus diſſiniendo r diuſdendo: hoc totum deus
multo perfectius nouit. Sed de his que potest qui
dem facere: ſz ſcdm nullum tempus facit: non ba
bet praktica ſcientiam: ſcdm q̄ praktica ſcia dicitur a
fine: ſic autem b̄l'i praticam ſciam de his que ſcdz ali
quod tēpus facit: mala vero liez ab eo non ſint ope
rabilia. tamē ſub cognitione praktica ipsius cadunt ſi
cut r bona inq̄tum permittit vñ impedit vñ ordiat
ea ſicut r egritudines cadunt ſub praktica ſcientia me
dici inquātum per artē ſuā curat eas. **A**d p̄imuz
ergo dicēdū q̄ ſcia dei ē cauſa non quidē ſui ipſi
ſzialiorz quoūdā qdē actu ſ. ſeoř q̄ fm aliqd t̄ps ſiūc

quorūdaz vero virtute. s. eoz que pōt facē: tamen nūc fiunt. Ad 2° dō. q̄ sciaz eē acceptā a rebus scitis non p̄ se uenit scie speculatiue: sed p̄ accidēs inq̄stum ē humana. Ad id vero qđ in ūrūm obij citur dō. q̄ de opabilib⁹ pfecta scia non bēt: nisi sc̄l antur inq̄stum opabilia sūt. t̄ iō cū scia dei sit oībus modis pfecta: oīz q̄ sciat ea que sūt a se opabilia inq̄stum bi⁹: t̄ non solū fīm q̄ sūt speculatiua: sed tamē nō receditur a nobilitate speculatiue scie: qz omnia alia a se videt in scipso. Scipsum at speculatiue cognoſit t̄ sic iſpeculatiua ūlsp̄s scia h̄z cognitēm t̄ speculatiuum t̄ praticam oīum allorū.

Questio. xv. de ideis.

Dicit considera/

tionem de scia dei restat considerare de ideis: t̄ circa hoc queruntur tria. Primo an sint idee. Secundo: utrū sint plures vel una tan-
tu. Tertio utrū sint oīus q̄ cognoscitū a deo.
Primus articulus. Utrū idee sint.

Hoīimū sic procedit. Vide q̄ idee nō sint sicut dicit. n. Dio. vij. c. de di. no. Q̄ de⁹ non cognoscit res secunduz ideam: sed idee non ponit ad aliud: nisi vt per eas cognoscantur res: q̄ idee non sunt. Preterea deus in scipso cognoscit omnia: vt supra dictū ē: sed scipm̄ non cognoscit p̄ ideam: ergo nec alia. Preterea idea pōitur: vt p̄cipium cognoscēdi t̄ operādi. Sz̄ cēntia diuina est sufficiens principium cognoscēdi t̄ operandi oīa: nō ergo necesse ē ponere ideas. Sed ḡtra ē qđ dicit Aug. li. 8. 5. q. tanta. vis in ideis: iſtitutur: vt nisi bis i ūllectris saples eē nemo possit. R̄ndeo dō. q̄ necesse ē ponere in mēte diuina ideas. idea. n. grece latine forma dicitur: vñ per ideas intelligitur forme aliarum rez p̄ter ipsas res ex̄ntes: forma at alicu⁹ rei p̄ter ipsam existens ad duo esse pōt: vel ut sit exē plar eius cui⁹ dī forma: vel ut sit principū cognitiōnis ipsius fīm q̄ forme cognoscibilium dicunt ē esse in cognoscēte. t̄ ūstum ad utrūq; ē necesse ponere ideas: quod sic patz. In omnibus enim que non a ca-
su generantur: necesse ē esse formam finem genera-

b tionalis cuiuscūq; agēs at non agēt. p̄p̄ formam: nisi inq̄stum similitudo forme cēt in ipso: quod qđē cōtingit dupliciter. In quibusdam. n. agetib⁹ p̄existit forma rei ūlde fīm ē naturale: sicut in his que agūt per naturam sicut homo generat hominem: t̄ ignis ignem: in quibusdam vero fīm ē intelligibile: vt in his que agunt per intellectum: sicut similitudo domus p̄existit i mēte edificatoris: t̄ hoc pōt dici idea domus: quia artifex intendit dominum assimilare forme quā mēte concepit. quia ligatur mundus non ē ca-
su factus: sed est factus a deo per intellectum agētēz
118 ut infra patebit: necesse ē q̄ in mente diuina sit for-
ma ad similitudinem cuius mundus est factus: t̄ in
hoc consistit ratio idee. Ad primum q̄ dicēdū: q̄ deus non intelligit res fz̄ ideam extra se existēt.

t̄ sic etiam Aristoteles improbat opinionem Platonis d̄ ideis. secundum q̄ ponebat cas per se existentes nō in intellectu. Ad secundum dicendum q̄ licet de⁹ per essentiam suam se t̄ alia cognoscat: tamen essa-
tia sua est principium operationum aliorum: non au-
tem ipsius: ideo habet rationem idē secundi quod ad aliud comparatur: non autem secunduz quod cō-
paratur ad ipsuz deum. Ad tertium dicendum:
q̄ deus secundum cēntiam suaz ē similitudo omnium rerum: vnde idea i deo nihil ē aliud q̄ de cēntia.
Sc̄bus ar. Utz̄ sint plures idee.

Hec secundum sic procedit. Videlur q̄ non 97

sint plures idee. Idea enim in deo est eius es-
sētia: sed essentia dei ē vna tm̄: ergo t̄ idea
ē vna. Preterea sicut idea ē principium cognoscēdi
t̄ operandi: ita ars t̄ sapientia. sed i deo nō sunt plu-
res artes t̄ sapientiae. ergo nec plures idee: Si dī-
catur q̄ idee multiplicantur secunduz respectus ad
diuersas creaturas. Cetera pluritas idearum est
ab eterno. si q̄ idee sunt plures: creature autem sūt
temporales: ergo temporale crit causa eterni. Pre-
terea respectus isti aut sunt secundum rem in crea-
turis tantuz: aut etiam in deo. Si in creaturis tātu-
cum creature non sint ab eterno. pluritas non erit
ab eterno: si multiplicantur solum fīm respectus. Si
autem realiter sunt in deo sequitur q̄ alia pluritas
sit in deo q̄ pluritas personarum: quod ē contradic-
tum. Q̄ in diuinis omnia vnum sunt preter q̄
in generationem t̄ generationem t̄ processionem: sic
igitur non sūt plures idee. Sed ḡtra ē q̄ dicit Au-
gu. in li. 83. q. idee sunt principales quedaz forme vñ
rationes reruz stabiles atq; incōmutabiles: quia ip-
se formate nō sūt: ac p̄ h̄eterne: ac semper eodē mo-
do se habentes que diuina intelligentia continētur
sz̄ cum ipse neq; orlantur n̄ intereant: f̄zeas: tamen
formari dicitur omne quod oritur t̄ interire pōt: t̄ oē
quod oritur t̄ interit. R̄ndeo dicēdū ē: q̄ necel-
se ē ponē plures ideas. Ad cuius euidentiam consi-
derandum ē q̄ in quolibet effectu illud quod ē vñ
mūs finis proprie ē intētum a p̄ncipali agēte: sicut
ordo exercit⁹ a duce. Id autē quod ē optimum i re-
bus ex̄ntis ē bonum ordinis vñiversi: vt patz p̄ phuz
in. xj. metba. ordo ligatur vñiversi ē proprie ē deo in
tētus t̄ non p̄ accidēs: puenies sc̄dz successionem a
gētium: p̄t quidam dixerunt: q̄ dūs creauit p̄mūz
creatūm tantum quod creatūm creauit sc̄dm crea-
tūm: t̄ sic dūm quoq; pducta ē tanta rerū mul-
titudo: fīm quam opinione dūs non habēt nisi ideam
p̄mūi creati. Sz̄ si ipē ordo vñiversi ē per se creatus a
deo t̄ intētus ab ipso: necesse ē q̄ hec ideam ordi-
nis vñiversi: ratio autē alicuius totius bēri non po-
test nisi habeantur proprie ratōnes eorum ex quib⁹
totum constituitur: sicut edificator species domus
concipere non posset: nisi apud ipsum esset propria
ratio cuiuslibet partium eius. Sic ligatur oīz q̄ i men-
te diuina sint proprie rationes omnium rerū. vñ dicē-
dū

Questio

Augu. in li. 83. q. singula p̄prias rōibus a deo crea-
ta sunt: vnde segetur q. in mente dīna sint plures idēe.
hoc autē quomodo dīne simplicitati non repugnat
facile ē videres: si quis consideret idēam operati esse
in mente operantis: sicut quod intelligitur: non au-
tem sic species q. intelligitur que ē forma faciens in
tellecūm in actu: forma enim domus in mente edifi-
catoris ē aliquid ab eo intellectum: ad cuius simili-
tudinem domum i materia format: non ē autē cō-
tra simplicitatem diuinū intellectus: q. multa intelli-
gat: sed contra simplicitatem ei⁹ ēēt si p̄ plures sp̄es
ei⁹ intellect⁹ formaret: vñ plures idēe sunt in mente
dīnīa: vt intellecte ab ipso: q. hoc modo potest vi-
deri: ipse. n. cēntiam suam perfecte cognoscit: vñ co-
gnoscit eā fīm oēz modū quo cognoscibilis ē. pōt āt
cognosci non solū fīm q. in se est: sed fīm q. ē parti-
cipabilis fīm aliquē modū similitudinis a creaturis: :

85

Unaq; autē creatura b; p̄pria sp̄em fīm q. aliq
modo participat diuine cēntie similitudinem. Sic lgr
in q̄tūm deus cognoscit suam cēntiam vt sic imita-
bilem a tali creatura cognoscit eam: vt p̄pria rationem
et idēam hui⁹ creature: et similiter de aliis: et
sic p̄s q. deus intelligit plures rationes p̄prias plu-
rūm rerū: que sunt plures idēe. Ad prīmū ergo
dicendum q. idēa non nominat diuinam cēntias in-
q̄tūm ē cēntia: sed iqtūz ē similitudo vel rō huīus
vel illius rei: vnde fīm q. sunt plures rōes intellecte
ex vna cēntia: fīm hoc dicūtur plures idēe. Ad 2⁹
dicēdū: q. sapientia et ars significātur: vt quo deus i-
telligit: sed idēa: vt quod deus intelligit: deus autē
vno intellectu intelligit multa: et non solū sc̄dū in se
ipsis sūt: sed sc̄dū q. intellecta sunt: q. ē intelligere plu-
res rationes rerū: sicut artifex dū intelligit formā
domus in materia dicitur intelligē domum. dū autē
intelligit formā domus: vt se speculatū ex eo
q. intelligit se intelligere eam: intelligit idēam vñ ra-
tionem domus: deus autē nī solū intelligit mul-
tas res per cēntiam suā. Sz ēt intelligit se intelligē
idēa multa per cēntias suā: sed hoc ē intelligē p̄les
rationes rerū vel plures idēas esse i intellectu ei⁹
vt intellectas. Ad 5⁹ dō. q. hui⁹ respectus quib⁹
multiplicantur idēc nō cānt a reb⁹: sed ab intellectu
diuino ḡante cēntiam suā ad res. Ad 4⁹ dō. q.
respect⁹ multiplicātes idēas nō sūt in reb⁹ creatis:
sed in deo: nō tñ sūt reales respectus: sic illi q. di-
stinguunt p̄sonē: sed respectus intellecti a deo.

98 **A**d 3⁹ sic proceditur. vñ q. non oīum q. cognos-
cit deus sūt idēe in ipso: Malt. n. idēa nō
ē in deo: quia sequeretur malum cē in deo: sz
mala cognoscitur a deo: ergo non omniūz q. cogno-
scitur a deo sūt idēe. Preterea deus cognoscit
ea que nec sunt nec erunt: neq; fuerunt: vt supra di-
ctum ē: sed boz nō sūt idēe: q. dicit Dio. v.c. de di-
no q. exemplaria sunt diuine voluntatis determi-
natiue et effectiue veritatis: ergo non omnīum que a deo
cognoscuntur sūt idēe in ipso. Preterea de⁹ cogno-

scit mām p̄mā q. non pōt habē idēam: cū nullā ba-
beat formā: ergo idēm quod prius. Preterea
stat q. deus seit non solū sp̄es: sed genera et singu-
laria et accidentia: sed boz nō sūt idēc fīm positio
nem Platoni⁹ qui prim⁹ idēas itroduxit: vt dīe Au-
gu. non ergo oīum cognitoz a deo sunt idēe in ipso.

Sed cōtra idēe sunt rōes in mente diuina existē-
tes: vt per Aug. p̄z: sed omnīum que cognoscit deus
bēt p̄prias rationes: ergo oīum que cognoscit bēt
idēam. Respondeo dicendum: q. cum idēa a plā-
tone poneretur principium cognitionis rerum et ge-
nerationis ipsaz ad vtrūq; se habet idēa: prout in
mente diuina ponit: et secundum q. ē principium
factionis rerum exemplar dici potest et ad praticam
cognitionem pertinet: fīm autē q. p̄ncipium co-
gnoscitūm ē proprie dī ratō et potest etiam ad sciē-
tiā speculatiuaz pertinere. sc̄dm ergo q. exemplar
ē fīm se b; ad oīa q. a deo fīm aliqd t̄ps: fīm vo-
q. p̄ncipiū cognoscitūm ē: se b; ad oīa que cogno-
scuntur a deo ēt si nullo tempore fiant et ad omnia
q. a deo cognoscuntur fīm propriam ratōnem: et fīm
q. cognoscuntur ab ipso per modū speculatiōnis.

Ad p̄mū ergo dicendum q. malum cognoscit
a deo non per propriam rationem: sed per rationem
boni: et ideo malūz non bēt in deo idēam neq; sc̄dū
q. idēa ē exemplar: neq; fīm q. ē ratō. Ad 2⁹ dō. q.
eoꝝ q. neq; sunt neq; erunt nec fuerūt deus non bēt
praticam cognitionem: nisi extutem tantum: vnde re-
spectu eorum non est idēa in deo fīm q. idēa signifi-
cat exemplar: sed solum fīm q. significat rōnē. Ad
3⁹ dō. q. Plato fīm quo sdam posuit materiam non
creatam: et ideo non posuit idēam esse materie: sed
materie concretam. Sed quia nos ponimus ma-
teria creatam a deo: non tamē sine forma: bēt qdē
materia idēc ī dō nō tñ allā ab idēa 235
positi: nā mate-
ria fīm se nō cē bēt nō cognoscibilis ē. Ad 4⁹ dō.
q. genera nō p̄t habē idēaz aliam ab idēa specie: fz
q. idēa significat exemplar: quia nūq; gen⁹ tit nīl in
aliqua sp̄e. Sīlēt ēt ēt accēntibus: q. isepabīt rōcomi-
tāt subī: q. hec sīlēt cō subō: accēntia āt, q. supueni-
unt subō sp̄alē idēābēt: artifex. n. per formā dom⁹
faç oīa accēntia q. p̄ncipio rōcomitāt domum: sz ea
q. supueniūt domi ia facē: vt p̄lecture: vñ alīqđ aliud
faç p̄ alīqđ aliam formā. idīlūdua. n. fīm Platone nō
bēbant aliam idēam q. idēa sp̄e: tamē q. singulāria
idīlūduat p̄mā quā p̄nobeat esse icreatam: vt q.
dam dīt et rōcam idēe: tū q. iūtlo nē sīsist i sp̄ebus
nec p̄ticularia p̄duē: nisi vt in eis sp̄es saluēt: sed p̄
uidēria diuina nō solū se extendit ad sp̄em: sz ad
singulāria: vt ifra dicitur.

145 Questio decimasexta d'veritate.

Voniam autem

scientia verorum est post considera-
tōez scientie det: de veritate inquire-
dum ē. Circa quam q̄runtur octo

Con primo vtrum veritas sit in re vel tantum in intellectu. **S**ecundo vtrum sit tantum in intellectu componente et diuidente. **T**ertio de comparatione veri ad ens. **Q**uarto de comparatione veri ad bonum. **Q**uinto vtrum deus sit veritas. **S**exto vtrum omnia sint vera veritate una vel plurib;. **S**eptimo de eternitate veritatis. **O**ctauo de incom mutabilitate ipsius.

Primus articulus. Utz veritas sit tantum in intellectu.

Ad primum sic proceditur. Uidetur quod veritas non sit tantum in intellectu: sed magis in rebus. Aug. enim in. li. solit. reprobatur hanc notificationem veri, verum est id quod videtur, quia secundum hoc lapides qui in abditissimo terre sunt non essent veri lapides: quod non videtur: reprobatur et istam: verum est quod ita se habet: ut videtur, cognitorum si uelit et possit cognoscere, quia secundum hoc sequeretur quod nihil esset verum si nullus posset cognoscere: et diffinit sic verum, verum est id quod est: et sic videtur quod veritas sit in rebus et non in intellectu. Preterea quicquid est vero veritate verum est. **S**ic igitur veritas est in intellectu solo: nihil erit vero nisi secundum quod intelligitur quod est error antiquorum phorum: qui dicebant. Omne quod videtur esse verum: a deo sequitur id est vera: cum id est vera sit a diversis rationibus videantur. **P**reterea propter quod vniuersitatem et universalitatem magis: ut patet. i. post. s. ex eo quod res est per se non est opinio vel oratio vera vel falsa secundum ipsum in presentia: ergo magis est in rebus quam in intellectu. **S**ed contra est quod plato dicit in. vij. metaph. quod vero et falsum non sunt in rebus: sed in intellectu. **R**es dicitur quod si bonum nominat id in quod tendit appetitus: ita verum nominat id in quod tendit intellectus: hoc autem distat inter appetitum et intellectum: sive quancumque cognitionem: quia cognitionis est secundum quod cognitum est. **I**n cognoscente appetitus autem est secundum quod appetens inclinatur in ipsam rem appetitam: et sic terminus appetitus quod est bonum: est in re appetibili. Sed terminus cognitionis quod est verum est in ipso intellectu: sicut autem bonum est in re in quantum habet ordinem ad appetitum: et propter hoc ratio bonitatis diriuatura re appetibili in appetitum: secundum quod appetitus dicit bonum: putemus bonum: ita cum vero sit in intellectu huius quod conformatur rei intellectus: necesse est quod ratio veri ad rem intellectam diriuatur: ut res etiam intellectu vera dicatur. Secundum quod habet aliquem ordinem ad intellectum: res autem ad intellectum aliquem potest habere ordinem: et per se est per accidens. per se quidem habet ordinem ad intellectum a quo dependet secundum suum esse: per accidens autem ad intellectum aquo cognoscibilis est: sicut si dicamus quod dominus comparatur ad intellectum artificis per se: per accidens autem comparatur ad intellectum a quo non dependet iudicium autem de re non sumitur secundum id quod est ei per accidens: sed secundum

id quod est per se. unde unaquaque res dicitur vera absolutione secundum ordinem ad intellectum aquo dependet: et inde est quod res artificiales dicuntur vere per ordinem ad intellectum nostrum. Dicitur enim dominus namque assaequitur similitudinem forme que est in mente artificis: et dicitur oratio vera in quantum est signum intellectus veri: et similiter res naturales dicuntur esse vere secundum quod assaequuntur similitudinem specierum que sunt in mente divina. dicitur enim verus lapis qui assaequitur propriam lapidis naturam secundum preconceptionem intellectus divini. Sic ergo veritas principaliter est in intellectu: secundario vero in rebus secundum quod comparatur ad intellectum ut ad principium: et secundum hoc veritas diversimode notificatur. nam Aug. in. li. de vera reli. dicit quod veritas est quod ostendit id quod est: et badius dicit quod veritas est declaratio aut manifestatio esse: et hoc pertinet ad veritatem secundum quod est in intellectu. Ad veritatem autem rei secundum ordinem ad intellectum pertinet diffinitio Aug. in. li. de vera reli. Veritas est summa similitudo principiorum que sine ulla dissimilitudine est et quedam diffinitio Anselmi. Veritas est rectitudo sola mente perceptibilis. nam rectum est quod principio concordat: et quedam diffinitio Aquinæ. Veritas uniusculaque rei est proprietas sui esse quod stabilitum est ei. quod autem dicitur quod veritas est adequatio rei et intellectus potest ad variis pertinere. **A**d primum ergo dicitur quod Aug. loquitur de veritate rei et excludit a ratione huius veritatis comparationem ad intellectum nostrum. nam id quod est per accidens ab unaquaquam diffinitione excludit. **A**d secundum dicitur quod antiqui philosophi species rerum naturalium non dicebant, procedere ab aliquo intellectu: sed eas prouenire a casu: et quod considerabant quod verum importat comparationem ad intellectum cogebatur veritate rerum ostendere iusque ad intellectum nostrum: et quod inconvenientia sequebantur: que plato prosequitur in. iiiij. metaph. que quidem inconvenientia non accidunt si ponamus veritatem rerum consistere in comparatione ad intellectum divinum. **A**d tertium dicendum quod licet veritas intellectus nostrum a re causetur: non tamen oportet quod in re per prius iueneratur ratio veritatis. sicut negatur in medicina per prius iueneratur ratio sanitatis quam in animali: virtus enim medicina non sanitas eius causat sanitatem: cum non sit agens univocum: et similiter esse rei non veritas eius causat veritatem intellectus: unde plato dicit: quod opinio et oratio vera est ex eo quod res est non ex eo quod res vera est.

Secundus articulus. Utrum veritas sit in intellectu componente et diuidente

Ad secundum sic proceditur. Uidetur quod veritas non sit solus in intellectu componente et diuidente. dicitur n. plato in. iiiij. de anima: quod sicut sensus propriorum sensibilium semper veri sunt: ita et intellectus eius quod est: sed compositio et divisione non est neque insensu neque in intellectu cognoscere quod est: ergo veritas non solum est in compositione et divisione.

Preterea. Isaac dicit in libro de diffinitionibus: quod

Questio

veritas est adequatio rei et intellectus. **S**ed sic intellectus complexorum potest adequari rebus: ita intellectus incomplexorum: et etiam sensus sentiēs rem ut est ergo veritas non est solū i cōpositione et diuisione intellectus. **S**ed contra est qđ dicit p̄hs i vj. metaphy. q̄ circa simplicia et qđ quid est: non est veritas nec i intellectu negat in rebus. **R**ēnde dicendum q̄ verum sicut dictum est: secundum sui primā rationē est in intellectu: cū āt omnis res sit hā: secundum q̄ habet p̄piam formam nature sue necesse est q̄ intellectus in quantū est cognoscens sit verus in quantum h̄z similitudinē rei cognite q̄ est forma ei⁹ inquantū est cognoscens: et ppter h̄p conformitez intellectus et rei veritas diffinitur. vnde cōformitez istam cognoscere: est cognoscere veritatem. hāc autem nullo mō sensus cognoscit: l̄z. n. uisus habeat similitudinem uisibilis. non tamē cognoscit cōparationes q̄ est inter rē uisib⁹ et id qđ ip̄e apprehēdit d̄ ea. **I**ntellectus āt conformitate sui ad rē intelligibile cognoscere pōt: sed tñ nō apprehēdit eam fīm q̄ cognoscit de aliq̄ q̄ quid est: s̄z qñ iudicat rem ita se habere si cut ē forma de re quā apprehendit: tūc p̄mo cognoscit et dicit verū: et hoc facit cōponēdo et diuidendo. nam in oī p̄positione aliquā formā significatā per p̄ dicatū vel applicat alicui rei significate p̄ subz: vel remouet ab ea. et iō bñ iuenit q̄ sensus est verus de aliqua re l̄ int̄ cognoscendo q̄ qđ est: s̄z non q̄ cognoscit aut dicat verum: et similiter ē de vocibus complexis aut incōplexis: veritas quidē igitur pōt ē ī sensu ī intellectu cognoscēt q̄ quid est: ut in qđaz re vera: nō aut ut cognitum in cognoscēt: q̄ ip̄ozat nomē veri. perfectio enim intellectus est verum ut cognitum: et ideo p̄prie loquēdo veritas est in intellectu componente et diuidēte. non autē ī sensu: sed in intellectu cognoscēt q̄ quid est. Et p̄ hoc patet solutio ad obiecta.

Tertius articulus. Ut̄ vnum et ens cōuertatur.
Ad 3° sic proceditur. Videntur q̄ veruz et ens non cōuertuntur. verum enim est proprie ī intellectu ut dicum est: ens autē proprie est ī rebus: ergo non cōuertuntur. **P**reterea id qđ se extēndit ad ens et non ens n̄ cōuertit cū ente: s̄z verum se extēndit ad ens et non ens. nam verum est quod est esse: et quod non est non esse: ergo verum et ens non cōuertuntur. **P**reterea que se habet fīm prius et posterius nō videntur cōuerti. sed verum videntur prius esse q̄ ens: nam ens non intelligitur nisi sub ratione veri: ergo videntur q̄ non sunt cōuertibilia. **S**ed contra est qđ dicit p̄hs. iij. metaph. q̄ eadem ē dispositio rerum ī esse et veritate. **R**ēnde dicendum: q̄ sicut bonum habet rationē appetibili⁹: ita verum habet ordinē ad cognitionē: vnuqđ q̄ aut ī cōstum h̄z de esse: ī tm̄ est cognoscible: et ppter hoc dicitar in. iij. de aīa. q̄ aīa ē quodāmodo omnia secundū sensū et intellectū: ideo sic bonū cōuertit

cū ētē: ita et verū s̄z sīc bonū addit rōem appetibili⁹ 27 supra ens ita et verū per cōparationē ad intellectū. 25
Ad primum ergo dicendum q̄ verum est ī rebus et ī intellectu: vñ dictum est: verum enīz quod est ī rebus cōuertitur cū ente secundum sublectū. Sed verum quod est ī intellectu cōuertitur cū ente: et manifestatiū cū manifestato: hoc enīz est. de rōe ve ri: ut dictum est: quis posset dici q̄ ēt ens est ī reb⁹ et ī intellectu: sicut et verū: l̄z verū principaliter ī intellectu est. ens vero principaliter ī rebus: et h̄ accidit ppter hoc q̄ verū et ens differūt ratiōe. **A**d secundū dō: q̄ nō ens nō habet ī se vñd cognoscatur: s̄z cognoscitur inquantū intellectus facit illud cognoscibile. vnde verū fundatur ī ente inquantū non ens ē quoddam ens rationis apprehensu. s. a rationale. **A**d tertiu dō: q̄ cū dicitur q̄ ens nō pōt apprehēdi sine ratione veri: hoc potest dupliciter intelligi. Uno mō ita q̄ nō apprehēdatur ens: nisi ratio veri assequatur apprehensionē entis: et sic locutio habet veritatē. Alio mō possit sic intelligi q̄ ens n̄ possit apprehēdi nisi apprehenderetur ratio veri. et hoc falsum est: sed verū non pōt apprehēdi nisi apprehendat ratio entis: q̄ ens cadit ī ratione veri: et ē simile: sicut si cōparem⁹ intelligibile ad ens non. n. pōt intelligi ens quin ens sit intelligibile sed tamen pōt intelligi ī īsta q̄ nō intelligatur eius intelligibilitas. et similiter ens intellectum est verū: nō tamē intellectū ī ītelligēdo ens intelligēt. verum.

Quartus articulus. Utrum bonum secundū rationē sit prius q̄ verum.

Ad quartum sic proceditur. Vide ī q̄ bonum 102 secundū rationē sit prius q̄ verum: q̄ enīz est vñuersalius secundum rationē prius est: ut patet ex primo p̄blycoz: sed bonum ē vñuersalius q̄ verum. nam verum est quoddam bonū s. intellectus: ergo bonum prius est secundum rationē q̄ verum. **P**reterea bonum est ī rebus: uerū autem ī compositione et diuisione intellectus ut dictum est: sed ea que sunt ī re sunt priora his q̄ sunt ī intellectu. ergo prius est secundum rationē bonum q̄ verum. **P**reterea veritas est quedam species virtutis: ut patet in. iij. ethi. sed virtus cōtinetur sub bono: est enīz bona qualitas mentis: ut dicit Augustinus. ergo bonum est prius q̄ verū. **S**z contra: quod est ī pluribus est prius secundum rationē: sed verum est ī quibusdam in quibus non ē bonum scilicet ī mathematicis: ergo verum est prius q̄ bonum. **R**espondeo dicendum: q̄ licet bonum et verum supposito cōuertantur cum ente: et rationē differunt: et secundum hoc verum absolute loquendo prius est q̄ bonum: quod ex duob⁹ apparet. **P**rimo quidē ex h̄ q̄ verū p̄prium se h̄z ad ens: q̄ est primū q̄ bonū. **N**am verum respicit ipsum ēsse simpliciter: et immediate. ratio autem boni consequitur ēsse: secundum q̄ est aliquo modo perfectum sic enim appetibile est: **S**ecundo apparet ex hoc: quod cognitione naturaliter

26 precedit appetitum: vnde cum vix respiciat cognitionem: bonum autem appetitum per prius erit verum q̄ bonū fī rationē. Ad primum ergo dō: q̄ io uoluntas & intellectus mutuo se includunt: nam in intellectus intelligit voluntatē & voluntas vult intellectum intelligere: sic ergo inter illa q̄ ordinātur ad obiectū voluntatis. Continentur etiam ea que sūt intellectus & econuerso: vnde in ordine appetibilū bonum se habet ut vle: & verum ut particulare. In ordine at̄ intelligiblū est econuerso. ex hoc ergo q̄ verum est quoddā bonū: sequitur q̄ bonū sit p̄i in ordine appetibilū: nō autē q̄ sit prius simplicē. Ad fī dō: q̄ fī hoc est aliquid prius ratione: q̄ pilus cadit in intellectu: intellectus aut̄ per prius apprehendit ipsum ens: & secundario apprehēdit se itelligere ens: & tertio apprehendit se appetere ens. vñdō primo est ratio entis. 2° ratio veri. 3° ratio boni. Iz bonum sit in rebus. Ad tertiu dicendum q̄ vñritus que dicitur veritas: non est vñritas cōmuniū: sed quedam veritas fī quam homo in dictis & factis ostendit se vt est. vñritas at̄ vñte dicitur particulariter: fī q̄ homo i vita sua implet illud ad quod ordinat per intellectum diuinum: sicut ēt̄ dictū est: vñritatē esse i ceteris rebus: veritas aut̄ iusticie est fī. q̄ homo se ruat id quod debet alteri fī ordinem legum: vnde ex his particularibus veritatibus non ē procedēdum ad veritatem cōmuniū.

Quintus articulus. Utrum deus sit veritas.

103 H^{oc} quintum sic proceditur. Videntur q̄ dōs nō sit veritas. veritas enim consistit in compositione & diuisione intellectus: sed in dō non est compositio & diuisio: ergo nō est ibi vñritas. 100 Preterea vñritas secundum Aug. in li. de vera religione: est similitudo principij: sed dēi non est similitudo ad p̄ncipium: ergo in dō non est veritas. 105 Preterea q̄c̄ quid dicitur de dō dicitur de eo. vt de prima causa omnium: sicut esse dei est causa omnis esse: & bonitas eius est causa omnis boni. si ergo in dō sit veritas ergo omne verum erit ab ipso: sed aliquem peccare est verum: ergo hoc erit a dō: quod paret esse falsum. 99 Sed cōtra est quod dicit dionisius. In. xiiii. Ego sum via veritas & vita. 100 Rēdeo dō: q̄ sicut dictū est: veritas inuenit & in intellectu secundū q̄ apprehendit rem: vt est in re secundum q̄ habet esse cōformabile intellectui. hoc autem maxime inuenit deo: nam esse suum non solum est conforme suo in intellectui: sed est ipsū suū intelligere: & suum intelligēr est mensura & causa omnis alterius esset: & omnis alterius intellectus: & ipse est suum esse & intelligere. vnde sequitur q̄ non solum in ipso sit veritas: sed q̄ ipso sit ipsa prima & summa veritas. Ad primum ergo dicendum: q̄ licet in intellectu diuino non sit compositio & diuisio: tamen secundum suam simplicem intelligentiam iudicat de omnibus & cognoscit omnia complexa: & sic in intellectu eius est veritas. 105 Ad secundum dicendum: q̄ verum intellectus nostri est secundum q̄ conformatur suo principio.

.s. rebus a quibus cognitionem accipit. veritas etiam rex est fī q̄ cōformatur suo p̄ncipio. s. intellectui diuino. Iz hoc p̄prie loquēdo nō pot dīci i vñritate diuinā nisi forte fī q̄ vñritas appropriat filio qui hī p̄ncipiū Sed si de veritate essentialitē dicta loquamur: nō pot intelligi: nisi resoluatur affirmativa in negatiā sicut cū dicitur. pater ē a se: q̄ nō ē ab alio: & similiter dīci pot similitudo p̄ncipij: vñritas diuini inquātūz esse suū nō est suo intellectui dissimile. Ad 3° dō: q̄ nō ens & p̄uationes nō habent ex se ipsis veritatē sed solū apprechēsione intellectū: oīs aut̄ apprechēsio intellectus a dō ē. vñ quicqđ est vñritatis in hoc q̄ dīco istū fornicari est vñp̄: totū est a dō. Sed si arguat ergo istū fornicari est a dō ē fallacia accidētis.

b
253

Sextus articulus. Utz sit vna sola ueritas secū dum quam omnia sunt vera.

Hoc sextū sic proceditur. Videntur q̄ vna sola 104 vñritas fī quā oīa sunt vera: q̄ fī Aug. nibil est malus mēte humana nisi deus: sed vñritas est maior mēte humana: aliogn mēs iudicaret de veritate: nūc antem omnia iudicat fī veritatem & nō Iz seipsum: ergo solus dō est veritas: ergo nō est alia veritas q̄ deus. Preterea Ansel. dicit in li. de veritate: q̄ sicut tēpus se habet ad tēporalia. ita veritas ad res veras: sed vñdō est tēpus oīum tēporalium: ergo vna est veritas qua oīa vñra sunt. Sed cōtra est qđ in ps. dicitur. Dūnūtē sunt vñri. a. s. b. o. Preterea dō: q̄ quodammodo vna est vñritas q̄ oīa sunt vera & quodammodo nō. Ad cuius cūlētiā sciendū ē: q̄ quādo aliquid p̄dicatur vñvoce dī multis. illud in quo liber eoz fī propriā rationē inuenitur sicut aīal in qualibet specie aīalis: Iz quādo aliquid dicitur analogice de multis illud inuenitur fī propriā rationē in vno eoz tantū quo alia dominātur: sicut sa num dicitur dī animali & vrina & medicinā nō q̄ sanitatis sit in animali tantū: Iz sanitatis aīalis denōinatur medicina sana in q̄tuz est. illius sanitatis effectua: & vrina iquātū ē illius sanitatis significativa: & q̄uis sanitatis nō sit in medicina neq̄ in vrina: tñ in vtrōq̄ est aliquid per qđ hoc qđez facit. Illud at̄ significat sanitatē. Dictū est aut̄: q̄ veritas per prius est in intellectu & p̄ posterius i rebus fī q̄ ordinat ad intellectū diuinum. Si ergo loquamur de vñritate p̄ut existit in intellectu fī propriā rationē sic in multis i intellectibus creatis sunt multe vñritates ēt̄ in vno & eo dē intellectu fī plura cognita. vnde dicit glo. sup il lud ps. Dūnūtē s̄ vñritates a fī. bō. rē. q̄ sicut ab vna facie hominis resultant plures similitudines in speculis: sic ab vna vñritate diuina resultat plures vñritates. Si vero loquamur de veritate fī q̄ est in rebus: sic oīs sūt uere una p̄ma vñritate cui unūqd̄z assimilat secundum suam entitatem. & sic licet plures sint essentie uel forme rerum tamē una est vñritas diuina i intellectus secundū quam oīs res dīnominantur uere. Ad primum ergo dicendum: q̄ anima nō fī q̄cūq̄

99

Questio

Hoc veritatem ludicat de rebus oībus: sed secundū veritatem pīmā: iquantū resultat in ea sicut in speculo secundum pīma intelligibilia, vnde sequitur q̄ vītas pīma sit maior anima: r̄ tñ etiam veritas creata que est i intellectu nostro ē maior anima nō simpli s̄ secundū quid inquantū est perfectio eius: sicut ēt scientia posset dici maior anima: sed vīz est q̄ nihil subsistens est maius mēte rōalis: nisi deus. **A**d 2° dō q̄ dicunt Anselmi vītam habet: secundū q̄ res dicitur vere per cōparationem ad intellectū dīmū.

Septimus articulus: vt̄ veritas creata sit ētēna.

H⁹⁰⁵ D septimum sic proceditur. Vlde q̄ veritas creata sit eterna, dicit enī Aug. in. li. de. li. ar. q̄ nihil est magis eternū q̄ ratio circuli, r̄ duo r̄ tria esse. v. sed hoc veritas: veritas creata est ergo veritas creata est eterna. **P**reterea oē q̄ ē sēp̄ ēternū: s̄ vīla s̄ vībz̄ r̄ sēp̄: q̄ s̄ eterna: ergo etiam verum quod est maxime vīz. **P**reterea id quod ē verū in pīti semper fuit verum esse futurum: sed sicut veritas propositionis de presenti ē veritas creata: ita veritas propositionis de futuro: ergo aliqua veritas creata est eterna. **P**reterea omne quod caret principio r̄ fine est eternū: sed veritas enunciatibillū caret principio r̄ fine: quia si veritas incepit cum ante non esset: verum erat veritatem non esse: r̄ vībz̄ aliqua veritate verum erat: r̄ sic veritas erat anteq̄ inciperet: r̄ similiter si ponat veritatem habere finem: sequitur q̄ sit postq̄ desirerit: verum enim erit veritatem non esse: ergo veritas est eterna. **S**ed contra est q̄ solus dō est eternus: vt̄ supra habitum est.

H⁹⁰⁶ Dicendum: q̄ veritas enunciatibillū non est aliud q̄ veritas intellectus: enunciatibile enim est in intellectu r̄ est in voce: secundū autē q̄ ē i intellectu habet p̄ se veritatem: sed secundum q̄ est in voce dicitur verum enunciatibile secundum q̄ significat aliquam veritatem: intellectus non ppter aliquā veritatem in enunciatibili exīte, sicut in subiecto: sicut vīra dicitur sana non a sanitate que in ipsa sit: sed a sanitate animalis quaz

H⁹⁰⁷ significat: Similiter etiam supra dictū est: q̄ res de noīā ēē a vītate intellectū vī si nullū lītē ēēt eternū nulla veritas ēēt eterna: s̄ q̄ solus intellectū dīvīnū eternus. H̄ ē i ipso solo vītas eternitatē habet: nec propter hoc sequitur q̄ aliquid aliud sit eternū q̄ deus: q̄ veritas intellectus dīvīni est

H⁹⁰⁸ ipse deus: vt̄ supra ostensum est. **A**d pīmū ergo dicendum q̄ ratio circuli r̄ duo r̄ tria esse qnq̄: habent eternitatē i mēte dīvīna. **A**d 2° dō q̄ aliquid esse semper r̄ vībz̄ potest intelligi dupliciter, uno mō q̄ b̄z̄ in se vnde se extendat ad dō t̄ps r̄ ad oēz locū: sīc dō cōpetit. ēē vībz̄ r̄ semp̄ alio mō q̄ n̄ habet i se quo determininetur ad aliquē locū vī tēpus: sicut materla pīma dicitur ēē vīna: nō q̄ h̄t vīna forūmā: sicut homo est vī ab vītate vīnius forme: s̄

per remotōnēz oīum formaz̄ distinguēntiū: r̄ p̄ hūc modū qdlibet vīle dīcīt ēē vībz̄ r̄ semp̄: inquantū vīla abstrahunt ab hic r̄ nūc: s̄ ex hoc nō segutur ea esse eterna: nisi i intellectu si quis sit eternus. **A**d 3° dō q̄ illud qd̄ nūc est ex eo futurū fuit anteq̄ esset q̄ in cā sua erat vt̄ fieret: vnde sublata causa nō ēēt futurū illud fieri. Sola āt causa pīma ē eterna: vnde ex hoc nō sequitur q̄ ea que sunt semp̄ fuerit verum ea esse futura: nūi quatenus in causa semp̄iter na fuit vt̄ esset futura: que quidem causa solus deus est. **A**d quartū dō q̄ q̄ intellectus nōst̄ non est eternus nec veritas enunciatibillū: que a nobis formantur est eterna: sed qnq̄ incepit r̄ anteq̄ veritas ēēt nō erat verū dicere veritatem talē: nō ēēt nisi ab intellectu dīvīno i quo solo veritas est eterna: sed nūc verum est dicere veritatem tunc nō fuisse: quod quidem nō est verum: nisi veritas que nūc ē i intellectu nostro: non autē p̄ aliquā veritatem ex pte rei: q̄ ista est veritas dō nō ente: nō ens autē nō habet ex se vītate verum: sed solummodo ex intellectu apprehēdente ipsum: vnde in tñ est verum dicere vītatem nō fuisse inquantū apprehendimus non ēēt ipsius: vt̄ precedens esse eius.

Octauus articulus. vt̄ veritas sit immutabilis.

H⁹⁰⁹ Octauum sic proceditur. Vlde q̄ vītas ēēt immutabilis, dicit enim Aug. i. li. de libe. ar. q̄ veritas nō est equalis menti: quia esset mutabilis sicut r̄ mens. **P**reterea id quod remanet post omnē mutationē ē immutabile: nūc prima materia est ingenita r̄ incorruptibilis: q̄ remanet post oēm generationem r̄ corruptionem: sed veritas remanet post oēz mutationēz: q̄ post omnē mutationē verum est dicere ēēt vel non esset: ergo veritas est immutabilis. **P**reterea si veritas enunciatōis mutat: maxime mutatur ad mutationem rei: sed sic nō mutatur. veritas enī Ansel. est rectitudō quedā in quantū aliquid implet id quod est de ipso in mēte dīvīna. hec autē p̄positio. for. sedet. accipit a mēte dīvīna: vt̄ significet forē sedet q̄ significat etiā eo nō sedente: ergo veritas p̄positionis nullo modo mutat. **P**reterea vī ēēdē causa r̄ idē effēt: sed eadē res est cā veritatis hāp̄ triū p̄positionū for. sedet. sedebit r̄ sedet. ergo eadē ē hāp̄ veritas sed oportet q̄ alterum boz̄ sit verum: ergo veritas barum p̄positionum immutabiliter manet: r̄ eadē ratione cuiuslibet alterius p̄positionis. **S**ed cōtra est qd̄ dicitur in psal. Dīminutē sūt veri. a. fi. bo. **R**espondeo dicendū q̄ sicut supra dictum est vītas proprie est in solo intellectu: res autē dicuntur vere a veritatem que est in aliquo intellectu. vnde mutabilitas veritatis consideranda ē circa intellectum: cui? quidem veritas in hoc consistit q̄ habeat formitatem ad res it intellectus: q̄ qd̄ formitas varia r̄ p̄t duplī siē r̄ q̄libet alia sūtudo ex mutatiōe alterius extremi: vī vī modo variat: veritas ex parte

intellectus ex eo q̄ de re eodem modo se habente ali
quis allā opinionem accipit. Alio modo si opinione
eadez manēre res mutet: r̄ vtroq̄ modo fit mutatio
de vero in falsum: Si ergo sit aliquis intellectus in
quo non possit esse alternatio opinionū: vel cui⁹ ac-
ceptionem non potest subterfugere res aliqua in eo
est imutabilis veritas: talis autē est int̄ diuinus:
vt ex superioribus pater: vnde veritas diuinī intel-
lectus est imutabilis: veritas autem intellectus no-
strī mutabilis est: non q̄ ipsa sit subm̄ mutationis:
sed iquantum intellectus noster mutatur de verita-
te in falsitatem: sic enim forme mutabiles dici possunt
Veritas autem intellectus diuinī est secūdum quā
res naturales discuntur vere: que est omnino imuta-
bilis. Ad primum ergo dō q̄ Aug. loquitur de veri-
tate diuina. **¶** Ad t̄ dō q̄ v̄z r̄ ens sunt cōfissima.
Vnde sicut ens non generatur: neq̄ corūpitur per
se: sed per accīs: In quantū hoc vel illud ens corūpi-
tur vel generatur: ut dicit in j. phs: ita veritas mu-
tatur nō q̄ nulla h̄itas remanet: sed q̄ nō remanet il-
la h̄itas que p̄ius erat. **¶** Ad 3⁹ dō q̄ p̄positio nō so-
lum h̄z veritatē: sicut res alle h̄itatē h̄rē dicuntur:
in quantū iplēt id quod de eis est ordinatū ab intel-
lectu diuino: sed dicit babere h̄itatē quodā speciali
modo iquantū significat h̄itatē intellectus: que qui-
dem cōsistit i cōformitate intellectus r̄ rei: qua quidez
subtracta mutatur h̄itas opinionis: r̄ per īn h̄itas
p̄positionis: sic lgitur hec p̄positio. for. sedet. co se-
dente ha est: r̄ veritatem rei inquantū est quedā vox si-
gnificatiua: r̄ h̄itatē significatiua in quātū signifi-
cat opinionem veram: sorte vero surgente remanet
prima veritas: sed mutatur. **¶** Ad 4⁹ dō: q̄ sessio
sortis que est causa veritatis h̄is p̄positionis. for. se-
det: nō eodem modo se habet dum for. sedet: r̄ post-
q̄ sederit: r̄ āteq̄ sederat: vnde r̄ veritas ad hoc cau-
sata diversimode se habet r̄ diuersimode significa-
tur propositionibus de p̄isti p̄eterito r̄ futuro. vñ
non sequitur q̄ licet altera triū propositionum sit
vera: q̄ eadem veritas invariabilis maneat.

¶ Questio declina septima de falsitate.

Einde queritur

de falsitate. Et circa hoc queruntur
quatuor. **¶** Primo vtrum falsitas
sit in rebus. **¶** Secundo vtrum sit i
sensu. **¶** Tertio vtrum sit in intelec-
tu. **¶** Quarto de oppositione veri r̄
falsi.

Primus articulus. vtrum falsitas sit in rebus

107 **A**d primum sic proceditur: Videlī q̄ falsitas
non sit in rebus. dicit enim Aug. in li. solit.
Si v̄z est id qđ est falsum non esse v̄sp̄iam
excludetur quo quis repugnante. **¶** Preterea falsum
dicitur a fallēdo. sed res nō fallūt: vt dicit Aug⁹ i li.
de vera reli. q̄ nō oñdūt alio q̄ suā sp̄em: q̄ falsum i
rebus nō iuenerit. **¶** Preterea verū dicit i rebus p̄

comparationē ad intellectum dīnum: vt supra dīm
est. sed quelibet res inquantum est imitatur dīum 99
ergo quelibet res vera est absq̄ falsitatem. r̄ sic nulla
res est falsa. **¶** Sed contra est qđ dicit Aug. in li de
vera reli. q̄ omne corpus est h̄z corpus: r̄ falsa ver-
itas q̄ imitatur veritatem r̄ nō est h̄itas: sed quelibet
res imitatur diuinam bonitatem: r̄ ab ea dīcit: ergo
in oībus rebus est falsitas. **¶** P̄ dō q̄ cum verum r̄
falsum opponātur. opposita at sunt circa idem neces-
se est: vt ibi prius queratur falsitas: vbi primo h̄itas
iueniuntur hoc est intellectu: In rebus at nec veritas 99
nec falsitas est: nisi per ordinem ad intellectum: r̄ q̄
vnu quodq̄ se cundum id qđ conuenit ei per se sim-
pliciter nominatur. secundum autē id qđ conuenit ei
per accidens non nominatur nisi secūdum quid. res
quidem simpliciter falsa dici posset per comparatio-
nem ad intellectū a quo dependet cui cōpatur per se
in ordine aut ad aliū intellectū cui cōpparatur per ac-
cidens non posset dici falsam nisi h̄m qđ. dependēt at
ab intellectu diuino res naturales sicut ab intellectu
humāo res artificiales. dicit̄ lgitur res artificiales
false simpliciter r̄ secūdum se: inquantū deficit a for-
ma artis. vnde dicitur aliquis artifex opus falsu: fa-
cere qñ deficit ab operatione artis: sic autē in rebus
depēdientibus a dō: falsitas iueniri nō potest p̄ cō-
parationē ad intellectū dīnum. cū quicqd i rebus ac-
cidat ex ordinatione dīni intellectus. pcedat nī for-
te in uoluntariis agentibus tñ: in quoꝝ potestate est
subducere se ab ordinatione dīni intellectus: in quo
malum culpe cōsistit h̄m q̄ ipsa peccata falsitates r̄
mēdacia dicuntur in scripturis: b̄ illō p̄. Ut qđ dili-
vani. r̄ queri. mē. sic per oppositū operatio virtuosa
veritas vīc nominatur inquantū subditur ordinis dī-
uini intellectus: sicut dicitur. Job. iiii. Qui facit veri
tatem venit ad lucem: sed per ordinē ad intellectuz
nostrum ad quem comparantur res naturales per
accidens possunt dici false nō simpliciter sed secundū
quid r̄ hoc dupliciter. vno modo secundum rationē
significati: vt dicat illud esse falsum in rebus: quod
significatur vel rep̄titur oratiōe vel intellectu fal-
so secundum quem modum quelibet res potest dici
esse falsa quantum ad id quod ei non inest: sicut si di-
camus diametrum esse falsum commensurabile. vt
dicit phlosophus in. v. metaphy. r̄ sicut dicit Aug.
in libro soliloq̄. q̄ tragedus est falsus hēctor: sicut
econtrario potest vnum quodq̄ dici verum secun-
dum id quod competit ei alio modo per modū cau-
sc: r̄ sic dicitur res esse falsa que nata est facere de se
opinionem falsam: r̄ quia. innatum est nobis per
ea que exterius apparent de rebus iudicare eo q̄ no-
stra cognitio a sensu ortum habet qui primo r̄ per se
est exteriorum accidentium: ideo ea que in exteriori
bus accidentibus habent similitudinem aliarum re-
rum dicuntur esse falsa secundus illas res sic fel est
falsum mel. r̄ stagnū ēfalsū argentū: r̄ secundum h̄
dicit Augustinus in libro soliloquiorum: q̄ eas res
esse falsas nominamus: que veritas apprehēdim?
r̄ phs dicit in. v. metaphys. q̄ falsa dicuntur qcungq̄

Questio

apta nata sunt apparere aut qualla non sunt aut q̄ n̄ sunt: et per hunc modum etiam dicitur homo falsus in quantum est amatiuus falsaz opinionum vel locutionum non autez ex hoc q̄ potest eas configere: quia sic etiam sapientes et scientes falsi dicerentur ut. dicitur in. v. metaphy. Ad primum ergo descenduz q̄ res comparata ad intellectum secundum id quod est dicitur vera: fm id quod non est dicitur falsa: yn de verus tragedus est falsus hector: vt d̄ in. v. solit: Sic igitur in his que sunt inuenientur q̄dam non esse: ita in his que n̄ sūt iuenientur quedā ratio falsitatis. Ad 2° dō q̄ res per se nō fallunt sed p acc̄ns. dāt enī occasione falsitatis: eo q̄ similitudinē eoz gerunt quoq; nō habent existentiā. Ad 3° dō q̄ cōparatio nem ad intellectū diuinū nō dicitur res false: q̄ eēt eas esse falsas simpliciter. sed per cōpationem ad intellectū nostrū: qđ est eas esse falsas secundum qđ. Ad 4° dō q̄ in opositū obiecte dō q̄ similitudo vel representatio deficiens non inducit rationē falsitatis: nisi in quantū prestat occasione false opinions. vñd non vñbūc est similitudo dicitur res falsa: sed vñbūc est talis similitudo que nata est facere opinio nem falsam non cuiuscq; sed vt pluribz.

Secundus articulus. Utrū falsitas sit in intellectu.

D̄ r̄ sic proceditur: videtur q̄ falsitas nō sit falsitas dicit. n. Aug. i. i. d̄ vera reli. Si omnes corporis sensus ita nūciat: vt afficiunt̄ quid ab eis amplius exigere debemus ignoro: et sic videtur q̄ sensibus non fallantur: et sic falsitas in sensu non est. Preterea ph̄s dicit in iiii. metaphy. q̄ falsitas nō ē propria sensui sed fantasie. Preterea in incomplexis non est vñp nec falsum: sed soluz in complexis: sed componere et dividere nō pertinet ad sensū: ergo in sensu non est falsitas. Sed alia ē qđ dicit Aug. in li. solit. Apparet nos in omnibus sensibus similitudine lenocināte falli. Rende dō q̄ falsitas nō est querenda in sensu: nisi sciens ibi est veritas. Veritas aut̄ nō sic est in sensu vt sensus cognoscat veritatem: sed inquantū veram apprehensionē habet desensibilibus: vt supra dictum est: quod qui dem contingit: eo q̄ apprehendit res vt sunt: vnde contigit falsitatem esse in sensu ex hoc q̄ apprehendit vel iudicat res aliter q̄ sint. Sic autem se habet ad cognoscendum res in quantum similitudo reruz est in sensu. Similitudo autem aliculus rei est: in sensu tripliciter vno mō primo et per se sicut in visu est similitudo colorum et aliorū proprioruz sensibiliū et alio modo per se: sed non primo sicut in visu est similitudo figure vel magnitudinis et aliorum cōlū: n sensibilia omnium. Tertio modo nec primo nec per se: sed per accidēs sicut in visu est similitudo hominis: non in quantum est homo: sed in quantum huic clorato accidit esse hominem: et circa propria sensibilia sensus non habet falsam cognitionem: nisi per accidēs: et vt i paucioribus ex eo. s. q̄ propter id dispositionem organi non conuenienter recipit formā sensibilem: sicut et alla passiva propter suam id disposi-

tionem deficienter recipiunt impressionem agentiuz et indeest q̄ propter corruptionē lingue infirmis dulcia amara ē evidēt: de sensib⁹ vero cōibus et p accidēs pōt esse falsū iudicū in sensu recte dispositio: q̄ sensus nō directe referit ad illa: s̄ acc̄ns vel ex iōnti in quantū referit ad alia. Ad primum ḡ dō q̄ sensu affici est ip̄z eius sentire: vnde p. hoc q̄ sensus ita nūciat sicut afficiunt̄: seḡt q̄ nō decipiatur i iudicio q̄ iudi cam⁹ nos sentire aliqd: sed ex eo q̄ sensus alii afficit interdū q̄ res sit: sequit̄ q̄ nūcet nobis aliquādo rem ait̄ sit et ex hoc fallimur per sensum circa rem: non circa ip̄z sentire. Ad 2° dō. q̄ falsitas dicit̄ nō esse propria sensui: q̄ nō decipiatur circa propriū obm. vñd in alia translatione planins dicit̄ q̄ sensus pprī falsus nō est: fantasie aut̄ attribuitur falsitas: q̄ repūtare similitudinem rei ēt absentis: vnde q̄n aliquis cōvertit ad similitudinē rei tanq; ad rē ipsā puenit ex tali apprehensione falsitas: vnde ēt ph̄s in v. metaphy. dicit: q̄ vñbre et picture et somnia ē dicūtur false inq; tum nō subsunt res quaz hēt similitudinē. Ad 3° dō: q̄ ratio illa pcedit q̄ falsitas non sit insensu siē incognoscente vñp et falsum.

Tertius articulus. Utrū falsitas sit in intellectu.

D̄ 3° sic proceditur: videf̄ q̄ falsitas nō sit in intellectu. dicit. n. Aug in li. lxxvij. q. Omnis q̄ fallit id in quo fallit no intelligit. sed falsuz dicitur esse in aliq cognitione fm q̄ ea fallimur: q̄ in intellectu nō est falsitas: Preterea ph̄s dicit in iiii. de anima: q̄ intellectus semp̄ est rectus: non ergo in intellectu est falsitas. Sed cōtra est qđ dicitur in. iiii. de anima: q̄ vbi cōpositio intellectuū est: ibi vñp et falsum est: sed cōposito intellectuū est i intellectu: ergo vñp et falsū sit in intellectu. R̄ dō: q̄ sicut res habet esse p propriā formaz: ita virtus cognosci tūa habet cognoscere p similitudinē rei cognitae. vñ sicut res naturalis nō deficit ab esse qđ sibi cōpetit secundum suam formā. potest autē de fiscere ab aliquibus accidentibus vel consequētibus: sicut homo ab hoc quod est habere duos pedes: non autem ab hoc quod est esse hominem: ita virtus cognoscitua non deficit in cognoscendo respectu illius rei culus similitudine informatur. potest autem deficit circa alijs quidāns ad ipsum vel aīs ei: sicut dictum est: q̄ vi sus non decipiatur circa sensibile pprīum: sed circa sensibilia cōla q̄ sequenter se habent ad eāt circa sensibilia per accidēs. Sicut autem sensus informatur directe similitudine pprīorū sensibiliū: ita intellectus informatur similitudine qdditatis rei. vnde circa q̄ qd est intellectus non decipiatur: sicut neḡ sensus circa 429 sensibilia propria i componēdo vero vñ dividit ac 295 potest decipi dum attribuit rei: culus quidditatem intelligit aliqd eā non consequitur: vel ei q̄ opponit sic enim se habet intellectus ad iudicandum de būtus sicut sensus ad iudicandū ò sensibilibus cōmūbus: vel per accidēs: hac tñ olferentia scruta que

XVIII

10 o supra circa veritatem dicta est: qd falsitas intellectus esse potest: non solum quia cognitio intellectus falsa est: sed qd intellectus eam cognoscit sicut et veritatem. In sensu aut falsitas non est ut cognita: ut dicitur est: quia vero falsitas intellectus p. se solu circa compositionem intellectus est per accidens etiam in operatione intellectus qua cognoscit qd quid est potest esse falsitas in quantum ibi compositio intellectus ad miscetur: qd potest esse dupliciter. uno modo secundum 295 dñm qd intellectus diffinitione vnius attribuit alteri: vt si diffinitionem circuli atrisbat hoc: vnde diffinitione vnius rei est falsa de altero: alio modo qd ptes diffinitionis componit adiunctorum: que simul sociari non possunt. sic enim diffinitione non est solu falsa respectu alcuius rel: sed est falsa in se: vt si formet talē diffinitionē: animal rationale quadrupes: falsus est intellectus sic diffinendo: ppter ea qd falsus est in formā do hāc cōpositionē: aliqd animal rationale est qd quadrupes et ppter hā in cognoscēdo qd ditates nūmplices nō potest esse intellectus falsus: sed l' est verius: vel totaliter nibil intelligit. Ad p̄mū ergo dñ: qd qd quiditas 422 reiest proprie obiectus intellectus: ppter hoc tūc proprie dicimur aliqd intelligere quādo reduceentes illud in quod quid est sic de eo iudicamus: sicut accedit in demratioibz in quibus non est falsitas: et hoc modo intelligitur verbū Aug. qd oīs qui fallitur non intelligit id in quo fallitur. non autē ita qd in nulla operatione intellectus aliquis fallatur. Ad 2° dñ qd intellectus semp est rectus: km qd intellectus est pncipio ppter circa que nō decipitur ex eadē cā qd nō decipiē circa qd qd ē. nā principia per se nota sunt illa que statim intellectus terminis cognoscunt ex eo qd p̄dicatum ponit in diffinitione subiecti.

Quart^o articulus. vix vix eē falsū sūt contraria
 110 **H** d 4° sic proceditur: videtur qd verū et falsū nō sūt contraria. vix enī et falsū oppo- nuntur: sicut qd est et quod non est. nam verū est id qd est: ut dicit Aug. sed quod est et qd non est non opponuntur ut contraria: ergo vix et falsū non sūt contraria. Preterea vnu contraria non est in alio: sed falsum est in vero: qd sicut dicit Aug. in li. solilo. tragedus non eset falsus bector si nō cēt verus tragedus: ergo vix et falsū non sūt contraria. Preterea in deo non est contrarietas aliqua nūbil enim diuine substantie est contrariū: ut dicit Aug. viii. de. cl. dei. sed deo opponitur falsitas. Nam id lux in scriptura mendacium noīatur. Jere. viii. Apprehenderunt mēdaciū. glo. i. idola: ergo vix et falsū nō sūt contraria. Sed contra ē. qd dicit phs ln. i. perbier. ponit enim falsum opiniōnem vere contraria. R^o dñ. qd vix et falsū opponuntur ut contraria et nō sicut affirmatio et negatio: ut quidam dixerunt. Ad cuius euidentiam sciendum ē: qd negatō neq; ponit aliquid neq; determinat sibi subm et propter hoc potest dici tam de ente qd de non ente: sicut non vldens et non sedens. p̄duatio autem non ponit 52a aliquid sed determinat sibi subiectum: est enim ne-

gatio in substantia: ut dicitur. iiiij. methy. cecum. n. non dicitur nisi dō deo quod est natū videre. et ratiū vero et aliquid ponit subiectum determinat. nigrū enim est aliqua species coloris: falsum autem aliquid ponit. est enī falsum ut dicit phs in iiiij. metaphy. ex eo qd vel videtur aliquid esse qd ē. vel nō cē qd est. sicut. n. vez ponit acceptiōne adequatā rel: ita falsum acceptiōne rei nō adeqrā. vnde manifestū ē qd ve- ruz et falsū sūt contraria. Ad p̄mū ergo dñ qd id qd ē in rebus. ē veritas rei: sed id qd est ut apprehensū est verū intellectus in quo primo est vritas. vnde et falsum est id qd nō est ut apprehensū. apprehendere at cē et nō cē et ratiōnē hā: sicut p̄bat phs in. i. phbier. qd hāc opinōi bonū est bonū. hāc est bonū nē bonū. Ad 2° dñ qd falsū nō fundat in ho sibi hāc sicut nec malū in bono sibi contrario: sed in eo qd sibi subiectū ē: et hoc ideo in vtrōq; accidit: qd vez et bonum 52a contraria sūt. faiso et malo et conuertūtūr cum ente. vnde sicut oīs priuatiō fundatū in subiecto quod est in eo: ita de malum fundatur in aliquo bono et omne falsum in aliquo vero. Ad 3° dñ qd et ratiō: et op̄ posita p̄uatē nata sūt fieri circa idem. dō p̄ut in se consideratur: non est aliquid contrariū nū ratione sue bonitatis: neq; ratione sue vritatis: qd in intellectu eius nō pō cē falsitas aliqua: sed in apprehensione nostra habet aliquid contrariū: nā vere opinioni de ipso contrariatur falsa opinō: et sic idola mēdacia dicuntur opposita vritati diuīcē: in quantū opinō de idolis contrariatur. vere opinōi de vnitate dei.

Questio decima octaua de vita dei.

Voniam aliis

intelligere vluentius est. post cōsiderationē būiūmod. scilicet de sei- entia et intellectu dino: cōsiderandū est dō vita ipsi: et circa hec queruntur quattuor. Primo quoq; sit vluere 2° qd sit vita. 3° vtrum vita deo conueniat. 4° vtrū omnia in dō sint vita.

Primus articulus: vtrum omnium naturalium rerum sit vluere.

H d primū sic proceditur: Vide qd omniū rex naturaliū sit vluere. dicit. n. phs. in. viij. phylico qd motus est ut vita quedam natura existentibus omnibus: sed oīs res nūlca participat motum: ergo omnes res naturales participant vitam. Preterea plante dicuntur vluere inquantū habent in seip̄is principiū motus augmenti et decreamenti: sed motus localis est perfectior et prior secundum naturam qd motus augmenti et decrementi ut probatur in. viij. phyc. cum igitur omnia corpora naturalia habent aliquod principiū motus localis: videtur qd omnia corpora naturalia vluāt. Preterea inter corpora naturalia imperfectiora sunt elementa: sed eis attribuitur vita. dicuntur enim

Questio

aque viuere ergo molto magis alia corpora naturalia
 vita habet. **S**ed contra est quod dicit Dio², vi. ca
 ve diu. no: qd plante secundum ultimam resonantiam
 vite habet viuere ex quo potest accipi: qd ultimum
 gradum vite obtinet plate: sed corpora inanima
 sunt infra plantas ergo eorum non est viuere. **R**esponso
 dō qd ex his que manifeste viuunt accipere possumus
 quorum sit viuere: et quorum non sit viuere. viuere
 autem manifeste animalibus dicitur. Dicitur enim in
 libro de vegetabilibus: qd vita i animalibus manifesta est
 vnde secundum illud oportet distinguere viuentia
 a non viuentibus sicut qd animalia dicuntur viuere.
 hoc autem est in quo primo manifestatur vita et in qd
 ultimo remaneat. Primo autem dicimus animali vi
 uere quando incipit ex se motum habere: et tardius iudicatur
 animali viuere qd talis motus in eo appa
 ret: quādo vero iam ex se non habet aliquem motus
 sed mouetur tantum ab alio: tunc dicitur animal mor
 tuum per defectum vite. Ex quo patet qd illa proprie
 sunt viuentia: que se ipsa secundum aliquā spēm mo
 tus mouent: siue accipiuntur motus proprie sicut mo
 tus dicitur actus imperfecti, i.e. existēti in potentia:
 siue motus accipiuntur cōiter prout motus dicitur ac
 tus perfecti prout intelligere et sentire dicitur mo
 tū uerū: ut dicitur in libro de animali sic viuentia dicantur
 quēcūq; se agant ad motum vel operationem aliquā.
 Ea vero in quorum natura nō est: ut se agant ad ali
 quem motum: vel operationē viuentia dici non po
 ssunt nisi per aliquid similitudinem. **A**d primū ergo
 dicendum qd verbum illud p̄bi pōt intelligi vt dō
 motu primo. s. corpori celestium: vt de motu coiter:
 et vitro modo motus dicitur quasi vita corporali
 um naturalium per similitudinem et non per p̄petua
 tem: nam motus celī est in universo corporalium na
 turalium: sicut motus cordis in animali quo conser
 uatur vita: similiter etiam et quicunq; motus natura
 lis hoc modo se habet ad res naturales: ut quedam
 similitudo vitalis operationis: vnde si totum uniuersum
 sum corporale esset unum animal: ita qd iste motus
 esset a mouente intrinseco: ut quidam posuerunt: se
 queretur qd motus esset vita omnium naturalium cor
 porum. **A**d 2° ergo dicendum: qd corporibus gra
 uibus et leuis non competit moueri nisi secundum
 qd sunt extra dispositionem sue nature: ut pote cū sit
 extra locum proprium: cum enim sunt in loco proprio
 et naturali quietiunt: sed plantae et alie ges viuentes
 mouentur motu vitali: sicut hoc qd sunt in sua disposi
 tione naturali: non autem in accedendo ad eam vel
 in recedendo ab ea immo sicut qd recedunt a tali motu:
 recedunt a naturali dispositione. Et p̄terea corpo
 ra grauiā et leuia mouentur a motore extrinseco vt
 generante: qui dat formā vel remouente prohibēt:
 ut dicitur in libro physici. et ita non mouēt se ipsum sicut
 corpora viuentia. **A**d tertium dō qd aque viue
 dicuntur que huius eternum fluxum: aque enim stā
 tes que non continuantur: ut ad principium continue fi
 uens: dicuntur mortue ut aque cisternarum et lacu

um: et hoc dicitur per similitudinem. Inquantū enim
 videtur se mouere habent similitudinem vite: sed tam
 non est in eis vera ratio vite: quia hic motū non ha
 bent a se ipsis sed a causa generante eas sicut accedit
 circa motum aliorum gravium et levium.

Secundus articulus: ut vita sit quedā operatio 112

Hoc sic proceditur: videtur qd vita sit que
 dam operatio: nūbil enim dividitur nisi per
 ea que sunt sui generis: sed viuere dividitur
 per operationes quasdam: ut patet per p̄bū in libro de
 anima: qui distinguit viuere per quattuor. s. altimen
 to ut sentire moueri secundum locum et intelligere
 ergo vita est operatio quedam. **P**reterea vita ac
 tiva dicitur alia esse a contemplativa: sed contempla
 tio ab activis non diversificatur nisi secundū ope
 rationes quasdam: ergo vita est quedam operatio.

Preterea cognoscere deum est operatio quedam. **H**oc
 autem est vita: ut patet per illud Iohannes xvi. Hec est autem
 vita eterna: ut cognoscatur te solus rex dei. qd vita est
 operatio. **S**ed contra est quod dicit p̄bū in libro de anima. Ut
 uere viuentibus est ēē. **R**esponso dō: qd sicut ex dictis p̄bū: 109

intellectus noster qd pprie est cognoscitius quiddi
 tatis rei ut proprie obiecti accipit a tensu: cuius p̄107
 priora obiecta sunt accidentia: extiora et in ēē qd ex his qd
 exterius apparēt de re deuenienti ad cognoscendū
 essentiaz: et qd sic nominam aliquid sicut cognoscī
 mus illud: ut ex supra dictis patet. **I**nde ēē plerūq;
 p̄petibus extioribus iponit nota ad significā
 das essentias rei: vnde huiusmodi nomina quādo
 qd accipiuntur proprie pro ipsis essentiis rerū ad quas
 significandas principaliter sunt imposita: aliquā autē
 sunt pro proprietatisbus a quibus imponuntur: et
 hoc minus proprie sicut patet qd hū nomen corpus ī
 possitum est ad significandū secundū genus substanci
 tariū: et ex eo qd in eis inueniuntur tres dimensiones:
 et ideo aliquando ponitur hoc nomen corpus ad si
 gnificandū tres dimensiones: secundum qd corpus
 ponitur species quantitatis. sicut ergo dicendū est et dō
 vita. nā vite nomen sumitur ex quoddam ex terius
 apparenti circa rem: quod est nomen seipsum: non tam
 est impositum hoc nomen ad hoc significandū sed ad
 significandū substantiam cui contingit secundum
 suam naturam mouere seipsum: vel agere se qd qd
 modo ad operationem: et secundum hoc viuere nū
 bil aliud est ēē in tali natura et vita significat hū
 īpm: sed in abstracto sicut hoc non cursus significat
 īpm currere in abstracto: vnde viuere non est predi
 catū accidens sed substantiale. qd tamē viuere sumi
 tur minus proprie pro operationibus vite a quibus
 nomen vite assumitur: sicut dicit p̄bū in libro ethicū. qd
 viuere principaliter est sentire vel intelligere. **A**d
 primū ergo dō: qd p̄bū ibi accipit viuere pro opera
 tione vite. Ut et dō est melius qd sentire et intelligere
 rbus: qd ī quādo sumitur pro quibus sedā operationis
 bus: qd ī ēē p̄bū ēē sic operantū dicitur enim in
 libro ethicū. qd ēē est sentire vel intelligere. s. habere nām
 ad sentientiū ī intelligendū hoc modo distinguit

ii. 3. a

513

385

75

b

69

69

cl

XVIII

philosophus vivere per illa. siiij. nam in istis inferis
ribus. iiii. sunt genera viventium. qdā qdam habit natu-
ram solum ad vteđū alimento: r ad cōna que sūt au-
gumētū r generatio: qdam vterius ad sentiendū
vt p̄z in aialib⁹ immobib⁹bus: vt sunt ostrea: quedaz
vero cum his vterius ad mouēdū se fm locū sic
aialia perfecta: vt quadrupedia volatilia r b̄i: qdā
vero vterius ad intelligentia sic boies: **A**d scđm
dicēdū q opera vte dicuntur quoꝝ principia sunt i
operatib⁹ vt seipsoſ inducāt i tales opationes: tñ
git autē aliquoꝝ operz i eē hominib⁹ non solū p̄n-
cipia naturalia. vt sūt potentie nāles: sed ēt quedam
superaddita. vt sūt habitus inclinantes ad quedaz
opationum genera quasi per modum nature r facie-
tes illas opationes cē delectabiles. r ex hoc dicitur
quasi p̄ qdam similitudinē: q illa opatio que ē homini
delectabilis r ad quam inclinatur r in qua ſatur:
r ordinat vitam suam ad ipsaz. dī vita hominis. vñ
qdam dñtr agere vitam luxuriosam: quidam vitā
bonestam: r per hūc modū vita contēplatiā ab acti-
ua distinguitur: r per hūc etiā modū cognoscere de-
um dī vita eterna: vñ p̄z solutio ad tertium.

Terti⁹ ar. vñ deo ueniat vita.

Habituſ ſic pcedif. vñ q̄ deo non conueniat
vita. viuere enim dicuntur aliqua fm q̄ mo-
uent ſeipſa: vt dictum ē: sed deo non cōpe-
tit moueri: ergo neq̄ viuere. **P**reterea in omnib⁹
que viuūt ē accipere aliquod viuendi pncipiu. vñ
dicitur in. ii. de aia. q̄ aia ē viuentis corporis causa r
pncipium: sed deus non habet aliquod pncipiū:
ergo ſibi non competit viuere. **P**reterea pncipiū
vite in rebus viuentibus: q̄ apud nos ſunt ē anima
vegetabilis: que non ē niſi in rebus corporalibus: q̄
reb⁹ incorporalibus non competit viuere. **S**ed otrā
ē quod dī ips⁹ cor meū r caro mea exul. in de. vi.

Rūndeo dī: q̄ vita maxime proprie in deo ē. **A**d
cuīus euidentiam considerandum ē: q̄ cum viuere
dicuntur aliquid ſz q̄ opātūr ex ſeipſis: r non quāsi
ab alijs mota: q̄to pfectius operit hoc alicui: tāto
pfectius in eo inueniuntur vita. In mouēdū autem
r motis tria per ordinem inueniuntur: nam primo
finis mouet agentē. Agens vero pncipale ē quod p
ſuam formam agit. r hoc interdum agit per aliquod
instrumentū quod non agit ex h̄tute ſue forme. ſz
ex h̄tute pncipalis agentis cui inſtro competit ſo-
la executione actionis. Inueniuntur igitur quedaz que
mouent ſeipſa nō habito respectu ad formam vel fi-
niem que inēt eis a natura: ſed ſolum q̄tū ad exe-
cutionem mot⁹: ſed forma per quā agunt r finis per
quē agunt: determinatur eis a natura: r hui⁹ ſunt
plante. que fm formam inuidam eis a natura mouēt
ſe ipſas ſecundū augmentum r decrementum: que-
dam vero vterius mouent ſeipſa non ſoluz habitu
respectu ad executionem motus: ſed etiam quantuz
ad formam que est pncipiū mor⁹ quā p ſe acquirit
r huiusmodi ſunt animalia quorum motus pncipū
ē forma non a natura ſuīda ſed per ſenſuz accepta.

vnde quanto perfectiorem ſenſuz habent: tanto per
fectius mouet ſeipſa. nam ea que non habent niſi
ſenſu tactus mouentur ſoluz infra ſeipſa motu dilata-
tionis r conſtrictionis vt oſtrea parum excedētia
motu plante: que vero habent h̄tutem ſenſituaꝝ
perfectam: non ſolum ad cognoscendum coniuncta
r tangentia ſed etiam ad cognoscēdū diſtantia mo-
uent ſeipſa in remotum motu proceſſuо: ſed q̄uis
huiusmodi animalia formam que ē pncipium mo-
tus per ſenſuz accipiant: non tamē per ſeipſa preſti-
tuunt ſibi finem ſue operationis vel ſui motus: ſed ē
eis inſtituunt a natura: culus inſtinctu ad aliquid agen-
dum mouentur per formam ſenſu apprehenſam: vñ
de ſupra talia animalia ſunt illa que mouēt ſeipſa: 412
etiam habito respectu ad finem quem ſibi preſtitu-
unt: quod quidem non fit niſi per rationem r intelle-
ctum culus eſt cognoscere proportionem finis r ei⁹
a quod eſt ad finem. r vnum ordinare in alterum. vñ
de perfectior modus viuēdū eſt corum que habent i
tellectum: hec enim perfectiue mouent ſeipſa r hui⁹
modi eſt ſignum: quod in vno r eodem homine vir-
tus intellectiva mouet potentias ſenſituaꝝ: ſed poten-
tia ſenſituaꝝ per ſuum imperium mouent organa. q̄
exequuntur motum ſicut etiam in artificialibus vi-
demus: q̄ ars ad quam pertinet viſus nauis ſelliceſ
ars gubernatoria precipit ei qui inducit formam na-
uis. r hoc precipit illi qui habet executionem tantuz
in diſponendo materiā: ſed q̄vis intellectus noſter
ad aliqua ſe agat: tamē aliqua ſunt ei preſtituta a na-
tura ſicut ſunt prima pncipia circa que nō potest ali-
ter ſe habere: r vltimū ſinis qucm non potest non
velle. vnde licet q̄tū ad aliquid moueat ſe: tamē 407
oportet q̄tū ad aliqua ab alio moueat. Illud iſt
cuīus ſua natura ē ipſum eſte r intelligere: r id qđ
naturaliter habet non determinatur ab alio: hoc eſt
quod optinet ſummum gradum. vite tale autem eſt
deus. vnde in dō maxime ē vita. vnde philoſophus
in. xi. meta. onſo q̄ deus ſit intelligēs cōcludit: q̄ ba-
beat vita perfectissimam r ſempiternaz quia itel-
lectus eius eſt perfectissimus r ſemper i actu. **A**d
primum ergo dicenduz: q̄ ſicut dicitur in. ix. metba.
duplex e actio: vna que transit in exteriorem ma- 425
teriam vt calefacere r ſecare: alia que manet in agē 276
te vt intelligere ſentire r velle. quarum hec iſt
rentia: quia prima actio non eſt perfectio agentis qđ
mouet ſed ipſius moti: ſecunda autem actio eſt per-
fectio agentis: vnde quia motus eſt actus mobilis.
ſecunda actio in quantum eſt actus operantis: dici-
tur motus eius ex hac ſimilitudine q̄ ſicut motus
eſt actus mobilis ita hui⁹ actio eſt actus agentis: iſ
motus ſit actus imperfecti ſcilicet exiſtentis in po-
tentia. huiusmodi autem actio eſt actus perfecti. i.
exiſtentis in actu: vt dicitur in. iiij. de anima: hoc iſt
modo quo intelligere eſt motus id quod ſe intelligit
dicitur ſe mouere: r per hunc modum etiam plau-
to posuit q̄ deus mouer ſeipſum non eo modo quo
motus ē actus imperfecti. **A**d ſecondum dicēdū
e

Questio

Quid sicut deus est ipsum suum esse et suu[m] intelligere: ita et suum vivere, et propter hoc sic vivit: quod non habet vivendi principium. **A**d tertium dicendum: quod vita in istis inferioribus recipitur in natura corruptibili: que indiget et generatione ad conseruationem speciei: et alimento ad conseruationem induit: et propter hoc in istis inferioribus non invenitur vita sine anima vegetabilis: sed hoc non habet locum in rebus incorporalibus.

Quartus ar. Utrum oia sint vita in deo.

Habemus 4° sic proceditur. Uidetur quod non omnia sint vita in deo. Dicitur dicitur n. act. xvij. In ipso viui. mo. et su. sed non omnia in deo sunt motus: ergo non oia in ipso sunt vita. **P**reterea omnia sunt in deo sicut in principio exemplari. sed exemplaria debent conformari exemplari: cum igitur non oia vivant in scipisis: ut quod non oia in deo sint vita. **P**rofeta sicut dicit Aug. in lib. de ha rcll. suba vivens est melior quamlibet suba non vivente. Si igitur ea quae in scipisis non vivunt in deo sunt vita: ut per ipsas sint res in deo quae in scipisis: quod tamen videtur esse falsum: cum in seipisis sint in actu: in deo vero in potentia. **P**rofeta sicut scriuntem a deo et ea bona sunt fuit in aliquod tempus ita mala et ea que de potere posse facere sunt nunquam sunt. Si ergo aliqua sunt vita in deo in quantum sunt scita ab ipso: videtur quod et mala que nunquam sunt: sunt vita in deo quod ut inconveniens. **S**ed contra est quod dicit Jo. i. quod factum est in ipso vi. e. quod oia in deo sunt vita. **R**espondeo dicitur quod sicut dictum est: vivere dei est ei intelligere. in deo autem est idem intellectus: et quod intellectus et ipsam intelligere eius: unde quicquid est in deo ut intellectum est ipsum vivere vel vita eius: unde cum omnia que facta sunt a deo sint in ipso ut intellecta sequitur quod omnia in ipso sunt ipsa vita diuina. **A**d primum ergo dicitur quod creature in deo esse discuntur dupl. uno modo quaeruntur et continetur et seruantur hunc dinam: sicut dicimus ea esse in nobis que sunt in nostra potestate: et sic creature omnes esse in deo est: putum sunt in propriis naturis: et hoc modo intelligendum est quod apud dicentes in ipso vi. mo. et sumus: quia est enim vivere et nostrum est et nostrorum moueri creatura a deo: alio modo dicuntur res esse in deo sicut in cognoscere: et sic sunt in deo per proprias rationes quod non sunt aliud in deo ab entia diuina. Unde res: putum sic in deo sunt: sunt entia diuina. et quia essentia diuina est vita non autem motus. Inde est quod res hoc modo loquendi in deo non sunt motus: sed vita. **A**d finem dicendum quod exemplata sunt conformari exemplari fuisse rationem formae: non autem modum cendi: nam alterius modi est forma quandoque in exemplari et in exemplato: sicut forma domus in mente artificis habet esse in materia et intelligibile: in domo autem que est extra animam: habet esse materiale et sensibile: unde et rationes rerum que in scipisis non vivunt in mente diuina sunt vita: quod in mente diuina habent esse diuinum. **A**d tertium dicitur quod si de ratione rerum naturalium non est materia: sed tamen forma: oibus modis veliori modo est res naturales in mente diuina per-

suas ideas quae in scipisis propter quod Plato posuit quod homo separatus erat verus homo: homo autem maliter est homo per participationem. sed quod ratione rez naturalium est materia: dicendum quod res naturales verius esse habent similitudinem diuinae quam in scipisis: quod in mente diuina sunt esse increatum. In scipisis autem esse creatum: sicut est hoc utrumque homo: verius habent in propria natura quam in mente diuina: quod ad honestatem hominis pertinet esse materiale quod non habet in mente diuina. sicut dominus nobilis est bene in mente artificis quae in materia: sed tamen verius dicitur dominus que est in materia quae est in mente. quia bene est dominus in actu: illa autem dominus in potentia. **A**d quartum dicitur quod licet mala sint in deo scia: in quantum sub deo scia comprehenduntur: non tamen sunt in deo sicut creata a deo vel conservata ab ipso: neque sicut habentia rationem in deo: cognoscuntur. nam deo per rationes bonorum: unde non potest dici quod mala sint vita in deo: ea vero quod sunt nullum tempore sunt: prius dici esse vita in deo sunt quod vivere nos latenter intelligere tamen in quantum intelliguntur a deo: non autem sunt quod vivere importat principium operationis.

Questio xix. de voluntate dei.

Ost considerationem eorum que ad diuinam scientiam pertinent considerandum est de his que pertinent ad voluntatem diuinam. ut sit prava consideratio de ipsa de voluntate. Secunda de his que ad voluntatem absolute pertinent. **T**ertia de his que ad intellectum in ordine ad voluntatem pertinent. **C**irca ipsam autem voluntatem queruntur. xiiij. **P**rimo utrum in deo sit voluntas. **S**ecundo utrum deus velit alia a se. **T**ertio utrum quicquid deus velit ex necessitate velit. **Q**uarto utrum voluntas dei sit causa rationis. **Q**uinto utrum voluntas deus sit assignare aliquam causam. **S**exto utrum voluntas deus semper ipse fiat. **S**eptimo utrum voluntas deus sit mutabilis. **O**ctauo utrum voluntas dei necessitate rebus velitis iponatur. **N**ono utrum in deo sit voluntas malorum. **D**ecimo utrum deus habeat libertatem arbitrii. **U**ndecimo utrum sit distinguenda in deo voluntas signi. **D**uodecimo utrum voluntas deus circa dinam voluntatem ponatur. v. signa.

Primus ar. utrum in deo sit voluntas.

Ad primum sic proceditur: videtur quod in deo non sit voluntas: obiectum. non voluntatis est finis et bonus: sed deus non est assignare aliquem finem. quod voluntas non est in deo. **P**reterea voluntas est appetitus quidam: appetitus autem cum sit rei non habite imperfectionem designat. quod deo non competit: ergo voluntas non est in deo. **P**reterea secundum ipsum in libro de anima voluntas est nouens motum: sed deus est primum mouens immobile ut probatur. viij. probatur. ergo in deo non est voluntas. **S**ed contra est quod dicit apostolus. ro. xiiij. Ut probetis quod sit voluntas dei. **R**espondeo dicendum: in deo voluntate esse sicut et in eo est intellectus. Voluntas enim

intellectum consequitur. sicut n. res naturalis habet esse in actu per suam formam: ita intellectus intelligens actu per suam formam intelligibilem: quibus autem res ad suam formam naturalem habet habitudinem: vt quando non habet ipsam tendat in eam: et quod habet ipsam gescat in ea: et idem est de qualibet perfectione naturali quod est bonum nature: et hec habitudo ad bonum in rebus carentibus cognitione vocatur appetitus naturalis: vt unde et natura intellectualis ab bonum apprehensum per formam intelligibilem simili habitudinem habet: vt s. cum habet ipsu[m] quiescat in illo: cum vero non habet querat ipsum: et utrumque pertinet ad voluntatem: unde in quolibet habere intellectum est voluntas: sicut in quolibet habere sensus est appetitus animalis. et sic omnes in deo est voluntatem: cum sit in eo intellectus: et sicut suum intelligere est suum esse: ita suus est est suum velle. **A**d primum ergo dicitur quod licet nihil aliud a deo finis dei sit: tamen ipse est finis respectu omnium que a eo sunt: et hoc per suam continentiam: cum per suam continentiam sit bonus: vt supra omnium est: finis. non habet rationem boni. **A**d secundum dicitur quod voluntas in nobis pertinet ad appetituum proprium: que licet ab appetendo nominetur: non tamen hunc solum habet: vt appetat que non habet: sed est quod habet vt amet et delectetur in illo: et quantum ad hoc voluntas in deo ponitur: que semper habet bonum quod est eius obiectum: cum sit indistincta mens ab eo secundum continentiam ut dicitur est. **A**d tertium dicitur quod voluntas cuius obiectum principale est bonum quod est extra voluntatem: omnisque sit mota ab aliquo: sed obiectum diuinae voluntatis est bonitas sua que est eius essentia: unde cum voluntas est dei sit continetia: non mouetur ab alto a se sed a se tantum: eo modo loquendi est intelligere et velle dicitur motus et secundum hoc plato dicitur quod prius mouens mouet seipsum.

Secundus ar. ut deus velit alia a se.

Hec secundum sic proceditur. Videntur quod deus non velit alia a se, velle enim diuinum est eius esse: sed deus non est aliud a se. ergo non vult aliud a se. **P**reterea voluntum mouet volenter: sicut appetibile appetitum: ut dicitur in libro iii. de anima: si igitur deus vellet aliquid aliud a se mouebitur eius voluntas ab aliquo alio quod est impossibile. **P**reterea cuiuscumque voluntati sufficit aliquid voluntum: nihil quod ritur extra illud: sed deo sufficit sua bonitas: et voluntas eius ex ea satiatur: ergo deus non vult aliquid aliud a se. **P**reterea actus voluntatis multiplicat secundum voluntatem: si igitur deus velit se et alia a se: sequitur quod actus voluntatis eius sit multiplex et per consequens eius esse quod est eius velle: hoc autem est impossibile: non ergo vult alia a se. **S**ed contra est quod apostolus dicit in libro i. theologiae. iii. Hec est voluntas dei sanctificatio vestra. **R**espondeo dicitur quod deus non solum se vult: sed est et alia a se quod appareret a sensu primo introducto: res. non naturalis non solum habet naturalem inclinationem respectu proprii boni: ut acquirat ipsum cum non habet: vel ut quiescat in illo cum habet: sed est ut proprium bonum in alia diffundat: secundum quod possibile est: unde videmus quod

omne agens in quantum est actu et perfectum facit sibi simile: unde et hoc pertinet ad rationem voluntatis: ut bonum quod quis habet alius concordet: secundum quod possibile est: et habet principium pertinet ad voluntatem diuinam a qua per quam similitudinem persuatur omnis perfectio: unde si res naturales in quantum perfecte sunt: suum bonum alius concordant: multo magis pertinent ad voluntatem diuinam: ut bonus suum alius per similitudinem communiceat secundum quod possibile est. Sic igitur vult et se esse et alia: sed se ut finem alia vero ut ad finem: in quantum concederet et diuinam bonitatem est et alia ipsorum participare. **A**d primum ergo dicitur quod licet diuinum velle sit eius esse secundum rem: tamen dissentit ratione secundum directum: 7 i 28 b 115 in his modis intelligendi et significandi: ut ex superioribus predictis in hoc enim quod dico deum esse non importatur habitudo ad aliquid sicut in hoc quod dico deum velle: et ideo licet non sit aliquid aliud a se vult tamen aliquid aliud a se. **A**d secundum dilectionem quod in his que volumus propter finem bona ratio mouendi est finis: et hoc est quod mouet voluntatem: et hoc maxime apparet in his que volumus tantum propter finem qui enim vult sumere potionem amarae: nihil in ea vult nisi sanitatem et hoc solum est quod mouet eius voluntatem. **S**ecundum autem est in eo qui sumit potionem dulcem quam non solum propter sanitatem: sed propter se aliquis velle potest: unde cum deus alia a se non vult auctoritate c nisi propter finem quod est sua bonitas: ut dictum est: non sequitur quod aliquid aliud moueat voluntatem eius nisi bonitas sua: et sic sicut alia a se intelligit intelligentia continentiam suam ita alia a se vult volendo bonitatem suam. **A**d tertium dicitur quod voluntatis ratione sufficit sua bonitas non sequitur quod nihil aliud velit: sed quod nihil aliud vult nisi ratione sue bonitatis: sicut est intelligentia diuinus 13 sit perfectus ex hoc ipso quod essentiam diuinam cognoscit: tamen in ea cognoscit alia. **A**d quartum dicitur quod sicut intelligere diuinum est vnum: quia multa non videt nisi in uno ita velle diuinum est vnum et simplex: quia multa non vult nisi per vnum quod est bonitas sua. **T**ertius ar. ut quodcumque deus vult ex necessitate velit. **D**icitur secundum sic proceditur: videntur quod secundum deus vult ex necessitate: velit oportet. non. eternum est necessitatem: sed quicquid deus vult ab eterno vult: alia voluntas eius est mutabilis. ergo secundum vult ex necessitate vult. **P**reterea deus vult alia a se in quantum vult bonitatem suam: sed deus bonitatibus suis ex necessitate vult: ergo alia a se ex necessitate vult. **P**reterea quicquid est deo naturale est necessarium: quia est per se necesse esse et principium omnis necessitatis: ut supra ostensum est: sed naturale est ei velle quicquid vult: quia in deo nihil potest esse et preter naturam ut dicitur in libro metaphysicae. ergo quicquid vult ex necessitate vult. **P**reterea non necesse est et possibile non esse equipotentia: si igitur non necesse est deum velle aliquid corum que vult possibile est etiam eum non velle illud: et possibile est cum velle illud quod vult: ergo voluntas diuina est contingens ad utrumque 13 2

Questio

liber: et sic imperfecta: quia oē contingēs ē imperfectū
 et mutabile. **P**reterea ab eo quod ē ad vtrūlibet
 non segnur aliqua actio nisi ab aliquo alio inclinetur
 ad ynum ut dicit omē. in iij. pbsi. si ergo voluntas
 dei in aliisibus se habet ad vtrumlibet. sequitur ḡ
 ab aliquo alio determinetur ad effectū: et sic bz alioz
 cām priorem. **P**reterea qcquid dō scit ex necessi-
 tate scit: sed sicut scia diuina ē eius eētia ita volun-
 tas diuina. ergo qcquid deus vlt ex necessitate vlt.
Sed contra ē quod dicit apo. epbe. i. Qui opatur
 oīa fm consilium voluntatis sue. quod āt opamur
 ex consilio voluntatis non ex necessitate volum. nō
 ergo qcquid deus vlt ex necessitate vlt. **R**e-
 spondeo dō. ḡ necessarium dicitur aliquid duplicitē
 absolute et ex suppōne: necessarium absolute iu-
 dicatur aliquid ex bitudine terminoz: vt pote quia
 pdicatum ē in diffinitione subiecti sicut necessariuz
 ē hominem esse animal: vel quia subiectum ē de rōe
 predictati: sicut hoc ē necessarium numerum eē parē
 vel imparem. sic autem non ē necessariū soz. sedere:
 vnde non ē necessarium absolute: sed potest dici ne-
 cessarium ex suppōne. Supposito. n. ḡ sedeat neces-
 se ēēu sedet dū sedet: **C**irca diuina igit̄ voluntas
 hoc considerandum ē: ḡ aliquid deum velle ē neces-
 sarium absolute: non tamen hoc ē verum de omnibz
 q̄ vult. voluntas. n. diuina necessariam habitudinem
 habet ad bonitatem suam: que ē proprium eius ob-
 jectum: vnde bonitatem suam esse deus ex necessita-
 te vult: sicut et voluntas nostra ex necessitate vult
 beatitudine. **S**icut et quelibet alia potentia necessa-
 riam habitudinem habet ad propriū et principia-
 le obiectum ut visus ad colorem: quia de sui ratōne
 ē ut in illud tendat. alia autem a se deus vult in q̄stū
 ordinantur ad suam bonitatem ut in finem: ea autē
 que sunt ad finem non ex necessitate volumus volen-
 tes finem: nisi sint talia sine quibus finis esse nō po-
 test: sicut volumus cibum volentes conservatiōem
 vite et nauem volentes transfractare. non sic autem
 ex necessitate volumus ea sine quibus finis esse po-
 test: sicut equum ad ambulandum: quia sine hoc pos-
 sumus ire et eadem ratio est in alijs: vnde cum boni-
 tas dei sit perfecta et esse possit sine alijs: cum nihil
 ei perfectionis ex alijs accrescat: sequitur ḡ alia a se
 eum velle non sit necessarium absolute: et tamen ne-
 cessarium est ex suppositione. Supposito enī ḡ ve-
 lit non potest non velle: quia non potest voluntas ei-
 mutari. **A**d primuz ergo dicenduz: ḡ ex hoc quod
 de vult ab eterno aliquid nō sequit ḡ necessē ē illō
 velle nisi ex suppositione. **A**d secundum dicendū:
 ḡ licet deus ex necessitate vult bonitatem suam: nō
 tamen ex necessitate vult ea que vult propter boni-
 tam suam: quia bonitas eius potest esse sine alijs.
Ad tertiu dicenduz: ḡ non est naturale deo velle
 aliquid aliorum que non ex necessitate vult negz tā-
 tum innaturale aut contra naturam sed est volunta-
 rum. **A**d quartuz dicenduz: ḡ aliquando aliqua
 causa necessaria non habet necessariam habitudinez

ad aliquem effectum: quod est propter defectum ef-
 fectus et non propter defectum cause: sicut virtus
 solis habet non necessariam habitudinem ad aligd
 eoz que contingenter hic eveniunt non propter d̄
 effectus virtutis solaris: sed propter defectum effectū
 non necessario ex causa puenientis. et similiter ḡ de-
 us non ex necessitate velt aliquid eorum que vult:
 non accedit ex defectu voluntatis diuine: sed ex de-
 fectu qui competit: volito fm suam rationem: quia
 scilicet est tale ut sine eo esse possit perfecta bōitas
 dei: qui quidem defectus consequitur omne bonum
 creatum. **A**d quintum ergo dicendum: ḡ causa q̄
 est ex se contingens: oportet ḡ determinetur ab ali-
 quo exteriori ad effectum. sed voluntas diuina que
 ex se necessitatem habet determinat seipsum ad vo-
 lumen ad quod habet habitudinem non necessariaz
Ad sextum dicendum ḡ sicut diuinum ē in se ē
 necessarium: ita et diuinum velle et diuinuz scire: sed
 diuinuz scire habet necessariaz habitudinem ad sci-
 tan: non autem diuinum velle ad volita: quod ideo ē
 q̄ scia habet d̄ reb usecūduz quod sunt in scientie:
 voluntas autem comparatur ad res secundū ḡ sicut
 in scipsis. quia igit̄ omnia alia habent necessariuz 120 b
 ēse secundum ḡ sunt in deo: non autem secundum
 ḡ sunt in scipsis: habent necessitatem absolutam:
 ita ḡ sunt per seipsa necessaria. propter hoc deus q̄
 cungs scit ex necessitate scit: non autem quicq̄ vlt
 ex necessitate vult.
Quartus articulus. Utrum voluntas dei sit cau-
 sa rerum.

Habundat utrumque proceditur. Videntur ḡ volu- 118
 tas dei non sit causa rerum: dicit enim Dio-
 c. lili. de di. no. Sicut noster sol non ratio-
 cinans aut preeligens: sed per ipsum ē essentia illuminat
 omnia participare lumen ipsius valentia: ita et bo-
 num diuinum per ipsam essentiam: omnibus existē-
 tibus imittit bonitatis diuine radios. sed omne qđ
 agit per voluntates agit ut ratiocinans et preligens:
 ergo deus non agit per voluntatem: ergo voluntas
 dei non est causa reruz. **P**reterea id quod est per
 essentiam est primum in qualibet ordine: sicut in or-
 dine ignitorum est primum: quod ē ignis per es-
 sentiam: sed deus est primum agens: ergo ē agens per es-
 sentiam suam: que est natura eius: agit igit̄ per na-
 turam et non per voluntatem: voluntas igit̄ diuia
 non est causa rerum. **P**reterea qcquid est causa
 alicuius per hoc quod ē causa per naturam et
 non per voluntatem: ignis enim causa est calefacti-
 onis quia ē calidus: sed artifex ē cā domus: quia vlt
 eam facere. sed Aug. dicit in primo de doc. christia.
 ḡ quia deus bonus ē sumus. ergo deus per suaz na-
 turam ē causa rerum et nō per voluntatem. **P**re-
 terea vnius rei vna ē causa: sed rerum cretarum est
 causa scientia dei ut supra dictum est: ergo volun-
 tas. dei non debet ponis causa reruz. **S**ed contra ē
 quod dicitur sapient. xi. Quomodo possit aliquid ḡ

manere nisi tu voluisses. **R**espondeo dicendum
97 quod necesse est dicere voluntatem dei esse causam re-
rum: et deum agere per voluntatem non per nece-
ssitatem naturae: ut quid est uniuscuiusque: quod quidem
510 apparere potest tripliciter: primo quidem ex ipso or-
dine causalium agentium: cum enim propter finem
agat intellectus et natura: ut probatur in. iij. physico.
necessesse est ut agenti per naturam predeterminetur
finis et media necessaria ad finem ab aliquo superi-

ori intellectu: sicut sagitte predeterminatur finis:
et certus modus a sagittante: unde necesse est quod agens
per intellectum: et voluntatem sit prius agente per
naturam: unde cum primum in ordine agentium sit
deus: necesse est quod per intellectum et voluntatem
agat. **2º** ex ratione naturalis agentis ad quod pertinet
ut unum effectum producat: quia natura uno
et eodem modo operatur nisi impeditur: et hoc ideo
quia secundum quod est tale agit: unde ergo dicitur est tale
non facit nisi tale. Omne enim agens per naturam
haber esse determinatum: cum igitur esse divinum
non sit determinatum. Sed contineat in se totam
23 perfectionem essendi: non potest esse quod agat per
necessitatem nature: nisi forte causaret aliquid ide-
terminatum et infinitum in essendo: quod est impos-
56 a sibile: ut ex superioribus patet: non igitur agit per
necessitatem nature sed effectus determinatus ab in-
finita ipsius perfectione procedunt secundum de-
terminationem voluntatis et intellectus ipsius.

Tertio ex habitudine effectuum ad causam. secundum
hoc enim effectus procedunt a causa agente secun-
dum quod preexistunt in ea: quia omne agens agit sibi
similem: preexistunt autem effectus in causa huiusmodi
cause: unde cum esse divinum sit ipsum eius intelli-
geret: preexistit in eo effectus eius secundum mo-
dum intelligibilem: et per modum intelligibilem
procedunt ab eo: et sic per consequens per modum
voluntatis: nam inclinatio eius ad agendum quod
intellectu conceptum est pertinet ad voluntatem.
voluntas igitur dei est causa rerum. **A**d primum
ergo dicendum: quod Dionysius per verba illa non inten-
dit excludere electionem a deo simpliciter sed secun-
dum quid: in quantum scilicet non quibusdam soluzio-
237 nes bonitatem suarum comunicat: sed omnibus: prout s. l.
electio discretionem quandam importat. **A**d 2º
dicendum: quod quia essentia dei est eius intelligere et
velle: ex hoc ipso quod per essentiam suam agit: se-
quitur quod agat per modum intellectus et voluntatis.
Ad 3º dicendum: quod bonum est obiectum volun-
tatis: pro tanto ergo dicitur quia deus bonus est su-
78 c mus: in quantum sua: bonitas est ei ratio volendi om-
nia alia ut supra dictum est. **A**d quartum dicendum
quod unus et eiusdem effectus etiam in nobis est causa
scientiae: ut dirigenza qua concipiatur forma operis et
voluntas ut imperans: que forma ut est intellectu
tantum non determinatur ad hoc: quod sit vel non sit
87 in effectu nisi per voluntatem: unde intellectus spe-
culatiuus nibil dicit de operando: sed potentia est

causa ut exequens: quia nominat immediatum prin-
cipium operationis: sed bec omnia in deo vnum sunt.
Quintus articulus. utrum voluntatis divine sit
assignare aliquam causam.

Ad quintum sic proceditur. Videlicet quod vo-
luntas dei dñe sit assignare aliquas causas: dicimus enim Aug. in li. 83. q. Quis audeat dicere deum irrationaliter oia condidisse: sed agenti volu-
tariori: quod est ratione operari est etiam causa volendi: ergo
voluntas dei habet aliquam causam. **P**reterea in
his que fiunt a volente qui propter nullam causam
aliquid vult: non oportet aliam causam assignare
nisi voluntatem volentis: sed voluntas dei est causa
omnium rerum: ut ostensum est: si igitur volunta-
tis eius non sit aliqua causa: non oportebit in omni-
bus rebus naturalibus aliam causam querere nisi solam
voluntatem diuinam: et sic omnes scientie essent su-
periuacue: que causas aliquorum effectuum assigna-
rentur quod videtur inconveniens: est igitur
assignare aliquam causam voluntatis divine. **P**rete-
rea quod sit a volente: non propter aliquas causam
dependet ex simplici voluntate eius. Si igitur vo-
luntas dei non beat aliquam causam sequitur quod omnia
que fiunt dependant ex simplici eius voluntate: et
non habeat aliquam causam ullam: quod est inconveniens.
Sed contra est quod dicit Aug. in li. 83. q. Omnis causa ef-
ficie maior est eo quod efficitur. nihil tamē maius est
voluntate dei: non ergo causa eius querenda est. **R**espo-
deo dicendum: quod nullo modo voluntas dei causa huius: Ad
cuius evidenter considerandum est: quod cum voluntas co-
quatur intellectus: codem modo contingit esse causam alicuius
volentis ut velit: et alicuius intelligens ut intelligat. In intellectu at sic est: quod si seorsum intelligat principi-
um et seorsum conclusiones: intelligentia principiis est causa
scientie conclusionis: sed si intellectus in ipso principio in-
spiceret conclusionem uno intuitu applicabedens utrum in
eo scia conclusionis non careretur ab intellectu principi-
orum: quia id est non est esse sui ipsius: sed tamen intellige-
ret principia esse causas conclusionis. Similiter est ex parte
voluntatis: circa quam sic se huiusmodi finis ad ea que sunt ad fi-
ne: sed in intellectu principia ad conclusiones: unde si aliquis
84 uno actu vellet finem: et alio actu ea que sunt ad finem
velle finem erit ei causa volendi ea que sunt ad finem: sed si
uno actu vellet finem: et ea que sunt ad finem hoc est non pos-
terit. quod id est causa sui ipsius et tamē erit ut dicitur
quod vellet ordinare ea que sunt ad finem in finem. deus at sicut
86 uno actu oia in entia sua intelligit. ita uno actu vult
oia in sua bonitate: unde sicut intelligit causam in deo
non est causa intelligendi effectus: sed ipsum intelligit effectus in cau-
sa: ita vellet finem non est ei causa volendi ea que sunt ad finem
86 sed tamē vult ea que sunt ad finem ordinari in finem: i. 45
vult quod hoc est per hoc: sed non propter hoc vult. **A**d p-
mus quod dicitur. quod voluntas dei rationalis est: non quod aliquid
sit deo causa volendi: sed in quantum vult unum esse propter
aliud. **A**d secundum dicendum quod cum vellet deo
effectus sic esse ut ex causis certis prouenant ad hunc
quod scrutetur ordo in rebus non est superiuacuum etiam
85

Questio

- cum voluntate dei alias causas querere: eēt tamen superuacuū si alie cause quereretur vt prime et non dependentes a diuina voluntate: et sic loquitur Augu. i. li. de tri. Placuit vanitati phoz et alijs cāis effectus cōtingētes tribuere: cum oīo videre non possēt superiore ceteris oībus causam. i.e. voluntatem dei.
- A**d 3° dicendum qd cū deus velit effectus cē prop ter causas: quicqz effectus presuponit aliquęz alii effectum non dependent ex sola dei voluntate sed ex aliquo alio: sed primi effectus ex sola diuina voluntate dependet: vt pote si dicamus qd deus voluit hominez habere manus vt deseruirent intellectus operādo diuersa opera et voluit eum habere itellec tum ad hoc qd esset homo: et voluit eum esse hominē
154. vt frueretur ipso: vel ad complementuz vniuersi. que quidem non est reducere ad alios fines creatos vltiores: vnde hi dependent ex simplici voluntate deialia vero ex ordine aliarum et causarum.
- S**extus articulus. vtrum voluntas dei semper impletatur.
120. **H**D 6° sic proceditur. **V**lidetur qd voluntas dei non semper ippletur. dicit. n. apost. j. ad Tit. ii. qd deus vult omnes homines saluos fieri: et ad agnitionem h̄itatis venire: sed hoc nō ita evenit. ergo voluntas dei non semper impletur.
- P**reterea sicut se habet sciētia ad verum ita voluntas ad bonum. Sed deus sit omne verum: ergo vult omne bonum sed non omne bonum fit: multa enim possent fieri bona que non fiunt: nō ergo volūtas dei semper impletur.
- bc 119. **C**um sit causa prima non excludit causas medias: vt dictum ē: sed effectus cause prime potest impedi ri per defectum cause secunde: sicut effectus virtutis motiue impeditur ppter debilitatem tibie: ergo et effe ctus diue voluntatis pōt impeditur ppter defectum secūdarum cāz: non ergo voluntas dei semper impletur.
157. **S**ed cōtra ē quod dicitur in ps. Qia que cuqz voluit deus fecit. **R**espondeo dō. qd necesse ē voluntatem dei semper impleri. **A**d cuius euidentiam considerandum ē: qd cum effectus obvi metur agenti secundum suam formam: eadem ratio ē in causis agentibus que ē in causis formalibus: in formis autem sic ē: qd licet aliquid possit deficere ab aliqua forma particulari: tñ a forma vñl nihil defice re pōt: potest enim ē aliquid quod non est homo vñl viuum et huiusmodi: non at potest esse aliquid quod non sit ens: vnde et hoc idem in causis agentibus cōtingere oportet: pōt enim aliquid fieri extra ordinez aliculus, cause particularis agentis: non autem extra ordinem alicuius cause vniuersalis sub qua omnes cause particularares comprehenduntur: quia si aliqua causa particularis officiat a suo effectu: hoc ē ppter aliquam aliam causam particularē ipedientem: qd continetur sub ordine cause vniuersalis: vnde effectus ordinem cause vniuersalis nullo modo potest exire: et hoc etiaz patet in corporalibus: potest enim impediri qd aliqua stella non inducat suuz effectuz;
- sed tamen quicunqz effectus ex causa corporea ipediente in rebus corporalibus cōsequatur: oīz qd reducatur per aliquas causas medias in vniuersalem virutem primi celi: cum igitur voluntas dei sit vniuersalis causa omnium rerum: impossibile est qd diuina voluntas suum effectum nō consequatur: vnde qd recedere videtur a diuina voluntate secūdū vnum ordine relabitur in ipsam secūdum alium: sicut peccator qui quantum ē in se: recedit a diuina voluntate peccando: incidit in ordinem diuine voluntatis dū per eius iusticiam punitur.
- A**d primū ergo dicēdū qd illud verbum apostoli. qd vult omnes homines saluos fieri rē. potest tripliciter intelligi. uno modo ut sit accommoda distributio scdm huc sensu: de qd vult saluos fieri omnes homines qui saluantur: nō quia nullus homo sit quem saluu fieri non velit: sed qd nullus saluu sit quem non velit saluu fieri: vt dicit Aug. Secundo potest itelligi vt fiat distributio pro generibz singloz et non pro singulis genez: sicut hunc sensu deus vult de quolibet statu hominuz saluos fieri mares et feminas iudeos et gentiles paruos et magnos: non tamē omnes ē singulis statibz.
- L**5° scdm Dam. intelligit de voluntate antecedente non de voluntate consequente: que quidem distinc tio non accipitur ex parte ipsius voluntatis diuine in qua nihil est prius vel posterius: sed ex parte voluntorum. Ad cuius intellectum consideranduz est qd vñunquodqz secundum qd bonum est: sic est volūtum a deo: aliquid autem potest esse in prima sui consideratōne: secūdū qd absolute consideratur bonū vel malum quod tamen prout cum aliquo actuncto consideratur que est consequens consideratio eius contrario se habet sicut hominem vivere est bonū et hominem occidi est malum. secundum absolutam considerationem: sed si addatur circa aliquem hominem qd sit homicida vel vivens in periculum multitudinis: sic bonum est eum occidi et malum est eum vivere: vnde potest dici qd iudex iustus antecedenter vlt omnem hominem vivere: sed consequenter vlt homicidam suspendi: similiter deus antecedenter vlt omnem hominem saluari: sed consequenter vlt quosdam damnari secūdū exigentiam sue iusticie. neqz tamen id quod antecedenter volumus: simpli citer volumus: sed secundum quid volumus: qd volūtas comparatur ad res secūdū qd in seipsis sunt: in seipsis autem sūt in particulari: vnde simpliciter volūtum aliquid secundum qd volumus illud consideratis omnibus circumstantiis particularibus quod ē consequenter velle: vnde potest dici qd iudex iustus simpliciter vult homicidam suspendi: sed secunduz quid vellit cum vivere: scilicet inquantu est homo. vnde magis potest dici velleitas qd absoluta volūtas: et sic patet qd quicquid deus simpliciter vult fit: licet illud quod antecedenter vult non fiat.
- A**d secundum dicendum qd actus cognoscitivus virtutis ē secundum qd cognitum est incognoscitente: actus autem virtutis appetitivus ē ordinatus ad res fz qd in seipsis

99 sunt: quæcunq; autem pōt habē rationem entis & ve
117 f ri totum ē virtutē in dō: sed non totū existit i reb?
causatis: & ideo deus cognoscit oē verum: nō tamē
vult oē bonū: nisi inq̄stū vult se in quo virtutē oē
bonū existit. Ad 3° dō. q̄ cā prima tūc pōt impē-
diri a suo effectu p defectum cā sc̄de: qn̄ non ē yni-
versaliter p̄ia sub se oēs cās p̄prehēdens: q̄ sic ef-
fectus nullo modo possit suū ordinez euadere, & sic
ē de voluntate dei: vt dictum ē.

Septim' arti. vt̄ volūtas dei sit mutabilis.

121 **H** 7° sic pceditur. Clidetur q̄ volūtas dei
sit mutabilis. dicit enim dñs ge. vi. penitentia
me fecisse: hoīnez: s̄z quēcūq; penitet de eo
quod fecit habz mutabilem volūtatem: ergo deus
babet mutabilez volūtatez. Preterea Je. xviiij. ex
psōna dñi dicitur. loquar aduersus gentes & aduersus
regnum: vt eradicet et destruā & disperdi illud: s̄z si
penitentiā egerit gens illa a malo suo agaz & ego pe-
nitentiā sup malo qd cogitauit vt facerez ei. ergo de-
us babet mutabilem volūtatem. Preterea quicq; d
deus facit: volūtate facit: sed deus non semp eadez
facit: naz qn̄q; precepit legalia obseruari qn̄q; pbi-
buit. ḡ bz mutabilem volōtatem. Preterea deus
non ex necessitate vult quod vult: vt supra dictu ē.
ergo pōt velle & non velle idē: sed omne quod habz
potentiaz ad opposita ē mutabile: sicut quod pōt cē
& non cē ē mutabile fm subam & qd pōt eē hic & nō
eēhic ē mutabile fm locum: ergo de ē mutabilis fz
volūtatez. Sed & tra ē quod dicitur nume. xxiiij.
Non ē deus quasi homo: vt mentiatur neq; vt fili?
homini vt mutetur. Nidēo dō. q̄ volūtas dei
ē oīo imutabilis: s̄z circa hoc considerandū ē q̄ aliud
ē mutare volūtatem & aliud ē velle alias rep mu-
tationem: pōt. n. aligz eadē volūtate imobsliter per
manēte velle q̄ nūc fiat hoc & postea fiat contrariū.
s̄z tunc volūtas mutaretur si aliquid inciperet velle
quod prius non voluit: vel desineret velle quod vo-
luit: q̄ quidem accidere non potest nisi presupposi-
ta mutatione vel ex parte cognitionis vel circa di-
spositionem substantie ipsius volūtatis. cum. n. vo-
luntas sit boni aliquis de nouo dupl'r pōt incipere
aliqd velle. vno mō sic q̄ de nouo icipiat sibi illud cē
bonum qd nō ē abscq; mutatione eius: sicut adueniē
te frigore incipit eē bonum sedere ad ignem: qd pri
non erat. alto modo sic q̄ de nouo cognoscet illud
esse sibi bonum cum prius hoc ignorasset: ad hoc. n.
consiliāmur vt sciamus q̄ nobis sit bonum. osten-
sum ē autem supra: q̄ tam substantia dei q̄ eius sci-
entia ē om̄ino imutabilis: vñ oīo volūtatez ei oīo
cē imutabilem. Ad primū ergo dicendum: q̄ illud
x̄bū dñi metabhorice intelligēdū ē fm similitu-
dinem nrām: cui. n. nos penitet destruim̄ qd feci-
mus q̄ quis hoc esse possit abscq; mutatione volū-
tatis: cum etiam aliquis homo abscq; mutatione volū-
tatis interduz̄ velit: aliquid facere simul intendens
postea illud destruēs sic iſ̄ deus penitusse dī bz sili-
tudinē opatōis inq̄stū hoīez quē fecerat p̄ diluuiuz

o facie terre delectis. Ad 2° dō. q̄ volūtas dei cā
sit cā prima & yniuersalis non excludit causas medi-
as in quaꝝ virtute ē: vt aliqui effectus producantur
sed quia oēs cāe medie non adequat h̄ntem cāe pu-
me: multa enim sunt in virtute & sc̄ia & voluntate
diuina q̄ non c̄tinētur sub ordine cāp iferiorz: sicut
resuscitatio Lazar: ynde aliquis respiciens ad cau-
sas inferiores dicere poterat Lazar' n̄ resurget. re-
spiciens vero ad causam primam diuinam poterat
dicere Lazar' resurget vt vīrūg hōz deus vult. s. q̄
aliquid qn̄q sit futurum fm cām inferiorem: quod
tn̄ futurū no sit fm cām supiorē vel ecōuerso. s. q̄ di-
cendū & q̄ deus aliqn̄ pnūciat aliquid futurū fm q̄
ctineat in ordine cāp iferiorz. ytputa fm dispositio-
nem nature v̄l meritoz qd in nō fit: q̄ alr̄ ē in causa
supiori dīna sīc cū predictit Ezechie Dispone domui
tue: qr̄ morieris t non viues: vt habet Elsa. 5. 8. Necq;
tn̄ ita euenit: qr̄ ab eterno alr̄ fuit in scia & volunta-
te diuina q̄ imutabilis. c. ppter quod dicit Grego. q̄
dīs imutat scia z n̄ tn̄ mutat s̄filiū. s. volūtatis sue.
qd ḡ dicit p̄tentientiā agā ego: itelligit metabhorice
dictum: n̄ boīes qn̄ non iplēt: quod cōminati sunt
penitente dicuntur. Ad 3° dō. q̄ ex rōe illa n̄ pōt cō-
cludi q̄ deus babeat mutabilem volūtatem: s̄z q̄ mu-
tationem velt. Ad 4° dō. q̄ lic̄ dū velle aliquid
nō sit necessariū absolute: tamen necessariū est ex
suppositione p̄ imutabilitatē dīne volūtatis vt su-
pa dictum est.

66
72

Octauis ar. vt̄ volūtas dei necessitatē reb' vo-
lūtis imponat.

117 **H** Ad 8° sic pceditur vidēt q̄ volūtas dei re-
bus volūtis necessitatē iponat: dīc enī Aug.
in li. encb. Nullus fit saluus nisi quē volue-
rit saluari: & ideo rogādū vt velt: quia: necesse est
fieri si voluerit. Preterea omnis causa que non
potest impediri ex necessitate suum effectū producit
quia & natura. semper idez opatur nisi aliquid ipe-
diat: vt dī in. iij. phisi. s̄z volūtas dei nō pōt ipediri:
dīc enī Apls a d ro. ix. Voluntatiēz eius quis re-
sistit: ergo volūtas dei imponit rebus volūtis ne-
cessitatēz. Preterea illud qd habet necessitatēz ex
priori est necessariū absolute: sicut animal mori est
necessarium. quia & ex contrarijs compositum: sed
res create a dō comparantur ad voluntatem diu-
nam: sicut ad aliquid prius a quo habent necessitatē
cum igitur hec conditionalis sit vera: si aliquid de
vult. illud est. omnis autem conditionalis vera est ne-
cessaria: sicutur q̄ omne quod deus vult sit neces-
sarium absolute. Sed contra omnia bona que fi-
unt deus vult fieri si igitur eius volūtas imponat
rebus volūtis necessitatē: sequitur q̄ omnia ex ne-
cessitate eueniunt: & sic parit li. arbitrium: & consiliū
& omnia huiusmodi. Respondeo dicendū q̄ quis
diuina volūtas quibusdam volūtis necessitatē ip-
ponit: non autem omniibus: cuius quidem ratione
aliqui assignare voluerūt ex causis medijs: quia ca-
q̄ pducit per casas necessarias sunt necessaria: ea hō

122
120
e4

Questio

- 92 a que p̄ducit p̄ causas contingentes sūt cōtingentia: sed hoc non videtur sufficienter dicum pp̄f duo, primo qđem quia effectus alicui⁹ prime cause est cōtingens ppter cām secūdam ex eo q̄ impeditur effectus cause prime per defectum cause secunde: sicut virtus solis per defectum plante impeditur: nullus autē defectus cause secunde impedire potest quin voluntas dei effectum suum producat: ¶ 93: q̄ si distinctione contingētū a necessariis referatur soluz in causas secundas: sequitur hoc eē ppter intentiones et voluntatem diuinam: quod est inconueniens et ideo melius dicendum ē: q̄ hoc contingit ppter efficaciam diuina voluntatis: cum enim aliqua cā efficax fuerit ad agendum: effectus consequitur cām non tm̄ fm id quod sit: sed ēt fm modū fiendi vel cēndi: ex debilitate enim virtutis actiue in semine contingit: q̄ filius nascitur dissimilis patri in accidētibus que persisterent ad modū cēndi: cum igitur voluntas diuina sit efficacissima: nō solum segrur q̄ fiant ea que deus vult fieri: sed quod eo modo fiant quo deus ea fieri vult: vult autem quedam fieri deus necessario: et qđam contingenter: vt sit ordo in rebus ad complemētū vniuersit: et ideo quibusdam effectib⁹ adaptavit cās necessarias que deficere non possunt: ex q̄ bus effectus de necessitate pueniūt: qbusdam autē adaptauit causas contingentes defectibiles: ex q̄b⁹ effectus contingētēs eveniant. Non igitur ppter ea effectus voliti a deo cuenient contingenter: q̄ cause prime sūt contingentes: sed ppter ea quia de⁹ volunt eōs contingenter evenire: contingentes causas ad eos pparuit. ¶ Ad primum ergo dō: q̄ per illud verbum Aug. intelligenda ē necessitas in rebus voluntis a deo: non absoluta sed conditionalis: necesse ē: n. hanc cōditionalem veram esse: si deus hoc vult necesse ē hoc esse. ¶ Ad secunduz dicendum q̄ ex hoc cōsilio q̄ nihil voluntati diuine resulit: sequitur q̄ nō solum fiant ea que deus vult fieri: sed q̄ fiant contingenter vel necessario que sic fieri vult. ¶ Ad 3⁹ dō q̄ posteriora habent necessitatem a prioribus scđm modum priorum vnde et ea que fuit a voluntate diuina talem necessitatem habent qualē deus vult ea babere. s. vel absolutam vel conditionalem tantu: et sic non omnia sunt necessaria absolute.
- ¶ Nonus articulus. Utrū voluntas dei sit maloz:
- 123 **H** 9⁹ sic pceditur. Videlur q̄ voluntas dei sit maloz. oē. n. bonuz quod sit deus vult: s̄z mala fieri bonum est: dicit enim Augusti. in encl. Quāuis ea que mala sunt inq̄tūm mala sūt n̄ sint bona: tamen vt non solum sint bona sed etiā vt sint mala bonum est fieri: ergo deus vult mala. ¶ Preterea dicit Dio. iij. c. d. vi. no. Erit malū ad oēs id est vniuersi perfectionem conferens: et Augu. dīc in encl. Ex omnibus consistit vniuersitatis admirabilis pulchritudo: in qua etiam illud qđ maluz dicitur bene ordinatum: et loco suo positum eminentius cōmendat bona vt magis placeant: et laudabili-

ora sūt dum comparantur mala: sed deus vult omne illud quod pertinet ad perfectionem et decorum vniuersi: quia hoc ē qđ deus maxime vult in creaturis. ergo deus vult mala. ¶ Preterea mala fieri et non fieri sunt contradictionē opposita: sed deus non vult mala non fieri quia cum mala quedam fiat nō semper voluntas dei ipleretur. ergo deus vult mala fieri. ¶ Sed contra ē qđ dicit Aug. in lib. 83. q. q̄ nullo sapiente homine auctore fit homo deterior: et autem deus omni sapiente homine prestantior: multo igitur minus deo auctore fit aliquis deterior: illo autem auctore fieri aliquid dicitur: cum illo volente dicitur: non ergo volente deo fit homo deterior constat autem q̄ quolibet malo fit aliquid deteriorius ergo deus non vult mala. ¶ Respondeo dicendum q̄ ratio boni sit ratio appetibilis: vt supra dictum est: malum autem opponitur bono impossibile est q̄ aliquid malum inquantu: būiusmodi appetatur neq̄ appetitu naturali neq̄ animali neq̄ intellectuali qui est voluntas: sed aliquid malum appetitur p̄ accidētū inquantum consequitur ad aliquid bonum et hoc apparet in quolibet appetitu: non enim agens naturale intendit priuationem vel corruptionem sed formam: cui coniungitur priuatio alterius forme: et generationem vnius que est corruptio alterius: leo enim occidens cervum intendit cibum cui coniungitur occisio animalis. Similiter fornicator intendit delectationem cui coniungitur deformitas culpe: malum autem qđ cōiungit alii cui bono est priuatio alterius boni: nūq̄ igitur appetetur malum: nec per accidētū nisi bonum cui coniungitur malum magis appetetur q̄ bonum: quod priuat per malum: nullum autem bonum deus magis vult q̄ suam bonitatem: vult tamen a liquido bonoz magis q̄ aliud quoddam bonum: vnde malum culpe quod priuat ordinem ad bonum dividū deus nullo modo vult: sed malum naturalis defectus vel malum penevult volendo aliquod bonum cui coniungitur tale malum: sicut volendo iusticiam vult penam: et volendo ordinem nature servari vult quedam naturaliter corrumpti. ¶ Ad primum ergo dicendum: q̄ quidam dixerunt: q̄ licet deus non velit mala: vult tamen mala esse vel fieri: quod ideo dicebant: quia ea que in se mala sunt ordinantur ad aliquid bonum: quem quidem ordinem importari credebat in hoc q̄ dicitur mala esse vel fieri: sed hoc non recte dicitur: quia malum non ordinatur ad bonum per se: sed per accidētū. preter intentionem enim peccantis est q̄ ex hoc sequatur alii quod bonum: sicut preter intentionem tyrannorum fuit: q̄ ex eorum persecutionibus claresceret patientia martyrum: et ideo non potest dici q̄ talis ordo ad bonum importatur per hoc q̄ dicitur: q̄ maluz esse vel fieri sit bonum: quia nihil iudicatur secundum illud quod competit ei per accidētū: sed secundum illud quod competit ei per se. ¶ Ad secunduz dicendum: q̄ malum non operatur ad perfectionem et

a decorem vniuersi: nisi per accidēt: vt dictum est: vñ
z hoc quod dicit Dio⁹: q̄ malum est ad vniuersi per
fectionem conferens. concludit iducendo quasi ad
inconueniēt. Ad tertium dō: q̄ licet mala fieri z
mala non fieri cōtradictorie opponātur: tamen vel
le mala fieri z velle mala nō fieri: non opponuntur
contradictorie: cum vtrūq̄ sit affirmatiū. deus ligi
tur neq̄ vult mala fieri. neq̄ vult mala non fieri. s̄z
vult permettere mala fieri: z hoc est bonum.

Decim⁹ articulus. vtrū sic pcedit. Vnde q̄ dō si habeat liberū

i 24 **H**arbitriū: dicit. n. Hiero⁹ in homel dō: filo p̄
digo. Sol⁹ dō est: in quē peccatū: nō cadit: nec
cadere pot: cetera cum sint liberi arbitrij in tyrang⁹
partē flecti possūt. Preterea li. arbitriū ē facultas
rōnīs z voluntatis qua bonū z malū cligitur: s̄z deus

i 25 non vult malū: vt dictū est: ergo li. ar. non est i deo.

Sed dō est q̄ Ambro. dicit in li de tri.. Spūs sanc
tus diuidit singulis p̄t vult. i. libero voluntatis ar
bitrio: non necessitatis obsego. **R** dō: q̄ li. ar. bē
mus respectu eoꝝ que non necessario volum⁹ v̄l na

e turali instinctu. non enī ad li. ar. p̄tinet q̄ volumus

4 i 2 eē felicē: sed ad naturaleē instinctū: vnde z alia

i 1 3 alia que nālī instinctu mouentur ad aliquid non

4 i 2 dicuntur li. ar. moueri: cum igitur deus ex necessi
tate suā bonitatē velle: alia vero nō ex necessitate ve

i 1 7 supra ostēsum ē respectu illoꝝ que nō ex necessi
tate velle li. ar. hz. **A**d primū ergo dō: q̄ Hiero⁹ vi
detur excludere a deo li. ar. nō simplicitē: s̄z solū q̄cū

11 6 ad hoc. q̄d est defleti in peccatū. **A**d 2⁹ dicendū:
q̄ cū culpe malum dicatur per auersionem a bonita

11 7 tate diuina per quam deus omnia vult: vt supra ostē
sum est: manifestum est q̄ possibile est cū malum

culpe velle: z tamen ad. opposita se hz. cōstum velle
pot: hoc esse vel non esse sicut z nos nō peccādo pos
sumus velle sedere z non velle sedere.

Undecimus articulus: vtrū sit distinguenda i deo

volutas signi.

i 2 5 **H** dō sic pceditur. Ut q̄ nō sit distinguēda

in deo volutas signi. sic. n. volutas dō est cā
rep: ita z scia: sed nō assignant alioꝝ signa ex

parte dīne: ergo neq̄ debet assignari alioꝝ signa ex
pte dīne volutas. **P**reterea oē signū qd non cōcordat

eicū est signū: est falsū. **S**i igitur signa que assi
gnantur circa voluntatē dīna nō cōcordat dīne vo
luntas sūt falsa: si at cōcordat supflue assignātur: nō

igitur sunt alioꝝ signa circa voluntatē dīna assignāda

Sed contra est: q̄ volutas dei est vna: cū ipsa sit

dei essentia. qnq̄ aut p̄t significāt: vt cum dī. Ma
gna opera dīni ex. in oēs. vo. cīus. ergo oporet q̄ alioꝝ

70 signū volutas p̄ volūtate accipiat. **V**o. dō: q̄ in
75 deo quedā dicuntur p̄prie: z quedā fm̄ metaphoraz

i 2 1 i v̄ ex supradicti p̄z: Lū at alioꝝ passiōes hūane i dīna
pdicationē metaphorice assūmunt: hoc fit fm̄ siltu
dīne effectu: vnde illud qd est signū talis passiōis

in nobis in deo noīe illi⁹ passionis metaphorice s̄z

gnificatur: s̄c apd nos strati punire z sueuerūt: vñ ipa
punitio est signū ire: z ppter hoc ipsa punitio nomi
ne ire significatur: cū deo attribuitur. Sūt id qd so
let esse in nobis signū voluntatis qnq̄ metaphorice
in deo voluntas dicit: s̄c cū aliquis precipit aliquid
signum est q̄ velit illud fieri. vnde p̄ceptū dīntūm
quandoꝝ metaphorice voluntas dei dicitur: secūdūz
illud Math. vi. Fiat vo. t. si. i celo z i terra. sed hoc
distat inter voluntatem z iram q̄ ira deo nūq̄ p
pse dicit: cū suo p̄cipiāl i cōflectu i cludat passionē:
voluntas aut p̄prie deo dīr z ideo in deo distiguit
p̄prie voluntas: z metaphorice dicta voluntas p̄prie di
cta vocat voluntas bene placiti: voluntas autē meta
phorice dicta ē voluntas signi: eo q̄ ipsū signū volun
tatis voluntas dīr. **A**d primū ergo dō q̄ scia nō est
causa eoꝝ que sunt nū p̄ voluntates: nō enī que
scimus facimus nū velimus: z ideo signū nō atri
buit scientie sicut attribuitur voluntati. **A**d 2⁹
dō q̄ signa voluntatis dīcūt voluntates dīne: nō q̄ sit
signa q̄ dō velit s̄z q̄ in nobis so let eē signa volēdi:
i dō dīne voluntates dīcūt: s̄c punitio nō est signū
q̄ in deo sit ira: sed punitio ex eo q̄ in nobis est
signum ire: in deo dicitur ira.

126 **D**uodecim⁹ articulus. vtrū conuenienter circa
dinam voluntatem ponantur. v. signa.

H 12⁹ sic pceditur. Ut q̄ conuenienter circa i 2 6
diuina voluntatē ponant qnque signa. s. p
hibitō: p̄ceptū: cōsiliū: operatio: z pmissio.
nā eadez que nobis precipit dō lōsūt. i nobis quā
doꝝ operatur: z eadem que prohibet quandoꝝ per
mittit. ergo non debent ex oppōsito diuidi. **P**re
terea nihil deus operatur nū volens: vt dīcūt sapi
entie: xj. Sed voluntas signi distinguitur a volun
tate beneplaciti: ergo operatio sub voluntate signi
comprehendi non debet. **P**reterea operatio z per
missio cōmuniter ad omnes creaturas pertinent: q̄
in oībus deus operatur z in oībus aliqd fieri per
mittit: sed p̄ceptum cōsiliū z p̄hibitō pertinet
ad solam rationalem cōcreatūram: ergo non veniunt
conuenienter in ynam diuisionem. cum nō sint vñ
ius ordinis. **P**reterea malum pluribus modis
contingit q̄ bonum quia bonum cōtingit vno mo
do sed malum oīfarīam: vt patet per philosophū in
ij. ethicōn z per dīonysi. in. iiii. capitulo de dī. no.
inconuenienter igitur respectu mali assignatur vñ
signum tantum scilicet prohibitio: respectu vero bo
ni duo signa scilicet cōsiliū z p̄ceptum. **R**es
pondeo dicendū q̄: hui⁹ signa dīcūt es quibus cō
sueūt demonstrare nos aliquid velle: potest at
aliquis declarare s̄c velle aliquid vel per seipsum v̄l
per alium. Per seipsum quidem inquantum facit
aliqd vel directe vel indirekte z per accidēs. direc
te quidem cum per se aliquid operatur z quantum
adhoc dīcūt esse signum operatio indirecta aut
inquantum ipedit operantem: nā remouēs p̄hibēs di
cūt mouēs p̄ accidēs: vt dīr i v̄l. p̄bisi. z q̄tū ad hoc

Questio

Dicitur signum permissionis: per alium autem declarat se aliquis aliquid velle in quantum ordinat alium ad aliquid faciendum vel necessaria inductione: quod sit precipiendo: quod aliquis vult: et prohibendo contra rium: vel aliqua persuasoria inductione quod pertinet ad consilium: quia igitur his modis declaratur aliquem velle aliquid: propter hoc ista quinque nominantur interdum nomine voluntatis diuine tanquam signa voluntatis: quod enim preceptum consilium et prohibitio dicatur dei voluntas: patet per id quod dicitur Matth. vij. Sicut voluntas tua sicut in celo et in terra: quod autem permissionis vel operatio dicatur dei voluntas patet per Aug. qui dicit in enc. Nihil fit nisi omnipotens fieri vellet: vel sinendo ut fiat vel faciendo: vel potest dici: quod permissionis et operatio referuntur ad presentem: permissionis quidem ad malum. operatio vero ad bonum. ad futurum vero prohibitio respectu mali: respectu vero boni necessarii preceptum. respectu vero superabundantis boni consilium. Ad primum ergo dicendum: quod nihil prohibet circa eadem rem aliquem diversimode declarare se aliquid velles: sicut inueniuntur multa nomina idem significativa: unde nihil prohibet id est subiacere precepto et operationi et prohibitioni vel permissioni. Ad secundum dicendum: quod Deus potest significari metaphorice velle id quod non vult voluntate proprie accepta: ita potest metaphorice signari velle id quod prope vult: unde nihil prohibet de eodem esse voluntates beneplaciti et voluntatem signi: sed operatio semper est eadem de eodem cum voluntate beneplaciti: non autem preceptum vel consilium: tum quia hoc est de presenti illud de futuro. tum quia hoc per se est effectus voluntatis: illud autem per alium: ut dictum est.

Ad tertium dicendum: quod creatura rationalis est dominus sui actus: et ideo circa ipsam spolia quedam signa diuine voluntatis assignantur: in quantum rationalem creaturam Deus ordinat ad agendum voluntarie et per se: sed alie creature non agunt nisi motu ex operatione diuina et ideo circa alias non habent locum nisi operatio et permissionis. Ad 4° dicendum: quod omne malum culpe: licet multipliciter contingat: ramen in hoc conuenit quod discordatur a voluntate diuina: et ideo unum signum respectu malorum affignatur scilicet prohibitio: sed diversimode bona se habent ad bonitatem diuinam: quia quedam sunt sine quibus fruitionem diuine bonitatis consequi non possumus: et respectu horum est preceptum: quedam vero sunt quibus perfectius consequinur: et respectu horum est consilium. Uel dicendum: quod consilium est non solum de melioribus bonis ascendiens: sed etiam de minoribus malis vitandis.

Questio vigesima de amore dei.

Einde confide
rādū est de his que absolute
ad voluntatem dei pertinent
In parte autē appetitiva inueni
unt i nobis et passiones aie. ut

gaudiu amoris huius: et huius moralium et virtutum ut sancta
fortitudo et huiusmodi. unde primo considerabimus
de amore dei. Secundum de iustitia dei et misericordia eius.
Tertium de amori. Quarto utrum amet omnia. Quinto utrum magis
amet unum quam aliud. Quartum utrum meliora magis amet.

Primus articulus. Utrum amor sit in deo.

Hoc primum sic proceditur. videtur quod amor 127
non sit in deo. nulla namque passio est in deo: amor
est passio: quod amor non est in deo: preterea amor
est passio: et huiusmodi. unde se dividuntur: sed tristitia
et ira non dicuntur de deo nisi metaphorice. ergo nec
amor. Preterea Dio dicit lxx. c. dc. d. n. Amor est
vis unitiva et concretiva. hoc autem in deo locum bas-
bare non potest: cum sit simplex: ergo in deo non est
amor. Sed contra est quod dicit. i. Dio charitas est.
Respondeo deo quod necesse est ponere amo-
rem in deo. Primum enim motus voluntatis et cu-
tiuslibet appetitiva virtutis est amor: cum enim actus
voluntatis et cuiuslibet appetitiva virtutis tendat
in bonum et malum sicut in propria obiecta: bonum atque
principalius et per se est obiectum voluntatis et ap-
petitus: malum autem secundario et per aliud in qua-
rum sicut opponitur bono: opus naturaliter esse pri-
ores actus voluntatis et appetitus qui respiciunt bo-
num: his qui respiciunt malum ut gaudium et tristi-
tia: et amor quam odium. Seper enim quod est per se pri-
us est eo quod est per aliud: rursus quod est communis
nisi lateriter est prius. unde intellectus per prius ha-
bet ordinem ad ipsum: ceterum ad particularia quedam
vera. Sunt autem quidam actus voluntatis et appre-
hensionis respicientes bonum sub aliqua speciali condi-
tione: sicut gaudium et delectatio est de bono proprie-
tatis: habitu desiderium autem et spes de bono nondum
adepto: amor autem respicit bonum in ceteris suis si habi-
tum siue non habitum: unde amor naturaliter est
primum actus voluntatis et appetitus: et propter hoc
omnes alii motus appetitivi presupponunt amorem
quasi primam radicem. nullus enim desiderat aliqd
nisi bonum amat: neque aliquis gaudet nisi de bono
amat. Odium etiam non est nisi de eo quod con-
trariatur rei amata: et similiter tristitia et cetera hu-
miliusmodi manifestum est in amorem referri sicut in
primum principium: unde in quinque est voluntas
vel appetitus: oportet esse amorem remoto enim primo
voluntatem: unde necesse est in eo ponere amorem
Ad primum ergo dicendum: quod vis cognitiva non
mouet nisi mediante appetitiva et sic in nobis ratio
vis mouet mediante ratione particulari ut de-
citur in. lxx. de anima: ita appetitus intellectivus
qui dicit voluntas mouet in nobis mediante appetitu-
suo. Unde proximus motus corporis in nobis est appetitivus

sensitius: vnde semper actus appetitus sensitius cō-
 comitatur aliqua transmutatio corporis & maxime
 circa cor quod ē p̄mū p̄ncipium motus in anima-
 li: sic igitur actus appetitus sensitui in quantum ha-
 bent transmutationem corporalem annexam: passio-
 nes dicuntur: non aut̄ actus voluntatis: amor igitur
 & gaudium & delectatio secundū p̄ significat actus ap-
 petitus sensitui passiones sunt: non aut̄ secundū p̄
 significant actus appetitus intellectus: & sic ponun-
 tur i deo. vnde dicit ph̄o i. vii. et bi. q̄ deus vna & sim-
 pli operatione gaudet: & eadem ratione sine passi-
 one amat. Ad 2° dō: q̄ i passionibus sensitui appe-
 titus ē considerare aliquid quasi māle. s. corporalez
 transmutationem: & aliquid quasi formale: quod est
 ex parte appetitus: sicut in ha: vt dicitur in i. de aia
 Materiale est accēsto sanguinis circa cor. vel aliqd
 huius. formale vero ex parte appetitus vindicte: sed
 rursus ex parte eius quod est formale in quibusdaz
 borum designatur aliqua imperfectio: sicut in des-
 erterio quod est boni non habiti: & tristitia que est
 mali habiti: & eadem ratio est de ira que tristiam
 supponit: quedam vero nullam imperfectionē dessi-
 gnant: vt amor & gaudiz. cum igitur nibil hoc deo
 a. b. c conueniat fin illud quod est materiale in eis vt dic-
 tum est: illa etiam que imperfectionē important for-
 maliter deo conuenire non possunt: nisi metaphoriz-
 ce propter similitudinem effectus vt supra dicitū ē:
 70. a que autem imperfectionem nō important deo p-
 rie dicitur vt amor & gaudium: tamen sine passio-
 ne: vt dictum est: Ad 5° dō: q̄ actus amoris sem-
 per tendit in duo. s. in bonū q̄d quis vult alicui & i ei
 cui vult bonū: hoc enim est p̄prie amare aliquē velle
 ei bonum: vnde in eo q̄ aliquis amat se vult bonum
 sibi: & sic illud bonum querit sibi vñire in q̄tum pōt
 & pro tanto dicitur amor vis vñitua etiā in deo sed
 absq̄ compositione: q̄ illud bonum quod vult sibi
 non est aliud q̄ ipse qui est per suam essentiam bonū
 vt supra ostendit est: In hoc vero q̄ aliquis amat
 aliū vult bonū illi: & sic vis co tanquā scipio referēs
 bonum ad illum sicut ad seipsum: & pro tanto dicit
 amor vis concretiuā: quia aliūz: q̄ pro aggregat sibi habēs
 sed eum sicut ad seipsum: & sic etiam amor diuīnū
 est vis concretiuā abfōz opositione que sit in deo in
 q̄tum alijs bona vult.

Secundus articulus vtrum deus omnia amet.
 128 **H** dō 2° sic proceditur. videtur q̄ deus nō oia
 amet: q̄ b̄ dō. iiiij. ca. de di. no. amor amātē
 extra se ponit: et ei quodāmodo i amātū trā-
 ffert. incogniens aut̄ est dicere q̄ deus extra se po-
 situs in alia transferat. ergo cōuentēs ē dicē q̄ dō
 alia a se amet. Preterea amor di etiā ē: q̄ sūt alia a
 dō a se ab eterno nisi i dō. ergo deus non amat ea nisi
 in seipso: sed fin q̄ sunt in eo non sunt aliud ab eo. q̄
 dō nō amat alia a se ipso. Preterea duplex est amor
 504 concupiscentie et amicicie: sed deus cōcreatūras irrati-
 onales non amat amore concupiscentię: quia nullius
 ex se eget nec ē amore amicicie: q̄ nō pōt ad res ir-

rationales haberi: vt patet per philosophum in viij
 eticho. ergo deus non omnia amat. Pr̄terea in
 p̄s. dicitur. Odisti oēs q̄ operāt iniquitatem. nibil at
 simul odio habetur & amatur: ergo deus non omnia
 amat. Sed contra est quod dicitur sa. xj. Diligis
 omnia que sunt: & nibil odisti eorū que fecisti. Res
 pondeo dicendum: q̄ deus omnia existentia amat.
 nam omnia existentia in quantum sunt bona sunt. spz
 enim esse cuiuslibet rei q̄dam bonū est: et similiter
 quelibet pfectio ipsius. ostensū est aut̄ supia p̄ vo-
 luntas dei est causa omniū rerum: & sic oportet q̄
 in tñ babeat aliquid esse: aut̄ quodcūq̄ bonum: in-
 quantum est volitum adeo: cuilibet igitur existenti
 deus vult aliquid bonū: vnde cum amare nibil ali-
 ud sit q̄ vele bonum alicui: manifestum est q̄ deus
 omnia que sunt amat: nō tamen eo modo sicut nos
 quia enim voluntas nostra non est causa bonitatis
 rerum: sed ab ea mouetur: sicut ab obiecto: amor no-
 ster quo bonum alicui volumus non est causa bo-
 nitatis ipsius sed econuerso bonitas eius vel vera
 vel estimata prouocat amorez quo ei volumus & bo-
 num conseruari quod habet & addi quod non habz.
 & ad hoc operamur: sed amor dei est infundē & cre-
 ans bonitatem in rebus. Ad p̄mū ergo dicen-
 dum: q̄ amans sic fit extra se in amatum translatus
 in q̄tum vult amato bonum & operatur per suam p̄
 uidentiam sicut & sibi: vnde dicit Dio. iiiij. c. dc. di. no.
 Audenduz est aut̄ & hoc pro veritate dicere: q̄ & ipse
 omniū causa p̄ abundantia amatione bonitatis ex-
 tra se ipsum fit ad omnia existentia puidētis. Ad
 secundū dō: q̄ lz creature ab eterno non fuerint nisi i
 deo: tamen per hoc q̄ ab eterno in deo fuerunt ab
 eterno deus cognovit res in propriis naturis & eadē
 ratione amauit sicut & nos: per similitudines rerū q̄
 in nobis sūt cognoscimus res in seipsis existentes
 Ad 5° dō: q̄ amicitia non pōt haberi nū ad rati-
 onales creaturas in quibus conuenit esse redamā-
 nem & cōmunicationem in operibus vite: & quibus
 conuenit bene eueniē vel male secundum fortu-
 nam & felicitate: sicut & ad eas proprie benivolentia
 est creature autem irrationalēs non possunt pertin-
 gere ad amandum deum: neq̄ ad cōmunicationem
 intellectualis & beatē vite: qua deus veriuit. sic igit̄
 deus proprie loquendo non amat creaturas irratio-
 nales amore amicitie: sed amore concupiscentie in
 quantum ordinat eas ad rationales creaturas: & ēt
 ad seipsum non quasi cōs indigeat sed propter suaz
 bonitatem & nostram utilitatem: concupiscimus. n
 aliquid & nobis & alijs. Ad quartū dicendum: q̄
 nibil prohibet vnum & idem secundum aliquid ama-
 ri: & secundum aliquid odio haberi. deus autem pec-
 catores in quantum sunt nature quedam amat: sic
 enī sunt & ab ipso sunt: inquantum vero peccato-
 res sunt: non sunt: sed ab esse deficiunt & hoc in eis a
 deo non est: vnde secundum hoc ab ipso odio hēnit.
 Tertius articulus. Utrum deus equaliter dili-
 git meliora.

Questio

129 **H**tertium sic proceditur. Videlur ꝑ deus eq̄
 līter diligat omnia. dicitur. n. sap. vi. Et quali-
 ter est ei cura de omnibus: sed prouidentia
 dei quā habet de rebus est ex amore quo amat res:
 ergo equaliter amat omnia. ¶ Preterea amor dei ē
 eius essentia sed eēntia dei magis & minus non reci-
 pit: ergo nec amor eius. nō igitur quedā alijs magis
 amat. ¶ Preterea sicut amor dei se extendit ad res
 creatas: ita sc̄ia & uoluntas: sed deus non dicitur sci-
 re quedā magis & alia neq̄ magis velle: ergo nec
 magis qdā alijs diligat. ¶ Sed cōtra est qd̄ dīc Aug.
 super Jo. Omnia diligat deus q̄ fecit: & inter ea ma-
 gis diligat creature rationales: & de illis eas ampli-
 us que sunt membra vnigeniti sui: & multo magis ip-
 sum vnigenitum suum. ¶ dīc. ꝑ cum amare sit vel-
 le bonum alicui: duplē ratione pot aliquid magis &
 minus amari. Uno mō ex parte ipsius actus volun-
 tatis: qui est magis v̄l minus intensus: & sic deus nō
 magis quedam alijs amat: q̄ omnia amat vno & sim-
 pli actu voluntatis. & semp eodez mō se habenti.
 Alio mō ex parte ipsius boni ꝑ alijs vult amato: &
 sic dicimur aliquē magis alio amare: cui volum? mai-
 bonum: q̄uis non magis intensa voluntate. & h̄mo-
 do necesse est dicere ꝑ deus quedā alijs magis amat.
 128 cum. n. amor dei sit causa bonitatis rex vt dictuz ē:
 non esset aliquid alto mellus: si deus non vellit vni-
 malus bonum & alteri. ¶ Ad primum ergo dīc: ꝑ di-
 citur deo equaliter esse cura de omnibus: nō q̄ equa-
 lia bona sua cura omnibus dispenset: sed quia ex eq̄
 li sapientia & bonitate omnia administrat. ¶ Ad 2°
 dicendū ꝑ ratio illa procedit de intentione amoris
 ex pte act^o uoluntatis qui ē diuina eēntia: bonus at
 quod deus creature vult non est diuina essentia. vnde
 de nibil probabit illud intendi: vlt remitti. ¶ Ad 3°
 dicendū: ꝑ intelligere & velle significant: solum act^o.
 non autem i sua significatiōne includunt aliqua ob-
 jecta: ex quo^z diuersitate possit dici deus magis vel
 minus scire: aut velle sicut circa amorem dictuz ē:
 ¶ Quartus articulus. vtrum semper magis dilili-
 gat meliora.

130 **H** quartum sic proceditur. Videlur ꝑ deus nō
 semper magis diligat meliora. manifestum ē
 enim ꝑ Christus est melior toto genere hu-
 mano cum sit deus & homo. sed deus magis dilexit
 genus humanum & Christum: q̄ dicitur Ro. viij
 Proprio filio suo non pepercit: sed pro nobis omni-
 bus tradidit illum. ergo deus non semper magis di-
 ligit meliora. ¶ Preterea angelus est melior homī.
 vnde i ps. dicitur de homine. Minuisti cum pau-
 lo minus ab angelis. sed deus plus dilexit homines
 & angelum. dicitur enīz hebre. iij. Nunq̄ angelos ap-
 prebendit: sed semen abrae apprehendit. ergo deus
 non semper magis diligat meliora. ¶ Preterea Pe-
 trus fuit melior Iohē: q̄ plus xp̄m diligebat: vnde
 dīs sciens h̄ esse v̄z interrogauit Petrus dicens:
 Simon. Jo. diligis me plus bis: sed tamen christus
 plus dilexit Iohē & Pe. v̄ enim dicit Aug. super

illud Jo. xx. Simon Jo. diligis me. hoc ipso signo Jo.
 a ceteris discipulis discernitur: non ꝑ solū eum: sed
 ꝑ plus eū ceteris diligebat. non ergo semp magis di-
 ligit meliora. ¶ Preterea melior est innocens penite-
 tecum presentia sit secunda tabula post naufragiū:
 vt dicitur h̄ie. sed deus plus diligat penitentē & inno-
 centē: quia plus de eo gaudet. dicitur. n. lu. xv. Di-
 co vobis ꝑ maius gaudium erit in ce. super vno pec-
 catore pniam agente: & super nonagintanouem iu-
 stis: qui non indl. peni. ergo deus non semper magis
 diligat meliorem. ¶ Preterea melior est iustus pre-
 scitus & peccator pdestinatus: sed deus plus dilili-
 git peccator pdestinatum: q̄ vult ei maius bonū
 scilicet v̄tā eternā. ergo deus non semper magis di-
 ligit meliora. ¶ Sed contra. vñq̄q̄ diligat sibi si-
 mile: vt pater per illud quod habetur Eccl. xiiij. Q̄e
 animal diligat sibi simile: sed in trī aliquid est meli-
 or inquantū est deo simili. ergo meliora magis dilili-
 tur a deo. ¶ 2° dīcendū: ꝑ necesse ē dicere fm p̄dic-
 ta ꝑ deus magis diligat meliora. dictuz est enim: ꝑ
 deum diligere magis aliqd n̄ bil aliud ē & ci maius
 bonum velle. voluntas. n. deī est causa bonitatis i re-
 bus: & sic ex hoc sunt aliqua meliora: ꝑ deus eis ma-
 ius bonum vult. vnde sequitꝑ ꝑ meliora plus amet.
 ¶ Ad primū ꝑ dicendum: ꝑ deus xp̄m diligat: non
 solum plus & totum humanū genus sed et magis
 & totam vñiversitatem creaturarū: q̄. s. ei maius bo-
 num voluit q̄ dedit sibi nomen qd̄ est super omne
 nomen: vt verus deus esset: nec eius excellentie de-
 perit ex hoc ꝑ deus dedit eum in mortem p̄ salutē
 humā generis: quinimo ex hoc factus est victor glo-
 riosus: factus enīm est p̄ncipatus super humānū eius
 vt dicitur Isa. ix. ¶ Ad secundum dīc: ꝑ naturā hu-
 manam assumptam a deī verbo in persona xp̄i fm
 predicta: deus plus amat & omnes angelos: & me-
 lior est maxime ratione vñionis: sed de humana na-
 tura cōmuniter eam angelice comparando: secūdū
 ordinem ad gratiam & gloriam equalitas iuenitur.
 129 cum eadē sit mēsura hominis & angeli. vt dīc Apoc.
 xx. ita tamē ꝑ quidam angeli quibusdam homini-
 bus & quidam homines quibusdam angelis p̄tum
 ad hoc potiores inueniuntur: sed quantū ad cōditio-
 nem nature angelus est melior homī. nec ideo na-
 turā humanam assumptū deus quia hominem ab-
 solute pl̄ diligenter. s. q̄ pl̄ idigebat sīc bon̄ p̄fā.
 quid preciosius dat seruo egrotanti: quod non dat
 filio lano. ¶ Ad tertium dīc: ꝑ hec dubitatio de Pe-
 tro & Iohē multiplicē solvit. Augustinus nāq̄ re-
 fert h̄ ad mīsteriū dīces. qd̄ v̄tā actiū q̄ significat
 per petrum plus diligat deus & vitam cōtēplatiū
 que significatur per Iohēm: quia magis sentit pre-
 sentis vite angustias: & restuantur ab eis liberari de-
 siderat: & ad deū h̄. contemplatiū vero vitam
 deus plus diligat: quia magis eam conseruat. non
 enim finitur simul cum vita corporis sicut vita
 actiū. quidam vero dicunt ꝑ pe. plus dilexit cbri-
 sum in mēbris. & sicut eam a xp̄o plus fuit dilectus

Vnde ei ecclesiam cōmendauit: Iohes vero plus di-
lexit Christum in se ipso: et sic etiam plus ab eo fuit
dilectus: vnde ei cōmendauit matrem. Alij vero di-
cunt q̄ incertum est quis boꝝ plus Christuz dilexit
amore charitatis: et similiter quē deus pl̄o dilexerit
in ordine ad maiorem glaz vīte eterne: led Petrus
dicitur plus dilexisse quantū ad quandā p̄optitudi-
nem vel seruoz. Jo. vero plus dilectus quantuz ad
quedā familiaritatis iudicia: que Christus ei magis
demonstrabat ppter eius iuuentutē et puritatē. Alij
vero dicunt q̄ xps plus dilexit Petrum quantū ad
excellētius donum caritatis. Iohanem vero plus
quantū ad donum intellectus. vnde simpliciter Pe-
trus fuit melior et magis dilectus. sed Iohes secundū
quid presūptuofum: tamen videtur nūl hoc dñi idī-
care: q̄ vt dicitur prover. xvij. Spirituū ponderator
est dominus et non aliud: Ad quartum dicendum
q̄ penitentes et innocentes se habent: sicut exceden-
tia et excessa: nam siue sint innocentes siue penit-
entes illi sunt melliores et magis dilecti: qui plus habet
de gratia: ceteris tamen paribus innocentia dignior
est et magis dilecta. dicit tamē deus plus gaudere de
penitente q̄ de innocentē: q̄ plerunq̄ penitentes cau-
tores humiliores et seruētores resurgunt. vnd̄ Bre-
go. dicit ibidem q̄ dux in prelio cum militem plus
dilligit: qui post fugam conuersus fortiter hostē pre-
mit: q̄ qui nunq̄ fugit nec unq̄ fortiter fecit l' alia
ratione q̄ equale donum gracie plus est comparatu
penitenti: qui meruit penam q̄ innocentē qui non me-
ruit: sicut centum marche maius donum est: si den-
tur pauperi q̄ si dentur regi. Ad quintum dō: q̄
cum voluntas dei sit causa bonitatis in rebus secundū
illud tps pensanda est bonitas eius: qui amāt
a deo secundum q̄ danduz est ei ex bonitate diuina
aliquod bonū. secundū ergo illud tempus quo pre-
destinato peccatori dandum est ex diuina volunta-
te maius bonum melior est: licet secunduz aliquod
aliud tempus sit peior: q̄ et secundū aliquod tēpus
non est nec bonus. neq̄ malus.

Questio. xxij. de iusticia et misericordia dei.

Ost considera,

tionem diuini amoris de iusticia et
misericordia eius agendum est. Et
circa hoc querunt quattuor. Pri-
mo vtrum in deo sit iusticia. Se-
condo vtrum iustitia eius veritas
dici possit. Tertio vtrum in deo
sit misericordia. Quartu vtrum in omni opere di-
sit iusticia et misericordia.

Primus articulus. vtrum in deo sit iusticia.

H̄o primū sic proceditur. Videntur q̄ in dō
non sit iusticia: iusticia enim contra tempe-
ranciam diuultur temperantia autem n̄
est in deo: ergo nec iusticia. Preterea quicun-

q̄ facit omnia pro libito sue voluntatis non secun-
dū iusticiā operatur sed sicut dicit apls ad ep̄he. j.
Deus operatur omnia secundum consiliū sue vo-
luntatis. non ergo ei iusticia debet attribui. Pre-
terea actus iusticie est redere debituz: sed deus nulli
est debitor: ergo deo non competit iusticia. Pre-
terea quicquid est in deo ē eius essentia: sed hoc non
cōpetit iusticie: dicit. n. Hoc in li. de hebdo. q̄ bonū
essentiam: iustuz: vō actū respicit. q̄ iusticia non cōpe-
tit deo. Szatra est qđ dicit i ps. Justus dominus
et iusti dilexit. Rx dō: q̄ duplex est species iusticie
Una que consistit in mutua datione et acceptio ne:
vputa que cōsistit in emptione et venditione et alijs
hū comutationibus vel cōicationibus: et hec dicit
a phō in. v ethi. iusticia commutativa vel directua
comutationū siue cōmunicationū: et hec nō cōpetit
deo: q̄ vt dicit Apostolus Roma. xi. Quis prior de-
dit illi et retribuetur ei: alia que consistit in distribuē-
do et dicitur distributiva iusticia sūm q̄ aliquis gubernator
vel dispensator dat vnicuiq̄ secundū suam di-
gnitatem. Sicut igitur ordo congruus familie: v̄l
cuiuscūq̄ multitudinis gubernate demonstrat hu-
i iusticiam in gubernante: ita ordo vniuersit̄ q̄ ap-
paret tam in rebus naturalib⁹ q̄ in rebus volun-
tarīs demonstrat dei iusticiam: vnd̄ dicit Dionisi⁹
viii. cap. de dñi. nomi. Oportet videre in hoc ve-
ram dei esse iusticiam: q̄ omnibus tribuit propria se-
cundū vniuersiūq̄ existentium dignitatem: et vni-
uersiūq̄ naturā in proprio saluat ordine et virtute.
Ad primum ergo dicendum: q̄ virtutum mora-
lium quedam sunt circa passiones sicut temperantia
circa cōcupiscentias: fortitudo circa timores et au-
dacias: mansuetudo circa fram: et huiusmodi virtu-
tes deo attribui non possunt: nisi secundū metapho-
ram: quia in deo neq̄ passiones sunt: vt supra dic-
tum est: neq̄ appetitus sensitivus in qno sunt hui⁹
modi virtutes sicut in subiecto: vt dicit philosophus a
in. iiiij. ethicoz. Quedam vero virtutes morales sc̄
circa opatiōes: vputa circa datōes et sumptus: vt iu-
sticia et liberalitas et magnificentia: que etiam non
sunt in parte sensitiva: sed in voluntate: vnde nūl
prohibet huiusmodi virtutes in deo ponere: nō
tamē circa acciones ciuiles: sed circa acciones deo
conuenientes. Reditū est eis secundū virtutes poli-
ticas dei laudaret: vt dicit philosophus in. x. ethi.
Ad secundū dicendum q̄ cū bonū intellectus sit ob-
jectum voluntatis: impossibile ē eiū vellenisi quod
ratio sue sapientie habet: que quidem est sicut lex iu-
sticie secundum quam eius voluntas recta et iusta est
vnde qđ secundū suam voluntatē facit: iuste facit: si-
cūt et nos qđ fz legē facim⁹ iuste facim⁹: s̄z nosquidē
secundū legem alicui⁹ superioris: deus autem sibi
ipsi est lex. Ad 3. dō: q̄ vnicuiq̄ debet qđ suuē.
dō autē eē suuā alicui⁹ qđ ad ip̄z ordinatur s̄c̄ suuā
est dñs et nō ecōuerso. nam liber⁹ est qđ sui causa est.
In nomine ergo debiti importat quidam ordo ex-
gentie vel necessitatis alicuius ad quod ordinatur.

Questio

Est autem duplex ordo considerandus in reb^o. vn^o quo aliquid creatum ordinatur ad aliud creatum: si cut partes ordinantur ad totum: et acc^onita ad subas: et unaqueq^e res ad suum finem: alias ordo quo omnia creata ordinantur in deum. sic igitur et debitum attendi potest duplicitate in operatione dina: aut fm qd aliquid debetur deo: aut secundu^m qd aliquid debetur rei create: et vtroq^e mō deus debitum reddit: debitum enī est deo: ut ipse in rebus id qd eius sapientia et voluntas hēt et qd suā bonitate manifestat: et secundum hoc iustitia dei respicit decetū ipsius fm quaz reddit sibi qd sibi debetur: debitū ēt alicui rei crea^{re}te qd habeat id qd ad ipsu^m ordinatur: sicut homini qd habeat manus: et qd ei alia aialia seruant: et sic etiam deus operet iusticiam: qd dat vnicuiq^e qd ei debetur secundu^m rationem sue nature et actionis: sed hoc debitum depēdet ex primo quia hoc vnicuiq^e debetur qd est ordinatum ad ipsum secundu^m ordinem diuine sapientie: et l^z deus hoc modo debitū ali^{cui} det: non tñ ipse est debitor: qd ipse ad alia non ordinatur: sed potius alia in ipsum: et ideo iusticia quā doq^e dicitur in deo condescēntia sue bonitatis: qnq^e deo retributio pro meritis. et vtruncq^e modum tangit Anselm^s dicens. Lumen punit malos iustū est: quia illorum meritis auerit. cum vero parcis malis iustū est: qd bonitati tue condescēns est. **A**d 4° dō: qd licet iusticia respiciat actū: non tñ per hoc excluditur quin sit essentia dei: qd etia^m id qd est de essentia rei potest esse principium actionis: sed bonum non semper respicit actū: qd aliquid dicitur esse bonum nō solum secundum qd agit: sed secundu^m qd in sua essentia perfectum est: et propter hoc ibi dicitur qd bonum comparatur ad iustum: sicut generale ad speciale.

Secundus articulus. Ut p*iusticia* dō sit veritas.
Hec 2° sic procedit. Vider^t q*iusticia* dei, nō sit veritas. iusticia enī est in voluntate: est. n. rectitudo voluntatis: ut dicit Anselm. veritas aut in intellectu est fm p*l̄m* in. vi. metb. l in. vi. ethi. ergo iusticia non pertinet ad veritatem. **P**reterea virtus secundum p*l̄m* in. iii. ethi. est quedam alia veritas a iusticia: non ergo veritas pertinet ad rationem iusticie. **S**ed contra est qd i p*s*. dicitur. Misericordia et veritas obuiauerunt sibi: et ponitur ibi veritas pro iusticia. **R**o dō q*veritas* consistit in adequatione intellectus et rei: sicut supra dictus est: intellectus autem qui est causa rei comparatur ad ipsam sicut regula et mensura: econuerso autem est de intellectu qui accipit scientiam a rebus: qd igitur res sunt mensura et regula intellectus: veritas consistit in hoc q*intellectus* adequatur rei: ut in nobis accidit: ex eo enim q*res* est vel non est opinio nostra et oratio vera vel falsa est: sed q*intellectus* est regula et mensura rerum: veritas consistit in hoc q*res* adequatur intellectui: sic dō artifex facere v*er* opus quadam concordat arti: sicut autem se habent artificia ad

arte: ita se habent opera iusta ad legem cui concedant iusticia i*gl̄f* dei que constituit ordinem i reb^o. b cōformen ratiō sapientie sue: que est lex eius: conuenienter vitas noiat: et sic ēt dō in nobis vitas iusticie. **A**d p*mū* ergo dō: q*iusticia* quātū ad legē regulante est in ratione vel intellectu: et quantū ad p*er*itum quo opera regulantur secundū legez ēt voluntate. **A**d secundū dō: q*vitas* illa de qua loquitur p*l̄s* ibi est quedam v^{er}itas per quā aliquis demonstrat se talem i dictis vel factis qualis est: et sic consistit i cōformitate effectus ad causam et regulam si cicut de veritate iusticie dictum est. o

Tertius articulus. Ut p*misericordie* cōpetat dō.

Hec tertium sic procedit. Vider^t q*misericordia* deo nō cōpetat. Misericordia n. est spēs tristicie: ut dicit Dam. s^z tristitia non ē in deo: ergo nec misericordia. **P**reterea misericordia est relaxatio iusticie: sed deus non pōt pretermittere id qd ad iusticiā suā pertinet. dō. n. ii. ad Thib. i. Si nō credimus ille fidelis permanet scip̄su negatū non pōt negaret aut selpz: ut dicit glo. ibidē si dicta sua negaret: ergo misericordia deo nō cōpetit. **L**5 contra est qd dō in p*s*. Misericordia et misericors dominus. **R**o dō: q*misericordia* est deo maxime attribuenda tamē secundū effectum nō secundū passionis affectum: Ad cuius sevidēciā considerandū est: q*misericors* dicitur: aliquis quasi habens miserum cor. q*r*. s*a*fficitur ex miseria alterius p*tristiciā* ac si esset eius propria miseria: et ex hoc sequitur q*operetur* ad depellendam miseriā alterius sicut misericordia propria: et hoc est misericordie affectus. tri^astari ergo de miseria alterius non competit deo: sed repellere miseriā alterius hoc maxime ei competit: ut per miseriā quēcunq^e defectum intelligam^t: defectus autem non tolluntur nisi per alicuius bonitatis perfectionem: p*rima* autē origo bonitatis dō est ut supra ostensum est: Sed considerandum est q*clariri* perfectiones rebus pertinet quidem et ad bonitatem diuinam: et ad iusticiam: et ad liberalitatem et misericordiam: tamē secundum aliam et tallam rationē. cōmunicatio. n. p*fectionū* abolute considerata pertinet ad bonitatem: ut supra ostensum est: sed in quantum perfectiones rebus a deo dantur secundū carum proportionem pertinet ad iusticiam: ut dicū est supra: inquantū vero nō attribuit rebus perfectiones propter utilitatem suam: sed solum propter bonitatem suam: pertinet ad liberalitatem: inquantū vero perfectiones date rebus a deo omnes defectum expellunt: pertinet ad misericordiam: **A**d primū igitur dō: q*objecto* illa procedit de misericordia quantum ad passionis affectum. **A**d secundū dō: q*dō* misericorditer agit: non quidem cōtra iusticiam suam faciendo: sed aliquid supra iusticiam operando: sicut si alicui cui debentur centum denarij: aliquis ducentos det: de suo tamē:

non contra iusticiam facit: sed liberaliter vel misericorditer operatur: et similiter si aliquis offendat in se commissam remittat. qui enim aliquid remitteret quodammodo donat illud. vnde ap's remissionem donationem vocat ephe. v. Donare inuicem sicut et Christus vobis donauit. ex quo patet quod misericordia non tollit iusticiam: sed est quedam iusticie plenitudo: unde dicitur Iacob. iiij: quod misericordia super exaltat iudicium.

Quartus articulus. Videlur in omnibus operibus dei sit misericordia et iusticia.

H Quartum sic proceditur. Videlur quod non in omnibus dei operibus sit misericordia et iusticia. Quedam enim opera dei attribuiuntur misericordie ut iustificatio imperii. Quedam vero iusticie: ut damnatio impiorum. vnde dicitur Ja. ii. Iudicium sine misericordia fieri ei qui non fecerit misericordiam. non ergo in omni opere dei appetit misericordia et iusticia. **P**reterea Ap's ad Roma. xv. conversionem iudeorum attribuit iusticie et veritati. conversionem autem gentium misericordie. ergo non in quolibet opere dei est iusticia et misericordia. **P**reterea multi iusti in hoc mundo affliguntur: hoc autem est iniustum: non ergo in omni opere domini est iusticia et misericordia. **P**reterea iusticie est reddere debitum: misericordie autem subleuare miseriham: et sic tam iusticia quam misericordia aliquid presupponit in suo opere: sed creatio nihil presupponit: ergo in creatione non est neque misericordia nec iusticia. **S** contra est quod dicit in ps: Omnes viae domini misericordia et veritas. **R**espondeo dicendum quod necessitate est quod in quolibet opere dei misericordia et veritas inueniantur: si tamen misericordia pro remotione vniuersius defectus acceptatur: quis non omnis defectus proprio possit dici miseria: sed solum defectus rationalis nature: quam conuenit esse felicem nam miseria felicitati opponitur. huius autem necessitatis ratio est quia cum debitum quod ex diuina iusticia redditur sit vel debitum deo vel debitum aliui creature: neutrum potest in aliquo opere dei permitti. non enim potest facere aliquid deus quod non sit conueniens sapientie et bonitati ipsius secundum quem modum diximus: aliquid esse debitum deo: similiter etiam quicquid in rebus creatis facie secundum conuenientem ordinem et propositiones facit: in quo consistit ratio iusticie: et sic oportet in opere domini esse iusticiam: opus autem diuine iusticie semper presupponit opus misericordie: et ideo fudatur creature enim non debetur aliquid nisi propter aliquid in eo preexistens: vel preconsideratum et rursus si illud creature debetur: hoc erit propter aliquid prius: et cum non sit procedere in infinitum: oportet deuenire ad aliquid: quod ex sola bonitate diuine voluntatis dependeat: que est ultimus finis reporte si dicamus quod babere manus debitum est homini propter animam rationalem: anima vero rationalem babere ad hoc quod sit homo: hominem vero

esse propter diuinam bonitatem: et sic in quolibet opere domini appareat misericordia quartu[m] ad primam rationem: cuius virtus salvatur in omnibus consequentibus: et etiam vehementius in eis operatur. sicut causa prima uerbenetius fuit quam causa secunda: et propter hoc etiam ea que alicui creature debentur deus et habundantia sue bonitatis largius dispensat quam exigat proportionem ref. Minus enim est quod sufficeret ad conseruandum ordinem iusticie: quam quod diuina bonitas confert que omnem proportionem creature excedit. **A**d primum ergo dicendum: quod quedam opera attribuiuntur iusticie et quedam misericordie: quia in quibusdam vehementius apparet iusticia: in quibusdam misericordia: et tamen in damnatione reproborum apparet misericordia: non quidem totaliter relaxans: sed qualiter alleuians dum punit circa dignitatem: et in iustificatione impiorum apparet iusticia dum culpas relaxat propter dilectionem quam tamen ipsi misericorditer ifundit: sicut de Magdalena legitur luce. vii. ca. Dimissa fuit ei paccata multa: quoniam dilexit multum. **A**d secundum dicendum: quod iusticia et misericordia dei apparet in conuersione iudeorum et gentium: sed alia ratio iusticie apparet in christi iudeoz que non apparet in conuersione gentium sicut quod saluator sunt propter promissiones patribus factas. **A**d tertium dicendum: quod hoc etiam quod iusti puniuntur in hoc mundo apparet iusticia: et misericordia in christum per huiusmodi afflictiones: alia levula in eis purgantur et ab effectu terrenorum in deum magis exigunt: secundum illud Grego. Mala que in hoc mundo nos premunt ad deum nos ire compellunt. **A**d quartum dicendum: quod licet creatio non persupponatur aliquid in rerum natura: presupponit tamen aliquid in dei cognitione: et secundum hoc etiam saluator ibi ratio iusticie in christum res in esse producitur. secundum quod conuenit diuine sapientie et bonitati et saluator quodammodo ratio misericordie in christum res de non esse in esse mutatur. **Q**uestio vigesima secunda de prouidentia dei.

Consideratis

autem bis que ad voluntatem absolute pertinent: procedendum est ad ea que respiciuntur intellectum et voluntatem busus atque prudentia quod respectu oium. **P**redestinatio vero et reprobatio et que ad hec consequuntur respectu hominum sparseriter in ordinem ad eternam salutem: nam et post morales virtutes in scia morali consideratur prudentia ad quam prouidentia pertinet vix. **C**irca prouidentiam atque dei queruntur quatuor. **P**rimo utrum deo conueniat prouidentia. 2o utrum omnia diuine prouidentie subsint. **T**ertio utrum diuina prouidentia immediate sit de omnibus. Quarto utrum prouidentia diuina imponat necessitatem rebus praecessis.

Questio

prīmū articulus. Utrū pūudentia deo cōueniat.

Ad prīmū sic proceditur. Videlur q̄ pūudentia deo non cōueniat. pūudentia enim sūmū tūlūm est pars prudentie; prudentia q̄t cum sit bene cōsiliatiua sūmū pūmū in. vi. etbi. deo cōpetere non pōt qui nullum dubium habet vnde cōsiliari oporteat: ergo pūudentia deo n̄ cōpetit. **P**reterea quicquid est in deo ē eternū: s̄z pūudentia non est aliquid eternū: est enīz circa exsistētia que non sunt eterna secundum dām. ergo pūudentia non est in deo. **P**reterea nullum compositū est in deo: sed pūudentia videtur esse aliquid compositū: q̄ i cludit in se voluntatē et intellectū: ergo pūudentia nō ē in deo. **S**ed cōtra est q̄d dicitur sap. xliij. Tu autē pater gubernas omnia pūudentia. **R**ūndeo dīcendum: q̄ necessē est ponere pūudentia in dō. Om-

ne enim bonū q̄d ē in rebus a deo creatū est: vt su
pra ostēsum est: In rebus autē inuenit bonū nō
solum quantū ad substantiā rez: sed et̄ quantū ad
ordinem carū in finē et̄ precipue in finē ultimū q̄ ē
bonitas diuina: vt supra habitū ē: hoc igitur bonū
ordinis in rebus creatis existens a deo creatū est: cu
autē deus sit causa rez per suū intellectū: et̄ sic cui
libet sui effectus oportet rationē in ipso preexistere
vt ex superioribus pater: necessē est q̄ ratio ordinis
rerum in finē in mente diuina p̄existat ratio autē
ordinādōz in finē proprie pūudentia est. Est. n.
principalis pars prudentie ad quam alle due partes
ordinantur. s. memoria p̄teritoruz: et̄ intelligentia p̄
sentium: p̄out ex preteritis memoratis et̄ presenti
bus intellectis conjectaramur de futuris pūidenti
dis. Prudētia autē propriū est secundum pūmū in
vi. ethico. ordiate alia i finez siue respectu ipsius si
cū dicitur homo prudēns qui bene ordinat actus su
os ad finē vite sue: siue respectu aliorum sibi sub
sectorum in familiā vel cluitate vel regno secundū
quem modum dicitur. Matth. xliij. Fidelis seruus
et̄ pru. quem constituit dō. super famili. snam. secun
dum quem modum prudentia vel pūudentia deo
conuenire potest. nam in ipso deo nihil est in finē
ordinabile: cum ipse sit finis ultimus: ipsa igitur ra
tio ordinis rerum in finē pūudentia in deo no
minatur vnde Boe. iiiij. de consola. dicit: q̄ pūi
dentia est ipsa diuina ratio in summo omnium prin
cipiū constituta que cuncta disponit. Dispositio autē
potest dici tam ratio ordinis rerum in finē q̄z ra
tio ordinis partium in toto. **A**d prīmū ergo dīcendū:
q̄ secundum pūmū in vi. ethico.: prudentia pro
prie est p̄ceptua eoz de quibz cubulia recte cōsi
lliatur et̄ sinefis recte iudicat. vnde licet coonsiliari
non competit deo secundum q̄ consilium est inqui
sitionē d̄ rebz dubijs. tñi p̄cipere d̄ ordinādōz i finez q̄z
recte rationē h̄z: competit deo: sūmū illud pres. **P**re
ceptū posuit et̄ non p̄teribz. et̄ secundum hoc com
petit deo ratio prudentie et̄ pūudentie. Q̄uis etiam
dici possit: q̄ ipsa ratio rerum agendarum consilium

in deo dicitur: non propter inquisitionem: sed propter
rectitudinem cognitionis ad quam consilliantes
inquirendo perueniunt. vnde dicitur ephe. i. Qui
operatur omnia secundum consilii voluntatis sue.
Ad secundum dicendum: q̄ ad curam duo perti
nent scilicet ratio ordinis que dicitur pūudentia et̄
dispositio: et̄ executio ordis que dicitur gubernatio:
quorum prīmū est eternū: sūmū temporale. **A**d
tertium dīcendum q̄ pūudentia est in intellectu
sed presupponit voluntatem finis nullus enim preci
pit de agendis propter finem. nisi velit finem. vnde
presupponit et̄ pūudentia virtutes morales per quas
appetitus se habet ad bonum: vt dicitur in. vi. etbi.
et̄ ramen si pūudentia ex equali respiceret volunta
tem et̄ intellectum diuinum: hoc esset absq̄ doctrinē
diuine simplicitatis: cum voluntas et̄ intellectus
in deo sint idem: vt supra dictum est.:

Secundus articulus. Utrum omnia sint subiecta
diuine pūudentie.

Ad secundum sic proceditur. Videlur q̄ non
omnia sint subiecta diuine pūudentie. nū
lum enim pūousum est fortuitū: si ergo om
nia sunt pūousa a dō nibil erit fortuitum: et̄ sic perit
casus et̄ fortuna quod est contra cōmūnem opinio
nem. **P**reterea omnis sapiens pūosor excludit
defectum et̄ malum: q̄tum potest ab his quorum cu
ram gerit. videmus autem nulla mala in rebus esse
aut igitur deus non potest ea impedire: et̄ sic non est
omnipotens aut non d̄ omnibus curā habet. **P**re
terea que ex necessitate eueniunt pūudentiam seu
prudentiam non requirunt: vnde secundum pūmū. i
vj. ethicorum prudentia est recta ratio contingentia
de quibus est consiliz̄ et̄ electio. cum igitur multa i
rebus ex necessitate eueniāt non omnia pūudentie
subdūntur. **P**reterea quicubz dīmittitur sibi nō
subest pūudentia alicuius gubernantie: sed homi
nes sibi p̄s dīmittuntur a deo secundū ilud eccl.
xv. deus ab initō constituit hominem et̄ reliquit cu
in manus consilij sui et̄ specialiter mali: sūmū illud Di
missit illos secundum desideria cordis cori. non ig
itur omnia diuine pūudentie subsunt. **P**reterea
apl̄s. i. cor. ix. dicit: q̄ non est deo cura de bobz: et̄ ca
dem ratio ne de alijs creaturis irrationalibus non
igitur omnia subsunt diuine pūudentie. **S**ed cō
tra ē q̄d dicitur sap. viij. de diuina sapientia. q̄ ati
git a fine vñq̄ ad finē fortit̄ et̄ dispo. o. sua. **R**ūndo
dīcendum q̄ quidam totaliter pūudentiam nega
uerunt: sicut Democritus et̄ epicuri ponentes mun
dum factum esse casu: Quidam vero posuerunt in
corruptibilia tantum pūudentie subiacere: cor
ruptibilla s̄o non s̄z individua sed solum secundū
spēs sic. n. i corruptibilia s̄t: ex q̄ pōsa d̄ Job. xxij.
ca. Nubes latibuluz eius et̄ circa cardinez celi pam
bulat neq̄ nostra considerat. A corruptibz autē
generalitate exceptis rabymosi homines propter

splendorem intellectus quo participat in alijs autem
 individualibus corruptilibus alioꝝ opinionem est se
 curus. Sed necesse est dicere omnia diuine prouid
 entie subiacere non in yniuersali tantum: sed etiam
 in singulari: quod sic patet: cum enim omne agens
 agat propter finem: tantum se extendit ordinatio ef
 fectuum in finem: q̄tū se extendit cālitas primi agē
 tis. Ex hoc enim contingit in operibus alicuius agē
 tis aliquid prouenire non ad finem ordinatum: quia
 effectus ille consequitur ex aliqua alia causa præter
 intentionē agentis. Causalitas autem dei qui est pri
 mū agens se extense extēdit usq; ad oīa entia non so
 lū q̄tū ad p̄ncipia spei: s̄z et q̄tū ad individualia p̄nci
 pia: non soluz i corruptibilium: sed etiam corrupti
 biliū: ynde necesse ē omnia que habent quocunq;
 modo esse ordinata ē a deo in finem: secūdum illud
 apli ad ro. xiiij. Que a deo sūt ordinata sūt. Lū ergo
 nihil aliud sit dei p̄uidentia q̄ ratio ordinis rerum
 in finem: vt dictum est: necesse est omnia in quaūtum
 participant de esse intantum subdi diuine p̄uidē
 tie similiter etiam supra ostensum est: q̄ deus om
 nia cognoscit et yniuersalia et particularia: et cuī co
 gnitio eius coparetur ad res sicut cognitio arti ad
 artificiata: vt supra dictuz ē: necesse est omnia sup
 ponantur suo ordinis: sicut omnia artificiata subdu
 tur ordini artis. Ad primū ergo dicendum: q̄ ali
 ter est de causa yniuersali et de ea particulari. ordi
 nem enim cause particularis aliquid potest exire nō
 autem ordinem cause yniuersalis: non enim subdu
 citur aliquid ab ordine cause particularis nisi per
 aliquam aliam cām particularēm impeditēm: sic
 lignum impedit a combustionē per actionē aque:
 ynde cum omnes cause particularēs concludātur
 sub yniuersali causa: impossibile ē aliquem effectū
 ordinem cāe yniuersalis effugere. Inquit igitur
 aliquis effectus ordinem alicuius cause particularē
 effugit: dicit ē casē vel fortuitū respectu cause par
 ticularis: sed respectu cause yniuersalis a cuius or
 dine subtrahit non potest: dicitur esse prouisuz: sicut
 et concursus duorum seruorum h̄z sit casualis q̄tū
 ad eos: ē tamen prouisus a domino qui eos scienter
 sic ad vnum locum mittit: vt vnu de alio nesciat.
 Ad 2° dō. q̄ alit dō est qui habet curam alicui
 particularis et de prouisore yniuersali: quia prouisor
 particularis excludit defectum ab eo quod eius cu
 re subditur quaūtum potest: sed prouisor yniuersalis
 permittit aliquem defectus in aliquo particulari ac
 cidere: ne impeditur bonum totius: ynde corrupti
 ones et defectus in rebus naturalibus dicuntur ē
 contra naturam particularēm: sed tamen sunt de in
 tentione nature yniuersalis in quaūtum defectus vni
 cedit in bonum alterius vel etiam totius yniuersi.
 nam corruptio vni ē generatio alterius p̄ quā spēs
 conseruatur: cum igitur deus sit yniuersalis prouis
 or totius entis ad ipsius prouidentiam pertinet: vt
 permittat quosdam defectus ē in aliquibus particu
 laribus rebus: ne impeditur bonum yniuersi per

sectum. Si enim omnia mala impeditur multa
 bona decessent yniuersorū non enī esset vita leonis si
 non esset occisio animaliū: nec esset paciētia martyriū
 si non esset persecutio tyrānorū: ynde dicit Augu
 stinus in encb. Deus omnipotēs nullo mō sineret malum
 aliquod esse in operibus suis nisi usq; adeo cēt om
 nipotēs et bonū ut benefaceret ēt de malo. Ex dua
 bus at rationib; quas nūc soluimus videntur moti
 fuisse q̄i diuine prouidentie subtraxerūt corrupti
 biliū in quibus inueniuntur casualia et mala. Ad
 3°: dicendum q̄ homo nō est institutor nature: s̄z vti
 tur in operibus artis et virtutis ad suum usum re
 bus naturalibus: ynde prouidentia humana non se
 extendit ad necessaria: que ex natura prouenit ad
 que tamen se extendit prouidentia dei qui est actor
 nature: et ex hac ratione videntur moti fuisse qui cur
 sum reū naturalium subtraxerūt diuine prouidentie
 attribuentes ipsum necessitatē materie ut democritus
 et alij naturales antiqui. Ad quartum dicēdū
 q̄ in hoc quod dicitur: dum hominē sibi reliquissē
 non excluditur a digna p̄uidētia: sed ostenditur
 q̄ non prefigitur ei virtus operatiua determinata
 ad ynum sicut rebus naturalibus: q̄ aguntur tantū
 quasi ab altero directe in finez nō autē seipsa agūt
 quasi se dirigentia in finim: vt creature rationales
 per li. ar. quo consiliātūr et eligunt: ynde signanter
 dicit. In manu consiliū sui. Sed quia ipse actus li. ar.
 reducitur in deum sicut in causam: necesse est vt ea
 que ex libero arbitrio flūt diuine p̄uidētē sub
 dantur: prouidentia enī hominis cōtinetur sub p̄
 uidētia dei sicut causa particularis sub causa yni
 uersali hominū et iustorum quodaz excellentiori
 modo deus habet p̄uidētiaz q̄ ipiorum: inquantuz
 non permitit circa eos euenire aliquid: quod fina
 liter impedit salutem eorū: nam diligentibus deus
 omnia cooperantur in bonū: vt dicit ro. viii. sed ex
 hoc ipso q̄ ipios non retrahit a malo culpe: dicitur
 eos dimittere non tamen ita quod totaliter ab eius
 p̄uidētia excludantur: alioquin in nihilum decide
 rent: n̄li per eius p̄uidētiam conseruarentur. Et
 ex hac ratione videntur moti fuisse Tullius qui res
 humanas de quibus consiliātūr diuine p̄uidē
 tie subtraxit. Ad 5° dicendum: q̄ quia creatura
 rationalis h̄t p̄ li. ar. dominuz suis actus et dicitū ē: d
 speciali quodāmodo subditur diuine p̄uidētia: vt i 2 0
 scilicet ei imputetur aliquid ad culpan vel ad merito
 būtum: et reddatur ei aliquid vt pena vel premium: et i 5 5 4
 q̄tū ad hoc curaz dei apo. a bobō remouit. non ta
 men ita q̄ individualia irrationalia creaturaz ad dei p̄
 uidētia non p̄incant: vt rabi Moyses estimauit.
 Tertius articulus. Utrū de immediate omnibus
 p̄uidētate.

H 5° sic proceditur: videntur q̄ deus non in
 mediate omnibus p̄uidētate. Quicquid enī
 est dignitatis deo est attribuendum: sed ad
 dignitatem alicuius regis pertinet q̄ habeat mini
 stros: quibus mediatis substantiis suis p̄uide
 f

Questio

at ergo multo magis de^o non immediate omnibus puidet. ¶ Preterea ad puidetiam pertinet res in finem ordinare, finis at cuiuslibet rei est eius perfectio et bonum, ad qualibet autem causam pertinet effectus suum prout cere ad bonum; quilibet igitur causa agens est causa effectus, prudenter. si igitur deus omnibus immediate puidet: subtrahunt oes cause secundum. ¶ Preterea Augustinus dicit in encyclia, quod melius est quedam nescire quam scire ut vilia, et id dicere plus in. xij. metha, sed omne quod est melius deo est attributum, quod deus non habet immediate prudenterias quorundam viliorum et mortium. ¶ Sed contra est quod dicit Iob. 34. quem constituit alium super terram: aut quem posuit super orbem quem fabricatus est: super quo dicit Gregorius. Nunquam per seipsum regit per seipsum condidit. ¶ Respondeo deo dicitur, quod ad puidetiam duo pertinet, scilicet ratio ordinis rerum puerarum in finem et executio huius ordinis que gubernatio dicitur. Quantum igitur ad primum horum de immediate oib[us] puidet qui in suo intellectu b[us] rationem oium est mortuum: et quascunq[ue] casas aliquibus effectibus pertinet dedit eis virtutem ad illos effectus producendos: unde 05 quod ordinem illorum effectuum in sua ratione prehabuerit. Quotum autem ad finem sunt aliqua media dñe prudenterias: quod infraiora gubernat per superioria non per defectum sue virtutis sed per abundantiam sue bonitatis: ut dignitatem calamitatem et creaturam coiceat: et finis hoc excluditur opinio Platonis quam narrat Gregorius. Nisi ergo triplicem puidetiam ponentis quaz prima est summa dei qui primo et principaliter puidet rebus spiritualibus et consequenter toti mundo quantum ad genera species et casas universalis. Secunda vero prudenteria est qua puidetur singularibus generabilibus et corruptibilium: et hanc attribuit dñs: qui circumscendit celos, et substantias separatis que mouent corpora celestia circulum. Tertia vero puidetia est rex humanorum quam attribuebat demonibus quos Platonici ponebant medios inter nos: et deos ut narrat Augustinus. vii. de ciuiis dei. ¶ Ad primum ergo dicendum: quod habere ministros executores sue prudenterias pertinet ad dignitatem regis sed quod non habet rationem eorum que per eos agenda sunt: est ex defectu ipsius: omnis. in scia operativa tanto perfectior est quanto magis particularia considerat in quibus est actus. ¶ Ad secundum dicendum: quod per hoc quod deus habet inmediate prudenterias de rebus omnibus non excluditur cause secundae que sunt executrices huius ordinis: ut ex supradictis patet. ¶ Ad tertium dicendum: quod nobis melius est non cognoscere mala et vilia quantum per ea impeditur a consideratione aliquorum meliorum: qui non possimus simul multa intelligere et inceptum cogitato malorum querit interdum voluntatem in malum: sed non habet locum in deo: qui simul oia uno intuitu videt et cuius voluntas ad malum flecti non potest.

Quartus articulus. Ut puidenteria rebus pueris necessitatem iponat.

Hoc quartum sic proceditur. Ut quod diuina prudenteria necessitatem rebus pueris imponat.

Omnis enim effectus qui habet aliquam causam per se quam est vel fuit ad quam de necessitate sequitur prouenit ex necessitate ut philosophus probatur. vi. meta. sed prudenteria deus cum sit eterna preexistit et ad eam sequitur effectus de necessitate. Non enim potest diuina prudenteria frustrari: ergo prudenteria diuina necessitate rebus pueris imponit. ¶ Preterea unusquisque prouisor stabilitas opus suum inceptum potest ne deficit. sed deus est summe potens: ergo necessitas firmata rem rebus a se prouisus tribuit. ¶ Preterea Boethius dicit. iiii. de coniunctione. quod fatum ab immobilibus prudenterias proficiscens exordiis actus fortunasque hominum indissolubili causarum connexione astringit. vide ergo quod prudenteria necessitatem rebus pueris imponat. ¶ Sed contra est quod dicit Dionysius. c. d. vi. non quod corrumperet naturam non est prudenteria. hoc autem haec quarundam rerum natura quod sunt contingentia. non igitur diuina prudenteria necessitatem rebus imponit contingentiam excludens. ¶ Respondeo deo dicitur. quod puidetiam divinam quibusdam rebus necessitate ipso: non at oib[us] ut quod crediderunt. Ad puidetiam. non pertinet ordinare res in finem. post bonitatem autem diuinam que est finita rebus separatus: principale bonum in ipsis rebus existens est perfectio universalis: que quidem non est si non oes gradus essendi inuenientur in rebus. unde ad diuinam puidetiam pertinet omnes gradus entium puderere: et idcirco quibusdam effectibus perparuit causas necessarias ut necessario inuenientur quibusdam vero causas contingentes ut inuenientur contingentes finis conditionem. prius etiam. ¶ Ad primum ergo dicitur. quod effectus diuinae puidenterie non solus est in aliqd inuenire quocunque modo: sed aliqd inuenire vel contingenter vel necessario: et ideo evit infallibiliter et necessario: et cuenit contingenter quod diuinae puidenterie ratione et necessario: et cuenit contingenter. ¶ Ad secundum dicitur. quod in hoc est immobilis et certus dñe puidetie ordo: quod ea que ab ipso puidetur cueta cuenit eo modo quod ipse puidet siue necessario siue contingenter. ¶ Ad tertium dicitur. quod indissolubilitas illa et imutabilitas quam Boethius tangit pertinet ad certitudinem puidenterie: que non difficit a suo effectu a modo inueniendi que puidet: non at pertinet ad necessitatem effectuum: et considerandum est quod necessarium et contingenter ppe sequuntur ens inceptum huius. unde modus contingenter et necessitatis cadit sub puerione dei: qui est universalis pueris totius entis: non at super puerione aliquip particularius prouisor.

Questio. xxiiij. de predestinatione.

Ost considerati onem diuinae prudenterie agendum est de predestinatione. Et circa predestinationem queruntur. viij. ¶ primo utrum deo conueniat predestinatione. Secundo quid sit predestinatione: et tertio utrum ponat aliquid in predestinato. ¶ Tertio utrum deo con-

XXIII

petat reprobatio aliquorum hominum. ¶ 4º de cōparatione p̄destinationis ad electionē. vtrum s̄. predestinati eligatur. ¶ 5º vtrū merita sunt causa vel rō p̄destinationis vel reprobationis aut electionis.

¶ 6º de certitudine p̄destinationis: vtrū. s̄. p̄destinati infallibiliter saluentur. ¶ 7º vtrū numerus p̄destinatoꝝ sit certus. ¶ 8º vtrꝫ p̄destinationis possit iuuari precibus sanctoꝝ.

Prīm⁹ arti. vtrꝫ hoīes p̄destinentur a deo.

139 **H**ab̄ prīmū sic p̄ceditur. Uidetur q̄ hoīes n̄ p̄destinentur a deo: dicit. n. Dam. in. h. lib. Oportet cognoscere q̄ omnia quidē p̄ cognoscit deus: non ante omnia p̄determinantur: p̄cognoscit enim ea que in nobis sunt non autem p̄determinantur ea: sed merita et demerita humana sunt in nobis inq̄sumus nostroꝝ actuum dñi per li. ar. Ea q̄que pertinent ad meritum vel demeritum non p̄destinentur a deo: et sic hominum p̄destinationis tollit.

135 136 ¶ Preterea oēs creature ordinantur ad suos fines per diuinam prouidentiam: vt supra dictum est: s̄. alie creature non dicuntur p̄destinari a deo. ergo nec homines. ¶ Preterea angeli sunt capaces beatitudinis sicut et homines: sed angelis non competit p̄destinari: vt videtur cum in eis nunq̄ fuerit miseria: p̄destinationis aut̄ est propositū miserēdi: vt dicit Aug. ergo homines non p̄destinentur. ¶ Preterea beneficia hominibus a deo collata per. f. s. vi. ris sanctis reuelantur secundum illud ap. i. cor. i. ii. Nos autem nō spūm būlū mūdi accepimus. sed spiritum qui ex deo ē: vt sciamus que a deo donata s̄ nobis. si ergo homines p̄destinarentur a deo cum p̄destinationis sit dei beneficiū ē et p̄destinationis nota sua p̄destinationis: quod p̄ esse fallum. ¶ Sed alia ē quod dicitur ro. viii. Quos p̄destinavit bos et vo. R̄ndeo dō. q̄ deo conueniens est homines p̄ destinare: omnia enim diuine prouidentie subiacet

137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612</

Questio

vernatis actiue autem est in gubernante: vnde manifstum ē ꝑ predestinationē quēdam ratio ordinis aliquorum in salutem eternam in mente diuina existēt. Executio at̄ his ordinis ē passiue quidē in predestinationē: actiue autem ē in deo. Est autem executio predestinationis vocatio & magnificatio secūdum illud ap̄. ad ro. viii. quos p̄destinauit bos & vo. & q̄s vocauit bos magnifi. Ad primum igitur dicēdū ꝑ actiones in exteriōrem materiam transeuntē in 276 ferunt ex se passionem vt calefactio & secatio: non autem actiones in agente manentes: vt sunt intelligere & velle vt supra dictum est: & talis actio ē predestinationē: vnde predestinationē non ponit aliquid p̄ destinato. sed executio eius que transit in exteriōres res ponit in eis aliquem effectum. Ad secundum dicendum. ꝑ destinatio aliquando sumitur p̄ reali missione alicuius ad aliquem terminum. & sic destinatio non ē nisi eius quod ē: alio modo sumitur destinatio promissione quā aliquis mente concipit sīm quod dicimus destinare qđ mente firmiter proponimus: t̄ h̄ sc̄do mō dicitur. iij. macha. vij. c. quod eleazarus destinauit nō admittere illicita ppter vite amorem: & sic destinatio potest ē: cius quod non ē: tamē predestinationē ratiōne antecessionis quā importat: potest esse eius quod non est qualitercumq; eius destinatio sumatur. Ad tertium dicendū ꝑ duplex ē preparatio quedam patientis vt patiaturz hec preparatio ē in p̄parato: quedā alia est agentis vt agat & hec ē in agente: & talis preparatio ē predestinationē prout aliquid agens per intellectum dicitur se preparare ad agendum inq̄stum preconcipit rationem operis fiendi: & sic deus ab eterno preparauit predestinationē concipiens rationem ordinis aliquorum in salutem. Ad quartum dicendum ꝑ ḡa non ponit in diffinitione predestinationis quasi aliquid preexistens de eēntia cius: sed inq̄stum predestinationē importat respectum ad gratiam vt cause ad effectū & actus ad obiectum: vnde non sequitur ꝑ predestinationē sit aliquid temporale.

Tertius articulus. Uidetur ꝑ deus nullū boiem reprobet.

Ad tertius sic procedit. Uidetur ꝑ deus nullū hominē reprobet: nullus enī reprobat quem diligat: sed deus omnē boiem diligat secundum illud sap. xj. Diligis omnia que sunt & nihil odisti eorum que fecisti. ergo deus nulluz boiez reprobat. Prterea si deus aliquem hominem reprobat: oportet ꝑ sic se h̄eat reprobatio ad reprobatos: sicut predestinationē ad predestinationatos: sed predestinationē est causa salutis predestinationatum: ergo reprobatio erit causa perdictionis reprobatorum: hoc at̄ est falsuz: dicitur enim Os. xlii. Perditio tua israel ex te est tantummodo ex me auxilium tuum: non ergo deus aliquem reprobat. Prterea nulli debet imputari quod vitari non potest: sed si deus aliquē reprobat: non potest vitare quin ipse p̄creat. dicit enim eccles. vii. Considera opera dei ꝑ nemo possit

corrigē quēm ipse despererit. ergo non esset hominibus imputandum ꝑ pereant. hoc autem ē falsum: nō ergo deus aliquem reprobat. Sed contra ē quod dicitur mala. l. Jacob. dilexi: Esau autes; odio habui. Respondeo dicendū ꝑ deus aliquos reprobat. dictum enim est: supra ꝑ predestinationē est ps prouidentie: ad prouidentiam autem pertinet permittere aliquem defectum in rebus que prouidentie subdūtur: vt supra dictum ē: vnde cum per diuinam p̄i dentiam homines in vitam eternam ordinentur partim etiam ad diuinam prouidentiam vt permittat alii quos ab isto fine desicere. & hoc dicitur reprobare: sic igitur sicut predestinationē est pars prouidentie respectu eorum qui diuinitus ordinantur in eternam salutem: ita reprobatio est pars prouidentie respectu illorum qui ab hoc fine decidunt. vnde reprobatio non nominat presciām tantum: sed aliquid addit̄ secūdū rationē: sicut & prouidentia: vt supra dictum ē: sicut enim predestinationē includit voluntatē conferendi gratiam & gloriam: ita reprobatio includit voluntatem permittendi aliquem cadere in cul- pam & inferendi damnationis penam pro culpa. Ad primum ergo dicendū: ꝑ deus omnes homines diligit: & etiam omnes creature: inquitum eminibus vult aliquid bonum: non tamen quodcumq; bonum vult omnibus: inq̄stum igitur quibusdā nō vult hoc bonum quod ē vita eterna dicitur eos habere odio vel reprobarē. Ad secundū ꝑ dicendum: ꝑ aliter se habet reprobatio in causando p̄p̄ destinationē. nam p̄destinationē ē causa & cius qđ expēctatur in futura vita in predestinationē. s. glorie & cius qđ p̄cipitur in p̄st. s. gracie. Reprobatio vero non ē causa cius quod ē in p̄st. s. culpe: sed ē causa derelictionis a deo: est tamen causa eius quod redditur in futuro. s. pene eternū. sed culpa p̄venit ex libero arbitrio ei⁹ qui reprobatur & a grā deseritur & secundum hoc verificatur dictum p̄p̄bete. s. perditio tua isti. Ad 3° dō. ꝑ reprobatio dei non subtrahit aliquid de potētia reprobat. vnde cū dicitur ꝑ reprobatus non potest gratiam adipisci: non ē hoc 92 b intelligendū secundum impossibilitatem absolutaz 158 sed f3 ipossibilitatē aditōatā: sicut supra dictū est: i. 22a ꝑ p̄destinationē necesse est saluari necessitate aditōnata que non tollit libertatem ar. vnde licet aliquis nō possit gratiam adipisci qui reprobatur a deo: tamē ꝑ in hoc peccatum vel illud labatur ex ciusli. arb. contingit: vnde & merito sibi imputatur in culpam. Quartus articulus. Ultrum predestinationē eligantur a deo.

Ad quartū sic procedit. Uidetur ꝑ predestinati non elegantur a deo: dicit enim Diony. iii. c. de diuī. no. ꝑ sicut sol corporeus nō elī a gendo omnibus corporibus lumen immittit ita & de arg. us suam bonitatem: sed bonitas diuina communī 118 catur precipue aliquibus secūdū participationem ḡe & glorię: ergo deus absq; electione gratiā & gloriam

communicat: quod ad predestinationem pertinet.
Preterea electio est ex quo sunt: sed predestinationis ab eterno est etiam ex quo non sunt: ergo predestinationis aliqui absque electione. **P**reterea electio quādam dicitur electionem importat: sed deus vult omnes homines salvos fieri: ut dicitur i. Thess. 1. ergo predestinationis est preordinatio homines in salutem est absque electione. **S**ed contra est quod dicitur ephe. 1. c. legit nos in ipso anno mundi constit. **R**espondeo dicendum: quod predestinationis secundum rationem presupponit electionem: et electio distinctionem. cuius ratio est: quia predestinationis ut dictum est: est pars prouidentie: prouidentia autem sicut et prudenter est ratio in intellectu existens perceptiva ordinantis aliquorum in finem: ut supra dictum est: non aut percipitur aliquid ordinandum in finem nisi praecoxitente voluntate finis: unde predestinationis aliquorum in salutem eternam presupponit secundum rationem: quod deus illorum velit salutem: ad quod pertinet electio et distinctione: dilectio quidem in quantum vult eis hoc bonus salutis eternae: nam diligere est velle alicui bonum: ut supra dictum est: electio autem in quantum hoc bonum aliquibus pro aliis vult cum quosdam reprobatur: ut supra dictum est: electio autem et dilectio aliter ordinantur in nobis et in deo: eo quod in nobis voluntas diligendo non causat bonum: sed ex bono praecoxitente te incitat ad diligendum: et ideo eligimus aliquem quem diligamus: et sic electio distinctionem precedit in nobis. In deo autem est conquerens: nam voluntas eius quia vult bonum alicui diligendo est causa: quod illud bonum ab eo per aliis habeatur: et sic per praelectionem presupponitur electionis secundum rationem: et electio predestinationis: unde omnes predestinationis sunt electi et dilecti. **A**d primum ergo dicendum: quod si consideratur communicationis bonitatis divina in communione: absque electione non bonitatem suam communicat in quantum: scilicet nihil est quod non participet aliquid de bonitate eius: ut supra dictum est: sed si consideretur communicationis istius vel illius boni non absque electione tribuit: quia quedam bona dat aliquibus que non dat aliis: et sic in collatione gratiae et glorie attenditur electio. **A**d secundum dicendum: quod quando voluntas eligentis provocatur ad eligendum a bono in re praecoxitente: tunc oportet quod electio sit eorum que sunt sicut accidit in electione nostra: sed in deo est aliter: ut dictum est: et ideo sicut dicitur Augustinus: Eliguntur a deo qui non sunt neque tam errant qui eliguntur. **A**d tertium dicendum: quod sicut supra dictum est: deus vult omnes homines salvos fieri antecedenter: quod non est simpliciter velle: sed in non autem consequenter quod est simpliciter velle.

Quintus ar. Utrum presencia meritorum sit causa predestinationis.

est videtur quod presencia meritorum sit causa predestinationis. **P**reterea predestinationis divina includit diuinam voluntatem que irrationalis esse non potest: cum predestinationis sit propositus misericordia: ut Augustinus dicit: sed nulla alia ratio potest esse predestinationis nisi si presencia meritorum: quod presencia meritorum est causa vel ratio predestinationis. **P**reterea non est inquisitio apud deum: ut dicitur ro. 1. iniquum autem esse videtur: ut equalibus iniqualia ventur. omnes autem homines sunt aequalis et secundum naturam et secundum peccatum originale: attenditur autem in eis iniquitas secundum merita vel demerita propriorum actuum: non igitur iniqualia preparat deus hominibus predestinatione et reprobando nisi propter differentium meritorum presenciae. **S**ed hoc est quod dicitur ap. 1. Thess. 1. Non enim operibus iustitiae que fecerunt: sed secundum suam misericordiam salutem nos fecerunt: sicut autem salvos nos facit: ita et predestinavit nos salvos fieri: non ergo presencia meritorum est causa vel ratio predestinationis. **R**espondeo dicendum quod cum predestinationis includat voluntatem: ut supra dictum est: sic inquirendam est ratione divina voluntatis: dictum est autem supra: quod non est assignare causam divinae voluntatis ex parte actus volendi: sed potest assignari ratio ex parte volitorum in quantum. scilicet deus vult est aliquid: propter aliud: nullus ergo sicut ita insane mentis qui dicere merita est causam divinae predestinationis ex parte actus predestinantis. **S**ed hoc sub questione vertitur: utrum ex parte effectus predestinationis haberet aliquid causam: et hoc est queritur: deus preordinaverit se daturum effectum predestinationis alicuius: propter merita aliqua. Fuerunt igitur quodam qui dixerunt: quod effectus predestinationis poterit alicuius propter merita praecoxitentia in alia vita: et hoc fuit positio Origenis qui posuit animas humanas ab initio creatas: et secundum diuersitatem suo status casus sortiti in hoc mundo corporibus unitas: sed hanc opinionem excludit ap. 1. ro. 1. dicens: cum nondum natu fuerint aut aliquid egisset boni vel mali: non ex operibus sed ex voluntate dictum est: quia maior serviet minori. Fuerunt igitur alii qui dixerunt quod merita praecoxitentia in hac vita sunt causa et ratio effectus predestinationis: posuerunt enim pelagiani quod inicuus benefaciendus est nobis: consumatio autem a deo: et sic ex hoc continget quod alicui datur predestinationis effectus et non alterius: quia unus initium dedit se preparando et non alius. **S**ed contra hoc est quod dicit ap. 1. Cor. 1. quod non sumus sufficientes cogitare aliquid a nobis nisi ex nobis: nullum autem interius principium inueniri potest quod cogitatio: unde non potest dici quod alicuius in nobis initium existat: quod sit ratio effectus predestinationis: unde fucrunt alii qui dixerunt quod merita sequentia predestinationis effectum sunt ratio predestinationis: ut intelligatur quod ideo deus dat gratiam alicui et preordinavit se ei daturum: quia presciuit cum bene plurimis gratia sicut si rex dei alicui militi equum

Questio

quem scit eo bene usurum: sed isti videntur distinxisse inter id quod est ex gratia: et id quod est ex lib. arbitrio. quod non possit esse idem ex virtute: manifestum est autem quod id quod est gratia est predestinationis effectus: et hoc non potest ponи ut ratione predestinationis: cum hoc sub predestinatione concludatur. si igitur aliquid aliud ex parte nostra sit ratio predestinationis: hoc erit propter effectum predestinationis: non est autem distinctum quod est ex lib. arbitrio. et ex predestinatione: sicut nec est distinctum quod est ex causa secunda et causa prima. dicit enim prouidentia per operacionem causarum secundarum: ut supra dictum est: unde et id quod est per lib. arbitrio ex predestinatione: dicendum est ergo quod effectum predestinationis consideratur possumus duplicitate. uno modo in particulari et sic nihil phibet aliquem effectum predestinationis esse causam et rationem alterius. posteriorez quidem prioris secundum rationem cause finalis: prioris vero posterioris secundum rationem cause meritorie: que reducitur ad dispositiones materie: sicut si dicamus quod deus preordinavit se datur alicui gloria ex meritis et quod preordinavit se daturum alicui gratiam ut meretur gloriam. Alio modo potest considerari predestinationis effectus in communione: et sic impossibile est quod totus predestinationis effectus in communione habeat aliquas causas ex parte nostra: quia quicquid est in homine ordinatis ipsum in salutem comprehendit totum sub effectu predestinationis: etiam ipsa preparatio ad gratiam: nam neque enim hoc fit nisi per auxilium diuinum: secundum illud tre. ult. conuerte nos domine ad te et converte habet tamen hoc modo predestinationis ex parte effectus pro ratione diuina bonitatem: ad quantum totus effectus predestinationis ordinatur ut in fine et ex qua procedit sicut ex principio primo mouetur. Ad primum ergo dicendum quod usus gratiae prescelitus non est ratio collationis gratiae nisi secundum rationem cause finalis ut dictum est. Ad secundum dicendum quod predestinationis effectus habet rationem ex parte effectus in communione ipsa diuina bonitatem. In particulari autem unus effectus est ratio alterius ut dictum est. Ad tertium dicendum quod ex ipsa bonitate diuina ratio sumi potest predestinationis aliquorum et reprobatio aliorum sic enim deus dicitur omnia propter suam bonitatem fecisse: ut in rebus diuina bonitas representetur. neceesse est autem quod diuina bonitas que in se est una et simplex multiformiter representetur in rebus: propter hoc quod res creatae ad simplicitatem diuina attingere non possunt. et inde est quod ad completionem universi requiriuntur diversi gradus rerum: quarum quedam altius: quedam infimum locum teneant in universo. Et ut manifestitas graduum conseruetur in rebus deus permittit aliqua mala fieri ne multa bona impediatur: ut supra dictum est. Sic igitur consideremus totum genus humanum sicut totam rerum universitatem. voluit igitur deus in omnibus quantum ad aliquos quos predestinat suam representare bonitatem per modum misericordie parcedo: et quantum ad aliquos quos

reprobat per modum iusticie puniendo: et hec est ratio quare deus quosdam eligit et quosdam reprobavit. et hanc causam assignat apud ro. ix. dicens. volens deus ostendere iram et vindictam iusticie: et notam facere potentiam suam sustinuit. scilicet missit in multa patientia vasla ire apta in interitum ut ostenderet divinitas glorie sue invasa misericordie que preparavit in gloriam. et iij. lib. iij. dicit. In magna domo non solum sunt vasla aurea et argentea: sed etiam lignea et fictilia: et quedam quidem in honorum quedam in contumeliam: sed quare hos elegit in gloriam et illos reprobavit: non habet rationem nisi diuina voluntatem: unde et Aug. dicit super Jo. quare hic trahat et illum non trahat. noli velle diuidicare si non vis errare: sicut etiam in rebus naturalibus potest assignari ratio cum prima materia tota sit uniformis in se: quod regna pars eius est sub forma ignis: et alia sub forma terra a deo in principio condita. ut sic sit diversitas specierum in rebus naturalibus. Sed quare hec pars materie est sub ista forma et illa sub alia dependet ex simplici diuina voluntate: sicut ex simplici voluntate artificis dependet quod iste lapis est in ista parte parietis: et ille in alia: quoniam ratio artis habet quod aliqui sunt in hac et aliqui sunt in illa: neque tamen propter hoc est iniquitas apud deum: si iniquitas non equalibus preparatur: hoc enim esset contra iusticie rationem si predestinationis effectus debito redderetur: et non dare tur ex gratia. In his enim que ex gratia dantur potest aliquis pro liberto suo dare cui vult plus vel minus dummodo nulli subtrahat debitum absque preiudicio iusticie: et hoc est quod dicit pater. Matth. xx. c. Tolle quod tuum est et vade an non licet mihi quod volo facere.

Sextus articulus. Utrum predestinatione sit certa.

Ad sextum sic proceditur. Videlicet quod predestinatione non sit certa. Quia super illud apud iij. c. Tene quod habes ne alius accipiat coronam. et dicit Aug. quod alius non est accepturnus nisi iste prodiderit: potest ergo acquiri et perdi corona que est predestinationis effectus: non est igitur predestinatione certa. Preterea posito possibile nullum sequitur impossibile: possibile est autem aliquem predestinationem ut petrum peccare et tunc occidi. hoc autem posito sequitur predestinationis effectum frustrari: hoc igitur non est impossibile: non ergo est predestinatione certa. Preterea quicquid de potuit potest: sed potuit non predestinare quae predestinavit ergo non potest non predestinare: ergo predestinatione non est certa. Sed contra est quod dicitur super il lud ro. viii. Quos presemit bos et predestinavit et dicit glo predestinatione est prescientia et preparatio beneficiorum dei qua certissime liberantur quicunque liberatur. Respondeo deo: quod predestinatione certissime et infallibiliter consequitur suum effectum nec tamen imponit necessitatem. ut scilicet effectus eius ex necessitate

XXIII

139 sicut proueniat dictum est enim supra: q[uod] predestina
tio est pars prouidentie. Sed non oia que p[ro]uiden
tie subduntur necessaria sunt. sed quedam contingē
ter eueniunt secundum conditionem causarum p[ro]
p[ri]marum: quas ad tales effectus diuina prouidentia
ab c ordinavit: et tamen p[ro]uidentie ordo est ifallibilis vt
138 supra ostensum est: sic igitur et ordo predestinationis
nisi est certus et tamen libertas arbitrij non tollitur:
92 ex qua contingenter prouenit p[re]destinationis effectus.
122 Ad hoc etiam consideranda sunt: que super dicta sunt: d[icitur] d[icitur] diuina scientia: et de diuina voluntate que contingē
tiam a rebus non tollunt: licet certissima et infallibilis
sint. Ad primum ergo dicendum: q[uod] corona dicit
esse alicius dupliciter: uno modo ex predestinatione
ne diuina: et sic nullus coronam suam amittit: alio mo
do ex merito gratie quod enim meremur quodammodo
nostrum est: et sic suam coronam aliquis amitte
re potest per peccatum mortale sequens: alius autem
illam coronam amissam accipit in quantum loco ei⁹
subrogatur: non enim permittit deus aliquos cade
re: quin altos erigat: secundum illud Job. xxxviii. cō
teret multos et innumerabiles et stare faciet alios p[er]
eis. sic enim in locum angelorum cadentium subl
tuti sunt homines et in locum iudeorum gentiles.
substitutus autem instantium g[ra]m etiam est ad h[abitu]m
coronam cadentis accepit: q[uod] de bonis que alius fe
cit in eterna vita gaudebit in q[uod] vnuquisque gaudebit
de bonis tam a se q[uod] ab alijs factis. Ad 2° d[icitur]: q[uod]
13 sit possibile cum qui est predestinatus mori in pec
cato mortali secundum se consideratum: tamen hoc est in
cōpossibile posito prout. s. ponimus eum esse predestina
tum: unde non sequitur q[uod] predestinationis falli possit.
Ad 3° dicendum: q[uod] cum predestinatione includat diuina
voluntatem: sicut supra dictum est: q[uod] deum velle alii
quid creatum est necessarium ex suppone ppter imuta
bilitem diuine bonitatis et voluntatis non tam
absolute: ita dicendum est hic de predestinatione: vnde
non oportet dicere q[uod] deus possit non predestinare quem
predestinavit in sensu composito accipiendo: tamen abso
lute considerando deus possit predestinare vel non
predestinare: sed ex hoc non tollitur predestinationis
certitudo.

117 Septimus articulus. Utru numerus predestina
torum sit certus.

145 **H**abemus sic proceditur. Videlicet q[uod] numerus
predestinatorum non sit certus. numerus. n.
cul potest fieri additio non est certus: sed nu
mero predestinatorum potest fieri additio. vt vide
tur. dicitur enim Deuter. p[ro]mo capitulo. Domin⁹ de
us noster addat ad hunc numerum multa milia. gl. i.
diffinitum apud deum qui nouit qui sunt eius. ergo
numerus predestinatorum non est certus. Preterea
non potest assignari ratio quare magis in h[abitu]m numero q[uod]
in alio deus homines preordinet ad salutem: sed ni
bil a deo sine ratione dispositur. ergo non est certus nu
merus saluandorum preordinatus a deo. Prete
rea operatio dei est perfectior q[uod] operatio nature: s[ed]

in operibus nature bonum inuenitur: vt in pl[ur]ibus.
defectus autem et malum vt in paucioribus: si igitur
a deo substitueretur numerus saluandorum plures
essent saluandi q[uod] dammandi. cuius contrarium ostē
ditur Matthi. vii. vbi dicitur. lata et spactosa est via
que dicit ad perditionem: et multi sunt qui intrant
per eam angusta est porta et arta via que dicit ad vi
tam et pauci sunt: qui inueniunt eam. non est ergo preordi
natus a deo numerus saluandorum. **C**ed contra est:
q[uod] Aug. dicit in li. de correctione et graria. certus est
predestinatorum numerus qui neq[ue] augeri potest neq[ue] mi
nus. **B**ut d[icitur] q[uod] numerus predestinatorum est cer
tus: sed quidam dixerunt eum esse certum formaliter
sed non naturaliter: ut puta si dicaremus certum esse q[uod]
centum vel mille saluentur: non autem q[uod] bi[bi] illi: s[ed] hoc
tollit certitudinem p[re]destinationis de qua iam diximus. i 44
Et ideo oportet dicere q[uod] numerus p[re]destinationis sit certus
deo non solus ratione cognitionis. q[uod] s[ed] scit q[uod] sunt
saluandi: sic enim deo certus est etiam numerus gen
tarum pluviis et arene maris: sed ratione electionis
et distinctionis cuiusdam. Ad cuius evidentiam est
scindendum: q[uod] omne agens intendit facere aliquod fi
nitum: vt in supra dictis de infinito apparet. Quicun
q[uod] autem intendit aliquam determinatam mensuram
in suo effectu excogitat aliquem numerum in partibus
essentialibus eius que per se requiruntur ad perfec
tionem totius: non enim per se eligit aliquem numerum
in his quod non principaliter requiruntur: sed solus prop
ter aliud: sed in tanto numero accipit huius inquantum
sunt necessaria propter aliud: sicut edificator excogi
tat determinatam mensuram domus: et etiam deter
minatum numerum mansionum quas vult facere in
domo: et determinatum numerum mensurarum pa
rietis vel recti: sed non eligit determinatum num
erum lapidum: sed accipit totum sufficiunt ad explē
dā tātā mensurā parietis. sic igitur considerandum est in deo
respectu totius universitatis que est eius effectus
preordinatus enim in qua mensura deberet esse totū
universum: et quis numerus esset conueniens essenti
alibus partibus universi que. s. habet aliquo modo
ordinē ad perpetuitatē q[uod] tecum spera: quot stelle:
quot elementa quot species rerum: individua vero
corruptibilia non ordinantur ad bonum universi qua
si principaliter sed quasi secondario in quantitate incis 251
salvatur bonum speciei: vnde delicer deus sciat numerum
rum omnium individuorum: non tamen numerus
vel bonum vel culicum vel aliquorum huiusmodi
est per se preordinatus a deo: sed totum ex huiusmodi
diuina prouidentia produxit quot sufficiunt ad
specierum conseruationem. **I**nter omnes autem
creatures principalius ordinantur ad bonum uni
versi creature rōiales que inquantum b[ea]tū corrupti
biles sunt et potissimum ille q[uod] beatitudines sequuntur
que immediatas attingunt ultimum finem: unde
certus est deo numerus predestinatorum: non solus

Questio

per modum cognitionis: sed etiam per modum cuiusdam principalis prefinitionis: non sic autem omnino est de numero reproborum qui videntur esse preordinati a deo in bonum electorum quibus omnia compatur in bonum. de numero autem omnium predestinorum hominum quis sit: dicunt quidam quod tot ex hominibus saluabuntur iusquæ angeli ceciderunt: quidam vero quod tot saluabuntur quod angeli remanserunt: quidam vero quod tot ex hominibus saluabuntur quod angeli ceciderunt, et insuper tot quod fuerunt angelici creati. **Sed** melius dicitur quod soli deo est cognitus numerus electorum in superna felicitate locandus. **Ad** primum ergo dicendum: quod verbum illud Deuter. est intelligendum de illis qui sunt prenotati a deo respectu presentis iusticie: horum enim numerus et augetur et misuratur et non numerus predestinorum. **Ad** secundum dicendum: quod ratio quantitatis aliquis partis accipienda est ex proportione illius partis ad totum. sic enim est apud deum ratio quare tot stellas fecerit vel tot rerum species: et quare tot predestinavit ex proportione partium principialium ad bonum universi. **Ad** tertium dicendum: quod bonum proportionatum communis statui nature accidit ut in pluribus: et deficit ab hoc bono ut in paucioribus: sed bonum quod excedit communem statum nature inuenitur ut in paucioribus: et deficit ab hoc bono ut in pluribus: sicut patet quod plures homines sunt qui habent sufficientem scientiam ad regimen vite sue: pauciores autem qui hanc scientiam carent qui muriones vel stulti dicuntur sed paucissimi sunt respectu aliorum qui attingunt ad habendam profundam scientiam intelligibilium rerum. Cum igitur beatitudo eterna inuisione dei consistat excedat communem statum nature et precipue secundum quod est gratia destituta per corruptionem originalis peccati: pauciores sunt qui saluantur: et in hoc etiam maxime misericordia dei apparet quod aliquos in illam salutem erigit: a qua plurimi deficiunt secundum communem cursum et inclinationes nature.

Octauus articulus. Utrum predestinationis possit iuuari precibus sanctorum.

196

Hoc 8° sic proceditur. Videntur quod predestinationis non possit iuuari precibus sanctorum. Nullum enim eternum procedit ab aliquo temporali: et per consequens non potest temporale iuuare ad hoc quod aliquod certum sit: sed predestinationis est eterna: cum autem preces sanctorum sint temporales non possunt iuuare ad hoc quod aliquis predestinatur: non ergo predestinationis iuuatur precibus sanctorum. **P**reterea sicut nihil indiget auxilio nisi propter defectum virtutis: sed neutrum horum competit deo predestinationis. unde dicitur. Ro. xj. Quis ad iuuuit spiritum dominum: aut quis cor eius fuit. ergo predestinationis non iuuatur precibus sanctorum. **P**reterea

elusdem eadiuuari et ipediri: sed predestinationis non potest aliquo ipediri: ergo non potest aliquo iuuari.

Sed contra est quod dicitur gene. xxv. q. Isaac regnauit deum pro Rebecca uxore sua et dicit conceputum Rebecce: ex illo autem conceptu natus est Jacob qui predestinatus fuit: non autem fuisset impleta predicationis sit natus non fuisset. ergo predestinationis iuuatur precibus sanctorum. **B**ea. dicitur quod circa hanc questionem diversi errores fuerunt. Quidam enim attendentes certitudinem diuine predestinationis dixerunt superfluas esse orationes: vel quicquid aliud fiat ad salutem eternam consequenda: quod his factis vel non factis predestinationis sequitur: reprobat non consequatur: sed contra hoc sunt omnes ammonitiones sacre scripturae exportantes ad orationem: et ad alia bona opera. **A**lii vero dixerunt: quod per orationes mutatur diuina predestinationis: et hec dicitur fuisse opinio Egyptiorum qui ponebant ordinationem diuinam quam satum appellabant aliquibus sacrificijs et orationibus impetrari posse. **Sed** contra hoc etiam est auctoritas sacre scripture: dicitur eni. 3. Ro. xv. Porro triumpator israel non parcat: neque penitidine flectetur: et Ro. xi. dicitur: quod sine penitentia sunt dona dei et vocatio: et ideo aliter dicitur: quod predestinationis duo sunt consideranda. scilicet ipsa preordinationis diuina et effectus eius. **Q**uantum igitur ad primum nullo modo predestinationis iuuatur precibus sanctorum: non enim precibus sanctorum fit quod aliquis predestinatur a deo. **Quatum** vero ad secundum dicitur predestinationis iuuari precibus sanctorum et alijs bonis operibus: quia prouidentia cuius predestinationis est pars non subtrahit causas secundas: sed sic prouidentia effectus: ut etiam ordo causarum secundarum subiaceat prouidentie: sicut igitur nunc prouidentia naturales effectus ut etiam cause naturales ad alios naturales effectus ordinantur: sine quibus illi effectus non prouenirent ita predestinatur a deo salus alicuius: ut etiam sub ordine predestinationis cadat quicquid hominem promovet in salutem: vel orationes proprias vel aliorum vel alia bona vel quicquid huius: sine quibus aliquis salutem non consequitur. unde predestinationis conandum est ad bene operandum et orandum: quia per hunc modum predestinationis effectus certitudinaliter ipsis pletur: propter quod dicitur: si. pe. i. Satagit ut per bona opera certam vestram vocationem et electionem faciat. **A**d primum ergo dicendum: quod ratio illa ostendit quod predestinationis non iuuatur precibus sanctorum quantum ad ipsam preordinationem. Ad secundum dicendum: quod aliquis dicitur iuuari per alium dupliciter: uno modo inquantum ab eo accipit virtutem: et sic adiuvari infirmi est: unde deo non competit: et sic intelligitur illud quod quis adiuuit spiritum domini: alio modo dicitur quod quis adiuvari per aliquem per quem exequitur suam operationem: sicut dominus per ministros: et hoc modo deus adiuuat per nos inquantum exequitur suam ordinatio-

nem secundū illud. i.ad Corinth. iij. Dei enim adiutor
res sumus. neq; b est pp defectū diuine virtutis: sed
quia vtitur causis medijs: vt ordinis pulchritudo
seruetur in rebus: vt etiam creaturis dignitatem
causalitatis communicet. Ad tertium dicendum
secunde cause non possunt egredi ordinem cause
prime vniuersalis: vt supra dictum est: sed ipsum
exequuntur: vt ideo predestination per creaturas pot
adiuvari: sed non impediri.

Questio vigessimaquarta de libro vite.

Einde confide
randum est de libro vite. Et circ
hoc queruntur tria. **P**rimo qui
sit liber vite. **S**ecundo cuius vi
sit liber. **T**ertio ytrum aliqui
possit deleri de libro vite.

Primus articulus. Utrum liber vice sit idem qđ
predestinatio.

H147. **P**rimum sic proceduntur. Videntur quod liber
vite non sit idem quod predestinationis. Dicitur
enim ecclesia. xxiiij. Hec omnia liber vite.
glo. i. nouum et vetus testamentum; hoc autem non
est predestinationis; ergo liber vite non est idem quod
predestinationis. **V**ereterea Augu. in li. xx. de ciuitate
dei ait. quod liber vite est quedam vis divina qua fieri
ut cuiuscumque opera sua bona vel mala in memoriam
reducantur; sed vis divina non videtur pertinere ad
predestinationem sed magis ad attributum potestie.
ergo liber vite non est idem quod predestinationis. **C**ontra
terea predestinationis opponitur reprobatio: si ligatur
liber vite esse predestinationis iuvenire liber mortis sic
liber vite. **S**ed contra est quod dicitur in glo. su-
per illud ps. Deleantur de libro viuentium. liber iste
est noticia dei qua predestinavit ad vitam quos pre-
sciuit. **R**espondeo dicendum quod liber vite in deo
dicitur metaphorice secundum similitudinem a rebus huma-
nis acceptam. Est enim consuetum apud homines
quod illi qui ad aliquid eliguntur conscribuntur in libris.
ut pote milites vel consiliarii qui olim dicebantur
142 patres conscripti: pater autem ex premissis: quod omi-
nes predestinationis eliguntur a deo ad habendam vi-
tam eternam. Ipsa ergo predestinationis conscriptio
dicitur liber vite. dicitur autem metaphorice aliqd
conscriptum intellectu alicuius quod firmiter in me-
moria tenet: secundum illud puerb. iii. Ne obliuiscaris le-
gis meae: et precepta mea cor tuum custodiat. et post pau-
ca sequitur. Describe illa in tabulis cordis tui. nam
et in libris materialibus aliiquid conscribitur ad suc-
currendum memorie. unde ipsa dei noticia qua fir-
miter retinet se aliquos predestinasse ad vitam eternam.

dicit liber vite: nam sicut scriptura libri est signum eorum que fienda sunt: ita dei noticia est quoddam signum apud ipsum eorum qui sunt perducendi ad vitam eternam: secundum illud. iij. T. b. iij. S. trinum: fundamentum dei stat habens signaculum hoc nouit dominus qui sunt eius. Ad primum ergo dicendum. qd liber vite potest dici dupliciter. Uno modo conscriptio eorum qui sunt electi ad vitam, et sic loquimur nunc de libro vite. Alto modo potest dici liber vite eorum que ducunt in vitam et hoc dupliciter: vel sicut agentium: et sic nouum et vetus testamentum dicitur liber vite: vel sicut iam factorum et sic illa vis divisa qua fiet ut cuiuslibet in memoriam reducantur facta sua dicitur liber vite: sicut etiam et liber militie protest dici: vel i*n* q*uod* scribitur electi ad militiam: vel i*n* q*uod* traditars militar^{is}: vel i*n* q*uod* re citant facta milituz: vnde patet solutio ad secundum. Ad tertium dicendum: q*d* non est consuetus conscripsi eos qui repudiantur: sed eos qui eliguntur: vnde reprobationi non respondet liber mortis sicut predestinationi liber vite. Ad quartum dicendum: q*d* secundum rationem differt liber vite a predestinatione. importat enim noticiam predestinationis sicut etiam ex glosa inducta apparet.

QSecundus articulus. Utrum liber vite sit solum
vite glorie predestinatum.

Hec secundum sic proceditur. Videlicet q̄ liber i 48
vite non sit solum respectu vite glorie prede-
stinatorum: liber enim vite est noticia vite:
sed ducus per vitam suam cognoscit omnem aliam vi-
tam: ergo liber vite precipue dicitur respectu vite di-
uinae & non solum respectu vite p̄destinatōrum. **P**re-
terea sicut vita glorie est a deo ita vita naturae: si igit̄
tur noticia vite glorie dicitur liber vite: etiam noticia
vite nature dicet liber vite. **P**rietarya aliqui eligi-
tur ad gratiam quinon eliguntur ad vitam glorie: vt
patet per id quod dicitur Joan. sexto. **M**on ne. xij.
vos elegi: & vnu ex vobis diabolus est: sed liber vi-
te est conscriptio electionis diuine: vt dictum est: er-
go etiam est respectu vite gratic. **S**ed contra est q̄
liber vite est noticia p̄destinationis vt dictū est: s̄z i 47
p̄destinationis non respicit vitam gratic: nisi secundū
q̄ ordinatur ad gloriam: non enim sunt p̄destinati
qui habent gratiam & deficiunt a gloria: liber igit̄
vite non dicitur nisi pertinet glorie. **R**espondeo d
dicendum: q̄ liber vite vt dictum est: importat con- i 47
scriptiōne quādam sive notariā electorum ad vi-
tam: eligitur autem aliquis ad id quod non compe-
tit sibi secundum suam naturam: & iterū id ad quod
eligitur aliquis habet rationē. finis non. n. miles eligi-
tur aut cōscribit ad hoc q̄ armet: sed ad hoc q̄ pu-
gnet: hoc enim est p̄prium officium ad qd̄ militia or-
dinat. Finis aut supra naturā existens ē vita glorie:
vt s̄ dictū ē: ynde p̄prie liber vite respicit vitaz gle i 52

Questio

Ad primum ergo dicendum: q̄ vita diuina etiam prout est vita gloriosa est deo naturalis: unde respectu eius non est electio et per consequens neq; liber vite. non ergo dicimus q̄ aliquis homo eligatur ad habendum sensum vel aliquid eorum que consequantur naturam. Unde per hoc etiam pater solutio ad secunduz. respectu enim vite naturalis non est electio neq; liber vite. Ad tertium dicendum: q̄ vita gratis non habet rationem finis: sed rationem eius qd̄ est ad finem: unde ad vitam gratis non dicitur aliquis eligi: nisi in quantum vita gratis ordinatur ad gloriam: et propter hoc illi qui habent gratiam et excidunt a gloria non dicuntur esse electi simpliciter: sed secundum quid: et similiter non dicitur esse scripti simpliciter in libro vite: sed secundum quid: prout scilicet de eis in ordinatione et noticia diuina. ex istis q̄ sint habituri aliquem ordinem ad vitam eternam secundum participationem gratie.

Tertius articulus. Utrum aliquis deleatur de libro vite.

149 **A**d tertius sic proceditur. Videlicet q̄ nullus deleatur de libro vite. dicit enim Augustinus in. xx. de ci. dei: q̄ prescientia dei que non potest falli liber vite est: sed a prescientia dei non potest aliquid substrahiri: similiter neq; a predestinatione: ergo nec de libro vite potest aliquid deleri. Preterea quicquid est in aliquo: est in eo per modum eius: in quo est: sed liber vite est quid eternum et immutabile: ergo q̄ quid est in eo: est ibi non temporaliter sed immobilitas et ideabilitas. Preterea delecto scripture opponitur: sed aliquis non potest de novo scribi in libro vite. ergo neq; ide deleri potest. Sed contra est qd̄ dicit in psal. Deleanur de lib. viuentium. Respondeo dicendum q̄ quidam dicunt de lib. vite nullus potest deleri secundum rei veritatem: potest tamen aliquis deleri secundum opinionem hominum. Est enim consuetus in scripturis ut aliquid dicatur fieri quando innotescit: et secunduz hoc aliqui dicuntur esse scripti in lib. vite: in quantum homines opinantur eos ibi scriptos. per presentem iusticiam quam in eis videtur. Sz qui apparet vel in hoc seculo vel in futuro q̄ ab hac iusticia excluderunt: dicuntur inde deleri: et sic exponitur etiam in glo. Deletio talis super illud ps. Deleanur de lib. viuentium. Sed quia non deleri de libro vite ponit Inter primis iustorum secundum illud apoc. iii. Qui viscerit sic vestietur vestimentis albis: et non delebo nomen eius de lib. vite. Qd̄ autem sanctis reprobatur non est solum in hominum opinione: potest dici q̄ deleri vel non deleri de lib. vite: non solum ad opinionem hominum referendum est: sed est quantum ad rem. Est enim liber vite conscriptio ordinatorum in vitam eternam ad quam ordinatur aliquis ex duobus. s. ex predestinatione diuina: et hec ordinatio nunquam defecit: et ex gratia: quicunque enim gratiam habet ex hoc ipso est dignus vita eterna: et hec ordinatio defecit interduz: ga-

aliqui ordinati sunt ex gratia habita ad habendum vitam eternam: a qua tamen deficiunt per peccatum mortale. Illi igitur qui sunt ordinati ad habendum vitam eternam ex predestinatione diuina sunt similiiter scripti in libro vite: quia sunt scripti ut habent vitam eternam in seipsa: et isti nunquam deficiunt de libro vite. sed illi qui sunt ordinati ad habendum vitam eternam non ex predestinatione diuina: sed soli ex gratia dicuntur esse scripti in lib. vite: non simpliciter sed secundum quid aliqua sunt ibi scripti ut habituri vitam eternam non in seipsa: sed in sua causa: et tales possunt deleri de libro vite ut deletio non referatur ad noticias dictis: quasi deus quid preclat et postea non sciat: sed ad rem scitaz: quia s. deus scit aliquem prius ordinari in vitam eternam: et postea non ordinari cum deficit a gratia. Ad primum ergo dicendum: q̄ deletio ut dictum est non refertur ad librum vite ex parte prescientie quasi in deo sit aliqua mutabilitas: sed ex parte prescriptorum que sunt mutabilia. Ad secunduz dicendum: q̄ licet res in deo sint imutabiliter: tamen in seipsis mutabiles sunt: et ad hoc pertinet deletio libri vite. Ad tertium dicendum: q̄ eo modo quo aliquis dicitur deleri de libro vite: potest dici q̄ ibi scribatur de novo vel secundum opinionem hominum: vel secundum q̄ de novo incipit habere ordinem ad vitam eternam per gratiam: quod etiam sub diuina noticia comprehenditur licet non de novo.

Questio. xxv. de diuina potentia dei.

Dicit considerati onem diuine prescientie et voluntatis et eorum que ad hoc pertinent: restat considerandum de diuina potentia. Et circa hoc queruntur sex. Primo utrum in deo sit potentia. Secundo utrum eius potentia sit infinita. Tertio utrum sit omnipotens. Quarto utrum possit facere quod ea quae sunt preterita non fuerint. Quinto utrum deus possit facere quod non possit vel premittere que facit. Sexto utrum que facit possit facere meliora.

Primus articulus. Utrum in deo sit potentia.

Habemus primum sic procedatur. Videlicet q̄ in deo non sit potentia. Sicut enim prima materia se habet ad potentiam: ita deus qui est agens primum se habet ad actum: sed prima materia secundum se considerata est absque omnibus actibus. Ergo agens primum quod est deus est absque potentia. Preterea secundum philosophum in novo metaphysice qualibet potentia melior est eius actus. Nam forma est melior

Q[uod] materia: r actio q[uod] potentia activa: est enim finis eius: sed nibil est melius eo quod est in deo: q[uod] quicquid est in deo est deus: vt supra ostensum est: ergo nulla potentia est in deo. **P**reterea potentia est principium operationis: sed operatio diuina est eius essentia: cum in deo nullum sit accidens: essentia autem diuina non est aliquid principium: ergo ratio potentie deo non conuenit. **P**reterea supra ostensum est: q[uod] scientia dei et voluntas eius sunt causa rerum: causa autem et principium idem sunt: ergo non oportet in deo assignare potentiam: sed solum scientiam et voluntatem. **S**ed contra est quod dicitur in ps. Potest es domine et veritas tua in circuitu tuo. **R**espondendum est: duplex est potentia scilicet passiva: que nullo modo est in deo: et activa quam oportet in deo sume pone: remanifestum est enim q[uod] vniuersaliter secundum q[uod] est actu et perfectum: secundum hoc est principium actionum alicuius patitur autem vniuersaliter secundum q[uod] est deiciens et imperfectum: ostensum est autem supra: q[uod] deus primus est actus et simplex et naturaliter perfectus neq[ue] in eo aliqua imperfectio locum habet. Vnde si bi maxime competit esse principium actu et nullo modo pati: ratio autem actuum principiis conuenit potentie activa: nam potentia activa est principium agentis in aliud: potentia vero passiva est principium pacientis ab alio: vt p[ro]p[ter]a dicit in. v. metaphysica. relinquitur ergo q[uod] in deo maxime sit potentia activa. **A**d primus ergo dicitur: q[uod] potentia activa non dividitur contra actum sed fundatur in eo. nam vniuersaliter agit secundum q[uod] est actu: potentia vero passiva dividitur contra actum. nam vniuersaliter patitur secundum q[uod] est in potentia: vnde hec pro exclusione a deo: non autem activa **A**d secundum dicendum: q[uod] quicunque actus est aliud a potentia: oportet q[uod] actus sit nobilior proposito. sed actio dei non est aliud ab eius proposito: sed vniuersaliter est essentia diuina. quia nec esse eius aliud est ab eius essentia: vnde non oportet q[uod] aliquid sit nobilior q[uod] potentia dei. **A**d tertium dicendum: q[uod] proposito in rebus creatis non solum est principium actionis sed etiam effectus: sicut igitur in deo saluat ratio potentie. **R**espondendum ad hoc q[uod] est principium effectus: non autem quantum ad hoc q[uod] est principium actionis: que est diuina essentia nisi forte secundum modum intelligendi: p[ro]ut diuina essentia q[uod] in se simpliciter perhabet quicquid perfectionis est in rebus creatis: potest intelligi et sub ratione actiois et sub ratione proposito: sic et intelligi et sub ratione suppositi habetis nam: et sub ratione naturae. **A**d quartum dicitur: q[uod] proposito non ponitur in deo: vt aliquid differens a scia et voluntate secundum rem: sed solum secundum rationem: in quantum s[ic] potentia importat rationem principii exequentis: id quod voluntas imperat et ad quod scia dirigit que tria deo secundum idem conueniunt. Tiel dicitur: q[uod] ipsa scientia vel voluntas diuina secundum q[uod] est principium effectuum haber rationem potentie: vnde consideratio scientie et voluntatis precedit in deo consideracionem potentie: sicut causa precedit ordinem et effectum.

Secundus articulus utrum potentia dei sit infinita. **D**icitur: sic proceditur: vt q[uod] potentia dei non sit infinita: omne enim infinitum est imperfectum secundum p[ro]positum in. iii. physico. sed potentia dei non est imperfecta: ergo non est infinita. **P**reterea omnis potentia manifestatur per effectum: alias frustra esset si igitur potentia dei esset infinita posset facere effectum infinitum: quod est impossibile. **P**reterea philosophus probat in. viii. physico. q[uod] si potentia alicuius corporis esset infinita moueret in instanti: deus autem non mouet in instanti: sed mouet creaturam spiritualem per tempus: creaturam vero corporalem per locum et tempus secundum Augustinum. viii. super genesis ad litteram: non ergo est eius potentia infinita. **S**ed contra est quod dicit Hildegard. viii. de trinitate. **D**eus est immensus virtutis viuens potens: omne autem immensum est infinitum: ergo virtus diuina est infinita. **R**espondendum: q[uod] sicut iam dictum est: secundum hoc potentia activa invenitur in deo. Nam quod ipse actus est esse autem eius est infinitum in quantum non est limitatum per aliquid recipiens: vt patet per hec que supra dicta sunt: cum de infinitate diuine esset ageretur: vnde necesse est q[uod] activa potentia dei sit infinita. In omnibus enim agentibus hoc invenitur: q[uod] quanto aliquid agens perfectius habet formam: qua agit tanto est maior eius potentia in agendo: sicut quanto est aliquid magis calidum: tanto habet maiorem potentiam ad calefaciendum et haberet ymaginem potentiam infinitam ad calefaciendum: id cuius calor esset infinitus: vnde cum ipsa essentia diuina per quam deus agit sit infinita: sicut supra ostensum est. sequitur q[uod] eius potentia sit infinita. Ad primum ergo dicendum: q[uod] philosophus loquitur de infinito quod est ex parte materie non terminata per formam: cuiusmodi est infinitum quod congruit quantitatib[us]: sic autem non est infinita diuina essentia: vt supra ostensum est: et per consequens nec eius potentia. vnde non sequitur q[uod] sit imperfecta. Ad secundum dicendum: q[uod] potentia agentis vniuersi tota manifestatur in suo effectu: potentia enim generativa hominis nihil potest plus quam generare hominem: sed potentia agentis non vniuersi non tota manifestatur in sui effectu productione: sicut potentia solis non tota manifestatur in productione alicuius animalis: ex putrefactione generati. Manifestum est autem q[uod] deus non est agens vniuersum: nihil enim aliquid potest cum eo conuenire neque in genere neque in specie: vt supra ostensum est: vnde relinquitur q[uod] esse eius minor est semper quam potentia eius: non ergo respondet q[uod] manifestetur infinita potentia dei in hoc q[uod] producat effectum infinitum: et tamen etiam si nullum effectum produceret non esset dei potentia frustra: quia frustra est quod ordinatur ad finem quem non attingit: potentia autem dei non ordinatur ad effectum sicut ad finem: sed magis ipsa est finis sui effectus. **A**d tertium dicendum: q[uod] p[ro]p[ter]a in. viii. physico probat q[uod] si aliquid corpus haberet potentia infinita

Questio

quod moderet in non tempore: et tamen ostendit: quod
motoris celi est infinita: quod mouere potest tempore in
finito. Reliquitur ergo secundum eius iterationem quod po-
tentia infinita corporis si esset moueret in non tem-
pore: non autem potentia incorporei motoris: cuius ratione
est quia corpus mouens aliud corpus est agens unde
uocum: unde ergo tota potentia agentis manifeste-
tur in motu. Quia igitur quanto mouentis corpo-
ris potentia est maior: tanto velocius mouet: neces-
se est quod si fuerit infinita moueat improportionabilis-
ter citius quod est mouere in non tempore: sed mo-
uens incorporeum est agens non unde uocum: unde non
potest quod tota virtus eius manifestetur in motu: ita
quod moueat in non tempore: et presertim quia mouet hunc di-
sponem sue voluntatis.

Tertius articulus. Utrum deus sit omnipotens.
152 **H**abetur tertium sic proceditur. Uidetur quod deus non
15 b sit omnipotens: mouens enim et pati aliquid
42 omnium est: sed hoc deus non potest. Est enim
45 immobilis: ut supra dictum est: non igitur est omnipotens.

Preterea peccare aliquid agere est: sed deus non
potest peccare neque seipsum negare: ut dicit. I. Thes. iij.
quod deus non est omnipotens. Preterea de deo dicit
quod omnipotentiam suam parcendo maxime et miserando
manifestat. Vltimum igitur quod diuina potentia potest
et parcere et misereris: aliquid autem est multo magis
quod parcere et misereris sicut creare alium mundum vel
aliquid huiusmodi: ergo deus non est omnipotens.
Preterea super illud. I. Cor. i. Stultam fecit deus
sapientiam huius mundi. dicit glo. Sapientia huius mundi
fecit deus stultam ostendendo possibile quod illa impossibile
le iudicabat: unde videt quod si sit aliquid iudicandum pos-
sibile vel impossibile: secundum inferiores causas: puto
sapientia huius mundi iudicat sed non potest dicere non
igitur deus sit omnipotens: omnia erunt possibilia: nihil ergo impossibile: sublatu quod impossibili tollit necesse
sariunt nam quod necesse est esse impossibile est non
esse: nihil ergo erit necessarium in rebus si deus est omnipotens:
hoc autem est impossibile: ergo deus non est omnipotens.
Sed contra est quod Luce. i. dicitur. Non erit impos-
sibile apud deum omne verbum. **X**ix. dicitur: quod contumeliam
ostentur oculis deum esse omnipotentem: sed ratione omnipotencie
assignare videtur difficile. dubium enim potest esse
quid comprehendatur sub ista distributione: cum deus
omnia posse dicimus: sed si quis recte consideret cum po-
tentia dicatur ad possibilia: cum deus omnia posse
dicatur nihil rectius intelligitur: quod potest omnia pos-
sibilia: et ob hoc omnipotens dicatur. possibile autem deus
duplex secundum ipsum in. v. metaphysica. Uno modo per re-
spectum ad aliquam potentiam sicut quod subdit hanc
potentie dicatur esse possibile hoc: non autem potest
dici quod deus dicatur omnipotens quod possit omnia quae sunt
possibilia nature create: quia diuina omnipotentia
in plura extenditur: si autem dicatur: quod deus sit omnipotens
quia potest omnia que sunt possibilia sue po-
tentie erit circulatio in manifestatione omnipotentie. Hoc
enim non erit aliud quod dicere quod omnipotens est deus

quia potest omnia que potest. Relinquitur ergo deus
dicatur omnipotens: quod potest omnia possibilia absolute: quod est
alter modus dicens. possibile dicitur autem aliquid
possibile vel impossibile absolute ex habitudine ter-
minorum quia predicatum non repugnat subiecto: ut
sortem sedere: impossibile vero absolute: quod predica-
tum repugnat subiecto: ut hominem esse animum. Est autem
considerandum: quod cum unde quod agens agat sibi sicut unde
cumque potentie actiue correspondet possibile ut obiectum
pprium secundum rationem illius actus in quo fu-
datur potentia actiua: sicut potentia calefactiva transfer-
tur ut ad pprium obiectum ad omne calefactibile esse
autem diuinum super quod ratione diuina potentie fundatur est esse
infinitum non limitatum ad aliquod genus entis hunc
propter in se totius esse perfectionem: unde quicquid
potest habere rationem continentur sub possibilibus
absolutis quod respectu deus de omnipotente: nihil autem
oponitur ratione nisi non ens: hoc igitur repug-
nat ratione possibilis absoluti: quod subditur diuina
omnipotentie: quod implicat in se esse et non esse hoc: non omnipot-
entie non subditur non propter defectus ratione potentie: hunc quod
non potest habere rationem facibilis neque possibilis: quemadmo-
dum igitur contradictionem non implicat sub omnibus illis
continetur respectu quod dicitur deus omnipotens.
Est vero que contradictionem implicat sub diuina
omnipotentie non continentur: quod non possunt habere
possibilium rationem: unde convenientius dicitur
quod ea non possunt fieri: quod deus ea non possit facere: ne
quod hoc est contra verbum angelii dicentis. Non erit in
possibile apud deum omne verbum: id enim quod
contradictionem implicat verbum esse non potest:
quia nullus intellectus potest illud concipere. Ad
primum ergo dicendum: quod deus dicitur omnipotens
secundum potentiam actiuan non secundum
potentiam passiuam: ut dictum est: unde quod non
potest moueri et pati: non repugnat omnipotentie.
Ad secundum dicendum: quod peccare est deficere
a perfecta actione: unde posse peccare est posse deficere
in agendo quod repugnat omnipotentie et propter
hoc deus peccare non potest qui est omnipotens: quod
utrumque dicatur in. iij. topic. quod potest deus et studio-
sus prava agere: sed hoc intelligitur vel sub condicione
cuius annis sit impossibile: utpote si dicamus quod
potest deus prava agere si vellet: nihil enim prohibet
condicionaliter esse veram cuius antecedens et con-
sequens est impossibile: sicut si dicatur si homo est
assensus haber quattuor pedes: ut ut intelligatur quod
deus potest aliqua agere: que nunc prava videtur
que tamen si ageret bona essent: vel loquitur secundum
communem opinionem gentilium qui homines
dicebant transfigurari in deos: vel Iouem vel Mer-
curium. **Ad tertium dicendum:** quod deus omnipotens
dicatur maxime in parcendo vel miserando:
quia per hoc ostenditur deum habere summam po-
testatem: quod libere peccata dimittit: elius enim qui
superioris legi astrinxitur: non est libere peccata con-
demnare: vel quia parcendo homibus et miserando

perducit eos ad participationem infiniti boni: quod est ultimus effectus diuine virtutis: vel quod ut supra dictum est: effectus diuine misericordie est: fundamen tum omnium diuinorum operum: nihil enim debetur alicui nisi propter id quod est datum ei a deo non debitum. In hoc autem maxime diuina omnipotentia manifestatur: eo quod ad ipsum pertinet prima institutio omnium bonorum.

Ad quartum dicitur: quod possibile absolutum non dicitur neque secundum causas superiores: neque hinc causas inferiores: sed secundum seipsum: possibile hoc quod dicitur secundum aliquam potentiam nominatur possibile hinc proxima causa. Unde ea, que immediate nata sunt fieri a deo solo ut creare iustificare et bene dicuntur possibilia secundum causam superiorum que autem nata sunt fieri a causis inferioribus dicuntur possibilia hinc causas inferiores: nam secundum conditionem causa proxie effectus habet contingit necessitatem: ut supra dictum est.

Quartus articulus. Utrum deus possit facere quod preterita non fuerint.

Hoc quartum sic procedit. Videlicet quod deus possit facere quod preterita non fuerint: quod enim est impossibile per se magis est impossibile: quamquid est impossibile per accidens: sed deus potest facere id quod est impossibile per se: ut cum illuminare vel mortuum resuscitare: quamvis potest deus facere illud quod est impossibile per accidens: sed preterita non fuisse est impossibile per accidens. Accidit namque sorte non currere esse impossibile ex hoc quod preteriit: sed deus potest facere quod preterita non fuerit. Preterea quid deus facere potuit potest: cum eius potentia non minuantur: sed deus potuit facere antequam sortes curreret quod non curreret: ergo postquam currenerit potest deus facere quod non currenerit. Preterea charitas est maior virtus quam virginitas: sed deus potest reparare charitatem amissam: quamvis virginitatem quod potest facere quod illa que corrupta fuit non fuerit corrupta. Sed contra est quod Hieronimus dicit. Quod deus omnia possit non potest de corrupta facere in corruptam. quamvis eadem ratione non potest facere de quicunque preterito quod non fuerit. **R**espondeo dicendum quod sicut super dictum est: sub omnipotenti dei non cadit aliquid quod contra dictum implicat: preferita autem non fuisse contradictionem implicat: sicut non contradictionem implicat dicere: quod solum sedet et non sedet: ita quod sederit et non sedet: dicere autem quod sederit est dicere quod sit preteritum: dicere autem quod non sederit est dicere quod non fuerit. Unde preterita non fuisse non subiaceat divine potentie: et hoc est quod Augustinus dicit contra Faustum. Quisquis ita dicit: si deus omnipotens est faciat ut que facta sunt facta non fuerint: non videt hoc se dicere si omnipotens est faciat: ut ea quae vera sunt eo ipso quod vera sunt falsa sint: et propositus dicit in libro vii. Et hoc solo prouatur deus: in genita facere quod sit facta. Ad primum ergo dicendum: quod preterita non fuisse sit impossibile per accidens si consi-

deretur id quod est preteritum. I. cursus sortis: tamen si consideretur preteritum sub ratione preteriti: ipsi non fuisse est impossibile: non solum per se sed absolute editione implicans. et sic est magis impossibile quam etiam mortuum resurgere: quod non implicat contradictionem: quod dicitur impossibile secundum aliquam potentiam scilicet naturalem. talia non impossibilia diuine potentie subduntur. **A**d secundum dicitur: quod deus potest: quod quedam non subiaceant eius potentie: quia deficiunt a ratione possibilium. ita si attendatur immutabilitas diuine potentie. quicquid deus potuit potest: aliqua tamen olim haberunt ratione possibilium dum erant fienda que iam deficiunt a ratione possibilium dum sunt facta: et sic dicitur deus ea non posse: quia ea non sunt fieri. **A**d tertium dicitur: quod omnes corruptionem mentis et corporis dominus auferre potest a muliere corrupta: hoc tamen ab ea remoueri non poterit quod corrupta non fuerit sicut etiam ab aliquo peccate auferre non poterit: et quod non peccauerit: et quod charitatem non admiserit.

Quartus articulus. Utrum deus possit facere quod non facit.

Hoc quintum sic proceditur. Videlicet quod deus non potest facere nisi ea que facit. deus enim non potest facere que non presciit et preordinauit se facturum: sed non presciit neque preordinauit se facturum nisi ea que facit: ergo non potest facere nisi ea que facit. **P**reterea deus non potest facere nisi quod debet: et quod iustum est fieri: sed deus non debet facere que non facit: nec iustum est ut faciat que non facit: ergo deus non potest nisi quod facit. **P**reterea deus non potest facere nisi quod bonum est: et secundum ueniens rebus factis: sed rebus factis a deo non est bonum nec conueniens aliter esse quam sint: ergo deus non potest facere nisi que facit. **S**ed contra est quod dicitur Matthaeus xxvii. An non possum rogare patrem meum: et exhibebit mihi modo plus quam duodecim legiones angelorum: neque auctus ipse rogabat neque patrem exhibebat ad repugnandum iudeis: ergo deus potest facere quod non facit. **R**espondeo dicendum: quod circa hoc quidam dupliciter errauerunt quidam non posuerunt deum agere quasi ex necessitate nature: ut sicut ex actione rerum naturalium non possunt alia prouenire nisi que euidentur. utpote ex semine hominis homo: et semine olive olive: ita ex operatione diuina non possunt aliae res vel alias ordo rerum effluere: nisi sicut nunc est. sed supra ostendimus. **i**ii*8* deum non agere quasi ex necessitate nature: sed voluntatem eius esse omnium rerum causam: neque etiam ipsam voluntatem naturaliter: et ex necessitate determinari ad has res: unde nullo modo iste cursus rerum sic ex necessitate a deo prouenit: quod alia prouenire non possent. Alii vero dixerunt quod potentia diuina determinatur ad hunc cursus rerum propter ordinem sapientie et iusticie diuine sine quo

Questio

Deus nibil operatur: cu[m] autem potentia dei que est eius
 essentia non sit aliud q[uod] dei sapientia: conuenienter q[uod]
 dem dicitur potest: q[uod] nihil sit in dei potestate q[uod] non sit in
 ordine diuina sapientie: nam diuina sapientia totum
 posse potentie comprehendit: sed tamen ordo a diuina
 sapientia rebus indicatus: in quo ratio iusticie consistit
 ut supra dictum est: non adequat diuinam sapien-
 tiam: sic ut diuina sapientia limitetur ad hunc ordinem.
 manifestum est autem q[uod] tota ratio ordinis quam sapientia
 rebus a se factis imponit a fine sumitur: quod
 igitur finis est proportionatus rebus propter finem facti
 b sapientia facientis limitatur ad aliquem determinatum
 ordinem: sed diuina bonitas est finis proportionabiliter
 excedens res creatas: unde diuina sapientia non determina-
 tur ad aliquem ordinem regis: ut non possit alius cursus
 rerum effluere. unde deus est simplus: q[uod] deus potest alia sa-
 cere q[uod] que fecit. Ad primum ergo dicitur: q[uod] in nobis in
 quibus est aliud potentia et essentia a voluntate et in
 intellectu: et iterum intellectus aliud a sapientia: et vo-
 luntas aliud a iusticia potest esse aliquid in potestate: q[uod] non
 potest esse in voluntate iusta in intellectu sapiente:
 sed in deo est idem potestate et essentia et voluntas et intellectus
 et sapientia et iusticia: unde nihil potest esse in potestate:
 q[uod] non possit esse in voluntate iusta ipsius: et in intel-
 lectu sapiente eius: tamen q[uod] voluntas non determinat
 ex necessitate ad hec vel illa: nisi forte ex suppositione:
 ut supra dictum est: neque sapientia dei et iusticia deter-
 minatur ad hunc ordinem: ut supra dictum est: nihil potest
 esse aliquid in potentia diuina: q[uod] non vult et quod
 non continetur sub ordine quem statuit rebus. Et
 quia potentia intelligitur ut exequens: voluntas autem
 ut imperans: et intellectus et sapientia ut dirigens q[uod]
 attributus potentie secundum considerare: dicitur deus potest
 esse secundum potentiam absolutam: et huius est oportet illud in
 quia potest salvare rationem ut supra dictum est: q[uod]
 autem attributus potestate diuina secundum exequitur impe-
 rium voluntatis iuste hoc dicitur deus potest de potestate
 ordinata. Secundum hoc ergo dicitur deus potest alia
 facere de potentia absoluta quam que preservavit et preordi-
 dinavit se factum: non tamen potest esse per aliquid fa-
 ciat: que non preservaverit et preordinaverit se factum: et
 quia ipsum facere subiaceat scientie et p[re]ordinationi:
 non aut ipsum posse quod est naturale. Ideo nam deus aliquid
 facit quia vult: non tamen ideo potest quia vult: sed
 quia talis est in sua natura. Ad 2° dicendum: q[uod] deus non
 debet aliquid alicui nisi sibi. Unde cum dicitur deus non
 potest facere nisi quod debet nihil aliud significatur nisi q[uod]
 deus non potest facere nisi quod est ei conueniens et iu-
 stum. Sed hoc q[uod] dico conueniens et iustum potest
 intelligi dupliciter. Uno modo q[uod] dico q[uod] dico conueniens
 vel iustum intelligatur singulare hoc verbo est: q[uod]
 restrigett ad standum propriis: et sic referat ad
 potest: et sic falsum est quod dicitur est enim sensus. Deus non
 potest facere nisi quod est conueniens et iustum. si vero plus
 significatur cum hoc verbo potest quod habet ampliandi et
 postmodum cum hoc verbo est significabit quod est iustum:
 et erit locutio haec sub hoc sensu. deus non potest fa-

cere nisi id quod si fecerit esset conueniens et iustum.
Ad tertium dicitur: q[uod] licet iste cursus rex sit determi-
 natus istis rebus quae sunt in eo tamquam ad hunc cursus im-
 mitatur divina sapientia et potestas, unde licet istis rebus
 que nunc sunt: nullus alius cursus esset bonus et co-
 ueniens: tamen deus potest alias res facere: et alium
 eis imponere ordinem.

Exclusus acticulus. utrum deus possit meliora fa-
 cere ea que facit.

Hoc sextum sic proceditur. videtur q[uod] deus non potest
 possit meliora facere q[uod] facit. Quicquid enim
 deus facit potestissime et sapientissime facit.
 sed tanto sit aliquid melius quanto sit potentius et sa-
 pentius: ergo deus non potest facere melius q[uod] facit.
Preterea Aug. contra Maximum sic argumen-
 tatur. Si deus potuit et noluit gignere filium sibi
 equaliter inuidus fuit: eadem ratione si deus potuit
 res meliores facere q[uod] fecerit et noluit: inuidus fuit.
 sed inuidia est omnino relegata a deo: ergo deus nun-
 quod fecit optimum: non ergo deus potest aliquid
 facere melius q[uod] facit. **P**reterea id quod est maxime
 et valde bonum non potest melius fieri: quia maximo
 nihil matus: sed sicut Aug. dicit in encyclo. bona sunt
 singula que deus fecit: sed simul universa valde bo-
 na: quia ex omnibus constitutus universitas admirabi-
 lis pulchritudo. ergo bonum universum non potest me-
 lius fieri a deo. **P**reterea homo Christus est plen-
 nus gratiae et veritatis et spiritum habet non ad me-
 ram: et sic non potest esse melior: beatitudine etiam creata
 dicitur esse summum bonum: et sic non potest esse me-
 lius. beata etiam virgo Maria est super omnes cho-
 ros angelorum exaltata: et sic non potest esse melior.
 non igitur omnia que deus fecit deus potest facere meliora

Sed contra est quod dicitur ad Ephesios. iii. Q[uod] deus
 potest omnia facere abundantius quanto petimus aut
 intelligimus. **R**es dicitur: q[uod] bonitas alicuius rei est du-
 pliciter. Una quidem que est de entia rei: sicut est ratione
 est de entia hominis: et quantum ad hoc bonum de-
 us non potest facere aliquam rem meliorem q[uod] ipsa sic
 licet potest facere aliquam aliam et meliorem: sicut
 etiam non potest facere quaternarium maiorem: q[uod]
 si esset maius: iam non esset quaternarium sed altius
 numerus: sic enim se habet additio differente substi-
 tialis in definitionibus: sicut additio unitatis in nu-
 meris: ut dicitur in viii metaphys. Alia bonitas est
 q[uod] est extra entiam rei: sicut bonum hominis est esse
 virtuosum vel sapientem: et secundum tale bonum
 potest deus res a se factas facere meliores. Simpli-
 citer autem loquendo qualibet res a se facta potest de-
 us facere aliam meliorem: **A**d primum ergo dicen-
 dum: q[uod] cum dicitur deum posse aliquid facere me-
 lius q[uod] facit si licet melius si et nomen verum est: quali-
 ber enim res potest facere aliam meliorem: et an-
 dem vero potest facere meliorem quodammodo
 et quodammodo non sicut dictum est. Si vero licet melius sit

XXVI

aduerbiū: r importet modum ex parte facientis.
sic deus non pōt facere melius q̄ sicut facit: q̄ non
potest facere ex maiori sapientia r bonitate. Si aut̄
importet modū ex parte facti: sic pōt facere melius:
q̄ pōt dare reb⁹ a se factis meliore modū cēndi q̄tū
ad accidētalia: lñ nō quātū ad eēntialia. Ad secundū
dō: q̄ de rōne filij: e: q̄ equē p̄t: cū ad pfectū vene-
rit. nō ē aut̄ de rōne creature alicuius q̄ sit melior q̄
a deo facta ē. ynde nō ē simil rō. Ad 3° dō: q̄ vni-
uersū suppositis istis rebus non pōt ee' melius. pp̄t
decētissimū ordinē bis rebus attributū a deo: i quo
bonū vniuersi cōsistit: quoū si vnu aliqđ eēt melius
corūperet. pp̄tio ordīs: sicut si vna corda plus dī-
to intenderet corūperet cythare melodya. posset tñ
deus alias res facere: vel alias addere istis rebus fa-
ctis: r sic esset illud vniuersum melius. Ad quartū
dō: q̄ humanitas xp̄i ex hoc q̄ est vnit̄ deo: r
bitudo creata ex hoc q̄ est fruitio dei r beata r ego
ex hoc q̄ est mater dei habent quandā dignitatē i
finitam ex bono infinito q̄ est deus. r ex hac parte
non potest aliquid fieri melius eis: sicut non potest
aliquid melius esse deo.

Questio xxvij. de divina beatitudine

Limo autē post

considerationem eoz que ad diuinę
essentie unitatem pertinet: conside-
randum est de diuina beatitudine:
Et circa hoc querunt q̄rtuo. **P**ri-
mū deo copet. Secūdū fm qd
beatus; vtrū secūdū actum intel-
o vtrum sit eentialiter beatitudo cu-
Quarto vtrū i clus beatitudie ois
datur.

ulus. ytrum beatitudo do cōpetat.

sic proceditur. Videat ḡ beatitudo conueniat. Beatitudo n. secundum m̄ in. llii. de consol. est status omnium gatiōe perfectus. sed aggregatio boni locum in deo: sicut nec compō. ergo et beatitudo. Preterea beatitudo iurum virtutis finē p̄m in. j. ethi. nonenit premium sicut nec meritū: ergo. Sed contra est q̄d dicit apls. j. Quem suis tibi ostendit deus de tens rex regum et dominus dominā ideo dicendum. ḡ beatitudo maxie. n. aliud. sub nomine beatitudinis ī pfectum intellectualis nature cu

ntiam cognoscere in bono quod b^z
et ei xtingat aliquid vel bene l male
rationum dñi. vtrq; autem istorum
ouenit. s. perfecti c^e r intelligentie
maxime conuenit deo. ¶ Ad primū
aggregatio bonorū est in deo nō
positionis sed per modum simplicita
uris multiplicia sunt in dō preegi

stunt simpliciter & vnite: ut supra dictum est. Ad 23 a
secundum dō: quod esse premium virtutis accidit beati
tudini vel felicitati in quantum aliquis beatitudinem
acquirit: sicut esse terminum generatiois accidit en-
ti in quantum exit de potentia in actu: sicut igitur de
babet esse quis non generetur: ita habet beatitudi-
nem: quoniam non mereatur.

Secundus articulus. ytrum deus dicatur beat? secundum intellectum.

A secunduz sic proceditur: videtur q̄ deus non dicatur beatus secundum intellectum, beatitudo enim est summum bonum. sed bonum dicitur in deo secundum essentiam: et bonum respicit esse fm̄ essentiam secundum Bo^m in li. de hebdo. ergo et beatitudo dicitur in dō secundū essentiam et non secundum intellectum. ¶ Preterea beatitudo habet rationem finis. finis autē est obm̄ voluntatis: sicut et bonum: ergo beatitudo dicitur in deo secundum voluntatem et non secundū intellectum. ¶ Sz contra est qd̄ Grego^d dicit. xxiiij. in moralibus Ipse gloriōsus est: qui dum seipso perfruit acceditis laudis indigens non est. esse aut̄ gloriōsus significat esse beatum. cum igitur deo fruiamur scđ̄ intellectuz: quia visio est tota merces ut dicit Aug. videtur q̄ beatitudo dicitur in deo secundum intellectum. ¶ Et dō: q̄ beatitudo sic dictū est: si gnificat bonum perfectum intellectuali nature: et inde est: q̄ sicut vnaqueq; res appetit suā perfectōeⁱ ita et intellectualis nā nālit appetit eē beata^e: Id aut̄ 412 e quod est perfectissimum in qualibet intellectuali natura est intellectualis operatio secundum quam capit quodammodo oia. vnde cuiuslibet intellectualis nature create beatitudo consistit i intelligendo. in deo autē non est aliud esse et intelligere secundū rem: s̄ m̄ scđm intelligentie rationē: attribuenda est deo beatitudo scđm intellectum sicut et alijs beatū qui per assimilationē ad beatitudinē ipsius beati dicuntur. ¶ Ad primum ergo dicendum: q̄ ex illa ratio ne phatur q̄ deus sit beatus secundū sua essentiaz non autē q̄ beatitudo ei conueniat scđm rationem essentiae: sed magis secundum rationem intellectus. ¶ Ad 2° dicendum: q̄ beatitudo cū sit bonū est obiectum voluntatis: obiectum autem p̄c̄tē intelligitur actui potentie. vnde secundū modum intelligendi prius est beatitudo dīna q̄ actus voluntatis in ea re quiescentis: et hoc non potest esse nisi actus intellectus. vnde in actu intellectus attenditur beatitudo.

Terti⁹ ar. Utz ipse sit essentialiter beatitudo.

Hoc sic proceditur. Videlicet quod deus sit beatitudine cuiuslibet beatitudinis enim est summa bonum: ut supra ostensum est: impossibile est autem esse plura summa bona ut et ex superioribus per se: Cum igitur de ratione beatitudinis sit quod sit summum bonum.

Questio

Videtur q̄ beatitudo non sit aliud q̄ deus. **P**terea beatitudo est finis rationalis nature vltimus: sed eē vltimū finem rationalis nature soli deo cōuenit: ergo beatitudo cuiuslibet beati ē solus deus. Sed contra beatitudo ynius est maior beatitudine alterius: secundū illud. i.ad cor. xv. Stella differt a stella in claritate. sed dō nibil est maius: ergo beatitudo est aliquid aliud q̄ deus. **C**o dō: q̄ beatitudo intellectualis nature cōsistit in actu intellectus in quo duo possunt considerari. s. obm actus quod ē intelligibile: et ipse actus qui est intelligere: si igitur beatitudo consideret ex parte ipsius obiecti: sic solus deus est beatitudo: q̄ ex hoc solo est aliquid beatus q̄ deum intelligit: fm illud Aug. in. iij. lib. x. fes. Beatus est qui te nouit etiā si alia ignoret: s. ex parte actus intelligentis beatitudo est quid creatuz i creatureis beatis. i. deo aut est etiā fm hoc aliquid i creaturem. **A**d p̄mū ergo dō: q̄ beatitudo quantū ad obiectum est summū bonum simpliciter: sed q̄tum ad actum in creaturis beatis est summū bonū: non simpliciter: sed in genere bonoz participabilitū acre atura. **A**d secundū dō: q̄ finis est duplex. s. cuius 7. quo: vt p̄fē dicit. s. ipsa res et v̄lus rei: sicut auaritia est finis pecunia et acquisitione pecunie: creature igitur rationis est quidem deus finis vltimus: vt res: beatitudo autē creata vt v̄lus l̄ magis fruitio rei.

Quartus articulus. v̄x in eius beatitudine omnis beatitudo includatur.

Ad quartum sic proceditur. Ut q̄ beatitudo diuina non cōplectatur omnes beatitudines. Sunt enī quedā beatitudines false: sed i. dō nibil potest esse fallum: ergo diuina beatitudo nō cōplectitur omnem beatitudinem. **P**terea quedam beatitudo secundum quosdam cōsistit in rebz corporalibus: sicut in voluptatibz diuitijs: et bñi: que quidem deo conuenire non possunt cum sit incorpore. ergo beatitudo eius non cōplectitur omnē beatitudinem. **S**ed contra est q̄ beatitudo ē perfectio quedā dina autē perfectio cōplectitur oēm pfectionē v̄t. supra ostēnum ē ḡ: diuina beatitudo cōplectit omnes beatitudinem. **C**o dō: q̄ quicquid est desiderabile in qua cōplectit beatitudine vel vera vel falsa: totum eminentius in diuina beatitudine p̄cexistit. De cōtemplatiua. n. felicitate habet continuam et certissimaz contemplationem sūl et oīum alioz: de activa vero gubernatione toti yniuersi: deterrena vero felicitate que cōsistit in voluptate diuitijs potestate dignitate et fama. secundū Bo. in. iij. de consol. h̄z gaudium de se et de oībus alijs pro delectatione pro diuitijs habet omnimodā sufficiētiā quam diuitie permittit. pro potestate omni potētiā: pro dignitate omnium regimē: pro fama vero ad mirationē totius creature. Ad primū ergo dō: q̄ beatitudo aliq fm h̄z falsa: h̄z q̄ dñicit a rōe he beatitudine: et sic n̄ ē i. dō h̄z q̄qd h̄z dñitudo cōpfectuoz tenue beatitudinis totū p̄cexistit in dīna beatitudine. **A**d 2. dō: q̄ bona q̄ se in corporibz corporaliter in deo sunt spūaliē h̄z mo-

dum suum: et hec dicta sufficiente de his que pertinēt ad divine essentie vnitatem.

Qd. xxvij. de processione diuinarū personarum.

Consideratis autem bis que ad divine essentie vnitatem pertinēt: restat considerare dō bis que pertinent ad trinitatem p̄sonarum in diuinis: et q̄ persone dīne secundum relationes originis distinguuntur secundum ordinē doctrine. **P**rius cōsiderātū est dō origene siue dō pcessione. **S**ecundo dō relatiōibz originis. **T**ertio de psonis. Circa pcessionē querūtur q̄ngz. **P**rimo vtrum pcessio sit in dīnis. **C**o vtrum aliqua pcessio i dīnis generatio dici possit. **C**o vtrū p̄ter generationem aliqua alia pcessio possit esse in dīnis.

Co vtrum illa alia pcessio possit dici generatio. **C**o vtrum in dīnis sint plures processiones q̄ due.

Primus articulus. vtrum pcessio sit in diuinis.

Habemus primū: sic proceditur. Ut dicitur q̄ i deo n̄ possit eē aliqua pcessio: pcessio. n. s̄igt modum ad extra: sed in diuinis nibil est mobile necq̄ extraneū. ergo neq̄ pcessio. **P**terea oē pcedens ē diuersum ab eo a quo procedit: sed in deo non est aliqua diuersitas: sed summa simplicitas: ergo in deo non est pcessio. **P**terea pcedere ab alio videtur rōni p̄mī p̄ncipiū repugnare: sed deus est p̄mū p̄ncipium: vt supra ostēnum est. ergo i deo pcessio locum non habet. **S**ed contra est quod dicit dō. Jo. vij. Ego ex deo pcessui. **R**espō deo dō: q̄ diuina scriptura i rebus diuinis noīibus ad processionē p̄tinētibus vtitur. banc autē processionem diuersi diuersimode accepērunt. Quidam enim accepērunt banc processionem fm q̄ effectus pcedit a causa: et sic accepit Arrius dicēns filium pcedere a patre sicut primam eius creaturam: et spiritū sanctum pcedere a patre et filio: sicut creaturā vtriusq; et secundū hoc nego filius nego spiritus sc̄us eset verus deus quod est contra id quod dicitur de filio. i. Jo. viii. Ut simus in dō filio eius. hic est verus deus et de s. s. dicitur. i. cor. iij. Nescitis q̄ mensa nostra templū sunt spūs. s. templū autē bēre soli dī ē. Alij vero banc processionē accepērūt secundū q̄ cā dicitur procedere in effectum inq̄p̄tū vel mouet ip̄z vel similitudinē suā spī ip̄xiuit: et sic accepit. Sabellius dicens ipsum deum p̄rem filium dicit: secundū q̄ carnem assumpit ex v̄gine: tēundez dicit. s. s. secundū q̄ craturam rationalez sanctificat: et ad vitam mouet: huic tamen acceptiōni repugnat et̄ba domini de se dīcētis Jo. v. Non potest fac̄rea se filius quicq; et multa alia per que ostendit: q̄ nō est ip̄se pater q̄ filius. Si quis autem diligenter consideret vtrēq̄ accipit processionē secundū q̄ cā ad aliquid extra vnde neuter posuit processionē in ip̄so deo: sed cum omnis pcessio sit fm aliquā actōem: sicut h̄z actōez que tendit i exteriorē māz est aliqua pcessio ad extra: ita h̄z actōez q̄ manz i ip̄o agente attēdit: pcessio

XXVII

quedā ad itra: r hoc maxime p; i itellectu:cui^o, actio
s. intelligere manet i intelligēte. Quicūc autē intelligit
ex hoc ipso qđ intelligit: pcedit ad aliquid itra ipz qđ ē
cōceptio rei itellecte ex vi itellectua pueniens r ex
eius notitia pcedes: quā quidē cōceptionem vox si-
gnificat: r dicitur verbum cordis significatum ver-
bo vocis: cum autē deus sit super oia ea que in deo
dicuntur non sunt intelligēta fin modum infinitaz
creaturarum que sunt corpora: sed secundū similitu-
dinem supremarū creaturarum que sunt intellectu-
ales substantiae: a quibus etiā similitudo accepta de-
ficit a representatione diuinoz. Non ergo accipien-
da ē processio secundum qđ est incorporalibus v̄l p-
motum localēm: vel per actionē aliculus cause i ex-
teriorē effectum: vt calor a calefaciente in calefa-
ctum: sed secundum emanationē intelligibilem: vt
pote verbi intelligibilis a dīscēte qđ manet in ipso.
r sic fides catholica processionem ponit in diuinis.
Ad primum ergo dicendum: qđ obiectio illa pcedit
de processione que est mot⁹ localis vel que est secundū
dum actionem tendente in exteriorē materia v̄l i
exteriorē effectum: talis autem processio n̄ est i di-
uinis vt dictum ē. **A**d 2° dicēdū: qđ id quod pcedit
in processionem que ē ad extra oī esse diversuz
ab eo a quo procedit: sed id quod procedit ad intra
processu intelligibili: non oportet esse diversum: mo-
qđto perfectius procedit: tanto magis est vnum cuž
eo a quo pcedit: manifestum ē. n. qđto aliqd magis
intelligitur: tanto conceptio intellectualis est magis
intelligenti: r magis vnum: nam intellectus
secundū hoc qđ actu intelligit: secundū hoc sit magis
vnum cum intellectu: vnde cum diuinum intelligere
sit in fine perfectionis: vt supra dictum est: necesse
est: qđ verbum diuinum sit perfecte vnuꝝ cuž eo a quo
procedit absq; oī diversitate. **A**d 3° dicēdū qđ pce-
dere a principio v̄l extraneū r diversum repugnat
rationi primi principiū: sed procedere vt int̄mū r
absq; diversitate per modum intelligibilem: includit
in ratione primi principiū: sed pcedere vt int̄mū r p-
absq; diversitate modū intelligibilem includit in
ratione primi principiū cum enim dictum edifica-
tozem principiū domus in rōne hī: principiū inclu-
dit conceptio sue artis: r includeretur in ratione
primi principiū: si edificator: esset primum principiū:
deus autē qui est primum principium rerū r coparāt
ad res creatas vt artifex ad artificiata.

Secundū ar. Utrū aliq. pcessio i diuinis genera-
tio dici possit.

Hec secundum sic proceditur. Videntur qđ pro-
cessio que est in diuinis non possit dici gene-
ratio. Generatio enim est mutatio de non ē
in esse corruptioni opposita. r tyriusq; subiectum est
materia: sed nihil horum competit in diuinis: ergo
non potest generatio esse in diuinis. **P**reterea in
deo est processio secundū modum intelligibilem v̄l di-
cum est: sed i nobis talis processio non dicitur ge-
neratio: ergo neq; i deo. **P**reterea omne genitum

accipit esse a generante: esse ergo cuiuslibet gēnit⁹ est 54
esse receptum: s; nullus esse receptū est p se subsistēs. 55
cum igitur esse diuinum sit per se existens: vt supra
probatum est: sequitur: qđ nullus geniti esse sit esse
diuinū non ē ergo generatio in diuinis. **S**ed cō-
tra est dō dicitur in ps. Ego hodie genui te. **B**° dō
qđ processio verbi i diuinis dicitur generatio. Ad
culus euidentiam sciendū est qđ nomine generati-
onis duplicitē vñlur. Uno modū communiter ad
omia generabilia r corruptibilia: r sic generatio ni-
hil aliud est qđ mutatio de non esse: in esse. Alter mo-
do proprie in uiuentib;: r sic generatio significat ori-
ginem alicutis uiuentis: a principio uiuente cōnūc-
to r hoc proprie dicitur natuitas: non tamen om̄ne
busus dicitur genitum: sed proprie qđ procedit
fm rationem similitudinis: vnde pilus vel capillus
non habet rationem geniti r filii: sed solum qđ pro-
cedit secundum rationem similitudinis non cuius-
cungs: nam vermes qui generantur in animalibus 464
non habent rationem generationis r filiationis ll-
acet sit similitudo secundum genus: sed requiritur ad
rationem talis generationis quod procedat secun-
dum rationem similitudinis in natura eiusdem spe-
ciei: sicut homo procedit ab homine: r equis ab equo.
In uiuentib; aut que de potentia in actū vīc pro-
cedunt: sicut sunt homēs r animalia: generatio vtrā
qđ generationem includit. Si autē sit aliquod uiuens
cuius vita non exeat depotentia in actū: proce-
sso si qua in tali uiuente inuenitur: excludit omnino
primum rationem generationis: sed potest habere
rationem generationis que est propria uiuentium.
Sic igitur processio verbi in diuinis habet rationē
generationis: procedit enim per modum intelligibi-
lis actions que est operatio vīc: r a principio con-
iuncto: vt supra iam dictum est: r secundum ratio- 160
nem similitudinis quia conceptio intellectus est si
nilitudo rei intellecte: r in eadem natura existens
quia in deo idem est intellegere r esse: vt supra ostē-
sum est: vnde processio verbi in diuinis dicitur ge-
neratio: r ipsum verbum procedens dicitur filius. 85
Ad primum ergo dicendum: qđ obiectio: illa pro-
cedit de generatione secundum rationem primam
prout importat exitū dō potentia in actū: r sic non
inuenitur in diuinis: vt supra dictum est. **A**d se 834
cundum dicendum qđ intelligere in nobis non est ip-
sa subā intellectus. vnde verbum quod secundū
intelligibilem operationem procedit in nobis nō est
eiusdem nature cum eo a quo procedit: vnd non p-
rie r complete competit sibi ratio generationis: s;
intelligere diuinum est ipsa substantia intelligentis
vt supra ostensum est. vnd verbum procedens pro-
cedit vt eiusdem nature subsistens r proprietate hoc: di-
citur proprie genitum r filius: vnd r his qđ pertinet
ad generatōes uiuentū vīc scriptura ad significan-
dum pcessionē dīne sapientie. s. conceptione r partu.
Dicit. n. ex persona dīne sapientie puer. viii. Non
dum erat abyssi r ego iā cōcepta era: atē colles ego

Questio

ed parturiebatur in intellectu nostro utimur noīe cōcep
 186 tōis scđm q̄ in verbo nostri intellectus inuenit
 simililitudo rei intellecte: licet non inueniatur natu
 re identitas. Ad 3° dō: q̄ non oē acceptū: est recep
 tū in aliquo subiecto: alioquin nō posset dici q̄ to
 ta suba rei create sit accepta deo: cū totius substanc
 tie non sit aliquid subiectū receptiū. sic igitur id qđ ē
 genitum in diuinis accipit esse a generāte: non tanq̄
 illud esse sit receptum in aliqua materia vel subiec
 to qđ repugnat subsistentie dīni esse: sīm hoc aut dī
 citur esse receptum in q̄trū procedēs ab alio habet
 esse diuinum: non q̄s illud ab esse diuino existens.
 In ipsa enī perfectione dīni esse cōtinetur: et verbū
 intelligiblīter pcedens et principiū verbī: sicut et q̄
 23 cūc ad eius perfectionē pertinet ut supra dīz ē.

Tertius articulus. Utrum sit in diuinis alia pro
 cessio a generatione verbī.

H 3° sic proceditur. Ut q̄ non sit in diuinis
 alia pcessio a generatione verbī. Eadem n.
 ratione erit aliqua alia pcessio ab illa alia
 generatione: et sic proceditur in infinitum qđ est icon
 ueniens. Standū est igitur in prima ut sit vna tm̄ pro
 cessio in diuinis. **P**reterea in omni natura inue
 nitur tm̄ unus modus coicationis illius nature: et
 hoc ideo est: q̄ operationes secundū terminos ba
 bent ynitatem et diuersitatem: sed pcessio in diuinis
 15 non est nisi secundum communicationem diuine na
 turae: cum igitur sit vna tm̄ natura diuina ut supra
 54 ostensum est: relinquuntur q̄ yna sit tm̄ pcessio i di
 unis. **P**reterea si sit in diuinis alia pcessio ab in
 telligibili pcessione verbī: nō erit nisi pcessio amo
 ris que est sīm voluntatis operationē: sed talis pces
 sio non potest esse alia a pcessione intellectus intel
 ligibili: q̄ voluntas i deo nō est aliud ab intellectu:
 115 vt supra ostensum est. ergo in dō nō est alia proce
 ssio ppter pcessionē verbī. **S**ed cōtra est q̄ sp̄.
 sanctus procedit a patre: ut dicitur Jo. xv. ipse autē
 est aliud a filio. scđm illud Jo. xiii. Rogabo patrem
 meum et alium paraclytū dabit vobis. ergo in diuinis
 20 est alia pcessio: ppter pcessionē verbī. **R**et
 dendū: q̄ in diuinis sunt due pcessiones: s. pcessio
 verbī et quedā alia. Ad cuius evidentiā consideran
 dum est q̄ in diuinis non est pcessio nisi secundū
 actionem que non tendit in aliquid extrinsecū:
 sed manet in ipso agente. huius autem actio intelligibili
 natura est actio intellectus et actio voluntatis
 pcessio aut verbī attendit secundum actionem
 intelligibilem. Secundum aut operationē voluntati
 sis inuenitur in nobis quedā alia pcessio. s. pces
 sio amoris scđm q̄ amatum est in amante: sicut p̄ cō
 ceptionem verbī res dicta vel intellecta est in intel
 ligente. vñ ppter pcessionē verbī ponitur alia p
 cessio in diuinis q̄ est pcessio amoris. **A**d primum
 ergo dō: q̄ non est necessariū pcedere in dīnis pro
 cessionibus in infinitū. pcessio. n. que est ad intra in
 intelligibili natura terminatnr i pcessionē voluntat.
Ad secundum dō: q̄ ḡqd est in deo ē dō ut supra

ostensum est: quod nō contigit in aliis rebus: et ideo p
 quālibet processionē q̄ nō est ad extra commūnicatur
 diuina natura nō aut alie nature. **A**d 3° dō: q̄ lī i
 deo non sit aliud: voluntas et intellectus in dō rōne volū
 tar et intellectus ē: q̄ pcessiones q̄ sūt lī actionē vtrī
 usq̄ se habeat lī quedā ordinē. Nō. n. e pcessio amo
 ris nisi i ordine ad pcessionē vtrī. n. pōt volūta
 te amari nisi sit i intellectu cōceptū. sicut igit̄ attendi
 tur qdā ordo verbī ad pncipiū a quo pcedit lī dī
 unis sit eadē substituta intelligēs et cōceptio intellectus: ita lī in dō sit idē voluntas et intellectus: tū ga de
 ratione amoris ē q̄ nō pcedat: nisi a cōceptione intellectus b̄z ordinis distinctionē pcessio amoris a pces
 sione verbī in diuinis.

Quartū ar. Utz pcessio amoris i dīnis sit gnatio.

H Quartū sic pcedit. Videlicet q̄ proces
 sio amoris in diuinis sit generatio. quod n.
 rocedit in similitudinem nature: in viuen
 tibus dicitur generatiū et nascens: sed id quod proce
 dit in diuinis per modum amoris procedit in simili
 tudinem nature: alias esset extraneum in natura di
 uina: et sic esset pcessio ad extra: ergo quod proce
 dit in diuinis per modum amoris: procedit ut geni
 tum et nascens. **P**reterea sicut similitudē est de ra
 tione verbī: ita est etiam de ratione amoris. vnde di
 citur eccl. xiiii. q̄ omne animal diligit simile sibi. si igit̄
 tur ratione similitudinis verbo procedenti cōuenit
 generari et nasci videtur etiam q̄ amori procedenti
 conuenit generari. **P**reterea non est in genere qđ
 non est in aliqua eius spē. si igitur in diuinis sit que
 dā pcessio amoris: oīz ppter hoc nomē cōde habe
 at aliquod nomen speciale: sed non est aliud nemen
 dare nisi generatio: ergo videtur q̄ pcessio amoris
 in diuinis sit generatio. **S**ed contra est q̄ secundū
 hoc sequeret q̄. s. f. qui procedit ut amo: procederet
 ut genitus: quod est contra illud Athanasij. spiritus
 sanctus a patre et filio: non factus nec creatus nec
 genitus: sed procedens. **R**espondeo dicendi: q̄ p
 cessio amoris i diuinis nō debet dici generatio. Ad c̄
 euidentiā sciendum est: q̄ bec ē dīa inter intellectum
 et voluntatem q̄ intellectus sit in actu per hoc q̄ res
 intellecta est i intellectu secundum suam similitudi
 nem. Voluntas autem sit in actu: non p̄ hoc q̄ aliquid
 similitudo voliti sit in volente: sed ex hoc q̄ volun
 tas habet quandam inclinationem in rem yolitam. p
 cessio igitur q̄atredit secundū rationē intellectus ē lī
 rōnem similitudinis: et in tantum pōt habere rōnē ge
 nerationis: quia omne generās generat sibi simile: p
 cessio autem attendit secundū rōnē similitudinis: sed magis sīm
 rationē ipellentis. et mouēts in aliquid et iō quod lī
 procedit i diuinis per modum amoris: non procedit
 ut genitum: vel ut filius sed magis procedit ut spiri
 tus quo noīe quedā vitalis motio et ipsius designat
 prout aliquis ex amore dī moueri vel ipelli ad aliqd
 faciendum. **A**d primum ḡ dō: q̄ ḡqd est i diuinis
 ē ynum cum diuina natura: vñ ex parte bi^o ynitatis

XXVIII

non potest accipi propria ratio huius processionis; vt illius secundum quam vna distinguatur ab alia, sed oꝝ ꝑ propria ratio huiꝝ vel illius processionis accipitur secundum ordinem vniꝝ processionis ad aliā, huiꝝ at̄ ordo attenditur secundum rationem voluntatis et intellectus. vnde secundum hoc propriam rationem sortitur in diuinis nomen utraqꝝ processio: quod imponitur ad propriam rationem rei significandā: et inde est ꝑ procedens per modum amoris et diuinā naturā accipit: et tñ non dicitur natum. Ad 2° dō: ꝑ similitudo altera pertinet ad verbum et ad amorem, nam ad verbum pertinet in quantum ipsuz est quedam similitudo rei intellectus: sicut genitū est similitudo generantis: sed ad amores pertinet: non ꝑ ipse amor sit similitudo: sed in quantum similitudo est principium amandi. vnde non sequit̄ ꝑ amor sit genitus: sed ꝑ genitus sit principium amoris. Ad tertium dicendum: ꝑ deus nominare non possumus nisi ex creaturis: vt dictum est supra: et quia in creaturis cōicato nature non est nisi per generationem: processio in diuinis non habet proprium vel speciale nomine nisi generationis: vñ processio que non est generation remansit sine speciali nomine: sed potest nominari spiratio quia est processio spiritus.

Quitus articulus: Utrum sint plures processiones in diuinis ꝑ due.

164 **H**oc quintum sic proceditur. Videlicet ꝑ sunt plures processiones in diuinis ꝑ due sicut, n. sc̄ientia et voluntas attribubuntur deo: ita et potētia. si igitur secundum intellectum et voluntatem accipiuntur in deo due processiones: videlicet ꝑ tertia sit accipienda secundum potentiam. **P**reterea bonitas maxime videtur esse principium processionis: cū bonum dicatur diffusuum sui et esse. videlicet igitur ꝑ secundum bonitatem aliquia processio in diuinis accipi debeat. **P**reterea maior est secunditatis virtus in deo ꝑ in nobis: sed in nobis non est tñ vna processio verbi: sed multe: quia ex uno verbo in nobis procedit aliud verbum: et similiter ex uno amore aliis amor. ergo et in deo sunt plures processiones ꝑ due. **S**ed contra est ꝑ in deo non sunt nisi duo procedentes s. f. r. s. l. ergo sunt ibi tātum due processiones. **R**ē deo dō: ꝑ processiones in diuinis accipi non possunt nisi secundum actiones q̄ in agente manent: huiꝝ at̄ actiones natura intellectuali et diina non sunt nisi due. s. intelligere et velle. nam sentire qđ etiā videtur esse operatio in sentiente est extra naturam intellectualē. neqꝝ totaliter ē remotū a genere actionū que sunt ad extra. nam sentire perficitur per actiones sensibiles in sensu. relinquuntur igitur ꝑ nulla alia processio possit esse in deo nisi verbi et amoris. **A**d primū ergo dicendum ꝑ potentia est principiū agendi in aliud. vnde secunduz potentia accipitur actio ad extra: et sic secunduz attributum potentie non accipitur processio diuīne p̄fōne: sed solū processio creaturearum. **A**d secundū dicendum: ꝑ bonum sicut dicit Boe. ill. de bebdomadibꝝ pertinet ad essentia: et non ad operationes nisi forte sicut obiectum voluntatis. vnde cum processiones di-

uinas secundum aliquas actiones necesse sit accipere secundum bonitatem et biꝝ alia attributa non accipiuntur alle processiones nisi verbi et amoris: fm 84 ꝑ deus suam cōntiam veritatem et bonitatem inteligit et amat. Ad 3° dicendum: ꝑ sicut supra habitū ē: deus uno simplici actu oīa intelligit: et similiter oīa 86 vult. vnde in eo non potest esse processio verbi: neqꝝ amoris ex amore. sed est in eo solum vnum verbus 470 perfectum et unus amor perfectus. et in hoc eius perfecta secunditas manifestatur.

Questio. xxviii. de relationibus diuinis.

Einde confide/ rādum ē de relationibus diuinis. Et circa hoc queruntur quattuor: **P**rimo vtrū in deo sint aliquæ relationes reales. **2°** vtrum ille relationes sint ipsa cōntia diuinav̄l sint extrinsecus affixe. **3°** vtrum possint esse i deo plures relationes realiter distincte adinuicē. **4°** de numero harum relationū.

Primus articulus. Utrum in deo sint aliqua relationes reales.

Hoc primum sit proceditur. Videlicet ꝑ in deo non sint aliqua relationes reales. dicit enim Boe. in li. de trinitate ꝑ cū quis predicanet in diuinam verterit predicationem: cuncta mutantur in substantiam que predicari potest: ad aliquid vero oīo non potest predicari. sed q̄cqd ē realiter i deo de ipso predicari potest. ꝑ relatio non ē realiter i deo. **P**reterea dicit Boe. in eodem li. ꝑ similē relatio in trinitate patris ad filium et verius ad spiritum sanctum vt eius quod est idem ad id quod ē idem: sed huiusmodi relatio est rationis tm̄: quia oīs relatio real exigit duo extrema realiter. ergo relationes que ponuntur in diuinis non sunt reales relationes sed rationis tantū. **P**reterea relatio paternitatis ē relationis principiū: sed cum dicitur deus esse principium creaturearum non importatur aliqua relatio realis: sed rationis tantum. ergo nec paternitas in diuinis est relatio realis: et eadem ratione neclalie relationes que ponuntur ibi. **P**reterea generatio i diuinis ē fm intelligibilis verbi processionē: sed relationes que cōsequuntur operationem intellectus sunt relationes rationis: ergo paternitas et filiatione que dicuntur in diuinis secundū generationem sunt relationes rationis tm̄. **S**ed contra ē ꝑ pater non dicitur nisi paternitate: et filius filiatione. si igitur paternitas et filiatione non sunt in deo realiter: sequitur ꝑ deus non sit realiter pater aut filius: sed secundū rationem intelligentie tātum ꝑ est heresis fabelliana. **R**elpondeo dicendum: ꝑ relationes quādam sunt in diuinis realiter: ad cuius evidentiam considerandum est: ꝑ solum in his que dicuntur ad aliquid iue niuntur aliqua secundum rationem tm̄: et non secundū rem: quod non est in alijs generibus: ga alia genera

Questio

ut quantitas et qualitas secundum propriam rationem significat
 aliquid alicui inherens. Ea hoc quod dicuntur ad aliquid
 significat hanc propriam rationem solum respectum ad aliud.
 74 qui quidem respectus aliquando est in ipsa natura respectus:
 utpote quando aliquae res secundum suam naturam
 adinveniuntur ordinatae sunt: et in uestimentis inclinatione ha-
 bentur. et huiusmodi relationes oportet esse reales: si in
 corpore graui est inclinatio et ordo ad locum mediuz.
 vnde respectus quidam est in ipso graui respectu lo-
 ci medii. et similiter est de aliis his: aliquando vero re-
 spectus significatus per ea que dicuntur ad aliquid est in
 in ipsa apprehensione rationis coherentis unum alte-
 rit: et tunc est relatio rationis tantum: sicut cum comparat
 ratio hominem animali: ut speciem ad genus. cum
 autem aliquid procedit a principio eiusdem nature: ne-
 cessere est ab eo procedens et id a quo procedit in eodem or-
 dine conueniat: et sic oportet quod habeant reales respe-
 ctus ad inveniendum: cum igitur processiones in divinis sint in
 161 indentitate naturae et ostensum est: necesse est quod relatio-
 nes que secundum processiones divinas accipiuntur:
 sint relationes reales. ¶ Ad primum ergo dicendum
 quod ad aliquid dicitur ovo non predicari in deo secun-
 dum propriam rationem eius quod dicitur ad aliquid in-
 quantum. sed propria ratio eius quod ad aliquid dicitur:
 non accipitur per comparationem ad illud cui in
 est relatio: sed per respectum ad alterum. non autem
 166a per hoc excludere voluit: quod relatio non esset in deo.
 173c sed quod non predicaretur per modum inherentis: hanc
 propriam relationis rationem. sed magis per modum
 ad aliud se habentis. ¶ Ad secundum dicendum: quod
 relatio que importatur per hoc nomen idem est rela-
 tio rationis tantum: si accipiatur simpliciter idem: quod
 his relatio non potest consistere nisi in quadam or-
 dine quem ratio adinvenit alicuius ad se ipsum: secundum
 aliquas eius duas considerationes. secunda autem
 est cum dicuntur aliqua eadem esse non in numero:
 sed in natura generis sive speciei. Boe. igitur relationes
 que sunt in divinis assimilat relationes identitatis:
 non quantum ad omnia: sed quantum ad hoc solum
 quod per huiusmodi relationes non diversificatur substantia: sicut nec per relationem identitatis. ¶ Ad tertium
 dicendum: quod cum creatura procedat a deo in diversi-
 tate naturae: deus est extra ordinem totius creature:
 117 nec ex eius natura est eius habitudo ad creaturas. non
 122 enim producit creaturas ex necessitate sive naturae: sed per
 118 intellectum et per voluntatem ut supra dictum est.
 et ideo non est realis relatio ad creaturas: sed in crea-
 turis est realis relatio ad deum: quod creature contin-
 ent sub ordine divino: et in carni natura est quod de-
 pendeant a deo: sed processiones divine sunt in eadem
 natura. vnde non est simillis ratio. ¶ Ad quartum di-
 cendum: quod relationes que consequuntur solam opera-
 tionem intellectus: in ipsis rebus intellectis sunt re-
 lationes rationis tantum quod sive eas ratio adinvenit
 inter duas res intellectas. sed relationes que consequuntur
 operationem intellectus que sunt inter verbum
 intellectualiter procedens: et illud a quo procedit

non sunt relationes rationis tantum sed reales: quod et 168a
 ipse intellectus et ratio est quae res: et comparatur
 realiter ad id quod procedit intelligibiliter: sicut res
 corporalis ad id quod procedit corporaliter: et sic pa-
 ternitas et filiatio sunt relationes reales in divinis.

¶ Secundus articulus: Utrum ille relationes sint
 ipsa essentia divina vel sint extrinsecus affixe.

H Ad secundum sic proceditur. Videlicet quod relatio 166
 in deo non sit idem quod sua essentia. dicit enim Aug. in. v. de tri. Quod non omne quod di-
 citur in deo dicitur secundum substantiam. dicitur enim
 ad aliquid: sicut pater ad filium: sed hec non secundum
 substantiam dicitur: ergo relatio non est divina esse-
 tia. ¶ Preterea ut Aug. dicit. vii. de tri. omnis res que
 relativa dicitur est et aliquid excepto relativo: sicut
 homo dominus et homo seruus. si igitur relationes
 alique sint in deo oportet esse in deo aliquid aliud pri-
 ter relationes: sed hoc aliud non potest esse nisi essentia.
 ergo essentia est aliud a relationibus. ¶ Preterea
 esse relatum est ad aliud se habere: et dicitur in predi-
 cametis. si igitur relatio sit ipsa divina essentia: segnem
 quod esse divina essentia sit ad aliud se habere: quod repu-
 gnat perfectioni divini esse: quod est maxime absolu-
 tum et per se subsistens: ut supra ostensum est. non igit
 relatio non est ipsa essentia divina. ¶ Sed contra oīs
 res que non est divina essentia est creatura. sed relatio
 realiter operit deo. si ergo non est divina essentia erit
 creatura: et ita enim erit adoratio latrie exhibenda con-
 tra quod in prefatione contatur. Ut in personis proprietas: et in maiestate adoretur equalitas. ¶ Respondeo
 dicitur: quod circa hoc dicitur Hilbertus poreta errasse: sed
 errorem suum postmodum remedi concilio reuocasse. Di-
 citur. in quod relations in divinis sunt assistentes sive ex-
 trinsecus affixe. ¶ Ad culus evidentiam considerandum est quod in quolibet ix. generum accidentis est duo
 considerare: quorum unum est esse quod competit
 unicuique ipsorum secundum quod est accidentes et hoc co-
 muniter in omnibus est esse subiecto. accidentis enim esse
 est in esse aliud quod potest considerari in unoquoque
 est propria ratio unde cuiusque illorum generum: et in aliis qui
 dem generibus: a relatione: utpote quantitate et qua-
 litate etiam propria ratio generis accipitur secundum
 coparationem ad subiectum. nam quantitas dicitur me-
 sura substantie. qualitas vero dispositio substantie.
 Sed ratio propria relationis non accipitur secundum
 comparationem ad illud in quo est: sed secundum co-
 parationem ad aliquid extra. Si igitur consideremus
 etiam in rebus creatis relationes secundum id quod
 relationes sunt: sic inveniuntur esse assistentes non
 intrinsecus affixe: quasi significantes respectum
 quodammodo contingentem ipsam rem relatam per
 ut ab ea tendit in alterum. Si vero consideretur rela-
 tio secundum quod est accidentis sic est inheretis sub-
 jecti: et hinc esse accidentale in ipso. sed Hilbertus poreta
 considerauit relationem per modum tatu: quod est in rebus creatis

XXVIII

habet esse accidentale: secundū q̄ trāssertur i deo: h̄z
 esse substantiale. nihil enim est in deo vt accidens in
 subiecto: sed q̄cqd est in deo est eius c̄entia. sic igitur
 ex ea parte qua relatio in rebus creatis h̄z esse acci-
 dentale in subiecto: relatio realiter existens in deo
 habet c̄ esse diuine idē oī ei existens. ¶ In hoc
 vero quod ad aliquid dicitur non significator aliq̄
 habitudo ad essentiam: sed magis ad suum opposi-
 tum. & sic manifestum est q̄ relatio realiter existens
 in deo est idem essentia h̄z rem: n̄ differt nisi secundū
 intelligentie rationē: prout in relatione importatur
 respectus ad suum oppositum: qui non importatur i
 nomine essentie. patet ergo q̄ i deo n̄ est aliud eē re-
 lationis & esse essentie: sed vnum & idem. ¶ Ad pri-
 mū ergo dicendum: q̄ verba illa Aug. non pertinet ad
 hoc q̄ paternitas vel alia relatio que ē i deo secundū
 esse suum non sit idem q̄ diuina essentia: sed quod
 non predicitur secundum modum substantie: vt exi-
 stens in eo de quo dicitur sed vt ad alterum se ha-
 bens. & propter hoc dicuntur duo tantum esse predi-
 camenta in diuinis: quia alia predicamenta importat
 habitudinem ad id de quo dicuntur tam secundum
 suum esse q̄ secundum proprii generis rationem. ni-
 hil autem quod ē in deo potest habere habitudinez
 ad id in quo ē vel de quo dicitur: nisi habitudine idē
 tatis propter sumam dei simplicitatem. ¶ Ad 2°
 dicendum: q̄ sicut in rebus creatis in illo quod di-
 citur relative non solum est inuenire respectum ad
 alterum: sed etiam aliquid absolutum: ita & in deo. s̄z
 tamen aliter & aliter: nam id quod inuenitur in crea-
 tura preter id quod continetur sub significatiōe no-
 minis relativi est alia res. In deo autem non est alia
 res sed vna & eadem. que non perfecte exprimitur
 relationis nomine quasi sub significatiōe talis no-
 minis comprehensa. dictum est enim supra. cum de
 diuinis nominibus agebatur: q̄ plus continetur in p-
 fectione diuina essentie: quoniam aliquo nomine si-
 gnificari possit. vnde nō sequitur q̄ in deo preter re-
 lationem sit aliquid aliud secunda rem sed solū con-
 siderata nominum ratione. ¶ Ad 3° dō: q̄ si in per-
 fectione diuina nihil plus contineretur: q̄ qd signifi-
 cat nomen relationis: lequeretur q̄ esse eius esset im-
 perfectum: vt pote ad aliud se habens: sicut si nō co-
 tineretur ibi plus q̄ nomine sapientie significare-
 tur: non esset aliquid subsistens: sed quia diuina es-
 sentie perfectio est major q̄ qd significatione alicuius
 nominis cōprehendi possit: nō sequitur si nome
 relationum vel quocunq̄ aliud nome dictum de dō
 non significat aliquid perfectum: q̄ diuina essentia
 habeat esse imperfectum: quia diuina essentia com-
 pribendit in se omnium genē perfectionē: vt supra
 dictus ē.

Tertius ar. Utrum relationes q̄ sūt i deo realiter
 ab inuicem distinguuntur.

Ad tertium sic proceditur. Videtur q̄ relationes que sunt in deo realiter ab inuicem n̄ di-
 stinguuntur. quocunq̄ enim vni & eadem sunt

eadem: sibi inuicem sunt eadem: sed omnis relatio i
 deo existens est idem secundum rem cum diuina es-
 sentia. ergo relationes secundum rem ad inuicem n̄
 distinguuntur. ¶ Preterea sicut paternitas vel fili-
 atio secundum nominis rationē distinguuntur ab es-
 sentia diuina: ita & bonitas & potentia: sed propter
 bulus modi rationis distinctionem non est aliqua re
 alis distinctione bonitatis & potentie diuine: ergo nec
 paternitatis & filiationis. ¶ Preterea in diuinis n̄ ē
 distinctione realis nisi secundū originem. sed una re-
 latio n̄ videtur oriri ex alia. ergo relationes n̄ di-
 stinguuntur realiter ad inuicem. ¶ Sed contra est
 qd dicit Boe. in li. de tri. q̄ suba in diuinis contineat
 unitatem: relatio multiplicat trinitatē. si ergo relati-
 ones n̄o distinguuntur ad inuicem realiter n̄ erit in
 unis trinitas realis: sed rationis tātum: qd est sabel
 lian erroris. ¶ Respondeo dō: q̄ ex eo q̄ aliquid 160
 alicui attribuitur: oī q̄ attribuitur ei oī que sunt
 de ratione illius sicut cuiuscq̄ attribuitur bono: oī
 q̄ attribuitur ei esse rationale: de ratione autē relati-
 ones est respectus vnius ad alterum: secundum quē
 aliquid alteri opponitur relative. cum igitur in deo
 realiter sit relatio vt dictum est: oī q̄ realiter sit ibi 165
 oppositio. relativa autem oppositio in sui ratione
 includit distinctionem. vnde oportet q̄ in deo sit re-
 alis distinctione: non quidem secundum rem absolutā
 que est essentia i qua est summa unitas & simplicitas
 sed secundum rem relatiuum. ¶ Ad primū ergo dō
 q̄ secundum phm. in. i. phisi. argumentū illud tenet
 q̄ quecumq̄ vni & eadem sunt eadem: sibi inuicem sūt
 eadem in his que sunt idem re & ratione: sicut tunica
 & indumentum: nō autem in his que differunt ratio-
 ne. vnde ibidem dicit q̄ licet actio sit idem motus: si
 initr & passio: non tamen sequitur q̄ actio & passio sūt e
 idem: qd in actione importatur respectus vta quo ē 168
 motus in mobili. In passione vero vt q̄ est ab alio. 214
 & similiter licet paternitas sit idem: secundum rem b
 cum essentia diuina: & similiter filiatione: tamen hec duo
 in suis propriis rationibus important oppositos re- b c
 spectus: vnde distinguuntur ab inuicem. ¶ Ad secundū 224
 dicendum: q̄ potentia & bonitas n̄ importat in suis
 rationibus aliquam oppositiōem. vnde n̄ est simi- 173c
 lis ratio. ¶ Ad tertium dō: q̄ quis relationes p̄prie
 loquēdo n̄ oriatur vel p̄cedat ab inuicē: tñ accipiū-
 tur per oppositū secundum processionē alicuius ab
 alio.

Quartus articulus. Utrum in deo sint tantum.
 iiiij. relationes reales scilicet paternitas: filiatione: sp̄l-
 ratio: & processio.

Hoc quartum sic proceditur. Videtur q̄ in dō 168
 non sint tantum. iiiij. relationes reales: scilicet
 paternitas filiatione: spiratio: & processio. ē
 enim considerare in dō relationem intelligentis ad
 intellectum & volentis ad volitum que videntur es-
 se relationes reales: necq̄ sub predictis continen-
 tur: non ergo sunt solum. iiiij. relationes reales in

Questio

deo. **P**reterea relationes reales accipiuntur in deo secundum processionem intelligibilem verbi: sed relationes intelligibles multiplicantur in infinitum. vt Auic. dicit. ergo in deo sunt infinite relationes reales. **P**reterea idem sunt in deo ab eterno: vt supra dictum est. non autem distinguuntur adinuicem: nisi secundum respectum ad res: vt supra dictum est. ergo in deo sunt multo plures relationes eternae. **P**reterea equalitas et similitudo et identitas sunt relationes quedam: et sunt in deo ab eterno. ergo plures relationes sunt ab eterno in deo quodque dicte sunt. **S**ed eodem contra. videtur quod sint pauciores: quod secundum phm i. iiiij. phy. eadem via est de athenis ad thebas: et de thebis ad athenas. ergo videtur quod pari modo sit relatio de patre ad filium que est paternitas. et de filio ad patrem que dicitur filiatio. et sic non sunt. sicut. relationes in deo. **R**espondeo dicitur quod est in phm. in. v meta. relatio omnis fundatur vel supra quantitatem vel duplum et dimidium: vel supra accitonem et passionem ut faciens et factum: pater et filius: dominus et servus et huiusmodi. cum autem quantitas non sit in deo: est. non sine quantitate magnus: vt dicit Aug. relinquitur ergo quod realis relatio in deo esse non possit nisi super actionem fundata. non autem super actiones secundum quas procedit aliquid extrinsecum a deo: quia relationes dei ad creaturas non sunt realiter in ipso: vt supra dictum est: vnde relinquitur quod relationes reales in deo non possunt accipi nisi secundum actiones secundum quas est processio in deo ad intra sed non extra. **H**uius autem processiones sunt due tantum ut supra dictum est. quarum una accipitur secundum actionem intellectus que est processio verbi. alia secundum actionem voluntatis que est processio amoris. secundum quanlibet autem processiones oportet duas accepere relationes oppositas: quarum una sit procedentia principio et alia ipsius principiis. procedurentia est verbi dicitur generatio secundum propriam actionem que competit rebus viventibus. relatio autem principiis generationis in viventibus perfectis dicitur paternitas. Relatio vero procedentis a principio dicitur filiatio. processio vero amoris non habet nomine proprium ut supra dictum est. vnde neque relationes que secundum ipsam accipiuntur: sed vocatur relatio principiis huius processionis spiratio. **R**elatio autem procedentis processio: quis bec duo nomina ad ipsas processiones vel origines pertineant et non ad relationes. **A**d primum ergo dicendum: quod in his in quibus differt intellectus et intellectum volens: et voluntum potest esse realis relatio: vt scientie ad rem scitam. et volentis ad rem volitam: sed in deo est idem omnino intellectus et intellectum: quia intelligendo se intelligit oia alia: et eadem ratione volentis ad voluntum. vnde in deo huiusmodi relationis non secundum reales: sicut neque relatio eiusdem ad idem. sed tamquam relatio ad verbum est realis: quia verbum intelligitur ut procedens per actionem intelligibilem. non autem res intellecta. cum enim intelligimus la

per dictum id quod ex re intellecta concepsit intellectus: vocatur verbum. **A**d secundum dicendum: quod in nobis relationes intelligibles in infinitum multiplicantur: quia alio actu intelligit homo lapidem: et alio actu intelligit se intelligere lapidem: et alio etiam intelligit se intelligere. et sic in infinitum multiplicatur actus in intelligendi. et per consequens relationes intellectus. sed hoc in deo non habet locum quia uno actu tantum omnia intelligit. **A**d tertium dicendum: quod respectus idealis sunt intellectus deo. vnde ex eorum plurimis non sequitur quod sint plures relationes in deo: sed quod deus cognoscat plures relationes. **A**d quartum dicendum: quod equalitas et similitudo in deo non sunt relationes reales sed rationis tantum: ut in diversis modis. **A**d quintum: quod via est eadem ab uno et in diversis modis: et eadem ab uno et in diversis modis. **A**d sextum: quod via est eadem ab uno et in diversis modis: et eadem ab uno et in diversis modis. **A**d septimum: quod eadem sit relatio patris ad filium et conuerso: et posset hoc concludi de aliquo absoluto si esset medium inter ea.

Questio. xxix. de personis.

Remissis autem

bis quod de processione et relationibus cognoscenda videbantur necessarii et aggredi de personis.

Et propter secundum considerationem

absolutam: et deinde secundum comparativam considerationem. oportet autem absolute de personis primo quidem in communione considerare: deinde de singulis personis. **A**d communem autem considerationem personarum. iiii. pertinere videtur. **P**rimo quidem significatio huius nominis persona. **2.** secundum numerum personarum. **3.** tertia que consequuntur numerum personarum. **4.** tertiis etiam quod pertinet ad notitiam personarum. **5.** Circa primum queruntur. sicut. **P**rimo de distinctione personae. **2.** de comparatione persone ad essentiam substantiarum et hypostasiem. **3.** utrum nomen persone competit in divinis. **4.** quid ibi significet. **5.** primus articulus de distinctione persone.

Ad primum sic proceditur. Videlicet quod invenitur quod distinctio personae quam Boe. assignat in libro de duabus naturis que talis est. Persona est rationalis nature individua substantia. nullum enim singulare distinctur: sed persona significat quoddam singulare. ergo persona iconuenienter distinctur. **P**reterea substantia prout ponitur in distinctione personae: aut sumitur pro substantia prima: aut pro substantia secunda. si pro substantia prima superflue additur individua: quia substantia prima est substantia individua. si vero stat pro substantia secunda falso additur: et est oppositio adiectio. nam secundum sube dicuntur genera et species. **g**

XXIX

diffinitō est male assignata. **P**reterea nomen intentionis non debet poni in diffinitō rei. non. n. esset bona assignatio si quis diceret homo ē spēs aialis. homo. n. e nomine rei: sed spēs est nomine intentionis. cum igitur persona sit nonem rei: significat enim substantiam quādam rationalis nature. ergo inconvenienter individuum quod est nomen intentionis in eius diffinitione ponit. **P**reterea natura est principium motus et quietis in eo in quo est per se sed nō per accidēs ut dicatur in. i. physi. sed persona ē in reb⁹ immobilibus: sicut est in deo et in angelis. nō ergo ī diffinitione persone debuit ponit nā sed magis cēntia. **P**reterea aia separata est rationalis nā individua suba: nō autē est persona. īconvenienter ergo sic persona difficitur. **R**ō dicēdū: q̄ lī vle et particolare inuenit ī oib⁹ generib⁹: tñ speciali quodam modo inuenit ī gñe sube. suba enī idividuatur per seipsum: s; accidēta 204 individuantur per subm̄ q̄ est suba. dicitur. n. bec albedo inç̄tum est in hoc subo. vnde conuenienter inividua sube habent aliquod speciale nomen pre alijs. dicitur. n. bipostases: v̄l p̄ ne sube: s; adhuc qdaz specialiori modo inuenit particolare et individuum in substantijs rationalibus que habent dominī um sui actus: et non solum agūtū sicut allia: sed p̄ se agunt. actiones autem in singularibus sunt. et ideo etiam inter ceteras substantias etiam quoddam speciale nomen habent singularia rationalis nature et hoc nomine est persona. et ideo ī p̄dicta diffinitione p̄ sona ponit suba invidua inç̄tu significat singlare ī genē sube. addit̄ at rōalis nāe: inç̄tu significat singularē rōalis subijs. **A**d primum ī dicendum q̄ licet hoc singulare vel illud diffiniri non possit: tamen id quod pertinet ad communem rationē singularitatis diffiniri potest: et sic philosophus dif finit subam primam. et hoc modo diffinit Boetius psonam. **A**d 2⁹ dō: q̄ fm̄ quodam suba ī diffinitione persone ponitur p̄ suba p̄ma que ē bipostasis neq̄ tamē superflue additur individua: quia noīe bipostasis vel sube p̄me excludit rō vniuersalis et partis. non enim dicimus q̄ homo communis sit bipostasis: neq̄ etiam manus cum sit pars: sed p̄ hoc q̄ additur individuum: excludit a persona ratio assumptibilis. humana enim natura ī Christo non ē persona: quia est assumpta a digniori. s. a verbo dei. **S**ed melius dicendū est q̄ substantia accipitur communiter prout dividitur per primas et secundas. et per hoc quod additur individua trahitur ad statum pro substantia prima. **A**d tertium dicendum q̄ quia substantiales differentiae non sunt nobis nota vel etiam nominatae non sunt. oportet interdum vti differentijs accidentalibus loco substantialijs: puta si quis diceret ignis est corpus simplex calidus et siccum. accidentia enim eius propria sunt effectus formarum substantialium et manifestant eas. et simili ter nomina intentionum possunt accipi ad diffinitionem res secundum q̄ accipiuntur pro aliquibus nominibus rerum que non sunt posita. et sic hoc no-

men individuum ponitur in diffinitione persone ad designandum modum subsistēdi q̄ operit substā tis particularibus. **A**d quartū dō: q̄ fm̄ ph̄z i. v. metaphi. nomen nature priō ipossum ē ad signandum signationē viuetum: q̄ dicit nativitas. et q̄ bi⁹ grās 67 tio ē a principio itrisco: extensu ē hoc nomen ad significandū principiū itrinsecū cuiuscumq̄ motus. et sic diffinitur in. i. ph̄si. et quia hui⁹ principiū ē formale v̄l māle. cōiter tā mā q̄ forma dicit nā. et q̄ p̄ formā cōpletur cēntia vniuersitatisq̄ rei cōiter cēntia vniuersitatisq̄ rei quā sit ei⁹ diffinitione vocat nā. et sic acci p̄ sic bic nā. vñ Boe⁹. i. eodē li. dīc: q̄ nā ē vñūq̄dēs ī formā specifica d̄rā. Specifica. n. d̄rā ē q̄ p̄plet diffinitionem et sumit ī p̄pā forma rei. et sō conuenientē fuit q̄ ī diffinitione p̄sonae q̄ ē singlare alicui⁹ genēris determinati vteret noīe nāe q̄ cēntie q̄ sumit ab eē q̄d ē cōfīmū. **A**d 5⁹ dō: q̄ aia ē p̄s hūane sp̄ei. et sō lī sit separata: q̄ tñ retinet nām vñabilitatis nō potest dici suba idividua: q̄ ē bipostasis v̄l suba prima b sicut nec manus nec quicq̄ alia p̄tū bois: et sic nō cō 365 petit ei neq̄ diffinitione p̄sonae n̄ nomen. **S**cōs ar. Ut p̄sona sit idē q̄d bipostasis subsistētia et cēntia.

HD fm̄ sic p̄cedit. Vluditur q̄ persona sit 170 idem quod bipostasis subsistētia et cēntia. Dicit enim boetius in libro de duabus naturis: q̄ greci nature rationalis individuum substantias bipostaseos nomine vocauerunt: sed hoc etiam apud nos significat nomen persone. ergo persona 169 omnino idem est quod bipostasis. **P**reterea sicut in divinis dicimus tres personas ita in divinis dicimus tres subsistētias: quod nō esset nisi persona et subsistētia idem significaret ergo idem significant persona et subsistētia. **P**reterea Boetius dicit in commento predicatorum: q̄ vysya q̄d ē idē quod essentia significat compositum ex materia et forma. Id autem q̄d ē compositum ex materia et forma est individuum substantie q̄d et bipostasis et persona dicitur. ergo omnia predicta nomina idem significare videntur. **S**ed alia ē q̄d dīc ī libro de duabus naturis: q̄ genera et species subsistunt tñ. in dividua vero non subsistunt tñ: vñ etiam subsistat s; a subsistēdo dicuntur subsistētiae: sicut a substantia substantie vel bipostases. cuz igitur esse bipostases: vel personas non conueniat generibus vel species bipostases vel persone non sunt idem quod subsistētia. **P**reterea Boetius dicit in commento predicatorum: q̄ bipostasis dicitur in materia vysysis autem. t. subsistētia dicitur forma: sed neq̄ forma nez materia p̄t dici persona. ergo p̄sona differt a p̄dictis. **R**ō dō: q̄ secundum philosophum ī quinto metra. substantia dicitur dupliciter. uno modo dicitur substantia qdditatis rei quam significat diffinitione: secundum q̄ dicimus q̄ diffinitione significat substantiam rei. quam quidem substantiam greci vysyam vocant quod nos essentiam dicē possum⁹

Questio

- C**Alio modo dicitur substantia subiectum vel suppositum quod subsistit in genere substantie, et hoc quidem communiter accipiendo nominari potest; et nomine significant intentionem. Et sic dicitur suppositum, nominatur etiam tribus nominibus significantibus rem: que quidem sunt res nature subsistentia et hypostasis secundum triplicem considerationem substantie sic dicte, secundum enim quod per se existit: et non in alio vocatur subsistentia. Illa enim subsistere dicimus que non in alio: sed in se existunt: sed vero quod supponitur alicui nature comuni, sic dicitur res naturae, si hic homo est res nature humanae: sed vero quod supponitur accidentibus dicitur hypostasis vel substantia, quod autem hec tria nota significant communiter in toto genere substantiarum: hoc nomen persona significat in genere rationalium substantiarum. **A**d secundum ergo dicendum: quod hypostasis apud grecos ex propria significacione nominis habet quod significat quod cum individuum substantie sed ex ipsis loquendi habet quod sumatur, per individuo rationis nature ratione sue excellentie. **C**ad tertium dicitur nos dicimus in diuinis pluraliter tres personas et tres subsistentias: ita greci dicunt tres hypostases: sed quia nomine substantie quod secundum proprietatem significacionis respondit hypostasi: equiuocatur apud nos cum qua deo significat essentiam quam hypostasim: ne possit esse erroris occasio: maluerunt pro hypostasi transferre subsistentiam quam substantiam. **A**d tertium dicendum quod essentia proprie est id quod significatur per distinctionem, distinctione autem complectitur principia speciei: non autem principia individualia. Vnde in rebus compositis ex materia et forma: essentia significat non solum formam nec solum materiam: sed compositionem ex materia et forma communi: putunt sunt principia speciei: sed compositionem ex hac materia et ex hac forma habet rationem hypostasis et personae: anima enim et caro et os sunt de ratione hominis: sed hec anima et hec caro et hoc os sunt de ratione huius nominis: et ideo hypostasis et persona addunt supra rationem essentiae principia individualia: neque sicut idecum essentia in compositis ex materiali et forma: ut supra dictum est: cuz de simplicitate diuina ageretur.
- A**d quartum dicendum quod Boetius dicit genera et species subsistere in quantum individualis aliquibus competit subsistere ex eo quod sunt sub generibus et species in predicato substantiae comprehensionis: non quod ipsae species vel genera subsistant nisi secundum opinionem Platonis: qui posuit species rerum separatim subsistere a singularibus. Substare vero competit eisdem individualiis in ordine ad accidentia: que sunt preter rationem generum et specierum. **A**d quintum dicendum: quod individualum compositum ex materia et forma habet quod substet accidenti ex proprietate materie. Vnde et Boetius dicit in libro de trinitate, forma simplex subiectum esse non potest: sed quod per se substet habet ex proprietate sue forme: quod non aduenit rei subsistenti: sed dat esse actuale materie:

ut sic individuali subsistere possit. propter quod hypostasis attribuit materie: et ipsis sum sunt subsistentia et forma principium subsistendi.

Tertius articulus. utrum nomen persone sit ponendum in diuinis.

Htertium sic proceditur. videtur quod nomen personae non sit ponendum in diuinis. Dicit enim Dio in principio de dei. Ut non est audenduz aliquid dicere nec cogitare de supersubstantiali occulta, diuinitate preter ea que diuinatus nobis ex sanctis eloquuis sunt expressa: sed nomen persone non exprimitur nobis in sacra scriptura noui vel veteris testamenti. ergo non est nomine personae extendendum in diuinis. **P**reterea Boetius dicit in libro de deo. nomen persone videtur traductum ex his personis que in comedijis tragedijs homines representabant. persona enim dicta est a personando quia concavitate ipsa maior: necesse est ut soluat sonus. greci vero has personas propria vocant ab eo quod ponantur in facie: atque ante oculos obtegunt vulnus: sed hoc non potest competere in diuinis nisi forte secundum metaphoram. ergo nomen persone non dicitur de deo nisi metaphorice. **P**reterea omnis persona est hypostasis: sed nomen hypostasis non videtur deo competere: cum secunduz Boetius significet id quod subiicitur accidentibus que in deo non sunt. Hie etiam dicit: quod in hoc nomine hypostasis venenum latet sub melle. ergo hoc nomine persona non est dicendum de deo. **P**reterea a quoque remouetur distinctione et distinctione: sed distinctione personae supra posita arguta: non videtur deo compete: tum quod ratione importat discursus suam cognitionem que non coparetur deo ut supra omnium est: et sic deus non potest dici rationalis nature, tum etiam quia deus dicitur non potest individualia substantia: cum principiis individualiis sit materia deus at materialis: nec etiam accidentibus substantia: ut substantia dici possit nomine. ergo persona deo attribuit non debet. **S**ed contra est quod dicitur in simbolo Athanasii. **A**lia est persona patris: alia filii: alia sibi. **R**espondeo dicendum: quod persona significat id quod est perfectissimum in tota natura. et subsistens in rationali natura. vnde cum omne illud quod est perfectionis deo sit attribuendum: eo quod eius essentia continet. in se omniem perfectionem: conuenies est ut hoc nomen persona deo dicatur: non tammodo eodem modo quo dicitur de creaturis: sed excellentiori modo, sicut et alia nomina que creaturis a nobis imposita deo attribuuntur sicut supra ostensum est. **A**d primum ergo dicitur quod nomen persone in scriptura veteris vel novi testamenti non iuveniat: dictum deo: tamen id quod nomen significat multipliciter in sacra scriptura iuvenitur assertum de deo: scilicet: quod est maxime per se ens et perfectissime intelligens: si autem oportaret de deo dici solum illa secundum vocem que sacra scriptura de deo tradidit. sequeretur

Gnunq̄ in illa lingua posset aliquis loqui de deo nisi in illa in q̄ primo tradita ē scriptura veteris v̄l no ui testamenti. **A**d inueniēdū at noua noīa atīqua fidē deo signītia coegit necessitas disputandi cūz 182 a bētis: nec hec nouitas vitanda ē: cum non sit ppba 195 a na: ytpote a scripturaz sentu non discordans: do cētāt apte pphanas vocum vanitates vitare. i. ad Timo. vlti. **A**d 2° dō: q̄uis hoc nomen psona nō ueniat deo q̄tuz ad id a q̄ ipositiū ē nomē: tamē q̄tum ad id ad qđ signīdum iponitur: maxie deo cōuenit: q̄ ei i comedijis & tragedijis rep̄tabat aliqui boies famosi: ipositiū ē h̄ nomē psona ad signīdaz aliq̄ dignitatē b̄ntes: vñ consueuerūt dici psone in ecclējis q̄ h̄t aliquā dignitatē: pp qđ qdā diffīlūt psonā dicētes: q̄ psona ē bi postasis p̄petate distin 212 a cta ad dignitatē p̄inēte: & q̄r magne dignitatis ē in rationali natura subsistere: ideo omne indiuldum 169 rōalis nature dicitur psona: vt dictū ē: sed dignitas dñe psone excedit oēm dignitatē: & fm hoc marie cōpetit deo nomen psone. **A**d 3° dō: q̄ nomen bi postasis nō competit deo q̄tum ad id a quo ē ipositiū nomen cum non subsit accidētibus: competit at ei quātū ad id qđ ē ipositiū ad significandum rez subsistente: Hic. at dicit sub hoc nomine vñcuz la tere: q̄r anq̄ significatio huius nominis esset plene nota apud latinos: heretici per hoc nomē simplices decipiebant vt confiterentur plures essentias: sicut confitentur plures hipostases: pp hoc q̄ non ē sube cui respondet in greco nomen hipostasis cōiter ac cipitur apud nos p̄eēntia. **A**d 4° dicendum: q̄ d̄ us p̄t dici rōalis nature fm q̄ rō nō importat dis cursum: sed cōter intelligibilem naturam: id uindūt at deo competere nō p̄t q̄tum ad hoc q̄ indiuldua tionis p̄ncipium ē materia: sed solum fm q̄ ipoz tat immutabilitatem: suba h̄o conuenit deo fm q̄ si gnificat existere per se: quidam tamen dicit q̄ dif finitio superius a Boe. data non est diffinitio perso ne fm q̄ personas in deo dicimus: ppter qđ Ric. d̄ sancto vlc. corrigere volens hanc diffinitionem: dicit q̄ persona fm q̄ deo dicitur ē dñe nature in coicibiliis existentia.

Quartus articulus. Utrum hoc nomen persona significet relationē.

Ad quartum sic proceditur. Videntur q̄ hoc no men psona nō significat relationē s̄z subam i diuinis. dicit. n. Aug. in. vii. de tr. cum dici mus personam patris: non aliud dicitur q̄z subam patris: ad se quippe dicitur persona non ad filium. **P**reterea qd querit de eēntia: sed sicur dicit Aug. In eodem loco cum dicitur. Tres sūt qui testimoniu z dant ī celo: pater: v̄bz. t. s. & queritur. qd tres: respondet tres persone. ergo hoc nomen persona significat subam. **P**reterea fm p̄m in. iiiij. meta pbi. id quod significatur per nomen ē eius diffinitio sed diffinitio persone est rationalis nature indiuld

dua suba: vt dictum ē. q̄ hoc nomen psona significat subam. **P**reterea persona in hominib⁹ & an arg⁹ a gelis non significat relationē sed aliquid absolutū: si igitur in deo significet relationem diccretur cqui uoce deo & hominib⁹ & angelis. **S**ed contra ē quod dicit Boe. in li. de trini. q̄ omne nomen ad personas pertinens relationē significat: sed nulluz nomen magis pertinet ad personā: q̄z hoc nomen p sonā. q̄ h̄ nomē psona relationē significat: **R**̄x⁹ dicē dum: q̄ circa significatiōē huius nominis i diuinis difficultatem ingerit: q̄ pluraliter de tribus predica tur preter naturam essentialium nominū: neq̄ etiā ad aliquid dicitur sicut nomina que relationē signifi cat. Unde quisbusdam visum est: q̄ hoc nomen per sona simileiter ex virtute vocabuli essentiā signifi cat in diuinis: sicut hoc nomen deus: & hoc nomen sa piēs: sed propter instantiam hereticorum ē accōmodatum ex ordinatione consiliū: vt possit ponī pro re latiūs: precipue in pl̄rali vel cūz nomie partitio: vt cūz dicimus tres personas: vel alia est persona pa tr̄: alia filij. i singulari vero potest sumi & pro absolu to & pro relatiō: sed hec non videtur sufficiens ratō q̄ si hoc nomen persona ex vi sue significatiōis non habet quod significet nisi essentiam i diuinis ex hoc q̄ dictuz est tres personas nō fuisse hereticorū ge tata calumnia: sed maioris calumnie data ē ēt eis oc casio. Et ideo aliū dixerunt q̄ hoc nomen persona i diuinis significat simul essentiam & relationē: quo rum quidam dixerunt q̄ significat essentiam in recto & relationē in obliquo: quia persona dicitur qua si per se vna: vñtas autem pertinet ad essentiaz. De autem dicitur per se implicat relationē oblique: i telligitur enim pater per se esse quasi relationē disti ctus a filio. **Q**uidam vero dixerunt econuerso: q̄ significat relationē in recto: & essentiam in obli quo: quia in diffinitione persone natura ponitur in obliquo: & isti propiq̄us ad veritatē accesserunt. Ad evidentiam ergo huius questionis considerandum ē: q̄ aliquid est de significatiōē minus communis. qđ tamen non est de significatiōē magis communis rationale enim includitur in significatiōē hominis quod tamen non est de significatiōē animalis. Un de aliud est querere de significatiōē animalis, & aliud est querere de significatiōē animalis qđ est ho mo: similiter aliud est querere de significatiōē hu ius nominis persona in communis: & aliud de signifi catione psōe dñe. Persona enī in communis signifi cat substantiam indiuldum rationalis nature: vt dictum est. Indiuldum autem est quod est in se in 169 distinctuz. ab alijs vero distinctum. Persona igitur in quacunq̄ natura significat id quod est distinctuz in natura illa sicut in humana natura significat has carnes & hec ossa & banc animam que sunt p̄ncipia indiulduantia hominem: que quidem licet non sint de significatiōē persone: sunt tamen de significatiōē persone humane. distinctio autem in diuinis nō fit nisi per relationē originis: vt dictū ē sup⁹. relatio 167

Questio

autem in diuinis non est sicut accens in heretis subiecto:
sed est ipsa diuina essentia: unde est subsistens sicut
eentia diuina subsistit. sicut ergo deitas est deus:
ita paternitas diuina est deus pater: qui est persona di-
uina. persona igitur diuina significat relationem ut
subsistentem: et hoc est significare relationem per mo-
dum substantie: que est bipostasis subsistens in natu-
ra diuina: licet subsistens in natura diuina non sit
aliud quam natura diuina: et cum hoc verum est: hoc no-
men persona significat relationem in recto et eentiaz
in obliquo: non tamen relationem in quantum est relatio:
sed in quantum significatur per modum bipostasis. Si
militer est significat eentiam in recto et relationem
in obliquo inquit eentia idem est per bipostasis.
bipostasis autem significatur in diuinis ut relatione dis-
tincta: et sicut relatio per modum relationis significa-
ta cadit in ratione personae in obliquo. Et secundum hoc
etiam dici potest quod hec significatio huius nominis
persona non erat percepta ante hereticorum calum-
niam. unde non erat in yisu hoc nomen persona: nisi
sicut unum aliorum absolutorum: sed postmodum
accordum est hoc nomine persona ad standum per
relationem ex congruentia sue significations: ut scilicet hoc
quod stat per relationem non solum habeat ex yisu: ut per
ma opinio dicebat: sed etiam ex significacione sua.
Dicitur ad primum ergo dicendum: quod hoc nomen perso-
na dicitur ad se non ad alterum: quia significat re-
lationem non per modum relationis sed per modum
subiecti: quod est bipostasis: et cum hoc Augustinus dicit per signifi-
cat eentiam prout in deo essentia est idem cum bipos-
tasi: quia in deo non differt quod est et quo est.
Dicitur ad secundum: quod quodque queritur de nam quia significat dif-
finitio: ut cum queritur quid est homo: et rindetur animal
rationale mortale: quodque homo querit suppositum: ut cu[m]
queritur: quid natum in mari: et respondeatur pisces: et
sic querentibus quid tres: responsus est tres persone.
Dicitur ad tertium: quod intellectus subtile viduimus. id est
scilicet vel intelligibilis ita intelligitur idiuinis relo: ut dic-
tum est. **D**icitur ad quartum: quod diuersa ratio minus
solidum non facit equacionem in magis cetero: licet non
sit alia propria diffinitio equi et assimilis: tamen yniuocati in no-
mine animalis: quia ceteris diffinitio animalis dicitur ytriginta.
unde non sequitur per licet in significacione personae diuine
intelligatur relatio: non autem in significacione angelique
personae vel humanae: quod nomen personae equivoce
dicatur. licet nec etiam dicatur yniuoce cum nihil yni-
uoce de deo dici possit et de creaturis: ut supra ostendimus.

Questio. xxx. de plalitate psonar̄ i diuinis.

Einde queritur

Propter plures psonas. **E**t circa h[ab]ent quatuor. **P**rimo ytrū sint plures psone in diuinis. **C**o[un]do q[uod] sūt. **T**ertio q[uod] significant termini numerales incliuini. **Q**uarto cōitate huius nōis persona. **P**rimus articulus. **U**trum sit ponere plures

personas in diuisis :

H 172 **P**rimum sic procedit. Videlur quod non sit pōe
re plures personas in divinis. persona non est rationis na-
turae individualia subiecta: sed sunt plures personae in diuinis:
securum quod sunt plures subiecta: quod videtur bēticū. **P**reterea
pluralitas proprietatum absolute non facit distinctionem
personarum: neque indeo neque in nobis. multo igitur minus
pluralitas relationum: sed in deo non est alia pluralitas nisi re-
lationum: ut supra dictum est. ergo non potest dici quod in
deo sunt plures persone. **P**reterea hoc dicit deo
deo loquens quod hoc vere unum est in quo nullus est nu-
merus. sed pluralitas importat numerum: ergo non sunt
plures persone in diuinis. **P**reterea ubicunque est
numerus. ibi est totum et pars. si igitur in deo sit nu-
merus personarum: erit in deo ponere totum et par-
tem quod simplicitati divini repugnat. **S**ed contra
est quod dicit Athanasius. Alia est persona patris: alia
filii: alia sibi. ergo pater et filius et sibi sunt plures personae.
Respondeo dico. quod plures esse personas in divinis securum ex
premissis. ostenditur est. supra: quod hoc nomen persona significat in divinis relationem ut resubstantiem in
natura diuinorum. supra autem habitum est. quod sunt plures
relationes reales in diuinis. unde sequitur quod sunt plures
res subiectas in diuinorum natura: et hoc est esse plures
personas in diuinis. **A**d primum ergo dicendum quod substantia non ponitur in distinctione perso-
ne: secundum quod significat essentiam sed secundum
quod significat suppositum: quod patet ex hoc quod addidicimus
individualia ad significandum autem substantiaz sic
dictam habent greci nomen. bipostasis: unde sicut nos
dicimus tres personas: ita ipsi dicunt tres hipo-
stases: nos autem non consuevimus dicere tres sub-
stantiae: ne intelligerentur tres essentes propter no-
minis equiuocationem. **A**d secundum dicendum
quod proprietates absolute in diuinis: ut bonitas et sa-
pientia non opponuntur ad unicum: unde neque rea-
liter distinguuntur: quibus ergo eis conueniat subsiste-
re: non tamen sunt plures res subiectas: quod est
esse plures personas. proprietates autem absolute in
rebus creatis non subsistunt: licet realiter ad unicum
distinguuntur: ut albedo et dulcedo: sed proprietas
relative in deo: et subsistunt et realiter ad unicum disti-
guuntur: ut supra dictum est. unde pluralitas talium
proprietatum sufficit ad pluralitatem personarum
in diuinis. **A**d tertium dicendum: quod a deo propter
summam unitatem et simplicitatem excluditur omnis
pluralitas absolute dictorum: non autem pluralitas
relationum: que relationes predicantur de aliquo
ut ad alterum: et sic compositionem in ipso de quo
dicuntur: non importantur: ut Boe. in codem li. docz.
Ad 4. dico: quod numerus est duplex: sibi numerus simplex
et absolutus: ut duo et tria et quattuor: et numerus qui est
in rebus numeratis: ut duo homines et duo equi. si igitur
in divinis accipiatur numerus absolute et abstracte:
nihil probabit in eo est totum et per ipsum: quod sic non est nisi in acceptione
intellectus nostrorum. non numerus simplex absolute et re-
bus numeratis est: nisi in intellectu: si autem accipiatur numerus

put est in rebus numeratis: sic in rebus quidem cre
220 atis: vnuz ē ps duoz: t̄ duo triuz: vt yn' bō duoz:
t̄ abc t̄ duo trium: t̄ sic non ē in deo: q̄ tantus ē pater q̄
225 ta tota trinitas: vt infra patebit.

Secundus articulus. vtrum in deo sint plures p-
sonae q̄ tres.

Hec secundum sic proceditur. Vldeatur q̄ i do
sint plures psonae q̄ tres. Pluralitas enī per
sonarum in diuinis ē secundum pluralitatem
175 p̄prietatum relativarum: vt dictuz ē: sed quatuor
168 sunt re lationes in diuinis: vt supra dictum: scilicet
paternitas filiatio cōis spiratio t̄ processio ergo
quattuor persone sunt in diuinis. **P**reterea non
plus differt natura a voluntate in deo: q̄ natura ab
intellectu: sed in diuinis ē alia persona que pcedit
per modum voluntatis. vt amo: t̄ alia que pcedit p̄
modum nature: vt filius. q̄ ē et alia q̄ pcedit per mo-
dum intellectus vt x̄bus: t̄ alia q̄ pcedit per modū
nature: vt filius: t̄ sic iterum sequitur: q̄ non sint tā
tum tres persone in dis. **P**reterea in rebus crea-
tis quod excellentius ē plures b̄ operationes itrin-
secaes: sicut homo supra alla animalia b̄ intelligere:
t̄ velle: sed deus in infinitum excedit oēz creaturā:
ergo non solum ē ibi persona pcedens per modum
voluntatis t̄ per modū intellectus: sed infinitis alijs
modis: ergo sunt infinite persone in diuinis. **P**re-
terea ex infinita bonitate patris ē q̄ infinite seipsum
cōicet: pducēdo psonam diuinam: sed etiam in spū
sancto ē infinita bonitas: ergo spū. s. pducit diuinam
personam t̄ illa aliam: t̄ sic in infinitum. **P**re-
terea oē quod contineat sub determinato numero
ē mensuratum: nūerus enim mensura quedam ē: sed
persone diuine sunt immense: vt pater per atbanasium
imensus pater imensus filius imensus. s. s. non q̄
sub numero ternario continentur. **S**ed contra ē
quod dī. i. Jo. vlti. tres sunt qui testi. dant in celo pa-
ter x̄bum: t̄ s. s. querētibus autem quid tres. Respo-
detur tres personae: vt Aug. dicit. viij. de tri. Sunt igit̄
tres persone in diuinis. **R**espondeo dicenduz: q̄
162 fm p̄missa: necesse ē ponere tres personas in diui-
173 nis: ostensum ē enī: q̄ persone plures sunt plures re-
lationes subsistentes t̄ adiuicez realiter distincte,
realis autem distinctio inter relationes diuinas nō
ē nisi rōne oppositionis. relatiue. ergo oē duas rela-
tiones oppositas ad duas personas pertinere: si que
āt relationes opposite non sunt ad eandem personam:
necessē est eas pertinē: paternitas ergo t̄ filiatio cū
sint opposite relationes ad duas personas ex neces-
sitate pertinent: paternitas igit̄ subsistēs ē perso-
na patris: t̄ filiatio subsistēs ē persona filij: alle aut
due relationes ad neutrā barum oppositiones ba-
bent: sed sibi inūicem opponuntur. Impossibile ē lgr
q̄ ambe vni persone conueniant. oē q̄ vel vna ea-
rum conueniat vtric̄z dictarum personarum: aut q̄
vna vni: t̄ alia alii. non autem pot esse q̄ pcessio cō-
ueniat patri t̄ filio vel alteri eorū: quia sic sequeret
q̄ pcessio intellectus que est generatio in diuinis. s. s.

quā accipitur paternitas t̄ filiatio p̄dsret ex pces-
sione amoris s̄m quem accipitur spiratio t̄ processio
si persona generans t̄ genita pcederent a spirante: 163
quod ē contra p̄missa. **R**elingtur ergo q̄ spirā 162 c
tio cōueniat t̄ persone patris t̄ persone filij: vt pote
nullam habens opinionem relativam: nec ad patni-
tatem nec ad filiationem: t̄ per consequens oē q̄ con-
ueniat pcessio alteri persone: que dicitur psona. s. s.
que per modum amoris pcedit: vt supra habituz ē. 162
Relinquitur ergo tres personas cē in diuinis. s. pa-
trem t̄ filium t̄ spū sanctuz. **A**d prīmū ergo dī 219
cēdum: q̄ licet sint quattuor relationes in diuinis tñ
vna earum. s. spiratio non separatur a persona p̄ris
t̄ filij: sed conuenienter vtric̄z: t̄ sic licet sit relatio: nō tri-
dicitur p̄prietas: quia non conuenienter tantum per
sonae neq̄ relatio personalis. i. constituēs psonaz: 183
sc̄a de tres relationes: paternitas: pfiliatio t̄ cesso-
dicitur p̄prietates psonales quasi personas consti-
tuentes. nā paternitas ē persona patris: filiatio perso-
na filij: pcessio persona spū sancti pcedentis. **A**d
sc̄dū dī: q̄ id quod pcedit per modū intellectus vt
verbū: pcedit s̄m rationem similitudinis: sicut t̄
id qd̄ pcedit per modū nature: t̄ ideo supra dictū
est: q̄ pcessio verbū diuitiē ē ipsa generatio per mo-
dū nature: amor autem inceptum hui⁹ non pcedit:
vt similitudo illius a quo pcedit licet i diuinis amor
sit coētialis inceptum ē diuin⁹: t̄ ideo pcessio amo-
ris non dicitur gnatū in diuinis. **A**d 5° dī q̄ ho 163
mo cuz sit perfectior alijs aialib⁹ habet plures ope-
rations intrinsecas: q̄ alia animalia: quia eius pse-
ctio ē per modū compōis. vnde in angelis qui sunt
perfectiores t̄ simpliciores sunt pauciores operati-
ones intrinsecē q̄ in homine: quia in eis non ē ima-
ginari sentire: t̄ hui⁹: sed in deo non ē nisi vna opera-
tio: que est sua eētia: sed quomodo sint due proce-
siones supra ostensum ē. **A**quartuz dī: q̄ i illa 162
procederet si spiritus sanctus haberet aliam nume-
ro bonitatem a bonitate patris. oportet enim q̄ si
cūt pater per suam bonitatem pduct psonam diu-
nam: ita t̄ s. s. sed vna t̄ eadem bonitas patris ē t̄ spi-
ritus sancti neq̄ etiam ē distinctio: nisi p̄ relationes
personaz: vnde bonitas cōuenit spū sancto q̄ si ba-
filebita ab alio: patrī autem sicut a quo coicatur alteri: 190 d
oppositū autem relationis non pmitit vt cum rela-
tione. s. s. sit relatio pnc spū respectu diuine persone
quia ipse procedit ab alijs personis que in diuinis es-
se possunt. **A**d quintum dicendum: q̄ numerus d̄
terminatus si accipiat numerus simplex qui ē tā-
tum in acceptione intellectus: per vnum mensurat. 173 d
Si vero accipiat numerus rerum in diuinis per 220
sonis: sic non competit ibi ratio mensurati: quia ea 225
dem est magnitudo trū: personaz: vt ifra patebit. t̄ abc
Idem autem non mensuratur per idem.

Tertius arti. Utruz termīni numerales ponant
aliquid in diuinis.

Hec tertium sic proceditur. Vldeatur q̄ ter. 175
mini numerales ponant aliquid in diuinis:

Questio

Unitas enim diuina est eius essentia: sed omnis numerus est unitas repetita. ergo omnis terminus numeralis in diuinis significat essentiam. ergo ponit aliquid in deo. **P**reterea quid dicitur de deo et creaturis eminentius conuenit deo quam creaturis: sed termini numerales in creaturis aliquid ponunt: quod multum agit in deo. **P**reterea si termini numerales non ponunt aliquid in diuinis: sed inducunt ad remouendum unum: ut per pluralitatem remouetur unitas: et per unitatem pluralitas: sequitur quod sit circulatio in ratione confundens intellectum. et nihil certificans: quod est inconveniens. relinquatur ergo quod termini numerales aliquid ponunt in diuinis. **S**ed contra est quod billa dicit in libro de trinitate. Quia unus deum dicimus: unitas pluralitatem excludit deo: non quantitatem in deo ponimus ex quibus videtur quod huiusmodi nomina sunt inducta in diuinis ad remouendum aliquid. **R**espondeo dicendum quod magister in sententiis ponit quod termini numerales non ponunt aliquid in diuinis. sed remouent tantum: alij vero dicunt contrarium. **A**d euidem tam igitur considerandum est: quod ois pluralitas consequitur alij quam diuisionem: est at duplex diuisione. Una materia lis que fit diuisionem continuam: et hanc sequitur numerus qui est species quantitatis: unde talis numerus non est nisi in rebus materialibus habentibus quantitatem. Alia est diuisione formalis: que fit per oppositas vel diuersas formas. et hanc diuisionem sequitur multitudo que non est in aliquo genere: sed est de transcendebitis formis: ens dividitur per unum et multam: et talem multitudinem diuisionem solam contingit esse in rebus immaterialibus: quidam igitur non considerantes nisi multitudinem solam que est species quantitatis discrete: quia videbant quod quantitas discrete non habet locum in diuinis: posuerunt quod termini numerales non ponunt aliquid in deo: sed remouent tantum. Alij vero eandem multitudinem considerantes differunt: quod sicut scia ponitur in deo forma rationem propriam sci entie: non autem formam rationem sui generis: quia in deo nulla est qualitas: ita numerus in deo ponitur secundum propriam rationem numeri: non autem secundum rationem sui generis quod est quantitas. Nos autem dicimus quod termini numerales secundum quod veniunt in predicationem diuinam non sumuntur a numero quod est species quantitatis: quia sic de deo non diceretur nisi metaphorice: sicut et alii propositates corporalium sicut latitudo longitudine et similia: sed sumuntur a multitudine formae et transcedentes: multitudo est sic accepta hoc modo secundum ad multam deo quibus predicatur: sicut unum quod auertitur cum ente ad ens: huius est unum sicut supra dictum est: cuius de dei unitate ageretur: non additum aliquid supra ens nisi negationem diuisionis tantum. unum enim significat ens individuum: et ideo de quocumque dicitur unum: significatur illa res individua: sicut unum dictum de homine significat nam: vel subiectum hominis.

non diuisam: et eadem ratione cum discuntur res multe multitudo sic accepta significat res illas cum in divisione circa unam quam earum: numerus autem qui est species quantitatis ponit quoddam accensum additum supra res et similiter unum quod est principium numeri. Termini autem numerales significant in diuinis illa de quibus dicitur: et super hoc nihil addunt nisi negationem: ut dictum est: et quantum ad hoc veritatem dixit magister in sententiis: ut cum dicimus essentia est una: unum significat essentiam individuum: cum dicimus persona est una significat personam individuum: cum dicimus personam est una significat personam individuum: significatur ille persone et individuo circa unam quam earum: quod de ratione multitudinis est: quod ex unitatibus constat. **A**d primum ergo dicendum: quod unum cum sit de transcendentibus est coius quam subiectum: et quam relatio: et similitudine: et multitudo: unum potest stare in diuinis et per substantiam et pro relatione formam et competit his quibus adiungitur: et tamen per huius ratione supra essentiam: vel relationem additur ex eorum significatione propria. Negatio quedam diuisionis: ut dictum est. **A**d secundum dicendum: quod multitudo quod ponit aliquid in rebus creatis est species quantitatis quod non transmutatur in diuinam predicationem: sed tamen multitudo transcendens que non additum supra ea de quibus dicitur nisi in divisione circa singula: et talis multitudo dicitur de deo. **A**d tertium dicitur quod unum non est remotum multitudinis sed diuisionis que est prior fidei rationem quam unum vel multitudo: multitudo est non remouet unitatem: sed remouet diuisionem circa unum quodcumque eorum: ex quibus constat multitudo: et hec supra exposta sunt. cum de diuina unitate ageretur. **S**ciendum autem est: quod auctoritates in oppositum inducunt non probant sufficienter propositum: licet enim pluralitate excludatur solitudo et unitate deorum plalitas: non tam sequitur quod bis nominibus hoc solum significetur: albedine enim excluditur nigredo non tamen nomine albedinis significatur sola nigredinis exclusio.

Quartus ar. Utque hoc nomine persona possit esse communem tribus personis.

Hoc quartum sic proceditur. Utque hoc nomen est communem tribus personis nihil enim est communem tribus personis nisi essentia: sed hoc nomen persona non significat essentiam in recto. **P**reterea communem tribus personis non significat essentiam in recto: quod non est communem tribus. **P**reterea communem tribus personis non significatur in communem tribus. **P**reterea si est communem tribus: aut ista communem attendit formam rem: aut formam rationem: sed non secundum rem: quia sic tres personae essent una persona: neque ictus formam rationem tantum quod sic persona est velles: in diuinis autem non est velles: nec et particulares: neque genus: neque species. ut supra ostensum est: non ergo hoc nomen persona est communem tribus. **S**ed et quod dicit Augustinus viij. de trinitate: quod cum queretur quid res: responsum est tres personae: quia communem est his id quod est persona. **R**espondeo dicendum:

¶ Ipse modus loquendi ostendit hoc nomen persona tribus esse commune cum dicimus tres personas: sicut cum dicimus tres homines: ostendimus hominem esse commune tribus. manifestum est atque non est communitas rei: sicut una cuncta cois est tribus: quod sequeretur unam esse personam trium: sicut essentia est una. qualis autem sit communitas: inuestigates diversimode locuti sunt. quidam. n. dixerunt quod est communitas negationis propter hoc quod in diffinitio persone ponitur incomunicabile. quidam autem dixerunt quod est communitas intentionis eo quod in diffinitio persone potitur individualiter: sicut si dicatur quod est speciem est commune equo et bovi. et utrumque bovem exclusit per hoc quod hoc nomen persona non est nomen negationis.

170 neque intentionis: sed est nomine rei. Et si dicendum est quod in rebus humanis hoc nomen persona est commune cōitate rationis. non sicut genus vel species: sed sicut in dividuus vagum. omnia enim generum vel ipsum ut homo vel animal sunt imposita ad significandum ipsas naturas coes: non autem intentiones naturarum cois que significantur his nominibus genus vel species. sed individualiter vagum: ut aliquis homo significat naturam commune cum determinato modo existendi qui competit singularibus: ut s. sit per se subsistens distinctum ab alijs: sed in nomine singulari designati significatur determinatum distinguens: sicut in nomine soror bec caro: et hoc os. hoc tamē iterest quod aliquis homo significat naturam vel individualiter ex parte nature cum modo existendi qui competit singularibus. hoc autem nomen persona non est impossibile ad significandum individualiter ex parte naturae: sed ad significandum rem substantiensem in tali natura hoc autem est commune secundum rationem omnibus personis diuinis: ut unaquaque eurarum subsistat in natura diuina distingue ab alijs: et sic hoc nomen persona secundum rationem est coe tribus personis diuinis.

171 Ad primum ergo dicitur: quod rō illa procedit ex communitate rei.

172 Ad secundū dicendum: quod h̄z persona sit incomunicabilis: et ipse modus existendi est incomunicabiliter potest esse pluribz cois.

173 Ad tertium dicendum: quod h̄z sit cōitas rationis et non rei: tamen non sequitur quod in diuinis sit universaliter et particulare vel genus vel spēs: tum quia neque in rebus humanis communitas p̄sonae est cōitas generis vel specierum quia p̄sonae diuinae habent unum esse genus autem et spēs et quodlibet universaliter predicat de pluribus secundū esse differenter.

174 Quod. xxxi. de his quod ad unitatem vel pluralitatem personarum in diuinis.

excludere possit adiungi nomen essentiali in diuinis.

4. utrum possit adiungi nomini personali.

Primus articulus. verum sit trinitas in diuinis.

Habemus primum sic proceditur. Uidetur quod non est trinitas in diuinis. Omne enim nomen in diuinis vel significat substantiam vel relationem. sed hoc nomen trinitas non significat substantiam. predicaretur. n. de singulis personis neque significat relationem: quod non dicitur secundum nome ad alium. ergo nomine trinitatis non est utendum in diuinis. Preterea hoc nomen trinitas videtur esse nomen collectivum: cum significet multitudinem. tale autem nomen non conuenit diuinis: cum unitas importata per nomen collectivum sit minima unitas. in diuinis autem est maxime unitas. ergo hoc nomine trinitas non conuenit diuinis. Preterea omnino trinum est tripliciter: sed in deo non est triplicitas: cum triplicitas sit species inegalitatis. ergo nec trinitas. Preterea quicquid est in deo est in unitate essentiae diuinae: quia deus est sua essentia dia. si igitur trinitas est in deo erit in unitate essentiae. et sic in deo non erunt tres essentials: unitates quod est hereticus. Preterea in omnibus que dicuntur de deo concretum per dicatur de abstracto. deitas enim est deus: et paternitas est pater: sed trinitas non potest dici trinitas. quia sic essent nouem res in diuinis quod est erroneum. ergo nomine trinitatis non est utendum in diuinis. Sed contra est quod Athanasius dicit quod unitas in trinitate et trinitas in unitate veneranda sit. Respondeo. dicendum: quod nomine trinitatis in diuinis significat determinatum numerum personarum. sicut significatur pluralitas personarum in diuinis: ita utendum est nomine trinitatis. quod hoc id est quod significat pluralitas indeterminate: significat hoc nomen trinitas determinate. Ad primum ergo dicitur: quod hoc nomine trinitas secundum etymologiam vocabuli ut significare unam essentiam trium personarum: nam quod dicitur trinitas quasi trinum unitas. sed secundum proprietatem vocabuli significat magis numerum personarum unitus essentie. et propter hoc non possumus dicere quod pater sit trinitas: quod non est tres personae. non autem significat ipsas relationes personarum sed magis numerum personarum ad unum relatarum: et idem est quod secundum nomen ad aliud non refertur. Ad secundum dicitur: quod nomen collectivum duo importat. scilicet pluralitatem suppositorum et unitatem quamadmodum ordinis alicuius populus. n. est multitudo hominum sub aliquo ordine comprehendens. Quod ergo ad primum hoc nomen trinitas conuenit cum non omnibus collectivis: sed quantum ad secundum differt: quod in diuina trinitate non solus est unitas ordinis: sed cum hoc est etiam unitas essentie. Ad tertium dicitur: quod trinitas absolute dicitur. significat. n. ternarium personarum: sed triplicitas significat comparationem inegalitatis. est. n. spēs. propinquitatis inegalitatis: sicut p̄sona Boe. in artis. et hoc non est in deo triplicitas sed trinitas. Ad quartum dicitur: quod in trinitate diuina intelligitur et numerus et personae numeratae. cum ergo dicimus trinitatis.

b

Ost hoc consi-

derandum est de his que ad unitatem vel pluralitatem pertinet in diuinis. Et circa hoc queritur. Iij. Primo dico quod non est in deo trinitas. Secundo utrum possit dici filius est alius a patre.

3. utrum dictio exclusiva que videtur alienatam

Questio

nitatem in unitate non ponimus numerum in unitate essentie quasi sit ter vna sed personas numeratas ponimus in unitate nature sicut supposita aliquius nature dicuntur esse in natura illa. et conuerso at dicimus unitatem in trinitate sicut natura dicitur esse in suis suppositis. **C**Ad 5° dicendum: quod cum dicimus trinitas est tria ratione numeri importati significatur multiplicatio eiusdem numeri in scipio; cum hoc quod dico trinum ipso sit distinctionem in suppositis illius de quo dicitur. et ideo non potest dici quod trinitas sit tria: quia sequeretur si trinitas est tria: quod tria essent supposita trinitatis: sicut cum dicitur deus est trinus: sequitur quod sunt tria supposita deitatis.

Secundus articulus: utrum filius sit alius a patre.

178

Hec secundum sic proceditur. Videlur quod filius non sit alius a patre. alius nam est item diversitas substantiae. si igitur filius est alius a patre: ut videtur dicitur: quod cum dicimus tres personas: non diversitatem intelligere voluimus. **P**reterea quecumque sunt alii ab invicem aliquomodo adinvicem dicuntur. si igitur filius est alius a patre: sequitur quod sit differens a patre: quod est contra Ambro. in. i. de tri. vbi ait. pater et filius deitate unum sunt. nec est sibi substantia differentia nisi una diversitas. **P**reterea alienus ab alio dicitur: sed pater non est alienus a filio. dicit. n. Hilla. in. viij. de tri. quod in unitate personis nihil est diversus: nihil alienum: nihil separabile. ergo filius non est alius a patre. **P**reterea alius et aliud id est significant: sed sola generis consignificatione dicuntur. si ergo filius est alius a patre: videlur sequi quod filius sit aliud a patre. **S**ed contra est quod Aug. dicit in li. de fide ad pe. vna est. n. essentia patris et filii: et s. s. in qua non est aliud pater aliud. f. aliud. f. s. quis personaliter sit alius pater alius filius alius spiritus sanctus. **D**icendum est: quod ex verbis in ordinata platis incurrit heres: ut Hiero. dicit. Jo cu de trinitate loquimur cu cautella et modestia est agendum: quod ut Aug. dicit in li. de tri. Nec periculosius alicubi erratur neque laboriosus aliquid queritur neque fructuosius aliquid inventur. oportet autem in his que de trinitate loquimur: ut vos errores oppositos cauere temperate inter utrumque procedentes. f. errore arrivi: qui posuit cum trinitate personam trinitatem substantiam: et errore Sabellij qui posuit cum unitate entitatem unitatem personae. Ad evitandum igitur errorum arrivi: vitare debemus in unitate nomen errorum arrivi: vitare debemus in unitate essentie. possumus autem ut nomine distinctionis propter oppositionem relativam. unde sic ubi in aliqua scriptura autentica. diversitas vel differentia personarum inventitur: sumitur diversitas vel differentia pro distinctione. ne autem tollatur simplicitas divine essentie: vitandum est nomen separationis vel disparitatis: vel divisionis: que est ratio in patres. ne autem tollatur equalitas vitandum est nomen disparitatis. ne verbo tollatur similitudo:

do: vitandum est nomen alieni et discrepantis. dicit enim Ambro. in. li. de trinitate. quod in patre et filio non est discrepans: sed una diuinitas. et huius Hilla. ut dictum est: in unitate nihil est separabile. Ad vitandum vero arguere errorum Sabellij vitare debemus singularitatem ne tollatur communicabilitas essentie domini. unde Hilla. dicit. viij. de trinitate. patrem et filium singularem deum pre dicare sacrilegium est. debemus etiam vitare nomen unitate tollatur numerus personarum. unde Hilla. in eodem libro dicit quod a deo excluditur singularis atque unitate intelligentia. dicimus tamen unitum filium quia non sunt plures filii in unitate: neque tamen dicimus unitum deum: quia pluribus deitas est communis. vitamus etiam nomen confusum: ne tollaturordo nature a personis. unde Ambrosius dicit in. i. de trinitate. Neque confusum est quod unitum est non multiplex esse potest: quod indifferens est. vitandum est etiam nomen solitarius: ne tollatur consortium trium personarum. dicit. n. Hilla. in. iiij. de trinitate. Nobis neque solitarius neque diversus deus est confundens. hoc autem non men alius masculine nuptum non importat nisi distinctionem suppositi. unde convenienter dicere possimus quod filius est alius a patre: quia. s. est aliud suppositum diuine nature: sicut est alia persona et alia hypostasis. **A**d primum quod dicendum: quod alius quod est sicut quoddam particulare nomen tenet se ex parte suppositi. unde ad eius rationem sufficit distinctionem quod est hypostasis vel persona sed diversitas requirit distinctionem substantiae quod est entitas. et ideo non possimus dicere quod filius sit diversus a patre: licet sit aliud. **A**d secundum dicendum: quod differentia importat distinctionem forme. est autem tantum una forma in unitate: ut patet per id quod dicitur ibidem. quod cum informa deicitur. et ideo nomen differentie non proprie competit in unitate: ut patet per auctoritatem inductam. utitur autem tamnam danum. nomine differentie in unitate personis: secundum quod proprietas relatives significat quod modus forme. unde dicitur quod non differunt ab invicem hypostases secundum substantiam: sed secundum distinctas proprietates. **S**ed differentia sumitur pro distinctione ut dictum est. **A**d 4° dicitur: quod alienum est quod est extraneum et dissimile. sed hoc non importatur cum dicitur alius. et ideo dicimus filium alium a patre: licet non dicamus alterum. **A**d 5° dicendum quod neutrum genus est informe. masculinum aut est formatum et distinctum. et similiter femininum. et ideo convenienter per neutrum genus significatur entitas communis. quod masculinum est et femininum aliquid suppositum determinatum in corpore natura. unde etiam in rebus humanais si queratur quod est iste: respondere solit. quod nomine est suppositi. Si autem queratur quid est iste: responderet animal rationale et mortale. et ideo quia in unitate distinctione est tria personas non autem secundum essentiam: dicimus quod pater est alius a filio: sed non est aliud. et eodem verso dicimus quod sunt unum sed non unum. **T**ertius articulus. Utrum dictio exclusiva solidus sit addenda termio essentiali in unitate.

176 **A**d 3° sic proceditur. Videntur q̄ dictio exclu-
sua solus non sit addenda termino eēntia-
li in dīnīs. q̄ scđm p̄lm in. iij. clenc. Solus ē
quis cum alio non est. sed deus est cū angelis & sāctis
animab̄s. ergo nō possumus dicere deū solū. Pre-
terea q̄cquid adiūgī termino eēntiali in dīnīs p̄t
p̄dicari de qlibet p̄sona p̄ se & d̄ omnibus simul. q̄
enīz ouenīter dī sapiēs d̄s: possumus dicere p̄ est
sapiēs d̄s: & trinitas ē sapiēs d̄s. Sed Aug. in. viij. d̄
tri. dicit. Lōsideranda ē illa sentētia q̄ dicitur non eē
patrem verum deum solum. ergo nō p̄t dīci solus
deus. Preterea si hec dictio solus adiūgī termino
eēntiali aut hoc erit respectu predicati p̄sonalis: aut
respectu p̄dicati eēntialis. s̄z nō respectu p̄dicati per
sonalis q̄ hec est falsa: solus deus est pater cum et̄ā
homo sit pater: n̄z et̄ā respectu predicati essentialis:
q̄ si hec esset vera: solus deus creat vñ sequit. q̄ hec
esset vera solus pater creat: q̄ qcqd dīr de deo potest
dīci de patre. hec aut̄ falsa q̄ ēt filius est creator. non
ergo hec dictio solus p̄t in diuinis adiūgī termino
essentiali. S̄z ēt q̄d dīr. i. ad tba. primo regi se im-
mortali iūsibili soli deo. **B**o. dō: q̄ hec dictio so-
lus potest accipi vt cathegoratice: vel sincathego-
matice. dicitur autem dictio cathegomatICA que ab
solute ponit rem significatam circa aliquod sup-
positum: vt albus circa homiez cū dicitur hō albus.
si ergo sic accipiatur hec dictio solus: nullo mō p̄t
adiungi alicui termino in diuinis: quia poneret soli-
tudines circa terminuz cui adiungeneretur. & sic seque-

178 reñur deſi esse ſolitarius: quod eſt contra predicta^e.
dictio vero sincathegomatICA dicitur que importat
ordīnē predicati ad ſubiectuz. ſicut hec dictio omnis
vel nullus. & ſimiliter hec dictio ſolus: q̄ excludit oē
alium ſuppositorum a conſortio predicati ſicut eūz di-
citur ſolus ſortes ſcribit nō datur intelligi q̄ ſor. ſit
ſolitarius: ſed q̄ nullus ſit ei conſors in ſcribendo:
q̄uis cum eo multis existentibus. & propter hūc mo-
dum n̄ibil prohibet hanc dictiōneM ſolus adiunge-
re alicui essentiali termino in diuinis inq̄ſtum exclu-
duntur omnia alia a deo a cōſortio p̄dicati. vt ſi di-
camus ſolus deus eſt eternus: quia n̄ibil preter deū
eſt eternum. Ad primum ergo dicendum: q̄ licet
angeli & animē ſancte ſemper ſint cum deo: tamen ſi
non eſſet pluralitas personarum in diuinis ſequere-
tur q̄ deus eſſet ſolus vel ſolitarius. non enim tolli
tur ſolitudo per aſſociationez aliculus q̄d eſt. extranea
nature. dicitur enim aliquis ſolus eſſe in orto q̄uis
ſint ibi multe plante & animalia. & ſimiliter diceret
deus eſſet ſolus vel ſolitarius angelis & homib⁹ cū
eo existentibus ſi non eſſent in diuinis persone plu-
res. conſociatio ſigit angelorum & animarum nō
excludit ſolitudinem aſſolutam a diuinis. & multo-
minus ſolitudinem respectiua: & p̄ comparationez
ad aliquod predicatum. Ad ſecundum dicendum
q̄ hec dictio ſolus proprie loquendo non ponitur
ex parte predicati q̄ ſumitur formaliter. respicit. n.
ſuppositorum inquantum excludit aliud ſupposi-

tum ab ipſo cui adiungitur. ſed hoc aduerbiū
tātum cum ſit exclusiuM potest. poni ex parte ſub-
iecti & ex parte predicati. possumus. n. dicere tantum
ſortes currit. id eſt nullus aliud: & ſortes currit tantū
id eſt n̄ibil aliud facit. vnde non proprie dīci potest:
pater eſt ſolus deus vel trinitas eſt ſolus deus: n̄iſi
forte ex parte predicati intelligatur aliqua implicatio:
vt dicatur trinitas eſt deus qui eſt ſolus deus. & ſe-
cundum hoc. etiam poſſet eſſe vera iſta p̄ eſt deus
qui eſt ſolus deus. ſi relatiuM referret predicatum &
non ſuppositorum. Aug. autē cum dīc patrem non eē
ſolym deum ſed trinitatem eē ſolym deū: loquit ex
poſitive ac ſi dīceret cum dicitur regi ſeculoꝝ iūſi-
bili ſoli deo: non eſt exponendum de p̄ſonā patris
ſed de ſola trinitate. Ad tertiuM dicēdū: q̄ vtroꝝ mō
potest hec dictio ſolus adiūgī termino essentiali. hec
enīm p̄poſitio ſolus deus eſt pater ē duplex: quia li-
pater p̄t p̄dicarc p̄ſonā patris. & ſic eſt ha. nō. n. 186
homo ē illa p̄ſona. vel potest predicare relationē
tm̄. & ſic eſt falsa: quia relatio paternitat̄ etiam i ali
iſ inuenitur. licet non vñuoce. ſimiliter hec eſt ha. 487
ſolus deus creat: nec tamē ſeq̄. ergo ſolus p̄: ga ve
ſophiſte dīcūt dictio exclusiuM imobilitate terminu
cui adiungitur. Ut non poſſit fieri ſub eo deſcēſus
pro aliquo ſuppositoru. non enī ſequitur ſolus bō ē
aīal rationale mortale. ergo ſolus ſortes.

Quartus ar. Utrum dictio exclusiuM poſſit adiū
gī termino personali.

179 **H**o 4° ſic proceditur. Videntur q̄ dictio ex-
clusiuM poſſit adiungi termino personali. ēt
ſi predicatum ſit commune. dicit enim do-
minus ad patrem loquens. Joannes. xvij. Ut cognos-
cant te ſolum deum verum. ergo ſolus pater ē ve-
rus deus. Preterea Matth. xi. dicitur. Nemo no-
uit filium niſi pater quod idem ſignificat ac ſi dice-
ret ſolus pater nouit filium: ſed noſſe filiuM ē cōmu-
ne. ergo id ē q̄d prius. Preterea dictio exclusiuM
non excludit illud q̄d ē de intellectu termini cui ad-
iungitur. vnde nō excludit partem n̄z integralē neq̄
totuM vñiuersale. non enim ſequitur ſolus ſortes eſt
albus. ergo manus eius non eſt alba. vel ergo hō nō
eſt albus. ſed vna p̄ſona eſt in intellectu alteri-
us. ſ. pater in intellectu filii & econuerso. non q̄ per
hoc quod dicitur ſolus pater eſt deus excluditur fi-
lius vel ſpū ſc̄tū. & ſic videtur hec locutio eſſe ha.
Preterea ab ecclēſia cantatur. Tu ſolus altissi-
mus Iesu xp̄e. Sed contra. hec locutio ſolus p̄ eſt
deus h̄z duas exposituas. ſ. pater ē de^e & nullus ali^e
a patre ē deus. ſed hec 2^e eſt falsa. quia filius. ali^e ē
a p̄e. qui eſt de^e. q̄ hec eſt falsa: ſolus pater ē deus. &
ſic de ſimilibus. Respondeo dō: q̄ cum dicimus
ſolus pater eſt deus: hec p̄poſitio potest habere mul-
tiplicem intellectum. ſi enim ponat ſolitudinem cir-
ca patrem ſic eſt falsa ſecundum q̄ ſumitur cathego-
matice: ſecundum vero q̄ eſt sincathegomatICA
ſic iterum poſſet intelligi multipliciter. quia ſi exclu-

Questio

dat a forma subiecti sit est yera ut sit s̄esus. solus pa-
ter est deus id est ille cum quo nullus aliis ē pater:
est deus. et hoc modo exponit Aug. in. vi. li. d e trini-
cum dicit solum patrem dicimus nō quia separatur
a filio vel. s. s. sed hoc dicentes significamus q̄ illi si-
mul cum eo non sunt pater. sed hic sensus non habe-
tur ex consueto modo loquendi nisi intellecta alia
implicatione: ut si dicatur ille qui solus dicitur pa-
ter est deus. secundum h̄o proprium sensum exclu-
dit a cōsortio predicationis. et sic hec propositione est falsa:
si excludit alium masculinum. est autē vera si excludit
aliud naturaliter tantū: quia filius est aliis a patre.
non tamen aliud similliter et s. s. sed quia hec dictio
b. 79 solus respicit proprium subiectum: ut dictum est: ma-
gis habet se ad excludendum aliū q̄z aliud. vnde nō
ē extēdēda talis locutio: sed pie exponēda sic ubi in-
ueniatur in autē sc̄a scriptura. Ad prīmū ergo di-
cendum: q̄ cum dicimus te solum deum verum: nō
intelligitur de persona patris: sed de tota trinitate:
ut Aug. exponit. vel si intelligatur de persona patris
non excludunt alie er psonē propter essentie unita-
tem. prout illo solus excludit tantum alium ut dictū ē.
Et similiter dicendū est ad secundum. cum enim ali-
quid eūtiale dicitur de patre non excluditur filius
vel spiritus sanctus propter cētie unitatem. tamen
sciendum est q̄ in auctoritate predica hec dictio ne-
mo non idem est q̄ nullus homo quod videtur si-
gnificare vocabulum. non enim posset excipi perso-
na patris: sed sumitur secundum v̄sum loquendi distri-
butiue p̄ quacunq̄ rationali natura. Ad tertium
dicendum: q̄ dictio exclusiva non excludit illa que
sunt de intellectu termini cui adiungitur: si non dis-
ferunt secundum suppositum: ut pars et vniuersale:
sed filius differt supposito a patre. et ideo non est si-
mills ratio. Ad quartum dicendum: q̄ non dicim⁹
absolute: q̄ solus filius sit altissimus: s̄z q̄ solus sit
altissimus cum. s. s. in gloria dei patris.

Q̄uestio. xxxii. de cognitione diuinarum psonar̄.

Dissequenter in-
quirendum est de cognitione diu-
narum personarum. circa hoc que-
runtur. iiii. Primo v̄trum per ra-
tionem naturalem possint cognosci
diuine persone. 2. v̄trum sint ali-
que notiones diuini personis attri-
buende. 3. tertio de numero notio-
num. 4. v̄trum diuersimode circa notioes opari.
Primus ar. Utrum trinitas diuinarum psonar̄
possit p̄ naturalem ratiōem cognosci.

181 **H**ab̄ primū sic proceditur. Videntur q̄ trini-
tas diuinarum personarum possit per na-
turam rationem cognosci. Philosopho enim
non deuenerunt in dei cognitionem nisi per rationē

naturalem. Inueniuntur aut̄ a ph̄is multa dicta de
trinitate personar̄. dicit. n. Aristo. i. j. de ce. et mun.
per hunc numerum. s. ternarium: adhibuius nos-
metipso magnificare docum vnum eminentem pro-
prietatibus eorum que sunt creata. Aug. n. dicit. viij.
confess. ibi legi. s. in li. ploniconum. non quidem bis
verbis: sed hoc idem omnino multis et multiplicib⁹
suaderi rationibus: q̄ in principio erat verum et ver-
bum erat apud docum: et deus erat verbum. et huius
modi que ibi sequuntur in quibus verbis distinctio
diuinarum personarum traditur. Dicitur etiā i. glo.
Ro. i. exodi i. viij. q̄ magi ph̄is defecerūt ī ētio signo
id est in noticia tertie persone. s. s. et sic ad minus du-
as cognouerunt. Trimegistus etiam dixit: monas
gignit monadem et in se suum reflexit ardorem. per
quod videtur generatio filij et s. s. processio intimari.
cognitio ergo diuinarum personarum potest per
rationem naturalem baberi. **P**reterea Ric. de sa-
cto Uic. dicit in li. de tri. Credo sine dubio: q̄ ad quā
cunq̄ explanationem veritatis non modo probabili-
tia: immo etiam necessaria argumenta. non defunt.
vnde etiam ad probandum trinitatem personarum
aliqui induxerunt rationem ex infinite bonitatis
diuine: que seipsam infinite communicat in proces-
sione diuinarum personarum. quidam vero per hoc
q̄ nullius boni sine consortio potest esse locuta pos-
sessio. Aug. vero procedit ad manifestandum tri-
nitatem personarum ex processione verbis et amoris 160
in mente nostra quā viam supra secuti sumus. ergo 162
per rationem naturalē potest cognosci trinitas p-
sonarum. **P**reterea superfluum videtur homini
tradere quod humana ratione cognosci non potest.
sed non est dicendum: q̄ traditio diuina de cogniti-
one trinitatis sit superflua. ergo trinitas personar̄
ratione humana cognosci potest. Sed contra est qđ
Hilarius dicit in li. de tri. Non poterit homo sua in-
telligentia generationis sacram posse consequi. Am-
bro. etiam dicit. Impossibile est generatio sc̄i sc̄i se-
cerum: mens deficit: vox silet. sed per originem ge-
nerationis et processionis distinguuntur trinitas in p-
sonis diuinis: vt ex supra dictis patet. cum ergo il. 164
lud bō non possit sc̄i et intelligentia consequit ad qđ
ratio necessaria baberi non potest: sequitur q̄ trini-
tas personarum per rationem cognosci non possit.
Rob. dō: q̄ ipossibile est per rationē naturalem ad
cognitionem trinitatis diuinarum personarum per-
uenire. Ostensum est enim supra. q̄ homo per rat-
ionem naturalem in cognitionem dei peruenire non
potest nisi ex creaturis. creature autē ducunt in dei
cognitionem sicut effectus in causam. hoc igitur so-
lum ratione naturali deo cognosci pot qđ p̄pet̄
ei necesse est secunduz q̄ est omnium entium princi-
pium. et hoc fundamento v̄si sumus supra: in consi-
deratione dei. virtus autē creativa deo est cōis toti
trinitati. vnde pertinet ad unitatem eūtiae: non ad
distinctionem personar̄. per rationem igitur natu-
ralē cognosci p̄nt deo ea que pertinent ad v̄n-

XXXII

latent essentie. non autes ea que pertinent ad distinctionem personarum. qui autem probare ntitur trinitatem personarum naturali ratione fidei duplicitate derogat. **P**rimo quidem quantum ad dignitatem ipsius fidei que est ut sit de rebus invisibilibus quam ratione humana excedunt. unde apostolus dicit ad hebreos. xiij. quod fides est de non apparentibus. et apostolus dicit. i. cor. viii. c. Sapientia loquimur inter perfectos. sapientia vero non habet seculum neque principium seculis seculi. sed loquimur de sapientiam ministerio que est abscondita. **A**d secundum quantum ad utilitate trahendi alios ad fidem. cum enim aliquis ad probandum fidem inducit rationes que non sunt cogentes cedit in frustatione fidelium. credunt. namque huic rationibus innitamur et propter eas credamus. que igitur fidet sunt non sunt tentanda probare nisi per auctoritates. his qui auctoritates suscipiunt. et pudet alios vero sufficiat defendere non esse impossibile quod predicit fides. Unde dicit dominus. ea de deo. non si aliquis est. qui totaliter eloquijs resistit loge erita nostra phobia. si autem ad veritatem eloquijs. scilicet sacrorum respicit hic et nos canone vtimur. **A**d tertium ergo dicendum quod philosophi non cognovereunt ministerium trinitatis diuinorum personarum per propria que sunt paternitas filiatione et processio. Nam illud apostolus. i. ad. cor. iiij. loquimur de sapientia. quia nemo principium huius seculi cognovit. scilicet secundum gloriam. cognoverunt tamen quedam essentialia attributa que appropriatur personis sicut potentia patris sapientia filio. bonitas. scilicet ut infra patet. et ergo Aristoteles. dicit quod hunc numerum adhibuimus nos ipsos et non est sic intelligendum quod ipse ponere tñnariu numcrum in diuinis. sed vult dicere quod antiqui veteribantur ternario numero in sacrificiis et orationibus propter quandam tñnarij numeri perfectionem. in hoc et platoniorum inveniuntur. In principio erat vero. non secundum quod verbum significat per sonam generationem in diuinis. sed secundum quod per verbum intelligitur ratio idealis per quam deus omnia condidit que filio appropriatur. et licet appropriata tribus personis cognoscerentur. dicuntur tamen in tertio signo descessisse. id est in cognitione tertie personae. quia bonitate que. scilicet appropriatur deus auerunt dum cognoscentes deum. non sicut deum glorificauerunt. ut dicitur. Ro. i. vel quia ponebant plonici vnuum principium ens quod etiam dicebant esse patrem totius universitatis rerum. consequenter ponebant aliam substantiam sub eo quam vocabat metem paternum intellectum quod erat ratio oium resp. sicut Macrobius recitat super somnum Scipionis. non autem ponebat aliquis substantiam tertiam separatum que videretur. scilicet res pondere. sic autem nos non ponimus patrem et filium. sed substantiam tertiam differentes. scilicet error Origenis et arrianorum sequentium platonicos. quod vero Trimegistus dixit monas monadem genulit. et in se. su. reflectit ardorem non est referendum ad generationem filij. vel processionem. scilicet sed ad productionem mundi. nam vnuus deus produxit unum mundum propter sui ipsius amore

Ad secundum ergo dico. quod ad aliquas rem duplum inducit ratio. Uno modo ad probandum sufficiet aliquam radicem sicut in scia naturali includitur ratio sufficiens ad probandum quod motus celi semper sit uniformis velocitatis. Alio modo inducitur ratio non quam sufficienter probet radicem; sed que radicem tam posse ostendat congruere consequentes effectus. sicut in astrologia ponitur ratio excentrica et epiclorum ex hoc quod per bac ponere facta posunt saluari apparentia sensibilia circa motus celestes. non tamen ratio bec est sufficiens per banc quod etiam forte alia positione facta saluari possint. **P**rimo ergo modo potest induci ratio ad probandum deum esse unum et simillimum. sed secundo modo se habet ratio que inducitur ad manifestationem trinitatis. quod scilicet trinitate posita congruunt bis rationes. non tamem ita quod per has rationes sufficienter probet trinitas personarum. et hoc propter singula bona. et infinita dei manifestatio etiam in productio creature; quia infinita virtus est ex nobis procedere. non enim oportet si infinita bonitate se comunicat quod aliquid infinitum a deo procedat; sed secundum modum suum recipiat diuinam bonitatem. similiter etiam quod dicitur quod sine consortio non potest esse iocunda possessio alicuius boni. locum habet quoniam in una persona non invenitur perfecta bonitas. Unde indiget ad plenam iocunditatis bonitatem bono alicuius alterius consociari sibi. Similitudo autem intellectus nostri non sufficienter probat aliquid de deo: propterea hoc quod intellectus non vniuerso inuenitur in deo et in nobis. et inde est quod Augustinus super Iohannem dicit quod per fidem venitur ad cognitionem et non econuerso. **A**d tertium videtur quod cognitio diuinarum personarum fuit necessaria nobis duplicitate. uno modo ad recte sentiendum de creatione rerum. per hoc enim quod dicimus deum omnia fecisse verbo suo: excluditur error ponentium deum produsisse res ex necessitate nature. per hoc autem quod ponimus in eo processionem amoris: ostenditur quod deus non propter aliquam intelligentiam creaturas produxit: sed propter aliquam aliam causam extrinsecam: sed propter amorem sue beatitudinis. Unde et Moyse postquam dixerat. In principio creauit deus celum et terram: subdit dicit deus. fiat lux ad manifestationem diuinis verbis. et postea dixit: videt deus lucem quod esset bona ad ostendendum probationem diuinis amoris. et similiter in aliis operibus. Alio modo est principalius ad recte sentiendum de salute generis humani que per futurum per filium incarnatum et per dominum spusum. scilicet Secundus articulus. Utrum sint ponende notiones in diuinis.

Hec secundum sic procedit. Videlicet quod non sint notiones in diuinis. dicit enim dominus. In i. capitulo de deo. non quod non est audendum dicere arguit aliud de deo prius quod nobis ex sanctis eloquijs sunt expressae. sed de notionibus nulla fit mentio in eloquijs sancte scripture. ergo non sunt ponende notiones in diuinis. **P**reterea quicquid ponitur in diuinis aut pertinet ad unitatem essentie aut ad

b3

Questio

trinitatem psonarū. sed notiones nō pertinēt ad vni
ratem essentie: nec ad trinitatem psonarū. de notio-
nibus enim neḡ predicanter ea que sunt essentie. nō
enī dicimus q̄ paternitas sit sapiens v̄l̄c̄et. neḡ
etiam ea que sunt persone. nō. n. dicimus q̄ paterni-
tas generet & filatio generetur. ergo non sunt ponē-
de notiones in diuinis. ¶ Preterea in simpl̄ cib̄ nō
s̄t ponēda alīq̄ abstracta q̄ s̄t pncipia cogscēdi q̄ co-
gnoscuntur in se p̄s. sed diuine persone sunt simplicis
sime. ergo non sunt ponēda i diuinis personis noti-
ones. ¶ Sed cōtra est q̄ Jo. dama. dicit differentiā
& bipostascon. i. personarum in tribus proprietati-
bus idest paternali & filiali & processionali recogno-
scimus. sunt ergo ponēda p̄prietates & notiones in
diuinis. ¶ Respōdeo dicēdū: q̄ p̄positius attēdēs
simplicitatē personaz dīrit nō ēēponendas proprie-
ties & notiones in diuinis: & sic ibi inueniantur ex-
ponit abstractum pro concreto. sicut enī cōsueuit?

- a dicere rogo benignitatem tuā idest te benignuz. ita
cum dicitur in diuinis paternitas intelligitur deus
pater. Sed sicut ostēsum ē supra. dū non simplici-
tati non p̄iudicat quod in diuinis vtamur nominis
bus concretis & abstractis. quia secundum q̄. intelli-
gimus sic nominamus. Intellectus autem n̄t nō p̄t
ptingere ad ipsā simplicitatem diuinam secundum
q̄ in se ē consideranda. & ideo h̄z modū suū dīna appre-
hendit & nominat. i. s. cūdū q̄ inuenit in rebus se-
cūlibus a quibus cognitiōem accipit: in quibus ad
significandum simplices formas nominibus abstra-
ctis utimur. ad significandū h̄o res subsistentes vt
mūr noībus cōcretis. vnde & dīna sic supra dīctū ē.
ratione simplicitatis per nomina abstracta signifi-
camus. ratione vero subsistentie & complemeti per
nomina concreta. oportet autē non solum noīa cēn-
tialia in abstracto & in concreto significare: vt cum
dicimus deitatem & deum vel sapientiaz & sapientēz:
sed etiā personalia: vt dicamus paternitatē & patrē.
ad quod duo p̄cipue nos cogunt. Primo quidez
hereticorum i instantia. cum enī cōfiteamur patrē
& filium & sp̄m. s. cē vnum deum & tres personas
querentibus quo sunt vnum deus & quo sunt tres: si
cut respondetur q̄ sunt cēntia vel deitate vnum: ita
oportuit esse aliqua nomina abstracta quibus respō-
deri possit personas distingui. & biū sunt proprieta-
tes vel notiones in abstracto significantes: vt paterni-
tas & filatio. & ideo effēta significatur in diuinis
vt gd: persona verbo vt quis: p̄prietas autem vt q̄.
2° quia vna persona inuenitur in diuino referri ad
duas personas. s. psona patris ad personā filii: & per-
sonā sp̄ritus sancti. nō ātyna relatione: quia sic se
queretur q̄ etiam filius & sp̄ritus sanctus vna & ea
dē relationē refereret ad patrē. & sic cū sola relatio in
diuinis multiplicet trinitatem: sequeretur q̄ filius
& sp̄ritus sanctus non cēnt due persone. neq̄ potest
dīci vt p̄positius dicebat q̄ sicut deus vno mō se
bz ad creaturas cū tñ creatūr diversimode se habe-
ant ad ipsum sic pater vna relatione refertur ad fili-

um & ad s. s. cū tamen illi duo duabus relationib⁹
referantur ad patrem. q̄ cum ratio specifica relativi
ui consistat in hoc q̄ ad aliud se habet: necesse est
dīcere q̄ due relationes non sunt diuerse scđm spe-
ciez. si ex opposito vna relatio eis corespōdeat. opor-
tet enim altam speciem relationis esse domini & pa-
tris secunduz diuersitatem filiationis & seruitutis.
Omnes autē creature sub vna specie relationis refe-
runtur ad deum. vt sūt creature ipsius. filius autē &
sp̄ritus. s. nō secundum relationes vnius ratiōis re-
feruntur ad patrem. vnde non est simile. & iterum i
deo non requiritur relatio realis ad creatura vt su-
pra dictum est. relationes autem rationis ad deum 74
multiplicare non est inconveniens. sed i patre opor-
tet esse relationem realem que refertur ad filium &
s. s. vnde secundum duas relationes filii & s. s. qui-
bus referuntur ad patrem oportet intelligi duas re-
lationes in patre quibus referatur ad filium & s. s.
vnde cum non sit nisi vna patris persona: necesse
fuit sc̄orsum significari relationes in abstracto que
dicuntur p̄prietates & notiones. ¶ Ad primum er-
go dicendum: q̄ licet de notiōibus non fiat mentio
in sacra scriptura. sit tamen mentio de personis in
quisibus intelliguntur notiōes sicut abstractum in
concreto. ¶ Ad secundum dicendum: q̄ notiōes si
gnificantur in diuinis. non vt res sed vt rationes q̄
dam quibus cognoscuntur persone. licet ipse notiōes 185
vel relationes realiter sint in deo: vt supra dic-
tum est. & ideo ea que hēnt ordīnē aliquē cēntialē
vel personale nō possunt dici de notiōibus. q̄ hoc
repugnaret modo significandi ipaz. vnde nō pos-
sumus dicere q̄ paternitas generet vel creet sicut
sapientia vel intellectus. essentialet vero que non ha-
bent ordīne ad aliquē actum: sed remouent condī-
tiones creature a deo possunt predicari de notiōibus.
possimus enim dicere q̄ parernitas est eterna
vel imensa: vel quodcūq̄ huīus. & similiter propter
identitatē rel possunt substantialia persōalia & essen-
tia p̄dicari de notiōibus. possimus enim dice-
re q̄ paternitas est deus: & deitas & pater. ¶ Ad ter-
tium dō: q̄ licet persone sint simplice: tñ absq̄ p̄-
iudicio simplicitatis proprie p̄nt rationes personaz
in abstracto significari vt dictum est.

Tertius articulus. Utrum sint. v. notiōes.

H Dīct⁹ sic p̄cedit. Ut q̄ nō sint. v. notiōes i. p̄-
prie. n. notiōes psonaz sunt relationes q̄b⁹
destinguunt. s. relationes in diuinis nō s̄t nisi. sij.
vt supra dīctū ē. ergo & notiōes s̄t tantū. iij. ¶ Re-
terca pp h̄z q̄ in diuinis ē vna cēntia dī deus vnu. pp
hoc autē q̄ sūt tres psonae dī deus trinus. si ergo in di-
uinis sūt. v. notiōes dicetur quinque: quod est incon-
veniens. ¶ Preterea si tribus personis existentib⁹
in diuinis sūt. v. notiōes oportet q̄ in aliqua
personarum sūt allque notiōes due vel plurce: licē
in persona patris ponit īascibilitas. & paternitas

et communis spiratio. aut igitur iste tres notiones differunt: re aut non. si differunt re sequitur quod persona patris sic composta ex pluribus rebus. si autem differunt ratione trinitatis. sequitur quod una eorum possit de alia predicari: ut dicamus quod sicut bonitas divina est ei sapientia propter id differentia rei: ita eis spiratio sit personalitas quod non conceditur. igitur non sunt. v. notiones.

Sed contra: videtur quod sint plures. quod sicut pater a nullo est: et secundum hoc accipitur notio que dicitur inascibilitas: ita a spiritu sancto non est alia persona. et secundum hoc oportebit accipere. vii. notione.

Preterea sicut patri et filio coe est quod ab eis procedat. s. s. ita coe est filio et s. s. quod procedat a patre. ergo

sicut una notio ponit eis patrem et filium: ita debet posse una notio eis. f. t. s. s.

Respondet: quod notio dicit id

quod est propria ratione cognoscendi divinam personam. di-

uine autem persone multiplicatur secundum origines.

Ad origines autem pertinet a quo altius: et qui ab aliis

et secundum hoc duos modos potest innotescere per seipso.

Igitur persona patris non potest innotescere per hoc quod

est ab alio: sed quod a nullo est. et sic ex hac parte eius no-

tio est inascibilitas. sed in quantum aliquis est ab eo in-

notescit dupliciter. quod in quantum filius est ab eo inno-

tescit notionem paternitatis. in quantum autem s. s. est ab eo

innotescit notionem communis spirationis. filius autem

potest innotescere per hoc quod est ab altero nascendo. et

sic innotescit per filiationem: et per hoc quod est ali-

us ab eo scilicet. s. s. et per hoc innotescit eodem modo

sicut et pater. s. coe spiratione. s. s. autem innotescere po-

test per hoc quod est ab altero vel ab aliis. et sic inno-

tescit processionem: non autem per hoc quod alius est ab eo quod

nulla divina persona procedit ab eo. Sunt igitur. v.

notiones in divinis: scilicet inascibilitas: paternitas:

filiatio: communis spiratio et processio. harum

autem tantum sunt. iiiij. relationes. nam inascibilitas

non est relatio nisi per reductionem ut infra dicitur. iiiij. at trinitatis proprietates sunt. nam eis spiratio

non est proprietas quia conuenit duabus personis. tres

a autem sunt notiones personales. s. s. constituentes perso-

nas. s. paternitas: filiatio: et processio. nam communis

spiratio et inascibilitas discuntur notiones persona-

rum. non autem personales ut infra magis patet.

Ad primum ergo respondet: quod preter. iiiij. relationes opor-

tet ponere aliam notione ut dictum est. **A**d secundum respondet:

quod essentia in divinis significatur ut res quedam. sed

notiones significantur ut rationes significantes per-

sonas. et ideo licet dicatur deus unus per unitatem

essentie: et trinus per trinitatem personarum. non

enim dicitur quinus propter. v. notiones. **A**d tertium respondet:

quod cum sola oppositione relativa faciat pluralitatem

realium in divinis: plures proprietates unius perso-

ne cum non opponantur ad unicum relatum non di-

catur realiter neque tamen deinceps predicatur quod signifi-

catur ut diverse rationes personarum sicut et non

dictimus quod attributus potentie sit attributum sciencie:

Dicamus quod scientia sit potentia. **A**d quartum respondet:

quod cum persona importat dignitatem ut secundum est.

non potest accipi notio aliqua. s. s. ex hoc quod nulla per-

sona est ab ipso. hoc enim non pertinet ad dignitatem ipsius sicut pertinet ad auctoritatem patris quod sit a nullo. **A**d secundum dicendum: quod filius et s. s. non conueniunt in uno speciali modo existendi a patre: sicut pater et filius conueniunt in uno speciali modo producendi: id autem quod est principium innotescendi: operatur esse aliquid speciale. et ideo non est simile.

Quatuor art. Utique liceat contrarie opinari de notiōib.

Habatur quartus sic proceditur. Videatur quod non licet contra: opinari de notiōib. dicit enim Augustinus in i. de trinitate. quod non erratur alicubi periculosius quam in materia trinitatis: ad quam certum est notiones praeferri. sed contra opiniones non possunt esse absque errore. ergo contrarie opinari circa notiones non licet. **P**reterea per notiones cognoscitur persona ut dictum est. sed circa personas non licet contrarie opinari. ergo nec circa notiōes. **S**ed contra: articuli fidei non sunt de notiōibus. ergo circa notiones licet sicut et aliter opinari. **R**espondet: quod secundum dicendum: quod a fidem pertinet aliquid dupliciter. uno modo directe sicut ea que nobis sunt diuinatus tradita: ut deum esse trinum et unum filium dei esse incarnatum et b. et circa hoc opinari falsum: hoc ipso inducit heres. maxime si pertinacia adlungatur. indirecte vero ad fidem pertinet: ex quibus consequitur aliquid contrarium fidei: sicut si quis diceret Samuelem non fuisse filium Helcane. ex hoc enim sequitur scripturam diuinam esse falsam. Circa hunc ergo absque periculo heresis aliquid falsum potest opinari antequam consideretur vel determinatum sit quod ex hoc sequitur aliquid contrarium fidei: et maxime si non pertinaciter adbererat. sed postquam manifestum est precipue si sit per ecclesiam determinatum quod ex hoc sequitur aliqua contrarium fidei. et in hoc errare non esset absque heresi. et propter hoc multa nunc reputantur hereticas: que prius non reputabantur propter hoc quod nunc est magis manifestum quid ex eis sequatur. Sic igitur dicendum est: quod circa notiones aliqui absque periculo heresis contrarie sunt opinati: non intendentes sustinere aliquid contrarium fidei. sed si quis falsus opinaretur circa notiones considerandas quod ex hoc sequitur aliquid contrarium fidei. in heres laberetur. et per hoc patet responsio ab oba.

Questio. xxxiiiij. de personis in speciali. et primo circa personam patris.

Discutendum est de personis in speciali. Et primo circa personam patris. Circa quam queratur quartus. **P**rimo vero patris competat esse principium. **S**econdum vero persona patris proprius significetur haec nomine pater. **T**ertium per prius dicatur in diuinis pater secundum quod sumitur personaliter quam secundus;

Questio

g sumitur essentia alterius. 4º utrum sit proprius patri esse ingenitum.

Primus ar. Utrum cōpetat patri esse principium. 185 **A**d primum sic proceditur. Uidetur quod p̄t nō possit dici principium filii vel s. s. principiu m enim et causa idem sunt fīm p̄bi. sed non dicitur patrem esse causā filii. ergo non debet dici quod sit eius principiu. **P**reterea principium dicitur respectu principiati. si igitur pater est principiu filii. sequitur filium esse principiatum et per consequens esse creatum quod videtur esse erroneum. **P**reterea nomen principiū a prioritate sumitur. sed in diuinis nō est prius et posteris: ut athana: dicit. ergo in diuinis non debemus uti nomine principiū. **S**ed contra ē quod dicit Aug. in. liij. de trinitate pater est principium totius deitatis. **R**espondere dicendum quod hoc nomine principium nihil aliud significat quam id a quo aliquid procedit. omne enim illud a quo aliquid procedit quocummodo dicimus ē principium et econverso. cum ergo pater sit a quo procedit alius: sequitur quod pater sit p̄n p̄ium. **A**d primum ergo dicendum: quod greci vtuntur in diuinis indifferenter nomine cause sicut et nomine principiū. sed latini doctores non vtuntur nomine cause: sed solum nomine principiū. cuius ratio est: quod principiū est cōius quam causa: sicut causa cōius quam elemētū. p̄ius enī terminus vel etiā p̄ima pars rel. dicit p̄n cipium: sed non causa. q̄to autē aliquid nomen est cōius tanto conuenientius assumitur i dīnis: ut supra dictū ē. quod noīa q̄to magis specalia sūt tāto magis determinant modū conuenientē creature. vnde hoc nomine cā videtur importare diuersitatē sbe et dependentiam alciue ab altero: quam nō importat nomen principiū. in omnibus enim cā generibus semp inuenitur distantia inter causā et id cuius est cā fīm aliquam perfectionē aut virtutem. sed noīe principiū velimur etiam in his quā nullā hī i differentiam habet: sed solū secundū quēdam ordinē sic cū dicimus p̄ntum ē principium linea: vel etiā cū dicitū primam partē linea ēē principiū linea. **A**d 2º dī: quod apud grecos inuenitur de. f. vel. s. s. dici quod principientur. sed hoc non est in ysu doctoz nostro: quia licet attribuitus patris aliquid auctoritatis ratione principiū: nihil tñ ad subiectiōne vel minorationē quoquā mō pertinens attribuimus filio vel. s. s. vt vitetur oīs errori occasio: secūdū quē modū illa. dicit. viii. de trini. donantis auctoritate p̄t maior est: sed minor non est 2º filius cui vnu ēē donatur. **A**d 3º dī: quod hoc nō men p̄ncipium quantū ad id a quo iponitur ad significādū: vidente a prioritate sūptum: nō tñ significat p̄oritatem hī originē. non. n. idem est quod significat nōmē et a quo nōmē imponitur ut supra dictū est.

Secūdus articulus. **U**trum hoc nōmē p̄t sit nōmen prope diuinę p̄sonę.

Hab. sic proceditur: videtur quod hoc nōmē patrū sit p̄pē nōmē diuinę persone. hī enim no-

men pater significat relationem. persona autem est substantia individualis. non ergo hoc nōmē pater est proprie nōmē significatiū persone. **P**reterea generans cōius est q̄ p̄t. nā oīs pater est generans: sed non econuerso. sed nōmē cōius magis p̄prie viciatur in diuinis ut dictum est. ergo magis p̄prium est 185a persone diuine generans et genitor q̄ p̄t. **P**reterea nihil qđ fīm metaphoraz dicitur p̄t ēē nōmē propriū alicuius. sed verbū metaphorice apud nos dicitur genitum vel proles. et per consequens ille cuius est verbū metaphorice dicitur pater non ergo p̄ncipium verbū in diuinis potest proprie dici pater. **P**reterea omne qđ dicitur in diuinis per p̄ius dicitur de deo q̄ de creaturis. sed generatio per p̄iū videt dīcī de creaturis q̄ de deo vīor enī ibi vī ēē generatio vbi aliiquid procedit ab alio distinctum non secundum relationem tantum: sed etiam secundum essentiam. ergo nōmē patris quod a generatiōne sumitur: non videtur esse propriū alicuius diuine persone. **S**ed contra est quod dicitur in p̄s. Ipse inuocabit me: pater meus es tu. **R**espondere dicendum: quod nōmē propriū cuiuslibet persone significat id per quod illa persona distinguitur ab omnibus alijs. sicut enim ratione hominis est anima et corpus. ita de intellectu buius hominis est hec anima et hoc corpus. ut dicitur in. vij. meta. his autem hic homo ab omnibus alijs distinguitur. sed autem per quod distinguitur persona patris ab omnibus alijs est paternitas. vnde propriū nōmē persone patris est hoc nōmē pater quod significat paternitatem. **A**d primum ergo dī: quod apud nos relationē est subsistēs p̄sona. et id hoc nōmē patrū apud nos nō significat p̄sonaz hī relationē p̄sonē. nō autē est ita in diuinis ut quida falso opinati sūt. nā relationē quā significat hoc nōmē p̄t ēē subsistēs p̄sona. vñ supra dictū ē. 172 **q̄** hoc nōmē p̄sona in dīnis significat relationem ut subsistētēz in diuinā natura. **A**d 2º dī: quod fīm p̄bilo. in. ij. de alia denomiatio rei marie dī fieri a p̄fectōne et fine generatōe signifcat ut i fieri. sed p̄finitas significat cōplementuz generatiōis. et iō potiū ēē nōmē diuinā p̄sona p̄t cōgeneratōlē genitor. **A**d 3º dī: quod hībus nō est qđ subsistēs i nā buana. vñ nō p̄pē p̄t dici genituz hī filiū. sed hībus dīmū ēē aliqd subsistēs i nā diuinā. 16ib vñ p̄pē et nō metapho. dī filiū et eiō p̄ncipiū p̄t. **A**d 4º dī: quod nōmē generatōis et p̄finitatē: sicut et alia noīa q̄ p̄prie dicuntur i dīnis p̄ p̄t. dicuntur dī dī cōcreta. rīs q̄tū ad rē significatā: iō nō q̄tū ad mōz significatā. vñ et ap̄ dīc ad bēph. iii. Electo genua mea ad p̄fēt dñi mei iefu xp̄i: ex q̄ oīs p̄finitas i celo et i frā nominatur. quod sic a p̄pet. Manifestum est. n. generatio accipit spēz a termō gē forma generati. et q̄to hic fuerit p̄pīgor forme generatiōis: tanto verior et p̄fector est generatio: sicut generatio vniuoca est p̄fector q̄ nō vniuoca. nam de ratiōne generantis ē gē generet sibi similem secundum formam. vnde hoc ipsum p̄t i generatione diuina est eadem numero forme generantis et genti. in rebus autem creatiō-

XXXIII

161 nō ē eadē numero s̄z sp̄t t̄m̄. offit q̄ gnatio r̄ per
r̄ b c ſ̄ns p̄nitas p̄ p̄us sit i deo q̄ i creaturis. vñ h̄ ip̄m
q̄ i dīnis ē dīſtinctio geniti a ḡnante h̄z r̄lonem t̄m̄
ad veritatē dīne gnationis r̄ p̄nitas pertinet.

Tertius art. Utrum hoc nomen p̄ dicatur i di-
uinis p̄ p̄us fm̄ q̄ personaliter sumitur.

HDz sic p̄ceditur. Ut q̄ hoc nomen p̄ n̄ di-
catur i dīnis per p̄us fm̄ q̄ personaliter sumi-
tur. cōe. n. fm̄ i t̄llectum ē p̄us p̄plo. sed h̄
nomen pater fm̄ q̄ personaliter sumitur ē p̄prium
personē patris. fm̄ vero q̄ sumitur cēntialr̄ ē com-
mune toti trinitati. nam toti trinitati dicimus pater
noster. q̄ per p̄us dicitur pater cēntialr̄ sumptū q̄ p̄
sonaliter. **P**reterea i h̄is que sunt eiusdem r̄ois n̄
ē predicatione per p̄us r̄ posterius. sed paternitas r̄ fi-
liatio fm̄ vnam r̄oem vldetur dici fm̄ q̄ persona di-
uina ē pater filii; r̄ fm̄ q̄ tota trinitas ē pater noster
vel creature: cū fm̄ Basilium accipe sit cōe creatu-
re r̄ filio. ergo nō per p̄us dī pater in dīnle: fm̄ q̄ su-
mitur cēntialr̄: neq̄ fm̄ q̄ sumitur psonalr̄. **P**re-
terea iter ea q̄ non dīr̄ fm̄ r̄oem vna nō potest esse
compatio: sed filius comparatur creature in r̄oem fili-
atōnis vel gnationis fm̄ illud coll. j. Qui est imago
dei. inuisibilis p̄mogenitus ois creature. q̄ non per
p̄us dī i dīnis paternitas personaliter sumptū q̄ cēn-
tialiter: sed fm̄ r̄oem eandem. **S**ed h̄ ē: q̄ eternuz
p̄us ē temporalis. ab eterno āt deus ē pater filij. extē
pore āt pater ē creature. ergo p̄ prius dicitur paternitas
i deo respectu filij q̄ respectu creature. **R**ē
dī: q̄ per p̄us dicitur nomen de illo in quo saluatur
tota r̄o nōis pfecte q̄ de illo in quo saluatur fm̄ ali-
quid. de hoc cīz dicitur quasi per similitudinem ad id
in quo pfecte saluatur. quia oīa īperfecta sumitur
a pfectis. r̄ inde ē q̄ hoc nomen leo per p̄us dicitur
dāiali in quo tota r̄o leonis saluatur: q̄d. p̄pē dicit
leo q̄ dealiquo noīe i quo iuenitur aliquid de rōne
leonis: utputa audacia vel fortitudo vel aliquid hī.
dec hoc cīm p̄ similitudinem dicitur: manifestuz ē āt ex
i 86 p̄missis. q̄ perfecta r̄o paternitatis r̄ filiatōnis iue-
nitur i deo patre r̄ deo filio: q̄ patris r̄ filij vna est
nā r̄ glā: h̄z i creatura filatio iuenit respectu dei. nō
fm̄ pfectam r̄oem: cū nō sit vna natura creatoris et
creature. h̄z aliquid similitudine q̄ p̄fectio pfectio su-
erit tāto. p̄pīquius accedit ad veraz filiatōnis r̄oēz.
dī cīm deus alicuius creature pater pp̄ similitudinez
vestigij tñ: utpote irrōaliū creaturaz fm̄ illib Job.
xxviii. Quis ē pluuius pater: aut quis genuit stellas
rois alicuius? h̄o creature. s. r̄oalis fm̄ similitudinē ma-
ginis. fm̄ illud Dcstro. xxii. Non ne ipse ē pat̄ tu?
qui possedit r̄ fecit r̄ creavit te. Aliquoꝝ vero ē pae-
fm̄ similitudinez gracie: qui etiā dicuntur filij adop-
tiui: secundum q̄ ordinatur ad hereditatem eterne
glorie p̄ mun̄ gr̄e acceptum: fm̄ illud Ro. viii. Ipse
sp̄us reddit testimonium sp̄u: nostro: q̄ sumus filij
dei. Si aut̄ filij r̄ heredes aliquoꝝ h̄o fm̄ similitudi-
nē gl̄e: put̄ iā glie h̄ creditateꝝ possident scđm illud
Ro. v. H̄iamur i spe glorie filiorum dei. Si igitur

pater. q̄ per p̄us paternitas dicitur in diuinis secun-
dum q̄ importatur respectus personē ad personaz:
q̄ secūdū q̄ importatur respectus dei ad creaturā.

Ad primum ergo dicenduz: q̄ cōia absolute dicta
scđz ordinem intellectus nostri sūt priora q̄ propria
qua in cluduntur in intellectu propriorum: sed non
econuerso. in intellectu enim personē patris intelli-
gitur deus. sed non conuertitur. sed communia que
importat respectum ad creaturam per posterius di-
cuntur q̄ propria que important respectus persona-
les: quia persona procedens in diuinis p̄cedit vt p̄n
cipium productionis creaturarum. sicut enim ver-
bum in mente conceptum artificis per prius intelli-
gitur. p̄cedet ab artifice q̄ artificiatū q̄d p̄ducitur
ad similitudinem verbī cōcepti ī mēte: ita per prius p̄-
cedit filius a patre q̄ creatura: de qua nomen filiatō-
nis dicitur secūdū: q̄ aliquid participat de simili-
tudine filij vel patris: vt patet per illud quod dicit
Roma. viii. Quos p̄escivit r̄ p̄destinavit fieri cō-
formes imagines filij eius. **A**d secundum dicen-
dum: q̄ accipere dicitur esse commune creature r̄ fi-
lio non secundum vniuocationem: sed secundum
similitudinem quandam remotam: ratione cuius di-
citur primogenitus creature. vnde in auctoritate p̄-
dicta inducta: subditur. Ut sit ipse primogenitus ī arḡ
multis fratribus: post q̄ dīterat cōformes fieri alli-
quos imaginis filij dei. sed filius dei naturaliter ha-
bet quoddam singulare p̄e alijs scilicet habere per
naturam id quod accipit: vt idem Basilius dicit. et
secundum hoc dicitur unigenitus. vt patet Job. j.
Unigenitus qui est ī ſinu patris ipse nobis enarra-
uit. Et per hoc patet ſolutio ad tertium.

Quartus articulus. Utrum esse ingenitū ſit pa-
tri p̄prium.

HDz quartum ſic proceditur. Vldetur q̄ eſſe i 88
genitū non ſit patri p̄prium. Omnis eīz
proprietas ponit aliquid in eo cuius eſt prop-
etas. ſed ingenitū nibil ponit in patre: ſed remouet
tantum. ergo non significat proprietatem patris.

Preterea ingenitū aut dicitur priuatū: aut
negative. ſi negative: tunc quicquid non eſt genitū
potest dici ingenitū. ſpiritus sanctus non eſt ge-
nitū. neq̄ etiam eſſentia diuina. ergo ingenitū
etiam eis conuenit. et ſic non eſt p̄prium patri. ſi
autem priuatū ſumatur cum omnis priuatio ſigni-
ficit imperfectionem in priuato: ſequitur q̄ perso-
na patri ſit īperfecta: quod eſt imp̄fibile. **P**re-
terea ingenitū in diuinis non ſignificat relationem
qua non dicitur relative. ſignificat ergo ſubstantiā
ingenitū igitur r̄ genitū ſecundum ſubstantiam
diuerſunt. filius autem qui eſt genitū non diuerſet a
patre ſecundum ſubstantiam. pater ergo non debet
dici ingenitū. **P**reterea p̄prium eſt quod vni ſoli
conuenit. ſed cū ſint plures ab alio procedentes i di-
uinis nibil vldetur. p̄btere quin etiam ſint plures
ab alio non exiſtentes. non ſigitur eſt p̄prium patri

Questio

esse igitur. **P**reterea sicut pater est principius personae genite: ita et persone procedentis: si ergo per positionem quam habet ad personam genitam proprium patris ponitur esse quod sit ingenitus: etiam proprius ei debet posse quod sit improcessibilis. **S**ed hoc est quod dicit Hilarius de trinitate. Est unus ab uno. sed ab igitto genitus proprietate videlicet in quoque et inascibilitatis et originis. **R**endeo deo: quod sicut in creaturis inuenitur principium patris: et principium alterum: ita in personis diutius in aliis non est prius: et posterior dicitur principiu non de principio quod est pater: et principium a principio quod est filius. **I**n rebirth at creatis aliquid principium patrum innotescit duplum: Uno quidem modo inquit est principium patris: per hoc quod habet relationem ad ea quae ab ipso sunt. Alio modo inquit est patrum principium per hoc quod non est ab alio. sic igitur et pater innotescit quidam paternitate et communispiratione per respectum ad personas ab eo precedentes. Inquit autem est principium non de principio innotescit per hoc quod non est ab alio: quod pertinet ad perpetuam inascibilitatem. quia significat hoc nomen ingenitus. **A**d primus ergo deo: quidam dicit quod inascibilitas quia significat hoc nomen genitus: sed pater a propterea patris: non de tribus negatione: sed importat vel virtutem simul. sed pater a nullo est: et quod est principium alterum: vel importat vellet auctoritatem. vel etiam fontes plenitudinem. sed hoc non videtur vere: quia sic inascibilitas non est alia proprietatis a paternitate et spiratione: sed includeret eas sicut includitur patrum in communione. nam fontes auctoritas nihil aliud significat in dinis est principium originis. Et ideo deo est secundum Augustinum. v. de trinitate. ingenitus negatione generationis passione importat. dicitur. non. quod tamen valet quod dicitur ingenitus: quod tamen valet quod dicitur non filius: nec per hoc sequitur quod ingenitus non debet postulari. **N**on propositum patris: quod prima et simplicia per negationem notificantur: sicut dicimus punctum esse cuius pars non est. **A**d secundum deo: quod ingenitum quod sumitur negatione tribus et secundum hoc Hieronimus dicit spiritum sanctum esse ingenitum. non genitum. Alio modo potest dici ingenitum aliquo modo priuatione: non tamquam imperfectionem importat. Multiplique. non de priuatione. uno modo quod aliquid non habet quod natum est haberet ab alio: et si ipsum non sit natum habere illud: sicut si lapidis de res mortua: quia caret vita: quia quedam res naturae sunt habere. Alio modo dicitur priuatione quod aliquid non habet quod natum est haberet ab aliquo sui generis: sicut si talpa de cecaria. **T**ertio modo quod ipsum non habet quod natum est habere: et hoc modo priuatione imperfectionem importat. sic autem ingenitum non dicitur priuatione de patre: sed secundo modo: put spiritus sanctus aliquod suppositum dinis nature non est genitum. cuius tamen naturae aliquod suppositum est genitum. sed secundum hoc ratione est de spiritu secundo potest dici ingenitum. quod non habet quod natum est haberet ab aliquo spiritu soli patri eius. ut etiam in nomine ingeniti sicut per ipsum alterum personam: ut sic intelligatur importare negationem in genere principiis personarum dicti in dinis. ut et intelligatur in nomine ingeniti

quod non sit ab alio: et non sit ab alio per generationem sicut enim nec secundum convenit esse ingenitum quod est ab alio per processionem: ut persona subsistens: nec enim dicitur eentia: de qua potest dici quod est in filio vel secundum. ab alio. secundum a patre. **A**d tertium deo: quod secundum Damascenus. ingenitum uno modo significat idem quod in creatum: et sic habet substantiam deus. per hoc non differt subiecta creatura ab creatore. Alio modo significat id quod non est genitum: et sic relative deus eo modo quo negatio reducitur ad genitum affirmacionem. sic non homo ad genitum subiectus et non albus ad genitum qualitas. unde cum genitum in dinis rationem importet: ingenitum est ad rationem patinet. et sic non sequitur quod pater igitur ingenitus distinguatur a filio genito secundum substantiam: sed secundum rationem quantum. ratiō filij negatur a patre. **A**d quartum deo: quod sicut in quibet genere possunt ponere unum principium: quod non sit ab alio quod ingenitum deus. ponere igitur duos inascibilis est ponere duos deos et duas naturas dinas. Unde Hilarius dicit in libro de synodis. Cum unus deus sit: duo inascibilis esse non possunt. et hoc principium: quod est enim duo inascibilis unum ex eo non est ab alio. et sic non distinguuntur oppositione relativa. sed oportet quod distinguatur diversitate nature. **A**d quintum dicendum: quod proprietas patris: prout non est ab alio potius significatur per remotionem nativitatis filii: et per remotionem processionis spiritus sancti. cum quod processio spiritus sancti non habet nomen speciale. ut si i. 63 pro dictum est. cum quia etiam ordine nature prius supponit generationem filii. Unde remoto a patre i. 68 est quod non sit genitus: cum tamen sit principium generationis: sequitur consequenter quod non sit procedens processione spiritus sancti: quia spiritus sanctus non est generans principium: sed a genito procedens.

Questio. xxviii. de persona filii.

Einde considerandum est de persona filii. attribuitur autem tria nomina filio. scilicet filius verbum et imago. sed ratio filii ex ratione patris consideratur. unde restat

considerandum de verbo et imagie. Circa verbum qualiter ruratur tria. **P**rius vero verbum dicatur essentia ratione dinis vel personaliter. Secundo vero sit proprium nomine filii. Tertio verum in nomine verbi importetur respectus ad creaturas.

Verum ar. vero verbū in dinis sit nomine personale.

Hoc est per dictum. Ut videtur quod verbum in dinis non sit nomine personale. non enim persona illa proprie ratione in dinis: ut pater et filius. Secundum verbum metaphorice ratione in dinis: ut Origenes dicit super Iohannem 8. quod verbum non est personale in dinis. **P**reterea secundum Augustinum in libro de trinitate. Verbum est notitia cum amore et secundum Anselmum. dicere summo spiritui nihil aliud est quam cogitando intueri. Sed notitia et cogitatio

XXXIII

z intuitus in dñis eentia^r dñr ergo xbum nō dī psonal^r i dñis. ¶ Preterea de rōne xbi ē g dicatur. sed fm Ansel. sicut pater ē intelligens et filius ē intellegens; z s.s.intelligens. ita pater ē dicens: filius ē dicens; z spūe sanctus ē dicens. z similiter quilibet eorum dicitur. ergo nomen xbi eentia^r dicitur id uinis: z non psonaliter. ¶ Preterea nulla persona diuina est facta. secundum verbum dci est aliquid factum. Dicitur enim in ps. Ignis grando n̄x glacies spiritus procellarum que faciunt verbuz eius. g xbu^r nō ē nomen personale i dñis. ¶ Sed cōtra ē quod dicit Augusti. in. vii. de trini. Sicut filius resurserit ad patrem: ita et verbum ad eum cuius ē verbu^r. sed filius ē nomen personale. qz relative dicit. ergo et verbum. ¶ Rñdeo dō: g nomen xbi i dñis si ppxie sumatur est nomen personale et nullo mō esentiale. ¶ Ad cuius evidentiam sciendū ē: g xbum tripli qdem i nobis prop̄ dī. quarto autem modo dī iprope sine figuratiue. Manifestius autem et cōmunius i nobis dī verbum g voce profertur: quod qdem ab interiori pcedit qstum ad duo q̄ xbo exteriori uelut. s. vox ipsa et significatio vocis. vox enī significat intellectus conceptus scđm p̄b̄m i lib. per bier. et iterum vox ex significatione vel imaginatioē. pcedit: vt i li-de aia dī. vox autem q̄ nō ē signifia verbum dici non potest. ex hoc ergo dī verbu^r vox exterior: qz signit iteriorem menti conceptus; sic igitur p̄io et pncipal^r iterioř mēt̄ concept^r xbum dī. sed ario vero ipsa vox iterioris conceptus significativa. tertio vero ipsa imaginatio vocis: xbum dicitur. et hos tres modos verbī ponit Dam. in. i. lib. c. xvij. dicens: g verbum dicitur naturalis intellectus mot^r secundum quem mouetur: et intelligit et cogitat: ve- lūt lux et splēdor quātum ad primum. rursus verbu^r ē quod non verbo profertur: sed i corde pronuncia tur quātum ad tertium. Rursus ē verbum est agelus. i. nuncius intelligēti qstum ad secundum. dicitur autem figuratiue quarto modo verbum id qd verbo signatur vel efficitur sicut consuevimus dicere. hoc ē verbum quod dixi tibi: vel quod mandauit rex dī monstrato aliquo facto: quod verbo signatum est vel simpliciter enunciant^r: vel etiam ipetrantis. dī autem p̄ p̄ic verbum in deo secundum g verbum signatum conceptum intellectus. vnde Augu. dī i. xv. de tri. Quisq̄ potest intelligere verbum non solum ante q̄ sonet: veruetiā anq̄ sonoz ei^r imagies cogitatioē iuoluāt. iā p̄ vidē aliquā xbi illi^r similitudinē: dī q̄ dcm̄ ē. In pncipio erat xbum. ipē at accept^r cordis dī rōe sua hēt g ab allo pcedat. s. a noticia c̄cipienti. vñ xbum fm g p̄p̄ dī i dñis signit aliquid ab allo pcedēs: qd p̄tinet

i 64 ad rōem noīum psonalū i dñis: eo g psona diuine
i 92 c distinguuntur secundum originem: vt dictum ē. vñ op̄z g nomē verbi fm g p̄p̄ i dñis accipitur nō su-
matur eentia^r sed personal^r trn. ¶ Ad p̄num cr-
go dicendum: g arriani quoꝝ fons Origenes inue-
i 60 situr: posuerunt filium a p̄e esse i diuersitate subē.

vnde conati sunt q̄ filius dei verbum dicitur astru-
ere non esse p̄p̄ dictum: ne sub rōne verbi proce-
dantis cogeretur fateri filiu^r dei non esse extra sub-
stantiam patris. nam verbum inter^r sic a dicente p̄
cedit: quod in ipso manet. sed necesse est si ponitur x-
bum dei metapbo. dictum: g ponatur verbu^r dī pro-
prie dicitur. non enim potest aliquid metaphoroi. ver-
bum dicitur: nisi ratione manifestatioē: qz vel manife-
stat sicut verbum: vñ est xbo manifestatū. si ē ma-
festatū xbo: op̄z ponere verbuz quo manifestetur. si
aut̄ dicitur verbum: quia exterius manifestat ea que
exterius manifestantur. non dicuntur verba nisi in-
quantum significat̄ iterlorem mētis conceptū: quem
aliquis etiā per exteriora signa manifestat. et si ergo
verbum aliquando dicitur metaphorice in dñis
tamen op̄z ponere verbum proprie dicitur g perso-
naliter dicitur. ¶ Ad 2^r dō: g nihil eorum que ad in-
tellectum pertinet personaliter dicitur i dñis nisi
solum verbum. solum enim verbum significat aliqd
ab alio emanans. id enim quod intellectus in concipi-
endo format est verbum. intellectus aut̄ ipse fm g ē
per spēm intelligibilē in actu consideratur absolute.
et similiter intelligere qd ita se habet ad intellectū in
actu: sicut esse ad eū in actu. nō eiz intelligere signifi-
cat actionem ab intelligentē exercitē: sed in intelli-
gence manentem. Cum g dī g verbum est noticia nō ac-
cipitur noticia pro actu intellectus cognoscēt: vñ pro
aliquo ei^r habitu. sed p eo g intellectus concept^r co-
gnoscendo. vnde r Aug. dicit: g verbu^r est sapientia
nita: qd nihil aliud est q̄s ipsa conceptio sapienti: q̄ et
pari modo noticia genita dici potest. et per cūdem
modum p̄t intelligi: g dicere deo sit cogitando itue-
ri inqstum. s. intuitu cogitatioē dñe concipit xbu^r
dei. cogitatioē tamen nomen dei verbo p̄p̄ non
conuenit. dicit enim Augu. xv. de tri. Ita dī illud ver-
bum dei: vt cogitatio non dicatur: ne aliqd esse qua-
si volubile credatur in dō g non accipiat formā ve-
rbum sit camq̄ dimittere possit atq̄ informiter
quodammodo voluntari. cogitatio enim proprie in i-
quisitōne veritatis consistit que in deo locum non h̄z
cum vero intellectus tam ad formaz veritatis perti-
git non cogitat: sed perfecte veritatem contēplatur.
vnde Anselmus inpropterē accipit cogitationem pro
contemplatione. ¶ Ad tertium dicendum: g sicut p̄
prie loquendo verbum dicitur personaliter in dñis:
et non eentia^r sicut et diceret. vnde sicut xbum
non est cōmune patri et filio et spiritui sancto: ita nō est
veru^r g pater et filii et spūs sanctus sint vñ dicens. vñ
de Augu. dicit. vii de tri. dicens: Illo coētio verbo n̄
singulus intellectus intelligit i dñis. s. dicit orientis: cui-
libet persone. dicitur enim non solum verbum: sed
res que verbo intelligitur vel significatur. sic ergo
vñ soli persone in dñis conuenit dici eo mō q̄
dicitur verbum. eo vero modo quo dicitur res in
verbo intellecta cuiilibet persone conuenit dici. pa-
ter eiz intelligēdo se et filiu^r z. s.s. et oia alia q̄ ei^r scia

Questio

continentur scilicet **h**abitu: ut sic tota trinitas **h**abatur, et est omnis creatura. si. n. intellectus **h**abens verbum concipit intelligendum: lapidem dicit, Anselmo ipso accepit dicere, per intelligere: quod tu dixisti. non intelligere importat sola beatitudinem intelligentis ad rem intellectam. in qua nulla ratio originis importat, sed solum informatio quodam in intellectu nostro; prius intellectus noster fit in actu per formam rei intellectae. In deo autem importat omnino modum idem: quia in deo est omnis idem intellectus et intellectum. ut supra ostendimus. sed dicere importat principaliter beatitudinem ad beatum conceptum. nihil enim est aliud dicere quam proferre beatum: sed medius antebeatum importat beatitudinem ad rem intellectam: que in beatum plato manifestat intelligenti. et sic sola persona quam profert beatum est dicens in divinis: cum tu singula persona rum sit intelligentes et intellecta: et per omnes beatum dicta.

Contra 4° dicitur: quod beatum sumitur ibi figuratio: put significatum vel effectus? beatum deus beatum. sic nam creature dominus facere beatum dei in gloriam exequuntur effectum aliquem ad quem ordinantur ex beatucepto domine sapientia: sicut alius deus facere beatum regis: dum facit opus ad quod ex verbo regis instigatur.

Secundus articulus. utrum beatum sit proprium nomine filii. **H**abecundum sic proceditur. Videlicet quod beatum sit proprium nomen filii. filius enim est persona subsistens in divinis. Sed beatum non significat rem subsistente: ut in nobis patet. quod beatum non potest esse proprium nomen personae filii. **P**reterea verbum prolatione quodam procedit a dicente. si ergo filius est proprium beatum non procedit a patre nisi per modum prolationis: quod est heres Valentini: ut per Augustinum in libro de heresis. **P**reterea omne nomen proprium alicuius personae significat perpetuatem aliquam eius: si ergo beatum sit proprium nomen filii: significabit aliquam perpetuitatem eius. et sic erunt tales perpetuates in divinis quam supra enumerare sunt. **P**reterea quicunque intelligit intelligentem oculis beatum. sed filius intelligit: quod filius est aliquid beatum. et sic non est proprium filius est beatum. **P**reterea hebrei. i. deo de filio. portans omnia a beatuus suis: ex quo Basilius accipit: quod spiritus sanctus sit beatum filius: non est propter ipsum filius est beatum. **B**eatum contra est quod Augustinus dicit. i. vi. de trinitate. Verbum solus filius accipit. **R**espondeo: quod beatum proprium dictum in divinis personaliter accipitur: et est proprium nomine persona filii. sicut enim quaedam emanationem intelligentis. persona autem per procedit in divinis per emanationem intellectus deus filius: et hoc per processio dei generationis: ut supra ostendimus. unde relinqitur quod solus filius proprius dicatur beatum in divinis. **A**d primum ergo dico: quod in nobis non est idem esse et intelligere. non illud quod habemus in nobis esse intellectibile: non pertinet ad naturam nostram. sed est deus est ipsum cui intelligere. non beatum dei non est aliquid accessus in ipso: vel alius effectus eius: sed pertinet ad ipsam naturam eius. et ideo quod sit aliquid subsistens. quod per se est in natura dei subsistit. et ideo dominus dicit: quod beatum dei est subtile: et in his postulatis eius: reliquum vero beatum. sicut virtutes sunt anime. **A**d secundum dico: quod non per hoc error valentini est damnatus: quia filium dixit platonem natum: ut arrianus ca-

luminabatur scilicet illa. refert in. vi. de trinitate. sed per varium modum plationis quem posuit: sicut per Augustinum in libro de heresis. **A**d tertium dico: quod in nomine beatum eadem proprietates importatur que in nomine filii. unde dicit Augustinus: Quod dicitur beatum quo filius. ipsa eius nativitas filii que est proprietates personales eius diversis nominibus significatur quod filio attribuuntur ad exprimentem diversum mode perfectionem eius. nam ut ostendatur conaturalis patri dicitur filius. ut ostendatur ominus filius: dicitur imago vestrum ostendatur immaterialiter genitus. dicitur beatum. non autem potuit unum nomen inueniri: per quod omnia ista designaretur. **A**d quartum dico: quod eo modo convenit esse intelligentem: quo convenit eum esse deum: cum in libro de trinitate. etiam essentialiter dicatur in divinis: ut dictum est. est filius deus genitus: non autem generans deus. unde est quidem intelligentes non ut produtus est beatum: sed procedens: prout secundum deo beatum procedens: secundum rem non differt ab intellectu divino: sed relatio sola distinguunt a principio verbis. **A**d quintum dico: secundum quod cum de filio dicatur: portans omnia verba vestris suis. verbum figurare accipitur per effectum verbis. unde glorificatur ibi dicitur: quod beatum sumitur per imperium: in quaestione. Secundum effectum beatutis beatum: est quod res considerantur in eis: sic ex effectu beatutis beatum est quod res producentur in esse. Quod vero Basilius interpretatur verbum pro spiritu sancto proprium et figurare locutus est prout verbum alienum dici potest: omne illud quod est manifestatum est eius: ut sic ea ratione dicatur. sicut verbum filii: quia manifestat filium.

Tertius art. Utrum in nomine beatum importetur respectus ad creaturam.

Habecundum sic procedit. Ut quod in nomine beatum non importat respectus ad creaturam oenam enim nomine nonotias effectum in creaturam est entia in divinis dicitur. sed beatum non dicitur respectus ad creaturam. **P**reterea quod importat respectus ad creaturas deum est deus ex parte: ut deus et creator. sed beatum deus est deus ab eterno. quod non importat respectum ad creaturas. **P**reterea verbum importat respectum ad id a quo procedit. si ergo importat respectum ad creaturam sequitur quod procedit a creatura. **P**reterea idee sunt plures secundum diversos respectus ad creaturas. si igitur verbum importat respectum ad creaturas sequitur quod in deo non sit unum verbum tantum sed plura. **P**reterea si verbum importat respectum ad creaturam: hoc non est nisi in quaestione creature cognoscuntur a deo. sed deus non solum cognoscit entia: sed etiam non entia. ergo in verbo importatur respectus ad non entia: quod videtur falsum. **S**ed contra est quod dicit Augustinus in libro octauaginta tertio. quod in nomine verbi significatur non solum respectus ad patrem: sed ad illa que per verbum facta sunt operativa potentia. **R**espondeo dicendum: quod in verbo importatur respectus ad creaturam. Deus enim cognoscendo se cognoscit omnem creaturam. Verbum igitur in mente

cōceptū est rep̄petatuum oīs elūs qđ actū intelligit. vnde in nobis suūt diuersa h̄ba fīm diuersa que itel ligimus. sed quia deus uno actū t se t oīa intelligit: vnicū h̄bū eius est exp̄ssiuū non solū p̄ris: sed etiam

98 creaturarū. t sicut dei scia. dei qđem est cognoscitū uā tm̄. creaturaz āt t cognoscitā t factiuā. ita verbum dei elūs qđ in deo patre est: exp̄ssiuū tantum: creaturarū vero ē exp̄ssiuū t operatiuum. t p̄ hoc dī in p̄s. Dicit r̄ facta sūt quia iportatur in verbo r̄ factia eoz qđ ds faē. Ad p̄ dī ḡ dī: q̄ i noīe p̄so

172 ne icluditur ēt nā oblique. nā persona est rōnalis nē indīua ūba. i noīe igit p̄sonē dīnū īq̄tū ad relonē p̄sonalēz nō importat respect⁹ ad creaturā: sed iportat in eo q̄ p̄tinet ad nām. Nibl tñ phibet īq̄tū i cluditur i significatōe dei ēcēntia q̄ iportet respect⁹ ad creaturā. sicuti enīz p̄p̄iuū ē filio: q̄ sit filius. ita p̄p̄iuū ē ei: q̄ sit genit⁹ de⁹: vel genit⁹ creator. t per h̄c modū iportat r̄lo ad creaturā i noīe h̄bi. Ad 2⁹ dī: q̄ cū r̄lōnes īseq̄ntur actōes qđā noīa iportant r̄lōne del ad creaturā q̄ īseq̄ntur actōem dei in exteriōrem effectū trāscēntē: sicut creare t gubernare. t talia dīr d̄ deo ex tpe. Quedā h̄o r̄lo ē que ē se quītū actōem nō transētē in exteriōrem effectūz: sed manētē in agēte: vt scīre t velle: t talia non dīr

74 c deo ex tpe. t hui⁹ r̄lo ad creaturā iportatur in noīe h̄bi. Nec ē v̄p̄ q̄ noīa iportantia relonē dei ad creaturas oīa dicatur ex tpe: s̄ sola illa noīa q̄ ī portant r̄lōne īntēntū actōem del in exteriōrem effe

94 actū trāscēntē ex tempore dicit⁹. Ad 3⁹ dī: q̄ creature nō cognoscitū a deo per scīam a creaturā acceptam: s̄ p̄cēntia suā. vñ nō oīz: q̄ a creaturis p̄cedat h̄bū: h̄bū sit exp̄ssiuū creaturaz. Ad 4⁹ dī: q̄ nomē ūcē p̄ncipalē ē iposītu ad significandū

97 b respectum ad creaturā. t iō p̄l̄ dī in diuinis: nec q̄ ē personale. sed nomē h̄bū ūcē p̄ncipalē iposītu ē ad signifīcādū r̄lōne ad dicētē: t ex īseq̄nti ad creaturas īq̄tū dī intelligendo se intelligit oīēm creaturām. t pp̄ hoc i diuinis ē v̄nīcū tm̄ h̄bum t personalē dictum. Ad 5⁹ dī: q̄ eo mō quo scīa dei ē non entīum: t h̄būz dei ē nō entīum: q̄ non ē aliquid min⁹ in h̄bo dei q̄ in scīa dei: vt Aug⁹ dicit. sed tñ h̄bum ē entīum: vt exp̄ssiuūz t factiuū. non entīum aut̄

98 vt exp̄ssiuūz t manifestatiuum.

Questio. xxxv. de Imagīne.

Einde queritur

de Imagīne. Et circa hoc q̄ runtur duo. Primo v̄t̄z imago in diuinis dicatur personalē. Secundo v̄t̄z sit p̄p̄ium filii.

Primus arti. Ut̄z imago in diuinis dicatur personaliter.

192 H̄d secundū sic p̄cedit. Uideſt q̄ imago non dicatur p̄sonalē in diuinis. dicit enī Aug⁹ in lib. de fide ad Pe. Una est sancte trinitatis

destas t imago ad quā factus ē homo. Igitur imago dicit̄ ēcēntialē t non personalē. Preterea H̄ila. dicit̄ in lib. de sino. q̄ imago ē elūs rei ad quā imaginatur sp̄s in differēs. sed sp̄s siue forma in diinis dī ēcēntialē. q̄ t imago. p̄terea imago ab imitādo v̄t̄: in quo iportatur prius t posterius. sed in diuinis personalis nibil ē prius t posterius. ergo imago nō pot̄ es se nomen personale ī diuinis. Sz cōtra ē qđ dicit Aug⁹. Quid ē absurdius q̄ imaginem ad se dici. ergo imago ī diuinis relative dicitur. t sic ē nomen personale. Rx⁹ dī: q̄ d̄ rōe imaginis ē similitudo. nō tamē q̄cūz similitudo sufficit ad rōnem imaginis: s̄ similitudo q̄ ē ī sp̄e rei: vel saltem ī aliquo signo sp̄ei. 193 signum autem sp̄ei ī rebus corporis maxime vide tur esse figura. Ut dēmus enim q̄ diuersoz a alium īm sp̄em sunt diuerse figure: non autem diuersi colores. vnde si depingatur color alicuius rei ī parie te non dicitur esse imago nisi depingatur figura. s̄ neq̄ ipsa similitudo sp̄ei sufficit vel figura. sed requiri tur ad rationem imaginis origo. quia vt Augustin⁹ dicit in lib. lxxiiij. q̄onū. Unum oīum non ē imago alterius: quia non ē ī illo expressus. ad hoc ergo q̄ 465 vere aliud sit imago requiritur q̄ ex aliō p̄cedat sile cī ī sp̄e vel saltem ī signo speciei. ea vero que p̄cessionem siue originem important in diuinis siue p̄sonalitā. vnde hoc nomen imago ē nomen persona le. Ad primum ergo dī: q̄ imago p̄p̄ie dī quod p̄cedit ad similitudinem alterius. Illud autē ad cuius similitudinem aliud p̄cedit. p̄p̄ie dicitur exēplar. improprie vero imago. sic tamen Augustin⁹ vñt̄ nominē imaginis: cum dicit deitatem sancte trinitatis esse imaginem ad quā factus ē homo. Ad secundū dicendū q̄ species prout ponit ab H̄ila. ī diffīlitione imaginis importat formam dūcam ī aliquo ab allo. hoc enī modo imago dicitur esse species alicuius. sicuti id qđ assimilatur alicui dictur forma eius in quantum habet formam illi similem. Ad tertium dicendum: q̄ imitatio ī diuinis personis non significat posteritatem: sed solam assimilationem.

Secundus articulus. Utrum omnē imaginis sit proprium filii.

H̄d secundū sic procedit. Uideſt q̄ noīmen imaginis non sit proprium filio: quia si cut dicit Dam. spiritus sanctus est imago filii. non est ergo proprium filii. Preterea de ratione imaginis est similitudo cum expressione: vt Aug⁹ in lib. lxxiiij questionum: sed hoc conuenit spiritui sancto. procedit enim ab allo secundū modū similitudinis. ergo spiritus sanctus ē imago. t ita non est p̄p̄ium filii q̄ sit imago. Preterea homo etiam dicitur imago dei secundū illud i cor. xi. Ul̄r non debet velare caput suum: quoniam imago t gloria dei est. ergo non est proprium filio. Sed contra ē qđ Augustinus dicit. vñ. de tri. q̄ solus filius est imago patris. Respondeo dicendum: q̄ doctores grecorum communiter dicunt.

Questio

spiritum sanctum esse imaginem patris et filij, sed
 doctores latini soli filio attribuerunt nomine imaginis.
 non enim inuenitur in canonica scriptura nisi de fi-
 lio, dicitur enim colt. i. Qui est imago dei inuisibilis
 primogenitus creature, et ad hebreos. i. Qui cu[m] sit
 splendor glorie et figura substantie eius, huius tam[en]
 rationem assignant quidam ex hoc pro filius conue-
 nit cum patre, non solum in natura: sed etiam in no-
 tione principis: sanctus autem spiritus non conuenit
 197 cum filio: nec cum patre in aliqua notio[n]e. sed hoc non
 b videtur sufficere: quia sicut secundus relationes non
 225 attingitur in diuinis neque equalitas neque inequalitas.
 vt Aug[ustinus] dicit: ita neque similitudo que requiritur ad
 rationem imaginis, vnde alii dicunt pro spiritus san-
 ctus non potest dici imago filii: quia imaginis non est ima-
 go, n[on] est etiam imago patris: quia etiam imago refertur
 immediate ad id cuius est imago, spiritus autem sa-
 ctus refertur ad patrem per filium: neque etiam est imago
 patris et filii: quia sic esset una imago duorum, quod
 videtur impossibile: vnde relinquatur pro spiritus sa-
 ctus nullo modo sit imago, sed hoc nihil est: quia pat-
 et filii sunt unum principium spiritus sancti, vt in
 197 fratre dicitur, vnde nihil prohibet sic patris et filij in-
 quatum sunt unum esse unam imaginem: cum etiam
 homo totius trinitatis sit una imago, et ideo alter
 dicendum est: pro spiritus sanctus est unus sua per-
 ceptione accipiat naturam patris: sicut et filius: non
 tamem dicitur natus, ita licet accipiat speciem simi-
 lem patris: non dicitur imago, quia filius procedit
 vt verbum: de cuius ratione est similitudo
 r b speciei ad id a quo procedit: non autem de ratio-
 ne amoris. Quis hoc conueniat amori qui est spiri-
 tus sanctus in quantum est amor diuinus. Ad pri-
 mum ergo dicendum: pro D[omi]n[u]m, et alii doctores greci
 rum communiter voluntur nomine imaginis pro p-
 ecta similitudine. Ad secundum dicendum: pro li-
 cer spiritus sanctus sit similius patri et filio: non tamen se
 quitur pro sit imago ratione iam dicta. Ad tertium
 dicendum: pro imago alicuius dupliciter in aliquo in-
 uenitur, uno modo in re eiusdem nature secundum
 speciem, vt imago regis inuenitur in filio suo. Alio
 modo in re alterius nature, sicut imago regis inue-
 nitur in denario, primo autem modo filius est imago
 patris. Secundo autem modo dicitur homo imago
 dei, et ideo ad designandum in homine imperse-
 ctonem imagis homo non solum dicitur imago: sed
 ad imaginem: per quod motus quidam tendentis in
 perfectionem designatur, sed de filio dei non potest
 dici pro sit ad imaginem: quae est perfecta patris imago.
Questio. xxvij. de his que pertinent ad personam
 spiritus sancti.

Dicit considera/
 tionem predictam considerandum est de
 his que pertinent ad personam spiritus
 sancti qui non solum dicitur spiritus sa-,

ctus: sed etiam amor et donum dei. Circa sp[iritu]m san-
 ctum queruntur quattuor. Primo utrum hoc non
 men spiritus sanctus sit proprium alicuius diuine persone.
 Secundo utru[m] illa persona diuina que spiritus san-
 ctus dicitur procedit a patre et filio. Tertio utru[m] pro-
 ceedit a patre per filium. Quarto utru[m] pater
 et filius sint unum principium spiritus sancti.
 Primus articulus, videtur pro nomen spiritus san-
 ctus non sit proprium nomen alicuius diuine persone,
Habimmo sic proceditur. Videntur pro hoc non
 men spiritus sanctus non sit proprium nomen
 alicuius diuine persone, nullum enim nomen
 commune tribus personis est proprium alicuius p-
 sonae, sed hoc nomen spiritus sanctus est commune
 tribus personis, ostendit enim Hil. vii. de trin. in
 spiritu dei aliquando significari patrem, vt cuncti di-
 citur. Spiritus domini super me, aliquando signifi-
 ficari filium, vt cum dicitur filius. In spiritu dei ejus dico
 domini naturae sue potestatis elicere se demonia demon-
 strans aliquando de spiritu sancto: vt ibi. Effundam de
 spiritu meo super omnem carnem, ergo hoc nomen
 spiritus sanctus non est proprium alicuius diuine persone.
 Priu[er]terea nota dinarum personarum ad aliquid di-
 cuntur: vt Boe. dicit in libro de trinitate, spiritus sanctus non dicitur
 ad aliqd. propter hoc nomen non est proprium diuine persone. Prete-
 rea quod filius est nomen alicius dicitur persone non potest
 dici filius huius vel illius, dicitur autem spiritus huius vel illius
 hominis, vt eis habet Numeri. xij. dixit dominus ad Moy-
 ses spiritu sancto tuo accipiam tradag[er]e eis etiā illis. Re-
 si. regeuit spiritus helice super beliscu[m], propter spiritus sanctus non
 esse proprium nomen alicuius diuine persone. Sed hoc est
 quod dicitur Iohannes. vii. Tres sunt quod testimonium dant in celo:
 pater: spiritus: et spiritus sanctus, vt auctoritate Augustini dicitur, vii. Et trinitas
 cum querimus quod tres: dicimus tres personas, propter spiritus
 est nomen diuine persone. Propter dicendum: propter cu[m] sint due
 processiones in diuinis: altera ea quae est per modum amoris
 non habet proprium nomen: vt supra dictum est. vnde et responde
 lationes que secundum huius processione[m] accipiuntur: in nomine
 et nomen persone hoc modo procedentis eadem ratione non
 est proprium nomen, sed sicut sicut accommodata aliqua
 nomina ex yisu loquentia ad significandus predictas res: es:
 cum nosamus eas nomine processio et spirationis: quod
 secundum proprietatem significatio[n]is magis viri signe
 actus notoriales quam relones: ita ad significandum dinam
 personam: que procedit per modum amoris accomo-
 datum est ex yisu scripture hoc uomen, s. f. et huius q-
 dem conuenientie ratio summi potest ex duobus. pri-
 mo quod est ex ipsa contulit eius quod dicitur s. f. vt. n. Aug[ustinus]
 dicit. xv. de trinitate. Qui communis est ambobus id voca-
 tur ipse propter quod ab eo dicitur, nam et pater est spiritus: et
 filius est spiritus: et pater est sanctus et filius est sanctus.
 Secundo vero ex propria significacione, nam nomen
 spiritus in rebus corporeis impulsione[m] et motio-
 nem significare videtur. Nam flatum et ventum spiritu[m]
 nominamus, et aucte proprio amoris propter moueat

XXXVI

163 et impellat voluntatem amantis in amatum, sicutas
et illis rebus attribuitur que in deo ordinatur: quod
igitur persona divina procedit per modum amoris, quod
deus amatur conuenienter, s.s. nominat. ¶ Ad prius
ergo dicendum: quod hoc quod dico, s.s., put sumitur in vir-
tute duarum dictionum, eae est toti tri. quia nois spiritus
significatur immaterialitas divine subiecte. spiritus non corporis
poreus immaterialis est: et parum habet de materia; unde
de omnibus subiectis immaterialibus et inmaterialibus non
nomen attributum per hoc vero quod dicitur sanctus
significatur puritas divine bonitatis. Sicutem ac
ciplatur hoc quod dico, s.s. in vi. vniuersus dictionis: sic ex
vsi ecclie est accommodatum ad significandum unam
trium personarum, s. que procedit per modum amo-
ris recte iam dicta. ¶ Ad secundum dicitur: quod hoc quod di-
co, s.s. relative non dicitur: tamen per relatio ponit:
institutum est accommodatum ad significandum perso-
nam sola relatione ab aliis distinctam. potest tamen in-
telligi in nomine aliqua relo si spiritus intelligatur quasi
spiratus. ¶ Ad tertium dicitur: quod in nomine filii intelligitur so-
la relo eius qui est a principio ad principium. sed in nomi-
ne spiritus, potest portare quicquam vim motuam. nulli autem
creature potest esse principiu respectu alicuius domini pro-
noscendae econuerso. et ideo potest dici pater noster et spi-
ritus noster: non tamen potest dici filius noster.

Sed articulus. Ut, s.s. procedit a filio.

195 **A**d secundum sic procedit. ut quod s.s. non procedit a
filio: quod enim deo non est audiendum dicere aliquid
de subiecta divinitate propter ea quod dicitur nobis ex
sacris eloquij sunt expressa. sed in scriptura sacra non exprimitur
quod s.s. a filio procedat: sed solu quod procedat a patre. ut
per prophetam Job. xv. Spiritus vestitus quod a patre procedit. quod spiritus sanctus non procedit a filio. ¶ Preterea in symbolo constanti
nopolitane synodi sic legitur. Credimus in unum et viu-
ficantem ex patre procedentem: cum patre et filio adorandus
et glorificandus. nullo igitur modo debuit addi in sym-
bolo nostro: quod s.s. procedat a filio: sed unum esse anathe-
matis rei qui hoc addiderunt. ¶ Preterea Dam. dicitur. s.s. ex parte dicimus: et spiritum patris nomina-
mus. ex filio autem. s.s. non dicimus: spiritum vero
filii nominamus. ergo s.s. non procedit a filio. ¶ Pre-
terea nihil procedit ab eo in quo quietescit. sed s.s. que-
scit in filio. Dicitur enim in legenda beati andree.
Pax vobis: et vniuersi qui credunt in unum deum
patrem: et unum filium eius unicum dominum nostrum Iesum
Christum: et in unum spiritum sanctum proceden-
tes ex patre et in filio permanentem. quod s.s. non procedit
a filio. ¶ Preterea filius procedit ut homo: sed spiritus
non in nobis non videtur procedere a homo nostro. quod s.s. non
procedit a filio. ¶ Preterea s.s. perfecte procedit a pa-
tre. ergo superfluum est dicere quod procedit a filio. ¶ Preterea
in perpetuis non differunt et possent: ut dicitur in libro phisico.
et multo minus in divinis: sed s.s. potest distinguiri a filio.
etiam si ab eo non procedit. dicitur. Ans. in libro de preceptione
s.s. hinc utique a patre esse filius et s.s. sed diverso mo-
do: quia aliter nascendo et aliter procedendo: ut alii

sint per hoc ab initio distincti et postea subdisti-
tuntur. nam si per
altitudinem non essent plures filii et spiritus sanctus per
hoc solum essent diversi. ergo spiritus sanctus dis-
tinguitur a filio ab eo non existens. ¶ Sed contra
est quod dicit Athanasius. s.s. a patre et filio non factus
nec creatus neque genitus: sed procedens. ¶ Respon-
deo dicendum: quod necesse est dicere spiritum sanctum
a filio esse. si enim non esset ab eo nullo modo posset
ab eo per se distingui: quod ex supra dictis probatur. non 162 c
enim possibile est dicere: quod secundum aliquid absolute
suum divinum persone ad initium distinguuntur: quod sequitur
quod non esset trium una essentia. quod enim in di-
uisum absolute dicitur ad unitatem essentiae pertinet
relinquitur ergo quod solum relationibus divine per-
sonae ad initium distinguuntur. relationes autem perso-
nas distinguere non possunt: nisi secundum quod sunt oppo-
site: quod ex hoc patet: quod pater haec duas relationes: quia
una refertur ad filium: et alia ad spiritum sanctum
que tamen: quia non sunt opposite non distinguuntur ut
duas personas: sed ad unam personam patris tantum
pertinet. si ergo in filio et in spiritu sancto non esset unitate nisi
duas relationes quibus utrumque refertur ad patrem: ille
relationes non essent ad initium opposite: sicut neque
duae relationes quibus pater refertur ad illos: unde sicut per
sona patris est unam: ita sequeretur quod persona filij et
spiritus sancti esset una: habentes duas relationes oppositas
duabus rationibus patris. hoc autem est hereticum cuius
tollat fidem trinitatis. oportet ergo quod filius et spiritus sanctus
ad initium referantur oppositis rationibus. non autem
potest esse in divinis aliae relationes opposite nisi relationes
origines: ut supra probatum est. opposite autem relationes
origines accipiuntur: et secundum principium et secundum quod est a prin-
cipio. relinquitur ergo quod necesse est dicere: vel filius
esse a spiritu sancto: quod nullus dicit: vel spiritum sanctum in 160
est a filio quod nos confitemur. et huic quidem consone. 162
naturae preceptionis utriusque dictum enim est supra: quod in 168
filius procedit per modum intellectus. ut verbum. s.
s. autem per modum voluntatis. ut amor. necesse est autem quod amor
et homo procedat: non enim aliquid amamus nisi secundum
quod conceptione mentis apprehendimus. unde et secundum in 162 c
hoc manifestum est quod spiritus sanctus procedit a filio
ipse etiam ordo rerum hoc docet. nisi enim hoc in
uenimus quod ab uno procedant plura absque ordine nisi
si in illis solum quod materialiter differunt: sicut unus fa-
ber producit multos cultellos materialiter ab initio
distinctos nullum ordinem habentes ab initio: sed in
rebus in quibus non est sola materialis distinctio:
semper inuenitur in multitudine productorum aliquis
quis ordo: ex quo etiam in ordine creaturarum produ-
ctarum decor divine sapientie manifestatur. si ergo
ab una persona patris procedunt due personae scilicet
filius et spiritus sanctus: oportet esse aliquem ordinem eorum
ad initium: nec potest aliquis ordo alius assignari: nisi ordo nature quo alius est ex alio.
non est igitur possibile dicere quod filius et s.s. sic pro-
cedant a patre: quod neuter eorum procedat ab alio: nisi
quis poneret in eis materialis distinctionem quod

Questio

est impossibile; vnde est ipsi greci p̄cessionez s.s. ali
quez ordinem babere ad filium intelligat. concedit
cniꝫ. l.s. esse spūm filij et esse a patre per filiuꝫ qđam
eoꝫ dicunt procedere ꝑ sit a filio vꝫ p̄fluat ab eo: nō
tñ ꝑ pcedat: qđ vꝫ ex ignorantia vel ex pterula
eē quia si quis recte consideret inueniet p̄cessionis
x̄bū in oīa qđ ad originez q̄lēcungz pertinet cōfissimū
esse. vtrum enī eo ad designandū q̄lēcungz originē
sicut ꝑ linea, pcedat a puncto radius sole: riuis a fo
te: et similiiter i ꝑbuscūg alii. vnde ex quo cūqz alio
ad originez pertinēte pot̄ concludi. g.s.s. pcedit a fi
lio. Ad pīnus ergo dicēdū: ꝑ deo dicere non d
bemus: ꝑ in sacra scriptura non inueniunt nisi p̄ x̄ba
17la vel per sensuꝫ: l.s. aut̄ per x̄ba nō inueniuntur in sa
182 a c̄ra scriptura g.s.s. pcedit a filio: inueniuntur tñ quan
tum ad sensum: et p̄cipue vbi dīc filius Jo. xvi. d.s.s.
loquēs Ille me clarificabit: qđ de meo acipiet, regn
etia in sacra scriptura tenēdū est: g. id quod de pa
tre dīc op̄z de filio intelligi etiam si dictio exclusiva
addatur nisi soluz i illis in quibus pater et filius f̄z
oppositas relatiōes distinguntur. cū. n. dñs Mati
th. xi. dīc. Nemo nouit filium nisi pater: non exclu
180 b dīc qn filiꝫ seipm cognoscat. sic igitur cuꝫ dīc: g.s.s.
a patre pcedit etiam si adderetur ꝑ a solo p̄p̄ce
dit: non excluderetur id est filius: qđ c̄tum ad hoc ꝑ ē
ē principiū. s.s. non opponuntur p̄f et filius. sed lo
lum c̄tuz ad hoc ꝑ hic ē pater et ille filius. Ad 2°
dīc: g. In libet concilio institutum fuit symbolū
aliquid p̄ errorem aliquē qui in concilio damna
batur. vñ sequens conciliū non faciebat aliud sym
bolū qđ primuz: sed id quod ip̄licite continebatur in
primo symbolo per aliqua addita explanabatur cō
tra heresēs insurgentes. vnde in determinatiōne cal
cedonensis synodi dicitur: ꝑ illi qui fuerunt cōgre
gati in concilio constātinopolitano doctrinaz dīc. s.s.
gradiderunt: non ꝑ minus ēēt in precedentibus qui
apud Nicēam congregati sunt inferentes: sed intel
lectum eoꝫ aduersus hereticos declarantes. quia
igitur in tempore antiquorum conciliioruz nondum
exortus fuerat error dīcētūm. s.s. non pcedere a fi
lio: non fuit necessarium: ꝑ hoc explicitē poneretur
sed postea insurgente errore quorundam in quodā
concilio in occidentib⁹ partibus cōgregato exp̄s
sum fuit auctoritate Romani pontifici: cuius au
toritate ēt antiqua consilia cōgregabantur et cōfir
mabantur: tñinebatur tamen implicite in hoc ipso
ꝑ dicebatur. s.s. a patre pcedere. Ad 3° dīc: g.s.s.
nō pcedere a filio primo fuit a nestorianis introdu
ctū: vt p̄z i quodā symbolo nestorianoz damnato i
ephesina synodo: et huc errore secutus fuit The
odorus nestorianus et plures post ipsuz inter quos
fuit etiam Dam. vnde in hoc clus sive non est stādū
c̄quis a quibusdam dicatur: ꝑ Dam. sive non consi
etur. s.s. esse a filio: ita etiam non negat ex vi illorū
x̄boꝫ. Ad quartum dīcendum: ꝑ per hoc qđ. s.s.
dīc q̄scere vel manere in filio non excluditur qn ab
eo pcedat: quia et filius in p̄p̄ce manere dicitur: cū tñ

apatre pcedat. dīctur etiam. s.s. In filio quiescere:
vel sicut amor amantis gescit in amato: vel q̄tuz ad
humanam nām L̄briſti ꝑ id quod scriptuz ē Jo. v.
j. Sup quē videris spūm dīcedentem et manētes
hic est qui bapticat. Ad 5° dīc: ꝑ verbū in diuinis
nō accipitur f̄z similitudinē verbi vocalis a quo nō
pcedit spūs: quia sic tñ metaphorice diceretnr: l.s. f̄z
similitudinē x̄bū mētalis a quo amor pcedit. Ad
sextum dīc: ꝑ per h̄. s.s. perfecte pcedit apatre nō
solum nō superfluum est dicere. g.s.s. procedat a filio
sed oīo necessariū: quia vnahtus ē patria et filii: et
quicqđ ē a patre neccesse ēē a filio: nisi proprietati
filiationis repugnet, non enim filius est a seipso: lib
cer sit a patre. Ad septimum dīc: g.s.s. distinguitur
psonaliter a filio in hoc ꝑ origo vnius distinguit
ab origine alterius: sed ipsa origo originis est p̄ h̄ ꝑ fi
lius est solum a patre. s.s. h̄o a patre et filio. nō. n.alr 162 e
pcessiones distinguerentur sicut supra oīsum est. i 63 a

Tertius articulus. Utrum. s.s. procedit a patre
per filium.

H 3° sic pcedit. Ut ꝑ s.s. nō pcedit a p̄p̄ce i 96
p̄ filiuz. Qd. n. pcedit ab aliquo per aliqd n̄
pcedit ab eo imediate. si igr. s.s. procedit a
patre per filium nō procedit apatre imediate: quod
videt incoueniēs. Preterea si. s.s. pcedit a patre
per filiuꝫ a filio. n̄ pcedit nisi ꝑ patre f̄z. ppter quod
vñiquodz et illud magis. g magis procederet a pa
tre ꝑ a filio. Preterea filius h̄z ēē per generatōe. z
si igr. s.s. est a patre per filiuꝫ secur ꝑ p̄us generet
filius et postea procedat. s.s. et sic processio. s.s. non ē
eterna: quod est hereticum. Preterea cuꝫ aligz di
citur per aliquem operari potest econuerso dici. si
cuit enim vicimus ꝑ rex operatur per baliuum. ita
potest dici: ꝑ baliuum operatur per regem: sed nul
lo modo dicimus ꝑ filius spiret. s.s. per patrem. er
go nullo modo potest dici ꝑ pater spiret. s.s. per fili
um. Sed contra est quod h̄il. dicit in libro de tri
nitate. Conserua hanc oro fidei mec. religionem. vt
semper obtineam patrem. s. te et filium tuum vna re
cum adorem: z. s.s. tuum qui est per vñigenitum. t. p
merear. Respondeo dīcendum: g. in omnibus lo
cutōibus in quibus dicitur aliquis per aliquē ope
rari. hec propositio per designat in casuali aliquam
causam seu principium illius actus. sed cuꝫ actio sit
media inter faciens et factum: quandoqđ illud casu
ale cuꝫ adiungitur hec propositio per est causa actio
nis fm ꝑ exist ab agente. et tunc est cā agenti ꝑ agat:
sive sit causa finalis sive formalis: sive effectia sive
motiva: finalisquidem: vt si dicamus ꝑ artifex ope
ratur per cupiditatem luci: formalis vero: si dic
amus ꝑ operatur per artem suam: motiva vero si di
camus ꝑ operatur per imperiuz alterius. quandoqđ
vero dictio casuialis cui adiungitur hec propositio
per: est causa actionis secundum ꝑ determinatur
ad factum: vt cum dīclimus. Artifex operatus

XXXVI

per martellum. non enim significatur quod martellus sit causa artifici quod agat: sed quod sit causa artificiatio-
nem: ut ab artifice procedat. et hoc ipsum beatum est ab arti-
fice. et hoc est quod quidam dicunt quod hec propositio per
quandoque notat auctoritatem in recto: ut cum dicitur
rex operatur per ballium. quandoque autem in obli-
quo: ut cum ballius operatur per regem. quia igitur
filius habet a patre quod ab eo procedat. sicut potest dicitur
quod pater per filium spirat. sicut vel quod sicut procedat a patre
per filium quod id est. **(Ad primum ergo dictum.)** quod in qualitate
actione est duo considerare. scilicet suppositum agens
et virtutem qua agit: ignis calcinat calorem. si igitur
in patre et filio consideretur virtus qua spirantur
scilicet non cadit ibi aliquid medium: quia hec virtus est
una et eadem. si autem considerentur ipse persone
spiritatus sicut scilicet sicut procedat a patre et filio inveniatur
scilicet inmediate a patre procedere: in quantum est ab
eo et mediate in quantum est a filio: et sic dicitur procedere
a patre quod filium: sicut etiam abel processit inme-
diate ab adam: in quantum Adam fuit pater eius et mediate
in quantum Eva fuit mater eius que processit ab Adaze: **Iz**
hoc exemplum materialis processionis ineptum videatur
ad significandum immateriale processionem divinorum
personarum. **(Ad secundum dictum.)** quod si filius acciperet a patre aliam
virtutem numero ad spirandum. scilicet se contigeret quod esset sicut
causa secunda et instrumentalis. et sic magis procederet
a patre quam a filio. sed una et eadem numero virtus spi-
rativa est in patre et filio. et ideo equaliter procedit ab
vero Christo: et aliquando dicitur principaliter vel propriete
procedere de patre propter hoc quod filius habet hanc
virtutem a patre. **(Ad tertium dicendum.)** quod sicut
generatio filii est coetera generanti unde non prius
fuit pater quam generaret filium. ita processio. scilicet co-
etera suo principio. unde non fuit prius filius geni-
tus quam sicut procederet. sed utrumque eternum est. **(Ad**
quartum dicendum.) quod cum aliquis dicitur per ali-
quid operari non semper recipitur conuersio. non
enim dicitur quod martellus operetur per fabrum. di-
cimus autem quod ballius operatur per regem: quia ba-
lius est agere cum sit dominus sui actus. martelli autem
non est agere: sed solum agi. unde non designatur nisi
ut instrumentum. dicitur autem ballius operari
per regem: quis hec prepositio per denotet medium:
quia quanto suppositum est prius in agendo tam
in virtute eius est immediator effectus: quia virtus
causa prime coniungit causas secundam suo effectui. unde
et prima principia dicuntur immediata in demon-
stratiis scientiis. sic igitur in quantum ballius est
medius secundum ordinem suppositorum agentium
dicitur rex operari per ballium. secundum ordinem
vero virtutum dicitur ballius operari per regem:
quia virtus regis facit quod actione ballius consequatur
effectus. ordo autem non attenditur inter patrem
et filium quantum ad virtutem: sed solum quantum
ad supposita. et ideo dicitur quod pater spirat per filium
et non egoverso.

Quart^o ar. Utro^s pat^r & fili^o sīnt ynu p̄ic̄plū. f. f.

Ad 4° sic proceditur. videtur q̄ pater et filius? i 97
non sunt vnum principium. s. s. q. s. s. nō vñ a
patre et filio procedere inç̄stum sunt vnum.
neç̄ in natura: quia. s. s. sic etiam procederet a seipso
qui est vnum cum eis in natura. neç̄ etiā inç̄stū sūt
vnuz in aliqua proprietate: quia proprietas non p̄t
esse duorum suppositorū: vt videtur. ergo. s. s. proce-
dit a patre et filio: vt sunt plures. non ergo pater et fi-
lius sunt vnum principium. s. s. **P**reterea cum di-
citur pater et filius sunt vnum principium. s. s. non
p̄t ibi designari vñitas personalis: q̄ sic pater et fi-
lius eēnt vna persona n̄ et vñitas proprietatis: quia si
propter vnam proprietatem pater et filius sunt vnuz
principiū. s. s. pari ratione pp̄ duas proprietates pater
videtur esse duo principia filij. r. s. s. q̄d est inconve-
niens. non ergo p̄r et filius sunt vnum principiū. s. s.
Preterea filius non. magis ouenit cū p̄f. q̄. s. s. s.
s. s. et pater non sunt vnum principium respectu ali-
cuius diuine persone. ergo neç̄ pater et filius. **P**re-
terea si pater et filius sunt vnum principium. s. s. aut
vnuz q̄d est pater: aut vnuz q̄d nō est pater. sed neu-
trum est dare: quia si vnuz quod est pater sequitur q̄
filius sit pater. si vnuz q̄d nō ē pater sequitur q̄ pater
non est pater. nō ergo dicendum est q̄ pater et filius
sunt vnum principiū. s. s. **P**reterea si pater et filius
sunt vnum principium. s. s. vt econuerso dō q̄ vnuz
principium. s. s. sit pater et filius. sed hec vt cē salsa:
q̄boc quod dico principium oportet q̄ supponat v̄l
pro persona patris v̄l. p persona filij. et vtroq̄ mō est
falsa. ergo et hec ē falsa pater et filius sunt vnuz princi-
piū. s. s. **P**reterea vnuz in substantia facit idem. si
igitur pater et filius sunt vnum principium. s. s. sequi-
tur q̄ sint idem principium. sed hoc a multis negat.
ergo non est concedendum q̄ pater et filius sunt vnuz
principium. s. s. **P**reterea pater et filius et spiritus
s. s. quia sunt vnum principiū creature: dicuntur esse
vñs creator. sed pater et filius nō sūt vñs spiratoꝝ:
sed duo spiratoꝝ: vt a multis dicitur. q̄d ēt' sonat
dictis Hil. qui dicit i. iij de tri. q̄. s. s. a patre et filio au-
toribus confitēdus est. ergo p̄r et filius nō sūt vnuz
principiū. s. s. **S**z cōtra ē q̄d Aug. dicit i. viii. de tri.
q̄ pater et filius nō sūt duo principia: s. s. vnuz princi-
piū. s. s. **D**icenduz: q̄ p̄t et filius in omnibus
vnuz sunt in quibus nō distinguitur iter eos relationis
oppositio. vñ cū in hoc q̄d est esse principiū. s. s. non
oppontantur relativae: sequitur q̄ pater et filius sunt
vnum principiū. s. s. quidā tñ dicūt hanc ēt' propriā
pater et filius sunt vnuz principiū. s. s. q̄ cū hoc nomē
principiū singulariter acceptū non significet perso-
nam sed proprieťatē. dicit q̄ sumitur adiectiue. et q̄
adiectiū non determinatur p̄ adiectiū non p̄t
cōuenienter dici p̄r et filius sunt vnuz principiū. s. s.
nisi vnuz intelligat q̄si aduerbialiter positū: vt sit sen-
sus sunt vnuz principiū. s. vno mō. sed simili ratio-
ne potest dici pater duo principia filii. r. s. s. i. duobus
modis. dō est ergo q̄ licet hoc nomē principiū signi-
ficet proprieťatē. tñ significat eā p̄ mōz substatiū: s. s.

Questio

hoc nomen pater et filius etiam in rebus creatis. vñ numerum accipit a forma signata: sicut et alia substantia. sicut igitur pater et filius sunt unus deus. ppter 204 vnitatem forme signata: per hoc nomen dñs: ita sunt vnum principium. s.s. ppter vnitatem proprietatis signata in hoc nomine principium. Ad primum ergo dicendum: qd si attendatur virtus spiritalia. s.s. procedit a patre et filio in quantum sunt vnum in virtute spiritus rationia que quodammodo significat naturam cum proprietate: vt infra dicetur: neqz est inconveniens vna proprietatem esse in duobz suppositionis: quoqz est vna 211 natura. si vero considerentur supposita spirationis sicut. s.s. procedit a patre et filio: vt sunt plures pcedit enim ab eis: vt amor vniuersus duo. Ad 2° dicendum: qd pater et filius sunt vnum principium. s.s. designat vna proprietas que est forma significata per nomem. no in sequitur qd propter plures proprietates possit dici pater plura principia: qd implicatur pluralitas suppositorum. A p^o 3° dñ: qd secundum 193 relativaes proprietates non attenditur in diuinis sicut. s.s. militudo: vel dissimilitudo: sed secundum essentiam. vnde sicut pater non est similior sibi qd filio: ita neqz filius similior patri. qd. s.s. Ad 4° dñ: qd hec duo s.s. pater et filius sunt vnu principiu qd est pater: aut vnu principiu qd non est pater: non sunt contradictorie opposita. vnde non est necesse alterum eorum dare. cum enim dicimus pater et filius sunt vnu principiu: hoc quod dico principiu no habet determinatam suppositionem: qd mo confusaz pro duabus personis simul. vnde in processu est fallacia figure dictionis a confusa suppositione ad determinatam. Ad quistum dñ: qd hec etiam est vera vnu principiu. s.s. est p^r et filius: qd hoc qd dico principiu non supponit pro vna persona tantu: sed distin- 225b d. cte p^r duabus vt dictu est. Ad 6° dicendum: qd conuenienter potest dici: qd pater et filius sunt idem principium secundum qd p^r principium supponit confuse et indistincte pro duabus personis simul. Ad 7° dicendum: qd quida dicunt qd pater et filius licet sint vnu principiu. s.s. sunt tñ duo spiratores ppter distinctio- nez suppositoriz. sicut et duo spirates qd actus referuntur ad supposita. nec est eadex ratio de hoc nomine creator. qd. s.s. procedit a patre et filio. vt sunt due psonae distincte: vt dictum est. non autem creature. pcedit a tribus personis vt sunt persone distincte: s^r vt sunt vnum in essentia. sed videtur melius dicendum: qd quia spirans adiectiuum est: spirator vero substantiu possimus dicere qd pater et filius sunt duo spirantes propter pluralitatem suppositorum non autem duo spiratores propter vnam spirationem. nam adiectiu nomina habent numerum secundum supposita. substantia vero a seipsis secundum formam significatam. quod vero illa. dicit qd spiritus sanctus est a patre et filio auctoribus exponendu est qd ponitur substantiu pro adiectuo.

Quesito. xxviiij. de nomine spiritus sancti qui est amor.

Ende queritur de nomine amoris. Et circa hoc queruntur duo. Primo utrum sit proprium nomen. s.s. Secundo utrum pater et filius diligent se. s.s.

Primus articulus. Utrum amor sit propriu nomine spiritus sancti.

Hec primum sic procedit. Videlur qd amor non sit propriu nomen. s.s. Dic eni Aug. xv. qd tri. Nescio cur sicut et sapientia dicit et p^r et fili? s.s. et simul omnes non tres: sed vna sapientia. non ita et charitas dicatur pater et filius. t.s.s. et simul oes vna et charitas. sed nullum nom qd d singulis personis preter et de omnibz in coi singulariter est nom p^r priu alicui persone. ergo hoc nom amor non est proprium s.s. Paetera. s.s. est persona subsistens. sed amor non significatur vt persona subsistens: sed vt actio qdam ab amante transiens in amatum: qd amor non est propriu nomen. s.s. Preterea amor est nexus amantium: qd secundu Dio. llii. c. de. di. no. Est qd vis vni- tiva: sed nexus est medium inter ea que coenctit. non autem aliquid ab eis procedens. cum igitur. s.s. procedat a patre et filio: sicut ostensum est: videtur qd non sit amor aut nexus patris aut filij. Preterea cuius liber amantis est aliquis amor: sed spiritus sanctus est amas. ergo eius est aliquis amor. si igitur spiritus sanctus est amor: erit amor amoris et spiritus: a spiritu: qd est inconveniens. Sed contra est qd Grego. dicit in homel. pentecost. Ipse spiritus sanctus est amor. Preterea dicendum: qd amor amoris in diuini sumi pot estenti aliter et personaliter. et secundu qd personaliter sumit est propriu nomen. s.s. sicut et buni est propriu nomine filii. Ad cuius evidenti sciendum est qd cum i di 164 uinis. Ut supra ostensum est. sint due processiones: vna per modum intellectus que est processio verbis: alia per modum voluntatis que est processio amoris: qd prima est nobis magis nota ad singula significanda: que in ea considerari posunt: sunt magis propria nomina adiuncta. non autem in processione voluntatis. vñ et qbusdaz circulocutioibz vtrinque ad significandum personam procedenter et relations etiam que accipiuntur secundu hanc processionem processuonis et spirationis nominibus nominatur ita supra 165 dictum est. que tam sunt magis nomina originis qd relationis secundum proprietatem vocabuli: tamem similitudinem secundum veritatem processionez considerari oportet. sicut enim ex hoc qd aliquis rem aliquam intellegit provenit quedam intellectualis conceptio refintellectu in intelligentie que dicitur verbum: ita ex hoc qd aliquis res aliquam amat provenit quedam processio vt ita loquar rei amate in affectu amantis: secundu quam amatum dicitur esse in amante: sicut et intellectus in intelligentie. ita qd cum aliquis seipsum intellegit et amat: est in seipso non solum per identitatem rei: sed etiam vt intellectum in intelligentie: et amatum in amante: sed ex parte intellectus sunt vocabula

c

168

ad invenientia ad significandam respectum intelligentis ad rem intellectam: ut pater in hoc quod dico intelligere, et sunt etiam alia vocabula ad invenientia ad significandum processum intellectualis conceptionis. s. ipsum dicere et verbum, unde in diuinis intelligere solum essentialiter dicitur: quod non importat habitudinem principij verbis ad verbum ipsius, ex parte autem voluntatis preter diligere et amare que important habitudinem amantis ad rem amata non sunt aliqua vocabula posita que important habitudinem ipsius impressionis vel affectionis ipsius rei amatae: que protenit in amate et hoc quod amat ad suum principium: aut econuerso, et ideo propter vocabulorum inopiam huius in habitudines significamus vocabulis amoris et dilectionis: sicut si verbum nominaremus intelligentiam coepit vel sapientiam genitam, sic legitur in quantum in amore vel dilectione non importatur: nisi habitudo amantis ad rem amata: amor et diligere essentialiter dicuntur sicut intelligentia et intelligere: in quantum vero bis vocabulis videntur ad exprimendum habitudinem eius rei que procedit per modum amoris ad suum principium et econuerso: ita quod per amorem intelligatur amor procedens: et per diligere intelligatur spirare amorem procedentem. sic amor est nomen personae et diligere vel amare verbum est notionale: sicut diceretur vel generare. Ad primum ergo dicendum: quod Aug. loquitur de charitate secundum quod essentialiter sumitur in diuinis, ut dictum est.

Ad secundum vero dicitur: quod intelligere velle et amare: licet significantur per modum actionum transcurrentium in obiecta: sunt tamen actiones manentes in agentibus: ut supra dictum est. ita, enim, quod in ipso agente importat habitudinem secundam ad obiectum. unde amor est in nobis et aliqd manens in amante, et verbum cordis manens in dicente: cum in habitudine ad rem verbo expressum vel amata, sed in deo in quo nullus est accensus plus haberet: quia talis verbum quod amor est subsistens, cum in deo est amor patris in filio vel in ideo aliud non significat aliqd transiens in alium: sed solus habitudo amoris ad rem amamatam sicut et in verbo importat habitudo vestris ad rem verbo expressam. Ad tertium vero dicitur: quod spiritus sanctus dominus est nexus patris et filii in quantum est amor: quod cum pater amet unica dilectione se et filium et econverso importatur in spiritum sanctum prout est amor habitudo patris ad filium et econverso: ut amatus ad amatum, sed ex hoc ipso quod pater et filius se mutuo amat: operatur et mutuus amor qui est spiritus sanctus a duobus procedat. scilicet igitur origine spiritus sanctus non est medius: sed tertia in trinitate persona. secundum vero predictam habitudinem est medius nexus duorum ab utroque procedens. Ad quartum dicendum: quod sicut filio licet intelligat: non tamen sibi competit, perducere verbum: quia intelligere conuenit ei: et ut verbo procedentia licet. s. s. amet essentialiter accipiendo: non tamen conuenit ei quod spiritus amor est diligere notionaliter sumptum: quia sic diligere essentialiter: ut amor procedens non ut a quod procedit amor.

Secundus articulus. Utrum pater et filius dili-

gant se. s. s. **A**d secundum sic proceditur. videlicet quod pater filii secundum non diligit se. s. s. Aug. enim. vii. de trini. b probat quod pater non est sapiens sapientia genita: ita. s. s. est amans secundum non potest esse vera se secundum quod sumitur essentialiter: quia pari ratione possit dici quod pater intellegit filio: nam etiam secundum quod sumitur notionaliter: quia pari ratione possit dici quod pater et filius spirant spiritum sanctum. vel quod pater generat filio: quod nullo modo hec est vera pater et filius diligitur se spiritum sanctum. **P**reterea eodem amore pater diligit filium et se et nos, sed pater non diligit se. s. s. quod nullus actus notionaliter reflectitur super principium actus. non. non potest dici quod pater generat se vel spirat se. ergo etiam non potest dici quod diligit se. s. s. secundum quod diligitur sumitur notionaliter. iterum amor quo diligit nos non videtur esse. s. s. quod importat respectus ad creaturam: et ita ad essentialiter pertinet. quod et bec est falsa: pater diligit filium. s. s. **S**ed contra est quod Aug. dicit. vi. de trini. quod spiritus sanctus est quo genitus a generante diligit: genitor enim suum diligit. **R**esponde: quod circa hanc questionem difficultatem assertum est: quod cum dicatur: pater diligit filium. s. s. cum ablatiuus construatur iba habitudine alicuius est: videlicet quod s. s. sit principium diligen- di prius et filio: quod est oportere possibile. et ideo quidam dixerunt hanc esse falsam: pater et filius diligitur se. s. s. et dicunt hanc esse retractam ab Aug. in suo simili: cum s. s. retractauit istam: pater est sapiens sapientia genita. quidam vero dicunt quod est propositio propria. et est sic expounded: pater diligit filium. s. s. id est amore essentiali: qui apropriatur s. s. quidam vero dixerunt quod ablatiuus iste construitur in habitudine signi ut sit sensus. s. s. est signum: quod pater diligit filium inquantum s. s. procedit ab eis: ut amor. Quidam dixerunt: quod ablatiuus iste construitur in habitudine cause formalis: quia spiritus sanctus est amor quo formaliter pater et filius se inuicem diligitur. Quidam vero dixerunt quod construitur in habitudine effectus formalis: et isti propinquis ad veritatem accesserunt. unde ad huius evidentiam sciendum est: quod cum res continet nominetur a suis formis: sicut album ab albedine et homo ab humilitate: omne illud a quo aliquid dominatur: quantum ad hoc habet habitudinem formam: ut si dicam iste est induitus vestimento: iste ablatiuus constructur in habitudine cause formalis: quamvis non sit forma. contingit autem aliquid dominari per id quod ab ipso procedit: non solum sicut agens actionis: sed etiam sicut ipso termino actionis: qui est effectus: quod do ipse effectus in intellectu actionis includitur. dicimus enim quod ignis est calefaciens calcificatione: quod ipsis calcificatione non sit calor: qui est forma ignis: sed actio ab igne procedens: et dicimus quod arbor est florrens floribus: quod ipsis flores non sunt forma arboris: sed quidam effectus ab ipsa procedentes: secundum hoc

Questio

ergo dīcendū: q̄ cum diligere in diuinis duplīciter
 sumatur eētia liter. s. rnotionaliter secundū q̄ eētia
 aliter sumit: sic pater et filius non diligunt se. s. s. tētia
 sua. vnde Aug. in. xij. de trini. Quis audet dicē pa-
 trē nec se nec filiu nec. s. s. diligere nisi per spiritum
 sanctum: et secundum hoc procedunt prime opinio-
 nes. secundum vero q̄ notionaliter sumit: sic diligē
 nibil est aliud q̄ spirare amorem: sicut dicere est pro-
 ducre verbum: florere est producere florem. sic q̄
 dicit arbor florē floribus: ita dicit pater dicens v̄bo
 vel filio se et ceteram: et pater et filius dicuntur
 diligentes. s. s. vel amore procedente et se et nos. Ad
 p̄imum ergo dicendum. q̄ eē sapientem vel intelligē-
 tem in diuinis: non sumit: nisi essentialiter. et iō n̄
 potest dici q̄ p̄ sit sapiens vel intelligens filio. sed di-
 ligere sumit: non solum essentialiter: sed etiam no-
 tionaliter. et secundum hoc possumus dicere q̄ pater
 et filius diligunt se. s. s. vt dictum est. Ad 2° dō: q̄
 quando i intellectu aliquius actionis iportatur deter-
 minatus effectus: potest denominari principiū actio-
 nis ab actione et ab effectu: sicut possumus dicē q̄ ar-
 bor est florē floritione et floribus. sed quādō i acti-
 one non includitur determinat⁹ effect⁹: tunc n̄ p̄t
 principiū actionis denominari ab effectu: s̄z soluz
 ab actione. non enim dicim⁹ q̄ arbor producit florē
 flore: sed productione floris. in hoc igitur q̄ dico spi-
 rat vel generat iportat actus notionalis tantu⁹.
 vnde non possumus dicere q̄ pater spiret. s. s. vel ge-
 neret filio. possumus autem dicere q̄ pater dīc v̄bo
 tanq̄ persona procedente et dicit dictione tanq̄ actu
 notionali: quia dicere iportat determinat⁹ pso-
 nani procedentem: cum dicere sit procedere verbū:
 et similiiter diligere: prout notionaliter sumit: est p-
 ducre amore. et ideo potest dici q̄ pater diligat filiu
 s. s. tanq̄ persona procedente: et ipsa dilectione tanq̄
 actu notionali. Ad tertium dicendum: q̄ p̄ n̄ solum
 filium sed etiā se et nos diligat. s. s. quia vt dictu⁹ ē di-
 ligere p̄t notionaliter sumit: non solum iportat p-
 ductionem diuina psonae: sed etiā personam pducta-
 pmodum amoris q̄ habet habitudinem ad rē dilectā.
 vnde sicut pater dicit se et omnē ceterā v̄bo: qđ ge-
 nuit inquantū verbum gentium sufficienter rep̄se-
 tat patrē et omnē ceterā: ita diligat se oēm crea-
 turam. s. s. inq̄stum. s. s. pcedit vt amor bonitas orie-
 f̄z quā pater amat se et omnē ceterā: et sic ēt p̄z q̄
 respectus iportatur ad ceteram: et in verbo: et in
 amore procedente. q̄ secundario: inq̄stum. s. bonitas
 et veritas diuina est principiū intelligendi et aman-
 di omnē ceteram.

Questio. xxviiij. de nomine. s. s. qđ ē donū.

Primus ar. vtrum donum sit nomen personale. 200
Ho primū sic procedit. videtur q̄ donū n̄
 sit nomen personale. oē enīz nomen persona-
 le iportat aliquā distinctionē in diuinis: sed
 nomen doni non iportat aliquā distinctionē: dicit enim Aug. xv. de tri. q̄. s. s. ita datur. sicut dei do-
 num: vt etiā sc̄psum dei sicut deus ergo donū n̄
 est nomen personale. Preterea nullum nomen per-
 sonale ducit eētia diuine: sed essentia diuina n̄ est
 donum: quod pater dat filio: vt patet per Hil. viii.
 de tri. Ergo donum n̄ est nōmē personale. Pre-
 terea sc̄dm Dam. nibil est subiectum aut seruiens in
 diuinis personis. sed donū iportat quādāz subiecti
 onem: et ad eum cui datur et ad eūz a quo datur. ergo
 donū n̄ est nōmē personale. Preterea donū im-
 portat respectu⁹ ad ceteram: et ita detur de deo
 dīc ex tempore. sed nomina personalia dicuntur de
 deo ab eterno: vt pater et filius. ergo donū n̄ est no-
 men personale. Sed contra est qđ Aug. dicit. xvij.
 de tri. Sicut corpus carnis nibil aliud est q̄ caro: sic
 donū. s. s. nibil aliud ē q̄. s. s. s. ē nomen personale.
 ergo et donū. P̄ dō: q̄ in nomine dōi iportat ap-
 titudo ad hoc qđ donetur. qđ aut̄ donatur habet ap-
 titudinē vel habitudinē et ad id a quo datur: et ad id
 cui datur. nō ei⁹ daretur ab aliquo nisi ēt eius: et ad
 hoc aliqui datur: vt eius sit persona aut̄ diuina dici-
 tur esse aliquius vel sc̄dm originez: sicut filius est pa-
 tris: vel inq̄stum ab aliquo habetur. habere aut̄ dici-
 mur id quo libere possumus v̄ti vel frui: vt volu-
 mus. et per hunc modum diuina persona non potest
 haberis nisi a rationali creatura deo cōluncta. alic. n.
 creature moueri qđez p̄t a diuina psona. nō tñ sic q̄
 in potestate eaz sit frui diuina persona et v̄ti effec-
 tu eius: ad quod quandoq̄ ptingit rōnalis creatura: vt
 puta cū sic sit participes dīc v̄bi et pcedētis amori:
 vt possit libere deū vere cognoscere et recte amare.
 vnde sola creatura rōnalis potest habere diuina pson-
 nam: sed ad hoc q̄ sic cā habeat. nō potest p̄pria vir-
 tute peruenire. vñd̄ ōz q̄ hoc ei de super detur: hoc
 enim dari nobis dicitur quod aliud habemus. et sic
 diuine persone competit dari et esse donū. Ad pri-
 mum ergo dō: q̄ nōmē doni iportat distinctionē p-
 sonalem s̄z q̄ donū dī esse aliquius p origines: et tñ
 s. s. dat se ipsum inq̄stum ē sui ipsius vt potēs se v̄ti
 vel potius fruisic et bō liber dicitur esse sui ipsius
 et hoc est quo Aug. dicit sup. Jo. Quid tam tu⁹ est q̄
 tu. Uel dō: et melius q̄ donum dī ēē aliq̄modo dan-
 sis. sed hoc esse huiusmodi dī esse multipliciter. uno
 modo per modū identitatis: sic dicit aug. super Jo. et
 sic donum non distinguitur a dante: sed ab eo cui da-
 tur. et sic dicitur q̄ spiritus sanctus dat se. Alio mo-
 do dicitur aliiquid esse aliquius: vt possessio vel ser-
 uus. et sic donum dei est aliiquid creatum. s̄z modo
 dicitur hoc esse huiusmodi p origine tantu⁹. sic filius
 est patris: et s. s. vtriusq̄. Inq̄stū ergo donū hoc mo-
 do dicitur esse dantis sic distinguitur a dante per-
 sonaliter et est nomen personale. Ad sc̄dm dicēdū

Ons equenter

queritur de dono. Et circa hoc que-
 runtur duo. Primo vtrum donum
 possit esse nomen personale. Secū-
 dō vtrum sit propriū. s. s.

XXXIX

b **Q** uis est dicitur esse donum patris primo modo: quia essentia est patris per modum identitatis. **A**d 5° dicitur secundum: quod donum secundum quod est nomen personale: non importat subiectionem: sed originem tantum in comparatione ad dantem. i.e. in comparatione vero ad eum cui datur importat liberum usum vel fruitionem: ut dictum est. **A**d 4° dicitur quod donum non dicitur ex eo quod actu datur sed in quantum habet aptitudinem: ut possit dari. Vnde ab eterno divina persona dicitur donum: licet ex tempore detur: nec tamen per hoc quod importatur respectus ad creaturam: quod sit essentiale: sed quod aliquid essentialis in suo intellectu includatur: sicut essentia includitur in intellectu personae: ut supra dictum est.

Secundus articulus. utrum donum sit proprius nomen. s.s.

Dicitur 2° sic proceditur. videtur quod donum non sit proprium nomine. s.s. donum enim dicitur ex eo quod datur. sed sicut dicitur Ista. x. Filius datus est nobis. ergo esse donum conuenit filio: sicut. s.s. Preterea omne nomen proprium alicuius personae significat aliquam eius proprietatem: sed hoc nomen donum non significat proprietates aliquam. s.s. ergo donum non est proprium nomine. s.s. Preterea. s.s. potest dici spiritus alicuius hominis: sed non potest dici donum alicuius hominis sed solum donum dei: ergo donum non est proprium nomen. s.s. Sed contra est quod Aug. dicit in libro de trinitate. sicut natum est esse filio a patre esse. ita. s.s. donum deesse est a patre et filio procedere. s.s. sicut proprium nomine in quantum procedit a patre et filio. ergo donum est proprium nomine. s.s. **N**on dicitur quod donum secundum quod personaliter sumatur in divinis est proprium nomine. s.s. **A**d cuius eidem etiam sciendum est: quod donum proprie est datio irrevocabilis secundum philosophum. s.s. non datur intentione retributio. et sic importat gratuitam donationem. Ratio autem gratuita donationis est amor: ideo enim damus gratis alicui aliquid quia volumus ei bonum primi ergo quod damus ei est amor quo volumus ei bonum. Vnde manifestum est: quod amor habet rationem primi doni: per quod omnia dona gratuita donantur. Vnde cum spiritus. s.s. procedat ut amor: sicut iam dictum est procedit in ratione doni primi. Vnde dicit Aug. xv. de trinitate. Quod per donum quod est. s.s. multa propria dona dividuntur membris Christi. **A**d primus ergo dicitur quod sicut filius: quod procedit per modum verbi de ratione sua habet: quod sit similitudo sui patris: dicitur proprie imago. Ita etiam spiritus sanctus sit simillimus patri. ita est spiritus sanctus qui a patre procedit ut amor deus propter donum: ita et filius deatur. hoc enim ipsum quod filius datus est ex patre amore secundum illud Iohannes. iii. Secundus Deus dilexit mundum: ut filium suum unigenitum daret. **A**d 2° dicitur quod in nomine domini importat quod sit dantis per originem: et sic importatur proprietas originis. s.s. que est processio. **A**d 5° dicendum est: quod donum antequam datur est tantum dantis: sed postquam datur est eius cui datur. quia igitur donum non importat dationem in actu: non potest dici quod sit

donum hominis: sed donum dei dantis. cum autem sam datum 200 est: tunc hominis vel est spiritus vel datum. b.d. **Q**uestio. xxxix. de personis in comparatione ad essentiam.

Oste ea que de personis divinis absolute tractata sunt. Considerandum restat de personis in comparatione ad essentiam et ad proprietates et ad actus notionales et de copartitione ipsarum adiuicem. **Q**uam igitur ad primum horum. viij. queruntur. **P**riorem verum essentia in divinis sit idem quod persona. **V**erum dicitur quod tres personae sint unius essentiae. **S**e utrum nomina essentialia predicanda sint de personis in plurari vel in singulari. **C**ontra utrum adiectiva notionalia aut verba vel participia pri possunt de nominibus essentialibus coheretive acceptis. **V**erum predicari possunt de nominibus essentialibus i.e. abstracto acceptis. **C**ontra utrum nostra personae predicari possint de nominibus essentialibus. **C**ontra utrum essentialia attributa sint approprianda personis. **C**ontra quod attributum cuiuslibet debet appropriari. **P**rimus articulus. utrum in divinis essentia sit idem quod persona.

Habemus sic procedit. videtur quod in divinis essentia non sit idem quod persona. In quibuscunque. n. cetera est idem quod persona seu suppositum: osque sit tantum unius suppositum unius naturae: ut per se in omnibus substantiis separatis. eorum enim que sunt idem revnum multiplicari non potest quin multiplicetur et remedium. sed in divinis est una essentia et tres personae: ut ex supradictis per se. ergo essentia non est idem quod persona. **P**reterea affirmatio et negatio sicut et semel verificatur dicitur. sed affirmatio et negatio verificatur de essentia et persona. nam persona est distincta: essentia vero non est distincta. ergo persona et essentia non sunt idem. **P**reterea nihil subiicitur sibiipsum. sed persona subiicitur essentie. vnde suppositum vel hypostasis nominatur. ergo persona non est idem quod essentia. **S**ed contra est quod Aug. dicit. viij. de trinitate. cum dicimus personam prius: non aliud dicimus quam substantiam patris. **R**es deo dicendum: quod considerantibus divinam simplicitatem: questio ista in manifesto habet veritatem. Ostensum est. n. supra. **Q**uod divina simplicitas hoc requirit quod in deo sit idem essentia et suppositum quod in substantiis intellectualibus nihil est aliud quam persona: sed difficultatem videtur in genere: quia multiplicatio personae divinis essentia retinet unitatem. Et quia ut Boetius dicit. Relatio multiplicat personarum trinitatem: posuerunt enim aliqui hoc modo in divinis differre essentiam et personam: quo et relationes dicebant esse alicuius considerantes in relationibus solum: quod ad alterum sunt. et non quod res sunt. sed sicut supra ostensum est: **C**ontra relationes in rebus creatis accidentaliter

Questio

isunt: ita in deo sunt ipsa essentia diuina: ex quo sequitur quod in deo non sit aliud esseentia quam persona secundum rem: et tamen quod personae realiter adinuicem distinguantur: persona enim in dictu est secundum significat relationem: prout est subsistens in natura diuina: relatio autem ad esseentiam comparata non differt recte: sed ratione tantum. comparata autem ad opositas relationes habet virtute oppositionis reales distinctionem: et sic remanet una essentia et tres personae. Ad primum ergo dicitur: quod in creaturis non potest esse distinctione suppositorum per relationes: sed etsi quod sit per entia principia: quod relationes non sunt subsistentes in creaturis. in diuinis autem relationes sunt subsistentes: id secundum quod habent oppositionem adinuicem possunt distinguere supposita: nam tamen distinguuntur esseentiae: quod relationes ipse non distinguuntur: abinuicem: secundum quod sunt realiter idem cum esseentia. Ad secundum dicitur: quod in diuinis esseentia et persona in diuinis differunt secundum intelligentie rationem: sequitur quod aliquid possit affirmari de uno quod negatur de altero: et per consequens quod supposito uno non supponatur alterius. Ad tertium dicitur: quod rebus diuinis nomina imponimus secundum modum rerum crerarum ut supra dictum est: et quod nature rerum cretarum individuantur per materiam que subiectur nature speciei: inde est quod individua dicuntur subiecta vel supposita vel bipostases. et propter hoc etiam diuine personae supposita vel bipostases nominantur: non quod ibi sit aliqua suppositio vel subiectio secundum rem.

Secundum ars. ytrum sit dicitur: tres personae esse unius esseentie. Ad secundum sic proceditur. Videlicet quod non sit dicitur tres personae esse unius esseentie. dicitur. n. Hil. in li. de syno. quod pater et filius et s. f. sunt quidem per substantiam tria: per consonantiam vero unum, sed substantia dei est eius esseentia. ergo tres personae non sunt unius esseentie. Preterea non est affirmandum aliquid de diuinis quod auctoritate scripture sacre non est expressum: ut patet per Dlo. i. c. de. di. no. sed nunquam in scriptura sacra exprimitur: quod pater et filius et s. f. sint unius esseentie. ergo hoc non est assertendum. Preterea natura diuina est idem quod esseentia. sufficeret ergo dicere quod tres personae sunt unius nature. Preterea non confuerit dici quod persona sit esseentia: sed magis quod esseentia sit persona. ergo nec consequenter videtur dici quod tres personae sunt unius esseentie. Preterea Augustinus dicit quod non dicimus tres personae esse ex una esseentia ne intelligatur in diuinis aliud esse essentia et persona. sed sicut propositiones sunt transitivae: ita et obligatorias. ergo pars ratio non est dicitur: quod tres personae sunt unius esseentiae. Preterea id quod potest esse erroris occasio non est in diuinis dicitur. sed cum dicitur tres personae unius esseentiae vel substantie dat erroris occasio: quod ut Hilla dicit in li. de syno. una substantia patris et filii predictarum aut unum qui duas muncupationes habeat substantem significat: aut diuisam unam substantiam duas imperfectas fecisse substantias: aut tertiam priorem substantiam que a duabus et usurpata sit et assumpta: non est ergo dicitur: tres personae esse unius substantie. Sed contra est quod Augustinus dicit in li. ii. contra Maximini. Quod hoc nomen hominibus quod in occulto Niceno aduersus arrianos firmatum est id est significat tres personae esse unius esseentie. Non video dicendum quod sicut supra dictum est. Intellexus non res dicitur: sed unius nominat: non secundum modum earum: quia sic eas cognoscere non potest: sed secundum modum in rebus creatis inveniuntur. et quia in rebus sensibili bus a quibus intellectus noster sciens caput natura alicuius speciei per materiam individuatur. et sic natura se habet ut forma. individuum autem est ut suppositum forme propter hoc etiam individuus est ad modum significandi esseentia significatur: ut forma trium personarum. dicimus autem in rebus creatis formam quancunque esse eius cuius est forma: sicut sanitatem vel pulchritudinem hominis alicuius. res autem habentes formam non dicimus esse formae nisi cum adiectio aliquid ad eum pertinet illa forma: ut cum dicimus ista mulier est egregie formae. iste homo est perfecte virtutis. et similiter quia individuus multiplicatus personis non multiplicatur esseentia: dicimus unam esseentiam trium personarum et tres personae unius esseentie: ut intelligantur isti gentilium construi in designatione forme. Ad primum ergo dicitur: quod substantia sumatur et postea est non pro esseentia. Ad secundum dicitur: licet tres personae esse unius esseentie non inveniatur in sacra scriptura per hec verba: inueniuntur tamen certum ad hunc sensum sicut ibi ego et pater unus sumus: et ego in patre. et pater in me est: et per multa alia id est haberi potest idem. Ad tertium dicitur: quod quia natura designat principiis actus: esseentia vero ab essendo dicitur: possunt dici aliqua unius nature. que convenienter in aliquo actu: sicut omnia calefacientia: sed unius esseentie dici non possunt nisi quorum est unum esse. et ideo magis exprimitur unitas diuina. per hoc quod dicitur tres personae sunt unius esseentiae quod si discretetur quod sunt unius nature. Ad quartum dicitur: quod forma absolute accepta consideratur si significari: ut eius cuius est forma: ut virtus petri. Secundo autem res habentes formam aliquid non consuevit significari ut eius: nisi cum volumus determinare si ut designare formam: et tamen regnatur duo genitivi quibus unius significatur formam et alius determinatione forme ut si dicitur petrus est magnus in virtute: ut etiam requiritur unus genitus huius vim duorum genitium. ut cum dicitur vir sanguinum est iste. id est effusor multi sanguinis. quod igitur essentia diuina significatur ut forma respectu personae convenienter esseentia personae dicitur: non autem conuerso: nisi aliquid addatur ad designationem esseentie. ut si dicas quod pater est persona dñe esseentie: ergo tres personae unius esseentie. Ad quintum dicitur: quod hec propositum ex latere non debet decipi: ut significetur forma: sive magis beatitudinem et efficientem et materialem. quod est in omnibus distinguuntur ab his quod sunt esseentiae: nihil enim est sua materia. neque aliud est suum principium actuum. aliquid tamen est sua forma: ut patet in omnibus rebus immaterialibus. et ideo per hoc quod dicimus tres personae unius esseentie significatur.

XXXIX

cando essentia in habitudinem forme non ostenditur aliud esse essentia quod ostenderet si diceremus tres personas ex eadem essentia.

C Ad sextu dō: p sicut Hll. dicit in lib. de syno. ma le factis reb⁹ p̄dūcatur: si q̄ non facte a q̄busdam habetur: eē nō debeant: sic si male itelligit hōusyon qd ad me bñ intelligētem. sic ḡ vna suba ex nā geni ti p̄prietate: non sic autē ex portione aut ex vniōne: aut ex communione.

Tertius articulus. Utrū noia eēntialia: vt b̄ no men d̄s p̄dicētur singulariter de tribus personis.

H Ad d̄s sic p̄cedit. Uide q̄ noia eēntialia: vt hoc nomen d̄s nō p̄dicēt singulariter de tribus psonis sed p̄aliter: sicut enim b̄ s̄ significatur: vt b̄ns humanitatem: ita d̄s significatur vt b̄ns deitatem: s̄ tres psonae s̄t tres b̄ntes deitatez. ḡ tres psonae s̄t tres dīj. **P**reterea gen. i. vbi dicitur. In p̄ncipio creauit d̄ celum & terraz. hebraica veritas b̄z beloym: qd p̄ iterptari dīs sive indices: & hoc oī pp̄lalitatem psonaz. ḡ tres psonae s̄t plu res dīj: & nō yn d̄s. **P**retea h̄ nomē res cū abso lute dīcat. vñ ad subam p̄tinere. s̄z hoc nomē p̄ly p̄ dicat de trib⁹ psonis. dicit. n. Aug. i. li. de doc. xp̄ia na. Keb⁹ qb⁹ fruēdū ē s̄nt p̄ & fili⁹ & s. l. ḡ & alia noia eēntialia p̄ly p̄i possunt de tribus personis.

Pretea sicut hoc nomen d̄s s̄t h̄ntem deitatez ita hoc nomen persona significat substantiem i nā aliqua intellectuali. sed dicim⁹ tres psonas. ḡ eadez rōne dicere possūt tres deos. **S**ed alia ē qd d̄r Ex. xx. Audi ist⁹ dñs deus tuus d̄s vñus. **R**e spondeo d̄d: p noīum essentialium quedam significant essentiam substantiue: quedam vero adiectiue: ea quidem que substantiue essentiam significant p̄ dicat d̄ tribus personis singulariter tñ & nō pluraliter: que vero adiectiue essentiam significant predicant de tribus personis i plurali: cuius ratio est: quia no mina substantiua significant aliquid per modū sube. nomina vero adiectiua significant aliquid per mo dum accidentis quod inheret subiecto. suba autem sicut per se habet esse: ita per se habet vnitatem vel multitudinem. vnde & singularitas l̄ pluralitas nōis substatiui attēditur fñ formam significatam p no men. accentia at̄ sicut ē habent in subo: ita ex subo suscipiunt vnitatem vel multitudinem. & ideo in ad iectiuis attendit singularitas & pluralitas fñ sup posita. **I**n creaturis autē nō iuēst vna forma in pluribus suppositis nisi vnitate ordinis. vt forma multitudinis ordinata. vñ noia significatiā talē for man si sint substantiua p̄dicantur de pluribus i singula. non autem si sint adiectiua. dicimus enim p̄ multi boies sunt collegiū vel exercitus aut ppls. di cimus tñ ḡ plures boies sunt collegiati. In diuinis at̄ eēntia dīna significatur per modū forme: vt dcm ē. q̄ quidem simplex est & maxime vna: vt supra ostē sum ē. vnde nomina significantia diuinaz eēntiam substatiue singulariter & non pluraliter de tribus personis p̄dicantur. hec igitur est ratio quare sortez

& platonem & ciceronem dicimus tres homines. pa trē aut̄ & filium & spūm sc̄m nō dicimus tres dōs: s̄z vnum deuz: quia in tribus suppositis huane natē se tres humanitates. in tribus autem personis ē vna di una eēntia. ca vero q̄ significant eentiam adiectiue: p̄dicātur p̄aliter d̄ tribus. ppter pluralitatem sup positorum. dicimus. n. tres existētes vel tres sapientes aut tres eēnos & increatos & immensos: si adiectiue sumātur. si h̄o substatiue sumant dicimus vnu icreatu imēsum & etnū. vt Atha? dīc. **A**d p̄ ḡ dō. q̄ l̄ d̄s significet h̄ntem deitatem: tñ ē ali⁹ modus signi. nā d̄s dīc substatiue: s̄z b̄ns deitatem d̄ adiectie. vñ l̄ s̄t tres h̄ntes deitatem: nō tamē seḡt q̄ s̄t tres dīj. **A**d sc̄dm dō: p̄ diuersae lingue habent di uersum modū loquēdi: vnde sicut per pluralitatem suppositorum greci dīcunt tres bipostases: ita & i be bico d̄ p̄ly beloym. nos aut̄ nō dicimus p̄ly n̄z dōs n̄z subas: ne p̄alitas ad subam referat. **A**d triu dō: p̄ hoc nomen res ē de transcendentibus. vñ fñ q̄ pertinet ad relatiōēs pluraliter p̄dicatur in dīnis. secundum vero q̄ pertinet ad substantiās singulari ter p̄dicatur. vnde Aug. dīcib⁹ q̄ cadem tri nitas quedam summa res ē. **A**d quartu dō: p̄ forma significata per hoc nomen persona non ē eēntia vel natura. sed personalitas. vnde cuz s̄t tres persona litates. i. tres personales. p̄prietates s̄ patre & filio & spiritu sc̄o: nō singlarit̄ l̄ p̄la. p̄dicatur d̄ tribus. **Q**uartus ar. Utrū noia eēntialia vñ.

H Ad quartu sic procedit. Uide q̄ nomina es 205 eēntialia concretiva non possunt supponere pro persona. ita q̄ hec sit vera: de⁹ genuit de um. quia vt iōphiste dīcunt terminus singularis idē significat & supponit: sed hoc nomen d̄s videretur ēē terminus singularis. cū pluraliter p̄dicari nō possit vt dīctum ē. ergo cum significet eēntiam. videtur 204 q̄ supponat pro eēntia & non p̄ persona. **P**retea terminus in subiecto positus non restringitur p̄ ter minum positum i p̄dicato ratione significatiōis: s̄z solum ratione temporis consignificati. sed cum dīco deus creat: hoc nomen deus supponit pro eēntia. ergo cum dīcitur: deus genuit: nō p̄t iste terminus de ratione predicati notionalis supponere pro persona. **P**reterea si hec ē vera: deus nouit. quia pater generat: pari ratione hec erit vera deus non generat: quia filius nō generat. ergo ē deus generās & deus non generans. & ita vldetur sequi. q̄ sunt duo dīj. **P**reterea si deus genuit deum aut le deuz aut allum deum: sed non se deum. quia vt Augustinus dīcīt in primo de trinitate. nulla res generat seipsaz neḡ allum deum: quia non est nisi vnu deus. ergo hec est falsa: deus genuit deum. **P**reterea si deus genuit deum: aut deum qui est deus pater: aut deum qui non est deus pater: si deum qui est deus pater. ergo deus pater ē genitius: si deu⁹ q̄ n̄ ē d̄s p̄: ḡ d̄s ē q̄ n̄ ē d̄s p̄: qd ē falsū. n̄ ḡ p̄t dīc q̄ de genuit deus. **S**z contra ē qd i symbolo d̄. Deu⁹ d̄ dō. **V**o dō: q̄ gdā dīxerūt: p̄ h̄ nomē d̄s & silla p̄prie fñ suam

197 men. accentia at̄ sicut ē habent in subo: ita ex subo
169 suscipiunt vnitatem vel multitudinem. & ideo in ad iectiuis attendit singularitas & pluralitas fñ sup posita. **I**n creaturis autē nō iuēst vna forma in pluribus suppositis nisi vnitate ordinis. vt forma multitudinis ordinata. vñ noia significatiā talē for man si sint substantiua p̄dicantur de pluribus i singula. non autem si sint adiectiua. dicimus enim p̄ multi boies sunt collegiū vel exercitus aut ppls. di cimus tñ ḡ plures boies sunt collegiati. In diuinis
203 at̄ eēntia dīna significatur per modū forme: vt dcm ē. q̄ quidem simplex est & maxime vna: vt supra ostē
20 sum ē. vnde nomina significantia diuinaz eēntiam
54 substatiue singulariter & non pluraliter de tribus personis p̄dicantur. hec igitur est ratio quare sortez

Questio

nām supponit p̄cēntia: s̄ ex adiūcto notionali tra
bunt ad supponēdū p̄sona. et hec opinio p̄cessisse
vī ex consideratione dīc simplicitatis q̄ requirit q̄ i
deo idē sit bñs et qđ hētūr. et sic habens deitatis q̄
siḡt hoc nomē de⁹. ē idē q̄ deitas: sed ip̄op̄etatis⁹
locutionū nō tñm attēdēnca ē res significata: sed eti-
am modus significādi. et iō q̄ hoc nomē deus siḡt di
uinā eēntia: vt in bñtē ipsam: sicut hoc nomē bñ hūa
nitatē in supposito: alij meli⁹ dixerūt q̄ hoc nomen
ds ex mō significādi bñ. vt p̄p̄e possit supponere p̄
181 persona s̄ic et hoc nomē bñ. qñq̄ ḡ hoc nomen deus
243 supponit p̄cēntia: vt cū dī deus creat⁹: q̄ bñ pdica/
cūz cōpetit s̄ eo rōe forme significata q̄ ē deitas. qñq̄
ho supponit p̄sonam vel vñā tm̄: vt cū dī ds gene/
rat: vel duas: vt cū dicitur ds spirat: vel tres: vt cūz
dicitur: regi sc̄lop̄ immortalis inuisibilis. so. deo. l. ibi. i.
C Ad primum dō: q̄ bñ nomē de⁹: l. z cōueniat cū termi-
nis singularib⁹. i. hoc q̄ forma siḡta n̄ m̄l̄iplicata⁹:
cōuenit tamē cū terminis coib⁹ in hoc q̄ forma sig-
nificata iuenerit in plurib⁹ suppositis. vnde non o⁹
q̄ sp̄ supponat p̄cēntia quā significat. **C** Ad secūdū dī-
cendū: q̄ obo illa procedit s̄ illo: q̄ dicebant q̄ hoc
nomē ds n̄ bñ naturalē suppositionē p̄ p̄sona. **C** Ad
tertium dō: q̄ aliter se bñ hoc nomen ds ad supponē-
dum pro periona et hoc nomē bñ: q̄ enim forma sig-
nificata per hoc nomen homo. i. humanitas realiter
diuiditur in diversis suppositis: per se supponit pro
p̄sona et si nihil addatur q̄ determinat ipsum ad p̄/
sonam q̄ ē suppositum distinctum. vñitas autem si
a ue cōitias humanae nature nō ē fīm reni: sed solum s̄z
207 considerationē. vnde iste terminus bñ non suppo-
nit pro natura cōmunitati ppter exigētiā alicui⁹
additi: vt cum dicitur homo ē sp̄s. sed forma siḡta
per hoc nomen deus. s. eēntia diuina ē vna et cōis s̄z
rem. vnde per se supponit pro natura cōi: s̄z ex adiū-
cto d̄terminat el⁹ suppo ad p̄sonā. vnde cū dī deus
generat: rōne actus notionalis supponit hoc nomē
ds pro persona p̄ris. sed cū dicitur deus non gene-
rat: nihil additur q̄ determinat hoc nomē ad p̄sonā
filii. vnde dat intelligi q̄ ḡnialis repugnet di-
uine nāe. s̄z si addatur aliqd p̄tinens ad p̄sonā filii
vera erit locutio: vt si dicat ds genit⁹ nō generat.
vnde ēr nō sc̄f̄t̄ ē ds generās et ds nō generans nisi
ponat aliqd pertinens ad p̄sonas: vtputa si dicam
p̄r ē deus generans et filius ē ds non generans. et ita
non se gtur q̄ sunt plures dī: quia p̄e et filius s̄e vñ⁹
204 ds: vt dictū ē. **C** Ad quartū dō: q̄ bcc ē falsa pater
genuit se deus quia li se cūz sit reciprocus: refert idē
suppositum. neq̄ ē contrarium qđ August. dicit ad
maximā q̄ deus pater genuit alterum se: quia li
se vel est casus ablatiū: vt sit sensus genuit alterum
a se. vel facit relationem simplicem. et sic refert idē
titatem nature. sed est impropria vel empatica lo-
cutio: vt sit sensus genuit alterum similiūm sibi. si
militet et hec ē falsa: genuit aliū deus: q̄z l. fill⁹ sit ali⁹
178 a p̄e: vt sup̄ dictū ē. n̄ tamen ē dō: q̄ sit aliū ds: q̄
intelligeretur q̄ hoc adiectiuūm aliū poneret rem

suam circa substantiuūm quod est deus: et sic signifī
caretur distinctio deitatis. quidam tamen concedūt
istam: genuit alium dūcum ita q̄li aliū sit substantiuūm: et li deus appositive construatur cūz eo. sed hic
est improprius modus loquendi et uitandus ne det
occasio erroris. **C** Ad quintū dō: q̄ bcc ē falsa de
um: quis ē deus pater quia cum li pater appositive cō/
struatur: cum li deus restringit ipsum ad standū pro
persona patris: vt sit sensus: genuit deum qui est ip̄e
pater: et sic pater esset genitus quod ē falsa. vnde ne
gativa est vera: genuit deum qui non est deus pater
si tamen intelligeretur cōstructio nō cē appositive:
s̄z aliquid ē interponendū: tuc ecōuerlo affirmatio
esset vera et negativa falsa: vt sit sensus: genuit deus
qui est deus: qui est pater. sed hec est extorta exposi-
tio: vnde melius est q̄ simpliciter affirmatio ne/
getur et negativa concedatur: prepositiuū tamen
dixit q̄ tam negativa q̄ affirmatio ē falsa: quia hoc
relatiuum qui in affirmatio potest referre supposi-
tum: sed in negativa refert et significatus et suppositū
vnde sensus affirmatiue est: q̄ esse deum patrem cō/
ueniat persone filij. negativa vero sensus est: q̄ esse
deum patrem non solū remoueat a persona filij:
sed etiam a dūsinitate eius. sed hoc irrationabile vi-
detur fīm philosophum de codez de quo est affirma-
tio: possit etiam esse negatio.

Q Quintus articulus. Utrum nomina essentialia i
abstrato significata possunt supponere p̄ persona
ita q̄ bcc sit vera cēntia generat cēntiaz.

H Ad gntz sic proceditur. Videlur q̄ noīa es 206
essentialia in abstrato significata possunt sup/
pōere p̄ persona: ita q̄ bcc sit vera essentialia
generat essentialia. dicit enim Aug. septimo de tri. p̄
et filius sunt vna sapientia: quia vna essentialia et sigilla
tim sapia de sapia sicut essentialia de cēntia. **C** Prete-
rea generatis nobis vel corruptis generatur vlt̄ cor-
rumpuntur ea que in nobis sunt. sed fili⁹ generat.
ergo cūz cēntia diuina sit in filio: videt̄ q̄ cēntia di-
uina generatur. **C** Preterea idez ē deus et cēntia di- 17
utina: vt supra ex dictis p̄z. sed hec ē vera deus ge- 16
nerat deus sicut dictū ē. q̄ bcc ē x̄a cēntia gnat cēn 20
tiā. **C** Pretea de q̄cūz pdicat aliqd p̄t̄ supponere
p̄ illo. s. cēntia dīna ē p̄. q̄ cēntia p̄t̄ supponere p̄ p̄/
sona p̄ris. et sic cēntia gnat. **C** Preterea cēntia ē res
generans: q̄rē p̄r q̄ ē generās. si gr̄ cēntia non sit ge-
nerans erit cēntia res generans. et nō generās: qđ ē i
possibile. **C** Preterea Aug. dicit in. lli. de tri. p̄t̄ est
p̄ncipiū totius deitatis. sed nō est p̄ncipiū nisi gene-
rando vel spirando: ergo pater generat vel spi-
rat deitatem. **C** Sed contra est qđ Augustin⁹ dīc
in prima de trī. q̄ nulla res generat sc̄plum. sed si
essentialia generat essentialiam non generaret nisi sc̄p-
lam: cum nihil sit in deo quod distinguatur a dīna
essentialia. ergo essentialia nō generat essentialiaz. **C** Rū/
deo dicendum q̄ circa hoc errauit abbas Joachim

XXXIX

asserens: q̄ sicut dī. Deus genuit deū: ita pōt̄ dici q̄ eēntia genuit eēntiā: considerās q̄ pp̄ dīnā simplicitatē nō ē allud de² q̄ dīna eēntia. s̄z h̄ decept⁹ fuit: q̄ ad h̄itatē locutionū nō solū oꝝ considerare res significatas: s̄z ēt̄ modū significādi: vt dicū ē^c. licet autēz h̄m rē sit idē deus q̄ dīta: nō tñ ē idē modus significandi v̄trobīq;. Nā h̄ nomē de²: q̄ significat dīuīnā eēntiā vt in h̄ate ex mō sue significatiōis nālē b̄z q̄ possit supponere p̄ persona. vt sic ea que sunt p̄ p̄ria p̄sonaz p̄t̄ pdicari de hoc noie deus: vt dicat q̄ deus ē genitus vel generās: sicut dictum ē^c. sed h̄ nomen eēntia non b̄z ex mō sue significatiōis q̄ supponat p̄o persona: quia significat essentiam vt formam abstractam, r̄ iō ea que sunt propria persōa rum: quibus adlnuīcēm distinguntur non possunt eēntie attribui. significaretur enim q̄ ēt̄ distinctio in eēntia dīna: sicut est distinctio i suppositis. Ad p̄imum ergo dicendum: q̄ ad exprimendam vñitatem eēntie r̄ personē sancti doctores aliqui expressi² locuti sūt q̄ p̄prietas locutionis patiatur. vñ b̄l̄ locutiones nō sunt extēndēde sed exponēde. vt. s. noia abstracta exponāt̄ per concreta: vel etiam per nomina personalia. vt cum dicitur eēntia de eēntia: vñ sapientia de sapientia: vt sit sensus: filius qui est eēntia r̄ sapientia ē dī patre: qui ē eēntia vel sapientia. In his tamē noībus abstractis ē quidam ordo attendendus: q̄ ea que pertinent ad actū magis p̄p̄linque se habent ad personas: quia actus sunt suppositorū. vñ min⁹ ipropria ē ista natura de natura: vel sapientia de sa plentia ē eēntia de eēntia. Ad 2° dī: q̄ in creaturis ḡnūatum nō accipit naturam ēadē nūero quā generans b̄z. s̄z allā nūero. q̄ incipit i eo ē p̄ ḡnātōnem de nouo: r̄ definit esse per corruptionem. r̄ ideo generatur r̄ corūmpitur p̄ accēns. Sed deus gen̄t̄ us eādem nām nūero accipit quā generās b̄z: r̄ ideo natura dīna i filio nō generatur neq; per se neq; per accidens. Ad 3° dī: q̄ l̄z deus r̄ dīna eēntia sit idē b̄z r̄: tñ r̄ōe alterius mōsignificandi: oꝝ log diuersū mode de v̄trobī. Ad 4° dī: q̄ eēntia dīna pdicatur de patre per modum idētitatis pp̄ dīnā simplicitatē: nec tñ seḡt̄ q̄ possit supponē p̄ p̄te pp̄ diuersū modū signi. r̄ō autē p̄cedēt̄ i illis quoꝝ vñum predicatur de altero: s̄c v̄le de particīari. Ad 5° dī: q̄ hec ē dīra inter noia substātia r̄ adiectua: q̄ noia substātia ferunt suum suppositum: adiectua v̄o non. sed rem significatam ponunt circa substātiū vnde sophiste dicunt q̄ nomina substātia supponunt. adiectua v̄o nō supponunt s̄z copulāt̄. noia i gr̄ p̄sonalia substātia p̄t̄ dī eēntia pdicari pp̄ idētitates rei: n̄ seḡt̄ q̄ p̄petras p̄sonalis disticta determinat̄ lo beēntiā. l̄z ponit circa suppositū iportatū p̄ nomen substātiū: s̄z notionalia r̄ personalia adiectua non p̄t̄ pdicari dī eēntia: nisi aliq̄ substātū adiuncto. vñ nō possum dicere q̄ eēntia ē generās: possum tamen dicere q̄ eēntia est res generans vel deus generans: si res r̄ deus supponant p̄ persona: nō at̄ si supponant p̄ eēntia. vñ nō est contradictione: si dica

tur q̄ eēntia ē res generans r̄ res non generās: q̄dīa p̄mo res tenetur p̄o persona. 2° pro eēntia. Ad sextum dī: q̄ deitas inquantū vna est in plurib⁹ sup positis habet quandā conuenētiā cū forma noīis collectiū. vñ cu dī pater est principiū totius deitas: s̄t̄ potest sumi p̄ vñiversitate personarū: in q̄tū. s. omnibus personis dīvinis ipse est principiū. nec oꝝ q̄ sit principiū suiūpius: sicut alius de populo dī recto: totius populi: non tamen suiūpius. vel p̄t̄ dī cī q̄ ē principiū toti⁹ deitas: nō q̄ cā generat̄ r̄ sp̄r̄t̄: sed q̄ cam generando r̄ spirando cōlcāt̄.

Sextus articulus. Utrum persone possunt predi cari de noībus eēntialib⁹.

Ad sextū sic p̄cedit. Videlur q̄ persone n̄ 207 possunt pdicari de noībus eēntialib⁹ concretis: vt dicatur deus ē tres personē: vel ē trinitas. hec enī ē falsa: b̄ō est oīs b̄ō: quia p̄o nullo suppositorum verificari potest. neq; n̄. for. ē oīs b̄ō neḡt̄ Plato neq; aliquis alius. sed similiter ista de² ē trinitas p̄o nullo suppositorū nāe vñificari pot. neq; enī pater ē trinitas. neq; filius neq; sp̄us iancutus. q̄ hec ē falsa deus est trinitas. **P**reterea inscriora nō pdicāt̄ de suis superiorib⁹: nisi accidentali p̄dicatione: vt cum disco aīal est homo: accidit. n. aīal ē ē hoīem. sed hoc nomen deus se habet ad tres personas: sicut cōmune ad inscriora: vt Dami. dicit. ergo videtur q̄ nomina personarū non possunt p̄dicare de hoc nomine deus nisi accidentaliter. **S**z contra est quod Augustinus dicit i sermone de fide. ad petru. Credimus vñuz deum: vñā ēſſe dīvīni noīnis trinitatem. **R**espondeo dicendum: q̄ sicut: lā dictū est. licet nomina personalia vel notionalia ad iō6 ē lectua non possunt pdicari de eēntia: tamen substantia possunt propter realem identitatem eēntie r̄ persone. eēntia autē dīvīna non solum idē est realiter cum vna persona sed cū tribus. vnde r̄ vna persona r̄ due r̄ tres possunt de eēntia pdicari: vt si dicamus eēntia est pater r̄ filius r̄ sp̄rit̄ sanct⁹. r̄ quia hoc nomen de² per se habet q̄ supponat p̄o eēntia: vt dictum est. s̄z hec est vera: eēntia ēſſe 205 tres personē: ita hec est vera. deus ē tres personē. **A**d p̄imum ergo dicendum: q̄ sicut supra dictus est. hoc nomen homo p̄ se habet supponere pro p̄so 205 na: sed ex adiuncto habet: q̄ st̄ p̄o natura, communi. r̄ ideo hec est falsa: homo ē omnis homo q̄ p̄o nullo suppositorum verificari pot. s̄z h̄ nomen deus per se habet q̄ st̄ p̄o eēntia. vnde licet p̄o nullo suppositorum dīvīne nature hec sit vera de² est trinitas est tamen vera p̄o eēntia: q̄dī nō attendens p̄orectā nō eam negauit. **A**d 2° dicendum q̄ cum dicitur deus vel dīvīna eēntia est pater est pdicatio per idētitatem nō autem sicut inscrioris de superiori: q̄ in dīvīnis nō est singulare r̄ v̄le: vnde sicut est per se ista: pater est deus: ita et ista deus ē pater: r̄ nullo modo per accidens.

Septimus articulus. Utrum nomina essentialia sint appropianda personis.

Questio

208 **H**oc 7° sic proceditur. Ut q̄ nōa eēntialia nō sūt appropanda p̄sonis. qd. n. pōt v̄gere ierōzē fidei vitādū ē i dinis: vt Hiero. dīc. ex h̄b̄ls inordinate platis incurritur heres. sed ea q̄ sūt coia tribus p̄sonis appropare alicui: pōt v̄gere i errorē fidei: quia pōt intelligi: q̄ v̄ illi tñm persone cōueniat cui appropat. v̄l q̄ magi cōueniat ei q̄ alij. Eēntialia attributa nō sūt appropanda personis.

Preterea eēntialia attributa i abstracto sigta significant per modū forme. sed vna p̄sona non se bēt ad alij vt forma: cū ab eo cuius ē forma supposito n̄ distinguat. q̄ eēntialia attributa maxime in abstracto significata nō d̄bet appropari p̄sonis. **P**reterea p̄prium p̄s ē appropato: p̄prium. n. ē de rōne appropiati. sed eēntialia attributa fz; modum intelligēdi sūt p̄siora p̄sonis: sīc cōe ē prius p̄prio. q̄ eēntialia attributa nō debent ce appropiata. Sz 5 ē qd apls dīc. i. cor. j. Christū dei hr̄tutē t̄ dci sapientiā. **P**ro dō: q̄ ad manifestationē fidei cōueniēs fuit eēntialia attributa p̄sonis appropari. l3. n. trinitas p̄sonarū

18 i d̄monstratione p̄bari non possit: vt supra dictū est: cōuenit tamē: vt per aliqua magis manifesta declareret, eēntialia vero attributa sunt nobis magis manifesta scđm rōnē q̄ p̄pria personarū: q̄ ex creaturis ex q̄bus cognitionem accipim⁹. possum⁹ p̄ certitudinē devenire in cognitionē eēntialium attributōz: nō āt in cognitionē p̄sonalū p̄prietatū. vt supra dictum est⁹. sicut i gr̄ situdine vestigi⁹ vel imaginis in creaturis inuenta v̄l̄m̄r̄ ad manifestationē dīnāz personaz. ita t̄ eēntialibus attributis. t̄ sic manifestatio p̄sonaz p̄ eēntialia attributa appropriatio noiatur. p̄t āt manifestari persone dīne per eēntialia attributa dupl̄r̄. Uno mo per viā similitudinis. sīc ea q̄ pertinent ad intellectum appropat̄r̄ filio q̄ p̄cedit per modū intellectus: vt v̄bz. Alio modo per modū dissimilitudinis: sicut pō appropiat̄r̄ p̄l̄. vt Aug. dīc. q̄ apud nos patres solēt ē p̄p̄fēctūtē i firmi: ne tale aliquid suspicemur in deo. **A**d p̄mum ḡ dō: q̄ eēntialia attributa non sic appropant̄r̄ personis. vt eis ē p̄pria afferat̄r̄. Sz ad māifestandū p̄sonas p̄ viā similitudis vel dissimilitudinis: vt dictum ē. vñ nullus error fidei seḡ: sed magi manifestatio v̄tatis. **A**d 2° dō: q̄ si sic approparet̄ eēntialia attributa p̄sonis: q̄ effēt̄ eis p̄p̄a seq̄ret̄ q̄ vna persona se habēt ad aliam i bitudine. forme: qd excludit Augusti. i. vj. de tri. ostendens q̄ pater non ē sapientia quā genuit. quasi solus filius sit sapientia: vt sit pater t̄ filius possit sit tñm dīc sapientia. non autem pat̄ sine filio: sed filius dī sapientia patris. q̄ ē sapientia de p̄re sapientia. v̄terq̄ enī per se ē sapientia t̄ simul ābo vna sapientia. vnde pate t̄ non est sapiens sapientia quam genuit. Sz sapientia que est sua es sentia. **A**d 3° dō: q̄ l3 eēntiale attributū fm̄ rōnē p̄p̄iam sit p̄lus q̄ p̄sona fm̄ modū itell̄gēdit̄t̄ in- f̄stum b̄z rōnē appropati nibz. phibet p̄p̄um per sonē ēē prius q̄ appropiat̄r̄: sicut color posterior ē corpe inquantum corpus: p̄lus tamen naturaliter

corpore albo: Inquantum est album.

Octauus ar. Utrū conuenienter a sacris doctoribus sunt eēntialia personis attributa.

Hoc octauum sic proceditur. Ul̄der q̄ inconuenienter a sacris doctoribus sunt eēntialia personis attributa. dicit enī Hilla. in. ii. de tri. Eternitas est in patre: species in imagine: v̄sus i mūnere. in quibus verbis ponit tria nomina propria p̄sonarū. s. nomen patris t̄ nomē imaginis. qd ē p̄p̄ium filio. vt supra dictum ē. t̄ nomen muneris siue donis: qd ē proprium spiritus sancti. vt supra habitum est⁹. ponit etiam tria appropiata. nam eternitatem appropiat̄r̄ patr̄. speciem filio. v̄sum spiritui sancto. qd videtur irrationaliter. Nam eternitas importat durationem essendi. species vero esendi ē principium: v̄sus vero ad operationem pertinere videtur. sed essentia t̄ operatio nulli persone appropriari innenluntur. ergo inconuenienter videtur ista appropiata personis. **P**reterea Aug. in. j. d̄ doctrina xp̄iana sic dīc. In patre est vñitas: in filio eq̄itas: in spiritu sancto equalitatis vñitas: cōcordia. t̄ videtur q̄ inconuenienter: quia vna persona non denominatur formaliter per id qd appropiat̄r̄ alteri. non enim est sapiens pater sapientia genita: vt dictum est⁹. sed sicut ibidem subditur. tria i 9 hec vnum omnia sunt propter patrem: equalia omnia propter filium. connecta omnia propter spiritus sanctum. non ergo conuenienter appropiantur personis. **I**tem fm̄ Aug. patr̄ attribuitur potentia. filio sapientia. sp̄u factō bonitas. t̄ v̄r̄ h̄ esse inconueniēs. nam virtus ad potentiam pertinet. virtus autem inuenit̄r̄ appropiari filio: secundum illud. j. ad cor. j. L̄bristum dei virtutem. t̄ etiam spiritum sanctum fm̄ illud Luce. vi. Virtus de illo exhibet t̄ sanabat oēs. non ergo potentia patri ē appropianda. **I**tem Aug. in li. de tri. dīc. Non confuse accipiendum est quod ait apls. Ex ipso t̄ per ipsum t̄ in ipso. Ex ipso dicens p̄pter patrem. per ip̄z p̄p̄ filium. in ipso p̄p̄ sp̄am sanctum. sed v̄r̄ q̄ inconuenienter: quia p̄ hoc q̄ dīc. In ip̄o. v̄r̄ ip̄oz̄r̄bitudo cāc finalis: q̄ ē p̄ia cāz. q̄ ista bitudo cāc debet appropari p̄t: q̄ ē p̄cip̄ium non de principio. **I**tem inuenit̄r̄ veritas appropiari filio: secundum illud Joannis decimoquarto. Ego sum vía veritas t̄ vita. t̄ s̄l̄ liber vite secunduz illud ps. In capite libri scriptus est de me glo. i. apud patrez qui est caput mel et simill̄ter. hoc quod dico: qui est: quia super illud Isa. lxiiij. Ecce ego ad gentes. dīc glo. Filius loquitur: qui dīc Moyſi. Ego suz qui sum. sed videtur q̄ propria sint filij et non appropiata. Nam veritas secundum Augustinum in libro de v̄era religione: est summa similitudo p̄cip̄i absq̄ omni dissimilitudine. t̄ sic v̄r̄. q̄ p̄p̄e cōueniat filio q̄ bz p̄ncip̄il. liber ēt̄ vite v̄r̄ p̄p̄u aliqd esse: q̄ significat ens ab alio. oīs enī liber ab aliq̄ scribis. hoc ēt̄ ip̄m q̄ ē v̄r̄ esse proprium filio. quia si etiā dī moyſi. Ego suz q̄ suz. loḡ triūt̄as. q̄ moyſe

XXXIX

poterat dicere: ille q̄ ē pāt & filius & sp̄s sāctus mī
 sit me ad vos. q̄ & vlt̄ri? dīcē poterat. ille q̄ ē p̄ & fi
 lius & sp̄s sāct? misit me ad vos: demōstrado certā
 plonā. b̄ āt ē falsū: q̄ nulla plona ē p̄ & fill? & sp̄s
 sāctus. nō b̄ p̄t eē cōe trinitati: s̄ ē p̄piū filij. **R^o**
 dō: q̄ i rellect? n̄r: qui ex creaturis i dei cognitionē
 manuducit: ōz q̄ deū consideret fm modū quem ex
 creaturis aſumit. i consideratione āt alicuj? creatu
 re quattuor. p̄ ordinem nobis occurrit. nā p̄io cōſi
 deratur res ipa absolute i cōſtū ē ens quoddāz. **2^a**
 āt cōſideratio rei ē i cōſtū ē vna. **3^a** cōſideratio rei ē b̄z
 q̄ in eſt ei v̄tus ad operādū & ad causandum. **4^a** aut̄
 cōſideratio rei ē fm h̄icudinē quā b̄z ad cāta. vnde
 hec ēt quadruplex cōſideratio circa deum nobis oc
 currīt. fm lgr̄ p̄imā cōſideratōm qua cōſiderat abſo
 lute de? b̄z eē ſuū: ſic ſumit appropatio Hill. b̄z quā
 eternitas appropat̄ur p̄t: p̄p̄ ſilio: vſus sp̄s ſācto.
 eternitas. n. i cōſtū ſiḡt eē: nō p̄ncipiatū: ſilitudinem
 b̄z cum p̄p̄ patris: qui ē p̄ncipiu non de p̄ncipio.
 sp̄s āt ſiue pulchritudo b̄z ſilitudinē cū p̄pijs filij:
 nā ad pulchritudinem tria reguntur. primo qđem
 iſegritas ſiue pſectio. que enīm diminuta ſunt hoc
 ipso turpia ſunt: r̄ debita p̄portio ſiue consonantia
 & itēz claritas. vnde que habent colorē nitiduz pul
 chra eē dicuntur. **¶** Quātū iſigut ad p̄imum ſilitu
 dinem habet cum p̄p̄ ſilio. i cōſtū ē filius habēs
 in ſe vere & pfecte nām patris. vnde ad hoc inueniē
 dum Aug. in ſua expofitione dicit. Ubi. ſ. in ſilio ſu
 ma & perfecta vita ē r̄c. **¶** Quātū vero ad 2^a cō
 uenit cū p̄p̄ ſilio: i cōſtū ē imago expreſſa p̄tis.
 vnde videmus q̄ aliqua imago dī esse pulchra ſi p̄
 fecte rep̄ntat rem q̄uis turpem. & hoc tetigit Aug.
 cum dicit. vbi est tanta conuenientia & p̄ima equali
 tas. r̄cfa. **¶** Quātū vero ad tertiu cōuenit cum
 p̄p̄ ſilio i cōſtū ē v̄bū qđ ḡdē lux ē & ſplēdor iſelle
 crus: vt Dam. dicit. & hoc tangit Aug. cuz dīc. **T**āq̄
 x̄bum perfectum: cui non deſit aliquid: vt ars que
 dam oipotentis dei & c. vſus autem habet ſimilitu
 dinem cū p̄p̄ ſilio. ſ. ſ. largo modo accipiendo vſu: b̄z
 q̄ v̄t comprehēdit ſub ſe etiam frui: put v̄t ē aſu
 mere aliquid in facultatē volūtatis: & frui ē cū gau
 dio v̄t: vt Aug. p̄ de tri. dicit. vſus ergo quo pat & fi
 lius ſe inuicem fruſtūt conuenit cum propio. ſ. ſ. in
 quantum ē amo. & hoc ē quod Aug. dicit. Illa dilec
 tio delectatio felicitas vel beatitudo: vſus ab illo
 appellat? ē vſus x̄o quo nos fruſtūt ſilitudinē b̄z
 cum propo. ſ. ſ. i cōſtū ē donū: & hoc ostendit Aug.
 cum dicit. Eſt in trinitate ſp̄s sanctus genitoris ge
 nit̄iq̄ ſuauitas ingenti largitate atq̄ v̄bertate nos
 vel creaturas perfundens. & ſic patet quare eterni
 tas ſp̄s & vſus personis attribuātur vel opp̄priā
 tur: non autem eētia vel operatio: quia in rōe boz
 propter ſuī cōitatem non inueniuit aliqd ſilitudinē
 habens cum propijs personaz. **¶** **2^a** vero cōſidera
 tio dei ēt i cōſtū cōſideratur vi vnuſ. & ſic Augu.
 patri approprias v̄nitatem: ſilio equalitatē ſp̄s ſan

cto concordiam ſiue cōnexione. que qđeſ tria v̄nita
 tem iportare māifestū est: ſed differēter. naſ v̄nitas
 dicitur absolute: nō p̄ſupponēs aliquid alid. & ideo
 appropriatur patri: qui nō p̄ſupponit aliq̄ personā:
 cū ſit p̄ncipiu nō dep̄ncipio. equalitas aut̄ iportat
 v̄nitatē in respectu ad alterū. nam equale eſt quod
 hab̄z vnam quantitatē cū alio. & ideo eq̄litas appro
 pat̄ur filio qui eſt p̄ncipiu de p̄ncipio. cōnexio aut̄ i
 portat v̄nitatē aliquorū duoru. vnde appropria
 tur ſp̄s ſcō i cōſtū ē a duobus. ex quo ſenſu etiā
 intelligi p̄t q̄ dict̄ Aug. tria eē vnu p̄p̄ patrē: eq̄lia
 p̄p̄ ſilio: cōnexa p̄p̄ ſp̄s ſcīm manifestū eſt. n. q̄ illi
 attribuiet vnumquodq̄ ſi quo p̄mo inuenit ſicut
 oia inferiora dicunt̄ v̄vare. p̄pter aīam vegetabilē:
 in quā p̄mo inuenit rō vite in iſtis inferioribus.
 v̄nitas autē statim inuenit in persona patris: etiā
 per iſoſſibile remotis alijs pſonis. & ideo alle pſone
 a patre habent v̄nitatēs. ſed remotis alijs personis
 nō inuenit equalitas ipatre ſi ſtatū poſito filio inuenit
 equalitas. & ideo dicunt̄ oia equalia. p̄pter ſilio: non
 q̄ ſilio ſit p̄ncipiu equalitatis patri: ſed q̄ n̄iſi eēt
 patri eq̄lis ſilio: pater equalis non poſſet dici. equa
 litas enim eius p̄mo cōſideratur ad filium. hoc eīz
 ip̄z q̄ ſp̄s ſcū ſatri equalis eſt a filio habet ſilr ex
 cluso ſp̄s ſcō qui eſt duoru nexus nō poſſet intelligi
 duorū v̄nitatē ſōnexionis inter patrem & ſilio. & ideo
 dicunt̄ oia eē connexa. p̄pter ſp̄s ſāctuz: quia poſi
 to ſp̄s ſācto inuenit ratio ſōnexionis i dīnis p̄
 ſonis. vnde pater & ſilio p̄t dīci cōneci. **¶** Secun
 dū x̄o tertia cōſideratōe qua in deo ſufficiēs x̄i?
 cōſiderat ad cānduz ſumit tertia appropatio. ſ. potē
 tie ſapie & bōitati. q̄ ḡdā appropatio fit & b̄z rōez ſili
 tudinis: ſi cōſideret qđ i dīnis ſlonis ē. & b̄z rōez di
 ſimilitudinis: ſi cōſideret qđ cōtratur ē potētia eīz b̄z
 rōem p̄ncipijs. vnde habet ſimilitudinē cum patre
 celesti. q̄ ē p̄ncipiu totius dīnitas defīc aut̄ iter dī
 p̄tē ſreno p̄ ſenectutē: ſapie x̄o ſilitudinē b̄z cū ſi
 lio celeſti i cōſtūz eſt x̄bū: qđ nibil aliud ē q̄cept̄
 ſapie. defīc at̄ interdū ſilio ſreno p̄ ſp̄is paucitatē.
 bonitas at̄ cū ſit rō & obm̄ amoris b̄z ſilitudinē cuz
 ſpiritu diuino: qui eſt amor. ſed repugnantiam ba
 bere videtur ad ſpiritum terrenuz ſecundum q̄ im
 portat violentiam quandam & impulsionem: prout
 dicitur Iſa. xxvij. ſpiritus robustorū. quasi turbo
 impellens parietem. virtus autem appropiat̄ur ſi
 lio & ſpiritu ſancto: nō ſecundum q̄ virtus dicitur
 ipſa potentia rei: ſed ſecundum q̄ interdū. virtus
 dicitur id quod a potentia rei procedit: prout dicit
 mus aliquid virtuosum factum eſſe virtute alicu
 ſus agentis. **¶** Secundum vero quartam confide
 rationem prout cōſideratur deus in habitudine
 ad ſuos effectus ſumitur illa appropatio: ex quo
 per quē & in quo. hec enim p̄poſitio ex iportat ba
 bitudinem quandoq̄ cause materialis: que locuz nō
 b̄z i dīniſi aliquādo vero birudinē cause efficientis:
 que quidem comp̄it deo rōne ſue potentie actiue.

Questio

Vnde et appropriatur patri: sicut et potestia. hec vero positione per designat quidem quicunque cam mediem. sic dicitur
 196 mus per faber operatur per martellum: et sic licet per quicunque
 b non est appropiatum sed proprium filii. Nam illud Iohannes 1. Dia per
 245 ipsum facta sunt: non quod filius sit iste: sed quod ipse est principium
 d principio. quicunque vero designat hititudinem formae: per quam
 ageretur opus: sic dicimus quod artifex operatur per artem. unde
 sic sapientia et ars appropiat filio: ita et per quicunque hec vero
 positione innotescit: ppe hitudinem ostendit. tunc autem
 de res duplum. Uno modo enim suas similitudines: per utrumque res
 dicitur esse in deo in quantum sunt in eius scia. et sic hinc quod dico. in ipso
 est appropiatum filio. **A**lio modo continentur
 res a deo: in quantum deus sua bonitate eas conser-
 vat et gubernat ad finem conuenientem adducendo
 et sic licet in quo appropiat spiritus sanctus: sicut et
 bonitas. nec opus per hitudinem finalis cuius sit prima
 causarum appropiat patrem qui est principium non de
 principio: quia per se de divine natura pater est principium
 non procedunt ut ad finem: cum quelibet illarum sit ultimus finis: sed naturali progressione que magis ad rationem
 non naturalis potentie pertinere videtur. **A**d illud ve-
 ro quod de aliis queritur dicendum: quod cum veritas perti-
 neat ad intellectum: ut supra dictum est: appropiat filio: non tamen est proprium eius: quia veritas: ut
 supra dictum est: considerari potest per est in intellectu: vel per est in re. sicut igitur intellectus et res es-
 sentialiter supra sunt essentia et non personalia: ita et
 veritas. **D**issimilatio atque Augu. inducta datur de veritate enim per appropiat patrem. liber autem vite in recto qui
 dem importat notitiam: sed in obliquo vitam. est eis
 147 ut supra dictum est: notitia dei de his quibus habitu-
 ri sunt vitam eternam. unde appropiat filio: sed vita appropiat spiritui sancto: in quantum importat
 quandam interiorum motum. et sic conuenit cum pro-
 prio spiritu factum in quantum est amor esse autem scriptum ab
 alio non est de ratione libertatis: in quantum est liber: sed in-
 quantum est quoddam artificialium. unde non importat originem nec est personale: sed appropiatum per
 sonale. ipsum autem nomine qui est appropiat per personam filij non secundum propriam rationem: sed ratione adiuncti: in
 Opere. s. in locutore dei ad Moysen figurabatur
 liberatio humani generis: quod facta est per filium: sed tam
 em per illum summis relative posset referri interdum per
 sonam filij: et sic sumeretur persona: ut puta si dicatur
 filius est genitus qui est: sicut et deus genitus per
 sonale est: sed infinite sumptu est esse. et licet hoc
 nomen iste: grammatico loquendo ad aliquam certam
 personam videatur pertinere: tamen quelibet res est
 monstrabilis grammatico loquendo persona dici potest:
 sed et rei nam non sit persona: dicimus. n. iste lapis et iste asti-
 nus. unde et grammatico loquendo est deus dina secundum per
 significatur et supponitur per hoc nomen deus: potest
 demonstrari hoc nomine iste: secundum illud exo. xv.
 Iste deus meus: et glorificabo eum.

Questio. xl. de personis in comparatione ad rela-
 tiones sive proprietates.

Einde queritur

De personis operatione ad roles sive
 proprietates. Et quid est tuor. **P**ri-
 vatus role sit idem per persona. **S**ecundum
 roles distinguuntur et instituantur personas.
Tertium abstractis per intellectum roles a personis re-
 manent hypostases distinctas. **F**ourtum roles sunt in
 intellectum presupponant actus personarum vel eorum.
Primus autem. ut role sit idem quod persona.

Ad primum sic proceditur. Videlicet per in dinis non
 sit idem role quod persona. quecumque enim sunt
 sed multiplicato uno eorum multiplicabitur
 et aliud. sed contingit in una persona esse plures re-
 lationes. sicut in persona patris est paternitas et communio
 spiratio. et iterum unam relationem in duabus
 personis esse: sicut cois spiratio est in patre et filio. et re-
 latio non est idem quod persona. **P**recepta nihil est in
 seipso secundum per in dini. nisi sed role est in persona. nec
 potest dici per ratione identitatis. quia sic est et in essentia.
 ergo role sive proprietates et persona non sunt idem in dinis.
Precepta quecumque sunt idem ita se habent per quod
 predicatur de uno predicatur de alio. non autem per quid per
 dicatur de persona predicatur de proprietate. dicimus
 enim per pater generat: sed non dicimus per pater
 nitas sit generans. ergo proprietas non est idem
 quod persona in divinis. **S**ed contra: in dinis non
 differt quod est et quo est: ut habetur a Boethio in libro de
 bebo. sed pater paternitate est pater. ergo pater idem est
 quod paternitas. et eadem ratione proprietates idem sunt
 cum personis. **R**espondeo dico: per circa hoc aliqui di-
 versimode opinati sunt. quidam enim dixerunt proprietates
 non esse personas: nec in personis: sed fuerint mo-
 ti ex modo significandi relationum. que quidem non
 significant: ut in aliquo: sed magis ut ad aliquid. unde
 dixerunt relationes esse assertentes: sicut supra ex-
 positum est. sed quia relatio secundum per est quedam in 166
 res in divinis est ipsa essentia: essentia autem idem est
 quod persona: ut ex dictis patet. oportet tunc relatio 202
 sit idem quod persona. Hanc igitur identitatem alij
 considerantes dixerunt proprietates quidem esse per
 sonas: non autem in personis: quia non ponunt per
 prietates in divinis: nisi secundum modum loquendi:
 ut supra dictum est. necesse est autem ponere propri-
 etates in divinis: ut supra ostendimus: qui quidem si-
 gnificantur in abstracto: ut quedam forme personarum.
 unde cum de ratione forme sit per sit in eo cu-
 muis est forma: oportet proprietates esse in personis
 et eas tamen esse personas: sicut essentiam esse in deo
 dicimus: que tamen est deus. **A**d primum ergo di-
 cendum: per persona et proprietas sunt idem re: diffe-
 rent tamen secundum rationem. unde non oportet
 per multiplicato uno multipliciter reliquum. Consi-
 derandum est per posterum divinam simplicitatem consi-
 deratur duplex realis identitas in divinis eorum que
 differunt in rebus creatis. quoniam divina simplicitas

excludit positionem forme et materie: sequitur: quod in diuinis idem est abstractum et concretum: ut deitas et deus. quia vero diuina simplicitas excludit proprietas subjecti et accidentis: sequitur quod secundum attribuitur deo eius entia. et propter hoc sapientia et virtus idem sunt in deo: quod ab eo sunt diuina entia. et cum hanc duplice rationem identitatis proprietates in diuinis est idem cum personae: nam proprietates personales sunt idem cum persona: ea ratione qua abstractum est idem cum concreto. sicut n. ipse persone subsistentes ut paternitas est ipse pater et filiationis filius et pessus. scilicet proprietates at non personae sunt idem cum personis cum aliis rationem identitatis: quia omne illud quod attribuitur deo est eius entia. sic igitur communis spiratio est idem cum persona patris et cum persona filii: non quod sit una persona per se subsistens: sed sicut una entia est in duabus personis: ita et una proprietas: ut supra dictum est. **Ad 2° dō:** quod proprietates dicuntur esse in essentia et modis identitatis: in personis at distinctum esse per modum identitatis non quidez secundum rem tantum: sed quantum ad modum significandi: sicut forma in supposito. et ideo proprietates determinant et distinguunt personas: non autem essentias. **Ad 3° dicendum:** quod participia affectiva et verba notionalia significant actus nationales: actus at suppositorum sunt: proprietates autem non significant ut supposita: sed ut forme suppositae: et ideo modus significandi repugnat ut participia et verba notionalia de proprietatibus non possident. **Secundus ar.** ut per personas distinguant relationes. **H**oc secundum sic procedit. Videlur quod persone non distinguantur per relationes: simplicitate. ne scipis distinguitur. sed persone sunt maxime simplices: et distinguuntur scipis et non relationibus. **Præterea** nulla forma distinguitur nisi cum suum genus. non enim album a nigro distinguitur nisi cum qualitate: sed bipostasis significat idivinduum in genere substantie. non ergo relationibus bipostases distinguuntur possunt. **Præterea** absolutum est prius quod relatum. sed prima distinctione est distinctione diuinorum personarum. ergo diuine persone non distinguuntur relationibus. **Præterea** id quod presupponit distinctionem non potest esse primum distinctionis principium. sed ratio presupponit distinctionem: cum in eius distinctione ponatur. esse enim relatum est ad aliud se habere. ergo primum principium distinctionis in diuinis non potest esse relatio. **Sed contra** est quod Boë dicit in libro de trinitate. quod sola relatio multiplicat trinitatem diuinorum personarum. **R**espondeo: quod in quibuscumque pluribus inueniuntur aliquid coe: et querere aliquid distinctionis. unde cum tres persone inueniantur cum eentia unitate: necesse est que rurare quo distinguatur ad hoc quod plures sint inuenientur at in diuinis personis duo cum que differunt. scilicet origo et relatio: que quidem quibus re non differant. differunt tamen cum modum significandi. nam origo significatur per modum actus ut generatio. et relationes vero per modum forme: ut paternitas. quidam igitur attendentes quod relatio consequitur actum: dixerunt: quod bis

postases in diuinis distinguuntur per originem: ut dicamus quod pater distinguitur a filio in quantum ille generat. et hic est genitus. relationes atque propriaes manifestant consequentur bipostasis: que per sonas distinctiones. sicut et in creaturis proprietates manifestant distinctiones individualium: que sunt per materialia principia. sed hoc non potest stare propter duo. primo quidem quia ad hoc quod aliqua duo distinctione intelligantur: necesse est eorum distinctionem intelligi per aliquid intrinsecum utrumque: sicut in rebus creatis: vel per materiam. vel per formam. origo autem alicuius rei non significatur: ut aliquid intrinsecum: sed ut via quedam a re vel ad rem: sicut generatio significatur ut via quedam ad rem genitam: et ut progressus a generante. unde non potest esse quod res genita et generata distinguuntur sola generatio: sed ideo intelligere tam in generante quam in genito ea quibus adiuvicem distinguuntur. In persona atque diuina non est aliud intelligere nisi entiam et relationem vel proprietatem. unde cum in entia convenienter relinguuntur quod per relationes personae adiuvicem distinguuntur. **Sed** quia distinctione in diuinis personis non est sic intelligenda: quasi aliquod ceterum dividatur: quia entia communia remaneant individualia. sed ideo ipsa distinctione constituant res distinctas. sic autem relationes vel proprietates distinguunt vel institutum bipostases vel personas in quantum sunt ipse persone subsistentes sicut paternitas est per filiationem est filius et quod in diuinis non differunt abstractum et concretum. sed contra rationem originis est **ad 10** quod constituant bipostasim vel personam: quia origo actus significata significatur ut progressus a persona subsistente. unde presupponit eam. origo autem passus significata: ut nativitas significatur ut via ad personam subsistentem. et nondum ut eam constitutus. unde melius dicitur quod persone seu bipostases distinguuntur relationibus quam per originem: licet enim distinguuntur utrumque modo: in primo et principali per relationes secundum modum intelligentiae. unde hoc nomen pater non solus significat proprietatem: sed etiam bipostasis. sed hoc nomen genitor vel generans significat tantum proprietatem: quia hoc nomen pater significat tantum relationem que est distinctiva et constitutiva bipostasis. hoc autem est **15** nomen generans vel genitor significat originem que non est distinctiva et constitutiva bipostasis. **Ad** primum ergo dicendum: quod persone sunt ipsae relationes subsistentes. unde non repugnat simplicitati diuinorum personarum quod relationibus distinguantur. **Ad** secundum dō: quod persone diuine non distinguuntur in eis in quo subsistunt: neque in aliquo absoluto sed solum secundum id quod ad aliquid dicuntur. unde ad eum distinctionem sufficit relatio. **Ad 3° dō:** quod quanto distinctione prior est: tanto proximior est unitati. et ideo debet esse minima. et ideo distinctione personarum non debet esse nisi per id quod minimus distinguit. scilicet per relationem. **Ad 4° dō:** quod relatio presupponit distinctionem

Questio

166 ctionem suppositorum quando est accidens^e. sed si re
b latio sit subsistens non supponit: sed secum fert distincione. cum enim deus per relationem est ad aliud se habere: per hunc aliud intelligitur correlatum quod non est plus sed simul natura.

Tertius ar. utrum abstractis per intellectum proprietas seu relationibus a persona: adhuc remanent hipostases. id enim

ad quod aliquid se habet ex additione: potest intelligi remoto eo quod sibi additur: sicut homo se habet ad animal ex additione: et potest intelligi animal remoto rationali. sed persona se habet ex additione ad hipostasim. est enim persona hipostasis, proprietate distincta ad dignitatem pertinente. ergo remota proprietate persona lia persona intelligitur hipostasis. **P**reterea pater non ab eodem homo sit prius et quod sit aliquis: cum enim paternitate sit prior: si paternitate est aliquid: sequitur quod filius in quo non est paternitas non est aliquid: remota ergo per intellectum paternitate a patre: adhuc remanet quod sit aliquis qui est hipostasis. ergo remota proprietate a persona remanet hipostasis. **P**reterea Augustinus dicit. non hoc est dicere ingenitus quod est dicere parentem: quod si filius non genuisset: nihil prohibetur cum dicere in genitum. sed si filium non genuisset: non inesse ei paternitas. ergo remota paternitate adhuc remanet hipostasis patris ut ingenita. **S**ed contra est quod Hill dicit. iiii. de trini. nihil homo nisi natus. natura autem est filius. ergo remota filiatione non remanet hipostasis filii: et eadem ratio est de alijs personis. **P**ropositum duplex sit abstractio per intellectum. una generalis et universalis abstractio a particulari: ut australis ab hominibus. alia rationis et formae abstractio a materia: sicut forma circuli abstractur per intellectum ab omni materia sensibili. **I**nter haec autem abstractiones hec est differentia quod in abstractione que sit secundum universalis et particularis non remanet id a quo sit abstractione et particularis non remanet id a quo sit abstractio. remota enim ab homine differentia rationis non remanet in intellectu hominis: sed solus animal. **I**n abstractione vero que attendit rationis formam a materia: utrumque manet in intellectu: abstractio enim rationis circuli ab aliis remanet seorsum in intellectu nostro et intellectu circuli et intellectus erit. quod autem in divinis non sit universalis neque particularis: nec forma et materia habet ratione modum significandi inveniens aliqua similitudo hominis in divinis ratione modum. dicit: quod communis est substantia. particularis vero hipostasis. si igitur loquamur de abstractione que sit rationis vel et particularis remotis proprietatibus remanet in intellectu entia coenit. non autem hipostasis prius: que est quasi particularis. si homo loquuntur rationis modum abstractiōis forme a materia remotis proprietatibus non personalibus remanet intellectus hipostasim et personam. sicut remoto per intellectum a parente qui sit ingenitus vel spirans remanet hipostasis vel persona prius. sed remota proprietate personali per intellectum tollit hipostasis intellectus: non enim proprietates personales sic intelliguntur aduenire hipostatis divinis. sicut forma subiecto existet: sed seruit secum sua supposita: in quantum sunt ipse persone subsistentes. sicut paternitas est ipse pater. hipostasis enim significat aliqd distinctum in divinis. cum hipostasis sit subiecta individualia. cum igitur relatio sit quod distinguit hipostases et constituit. ut dictum est. religatur per relationib[us] personalibus remotis per intellectum: non remaneant hipostases. sed sicut dictum est. aliqd dicunt quod hipostases in divinis non distinguuntur per relationes: sed per solam originem ut intelligatur prius est hipostasis. quedam per hoc quod non est ab alio. filius autem per hoc quod est ab alio per generationem. sed relationes aduenientes quasi proprietates ad dignitatem pertinentes constituant rationem personae. unde et per sonalitatem dicuntur. unde remotis huius relationibus per intellectum: remanent quidae hipostases. sicut non personae. sed hoc non potest esse propter duo. primo quod relationes distinguunt et constituent hipostases. ut ostensum est. huiusque ois hipostasis nature rationalis est per sona: ut prius per dissimilacionem Boetii dicitur quod per rationem est rationalis nature individualia substantia. unde ad argumentum hoc quod est hipostasis et non persona. oportet abstrahiri ex parte nature rationalitatem. non autem ex parte personae proprietatem. **A**d primus ergo dicitur quod persona non adhuc supra hipostasim proprietatem distinguenter absoluere: sed proprietatem distinguenter ad dignitatem pertinentem. totum enim hoc est accipendum locum nostrum dicitur: ad dignitatem autem pertinet proprietas distinguens secundum quod intelligit substantiam in natura rationali. non remota proprietate distinguente a persona non remanet hipostasis sed remaneret si tolleretur rationalitas nature: tamen persona quod hipostasis est individualia individualia. non in divinis ratione utriusque est ratio dividenda. **A**d secundum ergo prius remanet hipostasis et non persona: et quod sicut secundum quod filius non sit gressus hipostasis: sicut non secundum quod non sit persona. **A**d tertium ergo intentio Augustini fuit dicere: quod hipostasis patris remanet ingenita remota paternitate quasi inaccessibilitas constituit: et distinguat hipostasis prius. hoc enim est non potest: cum ingenitus nihil ponat: sed et negatice dicitur. ut ipsomet dicitur. scilicet in causa: quod non est ratione ingenitus est prior: remota quod paternitate non remanet in divinis hipostasis prius ut distinguatur ab alijs personis: sed ut distinguatur a creaturis: sicut inde intelligitur.

Quartus articulus. utrum actus notionales preintelligantur proprietatibus. lectum tollit hipostasis intellectus: non enim proprietates personales sic intelliguntur aduenire hipostatis divinis. sicut forma subiecto existet: sed seruit secum sua supposita: in quantum sunt ipse persone subsistentes. sicut paternitas est ipse pater. hipostasis enim significat aliqd distinctum in divinis. cum hipostasis sit subiecta individualia. cum igitur relatio sit quod distinguit hipostases et constituit. ut dictum est. religatur per relationib[us] personalibus remotis per intellectum: non remaneant hipostases. sed sicut dictum est. aliqd dicunt quod hipostases in divinis non distinguuntur per relationes: sed per solam originem ut intelligatur prius est hipostasis. quedam per hoc quod non est ab alio. filius autem per hoc quod est ab alio per generationem. sed relationes aduenientes quasi proprietates ad dignitatem pertinentes constituant rationem personae. unde et per sonalitatem dicuntur. unde remotis huius relationibus per intellectum: remanent quidae hipostases. sicut non personae. sed hoc non potest esse propter duo. primo quod relationes distinguunt et constituent hipostases. ut ostensum est. huiusque ois hipostasis nature rationalis est per sona: ut prius per dissimilacionem Boetii dicitur quod per rationem est rationalis nature individualia substantia. unde ad argumentum hoc quod est hipostasis et non persona. oportet abstrahiri ex parte nature rationalitatem. non autem ex parte personae proprietatem. **A**d primus ergo dicitur quod persona non adhuc supra hipostasim proprietatem distinguenter absoluere: sed proprietatem distinguenter ad dignitatem pertinentem. totum enim hoc est accipendum locum nostrum dicitur: ad dignitatem autem pertinet proprietas distinguens secundum quod intelligit substantiam in natura rationali. non remota proprietate distinguente a persona non remanet hipostasis sed remaneret si tolleretur rationalitas nature: tamen persona quod hipostasis est individualia individualia. non in divinis ratione utriusque est ratio dividenda. **A**d secundum ergo prius remanet hipostasis et non persona: et quod sicut secundum quod filius non sit gressus hipostasis: sicut non secundum quod non sit persona. **A**d tertium ergo intentio Augustini fuit dicere: quod hipostasis patris remanet ingenita remota paternitate quasi inaccessibilitas constituit: et distinguat hipostasis prius. hoc enim est non potest: cum ingenitus nihil ponat: sed et negatice dicitur. ut ipsomet dicitur. scilicet in causa: quod non est ratione ingenitus est prior: remota quod paternitate non remanet in divinis hipostasis prius ut distinguatur ab alijs personis: sed ut distinguatur a creaturis: sicut inde intelligitur.

Ad quartum sic procedit. utrumque actus notionales per intellectum et proprietatibus. dicit enim magister xxvij. dlj. sententiarum: quod prius semper est quod genuit semper filium: et ita videretur quod generatione secunda in intellectum procedat paternitatem. **P**reterea ois relationes presupponit in intellectu id supra quod fundatur sicut equalitas entitatis: sed parentitas relatio non est su-

data super actione que ē generatio: ergo paternitas presupponit generationes. **P**reterea sicut se habet generatio activa ad paternitatem; ita se h̄z natuitas ad filiationem. sed filiatio presupponit natuitatem; sō enī filius est: q̄r nat⁹: ergo et paternitas presupponit generationes. **S**z cōtra generatio ē operatio personae patris: sed paternitas cōstituit personam patris. ergo prius ē secundum intellectum paternitas q̄ generatio. **R**ē dicendum: q̄ secundum illos qui dicunt 212 q̄ pp̄petat es nō distinguunt et cōstituit bipostases. s̄z maiestat bipostases distinctas et cōstitutas abso-
lute. dō ē q̄ relationes s̄z modum intelligēdi cōsequunt actus notionales: vt dīcī possit simpliciter: qđ q̄ generat ē p̄. sed supponēdo q̄ relationes distinguunt 211 et cōstituant bipostales i dīnis. oꝝ distinctione vt: q̄ origo significatur i dīnis actie et passione. actie qđ sicut generatio attribuitur p̄ti. et spiratio sūpta pro actu notionali attribuitur p̄ti et filio. passione at sic natuitas attribuitur filio et p̄cessio. f. s. origies enī passi-
ue significate simpt̄ p̄cedūt fm intellectū p̄petates personaz p̄cedētiū ēt personales. q̄ origo passione significata significat: vt via ad personā p̄petate cōstitutaz. si milit̄ et origo actie signata p̄or ē s̄z intellectū q̄ relatiō p̄ sonae originatis que nō ē personā. sic actus notionalis spirationis: s̄z fm intellectū p̄cedit p̄petates relatiōnā in nominatam cōem p̄ti et filio. sed proprias personālis p̄fis p̄t considerari dupl̄. uno modo vt ē r̄lo. et sic iterum scđm intellectū presupponit actuū notionalē: q̄ r̄lo iquantum hui⁹ fundatur super actuū. alio modo scđm q̄ ē constitutiua persone: et sic op̄petet q̄ preintelligatur relatio actuū notionalis: sicut per sona agens preintelligitur actioni. **A**d primū: ergo dicendum: q̄ cum magister dīc: q̄ generat ē pater: accipit nomen p̄pis scđm q̄ designat relationem tm̄ non autem scđm q̄ significat personaz subsistente. sic enī tūc oporteret econuerso dicere: q̄ quia pater ē generat. **A**d 2⁹ dicendum: q̄ obiectio illa procedit de paternitate scđm q̄ ē r̄lo: et non secundum q̄ est constitutiua persone. **A**d 3⁹ dōm: q̄ natuitas est via ad personam filii. et ideo scđm intellectum procedit filiationem: etiam secundum q̄ ē cōstitutina psonae filii. sed generatio actuū significatur vt progre-
dientia persona patris. et ideo presupponit proprietatem personalem patris.

Questio. xl. de personis i comparatiōne ad actus notionales.

Einde confide

Drandū ē dō personis i comparatiōne ad actus notionales. **E**t circa hoc cōtrūtur sex. **P**rius vtꝝ actus notionales sint attribuēdi personis.
1. vtꝝ bī actus sint necessarii vel voluntarii. **2.** vtꝝ fm bī actus psona procedat de nibilo vel de aliq. **3.** vtꝝ in dīnis sit pone re potētiā respectu actuū notionalū. **4.** qđ signifiet bī potentia. **5.** vtꝝ actus notionales ad

plures personas terminari p̄nt.

Primus ar. vtrum actus notionales sint attribuēdi personis.

Ad primū sic p̄cedit. vtꝝ q̄ actus notionales 214 nō sint personis attribuēdi. dicit. n. Boe. li. de trī. q̄ oīa genera cum quis in diuinam vertit p̄dicationē: i diuinā mutat̄ substantiam 72 exceptis relativis. s̄z actio ē vnum de. x. generibus. 166 si ergo aliquā deo attribuitur: ad eius cēntiā p̄tinēbit: et non ad notiōnē. **P**reterea Agu. dicit. v. de trī. q̄ oē quod dō deo dī. aut dī s̄z substatiā aut s̄z relationē. s̄z ea que ad subam p̄inēt significat per cēntiāla attributa: que vero ad r̄lonē p̄ nomina personarum et p̄ noīa p̄petatuz. nō sunt ergo preter hec attribuēdi personis notionales actus. **P**reterea p̄ p̄ actionis ē ex se passionē ferre. sed in dīnis nō ponimus passiones. ḡn actus notionales ibi ponēdisse. **S**z ē qđ Aug. dicit in li. de fl. ad' pe. p̄pum patris ē q̄ filiū genuit. sed generatio actus qđ ē. ergo actus notionales ponendū s̄t in diuinis. **R**ē q̄ in diuinis personis attendit distictio s̄z originem. origo at̄ conuenienter designari non p̄t nisi p̄ aliquos actus. ad significādū i gr̄ originis ordinem in diuinis personis: necessariū fuit attribuere personis actus notionales. **A**d primū ḡ dō. q̄ oīs origo dō signatur per aliquē actū. duplex aut̄ ordo originis attribui deo p̄t. vn̄ quidē s̄z q̄ creatura ab eo pro greditur. t̄ hoc cōē ē tribus personis. et iō actions que attribuitur deo ad dōsignādū processum creaturarū ab ipso ad cēntiā pertinēt. ali⁹ at̄ ordo origis in dīnis attēdit s̄z p̄cessioz psonae a psona. vn̄ actus designātēs bī originis ordinē notionales dicūtūr: q̄ notiones personarū s̄t personarū h̄tudines adiun-
cem vt ex dictis p̄z. **A**d 2⁹ dō. q̄ actus notionales 185 fm modum significandi tm̄ dōrit a relationibus p̄sonaz sed rest oīno i dē. vn̄ magister dicit in primo sententiaruz. xxxij. dī. q̄ generatioz natuitas alijs nominib⁹ dōrit p̄nitas et filiatio. **A**d cui⁹ cūdētiā attendendum ē q̄ primo cōiicere potuimus originem aliculus ab alio ex motu. qđ n. aliq̄ res a sua dispositione remoueretur per motum. manifestum fuit hoc ab aliqua cā accidere. et iō actio fm primā nominis ipositionem iportat originem motus. sicut n. motus prout ē in mobili: ab aliquo dī passiorū origo ipsius motus s̄z q̄ incipit ab alio: et terminat̄ in id quod mouetur vocatur actio. remoto igitur 259 motu actio nibil aliud importat q̄ ordinem originis s̄z quod a cā aliqua v̄l principio p̄cedit. id qđ ē 167 a principio. vnde cū in diuinis n̄ sit motus actio personalis producentis personam nibil aliud est q̄ habitudo principiū ad personaz: que est a principio. que quidē h̄tudines sunt ipse relationes v̄l notiones. quia cum de diuinis et intelligibilib⁹ rebus 211 loqui non possum⁹. nisi secunduz modum rerum sensibilium: a quibus cognitionē accipimus: et i quibus actiones et passiones in quantum motum iplūciant aliud s̄t a relationibus: q̄ ex actionibus et passionib⁹

Questio

sequitur: oportuit seorsum significari bitudines personarum per modum actus: et seorsum per modum relationum. et sic prae sunt id est rem: sed differunt soluz rem modum significandi.

Ad 3° dicitur: quod actionem permodum significandi portat originem motus inferius ex se passionem. sic autem non ponit actionem diuinis personis: unde non ponunt ibi passiones: nisi grammatico loquendo quantum ad modum significandi: sic prius attributum generatur et filio generari.

Secundus articulus. utrum actus notionales sint voluntarii.

Hoc secundum sic proceditur: utrum actus notionales sint voluntarii. dicitur. n. Hil. i. li. de Syno. non naturali necessitate ductus pater genuit filium. Preterea apoteccum. coll. i. transtulit nos in regnum filij dilectionis sue. dilectio autem voluntatis est. ergo filius genitus est a patre voluntate.

Preterea nihil magis est. voluntarium quam amor: sicut s. procedit a patre et filio: ut amor: ergo procedit voluntarie.

Preterea filius procedit per modum intellectus ut verbum. sicut et verbum procedit a dicente per voluntatem: ergo filius procedit a patre per voluntatem et non per naturam.

Preterea quod non est voluntarium est necessarium. si igitur pater genuit filium voluntate videtur sequi quod necessitate genererit quod est contra Aug. in li. ad Orosium.

Sed contra est quod Aug. dicit in eo. lib. g. non voluntate genuit pater filium non necessitate.

Respondeo dicitur: quod cum dicitur aliquid esse vel fieri voluntate duplum potest intelligi. uno modo ut ablatiu designet concomitantiam. sicut possum dicere: quod ego sum homo mea voluntate: quia. s. volo me esse hominem. et hoc modo potest dici: quod pater genuit filium voluntate: sicut et est voluntate deus: qui vult se esse deum: et vult se generare filium.

Alio modo sic quod ablatiu importet bitudinem principis: sicut dicitur: quod artifex operatur voluntate: quia voluntas est principium operis. et secundum hunc modum dicendum est quod deus pater non genuit filium voluntate: sed voluntate produxit creaturam. unde in li. de Synod. dicitur: si quis voluntate dei tanquam unum aliquid de creaturis filium factum dicat anathema sit. et huiusmodi est: quod voluntas et natura sunt hoc deinceps in causando: quia natura determinata est ad unum. sicut voluntas non est determinata ad unum. cuiusmodi est: quod effectus assimilatur forme agentis per quam agit. manifestum est autem: quod unus rei non est nisi una forma naturalis: per quam res habent esse. unde quale ipsum est tale facit. sed forma per quam voluntas agit: non est una tantum: sed sunt plures: secundum quod sunt plures rationes intellectus unde quod voluntate agitur non est tale quod est agens. sed quod vult et illud intelligit esse agens. eorum igitur voluntas principium est que potest sic vel aliter esse: eorum autem que non potest nisi sic esse principium natura est quod aut potest sic vel aliter esse: longe est a natura diuina: sed hoc pertinet ad rationem creature: quia deus est quod se necesse est: creature autem est facta ex nibilo. et ideo arrianos voluntates ad hoc deducere quod filius sit creatura: dixerunt quod pater genuit filium voluntate secundum

et voluntas designat principium: nobis autem dicendum est quod pater genuit filium non voluntate sed natura. unde Hil. dicit in li. de Syno. oibus creaturis substantias dei attulit voluntas: sed naturam dedit filio ex in passibili: ac non nata substantia perfecta nativitas. talia enim cuncta creata sunt: qualia deus esse voluntate: filius autem natus ex deo: talis subsistit qualiter deus.

Ad primus ergo dicendum quod auctoritas illa inducit contra illos qui a generatione filij etiam contra voluntiam paternae voluntatis remouebat dicentes: sic cum natura genuisse filium: ut inde voluntas generandi ei non adesset. sicut et nos multa naturali necessitate contra voluntatem patimur: ut mortem secundum et būtus defectus: et hoc prae precedentia et subsequētia. sicut enim ibi dicitur: non enim voluntate patrem vel naturali necessitate induxit genuit filium.

Ad secundum dicendum: quod apoteccum. non minus christum filium dilectionis dei: inquit est a deo superabundantem dilectionem: non pro dilectione sed propter generationem filii.

Ad 3° dicitur: quod etiam voluntas ut quantum est natura quedam aliquid naturaliter vult: sicut voluntas hominis naturaliter tendit ad beatitudinem. i. 17 et sicut deus naturaliter vult et amat seipsum. sicut circa alia a se voluntas dei se habet ad utrumque quodammodo: ut dictum est. s. autem. s. procedit ut amor inquit deus amat seipsum. unde naturaliter procedit quis per modum voluntatis procedat.

Ad quartum dicendum: quod est in conceptionibus intellectualibus fit reducitur ad prima que naturaliter intelliguntur. deus autem natura liter intellegit seipsum. et secundum hoc conceptione verbi dividitur in naturaliter. **A**d quintum dicitur: quod necessarium dicitur aliquid per se et per aliud: per aliud quidem dupliciter. uno modo sic per quam agentem et cogitabile. et sic necessarium deus est in voluntate. alio modo sic per casum finaliter: sicut deus aliquid est in necessarium in his quod sunt ad finem in quantum sine hoc non potest esse ratione vel bene esse: et neutro isto modo deus in natura generatio est necessaria: quod deus non est per finem: non in coactio cadit in ipsum. per se autem deus aliquid necessarium quod non potest non esse. et sic dicendum est esse necessarium: et hoc modo per generationem rare filium est necessarium.

Tertius articulus. utrum actus notionales sint de aliquo.

Hoc secundum sic proceditur. videtur quod actus notionales non sint de aliquo: quia si pater generat filium de aliquo aut de seipso aut de aliquo alio. si de aliquo alio cum id de quo aliquid generatur sit in eo in quod generatur: sequitur quod aliquid alienum a patre sit in filio: quod est contra Hil. vii. de tri. vbi dicitur: nihil in his diversum alienum. si autem filium generat pater de seipso. id autem de quo aliquid generatur si sit permanens recipientius predicatione: quod generatur: sicut dicimus quod homo est albus: quia vero permanet: cum de non albo sit albus: sequitur igitur quod pater vel non permaneat genitum fillio: vel gapere filius sit: quod est falsum: non ergo pater generat filium de aliquo sed de nibilo.

Preterea id de quo aliquid generatur est principium ei quod

generatur: si g pater generat filiu de eentia vlnatura sua: sequitur qe eentia vlnatura patris sit principium filij. sed non principium materiale. qz materia locum in diuinis non habet. ergo est principium qua si actuum: sicut generans est principium geniti. et ita sequitur qe essentia generet quod supraimproba-
tu est. **P**reterea Augusti. dicit q tres persone non sunt ex eadez eentia: quia nō est aliud eentia et persona. s; persona filij non est aliud ab eentia. ergo filius n̄ est d̄ essentia patris. **P**reterea omnis creatura: est ex nihilo. sed filius in scripturis dicitur creatura: dicitur enim eccl. xxiiij. ex ore sapientie genite: ego ex ore altissimi prodij. p̄io genita ante omnem creaturam. et postea ex ore eiusdem sapientie dicitur ab initio et ante secula creata sum. ergo filius non est genitus ex aliquo: sed ex nihilo. et similiter potest obisci de. s. s. pp hoc quod dicitur qach. xii. dicit dominus extendens celum et fundans terram et creans spiritum hominis i eo. et Amos iiiij. fm aliam frāz. ego formans montes et creans spiritum. **S** contra est quod Aug. dicit in ll. de fi. ad pe. pater deus solus d̄ sua natura sine initio genuit filiu sibi equalē. **R** video dō qf nō ē genitus de nihilo: sed de substantia patris. ostensum ē enī supra. q paternitas et filatio et nativitas vere et ppe est in diuinis. hoc autem interest inter generationem veram: q̄a aliquis procedit vt filius et factio per q̄a facies facit aliqd de exteriori materia: sicut scā nū facit artifex d̄ ligno: homo aut generat filiu de se ipso. sicut aut artifex creat facit aliquid ex materia ita deus facit ex nihilo: vt infra ostendetur. nō q ni bilū cedat in substantiam rei: sed quia ab ipso tota substantia rei. pducitur: nullo alio presupposito. si ergo filius procederet a patre vt de nihilo existens: hoc mō se haberet ad patrem: vt artificatiū ad artificem q manifestum ē nomen filiationis p̄prie babere nō posse: sed solum fz aliquam similitudinem. vñ relinquitur q si filius dei. procederet a patre. q. existens ex nihilo nō cēt vere et p̄prie filius: culus contrariū dicit. i. Joā. vi. vt simus i vero filio ei le⁹ xpo. filius igitur dei verus non est ex nihilo: nec factus. sed tñ genitus. siquautem ex nihilo a deo facti filij dei dicitur: hoc erit metabphorice secundum aliquale as- similationem ad eū q̄e fili⁹ ē. vñ inq̄tū solus ē verus et naturalis dei filius dicit vñigenit⁹. fz ill̄d. Jo. i. vñigenitus q̄ ē in sinu patris ipse enarravit. **I**nq̄tum vero per assimilatōem ad ipsum: alii dicunt filij adoptiū. q. metabphorice dicit esse p̄mo genit⁹. fm illud ro. viii. quos p̄scit: et pdestinavit fieri cōformes imaginis filij ei⁹. vt sit ipse primogenitus in multis fratribus. relinquit ergo q dei filius sit genitus de substantia patris: aliter tamē q filius hominis ps enim substantie hois generatis transit in substantia geniti: sed diuina natura ipsibilis est: yn de necesse est q pater generando filiu non partē nature in ipsum transfigerit: sed totam naturā ei cōcuerit remanente distinctione solum: fm originem

vt ex dictis ps. **A**d prī g dō: q̄ cū filius d̄ nat⁹ 16 f de p̄e hec p̄pos tio de significat p̄ncipium generas b consubstantiale: non autē p̄n⁹ māle: qd. n. pducit d̄ 206 mā fit p̄ trāsmutatōem illi⁹ de quo pducit in aliquā 211 formā. dīna āt eentia non ē transmutabilis n̄ alteri 165a us forme suscepitua. **A**d 2⁹ dō: q̄ cū d̄ filius ge 45 nitus de eentia p̄pis fm expōem magri. v. di. j. sūlazz designat h̄itudinē p̄nciqj. q. h̄bi actiū vbi sic expo mit filius ē genit⁹ de eentia p̄pis. i. d̄ p̄e eentia. pp h̄ qd̄ aug. xv. li. d̄ tri. dīc: tale ē qd̄ dlcō d̄ p̄e eentia: ac si exp̄stius diceret d̄ p̄pis eentia. s; h̄ n̄ v̄ sufficere ad sensum h̄ locutionis. possim⁹. n. dīcere q̄ crea tura ē ex deo eentia: nō tñ q̄ sit ex eentia dei. vñ alie dici p̄t q̄ hec p̄positio de sp̄ denotat consubstantia litatē. vñ n̄ dlcin⁹ q̄ domus sit d̄ edificatore cū nō sit cā substantialis. possim⁹ āt dicere q̄ aligd sit de aliquo quocūq̄ mō illud significet vt p̄n⁹ ōsubale: siue illud sit p̄ncipium actuum: s; filius d̄r ēē d̄ p̄e siue sit p̄ncipium materialis: sicut cultellus dicitur ee de ferro. siue sit p̄ncipium formale in his: dūcatur i quibus ip̄e forme sunt subsistētes et nō adueniētes alteri. possimus. n. dīcere q̄ agelus aliquis ē de na tura intellectuali: et p̄ hunc modum dīcim⁹: q̄ filius est genitus de eentia patris i c̄tū eentia patris si lio q̄ generationem cōscata in eo subsistit. **A**d 3⁹ dō. q̄ cū d̄ filius ē genit⁹ de eentia patris addit̄ ali quid respectu cui⁹ p̄t saluari distinctio. s; cū d̄ tres persone sunt de eentia dīna. nō ponit aligd: respec tu cui⁹ possit importari distinctio p̄ p̄ositionem si gnificata: et lō nō ē sile. **A**d 4⁹ dō: q̄ cū d̄ sapia ē creata p̄t intelligi. nō de sapia q̄ ē filius dei: sed de sapia creata qā d̄s in dīdit creatur). d̄r enī eccl. j. tpe creauit eā. s. s. sapiam. s. s. et effudit illā super oīa opa sua. neq̄ ē inconveniens q̄ in vno contextu locutio nis loqua scriptura de sapia genita et creata: q̄ sa pientia creata ē p̄cipiatio qdam sapie increase: vel p̄t referri ad naturam creatam assumptam a filio. vt sit simus ab initio et an se. cre. sū. l. p̄uisa sum cre ture vñrī: vel per hoc q̄ sapia creata et genita nun cupatus modus diuine generationis nobis insinuat̄ur. In generatione. n. quod generatur accipit natu ram generantis: qd̄ perfectionis ē. In creatione x̄o creans non mutatur: sed creatum non recipit natu ram creantis. dlcit ergo filius simul creatus et geni tus vt ex creatōe accipiatur imutabilis patris et ex generatōe vñitas nature in patre et filio: et sic expo nitur intellect⁹ hui⁹ scripture ab H̄ill. i lib. d̄ Syno. auctoritates autem iducit nō loquit̄ de. s. s. sed d̄ spi ritu creato. qui qñq̄ d̄r vētus. qñq̄ aer. qñq̄ flatus hominis. qñq̄ ēt anima vel quecūq̄ suba iūsibllis.

Quartus ar. vtrum in diuinis sit potentia respectu actuum notionalium.

H quartum sic proceditur. videtur q̄ in di. 217 ulnis non sit potentia respectu actuum notionalium. omnis enim potentia est vel activa k3

Questio

vel passiva. sed neutra hic cōpetere pōt. potentia. n.
 150 passiva in deo non est: vt supra ostensuȝ ēſſ. poten-
 tia vero activa non competit vni persone respectu
 alterius. cū persone diuine non sint facte. vt oſten-
 sum est. ergo in diuinis non est potentia ad actū no-
 tionales. ¶ Preterea potentia dicitur ad possibile.
 sed diuine persone non sunt de numero possibiliuz
 sed de numero necessarioꝝ. ergo respectu actuū
 notionaliū: quibus diuine persone pcedūt: non de-
 bet poni potentia in diuinis. ¶ Preterea filius pro-
 cedit vt verbum qd ē cōceptio intellectus. s. autem
 s. pcedit vt amor qui pertinet ad voluntatem: s. po-
 tentia in deo dicitur per cōparatōrem ad effectus: non
 150 autem per cōparatōrem ad intelligere et velle: vt su-
 164 pria habitum est. ergo in diuinis non debet dici po-
 tentia p cōparationem ad actus notionales. ¶ S. cōtra e qd dicit Aug. cōtra Maxi. hereticū: si deus
 pater nō potuit generare filiuȝ sibi equalē: vbi ē oī
 potentia dei patris. est ergo in diuinis potentia re-
 spectu actuū notionalium. ¶ Respōdeo dō. q sicut
 ponuntur actus notionales in diuinis: ita necesse ēst
 ibi ponere potentia respectu huiꝝ mōi actuū: cū potē-
 tia nihil aliud significet q̄ principium allūcūs actū.
 Vnde cū patrem intelligamus: vt pncipū generatio-
 nis: et patrem et filiuȝ: vt pncipū spiratiōis: necesse ē
 q̄ patri attribuamus potentiam generandi: et patri
 et filio potentia spirandi: quia potentia generandi si
 gnificat id quo generans generat. Omne autē ḡnians
 generat aliquo. vnde in omni generante oꝝ ponere
 potentia generandi: et in spirante potentiam spiran-
 di. ¶ Ad p̄m ergo dō. q sicut fm actus notionales
 nō pcedit aliqua psona vt facta: ita neq; potētia ad
 actū notionales dicitur in diuinis p respectu ad aliquā
 personā factā: sed solū per respectu ad pcedentem
 psonā. ¶ Ad secū dō. q̄ possibile fm q̄ necessario
 oponit. sequitur potentiam passiūam qn ēt diuis.
 vnde neq; in diuinis ē aliquid possibile p modū istū:
 s. solū secū dō. q̄ possibile cōtinetur sub necessario. sic
 autē dicit pōt: q̄ sicut deū ēē ē possibile: sic dicit potest
 q̄ filiuȝ generari est possibile. ¶ Ad tertiu dō. q̄ pōt
 150 significat pncipū. pncipū autē distincōez im-
 portat ab eo cuiꝝ ē pncipū. considerat autē duplex di-
 stincō i his q̄ dicuntur dō: vna fm rō: alia fm rōez
 tm. fm rō qdē dō: distinguunt pēntia a rebꝝ q̄p est
 p creationē pncipū: sic vna psona distinguuntur ab
 alia cuiꝝ ē pncipū s. actū notionale: s. actio ab agē
 te nō distinguif i deo nisi fm rōez tm: alioq; actio cēt
 accēs i dō. et lō respectu illarꝝ actiō fm q̄s alio q̄s
 pcedūt distictē a dō: v̄l' essētialr v̄l' psonalr: pōt dō
 attribuit pō fm. ppā rōez pncipiij. et lō sic potēt ā po-
 nim' cēadī i dō: ita possum' ponē potētia ḡnandi
 v̄l' spirādi. s. intelligē et velle nō sunt tales actū: q̄ de
 signēt pcessiōem alicuiꝝ rei a dō distictē vel esen-
 tialr v̄l' psonalr. vñ respectu horꝝ actuū nō pōt sal-
 uari rō potētia i dō: nsi fm modū intelligēti et signifi-
 candi tantū: prout diuersimode significatur in deo
 intellectus et intelligere: cum tamen ipsum intelli-

gere dei sit eius cēntia non pncipū habens.
 ¶ Quintus articulus. vtrum potentia et c.

H 155 sic proceditur. Videretur q̄ potentia ge- 218
 nerandi vel spirandi significet rōneꝝ et nō
 cēntiaꝝ: potētia enim significat pncipū,
 vt ex eius diffinītione p̄z. dicitur. n. potētia actia cē
 pncipū agendi. vt p̄z in. v. metapho. sed pncipū i
 diuinis respectu persone dī notionaliꝝ. ergo poten-
 tia in diuinis nō significat cēntiam sed rōnem.
 ¶ Preterea in diuinis nō differt posse et agere: sed ḡnā
 tio in diuīs significat rōnem. q̄ et potentia generan-
 di. ¶ Preterea ea q̄ signit cēntiam in diuinis coia
 sūt tribꝝ personis. sed pōt generādi nō ē cōts tribꝝ
 personis: s. p̄pā patri. ergo non significat cēntiam.
 ¶ Sed p̄tra ē quia sicut deus pōt generare filium:
 ita et vult. sed voluntas generandi significat essen-
 tiam: ergo et potentia generandi. ¶ 156 dō: q̄ qdam
 dixerunt q̄ potentia generandi significat relatōez
 in diuinis. sed hoc esse non potest. nam illud p̄prie
 dicitur potentia in quocunq; agente quo agēs agit.
 oē autem pducens: aliquid per suam actionēz. pdu-
 cit sibi sile cōtū ad formā q̄ agit: sicut homo genit'
 est similis generanti in natura humana: cuius v̄tute
 pater potest generare hominem. illud ergo est potē-
 tia generatiua in aliquo generante in quo genitum
 similatur generati. fili' at dei sitaꝝ patri ḡnēti in
 nā dīna. vñ nā dīna in patre ē potētia ḡnāgī i ipo.
 vñ Hil. dī in. iij. dō tri. nativitas dei nō pōt ea ex q̄ p
 fecta ē nō tenere nām: nec. n. aliud q̄ deus subsistit
 q̄ n̄ aliude q̄ dō subistit. ¶ Sic igr dō. ē: q̄ po-
 tentia generādi pncipaliter significat dīna cēntia:
 vt maḡ dicit. vñ. dī. p̄. sen. nō at tm relationē: nec
 ēt cēntia inq̄t ē idē relationē: vt significet ex equo
 vtrūq; s. n. p̄nitas vt forma patris significet. est
 tñ p̄petas p̄sonalis bñs sc ad psonā patris vt forma
 individualis ad aliquod individualū creatū. forma
 at individual' i rebꝝ creatis cōstituit psonam genera-
 tē: non autem ē quo generans generat: alioq; for-
 tes generare sortē: vñ nā p̄nitas pōt intelligi vt q̄
 p̄ generer s. vt cōstitues psonā generat. alioq;
 p̄ generaret patrē. s. id q̄ pater generat ē natura dī-
 na i q̄s bl̄ fili' assilat: s. s. b. Dām. dīc q̄ ḡnatio ē
 op' nē non sīc generatis: sed sicut eiꝝ quo generans
 generat. et lō potētia generādi significat i recto nāz
 dīna: s. obliquo r̄loꝝ. ¶ Ad primū ergo dō. q̄ potē-
 tia n̄ signit ipaz r̄lōne pncipiij: alioq; cēt i gene r̄loꝝ:
 s. significat id q̄ ē pncipū nō qdē sicut agēs dī p̄n-
 cipiū. sed sicut id quo agēs agit dī pncipiū. agēs autē
 distinguif a facto et generās a ḡnato: s. id quo ḡnans
 ḡnāt ē cōe genito et generati: et tāto pfectus cōtō p
 fection fuerit generatio. vnde cum diuina genera-
 tio sit perfectissima: id quo generās generat est co- 160
 mune genito et generanti: id est numero non solum
 d specie. sicut in rebus 'creatīs'. per hoc ergo quod i 86
 dicimus q̄ essētia diuina est pncipū quo ge-
 nerans generat: non sequitur q̄ essētia diuina

distinguat: sicut seqretur si diceretur q̄ essentia diuina generat. Ad 2°. dō: q̄ sicut est idem in diuis potentia generandi cū generatione: ita essentia diuina cū generatione & paternitate est idem re: sed nō rōne. Ad 3°. dō: q̄ cū dico pōz gnāndi pō significat in recto. et gnātio in obliquo sic uide erē essentia p̄tis. vnde quatum ad essentiam: que significatur potentia generandi cōis ē tribus psonis: quātūz autē ad notio nem que cōnotatur propria est persone patris.

Sextus arti. utrū actus notionalis ad plures p̄sonas terminari possit ita & cetera.

219 **A**d 6°. sic proceditur. vt q̄ act^o notionalis ad p̄sonas terminari possit: ita q̄ sint plures p̄sonae genite vel spirate i dinis. cuicunq; enim inest potētia generandi potest generare: s; filio est potentia generandi: ergo p̄t generare nō autem scipsum: ergo alium filium. ergo p̄t esse plures filii in diuinis. Preterea Aug. dicit contra max. filii nō genuit creatorem: neq; enī nō potuit: sed nō oportuit. Preterea deus pater est potentior ad generandū q̄ pater creatus: sed unus homo potest generare plures filios: ergo & deus precipue cū psona patris uno filio generato non diminuatur. Sed contra est q̄ in diuinis non differt esse & posse: si igitur in diuinis possent esse plures filii: essent plures filii. & ita essent plures persone q̄ tres in diuinis: quod est hereticus. R̄ndeō. dō: q̄ sicut Atha. dicit q̄ in diuinis est tm̄ vn^o p̄ vn^o filius vn^o. s. l. cuius qdēz rō quadruplex assignari p̄t. prima quidem ex parte relationum quibus soli persone distinguuntur: cum enim persone diuinis sint ipse relationes subsistentes: non possent esse plures patres vñ plures filii i dinis. nisi esset plures paternitates. & plures filiationes: qdēz qdēz esse non possit: nisi secundum materialem eorum distin- nem. forme enim unius speciei nō multiplicantur nisi secundum materiam: que in diuinis non est. Unde in diuinis non potest esse una tm̄ filiatio subsistens: si- 234 cut & albedo subsistēs: non possit esse nisi una. Se cuuda vero ex modo processionum: quia de omnia intelligit & vult uno & simplici actu. vnde non potest esse nisi una persona procedēs p̄ modum verbī que. est filius. & una tm̄ per modū amoris: qui est spiritus sanctus. Tertia vero sumitur ex modo procedēdi quia persone ipse procedunt naturaliter: vt dictū ē. Natura autē determinatur ad unum. Quarta ex perfectione diuinarum personarū: ex hoc enī ē perfectus filius: quia tota filatio diuina in eo contineatur. & qdē est tantum unus filius. & similiter dō est de aliis personis. Ad j^o. ergo dō: q̄ quis simpliciter concedendum sit q̄ potentias quam habet pater habeat filius: non tamen concedendum est q̄ filius habeat potentiam generādi: si generatio nō sit gerū diuum verbī actuī: vt sit sensus q̄ filius habeat potētiā ad generādū: sicut pater licet idē esse sit patris & filii: non tamen conuenit filio esse patrem: propter

notionale adjunctum: si tamen hoc quod dico genera- rādi sit gerundiuū verbi passiuū: potentia genera- di est in filio idest vt generetur: & similiter si sit ge- rundiuū verbi impersonalis vt sit sensus: potentia generandi idest que ab aliqua persona generatur. Ad 2° dicendum q̄ Aug. in verbis illis non inten- dit dicere q̄ filius possit generare filium: sed q̄ hoc non est ex impotentiā filij q̄ non generet: vt infra pa- tebit. Ad 3° dicendum q̄ immaterialitas & perse- ctio diuina requirit vt nō possint esse plures filii in diuinis sicut dictū ē. vnde q̄ non sint plures filii o non est ex impotentiā patris ad generandū. 225

Questio xlj. de eq̄litate & similitudine diuina p̄sona- rum adiuvicē.

Einde cōsiderā

dum est de cōparatione psonarū adiuvicē. Et primo quantum ad equalitatem & similitudinem.

2°. quantum ad missionem.

Circa primum. 6. queruntur. Primo utrū equalitas loc m̄ babeat in diuinis personis. Secundo utrum persona procedens sit equalis i aqua procedit sec undū eternitatem. 3° utrum sit aliquis ordo in diuinis personis. 4° utrū psonae diuine sint equales secundū magnitudine. 5° utrum una earum sit in alia. 6° utrum sint eq̄les secundum potentias.

Primitur. utrum equalitas ē.

Habemus sic proceditur. Vldetur q̄ equali- 220 tas non competat diuinis personis. Equali- tas. n. attenditur secundum unum in quanti- tate: vt patet per philosophum in. 5. metaphysice. In diuinis autem personis non inuenitur neq; qua- ritas continua intrinseca: que dicitur magnitudo: n̄z quantitas continua extrinseca: que dicitur locus & tpus: neq; secundum quantitatem discretam inueni- tur in eis equalitas: quia due psonae sunt plures q̄s una. ergo in diuinis personis non cōuenit equalitas. Preterea diuine psonae sunt unius cōtie: vt su- pra dictum est: essentia autem significatur per mo- 203 dum forme. conuenientia autem in forma non facit equalitatem secundum similitudinem. ergo in diui- nis personis est discenda similitudo & non equali- tas. Preterea in quibuscunq; inuenitur equali- tas illa sunt sibi inuicem equalia: q; equale dicitur eq̄li equale. sed diuinæ psonae non possunt sibi inuicē dici equalis: q; vt Aug. dīc. 6. dō tri. Imago si perfecte implet illud cuius est imago: ipsa coequatur ei: non illud imaginis sue: Imago autē patris est filiū & sic pa- ter non est equalis filio. nō q̄ in diuinis personis inueni- tu eq̄litas. Preterea eq̄litas r̄lo qdā est: s; nulla r̄lo cōis ē oib; p̄sonis: cum h̄z r̄lones psonae adiuvicē distin- guantur. non q̄ equalitas diuinis personis conuenit.

Questio

Sed contra ē quod Atha. dicit ḡ tres persōe coētne r̄ s̄ sibi coēgles. R̄n. dō: q̄ necesse ē pōere eq̄litatē ī diuinis personis: q̄ fm̄ phūm in. 9. m̄tha. eq̄le dicit q̄li p̄ negationem minoris r̄ majoris. non autē possumus in dīnis psonis ponere aliqd maius r̄ mi-
nus: q̄ vi Boe. dicit in li. d̄ tri. Los d̄ria. s. deitas co-
mitatur: q̄ v̄l̄ augent vel minuūt: vt arriani q̄ gradib⁹
bus numeroꝝ trinitatē variantes distractāt atq; in
pluralitatē deducūt. cuius rō est q̄ ineq̄litū nō pot̄ es-
se vna cēntia numero. quātitas aut̄ in diuinis nō est
aliud q̄̄ eius cēntia. vnd̄ religitur. q̄ si esset aliq̄ ineq̄-
litas ī diuinis personis: q̄ nō eēt in eis vna cēntia: r̄
sic non cēnt tres psonē vnuus deus qd̄ ē ip̄ossible. os
iḡl̄ eq̄litatē ponere ī dīnis psonis. **A**d p̄mū ḡ dō.
q̄ duplex ē equalitas: vna. s. que d̄r̄ quantitas molis
v̄l̄ quantas t̄mēsiua: q̄ ī rebus solum cōporalib⁹ ē.
vnd̄ ī dīnis personis locuz nō habet. sed alia ē quā-
titas v̄tut̄: que attenditū secūdū pfectōez aliē nē
vel forme: que qdem quātitas designatur. secūdū ḡ
d̄r̄ aliqd magis vel mius calidum: iquantū ē pfecti⁹
vel mius perfectū ī caliditate. b̄l̄ aut̄ quātitas v̄tut̄
alis attenditū: p̄mo qdem ī radice. i. ī ipsa perfectōe
forme vel nature: r̄ sic dic̄tūr magnitudo spiritua-
lis: sicut d̄r̄ magnus calor propter suam itensionem
r̄ pfectōez. r̄ ideo dicit Aug. 6. de tri. q̄ in his q̄ non
mole magna sunt: hoc ē maius esse: quod ē melius ēē.
nam melius d̄r̄ quod perfectius est. 2. autem attēdit
quātitas v̄tualis ī effectibus forme. primus autem
effectus forme est esse. nam ois res h̄z̄ ē secūdū suā
formam. bus aut̄ effectus ē operatō. nam oē agens
agit per suam formā. attēdit īgit̄ q̄titas v̄tualis r̄ h̄z̄
ēē r̄ fm̄ operationem: secūdū eē qđē in quātitā ea q̄
sunt perfectionis nature sunt malioris duratiōis. se-
cundū operationē h̄o ī q̄tum ea que s̄ pfectōls
nature sūt magis potentia ad agendum. sic igitur ut
Aug. dīc̄t̄ ī li. de fl. ad pe. equalitas intelligit̄ ī p̄e r̄ fī-
lio. r̄. s. ī quantum nullus horū aut̄ procedit eēnita-
te: aut̄ excedit magnitudie aut̄ supat potestate. **A**d
secūdū. dō: q̄ vbi attenditū eq̄litas secundū q̄titā-
tem v̄tualē equalitas includit similitudinez r̄ aliqd
plus: q̄ excludit excessū. quecūḡ enī cōicant in vna
forma possunt dici filia: et̄ si iequaliter illam formā
participant: siē si dic̄tūr aer eē similis igni ī calore: s̄z
non possunt dici equalia: si vnum altero perfectius
formam illā participet: r̄ q̄ non solum vna ē natura
patris r̄ filij. sed et̄lā eque perfecte ē ī vtrōq;: s̄o nō
solum dīcimus filium eē simile p̄ti vt excludat errō
eunōis: sed ēt̄ dīcimus equalē: vt excludat error
arrīj. **A**d 3. dō: q̄ equalitas vel similitudo dupli-
citer potest signari in dīnis. s. per noia r̄ per v̄ba: fm̄
quidem q̄ significatur per noia mutua eq̄litas dicit̄
in diuinis psonis r̄ similitudo. filius enim ē equalis
r̄ similiſ patri r̄ econuerso. r̄ hoc ideo: quia cēntia
diuina n̄ magis est patr̄ q̄̄ filij. vñ sicut filius habet
magnitudinē patris: q̄ ēē eum equalēz patri: ita p̄
habet magnitudinē filij q̄ ē esse cū eq̄lē filio. s̄z q̄tū
ad creaturas: vt Dio. dicit. lx. c. de diu. no. Nō respi-

citur conuersio equalitatis r̄ similitudinē. dñr. n. 2 4 d
causa similia causis in quātū habent formam cāz:
sed nō econuerso: quia forma principaliter est in cā r̄
secūdario in cāto: l̄ verba significant equalitatē cū
motu. r̄ licet mot̄ nō sit ī diuinis: est tñ ibi accipere.
quia igitur filius accipit a p̄re. vnde ē equalis ei: r̄ nō
econuerso. r̄ pp̄ hoc dicim⁹ q̄ fili⁹ coequat p̄ti. r̄ nō
econuerso. **A**d 4. dō: q̄ in diuinis psonis nihil ē
cōsiderare nisi essentiā in quo cōicant: r̄ relationes ī
gb̄ distinguit̄. eq̄litas aut̄ vtrōq; importat. s. distin-
ctionē psonarū: ga nihil sibi p̄fici dicit̄ equale r̄ vni-
tē essentie: q̄ ex hoc psonē sunt sibiūnūce equales: q̄
sunt vnius magnitudinis essentie. manifestū ē aut̄
q̄ idē ad se ipsū non refertur aliqua relatione reali:
nec iterū vna relatio refertur ad alia p̄ aliquā aliam
relationē: cū enī dic̄tūs q̄ p̄nitas opponiſ filiatio-
ni oppō nō est relatio media inter paternitatē r̄ fila-
tionem: q̄ vtrōq; mō relatio multiplicaretur in ifini-
tum. r̄ lō equalitas r̄ similitudo in diuinis psonis nō
est aliqua realis relatio distincta a relationibus per-
sonalibus: sed in suo intellectu includit r̄ relatiōib⁹
distinguēntes psonas r̄ essentie vnitatem. r̄ pp̄terea
magister dicit in. xxxi. di. i. sen. q̄ in his appellatio tā-
tū est relativa.

Secundus arti. vtrō psona procedēs sit coetera
suo principio: vt filius p̄ti.

HD 2. sic procedit: v̄r̄ ḡ persona procedēs 2 2 1
non sit coetera suo principio: vt filius p̄ti.
Arrius enī. xii. modos generatiōis assignat.
Primus modus est iuxta fluxū lineæ a p̄cto: vbi
deest qualitas simplicitatis. **S**econdus modus est
iuxta emissōez radiorū a sole: vbi d̄ ē eq̄litas nature.
Terti⁹ modus ē iuxta characterē seu ip̄ressionē a si-
gillo: vbi deest cōsubstancialitas r̄ potētia r̄ efficiētia.
Quart⁹ modus ē iuxta im̄missionē bōe voluntatis
a deo: vbi etiā deest cōsubstancialitas. **Quint⁹** mo-
dus est iuxta exitum accidentis a substantia: sed acci-
dētis deest subsistantia. **Sextus** modus est iuxta
abstractionē speciei a materia s̄c̄ s̄fis accipit spēz
a re sensibili: vbi deest qualitas simplicitatis spiritu-
alis. **Septimus** modus est iuxta excitationē volū-
tatis a cogitatione. q̄ quidē excitatio tp̄alis est. **O**c-
tauus modus est iuxta transfigurationē: vt ex ere sit
imago que materialē est. **N**. modus est motus a mo-
vēnte: r̄ hic etiā pointur effect⁹ r̄ causa. **Decim⁹**
modus est iuxta eductionē speciez a genere qui ēpe-
tit in diuinis: q̄ pater nō predicitur de filio: sicut ge-
nus de specie. **Xij.** modus est iuxta Iđcationē: vt ar-
cha extēt: ab ea q̄ est in meto. **Xij.** modus ē luxia
nascentiam: vt homi est a patre: vbi est prius r̄ po-
sterius secundum tempus. patet ergo q̄ omni modo
quo aliquid est ex altero: deest equalitas nature aut̄
equalitas durationis. si igitur filius est a patre: oportet
dicere vel euꝝ esse minorem patrem aut posteriorē
ad vtrunḡ. **P**reterea omne quod est ex altero b̄z
principium: sed nullum eternū habet principium:
q̄ filius nō est etern⁹. neq; s. ī. **P**reterea de qd̄ cor-

rumplitur desinat esse ergo omne quod generatur icipit
 esse. ad hoc enim generatur ut sit. sed filius est genitus
 a patre: quod incipit esse: et non est coeternus prius. **C**ontra
 ea si filius genitus est a patre: aut semper generatur aut
 est dare aliquod instantis sue generationis: si semper gene-
 ratur: duum autem aliud est in generari est imperfectum: sicut
 patet in successione: quod sunt semper in fieri: ut tempus et
 motus: sequitur quod filius semper sit imperfectus: quod est
 inconveniens. est ergo dare aliquod instantis generationis
 filius ante illud: ergo instantis filius non erat. **Sed contra**
Ruideo domini: quod necesse est dicere filium esse
 coeternum patri. Ad cuius evidenter considerandum
 est: quod aliquid ex principio existens posteriorius esse suo pri-
 cipio potest contingere ex duobus. uno modo ex
 parte agentis: alio modo ex parte actionis. ex parte agen-
 tis quidem aliter in agentibus voluntariis: aliter in
 agentibus naturalibus. **I**n agentibus quodammodo voluntariis
 propter electionem temporis. sicut enim in agentibus volun-
 tariis potestate est eligere formam quam effectui offerat:
 ut supra dictum est. ita in eius potestate est eligere
 tempus in quo effectum producat. In agentibus au-
 tem naturalibus hoc contingit: quia agens aliquid
 non a principio habet perfectionem virtutis naturalis
 ad agendum: sed ei aduenit post aliquid tempus: si-
 cut homo non a principio generare potest. ex parte at
 actionis impeditur ne id quod est a principio simul sit
 cum suo principio: propter hoc quod actione est successiva.
 Unde dato quod aliquid agens tali actione agere iciperet
 statim cum esset: non statim in eodem instanti esset effec-
 tuus: sed in instanti ad quod terminat actionem. Manifestum
 est autem finis premissus. quod pater non generat filium vo-
 luntate: sed natura: et iterum quod natura patris ab eter-
 no perfecta fuit. et iterum quod actione qua pater produ-
 cit filium non est successiva. quia sic filius dei successivus
 generatus esset: et eius generatio materialis et cum
 motu esset quod est impossibile. relinquitur ergo quod fi-
 lius fuit quandocumque fuit pater. et sic filius est coet-
 nus patri: et similiter. s. i. vtricunque. **A**d primum ergo dicitur:
 quod sicut Augustinus dicit in libro de verbis domini. nullus modus
 processionis alicuius creature perfecte representat diuinam
 generationem. unde opus ex multis modis colligere si
 nullitas: ut quod dicitur ex uno aliquiliter suppleat
 ex altero. et proposito dicitur in synodo ephesina coexistere secundum
 coeternum patrem filium splendor tibi denunciat impassibilitatem
 et nativitatem ostendit. et substantiam filii nomine
 insinuat: oia tamen expressum representat processum spiritus ab intellectu
 quod quodammodo est posterior: eo a quod procedit: nisi sit talis
 intellectus quod exeat de potentia latitudine. quod in deo dicitur non potest.
Ad secundum dicitur: quod eternitas excludit principium durationis
 sed non principium. **A**d tertium dicitur: quod omnis corruptio est mutationem
 etiam et rationem. et hoc quod corruptus icipit non esse et desinit certe. sed gene-
 ratio divisa non est transmutatio ut dictum est supra. unde si
 secundum generatur et per se semper generatur. **A**d quartum dicitur: quod in
 tempore aliud est quod est individualis. s. instantis. et aliud est quod
 est universalis. s. temporis: sed in eternitate ipsum non est individualis
 a secundum statim: ut supra dictum est. generatio vero filii non est

in nunc tempore aut in tempore: sed in eternitate. et id ad significandam
 priuitalitatem et permanentiem eternitatis potest dici: quod secundum
 nascitur ut Origenes dicit. sed ut Gregorius et Augustinus dicunt: melius est quod
 dicatur secundum naturam: ut secundum naturam perfectionem
 geniti. sic ergo filius nec imperfectus est neque erat quod
 non erat ut arrianus dixit.

Tertius art. utrum in divinis personis sit ordo nature.

Hoc ordo non est. quodcumque. non in divinis personis sed vel est esse
 etia. vel persona vel notio. sed ordo non est non
 significans entitatem. neque est aliqua personarum aut noti-
 onum: ergo ordo nature non est in divinis. **P**reterea
 rea in quibuscumque est ordo nature unum est prius alio
 saltem secundum naturam et intellectum. sed in divinis personis
 nihil est prius et posterius: ut Athanasius dicit: ergo in divinis
 personis non est ordo nature. **P**reterea quodcumque ordinatur
 distinguitur. sed natura in divinis non distinguitur:
 ergo non ordinatur. ergo non est ibi ordo nature. **P**re-
 terea natura divina est eius entitas: sed non dicitur in
 divinis ordo entitatis. ergo neque ordo nature. **Sed**
 hoc verbi cum est pluralitas sine ordine: ibi est confusio.
 sed in divinis personis non est confusio: ut Athanasius dicit:
 quod est ibi ordo. **R**uideo dicitur secundum compa-
 tionem ad aliquid principium. unde sicut dicitur principium
 prius multipliciter. s. secundum secundum ut punctus: secundum intel-
 lectum ut principium demrationis et secundum casus singulas: **c**
 ista etiam dicitur ordo in divinis aut dicitur principius **185**
 secundum origines absque positione: ut supra dictum est. **viii 226**
 de oportet ibi esse ordinem secundum originem absque positione.
 et bic vocatur ordo nature secundum Augustinum. non quo alter sit
 prius altero: sed quo alter est ex altero. **A**d i. ergo
 dicendum quod ordo nature significat notioem originis **c**
 et ceteri. non autem in spiritu. **A**d secundum dicitur in rebus creatis est cum **229**
 id quod est a principio sit suo principio coeum secundum duratio-
 nem principii est prius secundum naturam et intellectum si consideretur ipse rationes
 certae et principis et principati manifestum est quod rationes secundum
 naturam et intellectum in quantum sunt est diffinitio: alterius
 us: sed in divinis ipse relationes sunt subsistentes propria-
 tate una natura. unde neque ex parte nature neque et ex parte re-
 lationum una propria potest esse prior alia neque est secundum naturam
 et intellectum. **A**d tertium dicitur: quod ordo nature dicitur non quod ipsa
 natura ordinatur: sed quod ordo in divinis personis at-
 tendit secundum naturalem originem. **A**d quartum dicitur: quod natura
 quoddammodo importat rationem principij: non autem entitas. **c**
 et id ordo originis melius non est ordo nature quod ordo **235**
 entitas.

Quartus articulus. utrum filius sit equalis prius
 secundum magnitudinem.

Hoc quodcumque procedit. videtur quod filius non est equalis patri secundum magnitudinem. dicit enim
 Iohannes 14. pater maior me est: et Apollinaris cori. **225**
 secundum. ipse filius subiectus erit illi qui sibi subiecit omnia.
 Preterea paternitas pertinet ad dignitatem prius: sed prius non conuenit filio. quod non est equalis patri secundum magnitudinem.

Questio

Preterea vbi cūq; est totū r pars: plures ptes sūt aliquid maius q; vna tantum vel pauciores: sīc tres hoies sunt aliquid maius q; duo vel vnuis. sed in diuinis vñ eē totum vle r pars: nā sub. r tone r notione plures notiones cōtinent. cū igitur in patre sūt tres notiones, in filio āt tm̄ due: videt q; filius nō sit equa lis. patrī. **S**ed contra est quod dicitur pbi. iij. nō o rapinam arbitratus est eē se equalē deo. **R** n. dō. 220 q; necesse ē dicere filiuū eē equalē p̄t i magnitudine. a b magnitudo. n. deī non ē aliud q; perfectio nature ipi us h̄ autē est de ratione p̄nitatis r filiationis q; filiū p generationē ptingat ad habendā perfectionem natu re q; ē in patre: sicut r pater. sed q; in hoib; ḡatio ē transmutatio quedā exēuntis de potētia i actū: nō statim a principio homo filii usest equalē patri gene ranti: s; p debitum incrementū. cum ad eq̄litatē pdū 186 citur: nī aliter eveniat propter defectū principiū ge 187 nerationis. Manifestū autē est ex dictis: q; in diuinis ē. ppe r xc paternitatis r filiatio. neq; pōt dici q; xtus dī p̄tis fuerit defectua in generādo neq; q; dī filiū successiue r per trāsmutatiōnē ad perfectionē 221 puenerit. vnde necesse ē dicere q; ab eterno fuerit r patri eq̄lī i magnitudine. vnde r Hyl. dicit in li de synode. tolle corporū infirmitates: tolle cōceptus intiū: tolle dolores r oēm humana necessitatez. oīs filius fm̄ nataleū natūlitas equalitas p̄tis est: ga est r similitudo nature. **A**d. i. g. dō. q; vba illa i telligunt dicta de xpo secūdū humana natura: in q minor ē patre r ei subiect: sed secūdū naturā diuinā equalis est p̄ti: r hoc ē qd̄ Aiba dicit: equalis pa tri fm̄ diuitiam: minor p̄ secūdū humanitatem: sed b fm̄ Hyl. in. 18. li. de. tri. donantis auctoritate p̄ ma 185 102 ē: sed minor non ē cui vñū eē donat: r in lib. de synode. dicit q; subiectio filij nature pietas ē. i. reconitio auctoritatis paternae. subiectio autē ceterorū creationis iſtrmitas. **A**d secūdū dō. q; eq̄litas at a tendit fm̄ magnitudinem. magnitudo autē in diuinis significat perfectionē nature: vt dictū ē: r ad o cēntiā p̄tinet. r ideo eq̄litas i dinis r silūtudo fz̄ eēntialia attendit: neq; pōt fz̄ distinctionē relationū in eq̄litas: vt dissimilitudo. dīci. vñ Aug. dicit cōtra ma xi. Originis qstio ē qd̄ de quo sit. eq̄litas autē qlis aut quant sit. p̄nititas igit ē dignitas p̄tis: sicut r es fētia p̄tis. nam dignitas ē absolutū: r ad cēntiā p̄tinet. sīc lgiſ eade eēntia q̄ ēi p̄tē ē p̄nititas: i filio ē filiū. ita eadem dignitas q̄ est i p̄tē ē p̄nititas: i filio ē filiū. vē ḡ dī q̄ qcqd dignitat̄ habet pater bzbz filius. neq; seḡt paternitatem habet pater: q; p̄ni tatem bz̄ filius: mutatur enī quid' in ad: aliquid. eadez enī est eēntia r dignitas p̄tis r filiū: sed in p̄tē ē fm̄ relationem dantis in filio secundum relationem ac cipientis. **A**d tertium. dō. q; relo i dinis nō ē totū vle q̄uis de similib; r lonib; p̄dicetur: q; omnes relationes sūt vñū fm̄ essentiam r esse: qd̄ repugnat rō ni vlys: culus partes fm̄ esse distinguuntur: r similit 176 persona: vt supra dictum est. non est vle in diuinis. vnde nō oēs relationes sunt magis aliquid q; vna tm̄.

nec omnes p̄sone magis aliquid q; vna: q; tota p̄fectio divine nature est in qualibet personarum.

Quintus arti. vtrū filius sit in patre r econuerso.

HD 5. sic proceditur: videtur q; filius nō sit i 224 patre r econuerso. p̄hus enī in. 4. p̄hysicoz ponit octo modos essendi aliquid i aliquo r fm̄ nulluz horum filius est in patre aut econuerso: vt patet discurrenti per singulos modos. ergo filius non est in patre r econuerso. **P**reterea nibil qd̄ exi uit ab aliquo est in eo. sed filiū ab eterno exiuit a p̄e fm̄ illud. **N**ich. 5. Egressus eius ab initio a diebus eternitatis. ergo filiū nō est i patre. **P**reterea vñū oppositorū nō est in altero: sed filius: et pater opponuntur relative: ergo vñus nō pōt esse in alio. **S**cōtra ē qd̄ dicitur Jo. i 4. ego in patre: r pater i me est. **R** n̄deō dō. q; in patre r filio tria est considerare. s. essentiam relationē et originem, r fm̄ quodlibet istorum filius est in patre r econuerso: fm̄ essentiam enī pater est in filio: quia pater est sua essentia. r cōmunicat suam essentiam filio: nō per aliqd̄ suam trāmutationem. vnde sequitur q; cuz essentia patris sit in filio q; in filio sit pater: r similiter cū filius sit sua essentia: sequitur q; sit in patre in quo ē eius essentia. r hoc est qd̄ Hyl. dicit. s. de tri. Naturam suā vt ita dīca sequit̄ imutabilis deus immutabiles gigens de um subsistent. ergo in eo dei naturaz intelligim: cū in deo deus insit. fm̄ etiā relationes manifestū est vñū oppoz̄ relatiū ē i altero fz̄ intellectū: fm̄ originē et mālfestū ē q; pcessio vbi itelligibil n̄ ē ad extra: fz̄ manet in dicente. id etiā qd̄ verbo dicit in verbo co tinetur: r eadē ratio ē de. s. l. **A**d primū ergo dicendum q; ea que in creaturis sunt nō sufficenter repre sentant ea que dei sunt. r ideo fm̄ nulluz eoni modo rum quos p̄hus enumerat filius est in patre aut econuerso: aet̄ cedit tamē magis ad hoc modus ille: fz̄ quē aliquid dicitur esse in principio originante: nī q; de est vñitas essentie in rebus creatis inter principium r id qd̄ est a principio. **A**d 2. dō. q; exit̄ filij a patre est fm̄ modum processionis interioris: prout verbum erit a corde r manet in eo. vnde exitus iste in 16 diuinis est fm̄ solam distinctionem relationum: non fm̄ essentialeū aliquā distantiaz. **A**d 3. dō. q; pa ter r filius opponuntur fm̄ relations: nō autē fm̄ es sentiam: r tamē oppositorū relative. vñum est in alte ro vt dictum est. **S**extus arti. vtrū filius sit equalis patri secundum potentiam.

HD 6. sic proceditur: videtur q; filius nō sit ei 225 qualis patri fm̄. potentia. dicitur enī Jo. 5. non potest filiū a se facere quicq; nisi q; vide rit patrem facientem. pater autem a se potest facere. ergo pater maior est filio fm̄ potentiam. **P**reterea maior est potentia eius qui precipit r docet: q; eius qui obedit r audit: sed pater mandat filio secundum illud Job. i 4. Sicut mandatum dedit mibi pater sic facio. pater etiam docet filium: secundum illud

Jo. v. ca. pater diligat filium et oia demonstrat ei que ipse facit. similiter et filius audit. fm illud Jo. v. sicut audio et iudico. ergo pater est maioris potestie quam filii.

Preterea ad omnipotentiam patris pertinet et possit filium generare sibi equaliter. d. n. Aug. in libro contra maximini. si non potuit generare sibi equaliter. ubi est potestia dei patris. sed filius non potest generare filium: ut supra ostensum est. non ergo quod pertinet ad omnipotentiam patris. potest filius. et ita non est in potestate ei equalis.

Sed contra est quod dicit Jo. v. quod pater facit hec et filius similiter facit. **R**endeo dicitur quod necesse est dicere quod filius est equalis patri in potestate. potest enim agendi consequitur perfectionem nature. videtur nam in creaturis quod quando aliquis habet perfectiorem naturam ratio est maiori virtutis in agendo: omnium est autem supra: et ratio diuina paternitatis et filiationis exigit quod filius sit equalis patri in magnitudine. scilicet in perfectione nature. non relinquitur quod filius sit equalis patri propter ea deinde quod est de se. respectu virtutum. **A**d primum ergo dicitur quod in hoc quod dicitur filius non potest a se facere quod non subtrahatur filio aliqua potestas quae habeat pater cum statim subdatur quod quecumque pater facit filius similiter facit: sed ostenditur quod filius habet patrem a patre: a quo habet naturam. non dicitur Hyls. ix. de trinitate diuina. hec unitas est: ut ita per se agat filius quod non a se agat. **A**d secundum dicitur quod in demonstratione patris et auditio filij non intelligitur: nisi quod pater comunicat scientiam filio: sicut et essentiam: et ad idem potest referri mandatum patris: per hoc quod ab eterno dedidit scientiam et voluntatem agendorum eorum generaliter. vel potius referendum est ad ipsum dominum humanam natum. **A**d tertium dicitur quod sicut eadem essentia que est in patre paternitas in filio est filatio. ita eadem est potest quia pater generat et quia filius generatur. unde manifestum est quod potest pater potest filius: non tam sequitur quod possit generare: sed mutatur quod in ad ali quid. non generatio significat relationem in diuinis. habet ergo filius eandem potentiam quam pater. sed cum alia relatione: quia pater habet eam ut datus. et hoc significatur quod dicitur quod potest generare. filius autem habet eam ut accipiens. et hoc significatur quod dicitur quod potest generari.

Questio. xlvi. de missione diuinarum personarum.

Einde confide /

Drandum de missione diuinarum personarum et circa hoc queruntur. 8. **P**rius utrum aliquis diuina persona conueniat mitti. 2. utrum missio sit eterna vel temporalis tamen. 3. fm quid diuina persona iussiibiliter mittat. 4. utrum cuiuslibet persona conueniat mitti. 5. utrum inuisibiliter mittatur talis filius quam spiritus sanctus. 6. Secundo ad quos fiat missio inuisibilis. Septimo de missione visibili. Octavo: utrum aliqua persona mittat seipsum visibiliter aut inuisibiliter.

Primus articulus utrum alicuius personae conueniat mitti.

Habemus primo sic proceditur: ut per personam diuinam non 226 conuenit mitti. missus enim minor est mittente: sed una persona diuina non est minor alia. ergo una persona non mittit ab alia. **P**reterea oportet quod mittit separata a mittente. unde Hieron. dicit super Ezechielem quod coniunctus est et in corpore uno copulatus mittit non potest. sed in diuinis personis nihil est separabile: ut Hyls. dicit. ergo una persona non mittit ab alia. **P**reterea quod cuicunque mittit ab aliquo loco discedit et ad aliquem locum de novo vadit. hoc autem diuina persona non conuenit: cum bigis sit. ergo diuina persona non conuenit mitti. **S**ed contra est quod dicitur Jo. 8. non sum ego solus: sed ego et tu misit me per te. **R**espondeo dicitur quod in ratione missionis duo importantur: quorum unum est bitudo missi ad eum a quo mittitur. aliud est bitudo missi ad terminum ad quem mittitur. per hoc autem quod alius mittitur: ostenditur processio quedam missi a mittente vel dominum intermissum. sicut dominus mittit seruum vel secundum consilium. ut si consiliarius mittere dicatur reges ad bellandum: vel habet originem: ut si dicatur quod flos emititur ab arbore: ostendit est habitudo ad terminum ad quem mittitur: ut aliquis modus ibi esse incipiat: vel quia prius ibi otio non erat: quo mittitur: vel quia incipit ibi aliquis modus eum quo prius non erat. missio igitur dicitur per personam conuenire potest. fm quod in ratione 549 portat ex una parte processione originis a mittente: et secundum quod importat ex alia parte nouum modum ex parte in alto: sicut filius dicitur esse missus a patre in mundum: fm quod incepit in mundo esse per carnem assumptus: et tunc ante in mundo erat ut dicitur Jo. i. **A**d hunc ergo dicendum quod missio importat minorationem in eo qui mittit secundum quod importat progressionem a principio mittentem: aut secundum imperium: aut secundum consilium: quia ipsa ratione est maior: et consilians est sapientior. sed in dinis 220 non importat nisi progressionem originis que est secundum eum in ratione ut supra dictum est. **A**d dominum dicitur quod sic 225 mittitur: ut incipiat esse: ubi prius nullo modo erat sua missione localiter mouetur. unde oportet quod loco se perpetetur a mittente: sed hoc non accidit in missione diuina persone: quia persona diuina missa: sicut non incipit esse ubi prius non fuerat. ita nec definitur esse ubi fuerat. unde talis missio est sine separatione: sed habet solam distinctionem originis. **A**d tertium: dicendum quod obiectio illa procedit de missione: que sit secundum motum localiter que non habet locum in diuinis.

Secundum artem. utrum missio sit eterna vel temporalis tamen.

Habemus secundum sic procedit. Videlicet quod missio 227 possit esse eterna. dicit enim Gregorius. eo mittitur filius quo generatur: sed generatio filii eterna est. ergo et missio. **P**reterea cuicunque conuenit aliquid temporaliter illud mutatur. sed persona diuina non mutatur. ergo missio diuina persone non est temporalis: sed eterna. **P**reterea missio progressionem importat: sed processio diuinorum personarum est continua. ergo et missio. **S**ed contra est quod dicitur 2a. 4. cum venit plenitudo temporis missit dominus filium suum. **R**um. dicendum quod in his que important originem diuinorum personarum est quedam differentia attendenda.

Questio

Quedam enim in sua significatione important solum beatitudinem ad principium: ut processio et exitus? Quedam vero cum beatitudine ad principium determinant processio terminum: quorum quedam determinant terminum eternitatem: sicut generatio et spiratio. non generatio est processio diuina persona in naturam diuinam: et spiratio passione accepta ipsorat processione amor subsistit. Quedam vero cum beatitudine ad principium important terminum temporaliter: sicut missio et datus. mittitur. non aliquid ad hoc ut sit in aliquo: et datur ad hoc quod beatum personam est diuinam haberi ab aliqua creatura vel eis novo modo exinde in ea est quoddam temporaliter. unde missio et datus in diuinis omnibus temporaliter. gratia autem et spiratio solum ab eterno. processio autem et exitus omnibus in diuinis et eternaliter et temporaliter. nam filius ab eterno processit ut sit deus. temporaliter autem ut est sit homo secundum missionem visibiliter: vel etiam ut sit in hoce secundum inuisibiliter missionem. Ad primum ergo deo: quod Gregorius loquitur de generatione temporaliter filii. non a patre sed a matre: vel quod ex hoc ipso filius beatus et possit mitti et est ab eterno genitus? Ad secundum deo: quod diuina persona eis novo modo in aliquo vel ab aliquo haberi temporaliter: non est propter mutationem diuinae personae: sed propter mutationem creature. sicut et deus temporaliter dicitur dominus propter mutationem creature. Ad tertium deo: quod missio non solum important processionem a principio: sed determinat processio eternam secundum tempore. unde missio solum est temporaliter. vel missio includit processiōnem eternam: et aliud additum est tempore effectus. habitudo enim diuinae personae ad suum principium: non est nisi ab eterno. unde gemina dicitur processio eterna. scilicet et temporalis. non propter hoc quod beatitudo ad principium generetur: sed geminatio est ex parte eternitatis et temporis.

Tertius articulus. Utru missio inuisibilis diuina proposita sit solum secundum donum gratiae facientis.

Hoc tertium sic proceditur. Uidetur quod missio inuisibilis diuinae personae non sit solum secundum donum gratiae facientis. diuina enim personam mitti est ipsam donari. si igitur diuina persona mittitur secundum dona gratiae gratia facientis: non donabitur ipsa persona divina: sed secundum eius quod est error dicentium. scilicet non dari: sed ei dona. Preterea hec propositum secundum donum denotat beatitudinem alicuius causa. sed persona diuina est causa quod habeat donum gratiae gratum facientis et non ecomuerso: secundum illud Romanum. Litteras dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum qui datus est nobis. quod inconvenienter dicitur quod persona diuina secundum dona gratiae gratum facientis mittitur. Preterea Augustinus dicit. sicut de trinitate: quod filius cum exceptamente percipitur mittitur deus: sed filius cognoscitur: non solum per gloriam gratum facientis: sed etiam per gloriam gratis datam: sicut et per fidem et per scientiam. non solum diuina persona mittitur secundum gloriam gratum facientis. Preterea Rabanus dicit quod spiritus sanctus datus est apostolis ad operationem miraculorum. Sed autem non est donum gratiae gratum facientis: sed gratiae gratis date. quod persona divina non solum datur secundum gratum facientem. Sed contra est quod Augustinus dicit. sicut.

de tribus. quod spiritus sanctus procedit temporaliter ad sanctificandum creaturam. missio autem est temporalis processio. cum igitur sanctificatio creature non sit nisi per gratiam gratum facientem: sequitur quod missio diuinae personae non sit nisi per gratiam gratum facientem. Rideo deo: quod diuina persona conuenit misericordia secundum quod non modo existit in aliquo: dari autem secundum quod habetur ab aliquo. neutrum autem bonum est nisi secundum gratiam gratum facientem. est enim communis modus: quod deus est in omnibus rebus per essentiam potentiam et preciam: sicut causa in effectibus participibus bonitatem ipsius. super istum modum autem secundum est unus specialis: qui conuenit creature rationali: in qua deus dicitur esse sicut cognitum in cognosente et amatum in amante. et quia cognoscendo et amando creatura rationalis sua operatione attingit ad ipsum secundum secundum specialemodum: deus non solus dicitur esse in creatura rationali: sed etiam habitare in ea sicut in templo suo. sic igitur nullus alius effectus potest esse ratio: quod diuina persona sit novo modo in rationali creature: nisi gratiam gratum faciens. unde secundum secundum gratiam gratum facientem mittitur et procedit temporaliter persona diuina. Similiter illud secundum habere dicimus quo libere possumus ut vel fruere baculum autem potestatem fruendi diuina persona est secundum secundum gratiam gratum facientem: sed tam in ipso dono gratiae gratum facientis. scilicet habetur et inhabitat hominem. unde ipsemet. scilicet datur et mittitur. Ad primum ergo deo: quod per donum gratiae gratum facientis perfectitur creatura rationalis: ad hoc quod libere non solus secundum secundum dono creato fruatur: sed ut ipsa diuina persona fruatur: et ideo inuisibilis fit secundum secundum donum gratiae gratum facientis. et tamen ipsa persona diuina datur. Ad secundum dicendum: quod gratia gratum facientes disponit animam ad habendum diuinam personam: et significatur hoc cum dicitur: quod spiritus sanctus datur secundum secundum donum gratiae. sed tamen ipsum donum gratiae est a spiritu sancto. et hoc significatur cum dicitur: quod caritas dei diffunditur in cordibus nostris per spiritum sanctum. Ad tertium deo: quod licet per aliquos effectus filius cognosci possit a nobis: non tam per aliquos effectus nos inhabitare vel etiam habetur. Ad quartum deo: quod operatio miraculorum est manifestativa gratiae gratum facientis: sicut et donum prophetie et quelibet gratia gratiae data. unde iiii. Corin. xiiij. Gratia gratiae data nostra manifestatio spiritus sancti. igitur apostolus dicit: datur spiritus sanctus ad operationem miraculorum: quod data est eis gratia gratum facientes cum signo manifestatae si autem dare est solum signum gratiae gratum facientis. sine gratia non diceretur dari simpliciter spiritus: nisi forte cum aliquo determinatione: sed et deus alicuius datur spiritus propheticus vel miraculorum in qua spiritu sancto secundum gratiae virtutem prophetizandi vel miracula faciendi.

Quartus articulus. Utrum patri conueniat mitti.

Hoc quartum sic proceditur. Uidetur quod pater secundum secundum conueniat mitti. Convenit mitti. Nisi tamen diuinam personam est ipsam dari: sed pater dat seipsum: cum haberi

non possit nisi scipso donante. q̄ potest dcl q̄ pater
mittat seipm. ¶ Preterea persona diuina mittitur
fm̄ inhabitatōem gracie: s̄z per gratiā tota trinitas
inhabit in nobis: fm̄ illud Jo. xiiij. ad eū venient' r
mā. a. e. fa. ergo quilibet diuinaz psonaz mittitur.

¶ Preterea quicq̄ cōuenit alicui psonē conuenit
omnib̄ preter notionēs r psonas. sed missio non si
gnificat aliquā personā: neq̄ etiam notionē: cū sunt
183 tñ quinq̄ notionēs: vt supra dictū est: ergo cūlibet
psonē diuine cōuenit mitti. ¶ Sed cōtra ē qđ Aug.
dicit i. ii. li. de tri. q̄ solus pater nūquā legit missus.

¶ Respōdeo dō. q̄ missio in sui rōe importat pcessiōnē ab alto. r in diuinis fm̄ originē: vt supra di-
226 ctū est. vnde cū pater non sit ab alto nullo mō con-
uenit sibi mitti: s̄z solū. f. r. s. s. q̄b̄ cōuenit ē ab alto:
¶ Ad prīmū ergo dō. q̄ si dare importat liberalēm
cōicatoz; alicuius: sic pater dat seip̄sū se inq̄tū libe-
ralē cōicat creature ad fruendū. si vero ip̄portat au-
toritatē dantē respectu eius qđ daf. sic nō cōue-
nit dari in diuinis: nūlī persone que est ab alto: sicut
nec mitti. ¶ Ad secūdū dō. q̄ licet effectus grē sit
ē a p̄c: quila inhabitat per gratiā sicut filius r spi-
ritus sanctus: q̄r tñ nō ē ab alto nō dō mitti. r hoc ē
qđ dicit Aug. iiiij. de tri. q̄ pater cū in tpe a quo q̄b̄
cognoscat nō dicit missus. nō enīz b̄z de quo sit aut
ex quo procedit. ¶ Ad terciuz dō q̄ missio inq̄stuz
ip̄portat pcessionē a mittente: includit in sui signifi-
222 catōe notionē: nō qđē in spālīz i generali. put ēē
ab alto ē cōe duabus notionibus.

Quintus artī. v̄z filio queniat inuisibilē mitti.

230 **H**oc qntum sic pcedit: v̄z filio nō queniat
inuisibilē mitti. missio enim inuisibilē di-
uine persone attendit fm̄ dona grē. sed oia
dona grē pertinet ad. s. s. fm̄ illud. L. cor. xij. omnia
operat vnu atq̄ idem. s. s. ergo inuisibilē n̄ mi-
ttit nūlī. s. s. ¶ Preterea missio diuine persone fit s̄z
gratiā faciente. sed dona que p̄tinent ad per-
fectionem intellectus non sunt dona grē gratiā faci-
entia cū sine charitate possit haberi: fm̄ illud. j. cor.
xij. si babuero pp̄betam r no. mist. o. r oēm sciam:
r si babuero omnē fi. ita vt monstrans. charitatem
aut nō babeam nūlī sum: cum ergo filius procedat
vt verbū intellectus. v̄z q̄ non cōueniat sibi inuisi-
229 blliter mitti. ¶ Preterea missio diuine persone est

226 quedam pcessio: vt dictum est. sed alia est pcessio
filij. r. s. s. ergo r alla missio: s̄z. si vterq̄ mittit: r sic
altera earuz superflueret: cum vna sit sufficiens ad
sanctificandū creaturam. ¶ Sed contra est q̄ sap.
ix. dī de dī. sapia mitte illam de celis sanctis tuis: et
a sede magnitudinis tue. ¶ Respōdeo dō. q̄ p grāz
gratiā faciente tota trinitas inhabitat mente: s̄z illō
Jo. xiiij. ad eum veniemus: r man. apud eum fa. mit-
ti autem personam diuinam ad aliquem per inuisi-
bilem gratiam significat nouū modū inhabitandi
illius psonē: r originē elius ab alia. vnde cū tam s̄z
v̄tq̄ conuenit inuisibilē mitti: patriautes licet

229 queniat inabitare per grām non tamen sibi cōuenit
ab alio ēē: r per consequens nec mitti. ¶ A primū 229
ergo dicendum q̄ l̄ oia dona in quantū dona sunt
attribuātur. s. s. q̄b̄ rōe p̄mi doni fm̄ q̄ ē amor.

vt supra dictū ē. alīq̄ tamē dona s̄z. p̄phas rōes attri 201
buuntur per quādam appropriationē filio. s. illa

que pertinet ad intellectū: r fm̄ illa dona attēdi-
tur missio filii. vnde Aug. dicit. iiiij. de tri. q̄ tunc
inuisibiliter fili? cuiq̄: mittit cū a quoq̄ cognos-
citur atq̄ percipit. ¶ Ad 2° dō. q̄ aia per gra-
tiam conformatur deo. vñ ad hoc q̄ aliqua per-
sona diuina mittatur ad aliquē per gratiam: opor-
tet q̄ flat assimilatio illius ad diuinā personā que
mittitur per aliquod grē donum. r q. s. s. ē amor p̄
donum charitatis. aia. s. s. assilitur. vñ secundum
modum charitatis attenditur missio. s. s. Fili⁹ autē
ē verbum. non qualeq̄ sed spl̄ans amorem. vñ
Aug. dicit in. ix. libro de tri. Verbum autem quod
insinuare intendimus cū amore notitia ē. nō igit 329
secundum qualē perfectionē intellectus mittit filius:
sed secundum talēm institutionē v̄l instructionē in-
tellectus: quo prosp̄it in affectum amoris: vt dicit
Jo. vi. Qis qui audiuit a patre r dicitur venit ad
me. r in ps. in med. m. exardescet ignis: r lo signat
dicit Aug. q̄ filius mittitur cū a quoq̄ cognoscitur
atq̄ percipit. perceptio. at experientalem qđā
noticiam significat. r hoc p̄p̄le dicitur sapiētia q̄si
sapida scia secunduz illud eccl. vj. sapientia doctri-
ne fm̄ nomen eius. ē. ¶ Ad 3° dō. q̄ cum missio im- 226
portet originē personē misse r in habitationē p̄ 228
gratiam: vt supra dictum ē. si loquannur de missio o-
ne q̄tum ad originē: sic missio filii dī. inquitur a
missione. s. s. sicut r generatio a pcessionē. si autem
q̄tum ad effectuz gracie. sic cōicant due missiones
in radice gracie: sed distinguntur i effectib̄ gracie
que sunt illuminatio intellectus et inflammatio af-
fectus. et sic manifestum est q̄ vna non potest esse
sine alia. quia neutra est sine gratia gratum facien-
te. nec vna persona separat ab alia.

Sextus artīculus v̄trum missio inuisibilis fiat ad
omnes qui sunt particeps gratie:

231 **H**oc sicut sic pcedit. Ut q̄ missio inuisibilis
non fiat ad oēs qui sunt particeps gratie. Pa-
tres enim veteris testamenti gratie partici-
pes fuerūt: sed ad illos nō v̄t fuisse facta missio inui-
sibilis. dī enim Jo. vij. Non dū erat spiritus dat: q̄a
nō dū erat iesus glorificat: q̄ missio. inuisibilē n̄ fit ad
oēs q̄ s̄t particeps grē. ¶ Preterea. pfectus in vir-
ture non ē nisi per gratiam. sed missio inuisibilis n̄
videtur attendi s̄z. pfectum virtutis: q̄ profectus
virtutis v̄t ēē continuus: cū charitas s̄per aut profi-
ceat aut dīciet: r sic missio ēē dīnya: ergo missio
inuisibilis n̄ fit ad oēs particeps grē. ¶ Preterea
xps r beati plenissime habent grāz. sed ad eos nō
v̄t fieri missio: q̄ missio fit ad aliquid distans. xps
at fm̄ q̄ homo r oēs beati pfecte sunt vnitī deo: nō
gad oēs particeps grē fit missio inuisibilis. ¶ Pre-

Questio

terea sacra noue legis continent gratiam: nec tamen ad ea dicitur fieri missio invisibilis, nisi quod ad omnia que habent gratiam sit missio invisibilis. **Sed contra** est secundum Aug. missio invisibilis sit ad sanctificandum creaturam, omnis autem creature habens gloriam sacrificatur, ergo ad oenam creaturem habet in se missio invisibilis. **X^o dicitur** sicut supra dictum est, missio de sui regno importat quod ille qui mittitur vel incipiat eum ubi puer non fuit, sicut accidit in rebus creatis, vel incipiat eum ubi puer fuit, sed quodammodo novo modo quod missio attribuitur divinis personis. Sic ergo in eo ad quem sit missio, et duo considerare, scilicet ibitatem in gloriam et innovationem secundum per gloriam, ad omnes ergo sit missio invisibilis, in quibus hec duo iuueniuntur. **Ad primum** ergo dicitur missio invisibilis facta ad precium veteris testamenti, unde dicit Aug. lll. de trinitate secundum quod filius mittitur invisibiliter in hominibus, aut cum hominibus, hoc autem factum est in proprio tempore, ppberis: cum ergo dominus natus erat datus spiritus: intelligimus de illa datione cum signo visibilis: que facta est in die pentecostes. **Ad secundum** dicitur enim est bene pfectum virtutis aut augmentum gratiae sit missio invisibilis, unde Aug. dicit lll. de trinitate. Quia tunc cuique mittitur filius cum a quoque cognoscitur atque percipitur quantum cognoscitur et persicetur pro captu vel sufficientis aie in deum vel perfecte aie rationabilis in deo, sed tamen illud augmentum gratiae percipitur missio invisibilis attenditur: quoniam aliquis perficit in aliquo novum actum vel novum statum gratiae: ut puta cum aliquis perficit in gratia miraculorum aut tempore: vel in hoc quod ex feruore caritatis exponit se in martyrio aut abrenuntiat his quod possidet aut quodcumque operari aggreditur. **Ad tertium** dicitur quod ad beatos est facta missio invisibilis in ipso principio beatitudinis, per modum autem ad eos sit missio invisibilis: non secundum intentionem gratiae sed secundum mysteria eius ruelatae domino novo quod est visus ab die iudicii: quod quidem augmentum attenditur tamen extensionem gratiae ad plura se extende, dicitur, ad tempus autem fuit facta invisibilis missio in principio sue conceptionis, non autem postea cum a principio sue conceptionis fuerit plenus omnis sapientia et gratia. **Ad quartum** dicitur quod gratia est in sanctis noue legis instrumentis: sicut forma artificiorum est in instrumentis artis tamen quendam discursum ab agente in patiens, missio autem non dicitur fieri nisi respectu timori, unde missio dicitur postmodum non sit ad sancta, sed ad eos quod per sancta gratiam suscipiuntur. **Septimus** ar. vii. scilicet conueniat visibiliter mitti. **Ad septimum** sic proceditur: videlicet per se, scilicet non conueniat visibiliter mitti. **Filius**, nam tamen per se visibiliter missus est in mundum dominus enim minor a preci, sed non tamen legitur, scilicet minor preci: quod spiritui non convenit visibiliter mitti. **Præterea** missio visibiliter attenditur tamen aliquas creaturem visibiliter assumptam: sicut missio filii tamen carnem; sed spiritus sanctus non assumpsit aliquam creaturem visibilem, unde non potest dici quod in aliis creaturis visibiliter sit alio modo quam in aliis nisi forte sicut in signo: sicut est in sanctis: et in omnibus figuris legalibus, non ergo scilicet visibiliter mitte

titur vel oꝝ dlcere qꝝ fīm om̄ia būl^o el^o mīſſio viſibī-
lis attendat. **P**reterea quilibet creatura viſibī-
lē effectus dēmōſtrās totā trinitatē: nō ergo per il-
las creaturas viſibiles magis mittit. s. f. qꝝ alia perso-
na. **P**reterea filius viſibiliter est missus bꝫ digniſ-
ſiūam viſibilium creaturarum. s. fīm naturam bū-
manam. si igitur. s. f. viſiblēr mitte: ē debuit mitti tīm
aliqꝝ creaturas rōnāles. **P**reterea qꝝ viſibiliter fit
unt diuinū dispēſant pꝝ mysteriū angeloꝝ: vt Aug.
dicit. iij. de tri. Si ergo aliqꝝ spēs viſibiles apparu-
erūt: hoc factum fuit per angelos. t sic ipſi āgeli mit-
tunt t nō. s. f. **P**reterea si. f. viſibiliter mittat: hoc
non est nīſ ad manifestandum inuſiblēz mīſſiōne:
quia inuſibilia per viſibilia manifestant. ergo ad
quem mīſſio inuſiblē facta nō fuit: nec mīſſio viſiblē
fieri debuit. t ad oēs ad quos fit mīſſio inuſiblē: si
ue ī nouo siue veteri testamēto mīſſio viſibilis fie-
ri debet: qđ pꝝ eē falso. nō g. s. viſiblē mittit.
Sed h̄ ē qđ dī Ma. iij. q. f. f. dēſcēdit sup̄ dīz ba-
ptizatū in ſpē colubē. **R**ūndeō dō. q. dī. puidet oī
bꝫ fīm vniuersitatis modū. Est aut̄ modū naturalē
bois: vt pꝝ viſibilita ad iuſſibilita māducaſ: vt ſup̄a
ex predictis pꝝ. t idō iuſſibilita dei oportuit bō. per
viſibilita manifestari: ſicut igī ſcelpum deꝝ t pcessi-
ones eternas pſonaz per creaturas viſibiles fīm
aliqua iudicia hominibꝫ quo dāmō demōſtrauit. ita
couenientis ſui vt etiam inuſibiles mīſſiōne diu-
narum pſonaz fīm aliquas viſibiles creaturas ma-
nifestarentur. Alter tamen filius t. f. f. nā. s. f. inq̄ſtū
pcedit: vt amoꝝ cōpetit eſſe ſanctificatiōis donu. fi-
lio at iq̄ſtū ē. s. l. pꝝ ſpetit eē ſcī ſanctōis hīl actorē. t
idēo filii viſiblēr miss̄ ē tāqꝝ ſanctificatiōnis actor. s. f.
f. f. tāqꝝ ſanctificatiōnis indiciū. **A**d pꝝ g. dō. q. fili-
us creatura viſiblē in qua apparuit in vniatam p-
ſone aſſumpſit ſic: vt qđ de illa creatura dī: de filio
dei ticti poſſit: t ſic rōe nature aſſumpte filius dī mi-
nor patre: ſed. f. f. non aſſumpſit creatura viſibilem:
i qua appaeruerit in yn tatem pſone vt qđ illi cōue-
nit de illo pediceſ: vnde nō poeteſ dicit minor patre
pꝝ viſibilem creaturaꝝ. **A**d ſecūdū dō. q. mīſſio vi-
ſiblēs. f. f. non attendit fīm viſionem imaḡ maria:
que eſt viſio pp̄phetica: quia vt Aug. dicit iij. li. de tri.
viſio pp̄phetica non eſt exhibita corporeis oculis p
formas corporeas: ſed in ſpiritu per ſpirituaſe co-
porum imágines columbam vero illam t igneſ oculis
viderunt quicunqꝝ viderunt. neqꝝ iterum ſic ſe-
habuit ſpūs sanctus ad huius ſpecies: ſicut filius ad
petram: quia dicitur petra erat ch̄ristus. illa enīz pe-
tra lā erat i creatura: t p actionis modum nuncupa-
ta eſt nomine ch̄risti: quem ſignificabat: ſed illa co-
lumba t ignis ad hoc tantuſ ſigniſcanda repente
extiterunt. ſed videntur eſſe ſimiliſ flammē illi
que in rubro apparuit Moysi. t illi columbe: quam
populus in heremo ſequebatur. t fulgoribus ac to-
ntruis: que ſiebant cū lex daretur in monte. ad hoc
enīz rerū illarū corporalī extiſt ſpēs: vt aliqd ſigni-
fiſicaret atqꝝ preterire. Sic igitur pater pꝝ mīſſio viſi-

XLIII

bilis neq; attendit fm vñstiones ppbeticas: q; fuerūt imaginarie & non corporales: n; signa sacralia ve, & no. testi. in gbus quedam res preeexistentes assumūtur ad aliquid significādū: s; f; s; visibilr d; e; miss? inçtu fuit in quibusdam creaturis: sicut in signis ad hoc spāl' factis. Ad tertiu d; d; q; llet illas creature sunt ad monstrandū spāl' banc & illam psonaz: sicut enim diuersis nominibus significat pater & filius & f; s; ita etiam & diuersis rebus significari potuerūt. Quis inter eos nulla sit separatio aut diueritas. Ad quartum d; d; q; psonam filii declarare oportuit: vt sanctificatōis actorem vt dictu; est. et ideo oportuit g; missio visibilis filii fieret fm naturam rōnalem cuius est agere: & cui potest cōpēse sacrificari. In dicūlum autem sanctificationis esse potuit quecūq; alla creatura: neq; oportuit q; creatura visibilis ad hoc formata esset assumpta a. f. s. in vñitate persone: cu; non assumeretur ad aliquid agendū: sed ad indicandū tm; & ppter hoc etiam non oportuit q; duraret: n; q; dū perageret officium suum. Ad quatuor d; d; q; ille creature visibiles forme sunt ministerio angeloz: non tamen ad significādū psonam angeli: sed ad significandū psonam, f. s. quia igitur f. s. erat in illis creaturis visibilibus: sicut signatum in signo: ppter hoc fm eas. f. s. visibili ter dicitur mitti & non angelus. Ad sextu; d; d; q; n; est de necessitate inuisibilis missiōis: vt semper manus festet p; aliquid signū visibile exterius: sed sicut d; j. cor. xii. manifestatio spūs dat allicui ad utilitatem ecclesie: que qdem utilitas est: vt per huius visibili lla signa fides confirmez & ppagetur. qd; qdem pri capitaliter factum est per xp̄m & per apostolos: fm illud hebr. ii. cu; iniciū accepit set enarrari per dñm ab eis qui audierunt: in nos cōfirmata est: & ideo spālter debuit fieri missio visibilis. f. s. ad xp̄m: & ad apostolos. & ad aliquos p̄mitiulos sanctos: in quib; quo dñmō eccl̄a fundabat: ita tm; q; visibilis missio facta ad xp̄z dñfaret missionē iuisibilem: n; tūc sed in principio sue conceptionis ad eum factam. facta autem est missio visibilis ad xp̄m in baptismo quidē sub spē colub; qd; ē aīal fecūdū: ad ostendendum in xp̄o auctoritatē deriuandi gratiaz p; spālē regenerationem. vnde vox patris intonuit: hic est filius meus dilectus: vt ad similitudinem vñgeniti alij regenerarent. In transfiguratiōe x̄o sub spē nubis lucide ad ostendendū exuberantia doctrine. vnde dictu; est ip̄m audiite. ad apostolos aut sub spē flatus ad ostē dēdū potestate misterij in dispositōe sacroꝝ. vnde dictu; ē eis: quoꝝ remisceritis peccata remittuntur eis. sed sub liguis igneis ad ostendendū effectum doctrinæ. vnde dicitur q; coperunt loqui varijs linguis. Ad partes autem veteris testamenti missio visibilis. f. s. fieri non debuit. quia prius debuit perfici missio visibilis filii qd; f. s. cum spūs sanctus manifester filium sicut filius patrem. Fuerunt autem facievisibles apparitiones diuinarum personarū

patribus veteris testamenti: que quidem missio nes visibiles dici non possunt: qd; non fuerunt facie secundū Aug. ad designandum inhabitationē diuine persone per grām: sed ad aliquid aliud manu festandum.

Octauus ar. vtrum aliqua persona diuina mittatur nisi ab ea a qua procedit eternaliter.

Hoc sicut dicit. Aug. iii. de tri. pater a nullo mittitur: qd; a nullo ē. si ergo aliqua persona diuina mittitur ab alia: oꝝ q; sit ab illa. Preterea mittens h; auctoritatem respectu missi. sed respectu diuine persone n; potest haberi auctoritas nisi secundū originem: ergo oꝝ q; diuina persona que mittitur sit a persona mittente. Preterea si persona diuina pōt mitti ab eo a q; non est. nihil probibebit dicere q; f. s. decur ab homine. Quis nō sit ab eo: qd; est contra Aug. iii. de tri. q; diuina persona n; mittitur nisi ab ea a qua est. Sed contra est q; filius mittitur a. f. s. secūdū illud Isa. xlviij. nunc misericorde deus & spiritus eius filius aī nō est. f. s. q; persona diuina mittit ab ea a qua n; est.

Pro dō q; circa hoc iuueniūtur alīg diuersimodo locuti eē. secūdū qsdam. n. persona diuina nō mittitur: nisi ab eo a q; ē eternalis: s; h; hoc cu; dicitur filius dei missus a spiritu sancto referendū ē hoc ad humanā natūrā h; quā missus ē ad p̄dicandū a. f. s. Augu. aut dicit. h. de tri. q; filius mittitur & a se & a. f. s. & f. s. mittitur & a se & a filio: vt sic mitti i; dñis nō conueniat cuiuslibet p̄sōe: h; solum p̄sōe ab alio existēti. mittere at cōuenit cuiuslibet p̄sōe. vñiq; at h; aliquo mō x̄i tatem: qd; cu; dicitur alīq; psona mitti designat & ipa psona ab alio exīs & effectus visibilis aut iuisibilis: h; q; missio dñe psonae attēditur. si igitur mittens designetur vt p̄ncipium p̄sōe q; mittitur & si non qd; libet psona mittitur: h; solum illa cui conuenit eē p̄ncipiū illius p̄sōe. & sic fili; mitti tm; a patre. f. s. at a patre & fillio. si vero persona mittēs intelligatur eē p̄ncipiū effectus: h; quā attēditur missio: sic tota trinitas mittit psonā missā. nāt p̄p h; bō dat. s. f. s. quia nec effectū grē potest creare: & q; hoc p̄p solu tio ad obiecta.

Questio. xlivij. d; prima nācōiū entiū & de proce sione creaturarū a deo.

Est considera-

Ditionē diuinaz psonaz. Considerā dum restat p̄ p̄cessione creaturarū a deo. erit at hec cōsideratio trip̄tita: vt primo consideret de productione creaturarū. **C**2° de carū distinctione.

Tertio de conservatione & gubernatōne. **C**irca primū tria sunt cōsideranda. **C** primo qdem que sit p̄ma cā entiū. **C**2° d; mō p̄cedendi creatura rum a prima cā. **C**3° vero de p̄ncipio durationis rerum. **C**irca p̄mū q̄runtur. lliiij. **C** primo vtrū de?

Questio

sit causa efficiēs oīum entiū. **1.** vtrum materia prima sit creata a deo; vel sit principiū ex equo coor dinatū ei. **2.** vtrū deus sit cā exemplarīs rerum vel sint alia exēplaria preter ipsūz. **4.** vtz ipē sit cā finalis rerum.

Primus ar. vtrū sit necessariū omne ens esse
creatū a deo.

lia siue impossibilis. Ad tertium dicitur mathematica accipiuntur: ut abstracta sunt rationes. cum tamen non sint abstracta sunt esse: unicuique autem competit habere causam agentem sicut quod habet esse. Iz ergo igitur ea que sunt mathematica habeant causam agentem: non tam sicut habent rationes mathematicas: sed ideo in scientiis mathematicis non demonstrantur aliquid per causam agentem.

CSecundus arti. utz materia pma sit creata a deo:

Hsecundū sic pcedidit; vt q̄ mā prima non sit
creata a deo. oē. n. qd̄ sit ponit ex subiecto
et ex aliquo alio: vt dī in primo phisicoz: s̄z
materie prime nō est aliqd̄ subiectū ergo materia p̄
ma nō pot̄ esse facta a dō. **C**reterea actio et passio
diuiditur ī se inuicē. sed sicut p̄ principiū actiū ē
deus: ita primū principiū passiū ē mā: ergo de⁹ et mā
prima sunt duo principia cōtra se inuicē diuisa: quo
rum neutrū est ab alio. **C**reterea ē agens agit si
bi simile: et sic cū oē agens agat inq̄stū est in actu seq
tur q̄ omne factu aliquo mō sit in actu. sed materia
prima est tantū in potentia inq̄stū bi⁹. q̄ cōtra rōem
materie p̄mē ē q̄ sit facta. **S**ed contra ē qd̄ dicit
aug. xj. conse. duo fecisti domine vnu p te. s. angelū:
aliud ppe nibil. s. material. **R**espondeo dō. q̄ an
tiqui ph̄i paulatim et quasi pedetē intrauerunt in
cognitōem veritatis. a principio enim quasi grossio
res existentes non existimabant esse entia nisi corpo
ra sensibilia: quoz qui ponebant in eis motum non
cōsiderabant motū nisi fm̄ aliqua accidentia: vt p̄ u
ta fm̄ raritatem et dēsitatē p congregatōem et se
gregatōem: et supponentes ipsaz substantiam corpo
rum increatam assignabant aliquas causas bl⁹ acci
dentaliū transmutatiōem: vt pote amictiam litem i
tlectuz aut aliqd̄ bi⁹. vtlerius vero pcedentes dixe
runt per intellectū inter formam substantialē et māz
quā ponebant increatam: et percepserunt transmuta
tōem in corporibus fm̄ formas essentiales: quarum
transmutationū qnasdam causas vniuersallorū po
nebat vt obliquū circulū fm̄ Arist: vel ideas fm̄ pla
tonem. Sed cōsiderandū est q̄ materia per formaz
contrabitur ad determinatam spēm. sicut substanz
ia alicui⁹ spēi p acci⁹ ei adueniens contrabitur ad
determinatum modū essendi: vt homo contrabitur
per album. vt triqz enim cōsiderauerunt ens pticu
lare particulari quadam cōsideratōe: vel inq̄stū est
hoc ens. vel inq̄stū est tale ens: et sic rebus causas
agentes particulares assignauerunt: et vtlerius ali
qui rexerunt sc̄ ad considerandum ens inq̄stū est
ens. et considerauerunt causam rerū non solū fm̄ q̄
sunt hec vel illa: sed fm̄ q̄ sunt entia. hoc sigit qd̄ ē
causa rerum inq̄stū sunt entia oporet esse causam
rerum: non solum fm̄ q̄ sunt tallia per formas acci
dentales. nec fm̄ q̄ sunt hec per formas substantia
les. sed etiam fm̄ omne illud quod pertinet ad esse
illorum quocunqz modo: et sic oportet ponere etiaz i 36
māz p̄mā creatā ab ylīcā entiū. **A**d p̄mū q̄ dō: q̄

XLIII

phs in j. pbl. logitur de fieri particulari: qd̄ ē de forma in formam sive accētalem vel substantialem. nunc autē loquimur de rebus fm̄ emanatōnem ea/ rū ab vñl principio essendi a qua quidem emanatōe nec materia excludit: licet a primo mō factionis ex/ cludatur. Ad secūdū dōm q̄ passio est effectus acti/ onis. vñ rationabile ē q̄ primū pncipiū passiuu/ sit effectus primi pncipiū actiū. nam omne imperfe/ ctū causat a pfecto. oportet. n. primū pncipiū ē p/ fectissimū: vt dicit Ari. in. x. metba. Ad tertium dōm. q̄ ratio illa non ostendit q̄ materia n̄ sit crea/ ta: sed q̄ non sit creata sine forma. licet. n. omne crea/ tum sit in actu: non tamē ē actus purus. vnde o3 ēt q̄ illud qd̄ se b3 ex parte potentie sit creatū si totum qd̄ ad esse ipsius pertinet creatū est.

Lercius articulus vtrum causa exemplaris sit

allgd pter deū.

Ad tertiu sic pceditur. videt q̄ cā exempla/ ris sit allgd preter deū. exemplatū. n. b3 sit i/ tudinē exemplaria: sed creature longe sunt a diuinā similitudine. non ergo deus est cā exempla/ ris eap. Preterea omne quod est per participat o/ nem reducitur ad allgd per se existens: vt ignitū ad 236
234 ignē: sicut iam dictū ē. sed quecuq̄ sunt in sensibili/ bus rebus sunt solū per participatiōem alicui spēi: qd̄ ex hoc patet q̄ in nullo sensibiliū inuenitur so/ lu id quod ad rōnes spēi pertinet: s3 adiugūt pncipijs spēi principia individuantia.. oportet ergo ponē ip/ las spēs per se existentes: vt per se hominem et per se equum. et hī. et hec dicuntur exemplaria. sunt igit̄ exemplaria res quedam extra deū. Preterea scie/ t diffinitiōes sunt de ipsis spēbus: non fm̄ q̄ in par/ ticularib⁹: quia particulariū nō ē scia nec diffinitio. q̄ sunt qd̄ entia que sunt entia vel spēs non in sin/ gularibus. et hec dicuntur exemplaria. ergo idem est qd̄ prius. Preterea hoc idem videtur per Dio. q̄ dicit. v.c. de di. no. Q ipsuz sc̄m̄ eē p̄us ē eo qd̄ est p̄ se vītā cē: et eo qd̄ ē per se sapientia cē. S3 cōtra ē q̄ exēplar ē idē q̄ idea: sed idee fm̄ q̄ Aug. li. lxxiiij q. dicit: sunt forme pncipales q̄ diuina itelligētia cō/ tinent. ergo exemplaria rez nō sunt ex deū. Re/ spōdeo dō q̄ dcus ē pma causa exēplaris ouim rep: ad cuius cūdientiam considerandū ē qd̄ ad pdūctio/ nē alicui⁹ rei sō necessariū ē exēplar: vt effectus de/ terminatā formā sequitur. artifex. n. pdūctit dēmia/ ta formā in mā pp̄ter exemplar: ad qd̄ inspīct: sive illud sit exemplar ad qd̄ extra intuetur: sive sit exē/ plar interius mēte coceptum. manifestū ē aut q̄ ea q̄ naturalit̄ sūt determinatas formas cōsequit̄. hec aut̄ formaz determinatio o3 q̄ reducat̄: sicut in pnu/ mū pncipiū in diuinā sapientia q̄ ordinem vniuersi ex/ cogitauit: q̄ in rez distinctione consitit. et o3 dīcē q̄ in diuinā sapientia sunt rōes ouiz rez: q̄ supra diximus. ideas. i. formas exemplares in mente di/ uina existentes. que quidem licet multiplicentur se/ cundum respectum ad res: tamen non sunt realiter aliud a diuinā essentia put eius similitudo a diuer-

sis participari pōt diuersimode. sic igit̄ ipse de⁹ est primum exemplar ouiz. p̄t etiā in rebus crea/ tis quedam aliorum exemplaria dici secundum q̄ qdam sunt ad similitudinem alioz vñ b3 eādez spe/ cim vel secūdū analogiam alicui⁹ imitationis.

Ad primū ḡ dō. q̄ licet creature n̄ pertigat ad hoc q̄ sint similes deo secūdū suā naturā simili/ tudine speciei: vt homo genit⁹ homini generati⁹:

24

attingunt tñ ad cī similitudinem b3 representatio/ nem rōnis itellecte a deo: vt dom⁹ q̄ est in materia

domui q̄ est i mente artificis. Ad 2⁹ dicēdum. q̄ de rōne hominis ē q̄ sit i materia. et sic n̄ pōt iueni/ ri homo sine materia. I3 igit̄ hic hō sit per parti/ cipationem speciei: non tñ pōt reduci ad allgd exi/ stens per se in eadez speciei: sed ad speciem supere/ cidentē. sicut sunt substātie separate. et eadem rō

b

est de alijs sensibilibus. Ad 3⁹ dō. q̄ I3 scientia 336

et diffinitio sit solum entium: non tñ oportet q̄ res cūdēm modum habeant in essendo: quē itellectus

79

b3 itelligēdo⁹. nos. n. p̄ virtutē itellectus agentis 85 a

abstrabimus spēs vles a particularibus conditio/ nibus. n̄ tñ o3 q̄ vñla preter particularia subsistant:

vt particularium exemplaria. Ad 4⁹ dō. q̄ sic dīc Dio. vi. ca. dc. di. no. per se vītam et p̄ se sapiaz:

quādoq̄ nominat̄ ipsū deum: qnq̄ virtutes ipsis

rebus datas: non aut̄ quasdam subsistentes res si/ cut antig posuerunt.

Quartusar. vtruz deus sit causa finalis omnīū.

Ad 4⁹ sic pceditur. videtur q̄ dō n̄ sit cā fi/ nalit̄ oūz. agere enim pp̄ finem videtur eē

237

alicuius idigentis fine: sed deus nullo mō ē idigens: ergo non cōpertit sibi agere pp̄ finem.

Preterea finis et forma generatōnis et agens nō

incident in idem numero ut dī in. iij. pbl. Quia fi/ nis generationis est forma generatōis: sed deus ē primū agens ouiz. n̄ ḡ cā finalis ouiz.

13

Preterea finē oia appetunt. sed duz n̄ oia appetunt: q̄ n̄ oia ipsuz cognoscunt. de⁹ ḡ n̄ est ouiz finis.

Preterea final cā ē prima cā. s3 igit̄ deus sit cā agēs et cā final sequit̄ q̄ in eo sit pri⁹ et posteri⁹: quod ē impossibile.

S3 ē ḡ dō puer. xv. vniuersa pp̄ semetipsum opat̄ ē dñs.

516

Rūdeo dō. q̄ oē agens agit pp̄ finē: aliqui ex actiōe agentis n̄ magis sequeret hoc vel

illud nisi a casu. est autē idem finis agentis et patiē/ tis in cōtūbi⁹. sed aliter et aliter. vnde. n. et idem est

q̄ agēs intendit imprimere: et patiens itēdit recipē/ re. sūt at̄ qd̄am que simul agūt et patiūt: q̄ sūt agētia

imperfecta: et his conuenit q̄ ē i ageō itēdit al/ qd̄ acgrere: sed primo agenti q̄ ē agens tñ n̄ cōtin/ git agere pp̄ acquisitionem alicui⁹ finis: s3 itēdes

solum cōicare suā pfectōnē q̄ ē ei⁹ bonitas: et vnaq̄

q̄ creatura itēdit sequit̄ suā pfectōnē: q̄ ē simili/ tudo pfectōnē et bōtatis dīne. sic ḡ dīna boni

31

tas ē finis rerū ouiz.

Ad primū ḡ dō. q̄ agere pp̄ idigētia n̄ ē nisi agētis pfecti: qd̄ natūl ē agē et patiē/ s3 hō n̄ operit. et o3 ipē solus est liberalis: maxime

13

q̄ agit pp̄ suā utilitatem: s3 solum pp̄ suā boni

Questio

96 latem. **A**d secundum dicitur quod forma generans non est finis generationis: nisi in quantum est similitudo forme generantis. Et sua similitudine concordare intendit: alioquin forma generans est nobilior generante: cum finis sit nobilior bis que sunt ad finem. **A**d tertium dicitur quod omnia appetuntur deum: ut fine appetendo quodcumque bonum siue appetitu intelligibili siue sensibili siue naturali: quod est sine cognitione: quod nihil est ratione boni et appetibilis: nisi sit quod pertinet de similitudine. **A**d quartum dicitur quod cuius deus sit causa efficientis exemplaris et finalis omnium regum: et materia prima sit ab ipso: sequitur quod per principium omnium regum sit unus pars: nihil enim prohibetur in eo considerari multa pars ratione: quoddam prius cadunt in intellectu nostro et alia. **Q**uestio xlv. de modo emanationis regum a primo principio.

Einde queritur

De modo emanationis rerum a primo principio: quod dicitur creationis: dicitur quod est generatio. **S**ed utrum deus possit aliquid creare. **3.** utrum creationis sit aliquid ens in rebus natura. **4.** cui competit creari. **5.** utrum solius dei sit creare. **6.** utrum esse sit toti trinitati aut proprius aliquius personae. **7.** utrum vestigium aliquod trinitatis sit in rebus creatis. **8.** utrum opus creationis admiseratur in operibus nature et voluntatis.

Primus articulus. utrum creare sit ex nihilo aliquid facere.

Ad primum sic proceditur. utrumque creare non sit ex nihilo aliquid facere. dicitur. non. Aug. contra aduersarium legis et prophetarum. facere est quod est in nihilo non erat: creare vero est ex eo quod iam erat educendo aliquid constituere. **P**reterea nobilissimas actiones et motus ex terminis considerantur. nobilior igitur est actio: que ex bono in bonum est: et ex ente in ens: quam que ex nihilo in aliquid. sed creatione videtur esse nobilissima actionis et prima iterum operationes actiones. quod non est ex nihilo in aliquid. sed magis ex ente in ens. **P**reterea haec propositio ex importat beatitudinem aliquius certe et maxime materialis. sicut cum dicimus quod statuta sit ex esse: sed nihil non est materia entis: nec aliquod modo causa eius: ergo creare non est ex nihilo aliquid facere. **S**ed contra est quod super illud. gen. i. in principio creare. et. cc. 2. 3. dicit glor. creare est aliquid ex nihilo facere. **R**espondeo. dicitur quod sic sive dictum est. non solum omnes considerant emanationem aliquius entis particularis ab aliquo particulari agente: sed etiam emanationem totius entis a causa vel quod est deus. et hanc quidem emanationem designamus nomine creationis: quod atque procedit pars emanationem particularem: non presupponitur emanationi. sive si generatur homo non sicut prius homo: sed homo sit ex non homine: et albus ex non albo. unde si consideretur emanationem totius entis velis a primo principio: impossibile est quod aliquid ens presupponatur huius emanationi. idem atque est nihil. quod nullus ens.

sicut igitur generatio hominis est ex non ente: quod est non homo. ita creatione que est emanatio totius esse ex non ente: quod est nihil. **A**d primum ergo dicitur quod Augustinus equivoce vel nomine creationis pars procedere dicatur ea que in melius reformantur: ut cuiusdam aliquid creari in corpore. sic autem non loquimur hic de creatione: sed sicut dictum est. **A**d secundum dicitur quod mutaciones accipiunt spem et dignitatem non a termino a quo: sed a termino ad quem tanto aut prioriter et prior est aliqua mutatione quanto terminus ad quem illius mutationis est nobilior et prior licet terminus a quo qui opponitur termino ad quem sit imperfectior: sicut generatione simili est nobilior et prior est alteratio: per hoc et forma substantialis est nobilior quam forma accidentalis: triplex prius in generatione sit imperfectior quam contraria quod est terminus a quo in alteratone: et sicut creationis est prior et posterior et generatio et alteratio: quia terminus ad quem est iste subtilitas rei. id autem quod intelligitur ut terminus a quo est similiter non ens. **A**d tertium dicitur quod cum deus aliquid ex nihilo fieri: hec propositio ex non designat causam materialis: sed ordinem tantum: sicut cum deus ex mane fit meridies. et post mane fit meridies. sed intelligendus est quod hec propositio ex potest includere negationem importatam in hoc quod dico nihil vel includi ab ea. si primo modo tunc ordo remanet affirmatus et ostenditur ordo eius quod est ad non esse precedens. si vero negatio includat prepositorem tunc ordo negatur: et est sensus. fit ex nihilo. in modo non ex aliquo. sicut si dicatur iste loquitur de nihilo: quia non loquitur de aliquo: et utroque modo verificatur cum deus ex nihilo aliquid fieri. sed primo modo hec propositio ex importat ordinem ut dictum est: secundo modo importat habitudinem causae materialis: que negat.

Secundus articulus. utrum deus possit aliquid creare.

Hec secundum sic procedit. utrumque deus non possit aliquid creare: quia pars pars est a ex nihilo nihil fieri. sed potentia dei non se extendit ad contraria principiorum: ut potest et deus faciat et totum non sit maius sua parte: vel et affirmatio et negatio sunt simpli vera. ergo deus non potest aliquid ex nihilo facere vel creare. **P**reterea si creare est aliquid ex nihilo facere: ergo creare est aliquid fieri: sed oportet fieri est mutari. ergo creatione est mutatio. sed omnis mutatione est ex subiecto aliquo: ut patet per distinctionem motus: nam motus est actus existenti in potentia. quod est impossibile aliquid adeo ex nihilo fieri. **P**reterea quod factum est: neesse est aliquid fieri: sed non potest dici quod ille ludus quod creatus sicut fiat et factum sit: quia in permanenteribus quod sit non est. quod autem factum est latet sicut ergo aliquid est et non esset: quod si aliquid sit fieri: sicut eius processus factus est: sed hoc non potest esse: nisi preexistat subiectum: in quo subsisteretur ipsum fieri. ergo impossibile est aliquid fieri ex nihilo. **P**reterea infinita distatia non est per transire. sed infinita distatia est iterum ens et nihil: quod non continet

git de nibilo aliquid fieri. Sed contra est quod dicitur genere in p. cre. de. ce. et ter. dicit glo. q. creare est aliquid

234 ex nibilo facere. **C**ontra dicitur q. non solum non est impossibile a deo aliquid creari: sed necesse est ponere a

235 deo omnia creata esse: ut ex pmissis habetur. quicquid n.

facti aliquid ex aliquo: illud ex quo facit presupponitur actioni eius: et non productur per ipsam actionem: sicut artifex operatur ex rebus materialibus:

Vix ligno et erat: que pars actione non creant: sed

creantur per actionem naturae: sed etiam ipsa natura creat res naturales quantum ad formam: sed presupponit materialiam. Si ergo deus non ageret nisi ex aliquo pre-

supposito: sequeretur q. illud presuppositum non esset

234 creatum ab ipso. ostensus est aut supra. q. nihil potest esse in entibus: quod non sit a deo: qui est causa voluntatis esse. unde necesse est dicere q. deus ex nibilo res in esse producit. **A**d primum q. dicitur q. antiquum phisi:

235 sicut supra dictum est: non considerauerunt nisi emanationes effectuum particularium a causis particularibus: q. non necesse est presupponere aliud in sua actione: et cum hoc

erat eorum communis opinio ex nibilo nihil fieri. sed tamen hoc locum non habet in prima emanatione ab universaliter rerum principio. **C**ontra secundum dicitur q. creatio non est mutatione nisi secundum modum intelligentiae: nam de ratione mutationibus est: q. aliquid idem se habeat aliter nunc et prius. nam quidcumque est idem ens actu: aliter se habens nunc et prius: sicut in motibus secundum quantitatem et qualitatem: quicquid vero est idem ens in potentia et in actu: sicut in mutatione secundum substantiam: cuius est secundum materia. sed in creatione per quam producitur tota subiectum rerum non potest accipi aliquid idem aliter se habens nec et prius: nisi secundum intellectum: sicut si intelligatur aliquis prius non fuisse totaliter: et postea esse: sed cum actione et passione coenatur in una subiectum motus: et differant solius

a secundum habitudines diversas: ut dicitur in libro phisi

b sicorum: oportet q. subtracto motu non remaneant

234 nisi diversae bitudes: in creatore et creato: sed quod mo-

duis significandi modum sequitur intelligentia: ut

70 dictum est: creatio significatur per modum mutationis: et propter hoc dicitur q. creare est ex nibilo

aliquid facere: quicquid facere et fieri magis in hoc conueniant et mutare et mutari: quia facere et fieri important habitudinem: et ad effectum et effectus ad

causam: sed mutationem ex consequenti. **C**ontra tertium dicitur dicitur q. in his que sunt sine motu sunt fieri et facti esse: sicut talis factio sit terminus motus: sicut illuminatio-

274 n. non simul aliquid illuminatur et illuminatum est: sive non sit terminus motus: sicut simul formatur corpus in corde et formatum est: et in his quod fit est: cum dictum fieri sed significatur ab altero esse et prius non fuisse. unde cum

creatio sit sine motu simul aliquid creature et creatum est. **C**ontra quartum dicitur q. obiectio illa procedit ex fal-

sa imaginatione ac si sit aliquid infinitum medium in

nibilo et ene: quod patet esse falsum. procedit autem

falsa hec imaginatio: et eo q. creatio significatur: ut

quedam mutatione inter duos terminos existens.

Tertius art. utrum creatio sit aliquid in creature.

Habemus tertium sic procedit. Videlicet q. creatio non est aliquid in creature: sicut enim creatio pas-

sive accepta attribuitur creature: ita creatio passiva

et active accepta attribuitur creatori. sed creatio acti-

ue accepta non est aliquid in creatore: quia si sic sequitur

q. in deo est aliquid realis. ergo creatio passiva

accepta non est aliquid in creature. **P**reterea nihil

est medius inter creatorem et creaturem. sed creatio si-

gnificatur ut medium inter utrumque. non enim est creator

cum non sit eterna. non est creature: quia oportet eadem

ratione aliam ponere creationem qua ipsa crearetur: et

sic in infinitum. creatio ergo non est aliquid. **P**re-

terea si creatio est aliquid preter subiectum creatum est q.

est actus eius. Omne autem est in subiecto. q. res creata est

subiectus: et sic idem est subiectus creationis et terminus

quod est impossibile: quod subiectum prius est actus et

coheruerat accidentes. terminus autem posterior est actio-

ne et passio: cuius est terminus: et eo existente cessat

actio et passio. Igitur ipsa creatio non est aliquid qua res.

Sed contra maius est fieri aliquid secundum totam sub-

stantiam et secundum formam subiectum vel accidentalem. sed ge-

neratio simpliciter vel secundum quod sit aliquid secundum for-

mam subiectum vel accidentalem: est aliquid in gene-

rato. ergo multo magis creatio qua sit aliquid secundum formam

totam subiectum est aliquid in creato. **C**ontra dicendum:

q. creatio ponit aliquid in creato secundum relationem temporis:

quia quod creaturam non sit per motum vel per muta-

tionem. quod non sit per motum vel per mutationem sit ex aliquo

perpetuente: quod gaudioum in productionibus particularibus aliquo tempore. non autem potest contingere in

productione totius esse a causa voluntatis omentum que est

deus. unde deus creando producit: res sine motu:

subtracto autem motu ab actione et passione nihil b

remainet nisi relo: ut dictum est. Vnde relinquitur q. crea-

atio in creature non sit nisi relatio quedam ad cre-

atorem ut ad principium sui esse: sicut in passione:

que est cum motu importatur relo ad principium mo-

tus. **C**ontra tertium ergo dicendum: q. relatio activa

significata: significat actionem dinam: que est

etiam essentia cum relatione ad creaturem: sed rela-

tio in deo ad creaturem non est realis: sed secundum

rationem temporis: relatio vero creature ad deum est relatio re-

alis: ut supra dictum est: cum deo non agatur. **C**ontra secun-

dum dicitur q. q. creatio significatur ut mutatione: sicut dictum est.

mutatione autem media quodammodo est iter mouens et mo-

tus. **C**ontra tertium dicitur q. creatio significatur ut media inter creatorem

et creaturem: tam in creatura passiva accepta est in crea-

ture: et est creature. neque tam in creatore q. alia crea-

tionem creaturae: quia relationes cum hoc ipsum q. sunt ad

aliud dicantur non referuntur per alias alias relationes:

sed per seipsum: sicut etiam supra dictum est: cum dicitur q. equalitate personarum agatur.

Contra tertium dicitur q. creationis secundum significatur ut mutatione: crea-

ta est terminus: sed secundum q. vere est relatio crea-

ture est eius subiectus: et prius ea in esse sicut subie-

ctum accidentale secundum hanc quandam rationem prioritatis ex parte

objecti: ad quod dicitur q. est principium creature

Questio

neq; tñ oportet q; qd; diu creature sit dicatur creari: quia creatio importat habitudinem creature ad creatorem cum quadam nouitate sive inceptione.

- Quar. ar. vtr; creari sit pp; cōposito; r subsistētū.
- A**d quartū sic proceditur. Vlde q; creari nō sit proprie cōposito; r subsistētū. dicitur enim in li. de causis. Prima rerū creatorum est esse, sed esse rei create nō est subsistens: ergo creatio proprie nō est subsistētū r cōpositi. **P**reterea q; creator est ex nihilo: composita nō sunt ex nihilo: sed ex suis componentibus. ergo compositis nō cōuenit creari. **P**reterea illud proprie productur p; primā emanationē q; supponit i; secunda: sicut res naturalis p; generationē naturalē q; supponit in operātō artis. sed illud q; supponit in generatione naturali est materia: ergo materia est que proprie creat r non cōpositum. **S**ed contra est q; dicitur gen. j. In principio ēre. de. ce. r ter. celum r terra aucte sunt r b c res cōposite subsistentes: ergo horū pprie est creatio.
- R**īdeo dō. q; creari quoddaz est fieri: vt dictum 24.2. est. fieri autem ordinatur ad esse rel. vnde illis pp; conuenit fieri r creari quib; cōuenit esse quod qd; habet 452 conuenit proprie subsistentibus. sive sint simplicia: sicut substātē separate: sive sint cōposita: sicut subē materiales. Illi enim proprie conuenit esse qd; habet 336 esse: r qd; subsistens est in suo esse. Forme autem r ac 337 cidentia r alia hui; non dicuntur entia quasi ipsa sint: 54.2 sed q; eis aliqd; est: sicut albedo ea ratione dicit ens q; ea subiectū est albū. vnde fz phīm accidens magis 452 propriū dicitur entis q; ens. sicut igitur accidētia r forme r bi; que non subsistunt magis sunt coexistētia q; entia: ita magis debent dici concreata q; crea- tā propria vero crea- tā sunt subsistentia. **A**d pri- mū ergo dō. q; cum dicitur prima rerū creatorū est esse: li esse nō importat subuz creatū. sed importat propriam rōnem obiecti creationis. nam ex eo dicit̄ aliquid creatum: quod est ens. nō ex eo qd; ē hoc ens:
- 235 cum creatio sit emanatio totius esse ab ente vli. vt 238 dictū est. r est similius modus loquendi: sicut si dice- retur q; p̄limum v̄sibile est color: q; uis illud qd; pro- prie videtur sit coloratum. **A**d secunduz dō. q; cre- atio nō dicit cōstitutionez rei cōposite ex principijs p̄existētib;: sed cōpositum sic dī creari: q; simul cū 56c oib; suis p̄ncipijs in eē pdūcīt. **A**d 3. dō. q; rō illa nō pbat q; sola mā creetur: sed q; materia nō sit nisi ex creatione. nā creatio est pdūctio totius esse r non solum materie.
- Q**uintus articulus. Ultrum solius dei sit creare.
- A**d quintū sic pceditur. Vldeatur q; nō solius dei sit creare. q; fz p̄bz pfectū ē q; pōt sibi sile facere: sed creature immateriales sunt per- fectiores creaturis materialib; que faciunt sibi simile. Ignis enim generat ignem r homo generat ho ag 3. minem. ergo subā immaterialis potest facere subāz 264 sibi similem. sed subā immaterialis non potest fieri 455. nisi per creationem: cū non habeat materia ex q; fiat ag 3. q; aliq; creature pōt creare. **P**reterea qd; maior est

resistentia ex parte facti: tāto maior htus requirēt in faciente. sed plus resistit contrarium q; nibil: ergo maioris xtut; est aliqd; facere ex contrario qd; ta mē creature facit q; aliquid facere ex nibilo. multo magis igit̄ creature hoc facere pōt. **P**reterea xt; facientis cōsideratur fm mensuram eius quod fit. sed ens creatum est finituz. vt supra probatū ē: cuz de infinitate ageret. q; ad producendū p; creatiōez aliquid creatum nō requirēt nisi virtus finita: s; bē re xtutem finitam non est cōtra rationē creature: q; non ē impossibile creature creare. **S**ed cōtra est qd; Aug. dicit in. iii. de trin. q; neq; boni neg; malis angelii possūt ee creatores alicul; rcl. mltō mius igit̄ 234 alle creature. **R**ī dō. q; sat apparet i; p̄ aspectu fz 23 pmissa: q; creare non potest esse propria actio nisi 23 solius dei. oz enim yllores effectus i; v̄lores r p̄ro res cās rducē. iter oēst effect v̄lissimū ē sp̄zē. vnde oportet q; sit propriū effectus p̄me r v̄lissime cause: que est deus. vnde ēt dicitur i; li. de causis: q; nz intelligentia v̄la nobis dat esse: nisi inq̄stum ope tur operatione dīna. producere aut̄ esse absolute nō inq̄stum est h; vel tale pertinet ad rōnem creatoris. vñ manifestū est: q; creatio est propria actio ipius dei. xti git autem q; aliquid p̄ticipat actionem p̄pam alicui alterius: non xtute alterius: sicut aer per xtutem ignis hēt calefacere r ignire. r fm hoc aliqui opinati sunt: q; fz creatio sit propria actio v̄lis cā: tamen aliqua infirio rum causarum inq̄stū agit in xtute p̄me cause potest 4 creat. r sic posuit Aut. q; prima subā separata cre 24 ata a deo: creat aliam post se r substantiam orbis r animam eius. r q; subā orbis creat mām inferiorum corporum. r fm bunc etiaz modū magister dicit i. v. dīs. quarti sūmāz: q; deus pōt creature colcare poten tiam creandi: vt creet per ministerium nō propria au toritate, sed hoc esse non potest: quia causa secunda instrumentalis non p̄ticipat actionē cause superio- ris: nisi inq̄stum per aliquid sibi prōplū dispositiū operatur ad effectum principalis agentis. si igitur nihil ibi ageret secundū illud quod est sibi propū fru stra adhiberetur ad agēdū: nec oportēt esse determinata instrumenta determinatarum actionū. sic. n. vi demus q; securis scindendo lignum: qd; bz ex pprie tate sue forme producit scāni formam: que est effec- tū propriū principalis agentis. illud autem qd; ē propriū effectus del creatū est illud: quod presuppo nit omnibus alijs. s. esse absolute. vñ pōt aliquid operari dispositiū r instrumenāliter ad hūc effectū: cum creatio non sit ex aliquo p̄iuposito: q; possit disponi per actionem instrumenā agentis. sic igitur im possibile est: q; alicui creature conueniat creare: nz xtute propria: neq; instrumentaliter seu per ministe- rium: r hoc precipue icōueniēt est dici de aliquo cō- pore q; creet: cuz nullum corpus agat: nisi tāgēdoyl mouēdo. r sic requirēt in sua actiōe aliquid p̄e- stens quod possit tangi r moueri: quod est contra rationē creationis. Ad primum ergo discendū: q;

aliquid perfectum participas aliquam naturam facit sibi simile: non quidem producendo absolute illaz natu ram: sed applicando eam ad aliquid. non enim hic homo potest esse cum nature humana absolute: quod sit etiam cum suipsum: sed est cum natura humana sit in hoc homi ne generato: et sic presupponit in sua actione determinataz materia: per quam est hic homo: sed sicut hic homo participat humana naturam: ita quodcumque ens

211

⁵⁰⁸ creatum participat: ut ita dixerim: naturam essendi: quia solus deus est suum esse: ut supra dictum est. nullum igitur ens creatum potest producere aliquid ens ab solute: nisi inquantum esse creatum in hoc: et sic oportet quod id preintelligatur per quod aliud est hoc actioni quam facit sibi simile. in substantia autem immateriali non potest preintelligi aliquid per quod sit hoc: quod est hoc per suam formam per quam habet esse: cum sint forme subsistentes. substantia autem immaterialis non potest producere aliam substantiam immateriale sibi simile quod ad eam eius: sed quantum ad perfectionem aliquam superadditam. sicut si dicamus quod superior angelus illuminat inferiorem: ut dicitur. dicit enim quod modum etiam in celestibus est permanentia: ut ex verbis apostoli patet. Ephes. iii. ex quo pater natus in celo et in terra nominatur. et ex hoc etiam cuius denter appetit quod nullum ens creatum potest creare aliud: nisi presupposito aliquo quod repugnat rationi creationis.

(Ad 2°. dō. q) ex contrario fit aliquid per accidens ut dicitur in i. phys. per se autem fit aliquid ex subiecto: quod est in potentia. contrarium igitur resistit agenti in quantum impedit potentiam ab actu: in quem intedit reducere agens: sicut ignis intendit reducere tantum aquam in actu sibi simile: sed impeditur per formam et dispositiones contrarias: quibus quasi ligatur potentia ne reducatur in actu: et quanto magis fuerit potentia ligata tanto requiritur maior virtus in agente ad reducendum materiam in actu: unde multo maior potentia requiritur in agente si nulla potentia preexistat. sicut ergo per multo maiorem virtutis est facere aliud ex nihilo.

181

(Ad 3°. dō. q) virtus facientis non solum consideratur ex substantia facti: sed etiam ex modo faciendi. maior enim calor non solum magis sed etiam citius calefacit. quis igitur creare aliquem effectum finitum non demonstrat potentiam infinitam: tamen creare ipsum ex nihilo demonstrat potentiam infinitam quod ex predictis per se. si enim tanto maior virtus requiritur in agente quanto potentia est magis remota ab actu: opus est quod virtus agentis ex nulla presuppositione potentia quale agens est creans sit infinita: quod nulla proportio est nullius potentie ad aliquam potentiam quam presupponit virtus agentis naturalis: sicut non entia ad ens. et quod nulla creatura habet simpliciter potentiam infinitam sicut necesse est infinitum: ut supra probatum est. relinquitur quod nulla creatura possit creare.

87

(Sextus articulus vtrum creare sit proprium aliquius personae) sicut dicitur in quantitate habet etiam etiam cuius personae sunt rationes productionis creaturarum in quantum includunt essentia attributa: quod sunt scia et voluntatis. **(Ad primum ergo dō. q)** processiones dinarum personarum sunt causa creationis: sicut dicitur est. **(Ad 2°. dō. q)** sicut natura dina id sit communis tribus personis ordine tamen quodammodo eis conuenit: in quantum filius a patre naturam divinam a patre: et spiritus sanctus a viro: ita etiam et virtus creandi: id sit causa tribus personis: ordine tamen quodammodo eis conuenit: nam filius haec eam a patre et s. f. ab viro. unde creator esse attribuitur patre: ut ei qui non habet etatem creandi ab alto. de filio autem dicitur per quem omnia facta sunt. inquantum habet eandem etatem: sed ab alto. nam hec propositio per solet denotare causam medium sive principium de principio: sed spiritu sancto qui habet eandem etatem ab alto. videlicet attribuitur: quod dominando gubernet et vivificet

118

(Ad 3°. dō. q) sicut natura dina id sit communis tribus personis ordine tamen quodammodo eis conuenit: in quantum filius a patre naturam divinam a patre: et spiritus sanctus a viro: ita etiam et virtus creandi: id sit causa tribus personis: ordine tamen quodammodo eis conuenit: nam filius haec eam a patre et s. f. ab viro. unde creator esse attribuitur patre: ut ei qui non habet etatem creandi ab alto. de filio autem dicitur per quem omnia facta sunt. inquantum habet eandem etatem: sed ab alto. nam hec propositio per solet denotare causam medium sive principium de principio: sed spiritu sancto qui habet eandem etatem ab alto. videlicet attribuitur: quod dominando gubernet et vivificet

209

(Ad 4°. dō. q) sextum sic procedit. Ut videtur quod creare sit proprium aliqui personae: quod enim est per se est etiam ei quod

Questio

que sunt creata a patre per filium, pot estia hi attributionis cois rō accipi ex appropiatione eētialius 209 attributorū. nam supra dictū ē. patri attribuitur et appropiat potentia; q̄ maij manifestat in creatio ne. rō attribuitur patri creatorē eē. filio at appropiat sapia per quam agens p intellectū operatur: rō dicitur de filio: per quem oia facta sunt. spū aut scō appropiat bonitas ad quē pertinet gubernatio deducēs res in debitos fines et viuificatio nam vita i interiori quodā motu consistit. primum autē mouens est finis et bonitas. Ad 3° dō: q̄ licet effec̄ deī procedat ex qlz attributoz: tamē reduc̄ vñus quisq̄ effectus ad illud attributū. cum quo bz ue nientiam fm ppriam rōnem. sic ordinatio rez ad sa piām: et iustificatio i mīj ad mīam: et bonitatē se superabundantē diffūdēntem. creatio vero que est p ductio ipsius sube rei reduc̄tur ad potentias. Septimus articulus. vtrū in creaturis sit necesse inueniri vestigium trinitatis.

Ad septimum sic procedit. Vldetur q̄ in creaturis non sit necesse inueniri vestigiaz trinitatis: per sua eim vestigia vñūquodq̄ i vestigari potest: sed trinitas personaz non pot in vestigari ex creaturis: vt supra dictū ē. q̄ vestigia trinitatis non sunt in creatura. Preterea quicquid est in creatura creatum ē. si igitur vestigium trinitatis inuenitur in creatura secūdum aliquas ppetates suas: et oē creatum habet vestigium trinitatis. oī in vnaquaq̄ illarum inuenire vestigiu etiā trinitati: et sic in infinitū. Preterea effectus nō rep̄itat nisi suam causam: sed causalitas creaturarum pertinet 243 ad naturam cōmūne: non autem ad relationes: qui bus persone et distinguuntur et numerant. q̄ in creatura non inuenitur vestigium trinitatis. sed soluz vnlatis essentie. Sed contra ē qđ Aug dicit. vj. de trinl. q̄ trinitatis vestigiu i creatura appetet. Re dicenduz: q̄ omnis effectus aliqualiter rep̄itat suā causam. sed diversimode. nam aliquis effectus rep̄itat solam cālitatem cause: non autem formā ei: sicut fumus rep̄itat ignem. et talis rep̄itatio dicit esse rep̄itatio vestigij. vestigium enim demonstrat motum alicui transeunt: sed non qualis sit. alius aut effectus rep̄itat causam q̄stum ad allquam sili tudiū forme eius: sicut ignis ḡntus ignē ḡnante: 161 et statua mercurij mercuriū. et hec ē rep̄itatio ima ginis. processiones autem diuinarum psonaz atten 162 dūtur bz actū intellectū et voluntatū: sic supra dictū ē. nam filius procedit vt verbum intellectū. s.l. vt amor voluntatis. In creaturis igitur rationalibus in quibus est intellectus: et voluntas inuenitur rep̄itatio trinitatis per modum imaginis: inquantū inuenitur 468 in eis verbum conceptuz et amor procedēs. bz i creaturis oībus inuenitur rep̄itatio trinitatis per modum vestigij: inquantū in qualibet creatura inueniuntur aliqua que necesse est reducere in diuinas personas: sicut in causam. quilibet enī creatura sub

sistit i suo eē: et babz formā p quā determinat ad spe ciez: et haber ordinez ad aliquid aliud. secundū igit 29 q̄ est quedam substālia creata representat cām et p̄cipium: et sic demonstrat persona patris: qui est p̄pin p̄iz de non p̄ncipio. secundū autē q̄ bz quandā for ma et speciem representat verbum fm q̄ forma artificati est ex conceptione artificis. fm autem q̄ haber ordinem representat spiritum sanctum in q̄stum est amor: quia ordo effectus ad aliquid alterū est ex 468 voluntate creatis. et ideo dicit Aug. in vj. li. de tri. q̄ vestigium trinitatis inuenitur in vnaquaq̄ creatura: fm q̄ vnum aliquid est et secundū q̄ aliqua specie formatur. et secundum q̄ quedam ordinem tener: et ad hec etiam reducunt illa tria: numerus: pondus: et mensura: que ponuntur sap. xj. nam mensura referatur ad substantiā rei limitatam suis p̄ncipijs numero ad speciez: pondus ad ordinem: et ad hec etiā reducuntur alia tria que ponit Aug. modus: species: et ordo: et ea que ponit in lib. lxxiiij. q̄ p̄ constat. q̄ discer nitur: q̄ cōgruit. constat enī aliquid per suā substātia: discernitū per formā: congruit per ordinem. et in idez de facili, reduci possunt quecuq̄ sic dicitur: Ad primū ergo dicendum: q̄ representatio vestigij attendit fm appropriata: p quē moduz ex creaturis in trinitate diuinari psonarū veniri potest: vt supra dictum est. Ad secundum dicendum: q̄ crea 181 tura est res proprie subsistens in qua ē predicta tria inuenire: neq̄ op̄z q̄ in quolibet eoru que ei insunt hec tria inueniantur: sed fm ea vestigium rei subsi 26 b stenti attribuitur. Ad tertium dō: q̄ etiā p̄cessiones: personaruz sunt cā et creationis ratio aliquo modo ut dictum est. 243

Octauus. articulus. vtrū creatō admisceatur in operibus nature et artis.

Hoc octauum sic procedit. videtur q̄ crea 245 to admisceatur in operibus nature et artis. In qualibet enim operatione nature et artis pducitur aliqua forma: s̄z non pducit ex aliquo: cū n̄ h̄eat māz pte sui: ergo pducit ex nibilo: et sic in qua libet operatione nē et artis est creatio. Preterea effectū nō est prior. sua cā: s̄z in reb' naturalib' nō inuenitur aliqd agēs: nisi forma accidētal: q̄ ē forma actia vel passiū: nō q̄ p operationē nāc pducitur forma sub stātial' religit q̄ sit p creationē. Prece nā fac̄ sibi sibi: s̄z qđā inueniūt ḡnata i nā: nō ab aliq̄ sibi sibi: sicut p̄z aialib' ḡnata p̄ putrefactionē. q̄ cox for ma nō ē a nā: s̄z a creatōe. et eadē rō ē d̄ allis. Prece ea qđ nō creat nō ē creatura. si igit̄ i his q̄ sūt a nā n̄ adūgat creatō. seḡ p̄ ea q̄ sūt a nā nō sūt creature qđ est hereticū. Sz cōtra ē qđ Aug. sup gen. ad lit. distinguit opus p̄agationis: qđ est opus nature: ab opere creationis. Respondeo dicendum: q̄ hec dubitatio inducitur propter formas quas quidam posuerunt non incipere per actionem nature: sed prius in materia extitisse: ponentes latitationem

formarum: et hoc accidit eis ex ignorantia materie; quod nesciebant distinguere inter potentiam et actu: quod non. forme preexistit in materia in potentia posuerunt eas simpliciter preexistere. Alij vero posuerunt formas creari ab agente separato per modum creationis: et cum hoc cuilibet operationi nature adiungit creatio. sed hoc accidit eis ex ignorantia forme. non enim considerabat quod forma naturalis corporis non est subsistens: sed quo aliquid est. et ideo cum fieri et creari non conueniat pro-

24 i prie nisi rel subsisteti: sicut supra dictum est. forma rum non est fieri neque creari: sed a creature esse. quod autem

54 2 proprie fit ab agente naturali est compositum. quod fit ex materia. unde in operibus nature non admissee tur creatio: sed presupponitur ad operationem nature. Ad primum ergo dicendum quod forme incipiunt esse in actu compositis factis: non quod ipse fiant per se: sed per accidens tantum. Ad secundum dicitur: quod qualita tes actiue in natura agunt in virtute formarum substantiarum. ideo agens naturale non solu producit sibi simile secundum qualitatem: sed secundum speciem. Ad tertium dicitur: quod ad generationem animalium perfectorum sufficit agens ycle: quod est virtus celestis cui assimilantur non secundum speciem: sed secundum analogiam quandam. neque oportet dicere: quod eorum forme creantur ab agente separato. ad generationem vero animalium perfectorum non sufficit agens universalis: sed requiritur agens proprium: quod est generans universalis. Ad quartum dicitur: quod opatio non est nisi per se ipsum: et sic ea quod nam fuit creature domini.

Quiesco. xlviij. de principio durationis reperitur creaturaz.

On se querer co

siderandum est de principio durationis rerum creaturarum. Et circa hoc queruntur tria. Primo utrum creature semper fuerint. Secundo utrum eas incepisse sit articulus fidei. Tertio quod deo dicatur in principio certe. et tercere. creatura. Primus articulus. utrum universalitas creaturarum semper fuerit. Ad primum sic procedit. Ut detur quod universalitas creaturarum que nunc mundi nomine nuncupatur non incepit sed fuerit ab eterno. Non enim quod incepit esse antequam fuerit: possibile fuit ipsum esse: alioquin impossibile fuisset ipsum fieri. si ergo mundus incepit esse antequam incepit: possibile fuit ipsum esse: sed quod possibile est esse est materia que est in potentia ad esse quod est per formam: et ad non esse quod est per potentiam. si ergo mundus incepit esse. an mundus fuit materia. sed non potest esse materia sine forma. materia autem mundi cum forma est mundus: fuit ergo mundus antequam esse incepit: quod est impossibile. Preterea nihil quod habet existentem ut sit semper: quoniam est et quoniam non est: quod ad existentem non est: et invenit se exterritus et non ali cuius rei tam diu est. sed ideo incorruptibile est existentia ut sit semper: non. existentia est ad determinatum duratō tempus: nullum ergo incorruptibile quoniam est et quandoque non est: sed omne quod incepit esse quandoque et quoniam non est: nullum

lum ergo incorruptibile incepit esse. sed multa sunt in mundo incorruptibilia: ut corpora celestia: et oes subiectiles. quod mundus non incepit esse. sed per se in. p. dicit quod mundus est ingenitum. non ergo uniuersitas regni incepit esse. Preterea vacuum est ubi non est corpus: sed possibile est esse. sed si mundus incepit esse ubi nunc est corpus mundi. plus non fuit aliquod corpus: et tamen poterat ibi esse: alioquin nunc non ibi esset. quod ante mundum fuit vacuum: quod est impossibile. Preterea nihil de novo incepit moueri nisi per hoc quod mouens vel mobile alter se habet nunc quam prius mouet. quod alter se habet nunc quam prius mouet. quod ante omnem motum de novo incepientem fuit alijs motus. motus quod semper fuit. quod mobile quia motus non est nisi in mobili. Preterea oes mouens aut est naturale aut est voluntarium. sed neutrum incepit mouere nisi aliquo motu persistente. natura enim per eodem modo operatur. unde nisi procedat aliquis mutationes vel in natura mouetur vel in mobili. non incepit a mouere naturali esse motus qui non fuit prius. voluntas autem absque sui mutatione one retardat facere quod apponit. sed hoc non est nisi per aliquam mutationem: quam imaginatur ad minus ex parte ipsius temporis: sicut qui vult facere dominum et non habere: expectat aliquid futurum: et non habet dies hodierni trahit etcrastinus aduentat: quod sine mutatione non est: quod tempus est numerus motus: relinquens quod post omnes motum de novo incepientem fuit alijs motus. et sic idem quod prius. Preterea quodcumque est per ipsum in principio et per finem: nec desinere nec incepere potest: quod quod incepit non est in suo fine. quod autem desinet non est in suo principio: sed tempus per est in suo principio et fine: quia nihil est tempore nisi nunc: quod est finis preteriti: principium futuri. quod tempus nec incepere nec desinere potest: et per se non nec motus cuius numerus tempus est. Preterea deus autem est per mundo non tantum: aut duratione. si natura tantum. quod cum deo sit ab eterno: et mundus erit ab eterno. si autem est per durationem: plus autem et posterius in duratione constituit tempus: quod est mundus fuit tempus: quod est impossibile. Preterea posita causa sufficiet ponit effectus. causa non sequitur effectus est causa imperfecta idagens alioquin ad hoc effectus sequitur. sed deus est sufficiens causa mundi et finalis ratione sue bonitatis: et exemplaris ratione sue sapientiae: et effectiva ratione sue potest: ut ex supioribus per 46 234 237 236 152 cum ergo deus sit ab eterno: et mundus fuit ab eterno.

Preterea cuius actionis est eterna et effectus eternus. sed actionis deus est ei sua quae est eterna. et mundus est eternus. Sed contra est quod dicitur Job. xvii. Clariifica me patrem apud te metipsu claritate qua habui per te mundus fieret. et prouer. viii. Dominus possedit me initio viarum suarum antequam quicunque faceret ab initio. Respondeo dicendum: quod nihil potest preter deum ab eterno fuisse: et hoc quidem ponere non est impossibile. Ostensum est enim supra: quod voluntas dei est causa rerum. sic ergo aliqua necessitate est esse:

Questio

eē sicut necesse ē deū velle illa cuz necessitas effect⁹
 ex necessitate cāc dependat: vt dī in.5.metha. Qñsū
 117 est aut supra⁹. q absolute loquendo non est necesse
 deū velle aliquid nisi seipsuz. non est ergo necessariū
 deū velle q mundus fuerit semp: sed catenus mun
 dus est: quatenus deus vult illum esse: cum esse mū
 di ex voluntate dei dependeat: sicut ex sua causa.
 n̄ est igit̄ necessariū mundū semper ēē. vnde nec de
 m̄ratie pbari pōt nec rōes q̄s ad h̄ Arri. idicit sūt de
 m̄ratie simpliciter: sed fm qd. f. ad cōtradicendū rōi
 136 bus antiquorū ponentium mundū incipere fz quoſ
 251 dā modos i veritate ipſosibiles. r̄ hoc apparet ex
 trib⁹. prio qdē q̄ rāi. g. phy. q̄ i. i. b. ce. p̄mitit quas
 dā opinioneſ vt Anax. r̄ Empē. r̄ plonis cōtra q̄s
 rōes cōtradictoriaſ idicit. **(S)**ecundo ga vbiq̄s
 de hac materia logtur inducit testimonia antiquo
 rū quod nō est demifatoris: sed probabiliter persua
 dentia. **(T)**ertio ga expreſſe dicit in. j. li. topi. q̄
 quedā ſt. pblema dialektica o e gbus rōes non ba
 bemus: vt vtrū mundus sit eternus. **(A)**d. j. ergo dicē
 dū q̄ anteq̄ mundus cēt possibile fuit mundū ēē: nō
 qdē fm potentia passiuā que est materia: sed secundū
 152 potentia actiuā deī. r̄ ēē fm q̄ dī aliquid absolute
 possibile non fm aliquā potentiam: sed ex sola habi
 tudine terminorum: q̄ ſibi non repugnat fm q̄ pos
 ſibile opponitur ipſosibilit: vt patet per p̄sum in.5.
 metha. **(A)**d secundū dō: q̄ illud quod fz xutem
 b vt ſit ſemp: ex q̄ fz illā xutem: nō qnq̄ eſt: r̄ qnq̄ n̄ ē:
 254 ſed anteq̄ haberet illam xutem: nō ſuit. vñ hec rō
 q̄ p̄tūrū Arri. i. j. de. ce. non concludit simpliciter
 q̄ icorpoſalia non eſſe incepunt: ſed q̄ non ince
 perunt eſſe per motum naturalem q̄ generabilia r̄
 corruptibilia incipiūt. **(A)**d tertiu dō: q̄ Arri. in. j.
 phy. probat materiam ēē ingenitā propt hoc q̄ n̄ fz
 ſbm de quo ſit. in primo aut de ce. r̄ mū. probat celuz
 igenitum: quia non habet contrariū ex quo gñretur:
 vñ p̄z q̄ per vtrunḡ non excluditur: niſi q̄ materia
 254 r̄ celum nō incepunt p̄ gñrationē vt qdaz p̄oebat
 235 p̄cipue de celo. nos autē dicim⁹ q̄ maſia r̄ celū pro
 239 ducta ſunt in eſſe p̄ creationem: vt ex dicti p̄z. **(A)**d
 4⁹. dō: q̄ ad rationem vacui non ſufficit i q̄ nibil ē:
 ſed requiritur q̄ ſit ſpaciu capax corporis in quo nō
 ſit corpus vt pater p̄ Arri. i. 4. phy. non autem dicit
 mus non fuſſe locu aut ſpacium ante mundū. **(A)**d
 5⁹ dicendum q̄ p̄mū ſmotor ſempre eodez modo
 ſe babuit. p̄mū aut mobile non ſempre codē mō ſe
 būit: q̄ incepit ēē cu prius nō fuſſet: ſed hoc non ſu
 239 it per mutationem ſed per creationē q̄ nō ē mutation
 240 vt ſupra dictū eſt. vnde patet q̄ hec ratio quam po
 nit Arri. in. 8. phy. procedit contra eos qui ponebant
 mobilia eterna: ſed motu non eternū: vt patet ex opi
 nionibus Anax. r̄ Emp̄. nō aut ponim⁹. ex q̄ mobilia
 incepunt ſemp fuſſe motū. **(A)**d 6⁹ dō: q̄ p̄cipiu
 um agens ē agēs voluntariū: r̄ q̄ ſuis habuit volun
 tate eternam producendi aliquem effectum: n̄ tñ p̄
 duxit eternum effectū. n̄ eſſe q̄ presupponat
 aliq̄ mutationi: n̄ etiam ppter imaginationē tpiſ. ali/

ter enim eſt intelligendū de gente p̄iculari q̄ presup
 ponit aliquid r̄ cauſat alterum: et aliter de agente
 vñ q̄ producit totū: ſicut agens particulaſ producit
 formam r̄ presupponit materiā. vnde oportet q̄ for
 mam inducat fm proportionē ad debitam materiā.
 vnde rationabiliter in ipſo conſideratur: q̄ inducit
 formam in talem materiam: r̄ non in aliā ex dīa ma
 terie ad materiam. ſed hoc non rationabiliter vide
 tur in deo qui ſimul producit formam r̄ materiā: ſed
 conſideratur rationabiliter in eo q̄ ipſe p̄ducit ma
 teriam congruam forme r̄ fini. agens autē particula
 riter presupponit tempus ſicut r̄ materiā. vnde rat
 ionabiliter conſideratur in eo qd̄ agit in tempore po
 sterioſi r̄ non priori fm imaginationē ſucceſſionis tē
 poris poſt tempus. dīe in agente vñ qui producit reſ
 r̄ tempus non eſt conſiderare qd̄ agat nunc r̄ nō p̄l
 us fm imaginationem tpiſ poſt tempus. q. tempus
 presupponatur eius actioni. **(S)**ed conſiderandum eſt
 q̄ dedit effectui ſuo tempus quantum voluit. r̄
 ſecundū q̄ conueniens fuſt ad ſuam potentiā de
 m̄randam. maniſtatiū enī mundus ducit in cogni
 tionem diuine potentię creantis ſi mundus ſemp nō
 fuit q̄ ſi ſemp fuſſet: omne enim qd̄ nō ſemper fuit:
 maniſtum eſt habere cauſam: ſed nō ita maniſtū
 eſt de eo qd̄ ſemp fuit. **(A)**d 7⁹ dicendum: q̄ ſic dicit
 in. 4. phy. prius r̄ posterius eſt in tempore ſecundū
 q̄ prius r̄ posterius eſt in motu. vnde et principium
 r̄ finis accipienda ſunt in tempore ſicut r̄ in motu.
 ſuppoſita autem eternitate motus necesse ē q̄ qd̄li
 bet momentū in motu acceptum ſit principium r̄ ter
 minus motus quod non oportet ſi motus incipiat. r̄
 eadem ratio eſt de nunc temporis. r̄ ſic patet q̄ ratio
 illa instantis nunc quod ſemp ſit principium r̄ finis
 temporis presupponit eternitatē tēporis r̄ moti.
 vnde Arri. hanc rationem inducit i. 8. phy. contra eos
 qui ponebant eternitatē tēporis: ſed negabat eter
 nitatem motus. **(A)**d 8⁹. dicendum: q̄ de⁹ eſt prior mū
 do duratione: ſed li prius non designat prioritatē tē
 poris ſz eternitatis: vel dō q̄ designat eternitatē tēpo
 ris ſupra eternitatem ſupra locum imagi
 natum tantum ſecundū quod poſſibile eſt imagina
 ri dimensionibus celeſtis corporis dimēſiones ab
 ſuperaddi. **(A)**d 9⁹. dō: q̄ ſicut effectus ſequitur a
 cauſa a gente naturaliter fm modum ſue forme: ita
 ſequitur ab agente per voluntatem fm formā ab eo
 p̄ceptā ſz diffinitam: vt ex ſuperioribus pater⁹. 215
 licet ſicut deus ab eterno fuerit ſufficiens cā mūdi:
 non tñ op̄z q̄ ponat mūdi ab eo product⁹: niſi fm
 q̄ eſt in prediffinitione ſue voluntatis: vt. ſ. habeat
 ēē p̄nō ēē: vt maniſtū dīclaret ſuū actorē. **(A)**d dī
 mū dō: q̄ poſita actiō ſeq̄ effect ſuū exigentia for
 me que eſt p̄cipiu actionis. In agentib⁹ aut p̄ volu
 tate q̄ ſeptū ē ſz diffinitū accipit. vt forma q̄ eſt p̄n
 cipiu actionis. ex actiōe igit̄ dīcna nō ſeq̄ effect⁹. 222
 etern⁹: ſz q̄ ſeptū deo voluit vt. ſ. haberet eſſe poſt nō ēē.
(S)ecundus articulus. vtrum mundum incepisse

sit articulus fidei.

Ad 2° sic proceditur: ut q̄ mundum incepisse non sit ar. fidei: sed conclusio demonstrabilis. Quid enim factum principium h̄z sue duratiois: sed demonstratiue probari potest: q̄ deus sit causa effectiva mundi et hoc est probabiliores phi posuerit: ergo demonstratiue probari potest q̄ mundus incepit. Preterea si necesse est dicere q̄ mundus factus est a dō: aut ergo ex nihilo: aut ex aliquo: sed non ex aliquo: q̄ sic materia mundi precessisset mundū cōtra quod procedit rōes Ari. ponētā celum ingenuis. q̄ oī dicere q̄ mundus sit factus ex nihilo. et sic h̄z esse post non esse: ergo oī q̄ esse incepit. Preterea omne q̄ operatur per intellectum a quadam principio operatur. ut pat̄ in omnibus artificiis: sed deus est agens per intellectum: ergo a quādam principio operatur. mundus igitur qui est ei⁹ effectus non fuit semper. Preterea manifeste apparet artes alias et habitationes regionum ex determinatis temporib⁹ incepisse. sed hoc non cēt si mundus semper fuissest: mundus igitur n̄ semper fuisse manifestum est. Preterea certum ē nihil deo eq̄ri posse. sed si mundus semper fuissest equiparare, tur deo in duratione: ergo certum ē non semper mundum fuisse. Preterea si mundus semper fuit infiniti dies precesserunt diem istū: s̄ infinita n̄ est pertransire: ergo nūc fuissest peruentum ad hunc diem quod est manifeste falsum. Preterea si mundus fuit eternus: et generatio fuit ab eterno. q̄ vñ bō genitus ē ab alio in infinitum. sed p̄ ē cā efficiens filii: ut dicitur in li. phisi. ergo in causis efficiētib⁹ ē procedere in infinitum: quod improbatū i. iij. metha. Preterea si mundus et generatio sēper fuit. infiniti homines precesserunt. sed anima hominis ē inmortalis. ergo in fine aīe humanae nūc cēnt actu quod est impossibile: q̄ ex necessitate scripsi p̄t q̄ mundus incepit et n̄ sola fide tenet. Sed t̄ fidei articuli dōstratiue probari n̄ p̄t: q̄ fides dō n̄ appareat: ē: vt dō ad bēb. xj. S̄ deū cē creatorē mundi sic q̄ mundus incepit ē arti. fidei. dicim⁹. n. credo i. vñ deūm t̄. t̄ itep Grego. dōc in Omel. Eze. prima. q̄ Moyse p̄phetiault de p̄terito dicens. In principio. cre. de. ce. et ter. in quo nouitas mundi traditur. ergo nouitas mundi t̄m haberetur per reuelationē. et ideo n̄ p̄t probari demonstratiue. Respōdeo dō: q̄ mundum semp n̄ fuisse sola fide tenetur et dōmonstratiue probari non p̄t: sicut et supra dō myste rī trinitatis dictum ē. et bī: q̄ uila nouitas mudi non potest demonstrationem recipere ex parte ipsius mundi. demonstrationis enim principium ē q̄ quid est: vñ unquodq̄ autem secundūz rōnem sue speciei abstrahit ab hic et nūc. ppter quod dō q̄ vñ uersalia sūt vbiq̄. et semper. vñ demonstrari n̄ potest q̄ homo aut celū aut lapis non semp fuit. similiter etiam neḡ ex parte cāc agētis que agit per voluntatem. voluntas enī dei rōe inuestigari non p̄t: nisi circa ea q̄ absolute necesse ē deum yelle: talia autē

non sunt que circa creaturas vult: ut dictum est. 117
 potest at voluntas dīna bōi manifestari per reuelatiōne cui fides initur. vnde mūdūz incepisse ē credibili: non autem dōstrabile v̄l scibile. et hoc vtile ē: ut consideretur: ne forte aliḡ q̄d fidei ē dōstrāf̄ p̄sumēs rōes n̄ necessarias iducat que p̄beant māz irridendi ifidelib⁹ nos estimantisbus ppter hui⁹ rōnes credere que fidei sunt. Ad primum g dō: q̄ sicut dicit Au. xj. de ci. dei phisi. ponentium eternitatem mundi duplex fuit opinio. quidā enim posuerunt q̄ suba mundi n̄ sit a deo: et hōz ē intollerabili: lis error: et ideo ex necessitate refellitur. Quidam autem sic posuerunt mundum eternū quem tamē mundum a deo factum dixerunt: non enim mūdū temporis initium volunt habere sed sue creatōnis initium: ut quodam modo vix intelligibili semper sit factus. id autem quonodo intelligentiē runt. ut idem dicit in x. de ciui. dei. sicut enim inquit. si pes ex eternitate semper fuissest in puluere semper subesset vestigium quod a calcante factuz nemo dubitaret. sic et mundus semper fuit: semper existente qui fecit. Et h̄ ad intelligendū cōsiderādū est q̄ cā efficiens que agit per motum dō necessitate precedit tempore suuz effectum: q̄ effectus n̄ est nisi in termino actionis. agens at oē ē oī principium actionis. sed si actio sit instantanea: et n̄ successiva. n̄ ē necessarium cē satiens prius facto duratōne: sicut p̄ i luminatiōe. vnde dicunt q̄ non sequitur ex necessitate: si deus est cā actua mundi q̄ sit prior mūdo duratione: q̄ creatio q̄ mundum prodixit n̄ est mutatio successiva: ut supra dictum ē. 239
Ad 2° dicendum q̄ illi qui ponent mundum eternū dicerent mundum factum a deo ex nihilo. non q̄ factus sit post nihil secundum q̄ nos intellegimus per nomen creatōis: sed quia non est factus de aliquo: et sic ē n̄ recusant aliqui eorum creatōis nōe: ut p̄ i Avic. in sua medicina. **A**d 3° dō: q̄ illa est ratio Anax. que ponit in li. phisi. sed n̄ de necessitate cōcludit nisi de intellectu qui deliberādo inuestigat quid agendū sit quod est simile motu: talis autē est intellectus humanus sed non diuin⁹: ut supra p̄ i. **A**d 4° dō: q̄ ponentes eternitatem mundi ponunt aliquam regionē infinities esse mutataz de inhabilitē i habitabilitē: et conuerso: et similiter ponunt q̄ artes ppter diversas corruptiones et accidentia infinities fuerint inuenientiae et iterum coruptae. vnde Ari. dicit in li. metbaurorum q̄ ridiculum est ex huius particularibus mutationib⁹ opinionē accipere de nouitate totius. **A**d 5° dō: q̄ si mundus semper fuissest non tamen p̄ficaretur deus in eternitate: ut dicit Boe. in fine de consola. q̄ esse diuinū est esse totum simul absq̄ successionē non autem sic est de mūdo. **A**d 6° dicendum q̄ trāitus semp intelligitur a termino in terminum. quecumq̄ autem p̄terita dies signetur: ab illa vñq̄ ad istam sunt infiniti. dies qui pertransiri poterunt. obiectio autē p̄ce dī ac si positis extremis sunt media infinita. **A**d m

Questio

Ad septimū dō q̄ i causis efficiētibus impossibile ē procedere in infinitū per le^c. vtputa si cause q̄ p se requiruntur ad aliquem effectum multiplicaretur in infinitum. sicut si lapis moueretur a baculo baculus a manu: t̄ hoc i infinitum: sed per accidens in infinitū procedere in causis agentibus nō reputant ī possibile: vtputa si omnes cāe que in infinitū multiplicantur: non teneant ordinē nulli vnius cause: sed earum multiplicatio sit per accidens^d. sicut artifex agit multis martelliis per accidens: quia vnu post vnu frangitur. accidit ergo huic martello q̄ agat post actionem alterius martelli. t̄ similiter accidit huic homini inquātū generat: q̄ sit generatus ab alio. generat enī inq̄stum bō t̄ non. inq̄stum est filius alterius hominis: omnes enim hoies generantes h̄it gradum vnum in causis efficientibus. s. gra dum particularis generantur. vnde non est impossibile q̄ bō generetur ab homine in infinitum. cēt at ī possibile si generatio bulus hominis dependeret ab hoc homine t̄ a corpore elementari t̄ a sole t̄ sic ī infinitum. Ad octauum dicendū q̄ banc rationem ponentes eternitatē mundi multipliciter effugūt. Quidam n. non reputant ipossibile esse infinitas animas actu: vt patet i meta. Algazel dicentis hoc cē infinitum per accidens. sed hoc improbatū est superius^e. Quidā vero dicunt animam corūpi cum corpore. Quidā vero q̄ ex oībus aīabus remanet yna tm̄. Alij vero vt aug. dicit posuerunt pp̄ter hoc circa cūtū animalium: vt. s. anime separate a corporib⁹ post determinata temporum curicula itcꝝ rediret ad corpora de ḡbus oīb⁹ i sequentib⁹ ē agēdū^f. siderandum tm̄ q̄ bec ratio particularis ē. vnde posset dicere alquis q̄ mundus fuit eternus vel saltet aliqua creatura: vt angelus n̄ aut homo. nos autem intendimus vniuersaliter an aliqua creatura fuerit ab eterno.

H248 **T**ertium sic procedit. videtur q̄ creatio rerū non fuit in principio temporis. qđ enim non est i tempore non est i aliquo tempore; sed creatio rerum non fuit in tempore. per creationem enim rerum substantia in esse producta est. tempus autem non mensurat substantiam rerū r̄ precipue icorporalium. ergo creatio n̄ fuit i principio tps. Preterea pbi. pbat q̄ omne quod fit siebat: i sic omne fit eri habet prius r̄ posterius: in principio autē tps cuius sit indissibile non est prius aut posterius. ergo cuius creari sit quoddam fieri: vñ q̄ res non sint create in principio temporis. **C**reterea ipsum ē tempus creatum est: sed non potest creari in principio temporis: cum sit diuisibile. principium autem temporis indissibile. non ergo creatio rerum fuit i principio temporis. **S**ed contra est quod gene. dicitur. In principio cre. de. ce. r̄ ter. **R**espondeo dđ: q̄ illud verbum ge. primo. in principio cre. de. ce r̄ ter. tripliciter exponitur ad excludendum tres errores. qđam enim posuerant. mihiū semper fuisse: r̄ tempus n̄ ba

vere p̄incipiū: r̄ ad hoc excludendum exponitur
in principio. s. temporis. quidaz vero posuerūt duo
ēē creationis principia. vnum bonoꝝ: aliud maloꝝ.
r̄ ad hoc excludendū exponitur in principio. i. ī filio
sicut enim p̄incipium effectuū appropriatur p̄rī pp̄
potētiā. ita p̄incipiū exēplare approbat̄ filio pp̄ sa
piētām. vt sicut d̄r̄ oia i sapia fecisti. ita itelligat̄ de
um oia fecisse i p̄incipio. l. in filio: s̄ illud apl̄ ad col
la. s. in ipso. s. filio condita sunt vniuersitā. Alij vero
dixerunt corporalia esse creatāa deo medianib⁹
creaturis spiritualibus. r̄ ad hoc excludendum ex
ponitur i p̄incipio cre. de. ce. r̄ ter. l. ante oia. iii. n. po
nuntur simul creatāa. s. celum empireū materia cor
poralis que noīe terre itelligitur temp⁹ r̄ natura an
gelica. Ad p̄imum ergo dō: ꝑ non discuntur i p̄in
cipio temporis res ēē create quasi p̄incipium tempo
ris creationis sit mensura: sed quia simul cum tēpo
re celum r̄ terra creatāa sunt. Ad secundum dicen
dum ꝑ verbum illud ph̄i intelligitur de fieri quod
est per motuꝝ vel quod ē terminus motus: quia cuꝝ
in quolsbet motu sit accipere prius r̄ posterius an
te quodcumq; signuꝝ i motu signato. dum. s. aliquid
ē in moueri r̄ fieri est accipere prius: r̄ etiam aliquid
post ipsum: quia qd̄ ē in p̄incipio motus vel in termi
no non ē in moueri creatio autē motus. nō ē nec ter
minus motus: vt supra dictum ē. ynde sic aliquid 23
creatur qd̄ non simul creabatur. Ad tertium di
cendum ꝑ n̄ib⁹ sit nisi secundum quod ē. nib⁹ aut̄
ē temporis nisi nunc: ynde non pot̄ fieri nisi fm̄ alt̄
quod nūc: non quia in ipso primo nūc sit tempus: s̄
q; ab eo ic̄igit tempus^e. 34

Questio. xlviij. de distinctione rex in col.

Est productio;

nē creaturarum iēē: considerandūz ē
de distictiōe eaz. Erit aut̄ hec consi-
deratio tripartita. Nam p̄imō co-
siderabim̄ distinctione rerum in
cōs. 1. de distinctione boni et mali. 2. de distin-
ctione sp̄iālis et corporalis creature. Circa p̄imū
quātur tria. 1. p̄imō de ipsa re⁹ multitudine seu
distinctione. 2. de earum ieq̄ilitate. Tertio de
ynitate mundi.

Primus ar. Utz rep mulei z.

Ad primum sic proceditur. videtur quod rex multi et
tudo et distinctio non sit a deo. vnu. n. semp natu-
re est vnu facere. sed deus est maxie vnu: ut ex premis-
sis patet. ergo non producit nisi vnu effectus. 54
Contra. Preterea exemplarum afflatur suo exemplari: 256
sed deus est causa exemplarum sui effectus: ut supra
dictum est. ergo cum deus sit vnu effectus eius est
vnu tam et non distinctus. **C**ontra. Preterea ea que sunt
ad finem proportionantur fini. sed finis creature est
vnu scilicet diuina bonitas: ut supra ostensum est. 257
ergo effectus dei non est nisi vnu. **S**ed contra est
quod dicitur ge. i. quod deus distinxit lucem a tenebris et diuis-

sit aquas ab aquis. ergo distinctio et multitudine rerum est a deo. **R**ideo dō: q̄ cām distinctionis rerū multipliciter aliqui assignauerunt. quidā n. attribuunt eam' materie vel soli vel simul cum agente: soli quidem materie. sicut democritus et omnes antiqui naturales ponētes solam cāz materialem fm quos distinctione rerum puenit a casu. fm motum materie. materie vero et agenti simul distinctionem et multitudinem res extrahendo q̄ erat pmixtū in materia. sed hoc non potest stare pp duo. primo quidē quia supra ostensum ē. q̄ ipsa materia a deo creata ē. vñ oꝝ et distinctionē liꝝ ex pte materie in altiore cām reducere. scđ q̄ materia ē pp formam et nō ecōuerso distinctio at rēp̄ ē per formas pprias: non ergo distinctionē ē in rebus pp mām. sed potius econuerso i materia creata ē disformitas: vt esset diuersis formis accōmo data. Quidam hō attribuunt distinctio

nem rēp̄ secūdis agētib⁹. sicut Anic. qui dixit q̄ dō intelligēdo se pduxit intelligētam primā ē. in qua c̄ q̄ nō ē suū ēē ex necessitate icidit q̄p̄ potētie et ac 2.62 tūs. vt infra patebit⁹. Sic igitur prima intelligentia: inq̄tū itelligit cām primam produxit scđam itelligētia. inq̄tū at itelligit se fm q̄ ē in potētia. pduxit corpus celi qđ mouet. inq̄tū hō itelligit se fm illud qđ b̄z de actu pduxit aīam celi: s̄z hoc nō potest stare pp duo. primo qđē qđ supra oñsum ē. q̄ creare solūs dei ē. vnde ea que non possint creari nisi p creationem a solo deo. pducuntur et hec sunt oīa que nō subiacent generationi et corruptioni. secūdo q̄la s̄z hanc positionem non proueniret ex intentione p̄mī agentis vniuersitas rerum. sed ex concurso multarū causarū agentiū. tale at dicim⁹ puenirea. casu. Sic igitur complemētū vniuersi quod in diuinitate rēp̄ consistit et a casu qđ ē impossible. Unde dicendū ē q̄ distinctione rerum et multitudine ē ex intentione primi agētis quod ē deus. produxit enim res in esse pp suaz bonitatem cōmunicandā creatu-

ris. et per eas rep̄sentandā. et quia p vnam creaturā sufficiētē rep̄tari non potest. pduxit multas creaturas et diuersas: vt quod deest vni ad rep̄sentandam diuinam bonitatem suppleatur ex alio. nā bonitas q̄ in deo ē simpliciter et vnoformiter increaturis ē multipliciter et diuisit̄. vnde pfectius partcipat diuinam bonitatem et rep̄sentat eam totum vniuersum q̄ alia quecumq; creatura. et quia ex dīna sapientia ē cā distinctionis rerum. iō Moyses dīc res esse distinctas verbo dei quod ē conceptio sapientie: et hoc est quod dicitur gene. i. Dicit deus fiat lux: et diuisit lucem a tenebris. **A**d primum ergo secundum q̄ agens per naturam agit per formam per quam est que vniuersitatem est vna: et ideo non agit nisi vnum. agens autem voluntarium quale est deus: vt supra ostensum est. per formam intellectam: cum ergo multa debet intelligere non repugnet vniuitati et simplicitati ipi⁹: vt supra ostensum est. relinquitur q̄lī sic vna potest multa face-

re. **A**d secundū dōm q̄ ratio illa tenet de exempla quod pfecte representat exemplar quod nō multiplicatur nisi māliter. vnde imago increata que est perfecta est vna tantū: sed nulla creature representat perfecte exemplar prīmū q̄ est diuina essentia. et ideo potest per multa representari: et tamen fm q̄ idē esse dicuntur exemplaria pluralitati rerum cor respondet in mente diuina pluralitas idearū. **A**d tertium dicendū q̄ in speculatiis mediis demonstratis quod perfectly demonstrat conclusionem ē vnum tantum: sed media p̄babilitia sunt multa et s̄lter in operatiis quando id quod est ad finēs adeq̄t ut ita dixerim finem: non requiritur vt sit nisi vnuꝝ tantum: sed creature non sic se habet ad finem qui ē deus. vnde oportuit creature multiplicantur. 124

Secundus articul⁹. vtꝝ inequalitas rēp̄ sit a deo.

Hec secundū sic pceditur. Utꝝ q̄ inequalitas re 2.50 rum non sit a deo. Optimū enim est optimā addicere: sed inter optimā vnuꝝ non ē manus altero. ergo dei qui est optimus: est omnia equa lita facere. **P**reterea equalitas est effectus vnitatis: vt dō in. v. meta. sed deus ē vnuꝝ. ergo fecit omnia equalia. **P**reterea iusticie est inequalia iequa libis dare. sed deus est iustus in omnibus operib⁹ 134 suis. cum ergo operationē eius que esse rebus cōmutat non p̄supponat aliqua inequalitas rerum: vtꝝ q̄ fecit omnia equalia. **S**ed h̄ est qđ dō eccl. xxliij c. quare dies diem superat: et iterum lux lucem: annus annū: sol solem: a domini scientia separata sunt. **R**ideo dōm q̄ Origenes volens excludere posse ponentium distinctionē in rebus ex contrarieitate p̄ncipioꝝ boni et mali posuit a deo a principio omnia creata esse equalia. Dicit enim q̄ deus p̄mo 50 creauit creature rationales tantū et omnes eq̄les: 368 in quibus primo exorta est inequalitas ex libero arbitrio. qbusdam cōuersus in deum fm maius et minus qbusdā etiam fm magis et minus a deo auersis. Ille igit̄ rōnales creature que ad deū per ls. ar. cōuerte sunt p̄move sūt ad diuersos ordines angelos pro diuersitate meritorū. Ille autem que auerse sunt a deo sunt corporibus alligate diuersis fm diuersitatem peccati. et hanc causam dicit esse creatūris et diuersitatē corporum. Sed secundum hoc vniuersitas corporalium creaturarum non esset. ppter bonitatem dei sed ad puniendum peccatum quod est contra illud quod dicit ge. i. Uidit deus cūcta que fecerat. et e. v. bo⁹. et vt Aug. dicit. xi. de ci. dei quid stultius dīc p̄ 334 test q̄ istum solem vt in vno mundo vnuꝝ esset non decori pulchritudinis vel salutis rerum corporalium consuluisse artificem deum: sed hoc potius euensisse: quia vna anima sic peccauerat ac per hoc si centum anime peccassent: c̄centū soles haberet bis mundus 143 et ideo dō est q̄ sicut sapia dei est causa distinctionis 2.56 rerū. ita et inequalitatis qđ sic p̄: duplex enī distinctionē 2.49 inuenitur in reb⁹ vna formalis in bīs que diffe 175

Questio

249 runt spē. alia vero materialis in his que differunt
 573 mero tñ. cū autem mā sit pp formam' distinctio mā
 lis est pp formalē. vnde videmus q̄ in reb' corrupti
 bilibus non est nisi vñū individualū vnius speciei: q̄
 spē sufficiēter cōseruat in vno. In generabilib' at
 & corruptibilib' sūt multa individualia vnius species:
 ad cōseruatōes spēi. Ex q̄ p̄z q̄ p̄ncipialor̄ ē distinctio
 formalē q̄ mālis. distinctio autem formalis semp re
 568 quirit inequalitatēm. q̄ vt dicit̄ i. viii. meta. forme
 rerū sunt sicut nūc in ḡbus spēs variat̄ per addicti
 onem vel subtractionem vnitatis. vnde in reb' natu
 ralibus gradatim species ordinate esse vident̄ sicut
 mixta perfectiona sūt elementis & plante corporib'
 mineralibus & animalia plantis: & boies alijs anima
 libus: & i singulis horum vna species perfectior alijs
 iuuenit. sicut ergo divina sapientia cā est distinctiois
 rerū ppter perfectiōem vniuersi: ita & inequalitatēs
 non enim esset perfectiōem vniuersum: si tñ vnius gra
 dus bonitatis iuueniretur in rebus. Ad p̄ ergo
 dō: q̄ optimi agentis est pducere totū effectū suum
 optimū. non tamen q̄ quālibet partem totius faciat
 259 optimā simplē: sed optimā secundum pportiones ad
 4 57 totū. tolleretur enim bonitas animalis si quelibet
 pars eius oculi haberet dignitatēs. sic igit̄ & deus to
 totum vniuersum constituit optimū: secunduz modū
 creature: non aut singulas creatureas: sed vnam alia
 meliorem. & ideo de singulis creaturis dicit̄ gene. i.
 vident̄ deus lucem q̄ esset bona. & similiter de singul:
 sed de oib' simul dō vident̄ de' cūcta que fe. & e. val.
 bo. Ad 2° dō q̄ p̄num qd̄ pcedit ab vnlitate ē eq̄
 20 9 litas. & deinde pcedit multiplicitas. & ideo a patre cui
 fīm Aug. appropiat̄ vnlitas processit filius: cui ap
 propriatur equalitas. & deinde creatura cui competit
 inequalitas. sed tñ etiam a creaturis participat̄ que
 dam equalitas. s. proportionis. Ad 5° dō q̄ ratio
 illa est que mouit Orige. sed non habet locum nisi in
 retrubitione p̄mioz quoruq̄ inequalitas debet ineq
 534 libus meritis. sed in cōstitutione rerū non est ineq
 litas partium p̄ quālicq̄ inequalitatem pcedentem
 vel meritoz vel etiam d̄spotōnis materie: s̄z pp per
 fectionem totius. vt p̄z etiam in operibus artis. nō
 enim pp hoc differt tectuz a fundamento: q̄ b̄z diuer
 sam materiaz: s̄z vt sit dominus pfecta ex diuersis par
 tibus querit artis ex diuersam mā. & faceret eam
 si posset.

Tertius articulus vtrum sit vnuis mundus
 tantum.

251 **A**d 3° sic pceditur. vide q̄ nō sit vnuis mād'
 tñ: sed ples: q̄ vt Aug. dicit in lib. 83. q̄ in eo
 ueniens est dicere q̄ deus sine rōne res crea
 uit: sed ea rōne q̄ creauit vnuis: potuit creare multos
 35 cūm eius potentia non sit limitata ad vnius mundi
 creationem: sed est infinita: vt supra ostensum est.
 ergo deus plures mundos produxit. Preterea na
 tura facit qd̄ melius est: & multo magis deus: sed me
 lius esset esse plures mundos q̄ vnuis: quia plura
 bona paucorib' meliora sunt. ergo plures mun

di facti sunt a deo. **P**reterea oē quod habet for
 mat in materia pōt multiplicari secundum num
 rum manēte eadē spē: q̄ multiplicatio fīm numerū
 ē ex materia: sed mundus b̄z formam in materia. sīc
 enim cūm dico homo significo formam: cūm autem
 dico bīc homo significo formam i materia: ita cū di
 citur mādus significat forma: cū autem dicitur hic
 mundus significatur forma in materia. q̄ nihil pro
 bibet eē plures mādos. **S**ed cōtra ē q̄ dicitur Jo.
 i. mādus per ipfūz factus ē. vbi singulariter mun
 dum nominavit. q̄ vno solo mādo existente. **R**ē
 dicendum q̄ ipē ordo i rebus sic a deo creatis exīs
 vnitatē mādi manifestat. mundus enim iste vñ dō
 vnitate ordinis scđm q̄ quedam ad alia ordinantur
 quecunq̄ autem sunt a deo: ordinez habent ordinū
 cem & ad ipsum deū: vt supra oīsum ē. vnde neces
 se ē q̄ oīa ad vnum mundum pertineant: & ideo illi
 poterunt ponere plures mundos: qui cām mādi
 non posuerunt aliquam sapientiam ordinante: sed
 casum vt democritus qui dixit ex concursu arbo
 morum factum esse hunc mādū & alios infinitos.
Ad p̄num q̄ dō: q̄ hec ratio ē quare mundus est
 vnuis quia debent omnia esse ordinata vno ordine
 & ad vnum: pp qd̄ Ari. in. xi. meta. ex vnitate ordinis
 in rebus existentis concludit vnitatē dei gubernati
 os. & plo ex vnitate exemplaris probat vnitatē mādū
 dī. q̄ exemplati. **A**d scđm dō: q̄ nullum agens in
 tendit pluralitatem materialē vt finē. q̄ materi
 alis multitudi nō b̄z certum terminū: sed dō se ten
 dit i infinitū. i infinitū at pugnat rōi finis. cū autē dō
 plures mundos ēē meliores q̄ vnuis: hoc dicitur fīz
 multitudinem materialem: tale autem melius nō ē
 de intentione dei agentis: q̄ eadem rōne dī possit
 q̄ non fecisset duos: quia melius ēē q̄ essent tres. &
 sic in infinitū. **A**d 5° dō: q̄ mādus cōstat ex sua to
 ra mā. nō. n. est possibile esse aliam terram q̄ istā q̄
 omnis terra ferretur naturalē ad hoc medium vbi
 cungūs esset: & eadem rō ē de alijs corporibus q̄ sunt
 partes mādi.

Questio. xlviij. de distinctione rerum in spēali:
 z primo de malo.

Einde cōsiderā

dum ē de distinctione reruz i spēa
 li. **E**t primo de distinctione bo
 ni & mali. deinde dō distinctionē spūa
 lis & corporal' creature. **L**īca pri
 mum querēdūz ē de malo: & de cā malī. **L**īca ma
 lum queruntur. vi. **P**rimo vtrum malum sit nā
 alīq̄. **S**cđo an malū iuenaī i reb'. 3° vt p̄z bo
 num sit subiectum mali. **Q**uarto vtrum malum
 totalit̄ corūpat bonū. **Q**uinto de dīstītione ma
 li per penaz & culpas. **S**exto quid habeat plus de
 ratione mali vtrū pena vel culpa.

Primus ar. vtrū malum sit natura quedaz.

Ad p̄num sic proceditur. Uidetur q̄ malū 252
 sit natura quedam: q̄ omne genē ē natura

XLVIII

quedam: sed malum est quoddam genus. dicit enim in predicione
mentis quod bonum et malum non sunt in genere: sed sunt ge-
nera alioz. ergo malum est natura quedam. ¶ Preterea
omnis virtus constitutiva alicuius speciei est natura quedam
malum at est constitutiva differetia in moralibus. dif-
fert enim species malus virtus a bono ut liberalitas ab il-
liberalitate: ergo malum significat nam quoddam. ¶ Pre-
terea virtus honestorum est nam quoddam: sed malum et bonum
non opponuntur: ut priuatio et virtus: sed ut honestia ut pro-
bat plato in predicione: per hoc quod inter bonum et
malum est aliquod medium: et a malo potest fieri redditus
ad bonum ergo malum significat nam quoddam. ¶ Pre-
terea quod non est non agit: sed malum agit quod corruptum bo-
num. ergo malum est quoddam ens et natura quedam.
¶ Preterea ad perfectionem universalitatis rerum non
pertinet nisi quod est ens et natura quedam: sed malum
pertinet ad perfectionem universalitatis rerum. dicit
enim Augustinus in encyclopediâ ex oibus consistit universalitas
admirabilis pulchritudo in qua etiam illud quod malum
dicit bene ordinatum et suo loco positum eminentius
commendat bona. ergo malum est natura quedam. ¶ Sed
contra est quod dicit. iiiij. c. de di. no. malum non est existens
neque bonum. ¶ Rudeo dominus quod unum oppositorum
cognoscitur per alterum sicut per lucez tenebra.
Vnde et quod sit malum est ex honeste boni accipere. dicitur
autem supra. quod bonum est omne id quod est appeti-
tibile. et sic cum omnis natura appetatur esse suum: et suam
perfectionem: necesse est dicere quod esse et perfectio culmen
cum naturae honeste bonitatis. vnde non potest esse
quod malum significet quod est esse aut quoddam formam
seu naturam. ¶ Relinquit ergo quod nomine malum signifi-
catur quoddam absentia boni. et pro tanto dicitur quod ma-
lum non est existens nec bonum. quod cum ens in quantum
bui sit bonum eadem est remotio virtutis. ¶ Ad primum
ergo dominus quod Aristoteles loquitur secundum opus pictagō. qui malum
existimabat esse naturam quoddam. et ideo ponebant
bonum et malum genera. consuevit enim Aristoteles et
precipue in libris logicalibus ponere exempla que probabilitia erant suo tempore secundum opiniones aliquorum
philosophorum. vel dicitur sicut plato in. iiiij. meta. quod prima con-
trarietas est habitus et priuatio. quia scilicet in omnibus
contrariis saluatur. cum semper unum contrariorum sit
imperfectum respectu alterius: ut nigrum respectu
albi: et amarum respectu dulcis. et pro tanto bonum et
malum discuntur genera. non simpliciter: sed contrario-
rum: quod sicut omnis forma habet honestem bonitatem omnis
priuatio in quantum bui debet honestem malum. ¶ Ad secundum
quod bonum et malum non sunt differentiae constitutive
in moralibus que recipiunt species ex fine quod est obiectum
voluntatis a qua moralia dependent. et quia bonum
et malum finis. sed honestum et malum sunt differentiae
specifiques in moralibus bonum per se: sed malum in qua-
sum est remotio debiti finis. nec enim remotio debiti fi-
nis constituit speciem in moralibus: nisi secundum quod adiungitur
finis indebito. sicut neque in naturalibus invenitur pri-
uatio forme squalidus: nisi adiuncta alteri forme. Sic igitur
malum quod est differentia constitutiva in moralibus

bus est quoddam bonum adiuncitum priuationis alterius boni sicut finis intemperati est non quidem
carere bono honestis: sed delectabile sensus absque ordine honestis. vnde malum in quantum malum non est diffirentia constitutiva: sed honeste boni adiuncti: et per hoc est
propositio ad 3^m. nam ibi philosophus loquitur de
bono et malo secundum quod inueniuntur in moralibus
sic enim inter bonum et malum inuenitur medium. put bo-
num dicitur quod est ordinatum. malum autem quod
non est solum deordinatum: sed etiam nocuum alteri. vnde dicitur plato in. iiiij. etibz. quod prodigus vanus quidem
est: sed non malus. Ab hoc etiam malo quod est secundum mo-
rem contingit fieri redditus ad bonum: non autem ex quo o-
cum malo. non enim ex cecitate sit malum quoddam. ¶ Ad 4^m dicitur quod ali-
quid agere dicitur tripliciter. Uno modo formaliter
eo modo loquendi quo dicitur albedo facere albus. et
sic malum est ratione ipsius priuationis honeste corruptum.
qui est ipsa corruptio vel priuatio boni alio modo
dicitur aliquid agere effectu. sicut pictor dicitur fa-
cere album parvem. tertio modo per modum cause
finalis: si finis est efficiere mouendo efficientem. his
autem duobus modis malum non agit aliquid per se. i. secun-
dum quod est priuatio quedam. sed secundum quod ei bonum
adiungit. nam omnis actio est ab aliqua forma et oportet quod
desiderat. ut finis est perfectio aliqua. et hoc ut dicitur. dicit. iiiij. c. de di. no. malum non agit neque desiderat nisi
virtute boni adiuncti. per se autem est infinitum et preter
voluntatem et interiorum. ¶ Ad 5^m dicitur quod sicut supra. i. c. 251
dictum est: partes universalis habent ordinem adiunctionem
huiusmodi: quod vna agit in altera. et est finis alterius et exemplar. d
hunc autem ut dictum est: non possunt conuenire malo nisi
ratione boni adiuncti. vnde malum neque ad perfecti-
onem universalis pertinet: neque sub ordine universalis co-
cluditur nisi per accidentem. i. ratione boni adiuncti.

Secundus articulus. utrum malum inveniatur in
rebus.

Habemus ut dicitur. Vnde quod malum non in rebus. q. c. 253
inveniatur in rebus. quod ceterum inueniatur in
rebus vel est ens aliud vel priuatum entis alicuius quod est non ens. sed dicitur. iiiij. c. de di. no. quod ma-
lum distat ab existente: et ad hunc plato distat a non existente.
ergo malum nullo modo inueniatur in rebus. ¶ Pre-
terea ens et res conuertuntur. si ergo malum est in re-
bus sequitur quod malum sit res quedam quod est contra
dicta. ¶ Preterea albus est quod nigrum est imprimis
tius ut dicitur in. iiiij. topi. ergo et melius est quod est malo
imprimis: sed deus facit super quod melius est mul-
timagiis et natura. ergo in rebus a deo conditis nihil
malum inueniatur. ¶ Sed contra est quod secundus
hoc remoueretur omnes prohibitions et pene que
non sunt nisi malorum. ¶ Respondeo dominus. quod sicut 249
supra dictum est: perfectio universalis requirit iniqua-
litatem esse in rebus: ut omnis honestatis gradus implenatur.
est autem unus gradus honestatis ut aliquid ita bonum
sit quod nunquam deficere possit. Alius autem gradus boni
m. 3

Questio

tatis est: ut sic aliquid bonum sit: quod a bono defice
 re possit qui etiam gradus in ipso esse inueniuntur
 quedam. n. sunt que suaz esse amittere non possunt
 265 vt incorporalia. quedam vero sunt que amittē pīt
 vt corporalia sicut igitur perfectio vniuersitatis re
 rum requirit vt non solum sint entia incorporalia:
 s; etiam corporalia: ita: pfectio vniuersi requirit: vt
 sint quedaz que a bonitate deficere possint ad qd se
 quitur ea interdū deficere. in hoc aut̄ oſſit rō malii
 vt. s. aliquid deficiat a bono vñ manifestū est: q̄ in re
 bus malum inuenit sicut rc ornat. na; t ipsa cor
 ruptio malū quoddam est. Ad pīnum ergo dicēdū
 q̄ malū distat t ab ente simpliciter: t nō ente simpli
 citer. q̄ neḡ est sicut habit? neḡ sicut pura negatio
 sed sicut pīatio. Ad 2° dicendū: q̄ sicut dicitur i
 17 b. v. meta. ens dupliciter dicit̄. Uno modo secundū q̄
 significat entitatem rei: pīt diuidit per. x. pdicamen
 ta t sic conuertitur cuz re. t hoc modo nulla pīatio
 est ens. vnde nec malum. alio modo dī ens q̄ signi
 ficat veritatē ppositionis que in cōpositione consi
 103c stit. cuius nota est hoc verbum est. t hoc est ens qd
 respondeat ad qōnem an est. t sic cecitatem dicimus
 est: in oculo vel quācunq; aliam pīuationē. t hoc mo
 do etiam malum dīcīt ens. propter huius autē dissi
 cationis ignorantia aliqui considerantes q̄ aliq; res
 dicuntur male. vcl q̄ malū dicitur esse in rebus cre
 diderunt: q̄ malum eēt res quedam. Ad 3° dī q̄
 deus t natura et quodcumque agens facit q̄ melius
 a est in toto sed non q̄ melius est in vnaquaq; parte ni
 250 si per ordinem ad totum. vt supra dictum est. ipsuz
 autem totum quod est vniuersitas creaturarum me
 lius et perfectius est si in eo sint quedam que a bono
 deficere pīt que interdum deficiunt deo hoc nō im
 pediente. tñ quia prouidentie non est naturam ēstru
 ere sed saluare. vt Dio. dī. iiiij. ca. de di. no. ipsa autē
 natura rerū h̄bz. vt que deficere possunt quandoq;
 deficiant. tñ quia vt dicit Aug. in ench. deus est a dō
 potē q̄ ēt bene potest facere de malis. vnde mul
 bta bona tolleretur. si deus nullū malum permette
 ret eēt. Non enī generaretur ignis nisi corrumpe
 retur aer. n̄z conseruaretur vita leonis nisi occide
 retur asinus. n̄z ēt laudaretur iustitia vīdicans t pa
 tientia sufferens. si non fuissz iniquitas.
 Tertius articulus vīrum malū sit in bono. sicut
 in subiecto.

254 **H** Dītertiū sic pceditur Uldeſ q̄ malum non
 sit in bono sicut in subiecto omnia enī: bo
 na sunt existētia. s; Dio. dī. iiiij. ca. de di. no.
 q̄ malum non est existēs neq; in existētib; q̄ malū
 nō ē in bono sicut in subiecto. Preterea malum ē
 non ens bonū vero est ens sed non ens non require
 ens in quo sit in subiecto. ergo nec malum requirit
 bonum i quo sit sic i subo. Preterea vñ contra
 riorum non est subiectum alterius sed bonum t ma
 lum sunt contraria. ergo malum non est in bono si
 eut in subiecto. Preterea id in quo est albedo si
 eut in subiecto dicit̄ ēt albū. q̄ t id i q̄ ē malū sic i sb

lecto est malū. si ēt malum sit in bono sicut in subo:
 sequitur q̄ bonum sit malum. contra id quod dicit̄.
 Es. v. ve qui dicitis malū bonū t bonū malū. Sed
 contra ēt Aug. dicit i enb. q̄ malum n̄ ē nisi i bono.
 R. dī q̄ sicut dictū est: ēt malū īportat remotionē
 boni. non autem quelibet remotionē boni malum dici
 tur. potest enī accipi remotionē boni t priuatiue: t ne
 gatiue. remotionē iḡ boni negatiue accepta mali rōne
 non habet. aliogn sequeretur q̄ ea que nullo modo
 sunt mala ēnt. t iterū. q̄ quelibet res esset mala: ex
 h̄ q̄ non habet bonum alteri? rei: t pote. q̄ bō esset
 malus q̄ nō habet velocitatē capre. vcl fortitudinē
 leonis sed remotionē boni priuatiue accepta malū dī:
 sicut pīatio vīsus cecitatis dī: subiectus āt pīuationis
 t forme ē vnuz t idem. s. ens in potētia. siue sit ens in
 potentia simpliciter: sicut materia prima que est sub
 lectum forme substantialis t priuatiōis opposite:
 siue sit ens in potentia s; quid t in actu. simpliciter
 vt corp' diaphanuz quod ē subiectū tenebraruz t lu
 cis. manifestum est aut̄ q̄ forma per quā aliquid est
 actu perfectio quedaz ēt bonū quoddā est: t sic oē
 ens in actu bonuz quoddā ē. t similiter oē ens i potē
 tia inq̄stum huius bonum quoddā est secundū qd
 habet ordīne ad bonum. sicut enim ē ens i potentia
 ita t bonuz in potentia. relinquit q̄ subiectū ma
 li sit bonuz. Ad pīnum ergo dī q̄ Dio. Intelligit
 malū non ēt in existētib; sicut parte. aut sicut
 proprietatem naturalez altcius existētis. Ad 2° 253
 dicendū q̄ non ens negatiue acceptum: nō requirit
 subiectus. sed priuatiue ē negatiue ī subiecto. vt dī in 110
 illi. meta. t tale nō ens est malū. Ad 3° dī q̄ malū
 non ēt in bono. sicut ī subiecto quod ei opponitur:
 sed in quodaz alto bono. subm enim cecitatis non ē
 vīsus: sed alī vīdetur tamez vt Aug. dicit hīc fallere
 dialecticoz regula que dicit contraria si ēt nō pos
 se. h̄ intelligēdū tñ ēt ēm cōem acceptanceē bōi t ma
 li. nō āt s; q̄ specialit accīptitur hoc bonuz t hoc ma
 lū albū aut̄ t nigrum. dulce t amarū t hīc contraria
 nō acīpluntur nisi spālter. q̄ sunt ī qbusdaz gene
 ribus determinat. s; bonū circuit oīa genera. vnde
 vnuz bonuz potest si ēt ē cū priuatiue alterius bōi. 52a
 Ad 4° dī q̄ propheta imprecat̄ ve illis q̄ dicunt
 id qd est bonuz secundū qd est boni ēt malū. hoc
 autē nō seguit ex premissis. vt per predicta p̄z.
 Quartus articulus. vīrum malum corumpat to
 tum bonum.

H Dī 4° sic pcedit. vīdetur q̄ malum corum
 pat totum bonum. vnum enim contrariū
 totaliter corumpit per aliud. sed bonum
 t malum sunt contraria. ergo malum potest corrum
 pere totum bonum. Preterea Aug. dicit in ench.
 q̄ malum nocet in quantum adīmit bonum. sed bo
 num est sibi simile t vñiforme. totaliter collit per
 malum. Preterea malum quandū est nocet t au
 fert bonum. sed illud a quo semper aliquod auferit
 quandoq; consumit. nisi sit infinitum qd nō potest
 dici de aliquo bono cōsumo. ergo malū cōsumit tota

Iter bonus. **S**i contra est ꝑ Aug. dicit iench. ꝑ malum non potest totaliter consumere bonum. **D**icitur dō: ꝑ malum non potest totaliter consumere bonum. Ad cuius evidentiam considerandum ē. ꝑ ē triplex bonum: quoddam quod ꝑ malum totaliter tollitur. et hoc est bonum oppositum malo: sicut lumen totaliter per tenebras tollitur. et visus per cecitatem. quoddam vero bonum est quod nec totaliter tollitur per malum. nec diminuitur. s. bonum quod est subiectum malum. non enim ꝑ tenebras aliquid de subiecta acris diminuitur. quoddam vero bonum ē qd diminuitur quidem per malum. sed nō totaliter tollitur. et hoc bonum est habilitas subiecti ad actum diminutio autē bulus boni non ē accipienda per subtractionem. sicut est diminutio in qualitatibus. sed per remissionem. sicut est diminutio in qualitatibus et formis. remissio autē

e 260 ipsius. Intenditur enim bulus habilitas per dispositiones quibus materia preparatur ad actuū. qdā totum magis multiplicantur in subiecto tanto bulus est ad recipiendum perfectionem et formam. et contrario remittitur per dispositiones contrarias que quanto magis multiplicante sunt in materia et magis intense. tanto magis remittitur potentia ad actum. si igitur contrarie dispositiones in infinitum multiplicari et intendi non possunt. sed usq; ad certū terminum. neq; habilitas predicta in infinitū diminuitur vel remittitur. sicut patet in qualitatib; actuū et passiū elementorum. frigditas erit et humiditas ꝑ que diminuitur siue remittitur habilitas materia ad formam ignis non possunt multiplicari in infinitum. **S**i vero dispositiones contrarie in infinitum multiplicari possunt. et habilitas predicta in infinitum diminuitur vel remittitur. non tamen totaliter tollitur. quia semper manet in sua radice qd ē subiecti. sicut si in infinitum interponant corpora opaca inter solem et aerē. in infinitum diminuitur habilitas aeris ad lumen nunquam. tamen manet et aere tollitur totaliter: ꝑ secundum naturam sua ē diaphanus. Similiter in infinitum. potest fieri additione in peccatis ꝑ que semper magis ac magis minuitur habilitas ase ad ḡam: que qdē peccata sunt quasi obstacula interposita iter nos et deum. fm ilud Isa. lxx. c. Peccata nostra diui. inter nos et deum. neq; in tollit habilitas totaliter ab aia predicta. quia consequitur nam ipsius. **A**d p̄m ergo dō: ꝑ bonū quod totaliter tollitur opponitur malo. sed alia bona nō totaliter tollitur. vt dicitur est. **A**d scdm dō: ꝑ habilitas predicta ē media inter subm et actuū. vñ ex ea parte qua attingit actuū diminuitur per malum. sed ex ea parte qua tenet se cu; subo remanet. qd̄ bonū in se sit silex ꝑ cōpātē; eius ad diuersa non totaliter tollitur sed in parte. **A**d 3^m ꝑ quidem imaginantes diminutionem boni predicti ad similitudinem diminitionis cōtitatis discerūt ꝑ sicut continuū dividitur in infinitum facta divisione fm eadē ppōrīde; ut ipsa ꝑ accipiatur mediū mediū yl tertii terciū. sic i pro

posito accidit. sed hec ratio hic locum non habet. quia in divisione in qua seruatur eadem proportio semper subtrahitur min. et min. min. n. est mediū mediū ꝑ medium totius sed fm peccatum non de necessitate minus diminuit de hilitate predicta ꝑ precedens. sed forte aut equaliter aut magis. **D**icendum ē ergo ꝑ licet ista hilitas sit qdā finitū. diminuitur tñ in infinitū non per se sed per accidens fm ꝑ ūrie dispositiones ēt in infinitū augentur. vt dictum est. **Q**uintus articulus. utrum malum sufficienter dividatur per penam et culpam.

Hoc nūtum sic procedit. Vide ꝑ malum sius. 256 sufficienter dividatur per penam et culpam. Quid enim defectus malum quoddā ē vt. s. in omnibus creaturis est quidam defectus quod se in cōseruare non potest: qui tamen nec pena nec culpa est. non ergo sufficienter malum dividitur per penam et culpam. **P**reterea in rebus irrationalibus non invenitur culpa nec pena invenitur tamen in eis corruptione et defectus que ad rationem mali pertinent. ergo nō omne malum est pena vel culpa. **P**reterea tentatio quoddam malum est. nec tamen est culpa. quia tentatio cui non consentitur non est peccatum sed materia exercende virtutis. vt dicitur in glo. iij. cor. xiiij. neq; etiam pena. quia tentatio procedit culpam. pena antem subscitur insufficienter. ergo malum dividitur secundum penam et culpam. **S**i contra. vt detur ꝑ divisione sit superflua: vt enim Augu. dicit in enche. malum dicitur quia nocet. quod autem nocet penale est. omne ergo malum sub pena continetur.

Respondeo dōm. ꝑ malum. sicut supra dictum est. p̄atio boni quod in perfectione et actu consistit principaliter et ꝑ se. actu autem ē duplex pm et secundus actu quidem primus est forma et integritas rei. actu autem secundus est operatio. igitur contingit malum esse duplicitate. Uno modo per subtractionem forme aut alicuius partis que requiritur ad integratatem rei. sicut cecitas malum est et carere membro. Alio modo per subtractionem debite operationis vel quod omnino non est. vel quia debitum modum et ordinem non habet quia vero bonum simpliciter est obiectus voluntatis. malum quod est privatio boni fm spāles rationem invenitur in creaturis rationalibus habentibus voluntatem. malum igitur qd est ꝑ subtractionem forme et integratatis rei hz ratione pene. et p̄cipue supposito ꝑ oīa dñe prouidetie et iusticie subdat. vt supra ostendit ē. de ratione autem pene ē ꝑ sit contraria voluntati. malū at qd ostendit in subtractione debite operationis in reb; voluntariis hz ratione culpe. s. n. iputat alicui in culpā cū deficit a perfecta actōe. cuius dōm est fm voluntate. sic igitur omne malum in reb; voluntariis consideratum est pena vel culpa. **A**d p̄imum ergo dicendum: ꝑ quia malum privatio est boni et non negatio pura: vt dictum est supra. non omnis 254 defectus boni est malum: sed defectus boni quod natum est et debet haberi. defectus enim visionis

Questio

non est malum in lapide sed in aialt; quia contra rationem
lapidis est visum habeat. sicut est contra rationem crea-
ture est in eis conseruetur a seipsa; quia id est dat eis
et conservat. unde iste defectus non est malum crea-
ture. **A**d secundum dicitur quod pena et culpa non dividunt
malum simpliciter; sed malum in rebus voluntariis.

Ad tertium dicitur quod tentatio prout importat prouocatio
nem ad malum; semper malum culpe est in tentante. sed
in eo qui tentatur non est proprium nisi finis quod aliqualem
immutatur. sic enim actio agentis est in paciente. finis autem
quod tentatus immutatur ad malum a tentante icidit in
culpam. **A**d quartum dicitur quod ratione pene est quod noceat agere
tibi in seipso. sed ratione culpe est quod noceat agere in sua acto-
ne. et sic utrumque sub malo ostinet finis quod hec ratione no-
cedi.

Sextus ar. utrum hecat plus ratione mali pena est culpa.

Ad sextum sic procedit. Uidetur quod hecat plus
de ratione mali pena est culpa; culpa enim est finis
ad penam ut meritum ad premium; sed premium
est plus de ratione boni quam merito cum sit finis eius. quod
pena plus habet ratione mali quam culpa. **P**reterea
illud quod maius malum est opponitur maiori bo-
no; sed pena sicut dictum est: opponitur bono agen-
tis; culpa autem bono actionis. cum ergo melius sit
agens quam actionis; videtur quod plus est pena quam culpa.

Preterea ipsa priuatione finis pena quedam est: que
est carensia virtutis rationis: malum at culpe est per pri-
uationem ordinis ad finem; quod pena est maius malum
quam culpa. **S**ed sapientis artifex inducit minus malum
ad vitandum maius; sicut medicus perdidit membrum ne
corrumptum corpus; sed dei sapientia infert penam ad vi-
tandum culpam. quod culpa est maius malum quam pena. **R**atione dicitur
quod culpa est plus de ratione mali quam pena; et non solum
quod pena sensibilis que consistit in priuatione corpo-
ralium bonorum: cuiusmodi penas plures intelligunt. sed etiam vniuersaliter accipiendo penam: sed etiam
quod priuatione generis vel glorie pene quedam sunt: cuius est duplex
ratio. Prima quidem est: quia ex malo culpe fit aliquid ma-
lius: non autem ex malo pene finis illud Dionysius cap.
de di. no. puniri non est malum; sed fieri pena dignum
et hoc ideo est: quia cum bonum simpliciter consistat in ac-

tu et non in potentia. **A**ltius autem actus est operatio
vel usus quarumcumque rerum bitarum: bonum hominis
consideratur simpliciter in bona operatione: vel bono
usus regis bitarum. utrumque at rebus oibis per voluntatem
vni ex bona voluntate qua homo bene vivitur rebus
et huiusmodi dicitur homo bonus. ex mala malus. potest
enim qui est malam voluntatem est bono quod est male
vit: si grammaticus voluntarie incongrue quod loquitur:
quod ipsa culpa consistit in deordinato actu voluntatis; pena
vero in priuatione aliquius eorum quibus vivit
voluntas perfectius est ratione mali culpa quam pena.

Scda ratione sumi potest ex his quod deus est actor mali pene
non autem mali culpe cuius ratione est: quia malum pe-
na priuat bonum creature: sive accipiat bonum crea-
ture aliquid creatum: sicut cecitas priuat visum: si
ne sit bonum in creaturam: sicut per caretias visionis di-

vine colligitur creature bonum in creatum: malum vero
culpe opponitur proprie bono in creato. **T**riatur enim
implectioni divine voluntatis et ratione amoris: quo bonum
dignum in seipso amat: et non solum finis quod participa-
tur a creature, sic igitur per finem culpa plus de ratione
mali quam pena. **A**d primum ergo dicitur quod finis culpa termi-
netur ad penam: sicut meritum ad premium: tamen culpa
non intenditur propter penam sicut meritum propter premium:
sed potius econverso pena inducitur ut vite clara
et sic culpa est petus quam pena. **A**d secundum dicitur quod ordo actio-
nis quod tollitur per culpam est perfectius bonum agen-
tis: cuicunque sit perfectio secunda quam bonum quod tollitur per
penam quod est perfectio prima. **A**d tertium dicitur quod
quod non est comparatio culpe ad penam: sicut finis et
ordinis ad finem. quod utrumque potest priuari aliquo modo
et per culpam et per penam. sed propter penam quidem est quod ipse
homo remouetur a fine et ab ordine ad finem
per culpam vero finis et ista priuatione pertinet ad ac-
tionem que non ordinatur ad finem debitum.

Questio. xlvi. de causa mali

Onus sequenter queritur de causa mali. Et circa hoc
queruntur tria. **P**rimo utrum bonum possit esse causa mali. **S**e-
condo utrum summum bonum quod est deus sit causa mali. **T**ertio utrum sit aliquod
summum malum quod sit prima causa oīum malorum.
Primus articulus. Utrum bonum possit esse cau-
sa mali

Ad primus sic procedit. utrumque quod bonum non possit 258
esse causa mali. dicit enim Mathewus. viij. Non potest
bona arbor fructus malos facere. **P**re-
terea unum triorum non potest esse causa mali alterius. malum autem est
contrarium bono quod bonum non potest esse causa mali. **P**reterea effectus deficitus non procedit nisi a causa deficiente: sed malum si causa habeat est efficitur. et deficitus ergo habet causam deficiente: sed oīum deficiens malum est. ergo causa mali non est nisi malum. **P**re-
terea dicitur. Iij. c. de di. no. quod malum non habet causam. ergo bonum non est causa mali. **S**ed contra est quod Augustinus dicit contra Julianum. Non fuit oīum
vni originis possit malum ex bono. **R**espondeo dicens necesse est dicere quod oīum aliquatenus causa habeat. ma-
lum enim est defectus boni quod natum est et debet ha-
beri. Quod autem aliud deficit a sua natura et obieta-
ta dispositione non potest priuare nisi ex aliqua causa
trahente rem extra dispositionem non enim graue
mouetur sursum nisi ab aliquo repellente: nec ager
deficit in sua actione nisi propter aliquod impedimentum. **E**sse autem causam non potest conuenire
nisi bono: quia nihil potest esse causa nisi in quantum est
enit. omne autem ens in quantum butusmodi bonum
est et si consideremus spēales rationes causarum: agens
et forma et finis perfectionem quandam importat

que pertinent ad rōdem boni: sed et materia inq̄stum est potentia ad bonum habet rōdem boni. et quidem q̄ bonum sit cā mali per modum cāe mālis iam ex primis p̄z ostensū est cīz q̄ bonum est subum mali: causam autē formale malum non habet: sed est magis p̄satio forme: et similiter nec cām finalē: sed magis est p̄satio ordinis ad finem debitum: nō solū enim finis b̄z cōcēm boni: sed et utile q̄d ordinatur ad finem: cām autē per modum cāe agentis hēt malum non autē per se sed per accīs. Ad cuius euīdētiā sciendum est q̄ aliter causatur malum i actioē: et aliter i effectu. In actione q̄dez causat malū q̄ defectum aliquius principiōz actoīs vel p̄ncipalis agētis vel instrālīs: sicut defectus i motu aialis p̄t cōtingere vel p̄p debilitatem & utile motis: vt i pueris: vel p̄p sola inceptitudinem instrī: vt in claudis cātūr autē malum i re aliqua: non tñ in proprio effectu agentis q̄icq̄ ex virtute agentis: q̄icq̄ autē ex defectu ipsius vel materie ex virtute quidem v̄l perfectōe agentis quando ad formaz intentaz ab agente sequitur ex necessitate alterius forme p̄uatio: si eūt ad formaz ignis sequitur p̄uatio forme acr: vt aque: sicut q̄ quanto ignis fuerit p̄fectior i virtute tanto p̄fectius imprimit formaz suam: ita etiā tanto p̄fectius corrumpt contrarium: vnde malum et corruptō ater: et aque est ex p̄fectioē ignis: sed hoc est per accīs: quia ignis non intendit p̄uare formā aq̄: sed inducere formaz p̄pīlā: sed hoc faciendo cāt et illud per accīs: sed si sit defectus in effectu p̄pō ignis: puta q̄ deficiata calefatiendo hoc ē v̄l p̄pter defectum actoīs: quod redundat in defectū alicuius p̄ncipiī: vt dictuz ē: v̄l ex i dispōne māe que nō recipit actōem ignis agētis: sed et hoc ipm quod ē ēē deficiens accidit bono cui per se p̄petit agere: xp̄ est q̄ malum fm nullum modum hēt cāz nisi per accīs: sic autē bonum est cā mali. Ad primum ergo dō: q̄ sicut Aug⁹ dicit contra Julianum: arborem malam appellat dō voluntatem malā: et arbore bonam voluntatem bonā: et volunte autē bona nō p̄ducitur actus moralis malus cū ex ipa volūtate bona iudicetur actus moralis bonus: si tñ ipse motus male voluntatis causatur a creatura rōnali que bona est: et sic est cā mali. Ad secundū dō: q̄ bonum nō cāt illud malum quod est sibi contrarium: sed q̄dā aliud: sicut bonitas ignis cāt malum aquē: et bō bonus fm suam nām cāt malum actuz fm morem: et hoc ipz per accīs ē: vt dictum est: inuenitur autē q̄ vnum contrariorūz cāt al: ud per accīs: sicut frigidiū exterius ambīens calefacit inq̄stum calor retrahitur ad interiora. Ad 3° dō: q̄ malum b̄z cām deficientē alī i rebus voluntarijs et naturalibus. agēs enim naturale p̄ducit effectum suum talē quale ipz ē: nisi impeditur ab aliquo extrinseco: et h̄ ipm est quidem defectus eius. vnde nonq̄ sequitur malum in effectu: nisi preexistat aliquod alud malum i agēte vel materia: sicut dictum est: sed in rebus voluntarijs defectus actionis a voluntate actu deficiēte

p̄cedit: inq̄stū non subsistit se actu sue regule: q̄ tam defectus non est culpa: sed eum sequitur culpa et B q̄ cum tali defectu operatur. Ad 4° dō: q̄ malum non habet causaz per se: s̄z per accīs tm̄: vt dictū ē. Secundus articulus. Utrum summum bonū q̄d ē deus sit causa mali.

Ad secundum sic proceditur. Videntur q̄ sū 259
mum bonum quod est dōs sit causa mali. Dō
enim Isa. xlvi. Ego dōs et nō est alter dō sō.
luc. et cōrē. tene. fa. pacē et crēas malū. et amos. iii. si erit
malū in clūtate quod dōs non fecerit. Preterea
effectus cause secunde reducit i causā p̄mā. bonum
autē est causa mali vt dictum est. cum igitur oīs 258
boni causa sit deus: vt supra ostensum est. legtur q̄
etiam omne malum sit a dō. Preterea sicut dicit 34
in. ii. phisi. idem est causa salutis nauis et periculi: sed
deus est causa salutis omnium rep. q̄ ipse ē causa oīs
perdictiōis et mali. Sz contra ē quod dicit Aug⁹ i
l. lxxxiiii. q. q̄ deus non est actor mali: q̄ nō ē cā ten
dendi ad non esse. Respondeo dicenduz: q̄ sic ex
dictis patet: malum q̄d in defectu actionis consistit 258
semper causatur ex defectu agentis. in deo autē nūl
lus defectus est: sed summa p̄fēctio: vt supra ostē
sum est. vnde malum quod in defectu actionis 25
sit vel quod ex defectu agentis causatur: non redu
citur i dō: sicut i causā: s̄z malū quod i corruptiōe
rerū aliquaz cōsistit: reducitur i dō: sicut i causā,
et hoc patet tā in nālibus q̄ voluntarijs. dictuz est. n. 258
q̄ aliquod agens inq̄stum sua virtute p̄ducit q̄dam
formam ad quam sequitur corruptiō: et defectus cau
sat sua virtute illam corruptionem et defectum. ma
nifestum est autē p̄ forma quam p̄ncipaliter dōs
intendit in rebus creatis est bonum ordinis vniuersi
si. ordo autē vniuersi requirit: vt supra dictū est. 136
q̄ quedam sunt q̄ deficere possunt et interdum defi
ciant: et si deus in rebus causando bonū ordinis vni
uersi ex consequenti et quasi per accīdens creat cor
ruptiones rerū: secundum illud quod dicitur. i. Re.
ii. Dominus mor. et vniūificat. sed secundum q̄ dicit
Sap. i. Deus mortem non fecit. intelligitur quasi per
se intentam. ad ordinem autē vniuersi pertinet or
do iusticie qui requirit vt peccatoribns pena iferat.
et secundum hoc deus est actor mali: q̄d est pena: non
autē mali q̄d est culpa: ratione supra dicta. Ad p̄ 257
mum ergo dicendum: q̄ auctoritates ille loquuntur
de malo pēce: non autē de malo culpe. Ad secū
dum dicendum: q̄ effectus cause secunde deficiēt
reducitur i causam p̄mā non deficiētē quantum
ad id quod habet entitatis et p̄fectionis: non
autē quantum ad id quod habet de defectu: sicut
quicquid est motus in clādicatione causatur a vir
tute motiua: sed quod est obliquitatē in ea non est
ex virtute motiua: sed ex curvitate cruris. Et simili
ter quicquid est entitatis et actiōis in actione mala
reducit i deū sic i cām: s̄z q̄ defect? ibi n̄ cātūr a dō:
s̄z ex cā se dā deficiēte. Ad 3° dōm: q̄ submersio

Questio

naus attribuitur naute: ut cause ex eo qd agit qd
requiritur ad salutem nauis: s; deo non deficit ab agendo:
quod est necessarium ad salutem. vnde no est simile.

Tertius articulus. Utrum sit unum sumum malum quod sit causa omnis mali.

Habemus tertium sic procedit. Uide qd sit unum sumum malum qd sit causa omnis mali. contraria enim effectuum contrarie sunt cetera: s; i rebus inuenitur contrarietas: s; illud eccl. xxvij. ca. Contra malum bonum est et contra vitas mortales et virum iustum peccatorum. qd sunt contraria principia unum bonum et aliud malum. **P**reterea si unum contrario est in re natura et reliqui: ut dicitur i. h. de cc. et m. s; sumum bonum est in re natura: quod est causa ois boni. ut supra ostensum est. ergo est et sumum malum ei oppositum causa omnis mali. **P**reterea sicut in rebus indenit bonum et melius: ita malum et peius. sed bonum et melius dicunt per respectum ad optimum: qd malum et peius dicitur per respectum ad aliquid sumum malum. **P**reterea oē quod est per participationem reducitur ad illud quod est per entiam: sed res qd sunt male apud nos non sunt male per entiam: sed per participationem. ergo est inuenire aliquid sumum malorum quod est causa ois mali. **P**reterea oē quod est per accidens reducitur ad illud quod est per se: sed bonum est causa mali per accidens. ergo oportet ponere aliquod sumum malorum quod sit causa malorum per se: neque potest dici qd malum non habet causam per se: sed per accidens: tamen qd est in pluribus sed in paucioribus. **P**reterea malum effectus reducitur ad malum cause: quia effectus deficiens est a causa deficiente: sicut supra dictum est: sed hoc non est procedere in finibus. qd oportet ponere unum primum principium malorum: sicut unum principium primum bonorum. **P**rimo quidem qd primum principium bonorum est: qd per entiam bonum: ut supra ostensum est: nihil autem potest esse per suam essentiam: malum. ostensum est. n. qd omne ens invenitum est ens bonum est: et qd malum non est nisi in bono. ut in subiecto. **S**ecundo qd primus bonorum principium est sumum et perfectum bonum qd phaber in se omnem bonitatem: ut supra ostensum est: s; sumum autem malum esse non potest. qd sicut omnia est: et si malum semper diminuat bonum: nunquam tamquam illud potest totaliter consumere. et sic se remanente bono non potest esse aliquid integre et perfecte malum propter quod plures dicit in iiii. ethic. Qd si malum item sit seipsum obstruet: qd obstructo omni bono quod requiritur ad integratorem mali subtrahitur etiam ipsum malum cuius subiectum est bonum. **T**ertio quia ratio mali repugnat rationi primi principij. tunc qd oē malum est ut ex bono: ut supra ostensum est: tunc qd malum non est causa nisi per accidens: et sic non potest prima causa esse: quia causa per accidens est posterior ea qd est qd

se: ut p; in. i. phisi. Quidam aut posuerunt duo p; 24 ma principia: unum bonum et alterum malum. ex eadē rā 33 dice in bunc errorem i ciderunt: ex qua et alie extra neepones. antiquorum ortū būerunt: quia s. non considerauerunt causam velim totius entis. sed particularē causas p;iculariū effectus. p;p hoc enim si 23 aliquid inuenierunt ēē nocivum alicui rei per virtutem sue nāe: estimauerunt nām illius rei ēē malum. 25 puta si quis dicat naturam ignis ēē malum: quia combusit dominum alicuius pauperis. **J**uditium autem de bonitate alicuius rei non est accipendum s; in ordinem ad aliquid particulare: sed s; in seipm et s; in ordinem ad totum universum: in quo liber res suū locū ordinatissime tenet: ut ex dictis p;. **S**imiliter etiam quia inuenierunt duo p; particularium effectū contrariorum duas casas p;icularias contrarias nesciuerūt reducere causas p;icularares contrarias ī cām vlez cōm. et iō vlcō ad prima principia contrarietates ī cāis esse iudicauerunt: sed cum oīa contraria conueniat in uno cōi necesse est in eis supra causas contrarias p; pilas inueniri unam cām communem: sicut supra qualitates contrarias elementorum inuenitur virtus corporis celestis: et similiter sup̄ omnia qd quocunqmodo sunt inuenitur unum primum principium ēē 25 di: ut supra ostensum est. **A**d primum qd dō: qd contra conuenient in genere uno: et ēē conuenient in ratio effendi: et ideo licet habeant causas particularē contrarias: tamen op̄ deuenire ad unam primam causam cōm. **A**d secundum dō: qd priuatio et būtus nata sunt fieri circa idem: subiectum autem priuationis est ēē in potentia: ut dictum est. vnde cum malum sit priuatio ut ex dictis p;. illi bono opponitur cui adungitur potentia: non autem summo bono quod est actus purus. **A**d tertium dō: qd unumquodq; intenditur s; in prop̄lam rōem: sicut autem forma est perfectio quedam: ita priuatio est quedam remoto: vñ oīa forma et perfectio et bonum p; accessum ad terminum pfectum intenditur. priuatio autem et malum p; accessum a termino: vnde no dicitur malum et pei p; accessum ad summum malum: sicut dicitur bonum et melius p; accessum ad summum bonum. **A**d quartum dō: qd nullum ens dicitur malum per participationem: sed per priuationem p;icipationis: vnde no op̄ fieri reductōem ad aliquid quod sit per essentiam malum. **A**d quintum dicendum qd malum non potest habere cām nisi per accidens: ut supra ostensum est: vnde impossibile est fieri reductōem ad aliquid quod sit per se cā malum. qd autem dicitur qd malum est: ut in pluribus simpliciter falsum est: nam generabilita et corruptibilita in quibus solum contingit ēē malum nāe sunt modica pars totius universi: et iterum ī unaquaq; spece defectus nāe accidit ut in paucioribus. in solis autem hominibus malum videtur esse ut in pluribus: quia bonum hominis s; sensum corporis non est bonum hominis inceptum homo. s; s; rōem. plures at sequū sensū qd rōem. **A**d sextū dō: qd ī cāis malū si ēē pcedē ī infinitū: s; ēē reduce oīa mala ī aliquā

cām bonam. ex qua sequit̄ malū p accēns.
Qō gn̄quagelima de substātia āgeloꝝ absolute.

Dist hoc cōside
randum est de distinctione corpora
lis & spūalis creature. ¶ Et primo
de creatura pure spūali: que in scri
ptura sacra angel⁹ nominat⁹. ¶ Se
cūdo de creatura pure corporali. ¶ Tertio de crea
tura composita ex corporali & spūali que ē homo.
¶ Circa uero angelos cōsiderandū est. ¶ Primo d
bis que pertinent ad eoz intellectuz. ¶ Secundo d
bis que ptinēt ad eoz substantiā. ¶ Tertio de his que p
tinent ad eoz voluntatē. ¶ Quarto de his que p
tinent ad eoz creatōem. ¶ De substantia aut̄ eorū
cōsiderandū ē & absolute & p cōpatōem ad corpora
lia. ¶ Circa substantiā vero coꝝ absolute. v. q̄runē
zc. ¶ Primo. vtꝝ sit aliqua creatura omnino spūal
& penitus incorporeā. ¶ Secundo supposito q̄ ange
lus sit talis: querit vtꝝ sit cōpositus ex mā & forma.
¶ Tertio querit de multitudine eoz. ¶ Quarto de
diua ipsoꝝ adiunscem. ¶ Quinto de imortalitate si
ue incoporalitate ipsoꝝ.
¶ Primus articulus. vtꝝ angelus sit omnino icor
poratus.

Adprimum sic procedit. Ut q̄ angelus nō sit
oīno incorporeus: illud enim qđ ē incorpo
reū solū quo ad nos & non quo ad deū non
est incorporeū simplr: s̄ Dam. dicit li. v. q̄ angel⁹
incorporeus & imalis dicitur q̄sum ad nos: sed cō
paratus ad deū corporeus & materialis inueniuntur.
non ergo est incorporeus simplr. ¶ Preterea n̄b̄l
mouetur nisi corpus: vt pbatur in vi. pbi. s̄ Dam.
dicit ibidē q̄ angelus est substātia intellectual sem
per mobilis angelus. ergo est substātia intellectual sem
per mobilis angelus. ergo est substātia corporeā.
¶ Preterea Ambro. dicit in li. de s. f. ¶ Dis creatura
certis sue nāc cīrcūscripta est limitib⁹. cīrcūscribi
aut̄ ppū ē corporeꝝ. ergo oīs creatura ēcōrpea: ange
li aut̄ sunt dei creature: vt p̄ i ps. Laudate dñz oīs
angeli eius. et postea subditur. Quoniam ipse di
xit & fa. sunt. ipse man. & cre. sūt. q̄ angeli sunt corpo
rei. ¶ Sed h̄ est quod dicitur in ps. Qui facit ange
li. Rendeo dō: q̄ necesse est ponere aliquas crea
turās incorporeās. id enim qđ p̄cipue in rebus crea
tis deus intēdit: est bonum qđ consistit in assūlati
one ad deū. perfecta aut̄: assūlati effectus ad cām
attēndit q̄n̄ effect⁹. Imitatur cām fm illud per qđ
cā. pducit effectū: sicut. calidū facit calidum: ds aut̄
creatūram producit per intellectum & voluntatem:
vt sup̄ onsum est. vnde ad perfectionem vniuersi
requiritur q̄ sint aliq̄e creature intellectuales. in
telligere aut̄ non potest ē actus corporis nec aliu
sus virtut⁹ corporeꝝ. quia om̄e corp⁹ determinat⁹
ad hic & nunc: vnde necesse ē ponere ad hoc q̄ vni
uersum sit perfectum: q̄ sit aliqua incorporeā crea
tura. ¶ Antiqui aut̄ ignorantes vñm itelligēd̄: nō di

stinguentes iter sensum & intellectum. n̄b̄l eē exi/ 417
st̄mauerunt in mundo: n̄f̄ qđ sensu & imaginatōe
apprehendi potest. & quia sub imaginatōe non cadit
nisi corpus: existimauerunt q̄ nullum ens esset nisi
corpus: vt ph̄s dicit in iii. ph̄s. & ex his processit 255
saduceoz error: dicentium non ē spūm. sed b̄ ipsum
& intellectus est altior sensu rōnabilr oīdit esse ali
quas res incorporeas a solo intellectu comprebē
sibiles. ¶ Ad primū ḡ dō: q̄ sube incorpore mediu
m sunt inter dūcum̄ creaturas corporeas. medium
aut̄ comparatum ad vnum extremū: v̄ alterum ex
tremū: sicut tepidum comparatum calido videi tri
gidū. & bac rōne d̄ctur q̄ angeli deo comparati sūt
materialē & corporei: non q̄ in eis sit ali quid de na
tura corporeā. ¶ Ad scdm̄ dō: q̄ motus ibi accipitur
put intelligere & velle: motus qdam vñr. d̄r ergo
angelus suba semper mobilis: quia semper est actu
intelligens nō qnq̄ actu & qnq̄ potentia: sicut nos: 278
vn̄ p̄z & rō. pcedit ex equoco. ¶ Ad tertiu dō: q̄ cir
cūscribi termis localib⁹ est pprium corporeꝝ. sed cir
cūscribi termis cēntialib⁹ ēt cōe cuilibet creature
tam corporali q̄ spūali. vnde dicit Ambrosi⁹ in li
de s. f. q̄z qdam locis corporalibus non cōtineant
cīrcūscripōe tñ substātie nō carēt.

¶ Secundus articulus. vtrum angelus sit compo
nitus ex materia & forma.

Ad h̄ sic procedit. Vldetur q̄ angelus sit 62
compositus ex materia & forma: oīe cn̄z qđ
st̄ineat sub alq̄ ḡnī ē cōpositū ex genē & dīa
q̄ adueniēt generi cōstituit spēm. s̄z genus sumit ex
mā. dīa ho ex forma: vt p̄z ex. viii. metba. q̄ oīe qđ ē
ī genere ē cōpositum ex materia & forma. s̄z ange
lus ē in genere s̄be: ergo ē cōpositus ex materia &
forma. ¶ Preterea in quoconq̄ inueniunt proprie
tes matie: ibi inueniunt materia. proprietates aut̄
materie sunt recipere & substare. vnde dicit Boeti
us in lib. de trī. q̄ forma simplex subiectum esse
non potest. hoc autem inueniunt in angelo: ergo an
gelus est cōpositus ex materia & forma. ¶ Prete
rea forma est actus: quod ergo est forma tantum ē
actus purus: sed angelus non est actus purus: b. n.
sollus dei est: ergo nō est forma tantum: sed habet for
mam in materia. ¶ Preterea forma pp̄ limitatur
& finitū per materiam. forma ergo que non est in 35
materia est forma finita. sed forma angelī non est in 36
finita: quia om̄is creatura finita est. ergo forma an
gelī in materia est. ¶ Sed contra est q̄ Dyonisius
dicit quarto capitulo de diui. no. q̄ prime creature
sicut incorporeales: ita & immaterialēs intelliguntur.

¶ Respondeo dicendum q̄ quidam ponunt ange
los esse cōpositos ex materia & forma: & banc op̄i
nionem astruere nititur. Aut̄cebr̄ in libro fontis
vite. supponit enim q̄ quecūq̄ distinguuntur secun
dum intellectum sint etiam & in rebus distincta: in
substātia autem incorporeā intellectus appreben
dit aliquid per quod distinguuntur a substātia cor
poreā: & aliquid per quod cum ea conuenit. vnde

Questio

ex hoc vult ocludere q̄ illud p̄ q̄d differt substantia incorporea a corpore sit ei quasi forma: t̄ illō q̄d subiectur huic forme distinguenti quasi cōe sit mā eius: t̄ pp̄ter hoc ponit q̄ eadē est materia v̄lis sp̄i ritualiū t̄ corporaliū: vt intelligat q̄ forma incorporee sube sic sit impressa i mā sp̄ualiū: sicut forma quantitatis est impressa in materia corporaliū. **C**et p̄mo aspectu appetere esse impossibile vnam eē mām sp̄ualiū t̄ corporaliū: non enim ē possibile q̄ forma sp̄ualis t̄ corporalis recipiantur in vna parte māe: quia sic vna t̄ eadem res numero esset corporalis t̄ sp̄ualis. vnde relinquit q̄ alia p̄ māe sit que recipit formam corporez: t̄ alia que recipit formā sp̄ualez. mām aut̄ diuidi in p̄tes non couenit nisi v̄m q̄ intel ligitur sub quantitate qua remota remanet substantia indiuisibilis: vt d̄r in p̄mo pb̄sico. sic igitur relinquit q̄ mā sp̄ualis sit subiecta quantitatī quod est impossible. est ergo etiam impossible: q̄ vna sit materia corporaliū t̄ sp̄ualiū. **S**ed adhuc vlt̄ us impossibile ē q̄ substantia intellectus habeat 358 qualēcūq̄ mām. operatio. n. cuiuslibet rei ē fm mo 369 dū substantie eius. intelligere autem est operatio pe 261 nitus imaterial. q̄d ex eius obo appetet a quo act⁹ q̄z recipit sp̄ez t̄ rōem. sic. n. vñūqdq̄ intelligitur i quantū materia abstrahit̄ quia forme in mā sunt in diuiduales forme quas intellectus nō apprehendit fm q̄ bi⁹. vñ relinquit q̄ substantia intelligēs est oī no imaterial. nō est aut̄ necessariū q̄ ea que distinguitur fm intellectū sint distincta in rebus: quia in 79c intellectus non apprehendit res. fm modū rez: s̄ fm 85a modū suū. vnde res māles que sunt infra intellectū nostrū simpliciori modo sunt in intellectu n̄o q̄ sint in seip̄is: substantie autem angelice sunt supra intellectu nostrū. vnde intellectus noster nō p̄t attīngere ad apprehendendū eas fm q̄ sunt in seip̄is 16a s̄is: sed per modū suum fm q̄ apprehendit res com 79c positas: t̄ sic etiam apprehendit deū: vt supra dēm 66 est. **A**d p̄mū ergo dō. q̄ d̄ria est. q̄ cōstituit sp̄em vñūqdq̄ aut̄ cōstituit in sp̄e fm q̄ determinat ad ali quē gradū in entibus: q̄ sp̄es rez sunt sicut numeri q̄ differt p̄ additōem t̄ subtractōem vnitatis: vt d̄r in. viii methaphysice: In rebus autem materiali bus aliud est quod determinat ad sp̄alem gradum s̄. forme t̄ aliud quod determinat. s̄. mā. vnde ab alio 371 d̄ sumitur genus t̄ ab alio d̄ria. sed in rebus imateriali 44i libus non est aliud determinans t̄ deficiens. s̄ vna d̄ queq̄ eaꝝ fm seip̄sam tenet determinatū gradum a in entibus. t̄ ideo genus t̄ d̄ria in eis non accipitur 264 fm aliud t̄ aliud: sed fm vnum t̄ idem. q̄d tamē differt fm consideratōem nostram. inquantum. n. i intellectus noster cōsiderat illam rem: vt indeterminate accipit̄ in eis ratio generis: inquantū vero cōsiderat: vt determinate accipit̄ rō d̄rie. **A**d secū dum dicendum. q̄ ratio illa ponitur in li. fontis vi 7a te t̄ esset necessaria si idem esset mod⁹ quo recipit i 366 intellectus: t̄ quo recipit mā. sed s̄ p̄zeē falsūz: mā. n. recipit formam: vt fm ipsam cōstituat in esse alicu

tus sp̄es vel aeris vel ignis vel culis cūq̄ alterius. sic autem intellectus nō recipit formam: alioquin yet̄ ficaretur opinio. **E**mpe. qui posuit q̄ terram terra cognoscimus t̄ ignem igne. sed forma intelligibilē ē in intellectu fm ipsam rōem forme. sic enim cognoscitur ab intellectu. vnde talis receptio non est rece p̄to materie: sed est receptio substantie imaterialē. **C**ad tertium dōm. q̄ licet in angelo nō sit p̄positio forme t̄ māe: est tamen in coact⁹ t̄ potentia: q̄d qdē manifestā p̄t eē ex cōsideratōe rez māliū: s̄ q̄bus in uenit duplex cōpositio: prima qdē forme t̄ māe: ex quibus cōstituitur natura aliqua. natura autem sic composita non est suum esse: sed esse est actus eius. vnde ipsa natura comparat ad suum esse: sicut potestia ad actum subtracta. ergo materia t̄ positio q̄ ipsa forma subsistat: non in materia: adhuc remanet comparatio forme ad ipsum esse: vt potētie ad actum: t̄ talis compositio intelligenda est in āge lie: t̄ hoc est qdā quibusdaz d̄r: q̄ angelus ē p̄posit⁹ ex quo ē t̄ quod est: vel ex esse t̄ quod est. vt Boe 366 cius dicit: nā qdā ē: ē i ipsa forma subsistens. ip̄m aut̄ esse est quo substantia est: sicut cursus est quo currēns currit: sed in deo non est aliud esse t̄ quo est vt supra ostēsuz est. vnde solus deus est act⁹ pur⁹. 17 **C**ad quartū dōm. q̄ omnis creatura ē finita sim pli inquantū esse ei⁹: non est absolute subsistens. s̄ limitat̄ ad naturam aliquā cui aduenit. s̄ nihil probabit aliquam creaturā esse fm quid infinitaz: crea ture aut̄ māles h̄nt infinitatem ex p̄te materie: sed finitatem ex parte forme que limitat̄ p̄ mām ī qua recipit. substantie aut̄ māles create sunt finite fm suū esse: sed infinite fm q̄ eoꝝ forme nō sunt rece p̄te in alio⁹. sicut si diceremus albedinē separatā ext̄ 36 st̄ē ē infinitā cōst̄ū ad rōez albedinis. q̄ n̄ ē h̄t ad aliq̄ subiectū cē: cē tñ el̄ ēēt finitū: q̄ deficiat ad ali quā nām sp̄alē. t̄ pp̄ter hoc d̄f in li. de cā. s. q̄ in telligentia est finita superioris: inquantū. s. recipit cē a suo superiori: sed ē infinita inferioris inquantū nō recl p̄f in aliqua mā. **C**erci⁹ ar. Utru angelī sint in aliquo magno nu mero. **H**abemus tertium sic pceditur. Vldeſ q̄ āgeli nō 265 sint in aliquo magno numero: numerus. n. sp̄es quantitatis ē: t̄ sequitur diuisione cōtinui. hoc aut̄ non p̄t cē in angelis: cuꝝ sint icō: p̄t vt supra onusum est. q̄ angelī non p̄t cē ī alio mag 266 no numero. **P**reterea cōsto aliquid est magis p̄ pīnimum vñt: tanto minus est multiplicatum: vt in numeris apparet. natura autē angelica inē alias na turas creatas ē dō propīgor. cū ergo de⁹ sit maxie vñ⁹. videtur q̄ in natura angelica inueniat minū 54 d̄ multitudine. **P**reterea p̄opus effect⁹ separataz subaz videtur eē mot⁹ corporum celestii. sed motus corporū celestium sunt fm aliquem determinatum numerum paucū: q̄ a nobis apprehēdi p̄t. q̄ angeli non sūt ī maiori multitudine q̄ mot⁹ cor porum celestiuꝝ. **P**reterea Dio. dicit. llii. c. de dī.

no. q̄ ppter radlos dñe bonitatis subsistunt intel-
 ligibiles & intellectuales oēs sube. sed radius non
 multiplicatur nisi fm diuersitatem recipientiū. nō
 at pōt dici q̄ materia sit receptua intelligibilis ra-
 dijcum substantie. intellectuales sint immateriales
 2.62 vt supra oñsūz ē. q̄ videtur q̄ multiplicatio subaz
 intellectual non possit eē nisi fm exigentia p̄io-
 rum corpor. s. celestium: vt ad ea quodam mō p̄ces
 fus p̄dicoꝝ radioꝝ termīt & sic idē qd̄ p̄us. **T**3
 contra ē quod dicit Dam. vii. milia. mil. misstrabant
 ei & decies centenea. m. ass̄tebāt ei. **R**o dō. q̄ cir-
 ca nūez subaz separataꝝ diuersi diuersis vñs p̄ce
 serunt. plato enim posuit subas separatas eē sp̄es
 boꝝ sensibiliū vtpote si ponceremus ipsa natura bñia
 nam eē separatam. & h̄z hoc oportebat dicere q̄ sub-
 stantie separate sint fm numerum specierum sensi-
 biliū. sed hanc positionem improbat Ari. ex eo q̄
 3.65 materia ē de ratione specierum sensibiliū. vnde
 sube sc̄pate non p̄nt esse species exemplares horum
 sensibiliū. sed habent quasdam naturas aliores
 naturis rerum sensibiliū. posuit tñ Ari. q̄ iste na-
 ture perfectiores habent ordinē ad sensibiliū ista
 fm rōem mouentis & finis. Et iō fm numerꝝ p̄ioꝝ
 motuum conatus est adinuenire numerꝝ subaz se-
 4.41 parataꝝ. **S**ed q̄ hoc vide repugnare documē-
 tis sacre scripture raby Moy. iudeus volēs vtruz
 qz concordare posuit q̄ angeli fm qd̄ dicunt substā-
 tie immateriales multiplicantur secundum numer-
 um motuum vel corporum celestium. fm Ari. sed
 posuit q̄ angeli in scripture dicuntur etiam boies
 diuina annunciantes. & iterum virtutes rerum na-
 turalium que del omnipotētiā manifestant. sed hoc
 ē alienum a consuetudine scripture: q̄ virtutes re-
 rum irōnallum angeli nominētur. vnde dicendum
 ē q̄ ēt angeli fm q̄ sunt immateriales sustātie i qua-
 dam multitudine maxima sunt oēm materialēm mlti-
 tudinem excedentes. & hoc ē quod dīc̄ Dio. nono
 ca. ce. Jerar. multi sunt beati exercit⁹ supernarum
 5.52 mentium infirmam: & constrictā excedentes nostro
 rum materialū nūeroꝝ commensuratiōem. & huiꝝ
 rō ē: quia cuꝝ perfectio vñuersi sit illud qd̄ p̄cipue
 deus intendit in creatione rerum: quanto aliq̄ sunt
 magis perfecta tanto in maiori excessu sunt creata
 a deo. sicut autem in corporibus attendit excessus
 fm magnitudinē ita ireb⁹ icorporeis pōt attēd̄ ex-
 cessus fm multitudinē. videmus at q̄ corpora icor-
 ruptibilia: que sunt perfectiora inter corpora exce-
 dent quasi incorporebili secundum magnitudi-
 nem corpora corruptibilia. nam tota spera actiuꝝ
 & passiuorum ē aligd modicum respectu corporum
 celestium. vnde rōnabile est q̄ substantie immateri-
 ales excedant secundum multitudinem substātias
 māles quasi icorporebili. **A**d primum ergo di-
 cēdū: q̄ in angelis non ē rūterus qui ē q̄titas disser-
 ta catus ex dione ḡtū: sed catus ex distinctione
 formaz. put multitudō est de transcendentibus vt
 7.75 supra dictus est. **A**d secundum dicendum q̄ ex h̄z

q̄ natura āgella ē deo. p̄plnqua oꝝ: q̄ bēat minimū
 de multitudine in sui cōpōe. non autē ita q̄ in pau-
 cis saluerit. **A**d 5. dō: q̄ rō illa ē Ari. in. xj. me-
 rita. & ex necessitate concluderet si substantie sepa-
 rate ēnt. ppter substātias corporales. sic enim fru-
 stra essent immateriales substantie nisi ex is aligis
 motus in rebus corporalib us appareret. non ē aīt
 hoc verum q̄ substantie imateriales sint propter
 corporales: quia finis nobilior est hic que sunt ad si-
 nem. vnde ēt Ari. dicit ibidem q̄ hec rō non est ne-
 cessaria sed pbabilis. coactus at fuit hac rōne vñ
 quia ad cognoscendum intelligibilia non possunt
 peruenire nisi per sensibilla. **A**d 4. dō q̄ rō illa
 pcedit secundum opinionē eorū qui causā distinc-
 tionis reruz ponebant eē materiā. hoc autem ipro-
 batum est. vñ multiplicatio angeloz n̄ secundum 4.9
 mām neqz fm corpora ē accipienda: sed fm diuinā
 sapientiaz diuersos ordines immaterialiūz subaz
 exc̄ gitantē.

Quartus ar. vtruz āgell differant sp̄e:
Ad 4. sic pceditur. vñ q̄ angeli non diffe-
 rent sp̄e. cum. n. differentia sit nobilior ge-
 nere: q̄cūqz conueniūt fm ld qd̄ ē nobilissimu
 in eis conueniunt i vltima dīa constitutua: & ita s̄t
 eadem scdm sp̄em: sed omnes angeli conueniunt in
 eo quod ē nobilissimus in eis sc̄līcer intellectual-
 itate. ergo omnes angeli sunt vnius sp̄e. **P**re 2.61
 terea magis & minus: non diversificant sp̄es: sed an-
 geli non videntur differre adinulcem: nisi secundum
 magis & minus: put. s. vnuis alio ē simplicior & per-
 spicacioris intellectus. ergo angeli non differunt sp̄e.
Preterea aia rāgelus ex opposito oluldūt: s̄z
 oēs aie sunt vniꝝ sp̄e: q̄ angeli. **P**reterea q̄to
 aligd ē pfectius in natura: tāto magis dz multipli-
 cari. hoc at non ēt si in vna sp̄e ēet vnuis tñ indi-
 dum. q̄ multi sunt angeli vnius sp̄e. **S**ed tra
 ē. q̄ in bis q̄ sit vniꝝ sp̄e nō ē inuenire plus & po-
 sterius: vt dicēt in. iij. meta. sed in angelis ēt vnius
 ordinis sūt primi & medii vltimi. vt dicēt Dio. x. c.
 āgelle Jerar. q̄ angeli non sūt eiusdem sp̄e. **R**o
 dō: q̄dā dixerūt oēs subas sp̄iales ēsse vnius sp̄e
 c̄iētāias. Alii vero q̄ omnes angeli sūt vniꝝ sp̄e
 c̄iēt. sed non aie. Quidam dō q̄ omnes āgeli vnius
 Jerar. aut etiam vniꝝ ordinis. s̄z h̄z ēt ipossible. ea
 enim q̄ conueniūt specie & dīm numero conueni-
 unt i forma. sed distinguunt māliter: si ergo angeli
 non sunt compositi ex materia & forma: vt dictum
 ē supra: segnū q̄ impossibile sit eē duos angelos 2.62
 vnius speciei. sicut etiam impossibile esset dicere
 q̄ ēnt plures albedines separate: aut plures bñia 3.68
 nūtates cum albedines non sūt plures nisi scdm q̄
 sunt i pluribus substātias. si tamen āgeli baberet 2.34
 materialē: nec sic possent ēsse plures angeli vnius
 speciei: sic enim oportaret q̄ principiū distinctionis
 vnius ab alio essent materia: non quidem secundū
 distinctionē q̄tatis: cum sūt incorporei: sed secun-
 dum diuersitatē potentiarū. quegdē diuersitas ma-

Questio

terē cāt diuersificatē non soluz speciei sed generis.
Ad pīmū ergo dō: q̄ dīa ē nobilior genere: sicut dō terminatum indeterminato. et proprium cō: non āt
 262 sicut alia et alia natura. alioquin oportet q̄ oīa a nimalia irrationalia cēnt vnius spēi vel q̄ cēt in eis et liqua alia perfectior forma q̄ aīa sensibilis. Differit ergo spē aīa irrationalia. secundū diversos gradus determinatos nē sensitue: et similiter oēs angelī differunt spē sc̄dm diversos gradus nē intellective.
Ad 2° dō: q̄ magis et minus fīm q̄ cantantur ex intentione et remissione vnl^o forme nō diversificant spēm: sed fīm q̄ cantur et formis diversoz gra duum sic diversificat spēm: sicut si dicamus q̄ ignis ē perfectior acre. et hoc modo angelī diversificant fīm magis et minus.
Ad 3° dō: q̄ bonum spēi pre ponderat bono individui. vnde multo melius est q̄ multiplicetur spē in angelis: q̄ multiplicetur in
 14 5 diuidua in vna spē.
Ad 4° dō: q̄ multiplicatio secundū numerum cū in infinitum prendi possit nō in
 251 intendere ab agente. sed sola multiplicatio secundū
 426 spēm ut supra dictū ē. vñ pfectio nature angelice
 d̄ requirit multiplicationē spēz non autē multiplicatio idividuoꝝ in vna spē.
Quintus ar. vtrum angelī sint incoru tibiles.
 265 **A**gnitum sic pecedit. videtur q̄ angelī nō
 sint icorruptibiles. Dicit enim Dam. dō ange
 lo q̄ ē substantia intellectualis gratia et non
 natura imortalitatem suscipiens.
Preterea sc̄dō Grego. omnia in nibilum tenderent. nisi ea manus
 omnipotens conseruaret. sed q̄ in nibilum redigi pos
 test corruptibile est. ergo cum angelī sint a deo fac
 ti: videtur q̄ sint corruptibiles secundum naturam
 suam.
Sed contra est q̄ Dio. dicit. ill. c. de diuis.
 no. q̄ intellectuales substantie vitam habent indeſi
 cientem ab vniuersa corruptione morte et materia
 et generatōne mundi existentes.
Respondeo dicē
 dum q̄ necesse est dicere angelos secundum suā na
 turam esse incorruptibiles. cuius ratio ē quia nibil
 corruptitur nisi per hoc q̄ forma eius a materia se
 paratur. vnde cum angelus sit ipsa forma subsistens
 262 vt ex dictis p̄z. ipossible ē q̄ eius substantia sit cor
 ruptibilis: quod enī conuenit alicui secundum se nū
 367 quā ab eo separari potest. ab eo enim cui conuenit
 per aliud potest separari: separato eo secundum q̄
 ei conueniebat. rotunditas enim a circulo separa
 ri non potest: quia conuenit ei secundum sc̄psum:
 sed cne^o circulus pōt amittere rotunditatē p̄ hoc q̄
 44 circularis figura separatur ab ere: ē autem secun
 dum se competit forme. vñunquodq̄. n. ē ens actu
 sc̄dō q̄ habet formā: materia vero ē ens actu p̄ for
 mā. p̄positū fīgitur ex materia et forma definīt ē ac
 tu per hoc q̄ forma separatur a materia. sed si ipsa

forma subsistat in suo ē: sicut ē in angelis. vt dictū
 ē. non pōt amittere ē: ipsa igitur immaterialitas
 262 angeli ē rō: quare angelus ē incorruptibilis secundū
 naturam suam. et huius incorruptibilitatis signum
 accipi potest ex eius intellectuali operatione. q̄ enī
 vñunquodq̄ operatur secundum q̄ ē actu: opera
 tio rei indicat modum ē: ipsius. spēs āt et rō ope
 rationis ex obiecto comprebendere. obiectus autē
 intelligi cum sit supra tempus est sempiternum. vñ
 oīs substantia intellectualis ē icorruptibilis secun
 dum suā nām.
Ad pīmū ergo dō: q̄ Dam. accipit
 imortalitatem perfectam que includit oīmodam imu
 tabilitatē. q̄ oī mutatio ē q̄dam mōs: vt Aug. dīc
 pfectam āt imutabilitatē angelī non nisi per gratiā
 assequitur: vt infra patebit.
Ad 2° dō: q̄ pla
 51 2
 to per deos intelligit corpora celestia que existima
 bat cē ex elementis composita et secundū suā naturā
 b
 erant dissolubilia: sed voluntate diuina semper cō
 seruant ī cē.
Ad 3° dō: q̄ sicut supra dictum ē.
 122 quoddam necessarium est quod habet causam sue
 necessitatis. vnde non repugnat necessario nec in
 corruptibili q̄ ē eius dependeat ab alio: sicut a cau
 sa. per h̄ q̄ dī q̄ oīa deciderent in nibilū nisi con
 tincretur a deo: et etiam angelī: non datur intelligi
 q̄ in angelis sit aliquod corruptionis p̄cipium. s̄ q̄
 ē angelī depēdeat a deo sicut a cā. non autem dicit
 tur aliquid ē corruptibile per hoc q̄ dī possit illud
 in non ē redigere subtrahendo suam conseruatio
 nem: sed per hoc q̄ ī se ipso aliquod p̄cipium coru
 prisus haberet. vcl. h̄ieratē: vcl. saltē potētā mē.
 567 Questio. l. dōparatōe angeloz ad corpora.

Einde queritur
 de angelis per īparatōem ad cor
 poralia. Et primo de comparatiōe
 angeloz ad corpora. **2°** dō cō
 paratiōe angeloz ad loca corpora
 lia. **3°** de comparatiōe angeloz ad motum loca
 lem. Circa pīmū queruntur tria.
1 Primo vtrum
 angelī habent corpora naturaliter sibi vnitā. **2°**
 vtrum assumūt corpora. **3°** vtrī ī corporib^o assūptis
 exercēt oīa vīte.
1 primū ar. vtrum angelī r̄tē.

HPrimū sic procedit. vide q̄ angell ba
 266 beant corpora sibi vnitā. dicit enim Oīge.
 In lib:o peri arcō. solius dei. i. patris et filii. s.
 s. nature illud propriū est: vt sine materiali substan
 tia et absq̄ vlla corporee adiectionis societate intel
 ligatur existere. dicit et am Boet. in. vi. oīe. super
 cant. Demus deo soli sicut imortalitatem sic icor
 poratatem: cuius natura sola neq̄ pp̄ se neq̄ pp̄
 alium solatio indīget īstrī corpori. liquet autem
 oīm spūm creatūm corporo īdigere solatio. Aug.
 etiam dicit super ge. ad lit. demones aerea dicunt
 animalia: quia corporum aerorum natura īdigēt.
 eadē āt ē natura demonis et angelī. q̄ angelī habent

corpora naturaliter sibi vnitā. **P**reterea greg. i
 home. epiphanie noiat angelū rōale aīal. oē aut̄ aīal
 spōnitus ex corpe t̄ aīa: ḡ angeli bñt corpora naturalē
 sibi vnitā. **P**reterea pfectio ē vita ī angeli q̄ iāni-
 mabūs. sed ania non solum vuit sed etiam viuif-
 cat corpus. ḡ angeli viuificant corpora naturaliter
 sibi vnitā. **S**ed t̄ra ē q̄ dicit Dio. iiiij. c. de di. no
 mi. q̄ angeli sīc icorporales intelligunt. Ita t̄ imateria-
 les. **R** dō: q̄ angeli non bñt corpora sibi naturalē
 vnitā. quod enī accidit alicui nature non inuenitur
 vniuersaliter in natura illa: sicut habere aīas. quia
 nō ē de rōne aīalis non cōuenit oī aīali. cum autem
 53 intelligere non sit act⁹ corporis nec alicuius virtu-
 24 tis corporee: vt ifra patebit. bēre corpus vnitā nō
 ē de rōne substantie intellectualis in c̄stum bñl. s̄z
 accidit alicui sube intellectuali pp̄f aliqd aliud. sīc
 humanc aīe competitor vniū corpori: quia ē impfec-
 o cīa t̄ in potentia existens in genere intelligibilius
 substantiarum non bñs in sui natura plenitudinem
 2 scie: sed acquisrens eam per sensu corporosa. a sen-
 43 sibilibus rebus vt infra dicetur. In quoq̄ autē
 genere inuenitur aliquid imperfectū oī p̄existere
 aliquid perfectū in genere illo. Sunt igitur alique
 substantie perfecte intellectuales in natura intellec-
 tuali non idigentes acquirere sciam a sensibilibus
 reb̄. non igitur omnes substātie intellectuales sunt
 vniū corporibus: sed aliue sunt a corporibus sepa-
 rate: t̄ his dicim̄ angelos. **A**d p̄imum ergo dicen-
 dum q̄ sicut supra dictum ē: quorundū opinio fuit
 q̄ omne ens ēēt corpus. t̄ ex hac existimatione vide-
 tur q̄ aliqui existimauerunt nullas substantias icor-
 poreas ēēt nisi corporibus vnitās a deo. q̄ quida ēēt
 posuerunt deūz cē aīaz mūdi. vt Aug. narrat. vii.
 de ci. dei. Sed quia hoc. fidel catholice repugnat q̄
 ponit deū super oī exaltatum secundum illō ps.
 eleuata ēēt magnificētia tua super celos. Orig. hoc dō
 deo dicere recusans: de alijs securus ēēt aliorum opi-
 nionem: sicut t̄ in multis alijs deceptus fuit sequēs
 antiquorum philosphorum opiniones. vñ autem
 Ber. pōt exponi q̄ spiritus creati idigeant corpora
 67 II instrumento non naturaliter vnitō. sed ad aliquid
 68 assumpto vñ ifra dicetur. Aug. ā loquitur n̄ assere
 do sed op̄inione platonicoꝝ vt̄s qui ponebant ēēt
 quedā animalia aerea que demones nominabant.
Ad 2° dō: q̄ greg. nominat rōnale aīal metha-
 pho. ppter similitudinem rōnis. **A**d 5° dō: q̄ vi-
 uificare effectiue simpliciter perfectiōs ē. vñ t̄ deo
 conuenit secundum illud. i. Ro. i. Dñs mortificat
 t̄ viuificat. sed viuificare formaliter ēēt substantie q̄ ēēt
 pars alicuius nature: t̄ non habentis in se integras
 naturam spēl. vnde sube intellectualis que corpori
 nō ēēt vnitā ēēt perfectior q̄ ea q̄ ēēt corpori vnitā.
Secundus articulus. vñ angeli assumant cor-
 pora.
HD 2° sic pceditur. vñ q̄ angeli nō assumat
 corpora. In opere enim angeli nibs est sup-
 fluū: sicut n̄ in opere nature: sed superfluum est

si angeli corpora assumerēt. angelus enim non indi-
 get corpore. cum eius virtus omnem virtutem cor-
 poris excedat: ergo angelus non assumit corpus.
Preterea omnis assumptio ad aliquam vnitō
 termiatur: quia assumere dicitur quasi a le sumere:
 s̄z corpus nō vnitur angelo vt forme sicut dictum
 est. ex eo at̄ q̄ vnitur sibi: motori non dō assumi. 2 66
 alioq̄ sequeretur q̄ omnia corpora motu ab ange-
 lis cēnt ab cis assumpta. ergo angeli non assumunt cor-
 pora. **P**reterea angeli non assumunt corpora de
 terra vel aqua: quia non subito disparerent: n̄ iterū
 de igne: q̄ comburent: si qua contingenter n̄ iterū
 ex aere: quia aer infigurabilis est t̄ incolorabilis:
 ergo angeli corpora non assumunt. **S**z t̄ra est q̄d
 aug. dicit. xv. de ci. dei q̄ angeli in assumptis corpo-
 ribus abrabe apparuerunt. **R** dō q̄ quidam dire-
 runt angelos nunq̄ corpora assumere sed omnia
 que in scripturis dñis leguntur dō apparitionibus
 angelorum contingisse in visione pp̄bctis: hoc est
 fm imaginationem. **S**z hoc repugnat intentioni
 scripture illud enim q̄d imaginaria visione videtur
 est in sola imaginatione videntis. vñ non vñ indiffe-
 renter ab omib⁹. scriptura at̄ diuina sic introducit
 interdum angelos apparentes vt coiter ab omnib⁹
 viderentur: sicut angeli apparentes abrabe visi sūt
 ab eo: t̄ a tota familia eius: t̄ a locb: t̄ a ciuib⁹ sodo-
 morum: s̄l'r angelus qui apparuit. **L**obie ab omib⁹
 videbatur. ex quo manifestum fit būius conti-
 gisse s̄z corpoream visionem q̄ vñ id quod positum
 est extra videntē. vñ ab oībus videri pōt. tali at̄ visi-
 one non vñ nisi corpus: cū igr̄ angeli n̄ corpora sint. 2 61
 n̄ habeat corpora naturaliter sibi vnitat: vt ex dic-
 tis p̄z: relinquit q̄ interdum corpora assumant. 2 6 6
PAd p̄imum ergo dō q̄ angeli non indigent corpo-
 re assumpto pp̄ scipos: sed propter nos: vt famili-
 ariter cum homib⁹ conuersando demonstre
 intelligibilem societatem quam homines expectat̄
 cum eis habendam in futura vita: hoc etiam q̄ an-
 li corpora assumperunt in veteri testamento fuit
 quodam figurale t̄ idicant q̄ verbum dei assum-
 ptū esset corpus humanum. oēs enim apparitio-
 nes veteris testamenti ad illā apparitionē ordinate
 fuerunt qua filius dei apparuit in carne. **A**d 2°
 dicendum q̄ corpus assumptum vnitā angelo non
 quidem: vt forme: n̄ solum vt motori: sed sicut mo-
 tori representato per corpus mobile assumptū: si-
 cut enim in sacra scripture pp̄p̄tates rerū intelligi-
 bilius sub similitudinib⁹ rerum sensibiliū de scr-
 buntur: ita corpora sensibilia diuina virtute sic for-
 mantur ab angelis: vt congruant ad representandū
 angeli intelligibiles proprietas t̄ hoc est angelum
 assumerēt corpus. **A**d 3° dō q̄ licet aer in sua rari-
 tate manens non retineat figuram nec̄ colorē
 quando tamen condensatur: t̄ figurari t̄ colorari
 potest sicut patet ī nubib⁹: t̄ sic angeli assumunt cor-
 pora ex aere condensando ipsum virtute diuina
 q̄tū necesse est ad corporis assumendi formationē.
 n̄ 2

Questio

Tertius ar. vtrum angelis in corporibus assump-
tis opera vite exerceant.

H 268. **D**icendum sic proceditur. vt q̄ angelis in corporib⁹
assumptis opera vite exerceant. angelos enī
veritatis non decet aliqua fictio. et autem
fictio si corpus ab eo assumptum qđ viuum vide-
tur et opera vite habens non haberet hī: q̄ angelus
in assumpto corpore opera vite hī. **P**reterea iope-
ribus angelii non sunt aliqua frustra. frustra autem
in corpore assūptō per angelum formaretur oculi et
nares: et alia sensuū instrāmisi per ea angelus sētret.
q̄ angelus sentit q̄ corp⁹ assūptū: qđ ē p̄priissimum
opus vite. **P**reterea moueri motu processuō est
vnū de opib⁹ vite. vt p̄z in. iij. de anima. manifeste at
angelis apparent i assūptis corporib⁹ moueri: dici
tur ge. xvii. q̄ Abraaz simul gradiebatur deducēs
angelos qui ei apparuerant: et angelus Tōbie que-
renti. nosti viam que ducit in ciuitatem medox: an-
gelus respondit noui. et oīa itinera eius frequenter
ambulaui. ergo angelis in corporib⁹ assūptis fre-
quēter exerceat opera vite. **P**reterea locutio est
opus viuentis. fit cñm per vocem que est sonus ab
ore animalis platus vt dicit in. iij. de anima. Mani-
festum ē autem ex multis locis scripture angelos
in assūptis corporib⁹ locutos fuisse. ergo in corpo-
ribus assūptis exerceat opera vite. **P**reterea co-
medere ē p̄rium opus animalis: vnde dominus p̄
resurrectionem in argumentum resūmpe vite cuī
discipulis manducauit. vt habetur luce vlt. sed āge-
li in assūptis corporib⁹ apparētes comedērunt.
et Abraam eis cibos obtulit quos tñ prius adorau-
erat: vt habetur gene. xviij. ergo angelis in assūptis
corporib⁹ exerceat opera vite. **P**reterea gene-
rare hominem est actus vite: sed hoc cōperit angel⁹
in assūptis corporib⁹. dicitur enim ge. vij. postq̄
ingressi sunt filii dei ad s̄. hominum isteq̄ ge. istisē
potentes a seculo viri famosi. ergo angelis exerceant
vite opera in corporib⁹ assūptis. **S**ed cōtra
266 corpora assūpta ab angelis non viuunt: vt supra
267 dictum ē. q̄ nec opera vite per eos exerceri possit.
C **R** 268. dicendum: q̄ quedam opera viuentium habent
aliquid commune cum alijs operib⁹: vt locutio q̄
ē opus viuentis conuenit cum alijs sonis inanima-
torum inquantum est sonus et progressio cum alijs
motibus inquantum ē motus. quantum ergo ad id
quod ē commune vtrisq̄ operib⁹: possunt opera
vite fieri ab angelis per corrupta assūpta. non au-
tem q̄tum ad id quod ē proprium viuentium: quia
secundum philosophum in libro de som. et vi. cuius
est potētia cuius est actio: vnde nihil pōt habere op̄
vite qđ non habet vitam que ē potentiale p̄incipiū
talis actionis. **A** Ad primum ergo dicendum q̄ si-
cūt non est contra veritatem q̄ in scriptura intelligi-
lliguntur sub figuris sensibilibus describuntur. quia
hoc non dicitur ad astruēdū q̄ intelligibilia sint se-
sibilia. sed q̄ per figurā sensibilium p̄petrātes in
rēticulariū scdm similitudinē quandam dantur

intelligi: ita non repugnat veritati sanctorum ange-
lorum q̄ corpora ab eis assūpta videntur homines
viuentes lī non sunt. non enim assūmuntur nisi vt
per proprietates hominis et operationē hominis: sp̄
rituales proprietates angelorum et eorum spiritualia
opera designentur quod non ita congrue fieret si
veros homines assūmerent q̄ proprietates eorum
ducerent in ipsos homines non in angelos. **A** d 2°
dicendum q̄ sentire est totaliter opus vite. vnde
nullo modo est dicendū. q̄ angelis per organa assū-
ptorum corporū sentiant. nec in superfine sunt for-
mata. **N**on enim ad hoc sunt formata: vt per ea
sent iatur: sed ad hoc vt per huīs organa virtutes
spirituales angelorum designentur: sicut per oculū
designat virtus cognitiua angelis: et per alia membra
alii eius virtutes: vt Dio. dicit. vult. c. ce. Jerar.
A d 3° dicendum q̄ motus qui est a motore coniuncto
est proprium opus vite: sic autem non mouēntur
corpora assūpta ab eis qui angelis non sunt eorum
forme. mouēntur tñ angelis per accidens motis hui⁹
corporib⁹ cum sit in eis: sic motores in mobilibus
rita sunt hic: quod non alibi qđ de deo dici non
potest. vñ lī deus non moueat motis his in quib⁹
est: q̄ ybiq̄ est: angelis tamen mouēntur per acci-
dens ad motum corporum assūptorum: non av-
tem ad motum corporum celestium: et si sunt in eis
sicut motores in mobilibus: q̄ corpora celestia non
recedunt de loco secundum totum nec determinā-
tur spirituū mouēti orbē locū sī aliquam deter-
minatam partem substantie orbis: q̄ nū est in orbi
ente: nūc in occidente sī sī determinatum sicut: q̄
semper ē in oriente vītō mouens: vt dī in. viij. pbi. 270
A d 4° dō q̄ angelis p̄prie non loquuntur per cor-
porā assūpta. sed ē aliquid simile locutionis: in q̄tū
formāt sonos i acre sītēs vocibus humāis. **A** d 5°
dō: q̄ nū ē p̄prie loquendo comedere angelis cōne-
nit: q̄ cū comestio iporet lūptiōni cibī queribilis
in subam comedētis: et q̄uis in corp⁹ xp̄i p̄ reiurre-
ctionē clb⁹ nō quereret: sī resolueret in piacētem
mām: tñ xp̄s hēbat corp⁹ talis nature i qđ possit ci-
bus conuerti. vñ fuit vera comestio: sed cibus assū-
ptus ab angelis neq̄ conuertebatur in corpus assū-
ptum neq̄ corpus illud talis erat nature in quod
possit alimentum conuerti. vnde nū fuit ḥā come-
stio. sed figuratiua spiritualis comestione. et hoc est
q̄ angelus dixit Tōbie. xlj. cum esset vobiscū cū vī
debar qđē maducare et bibere: sed ego potu inuisi-
bili: et cibo vīto. Abraam āt obtulit eis cibos: existi-
mans eos hoīes eē: in q̄bus tñ dcūm venerabatur
sicut solet deus eē in pp̄betis: vt Augu. dicit. xv. de
ci. del. **A** d 6° dō. q̄ sicut Aug. dicit. xv. de ci. dei
multi se expertos: vel ab expertis se audisse confir-
mant siluanos et faunos quos vulgus incubos vo-
cat: improbos sepe extitisse mulieribus: et earum ex-
petisse concubitum atq̄ peregisse. vnde hoc ne gar-
impudentie vīt. sed angelī dei i sanctū nullo modo sic
labi ante diluvium potuerunt. vnde per filios dei i

Intelliguntur filii Seth qui bons erant: filias et bonis nominat scriptura eas quae nate erant de stirpe Laym. neque mirandum est quod de eis gigantes nasci potuerunt. nam enim oes gigantes fuerunt: sed multo plures ante diluvium post. si tamen ex cultu demonum aliqui interdum nascitur: hoc non est per semem ab eis decisum aut a corporibus assumptis: sed per semen alius bōis ad hoc acceptus: ut pote quod idem demon qui est succubus ad virum fiat incubus ad mulierem: sicut et alias rerum semina assumunt ad aliquarum rerum generationem: ut Aug. dicit. iij. de trini. ut sic ille qui nascitur non sit filius demois sed illius bois cuius est semen acceptum.

Questio: iij. de comparatione angelorum ad locos.

Einde queritur

de loco angelis. Et circa hoc queruntur tria. Primo utrum angelus sit in loco. Secundo utrum possit esse in pluribus locis simul. Tertio utrum plures angelorum possint esse in uno loco.

Primum ar. utrum angelus sit in loco.

Ad primum sic proceditur. videtur quod angelus non sit in loco. dicit. n. Boet. in lib. de heb. cōsideratio animi conceptio apud sapientes est in corporalia in loco non est. et Ari. in. iij. phisi. dicit quod non est in loco. sed mobile corpus. sed angelus non est corpus ut supra omnium est. quod angelus non est in loco.

Preterea locus est quantitas positioem habens. oē autem quod est in loco hz aliquem situm: sed habere situm non potest conuenire angelo cum substantia sua sit immutata a quantitate culis propria differentia est positionem babere. ergo angelus non est in loco.

Preterea esse in loco est insurari loco et contineri a loco: ut p; per philosophum in. iij. phisi. sed angelus non potest mensurari: nam contineri a loco: quia continens est formaliter contento: sicut aer aqua: ut dicitur i. iij. phisi. ergo angelus non est in loco. Sed contra est quod in collecta dicitur. angelus tuus sancti ha. In ea nos in pace custo. Respondeo dicendum quod angelo convenit. esse in loco equivoce: tamen dicitur angelus esse in loco et corpus. corpus enim est in loco per hoc quod applicatur loco secundum contactum dimensionis quantitatis. que quidem in angelis non est: sed in eis est quantitas virtualis. per applicationem igitur virtutis angelice ad aliquem locum qualitercumque dicitur angelus esse in loco corporeo. et secundum hoc p; quod non potest dicere quod angelus commensuratur loco: vel quod habet situm in continuo. hoc enim conuenit corpori locato. put est quantum est state dimensionis. similiter etiam non potest propter hoc quod continetur a loco. nam substantia incorporea sua virtute contingens re corporam continet ipsam: et non continetur ab ea. aia enim est in corpore et continens: sed non est continens et simili angelus dicitur esse in loco corporeo: non ut contentum: sed ut continens aliquo modo. et per hoc p; responsio ad obiecta.

Secundus articulus. utrum angelus possit esse in pluribus locis simul.

Ad secundum sic proceditur. Ut quod angelus possit 270 esse in pluribus locis sit. angelus non est in multis virtutis quam anima: sed aia est sit in pluribus locis: quia est tota in quilibet parte corporis: ut Aug. dicit. ergo angelus potest esse in pluribus locis.

Preterea angelus est in corpore assumpto et cum assūmat corpus continuum: videtur quod sit in qualibet eius parte sed secundum partes ei considerantur diversa loca. ergo angelus est sit in pluribus locis. Preterea Dam. dicit. ubi angelus operatur ibi est. sed aliquid operatur sit in pluribus locis: ut p; de angelo subuertente sodomā. ergo angelus potest esse in pluribus locis simul. Sed contra est quod Dam. dicit quod angeli duorum sunt in celo non sunt in terra.

Respondeo quod angelus est virtutis et essentie finita. divisa at virtus et essentia infinita est: et est universalis omnis. et ideo sua virtute omnia continet et non solum pluribus locis est: sed ubique virtute autem angelis quia finita est non se extendit ad omnia. sed ad aliquid unum determinatum. et ideo quod quicquid comparatur ad unam virtutem: ut unum aliud comparari ad ipsum. sicut igitur universalis est comparatur: ut unum aliiquid ad universalis dei virtutem: ita aliquid particula re ens comparatur: ut aliiquid unum ad angelum virtutem. unde cum angelus sit in loco per applicationem virtutis sue ad locum: sequitur quod non sit ubique neque in pluribus locis. sed in uno loco tantum.

L circa hunc etiam aliqui decepti sunt. quodam enim imaginatione transcedere non valentes: cogitaverunt individualitatem angelorum ad modum individualitatis puncti. et ideo considerunt: quod angelus non posset esse nisi in loco punctali. sed manifeste decepti sunt. nam punctum est individualis habens situm: sed angelus est individualis ex genere quantitatis et situs existens. unde non est necesse quod determinetur ei unus locus individualis secundum situm: sed vel individualis vel individualis vel maior vel minor: secundumque voluntarie applicatur suam virtutem ad corpus maius vel minus. et sic totus corpus cui per suam virtutem applicatur correspondet ei: ut unus locus. neque tria oportet quod si aliquis angelus mouet celum: quod sit ubique. primo quidem quia non applicatur virtus eius nisi ad id quod primo ab ipso mouetur. una autem pars celum est in qua prior est motus pars orientis. unde est p; i. viii. phisi. virtute motoris celorum attribuit parti orientis. secundo quod non ponitur a philosopho quod una substantia separata moueat omnes orbes immediate. unde non oportebit quod sit ubique. sic igitur patet quod diversimode est in loco conuenit corpori: et angelus et deo. nam corpus est in loco circumscripitione: quia commensuratur loco. angelus autem non circumscripitione cum non commensuratur loco sed diffinitive: quia ita est in uno loco quod non in altero. deus autem non circumscripitione: neque diffinitive: quod est ubique. Et per hoc patet de facili responsio ad obiecta: quod totum illud cui immediate applicatur virtus

Questio

angeli reputatur unus locus eius: licet sit continuu.
¶ Tertius ar. vt plures angeli possint simul esse
in eodem loco.

Ad 3° sic proceditur. videtur quod plures angeli
possint simul esse in eodem loco: plura enim corpora
non possunt esse simul in eodem loco: quod re-
plet locum: sed angelus non repleret locum: quod solu corpus re-
plet locum: ut non sit vacuum: ut per ipsum in illis.
plures angeli possint esse in uno loco. ¶ Pre-
terea plus dicit angelus: et corpus est duo angelii: sed
angelus et corpus sunt simul in eodem loco: quod nul-
lus locus est quod non sit plenus sensibili corpore ut pro-
bat in illis. plures ergo multo magis duo angelii possunt esse
in eodem loco. ¶ Preterea anima est in qualibet parte cor-
poris secundum Augustinum: sed demones licet non illabatur me-
tibus: illabatur in interdum corporibus: et sic anima et
demon sunt in eodem loco. ergo eadem ratione quecumque
alii spirituales substantiae. ¶ Sed contra: due anime non
sunt in eodem corpore. ergo parum ratione negatur duo an-
geli in eodem loco. ¶ R^{es}. dicendum quod duo angelii non
sunt simul in eodem loco: et ratione huius est quia impossibi-
le est quod due cause complete sit immediate unus
et eiusdem rei quod per omni generem causam: quod una est for-
ma unius rei et unius est proxima nouens. licet possint
esse plures motores remoti nec habent instantiam de
pluribus trahentibus uniuersum: quia nullus eorum est
perfectus motor: cum virtus uniusculiusque sit insuf-
ficiens ad mouendum: sed omnes simul sunt in loco unus
us motor in quantum omnes virtutes aggregantur ad
unum motum faciendum. unde cum angelus dicitur
esse in loco per hoc quod virtus eius immediate continua
est locum per modum continentis perfecti ut dicitur est.
Non potest enim nisi unus angelus in uno loco. ¶ Ad primus
quod dicitur: quod plures angelos esse in uno loco non proceditur
per impletionem loci: sed propter altas causas ut dictum est.
¶ Ad secundum dicitur: quod angelus et corpus non eodem modo
sunt in loco. unde ratio non sequitur. ¶ Ad tertium dicitur: quod neque enim
animus demon et anima comparantur ad corpus secundum
eandem habitudinem cause cum anima sit forma non
autem demon. unde ratio non sequitur.
¶ *Questio. lxxxij. de motu locali angelorum.*

Onsequenter considerandum est de motu locali angelorum. Et circa hoc queruntur tria.
Primum utrum angelus possit moueri localiter. Secundum utrum moueat
se loco ad locum pertransiendo mediis. Tertium utrum
motus angelii sit in tempore vel in instanti.
Primus articulus. utrum angelus possit moueri localiter.
¶ **A**d primum sic proceditur. Videntur quod angelus
non possit moueri localiter. ut non per se. sed per aliis
in vi. pbi. Nullum est partibile mouetur: quod duum
aliquid est in termino a quo non mouetur. nec etiam
dum est in termino ad quem: sed tunc mutatum est. unde

relinquitur quod oportet mouetur dum mouetur: par-
tim est in termino a quo et partim in termino ad quem: si age-
lus est partibile. quod angelus non potest moueri localiter. ¶ Pre-
terea motus est actus imperfecti. ut dicitur in iij. pbi. si an-
gelus batus non est imperfectus. quod angelus beatus non mo-
uetur localiter. ¶ Preterea motus non est per idigentia. si
factio angelorum nulla est idigentia. quod facili angelus localiter
non mouentur. ¶ Sed alia eiusdem rationis est angelus bea-
tum moueri: et anima beatam moueri: sed necesse est dicere
animam beatam localiter moueri: cum sit ars. scientia quod secundum finem
animam descendit ad inferos. quod angelus beatus mouet lo-
caliter. ¶ R^{es}. oportet quod angelus beatus potest moueri localiter: sed sicut est in loco equuocem conuenit corpori et anno 269
gelo. ita est et moueri secundum locum corpori. non est in loco 270
co in quantum continet sub loco et cōmensuratur loco. unde oportet
quod et corporis motus est locum cōmensuratur loco: et sit
secundum exigentiam eius et id est quod secundum continuitatem magnitudinis
est continuitas motus et secundum prius et posterius in
magnitudine est prius et posterius in motu locali corpo-
ris: ut dicitur in iij. pbi. sed angelus non est in loco ut com-
mensuratur et contentus: sed magis ut continens. unde
motus angelii in loco non oportet et cōmensuratur loco
nec quod sit secundum exigentiam eius ut habeat continuita-
tem ex loco: sed est motus non continuus. quod enim an-
gelus est in loco secundum contactum utrūque. ut dictum est. 269
necessus est quod motus angelii in loco nihil aliud sit quam
diversi contactus diversorum locorum successione et non
similis: quia angelus non potest simul esse in pluribus
locis. ut supra dictum est. huius autem contactus 270
non est necessarium esse continuos. potest tamē in his
contactibus continuitas quedam inveniri: quia ut dictum est: nihil
quod est in loco assignare locum diuisi. 270
ibilem per contactum sue utrūque: sicut corpori assignatur
naturae locus diuisibilis per contactum sue magnitudinis.
Vnde sicut corpus successione et non sit dimittit
locum in quo prius erat et ex hoc catur continuitas in motu
locali eius: ita est angelus potest dimittit successione locum
disibilem in quo prius erat. et sic motus eius erit con-
tinuus. et potest totum locum sit dimittere: et totum alterum
loco similiter applicare. et sic motus eius non erit con-
tinuus. ¶ Ad secundum ergo dicendum quod illa ratio duplum
deficit in proposito. prior quod demonstratio Artis.
procedit de idivisibili et continuitate cui responderet locum nonne. 270
sit idivisibilis quod non potest dici de angelio. 270 quod de
mistratio Artis. procedit de motu continuo. scilicet non motus non est
continuus posset dici quod aliquid mouetur dum est in termino
a quo et dum est in termino ad quem. quod ipsa successio diversorum
locorum utrumque res est: illa posset dici moueri. si continuitas
motus est ipedit quod nullum est in termino suo
ut per ipsum linea non est in puncto. Et si oportet illud quod moue-
tur totaliter non sit in altero termino dum mouetur si
primus in uno et partim in altero. secundum ergo quod motus
angelii non est continuus: demonstratio Artis. non pro-
cedet in proposito. sed secundum quod motus angelii
ponitur continuus. sic concedatur potest quod angelus dum
mouetur partim est in termino a quo et partim in termino

no ad quē: ut tñ partialitas non referat ad substantiam angeli sed ad locum: quia in principio sui motus conuinui angelus est in toto loco indivisibili a quo incipit moueri. sed dum est in ipso moueri est in parte pmi loci quē deserit: et i parte scđi loci quē occupat. et hoc quidē q̄ possit occupare ptes duoꝝ locorū cōperit angelo ex hoc q̄ p̄t occupare locuz diuisibilem p applicatione: sive virtutis: sicut corp̄ per applicationem magnitudinis. vnde sequitur de corpore mobili fm locum q̄ sit diuisibile f3 magnitudine. de angelo autē q̄ virtus eius possit applicari alicui diuisibili. Ad scđm dō q̄ motus existē entis in potentia: est actus imperfecti: sed motus qui est secundū applicationem virtutis est existentis in actu: quia virtus rei est secundū q̄ actu est. Ad tertium dicendum: q̄ motus existentis in potentia est ppter indigentiam suā. sed motus existentis in actu non est ppter indigentiam suam: sed est ppter indigentiam alterius. et hoc modo angelus propter indigentiam nostram localiter mouetur: fm illud hebr. iiij. D̄es sunt administrata. spiritus in ministerium missi propter eos qui hereditatem ca: salutis.

Secundus articulus. Utrum angelus transeat per medium.

- 2 73 **H**ec dō sic procedit. Uldeſ q̄ angelus non trāseat per mediū. oē enī quod ptransit medium prius ptransit locum sibi equalē q̄ maiorem. locua autē equalis angeli q̄ est diuisibilis ē locus punctalis. si ergo angelus in suo motu ptransit medium oꝝ q̄ numeret puncta infinita suo motu quod ē impossibile. Prieterea angelus ē simplicioris sube q̄ aia nostra. sed aia nr̄a sua cogitatōe vōt transire de uno extremo i aliud: non ptransundo mediū. possū enī cogitare Halliā et postea syriam: n̄ bil cogitando de italia q̄ ē in medio. ḡ multo magis angelus p̄t de uno extremo trāsire ad aliud nō p̄ medium. Sed cōtra si angelus mouerit de uno loco i alium q̄dō est i termino ad quez non mouetur sed mutatum est: sed ante omne mutatum esse precedit mutari. ergo alicubi existens mouebat. Ii non mouebat dū erat in termino a quo mouebat: ergo dum erat in medio et ita oꝝ q̄ ptranseat mediū.
- 2 72 **R**ēdeo dicendū: q̄ sicut supra dictū est. motus localis angelī p̄t esse continuus: et non continuus. si ḡ sit continuus non p̄t angelus moueri de uno extremo in alterū qn transeat p̄ medium: quia vt dicitur in. vi. pbl. mediū est in quod prius venit q̄ cōtinue mutatur q̄ in id in qđ mutat ultimum. ordo. n. prioris et posterioris in motu continuo est fm ordinem prioris et posterioris in magnitudine: vt dicitur in. iii. pbl. si autē motus angelī nō sit cōtinuus: ipsosibile est q̄ ptranseat de aliquo extremo i aliud in ptransito medio: quod sic p̄. Inter quē b̄z n. duo extrema loca sūt infinita loca media: sive accipiāt loca diuisibilia: sive i diuisibilia: et de i diuisibilib̄ materia est: quia iter quilibet duo puncta sūt i finib̄a puncta media. cum nulla duo puncta cōsequantur se
- iūicem sine medio. vt in. vi. pbl. pbatr. de locis aut diuisibilibus necesse est hoc dicere: et hoc dem̄atur ex motu continuo alicuius corporis. corpus enim mouetur de loco ad locū nisi in tempore. in toto autē tpe mensurante motū corporis nō accipere duo nūc in quibns corpus quod mouetur nō sit in alio loco: q̄ si i uno et eodem loco esset in duobus: nūc sequetur q̄ ibi gescēt. cū nūbil aliud sit gescere q̄ in loco eodem esse nūc et p̄us. cū liḡ inter p̄mū nūc et ultimū tpe mensurati motū sint infinita nūc: oꝝ q̄ i ter p̄mū locū a quo incipit moueri: et ultimū locū ad quē terminatur motus: sive infinita loca. et hoc sic etiam sensiblier appetit. sive. n. vnuz corpus vnuus palmi. et sit via p̄ quā trāsit duoꝝ palmoꝝ. manifestū ē q̄ locus p̄mū a quo incipit motus ē vnuz palmi: et locū ad quez terminatur motus est alterius palmi. manifestū est autē q̄ quādō incipit moueri paulatū deserit p̄mū palnum et subintrat scđm. fm ḡ q̄ diuiditur magnitudo palni fm hoc multiplicat loca media: q̄ quodlibet p̄ctum signatum in magnitudine p̄mū palni est p̄cipiū vnuus loci. et punctū signatum in magnitudine alterius palni ē terminus ciusdem. ḡ cum magnitudo sit vnuersibilis ē infinitus: et puncta sint etiam infinita in pō in qualibet magnitudine: sequitur q̄ inter quilibet duo loca sint infinita loca media. mobile autē infinitatem mediorū locorum non consumit nisi per extinuitatem motus: quia sicut loca media sunt infinita in potentia: ita et i motu continuo est accipere infinita quedā in potentia. si ḡ motus non sit continuus: omnes partes motus erūt numerate i actu. si ergo mobile quodcūq̄ moueat motu non continuo: sequitur q̄ vel nō transeat oia infinita: vel q̄ actu numeret media infinita: quod ē impossibile. sic igitur secundum q̄ motus angelī nō est continuus non pertransit omnia media. hoc autē si moueri de extremo in extremum: et non per media potest conuenire angelū: sed non corpori: q̄ corp̄ 2 72 mensuratur et continetur sub loco. vnde oportet q̄ sequitur leges loci in suo motu: sed sub a angeli non ē subdita loco vt contenta. sed est superior eo vt cōtinēs. vnde in p̄tate eius est applicare se loco prout vult v̄l per medium vel sine medio. Ad p̄mū ḡ dō: q̄ locus angelī non accipitur ei equalis secundū magnitudinem: sed fm cōtactū extitit. et sic locus angelī potē diuisibilis et n̄ sp̄ p̄ctalis. sed tñ loca media indi 2 70 usibilis sunt infinita: vt dictū ē: sed cōsumunt p̄ cōtinuitatem motus: vt patet ex predictis. Ad fm o dō: ḡ angelus dum mouetur localiter applicat eius eē diuersis locis. anime autē eēntia non applicatur rebus quas cogitat: sed potius res cogitate sunt i ipsa. et lō nō ē simile. Ad tertium dō: q̄ in motu continuo mutatum esse non est pare moueri sed terminus. vñ oportet q̄ moueri sit ante mutatum esse. et id oportet q̄ talis motus sit per medium. sed in motu non continuo mutatum eē est pare: sicut vñitas est pars materiali. vnde successio diuersorum locorum etiaz sine medio constituit talem motum.

Questio

Tertius ar. Utrum motus angelii sit in instanti.

274

Hec tertium sic procedit. Videtur quod motus angelii sit in instanti. Quia enim virtus motoris fuerit fortior et mobile minus resistens motu rit: tanto motus est velocior. sed virtus angelii mouentis seipsum ipsoportionabiliter excedit virtutem mouentem aliquod corpus. Proportio autem velocitatis est hinc minoratione temporis. omne autem tempus omni tempore proportionabile est: si igitur aliquod corpus mouetur in tempore: angelus mouetur in instanti. Preterea motus angelii simplier et simplicior est quam aliqua mutatio corporalis. sed aliquod mutatio corporalis est in instanti. tum quia non illuminatur aliquid successione: sicut calefit successione. tamen quia radius non potest pertingere ad propinquum quam ad remotum. ergo multo magis motus angelii est in instanti. Preterea si angelus mouetur in tempore de loco ad locum materiam est quod in ultimo instanti illius temporis est in termino ad quem in toto autem tempore precedenti aut est in loco immediate precedentem qui accipitur ut terminus a quo: aut partim in uno et partim in alio. si autem partim in uno et partim in alio: sequitur quod sit partibilis: quod est impossibile: ergo in toto tempore precedenti est in termino a quo. ergo quiescit ibi: cum quiescere sit in eodem esse nunc et prius: ut dicunt est. et sic sequitur quod non moueat nisi in ultimo instanti temporis.

Sed contra: in omnibus mutatione est prius et posterius. sed prius et posterius motus non numerantur tempus. quod omnis motus est in tempore: etiam motus angelii: cum in eo sit prius et posterius. Rendeo dicitur: quod quidam dixerunt motum localis angelii esse in instanti. dicebat enim quod cum angelus mouetur de uno loco ad alterum in toto tempore precedentem: angelus est in termino a quo. in ultimo autem instanti illius temporis est in termino ad quem. nec est aliud quod medius inter duos terminos: sicut non est aliud quod medius inter tempus et terminum temporis. inter duo autem nunc temporis est tempus medius. vnde dicunt quod non est dare ultimum nunc in quo fuit in termino a quo: sicut in illuminatione et in generatione sub aliis ignis non est dare ultimum instanti: quo aer fuit tenebrosus: vel in quo materia fuit sub priuatione forme ignis. sed dare ultimum tempus: ita quod in ultimo illius temporis est vel lumen in aere: vel forma ignis in materia. et sic illuminatio et genitio sub aliis dicitur motus instantanei. sed hoc non habet locum in proposito: quod sic ostendit. de ratione enim quietis est quod quiescens non aliter se habeat nunc et prius. et ideo in quo libet nunc temporis mensuratis getem: gescens est in eodem et in primo et in mediis: et in ultimo. sed de ratione motus est quod id quod mouetur aliter se habeat nunc et prius. et ideo in quibus nunc temporis mensuratis motum se mobile habet in alia etalia disponde. vnde ideo quod in ultimo nunc habet formam quam prius non habebat. et sic per quod quieteretur in toto tempore in aliquo: puta in albedine est esse in illo in quibus instanti illius temporis. vnde non est possibile ut aliquid in toto tempore precedente quiescat in uno termino: et postea in ultimo instanti illius temporis sit in aliquo termino. sed hoc est possibile in motu: quia moueri in toto aliquo tempore non est esse in eadem

disponere in quolibet instanti illius temporis. sicut omnes habent mutationes instantaneas sunt termini motus continui: sicut generatio est terminus alterationis materiae et illuminatio terminus motus localis corporis illuminantis. motus autem localis angelii non est terminus alicuius alterius motus continuus: sed est per seipsum a nullo alio motu dependens. vnde impossibile est dicere quod in toto tempore sit in aliquo loco: et in ultimo nunc sit in alio loco. sed ideo assignare nunc in quo ultimo fuit in loco precedentem. ubi autem sunt multa nunc sibi succedentia ibi de necessitate est tempus: cum tempus nihil sit aliud quam numeratio prioris et posterioris in motu. vnde relinquatur quod motus angelii sit in tempore in continuo quodem tempore si sit motus eius continuus. in non continuo autem. si motus sit non continuus: ut tempus 272 enim modo contingit esse motum angelii: ut dictum est. 273 continuitas enim temporis est ex continuitate motus: ut dictum est in libro phisicorum. sed istud tempus sit tempus continuum sive non: non est idem cum tempore quod mensurat motus celorum: et quo mensurant omnia corporalia que habent mutabilitatem ex motu celorum. motus enim angelii non dependet ex motu celorum. Ad primum ergo dicendum quod si tempus motus angelii non sit continuus sed successio quodam ipsorum nunc non habebit proportionem ad tempus quod mensurat motum corporalium quod est continuum: cum non sint eiusdem ratione. si vero sit continuum est quidem proportionabile: non quod tempus per proportionem mouentis et mobilis: sed per proportionem magnitudinum in quibus est motus. et per perpetua velocitas motus angelii non est secundum quantitatem sive virtutem: sed secundum determinationem sive voluntatis. Ad secundum dicitur: quod illuminatio est terminus motus et alteratio non motus localis: ut intelligatur lumen moueri prius ad propinquum quam ad remotum. motus autem angelii est localis: et non est terminus motus. vnde non est simile. Ad tertium dicendum: quod obiectio illa procedit de tempore continuo. tempus autem motus angelii potest esse non continuum: et sic angelus in uno instanti potest esse in uno loco: et in altero instanti in altero loco: nullo tempore inter medio existente. si autem tempus motus angelii sit continuum: angelus in toto tempore precedenti ultimum nunc variat per infinita loca: ut prius expositum est. tamquam partem in uno locorum contiguorum et partem in altero: non quod substantia illius sit partibilis: sed quia virtus sua applicatur ad partes primi loci et ad partem secundum: ut etiam supra dictum est.

272
Quarto. illius de cognitione angelii.

Con sideratis his
que ad subiectum angelii pertinent: procedendum est ad cognitionem ipsius. Hoc autem consideratio est quodripartita. Nam primo considerandum est de his quod pertinent ad virtutem cognoscitur angelii. Secundo de his quod pertinent ad medianas cognoscendi ipsius. Tertio de his que ab eo cognoscuntur. Quartu-

LXXXI

de modo cognitiois ipsorum. Circa p'mus q'ratur. 5.

Primo vtrū intelligere angelis sit ipsa sua suba.

Secōdū eius eē sit suum intelligere. **T**ertio

vtrū eius suba sit sua virtus intellectua. **Q**uar

to vtrū in angelis sit intellect' agēs et possiblēt. **Q**ui

to vtrū i' eius sit aliq' alia p' cogititia q' intellectus.

Prim' ar. Utrū intelligere agēs sit ei' substātia.

278 **A**d primū sic procedit. Vnde q' intelligere an-

geli sit eius suba. angelus. n. est sublimior et

simplicior q' intellect' aic. sed suba intellect'

agentis e' sua actio. vt p' in. 3. de aia p' Ari. et eius cō-

ment. ergo multo fortius suba angelis e' sua actio: q' e' i-

telligere. **P**reterea p'hs dicit in. x. meta. q' actio i-

telligentus e' vita. sed cu' viuere sit eē viuētib'. vt d' i

2. de aia: v' q' ita sit essentia. q' actio intellect' e' essen-

ta itelli' getis a'geli. **P**reterea si extrema sūt. vnu'

mediu' nō d' ab eis: q' extremū magi' d' stat ab extre-

mo q' mediu'. s' i' a'gelo idē e' intellect' et intellectu' ad

minus inq'ntu' intelligit essentia sua. q' intellige q' q' cadit

mediu' iter intellectu' et re' intellectu' e' idē cu' suba a'geli

intelligētis. **S**z 5 pl' d'rt actio r'ela suba ei' q' ip-

s' eē eius. sed null' creati sū' eē e' sua suba. b' enim

254 soli' des' p'p'ru' e': vt ex superioribus patet. q' n'z a'geli

n'z alterius creature sua actio e' ei' suba. **R**no dō

q' impossibile e' q' actio a'geli vel cuiusq' alteri' crea-

ture sit eius suba. actio eni' est p'pe actualitas virtu-

ti: sicut esse e' actualitas sube vel essentia. impossibi-

le e' autē q' aliquid q' non e' purus actus: sed aligd

habet de potentia admixtum sit sua actualitas. quia

actualitas p'litati repugnat. solus aut' deus e' actus

purus. vñ in solo deo sua suba e' sū' eē et sū' agere.

Preterea si intelligere a'geli eē sua suba oportet

q' intelligere angelis eē subsistens. intelligere aut' sub-

b' st'nes nō p'ot eē nisi vnu': sicut nec aligd abstractu'

b' subsist' vñ vnius angelis suba nō distinguere. ne

q' a' suba dei q' est ipsu' intelligere subsistens. neq' a'

suba alterius a'geli. si aut' angelus ipse eē sū' intel-

ligere nō possit esse gradus i' intelligendo p'fectus

et minus p'fecte. cu' h' o'ngat propter diuersia partici-

patione ipsius intelligere. **A**d primū q' dicendū q'

cu' d' q' intellect' agēs e' sua actio: est p'dicō nō per

essentia s' p'cōntantia. q' cu' sit i' actu' et 'suba statiz'

q'nu' e' i' se p'cōntat ipsa actio q' nō e' de intellectu' pos-

252 sibili'. q' nō b' actio n'fisi postq' fuit fac' i' actu'

Ad fin' dicendū q' vita nō hoc mō se habet ad v-

262 uere: sicut essentia ad esse. s' sicut cursus ad currere.

c quoz vnu' significat actu' i' abstracto. al'ud i' cōcre-

to. vnde nō sequit' si viuere sit cē q' vita sit essentia.

Quis et q'q' vita p' essentia ponat. s' g' Aug. dicit

in li. de tri. q' memoria et intelligentia et voluntas sūt

vna essentia: vna vita. et sic non accipit a'ph'o: cum

dicit q' actio intellectus e' vita. Ad 5 d' d' q' actio

que transit in aliquid extrinsecum e' realiter media

inter agens et subm' recipien' actionem. sed actio

que manet in agente non e' realiter media inter a-

gens et oblectu'. sed fm modum significandi tantu'.

realiter vero consequitur vnu' obiectu' cum agen-

te. ex hoc enim q' intellectum fit vnum cum' intelli-
gence consequitur intelligere quasi quidam effect'
differensiab' vtroq'.

Secundus articulus. Utrum intelligere ang
sit eius c'se.

Ad secundū sic procedit. Vnde d'etur q' intel

ligere angelis sit eius esse. viuere eni' viuen-

tibus est eē. vt dicitur in. ij. de aia. sed intellectu'

g're est quoddā viuere: vt in cod'e dicitur. q' intelli-

g're angelis e' eius esse. **P**reterea sicut se b' causa

ad cām: ita effectus ad effectu'. sed forma p' quaz an-

gelus est: est idem cum forma per quā intelligit ad

minus seipsl'. ergo clus intelligere angelis est idē cu'

suo esse. **S**ed cōtra: intelligere angelis est motus

eius: vt patet p' Dyonisiū. llii. c. de dī. no. sed esse nō

est motus. ergo esse angelis non e' intelligere eius.

Rendeo dicendum q' angeli actio non e' eius eē

neq' actio alicuius creature. duplex enim e' actiōis

genus. vt dicitur. lx. meta. vna. s. que transit i' aliqd

exterioris inferēs ei' passionē sicut v'rere et secare. alia

vero actio est que non transit in rem exteriorē. sed i' 40

magis manet in ipso agente. sicut sentire intellige

re et v'le. per bulus modi emi actionē non immutat

aliquid extrinsecus: sed totū in ipso agente agit. **D**e

prima actione manifestum est q' non potest eē ipsu'

esse agentis. nam esse agentis significatur intra ip-

sum. actio autem talis est effluxus in actum ab agē

te. Secunda autē actio de sui ratione habet infinitu'

tem vel simpliciter: vel secundum quid. **S**impliciter

quidem sicut intelligere: cu' us oblectu' est verū:

et velle culus oblectum est bonum quoq' vtrūq' cō-

ueritit' cu' ente. et ita intelligere et velle quātū e' de

se habent se ad omnia. et vtrūq' recipit spesem ab

objeto. secundum quid autem infinitum est senti-

re: quod se h'et ad omnia sensibilia: sic v'lus ad ola

visibilia. esse autem culus: bet creature est determ'natum ad vnum secundū genus et spesie. eē at soli

us dei est simpliciter infinitum in se oia compreben-

dens: vt dicit Dio'. llii. c. de dī. no. vnde solum esse

diuinum est suum intelligere et suum velle. **A**d pri-

mum ergo dicendum: q' viuere quandoq' sumit p'

ipso eē v'ntis: q'q' vero pro operatio' v'ite: p' qua' a

demonstratur aligd eē viuēs'. et hoc mō p'hs dic: q' 112

intelligē est viuere q'ntoddam. ibi enim distinguunt di-

uersos gradius viuentium secundū diuersa opa vite.

Ad secundū dicendū: q' ipsa cōntia angeli est rō to-

tius sui esse. nō autē est ratio totū sui intelligē: q' nō

oia intelligere p'ot per suam essentia'. et ideo fm p'

pm rōnē inq'ntu' e' talis cōntia: comparatur ad fm esse

angeli. sed ad eius intelligere comparatur secundū rō

nem v'loris ob'i. s. veri v'lentis. Et sic patet q' b' sic

eadem forma: non tamen secundū eandem rōnē est

pncipiū eēndi et intelligēdi. et ppter hoc nō sequit' q' i'

angeli sit idē esse et intelligere.

H Tertius articulus. Utruz potētia angelis

fit eius suba.

H Tertiu'm sic procedit. v' q' x'tus vel p' 177

Questio

Intellectua in angelo non sit aliud quod sua essentia. mens enim et intellectus nominat potentiam intellectuam. sed dicitur in pluribus locis suoque libro non sicut ipsos angelos intellectus et mentes. sed angelus est sua potestia intellectiva. **P**reterea si potestia intellectiva in angelico est aliquid propter eius essentiam; quod per se accidens. hanc dicimus esse accidens aliquid quod est propter eius essentiam. sed forma simplex subiectum non potest. ut Boetius dicit in libro de trinitate. quod angelus non est forma simplex: quod est pars missa. **P**reterea Augustinus dicit. xiiij. confessio. quod fecit angelicam namque proprieatem. quod angelus sit simplicior quam materia prima: ut pote deo principiorum. sed materialis prima est sua potestia: quod multo magis angelus est sua potestia intellectiva. **S**ed contra est quod Dio dicit. xiiij. causa angelorum hierarchie. quod angelus dividuntur in subiectum virtutem et operationem. quod aliud est in eis subiectum. et aliud virtus et aliud operatio. **R**emode dicitur quod non in angelo non in aliqua creatura. virtus vel potestia operativa est idem quod sua essentia quod sic pater cum enim per dictum ad actum: quod per diuersitatem actuum sit diuersitas potestiarum: quod quod dicitur per proprius actus ridentem proprie potestem. in omnibus autem creato essentia dicitur a suo esse. et comparatur ad ipsum: quod sicut potestia ad actum. ut ex supra dicitur pater. actus autem ad quem comparatur potentia operativa est operatio. in angelico autem non est idem intelligere et esse non aliquid alia operatione aut in ipsa aut in quoconque alio creato. unde essentia angelorum non est eius per intellectivam. non aliquid erat essentia eius operativa potestia. **A**d primum ergo dicitur quod angelus dicitur intellectus et mentis. quia tota eius cognitio est intellectus alius. cognitione autem aie partim est intellectualis: et pars sensibilis sensitiva. **A**d secundum dicitur quod forma simplex que est actus purus nullus accidentis potest esse subiectum. quia subiectum comparatur ad accidentem. ut potentia ad actum. et hoc est solus deus. et de tali forma loquitur ibi Boetius. forma autem simplex quod non est suum esse. sed comparatur ad ipsum ut potest ad actum potest esse subiectum accidentis. et per se eius quod est quod est individui non est tota species sequitur materialia que est individualis principiis. et talis forma simplex est angelus. **A**d tertium dicitur quod potest materie est ad ipsum esse subiectum. et non potentia operativa sed ad esse偶然的. unde non est sicut. **Q**uartus articulus. utrum in angelico sit intellectus agens et possibilis.

Hoc quod sic proceditur. videtur quod in angelis non sit sola intellectiva cognitione. dicitur. n. p. in libro iiiij. de anima. quod sicut in omnibus est aliquid quo est omnia fieri et aliquid quo est omnia facere: ita est in angelis. sed angelus est non quedam. sed in eo est interius agens et possibilis. **P**reterea recipere est proprium intellectus possibilis. illuminare autem est proprium agentis: ut pater in libro iiiij. de anima. sed angelus recipit illuminationes a superiori. et illuminat inferiorum. quod in eo est interius agens et possibilis. **S**ed hoc est quod in nobis intellectus agens et possibilis est per operationem ad fantasmatum quod de copione ad intellectum possibiliter ut colores ad visum. ad intellectum autem agente ut colores ad lumine. ut pater in libro iiiij. de anima. sed non est in angelico. ergo in angelo non est intellectus

agens et possibilis. **B**eauteas descendit: quod necessitas ponet di intellectum possibilem in nobis fuit propter hoc nos inuenimus quandoque intellectus in potest et non in actu. unde non est esse quodam virtutem quod sit in potest ad intelligibilium an ipsum intelligere: sed reducitur in actu eorum: cum sit sciens: et videri cum sit videras. et hec virtus vocatur intellectus politus. necessitas autem ponendus intellectus ageretur fuit: quia neque rex malum quod nos intelligimus non subsistit extra alias imitantes et intelligibiles in actu: sed sunt solidi intelligibiles in potest extra alias existentes. et ideo oportuit esse aliquam virtutem quod faceret illas namque intelligibiles actu: et hec virtus dicitur intellectus agens in nobis: ut ratione autem necessitas deest in angelis. **q**uod non sunt quodam intelligentes in potest tantum respectu eorum quod naturae intelliguntur: non intelligibilia eorum sunt intelligibilia in potest: sed in actu. Intelligentia enim prior et principalis res imitantes ut infra patet. et ideo non potest in eis esse intellectus agens et possibilis nisi equivoce. **A**d primum ergo dicitur quod per hunc intelligit ista duo esse in omni natura interius et exterius esse generari vel fieri. ut ipsa virtus demonstrans angelum autem non generatur scia sed naturaliter adest: unde non est ponendum in eis agens et possibilis. **A**d secundum dicitur quod intellectus agentis est illuminare non quod est alius intelligibilis: sed intelligibilia in potest in quantum per abstractionem facit ea intelligibilia actu. ad intellectum autem possibiliter pertinet esse in potentia respectu naturalium cognoscibilium: et quodcumque fieri actu. unde quod angelus illuminat angelum non pertinet ad rationem intellectus agentis. neque ad rationem intellectus possibilis pertinet quod illuminatur de supernaturalibus mysteriis ad quae cognoscenda quodcumque est in potentia. Si quis autem vellet hoc vocare intellectum agentem et possibilem equivoce dicet: neque de nominibus est curandum.

Quintus articulus. utrum in angelis sit sola intellectiva cognitione.

Hoc quintus sic proceditur. videtur quod in angelis non sit sola intellectiva cognitione. dicitur. n. Aug. viii. de trinitate. quod in angelis est vita que intelligitur et sentitur. quod in eis est potentia sensitiva. **P**reterea Isidorus dicit quod angelus multa noverunt per experientiam. experientia autem est ex multis memorioribus. ut dicitur in principio metaphysicae. ergo in eis est etiam memorativa potentia. **P**reterea Dio dicit in libro iiiij. de divinis. non. quod in demonibus est fantasia pterea. fantasia autem ad vim imaginativam pertinet. ergo in demonibus est visus imaginativa. et eadem ratio in angelis. quia sunt eiusdem naturae. **S**ed contra est quod Gregorius dicit in homilia de ascensione quod homo sentit cum peccatoribus. et intelligit cum angelis. **R**espondeo dicendum quod in anima nostra sunt quedam vires quarum operaciones per organa corporalia exercentur. et huiusmodi vires sunt actus quarundam partium corporis. si est visus in oculo et auditus in auro. quedam vero vires alienae sunt quarundam operationes per organa corporalia non exercentes. ut intellectus et voluntas et hic non sunt actus aliquarum partium corporis. angelus autem non habet corpora sibi naturaliter propria. ut su-

261 pia ex dictis p^r. vnde de viribus ait nō p^rnt eis cō
 266 petere nisi intellectus et voluntas. et hoc est cōmētator
 389 dicit. xj. meta. q̄ sube separate diuidūt in intellectū
 et voluntatē. et hoc cōgruit ordī vniuersi ut sup̄ma
 creatura intellectualis totaliter intellectua et non
 277 p̄m p̄m; vt aia nostra et p̄p hoc est angelī vocātur
 q̄ in triū obijclūt p̄t dupl̄ r̄nderi. uno modo
 q̄ auctoritates iste loquunt fīm opinione illoꝝ qui
 posuerunt āgelos et demones h̄re corpora nāliter sibi
 vñita q̄ opinioꝝ freqn̄ter Aug. in li. suis vñf: lz eam
 efferrere nō intendēs. vñ dicit. xxj. de ci. dei q̄ super
 hac iſitione nō ē multū laborandū. **A**lio modo
 p̄t dici q̄ auctoritates ille et cōſiles ſūt itelligēde
 p̄ quādā ſilitudinē. q̄ cū ſenſus certā apprehēſionē
 beat de p̄prio ſenſibili ē in vñ ſoꝝ loqntiu. vt ēt f̄z cre
 c̄ tā apprehēſionē itellctus aligd ſentire dicant. vñ
 295 ēt ſna noia. Experiētia vero angelī attribui p̄t p̄
 ſilitudinē cognitioꝝ et non q̄ ſilitudinem vñtutis co
 329 gnosciuē. ē enī in nobis experiētia dū ſingularia
 e p̄ ſenſu cognoscim̄. angelī at et ſingularia cogſcūt:
 287 vt ifra patet. ſed nō p̄ ſenſu. lz in memoria in an
 gelis p̄t ponit fīm q̄ ab Aug. ponit in mente: lz non
 poſſic̄ eiſ ſpetere fīm q̄ ponit p̄ ſenſitutie. Si
 milis dō q̄ fantasía p̄terua attribuit demonib⁹:
 295 ex eo q̄ h̄it flaz prakticā estimationē de ho bono.
 decepcio at in nobis p̄prie fit fīm fantasía q̄ quā in
 terdum ſilitudinib⁹ r̄n̄t in beremus ſicut rebus
 ipſis. vt p̄z in dormienib⁹ et amentib⁹.

Questio. ly. de modo cognitionis angelice.

O nſequenter

q̄rl tur
 de medio cognitionis āgelice. Et circa hoc q̄runtur tria. **I** Primo vñ angeli cognoscant omnia p̄ ſuam
 ſubſtantia vel per aliquas ſpecies.
Secundo ſi per ſp̄es. vñrum per ſpecies conna
 turals. vel per ſpecies a rebus acceptas. **T**ertio:
 vñrum angeli ſuperiores cognoscant p̄ ſpecies magi
 vñtuerales: q̄ inferiores.
Primus arti. vñrum angeli cognoscant omnia p̄
 ſuam ſubſtantiam.

280 **H** D primū ſic pcedit: vñ q̄ angeli cognoscāt
 oia p̄ ſuam ſubſtam. dicit. n. Dio. vii. ca. de di.
 no. q̄ angeli ſciūt ea q̄ ſunt i terra fīm p̄priaꝝ
 nām mētie. ſed natura angeli eſt eius eētia: q̄ ange
 lus p̄ ſuā eētia res cognoscit. **P**rietaryea fz p̄bz
 in. xj. metaphi. et in. iij. de aia: in bis que ſunt ſine ma
 geria idē eſt intellectus et qđ intelligit. id aut̄ quod
 intelligitur ē idē intelligēt rōne eius quo itelligi
 tur. ergo i bis que ſunt ſine mā ſicut ſunt angeli id
 quo intelligitur ē ipſa ſuā itelligētis. **P**rietaryea
 oē qđ eſt i altero: ē i eo p̄ modū ei "in quo ē: fz ange
 lus b̄ nām itellctuale. q̄ q̄qd eſt i ipſo eſt i eo per
 modū itelligibilem: ſed oia ſunt i eo: q̄ ſerloria in
 entibus ſūt in ſuperiorib⁹ eſſentialiſ. ſupiora ho ſūt
 i inferiorib⁹ p̄cipiatu. et iō dicit. Dio. iiiij. c. de di.

no. q̄ deus tota in totis cōgregat. i. oia i ſibus. ergo
 angelus oia in ſua ſuā cognoscit. **S**ed cōtra eſt
 qđ Dio. dicit in eo. c. q̄ angeli illuminant rōneb⁹ re
 rū. q̄ cognoscit per roes rēn̄. et nō p̄ propria ſubſta.
Rūdeo dō: q̄ illud quo itellctus itelligēt cōpa/
 ratur ad itellctū itelligētē. vt forma ei": q̄ ſorma 4. i7
 eſt quo agēs agit oꝝ aut̄ ad hoc q̄ potentia perfecte
 cōpleteat per formā: q̄ oia cōtineat ſub forma ad q̄
 potentia ſe extēdit. et id ē q̄ in rebus corruptilib⁹ 338
 ſorma nō pfecte ſplet potētia māe. q̄ potētia māe 390
 ad plā ſe extendit q̄ ſit cōtinentia forme bui" v̄l illi
 us. potētia aut̄ itellctua āgelis ſe extēdit ad itelli
 gendū oia. q̄ obm̄ itellctus eſt ens v̄l verū cōe. 2. 76
 ipſa aut̄ eſſentia āgelis nō cōp̄ebedit in ſe oia cu ſint
 eſſentia determinata ad genuſ et ſpetie. hoc aut̄ prope
 eſt eſſentia diuine q̄ infinita eſt: ut i ſe ſimpliſ ſia cō
 prebendat pfecte. et iō ſolus ūs cognoscit oia per
 ſuā eſſentia. āgelus aut̄ per ſuā eſſentia nō p̄t oia
 cognoscere: ſed oꝝ itellctū eius aliqub⁹ ſpetieb⁹
 pſici ad res cognoscēdas. **A**d p̄m ſ dō. q̄ cu dō
 angelū fīm ſuā nām res cognoscē: li fīm nō determi
 nat me" cognitionis qđ ē ſilitudo cogniti: ſed x̄tutē 81
 cogſcītuā q̄: uenit angelō fīm ſuā nām. **A**d 2. a
 dō: q̄ ſicut ſenſus in actu: ē ſenſibile i actu. vt dī in 425
 i. de aia: nō ita: q̄ ipſa vñ ſenſitua ſit ipſa ſilitudo
 ſenſibil. q̄ ē i ſenſu. ſed q̄ ex vñroꝝ fit vñu ſicut ex
 actu et potētia: ita itellec^t in actu dō ē i itellctuz in
 actu. nō q̄ ſuā itellctuz ſit ipſa ſilitudo p̄ quā itel
 ligit. ſed q̄ iſta ſilitudo ē forma elius. Idē eſt autem
 qđ dō in bis q̄ ſunt ſine matia idē ē itellctuz et qđ
 itelligif ac ſi dicereſ q̄ itellctuz i actu: qđ ē imāle. 4. i7
Ad 5. dō. q̄ ea q̄ ſunt iſra angelū et ea que ſunt ſu
 pra ipſu ſūt quodāmō i ſuā ei" nō qđē pfecte fz. 4. i7
 propria rōne: cu āgelis eſſentia finita exiſt fīm p̄pria 281 a
 rōne ab alijs diſtinguat. ſed fīm q̄daz rōne coem. 2. 84
 In eſſentia aut̄ dei ſunt oia pfecte et fīm p̄pria rōne
 ſicut in prima et vñl virtute opatiua a qua procedit
 q̄qd eſt in quacunq̄ re p̄prium vel cōe. et iō deus
 p̄ eſſentia ſuam b̄ propriaꝝ cognitionem de rebus
 oib⁹ nō aut̄ angelus ſed ſola mē cōem. **S**ecundus 4. i7
 ar. vñrum angeli intelligent p̄ ſpecies r̄b⁹ ſuam ſubſtantiam.

281 **H** D 2. ſic pcedit. vñ q̄ angeli itelligant per
 ſp̄es a r̄b⁹ ſuam ſubſtantiam. oē enī: qđ intelligit
 p̄ aliquā ſuā ſilitudinem i intelligente itelligif.
 ſimilitudo autē alicuius in altero exiſtens: aut̄
 eſt ibi per modū exemplare: ita q̄ iſta ſimilitudo
 ſit cauſa rei: aut̄ eſt ibi per modū imaginis: ita q̄
 ſit cauſata a re. oportet iſtū q̄ emnis ſcientia in
 telligentis vel ſit cauſa rei itellcte: vel cauſata a
 re. ſed ſcientia angeli non eſt cauſa rei exiſtentie
 um i natura: ſed ſola diuina ſcientia". oportet ergo
 q̄ ſpecies per quas intelligit itellctus angelicus
 ſint a rebus accepte. **P**rietaryea lumē āgelici ē foris
 q̄lumē itellctuz agētis i aia. ſed lumē itellctuz age
 tis abſtrabit ſp̄es itelligibiles a fantasmatib⁹. ergo

Questio

lumen intellectus angelici pōt abstrahere spēs etiā ab ipsis reb⁹ sensibilibus. et ita nihil prohibet dicere q̄ angel⁹ intelligat p̄ spēs a reb⁹ acceptas. **P**reterea spēs que sunt in intellectū indifferēt se habet ad pns⁹ et distans: nisi quatenus a rebus sensibilibus accipitur. si q̄ angelus nō intelligat p̄ spēs a rebus acceptas: ei⁹ cognitio indifferēt se habet ad propinquā et distantia. et ita frustra fin locum mouent. **S**est quod dicit. vij. c. de di. no. q̄ angelis nō congregant diuinā cognitionē a rebus diuisibil⁹ aut a sensibilibus. **R**endeo dō: q̄ spēs p̄ quas angelis intelligunt: nō sunt a rebus accepte: sed eis cōnaturales. sic enī oī intelligere distinctionē spūalium subiectū. **29 i** rum et ordinē sicut est distinctio et ordo corporalium. supēma ēt corpora habent potentia in sui nā totaliter perfectā p̄ formā: in corporibus autē inferioribus pōtnā non totālē perfectiū p̄ formā: sed accipit nūc vñā nē alia formā ab aliq̄ agēte. sūlē et inferiores subiectū. **293** Intellectiū. s. aie huane habet potentia intellectū nō cōpleta nāliter: sed cōpletur in eis successiue: p̄ hoc accipit spēs intelligibiles a rebus. pō vero intel lectiū in substantiis spūalibus superioribus. i. in angelis naturaliter cōpleta est p̄ species intelligibiles cōnaturales inquantū habet species intelligibiles cōna turales ad omnia intelligēda: que nālīter cognoscere possunt. et hoc etiā ex ipso modo essendi hī subiectū appareat. sube enī spirituales inferiores. s. aie habent esse affine corpori inquantum sunt corpora forme. et iō ex ipso modo essendi cōpetit eis ut a corpore ribus: et p̄ corpora suā perfectionē intelligibilem consequant̄. alloquin frustra corporibus vñirentur. sube vero superiores. i. angelis sunt a corporib⁹ totalē absolute: imaterialiter et i esse intelligibili subiectēs et iō suaz perfectionē intelligibili sequunt̄ per intelligibilem effluxū quo a deo spēs rerum cognitariū acceperunt simul cum intellectuali nā. vñd Aug. dicit. i. super gen. ad litterā: q̄ cetera que infra angelos sunt ita creant̄: ut prius fiant in cognitionē rationalis creature ac deinde in genere suo. **A**d prīmū ergo dicendū: q̄ in mente angelī sunt simili dīnes creaturarū non qđem ab ipsis creaturis: sed a deo qui est creaturarū causa: et in quo primo simili dīnes rerum existunt. vñd Aug. dicit i. eodē li. q̄ sicut rō qua creatura condit̄: prius ē in verbo dei q̄ ipsa creatura que condit̄ sic et eiusdez rōnes cognitionē prius sit in creatura intellectuali: ac deinde est ipsa condit̄ creature. **A**d scđm dicendū q̄ de extremo ad extremū non peruenit nisi per mediū. esse autē forme in imaginatione quod est quoddā sine materia: non tñ sine materialib⁹ cōditionib⁹: medium est inter eē forme que est in materia et eē forme q̄ est in intellectu p̄ abstractionē a materia et a cōditionib⁹ mālibus. vnde q̄ tūcunq̄ sit potens intellectus angelicus non posset formas māles reducere ad eē intelligibile: nisi prius reduceret eas ad eē formarum imaginataꝝ quod est impossibile: cum careat imaginatiōe: ut dictū ē. dato ēt q̄ posset abstrahere

re spēs intelligibiles a rebus mālibus non tamē ab straberet: quia nō indigeret eis: cū hēat species intel ligibiles cōnaturales. **A**d tertium dō: q̄ cognitionē angelī indifferenter se habet ad distans et p̄ in locuz. non tamen ppter hoc motus eius localis est frustra. non enim mouetur localiter ad cognitionē. accipiendam. sed ad operandū aliquid in loco. **T**ertius artculus. Utru superiores angelī intelligent p̄ species magis vles q̄ inferiores. **H**abent q̄ tertium sic procedit. Videlicet q̄ suplo res angelī non intelligent per species magis vles q̄ inferiores. vle enī esse vñ qđ a particularibus abstractas. ergo nō pōt dici q̄ species Intellectus angelici sint magis et minus vles. **P**reterea quod cognoscit̄ in spāli perfectius cognoscit̄ q̄ quod cognoscitur in vli: q̄ cognoscere aliquid in vli ē quodāmodo mediū. Inter potentia et actum: si ergo angelī superiores cognoscit̄ per formas magis vles q̄ inferiores: sequeret̄ q̄ angelī superiores habent scientiam magis imperfecta q̄ inferiores: quod ē inconveniens. **P**reterea idē non pōt esse propria ratio multorum. sed si angelus superior cognoscit̄ p̄ vnam formam vlem diversa: q̄ inferior angelus cognoscit̄ p̄ plēs formas speciales: sequeret̄ q̄ angelus superior vteſ vna forma vli ad cognoscēdū diversa: q̄ non poterit hīc proprias cognitionē devtrōq; qđ vñ inconveniens. **S**ed h̄ est qđ dicit dicit dō. xij. c. agelice Jerar. Qđ supiores angelī p̄ticipant sciāz magis i vli q̄ inferiore. et in li. de causis dicitur: q̄ angelī supiores habent formas magis vles. **R**ī dō q̄ ex hoc sunt in rebus supiora aliqua q̄ sūt vni priorē et de p̄ iniquiora et rōtiora. In deo autē tota plēi tudo intellectualis cognitionē continet̄ in yno. s. i es sentia diuina p̄ quā deus oīa cognoscit̄: que qđē in intelligibili plenitudo in intelligibili cōreaturis inferiorē mō et min⁹ simpliciter inuenit̄. vnde op̄z q̄ ea q̄ deus cognoscit̄ p̄ vñū inferiores intellect⁹ cognoscit̄ p̄ multa: et tanto amplius p̄ plā q̄to amplius intellect⁹ inferior fuerit. sic igit̄ q̄to angelus fuerit superiorē tāto p̄ pauciores spēs vniuersitatē intelligibili liuz apprehendere poterit. et iō oī q̄ eius forme sūt vliores. q. ad plā se extēdētēs vnaq̄s eaz. et dō b̄ exē 43 plū aliquālī i nobis p̄spci pōt. sūt enī qđā q̄ vitatē intelligibili capere nō pōt nisi eis p̄ticulariz p̄ singula explicet̄. et h̄ qđē ex debilitate intellectus eoz cōtingit. Alij̄ vñ q̄ sit fortioris intellect⁹ ex paucis mul tātēs p̄t. **A**d prīmū q̄ dō: q̄ accidit vli. vt a singularib⁹ abstrahat̄. in q̄tū intellect⁹ iste cognoscit̄ a reb⁹ cognitionē accipit. si xō sit aliquis intellectus a reb⁹ cognitionē nō accipit̄: vle ab eo cognitionē nō erit abstractū a reb⁹: sed quodāmō an̄ res p̄x̄is vñ fin ordīnē cāe: sicut vles rerū rōnes sūt i vbo dei vñ saltē ordīne nāe: sicut vles rerū rōnes sūt i intellectu angelico. **A**d scđm dō: q̄ cognoscit̄ aliqd in vli dī duplī. Uno ex pte re cognite: vt. i. cognoscit̄ solū vli nā rei: et sic cognoscē aliqd in vli ē imperfectius.

imperfecte. n. cognosceret hoīem q̄ cognosceret de eo solum q̄ ē aīal. Alio ex pte mediū cognoscendi. et sic pfectus ē cognoscere aliquid in vniuersali pfectioꝝ enī ē intellectus qui per vnum vniuersale me diū pōt singula p̄pria cognoscere q̄ q̄ non potest.

Ad 3° dō: q̄ idem non pōt ē plurium propria rō adequata: sed si sit excellens pōt idem accipi: vt pro p̄pria rō et similitudo diversorū: sicut in homine ē vniuersalis prudentia cōstum ad omnes actus virtutū et pōt accipi: vt propria ratio et similitudo particula ris prudentie que ē in leone ad actus magnanimitatiis: et clus que ē in vulpe ad actū cautele. et sic dō alijs.

Sic reūentia dīna accipitur p̄p sua excellentiā: vt p̄pria rō singulorū: quia ē in ca. vnde sibi singula simulant fm proprias rōnes. et eodem mō dō ē dō rōne vniuersali que ē in mente angeli: qd̄ p̄ eam p̄p̄ eius excellentiam multa cognoscit p̄pria cogni tione.

Questio. lvi. de cognitione angelorū ex parte rerum immaterialium.

Einde queritur

de cognitione angelorū ex parte rerum quas cognoscunt. **E**t primo de cognitione rerum immaterialium. **S**cđo de cognitione rerum materialium. **C**irca pmuz queruntur tria. **P**rimo vñ angelus cognoscat seipsum. **S**cđo vñus cognoscat aliū. **T**ertio vñ angelus p̄ sua naturalia cognoscat deū.

Primus articulus. vñ angelus cognoscat seipz.

Ad prīmū sic pceditur. Videntur q̄ angelus se ipsum nō cognoscat. dicit. n. Dio. vi. c. a. angelis. **C**ecilie Jerar. q̄ angeli ignorāt p̄prias virtutes. cognita āt subā cognoscit vñ. q̄ angelus nō cognoscit suā eēentiam. **P**reterea angelus ē quedam subā singula ris: alioq̄ non ageret: cum sint singulariū subsistētiū. sed nullum singulare ē intelligibile ergo nō potest intelligi. et ideo cū in angelo non adsit nisi intellectua cognitione: non poterit alijs angelis cognoscere seipsum. **P**reterea intellectus mouet ab intelligibili: q̄ intelligere ē quoddā partis: vt dicitur i. iii. dō aīa. sed nibil mouetur aut patitur a seipso: vt in rebus corporalibus apparet: q̄ angelus non pōt intelligere seipsum. **S**ed vñtra ē. qd̄ Aug. dīc. ii. super ge. ad lit. q̄ angelus in ipsa sua formatione hoc ē in illustratiōe veritatis cognit seipsum. **R**ēdeo dō: q̄ sic ex suā pradictis p̄p. obīm aliter sebet in actione que māet in agente et in actione que transit in aliquid exterius obīm. nam in actione que transit in aliquid exterius sive materia ī quam trāsit actū ē separata ab agente: sicut calefactū a calefaciēte et edificatū ab edificāre. sed ī actōe q̄ manet ī agente oī ad hō q̄ pcedat actione obīm vñiat agēt: sicut oī q̄ sensibile vñiat sensui ad hoc q̄ sentiat actu: et ita se hō obīm vñitum potētie ad huius actionem: sicut forma que est principiū actionis in alijs agentibus. sicut. n. calor ē p̄n

ciplūm formale calefactionis in igne: ita speciū rei vīse est principiū formale visionis in oculo. **S**ic cōsiderādūz est q̄ hī sp̄es obiecti q̄nq̄ est in potentia tantū ī cognoscituā vītute: et tūc est cognoscēs in potentia tm̄. et ad hoc q̄ actu cognoscat requiriēt q̄ potentia cognoscituā reducatur in actu speciei. si autē semper eam actu bēat: nibilominus per eam cognoscere potest absq̄ alij immutatione vīl recipiōe precedenti: ex q̄ p̄z q̄ moueri ab obo nō est de ratione cognoscētis in cōstūz est cognoscēs: sed in cōstūz est potentia cognoscēs. nibil autem differt ad hoc q̄ forma sit principiū actionis: q̄ ipsa forma sit in berens aliquā. et q̄ sit per se subsistens. non enim minus calor calefaceret si cēt per se subsistens: q̄ caleficit in berene. Sic igitur et si aliqd in genere intelligibiliū se habeat: vt forma intelligibiliū subsistens intelligit scipsum. angelus āt cū sit imaterialis est q̄dam forma subsistens. et per hoc intelligibiliū actu. vnde sequitur q̄ per suam formā que est sua substātia seipsum intelligit. **A**d prīmū ergo dicēdū q̄ līra illa est antiqua translationis q̄ corrigitur p̄ nouā ī q̄ dicitur. **P**reterea et ipos. s. angelos cognouisse proprias virtutes loco cuius habebatur in alia translatiōe et ad huc et eos ignorare p̄prias virtutes: q̄ uis ē līra antiqua translationis saluari possit: q̄tū ad hō q̄ angeli non pfecte cognoscit suaz virtute: f̄z q̄ pcedit ab ordīne dīne sapientē q̄ ē ab angēlīcōp̄bētiblīs. **A**d 2° dō q̄ singulariū q̄ sē in rēb̄ cor/ 61 poralibus: ē intellectus apud nos: nō rōne singula/ ritatis: s̄z rōne māe. q̄ ē in eis idicutionis p̄ncipiūz 432 vñ sīalī singulariū sē sine mā subsistentia sīc sunt 80 angelis: illa nibil p̄b̄bet intelligibiliū eē actu. **A**d 3° dō q̄ moueri et pati couēt intellectui f̄z q̄ est in poa. 370 vñ hō locū ī intellectu angelico: maxic cōstū ad hō q̄ intelligit scipz. actio et intellectus nō ē eiusdem rōnis 472 cū actione q̄ corporalib̄ inuenit in alia materiā 81b transirent. 390

Secundus arti. vñ angelus aliū cognoscat. **A**d 2° sic pceditur. vñ q̄ vñ angelus aliū nō 284 cognoscat. dīc. n. phs. i. iii. de aīa: q̄ si intellectus hūan̄ bēret in se aliquā naturam de numero naturarū rerū sensibiliū illa nā īterē existens p̄b̄beret appareat extrāea: sicut ēt si pupilla ēt colo rata alij colore nō possit vidēr̄ oēz colorē: m. f̄z sīc se hō intellectus hūan̄ ad cognoscendas res corporeas: ita se hō intellectus angelicus ad cognoscendas res im materialis. cum igitur intellectus angelicus babeat ī se aliquā nāz ītermiātā ī nūero illāp̄ naturāp̄. vñ q̄ alias cognoscere nō possit. **P**reterea ī li dō cāis dō q̄ oīs intelligētis scit qd̄ ē supia se īcōstū ē cāta ab eo et qd̄ est sub se īcōstū est cā ei. s̄z vñ angelus nō est cā alterius. q̄ vñus angelus nō cognoscit aliū. **P**reterea vñ angelus nō pot cognoscere aliū per cōstītū ipī angeli cognoscētis: cū oīs cognitione sit f̄z rōne similitudinis. cōstītū autem āngeli cognoscētis nō 264 est similis cōstītū angeli cognitionis: nisi in genere: vt ex supradicti p̄p. vnde sequeretur q̄ vñus angelus 286

Questio

non heret de alio cognitōem, p̄pam s̄z ḡnalem tātū.
Cūlīr ēt n̄ p̄t dici q̄ vn̄ āgēlus cognoscat alium
 p̄ eāntī angli cogniti: q̄ illud q̄ itellicus itellīt ētī
 secū itellctū. sola āt trīntas illabīt mēti. s̄līr ēt dī
 cī n̄ p̄t q̄ vn̄ cognoscat aliu p̄ sp̄z: q̄ illa sp̄s non
 dīt ab āgelo itellecto: cū vtrūq̄ sit īmāle. nullo igīt
 mō v̄ q̄ vn̄ āgēls possit itellīgē aliu.
Pretea si
 vn̄ āgēlus itellīt aliu. aut h̄ ēt p̄ sp̄s īnāta: r̄ sic se
 queret q̄ si deus nūc d̄ nouo crearet aliquē angelū
 q̄d nō possit cognosci ab his qui nūc sūt: aut per spe
 cīem acquisītā a reb̄. r̄ sic seqrēt q̄ angeli sup̄iores
 nō possent cognoscere inferiores a q̄b̄ nibil accepe
 runt. nullo mō igīt v̄ q̄ vn̄ āgēlus alium cogno
 scat.
Sed contra ē q̄d dī in li. d̄ cāis q̄ oīs itelli
 gētia scit res q̄nō corūpūt.
R: dō: q̄ fm q̄ aug.
 dīc. i. sup ge. ad līt. ea q̄ ī v̄bo dī ab eterno p̄stītīt
 dupl̄r ab eo fluxerūt. vno modo ī itellectū āgēllū.
 Alio mō vt subsisterēt ī p̄pīs naturis. in intellectū
 āt angelicū p̄cesserūt p̄ h̄ q̄ deus mēt̄ angelice im
 pressit rez. sititudines: quas in naturali ētē. pduxit
 ī v̄bo āt dī ab eterno extiterūt nō solum rōes rez cor
 poralū: s̄z ēt rōes oīum sp̄ualū creaturārum.
 Sic igīt vñscusq̄ sp̄ualū creaturārum a verbo dī pres
 se sūt oīs rōes rez oīum tā corporalū q̄ sp̄ualū:
 ita tñ q̄vnicūq̄ angelo ipressa ētō sue sp̄e fm esse
 naturale r̄ intelligibile sit: ita. q̄ in nā sue sp̄e sub
 sisterēt: r̄ per eam se intelligeret. altarum h̄o na
 turāz tā sp̄ualū q̄ corporalū rōnes sunt ei im
 280 p̄esse fm ēt intelligibile tñ. vt videlicet per hūl̄
 a sp̄e ip̄ssas tā creaturas corpales q̄ sp̄uales. cognō
 262 scerent.
Ad 2m dō: q̄ nature sp̄uale angelō
 rum abinūcē distīgūtūt ordīne q̄d: sicut supra di
 264 ctū ēt. sic natura vñius angelī. nō prohibet itel
 lectū ip̄ss a cognoscēdīs alīs naturis āgēloꝝ: cuz
 tā sup̄iores q̄s inferiores habeāt affinitatem cuz na
 tura el̄: dī exīte tñ fm diuersos ḡdus p̄fectiōs.
Ad 2m dō: q̄ rō cāe r̄ cātī nō fac ad h̄ q̄ vn̄ āge
 lus alium cognoscat nīsī rōe similitudinis īq̄stūm
 cā r̄ cātūm sunt similia. r̄ ideo si inter angelos p̄oaf
 similitudo absq̄ cāltate remanebit in vno cognitō al
 terius.
Ad 3m dō: q̄ vñius angelus cognoscit aliu
 per sp̄em el̄ ī intellectu suo exīte q̄ dīt ab angelo:
 cui similitudo ētō fm ētē māle r̄ imateriale: sed h̄z ētē
 nāle r̄ itētionalē. nam ip̄se āgēlus ētō forma subsistēt
 ī ētē naturali nō āt sp̄es el̄ q̄ ētē ī intellectu alterī an
 gelī. s̄z h̄t ibi ētē intelligibile tñ: sicut ēt r̄ forma colo
 ris si parlete h̄t ētē naturale: in medio autem defe
 rentē h̄t ētē itētionalē tñ.
Ad 4m dō: q̄ dī vñā
 quāq̄ creaturām fecit p̄portionatam vñiuerso q̄d
 facē dīspōsūt. r̄. iō si dī istītūtset facē p̄les āgēlos
 vel plures naturas rez: plures sp̄es intelligibiles mē
 tibus angelicis ip̄ressūt. sicut si edificator voluit
 faccre maiorem domum: fecisset malus fundamen
 tū. vñ eiusdē rōnis ētō dī adderet aliquam creatu
 ram vñiuerso r̄ alīq̄ sp̄em intelligibilem angelo.
Tertius ar. vñz āgēli p̄ sua naturalia deum co
 gnoscere possunt.

HD 3m sic p̄cedit. v̄ q̄ angeli per sua natu / 285
 ralla dēū cognoscere nō p̄t. dicit enī Dio.
 ix. c. de dī. no. q̄ deus ē sup̄ oēs celestes mē
 tes icōp̄ebēsibili h̄tute collocatus. r̄ postea subdit
 q̄ quia ē sup̄ oēs subam ab oī cognitione ē segregata
 tus.
Preterea dī ī infinitū distat ab intellectu an
 gelī. sed ī infinitū distatia nō p̄t attīngi. q̄ v̄ q̄ an
 gelus per sua naturalia non possit dēū cognoscere.
Pretea. i. cor. xiiij. dī vñdemus nūc p̄ speculū ī em
 gmatē: tūc āt fa. ad fa. ex q̄ v̄ q̄ sit duplex dei cog
 nitio. vna qua v̄ p̄ sui eāntī fm quā v̄ videri fa.
 ad fa. Alla h̄z q̄ v̄ ī speculo creaturāz. s̄z p̄maz dei
 cognitionem angelus babere non potuit per sua na
 turalia: vt sup̄a oīsum ētē. vñsio aut̄ specularis an
 gelis non conuenit: quia non accipiunt diuinam cog
 nitioē a rebus sensibilibus: vt dīc Dio. vi. capi. de
 dī. no. q̄ āgēli p̄ sua naturalia dēū cognoscere nō p̄t.
Sed ātra angeli sunt potentiores in cognoscē
 do q̄ hoīes. sed homīes per sua naturalia deum co
 gnoscere p̄t fm illud ro. i. quod noctū ētē del man
 festum ētē illis. ergo multomagis angelī.
R: dō: q̄ angeli aliquam cognitionē deo habere p̄t per
 sua naturalia:
Ad cuius cūdētiam considerandū
 ētē aliquid tripl̄r cognoscitur. vno mō p̄ p̄tiam
 sue cēntīe in cognoscētē: sicut si lux videatur ī ocul
 oī: r̄ sic dictū ētē. q̄ angelus intelligit seipsum. Alio
 per p̄tiam sue sititudinis in potētia cognoscētē
 sicut lapīs videtur ab oculo per hoc q̄ similitudo
 eius resultat in oculo. 283
Tertio modo per hoc q̄ similitudo rei cognite non accipit p̄t immediate ab
 ipsa re cognita. sed a re alīqua ī qua resultat. sicut
 vñdemus hoīem in speculo.
Prime igitur cogni
 tionis assimilatur dīna cognitionē q̄ per eāntiam suaz
 v̄. r̄ hec cognitionē dei nō p̄t adesse creature alcū
 p̄ sua naturalia: vt sup̄a dictū ētē. tertie āt cogni
 tionis assimilatur cognitionē qua nos cognoscim⁹ de
 um ī via per sititudinē eius in creaturis resultantē
 fm illud ro. i. Invisibilia dei p̄ea q̄ facta sunt intel
 lecta sp̄ecītē. vnde ī dīclītū deum vīdere ī spe
 culo.
Cognitionio autem qua angelus per sua na
 turalia cognoscit deum media ētē iter bas duas: r̄ sitat
 illi cognitionē: qua v̄ res p̄ sp̄em ab ea acceptam. q̄z
 enim imago dei ētē in ipsa natura angeli ipressa p̄ sua
 eāntiam: angelus deum cognoscit: īq̄stū ētē simili
 tudo dei. non tamen ipsam eāntiam dei videt. quia n̄
 la similitudo creatā ētē sufficiens ad representandas
 diuinam eāntiaz. vñ magis ista cognitionē tenet se. cū
 sp̄eculari: q̄z ī ipsa nā angelica ētē quoddam sp̄eculū
 diuinam similitudinē rep̄itans.
Ad primū ergo
 dō: q̄ Dio. loquitur de cognitione comp̄bētē: sicut
 exp̄esse el̄ v̄ba oīdūt. r̄ sic ī nullo itellectu cre
 ato cognoscitur.
Ad scđm dō: q̄ pp̄ hoc q̄ intel
 lect⁹ r̄ eāntia angelī ī infinitū distant a deo: seg
 tur q̄ non possit ip̄m comp̄bētē nec per suaz na
 turā eius eāntiaz vīdere. nō tñ seḡt q̄ pp̄ hoc nullā
 babeat eius cognitionē: q̄z sicut deus ī infinitū
 distat ab angelo: ista cognitionē quā dī habet ī seipso

in insinatum distat a cognitione quā angelus b; de eo. Ad tertium dō: p cognitione quā naturaliter ager lus b; deo ē media iter vtrāq; cognitionem: r tū magis se tener cum vna: vt supra dictuē.

Questio. lvij. de cognitione angeloz. Quidum ad res materiales.

Einde queritur

de his q; ab angelis cognoscuntur. Et circa hoc q; runt. v. Pūo vtr; angelii cognoscant naturas rerum materialium. Scđo vtr; cogscat singularia. 3. vtr; cognoscant futura. 4. vtr; cogscant cogitationes cordiu. 5. vtr; cogscant oia mysteria grē.

P̄imus ar. vtr; ageli cognoscant res materiales

Ad primū sic pcedit. vt g; ageli non cognoscant res materiales. Intellectum. n. e pfectio intelligentis, res at materiales non pñt eē pfectiones angeloz cuz sunt infra ipos: g; angelii non cognoscunt res materiales. Preterea visio intellectualis ē eoz q; sunt in aia per sui cēntiam: vt dī in glo. scđa ad cor. xij. sed res materiales nō pñt eē in anima hominis vel i mente ageli per suas esse tias. ergo non pñt intellectuali vīsione cognosci. s; solum imaginaria qua appbēdunt similitudines corporū r sensibili q; ē de ipsis corpib; in angelis aut non ē vīsio imaginaria r sensibilis: s; solum intellectualis: ergo angelii materialia cognoscere nō pñt.

Preterea res materiales non sunt intelligibles in actu: sed sunt cognoscib;les apprehensione s̄esus. r imaginationis que nō ē in angelis. ergo angelii materialia nō cognoscunt. Sed 5 q; qd p̄ior virtus p̄otius superior. sed intellectus bois qui ē de ordine nature ifra intellectu angelii p̄t cognoscere res materiales. g; multo fortius intellectus angelii.

Rñdeo dō p̄ talis ē ordo in rebus p̄ superiora in entibus sūt pfectio in inferiorib;. r q; i inferioribus continet d̄ficiēter r partiar; r multipli: i superiores illud eminēter r per quandam totalitatem r simplicitatem. r iō in deo sicut in sumo rez vertice oia substancialē p̄existit s̄m lps; suū simplex eē: vt Dio. dicit in li. de vi. no. ageli autē iter ceteras creaturas sūt deo. p̄ plngores r siliores. vñ r p̄la participant ex bonitate dina r pfectus: vt Dio. dicit. iiiij. c. an. Jerar. sic g; oia materialia in ipsis angelis p̄existunt. simplici quidē r imaterialius q; in ipsis rebus. multiplici aut r imperfecti q; i deo. oē at qd ē i aliq; ē in eo p̄ modū ei? i q; ē. ageli at s̄m suam nam sunt inellectuales. r iō sic ds per suam cēntiam materialia cognoscit. ita angelica cognoscunt per hoc p̄ sunt in eis per suas intelligib;les spēs. Ad pri mū g; dō: p̄ intellectu ē perfecio intellectus s̄m spēm intelligibilez quā b; i intellectum. r sic spēs intelligib;les q; sūt i intellectu angelii sunt perfectiones r actus angelii intellectus. Ad secundū dlcendum p̄ se sus non apprehendit cēntias rez sed exteriora acci-

dentia tñ. sūt neq; imaginatio sed apprehendit so las similitudines corporū. intellectus at solus appbē dit cēntias rerum. vñ in. iiij. de aia dicit r obiectum intellectus est qd qd est: circa quod si errat. sicut n̄ sensus circa p̄prium sensibile. sic ergo cēntie rerū materialium sūt in intellectu bois v̄l angeli vt intel. 8 4b lectum est i intelligēte. r n̄ b; cēntu realē. qdā v̄o s̄t 284 que sunt in intellectu v̄l aia b; vtrumq; cē r virtus est vīsio intellectualis. Ad 3° dō p̄ si angelus ac ciperet cognitionem rez materialiū ab ipsis rebus materialibus: op̄teret p̄ faceret eas intelligib;les actu abstrabendo eas. nō at accipit cognitionē eap̄ a rebus materialibus: s; per spētes actu intelligib;les rerum sibi cōnaturales: rez materialiū notitia. 2 8 f b; sicut intellectus n̄ b; spēs qs intelligib;les facit abstrabendo.

Secundus articulus vtrum angelus cognoscat singularia.

Ad 2° sic pcedit. Ut p̄ angelus singula 287 ria non cognoscat. dicit. n. phs in j. post. q; sensus est singulariū: r v̄o v̄l intellectus vniuersalium. In anglā at n̄ est vīs cognitionis nisi in intellectuā. vt ex superioribus p̄z. g; singularia n̄ 279 cognoscunt. Preterea ois cognitionē est per assilatōnem aliquā cognoscētis ad cognitu. 3. n̄ v̄l p̄ possit eē aliq; assimilatio angelii ad singulare. Inq̄tū est singulare: cum angelus sit immaterialis: vt sup̄ dicuz ē. singularitatis vero p̄cipium sit materia. 2 62 ergo angelus nō p̄t cognoscere singularia. Preterea si angelus sc̄it singularia aut per species singulares aut per spēs vniuersales: n̄ per singulares: q; sic op̄teret p̄ haberet spēs infinitas: n̄ per vles: q; vle n̄ est sufficiens p̄cipium cognoscendi singula r inq̄tū est singulare: cum in v̄l singularia non cognoscantur nisi in potentia. g; angelus non cognoscit singularia. Sed 3 nūlus potest custodire qd n̄ cognoscit: s; angelii custodiunt homines singula res b; illud p̄s. angelus. s. m. de te rē. g; angelii cognoscunt singularia. Rō dō p̄ quidam totaliter sub traxerunt angelis singularium cognitionē. sed hoc primo quidē drogat catholice fidei q; ponit h̄ inferi ora administrari per angelos. b; illud heb. ii. oēs sūt 54 i administratori sp̄s. Si autem singularium notitia non b̄erent: nullam p̄udentiam habere possent de his que in hoc mundo agunt: cum actus singulariū sint. r hoc est contra illud qd dī. ecc. v. ne dicas corā angelo non est p̄uidenda. 2 etiam derogat pbilo sophie documentis b; q; ponuntur angelii motores celestium orbium r p̄ eos mouant b; intellectum r voluntatem. r iō alij dixerunt p̄ angelis b; quidē 8 5 cognitionē singulariū: sed in cāls vniuersalibus. 9 0 ad quas reducuntur oēs particulares effectus sicut si astrologus iudicet d̄ aliq; eclipsi futura per disp̄ces celestium motuu. Sed hec positio predicta in conuenientia n̄ euadit: q; sic cognoscere singulare: in cāls v̄lib; non est cognoscere ip̄z vt ē singulare: h̄ est vt ē hic r nūc. astrologus. n. cognocēs eclipsiō

Questio

futuram per computatorem celestium motuum scit eam in
 vniuersali et non potest hic et nunc nisi per sensum accipi
 at. administratio autem et prouidentia et motus sunt singularium:
 potest sunt hic et nunc. Et ideo aeternus descendens est per
 sicut homo cognoscit diversis viribus cognitis ois
 rebus generalibus: intellectus quod est vniuersalia et immaterialia.
 sensu autem singularia et corporalia: ita angelus per vna
 intellectuam habet utrumque cognoscit. hoc n. rerum
 282 ordo huiusque est aliud est superius tanto huius habet utrum
 286 gis unitatem et ad plura se extendentem. sic in ipso ho
 mine per sensum communis qui est superior est sensus
 proprius. Is sit unita per oia cognoscit quod est sensibus
 exterioribus cognoscitur: et quod est alia quod est nunc?
 sensus exterior cognoscit. sed etiam albi et dulcis: et si
 mille est est in aliis considerare. unde cum angelus non sit su
 pra hominem: conueniens est dicere quod est quacunque sua
 potentia cognoscit aliud per angelus per unitatem sua
 cognoscit. s. intellectum non cognoscit. unde Ari. p
 inconveniens est huius habet utrumque quam nos sciunt deus igno
 ret. et per ipsum in i. de anima et in iij. meta. modos autem quod
 intellectus angelii singularia cognoscit: ex hoc considerari potest quod sicut a deo effluunt res ut subsistant in
 284 priis naturis: ita est ut sint in cognitione angelica.
 manifestum est autem quod a deo effluit in rebus non solum
 illud quod ad naturam vniuersalem pertinet: sed etiam
 289 ea que sunt individualiter principia: et enim causa totius
 293 subiecti et quantum ad materiam et quantum ad formam:
 et secundum quod est cognoscit: quod scia eius est causa rei: ut su
 287 praesumitur est. sicut secundum deum per eentiam suam per
 quam oia causa est similitudo omnium et per ea oia cognoscit:
 non solum quantum ad naturas vniuersales: sed etiam
 quantum ad singularitatem: ita angelus per spem a deo
 inditas res cognoscit: non solum quantum quantum ad natum
 vniuersalem: sed est secundum singularitatem in quantum
 sunt quedam representationes multiplicate illius vni
 te et simpliciter entia. Ad prius ergo dominus philosophus
 sophus loquitur de intellectu non quod non intelligit res
 nisi abstrahendo: et per ipsam abstractionem a materi
 432 aliis conditionibus id quod abstrahitur fit vnde.
 278 bicautem modus intelligendi non conuenit angelis.
 281 ut supra dictum est. et ideo non est eadem ratio. Ad
 280 dominus secundum suam rationem angelum non assimilans rebus ma
 terialibus sicut assimilatur aliquid alicuius secundum conuenientiam
 entia in genere vel in specie aut in accidente. sed sicut superius
 huiusmodi in seriori. ut sol cuius lumen et per hunc est
 24 modus in deo est similitudo omnium: et quantum ad formam:
 et quantum ad materiam in quantum ipsum existit: unde in causa
 quicquid in rebus inuenitur. et adeo ratione spem intellectus
 angelici que sunt quedam derivatae similitudines
 a divina entia sicut similitudines rerum: non solum quantum
 ad formam: sed etiam quantum ad materiam. Ad tertium
 dominus per angelum cognoscit singularia per formas viles
 quae sunt similitudines rerum: et quantum ad principia. viles:
 et quantum individualiter principia. quomodo autem per eadem
 282 spem potest multa cognosci la supradictum est.

Tertius articulus Utrum angelii cognoscant

Hoc sic proceditur. Unde per angelum cognoscatur 28
 futura. angelii enim potentes sunt in cognoscendo quod homines: sed hoies aliqui cogno
 scunt futura multa: ergo multo fortius angelii.
 Preterea prius et futurum sunt. ore temporis: sed intellectus angelii est supra tempus. pacificatur enim intel
 ligentia eternitatis. scilicet euangelio: ut dicitur in libro de causis.
 quantum ad intellectum angelii non differunt posteri
 rum et futurorum: sed indifferenter cognoscit utrumque.
 Preterea angelus non cognoscit per spem accep
 tatas rebus: sed per spes inatas viles: sed spes vniuersales est
 quod est se habet ad preteritum et futurum. quod est
 angelii indifferenter cognoscatur posterita et futura.
 Preterea sicut aliquid dicitur distans secundum tempora. ita secundum locum: sed angelii cognoscunt distanciam secundum locum. ergo est cognoscunt distanciam secundum tempora futurorum.
 Secundum contra id quod est proprium signum divinitatis non conuenient angelis. secundum cognoscere futura est proprium signum divinitatis secundum illud: Exs. xiiij. annuntiatione quod ventura sunt in futuris: et sciem. quod dicitur vos.
 Angelii non cognoscunt futura. **B**eaatus dominus futurum duplicitate potest cognoscere. unde in causa sua. et sic futura que de necessitate excalens suis proueniunt per certam scientiam cognoscuntur ut solez oriri cras. que vero ex suis causis proueniunt ut in pluribus cognoscuntur non per certitudinem: sed per conjecturam sicut medicus per cognoscere sanitatem infirmi. quod vero proueniunt ex causis suis: ut in paucioribus penitus sunt ignota: sicut casualia et fortuita: et iste modus cognoscendi futura adest. angelus et tantum agens nobis quantum agens rerum causas et vniuersalem et perfectius cognoscunt: sicut medicus qui acutus videt causas melius de futuro statu eruditus non pronosticat. alioquin cognoscunt futura in scriptis et sic soli dei est futura cognoscere. non solum quod est necessitate proueniunt vel ut in pluribus: sed est casualia et fortuita: quod dominus videt oiam in sua eternitate: quod cum sit simplex totius est adest et ipsius cocludit. et locum unde fertur in oiam quod agit per totum tempus secundum posteritatem et videt oiam: ut in scriptis secundum supra dictum est: cum dominus secundum scripturam agat. angelicus est intellectus et quod est intellectus creatus deficit ab eternitate divina. unde non potest ab aliquo intellectu creato cognoscere futurum ut est in suo esse. **A**d prius ergo dominus per hoies non cognoscit futura nisi in causis suis vel dominus secundum scripturam late: et sic angelus intellectus subtillius futura cognoscit. **A**d secundum dominus per intellectus angelus sit supra temporis quod est mensuratur corporales motus. est tamen in intellectu angelii tempus secundum et successione intelligibilium conceptionum: secundum quod dicitur secundum Augustinum. viij. super genesis ad litteram. quod dominus mouet spirituale creaturam per temporis. et ita cum sit successio in intellectu angelii non oiam quod aguntur per totum tempus sit ei posterior. **A**d tertium dominus per intellectus angelii est secundum et beatificat se ad posteritatem et futuram postea per intellectum posteritatem et futuram non cognoscit secundum rationes: quod ea quod posteritatem sunt huius naturam per quam assimilantur spesque sunt in mente angelii. et sic per eas cognosci possunt. sed que futura sunt nondum habent naturam per quam illi assimilentur. unde per eas cognosci non possunt. **A**d quartum dominus

LVII

44 q̄ distantia fm locum sunt in rerum natura r̄ parti
cipat allquam spēm. cui⁹ situdo ē in āgelo qđ nō
ē v̄z de futuris: vt dictum ē. r̄ s̄ non est sile.

Quartus ar. v̄z angeli cognoscant cogitationes
cordiū.

289 **A**d 4⁹ sic proceditur. videtur q̄ angeli cog-
noscant cogitationes cordiū. dicit. n. Greg.
In moralibus super illud Job. xxviii. nō eq̄
bitur ei aurum vel vtrum q̄ tūc. s̄. i. beatitudine re-
surgentium vnu erit perspicibilis alterius: sicut ipse
sibi: r̄ cum vniuersulusq̄ intellectus attenditur similitudine
conscia penetratur: sed resurgentes erunt similes an-
geli sicut hētū Mathe. xxii. c. ergo vnu angelus
pōt videre id quod ē in conscientia alterius. **P**retea
sicut se habent figure ad corpora: ita se habet species
intelligibiles ad intellectum. sed viso corpore vide-
tur eius figura: ergo visa substantia intellectuali v̄
spēs intelligibiles que ē in ipsa. ergo cum angel⁹ vi-
det alium angelum r̄ ēt animam v̄ p̄ possit videſ
cognitionem vtriusq̄. **P**reterea ea que sunt in i-
tellectu nostro sūt simillora angelo q̄ ea que sunt in
fantasia: cū hec sint intellecta in actu. ista vero in po-
tentia tm̄. sed ea que sunt in fantasia p̄t cognosci ab
angelo sicut corporalia cum fantasia sit v̄tus corpo-
ris. ergo v̄ p̄ angelis possit cognoscere cognitiones
intellectus. **S**ed contra ē quod p̄prium dei
non conuenit angelis: sed cognoscere cognitiones
cordium ē propriū dei b̄z Je. xvii. prauū ē cor homi-
nis r̄ intractabile vel inscrutabile: r̄ quis cognoscet
illud: ego dñs scrutans r̄ c. ḡ angeli non cognoscunt
secretā cordiū. **R**ob: dō: q̄ cogitatio cordis duplīc
pōt cognosci. uno modo in suo effectu r̄ sic non so-
lum ab angelo: sed ēt ab hoie cognosci pōt: r̄ tanto
subtili⁹ q̄to effect⁹ b̄fuerit mag⁹ occult⁹. cognosci-
tur. n. cogitatio iterdū nō solū p̄ actum exteriorem
s̄ ēt p̄ mutationem vult⁹. r̄ ēt medici aliquas affec-
tiones animi p̄ pulsū cognoscere p̄nt r̄ multo ma-
gis āgeli: ēt demones q̄to subtilius b̄ mutationes
occultas corporales ppndūt. vñ Aug. dicit in lib. d̄ di
uinatōe demonū: q̄ aliquid hoium dispositiones non
solum voce platas v̄z ēt cognitione acceptas: cuz
signa qđā ī corpore exprimāt ex aio tota facilitate p̄
discunt q̄uis ī li. retractationum hoc dicat nō esse
asserendū quomodo stat. Alio modo p̄t cognosci
cognitiones p̄t sunt in intellectu: r̄ affectiones p̄
ut sunt ī voluntate. r̄ sic solus deus cognitiones cor-
diū r̄ affectiones voluntatum cognoscere pōt. c.
20 rō ē q̄ voluntas rōnalis creature soli deo subiacet
r̄ ipse in ea solus operari potest qui est p̄ncipale ei⁹
obiecut: vt vltimus finis. r̄ hoc mag⁹ ifra patet⁹.
r̄ ideo ea que ex voluntate sola dependent vel que ī
voluntate sola sunt: soli deo sunt nota. manifestus
est autem q̄ ex sola voluntate dependet: q̄ aliquis
actu aliqua consideret. quia cum alijs habet habitū
scie vel spēs intelligibiles ī eo exītes virtutis eis cuz
vult. r̄ ideo dīc ap⁹. i. cor. ii. q̄ que sunt hominis ne-
mo nouit nisi spūs hominis qui ī ipso ē. **A**d p̄mū

ergo dicendum q̄ mō cogitatio vnl⁹ hominis non
cognoscitur ab alio p̄ duplex ipedimentum. s. prop-
ter ḡssicē corporis r̄ p̄ volumatē claudētēz sua se
creta. primū ēt obstaculū tolletur ī ſurrexitōe n̄ 52 4
est in angelis. s̄ secundū ipedimentū manebit post
resurrectionē r̄ est mō ī angelis r̄ tamē qualitatē
mentis q̄tū ad q̄titatē grē r̄ glie represenbat claritas
corporis. r̄ sic vnu mente alterius videri pote-
rit. **A**d secundū dicendū q̄ sicut vnu angelus spe-
cies intelligibiles alterius videat p̄ hoc q̄ modus in
telligibilium spēz secundū maiore r̄ minorem vnu
versalitatem proportionatur nobilitati ſubaz non tñ
sequitur q̄ vnu cognoscat qđo alius illis intelligibili-
bus spēbus vritur actualiter considerando. **A**d ter-
tium dō q̄ appetitus brutalis non est dñs sui act⁹: s̄
sequitur ipressionē alterius cāe corporal v̄l spiritu-
al. q̄ igit̄r angeli cognoscunt res corporales r̄ dis-
positiones eaz p̄nt per hoc cognoscere qđ est ī ap-
petitu r̄ apprechensio fantastica brutoz animaliū. 547
r̄ ēt hoiz b̄z p̄ in eis q̄tū appetitus ſubſtētē p̄ce-
dit in actum ſequens aliquā ipressionē corporalem: si
cū ī brutis ſemper est. non tamē oī q̄ angeli cognos-
cant motuz appetitus ſenſitū r̄ apprechēſtōe fan-
tasticaz hoiz b̄z p̄ mouetur a voluntate r̄ rōne. q̄ ēt
inferior pars participat aliquid rōne: ſicut obe-
diens iperantū vt dī. i. etbi. n̄ tm̄ ſequitur q̄ ſi ange-
l⁹ cognoscat quod est ī appetitu ſenſitivo vel ſantaſia
hominis q̄ cognoscat id qđ est ī cognitione vel vo-
luntate: q̄ intellectus v̄l voluntas nō ſubſacet appe-
tit ſenſitivo r̄ fantasie: ſed potest eis diuersum mode
vti.

Quintus articulus. vtrum angeli cognoscant
mysteria.

Ad 5⁹ ſic proceditur. Ut q̄ angeli mysteria. 290
grē cognoscant. q̄ iter oīa mysteria excelle-
tius est mysterium incarnationis xp̄i. s̄ āgeli
cognoverunt a p̄ncipio: dicit enī Aug. ſup ge.
v. ad lit. q̄ ſic fuit hoc mysterium abſcōditū ſeculis
ī dō: vt in inotesceret principib⁹ r̄ potestatibus ce-
leſtibus. r̄ dicit ap⁹. i. ad thi. ii. q̄ apparuit angelus
illud magnū ſacramētū pietatis: ergo angeli myſte-
ria grē cognoscunt. **P**reterea rōnes oīum myſte-
rioz grē ī dīna ſapientia cōtinentur. ſed angeli vident
ipſā dei ſapientiam que est eius eſſentia: ergo āgeli
myſteria grē cognoscunt. **P**retea p̄phete p̄ an-
gelos iſtruunt vt patz p̄ Dio. liii. ca. angelice Jerar.
s̄ p̄phete myſteria grē cognouerūt. dī. n. Amos. iii. n̄
faciet do. v̄bū nū re. ſe. ſuū ad ſer. ſuo. p. ḡ ange-
li myſteria grē cognoscunt. **S**z̄ ēt nullus addi-
ſit illud qđ cognoscit. s̄ āgeli ēt ſupini q̄rūt de dī
uīnis myſteriis grē r̄ ea diſcūt: dī. n. vii. c. cc. Jerar.
q̄ ſacra ſcriptura idē q̄sdā celeſtēs cēntias ad ſp̄z
Jesū qōem faciētes r̄ addiſcentes. ſciāz dīne el⁹ opa-
tionis p̄ nobis r̄ Iesum eas ſine medio docentez: vt
p̄z Isa. lxiii. vbi querentib⁹ āgelis. q̄s est iſte qui ve-
nit de edoz: R̄ndit Iesus. Ego qui loquor ſuſticiā.
ergo āgeli nō cognoscunt myſteria grē. **R**ob: dō: q̄
03

Questio

In angelis est cognitio duplex. una quidem naturalis sed quam cognoscunt res tuas per sentiam suam: sed est per spem inatas et hoc cognitio mysteria: nam angelis cognitio non potest. hec non mysteria ex pura dei voluntate dependet. si enim unde angelus non potest cognoscere cogitationes alterius.

- 289** Ritus ex voluntate eius dependet. multo minime potest cognoscere ea quae ex sola dei voluntate dependet. et sic argumetur apud Iacobum cor. iij. que sunt hoīs nemo nouit nisi spiritus dei qui in ipso est. ita et quae sunt dei nemo nouit nisi spiritus dei. est autem alia angelorum cognitio que eos beatos facit quae vident horum et res in verbo. et hoc quidem visione cognoscunt mysteria gratiae non quidem omnia: sed equaliter omnes: sed secundum quod deus voluerit et revealare fuit illud apostoli Iacobus cor. iij. nobis autem revelavit deus per spiritum suum: ita tamen quod superiores angelii perspicacius dinam sapientiam et plantes plura mysteria et altiora in ipsa deo visione cognoscunt que inferioribus manifestant eos illuminando. et hox est mysterium quedam a principio sue creationis cognoverunt: quemdam vero postmodum per eos officiis regnante edocent. **Ad ipsum ergo dominum quod de mysterio incarnationis Christi dominus dicitur: contigit loqui uno modo in generali. et**
- 329** Sic oibus revelatum est a principio sue beatitudinis. cuius ratione est quod hoc est quoddam generale principium ad quod omnia eorum officia ordinantur. omnes enim sunt administratores spiritus: ut dominus hebreorum iij. et in mysterio missi per eos quod est causa. sicut quidem fit per incarnationem mysterium. unde oportuit de hoc mysterio omnes a principio communiter edoceri. Alio modo possumus loqui de mysterio incarnationis quantum ad speciales conditiones. et sic non omnes angelii a principio domini omnibus sunt edociti: immo quidam est superiores angelii argumentum postmodum didicunt: ut per auctoritatem domini. inducatur. **Ad secundum dominum quod est angelii beatitudinem sapientiam contemplentur: non tamem eam comprehendunt. et ideo non opus est cognoscant quicquid in eas latet.** **Ad tertium dominum quod regnante prophetete cognoverunt de mysteriis gratiae per revelationem diuinam multo excellentius est angelis revelatum. et ideo prophetas ea que deus facturus erat: circa salutem humani generis in generali revelavit. quedam tamen spiritualia applicata circa hoc cognoverunt que prophetae non cognoverant sed illud est propheta Ieremiah iii. potestis legentes intelligere prudentiam meam in mysterio Christi: quod alijs generationibus non est agnitus sed nec revelatum est scripturam apostoli eius infra ipsos est prophetas posteriores cognoverunt per propriae non cognoverunt fuit illud prophetam super scilicet etiologia: et Hoc dicendum quod per successiones temporales crevit dñe cognitionis augmentum.**
- Questio. viij. de modo cognitionis angelicis.**
- D**icit hoc consideramus. randum est de modo angelice cognitionis. Et circa hoc queruntur. viij.
- Primum** utrum intellectus angelii quoniam sit in potentia quandoque in actu. **Secundo** utrum angelus possit simul intelligere multa. **Tertio** utrum intelligat discurrendo. **Quarto**

to utrum intelligat componendo et dividendo. **Quinto** utrum in intelligentia angelis possit esse falsitas. **Sexto** utrum cognitionis angelii possit dici matutina vel viceversa. **Septimo** utrum sit eadem cognitionis matutina et viceversa vel diversa.

Primus articulus. Utrum intellectus angelis quantum sit in potentia quandoque in actu.

Habemus secundum sic proceditur. Ut quod intellectus angelicus sit in potentia. Motus enim est actus existens in potentia: ut dominus iij. philippi. sed metes angelicis intelligendo mouentur: ut dicit dominus iij. c. de die. non. quod mentes angelicis quantum sunt in potestate.

Præterea cum desiderium sit rei non bite possibile tamen haberi quodcumque desiderat aliquid intelligere est in potentia ad illud: sed i. pe. j. dicitur. In quod desiderant angelii per spicere: quod intellectus angelicus quantum est in potentia.

Præterea in libro de causis dominus quod intelligenter intelligit tamen mos sue sube. sed suba angelii habet aliquid depositum per mixtum: quod quantum intelligit in potestate.

Sed contra est quod Augustinus dicit: et super genitum ad litteram quod angelii ex quo creati sunt ipsa verbi eternitate sancta et pia contemplatione perficiuntur. sed intellectus contemplans non est in potestate:

est in actu: ergo intellectus angelicus non est in potestate.

Vnde dominus dicit i. iij. de anima et i. viii. philippi. intellectus duplex est in potestate.

Uno sicut animus addiscere vel iuvenire. **Item** quod habeat bitum scire. **Alio** modo dicitur esse in potestate sicut si latet bitum scire: sed non considerat.

Primo igitur modo intellectus angelicus numerus est in potestate respectu eorum ad que ei cognitionis naturae se extendit potest. sicut eius corpora supponuntur. **Secundo** celestia non habent potestum ad eum que non sit completa per actum: ita celestes intellectus. **Angeli** non habent aliquam intelligibilem potestum quod non sit totaliter completa: per spiritus intelligibiles conaturales eis: sed quantum ad ea

que eis divinitus revelantur: nihil propter intellectus copiam esse in potestate: quod sic etiam corpora celestia sunt in potestate: **quod** ut illuminetur a sole. Secundo vero modo intellectus angelicus potest esse in potentia ad ea que cognoscit naturam cognitionis. non enim omnia quod naturali cognitione cognoscit semper actu considerat sed ad cognitionem habet et eorum quod in verbo videt: numerus hoc modo est in potestate quod per actu ituetur verbum: et ea que in verbo videt. in hac enim visione: eorum beatitudo constituitur. beatitudo autem non constituit in bitu: sed in actu: ut dicit philippi in i. ethica.

Ad secundum quod dominus motus ibi non sumitur fuit quod est actus imperfectus. in in potestate existens. sed fuit quod est actus perfectus. in actu existens in actu: sic non intelligere et sentire dicuntur motus: ut dominus i. iij. de anima.

Ad secundum dominum quod desiderium illud angelorum non excludit regis desideratam: sed eius fastidium: vel dominus desiderare desideratam: sed in actu: ut dicit philippi in i. ethica.

Ad tertium dominum quod motus ibi non sumitur fuit quod est actus imperfectus. in in potestate existens. sed fuit quod est actus perfectus. in actu existens in actu: sic non intelligere et sentire dicuntur motus: ut dominus i. iij. de anima.

Ad secundum dominum quod desiderium illud angelorum non excludit regis desideratam: sed eius fastidium: vel dominus desiderare desideratam: sed in actu: ut dicit philippi in i. ethica.

Ad tertium dominum quod desiderium illud angelorum non excludit regis desideratam: sed eius fastidium: vel dominus desiderare desideratam: sed in actu: ut dicit philippi in i. ethica.

Ad quartum utrum intellectus angelicus simul possit multa intelligere.

Ad secundum dominum sic procedit. Ut quod angelus non sit in potestate possit multa intelligere. dicitur in philippi iij. et copiam.

L VIII

q̄ contingit m̄ta scire: sed vnu tantū intelligē. Preterea nihil intelligit nisi fz q̄ intellectus forma ē p̄ spe cīem intelligiblē sīc corpus forma ē per figuram. sed vnu corpus nō p̄t formari i diversis figuris. ḡ vnu intellectus nō p̄t intelligere diuersa intelligibilla.

Preterea intelligere ē motus quidam. nullus āt motus ēminat ad duos terminos. ḡ nō contingit simul multa intelligere. Sz 5 ē q̄ dicit Aug. iii. sup gen. ad lī. p̄ spualis metis āglice cuncta que voluerit facilime. simul comprehendit. R: dō: q̄ sicut ad vnitatem motus requiritur unitas termini: ita ad vnitatem op̄is regritur unitas ob̄i. contingit aut̄ aliqua accipi: vt plura: t̄ vt vnu sic p̄tes alicuius cōtinuit. si enim vnaqueq; per se accipiāt plures sunt. vnde, t̄ non vna operatione nec simul accipiuntur per sensum vnum t̄ intellectus. Alio modo accipit̄ tur secūdū q̄ sunt vnu in toto. t̄ sic simul vna o

peratione cognoscunt̄ tam per sensum q̄ per itcl lectum: dum totum continuum considerat: vt dī i lī. de aīa. t̄ sic ēt intellectus noster simul intelligit subm t̄ pdicatu: put̄ s̄e partes vnlus ppōlns: t̄ duo sparata fin q̄ ducunt̄ in vna comparatione. ex quo p̄z q̄ multa fin q̄ sunt distincta: non p̄t simul intel ligi. Sz secundū q̄ vnsuntur in vno intelligibili sic si mul intelligunt̄. vnumquodq; autem est intelligibili in actu fin q̄ eius similitudo ēt intellectu. quecumq; ligit per vnam spēm intelligibilem cognoscit̄ possit̄ cognoscunt̄ vt vnu intelligibile: t̄ ideo simul cognoscūt̄. quevero per diuersas spēs intelligibiles cognoscunt̄: vt diuersa intelligibilla capiūt̄. anegeli ligit ea cognitione qua cognoscunt̄ res per verbū oīa cognoscunt̄ vna intelligibili spē quē ē cēntia diuis na. t̄ ideo quantum ad talēm cognitionem oīa siml cognoscunt̄: sicut ēt in patria nō erūt volubiles no stre cogitationes ab alijs in alia eentes atq; redētes. sed onēm sciam nrām simul vno conspectu v debimus: vt Aug. dicit. xv. de trī. c. xvij. ea vero. cognitōne qua cognoscunt̄ res per spēs innatae: omnia illa sīl p̄t intelligere: que vna spē cognoscunt̄: non autem illa que diuersis. Ad primum ergo dō q̄ intelligere multa vt vnu ē quodammodo vnu intel ligere. Ad 2° dō q̄ intellectus formatur p̄ intelligibilem spē: quā apud se habet. t̄ ideo sic p̄tyna spē intelligibili multa sīl intelligibilla intueri: sicut vnu corpus per vnam figuram p̄t simul multis cor poribus assimilari. Ad 3° dō sicut ad primū.

Tertius ar. vt̄z āgelus cognoscat discurrendo.

H D 3° sic p̄cedit. Ut q̄ āgelus cognoscat di scurrendo. Discursus. n. intellectus attendit fin hoc q̄ vnu per aliud cognoscit̄. sed an gel cognoscit̄ vnu p̄ aliud. cognoscit̄. n. creaturas per verbum. ergo intellectus angeli cognoscit̄ di scurrendo. Preterea quicquid p̄t virtus inferi or p̄t t̄ virtus superior. sed intellectus humannus p̄t sillogizare t̄ i effectibus cās cognoscē: scēdūz q̄ discursu attendit̄: ergo intellectus angeli qui

superior est ordine nature: m̄t omagis p̄t hoc.

Preterea Isidor^o dicit q̄ demones per expien clam multa cognoscunt̄. experimentalis cognitio est discursua. ex multis. n. memorijs fit vnum experimētum. t̄ ex multis experimentis fit vnum vniuersale: vt dī in fi. post. t̄ in principio meta. ergo cognitio angelorum est discursua. Sz cōtra est qd̄ Dio. dicit. vī. ca. de dī no. angeli non congregant diuinā cognitionem a sermonibus diffusis: n̄z ab aliq̄ cōi 265 ad ista spēlalia simul aguntur. Respōdeo dō q̄ si 281 et sepius dictum est. angeli illum gradum tenēt in 291 substantijs spiritualibus quē corpora celestia in substantijs corporeis. nā t̄ celestes mētes a Dio. dicunt̄. est autem hec dī inter celestia t̄ terrena corpora. q̄ corpora terrena per mutationem t̄ motum adipiscuntur suam ultimā perfectionem. corpora vero celestia statim ex ipsa sua natura ultimā suam perfectionem h̄nt. sic igit̄ t̄ inferiores intellectus. s̄ hominum per quēdam motuz t̄ discursuz intellectus alls operationis perfectionem in cognitione veritatis adipiscuntur: dū. s̄. et vno cognito in aliud cognitum procedunt. si āt statim in ipsa cognitione p̄ncipij noti inspiceret quasi notas oēs conclusiones consequentes in eis discursus locum n̄ haberet. Et hoc est in angelis: q̄ statiz in illis que p̄tō naturaliter cognoscunt̄. inspiciunt omnia quecumq; in eis cognosci p̄t̄. t̄ lō dicuntur intellectuales: q̄ etiam apud nos 4. 28 ea q̄ statū nāliter apprehēduntur intelligi dicuntur. vñ intellectus dī habitus primorū p̄ncipiorum. anīme vero humane que veritatis noticiā per quēdam discursum acgrunt̄. rōnales vocantur. quod quidē 396 contingit ex debilitate intellectus luminis in eis. si enī haberēt plenitudinē intellectualis luminis: sic āgeli statim in primo aspectu p̄ncipiorum totam virtutem eorum comprehenderēt intuēdo q̄cūd ex eis sillogizari posset. Ad p̄mū ergo dō q̄ discursus quēdam motū notiāt̄. oīs āt motus ē de vno p̄t̄ in aliud posterius. vnde discursua cognitio attēditur secundū q̄ ex aliquo p̄s noto ducent̄ i cognitō nem alterius posterius noti. quod p̄s erat ignotū. si autem vno spēcto simul aliud inspiciat̄ i speculo i spēciē simul imago rei t̄ res non ē p̄p̄ hoc cognitione discursua. t̄ h̄ modo cognoscit̄ angeli res i verbo. Ad 2° dō: q̄ angeli sillogizare p̄t tanq̄ sillogis tum cognoscentes: t̄ i cās effectus vident̄ t̄ i effec tib^o cās: non t̄n̄ ita q̄ cognitōez veritat̄ ignore acq; rant sillogizādo: ex cās i cauta: t̄ ex cās i cās. 396 Ad tertiu: dō: q̄ expientia i angel t̄ demonibus dī fin quandam similitudinem: put̄. s̄. cognoscunt̄ sen 279 sibilla p̄lla t̄n̄ absq; oī discursu.

Quartus ar. vt̄z āgeli intelligat iponēdo t̄ didēdo.

H D quartum sic procedit. Ut q̄ angeli intel 294 ligant componendo t̄ didendo. ybi c̄nī est multitudo intellectuum ibi ē compōsītō intel lectū: vt dī i lī. dī ala. sz i intellectu āgeli ē. multitudo

Questio

intellectuuncū per diuersas spēs diuersa intelligat
 et non oia sit, ergo in intellectu angelī est oppositio et diuisio.
Preterea plus distat negatio ab affirmatiōne q̄ā
 q̄ā due nature opposite: quia distinctio est per affir-
 mationem et negationem. sed aliquas naturas distan-
 tes angelus non cognoscit per unū sed per diuersas
 spēs: ut ex dictis p̄z: ergo oī ḡ affirmationē et nega-
 tionem cognoscit per diuersa, et ita videtur ḡ ange-
 lus intelligat et ponēdo et diuidendo.
Preterea locu-
 tio est signū intellectus. sed angelī boībus loquentes p̄-
 ferunt affirmatiwas et negatiwas enūciationes: q̄ā sunt
 signa compositionis et divisionis in intellectu. ut ex m̄l-
 tis locis sacre scripture appetat: ergo vī ḡ angelus
 intelligat componendo et diuidendo.
Sed cōtra
 est qđ Dio. dicit. vii. c. de di. no. ḡ h̄tus intellectualis
 angeloz resplendet ḡspicaci dinor̄ intellectū sim-
 plicitate. sed simplex intelligētia sine compositione
 et diuino eē: ut dī ln. iij. d̄ aia: ergo angelus intelligit
 sine compositione et divisione.
Rēsideo dō: ḡ sicut in
 intellectu rōcinante comparat conclusio ad p̄ncipiaz
 ita in intellectu componente et didente comparat pre-
 dicatum ad subiectum. si enim intellectus statim in ipso
 p̄ncipio videret conclusionis h̄staret nunquam
 intelligēt discurrendo vel rōcmando. similiter si intel-
 lectus stat in apprehēsione qdditatis subiecti habet
 noticiam d̄ oībus que p̄nt attribui subiecto vel re-
 moueri ab eo nūq̄ intelligeret componendo et diden-
 do. sed solū intelligēdo qđ est. sic iī p̄z. ḡ ex eodē
 puenit ḡ intellectus noster intelligit discurrendo
 et componendo et didendo: ex hoc. i. ḡ non statim in
 p̄ia apprehēsione alicius p̄ni apprehensi pot̄ ipsi-
 cere quicqđ in ea h̄tute continet: quod attingit ex dō
 293 bilitate luminis intellectualis in nob̄: sic dictum est.
 vñ cuī in angelo sit lumen intellectuale perfectus cuī
 sit speculum purum et clarissimum. ut dī Dio. iij. ca-
 de di. no. relingtur ḡ angelus sicut non intelligit rō-
 cinando ita nō intelligit componendo et didendo. nō
 bilomin⁹ tñ compositionem et divisionem enūciationū
 intelligit: sicut et rōcinatōez syllogismoz. intellectū igit
 enim composita simpliciter et mobilia nob̄ iter et
 materialia immaterialiter.
Ad p̄num ergo dō: ḡ
 nō qualitercunq̄ multitudine illorum intellectuum
 compositōem causat. sed multitudine illorum intellectuum
 quorum vnum attribuitur alteri vel remoue-
 tur ab altero. angelus autem intelligēdo qdditatem
 alicius rei sit intelligit qđ ei attribui pot̄ vel remo-
 ueri ab eo. vnde intelligēdo quod qđ est intelligit qđ
 nos intelligere possum⁹ et p̄ponendo et didendo per
 vnum suum simplicem intellectum.
Ad 2⁹ dō: ḡ
 diuerse qdditatem rex min⁹ dīnt q̄stum ad rōem
 existendi q̄ā affirmatio et negatio: in q̄stum ad rōem
 cognoscēdi: affirmatio et negatio maḡ auentunt. ga-
 sti per h̄ ḡ cognoscitur veritas affirmatiōis cog-
 noscit falsitas negatiōis opposite.
Ad tertium di-
 cendum ḡ h̄ angelī loquuntur enūciationes affir-
 matiwas vel negatiwas manifestat ḡ angelī cognos-
 cit p̄positōem et divisionem: nā antem ḡ cognoscant

componendo et diuidendo: sed simpliciter cognos-
 cendo quod qđ est.

Quintus ar. vtrū in intellectu āgeli possit eē fllitas. 295

Es sic p̄ceditur Uī ḡ in intellectu āgeli pos-
 sit eē fallitas. p̄teritas enim ad falsitatem
 pertinet: sed in demonibus est fantasia p̄-
 terua: vt dicit dīo. iij. c. d. d. no. ḡ videtur ḡ in ange-
 lorum intellectu possit esse falsitas.
Preterea ne-
 scia est cā false estimationis. sed in angelis potest eē
 nescia vt Dio. dīc. vii. c. eccl. Hierar. ḡ vī ḡ in eis pos-
 sit eē falsitas.
Preterea oē qđ cadit a veritate sa-
 pie et b̄z rōnē deputatam: b̄z falsitatē vel errorem in
 suo intellectu. s̄z hoc Dio. dicit de demonib⁹. vii. ca-
 de. dī. no. ḡ vī ḡ in intellectu angelorum possit eē fal-
 sitas.
Sz contra philo. dicit. iij. de anima ḡ intellectus
 semper verus. est. Aug. ēt dicit in li. lxxiiij. q. q̄
 nibil intelligitur nisi verum: sed angelī non cognos-
 cunt aliquid nisi intelligendo: ergo in angelī cogni-
 tione non potest eē deceptio et falsitas.
Rēsideo
 dō ḡ b̄z questionis h̄tis aliquatenus ex premissa
 dependet dictum est enim: ḡ angelus nō intelligit 294
 cōponendo et diuidendo sed intelligendo qđ qđ est.
 intellectus at circa qđ qđ ē sp̄ verus ē sicut et sensus i 09
 circa p̄pum obm⁹. ut dī i. iij. de aia. s̄z p̄ accūs i no 4 29
 bis accidit deceptio et falsitas intelligendo qđ qđ est
 s. fīm rōnē alicui⁹ cōpositionis: vel cū diffinitōez
 vni⁹ rei accipimus vt diffinitōem alteri⁹ vel cum
 p̄tes diffinitōis sibi non coberēt sicut si accipiatur
 p̄ diffinitōe alicui⁹ rei animal quadrupes volatile,
 nullum enim animal tale ē: et hoc quod accidit i cō-
 positiois: qđum qđ de diffinitio ex diuersis sūmē quo-
 rum vñ ē materiae ad aliud. s̄z intellegendō qddi-
 tates simplices ut dī in nono meta. nō ē falsitas ga-
 vel totali nō attingitur: et nibil intelligim⁹ de eis
 cognoscētr̄ vt sunt. sicut ḡ per se non pot̄ eē falsi-
 tas aut error aut deceptio in intellectu alicuius an-
 geli. sed per accūs attingit alio tñ mō qđ in nobis. nā
 componēdo et diuidēdo qđqđ ad intellectum qddi-
 tatis puenit⁹. sicut cum diuidendo et demonstran-
 do diffinitionē inuestigamus: quod qđ ē in angelis
 non auenit: sed per qđ qđ ē rei cognoscunt oēs enū-
 ciationes ad illam rem pertinentes. Manifestum ē
 autem ḡ qdditas rei pot̄ cē p̄ncipium cognoscendi
 respectu eorum que naturaliter conueniunt rei: vel
 ab ea remouentur: non autem eorum que a superna
 turali dei ordinatione dependent. angelī iūt̄ b̄z
 habentes recram voluntatem per cognitionem qđ
 ditatis rei nō iudicantur de his que naturaliter ad
 rem pertinent nisi salua ordinatione diuina. vnde in
 eis non potest esse falsitas vel error. demons vero
 per voluntatem peruersam subducentes intellectum a diuina sapientia absolute interdum de rebus
 iudicant secundum naturalem conditionem. Et in
 eis que naturaliter ad rem pertinent non decipiūt.
 sed decipi possunt quantum ad ea que supernatu-
 raliter sunt: sicut considerans hominem mor-
 tuum iudicet eum non resurrecturum. Et si vī

LVIII

dens hoīem xp̄m iudicet eiū non ēē deū. **E**t p̄ hoc
p̄ r̄sio ad ea que v̄riō obīciunt̄. nam p̄teruitas
279 demonū est fm̄ ḡ non subduntur diuine sapie: ne
scia aut̄ est in angelis non respectu naturaliuz coḡ/
scibilium sed supnālium. p̄z et ḡ intellectus ei⁹ qđ
quid est semper ē verus: nisi per accīs: fm̄ ḡ inde/
bite ordinatur ad alio compōnem vel diuīlionez.
Sextus articulus. Utrū in angelis sit cognitio
matutina et vespertina.

H **S**extū sic proceditur. viderur ḡ i angelis
nō sit vespertina n̄ matutina cognitio. Ue/
spere. n. et mane admixtione tenebraz bñt.
sed i cognitiōe angelī nō ē aliqua tenebrositas cum
nō sit ibi error vel fallit̄a: ḡ cognitio āgeli non dōz
dici matutina vel vespertina. **P**reterea int̄ vesperte/
re et mane cadit nox. et in mane et vespertina cadit me/
ridies. si igit̄ in angel cadit cognitio matutina et ve/
spertina. pari rōe v̄ ḡ i eis debeat ēē meridiana et
nocturna cognitio. **P**reterea cognitio distingui/
tur fm̄ dīlam cognitop̄. vñ in. iii. de aia dicit ph̄s.
ḡ sc̄c secant̄ quēadmodūz et res: triplex aut̄ est ēē
rerū. s. in ḥbo in pp̄ia nā t̄ in intelligentia āgeliſca:
vt Aug. dicit ſug gen̄. ad lit. ḡ si ponat cognitio ma/
tutina i angelis et vespertina pp̄ ēē rerū in verbo. et
in pp̄ia nā dōz ēē in eis ponit etia cognitio pp̄ter ēē
rerū in intelligentia angelica. **S**ed h̄ est qđ Aug.
iii. ſuper gen. ad lit. t. x. de ci. dei: distinguunt cogni/
tionē angelōu per matutinam et vespertinā. **R**en/
deo dō: ḡ hoc quod dō de cognitiōe matutina et ve/
spertina i angelis introductū est ab Aug. g. vi. dies
in quibus deus legitur feciſ cuncta gen̄. i. itelliſgi
vult non hos vſitatos dies qui ſolis circuitu pera/
gunt: cum ſol. iii. die factus legatur. sed vñ dīem
ſ. cognitionem angelicam. vi. rerū generibus p̄ita
tam̄. ſicut aut̄ in die ſueto mane ē principiū dīe:
vespere aut̄ terminus ita cognitio p̄imordialis ēē
rerū dicit̄ cognitio matutina. et hec ē fm̄ ḡ res ſūt
in verbo. cognitio aut̄ ipſius reſ create fm̄ ḡ in pro/
pria nā. ſiſit dicit̄ cognitio vespertina. nā ēē re/
rū ſuit a verbo ſicut a quodā primordiali p̄ncipio.
et hic efflux⁹ terminat̄ ad ēē rep̄: quod in pp̄ia nā
habent. **A**d primū ḡ dō: ḡ vespere et mane nō ac/
cipiunt̄ in cognitione āgeliſca fm̄ ſilitudinez ad ad/
mixtione tenebraz. ſed fm̄ ſilitudinez ad admix/
tione p̄ncipih vel termini. Uel dō: ḡ n̄ib⁹ prob/
bet: vt dicit Aug. iii. ſuper gen̄. ad lit. aliquid in cō/
paratiōe ad vñ dīcl lux: et in cōparatiōe ad aliud
tenebra. ſicut vita fidelii et iustorum i cōparatiōe
ad impios dicitur lux fm̄ illud ephe. vi. ſuſtis ali/
quādo tenebre. nūc aut̄ lux in dño: que tamen vita
fidelium i cōparatiōne ad vitā glorie tenebrosa dī
ſed illud. j. p̄c. j. Hētis per pp̄hetiū ſermonem cui
benefacit̄ at̄rēdetes q̄si lucerne luceti i caligino/
ſo loco. ſic ḡ cognitio angeli qua cognoscit res in p/
pria nā dies est per cōparatiōne ad ignorantiam
vel errore. ſed obscura est ḡ cōparatiōne ad vſio/
nes verbi. **A**d fm̄ dō: ḡ matutina et vespertina co-

gnitio ad dīe p̄tinet. i. ad angelos illuminatos q̄ ſit
distinctia tenebris. i. a malis angelis. āgeli aut̄ bo/
ni cognoscentes creaturaz non i ca ſingunt̄: qđ ēē
tenebrescere et noctē fieri. ſed hoc ipſuz referunt ad
laudē dei in q̄ ſicut i p̄cipio oia cognoscit. t̄ iō p̄
vespera non ponit nox ſed manc: ita ḡ mane. ſit ſu/
nis p̄cedētis dic̄ et p̄ncipiū ſeq̄ntis: in q̄ ſtuni ange/
li cognitionē p̄cedētis oīs ad laudē dei referut.
meridies aut̄ ſub noīe diei cōprehendit. q. medium
inter duo extrema. vel p̄t meridies referri ad co/
gnitionē ipſius dei: q̄ non h̄ p̄ncipiū neḡ finem.

Ad 3⁹ dō: ḡ ēt ipſi angelī creature ſunt. vñ eſſe
rerū in intelligentia angelica comprehendit̄ ſub
vespertina cognitiōe ſicut et eſſe rerū in pp̄ia nā.
Septimus ar. Utrū vna sit cognitio matutina
et vespertina.

H **S**eptimū ſic proceditur. Uide ſit 97
cognitio matutina et vespertina. dī eni ge/
j. Factū eſt vespere et mane dīes vñus. ſed
per dīem intelligē cognitio angelica: vt Aug. dicit
ḡ vna et eadē ē cognitio in angelis matutina et vesp/
ertina. **P**reterea ipſibile eſt: vnam p̄m ſit duas
operationes babere. ſed angelī ſemper ſunt i actu
cognitiōis matutine. quia ſemp̄ident deū et res in
deo fm̄ illō Matth. xviii. c. Angelī eoz ſemp̄ vi. fa/
pat. m. t̄c. ḡ ſi cognitio vespertina eēt alla a matutina
nullo mō angel̄ poſſet eēt i actu cognitiōis vespertine.
Preterea apls dicit. j. Lor. xiiii. Luz venerit qđ ḡ
fectū eſt euacuab̄ qđ exparte ē. ſed ſi cognitio ve/
ſpertina ſit alia a matutina cōparat̄ ad ipſuz ſicut i
p̄fectū ad p̄fectuz: ḡ nō poterit illi vespertina cogni/
tio eēt cum matutina. In ſruz eſt qđ dicit Aug. iii.
super gen̄. ad lit. ḡ multū interest inter cognitionē
rei cuiuscunq; in verbo dei et cognitionem eius in
nā eius: vt illō merito p̄tinet ad dīe. hoc aut̄ ad ve/
ſperam. **R**uſido dō: ḡ ſicut dīm eſt: cognitio ve 296
ſpertina dī qua angelī cognoscunt res in pp̄ia na/
tura: quod non p̄t: uta itelliſgi quāſi ex pp̄ia rerū
nā cognitionē accipiant: vt hec propoliſio in idicet
habitūdine p̄ncipih: quia non accipit angeli cogni/
tionē a rebus: vt ſupra habitum eſt. relinquit ḡ p̄
hoc quod dicit in propria nā accipiat̄: fm̄ ratiōez
pp̄iam cogniti fm̄ ḡ ſubſt cognitioni: vt. i. cogni/
tio vespertina i angelis dicit̄: fm̄ ḡ cognoscunt eē
rerum: ḡ bñt res i propria nā. quod quidem per du/
plex medium cognoscunt. i. per ſp̄es innatas et p̄ro/
nes rerum i verbo ex̄tes. non eni videndo verbuſ
cognoscit ſolū illud eēt rerum qđ bñt i verbo. ſed
illud eēt qđ bñt in propria nā: ſicut de⁹ ḡ bñt i pro/
pria nā vidiēdo verbuſ: ſic vna et cade h̄ ſtētiā ēē
cognitio vespertina et matutina dīcens ſolū fm̄ cognita.
ſi ḥbo cognitio vespertina dicit̄ fm̄ ḡ angeli cogſcē
eēt rer̄ qđ bñt i propria nā p̄formas inatas. ſic a⁹ eēt
coḡ vespertina et matutina. et ita v̄ itelliſge Aug. cum
vna ponat ipſecta respectu alteri. **D** p̄ ḡ dō: ḡ

Questio

sicut numerus. viij. dierum. sed intellectus Aug. accipit
 tur fī sex genera rerū que cognoscuntur ab an
 296 gellis. ita vñitas diei accipit fī vñitate rei cognite
 que tamen diuersis cognitiōib⁹ cognosci p̄t. Ad
 c 2⁹⁰ q̄ due opatiōes p̄nt sīl eslevn⁹ potētie: qua
 317 rū vna ad alia refert⁹. vt p̄z cū volūtas simul vult
 et finē et ea que sūt ad finez et intellect⁹ simul intelligit
 principia et conclusiōes pp̄ principia: qñ iaz scientiā
 acquisiuit. cognitio aut̄ vespertina i angelis refert⁹
 ad matutinā: vt Aug. dicit: vñ nibil prohibet vtrā
 q̄ sīl esse in angelis. Ad tertiu⁹ dō q̄ veniente p
 fecto euacuatuer iperfectum: quod. si ei opponitur si
 cut fides que est eoru⁹ que nō videntur: euacuatuer
 a vñsione veniente. sed imperfectio vespertine cogni
 317 tionis non opponitur perfectiōi matutinē: qđ enīz
 cognoscatur aliiquid i seipso non est oppositum ei
 q̄ cognoscatur in sua cā neq̄ iterum q̄ aliiquid co
 gnoscatur per duo media: quorū vñum est perfecti
 us et aliud imperfectius: nibil repugnans habet sic
 ad eandem conclusionē habere possumus et mediū
 demonstratiuum et dialeticum. et similiter eadē res
 p̄t sciri ab angelo per verbum increatu⁹ et per spe
 ciem innatam.

Questio. lxx. de voluntate angelorum.

Onsequeenter

considerandū est de his que p̄tinēt
 ad voluntatem angelorū. Et pri
 mo cōsiderabimus de ipsa volun
 tate. Secundo de motu eius qui
 est amor sive dilectio. Circa pri
 mum queruntur. illi. Primo vtrū in angelis sit
 voluntas. Secundo vtrū voluntas angelī sit ipsa
 natura eorum vel ipse etiā intellectus eoꝝ. Ter
 tio vtrū in angelis sit li. arbitrium. Quarto vtrū
 in eis sit irascibilis et concupiscibilis.

Primus ar. Utrum in angelis sit voluntas.

298 **H**ypothēsis sic procedit. Vlde⁹ q̄ in angelis
 nō sit voluntas: q̄ vt dicit ph̄s in. lī. de aia:
 voluntas i rōe est. sed in angelis non est rō.
 sed aliiquid superius rōe: iñ angelis nō est voluntas
 sed aliiquid superius voluntate. Preterea volun
 tas sub appetitu cōtinetur: sicut p̄z per ph̄lo. in. lī.
 de aia. sed appetitus ē imperfecti. ē enim eius qđ nō
 dum habetur. cū iñ angelis maxime i beatis nō
 sit aliqua imperfectio: vltē⁹ q̄ nō sit in eis voluntas.
 Preterea ph̄s dicit i. lī. de aia: q̄ voluntas ē mo
 tuens motum. mouetur enīab appetibili intellectu.
 sed āgeli sunt imobiles: cū sint incorporei: q̄ iñ an
 gelis non est voluntas. Sed h̄ ē qđ Aug. dicit. x.
 lī. de trini. q̄ imago trinitatis inuenit in mente fī
 memoriam intelligentiā et voluntatem. imago autē
 dei inuenitur non solum in mente humana sed etiā
 i mente angelica. cū ē mēs angelica sit capax dei: q̄
 i angelis ē voluntas. R̄. dō q̄ necesse est ponere
 i angelis voluntatē. Ad cui⁹ euidentiā considerā
 118 dum ē: q̄ cū oia procedant ex voluntate dñina: oia

suo mō per appetitū inclinan⁹ iñ bonū: sed dñuersi
 mode. Quidā enī inclinan⁹ iñ bonū solam na
 31 turale habitudinez absq̄ cognitione sicut plantez
 corpora inanimata⁹. et talis inclinatio ad bonū vo
 catur appetitus nālis. quedā vero ad bonū inclinā
 tur cū aliqua cognitio. non qđ sic q̄ cognoscit ip
 sam rōne boni. sed cognoscunt aliqud bonum parti
 culare sicut sensus q̄ cognoscit dulce et albū et aliqd
 huiusmodi. Inclinatio aut̄ banc cognitionē sequēs
 dicitur appetitus sensitivus. Quedā vero inclinā
 tur ad bonū cū cognitione q̄ cognoscit ipsā bōi rō
 nēqđ est pp̄um intellect⁹. Et h̄ perfectissime inclinā
 tur i bonū nō qđem q̄s ab alio solūmō directa i bo
 nū. sic ea q̄ cognitio carent neq̄ i bonū p̄ticulariter
 tñ sic ea in qbus ē sola sensitua cognitione: sī tñ in
 clinata i ipsuz vle bonū. et hec inclinatio dī voluntas.
 vñ cū angelī p̄ intellectū cogscit ipsā vle rōe bo
 nū manifestū ē q̄ i eis ē voluntas. Ad primū ḡ dō. q̄
 alr rō transcēdit sensū et alr intellect⁹ rōem. rō enī
 transcēdit sensū fī diversitatē cognitioꝝ. nam sen
 sus ē p̄ticulari: rō ho vñiuersalū. et iō oꝝ q̄ sit ali⁹
 appetitus tendēs i bonū vle: q̄ debet rōni: et ali⁹ tē
 dena in bonū p̄ticulari: q̄ debet sensui. sed intelle
 ctus et rō dñt q̄s ad modū cogscendi: q̄. s. intelle
 ctus cogscit simplici intuitu. rō ho discurrendo de
 vno in allud. sī tñ rō per discursū p̄uenit ad cogscē
 dū illud qđ iñtēl's sine discursu cognoscit. sī vle. Idē
 est ḡ obm qđ appetitū p̄ponit: et ex pte rōis et ex
 parte intellect⁹. vnde i angelis q̄ sunt intellectuales
 tñ: nō est appetit⁹ superior voluntate. Ad 2⁹⁰ dō. q̄
 h̄ nomē appetitū p̄tis sit sumptu⁹ ab appetēdo ea
 q̄ nō hñtur: tñ appetitua ps nō solū ad hoc se extē
 dit sed ēt ad multa alia: sicut et nomē lapſidis sumptu⁹
 est a leſiōe pedis: tñ lapſid hoc nonsolū que iat
 sit iſaſibilis potētia deniāt ab Ira. cū tñ i ea ſint
 plures alie paſſioꝝ vt ſpes et audacia et bl̄i. Ad
 3⁹⁰ q̄ voluntas dī mouēs motu fī: q̄ velle ē mot⁹
 qđaz et intelligē: cui⁹ motu nibil. pbibet in angelis
 esse: q̄i tal mot⁹ ē act⁹ pſecti: vt dī in. lī. de anima.
 Secundus articulus. Utrū in angelis voluntas
 dñferat ab intellectu.

D 2⁹⁰ sic procedit. Vlde⁹ q̄ i āgeli nō
 299 dñferat voluntas ab intellectu et natura. an
 gelus enī est simplicior q̄ corp⁹ naturale.
 sed corpus naturale per ſuā formā inclinatur i ſuī
 finem: q̄ est eius bonū. ergo multo magis angelus.
 forma autē angeli est vel natura ipsa in qua ſubſi
 fit vel ſpecies que est in intellectu eius. ergo angel⁹
 inclinatur i bonū per naturam ſuām et per ſpēm. i
 telligibilem. hec aut̄ inclinatio ad bonū p̄tinet ad vo
 luntatem. voluntas iñtē angeli nō est aliud q̄ eius
 natura vel intellectus. Preterea obm intellectus ē
 verū. voluntas aut̄ est bonū. bonū aut̄ et verū non
 dñt realr sī fī rōe tñ: q̄ voluntas et intellect⁹ non
 dñt realr. Preterea diſtinctio cōs̄ et pp̄ij nō di
 uerſificat p̄s. eadē enī p̄ oī ſuā est coloris et alte
 dñnis. sed bonū et verū videntur ſe babere vt cōe

LIX

et propriū nā verū est quoddā bonū. s. intellectus: g
voluntas culus obīm ē bonū nō differt ab itellectu
cuius obīm est vez. **C**ed ī voluntas ī angelis ē
bonoz tñ. intellectus aut ē bonoz t malorum. co-
gnoscunt enī vtrūqz: g voluntas in āngelis est altud
q̄ eius intellect? **R**ō dō g voluntas ī angelis ē
quēdā x̄tus vel potentia: que n̄ est ipsa coruz nā.
neq̄ itellectus eoz. t q̄ nō sit eoz nā apparet ex h̄
q̄ nā vel essentia aliquius rei itra ipsā rem apprehē-
ditur. q̄cqd g se extendit ad id qđ est extra rem nō
est rei essentia. vñ videmus in corporibus nālbus:
g inclinatio que est ad eē rei non est per aliquid su-
peradditū essentie sed p̄ mām: q̄ appetit esse anteq̄
bēat: t per formā q̄ tenet rem i cē postq̄ fuerit. sed
inclinatio ad aliquid extrinsecū est p̄ aliquid essentie
supadditū: sicut inclinatio ad locū est per grauitatē
vel levitatē. Inclinatio aut ad faciliū sibi sitē est
per q̄litates actiuas. volūtas aut h̄z inclinacionez
in bonū nāliter. vñ ibi solū est idem essentia t vo-
luntas: vbi totalis bonū contineat in essentia volen-
tis. s. in deo: qui nūl vult extra se nisi rōne sue boni
rat: quod de nulla creatura p̄t dicī: cum bonuz in
finitum sit extra essentia cuiuslibet cāti. vnde neq̄
voluntas āngeli nec alterius creature p̄t eē idē qđ
eius essentia. Sīr nec p̄t esse idē quod itellectus
angeli vel boīs. nāz cognitio fit per hoc g cognitū
est in cogscēte. vñ ea rōe se extendit id qđ ē extra
se: fm q̄ illud qđ extra ipsū est per essentiā: natuz ē
aliquo modo in eo esse. volūtas h̄o se extendit i id
quod extra se est: h̄z g quadam inclinacione quodā
modo tendit in rē exteriōre. alterius aut virtutis ē
g habeat in se aliquid qđ est extra se: t q̄ ipsū tendat
in rē exteriōre. t lō q̄ in qualibet creature sit ali-
ud itellectus t voluntas: nō aut in deo qui h̄z t ens
vle t bonū vle in scipso. vñ tam voluntas q̄ itelle-
ctus est ei essentia. **A**d prīmū g dō: g corpū nāle
per formā subalē inclinatur in eē suum: s̄ i exteriō
inclinaſ p̄ aliquid additū: vt dictū est. **A**d secundū
dō: g p̄o non diuersificant fm mālem distinctio-
nē obouz: sed h̄z formalem distinctiōnē: q̄ attēdī
fm rōem obī. t ideo diuersitas fm rōe boni t veri
sufficit ad diuersitatē itellectus t voluntatis. **A**d
tertiū dō: g ga bonum t verū querunt fm re: Inde
est g t bonū ab itellectu intelligi sub rōe veri. t ve-
rū a voluntate appetiti sub ratione bōi. sed tñ diuer-
sitas rōnū ad diuersificādū p̄os sufficit: vt dcīm ē.
Ter. ar. Utrum ī angelis sit li. arbi. tē.

Hā tertium sic procedit. Ut g ī angelis
nō sit liberū ar. act? enī li. ar. ē eligere: s̄ ele-
ctio nō p̄t eē in āngelis cum electio sit appe-
titus p̄consiliati. s̄ illū autē est inquisitio quedā: vt
dī in. li. et h̄. sed angelis nō cognoscunt ingrendo:
q̄ hoc p̄tinet ad discursū rōis: g vñ g ī angelis nō
sit lib. ar. **P**reterea li. ar. se habet ad virūlibet. s̄
ex parte intellectus non ē aliquid se babēs ad virū
libet in angelis: q̄ itellectus eorum nō fallit in nāl-
bus intelligibilibus: vt dictū ē. ergo neq̄ ex par-

te appetitus li. ar. in eis esse potest. **P**reterea ea q̄ se
nālia in angelis conueniunt eiſ fm magis t minus: q̄
i superioribus angelis nā intellectualis est perfectiō
li. aut ar. non recipit magis t minus. ergo in angelī n̄
est li. ar. **S**ed ī libertas ar. ad dignitatem homīs
pertinet. s̄ angeli digniores sūt homīsbūs: g libertas
ar. cum sit in homīnbūs: multo magis est in angelis.
Rō dō: g quedam sunt q̄ non agūt ex aliq̄ arbi. 412
sed quasi ab alijs acta t mota sicut sagitta a sagittā
temouetur ad finem. quedam vero agūt quoda ar.
sed non liberō: s̄c animalia irrotalia. ouis enim fugit
lupum ex quodam iudicio: quo existimat euū noxiū.
sed hoc iudicium non est sibi liberum: sed a nā iditū
sed solum id quod habet intellectum p̄t agere iudi-
cio libero inq̄stū cognoscere vle rationē boni: ex 115
qua potest iudicare hoc vel illud esse bonum. Unde
vbleunqz est intellectus: ibi ē li. ar. t sic patet li. ar. ēē
in angelis etiam excellēt? q̄ i homīnbūs s̄c t itel-
lectum. **A**d primū g dicendū. q̄ p̄bs logī de electō
ne fm g ē homīnis. sicut aut extimato boīs in specu-
latiūs differt ab extimatione angelī in hoc g vna 293
est absq̄ inquisitiōe. alia vero per ingestionē. Ita t i 294
operatiūs. vnde in angelis est electō non tñ inq̄stī-
ua cum deliberatione consiliū: s̄ p̄ subltā acceptiōne
veritatis. **A**d secundū dicendum: q̄ sicut. dictū 299
est. cognitio fit per hoc g cognita sūt in cognoscē 58
te. Ad imperfectionem autem aliquid rei pertinet:
si non sit in ea. id quod natum est in ea ē. vnde 188 b
angelus non esset perfectus iu sua natura: si intellec-
tus eius non esset determinatus ad omnē veritatem.
quā nāl cognoscere p̄t. sed actus appetitiue x̄tu 505
tis est per hoc g affectus inclinatur ad rem exteriō-
rem. non autem dependet p̄fectio rei ex omni re: ad
quā inclinat: s̄ solū ex superiori. t lō non pertiet ad
perfectionem angelī si non habeat voluntatem defi-
nitam respectu eorum que infra ipsum sūt. p̄tinet
aut ad imperfectionem eius: si ideterminate se hēret
ad illud quod supra ipsum est. **A**d tertium dicen-
dū: q̄ li. arbi. nobiliori modo est in superioribus
angelis q̄ i inferioribus: sicut t iudicium intellectus:
tñ verū ē: q̄ ipsa libertas fm g in ea considerat qdā re
motio coactiōis nō suscipit magis t min?: q̄ p̄uatō
nes t negationes nō remittuntur nec infēdūt p̄ se: s̄
solū per suā causā: il h̄z aliquā affirmatiōē adiūcta. 54a
Quar. ar. Utq̄ ī āngelis sit irascibilē t concupiscibilē.
Hā quartū sic p̄cedit: Ut g ī angelis sit irascibilē t
concupiscibilē. Dic. n. Dio. liij. c. de
dī. no. g ī demonibūs ē furor. irrotalis t co-
cupiscentia amens. sed demones eiusdem nature s̄
cum angelis: quia peccatum non mutauit in eis natu-
ram. ergo in angelis est irascibilis t concupiscibilis.
Preterea amor t gaudium in concupiscibili sunt:
ira vero spes t timor in irascibili. sed bec attribuit
angelis bonis t malis in scripturā. g ī āngelē irascibilē
t concupiscibilē. **P**reterea x̄tures quedam dicunt ēē
in irascibili t concupiscibili s̄c charitas t tēperātia
videntur esse in cōcupiscibili. spes autē t fortitudo

Questio

in irascibili: sed virtutes he sunt in angelis. qm in angelis est concupiscibilis et irascibilis. Sed contra est quod pbs dicit in. iij. de aia: qm irascibilis et concupiscibilis sunt in parte sensitiva que non est in angelis. ergo in eis non est irascibilis et concupiscibilis. Bendeo dicendum: qm intellectius appetitus non dividitur per irascibilem et concupiscibilem, sed solum appetitus sensitivus: cuius ratione est: qm cum potentie non distinguitur quantur secundum distinctionem materialem oborum: sed soluz secundum rationem formalem obiectum: si aliqui potentie rident aliquid obiectum secundum rationem communem non erit distinctio potentiarum secundum diversitatem propriorum obiectorum: que sub illo communem rationem tinetur: sicut si proprium obiectum potentie visu est color. secundum rationem coloris non distinguuntur plures potentie visu secundum differentiaz albi et nigri. sed si proprium obiectum aliculus potentie esset albus in quantum albii: distinguatur potentia visu ab alba potentia visu nigri. Manifestum est autem ex dictis: qm obiectum appetitus intellectus et voluntas dicitur est bonum secundum communem boni rationes. neque potest esse aliquis appetitus nisi boni. unde in parte te intellectua appetitus non dividitur secundum distinctionem alicuius particularium bonorum: sicut dicitur appetitus sensitivus qui non respicit bonum secundum communem rationem, sed quoddam particulare bonum. unde cum in angelis non sit nisi appetitus intellectus corius appetitus non distinguatur per irascibilem et concupiscibilem, sed remanet indistinctus: et nominatur voluntas. Ad primum ergo dicendum: qm furor et concupiscentia metaphorice dicuntur esse in demonibus: sicut et ira quandoque deo attribuitur propter similitudinem effectus. Ad secundum dicendum: qm amor et gaudium secundum rationem sunt passiones sunt in concupiscibili: sed secundum rationem nominantur simplicem voluntatis actus: sic sunt in intellectua prout amare est velle bonum alicuius: et gaudere est quiescere voluntatem in aliquo bono habito et universaliter. nihil autem horum dicitur de angelis secundum passionem: vt Aug. dicit. ix. de clus. dei. Ad tertium dicendum: qm charitas secundum rationem est virtus non est in concupiscibili: sed in voluntate. nam obiectum concupiscibili est bonum delectabile secundum sensum. bius autem non est bonum divinum: quod est obiectum charitatis et eadem ratione dicendum est: qm spes non est in irascibili: quia obiectum irascibili est quoddam arduum: quod est sensibile circa quod non est spes que est virtus sed circa arduum divinum. temperantia autem secundum rationem est virtus humana: est circa concupiscentias delectabilium sensibilium que pertinent ad vim concupiscibili. et similiter fortitudo est circa audacias et timores que sunt in irascibili. et ideo temperantia secundum rationem est virtus humana est in concupiscibili: et fortitudo in irascibili. sed hoc modo non sunt in angelis. non enim in eis sunt passiones concupiscentiarum vel timoris et audacie: quas operat per temperantiam et fortitudinem regulare.

Si temperantia in eis dicitur secundum rationem moderate suaz voluntatem exhibent secundum regulam divine voluntatis, et fortitudo in eis dicitur secundum rationem voluntatem diuinam firmiter exequuntur: quod totum fit per voluntatem et non per irascibilem et concupiscibilem.

Questio. lx. de amore seu dilectione angelorum.

Ende considera

Randus est de actu voluntatis: qui est amor seu dilectio. Nam omnes actus appetitive virtutis ex amore seu dilectione derivantur. Et circa hoc queruntur quinq; primo utrum in angelis sit dilectio naturalis. Secundo utrum in eis sit dilectio electiva. Tertio utrum angelus diligat seipsum in dilectione natum an electivam. Quarto utrum unus angelus diligat alium in dilectione naturali sive seipsum. Quinto utrum angelus natum in dilectione diligat deum plus quam seipsum.

Primus articulus. Utru[m] in angelo sit amor seu dilectio naturalis

Ad primum sic proceditur. Ut detur quod in anno 302 non sit amor vel dilectio naturalis. amor. n. naturalis dividitur contra intellectualem: ut patet per Dio. iij. c. de di. no. sed amor angelorum est intellectualem: non est naturalis. Preterea causa amanti amore naturali magis agunt quam agant. nihil enim habet divinum sue naturae: sed angelii non a guntur sed agunt: cum sint lib. ar. ut ostensum est. qm in anno 300 angelis non est amor seu dilectio natum. Preterea ois dilectio aut est recta aut non recta. dilectio autem recta pertinet ad charitatem. dilectio autem non recta pertinet ad iniquitatem. neutrum autem horum pertinet ad naturam: quia caritas est supra naturam: inquisitas autem est in naturam. qm nulla dilectio natum est in angelis. Sed est: qm dilectio sequitur cognitionem. nihil enim amatur nisi cognitum: vt Aug. dicit. iii. de tr. h[ab]it. i angelis est cognitio natum: qm et dilectio natum. Preterea dicitur: qm necessaria est in angelis ponere dilectionem natum. Ad cuius evidenter considerandum est: qm semper prius saluat in posteriori. nam aut prior est quam ite: qm natum cutuscum rei est essentia ei. vñ id quod est saluari est in beatitudine intellectus. est autem hoc coe in natura: vt beatus aliquis inclinatio: qm est appetitus natum vel amor: qm tamen inclinatio ouerissime inuenit in diversis natum in unaque secundum modum eius. vñ in anno 402 natum intellectuali inuenit inclinatio natum secundum voluntatem. In natura autem sensitiva secundum appetitum sensitivum. in natura vero a rente cognitione secundum solu ordinem naturae in aliqd. vñ cuius angelus sit natura intellectualem: oportet qm in voluntate eius sit natura dilectio. Ad primum ergo dicitur: qm intellectualem amorem dividitur contra naturam: qm est solu natura: in quantum est natura que non addit supra rationem naturae perfectionem sensus aut intellectus. Ad secundum dicendum: qm oportet que sunt in toto mundo aguntur ab aliquo prius mundum agens: quod ita agit per nullum modo ab alio agenti: i quo est id est natura et voluntas. et si non est in conuenientiis si angelus agat: in quantum inclinatio natum est.

sibi indita ab actore sue nature. nō tamen sic agitur q̄ non agat cum habeat liberam voluntatem. Ad tertium dicendum q̄ sicut cognitio naturalis semper ē vera; ita dilectio naturalis semper est recta: cuz amo naturalis nihil aliud sit q̄ inclinatio nature indita ab actore nature. dicere ḡḡ inclinatio nature nō sit recta est derogare actoris nature. alia tamen est rectitudine naturalis dilectionis et alia rectitudine charitatis et virtutis. quia una rectitudine est perfectiva alterius: sicut etiam alia est veritas naturalis cognitionis et alia veritas cognitionis infusa vel acquisita.

Secundus articulus. utrum in angelis sit dilectio electiva.

Ad secundum sic proceditur. Videntur q̄ in angelis non sit dilectio electiva. Dilectio enim electiva videtur esse amor rationalis: cum electio sequatur consilium: quod in inquisitione consistit: vt dicitur in primo ethi. sed rationalis amor dividitur contra intellectualem: qui est proprius angelorum: vt dicitur quarto capitulo de di. no. q̄ in angelis non est dilectio electiva. **P**reterea in angelis non est nisi cognitio naturalis p̄ter cognitionem infusam: quia non discurrunt de principiis ad acquisitionem conclusiones. et sic ad omnia que naturaliter cognoscere possunt sic se habent sicut intellectus ad prima principia que naturaliter cogoscere potest. sed dilectio sequitur cognitionem ut dictum est. q̄ in angelis preter dilectionem gratuitam non est nisi dilectio naturalis: non ergo electiva. **S**ed contra naturalibus neq; meremur neq; demeremur. sed angelis sua dilectione aliqua merentur vel demerentur. ergo in eis est aliqua dilectio electiva. **R**endeo dō q̄ in angelis est quedam dilectio naturalis et quedam electiva et naturalis dilectio in eis est principium electiae: qui a tempore id quod habet rationem principii p̄tinet ad prius. vnde cum natura sit primum quod est in unoquocq; oīs q̄ id quod ad naturam pertinet sit principius in quolibet: et hoc apparet in homine quanto ad intellectum et quantum ad voluntatem. Intellectus enim cognoscit principia naturaliter: et ex hac cognitione causatur in homine scia conclusio nūz que non cognoscuntur naturaliter ab homine: sed per inventionem vel doctrinam similiter in voluntate finis hoc modo se habet sicut principius in intellectu: ut dicitur in 2. phys. vnde voluntas naturaliter tendit in suum finem ultimum. oīs. n. homo naturaliter vult beatitudinem. et ex hac natura li voluntate causant oīs alle voluntates: cuz quicquid homo vult velit propter finez. dilectio igitur boni qd̄ homo naturaliter vult sicut finis: est dilectio naturalis. dilectio autem ab hac derivata que ē bona: quod diligitur propter finem: est dilectio electiva: hoc tamen differenter se habet ex pte intellectu et voluntatis: q̄ sicut supra dictum est. cognitionis intellectus sit secundum q̄ res cognite sunt in cognoscere. est autem ex imperfectione intellectualis nature in homine: q̄ non statim eius intellectus naturaliter

habet omnia intelligibilia: sed quedam a quibus in 393 alia quodāmodo mouetur. sed actus appetitus virutis est econuerso fm ordinem appetentis ad res: quarum quedam sunt fm se bona. et ideo fm se appetibilia. quedam vero habent rationem bonitatis ex ordine ad aliud: et sunt appetibilia propter aliud. **415** vnde non est ex imperfectione appetitus q̄ aliquid appetat naturaliter ut finem et aliquid per electiores ut ordinatur in finem. q̄ igitur natura intellectus in angelis perfecta est: innenitur in eis sola cognitione naturalis non aut ratiocinativa. sed innenitur in eis dilectio et naturalis et electiva. hec autē dicta sunt pretermis sibi que supra nām sunt. hoc enī nā nō est principiu sufficiens. de his autē ifra dicit p̄ tonū. **312**

Ad primū q̄ dō: q̄ nō oīs dilectio electiva ē amor rationalis fm q̄ rationalis amor dividit in intellectualem. dō enim sic amor rationalis: q̄ sequitur cognitionem ratiocinatuam: non oīs aut electio cōsequitur discursus rōntis: ut supra dictum est. cum de li. ar. agere tar. sed solum electio boīs. vnde rō non sequitur.

Ad secundū patet responsio ex predictis. **T**ertius ar. Ultrum angelus diligat seipsum dilectione naturali et electiva.

Ad tertium sic procedit: Videntur q̄ angelus **304** nō diligat seipsum dilectione nāli et electiva. Dilectio enī naturalis est ipsius finis: sicut dictum est. dilectio autē electiva est eoz que sunt ad finē sed idē non potest esse finis et ad finē respectu eiusdem. q̄ non potest esse eiusdem dilectio naturalis et electiva. **P**reterea amor ē. virtus uniuersa et cōcretua: ut Dio. dicit. iiiij. c. de di. no. sed uniuersa et cōcretio est dilueri p̄ in unū reductio. q̄ non potest angelus diligere seipsum. **D**icitur dilectio est qdaz motus: sed oīs motus in alterū tendit: q̄ ut q̄ angelus non posset amare seipsum dilectione nāli et electiva. **S**ed est quod p̄hs dicit. ix. ethi. q̄ amicabilita que sunt ad alterū: veniunt ex amicabilibus que sunt ad se ipsum. **R**endeo dō: q̄ cuz amor sit boni: bonū aut sit in subā et accīte: ut patet. i. ethi. duplū aliquid amat. Uno ut bonum subiectens. Alio ut bonū accīte sive inherens: illud amat ut bonum subiectens: qd̄ sic amat: ut ei aliquis velit bonū. ut bonū vero accīte sive inherens amat id qd̄ desiderat alterū sicut amat scientia: nō ut ipsa sit bona: sed ut habeatur. Et hunc modū amoris quidā noia uerunt concupiscentiā: primum vero amicitiā. **M**anifestum ē autem q̄ in rebus cognitione carentib; vnumquodq; naturaliter appetit cōsequi id quod **115** est sibi bonum: sicut ignis locū sursum. vnde angelus et homo naturaliter appetunt suum bonū et suā perfectionem: et hoc est amare seipsum. vnde naturaliter tam angelus q̄ homo diligat seipsum: inquitum aliquid bonum naturali appetitu tibi desiderat. In quantum vero desiderat sibi aliquid bonus per electionem in tantum amat seipsum dilectione electiva. **A**d primum ergo dicendum: q̄ angelus aut homo non diligit se dilectione naturali et

Questio

303 electua secundū idem: sed fīm diuersa: vt dictū est.
Ad scđm dicendū: q̄ sicut plus est eē ynuz q̄ yni
 r̄tita amor magis est ynu ad seipsum: q̄ ad diuersa
 127 que ei yniunt̄. sed iō Dio. vñus fuit noīe yniſtōis &
 b̄ cōcretionis: vt ostenderet deriuatiōne in amori a se
 305 in alia sicut ab vno deriuatur vniſtio. **A**d tertiuſ
 dō: q̄ sicut amor est actio manēs in agente: ita ēmo
 tus manens in amante, non aut̄ tendens in aliquid
 aliud ex necessitate: sed pōt reflecti super amantes;
 vt amer seipsum, sicut, & cognitio reflecti in cogno
 scientem vt cognoscat seipsum.

Quartus ar. Utruz ynu angelus naturali dile
 ctione diligat alium sicut seipsum.

305 **H**angelus nō diligat naturali dilectione alium
 sicut seipsum, dilectio enī sequitur cognitōis,
 sed ynu angelus non cognoscit alium sicut seipsum:
 283 quia seipsum cognoscit per suam essentiam, aliuz ve
 284 ro p̄ eius similitudinez: vt supra dictū est. ergo vi
 detur q̄ ynu angelus non diligat alium sicut seipsum.
Preterea cā est postor causato & principiuz: eo q̄
 5 ex principio deriuat. sed dilectio que est ad alium
 304 deriuatur ab ea que ē ad seipsum: sicut dici p̄bs. ix.
 ethic. ergo angelus non diligat alium sicut seipsum. s̄
 ipsum magis. **P**reterea dilectio naturalis est ali
 culus tanq̄ finis: & non pōt remoueri. sed ynu an
 gelus nō ē finis alterius. & iterū hec dilectio pōt re
 moueri: vt p̄ in demonibus q̄ non diligunt bonos
 angelos. q̄ ynu angelus nō diligat alium naturali
 dilectione sicut seipsum. **S**ed cōtra ē: quia illud qđ
 inuenitur in oībus etiā rōe carentibus videſ ēē nā
 le. sed sicut dī eccl. xiiij. oē aīal diligat sibi sile. q̄ āge
 lus diligat naturali alium sicut seipsum. **R**endeo dō
 304 q̄ sicut dictū est: angelus & homo naturali seipsum
 diligat. illud aut̄ quod est ynu cum aliquo est ipſum
 met. vñ ynu quodq̄ diligat id quod est ynu sibi: & si
 qđem sit ynu sibi yniōne nāli diligat illū dilectione
 nāli. si xō sit ynu secū yniōne nō nāli diligat ipsuz
 dilectione nō nāli: sicut hō diligat cluem: qui est sibi
 ynu dilectione politice frutis. sanguincū aut̄ suū
 dilectione nāli inq̄stum est ynum cum eo in princi
 pio generatiōis naturalis. Manifestum est aut̄ q̄
 id qđ est ynu cū aliquo genere vel spērie est ynu p̄
 naturam. & ideo dilectione naturali quelibet res di
 ligit id quod est secū ynum fīm spēiem inq̄stum di
 ligit spēie suam. Et hoc etiā apparet in his que co
 gnitiōe carent. nam ignis nālem inclinatiōnem h̄z:
 116 vt colcat alteri suam formā quod est bonū eius: si
 cut nāliter inclinatur ad hoc q̄ querat bonū suum:
 vt eē fīsuz. sic ergo dō est q̄ ynu angelus diligat
 alium naturali dilectione inq̄stū quenit cum eo in na
 tura. sed inq̄stū quenit cū eo i aliquibus alijs vel ēt
 inq̄stū dī ab eo fīm quedam alla non diligat cū nā
 li dilectione. **A**d primū ḡ dō q̄ hoc q̄ dico sicut
 seipsum pōt vno modo determinare cognitōes seu
 dilectionē ex parte cogniti & dilecti. & sic cogscit ali
 uz sicut seipsum: q̄ cognoscit alium esse sic cogscit seipsum

ē. **A**lio mō pōt determinare cognitōes sic & dilecti
 onem ex parte diligentis & cognoscentis. & sic nō co
 gscit alium sicut seipsum: quia se cognoscit p̄ suam
 essentiam. alium autem non per eius essentiam. & si
 militer non diligit alium sicut seipsum: quia seipsum
 diligit per suam voluntatem alium autem non dilig
 it per eius voluntatem. **A**d scđm dō: q̄ li sicut n̄
 designat equalitatem sed similitudinem. cum enim
 dilectio naturalis super yniōtem naturalem funde
 tur. illud quod est minus. ynum naturaliter minus
 diligit. ynde naturaliter plus diligit. quod est ynu
 numero q̄ quod est ynum specie vel genere. sed na
 turale est q̄ similem dilectionem habeat ad alium:
 sicut ad ipsuz: q̄tum ad h̄: q̄ sicut seipsum diligit in
 quantum vult sibi bonum: ita alium diligat inq̄stū
 vult eius bonum. **A**d tertiuſ dicendū: q̄ dilectio
 naturalis dicit̄ esse ipsius finis: non tanq̄ cui alijs
 velt bonum: sed tanq̄ bonum quod quis vult sibi
 & per cōsequens alij inquantum est unum sibi. neq̄
 ista dilectio naturalis remoueri potest etiā ab ange
 lis malis qn dilectionem naturalem habeant ad ali
 os angelos: inq̄stū diversificant h̄z iustitiā & iustitiā.
Quintus ar. Utrum angelus naturali dilectionē
 diligat deum plus q̄ seipsum.

305 **H**angelus naturali dilectione non diligat deū pl̄
 q̄ seipsum: quia vt dictū est: dilectio nālis
 fundat̄ super nāli yniōne. sed natura diuina maxie
 distat a natura angelī. q̄ naturali dilectionē angelus
 minus diligat deū q̄ se vel ēt alium an̄. **P**reterea
 propter qđ ynumqdq̄ & illō magis. sed naturali di
 lectione quilibet diligat alium pp se. ynuquodq̄ enī
 diligat aliquid inq̄stum est bonū sibi. q̄ dilectionē nā
 li angelus non diligat deum plus q̄ seipsum. **P**reterea nā
 reflectit̄ in seipsum. Cidemus. n. q̄ oē agēs
 nāliter agit ad seruationē sui: non aut̄ reflecteret̄
 in seipsum natura: si tenderet̄ in aliud plus q̄ in seip
 sum. non q̄ nāli dilectione diligat angelus deū plus
 q̄ se. **P**reterea h̄z v̄f̄ esse propriū charitatis: vt ali
 quis deū plus q̄ seipsum diligat. sed dilectio chari
 tatis nō est nālis in angelis: sed diffundit̄ in cordi
 bus eorū per. f. s. qui datus ē eis: vt dicit Aug. xiiij. de
 ci. dei. ergo non diligunt deū angelī dilectione nāli
 plus q̄ seipsum. **P**reterea dilectio nālis semp ma
 net manēt nā. sed diligēt̄ deū plus q̄ seipsum nō ma
 net in peccātā āgelo vel hoīe. ga vt Aug. dicit. xiiij.
 de ci. dei: fecerūt̄ ciuitates duas: amores duo terre
 nā. s. amor sui v̄f̄ ad dei contemptū. celestē xō amor
 dei v̄f̄ ad contēptū sui. ergo diligēt̄ deū supra se
 ipsū nō est nāle. **S**ed h̄z oīa moralia legi p̄cepta
 sunt de lege nature. sed p̄ceptū de diligendo deū
 supra seipsum ē p̄ceptum morale legis. ḡ ē de lege
 nāe. ergo dilectione naturali angelus diligat deum
 supra seipsum. **R**endeo dicēdū: q̄ quidā dixerit
 q̄ angelus naturali dilectione diligat deū plus q̄ se
 amore cupiscentie: q̄. f. pl̄ appetit sibi bonū dīmū

¶ bonum suum et quodammodo amore amicitie in quantum. s. deo vult naturaliter angelus malus bonum est sibi. vult enim naturaliter deum esse deum. se autem vult habere naturam propriam sicutem. sed simpliter loquendo dilectio naturalis plus diligit se quam deum. quia intentius et principalius naturaliter diligit se quam deum. sed falsitas huius opinonis manifeste appetit: si quis in rebus naturalibus consideret ad quid res naturaliter moueatur. Inclinatio enim naturalis in his que sunt secundum rationem demonstrat inclinationes naturalem in voluntate intellectualis nature. unumque autem in rebus naturalibus quam nam hoc ipsum quod est alterius est principalius: et magis inclinatur in id cuius est quam in seipsum. et hec inclinatio naturalis demonstratur ex his que naturaliter aguntur: quod unumque si cut agitur naturaliter: sic aptum natum est agi ut dicatur in iij. phi. videmus enim quod naturaliter pars se exponit ad conservationem totius corporis: sicut manus exponitur ictui absque deliberatione ad conservationem totius corporis. et quia ratio imitatur naturam: huiusmodi imitationem inuenimus in virtutibus pollicitis. est enim virtuosi ciuius ut se exponat mortali periculo pro totius reipublica conservatione. et si homo esset naturalis pars huius ciuitatis: hec inclinatio eret ei naturalis: quod igitur bonum universalis est ipse deus et sub hoc bono continetur etiam angelus et homo et omnis creatura: quia omnis creatura naturaliter secundum quod est deus est: sequitur quod naturalis dilectione est angelus et homo plus et principalius diligit deum quam seipsum. alioquin si naturaliter plus seipsum diligeret quam deum: sequeretur quod naturalis dilectio esset peruersa: et non perficeretur per charitatem: sed destrueretur. Ad primum ergo dicendum quod ratio illa procedit in his que ex equo dividuntur: quorum unum non est alterum ratione exinde et bonitatis. in talibus enim unumquodque diligit naturaliter magis seipsum quam alterum inquantum est magis sibi unumquam alterum. sed in illis quorum unum est tota ratio existens et bonitas alii magis diligit naturaliter tale alterum quam ipsum: sic dictum est: quod unaqueque pars diligit naturaliter totum plus quam se: et quodlibet singulare naturaliter diligit plus bonum sua speciei quam bonum suum singulare. deus autem non solum est bonum unius speciei: sed est ipsius universalis boni simpliciter. unde unumquodque suo modo naturaliter diligit deum plus quam seipsum. Ad secundum dicendum: quod cum deus diligitur ab angelo inquantum est ei bonus: si lius inquit dicat finem: sic falsum est. non enim diligit naturaliter deum proprie bonum suum: sed propter ipsum deum. si vero dicat rationem amoris ex parte amantis sic vere est. non enim esset in natura alicuius quod amaret deum: nisi ex eo quod unumquodque dependet a bono quod est deus. Ad tertium dicendum: quod natura reflectitur in seipsum non solum quantum ad id quod est ei singulare: sed multo magis quantum ad communem. inclinatio enim unumquodque ad conservationem non solus suum individualium sed etiam suam speciem. et multo magis habet naturaliter inclinationes unumquodque in id quod est bonum

et simplicitatem. Ad quartum dicendum: quod deus secundum quod est videtur bonum a quo dependet oem bonum naturale: diligitur naturali dilectione ab unoquoque. inquit hoc est bonum beatificans naturaliter oem supernaturalem beatitudinem: sic diligit dilectione charitatis. Ad quintum dicendum: quod cum in deo sit unum et id est eius subiectum et bonum commune: oes qui vident ipsam dei essentiam eodem motu dilectionis mouetur in ipsa deo essentia: putem ab aliis distincta: et secundum quod est videtur secundum bonum commune: et quia inquit est bonum commune naturaliter amatur ab omnibus. quicunque videt eum possibiliter est quod diligit ipsum. sed illi qui non vident essentiam eius: cognoscunt eum per aliquos particulares effectus: qui interdum eorum voluntati contrariantur. et sic hoc modo dicit odio habere deum: cum tamen inquit est bonum commune omnium unumquodque naturaliter diligit plus deum quam seipsum. 318

Questio. lxij. de productione angelorum in esse naturae.

Diste a qua premissa sunt de natura angelorum et cognitione et voluntate eorum: restat considerandum de eorum creatione. secundum videtur de eorum exordio. et hec consideratio est tripartita. Nam primo considerabimus quoniam producti sunt in esse naturae. Secundo quoniam perfecti sunt in gratia vel gloria. Tertio quoniam aliqui ex eis facti sunt mali. Circa primum queruntur quatuor. Primum utrum angelus habeat animam suam esse. Secundo utrum angelus sit ab eterno. Tertio utrum angelus sit creatus ante corporalem creaturam. Quartu utrum angeli sint creati in celo empyreio. Primus ar. Ultrum angeli habeant animam suam esse. 307

Hebo creato agitur gen. i. sed nulla mentio fit ibi de angelis: quod angelii non sunt creati a deo. Preterea plures dicunt in viii. meta. quod si aliqua subiecta forma sine materia statim per seipsum est ens et unum: et non habet animam que facit eam ens et unum. sed angelii sunt forme immateriales: ut supra ostendit est. quod non habent carnes sive membra. 62

Preterea oem quod fit ab aliquo agente per hoc quod fit: accipit formam ab eo. sed angelii cum sint forme non accipiunt formam ab aliquo agente: quod angelii non habent animam agentem. Sed hoc est quod dicitur in psalmis. Laudate eum omnes angelii eius: et postea subdit. Quoniam ipse dicit et facta sunt. Rendeo dicendum: quod necesse est dicere et angelos et oem id quod preter deum est: a deo facti esse. solus enim deus est suus enim in oibus aliis dicitur esse rei et esse ei: ut ex superlitoribus per se: et ex hoc manifestum est. quod solus deus est ens per suam essentiam. oia vero alia sunt entia per participationem. oem autem quod est per participationem categori ab eo quod est per essentiam: sicut oem ignitum categori ab igne. unde necesse est angelos a deo creatos esse. Ad primum dicendum: quod Augustinus dicit. xij. de ci. deo: quod angelii non sunt permisiti in illa prima regnum creatione. sed significat nomine: etiam etiam lucis. io autem vel permisiti sunt: sed non in regno

Questio

corporalium signati: qd moyses rudi populo loquebatur qd non dū capere poterant incorpoream natum. et si eis fuisset expressum aliquas res esse super oēm naturaz corporeā fuisset eis occasio idolatrie ad quaz prouierant: et a qua moyses eos p̄cipue reuocare intēdebat. **C** Ad h̄z dō: qd sube que sunt forme subsistentes nō hēnt cām aliquam formalem sui esse et sue vntatis: nec cām agentem per trāsmutatōnē māe de potentia i actū: sed habent cām pdūcentē totā subam. Et per hoc p̄ solutio ad tertiu.

C Secundus articulus. Utrum angelus sit productus a deo ab eterno.

H 308 Dicō sic proceditur. Vldef qd angelus sit productus a deo ab eterno. deus enī est cā angeli per suum eē. non enī agit per aliquid additūtū sue essentie. sed eē eius est eternū. qd ab eterno angelos produxit. **C** Preterea oē qd qdōq est et qdōq non est: subiacet temporī. sed angelus est supra t̄ps: vt dicit in li. de cāis: qd angelus non qnq est et qnq non ē: sed semp. **C** Preterea Aug. p̄bat i corruptibilitatē aī: pp hoc qd per intellectum est capax veritatis. sed sicut veritas ē incorruptibilis: ita est et eterna. qd natura intellectualis et aī et angelī nō solum est incorruptibilis: sed etiam perpetua. **T** S contra est quod dicit prover. viii. ex persona sapientie genite. Domin⁹ possedit me ab initio viarū suarum anteq̄ quicq̄ fa. a p̄m. sed angelī sunt facti a deo: vt ostendit ell. qd angelī aliquando nō fuerūt.

C Rūdeo dō: qd solus de⁹ p̄ et fi. et s. s. est ab eterno. hoc enī fides catholica indubitanter t̄z: et omne contrariū est sicut hereticum refutandū. sic enim deus 238 creaturas prodixit qd eas ex nihil fecit. i. postq̄ nibil fuerat. **C** Ad primū qd dō qdē dei est ipsū eius velle. p̄ hoc qd deus pdixit angelos et alias creaturas per suā voluntate. voluntas autē dei nō de necessitate 246 se habet ad productionē creaturarū: vt supra dīctū est. et ideo prodixit: et que voluit: et qdō voluit.

C Ad scđm dicendū: qd angelus est supra t̄ps: qd b̄ numerus motus celi: quia ē supra oēm motū corporalū nāe. non tñ ē supra t̄ps: qd est numerus successionis eē eius post non eē. Et etiā qd est numerus d successionalis: que est i operationib⁹ eius. vnde et Aug. dicit. viii. super gen. ad lit. qd deus mouet creatura spiritualē per t̄ps. **C** Ad tertium dō: qd āge li et aī intellective ex hoc ipso qd habet naturā per quam sunt capaces veritatis: sunt incorruptibiles. sed hāc naturaz non habuerunt ab eterno: sed data sunt eis a deo: quādo ipse voluit. vnde non sequitur qd angelī sunt ab eterno.

C Tertius articulus. Utrum angelī sint creati. ante mundū corporeū.

H 309 Dicō sic proceditur. Vldef qd angelī fuerunt creati ante mundū corporeū. dicit. n. Hiero. super ep̄laz ad Titū. Sex milia nō dum n̄i t̄pis complentur annoz: et q̄ta t̄pa: q̄tasq̄ sc̄lop origines fuisse arbitrandū ē: in ḡbus angelī:

thronis: dñationes ceteriq̄ ordines deo serulerunt. Dām. et dicit in. ij. li. qdām dicit qd ante oēm creatō nē geniti angelī sūt: vt theologus. dicit enī Grego. Primū qdē excogitauit angelicas virtutes et celestes et excogitatio opus eius fuit. **C** Preterea agelica nā est media inter nām diuinā et nām corporeā: sed nā diuina ē ab eterno. nā autē corporeā ex t̄pe: qdām angelica facta est ante creationē t̄pis: et post eternitatem. **C** Preterea plus distat nā angelica a nā corporali qdām nā corporalis ab alia. s̄z vna nā corporalis fuit facta an̄ alias. vñ et. vi. dies productionis rerū in principio gen. describunt. ergo multo magis nā angelica facta est an̄ oēm nāz corporale. **C** Sed ē est qd dō Hiero. In p̄n. c. de ce. et ter. non autes hoc eēt verū si aliiquid creasset antea. ergo angelī nō sūt ante nām corporeāz creati. **C** Rūdeo dō: qd circa h̄ inuenitur duplex sanctoz doctorū snia. illa tñ p̄bābilior: videtur qd angelī simul cum creatura corporea sunt creati. angelī enī sunt quedā pars vniuersi. non enī cōstituunt per se vnum vniuersū: sed tam ipsi qdām creatura corporea in cōstitutiōe vnl̄ vniuersi conueniunt: qd̄ apparet ex ordine vnl̄ creature ad aliam: ordo enī rerū adinuicem ē bonū vniuersi. nulla autē pars pfecta ē a suo toto separata. non ē igitur probabile: vt deus cuius pfecta sunt opera: vt dicitur deuter. xxij. creaturam angelicā seorsū ante alias creaturas creauit: quis contrariū non sit reputandum erroneum precipue ppter sententiam Grego. nazan. cuius tanta est in doctrina xp̄iana auctoritas vt nullus vñq̄ eius dictis calumnia inferre presumpserit: sicut nec athanasij documentis: vt Hiero. dicit. **C** Ad primum ergo dō: qd Hiero. loquitur fm̄ sniam doctorum grecorū: qui oēs hoc cōcorditer sentiunt qd angelī sunt ante mundū corporeūz creati. **C** Ad secundum dō: qd deus non ē aliqua p̄ vniuersi: sed est supra totum vniuersū: p̄chabes in se eminentiori modo totā vniuersi perfectionē. 25 angelus autē est pars vniuersi. vnde non ē eadē rō. **C** Ad tertium dicendū: qd creature corporeae sunt vnu in mā. sed angelī non conueniunt in mā cū creatura corporeā. vnde creata materia corporalis creatura oīa quodāmodo sunt creata: non autē creatis angelis esset ipsū vniuersū creatum. si hō cōtrariū teneatur qd̄ dicitur gen. j. In p̄i. cre. de. ce. et ter. exponendum ē. In principio. i. filio. vel in p̄ncipio tēporis: nō autē i principio. i. ante qd̄ nihil: nisi dicit̄ ante qd̄ nihil in genere corporalium creaturarum. **C** Quartus articulus. Utrum angelī sint creati in celo empyreō.

H 310 Dicō quartum sic procedit. Vldef qd angelī non sunt creati in celo empyreō. Angelī enī sūt sube incorporee. sed suba incorporeā nō dependet a corpore fm̄ suum esse: et per t̄ns neq̄ h̄z suum fieri. ergo angelī non sunt creati in loco corporeo. **C** Preterea Aug. dicit. iij. super gen. ad lit. qd angelī fuerunt creati superiori parte aeris. nō ergo in celo empyreō. **C** Pretereacelum empyreū

de eē celū supmū. si i gr̄ angeli creati fuissent in celo
empyreo nō ouenisset eis i superius celū ascēdere qd̄
ē tra id qd̄ ex persona angelī pccatis dī. Isa. xiiij.
Ascendā in celū. Sed h̄ ē qd̄ strabo dicit sup illō
in pncipio. cre. d. ce. 7 ter. celū non visiblē firmamē
tum hic appellat. sed empyreū. i. igneū vel intellectu
ale qd̄ nō ab ardore h̄ a splēdoze dī qd̄ statim factus
angelis ē repletū. R̄ndeō dō. qd̄ sicut ē dictum.
ex creaturis corporalib⁹ t spūalib⁹ vñ vñiuersū osti
tuit. vñ sic creati sūt spūales creature qd̄ ad creatu
rā corporalē aliquē ordinē h̄it: t toti creature corpora
li president. vnde ouenies fuit: qd̄ agelī i supmo cor
pore crearetur tanq̄ toti nature corporee p̄sidētes:
sue id dīscat celū empyreuz sue qlitercūz noisetur,
vnde Ifo. dicit. qd̄ supmum celū ē celum angelorum
sup illud detro. vii. c. Dñi dei tul ē celum t celū ce
li. Ad pmū ḡ dō qd̄ angeli nō s̄t creati in loco cor
poreo quasi dependētes a corpore fm̄ suū ēē vel fm̄
suū fieri. potuisset enī deus angelos ante totam cre
aturaz corpalem creasse vt multi sancti doctores te
nēt. sed facti sūt in loco corporeo ad ondēndum or
dinem eoz ad naturam corporeā. t qd̄ sua virtute cor
poreā contingunt. Ad 2⁹ dō. qd̄ Aug. forte p supmā
partē aeris itelligit supmam partē celi cum quo aer
quādam ouenientiam h̄z pp̄ sua subtilitatē t diapho
nitatem. vel loqtur nō d̄ oib⁹ angelis: h̄z de illis qd̄ pec
cauerūt q fm̄ qsdā fuerūt d̄ inferiorib⁹ ordinib⁹. ni
bil āt phibet dicere qd̄ supiores angelī b̄tētes v̄tutē
eleuatā t v̄lem sup oia corpora sint in supmo creatu
re corporee creati. Alij h̄o b̄tētes v̄tutes magi particia
res sint creati i inferiorib⁹ corpibus. Ad tertium
dō. qd̄ loqtur ibi nō d̄ celo aliq̄ corporeo sed de celo
sancte trinitatis: in quod angelus peccans ascender
voluit d̄ voluit aliq̄ modo deo equiparari: vt ifra
2 patebit.

Questio. lxij. de perfectione angelorum in eē grē
t glorie.

On sequenter

Inuestigadū ē quō ageli sc̄i sunt i eē
grē v̄l gle. Et circa hoc querunt. ix.
Primo v̄t̄ angeli fuerunt i sua
creatione beati. 2⁹ v̄rum indigu
erunt grā: ad hoc qd̄ deum conuerterētur. 3⁹ v̄trū
fuerūt creati in grā. 4⁹ v̄rum suā btitudinē me
ruerunt. 5⁹ v̄trū statim p̄ meriti btitudinē adep
ti fuerunt. 6⁹ v̄t̄ grām v̄l glām fm̄ capacitatē
suowm naturalium acceperint. 7⁹ v̄rum p̄ con
secutionem glie remansit in eis dilectio t cognitio
naturalis. 8⁹ v̄rum p̄ modū potuerunt peccare.
9⁹ v̄rum post adaptionem gle potuerūt p̄fitē.
Primus articulus. v̄rum angeli fuerunt in sua
creatōne bt̄i.

H̄ p̄imum sic pceditur. Ut qd̄ angeli fuerūt
creati beati. dī enī in li. d̄ eccl. dog. qd̄ ange
li qui in illa qua creati sunt beatitudine perseuerant:

non natura possident bonum quod h̄it. sūt ḡ ange
li creati in beatitudine. Preterea natura angelica
est nobilior qd̄ corporal. sed creatura corporalis sta
tim in principio sue creationis fuit creata t formata
t perfecta nec informitas p̄cessit in ea formatione
tempore h̄z natura tm̄. vt Aug. dicit primo super ge.
ad lit. ergo nec natura angelica creauit deus infor
mez t imperfectam: sed eius formatio t perfectio est
p habitudinem: h̄z qd̄ fruitur deo. ergo fuit creata
beata. Preterea secundum Aug. sup ge. ad lit. ea
que leguntur facta in operib⁹. vi. dierū simul facta
fuerunt. t sic oī qd̄ statim a principio creationis rez
fuerint oēs illi. vi. dies sed in illis. vi. diebus h̄z ei⁹
expositionem mane fuit cognitio angelica: h̄z quas
cognoverunt verbum t res in verbo. qd̄ statiz a prin
cipio creationis cognoverunt verbum t res in v̄bo:
sed angeli beati sunt: p hoc qd̄ verbum vident. ergo
statim a principio sue creationis ageli fuerunt beati.
Sed contra de ratione beatitudinis est stabilitas
sue confirmatio i bono. h̄z angeli non statim vt crea
ti sunt: fuerunt confirmati in bono: qd̄ casus quoī
dam oīdit. non ergo angeli in sua creatione fuerunt
beati. R̄ndeō dō qd̄ noī beatitudinis itelligitur
vltima perfectio rōnalis seu intellectualis nature: t
idē est qd̄ naturaliter desideratur: qd̄ vñūqd̄z natura
liter desiderat suā vltimā perfectionē. vltia āt p̄fec
tio rōlis seu intellectual nature ē duplex. vna qd̄dem
quā p̄nt assequi virtute sue nature. t hec quodāmō
beatitudo v̄l felicitas dī. vii. t Arist. perfectissimā
hois cōtemplationē qua optimā itelligibile qd̄ ē d̄s
cōtemplari p̄t i hac vita: dicit eē vltimā hois felici
tate: sed super banc felicitatem ē alia felicitas: quā ī
futuro expectam̄ qd̄ v̄idebim̄ deū sicut ē: qd̄qd̄ ē
sup cuiuslibet itellactus creati nām: vt supra ostend
sum ē. Sic igit̄ dīcendum ē qd̄ t̄stum ad p̄imaz be
atitudinez quā angelus assequi v̄tute sue nature po
tuit: fuit creat̄ beati: qd̄ perfectōnem bi⁹ i angelus
nō acquirit per aliquē motū discursuum sicut bō h̄z
statim ei adest pp̄ sue nature dignitatem vt supra
dictum ē. sed vltimam beatitudinem que facultat
tem nature excedit: angelus nō statim i principio sue
creationis habuerunt: qd̄ hec beatitudo nō ē aligd
nature sed nature finis. t iō nō statim ēā a pncipio
docuerunt habere. Ad primū ḡ dō. qd̄ beatitudo ibi
accipitur p illa pfectione nālī: quā agelus habuit i
statu innocentie. Ad 2⁹ dō qd̄ creatura corporalis sta
tim in principio sue creationis h̄ere nō potuit pfectio
nem ad quam p suam operationē pduct̄. vñ fm̄ Augu
germinatō plātar̄ ex terra nō stat̄: s̄ fuit i pm̄ op̄is
bus in qd̄ v̄tus sola germinatiua plantaz data ē ter
re. t similiter creatura angelica i principio sue creatō
nis habuit pfectionem sue nature. non āt perfec
tōnem ad quam p suam operationem peruenire debe
bat. Ad 3⁹ dō qd̄ agelus duplēcē h̄z v̄bi cognitio
nē vñā nālē t aliam gle. naturālē quidē qua cognoscit
s̄t v̄bū qd̄ el̄ s̄lititudinē i sua nā reluentez. cogniti
onez v̄o gle qd̄ cognoscit v̄bū p suam essentiam
58
1 39
2 93
2 94
2 85
P

Questio

2 vtracq; cognoscit angelus res in hbo sed naturali
qdē cognitione imperfecte: cognitione hō glie perfe-
cte. pria ḡ cognitione rep̄ in hbo affuit āgelo a principio
2b sue creationis. sc̄da vero non: sed quando facti sunt
296 beati per conuersione ad bonum. r̄ hec p̄pē cogni-
tio dicitur matutina.

T Sc̄ds ar. vt̄ āgelo idigerit grā ad hoc q̄ con-
uerteretur in deum.

Ad 2 sic pceditur. Ut̄ ḡ angelus non indi-
guerit grā ad hoc quod conuerteretur in deū.
ad ea enī q̄ naturalr̄ postumus grā non idili-
gem. sed naturalr̄ angelus conuertitur in deuz q̄
306 naturalr̄ deū diligit: vt̄ ex supradictis p̄z. ergo āge-
lus nō indiguit grā ad hoc q̄ conuerteretur in deuz.
Preterea ad ea: tantum videtur indigere auxilio
que sunt difficultia. sed conuerti ad deū non erat dif-
ficle angelō. cum nihil esset in eo: quod huic conuer-
sioni repugnaret. ergo angelus nō indiguit auxilio
gr̄e ad hoc quod conuerteretur in deum. **P**refecta
conuerti ad deū ē se ad gr̄am prepare. vnde c̄acb. j.
dī. auertimini ad me r̄ ego auertar ad vos. Sz nos
non idigemus grā ad hoc quod nos ad gr̄az ppare-
mus: quia si esset abire in infinituz. ḡ nō indiguit grā
angelus ad hoc qđ auertere in deum. **S**ed ōtra
per conuersionem ad deuz angelus peruenit ad b̄ti-
tudinem: si igitur non indigisset grā ad hoc quod
conuerteretur in deuz seferetur q̄ nō indigeret grā
tia ad b̄ndam vitā eternā: quod ē contra illud apo.
R. vii. gratia dei vita eterna. **R**ādeo dō: ḡ an-
geli indiguerunt gratia ad hoc qđ conuerterentur
in deum: p̄t ē obiectum beatitudinis. sicut enī su-
305 perius dicitur ē. naturaliter motus voluntatis est
principiū oīum eoz que volumus. naturalis autem i-
clinationis voluntatis ē ad id quod ē conueniens secū-
dum naturam. r̄ ideo si aliquid sit supra naturaz vo-
luntas in id ferri non potest: nisi ab aliquo alio sup-
naturali principio adiuta. sicut p̄z q̄ ignis habet na-
turalem inclinationem ad calefaciendum: r̄ ad gene-
randum ignem. sed generare carnem ē supra natu-
rale virtutē ignis. vnde ignis ad hoc nullā inclina-
tionem habet nisi secūdum quod mouetur r̄ instru-
mentū ab anima nutritiua. ostensum est autem su-
p̄a. cum de dei cognitione ageretur: q̄ videre de-
bet per eēntiam in quo ultima beatitudo rōalis cre-
ature consistit ē supra naturam cuiuslibet intellectus creati. vnde nulla creatura rationalis p̄t habe-
re motum voluntatis ordinatum ad illam beatitu-
dinē non mota a supernaturali agente. r̄ hoc dicim⁹
auxillum gratie. r̄ ideo dicendum est q̄ angelus in
illam beatitudinem voluntatem conuerti non po-
tuit nisi per auxilium gratie. **A**d p̄mū ergo dicēdū:
q̄ angelus naturaliter diligat deum. inquantum est
principiū naturalis esse. hic autem loquimur d̄ cō-
versatione ad deum: inquantum est beatificans p̄ sue
eēntie v̄litionē. **A**d sc̄dm dō q̄ difficile ē quod trā-
scendit potentiam. sed hoc contingit esse duplicitē.
vnomodo q̄ transcendentiam secundū suum

naturalem ordinem: r̄ tunc si adhuc possit peruenire
aliquo auxilio dicitur difficile. si at nullo dī ipossi-
bile: sicut impossibile est hominem volar. alio mō
transcendit ad potentiam non secundum ordinem
naturalem potentie sed p̄p̄ aliquod impedimentum
potentie adiuvantem: sicut ascendere non est contra
naturalem ordinem potētie anime mortui: q̄ anima
Ātūm est de se nata est mouere in quālibet partem:
sed impeditur ab hoc p̄p̄ corporis grauitatem. vñ
difficile est hominem ascendere. conuerti at ad beati-
tudinem ultimam homini quidem ē difficile: r̄ quia
est supra naturam: r̄ quia habet impedimentum ex
corruptione corporis r̄ infectione peccati. sed āgelo
est difficile propter hoc solum quod est supra natu-
rale. **A**d tertium dicendum: q̄ quilibet motus
voluntatis in deum potest dici conuersio in ipsum.
r̄ ideo est conuersio in deum trip̄. vna quidem
per dislocationem perfectam que est creature iam do-
fruentis. r̄ ad hanc conuersionem requiritur gratia
consumata. alia conuersio est que est meritum beatit-
udinis r̄ ad hāc requiritur habitual grā que ē me-
rendi principiū. tertia conuersio est per quā alijs 519
preparat se ad gratiam habēdam. r̄ ad hanc non exi-
gitur aliqua habitual grā: sed operatio dei ad se
animam conuertentis: secundū illud tre. ylti. Con- 145
uertere nos domine ad te r̄ conuertemur. vñ p̄z q̄ n̄ ē
pcedere in infinitum.

Tertius articulus. vtrum angeli sint creati in
gratia.

Ad 3 sic pceditur videtur q̄ angeli nō sine 515
creati in gratia. dicit enim Aug. lliij. super
ge. ad li. q̄ angelica natura p̄io erat informis
ter creata r̄ celum dicta. Postmodum vero forma-
ta est: r̄ lux appellata est. sed hec formatō est per gra-
tiam. ergo non sunt creati i gratia. **P**reterea gra-
tia inclinat creaturam rōnalem in deuz. si igitur āge-
lus in gratia creatus fuissz: nullus angelus fuisset a
deo auersus. **P**reterea gratia medium est inter na-
turam r̄ gloriam: sed angeli non fuerunt beati in sua
creatione. ergo videtur q̄ n̄ ē creati sunt in gratia:
sed primo in natura tm̄. postea autem adepti sunt
gratiam: r̄ ultimo facti sunt beati. **S**ed contra est
quod Aug. dicit. xii. de ciui. dei. Bonam voluntatem
quis facit in angelis: nisi ille qui eos fecit cum sua
voluntate. i. cum amore casto q̄ illi adhēderet: creauit
simil in eis condens naturam r̄ largiens gratiam. 476

Rādeo dō q̄ quis sup̄ h̄ sint diuersae opiniones
quibusdam dicentibus: q̄ creati sunt angelii in natu-
ralibus tm̄: alij vero q̄ sunt creati in gratia: hoc ta-
men pbabilis v̄ tenendum r̄ magis dictis sanctorū
consonum est: q̄ fuerunt creati in grā gratum faci-
ente. sic enim videmus q̄ oīa q̄ sic processu temporis
per opus diuīne prouidentie creata sub deo opante
sunt producta in prima rerum conditōe fz̄: quas
dam seminales rationes vt Aug. dicit super ge. ad 564
li. sicut arbores r̄ alia bi. manifestum est at q̄ gra- 567
tia gratum faciens hoc modo comparatur ad ba-

bitudinem sicut rō seminalis in natura ad effectus naturalem. vnde r.j. Jo. slj. Gratia semen dei nominatur. sicut igitur secundum op̄. Augu. ponitur ḡ statim i prima creatione corporalis creature indite sunt ei seminales rationes omnium naturalium effectuum ita statim a principio sunt angeli creati in gratia. Ad primum ergo dō: ḡ informitas illa angelis potest intelligi vi p̄ comparatiō ad formationem glorie. et sic precessit tempore informitas formationem vel per comparationem ad formationem gratie: et sic non precessit ordine temporis sed ordine nature: sicut etiam de formatione corporali Aug. p̄dit. Ad secundum dō ḡ oīs forma inclinat suū subiectum secundum modum nature ei. modus autem naturalis intellectualis nature est ut libere feratur i ea que vult. et iō inclatio ḡe non imponit necessitatez: sed habens ḡaz p̄t ea nō vti et peccāt. Ad tertium dō ḡ q̄uis ḡa sit medium inter naturam et gloriam ordine nature: tñ ordine temporis in natura creata nō d̄buit simul eē gloria cū natura: q̄ est finis operationis ip̄i nature per gratiam adiuverat gratia autem nō se b̄t ut finis operationis: q̄ nō est ex operibus: sed ut p̄ncipium bene operandi. et ideo statim cum natura ḡaz dare conueniens fuit.

Quartus ar. vtz angelus creatus suam beatitudinem meruerit.

H 4° sic proceditur. Ut ḡ angelus creatus suam beatitudinem nō meruit. meritum n. est ex difficultate actū meritorij: sed nullam difficultatem angelus habuit ad bene operandum: ḡ bona operatio non fuit ei meritoria. Preterea naturalibus non meremur: sed naturale fuit angelo qd̄ conuerteretur ad deum: ḡ per hoc non meruit beatitudinem. Preterea si angelus beatus beatitudinē suā meruit: aut ergo anteq̄ eam habere aut post: sed non ante: q̄ v̄ multis v̄ ante non habuit ḡaz sine qua nullum est meritum n. etiā post: q̄ sic etiam mō mereretur qd̄ v̄ eē falsum q̄ sic minor angelus merendo ad superioris angeli gradum posset pertingere et non eēt stabiles distinctiones graduū ḡe qd̄ est inconveniens. non ergo angelus beatus suam beatitudinem meruit. Sed contra apo. xxi. dicitur ḡ mēsura angelī in illa celesti hierusalem est mensura hominis: i. homo ad beatitudinē pertingre non p̄t nisi per meritum. ergo n. angelus. Rādeo dō ḡ soli deo beatitudo perfecta est naturalis: q̄ idem est sibelle: et beatum eē. cniſſabet at creature eē beatum non est natura s̄ vltim⁹ finis: quelz at res ad vltimum finem per suam operationem pertingit que quidem operatio in finē ducēs vel est factua finis: qn finis non excedit virtutem ei⁹ qd̄ operatur pp finem sicut medicatio: est factua sanitatis: v̄l ē meritoria finis: q̄ finis excedit virtutem operantis pp finem. vnde expectatur finis ex dono alterius. Beatitudo at vltima excedit et naturam angelicā et humanam. vt ex dictis p̄z. v̄l reſiquitur ḡ tam homo q̄ angulus suam beatitudinē

meruerit: et siquidem angelus in gratia creatus fuit sine qua nullum ē meritum absq̄ difficultate di cere possumus ḡ suam beatitudinē meruerit. et silr si quis diceret ḡ qualiter cunctis ḡam habuerit anq̄ gloriam. si vero gloriam non habuerit anq̄ eēt beatus: sic oī dicere ḡ beatitudinem absq̄ merito habuit sicut nos gloriam. qd̄ tñ ē contra rationē beati 4° 5 statudinis que babet rationem finis et ē premiū vir tutis ut etiam phisi. dicit i. ethi. vel oī dicere ḡ angelī merentur beatitudinem per ea que iā beati operantur in diuinis ministerijs: vt alij dixerunt. quod tamen est contra rationem meriti. nam meritum b̄ rationem vie ad finem. et autem quistam ē in termino no nō conuenit moueri ad terminū et sic nullus meretur qd̄ iā hēt: vel oportet dicere ḡ vnuis et idez. ac tns questionis in dūm inq̄stū ē ex li. ar. ē merito? et inq̄stū pertingit ad fines et fructus beata. Sz nec hoc qd̄ videt conueniens ee qd̄ li. ar. non ē sufficiens cā meriti: vñ actus non p̄t ee merito in s̄m qd̄ est ex li. ar. nissi inq̄stū ē ḡa formatus: nō at sit p̄t i formari ḡa imperfecta q̄ ē p̄ncipiū merendi et ḡa pfecta q̄ ē p̄ncipiū fruendi. vñ nō v̄ ē possibile ḡ si mul fruatur et suam fruictionem mereat. et ideo melius dō ē ḡam habuit angelus anq̄ eēt beatus p̄ quam beatitudinem meruit. Ad p̄mum ergo dō ḡ difficultas bene operandi non ē in angelis ex aliqua contrarietate vel impedimento naturalis virtutis. sed ex hoc ḡ opus aliquod bonum ē supradictum nature. Ad scđs dō ḡ conuersione natura 312 b li angelus non meruit beatitudinem sed conuersione charitatis que ē p̄ ḡaz. Ad 3° p̄z r̄sio ex dictis. o Quitus ar. vtz angelus statim post vnum actū meriti beatitudinem habuerit.

R 5° ḡtū sic proceditur. Ut ḡ angelus nō statiz 315 post vnum actum meritorium beatitudinē habuit. difficultus enim ē homini bene operari q̄ angelo. sed homo non p̄mitat statim p̄ vnuis actus ḡ n. angelus. Preterea angelus statim in p̄ncipio sue creationis et in instanti actum aliquē habere potuit: cum etiam corpora naturalia in ipso instanti sue creationis moueri incipliant: et si motus corporis in instanti esse posset sicut opera intellectus et voluntatis in primo instanti sue generationis motū haberent. si vero angelus per vnum motum sue voluntatis beatitudinem meruit: in primo instanti sde creationis meruit beatitudinē. si ergo eoz beatitudo non retardatur: ergo statim i primo instanti fuerit beati. Preterea inter multum distantia oī ē m̄ta media. sed status beatitudinis angelorum multū distat a statu nature eorum. medius autem inter vtrū q̄ ē meritū. oportuit igitur ḡ p multa media angel⁹ ad beatitudinem pervenire. Sed contra anima hominis et angelus similiter ad beatitudinem ordinantur. vnde sanctis permittitur equalitas angelorum. sed anima a corpore separata si habeat meritū beatitudinis statim beatitudinem consequitur: nisi aliud sit impedimentum. ergo par ratione et angelus.

Questio

sed statim i primo actu charitatis habuit meritum
 beatitudinis. ergo cu in eo no eet aliquod ipedimentum
 statim ad beatitudinem puenit p solu vnu actum me-
 ritoriu. **R** o dō q̄ angelus post p̄mū actu charita-
 tis q̄ beatitudinem meruit statim b̄tis fuit cui rō e;
 ḡa pficit naturā fm modū nature: sicut r̄ ois pfectio
 recipit i perfectibili fm modū eius. ē at l̄ p̄priū
 293 nature angelice q̄ naturale pfectionē no per discur-
 294 sum acgrat. sed statim per naturam habeat sicut su-
 s̄i pra ostensum ē. sicut autem ex sua natura angelus
 habet ordinem ad perfectionem naturalem ita ex
 merito habet ordinem ad gloriam: ita statim post
 meritum in angelo fuit beatitudo consecuta. meri-
 tum at b̄titudinis no solū i angelo s̄i et in hoie eē po-
 test p vnicū actu: q̄ libet actu charitate iformato:
 bō b̄titudinem meret. vñ relingi q̄ statim p̄ vnum
 actu charitate iformatu angelus b̄tis fuit. **A**d p̄-
 mum ḡ dō q̄ bō fm suā naturā no statī natus ē vlti-
 mam perfectiōem adspici: sicut angelus. r̄ iō bōi lō
 glor via data ē ad merēdū b̄titudinē q̄ angelo:
b **A**d 2° dō q̄ angelus ē supra tempus rez corpo-
 ralium. vnde instantia diversa in his q̄ ad angelos
 pertinet: no accliptatur nisi fm successionē i ipoz ac-
 tib: non autem potuit simili cis eē act⁹ meritorius
 beatitudinis: r̄ actus b̄titudinis qui ē fruitio: cum
 314 vñ sit ḡe imperfecte r̄ aliis ḡe consumate. vnde
 rellingitur q̄ ois diversa iustitia accipi in quoz vno
 meruit beatitudine: r̄ i alio fuerit beatus. **A**d 5°
 dō q̄ de nā angelī ē q̄ statim suam perfectionem cō-
 sequtur ad quā ordinatur: r̄ iō no requiritur nisi vñ
 actus meritorii q̄ ea rōne mediū dīcī p̄t: q̄ sc̄bz ip-
 sum angelus ad b̄titudinem ordinatur.
Sextus ar. vñ q̄ angelī sint i seculi ḡram r̄ gl̄ias s̄i
 q̄titatem suoz nāliū.

H **D** 6° sic pcedetur. Ut q̄ angelī no sint con-
 seculi ḡraz r̄ gl̄ias s̄i q̄titatē suoz nāliū.
 gratia enī ex mera dei volūtate da. ḡ r̄ q̄
 titas ḡe depēdet ex voluntate dei r̄ non ex q̄titatē
 nāliū. **P**reterea magis propinquuvidetur ad
 gram actus humanus q̄ natura: q̄ actus humanus
 pparatorius ē ad gratiam: s̄i gratia no ē ex opib: vt
 dī R.o. p̄. Multo iō minus q̄titas ḡe in angelis
 ē fm q̄titatem naturaliū. **P**reterea bō r̄ angelus
 piter ordinatur ad b̄titudinez vñ gratiam: s̄i bōi no
 datur plus s̄ ḡra fm ḡdu naturaliū. ḡ nec angelo.
S 35 ē q̄ magis dicit. iij. di. vi. si sen. q̄ angelī q̄ natu-
 rura magis subtile r̄ sapientiam amplius perspicaces
 creati sūr: hi ēt maioribus ḡe nāliibus p̄diti sunt.
Respondeo dō: q̄ rōnabile ē q̄ fm ḡdu nāliū
 angelis data sūt dona ḡraz r̄ perfectō beatitudinis
 cuius quidem rō ex duobus accipi p̄t. p̄mū q̄de
 ex p̄te ipsius dei q̄ p̄ordinē sue sapientie d̄uersos gra-
 dus i angelica nā cōstituit. sicut aut̄ natura angelica
 facta est a deo ad gratiam r̄ beatitudinem consegn-
 dam: ita r̄ ḡdus nature angelice ad d̄uersos ḡdus
 gracie et glorie ordinari videntur: ut pote si edifi-
 cator lapides poli ad constituendam domū ex hoc

sp̄o q̄ aliquis pulchrī r̄ decentius aptat: vñ eos ad
 hōrationem partem domus ordinare: sic igitur vñ
 deus angelos quos altioris nature fecit ad maiora
 gratiaꝝ dona r̄ amplioreꝝ beatitudinē ordinauerit.
Secundo apparet idem ex parte ipsius angelī. no
 enim angelus est composit⁹ ex diversis naturis: ve
 iclinat̄ vñ us nature iperum alterius impedit aut
 retardet sicut in hominē accidit in quo motus intel-
 lective partis aut retardatur aut ipeditur ex inclina-
 tione p̄t sensitivæ. q̄ at no est aliquid q̄d retardet
 aut ipedit natura in id s̄i totam suā virtutē moue-
 tur. r̄ iō rōnabile est q̄ angelī q̄ meliorē naturā habue-
 rit etiā fortius r̄ fficiat ad deū sunt conuersi: s̄i
 hoc ēt in homib⁹ contingit: q̄ s̄i intensionē conuersiois
 i deum datur maior ḡra r̄ gloria. vñ vñ q̄ angelī q̄
 habuerūt meliorē naturā habuerūt plus d̄ ḡra r̄ glo-
 rīa. **A**d p̄mū ḡ dō q̄ sicut ḡra ē ex mera dī volū-
 tate: ita ēt r̄ natura angelī: r̄ sicut naturā dī volūtā
 ordinauit ad ḡfaz: ita r̄ grad⁹ nature ad grad⁹ ḡe.
Ad 2° dō q̄ actus rōnalis creature sunt ab ipa.
 s̄i nā est imediate a dō. vñ magis vñ q̄ ḡra dī secū-
 dum gradū nāc q̄ ex operibus. **A**d 5° dō q̄ diver-
 sitas naturaliū alīr est in angelis qui dicuntur spe-
 cie: r̄ aliter in hominib⁹ qui differūt solo numero.
 vñ a. n. s̄i sp̄ē p̄ finem. s̄i dīa s̄i numerum est p̄p
 materiam. in hominē ēt est aliquid q̄d p̄t impedit r̄
 retardare motū intellective nature: no at in angelis.
Septimus ar. vñ q̄ angelī beatis remaneat cogni-
 tio r̄ dilectio naturali.
H **D** 7° sic pcebitur. Ut q̄ in angelī bonis nā
 remaneat cognitio r̄ dilectio naturali: quia
 p̄t dicitur. j. cor. xiiij. Cum venerit q̄d perfec-
 tum est euacuabitur quod ex parte est: s̄i dilectio r̄
 cognitione naturali ē pfecta respectu cognitionis r̄
 dilectionis beate: q̄ adueniente beatitudine natura-
 lis cognitione r̄ dilectio cessat. **P**reterea vbi vnum
 sufficit aliud supflue existit: s̄i sufficit i angelī bonis
 cognitione r̄ dilectio gl̄ie: supfluum ḡ ēt q̄ remane-
 ret in eis cognitione r̄ dilectio naturali. **P**reterea ea
 dem potentia non b̄z simili duos actus sicut nec vna
 linea terminatur ex eadem p̄te ad duo puncta: sed
 angelī beati sunt sp̄ in actu cognitionis r̄ dilectionis
 beate. felicitas enim nā est b̄z bitum s̄i b̄z actum: vt dī
 s̄i. j. ethi. ḡ nunq̄ in angelis p̄t ēē cognitione r̄ dilec-
 tio naturali. **S** 35 contra q̄diu manet natura aliqua
 maner operatio ei⁹: sed beatitudo non tollit naturā
 cum sit perfectio eius: q̄ non tollit naturalem cogni-
 tionem r̄ dilectionem. **R** o dō q̄ in angelis beatis
 remanet cognitione r̄ dilectio naturalis. sic enim se ba-
 bent principia opationum adiuvicem ita se habent r̄
 operationes ipse. manifestum est autem q̄ natura
 ad beatitudinem comparatnr sicut p̄mū ad s̄i:
 q̄ beatitudo nature additetur. s̄ep̄ at ois saluari p̄i-
 sum in fo. vñ ois q̄ natura saluetur in beatitudine:
 r̄ similiter ois q̄ in actu beatitudinis saluetur actus
 nature. **A**d p̄mū ḡ dō q̄ pfecto infecto aduenies

7 tollit imperfectionem sibi oppositam. imperfectio autem nature non opponitur perfecto beatitudinis: sed substeratur ei sic imperfectio potenter substeretur perfectioni forme: et non tollit potest per formam: sed tollitur priuatio quod opponitur forme. et sicut est imperfectio cognitiōis naturalis non opponitur perfectioni cognitiōis glorie. nihil namque prohibet sicut aliqd cognoscere per diversa media: sic sicut potest aliqd cognoscere per medium probabilem et demonstratum. et sicut potest angelus sicut deus cognoscere per eentiam dei: quod pertinet ad cognitionem glorie: et per eentiam p̄fam quod pertinet ad cognitionem nature. **A**d 2° dicitur quod ea que sunt beatitudinis per se sufficiunt. sed ad hanc quod sint p̄ficiunt ea quod se nature: quia nulla beatitudo est per se subsistens nisi beatitudo increata. **A**d 3° dicitur quod due operationes non possunt esse simul unius potentie nisi una ad aliam ordinetur. cognitione autem et dilectione naturali ordinatur ad cognitionem et dilectionem glorie. unde nihil probabet in angelo esse et cognitionem et dilectionem naturalem et cognitionem et dilectionem glorie.

Octauies ar. utrum angelus bonus peccare possit.
Ad 8° sic proceditur. Ut ergo angelus bonus peccare possit. beatitudo non non tollit naturam: ut dictum est. sed de ratione nature create est ergo possit deficit ergo angelus bonus non peccare. **P**reterea potestates rationales sunt ad opposita. ut p̄fam dicitur: sed voluntas angelorum boni non definit esse rationalis. sed habet ad bonum et ad malum. **P**reterea ad libertatem arbitrii pertinet ergo homo possit eligere bonum et malum: sed libertas arbitrii non minuitur in angelis beatitudo: ergo possunt peccare. **S**ed contra est quod Augustinus dicit. xij. super gen. ad lit. quod illa natura que peccare non potest in sanctis angelis est. ergo sancti angelis non peccare non possunt. **R**ideo dicitur quod angelii beatitudo non possunt: cuius ratione est quia eorum beatitudo in hoc consistit quod eentia dei videtur. eentia autem dei est ipsa eentia bonitatis. unde hoc modo se habet angelus videns deum ad ipsum: sicut se habet genitrix non videns deum ad coenam ratione boni. impossibile est autem quod aliquis quodcumque velit vel operari nisi attendens ad bonum vel velit diuertere a bono in quantum bene. angelus igitur beatus non potest velle: vel agere nisi attendens ad deum. sicut autem volens vel agens non potest peccare. unde angelus beatus nullo modo peccare potest. **A**d 9° dicitur quod bonum creatum si consideratur deficere potest: sed ex voluntate perfecta ab bonum creatum quod est iunctio beatitudinis: ad ipsiū scilicet quod peccare non possit ratione ista dicta. **A**d 2° dicitur quod virtutes rationes se habent ad opposita in illis ad que non ordinantur naturaliter. sed quantum ad illa ad que naturaliter ordinantur non se habent ad opposita. intellectus enim non potest non assentire principiis naturaliter notis: et similiter voluntas non potest non adherere bono in quantum est bonum: quia in bonum naturaliter ordinatur sicut in suum obiectum. igitur voluntas angelorum se habet ad opposita quantum ad multa facta vel non facienda. sed quantum ad ipsum deum quem videtur esse ipsa eentia bonitatis non se habent ad opposita sed per seam ad omnia diriguntur

quodcumque oppositorum eligant quod sine peccato est.

Ad tertium dicitur quod licet sicut se habet ad eligendum ea que sunt ad finem sicut se habet intellectus ad conclusiones manifestum est autem quod ad virtutem intellectus pertinet ut in diversas conclusiones procedere possit sed permissendo ordinem principiorum hoc est ex defectu ipsius. unde licet diversa eligere possit seruato ordine finis hoc pertinet ad perfectiōnem libertatis eius. sed quod eligat aliquid divertendo ab ordine finis quod est peccare hoc pertinet ad defectum libertatis. unde maior libertas est arbitrii in angelis quod peccare non possit quod in nobis quod peccare possumus.

Monstrumur utrum angelii beati in beatitudine possint perficere.

But 9° sic proceditur. Ut ergo angelii beati in beatitudine possint perficere. caritas enim est principium merendis in angelis est perfecta caritas. ergo angelii beati non possunt mereri. crescente autem merito: et premium beatitudinis crescit. sed angelii beati beatitudine perficere possunt. **P**reterea Augustinus dicit in libro de doctrina christiana. quod deus vitatur nobis ad nostram utilitatem et ad suam bonitatem. et similiter angelis: quibus vitatur in ministeriis spiritualibus cum sint administratori spiritus in ministeriis missi propter eos qui habent salutem. ut deus secundum hoc est ad eorum utilitatem si per hoc non mererentur: nec in beatitudine perficerent. relinquunt ergo ergo angelii beati et mereri et in beatitudine perficere possunt. **P**reterea ad in perfectionem pertinet quod ille qui non est in summo non possit perficere: sed angelii non sunt in summo. si ergo ad maius perficere non possunt: unde in eis sit imperfectio et defectus quod est inconveniens. **S**ed contra est quod mereri et perficere pertinent ad statum viei. sed angelii non sunt viatores: sed comprehensores. ergo angelii beati non possunt mereri nisi in beatitudine proficere. **R**espondet quod in unoquoque motu motoris intentio fertur in aliquod determinatum ad quod mobile producere intendit. Intentio enim est de fine cui repugnat infinitum. manifestum est autem quod cum creatura rationalis per suam virtutem consequi non possit beatitudinem que in visione dei consistit ut ex superioribus predictis indiget ut ad beatitudinem a deo mouetur. igitur 9° quod sit aliqd determinatum: ad quod quelibet creatura rationalis dirigatur sicut in ultimā finē et hoc quidem determinatum non potest esse in divina visione quantum ad ipsum quod videtur: quia summa virtus ab omnibus beatibus in diversis modis conspicitur. sed quantum ad modum visionis perficitur diversimodo terminus et intentione diligenter in finē. non enim possibile est: ut sicut rationalis creatura producatur ad videndum summa eentiam: ita producatur ad summum modum visionis quod est comprehendens. hic enim modus solidus competit pote: ut ex supra dictis predictis. **S**ed cum infinita efficacia requiratur ad deum comprehendendum. creature vero efficacia in videndo non possit esse nisi finita. ab infinito autem finitum quodlibet in finitis gradibus distet: multis modis contingit creaturam

Questio

rōnalem intelligere deum: ut clarus et minus clare, et sicut beatitudo consistit in ipsa visione ita gradus beatitudinis in certo modo visiōis. Sic igitur una quae creatura rōnalis a deo perducitur ad finē beatitudinis ut etiam ad determinatum gradum beatitudinis perducatur ex predestinatione dei. vñ cōsecuto illo ḡdu ad altiore transire non pōt. Ad primum ḡ dō q̄ mereri est ei qd moueri ad finem, mouē autem ad finem creatura rōnalis non solum patiendo s̄z ēt opando. Et siquidem finis ille sublit virtuti rōnalis creature: opatio illa dicetur acquisitiua illius finis sicut hō meditando acgrit scia, si vero finis non sit in potestate eius: sed ab alio expectetur: 314 opatio erit meritoria finis: ei at qd est i vltimo termi no n̄ conuenit moueri sed mutatu, eē. vñ charitatis imperfecte que est vie est mereri, charitatis at perfecta: 312 tei est mereri sed pōti p̄mio frui: sicut in habitib⁹ acquisitiis opatio p̄cedens habitum ē acq̄sita h̄t que vero ē ex habitu sā acq̄sito ē operatio iā perfecta cū delectatōne, et similiter actus charitatis perfecte nō b̄z rōnem meriti: sed magis ē de perfectione premij. 316 Ad secundū dō q̄ aliquid dī vtile dupliciter: vno mō sicut q̄ ē via ad fines et sic vtile est meritus beatitudinis. Alio: est sicut pars vtilis ad totum vt paries ad domū et hoc modo ministeria angelorum sūt vtilia angelis beatis inq̄stum sunt quedā pars beatitudinis ipsoꝝ. diffundere enim perfectionem habitam i alia: hoc est de rōne perfecti i quātum est perfectum. Ad 3dō q̄ l̄ angelus non sit i sumo gradu beatitudinis simpliciter est tñ in vltimo q̄stū ad seipsum fm̄ predestinationem diuinā pōt tñ augerū angelorum gaudium de salute eorum q̄ per ipsoꝝ ministerium saluantur s̄z illud luce. xv. gaudiū est angelis dei super vno peccatore penitentiam agere: sed hoc gaudium ad premium accidentale pertinet quod quidem augeri potest vsc̄ ad diem iudicii. Unde quidam dicunt q̄ q̄stū ad premium accidentale etiam mereri p̄nt. h̄ melius est vt dicatur q̄ malo mō aliquis beatus mereri pōt nisi si simul viator et comprehensor: vt xp̄s qui solus fuit viator et comprehensor: predictum enim gaudium magis acquirunt ex virtute beatitudinis q̄ illud mereatur. Questio. lxiiij. de malitia angelorum q̄stū ad culam.

Einde considera

trādum est quō angelī facti sunt mali. Et primo q̄stū ad malum culpe. Secundo q̄stū ad malū pene. Circa p̄lmum queruntur. ix. Primo vtrum malum culpe i angelo eē possit. 2° cui⁹ modi peccata in eis eē p̄nt. 3° qd appetēdo angelus peccauit. 4° supposito q̄ aliqui peccato p̄prie voluntatis mali facti sunt. vtrum aliqui natura liter sint mali. 5° supposito q̄ non: vtrum aliquis eorum i primo instanti sue creationis potuerit esse malus per actum p̄prie voluntatis. 6° supposi-

to q̄ nō. vtrz aliqua mora fuerit iter creatiōem et la- psum. 7° vtrz suūmū n̄e cadētes fuerit simplr in ter oēs angelos sumus. 8° vtrz peccatū p̄mi āgeli fuerit alijs aliq̄ cā peccādi. 9° vtrz tot ceciderunt quot remāserunt.

Prīm⁹ ar. vtrz malū culpe possit eē āgeli.

Hōmum sic pceditur. Ut q̄ malū culpe in angelis eē nō possit: q̄ malū culpe nō pōt es- se nisi in his q̄ sūt in potētia: vt dī in ix. me- ta. subm. n. p̄uationis ē ens in potētia, sed angelī cū sūt forme subsistentes nō h̄nt cē i potētia: ḡ in eis nō pōt eē malum. Preteā āgeli sūt dignores q̄ cor- pora celestia. s̄z i corpib⁹ celestib⁹ nō pōt eē malum vt ph̄i dñt. ḡ n̄i āgeli. Preteā qd ē naturale sp̄ iest. s̄z nālē āgeli q̄ moueant motu dilectionis in deum. ḡ ab eis remoueri nō pōt. sed diligendo deum non peccant: ergo peccare non possit. Pre- terea appetitus nō ē nisi boni v̄l appetētiū boni: s̄z in angelis nō pōt eē apparenſ bonū q̄ nō sūt v̄l bonum: q̄ in eis v̄l oī error ē nō pōt. vel saltē nō pōt pcedere culpam. ḡ angelī non p̄nit appetere nisi id qd ē vere bonum. sed nullus appetēdo id qd ē ve- re bonum peccat. ergo angelus appetendo nō pec- cat. S̄z h̄ qd dī Job. llii. in angelis suis reperit praitatē. 152 dō q̄ tam angelus q̄ quecūq̄ crea- tura rōnalis si i sola natura consideretur potest pec- care. et cuicūq̄ creature hoc conuenit vt peccare nō possit: hoc haberet ex dono gratie non ex conditōe nature cuius ratio est: quia peccare nihil ē aliud q̄ declinare a rectitudine actus quā b̄z habere: siue accipiatur peccatum in naturalibus siue i artificiali bus siue i moralibus. solum autem illumactuz a re- cititudine declinare non contingit. cui⁹ regla ē sp̄tus agentis: si enim manus artificis ēt ipsa regla incisionis nunq̄ posse artifex nisi recte lignum in- cide: sed si rectitudo incisionis sit ab alia r̄gula cōtingit incisionem ē rectam et non rectā. diuina autē voluntas sola est regula sui actus quia non ad supe- riorem finem ordinatur. omnis autem voluntas cu- iuslibet creature rectitudinem in suo actu nō b̄z n̄ si fm̄ q̄ regulatur a voluntate dīna ad quā pertinet ultimus finis: sic quilibet voluntas inferioris dī re- gulari fm̄ voluntatem superioris: vt voluntas militi fm̄ voluntatē ducis exercitus. sic igit̄ in sola volun- tate dīna peccatum ē non pōt. in qualibet autem vo- lūitate creature pōt peccatum esse fm̄ conditionem na- ture sue. Ad primum ergo dicendū q̄ in angelis nō est potentia ad esse naturale: est tñ i eis potentia fm̄ intellectuā p̄t: ad h̄ qd queratā i h̄ v̄l illud: et q̄stū ad hoc pōt in eis ē malū. Ad fm̄ dō q̄ corpora ce- lestia nō h̄nt operatōem nisi nālē. et h̄ sūt i nā eoru, nō pōt eē corruptionis malum: ita nec in actione na- turali eoꝝ pōt eē malum inordinationis. sed supra actionem naturalem in āgeli ē actio. li. ar. fm̄ quā cōtingit i eis ē malum. Ad tertiuꝝ dō q̄ naturale

d éangelo q̄ conuertatur motu dilectionis in deū fm
306 q̄ pncipiuz naturalis eē, sed q̄ conuertatur in ip
312 sum fm q̄ ē obm beatitudinis supernaturalis: hoc
a ex amore ḡtuo a quo auerti potuit peccando.

Ad quartum dō q̄ peccatum mortale in actu ls. arbitrij ouent eē dupl̄r. vno mō ex hoc q̄ aliqd malum eligitur. sicut homo peccat eligendo adulteriū qd fm se ē malum. et tale peccatum semp pcedit ex aliqua ignorantia vel errore. alioq̄ id qd ē malum nō eligeretur vt bonū errat quidē adulter in particulari eligens banc delectationem inordinati actus quasi aliquod bonum ad nūc agendum ppter ictuationem passionis aut habitus. etiā si i vniuersali non erret. sed veram de hoc sententiam teneat. h 316 autem modo in angelo peccatum eē non potuit: ga b c nec in angelis sunt passiones: quibus rō aut itellec 301 tus liget: vt ex supradictis patz. nec iterum p̄mūz peccatū hūtus pcedere potuit ad peccatum inclinās alio mō conuenit peccare per ls. ar. eligendo aliquid quod fm se est bonum. sed non cum ordine debite mensure aut regule: ita q̄ defectus inducens peccatum sit. solum ex parte electionis que non bz debet in ordinem nisi ex parte rei electe: sicut si aliquis eligeret orare non attendens ad ordinem ab eccl̄ia institutum. et hui⁹ peccatū non precepit ignorantiam: sed absentiam solum consideratiōis eoꝝ que considerari debent. et hoc modo angelus peccauit conuertendo se per lib. ar. ad. p̄p̄lum bonum absq; or dñe ad regulam dñe voluntatis.

Sedūs ar. vtr i angelū tñ fuerit peccatum superbie et inuidie.

HD 2⁹ sic pcedit. Ut q̄ in angelis non possit eē solum peccatum supble et inuidie. i qd cunḡ enim cadit delectatio aliculus peccati p̄t cadē peccatū illud. s̄z demones delectātur et i obiectatib; carnaliū peccatorū vt Aug. dīc. iii. de clui. dei. Ergo i demonib; et peccata carnalia possunt eē. **P**reterea sic supbla et inuidia sunt peccata spūlia: ita accidia et avaritia et ira. s̄z spūi cōueniunt p̄ccata spūlia sic et carniū peccata carnalia: ergo nō solum superbia et inuidia in angelis eē potest. sed eē accidia et avaritia. **P**reterea secundum Grego. in moralib;. Ex superbia nascuntur plura vitia: et s̄l ex inuidia posita autem cā ponitur effectus. si q̄ supbia et inuidia i angelis eē possunt: pari rōne et alia vita in eis esse possunt. **S**ed contra ē quod Aug. dicit in. xiiii. l. de clui. dei. Q̄ angelus non est fornicator aut ebriosus neq; aliquid huiusmodi et est tamen superbis et inuidis. **R**espondeo dicendum q̄ peccatum aliquod i aliquo cēpōt dupl̄citer. vno modo secundum reatum: alio modo sc̄d̄ affectus. secundum reatum quidem oia peccata i demonib; eē contingit: q̄ dum hoies ad oia peccata iducunt omniū peccatorū reatum incurrit. secundum affectum vero illa solum peccata in malis angelis esse possunt ad que contingit affici spiritualem naturam. sp̄l

rtualem autem naturam affici non conuenit ad bona que sunt propria corpori: sed ad ea que in rebus spiritualibus inueniuntur. nihil enim afficitur nisi ad id quod sue nature pot est esse quodammodo conueniens. in spiritualibus at bonis non pot est esse peccatum aliquis ad ea afficitur nisi per hoc q̄ i tali affectu superioris regula non ordinatur. et hoc est peccatum superbie non subdi superiori in eo qd debet. vnde peccatum p̄imum angeli non pot est aliud q̄ superbia. sed consequenter potuit etiā in eis eē iuidia. eiusdem enim rationis est q̄ affectus tendat in aliquid appetendum: et q̄ renitatur opposito. inuidus at ex hoc de bono alterius dolet: in q̄tum bonum alterius estimat sui boni impedimentum. non autē bonum alterius poterat estimari impedimentum boni affectati per angelum malum: nisi in quantum affectauit excellentiam singularem. que quidem singularitas per alterius excellentiam cessat. et ideo post peccatum superbie consecutum est in angelo peccante malum inuidie: secundum q̄ de bono hominis doluit et etiam de excellentia diuina: secundū q̄ eo deus contra ipsius voluntatem diaboli vitetur in gloriam diuinam. **A**d primum ergo dicendum q̄ demones non delectantur in oblectationibus carnaliū peccatorum quasi ipsi afficiantur ad delectationes carnales: sed hoc totum ex inuidia pcedit q̄ in peccatis hominum quibuscumq; delectentur in q̄tum sunt impedimenta hūani boni. **A**d sc̄d̄ dō q̄ avaritia secundum q̄ est speciale peccatum est immoderatus appetitus rerum temporalium que veniunt in usum vite humanae: quecumq; pecunia est in mari p̄t et ad ista n̄ afficiuntur demones sicut nec ad delectationes carnales. vñ avaritia p̄p̄ie sumpta in eis eē nō pot. s̄z si avaritia dicatur omnis immoderata cupiditas habendat quodcumq; bonum creatum sic avaritia continetur in superbia que est in demonibus. ira vero cum quadam passione est sicut concupiscentia. vnde ira in demonibus eē non potest nisi methaphorice: accidia vero est quedam tristitia qua homo redditur tardus ad spirituales actus p̄p̄ corporalem laborem qui demonibus non competit. et sic p̄z q̄ sola superbia et inuidia sunt pure spiritualia peccata q̄ demonibus cōpetere possunt: ita tñ q̄ inuidia nō sumat p̄ passionem sed p̄ voluntate renitente bono alterius. **A**d 3⁹ dicendum q̄ sub inuidia et supbia p̄ ut i demonib; ponitur cōp̄ebēdūt oia peccata q̄ ab illis diriuantur.

Tertius articulus. vtrum diabolus appetierit eē vt deus.

HD 3⁹ sic pcedit. Videlur q̄ diabolus n̄ 322 appetierit eē vt deus. illud enī quod non cadit in apprehensione non cadit in appetitu: cum bonum apprehensum appetitū moueat vt fēsibilem vt rōnabilem vt intellectualem. In solo enī appetitu contingit eē peccatum: sed creaturam aliquam eē equalez deo non cadit in apprehensione. implicat enim contradictionē: q̄ necessē est finitum

Questio

et infinitum si equatur infinito ergo angelus non potuit appetere et ut deus. **P**reterea illud quod est finis nature absque peccato appeti potest sed assimilari deo est finis in quem tendit naturaliter quelibet creature si ergo angelus appetit esse ut deus non per equalitatem sed per similitudinem: ut in hoc non peccaverit. **P**reterea angelus in maiori plenitudine sapientie conditus est quam homo sed nullus homo nisi oportens eligit esse omnino equalis angelo nec deo: quia electio non est nisi possibilium de quibus est consilium ergo multominus peccauit angelus appetendo esse ut deus. **S**ed contra est quod dicitur Isa. xiii. c. in persona diaboli. Ascendam in celum et ero similis altissimo. et Aug. dicit in li. de questionibus re. test. quod electione inflatus voluit dici deus. **R**ideo dicendum quod angelus absque oportere dubio peccauit appetendo esse ut deus. sed hoc potest intelligi dupl. uno modo per eparati. alio modo per similitudinem prout quodemmodo non potuit appetere esse ut deus: quod sciuit habere esse impossibile natum cognitione. nec primum actum peccandi in ipso processit vel habitus vel passio ligans cognoscituum ipsius habuit. **D**icendum est: ut in particulari deficiens eligeret ipsum possibiliter si erat in nobis interduzaccidit. et ideo dato quod esset possibile hoc esset contra naturale desiderium. inest enim vincitur naturale desiderium ad conseruandum suum esse: quod non conseruaret si transmutaretur in alteram naturam. unde nulla res que est in inferiori gradu: naturae potest appeter: superioris naturae gradum: sicut asinus non appetit esse equus: quia si transfereretur in gradum superioris nature iam ipsum non esset. sed in hoc imaginatio decipitur: quia enim homo appetit esse in altiori gradu quantum ad alia accidentalia que possunt crescere absque corruptione subiecti: extimatur quod possit appetere altiores gradum. nature in quem peruenire non possit nisi esse desineret. manifestus est autem quod deus excedit angelum non secundum aliqua accidentalia sed secundum gradum nature. et etiam unus angelus alium: unde impossibile est quod angelus in inferiori appetat esse equalis superiori: nec quod appetat esse equalis deo. appeter autem esse ut deus per similitudinem contingit dupliciter. uno modo quantum ad id in quo aliquid natum est deo assimilari. et sic si aliquis quantum ad hoc appetat esse deo simul non peccat dummodo similitudinem dei debito ordine appetat ad ipsi scientiam. ut scilicet a deo habeat. si quis autem appeteret secundum suistiam esse similis deo quasi propria virtute. et non ex virtute dei peccaret. alio vero modo potest aliquis appetere similis esse deo quantum ad hoc in quo non natus est assimilari: sicut si quis appeteret creare celum et terram: quod est proprium dei: in quo appetit ut est peccatum: et hoc modo diabolus appetit esse ut deus non ut ei assimilaretur quantum ad hoc quod est nulli subesse simpliciter: quia sic suus non est appeteret cum nulla creatura esse possit nisi per hoc quod sub deo esse participat. sed in hoc appetit esse similis deo quia appetit ut finem ultimum beatitudinis id ad quod virtus

est sue nature poterat peruenire: auertens suum appetitum a beatitudine supernaturali que est ex gratia dei. sed appetit ut ultimum finem illam dei similitudinem quod datur ex gratia. voluit hoc babere per virtutem sue naturae non ex diuino auxilio secundum dei dispositio[n]es et hoc consonat dictis Anthonii qui dicit quod appetit illud ad quod peruenisset si stetisset. et hec duo quodammodo in idem redeunt: quia finis ultimus appetit finalis beatitudinem per suam virtutem babere quod est proprium dei. quia vero quod est per se est principium et causa eius quod est per aliud ex hoc est consecutum est quod appetit aliquem principiatum super alia babere in quo est peruersus voluit deo assimilari. et per hoc propter resistit ad omnia obiecta.

Quartus ar. utrum diabolus sit natura malus.

Habemus 4o sic predicit. Ut quod aliqui demones sint naturaliter mali. dicit enim Porphyrius ut Aug. introduct. x. de ciui. dei. quod est quoddam genus demonum natura fallax similans deos et animas defunctorum. sed esse fallacem est esse malum. quod aliqui demones sunt naturaliter mali. **P**reterea sicut angelii sunt creaturae deo ita et homines. sed aliqui homines sunt naturaliter mali in quibus deus sapientia. Eorum malitia erat naturalis. et angelii aliqui potest esse natura malii. **P**reterea aliqui animalia irrationalia habent quoddam naturales malitias sicut vulpes naturaliter est subdola: et lupus naturaliter est rapax: et tamen sunt creature dei: ergo et demones iesus creature dei possunt esse naturaliter mali. **S**ed contra est quod Dio. iiiij. ca. dicit quod demones non sunt natura mali. **R**espondendum quod omne quod est incorporeum est in naturam habet aliquam in bonum aliquod naturaliter tendit: ut potest ex principio bono existens quia semper effectus converteritur in suum principium. contingit autem alicui bono particulari aliquod malum esse adiunctum sicut ignis coniungitur hoc malum quod est esse consumptiu[m] aliorum. sed bono universalis nullum malum potest esse adiunctum. si ergo aliquid sit cuius natura quidem ordinetur in aliquod bonum particulari potest naturaliter tendere in aliquod malum non incorporeum malum sed per accidens: in quantum est coniunctum cum bono. si vero aliquid sit cuius natura ordinetur in aliquod bonum secundum communem boni rationem: hoc secundum suam naturam non potest tendere in aliquod malum. manifestum est autem quodlibet natura intellectualis habet ordinem in bono universalis. quod potest appeti et quod est obiectum voluntatis. unde cum demones sint sub statice intellectuales nullo modo potest habere inclinationem in aliquod quodlibet malum. et ideo non possunt naturaliter esse mali. **A**d p[ropositum] q[uestio]nem Aug. ibi dem reprehendit Porphyrium de hoc quod dixit quod demones erant naturaliter fallaces dicens eos non esse naturaliter fallaces: sed propria voluntate. porphyrius autem hoc ratione posuit demones esse natura fallaces: quod ponebat demones esse animalia habentia

naturam sensitivam. natura autem sensitiva ordinatur ad aliquid bonum particulare cui potest esse conformatum malum. et si hoc aliquam inclinationem naturalem habere possunt ad malum per accidentem. tamen in quantum malum est coniunctum bono. ¶ Ad secundum dicendum: quod malitia aliquorum hominum potest dici naturalis: vel propter consuetudinem que est altera natura: vel propter naturalem inclinationem ex parte nature sensitiva ad aliquam inordinatam passionem: sicut quidam dicuntur naturaliter iracundi: vel concupiscentes: non autem ex parte nature intellectualis. ¶ Ad tertium dicendum: quod animalia bruta sicut naturam sensitivam habent naturalem inclinationem ad quedam particularia bona: qui bus coniuncta sunt aliqua mala: sicut vulpes ad quem rendum victimas sagaciter cui adiungitur dolositas. vnde esse dolosum non est malum vulpi: cum sit ei naturale: sicut nec esse furiosum est malum canis: sicut Dio dicit. llii. ca. de di. no.

¶ Quintus articulus. Utrum diabolus fuerit malus in primo instanti sue creationis per culpam proprie voluntatis.

24 **H**oc quantum sic proceditur. Videlicet quod diabolus in primo instanti sue creationis fuerit malus per culpas proprie voluntatis. dicit enim Jo. viii. de diabolo. ille homicida erat ab initio.

¶ Præterea sed Augustinus. j. super gen. ad lit. informitas creature non precessit formationem tempore: sed origine tantum per celum autem quod legitur primo creatum: ut ipse dicit in. ii. li. it intelligitur natura angelica informis. per hoc autem quod dicitur: quod Deus dixit. fiat lux: et facta est lux. intelligitur formatio eius per conversionem ad verbum. si ergo nam angelica creatura est: et facta est lux. sed simul dum facta est lux distincta est a tenebris: per quas intelliguntur angelici peccata. ergo in primo instanti sue creationis quidam angeli fuerunt beati: et quidam peccauerunt. ¶ Præterea peccatum opponit merito: sed in primo instanti sue creationis aliqua natura intellectualis potest mereri: sicut anima Christi. vel etiam ipsi boni angelis: ergo et demones in primo instanti sue creationis potuerunt peccare. ¶ Præterea ea natura angelica virtuosior est quam natura corporea. sed res corporalis statim in primo instanti sue creationis incipit habere suam operationem sicut ignis in primo instanti quo generatus est incipit moueri sursum. ergo et angelus in primo instanti sue creationis potuit operari. aut ergo habuit operationem rectam: aut non rectam: si rectam cum gratiam habuerint per eam meruerunt beatitudinem. et angelis autem statim ad meritum sequitur premium: ut supra dictum est. ergo suffit statim beati: et ita nunquam peccassent. et hoc est falsum. relinquitur ergo quod in primo instanti non recte operando peccauerunt. ¶ Sed contra est quod dicitur gen. i. Videlicet deus cuncta que fecerat et erant valde bona. inter ea autem erant etiamdemones: ergo et demones aliquid fuerunt boni. ¶ Respondet vero: quod quidam posuerunt quod statim demones

in primo instanti sue creationis malis fuerunt. non quidem per nam: sed per peccatum proprie voluntatis: quod est factum diabolus iustitiæ recusauit: cuius sententia: v. Aug. dicit. xi. de ci. dei. q. 9. ac gerit non cum illis hereticis sapit. i. manicheis: qui dicunt quod diabolus huius nam mali. sed quia hec opinio auctoritati scripture contra dicit. or. eni. sub figura principis babylonis de. diabolo Isa. xliii. Quoniam cecidisti lucifer qui mane orebar et Eccl. xxix. In delitiis paradisi dei fuisti. dicitur de diabolo sub persona regis Lyri. vnde a magistris hec opinio tanquam erronea rationabiliter reprobata est. vnde aliqui dixerunt quod angeli in primo instanti sue creationis peccare potuerunt: sed non potuerunt. sed haec opinio etiam a quibusdam improbatur ea ratione: quod cum due operationes se consequunt: impossibile utrumque in eodem nunc virtutem operatio terminetur. manifestum est autem: quod peccatum angelorum fuit operatio creature posterior. terminus autem creationis est ipsum esse angelum. terminus vero operationis peccati est quod sunt mali. impossibile ergo videtur quod in primo instanti quo angelus eum cepit fuerit malus. sed hoc non videtur susciliens. habet enim solum locum in motibus corporibus qui successione aguntur: sicut si motus localis sequitur alterationem: non potest in eodem instanti terminari alteratio et localis motus. sed si sunt mutationes instantaneae simul et in eodem instanti potest esse terminus prime et secunde mutationis sicut in eodem instanti in quo illuminatur luna a sole: illuminatur aer a luna. manifestum est autem: quod creatio est instantanea: et similiter motus illius angelorum. non enim indigent collationem et defensionem ratione: ut ex supra dictis patet. vnde nihil pro 295 bibet simul et in eodem instanti esse terminum creationis et terminum illius angelorum. Et ideo aliter dicendum est: quod impossibile fuit angelum in primo instanti peccasse per inordinatum actum illius angelorum. quis enim res aliqua in primo instanti quo esse incipit simul incipere possit operari: tamen illa operatio que simul incipit cum esse refert ei ab agente a quo habet esse sicut moueri sursum est ignis a generante. vnde si aliqua res habeat esse ab agente deficiente quod possit esse causa defectu actionis poterit in primo instanti in quo incipit esse habere defectuas operationem: sicut si tibia que nascitur clauda ex debilitate seminis: statim incipiat claudicare. agens autem quod angelos in esse prodixit: scilicet deus non potest esse causa peccati. vnde non potest dici quod diabolus in primo instanti sue creationis fuerit malus. ¶ Ad primum ergo dicendum: quod si Augustinus dicit. xi. de civitate dei: cum dicitur quod diabolus ab initio peccat: non ab initio ex quo creatus est peccare putandus est: sed ab initio peccati. scilicet quia nunquam a peccato suo recessit. ¶ Ad secundum dicendum: quod illa distinctione lucis et tenebrarum secundum quod per tenebras peccata demonum intelliguntur: ac cipienda est secundum dei prescientiam. vnde Augustinus dicit. xi. de ciui. dei: quod solus lucem ac tenebras discernere potuit: qui potuit prius quam caderet precipitare casuros. ¶ Ad tertium dicendum: quod quicquid est in merito

Questio

est a deo. et ideo in primo instanti sue creationis angelus mereri potuit: sed non est simillis ratio de peccato: ut dictum est. **A**d quartum dicendum: quod deus non discernit inter angelos haec auersionem quorumdam et conuersionem aliorum: ut Aug. dicit. xj. de ciui. dei. et ideo oes in gratia creati in primo istanti meruerunt. sed quidam eorum statim ipedimentatus presterunt sue beatitudinis: precedens meritum mortificantes. et ideo beatitudine quam meruerunt sunt priuati.

Sextus articulus. Utrum aliqua mora fuerit inter creationem et lapsum angeli.

Sextus sic proceditur. Videntur quod aliqua mora fuerit inter creationem et lapsum aegli. dicitur enim Eze. xxvii. Ambulasti per seculum in vijs tuis a die conceptionis tue: donec inuenta est iniquitas in te. sed ambulatio cum sit motus continuus requirit aliquam moram. ergo aliqua mora fuit inter creationem diaboli et eius lapsum. **P**reterea Orige. dicit: quod serpens antiquus non statim supra pectus et ventrem suuambulauit: per quod intelligit eius peccatum: ergo diabolus non statim post primum instans sue creationis peccauit. **P**reterea posse peccare commune est homini et angelo. fuit autem aliqua mora inter formationem bovis et eius peccatum: ergo pars ratione fuit aliqua mora inter formationem diaboli et eius peccatum. **P**reterea aliud instans fuit in quo diabolus peccauit ab instanti in quo creatus fuit. sed inter quilibet duo instantia cadit tempus medium: ergo aliqua mora fuit inter creationem eius et lapsus. **S**ed contra est quod dicit Jo. viij. de diabolo quod in veritate non fecit. et sicut Aug. dicit. xj. de ci. dei: oportet ut sic accipiamus: quod in veritate fuerit: sed non permanescit. **R**endeo dicendum: quod circa hoc est duplex opinio sed probabilius: et sanctorum dictis magis consonas est: quod statim post primum instantis sue creationis diabolus peccauerit. et hoc necessarie est dicere si ponat: quod in primo instanti sue creationis in actu li. ar. proruperit: et cum gratia sint creati: ut supra diximus. cum enim angelii per unum actu meritorum ad beatitudinem perueniat: ut supra dictum est. si diabolus in primo instanti in gratia creatus meruit: statim post primus instantis beatitudinem accepisset: nisi statim ipedimentum prestitisset peccando. si vero ponatur quod angelus in gratia creatus non fuerit. vel quod in primo instanti actu li. ar. non potuerit habere: nihil probabit aliquam moram fuisse inter creationem et lapsum. **A**d primum ergo dicendum: quod per motus corporales quod per tempus measurantur quodcumque in sacra scriptura intelliguntur metaphorice motus spiritualis instantanei. et sic per ambulatio intelligitur motus li. ar. tendentis in bonum. **A**d hunc dicendum: quod Orige. dicit: quod serpens antiquus non a principio nec statim post supra pectus ambulauit: propter primum instantis in quo malus non fuit. **A**d tertium dicendum: quod angelus hunc licet ar. inflexible post creationem. et ideo nisi statim post primum instanti in quo na-

turalem motum habuit ad bonum ipedimentum beatitudini prestitum: fuisse firmatus in bono. sed non est simile de hoie. et ideo non sequitur. **A**d quartum dicendum: quod iter quilibet duo instantia esse tempus medium habet veritatem in quantum tempus est continuus: ut probat in vi. phys. sed tamen in angelis qui non sunt subiecti celesti motui: qui primo per tempus continuum mensuratur tempus accipitur pro ipsa successione operationum intellectus vel etiam affectus. sic igitur istans primum in angelis intelligitur respondere operationi mentis angelice qua se in scilicet conuentus per vespertinam cognitionem: quod in primo die memoratur vespere sed non mane. et hec quidem operatio in omnibus bona fuit. sed ab hac operatione quidam per matutinam cognitionem ad laudem verbi sunt conuersi. quidam vero in scilicet remanentes facti sunt non per superbiam intumescentes: ut Aug. dicit. lliij. super genesim ad lit. 7. sic prima operatio fuit omnibus communis. sed in secunda sunt distincti. et ideo in primo instanti omnes fuerunt boni: sed in secundo do fuerunt boni a malis distincti.

Septimus articulus. Utrum angelus supremus inter peccantes fuerit supremus inter omnes.

Ad septimum sic proceditur. Videntur quod ille angelus qui fuit supremus inter peccantes non fuerit supremus inter omnes. dicit enim Ezech. xxviii. Tu cherubim extensus et protegens posui te in monte sancto dei. sed ordo cherubim est sub ordine seraphim: ut Dionysius dicit. viij. capitulo angelice hierarchie: ergo angelus qui fuit supremus in ter peccantes non fuit supremus inter oes. **P**reterea deus fecit naturam intellectualiter propter beatitudinem consequendam. si igitur angelus qui fuit supremus inter oes peccauit: sequitur quod ordinatio divina fuerit frustrata in nobilissima creatura: quod est inconveniens. **P**reterea quanto aliquid magis inclinatur in aliquid: tanto minus potest ab illo deficerere. sed angelus quanto est superior: tanto magis inclinatur in deum. ergo minus potest a deo peccando deficere. et sic videtur quod angelus qui peccauit non fuerit supremus inter omnes sed de inferioribus. **S**ed contra est quod dicit Gregorius in homel. de centu ouibus. Quod primum angelus qui peccauit dum cunctis agminibus angelorum prelatus eorum claritatem transcederet ex eorum comparatione clarior fuit. **R**espondeo dicendum: quod in peccato est duo considerare. scilicet proximatorem ad peccandum et motuum ad peccandum. si ergo consideremus in angelis proximatorem ad peccandum: minus videtur quod peccaverint superiores angelis quam inferiores. et propter hoc Damascenus dicit: quod maior eorum qui peccauerunt fuit terrestri ordinis prelatus. et videtur hec opinio consonare positionis platoniconorum: quam Augustinus recitat in libro de ciuitate dei octavo et decimo. dicunt enim: quod omnes dei erant boni: sed demonum

quidam boni quida mali deos nominantes subas i
tellectuales q̄ sunt a globo lunari supiue. demones
vero subas intellectuales que sunt a globo lunari in
serius: superiores hoib⁹ ordine nae: sed est ab his el-
enda hec opinio tanq̄ a fide aliena: quia tota creatu-
ra corporalis administrata a deo per angelos: vt Au-
gu. dicit. iij. de tri. vnde nibil. phibet dicere iferior-
es angelos diuinitus distributos eē ad ministran-
dum iferiora corpora. supiores hō ad ministrandū
corpora supiora. supremos vero ad assistendū deo.
z fm hoc Dām. dicit: q̄ illi q̄ ceciderunt fuerūt de i-
ferioribus: in quoz etiā ordine aliqui boni angelis p-
manserūt. si hō cecideret mortuum ad peccandum ma-
sus inuenient in superioribus q̄ in iferioribus. fuit. n.
2 i demonū peccatum supbia: ut supra dictum est: cui⁹
mortiu⁹ est excellētia: que fuit maior in supreiori-
bus. z sō greg. dicit: q̄ ille qui peccauit fuit supior in
ter oēs: z hoc v̄r probabilius: q̄ peccatum angelī non
processit ex alij p̄nitēt: sed ex solo li. ar. vnde ma-
gis v̄r considerare esse rō que sumit a motiuo ad
peccandum. nō ē tamē inde ēt alij opiniōi preludi-
candum: q̄ ēt in principe inferiorum angelorū potuit
esse aliquid mortiu⁹ ad peccandum. Ad primū ḡ
dō: q̄ cherubin interpretat plenitudo scie: feraphin
interpretat ardētes siue incendentes. z sic p̄z q̄ che-
rubin denoīatur a scia q̄ potest esse cum mortali
2 8 peccato. seraphin hō denoīatur ab ardore cha-
ritatis q̄ cum peccato mortali non pōt esse. z sō pri-
mus angelus peccātū non est denoīatus seraphin: s̄
cherubin. Ad fm dicendum: q̄ diuina intentio nō
frustratur neq̄ i hīs q̄ peccauerunt: neq̄ i hīs qui sal-
vāt. v̄t rōq̄ enī cuentum deus precognoscit: z ex-
v̄t rōq̄ hīz gloriā: dum hos ex sua bonitate saluat:
illos ex sua iusticia puniuit. lpa vero creatura itelle-
ctualis dī peccat a fine debito deficit. nec hoc est i
conuentum in quacunq̄ creatura sublimi: sic enī crea-
tura itellectualis i stituta est a deo: ut i eius arbitrio
positum sit agere propter finē. Ad tertium dicen-
dum: q̄ quantacunq̄ inclinatio ad bonū fuerit in su-
premo angelo: tamen ei necessitatē non iducebat.
vnde potuit per li. ar. cam non sequi.

Octauus articul⁹. Utrum p̄ctū primū angelis fue-
rit alijs causa peccandi.

A Octauus sic procedit. Ut q̄ peccatum pri-
ml angeli peccatis nō fuit alijs cā peccandi.
Cā enī p̄lor est cāto: sed oēs simul peccau-
runt vt Dām. dicit. q̄ peccatum vnius non fuit alijs
cā peccandi. Preterea primū peccatum angelī non
potest esse nisi supbia: vt supra dictū est: sed supbia
excellētia querit: magis aut̄ excellētē repugnat: q̄
alij iferiori subda q̄ superiori. z sic non v̄r q̄ de
mōes peccauerūt per hoc q̄ voluerūt subesse alicui
superioriū angelorū potius q̄ deo. sic aut̄ peccatum
vni⁹ angeli fuissest alijs cā peccādi si eos ad hī iduxit
set vt sibi subijcerent. non ergo v̄r q̄ peccatum pri-
ml angeli fuerit cā peccādi alijs. Preterea maius
peccatum est velle subesse alteri contra deum q̄ cō-

tra deum alteri velle p̄cessē: quia minus habet de
motiuo ad peccandum. si ergo p̄ctū primū angeli fu-
it eis causa peccandi in hoc q̄ eos vt sibi subijceren-
tur induxit grauius peccasset iferiores angelī q̄ su-
premus: qđ est contra illud p̄s. Draco iste q̄ forma
st. dicit glo. Quiceteris i esse erat excellētior: fact⁹
est in malitia maior. non q̄ peccatum primū angelī fu-
it alijs causa peccandi. Sed cōtra est q̄ dicit apo-
xij. q̄ draco traxit secū tertiam partem stellarū. En-
deo dicendum: q̄ peccatum primū angelī fuit alijs cau-
sa peccandi: non quidē cogens: sed quadam quasi ex-
ortatiōe inducens: cuius signū ex hī apparet: q̄ oēs
demones illi supremo subdūntur: vt manifeste ap-
paret p̄ illud quod dicit dominus. Math. xxv. Itē
maledicti in ignem eter. qui para. est diabolo z āge-
lis eius. hīz enim hoc ordo diuine iusticie: vt cui⁹ sug-
gestionis aliquis consentit i culpa eius potestati sub-
datur in pena: fm illud. iij. p̄. c. l. a quo quis superat⁹
est: buic z seruus adiectus est. Ad primū ergo di-
cendum: q̄ licet simul demones peccauerūt. tamen
peccatum vnius potuit esse alijs causa peccandi. an-
gelus enim non indiget ad eligendum vel exortādū
vel elam consentiendum tēporis mora: sicut homo 324
qui deliberatione indiget ad eligendum z ad consen-
tiendum: z locutione vocali ad exortandum: quo rū
vtrūq̄ in tempore agitur. manifestum est autem q̄
etiam homo simul dum aliquid iam corde concepit
in eodem instanti icipit loqui: z in ultimo instanti lo-
cationis i quo aliquis sensu⁹ loquentis capit potest
assentire ei quod dicitur: vt patet maxime in primis
conceptionibus quas quisq̄ probat auditus. subla-
to ergo tempore deliberatiōis quod in nobis requi-
ritur i eodem instanti in quo primus angelus suā af-
fectionem intelligibili locutione expressit: possibile
fuit alijs in eam consentire. Ad secundum dicen-
dum: q̄ superbus ceteris paribus magis vult subes-
se superiori q̄ iferiori. sed si aliquam excellentiam
consequatur sub iferiori q̄ sub superiori consequi
non possit: magis eligit iferiori subesse q̄ superio-
ri. sic igitur non fuit contra superbiam demonum: q̄
subesse iferiori voluerunt i eius principatum cōsen-
tientes ad hoc eum principem z ducem babere volē-
tes: vt virtute naturali suam vltimam beatitudinē
consequerentur. presertim quia supremo angelo na-
ture ordine etiam nunc subiecti erant. Ad tertiu⁹
dicendum: q̄ sicut supra dictum est: angelus nō ba-
bet aliquid retardans. sed secundum suam totā vir-
tutem mouetur i illud ad quod mouetur siue in bo-
num siue in malū. quia igitur supremus angelus ma-
toreni naturalē habuit virtutē q̄ iferiores inten-
siori motu in peccatum prolapsus est. z ideo factus
est etiam in malitia maior.

Nonus articulus. Utrum tot peccauerunt quot
ceciderunt.

A Nonum sic proceditur. Vident̄ q̄ p̄les pec- 328
cauerunt de angelis q̄ permanerunt: q̄ ve-
dicit philosophus: maluz est vt in pluribus

Questio

bonum ut in paucioribus. **P**reterea iusticia et pecatum eadem ratione inveniuntur in angelis et hominibus, sed inveniuntur plures mali in hominibus quam boni: sicut illud Eccl. i. Stultorum infinitus est numerus, ergo pars ratione in angelis. **P**reterea angelis distinguuntur secundum personas et secundum ordines, si igitur plures persone angelice remanserunt, videtur et quod non de omnibus ordinibus aliquis peccauerunt. **S**ed contra est quod dicitur, iiiij. Ne. vij. plures nobiscum sunt quam eis illis, et exponit de angelis qui sunt nobiscum in auxilium et de malis qui nobis aduersantur. **R**espondeo dicendum: quod plures angelis permanenterunt quam peccauerunt: quia peccatum est contra naturalem inclinationem ea vero que contra naturam fiunt: ut in paucioribus accidunt, natura enim consequitur suum effectum vel sibi vel ut in pluribus. **A**d primum ergo dicendum: quod per prophetas loquitur secundum ad boves in quibus malum contingit ex hoc quod sequitur bona sensibilia que sunt plurimae nostra deserto, bono ratione: quod paucioribus notum est, in angelis autem non est nisi natura intellectualis, unde non est similis ratio, et per hoc patet responsio ad secundum. **A**d tertium dicendum: quod secundum illos qui dicunt quod diabolus maior fuit de Inferiori ordine angelorum qui presunt terrestribus manifestum est quod non de quolibet ordine ceciderunt: sed de infimo tamquam secundum illos qui ponunt maiorem diabolum de supremo fuisse ordine, probabile est quod de quolibet ordine aliquis ceciderunt: sicut in quilibet ordinem homines assumuntur in supplementum ruine angelicam: i quo etiam magis comprobatur libertas licet, que se cunctum quilibet gradum creature in malum flecti potest. In sacra scriptura tamen nota quorundam ordinum: ut cherubim et seraphim demonibus non attribuuntur: quia hec nomina sumuntur ab ardore charitatis et ab habitatione dei que non possunt esse cum peccato mortali, attribuuntur autem eis nomina cherubim potestatum et principatum: quod hec non possunt esse communia. **Q**uestio, lxvij. de pena demonum.

Onsequeenter ritur de pena demonum. **E**t circa hec queruntur, iiiij. **P**rimo de obtenebratione intellectus. **S**econdo de obstinatione voluntatis. **T**ertio de dolore ipsis. **Q**uarto de loco penalis ipsis. **P**rimo arde de obtenebrisitate intellectus demonum.

Habent obtenebratus per priuationem cognitionis ois veritatis, si non aliquid veritatem cognoscere magis cognoscere seipso: quod est cognoscere subbas separatas, hoc autem eorum misericordia non datur: cu ad magnam beatitudinem pertinere videat interius quod gratia ultimam beatitudinem habet posuerunt in cognoscendo subbas separatas: quod demones priuant omni cognitione

veritatem. **P**reterea sed quod est maxime manifestum in veritate est maxime manifestum in angelis siue bonis siue malis, quod enim non sit nobis maxime manifestum et ideo ex debilitate intellectus non la fantasmatibus accipiuntur: sicut ex debilitate oculi nocturne contingit quod non possit vide re lumine solis, sed deinde non potest cognoscere deum: quod est secundum se manifestum: cuius sit in summa veritatis: eo quod non habet mundum cor: quo solo vir deus: quod nec alia cogoscere potest. **P**reterea cognitionis regnum angelicorum coueniens est dupliciter secundum Ang. s. matutina et vespertina, sed cognitionis matutina non competit demonibus: quod non videt res in verbo: nec cognitionis vespertina: quod cognitionis vespertina refert res cognitionis ad laudem creatoris, unde post vespera fit mane ut dominus genit. i. quod demones non possunt cognitionem de rebus hinc. **P**reterea angelii in sua conditione cognoverunt ministerium regni dei: ut angelus dicit, iiiij. super genit. ad lit. sed demones hac cognitione priuati sunt: quod si cognovissent nequaquam dominum glorie crucifixum: ut dominus i. cor. ii. quod pars ratione omnia alia cognitione veritatis sunt priuati. **P**reterea qualiter veritatem aliquis scit aut cognoscit eam naturaliter: sicut nos cognoscimus priam partem aut accepte ab alio: sicut quod scimus addiscendo: aut experientia longi temporis: sicut que scimus inueniendo: sed demones non possunt cognoscere veritatem per suam naturam: quod ab eis divisi sunt boni angelis: sicut lux a tenebris: ut Augustinus dicit. Quid autem manifestatio sit per lumen: ut dicitur epiph. v. Similiter etiam neque per revelationem neque addiscendo a bonis angelis: quod non est conuentio lucis ad tenebras: ut dicitur, iij. cor. vij. neque per experientiam longi temporis: quod experientia a sensu oritur: ergo nulla in eis est cognitionis veritatis. **S**ed hoc est quod dicitur dicitur, iiiij. c. de di. no. quod data sunt demonibus aliqua dona que nequaquam mutata esse dicuntur: sed sunt integra et splendidissima, inter ista autem naturalia bona est cognitionis veritatis: quod in eis est aliqua veritatis cognitionis. **V**ero vero duplex est cognitionis veritatis: una quod per grazia: alia quod habetur per naturam: tertia quod per gloriam est duplex: una quod est speculativa etiam sicut cum aliquo secreta divinorum reuelantur, alia vero quod est affectiva producens amorem dei: et hec proprie punit ad donum sapientiae, horum autem trium cognitionum prima in demonibus nec est ablata nec diminuta, consequitur enim ipsam naturam angelorum: que secundum suam naturam est quidam intellectus vel mens, propter simplicitatem autem sue subiecta a natura eius aliquid subtrahit non potest: ut sic per subtractionem naturalium puniatur, sicut homo puniatur per subtractionem manus aut pedis: aut aliquis bulusmodi, tideo dicit Dionysius: quod dona naturalia in eis integrum manent, unde naturalis cognitionis iniectio non est diminuta, Secunda autem cognitionis quod est per gloriam in speculatione consistens non est ei totaliter ablata sed diminuta: quia de bulusmodi secretis divinis tantum reuelat eis eorumque vel media etibus angelis vel per aliqua propria divina virtutis affectiva: ut dicit Augustinus, ix. de ci. dei, non autem sic, ipsis sanctis angelis: quibus plura et clariora reuelantur.

LXIII

tur in ipso verbo. a tercia vero cognitione sunt tota liter priuati: sicut et a charitate. **A**d primum ergo dicendum: quod felicitas consistit in applicatione: et ad id quod superius est. subiectum separate sunt ordine nature supra nos. non aliqualis quis ratione felicitatis esse potest homini si cognoscat substantias separatas: sed perfecta eius felicitas sit in cognoscendo primam substantiam. scilicet deum; sed substantiae separate cognoscere substantiam separatam est con naturale: sicut et nobis cognoscere naturas sensibiles. non sicut in hoc non est felicitas hominis: sed cognoscere naturas sensibiles: ita non est felicitas angelorum in hoc quod cognoscet substantias separatas. **A**d secundum dicendum: quod illud quod est manifestissimum in natu est nobis occultum propter hoc quod excedit proportionem intellectus nostrorum: et non solum propter hoc quod intellectus non accipit a fantasmatibus. excedit autem divina subiecta non soli proportionem intellectus humani: sed et intellectus angelorum. non nec ipse angelus secundum suam natu potest cognoscere deum subiectum: potest tamen altioreni cognitionem deo babere propter suam natu quod homo propter perfectionem sui intellectus. et talis cognitione remanet et in demonibus. sed tamen non habent puritatem quod est per gloriam habent tamen puritatem natu non sufficit ad cognitionem dei: que eis competit ex natura. **A**d tertium dicendum: quod creatura tenebre est comparata excellentie divini luminis. et ideo cognitione creature in propria natura vespertina dicitur. Vespere autem est tenebris adiunctum. habet tamen aliquid de luce: cum autem totaliter deficit lux est nocte. sic igitur et cognitione rerum in propria natu: quando referunt ad laudem creatoris: ut in bonis angelorum habet aliqd de luce divina: et potest dici vespertina. si autem non referatur in deum sicut in demonibus non debet vespertina: sed nocturna. vnde et in genere legitur: quod tenebre quas deus a luce separavit vocavit nocte. **A**d quartum dicendum: quod mysterium regni dei quod est impletum per christum oculis quidem agere. **S**ecundo principio aliquo modo cognoverunt: maxime ex quo beatificati sunt visione verbi: quia demones non habuerunt: non tam omnes angelii cognoverunt propter neque equaliter. vnde demones multo minus christo existente in mundo perfecte mysterium incarnationis cognoverunt: non enim innotuit eis: ut Augustinus dicit: sicut angelis sanctis: qui verbi participata eternitate perfuerunt: sed sicut eis terrendis inotescendum fuit per prophetiam effecta. si autem perfecte cognouissent: ut per certitudinem cognouissent ipsum esse filium dei et effectum passionis eius: nunquam dominum glorie crucis procuraissent. **A**d quintum dicendum: quod demones tribus modis cognoscunt veritatem aliquam. uno subtilitate sue natu: quia licet sint obtenebrazii per priuationem luminis gratiae: sunt tamen lucidi lumine intellectuali natu. **S**ecundo per revelationem a sanctis angelis cum quibus non conueniunt quidem per conformitatem voluntatis: conueniunt autem in similitudine intellectus actualis natu: secundum quam prius accipere quod ab aliis manifestat. **T**ertio cognoscunt per expre-

rientiam longi temporis: non quasi a sensu acceptantes: sed dum in rebus singularibus complete similitudo ei speciei iste 279 ligibilis quam sibi naturaliter habet indicat aliqua cognoscere 445 de cognitione angelorum dictum est. 288

Secundus articulus. vtrum voluntas demonum sit obstinata in malo.

Hec secundum sic proceditur. Videlicet voluntas demonum non sit obstinata in malo. liberatas enim arbitrii ad naturam intellectualis naturae pertinet: que manet in demonibus. sed libertas arbitrii per se et prius ordinatur ad bonus quam ad malum. ergo voluntas demonis non est ita obstinata in malo quod possit redire ad bonum. **P**reterea malorum est misericordia dei que est infinita quam demonis malitia quod est finita. a malitia autem culpe ad bonitatem iusticie nullus reddit: nisi per dei misericordiam. ergo est demones a statu malicie possunt redire ad status iusticie. **P**reterea si demones habent voluntatem obstinatam in malo: maxime habent eam obstinatam in peccato quo peccauerunt. sed illud potest in eis nunc non manet. scilicet superbia: quia nec mortuorum manet. sed eius excellencia. quod demon non est obstinatus in malitia. **P**reterea a gregore dicitur quod bono per alium reparari potuit: quia per alium cecidit. sed demones inferiores per primos ceciderunt: ut supra dictum est. ergo non sunt in malitia obstinati. **P**reterea quicunq[ue] est in malitia obstinatus: nuncque bonum opus operatur. sed demon aliqua bona opera facit. confitetur enim veritatem dicens Christo. Scio quia sis sanctus dei. **M**a. j. Demones etiam credunt et contremiscunt: ut dicitur Jacobus. iii. Dio. etiam dicit. iij. ca. de diui. no. quod bonum et optimum concupiscunt esse vivere et intelligere ergo non sunt obstinati in malitia. **S**ed contra est quod dicitur in psalmo. Superbia eorum qui te odierunt ascendit semper. quod de demonibus exponitur. ergo semper obstinati in malitia perseverant. **R**esponde dicendum: quod Origenis positio fuit: quod omnis voluntas creature propter libertatem arbitrii potest flecti et in bonum et in malum: excepta anima Christi propter voluntatem verbi. sed hec positio tollit veritatem beatitudinis a sanctis angelis et hominibus: quia stabilitas semper pietatis est de ratione vere beatitudinis. vnde et voluntate eterna nominatur. repugnat etiam auctoritati scripturae sacre que demones et homines malos in supplicium eternum mittendos. bonos autem in vita eternam transferendos pronunciat. Unde hec positio est quasi erronea reputanda: et tenendum est srimiter secundum fidem catholicam: quod et voluntas bonorum angelorum confirmata est in bono: et voluntas demonum obstinata est in malo. causam autem huiusmodi obstinationis est accipere non solum ex gravitate culpe: sed ex conditione sui status. h[oc] enim est hominis mors: quod angelis casus: ut Damascenus dicit.

Questio

Manifestum est autem quod omnia mortalia peccata hominum sine sunt magna; sine sunt parua ante morte sunt remissibilia, post mortem vero irremissibilia et perpetuo manentia. **A**d ingredum ergo casus huius obstinationis considerandum est quod vis appetitiva in omnibus proportionat apprehensione a quo mouet sicut mobilius lemotori appetitus enim sensitivus est boni particularis. **V**oluntas vero voluntas est supra dictum est, sicut etiam sensus apprehensionis est singularium intellectus vero voluntatis differt autem apprehensionis angelicarum apprehensione bonis in his quod angelus apprehendit immobiliter per intellectum: sicut et nos immobiliter apprehendimus prima principia quorum est intellectus homo vero per rationem apprehendit mobiliter discurrendo de uno ad aliud habens viam procedendi ad utrumque oppositorum, unde et voluntas hominis adberetur alicui immobiliter, quod potest etiam ab eo recedere et contrario adberere, voluntas autem angelici adberet fixe et immobiliter, et si consideret ante adhesiones potest libere adberere et hunc et opposito: in his que sunt non naturaliter vult, sed postquam adhuc immobiliter adberet, et ideo consuevit dicitur quod liberum arbitrium hominis flexibile est ad oppositum et ante electionem et post liberum autem arbitrium angelici est flexibile ad utrumque oppositum ante electionem: sed non post, sicut in boni angelii semper adberentes iustitiae sunt in illa confirmata: mali vero peccantes sunt in peccato obstinati, de obstinatione vero hominum damnatorum infra dicetur. **A**d primum ergo dicendum quod boni et malorum habent liberum arbitrium: sed secundum modum et conditiones sunt naturae: ut dictum est. **A**d secundum dicendum: a quod misericordia dei liberat a peccato penitentes, illi vero qui persistentem capaces non sunt immobiliter malo, adherent: et per diuinam misericordiam non liberantur. **A**d tertium dicendum quod adhuc manet in diabolo peccatum quo primo peccauit quantum ad appetitum: licet non quantus ad hoc quod credat se posse obtinere: sicut si aliquis credat se posse facere homicidium et vellet facere et postea admittat ei potestas nihilominus voluntas homicidij in eo manere potest ut vellet fecisse vel vellet facere si posset. **A**d quartum dicendum: quod non est tota causa quare peccatum hominis sit remissibile: quia alio surgere peccatur, et ideo ratio non sequitur. **A**d quintum dicendum: quod actus demons est duplex: quidam scilicet ex voluntate deliberata procedens, et hic proprie potest dici actus eius, et talis actus demons semper est malus, quia et si aliquando aliquid bonum faciat non tamen bene facit: sicut dum veritatem dicit: ut decipiat: et dum non voluntarie credit et confiteretur: sed rerum evidenter coactus, aliud autem actus demons est naturalis: qui bonus esse potest et attestatur bonitati nature: et tamen tali bono actu abutuntur ad malum.

Tertius articulus. Utrum dolor sit in demoni-

bus.
Habetur tertius sic proceditur. Videlur quod dolor non sit in demonibus, cum enim dolor et gaudium opponatur: non possunt esse simul in eodem: sed in demonibus est gaudium, dicit enim Augustinus contra manicheos, diabolus potest in eis quod dei precepta contemnunt et de hac tam infelici potestate letatur. ergo in demonibus non est dolor. **P**reterea dolor est causa timoris, debitis enim timet dum futura sunt de quibus dolemus dum presentia sunt, sed in demonibus non est timor: secundum illud Job, xvi. Factus est ut nullum timeret, ergo in demonibus non est dolor. **P**reterea dolere de malo est bonum: sed demones non possunt bene facere, ergo non possunt dolere ad minus de malo culpe: quod pertinet ad vermen conscientie. **S**ed contra est quod peccatum demonum est grauius quam peccatum hominis, sed homo punitur dolore pro delectatione peccati: secundum illud Apoc, xviii. Quantum glorificauit se et in delitiis fuit: tantum date ei tormenta et luctus, ergo multo magis diabolus qui maxime se glorificauit punitur doloris luctu. **R**espodeo dicendum: quod timor et dolor et gaudium et huiusmodi secundum quod sunt passiones in demonibus esse non possunt: sic enim sunt proprie appetitus sensitivi: qui est virtus in organo corporali, sed secundum quod nominatur simplices actus voluntatis sic possunt esse in demonibus: et necesse est dicere quod in eis sit dolor: quia dolor secundum quod significat simplicem actum voluntatis nihil est aliud quam renitens voluntatis ad id quod est vel non est, patet ergo quod demones multa vellent non esse que sunt, et esse que non sunt, vellent enim cum sint inuidi damni eos qui salvatur. Unde oportet dicere quod in eis sit dolor et precipue quando ratione pene est: ut voluntati repugnet, praeluat etiam beatitudinem quam naturaliter appetunt et in multis eorum iniqua voluntas cibabitur. **A**d primum ergo dicendum: quod gaudium et dolor de eodem sunt opposita: non autem de diversis, unde nihil prohibetur ut simul dolore de uno et gaudere de alio: et maxime secundum quod dolor et gaudium important simplices voluntates actus, quia non solum in diversis: sed etiam in una et eadem re potest esse aliquid quod dolor et aliquid quod nolimus. **A**d secundum dicendum: quod sicut in demonibus est dolor de presentia et timor de futuro, quod autem dicitur. Factus est ut nullum timeret, intelligitur de timore dei obsecrante a peccato. Allibi namque scriptum est: quod demones credunt et contremiscunt. **A**d tertium dicendum: quod dolere de malo culpe propter se attestatur voluntatis bonitati: cui culpe malum opponitur, dolere autem de malo pene vel de malo culpe: propter penam attestatur bonitati nature: cui malum pene opponitur, unde Augustinus dicit, xix, de civitate dei. Quod dolor amissi boni in supplicio testis est nature bone, de mon ergo cum peruerse sit voluntatis et obstinatio de malo culpe non doleret.

Quartus articulus. Utrum aer iste sit locus penalis demonum.

Ho quartum sic proceditur. Videlur quod aer iste non sit locus penalis demonum. Demon enim est natura spiritualis. natura autem spiritualis non afficitur loco: nam nullus locus est demonibus penalibus. **P**reterea peccatum hominis non est gratus quam peccatum demonis. sed locus penalis hominis est inferius: nam multo magis demonis: nam non aer caliginosus. **P**reterea demones puniuntur pena ignis. sed in aere caliginoso non est ignis: nam aer caliginosus non est locus pene demonum. **S**ed contra est quod Aug. dicit super gen. iiiij. ad lxxam: quod aer caliginosus est quasi carcer demonibus usque ad tempus iudicij. **R**endeo dicendum: quod angeli secundus sui naturam mediis sunt inter deum et homines. huius autem hoc diuinae pulchritudine ratio quod inferiorum bonum per superiora procuret. bonum autem hominis duplum ter procuratur per diuinam prudentiam. Uno modo directe dum inducitur ad bonum et retrahitur a malo. et hoc decenter sit per angelos bonos. Alio modo indirecte: dum. s. aliquis exercitatus impugnationem contrari. et banc procreationem boni humani conueniens fuit per malos angelos totaliter fieri: ne totaliter post peccatum absolute ab utilitate malis ordinis exciderent. sic ergo demonibus duplex locus penalis debetur. unus quodem ratione culpe et hoc est infernus alius aut ratione exercitationis humanae. et sic debetur eis caliginosus aer. procuratio autem salutis humanae protenditur usque ad die iudicij. unde et usque tunc durat ministerium angelorum et exercitatio demonum. unde et usque tunc et boni angelii ad nos hic mittuntur: et demones i. hoc aere caliginoso sunt ad nostrum exercitium. licet etiam eorum aliqui et nunc in inferno sint ad extorquendos eos quos ad malum induxerunt: sicut et aliqui homines angelii sunt cum aliis sanctis in celo: sed post die iudicij omnes mali tam homines quam angeli in inferno erunt: boni vero in celo. **A**d primum ergo dicendum: quod locus non est penalis angelo aut anime: quia si afficiens alterando naturam: sed quasi afficiens voluntatem contristando: dum angelus vel anima appetit esse in loco non conuenienti sue voluntati. **A**d secundum dicendum: quod anima secundum ordinem nature non preferitur alteri anime: sicut demones ordine nature preferuntur hominibus. unde non est similis ratio. **A**d tertium dicendum: quod aliqui differunt usque ad diem iudicij differri penas sensibiliter tam demonum quam animalium. et similiiter beatitudinem sanctorum differri usque ad diem iudicij: quod est erroneum et repugnans apostoli sententie: qui dicit. iij. Cor. v. Si terrestris domus nostra busus modi habitacionis dissoluatur: domus habemus in celo. Alii vero licet hoc non concedant de animabus: concedunt tamen de demonibus. Sed melius est dicendum: quod idem iudicium si de malis animalibus et ma-

lis angelis: sicut idem iudicium est de bonis animabus et bonis angelis. Unde dicendum est quod sicut locus celestis pertinet ad gloriam angelorum: tamen gloria eorum non minuitur: cum ad nos veniunt: quia considerant illum locum esse suum: eo modo quo dicimus honorem episcopi non minuit dum actu non sedet in cathedra. Similiter dicendum est: quod demones licet non actu alligentur gehennali ignis: sunt in aere isto calliginoso. tamen ex hoc ipso: quod levant illum alligationem sibi debet eorum pena non diminuitur. unde dicitur in glo. quadam Jaco. liij. quod portant secum ignem gebenne quocunq; vadat. nec est contra hoc quod rogaerunt dominum ut non metteret eos in abyssum: vt dicitur Luce. viij. quia hoc perierunt reputantes sibi penas: si excludantur a loco in quo possunt hominibus nocere. unde Matth. xv. dicitur: quod deprecabantur cum ne expelleret eos extra regionem.

Questio. lxv. de opere creationis creature corporalis.

Dicitur considerationes spiritualis creature considerationem est de creatura corporali. **I**n cuius productione tria opera scriptura commemorat. s. opus creationis: cum dicitur. In principio creauit deus celum et terram et opus distinctionis cum dicitur. Divisit lucem a tenebris et aquas que sunt supra firmamentum ab aquis que sunt sub firmamento. et opus ornatus cum dicitur. Erant luminaria in firmamento et. **P**rimo ergo est considerandum de opere creationis. **S**ecundo de opere distinctionis. **T**ertio de opere ornatus. **C**irca primum queruntur quatuor. **P**rimo utrum creatura corporalis sit a deo. **S**ecundo utrum sit facta propter bonitatem dei. **T**ertio utrum sit facta a deo mediantibus angelis. **Q**uarto utrum forme corporum sint ab angelis immediate a deo.

Primus articulus. Utrum creatura corporalis sit a deo.

Ho primus sic proceditur. Videlur quod creatura corporalis non sit a deo. dicitur enim Ecclesiastico tertio. Didici quod omnia que fecit deus perseverent in eternum. sed corpora visibilia non perseverant in eternum. Dicitur. n. iij. cor. iiiij. Que videntur temporalia sunt. que autem non videntur eterna. ergo deus non fecit corpora visibilia. **P**reterea gen. i. dicitur. Videlit deus cuncta que fecerat et erant valde bona. sed creature corporales sunt male. Experimentur enim cas in multis noxiis: ut per multis serpentibus in estu solis et bivis mori:

Questio

ideo aut̄ aliquid d̄f malum; q̄r nocet. creature igitur corporales non sunt a deo. **P**reterea id quod est a deo non retrahit a deo: sed ducit in ipsū. sed creatu-

re corporales retrahunt a deo. vñ apostol⁹ dicit. iij. corinth. iiiij. non cōtemplantibus nobis que vident̄. ḡ creature corporales non sunt a deo. **S**ed cōtra est quod d̄f in ps. Qui fecit celum ⁊ terram mare ⁊ oia que in eis sunt. **R**endeo d̄d q̄r quoq̄dām bēre t̄corum positio ē ḡ visibilia ista non sunt creata a bono deo: sed a malo principio. ⁊ ad argumentuz sūt erroris assumit qđ apl⁹ dicit. iij. cor. iiiij. deus bi⁹ seculi excecauit mentes ifidelium. hec aut̄ positio est oīo impossibilis. si enī diuersa in aliquo vniānt̄. necesse est buius vniōis cām eē aliquam. non enīz diuersa

20 fm se vniūnt̄. ⁊ inde est q̄r q̄n cunḡ in diuersis iue-
nitur aliquid vnuim̄oz ḡ illa diuersa illud vnuz ab
aliqua vna cā recipiāt̄. sicut diuersa corporea calida
babent calorem ab igne. hoc aut̄ quod est esse cōliter
inueniatur in oībus rebus quātūcūz diuersis. neces-
se ē ḡ esse vnu essendi principia quo eē hēant que-
cunḡ sunt quoq̄dām mō signe sunt iuisibilia ⁊ spiritua-

234 lia: sive sunt visibilia ⁊ corporalia. d̄r aut̄ diabol⁹ eē
deus buius seculi: non creatiōe: sed quia seculariter
viventes ei seruit̄: eo modo loquendi: quo aposto-
lus loquitur ad phili. iij. Quorum deus venter est.

Cad psalmū ḡ dicendū: q̄r oīes creature dei fm aliqd
in eternū perseuerāt̄ ad minus fm mām: quia crea-
ture nunq̄dām redigent̄: etiā si sunt corrupti-
biles. sed quanto creature magis appropinquant ad

47 deū qui est imobilis: tanto magis sunt imobiles. nā
creature corruptibiles in perpetuum manent̄. s̄z ma-
teria: sed mutantur fm formā subalez. creature ve-
ro icorruptibiles permanēt̄ quidem fm subalem: sed

49 sunt mutabiles fm alia: puta fm locum. vt corpo-
ra celestia vel affectiones vt crature spūales. Q̄r at̄
apl⁹ dicit. Que vident̄ t̄palia sunt: ⁊ si vez sit etiāz
q̄tuz id ipsas res in se cōsideratas: fm q̄r omnis crea-
tura visibilis subiacet t̄pli: vel fm suū esse vel scdm
suum motum: in apl⁹ intendit loqui de iuisibilibus
s̄z q̄ sunt hoīis premia. nā premia hoīis q̄ sunt iūstis
rebus visibilibus t̄paliter transeūt. q̄r sūt in rebus iū
visibilibus pmanēt̄ i eternū. vñ ⁊ supra pmiserat. eē-
nuz glorie pōdū opāt̄ in nobis. **A**d 2° d̄d. q̄r crea-
tura corporalis fm sua nām est bona: s̄z non est bonū
vle: sed est quoddā bonū particulare ⁊ ḥctū: s̄z quā
particularitatem ⁊ contractionem sequit̄ i ea cōtra-

325 rietas: per quā vnu contrariatur alteri: ⁊ virūq̄z in se
sit bonum. qdā at̄ extimantes res nō ex earū natura
s̄z ex suo pprio cōmodo: q̄cunḡ sibi noīua sūr sim-
pliciter mala arbitrant̄: nō cōsiderantes q̄r id qđ est
vnl nocium q̄tū ad aliqd vel alteri veleide: q̄tū
ad aliqd est proficiūt̄: qđ nequaq̄dā eēt̄ si fm se corpo-
ra essent̄ mala ⁊ noīla. **A**d 3° d̄d. q̄r creature q̄tū
est de se nō retrahunt a deo: sed i ipsū ducunt. quia
inuisibilia dei per ea que facta sunt itellecta conspi-
ciuntur: vt dicitur Ro. i. sed q̄r auertant a deo hoc
est ex culpa eoru: qui insipient̄ eis vntuntur. vnde

sap. xiiij. dicitur: q̄r creature facte sunt in misipulaz
pedibus insipientium: ⁊ hoc ipsūz ḡ sīca deo abdu-
cunt attestat̄ q̄r sit a deo. non enī abducunt insipien-
tes a deo nisi alliciondo s̄z aliquid boni in eis existēt̄:
quod habent a deo.

Secundus arti. Utrūz creature corporalis sit fa-

Hcta propter dei bonitatem. **D**2° sic procedit̄. Uldest̄ q̄r creature corpora 554
lis nō sit facta pp̄ dei bonitatem. d̄f. ii. sap. i.

Lreaust̄ deus vt essent̄ oīa. ḡ oīa sunt creata pp̄ ppri-
um eē: ⁊ non pp̄ter dei bonitatez. **P**reterea bonū
bz rōnem finis. q̄r id quod est magis bonum i rebus
est finis minus bonū. creature aut̄ spūalis compara-
tur ad corporale sicut maius bonū ad minus bonū.
ergo creature corporalis est pp̄ter spūalez ⁊ non pp̄
ter dei bonitatem. **P**reterea iusticia non dat ineq̄
lia nisi inequalibus: s̄z deus est iustus. ḡ ante omne
inequalitatem a deo creatam est inequalitas a deo
non creata. sed inequalitas a deo non creata nō po-
test esse nisi q̄ est ex libero arbitrio: ḡ omnis inequa-
litas sequit̄ ex diuersis motibus liberi arbitrij. cre-
ature aut̄ corporales sunt iequales spiritualib⁹: er-
go creature corporales sunt facte prop̄t̄ aliquos mo-
tus liberi arbitrij: ⁊ non propter dei bonitatē. **D**3°
contra est quod dicitur prouer. xyj. Universa pro-
pter semetiūlū operatus est dñs. **R**endeo d̄d q̄r
Orige. posuit q̄r creature corporalis non ē facta ex
prima dei intentione: sed ad penā creature spiritual
peccātis. posuit enī q̄r deus a principio creaturas spi-
rituales solas fecit ⁊ oīes iequales: quarū cum esset 250
li. ar. quedam conuerse sunt in deūz: ⁊ fm quandam
q̄titatem conuersionis sortite sunt maiorem vel mi-
norem gradum i sua simplicitate remanentes. q̄dam
ho auerse a deo alligate sunt corip̄b⁹ diuersis s̄z mo-
dum aversionis a deo que qdēm positio erronēa ē.
pmo quidem q̄r contrariat̄ scripture: que narrata p-
ductionez cuiuslibet speciei creature corporalis sub-
iungit. Ulid̄ deus q̄r hoc esset bonum. q̄r diceret q̄r
vnumqđq̄dā ideo factū est: quia per se bonū est ipsūz
esse. fm aut̄ opinionez Orige. creature corporalis sa-
cta est non quia bonū est eam esse: sed vt maluz alte-
rius punret̄. **S**ecundo quia sequeretur q̄ mundi
corporalis dispositio que nūc ē esset a casu: si enīz iō
corpus solis tale factū est vt congrueret alicui pec-
cato: spiritualis creature puniēdo: si plures crature
spirituales s̄l̄t̄ peccassent̄: sicut illa propter cui⁹ pec-
catum puniendum ponit solem creatuz: sequeretur
q̄r essent̄ plures soles i mundo: ⁊ idem esset de alijs.
hec aut̄ sunt oīo inconvenientia. vñ bac positione re-
mota tanq̄dā erronea: considerādū est q̄r ex oībus cre-
aturis constituit̄ totum vniuersum: sicut totū ex p 509
ribus. si aut̄ alicius totius ⁊ partium eius velimus
scim assignare. Inueniemus primo qdēz q̄ singule
partes sunt propter suos actus: sicut oculus ad vidē-
dum. Secundo vero q̄r pars ignobilior̄ est pp̄ter no-
billorem: sicut sensus propter itellectū: ⁊ pulmo pp̄
cor. Tertio vero oīes partes sūr propter perfectionē

totius: sicut et materia propter formam, partes eius sunt quasi materia totius. vterius autem totus homo est propter aliquem finem extrinsecum puta ut fruatur deo. sic igitur et in partibus vniuersi unaq; creature est propter suum proprium actum et perfectionem. sed autem creature ignobiliores sunt, ppter nobiliores: sicut creature que sunt infra hominem sunt propter hominem. vterius autem singule creature sunt propter perfectionem totius vniuersi. vterius autem totum vniuersum cum singulis suis partibus ordinatur in deum sicut in finem in quantum in eis per quandam imitationem diuina bonitas representatur ad gloriam dei: quae creature rationales speciali quodammodo supra hoc habent finem deum: quez attingere possunt sua operatione cognoscendo et a mando. et sic patet quod diuina bonitas est finis omnium corporallium. Ad primus ergo dicendum quod in hoc ipso et creature aliquid habet esse: representat diuisum esse et bonitatem eius. et ideo per hoc quod deus creavit oia ut esset: non excluditur quod creavit oia, ppter suam bonitatem. Ad secundum dicendum quod finis proximus non excludit finem ultimam, unde per hoc et creature corporalis facta est quodammodo ppter spiritualem non remouetur: quod sit facta ppter dei bonitatem. Ad tertium dicitur quod equalitas iusticie locum habet in retribuendo. iustum enim est quod equalibus equalia retribuantur: non autem habet locum in prima rerum institutione, sicut enim artifex eiusdem generis lapides in diversis partibus edificij posuit absque iustitia non propter aliquam diversitatem in lapidibus precedentem: sed attendens ad perfectionem totius edificij: que non esset nisi lapides diversimode in edificio collocarentur: sic et hoc a principio ut esset perfectio in vniuerso diversas et inequalles creaturas instituit secundum suam sapientiam absque iustitia: nulla tamem presupposita merito, diversitate.

Terti' ar. utr' creature corporalis sit producta a deo medianibus angelis.

Hoc sic proceditur. Videntur quod creature corporalis sit producta a deo medianis angelis. sic n. res gubernant per dominam sapientiam: ita oia secundum sapientiam facta: sicut illud postea. Oia in sapientiam fecisti. si ordinare est sapientia: ut deus in proprio meta. vii in gubernatione rex superiora per superiora reguntur quodammodo ordinare: ut Augustinus dicit. iii. de trinitate. et in rerum productione talis ordo fuit: quod creature corporalis tantum in superiori per spiritualiter tanquam per superiorerum est producta. Preterea diversitas effectuorum demonstrat diversitatem causarum: quia idem semper facit idem. si omnes creature tam spirituales quam corporales sunt immediate a deo producte: nulla esset inter creaturas diversitas: neque una magis distaret a deo quam altera: quod patet esse falsum: cum propter logicam distare a deo dicat philosophus quedam corruptibilis esse. Preterea ad producendum effectum finitum non requiritur virtus infinita: sed omne corpus finitum est. quod

per finitam virtutem spiritualis creature produci potuit: et productum fuit: quia in talibus non differt esse et posse: presertim: quia nulla dignitas competit aliui cui secundum suam naturam ei denegatur nisi forte ob culpam. Sed contra est quod dicitur ge. i. p. c. cre. de. ce. et ter. per que creature corporalis intellectus ergo creature corporalis est immediate a deo producta. Respondeo dicendum quod quidam posuerunt gradatim res a deo processisse. ita scilicet ab eo imediate processit prima creature: et illa produxit aliam et sic inde usque ad creaturam corpoream. sed bec positione est impossibilis: quia prima corporalis creatura productio est per creationem per quam etiam ipsa materialia producitur. imperfectus enim est prius quam perfectus in fieri. impossibilis est autem aliquid creari nisi solo deo. Ad cuius evidentiam considerandum est quod quanto aliqua causa est superior tanto ad plura se extendit in causando. semper autem id quod substernit in rebus invenitur causas quod id quod informat et restrictum est ipsum: sicut esse quod vivere: et vivere quod intelligere. et etiam materialia quod forma. quanto ergo aliquid est magis substantiatum tanto a superiori causa directe procedit. illud ergo quod est primo subtractum in omnibus propriis pertinet ad causalitatem supremae cause. nulla igit secunda causa potest aliquid producere: non presupposito in re producta aliquo quod causatur a superiori causa. creatio autem est productio alicuius rei secundum suam totam substantiam: nullo presupposito quod sit vel in creatuam: vel ab aliquo creatum. unde res inveniuntur: quod nihil potest aliquid creare nisi solus deus qui est prima causa. et ideo ut Moyses ostenderet corpora omnia immediata a deo creata dixit: in primo. de. cre. ce. et ter. Ad primum ergo dicendum quod in productione regni est aliquis ordo: non quod est ut una creatura creaturam ab alia. sed non impossibile est quod ita quod ex divina sapientia diversi gradus in creaturis instruuntur. Ad secundum dicitur quod unus unus absque sue simplicitate trimeto diversorum cognoscitur: est ut secundum omnium est. et ideo etiam est secundum diversa cognita diversorum productorum causa per suam sapientiam: sicut et artifex apprehendendo diversas formas producit diversa artificiata. Ad tertium dicitur quod qualitas virtutis agentis non solum mensuratur per rem factam: sed etiam secundum modum faciendi: quia unum et id est aliquid et a maiori et a minori virtute. producere autem aliquid finitum hoc modo: ut nihil presupponatur est virtutis infinita. unde nulli creature competere potest.

Quartus ar. utrum forme corporum sint ab angelis.

Hoc quartum sic proceditur. Videntur quod forme corporum sint ab angelis. dicit enim Boneti. in libro de trinitate. quod a formis que sunt sine materia veniunt forme que sunt in materia. forme autem que sunt sine materia sunt substantie spirituales. forme autem que sunt in materia sunt forme corporum. ergo forme corporum sunt a spiritualibus.

Questio

substantiis. **P**reterea de g est per participationem
 236 reducitur ad id quod est per essentiam. sed spirituales substantiae per suam essentiam sunt forme. creature autem corporales participant formas: ergo forme corporalium rerum sunt a spiritualibus substantiis distincte. **P**reterea spirituales substantiae magis habent virtutem causandi q̄z corpora celestia. sed corpora celestia causant formas in istis inferioribus. unde dicuntur esse generatiois et corruptiois causa ergo multomagis a spiritualibus substantiis forme que sunt in materia diriuantur. **S**ed contra est qđ Aug. dicit iij. de tri. g non est putandum ager illis ad nutum seruire hanc corporalem materiam sed potius deo. illi autem ad nutum dicitur seruire corporalis materia: a quo speciem recipit: non ergo 542 forme corporales sunt ab angelis sed a deo.
Rideo dō g opinio fuit quorundam g omnes forme corporales diriuantur a substantiis spiritualibus: quas angelos dicimus. et hoc quidem duplacter aliqui posuerunt. plato enim posuit formas 34 que sunt in materia corporali diriuari et formari a 542 formis sine materia subsistentibus per modum participationis cuiusdam. ponebat enim hominem quendam immaterialiter subsistentem et similiter equum et sic de alijs ex quibus constituantur hec singularia sensibilia secundum g in materia corporali remanet quedam ipressio ab illis formis separatis per modum assimilationis cuiusdam: quam participationem vocabat: et fm ordinem formarum ponebat platonici ordinem substantiarū separatarū: puta g vna substantia separata ē que est equus: que ē cā omnium equorum supra quā est quedam vita separata: quā dicebant per se vitā et cāz oīs vite: et tertius quandā quā nominabant ipsum ēē et cāz oīs ēē. **A**usē. ho et qdā alij nō posuerūt formas corporaliū ī mā p se subsistere: sed solū ī intellectu a for 542 mis: g ī intellectu creaturarū spūaliū existētib. q̄s 242 qdē ī pī intelligentias: nos āt āglos dicim⁹: dicebat 249 p̄cedē oīs formas q̄ sunt ī mā corporali⁹: sicutia formis que sunt in mente artificis procedunt forme artificiorum. et ī idem videtur redire: quod quidā moderni heretici ponunt dicentes quidem deū creatorē oīum sed mā corporalem a diabolo forma tam: et per varias spēs distinctionem. omnes autem be opinions ex vna radice pcessisse videntur. quere 241 bant enim causam formarū ac si ipse forme fierent 245 fm seip̄as. sed sicut pbat Arist. in. vii. meta. id qd 542 p̄prie sit ē compositem. forme autem corruptibilium rerū hēnt ut aliquando sint: aliquā nō sint absq̄ h g ipse generent aut corruptantur: sed ppositis generatis aut corruptis: quia etiāz forme non habent ēē: sed composita habent ēē per eas: sic enī alicui cōperit fieri sicut et esse. et ideo cum simile fiat a suo sili non est querenda causa formarum corporaliū: aliquā forma ī materialis: sed aliquod compositez secundū g hic ignis generatur ab hoc igne. sic igitur forme corporales causantur: non quasi influxe ab aliqua

immateriali forma: sed quasi materia reducta de potentia in actū ab aliquo agēte composto. fz q̄ agēs 542 compositum quod est corpus mouetur a substantia spirituali⁹ creata: vt Au. iij. de trini. dicit: sequitur 542 vltierius q̄ etiam forme corporales a substantiis spiritualibus diriuantur: non tanq̄ influentibus formas: sed tanq̄ mouentibus ad formas. vltierius āt reducuntur in deum: sicut in primam causam et species angelici intellectus: que sunt quedam seminales rationes corporalium formarum ī prima āt corporalis creaturā pductione non consideratur aliq̄ tras mutatō de potentia in actum. et ī forme corporales q̄s ī prima pductione corpora humana babuerunt: sunt immediate a deo pducte: cui solum ad nutum obedit materia. vii tanq̄ p̄prie cause ad hoc significandū Moysē singulis operibus premitit: dicit deus fiat hoc vel illud: in quo significatur formatio rerum per verbum dei facta: a quo fm Aug. est oī forma et compago et concordia partium. **A**d primum ergo dō g boe. intelligit per formas que sunt sine materia: rationes rerum que sunt in mente divina: sicut etiam ap⁹. dicit heb. xi. Sicut credimus aptata ēē secula verbo dei: vt ex invisibilibus visibilia fierent. si tamen per formas que sunt sine materia: intelligit angelos: dicendum est g ab eis veniunt forme que sunt in materia non per fluxum sed per motum. **A**d secundum dicendum g forme participate in materia reducuntur non ad formas aliquas per se subsistentes rationis eiusdem. vt platonici posuerunt: sed ad formas intelligibiles vel intellect⁹ angelici: a quibus per motum procedunt vel vltierius ad raētes intellectus oīulni a quibus etiāz formarum semina sunt rebus creatis indita ut per motum in actum educi possint. **A**d tertium dō g corpora celestia causant formas in istis inferioribus non ī fluendo fz mouendo.

Questio. lxvij. de ordine creationis ad distinctionē

Einde confide

randū ē de opere distinctionis. **E**t primo considerandum de ordine creationis ad distinctionē. **2°** de ipsa distinctione fz se. **C**irca pīnum queruntur. iij. **P**rimo utrum informitas materie create pcesserit distinctionem ipsius. **2°** utrū sit vna materia oīum corporalium. **3°** utrū cēlum empyreum sit concreatum materie informi. **4°** utrū tempus sit eidem cōcreatum. **P**rim⁹ ar. utrū informitas materie ī tempore pcesserit formationem ipsius.

E **D** primum sic pceditur. Ut g informitas 337 materie tempore pcesserit formationem ipsius. dicitur enim ge. **T**erra erat inanis et vacua sive invisibilia et composita secūdū alias līaz p̄ quam designatur informitas materie: vt Aug. dicit. ergo materia fuit aliquā informis anteq̄ formaretur. **P**reterea natura in sua operatione dei opera-

LXVI

ditione imitatur: sicut ea seba imitatur eam primam. sed in operatione nature informitas tempore precedit formationem, quia in operatione dei. **P**reterea maxima potio est accidente: quia maxima est pars subiecti, sed deus potest facere quod accidens sit sine subiecto: ut per hoc in sacramento altaris: ergo potuit facere quod materia esset sine forma. **S**ed contra imperfectio effectus attestatur imperfectioni agentis: sed deus est agens perfectissimum. unde de eo dicitur deus. xxii. Dei perfecta sunt opera: quia opus ab eo creatum nunc fuit informe. **P**reterea creature corporalis formatione facta fuit per opus distinctionis. distinctioni autem opponitur confusio sicut informitas informitas. si ergo informitas processit tempore formationem materie sequitur a principio fuisse confusione corporalis creature: quia antiqui vocaverunt chaos. **R**egarding deus: circa hoc sunt diverse opiniones sanctorum. Aug. n. vult quod informitas materie corporalis non processerit tempore formationem ipsius sed solus originem vel ordinem nature. Alij vero ut Basilius Ambrosius et Chrysostomus. volunt quod informitas materie tempore processerit formationem. et quibus beatis opiniones vidantur esse contrarie: tamen pacem adiuvante differunt. alii enim accipiunt informitatem materie Augustinus. et alijs. Augustinus. enim accipit informitatem materie parentia omnis forme. et sic impossibile est dicere quod informitas materie tempore processerit vel formationem ipsius vel distinctionem: et de formatione quidem manifestum est. sicut. materia informis processit duratione hec erat iam in actu. hoc enim duratio importat: creationis enim terra minus est ens actu. ipsum autem quod est actus est forma. dicere igitur materiam procedere sine forma est dicere ens actu sine actu: quod implicat contradictionem: nec etiam potest dici quod habuit aliquas formam communem sed postmodum superuenierunt ei formae diverse quibus sit distincta: quia hoc esset idem cum operatione antiquorum naturalium. quod posuerunt materiali primam esse aliquod corpus in actu: puta ignem aere aut aquam aut aliquod medium: ex quo sequitur fieri non esset nisi alterari: quia cum illa forma procedens daret esse in actu in genere substantie. et facere esse hoc aliquid: sequebatur quod superuenientes forma non facerent simpliciter ens actu. sed ens actu hoc quod est proprium forme accidentalis. et sic sequentes forme essent accidentia secundum que non attenduntur generatio sed alteratio. unde oportet dicere quod materia prima non fuit creata omnino sine forma nec sub forma coi: sed sub formis distinctionis. et ita si informitas materie referatur ad distinctionem prime materie: quod secundum se non habet aliquam formam: informitas materie non processerit formationem seu distinctiones ipsius tempore: ut Augustinus dicit. sed origine seu natura tamen: eo modo quo potentia est prior actu et pars totius. alij vero sancti accipiunt informitatem non secundum quod excludit orem formam: sed hanc quod excludit istas formalitatem: et decorum: quod nunc apparet in corpore creatura. et hoc dicunt quod informitas materie corporalis duratione processit formationem eiusdem: et si

missit enim hanc etiam ad aliud cum eis Augustinus recordat et ceterum ad aliud discordat: ut infra patet. et ceterum ex libro 560. accipi potest triplex formositas deerat: propter quod dicebatur creatura corporalis informis. decretum enim a toto corpe transverso: quod deus celus pulchritudo lucis. unde deus in tenebre erat super faciem abyssi. decretum atque terre duplex pulchritudo: una quam habet ex hoc quod est aqua cooperata et quantitas ad hoc deus in terra erat inanis et vacua sive inuisibilis: quia corporali aspectui patere non poterat. propter aquas undeque eam cooperientes. alia vero quam habet ex hoc quod est ornata herbis et plantis. et ideo deus in tenebre erat vacua et incomposita id est non ornata enim alia transversa. et sic cum permisisset duas naturas creatas. scilicet terra et terrae informitate cella expedit: per hoc quod dicitur. tenebre erant super faciem abyssi. enim quod sub celo etiam aera includitur. informitate vero terre per hoc quod dicitur. terra erat inanis et vacua. **A**d primus ergo deus quod terra aliter accipitur in loco isto ab Augustino et ab aliis sanctis. Augustinus enim vult quod nomine terre et aque significetur in hoc loco ipsa materia prima. non enim poterat rudi Moses populo per misericordiam exprimere: nisi sub similitudine rerum eius notarum. unde et sub multiplici similitudine ea exprimitur: non vocans eam tantum aquam vel terram videlicet secundum rei veritatem materia prima esse vel terra vel aqua. habet tamen et similitudines cum terra in quantum subsidet formis et cum aqua: in quantum capta formari diversis formis. enim hoc ergo deus inanis et vacua vel inuisibilis et incoposita: quia materia per formam cognoscitur. unde in se considerata deus inuisibilis vel inanis et eius potentia per formam repletur. unde et Plato materialia dicit esse locum. Alij vero sancti quod terra intelligunt ipsorum elementum: que equaliter haec etiam erat informis ut dicitur est. **A**d secundum dicitur quod natura producit effectus in actu de ente in potentia. et ideo ut in operatione potentiae tempore precedat actu et informitas formationes. sed deus producit ens in actu ex nihilo. et ideo statim potest producere res perfectam secundum magnitudinem sive virtutis. **A**d tertium deus quod accidens cum sit forma et actus qui dantur. materia atque enim id quod est ens in potentia. unde magis repugnat esse in actu materia sine forma quam accidentia sine subiecto. **A**d primum vero quod obiectur in contrarium dicendum est quod secundum alios sanctos informositas tempore processit formationes materiae: non fuit hoc ex ipotencia dei sed ex eius sapientia: ut ordo seruaretur in rerum conditione dum ex imperfecto ad perfectum adducerentur. **A**d secundum dicitur quod quidam antiquorum naturalium posuerunt compositionem excludentem orem distinctionem propter hoc quod Anaximenes posuit solum intellectum distinctum et immixtum. sed ante opus distinctionis scriptura sacra post 249 multum distinctionem primo quidem celi et 349 terre: in quo ostenditur distinctione etiam secundum a materialiam: ut infra patet. et hoc cum dicit in primo 351 deus creauit deus celum et terram et secundo per distinctionem elementorum: ceterum ad formas suas: per hoc

Questio

Qnominat terram et aquam. a se et autem et ignem non nominant: quod non est ita manifestum rudibus quibus? Moyses loquebatur huiusmodi esse corpora: sicut manifestum est de terra et aqua: quod Plato aerem intellexerit: significari per hoc quod dicitur spiritus dominus: et etiam aer spiritus deus: ignem vero intelligere rit significari per celum: quod igne nature esse dixit. ut Aug. refert in libro xiiij. c. xvij. de ciui dei. sed raby. Moses in aliis cum Platone concordans dicit ignem signifi

194 ficari per tenebras: quod ut dicit in propria opera ignis non lucet. sed magis ut est conueniens: quod prius dictum est: quod spiritus domini in scriptura non nisi per spiritu sancto consuevit ponere: quod superferri de non corporaliter. sed sicut voluntas artificis superferre materie quam vult formare. tertia distinctione significatur secundum situm: quod terra erat sub aqua: quibus insuffisibilis credebatur. aer vero quod est subiectum tenebrarum signifi

349 catur fuisse super aquas: per hoc quod deus tenebre erat

351 sup faciem abyssi: quod autem distinguendum remaneret ex

354 sequentibus apparebit.

Consecutus ar. utrum una sit materia informis omnium corporalium.

338 **H**oc secundum proceditur. ut quod una sit materia informis omnium corporalium. dicit. n. Aug. xxij confessus. Duo reperio que fecisti. unum quod erat formatum: alterum quod erat informe. et hoc dicit esse terram insuffibilem et incompositam: per quam dicit significari materiam rerum corporalium: ergo una est materia omnium corporalium. **P**reterea plus dicit in. v. meta. quod illa que sunt unum in genere sunt unum in materia. sed omnia corporalia conuenient in genere corporis: ergo omnium corporalium est una materia. **P**reterea diversus actus fit in diversa potentia: et unus in una. sed omnium corporum est una forma. scilicet corporeitas: ergo omnium est materia una. **P**reterea materia in se considerata est solum in potentia. sed distinctione est per formas: ergo materia in se considerata est una tantum omnium corporalium. **S**ed contra quod cuncti conueniunt in materia sunt transmutabilia ad insuicem et agunt et patiuntur ab invicem: ut deus in primo de generatione: sed corpora celestia et inferiora non sic se habent ad invicem: quod corum materia non est una. **R**eg. dicit circa hoc fuerunt diverse opiniones philosophorum. Plato. n. et oes phys. ante Ari. posuerunt omnia corpora esse de natura. illi. elementorum. **V**nus cum. liij. elementa cuncta in una materia: ut multa generatio et corruptio in eis ostendit: per consequens sequebatur quod omnium corporum sit materia una. quod autem quedam corpora sint incorruptibilia. **P**lato ascribebat non conditioni materie: sed voluntati artificis. scilicet de quem introducit corporibus celestibus

b dicentes: natura vestra estis dissolubilia: voluntate at mea indissolubilia: quod voluntas mea maior est nexu vestro. **H**anc autem positionem Ari. reprobat per motus naturales corporum. cum enim corpus celeste habeat naturalem motum diversum a naturali motu elementorum: sequitur quod ei natura sit alia a natu-

ra. illi. elementorum: et sicut motus circularis quod est proprius corporis celesti caret a contrarietate. motus autem elementorum sunt iuncte contrarij. ut qui est sursum ei qui est deorsum: ita corpus celeste est absque contrarietate. corpora vero elementaria sunt cum contrarietate. et quia corruptione et generatio sunt ex contrariis: sequitur quod secundum suam naturam corporis celeste sit incorruptibile. clementia vero sunt incorruptibilia: sed non obstante hac ratione corruptibilitatis naturalis: Autem posuit una materia omnia corpora attinet ad unitatem forme. corporalis: sed si forma corporis est: et una forma per se: cui superuenient aliae forme: quibus corpora distinguuntur haberent necessitatem: quod dicitur: quod illa forma immutabiliter materie inheret et quantum ad illam est omnis corruptibile. sed corruptio accideret per remotionem sequentia formarum: quod non est corruptio simpliciter sed hoc quod priuatione substeretur aliquod ens actu. sicut etiam accidebat antiquis naturalibus: quod non nebat subiectum corporum aliquod ens actu: puta ignem aut aeren aut aliqd animali. supposito autem quod nulla forma quae sit in corpore corruptibili remaneat: ut substraeta generatione et corruptione sequitur de necessitate quod non sit eadem materia corporum corruptibilium et incorruptibilium. materia enim secundum id quod est: est in potentia ad formam. quod est per materia hanc se considerata sit in potentia ad formam omnium illorum: quorum est materia communis: per unam autem formam non sit in actu: nisi quantum ad propria: quod est ad illam formam remanet ergo in potentia quantum ad omnes alias formas: nec hoc excluditur si una illa etiam formarum sit perfectior et continens in se virtute alias. quod potentia quantum est de se id differenter se habet ad perfectum. unde sicut quodcum est sub forma imperfecta est in potentia ad formam perfectam: ita econverso. sicut ergo materia hanc est sub forma incorruptibilis corporis: erit adhuc in potentia ad formam corruptibilis corporis. et cum non habeat ea in actu erit simul sub forma et priuatione: quod carentia forme in eo est in potentia ad formam est priuatione. hec autem dispositio est corruptibilis corporis: impossibile est quod corporis corruptibilis et incorruptibilis per naturam sit una materia. nam deus est per auctoritatem fingit ipsum corpus celeste sit materia celi: ens in potentia ad ubi et non ad certam formam ei est substantia separata quae vniatur ei et motor: quod impossibile est ponere aliquid ens actu quod vel ipsius totum sit actus et forma vel habet in actu vel forma. semota ergo per intellectum substantia separata que ponitur motor: si corpus celeste non est hunc formam quod est compendi ex forma et subiecto forme: sequitur quod si totum forma et actus. et est in actu intellectum in actu: quod de corpore celesti dicitur non potest cum sit sensibile. relinquitur quod est materia corporis celestis hanc se considerata non est in potentia nisi ad formam quam habet: nec refert ad propositum quod cuncta sunt illa siue alia siue aliud. unde illa forma sic perficit illam materialis per nullum modum in ea remanet potentia ad esse sed ad ubi tantum: ut Ari. dicit. sic non est eadem materia corporis celestis et elementorum: nisi hanc analogiam

Et quae sunt in ratione potentie. Ad primum ergo dicitur Aug. secundum in his opinione platonis non ponens genitam etiam, vel dicitur quod materia informis est una unitate ordinis sicut omnia corpora sunt unum in ordine creature corporeae. Ad secundum dicendum quod si genus consideratur philosophice corruptibilis, et incorruptibilis non sunt in eodem genere: propter diuersum modum potentie in eis: ut deus in ratione meta. Et autem logicalemente considerationem est unum genus omnium corporum propter unam rationem corporeitatis. Ad tertium dicitur quod forma corporeita non est unum in omnibus corporibus cum non sit alia a formis quibus corpora distinguuntur: ut dictum est. Ad quartum dicitur quod cum potentia dicatur ad actum ens in potentia est diuisum ex hoc ipso quod ordinatur ad diuersum actu. sicut visus ad colorum et auditus ad sonum, unde ex hoc ipso materia celestis corporis est alia a materia elementi quod non est in potentia ad formam elementi.

Tertius ar. vix celum empyreum est creatum materie informi.

Ad hunc sic proceditur. Vix enim celum empyreum non est creatum materie informi. celum enim empyreum si est aliquid est quod sit corpus sensibile. omne autem corpus sensibile est mobile. celum autem empyreum non est mobile. quia motus eius deprehendetur per motum alicuius corporis apparentis: quod minus appareat. non ergo celum empyreum est aliquid materie informi conformatum. Preterea Aug. dicit. iij. de trinitate. quod inferiora corpora per superiora quodammodo ordine reguntur. si ergo celum empyreum est quoddam superius corpus: est enim hec inferiora corpora sed hoc non videtur. perteat si ponatur immobile: cum nulum corpus moueat nisi motum. non est ergo celum empyreum materie informi concreatum: si dicas quod celum empyreum est locus contemplationis non ordinatum ad naturales effectus. Contra Aug. dicitur. iij. de trinitate. quod nos secundum mentem aliquid capimus eternum: non in hoc modo sumus: ex quo patet quod corporis etatio mente supra corporalia eleuat: non ergo corporis etatio locus corporis deputatur. Preterea inter corpora celestia invenitur aliquod corpus primum diafanum et partem lucidum. scilicet celum siderium. invenitur etiam aliquod celum totum diafanum: quod aliqui nominant celum aqueum vel crystallinum. si ergo est aliud superius celum: est quod sit totum lucidum. sed hoc esse non potest: quia sic continue aer illuminaretur nec vndeque nos esset: non ergo celum empyreum materie informis est concreatum. Sed contra est quod stratus dicit. in psalm. crea. de. ce. et ter. celum dicit non visibile firmamentum: sed empyreum id est igneum.

Quando dicitur quod celum empyreum non invenitur positus nisi per auctoritates strabii et bedae, et iterum per auctoritatem Basilius. cuius positione est ad aliquid inveniuntur. scilicet ad hoc quod sit locus beatorum. dicit enim Strabius. et etiam Beda: quod statim factum ageretur est impletum. Basilius enim dicit in libro primo. omelia i. libro ex anno. sicut damnati in tenebras ultimas absque ita

remuneratio per dignis operibus restauratur in ea luce quod est extra mundum genis domicilium sortitur. differunt tamen estum ad rationem ponendi. nam strabus et beda ponunt certum empyreum ea ratione quia firmamentum per quod celum empyreum intelligunt non in principio sed secunda die dicitur factum. Badius vero ea ratione potest. ne videatur simpliciter deus opus suum a tenebris inchoasse quod manichei caluniantur deinde veteris testamenti: deum tenebrarum nominantes. hec rationes non sunt multum cogentes. nam questio de firmamento: quod legitur factum in secunda die aliter soluitur ab Aug. et ab aliis scilicet 345. questio at de tenebris soluitur hinc Aug. per hoc quod ignorat quod per tenebras significatur: non processit duratio formationis: sed origine. secundum alios vero cum tenebre non sunt creatura aliquae. sed priuatio lucis divine sapientie attestatur: ut ea quod perdurit ex nihilo: prior in statu perfectionis institueret. sed postmodum ea produceret ad perfectum. potest at conuenienter ratione ex ipsa conditione glorie. expectatur enim in futura remuneratione duplex gloria. scilicet spiritualis corporalis: non solum in corporibus humanis glorificandis: sed et in toto mundo inuocando inchoata. est autem spiritualis gloria ab ipso mundi principio in beatitudine angelorum: quod equalitas sanctis promittitur. vñ 356. conueniens fuit. ut etiam a principio corporalis gloria inchoaretur in aliquo corpore: quod etiam a principio fuerit absque servitude corruptionis et mutabilitatis. et totaliter lucidum: sicut tota creatura corporalis expectatur post resurrectionem futuram. et ideo illud celum dicitur empyreum. id est igneum non ab ardore: sed a splendo. Scinduntur est autem quod Aug. x. de ciuitate dei dicit quod porphiri discernebat a demonibus angelos ut aerea loca esse demonum: cetera vel empyreum disceret angelorum: sed porphyrius tamquam platonicus celum istud fidereum igneum esse existimabat. et hoc empyreum nominabat vel ethereum: hinc quod nomen ceteris sumitur ab inflammatione et non secundum quod sumitur a velocitate motus: ut Ari. dicit quod per tanto dictum sit ne aliquis opinetur Augu. celum empyreum posuisse: sicut nunc ponitur a modernis. Ad primum ergo dicitur quod corpora sensibilia sunt mobilia secundum ipsum statum mundi: quod per motum creature corporalis procuratur elementorum multiplicatio: sed in ultima consumatione glorie cessabit corporum motus: et talis oportuit esse a principio dispositionem celi empyreum. Ad secundum dicitur quod satis probabile est quod celum empyreum hinc quodam: cum sit ordinatum ad statum glorie non hinc influentiam inferiora corpora quae sunt sub aliquo alio ordine pinta ordinata ad naturalem rerum discursum. probabilius tamen dicitur quod sicut super primi angelorum assistunt hinc influentiam super medios et ultimos qui mittuntur: quis ipsi non mittantur. scilicet Dio. ita celum empyreum hinc influentiam super corpora que mouentur. hinc ipsum non mouetur. et per hoc potest dici quod influit in primum celum quod mouetur si aliquid transiens et aduenies per motum: sed aliquid

Questio

fixū aut stable:puta h̄tutem continendi et creandi:
vel aliquid h̄lī ad dignitatem pertinens. ¶ Ad tertium
dō q̄ locus corporeus deputat contemplationi nō p̄p
necessitatē sed p̄gratuitatē:vt exterioz claritas in
teriōz cōueniat. vñ Basilius dicit q̄ ministrator sp̄l
ritus nō poterat degere ī tenebris: sed ī luce et leti-
cia degendi sibi h̄tum possidebat. ¶ Ad quartum
dō q̄ sicut Basilius dicit in.ij. exām̄ constat factus
ē celū rotunditate oclutum h̄sis corpus sp̄lissum et
adeo validū ut possit ea q̄ extrinsecus habetur ab i-
ferioribus separare. et iō necessario posse regionem
relicta carentē luce ostituit: vt pote fulgore q̄ super-
radiabat excluso: sed quia corpus firmamēti et si sit
solidū: ē tñ diaphanū qđ lumen nō ipedit ut p̄z per
hoc q̄ lumen stellaz v̄dem nō obstantib⁹ medijs
cel. Potest aliter dici q̄ h̄z lucē celum empyreū non
condensatam: ut radios emittat: sicut corpus solis
sed magis subtilem: vel haberet claritatem glorie: q̄ n̄
est conformis cum claritate naturali.

¶ Quartus ar. vtrum tempus sit concreatum ma-
terie informi.

Ad quartū sic pcedit. vñ q̄ tempus non sit cō-
creatum materie informi. dicit enim Aug. xij.
confe. ad decim loquens. duo reperio q̄ feci
st̄ carentia temporibus. s. materiam primam corpo-
ralem et naturam angelicā non ergo tempus ē con-
creatum materie informi. ¶ Preterea tempus diuiditur
per diē et per noctē: sed a p̄ncipio nec nox nec dies
erat s̄ postmodū cū diuisit dō lucē a tenebris. ergo
a p̄ncipio non erat tempus. ¶ Preterea tps ē nūer⁹
motus firmamenti: quod legitur factum: sc̄da die:
q̄ non a p̄ncipio erat tps. ¶ Preterea motus ē prior
tp̄e: magis igr̄ debet numerari iter primo cōcreta q̄
tempus. ¶ Preterea sicut tempus ē mensura extrin-
seca: ita et locus: n̄ ergo magis debet cōputari inter
p̄io cōcreta tps q̄ loc. ¶ Sed h̄ ē qđ Aug. dicit sup-
ge. ad lram: q̄ sp̄ualis et corporalis creatura ē cōcreta
in p̄n. tp̄is. ¶ 2° dō q̄ communiter dicitur. iiiij. esse
primo cōcreta. s. naturam angelicam: celum empyre-
um: materiam etiam corporalem informem et tps. s̄
attendendum ē q̄ hoc dictum non pcedit h̄ Aug.
opinione. Aug. n. ponit duo primo cōcreta. s. naturaz
angelicam et materiam corpalem: nulla mentone fa-
cta de celo empyre. hec autem duo. s. natura ange-
lica et materia informis pcedunt formationem nō du-
ratione. sed natura: et sicut natura pcedit formationem
nō ita etiam et motus et tempus. vñ tps nō p̄t eis
enumerari. pcedit autem p̄dicta enumeratio sc̄dm
opinione alioz sanctoz ponentium q̄ informitas
materie duratione pcessit formatione: et tunc p̄ illa
duratione necesse ē ponere tempus aliquo alr. n. men-
sura durationis accipi non posset. ¶ Ad p̄mū ergo
dicendum q̄ Aug. h̄ dicit ea ratione: quia natura angelicā
et materia informis precedunt origine seu natura
tempus. ¶ Ad secundum dicendum q̄ sicut h̄z alioz
sanctos materia erat quodāmodo informis et postea
fuit formata: ita tps quodāmodo fuit forme et post

modus formatum et distinctum p̄ diē et noctē. ¶ Ad
3° dō: q̄ si motus firmamēti non statim a p̄ncipio ē
cepit: tūc tempus quod pcessit non erat numer⁹ mot⁹
firmamēti: sed cuiuscunq̄ p̄mī motus accidit enim
tempori q̄ sit numerus motus. firmamēti inq̄sum
hic motus ē p̄mū motuū. si at cēr̄ aliud mot⁹ p̄mū
illius motus ēē tempus mēsura: q̄ oīa mensurā p̄
mo sui generis. oīa autē dicere statim a p̄ncipio fuisse
aliquem motum ad minus secundum successionem
cōceptionum et affectionum in mente angelica. mo-
tum autē nō ē intelligere sine tempore: cuī nihil aliud
sit tps q̄ nūer⁹ poris et posterioris in motu. ¶ Ad
q̄rtum dō q̄ iter primo cōcreta cōputantur ea q̄ bñt
generale habitudinem ad res. et iō computari de-
buīt tps: qđ h̄z rōnem cōts mēsure: non autem mot⁹
q̄ paratur solum ad subam mobile. ¶ Ad q̄ntū dō
q̄ locus intelligitur in celo empyreō oīa cōtinente.
et q̄ locus ē de permanētibus concretus ē totus si
mult. tps autē: qđ nō ē p̄manens cōcreatū ē in suo p̄n
cipio: sicut etiam modo nihil est accipere in actu de
tempore nisi nunc.

¶ Questio. lxvij. de ope distinctionis secundum se
et prime diei.

Onsequenter

siderandū ē dō ope distinctionis
h̄z se. ¶ Et p̄io dō ope p̄ie dicit.

12° dō ope scde. 13° dō ope ter-
tia. Circa p̄mū q̄runf. iiiij.

¶ P̄io vtp̄ lux p̄pē i sp̄ualib⁹
dici possit. 12° vtp̄ lux corpo-
rallis sit corpus. 13° vtp̄ sit q̄litas. 14° vtp̄ conue-
niens fuit prima die fieri lucem.

Primus ar. vtp̄ lux p̄pē i sp̄ualibus dicatur.

Hibis dicat. dicit. n. Aug. iiiij. super ge. ad lit-
terā: q̄ in sp̄ualibus melior et certior lux ē: q̄
xps non sic dō lux quomodo lapis: sed illud proprie
hoc figuratiue. ¶ Preterea Dio. iiiij. de di. no. ponit
lumē iter noīa intelligibilla dei. nomina autem ire
ligibiliā p̄pē dicuntur in sp̄ualibus: q̄ lux proprie dō
in sp̄ualibus. ¶ Preterea apostolus dicit ad ep̄b. v.
omne quod manifestatur lumen est. sed manifesta-
tio magis p̄pē ē in sp̄ualibus q̄ i ncorporalibus: q̄ et
lux. ¶ 5° ē qđ Ambro. li. de tri. ponit splēdorem iē
ea q̄ dō de metapho. dicunt. 18° dō q̄ de aliquo
noīe dupl̄r conuenit loqui. vno mō h̄z p̄mām cl̄ ipo-
sitione. alio h̄z vñ noīis: sicut p̄z in noīe visōnīs: qđ
p̄mo iponitur ad significandū actum sensus visus.
h̄z p̄pē dignitatē et certitudinē h̄lī sensus: extensum ē
h̄ nome h̄m vñ loq̄ntiū ad oēm cognitōnem alioz
sensuū. dicim⁹. n. vide quō sapit vñ quomō redolēt
q̄ quō ē calidū. et vlt̄r̄ ē ad cognitionem intellect⁹
h̄m illud Mat. v. c. beatū mūdo corde: qm̄ deum ipsi
videbunt. et similiter dō de noīe luminis. nā p̄io q̄
dem ē iſtitutū ad significandū id qđ fac̄ māifestatōz
in sensu vñsus: postmodū at extensum est ad signifi-

2XVII

candum oē illud qđ facit manifestationem fz quācūq cognitionem. si ergo accipiatur nomē luis fz suam p̄nam ipositionē metapho. i spūalibus dī. vt Amb. dicit. si at accipiat fz qđ ē i v̄su loquētiū ad oēz māifestationē extētiū. sic p̄prie in spiritualib' dī. r̄ p̄ hoc p̄ responsio ad obiecta.

Secundus ar. v̄t lux sit corpus.

Ad 2° sic p̄ceditur. Uf qđ lux sit cor. dī. n. Aug. i li. de. li. ar. qđ lux in corporib' p̄mū tēnet locū. ḡ lux ē corpus. **P**rieterea ph̄s dī cit qđ lumen ē sp̄es ignis; ignis ē corpus; ḡ lux ē corpus. **P**rieterea ferrī infsecari r̄ reflecti ē p̄prie corpor. hec āt oia attribuuntur lumini v̄l radio. consūguntur ēt diuersi radij r̄ separātūr: vt Dio. dicit. s̄. c. de di. no. quod r̄ videt nō nisi corporib' cōuenire posse. ḡ lumē est corpus. **S**ed contra duo corpora nō p̄nt s̄il eē in eodem loco. sed lumē est simul cū aere: ḡ lumē nō est corpus. **R**o dī: qđ ipossibile ē lumē ē corp? qđ qđ ēt apparet tripliciter: primo qđ ēt ex parte loci. nā locus cuiuslibet corporis ē alius a loco alterius corporis. nec est possibile secūdū natu ram duo corpora esse simul in eodem loco qualiacū qđ corpora sint: qđ contiguum regit distinctionē in situ. secundo apparet ex rōne mot. si. n. lumē ēt corpus illuminatio ēt motus local' corporis. nullus āt motus local' p̄t eē in instanti: qđ ēt qđ mouetur localiter necesse ēt p̄ius pueniat ad mediū magnitudinis qđ ad extremū. illūnatio āt fit i īstati: nec p̄t dici qđ fiat i tēpore īperceptibili. qđ ēt paruo spatio posset tps latere: i magno āt spatio: puta ab oriente i occidente tps latere nō posset. statim enim cū sol ēt pūcto orientis illuminat totū emisperitum vsc̄ ad punctū oppositū. ēt aliud cōsiderādū ex parte mot?: qđ ēt corp? bz motū naturale determinatum. mot? āt illuminationis ē ad oēz partem nec magis secūdū circulū qđ s̄m rectitudinē. vnde manifestum ēt illuminatio nō ēt mot? local' alicuius corporis.

Tertio apparet idē ex pte generationis r̄ corruptionis. si enī lumē ēt corp?: qđ aer obtenebret p̄ absentia lumīaris sequeret qđ corp? lumīis corūperetur: r̄ qđ materia eius acciperet alia formā qđ nō apparet: nō alijs dicat ēt tenebras ēt corpus. nec et apparet ex qđ materia tm̄ corp? qđ replet mediū emisperitū quotidie generet ridiculuz ēt dicere qđ ad solaz absentia lnmiris tm̄ corp? corūptur. si qs ēt dicat qđ nō corūpit: fz s̄it cū sole accesit r̄ circum fert: quid dīci poterit de hoc qđ ad interpositionem alicui' corporis circa candela tota dom' obscurat. nec v̄t qđ lumē congregatur circa cādelā: qđ nō apparet sibi major claritas post qđ ante: qđ ergo oia hec nō solum rōni fz s̄elui ēt repugnat: dī ēt ipossibile est lumē ēt corp?. **A**d p̄mū ergo dī qđ Aug. accipit lucē p̄ corpore lucido in actu. s. p̄ igne: qđ inter. illi. elementa nobillissimū ē. **A**d secundū dī qđ Arist. lumen nominat ignē in p̄pria materia: sicut ignis i materia aerea dī flāma. in materia terrea dī carbo nō tū est multū curandū de eis exemplis que Arist. idu-

cit in li. logicalibus: qđ iduē ea vt p̄babllia fz opinio nē allioꝝ. **A**d 3° dī: qđ oia illa attribuūt lumini 252 a metapho. si cēt possēt attribui calorī. qđ. n. motus localis ē naturalē p̄mus motuūt: vt p̄baē i. viii. phy: v̄timur noībus p̄tinētibus ad motuūt localē ī altera tōe i oībus motibus. si cēt nomē distatōle diriuatūz ēt a loco ad oia īrla: vt dī ī. x. meta.

Tertius articulus. v̄trum lux sit qualitas.

Ad tertium sic p̄ceditur. Uf qđ lux non sit q̄li 343 **H**as. ois enī q̄litas permanet ī subo ēt post qđ remouetur ab igne: fz lumē non remanet ī aere recedente luminari. ḡ lumē non est qualitas. **P**rieterea ois qualitas sensibilis bz contrarium. sicut calido ītrariatur frigidū r̄ albo nigrum; fz lumīni n̄ bil est contrarium. tenebra enim ēt priuatio lumīs: ḡ lumē nō est qualitas sensibilis. **P**rieterea cā ē prior effectu: sed lux celestū corporū cat formas substātiale ī istis inferiorib'. dat et ēt spirituale colorib' bus. qđ facit eos visibiles actus: ḡ lux nō ēt aliq̄ q̄litas sensibilis: sed magis substātial' forma aut sp̄cialis. **S**ed contra ēt qđ dām. dicit in li. ij. qđ lux est quedam qualitas. **R**o dī: qđ quidam dixerunt qđ lux nō ēt naturale: sicut color ī parlete: fz ēt īventionale sicut simileudo coloris ī acre. fz hoc nō p̄t esse pp duo. primo quidē qđ lumē denominat aerem. fit enim aer luminosus ī actu. color vero nō denominat sp̄z. nō enim dī aer coloratus. secundo quia lumē bz effectum ī natura: qđ p̄ radios solis calefunt corpora. itētiones āt nō cauſat trāmutatiōes naturales. alij vero dixerūt qđ lux est forma substātialis sol. sed hoc ēt apparet ipossibile pp duo. p̄mo qđ dem qđ nulla forma substātial' ēt p̄ se sensibilis: quia q̄gd ēt obz intellectus: vt dī ī. iii. de aia. lux āt est fz se visibil. secundo qđ ipossibile est vt id qđ est forma substātial' ī vno sit forma accidental' ī alio. 19 qđ forme substātiali per se conuenit constituere ī arg' sp̄z. vñ semp r̄ in oībus adest ei. lux āt non est forma substātialis aeris: alioꝝ ea recedente corūperetur. vñ non p̄t eē substātial' forma solis. dī ēt ḡ sicut calor est qualitas actiua consequens formā substātiali alem ignis: ita lux est q̄litas actiua consequens formā substātiale solis l̄ cuiuscūq alterius corporis a se lucentis: staliq̄d aliud tale est: cuius signum ēt qđ radis diuersarum stellarum habent diuersos effec tus fz diuersas naturas corporum. **A**d p̄mū ergo dī qđ cū qualitas consequatur formā substātiale diuersimode se bz subiectum ad receptionē qualitatēs: sicut se bz ad receptionem forme. cū enī īā perfecte recipit formam firmiter: stabiliter etiam qualitas consequens formam: sicut si aqua conuertatur ī ignem: cum vero forma substātialis recipit imperfēcte fz inchoationē quandam: qualitas consequens manet qđez aliqđdiu sed non semper: si cēt 508 p̄z in aq̄ calefacta: que redit ad suam naturam: sed il luminatio nō fit per aliquā transmutationē materie ad susceptionē forme substātialis: vt siat quasi in

Questio

choatio aliqua forme: et id lumen non remanet nisi ad p̄nitiam ageris. Ad secundum dō q̄ accidit luci q̄ n̄ beat̄ ūrum in cōstum ē qualitas naturalis primi corporis alteratis: quod ē a ūrietate elongatum. Ad tertium dicendum q̄ sicut calor agit ad formam ignis q̄ si instrumentaliter in virtute forme subalib: ita lumē agit quasi instrumentaliter in virtute corporis celestū ad p̄ducendas formas substantiales. et ad hoc q̄ faciat colores visibiles actu in cōstum ē qualitas primi corporis sensibilis.

Quartus ar. vtz inconvénienter lucis p̄ductio in prima die ponatur.

544 **H**oc r̄tum sic procedit. vñ q̄ inconvénienter lucis p̄ductio in p̄ia dic ponatur: ē enim lux q̄litas quedā vt dictu ē. q̄litas autem cum sit accidentis nō h̄z rōnem primi: sed magis rationem postrem: non ḡ p̄ia die dñ poni p̄ductio lucis. Preterea per lucem distinguuntur noctis et dies. hoc at sit per solē p̄dū factus die. iiiij. ergo non debuit poni p̄ductio lucis p̄ia die. Preterea noctis et dies sit per circularem motum corporis lucidi. sed circulatris motus ē p̄p̄ius firmamenti: quod legitur factum die sc̄da. q̄ non debuit poni in prima die p̄ductio lucis distinguētis nocte et diem: si dicat q̄ intelligit ē luce spūali. Extra lux q̄ legit facta prima die facit distinctionem a tenebris: sed non erant in principiis p̄lo spiritualis tenebre: q̄ et demones fuerunt a p̄ia.

524 **C**lipio boni: vt supra habitus ē. non ergo prima die debuit poni p̄ductio lucis. Sed contra id sine q̄ non p̄t ēē dies: oportuit fieri in prima die. sed sine luce non p̄t esse dies: ergo oportuit lucem fieri prima die. R̄ dō: q̄ dō p̄ductio lucis ē duplex op̄i nlo. Aug. enī vñ dicere q̄ n̄ fuerit ouenientia Moyses p̄termisssie spūalis creature p̄ductiōnem. et id dicit q̄ cum dō in principio crede. et ter. per celum intelligitur spūalis natura adhuc informis: per terram at intelligitur mā informis corporalis creature: et quia natura spiritualis dignior est q̄z corporalis fuit prius formanda. formatio igitur spiritualis nature significatur in productione lucis: vt intelligatur de luce spirituali. formatio enim nature spiritualis est per hoc quod illuminatur: vt adhuc verbo dei. alijs autem videtur q̄ sit pretermissa a Moyses p̄ductio spiritualis creature: sed h̄z rōnem diuinissimo de assignat. Basilius enī dicit q̄ Moyses principium narrationis sis fecit a principio: qđ ad tempus pertinet sensibilium rex. s̄z spiritualis natura. i. àge licet p̄termittitur: qđ fuit ante creatu. Christoloston at assignat aliam rōnem: qđ Moy. loquebat̄ rudi populo q̄ nibil nisi corporalia poterat capere: quē ē ab idolatria reuocari volebat. assumptissimē at idolatrie occasionem si p̄posite fuissent in eis aliquid substantie supra omnes corporeas creaturas. eas enim repulsissent deos cum ēē pronī eēē ad hoc q̄ solem et lumen et stellas colerent tanq̄ deos: quod eis inhibetur deuotio. s̄si p̄missa at fuerat circa creaturaz corposalem multiplex informitas. vna quidem in hoc q̄

dicebatur: terra erat inanis et vacua. Alia vero in hoc q̄ dicebatur: tenebre erant super faciem abyssi: ne cessarium at fuit: vt informitas tenebrarum prior re mouetur q̄ lucis p̄ductionem pp̄ duo. prior qđē q̄ lux vt dictum ē: ē qualitas primi corporis: vñ h̄z eā 545 primo fuit mūndus formādus: sc̄do pp̄ cōitātē luci. cōcat. n. in ea īscrīptō corpora cum superiorib: sicut at īcognitione pcedit a corporibus: ita ē i. op̄atione: nā p̄bus ḡiatur viuūz q̄ aia: et aial q̄ homo: vt dō in ll. de generatione aīaltū: sic ergo oportuit ordinē diuine sapientie manifestari. vt prima iter opera disti cōtōnis p̄ducere lux tanq̄ primi corporis forma: et tanq̄ corporis. Basilius tamen posuit tertiam rōnem q̄ per lucē alia oīa manifestatur: p̄t et q̄rta rō addi 5 q̄ in obīsciendo ē tacta. q̄ dies nō p̄t esse sine luce. arg. vnde oportuit in prima die fieri lucem. Ad p̄mū s̄ dō: q̄ fm̄ opinionem que ponit iformitatem materie duratōne pcedere formationē. qđ dicit q̄ ma 557 teria a principio fuerit creata sub formis substantiā libus. postmodum fuit formata fm̄ aliquā cōditiones accidentalēs ēiter quas primū locum optinet lux. Ad 2. dō q̄ gdā dicit lucē illā fuisse quādā nubē lucidā. q̄ postmodū facto sole in materiam placētē rediit. sed illud non ē conueniens: quia scriptura ī p̄in. ge. cōmemorat institutionem nature: que post modum p̄seuerat: vñ nō dñ dicit q̄ aliquid tunc factū fuit qđ postmodū ēē dicit: et lō alijs dicit: q̄ illa nubes lucida adhuc remanet: et ēē obīcta soli: vt ab eo discerni non possit: sed fm̄ hoc illa nubes sup̄flua remaneret. nibil autem ē vanum ī operibus dcl. et lō alijs dicit q̄ ex illa nube formatt̄ ē corpus soli. s̄z h̄z dicit non p̄t: si ponatur corpus solis non esse de natura illi. elementoz: sed etiam incorruptibile p̄ naturā: qđ fm̄ hoc materia eius non p̄t ēē sub alia forma: et lō ē dicendum: vt Dio. dicit. illi. c. de dī. no. q̄ illa lux fuit lux solis: sed adhuc iformis īstum ad hoc q̄ lā erat suba solis: et hēbat ītutem illuminatiūm ī cōi. sed postmodum data ē spūalis et determinata virtus ad particulares effectus. et fm̄ hoc 551b ī p̄ductio huius īcīs distincta ē lux a tenebris q̄ sum ad tria. p̄mo quidem quantum ad causam fm̄ q̄ in suba solis erat causa luminis. in opacitate autē terre cā tenebrarum. secundo īstum ad locum: quia in uno emisperio erat lumen in alio tenebre. tertio quantum ad tempus quia in eodem emisperio secundum vnam partem temporis erat lumen secundum aliam tenebre. et hoc est quod dicitur: lucem vocavit diem et tenebras noctem. Ad tertium dicendum q̄ Basilius dicit lucem et tenebras tunc fuisse per emissionem et contractionem luminis et non per motum. Sed contra hoc obīcit Augustin: q̄ n̄ la rō esset huiusmodi vicissitudinis emittendi et retrahendi luminis cum homines et animalia non es̄sēt: quo p̄ visibilibus hoc deseruiret. et preterea hoc nō habet natura corporis lucidi: vt retrahat lux ī sui presentia sed miraculose hoc potest fieri. ī prima au tem institutione non queritur miraculum: sed quid

natura rerum habeat: ut Aug. dicit, et ideo descendit:
 552 **G** duplex est motus in celo, unus communis toti celo
 qui facit diem et noctem, et iste videtur institutus pri
 mo die. aliis autem est qui diversificatur per diversa corpora secundum quos motus sit diversitas dierum ad
 inuicem mensium et annorum. et ideo in prima die fit
 mentio de sola distinctione noctis et diuinus que fit per
 motum communem, in quarta autem die fit mentio de di
 versitate dierum et temporum et annorum: cum dicitur.
 Sint in tria et dies et annos: que quidem diversitas sit
 per motus proprios. **A**d quartum dicitur: secundum Aug. In
 formitas non precedit formationem duratione, unde
 dicitur quod per lucis productionem intelligatur for
 matio spiritualis creature: non que est per gloriam perfecta
 cum qua creata non fuit: sed que est per gloriam perfecta
 cum qua creata fuit: ut dictum est: per hoc ergo lu
 cem facta est diuisio a tenebris. I. ab informitate alterius
 b creature non formata: sed si tota creatura simul
 formata fuit: facta est distinctio a tenebris spiritua
 libus: non que tunc essent: quia diabolus non fuit crea
 tus malus: sed quas deus esse futuras preuidit.

Questio. lxviii. de opere secunde dicitur.

Einde confide!

Randum est de opere secunde dicitur.
 Et circa hoc queruntur. iij. **P**rimo utrum firmamentum sit factum
 secunda die. **S**ecundo utrum ali
 que aquae sint supra firmamentum. **T**ertiu utrum firma
 mentum diuidat aquas ab aquis. **Q**uartu sit unum
 celum tantum vel plures.

Primus articulus. utrum firmamentum sit factum
 secunda die.

Habitu primus sic proceditur. Uideatur quod firma
 mentum non sit factum secunda die, dicitur
 enim gen. i. Uocavit deus firmamentum celum,
 sed celum factum est ante oculos diuinum ut patet eis dicitur.
 In principio creare, de, creare, et ter. ergo firmamentum non est
 factum secunda die. **P**reterea opera. vi. dierum
 ordinant secundum ordinem diuinam sapientie, non conuenit
 autem diuinae sapientie: ut posterius ficeret quod est natu
 rae prius. firmamentum autem est naturaliter prius
 aqua et terra, de quibus tamen fit mentio ante formationem
 lucis: que fuit prima die, non ergo firmamentum fa
 cturnum est secunda die. **P**reterea omne quod est fa
 cturnum per vi. dies formatum est ex materia primitiva
 ex materia existente: quia sic esset generabile et coru
 ptibile ergo firmamentum non est factum secunda
 die. **S**ed contra est quod dicitur gen. i. Dixit deus: fiat fir
 mamentum: et postea sequitur. Et factum est vespere et
 mane dies secundus. **R**endeo dicitur: sicut Aug. docet in his quoniambus duo sunt obseruanda, primo quod de
 ut veritas scripture incoquatur teneatur. Secundo ut
 scriptura diuina multipli possit: quod nulli expone
 ni aliquis ita precise inbereat: quod si certa ratione ostiterit

banc esse falsam: quod aliquis sensum scripture esse assi
 rere presumat: ne scriptura ex hoc verbo ab infidelis
 bus derideatur: ne iesus via credendi precludatur. scien
 tia est quod hoc est legit firmamentum secunda die fa
 ctum duplicitate intelligi potest, uno modo de firmamen
 to i. quo sunt sidera, et hunc hoc est nos diversimode ex
 ponere secundum diuersas opiniones hominum de firmamen
 to. quod n. dixerunt: firmamentum illud esse ex iesu Christo
 positum, et hec fuit opinio Empedocles qui dixit ideo
 illud corpus indissolubile esse: quia in eius copositio
 ne lis non erat sed amicitia tantum, aliovero dixerunt
 firmamentum esse de nona quattuor elementis non quasi ex iesu Christo
 positum: sed quasi elementum simplex, et hec opinio fuit plau
 tons qui posuit corpus celeste esse elementum ignis, aliovero
 dixerunt celum non esse de nona quatuor elementis, sed esse. v.
 corpus preter. iiiij. etiam et hec est opinio Aristoteles, hunc est pri
 mariam opinionem absolute posset concordare firmamen
 tum factum fuerit secunda die est secundum suam subiectam, nam ad
 opus creationis pertinet pducere ipsorum clorum subiecta.
 ad opus autem distinctionis et ornatus pertinet formare
 aliqua ex persistentibus iesu Christo, secundum vero opinionem plau
 tonis non est convenienter quod firmamentum credat secundum suam
 subiectam esse factum secunda die, nam facere firmamentum secundum
 hoc est producere elementum ignis, pductio autem elementorum perti
 net ad opus creationis secundum eos quod ponunt in formitate
 maiorum specie procedere formationem: quod forme elementorum sunt 557
 quod primo aduentum maiorum multo autem minus secundum opini
 onem Aristoteles, ponit potest quod firmamentum secundum suam subiectam
 sit secunda die pductum secundum quod per istos dies success
 sio tempore designat: quod celum cuius est hunc suam non incorru
 ptibile habet maius quod non potest subesse alteri forme, unde
 impossibile est quod firmamentum sit factum ex maiorum pri
 us tempore exente, secundum productio subiecte firmamenti ad
 opus creationis pertinet, sed aliqua formatio eius secundum
 has duas opiniones pertinet ad opus secunda diei sicut
 etiam Dio. dicit. iiiij. c. de d. no. quod lumen solis fuit in
 forme in principio triduo: et postea fuit in quarta die for
 matum: si autem per istos dies non designatur tempore successio 544
 sio: sed soli ordo nature: vi. Aug. vultus nihil prohibe 560
 bit dicere secundum subiectum firmamenti ad secundum diuinam
 naturam: si autem per istos dies non designatur tempore successio:
 nis: sed secunda die factum non intelligatur, firmamentum
 illud in quo fixe sunt stelle: sed illa partem aeris in qua
 condensantur nubes: et dicitur firmamentum propter
 spissitudinem aeris in parte illa, nam quod est spissum et
 solidum dicitur esse corpus firmum ad differentiationem cor
 poris mathematici: ut dicit Basiliscus, et secundum hoc ex
 pone nihil repugnans sequitur cuiuscumque opinione.
 Unde Aug. ii. super gen. ad lit. secundum hoc expponemus con
 siderationem laude dignissimam iudico: quod enim dicitur neque est contra fidem et in promptu
 posito documento creditur potest. **A**d primum ergo di
 cendum: quod secundum Libyso, primo Moyses sumarie di
 cit quid deus fecit premittens. In principio creare, de
 us celum et terram, postea per partes explicauit, si
 cut si quis dicat. Hic artifex fecit domum istam: et

Questio

postea subdat. primo fecit fundata: postea erexit parietes: tertio supposuit tecum. et sic non ozi nos aliud celum intelligere. cu dñ. In prin. cre. de. ce. et ter. et cu dñ: qd secunda die factum est firmamentum: pot est dici aliud esse celum qd legit in principio creatum: et qd legitur secunda die factum. et hoc diuersum mode. nam fñ Aug. celum quod legit primo die eum factum est natura spiritualis informis. celum autem quod legit secunda die factum est celum corporeum. fñ vero bedam et Strabum celum quod legit primo die factum est celum empyreum. firmamentum vero quod legit secunda die fñ est celum sidereum. fñ vero Dam. celum quod legit prima die factum est quoddam celum sphericum sine stellis de quo pñlo loquuntur dicentes ipsu esse nona speras et mobile pñmum: quod mouetur motu diurno. pñ firmamentum vero factum ha die intelligit celum sidereum. fñ illa autem expositionem quam aug. tangit celum prima die factum est et ipsum celum sidereum. per firmamentum vero factum intelligit spacium aeris: in quo nubes condensantur: quod est celum equinoctiale dicitur. et id ad equationem designandam signanter dicitur. vocavit deus firmamentum celum: sic et supra dixit. vault lucem diem: quod dies est pñ spacio. xxiiij. horarum ponit: et 349 id est in alijs obseruadum: ut raby Moyses dicit. Ad secundum et tertium pñ solo ex supra dictis.

Secondus ar. viruz aque sunt supra firmamentum. 346 **A**d secundum sic procedit. Videlicet qd aque non sunt supra firmamentum. Aqua enim est nalius grauis: locus at proprius grauius non est esse sursum sed solu deorum: que non sunt supra firmamentum. **P**reterea naliiter aqua est fluida: sed quod est fluidum non potest consistere sup corpus rotundum: ut experimentum pñ. qd cum firmamentum sit corpus rotundum: aqua non potest esse supra firmamentum. **P**reterea aqua cum sit elat ordinatur ad generationem corporis mixti: sicut imperfectum ad perfectum ordinatur. sed supra firmamentum non est locus mixtionis sed super terram. ergo frustra aqua esset supra firmamentum. nihil autem in operibus dei est frustra: ergo aqua non sunt supra firmamentum. **S**ed contra eum dicitur gen. i. qd diuisit aquas qd erant supra firmamentum ab alijs que erant sub firmamento. **R**espondeo dñ: qd sic dicit Aug. iij. sup gene. ad lram: maior est scripture hñ auctoritas: qd ois humani generis capacitas. vnde quod et quales aque ibi sunt eas tam ibi esse minime dubitamus. quales at sunt ille aque non codez mō ab oibus assignat. Orig. eni dicit: qd aque ille que sup celos sunt: sunt spiritus substantie. vii in ps. dicitur. Aque qd super celos sunt laudent nomen dñi. et Dam. iij. Unde dicitur aq oes que super celos sunt dñ. sed ad hoc respondet Basilius i. iij. examen. qd hoc non dñ de eo qd aque sunt rationales creature: sed quia consideratio eorum prudenter a sensu habentibus contemplata glorificationem perficit creatoris. vnde ibidem dñ de igne et grandine et hñ: de quibus constat qd non sunt rationables creature. Dicendum est ergo qd sunt aque corporales: sed quales aq sunt

o; diuersum de diffinire finis diversa de firmamento solum. si enim per firmamentum intelligent celum sidereum: quod ponitur esse de na quatuor celorum. pñ 345 rironem et aque que sup celos sunt eiusdem nae poterunt credi cum eas in aliis aquis. si autem per firmamentum intelligat celum sidereum: qd non sit de na. iiiij. celorum. tunc et aque ille que sunt supra firmamentum: non erunt de na celarium aquaz: sed sicut fñ Strabum dicitur celum empyreum. lignum ppter solis splendorem ita dicit aliquid celum aqueum ppter sola diafonia: quod est supra celum sidereum: posito est qd firmamentum sit alterius nae preter. iiiij. et adhuc potest dici qd aquas diuidit: si per aquas non elementum aque: sed manum informem corporis intelligam: ut Aug. dicit super ge. ad lram contra manicheos: qd hoc gocquid est inter corpora diuidit aquas ab aquis. si autem per firmamentum intelligat pars aeris in qua nubes condensantur: sic aque que supra firmamentum sunt: sunt aque que vaporabiliter resolute supra aliquas partes aeris eleuantur: ex quibus pluviae generantur. dicens enim qd aque vaporabiliter resolute eleuentur supra celum sidereum: ut quidam dixerunt: quorum opinio ne Aug. tangit in. iiij. super gen. ad lram est omnino impossibile: tum ppter soliditatem celum: tum ppter regionem ignis mediæ. que hñ vapores consumerent: tum quia locus quo feruntur levia et rara est infra coacuum orbis lunæ: tum etiam qd sensibiliter appareat vapores non eleuari etiam ad cacumina quorumdam montium: quod etiam dicunt de rarefactione corporis in infinitum ppter hoc qd corporis est in infinitum diuisibile va- num est. non enim corpus nali in infinitum diuisidetur aut rarefit: sed usque ad certum terminum. **A**d primus g. dñ: qd quibusdam videtur ratione illa soluenda p hoc qd aquas sint naliiter graues. virtute tam diuisina super celos continentur: sed hanc solutionem Aug. excludit iij. li. super gen. dicens: qd nunc quemadmodum deus i stituit naturas rerum conuenit querere: nunquam in eis ad miraculum sue potentie velit opari. vii aliter dñ est: qd fñ duas ultimas opiniones de aquis et firmamento pñ solo ex primis. fñ autem primam opinionem oportere altum ordinem elementis qd Ari. ponit ut quod aq spissæ sint circa terram: quedam vero tenues circa celum: ut sic se habent ille ad celum sicut iste ad terram vel ppter aquas intelligatur materia corporis: ut dictum est. **A**d secundum etiam pater solo ex primis fñ duas ultimas opiniones. scilicet vero primam responderet Basilius duplicitate. Uno modo quia non est necessarium ut omne quod in concavo appareat rotundum sit etiam supra rotundum: sed conexum. **S**e cundo quia aque que sunt supra celos non sunt fluida: sed quasi glaciali soliditate extra celum firmata. unde et a quibusdam dicuntur celum crystallinum. **A**d tertium dicendum: qd secundus tertiam opinionem aque sunt supra firmamentum vaporabiliter eleuata propter utilitatem pluviarum. secundus vero secundam opinionem aque sunt supra firmamentum. scilicet celum totum diafonum absq; stellis. qd qdas

ponunt primū mobile: qd̄ reuolut̄ totū celum motu diurno: vt opere p̄ motum diurnū cōtinuitatē generationis: sicut celū i quo sunt sidera per motū q̄ est fz̄ codicacū operā d̄uersitatē generatiōis t̄ coruptiōis p̄ accessū t̄ recessū p̄ d̄iversas virtutes stellarum. Scdm̄ vō primā opinionez aque sunt ibi: vt Basilius dicit ad d̄ēperandū calorem celestium corporū: cui signū acceperunt alig vt Aug. dicit: q̄ stella saturni pp̄ vicinitatē aquaz supiorū e frigidissima.

Tertius articulus. Utrum firmamentū diuidat aquas ab aquis.

Hoc sic procedit. Videlq; q̄ firmamentū nō diuidat aquas ab aquis. vnius n. corporis secundū spēm est vnius locus nātis. s̄ omnis aqua oīaque est eadem specie: vt dicit phs. non ergo aque ab aquis sūt distinguendo fm locuz: si dicatur q̄ aque ille que sunt supra firmamentū sunt alterius speciei ab aquis que sunt sub firmamento. s̄ ea que sunt fm spētem d̄uersa nō indigent alio alio distinguentē. si ergo aque supiores t̄ inferiores specie difterunt: firmamentū eas ab inuisim non distinguit.

Preterea illū vñ aquas ab aquis distinguere: qd̄ ex vtracq; parte ab aquis cōtingit. sicut si aliquis paries fabricetur in medio flumine. manifestū est aut q̄ aque inferiores non pertingunt vñq; ad firmamentū. ergo non diuidit firmamentū aquas ab aquis. **S**ed qd̄ dicitur ge. i. Fiat firmamentū in medio aq̄ rum t̄ diuidat aquas ab aquis. **R**endco dicendum: q̄ aliquis considerando superficien̄ l̄am gene. posset talē imaginationē concipere fm quorūdāz antiquorum phorum positionem. posuerūt enim qd̄am aquam quoddā infinitū corpus t̄ oīum aliorūz corporū p̄incipiū. quam qdem imensitatē aquarū accipere posset in noīe abyssi: cum dicetur q̄ te nebrie erāt super faciez abyssi. ponebant etiā q̄ istud celū sensibile qd̄ vñdemus infra se non continet oīa corporalia: sed est infinitum aquarum corpus supra celum. t̄ ita posset aliquis dicere q̄ firmamentū ce li diuidit aquas exteriores ab aquis interioribus. i. ab oīibus corporibus que infra cclum cōtinēt: quorum p̄incipiū aquam ponebant. sed q̄ ista positio p̄ veras rōnes falsa deprehendit: non ē dicendum hunc esse itellectum scripture: sed considerandum est q̄ Moyses rudi populo loquebāt: quozim imbecillitatem condescendens: illa solū celi p̄posuit que manifeste sensut apparēt. oēs autem quātūcūq; rudes terram t̄ aquā esse corpora sensu deprehendunt. acr aut̄ non percipitur ab oīibus esse corpus: intantū q̄ etiam quidā phī acrē d̄ixerunt nihil esse plenū aere vacuum noiantes. t̄ id Moyses de aqua t̄ terra mētionem facit expressā acrem aut̄ non expresse noiat ne rudibus quidē ignotum proponeret: vt tñ capi cibus veritatē exprimeret dat locū int̄. Iligēdi acrē significās ipsū. q. aque annexum cūz dicit: q̄ tenebrie erāt super faciē abyssi: per quod daf̄ intelligi super faciē aque esse aliqd̄ corp̄ diafanum: quod ē sub ie cūlūcio t̄ tenebraz. sic igit̄ siue per firmamentū in

telligamus celū in quo sunt sidera: siue spatiū aeris nubilosum cōuenienter d̄f ḡ firmamentū diuidit a quas ab ags fm q̄ per aquā materia informis significatur: vel fm q̄ oī corpora diafana sub oī cōuenientia aquarū intelligunt. nā celū sidereū distinguit corpora inferiora diafana a supiorib; acr̄ vero nubilosus distinguit supiorib; aeris partē in qua generant pluiae t̄ biō p̄cessiones ab inferiori parte aeris: q̄ aque connectit t̄ sub noīe aquarū in intelligi. **A**d pri mū ergo dō: q̄ si per firmamentū intelligatur celū sidereū: que supiores non sunt eiusdē speciei cu: i feroribus. si aut̄ per firmamentū intelligat nubilosus aer: tunc vtracq; aque sūt eiusdē speciei: t̄ depuntur tunc duo loca aquis non eadē rōne. sed locus superior est locus generationis aquaz. locus aut̄ inferior est locus quietis carū. **A**d secundū dicendum: q̄ si accipiāt aque d̄iverse fm spēm: firmamentū dicit̄ diuidere aquas ab ags: non sicut cā faciens diuisionē: sed sicut terminus vtrarūq; aquarū. **A**d tertū dicendum: q̄ moyses ppter inuisibilitatem aeris t̄ similiū corporū oīa biō corpora sub aque nomine comprebendit. t̄ sic manifestū est q̄ ex vtracq; p̄ te firmamenti qualitercūq; accepti sunt aque.

Quartus articulus. Utrum sit vnum celū tñ.

Hoc quartum sic procedit. Videlur q̄ sit vñ 48

Celum tantū. celum enim contra terram diuidit: cu: dicitur. In prin. cre. deus celū t̄ terram. sed terra est vñ tantum. ergo celū est vñ tantum. **P**reterea oē quod cōstat ex tota sua materia est vñum tñ. sed celū est ls̄: vt probat phs in iij. de celo: ergo celū est vñum tantū. **P**reterea q̄ cōquid dicit̄ de pluribus vñiōcer: dicitur de cels fm cōmunem vñā rōem. sed si sunt plures celi: celū d̄ vñ uoce de pluribus: q̄ si equoē non proprie dicerent plures celi.. oz ergo si dicunt̄ plures celi q̄ sit aliqua rō cōs fm quā celi dicantur. hāc igit̄ non est assi gnare: non est ergo dō: q̄ sunt plures celi. **S**ed cōtra est qd̄ dicitur in ps. Laudate eum celi celorum. **R**espondeo dicendum: q̄ circa hoc videt̄ esse qd̄am diuersitas inter Basiliū t̄ Chrysō. dicit enīz Chrysō. non esse nisi vñū celū: t̄ qd̄ pl̄r dicitur celi celorum: hoc ē propter p̄prietatem lingue hebreec in qua consuetus est: vt celū solū pluraliter significet: sicut sunt et multa nomina i latīno que singularia rent. Basilius aut̄ t̄ Damascenus sequentes cu: dicit̄ plures esse celos. sed hec diuersitas magis ē in voce q̄ in re. Nam Chrysostomus vñum celum nominat totum corpus quod est supra terram t̄ aquam. Nam etiam aues que volant in acre dicuntur propter hoc volucres celi. sed quia in isto corpore sunt multe distinctiones propter hoc Basilius ponit plures celos. **A**d distinctionem ergo celorum sciendam considerandum est q̄ celū tripliciter dicitur in scripturis. quandoque enim dicitur proprie t̄ naturaliter. t̄ sic dicitur celum corpus aliquid sublime t̄ luminosum actu vel potentia t̄ incorruptibile p̄ natūram: t̄ fm hoc ponuntur tres celi. Primū totaliter

Questio

lucidam qđ vocant empyreū. Et totaliter diafanū: quod vocant celū aqueum et crystallinū. Tertium partim diafanū et parti lucidū actu quod vocat celū sidereum. et diuidit ē i. viiiij. speras. s. in sperā stellarū fixarum: et viij. speras planetarū: que possunt dici. 8. cell vel. viij. spere. **S**cđo dicitur celū p participationē alicuius proprietatis celestis corporis. s. sublimitatis et luminositatis actu vel potestia: et sic totum istud spaciū quod ē ab ags vscp ad orbē lune. Dam. ponit vnum celū noians illud acreum: et sic fm eum sunt tres celi: aereum: sidereum: et aliud superius: de q̄ intelligit quod apłs legitur raptus vscp ad tertium celum. sed quia istud spatius continet duo cl. s. ignis et aeris. et in vroq̄ eorum vocat superior et inferior regio. ideo istud celuz Rabanus distinguuit in. iiiij. supremam regionē ignis noians celum igneū: inferiorem vero regiones celum olympiū ab altitudine cuiusdam montis: qui vocat olympus. supremam vero regionē aeris vocavit celum etbereum ppter inflammationem. inferiorē vero regionem celuz aereū. et sic cum isti quattuor celi tribus suploribus connumerantur. et sunt in vniuerso fm Rabanum. viij. celi corporē. Tertio dicit celū metapho rice: et sic qđoq̄ ipsa sancta trinitas dicitur celū propter eius sp̄ritualem subtilitatem et lucem de quo celo exponit diabolus dixisse. Ascendā in celum. i. ad equalitez vel. quandoq̄ etiam spiritualia bona i quibus ē sanctorum remuneratio propter eorum eminentiam: celi nominantur: vbi dicitur. Merces vestra multa ē in celis vt Aug. exponit. quandoq̄ vero tria genera supernaturalium visioniz. s. corporalis: imaginare: et intellectualis: tres celi noiant: de gbus Aug. exponit: p̄ Paulus est raptus vscp ad tertium celū. **A**d primum ergo dicendum: q̄ terra se habet ad celum ut centrum ad circūferentiam. Circa vnum autē cētrum possunt esse multe circūferentie. vnde una tam existente multi celi ponuntur. **A**d fm dī: q̄ rō illa procedit de celo fm q̄ importat vniuersitatē creaturarum corporalium. sic enim vnum celus tātum est. **A**d tertium dī: q̄ in oībus celis inuenitur cōliter sublimitas et aliqua luminositas: ut ex dictis patet.

Questio. lxix. de opere tertie diei.

Einde confide!

randū est de opere tertie diei. **E**t circa hoc queruntur duo. **P**rimo de congregacione aquarum. **S**econdo de productione plantarum.

Fprimus articulus. Utrum aquarum congregatio conuenienter dicatur facta tertia die.

549 **A**d primum sic procedit. Videlicet aquarū congregatio nō conuenienter dicat facta tertia die. Ea enī que facta sūt prima et secunda die verbo factionis exprimitur. dicit enim Dixit deus: fiat lux et fiat firmamentū. sed tertia die diuiditur duab' primis: q̄ opus tertie diei debuit exprimi verbo factionis: et non solū verbo congregacionis.

Preterea terra prius vndiq̄ erat ags coopta. pp hoc enī inuisibilis dicebat. non erat ḡ aliquis locus sup terram in quo aque cōgregari possent. **P**rete rea ea que nō sunt continuata adiuicē nō habet vnum locum. sed nō oēs aque habent adiuicē continuita tē: ḡ non sunt oēs aque congregate in vnum locum. **P**rietera cōgregatio ad motum locale pertinet: sed que nālitter vident̄ fluētes et mare currētes: non ḡ sūt necessariū ad hoc diuinū preceptum adhiberi. **P**rietera terra etiam in principio sue creationis nominat̄ cum dicitur. In prin. cre. deus ce. et ter. inconuenienter ḡ dicitur tertia die nomē terre impo situm. **S**ed in hīm sufficit auctoritas scripture. **V**nde dī: q̄ hic oī aliter dicere fm expōns. Aug. et aliorum sanctorū. Aug. enī in oībus his operib⁹ nō ponit durationis ordinē: sed solū originis et nāe. Dicit enī creatam nām spūalem informē: et nām corporalem absq̄ oī forma quā dicit primo significa ri noīe terre et aque: non q̄ hec formitas formatiōē precesserit tpe sed origine tm̄: neq̄ yna formatio fm eum precesserit alia duratiōē: sed solū nāc ordine: fm quē ordinem nēesse sūt ut primo ponereſ formatio supreme nāe. s. spiritualiſ: per h̄ q̄ legit̄ prima lux facta. sicut autē lux spiritualis nāc preeminet corporalitā et suplora corpora p̄eminet iſeriorib⁹. vnde 2° loco tangit̄ formatio superiorum corporū: cū dī. **F**iat firmamentū per quod intelligit impressio formae celestis in mām informē: non prius extitit tpe sed origine tm̄. tertio vero loco ponit impressio formarū elementarū in mām informē: non tpe s̄ origine precedentē. vñ per hoc q̄ dicit. Longregentur aque et appareat arida: itelligit̄ q̄ māc corporali impressa est forma subalii aque: p̄ quā cōpetit sibi talis motus et forma substantialis terre: per quā cōpetit sibi sic videri. sed fm alios sanctos in his opibus ēt ordo duratiōis attendit. ponunt enī q̄ formitas māc precessit formationē: et vna formatio allam⁹. sed formitas māc scđm eos nō intelligit̄ carētia oīs formē: q̄ iā erat celū et aqua et terra: q̄ tria nomi nant̄ tangit̄ manifeste sensu perceptibilitā: sed intelligit̄ formitas materie carētia dībile distinctionis: consummate cuiusdā pulchritudinis. et fm hec tria noīa posuit scripture tres formitas. ad celū enim superioris partiuiz formitas tenebrarum: q̄ ex eo est origo luminiſ. formitas vero aque que est media si gnificatur noīe abyssi: q̄ hoc nonen significat quā dā imensitatē iordinatā aquarū: vt Aug. dicit ū fā. formitas vero terre tangit̄ i hoc q̄ dī. Terra erat inanis et iūsibilis per hoc q̄ erat aquis cooperata. sic ergo formatio supremi corporis facta est prima die: et quia tempus sequitur motum celi. tempus autem est numerus motus supremi corporis: per huiusmodi formationē facta est distinctionis motus temporis: noctis scilicet et diei. **S**ecundo vero die formatum est medium corpus: scilicet aqua per firmamentum accipiens quandam distinctionem et ordi nē: ita vt sub nomine aquæ etiā alia cōprehendunt̄:

7 ut supra, dictum est. Tertia vero die formatum est yl-
timus corpus, s. terra p. hoc q. discooperta e aquis:
et facta est distinctio in iuncto: que dicit terre et mar. vnde satis congrue sicut informitatem terre expres-
serat dicens: q. terra erat iniustibilis vel inanis: ita
eius formationem exprimit per hoc q. dicit. Et appa-
reat arida. Ad primum ergo dicitur: q. in Augu. ideo
in ope tertie diei non vtitur scriptura verbo factio-
nis: sed in precedebibus operib: vt ostendatur q. su-
periores forme, s. spirituales angeloz et celestium cor-
porum sunt perfecte in eis et stabiles, forme vero infe-
riorum sunt imperfecte et mobilcs, et ideo p. congregatio-
ne aquarum et apparentia aride impressio talium forma-
rum designat. aq. eni: est labilis fluxa: terra stabiliter
fixa: vt ipse dicit. iij. sup gene. ad lit. Secundum vero ali-
quos dicitur: q. opus tertie diei est perfectum in solum
motum localis, et ideo non oportuit q. scriptura vte-
retur verbo factionis. Ad secundum p. solo fz. Aug.
quia non oportet q. terra primo esse cooperata agere:
et postmodum congregare, sed q. in tali congregacione
fuerunt productae. Secundum vero alios tripliciter re-
ndetur: vii Aug. dicitur. i. super gene. ad lit. Uno modo
vt aque in malorem altitudinem sint eleuatae in loco ubi
sunt: congregatae, nam mare est altius terra; vt experi-
mento comptum est in mari rubro, vt Basilus dicit.
C. 2. ut dicatur q. rario: aq. velut nebulas terras tege-
bat: que congregatio densata est. tertio modo ut dica-
tur q. era potuit alias ptes prebere coacaus: quibus
confluentes aque recipierent: inter quas prima vbi p.
babillor. Ad 3. dicitur: q. omnes aque unum terminum
habent. s. mare in quo confluent vel manifestis vbi oc-
cultis meatibus, et propter hoc dicuntur aque in unum
congregate, vel dicuntur unum locum non simpliciter: sed
p. comparatione ad locum terre sicce: ut sit sensus. Longregen aque in unum locum. i. seorsus a terra
sicca, nam ad designandum plenitatem locorum aque
subdit, q. congregations aquarum appellavit ma-
ria. Ad quartum dicitur: q. iussio dei naturalem motum
corporibus preberet, vnde dicitur: q. suis natibus moti-
bus faciunt velle eius. Uel potest dici: q. naturale
esset aqua vndeque esset circa terram, sed pp. necessi-
tatem finis: vt. s. aialia et plantae carent sup terram: oportet
q. aliqua pars terre esse discoopta aquis, quod
quidem aliqui phisiatribuunt actioni solis per eleva-
tionem vaporum desiccantis terraz, sed sacra scriptura
attribuit potestati diuinae non solum in genere, sed etiam in
Job. xxxviii. c. vbi ex persona domini dicitur. Circundidit
mare terminis meis, et hinc. v. Ne q. non timebitis
aut dominus: qui posuit arenam terminum mari. Ad 5.
dicitur: q. in Aug. per terram de qua primo siebat mentio in
restituitur marea prima, nunc autem intelligitur ipsum ele-
mentum terre. Uel potest dici simum Basilius: q. primo
nostrabatur terra in naturam suam: nunc autem nostrarum
ex sua principali proprietate, que est siccitas, vnde dici-
tur, q. vocavit aridam terram. Uel potest dici fz. raby
Moy. q. vobiscum dicitur: vocavit: significatur equo
catio nostris, vnde plus dictum est: q. vocavit lucem

dilem: propter hoc q. etiam dicitur spacio. xxiiij.
horarum: secundum q. ibidem dicitur. Factus est ve-
spere et mane dies unus. Similiter secundum est: q.
firmamentum, aerem vocavit celum: quia celum est
dicitur quod est primo creatum. Similiter etiam di-
citur: q. aridam i. illam partem que est discooperta
aquis vocavit terram: prout distinguitur contra ma-
re: quibus communis nomine terra vocatur: siue sit aquis
cooperta siue discooperta, intelligitur autem ubique p.
hoc q. dicitur, vocavit, i. dedit naturam vel proprie-
tatem: ut possit sic vocari.

Secundus articulus. Utrum plantarum produc-
tio conuenienter tertia die facta legitur.

Hec secundum sic proceditur. Videlicet q. plante 550
tarum productio inconvenienter tertia die
facta legatur. plante enim habent vitam sicut
animalia, sed productio animalium non ponitur inter opera
distinctionis: sed pertinet ad opus ornatus. q. nec p.
ductio plantarum commemorari debuit in tertio die
que pertinet ad opus distinctionis. Preterea illud
q. pertinet ad maledictionem terre non debuit com-
memorari cum formatione terre, sed productio quarum
dam plantarum pertinet ad maledictiones terre se-
cundum illud gene. iij. Maledicta terra in ope tuo:
spinias et tribulos germinabit tibi, ergo productio
plantarum vniuersaliter non debuit commemorari in
tertio die: que pertinet ad formationem terre. Pre-
terea sicut plante adherent etiam terre: ita lapides
et metalla: et tamen non sit mentio de his in terre for-
matione, ergo nec plante fieri debuerit tertia die.
Sed contra est quod dicitur gen. i. Protulit ter-
ra herba vircentem, et postea sequitur. Factus est ve-
spere et mane dies tertii. Respondeo dicitur: q. sicut su-
pra dictum est, i. tertia die informitas terre remoue- 349
tur, duplex autem informitas circa terram deserbit. una
pererat iniustibilis et inanis: quia erat aquis cooperata,
alia quia erat incomposita sive vacua, i. non habens debi-
tum decorum qui acquiritur terre ex plantis: eam quo-
dammodo vestientibus, et ideo utramque informitas in
hac tertia die remouetur. Prima quidem per hoc q.
aque congregata sunt in unum locum: et apparuit arida.
scda vero per hoc q. protulit terra herbam vircentem,
sed tamen circa productionem plantarum alter opinatur Aug.
ab aliis. Alij enim expatores dicunt q. plante produ-
ctio sit actu in suis speciebus: in hac tertia die: iecu 496
dum q. superficies littere sonat. Aug. autem. v. super ge.
ad litteram dicitur: q. causaliter tunc dictum est pro-
duxisse terram herbam et lignum, i. producendi acce-
pisse virtutem, et hoc quidem confirmat auctoritate
scripture. Dicitur enim. iij. gen. Iste sunt generatio-
nes celi et terre quando create sunt in die quo deus
fecit celum et terram: et omne virgultum agri ante
q. crederetur in terra, omnem herbam regionis prius
q. germinaret, ante ergo q. crederetur super terram
facte sunt causaliter in terra, confirmatur autem hoc
etiam ratione: quia in illis primis diebus condidit deus
creatura originaliter vel causaliter: a q. opere post

Questio

modum requierit: q tamē postmodū sīn administrātionem rerū conditārum p opus propagatiōis vscg modo operāt. producere autē plantas ex terra ad opus propagationis p̄tinet; non ergo ī 3° die producte sūt plantae i actū: sed causaliter tm: q̄nis b̄z aliquos dīcī possit: q̄ prima iſtitutio ſpetiſt ad opa. vi. die rum p̄tinet: sed q̄ ex ſpeciebus primo iſtitutis gene ratio ſilium i ſpecie procedat hoc iā p̄tinet ad rerū admiſtratiōe. r̄ hoc eſt qd̄ ſcriptura dicit. Anteq̄ oriretur ſuper terrā vel ante q̄ germinaret. i. ante q̄ ex ſilibus ſilia producerentur: ſicut nūc nāliter ſerī videmus ſcd̄m viam ſeminationis. vnde ſignāter ſcriptura dicit. Herminet terra herbā virentēz r̄ fa ciente ſemen. q. ſ. ſunt pducte pfecte ſpēs plantaz ex qbus ſcia plantarum orfret: nec refert vbi cunḡ bēant viam ſementiū vtrū ſ. in radice vel in ſtipite vel i fructu. Ad primū ergo dō: q̄ viſa in plantis ē occulta: quia carent locali motu r̄ ſenſu: qbus aia tum ab iaiato mācie diſtinguitur. r̄ ideo q̄ imobi ller terre iherent eaꝝ productio ſoni. q. qdaz ter re formatio. Ad ſm dō: q̄ āte ēt illam maledictio nem ſpine r̄ tribuli produciſt erant vel virtute vel 555 ſ actu: ſ. nō erāt pducti boi in pena: vt. ſ. terra quā pppter clbū coleret iſfructuosa q̄dam r̄ noxia germinaret. vnde dictū eſt. Herminabit tibi. Ad 3° dō: 344 q̄ Moy. ca tm̄ proposuit que in māifesto apparet ſicut iam dictū eſt: corpora mineralia hñt generatio nem occulta in viſceribus terre. r̄ iteꝝ non babent manifestā distinctionē a terra: ſed quedaz terre ſpe cies viſend̄: r̄ ideo de eis mentiōneni non fecit.

Q̄uestio. lxx. de opere ornatus quantuꝝ ad quar tam diem.

Onſequenter consi derā dum eſt de opere ornatus. Et pri mo de ſingulis diebus ſecunduſ ſe. Secundo de omnibus ſex dieb̄ ſincōmuni. Circa prium ergo co ſiderandum eſt de opere quarte diei. Secundo de opere quinte. Tertio de opere ſexte. Quar to de bis que pertinent ad septimā die. Circa pri mu querun̄ tria. Primo de pductione luminari um. 2° de fine pductionis eoz. 3° vtrū ſit aīata. Primum articulus. Utrum luminaria debuerint produci quarta die.

Ad prium ſic proceditur. Uldetur q̄ lumina ria non debuerunt produci quarta die. lumina ria enī ſūr corpora icorruptibilia nāliter. ergo corum mā non potest eſſe abſq̄ formis: ſed eorum materia producta eſt in opatone creationis ante oēm diem: ergo r̄ eorum forme. non ḡ ſunt facta quarta die. Preterea luminaria ſunt q̄si vasa lu minis: ſed lux eſt fcā p̄ma die: q̄ luminaria fieri debuerunt p̄ma die r̄ nō quarta. Preterea ſicut plā te fixe ſūt i terra: ita luminaria fixa ſūt i firmamen to. vnde ſcriptura dicit: q̄ posuit ea i firmamento. ſz productio plantaz ſimul deſcribit eoz formatione

terre cui inherēt: ḡ r̄ pductio luminariorum ſimul debuit ponī 2° die cū pductione firmamenti. Preterea ſol r̄ alia luminaria ſunt cause plantaz: ſed nā li ordine cā precedit effectū: ergo luminaria non debuerunt fieri quarta die: ſed tertia vel ante. Preterea multe ſtelle ſm astrologos ſūt luna maiores: nō ḡ tm̄ ſol r̄ luna debuerūt ponī duo magna luminaria. Sed in triū ſufficit auctoritas ſcripture. Undeo dō: q̄ in recapitulatiōe diuinoꝝ opeꝝ ſcri ptura ſic dicit. Iḡ pfecti ſūt celi r̄ terra r̄ oī ſora tus eorum. In qbus verbis triplex opus intelligi p̄t. ſ. opus creationis per quod celi r̄ terra pducta le guntur. ſed iſormia r̄ opus diſtinctiōis per quod ce lium r̄ terra ſunt pfecta ſue p formas ſubales attri butas materie oī ſinformi: vt Aug. vult: ſue quātū ad conuenientem decorem r̄ ordinem: vt alij sancti dicunt. r̄ his duobus operib⁹ addit̄ ornatus: r̄ diſ fert ornatus a pfectione: nam perfectio celi r̄ terre ad ea p̄tinere videntur: que celo r̄ terre ſunt ierinſe ca. ornatus vero ad ea que ſūt a celo r̄ terra diſtincta: ſicut bō pſicitur p propas ptes r̄ formas. ornat̄ aut p vestimenta vel aliquid buiſuſmodi. diſtinctio autē aliquorū maxime maniſtatur per motum localem: quo abhuiſem ſeparat̄. r̄ dō ad opus ornatus pertinet pductio illarū rerum que habent motu ſi celo r̄ in terra: ſicut autē ſupra dictum eſt. de 349 tribus fit mentio in creatione. ſ. de celo r̄ aqua r̄ terra. r̄ hec tria etiam formant̄ per opus diſtinctiōis triū dierū. Primo die celum. 2° die diſtingui tur aque. 3° die etiam fit diſtinctio terre r̄ maris r̄ aride. r̄ ſimiliter in opere ornatus. Iultimo die geſt quartus pducuntur luminaria que mouen̄t in celo ad ornatum ipſius. 2° die qui eī quintus aues r̄ pſceſs ad ornatum medij elementis: quia habet motu ſi aerē r̄ aqua que p yno accipiunt. 3° die q̄ eſt ſetus pducunt ſialia q̄ hñt motu in terra ad ornatum ipſius. Sed ſciendū eſt: q̄ in pductione luminari um nō diſcordat Aug. ab alijs sanctis. dicit enī lu minaria eſſe facta iactu nō i virtute tm̄. non enī b̄z fir mentū virtutē pductiuā luminariū: ſi b̄z trahitutē pductiuā plantarū. vnde ſcriptura nō dicit. pductat firmamenuz luminaria ſic dicit. Herminet terra herbā virentē. Ad prium q̄ dō: q̄ b̄z Aug. nulla diſ cultas ex b̄z oritur. nō enī ponit ſucceſſiōne ſpēs in iſis opib⁹: r̄ ideo non oī dicere q̄ mā luminariuz ſuit ſub alia forma. ſm eos aut q̄ ponunt celeſtia cor pora et natura quattuor elementorū: ſuſt nullā diſ cultas accidit: quia potest dicit: ſunt formata ex piaſe ti materia ſicut aīalia r̄ plante: ſed ſcd̄ eos qui po nunt corpora celeſtia eſſe alterius nature ab elemētis r̄ incorruptibilia per naturam: oportet dicere q̄ ſubstantia luminariuz a p̄cipio fuſt creaſta: ſed p̄il us erat iſormis r̄ nūc formatur: non quidem for ma ſubali ſed p collationem determinate virtutis. ſo tamen nō fit mentio a p̄cipio de eis: ſed ſolū q̄rta die: vt Chryſo. dicit: vt per hoc remoueat populuſ ab idolatria: oīdens luminaria nō eē deos: ex quo

nec a principio fuerunt. **A**d secundum dō: q̄ fm Aug⁹ nulla sequitur difficultas: ga lux de qua p̄ia die facta est mētio fuit lux sp̄ualis, non autem fuit lux corporalis. si aut̄ lux primo die facta intelligit̄ lux corporalis: oꝝ dicere: q̄ lux primo die fuit producta fm cōmūnici lucis naturam. quarto aut̄ die attribu bta est luminarib⁹ determinata virtus ad determi natos effectus: fm q̄ videntur alios effectus b̄ere radium solis ⁊ altos radium lune. ⁊ sic de alijs. ⁊ ppter hanc determinationem virtutis dicit Dio. iiiij. c. de di. no. q̄ lumē solis quod primo erat i forme q̄rto die formatum ē. **A**d quartū dō q̄ fm p̄ibolo meuz luminaria nō sunt fixa i speris: sed habent mo tum leosum a motu sperarum. Jō Chryso. dicit: q̄ non ideo dī q̄ posuit ea in firmamento: q̄ ibi sunt fi xa. sed q̄ lūserit vt ibi essent sicut posuit hominem in paradiſo: vt ibi cēt. sed fm opinionem Aristó. stelle fixe sunt i orbibus ⁊ non mouētūr nūlī motu orbūz fm rei veritatem. tamē motus luminarium sensu p̄cipit: non aut̄ motus sperarum. Moyses autē ru 349 di populo cōdescendens securis ē que sensibiliter 350 cōparent: vt dictum ē: si aut̄ sit aliud firmamen tum quod factus est secunda dic ab eo in quo posita unt sidera fm distinctiones nature: licet sensus nō 347 discernat quē Moyses sequit vt dictus ē: cessat obiectio. nā firmamentum factum est sc̄dā die quantum ad inferiorem partem. In firmamento autem posita sunt sidera quarta dī q̄stum ad superiorēm partem: vt totum pro uno accipiatur: sc̄dā q̄ sensus apparet. **A**d quartū dicendum: q̄ sicut dicit Basilius premittitur p̄ductio plantarum luminarib⁹ ad excludendū idolatriam. qui enī credunt lumina ria deos esse dīcunt q̄ primordiale originem h̄nt plante a luminarib⁹: q̄uis sicut Chryso. dicit: sicut agricola operatur ad productionem plantarum: ita etiā ⁊ luminaria per suos motus. **A**d quintū dicendum: q̄ sicut Chryso. dicit: discuntur duo lumina ria magna non taz quantitate q̄ efficacia ⁊ virtute. quia ⁊ si aliae stelle sint maiores quātitate q̄ luna: tamē effectus lune magis sentitur in istis inferiorib⁹: ut etiā fm sensum magis apparet.

Secundus articulus. Utrū conuenienter causa productionis luminarium describatur.

HSecundū sic procedit. Vlcedetur q̄ incōuenienter cā productionis luminarum de scribatur. Dicitur enī Hiere. x. A signis celi nolite metuere que gentes timent. non ergo lumina ria insignia facta sunt. **P**reterea signū contra cau sani dīuiditur: sed luminaria sunt etiam causa eorū que hic aguntur. ergo non sunt signa. **P**reterea distinctio temporum ⁊ dierum incipit a prima die. non ergo facta sunt luminaria in tempora ⁊ dies ⁊ annos. i. in horum distinctionem. **P**reterea nibil fit propter vīllū se: quia finis est melior his que sūt ad finez. sed luminaria sūt meliora q̄ terra: nō ergo facta sunt vt illuminent terrā. **P**reterea luna nō preest nocti quando est prima. pbabile est aut̄ q̄ lu

na facta fuerit prima: sic enim hoīes inclinunt com putare: ergo luna non est facta vt presit nocti. **I**n strariū sufficit auctoritas scripture. **R**ūdeo dō: q̄ sicut dictus est iuprā: creatura corporalis aliqua ⁊ 34 na potest dici esse facta vel propter actum propriū: vel propter aliquam creaturam vel propter totum vnu uerū vel propter gloriam dei: led Moyses vt po pulum ab idolatria reuocaret: illam solam causam retigit secundū q̄ sunt facta ad utilitatem hominū. vnde dicitur Deutero. iiiij. Ne forte eleuatis oculis ad celum vīdeas solem ⁊ lunam ⁊ oīa astra celi: ⁊ er ore deceptus adores ea ⁊ colas: que creauit domi nus deus i ministerium cunctis gentibus. hoc autē ministeriū explicat in principio gene. q̄ tria. **P**ri mo enim prouenit vīlitas hominib⁹ ex luminarib⁹ quantum ad visū qui est directius in operibus ⁊ maxime vīlis ad cognoscendas res: ⁊ quantum ad hoc dicit. Ut luceant in firmamento ⁊ illuminēt terram. **S**ecundo quantum ad vicissitudines tē porum: quibus ⁊ fastidium tollitur ⁊ valitudo ser uatur: ⁊ necessaria victui oriuntur que nō essent si se per esset aut estas aut hyems. ⁊ quantum ad hoc di cit. Ut sint in tempora ⁊ dies ⁊ annos. **T**ertio q̄ tum ad opportunitatem negociorū ⁊ operum: inquā tum ex luminarib⁹ celi accipit̄ significatio pluvio si tēporis vel sereni que sunt apta diuersis negocijis. ⁊ quantum ad hoc dicit. vt sit insignia. **A**d primū ergo dicendum: q̄ luminaria sunt insignia corporali um transmutationum: non autem eorum que depē dent ex libero arbitrio. **A**d secundum dicendum: q̄ per cām sensibilem q̄doq̄ duclur in cognitionem effectus occulti: sicut ⁊ ecōuerso. vnde nibil p̄bibet cām sensibilem esse signum. tamen ideo poti⁹ dicit signa q̄ causas vt occasionem idolatrie tolle ret. **A**d tertium dicendum: q̄ in prima die facta ē distinctio cōmuni tēporis per dīe ⁊ noctem ⁊ mo tum diurnum qui est cōs totius celi qui potest intel ligī incepisse primo dīe. sed spāles distinctiones die 344 rum ⁊ temporum fm q̄ dies est calidior die ⁊ tēpus tempore ⁊ annus anno: fit fm sp̄iales stellarū mo tus: qui possunt intelligi quarta die incepisse. **A**d quartum dicendum: q̄ i illuminatione terre itelligitur vīlitas hoīis qui fm aīam preferunt corporib⁹ lumina riu⁊. nibil tñ probibet dici q̄ dignior creatura facta est. ppter inferiorem: non fm q̄ i se considerat: sed fm q̄ ordinatur ad integratēz vñluerſi. **A**d quīnum dō: q̄ luna qñ est perfecta oritur vespe ⁊ oc cedit mane. ⁊ sic preest nocti: ⁊ sati⁹ pbabile ē q̄ luna fuerit facta plena: sic ⁊ herbe facte sūt i sua pfectio ne facientes semen. ⁊ sūt aīalia ⁊ hō: lñ enī nālī p̄ces su ab ipfecto ad p̄fēm deueniāt. simplr tñ p̄fēm pri us ē ipfecto. Aug. cī bñ nō asserit: q̄ dicit nō ē ē icōne niēs: q̄ dō ipfecta fecerit: q̄ postmodū ipse perfectit. **T**erti⁹ ar. Utrū luminaria celi sint aiata. **H**upi⁹. n. cor⁹ nobilioz b̄ ornati⁹ ornari dō. 353 ſea q̄ p̄tinet ad ornatū inferiorū corporū ſunt aiata

Questio

.s. p̄fsc̄es aues & terrestria aialla. g & luminaria: que
 pertinent ad ornatū celi. ¶ Preterea nobilioris cor-
 poris nobilior est forma. sed sol & luna & alia lumina-
 ria sūt nobilioꝝ corpora plantaz & aiallum. ergo
 babent nobillioꝝ formam. nobilissima aut̄ forma est
 anima q̄ ē principiū vite: quia vt Aug. dicit i li. de ve-
 ra reli. quelibet suba viuens nāe ordine p̄fert sube-
 non viuenti. g luminaria celī sūt aialata. ¶ Preterea
 cā nobilior est effectu: sed sol & luna & alia luminaria
 sunt cā vite: vt p̄z maxime i aialibus ex putrefactio-
 ne generatis q̄ virtute solis & stellarū vitam conse-
 quuntur: ergo multomagis corpora celestia viuunt
 & sunt aialata. ¶ Preterea motus celestium corporum
 sunt nāles: vt p̄z. i. de celo. motus aut̄ nālis est a prin-
 cipio intrinseco. cum igit̄ principiū motus celestii
 corporū sit aliqua suba apprehensiona: que mouetur
 sicut desiderās a desiderato. vt dicit̄ in. xi. meta. vñ
 q̄ principiū apprehendens sit principiū intrinsecum
 corporib⁹ celestib⁹: g sunt aialata. ¶ Preterea pri-
 mum mobile ē celum: in genere aut̄ mobiliū primū
 est mouēs scip̄s. vt probatur i. viii. ph̄y. q̄ quod est
 per se prius est eo quod est per aliud. sola aut̄ aialata
 mouēt scip̄s: vt i. eodem li. oñditur: g corpora cele-
 stia sunt aialata. ¶ Sed cōtra quod Dam. dicit i li. ii.
 Nullus animatos celos vel luminaria extimet: iani-
 mati enī sunt & insensibiles. ¶ Rendeo dicenduz q̄
 circa istam qōnem apud ph̄os fuit diuersa opinio.
 anazagoras enī vt Aug. refert. viii. de ci. dei: factus
 est reus apud arbenies: quia dixit solem ē lapidē
 ardente: negans v̄tq̄ ipsū esse deū vel aliquid aia-
 tuz. Platonici vero posuerunt corpora celestia aiala-
 ta. Similiter etiā apd̄ doctores fidēl fuit circa hoc
 diuersa opinio Orige. enī posuit corpora celestia ani-
 mata. Hieronymus etiā idem sentire videtur expo-
 nens illud eccl. i. Lustrans vñiversa per circuitum
 pergit sp̄us. Basilius vero & Dam. asserunt corpora
 celestia non esse animata. Augu. vero sub dubio de
 religit in neutrām partē declinans: vt p̄z in. ii. super
 gen. ad litteram: & in enchindlon: vbi etiam dicit: q̄
 n̄ sint animata celestia corpora pertinent ad societa-
 tem angelorum eorum aie. In hac autem opinionuz
 diuersitate: vt veritas aliquatenus inotescat: consi-
 deranduz est q̄ vñio aie & corporis non est propter
 corpus sed ppter animā. non enim forma est ppter
 mām sed econuerso. nā aut̄ & virtus aie depreben-
 ditur ex eius operatione: que ē quodāmodo est finis
 eius. Inuenit aut̄ corpus necessariū ad aliquam ope-
 rationez aie: que mediante corpe exercetur: sicut pa-
 tet in operationib⁹ aie sensitivae & nutritivae. vnde ne-
 cessē est tales aias vñitas esse corporib⁹. ppter suas
 operationes. Est aut̄ aliqua operatio aie que non ex-
 ercetur corpe mediante: sed tamē ex corpos ali-
 quod administrū talis operationi exhibetur: sicut
 per corpus exhibentur aie humane fantasmata qui
 bus indiget ad intelligentū. vnde etiam talē ani-
 mam necesse ē corpori vñtri propter suam operatio-
 nem. l̄z contingat ipsam separari. Manifestum est

aut̄ q̄ anima celestis corporis nō potest habere ope-
 rationes nutritivae aie: que sunt nutrīre augere & ge-
 nerare. huiusmodi enī operationes non competunt
 corpori incorruptibili per naturam. similiter etiam
 nec operationes anime sensitivae corpori celesti cōue-
 niunt: quia omnes sensus fundantur super tactuz q̄
 est apprehensiuus qualitatū elementorū. omnia
 etiam organa potentiarum sensituarum requirunt
 determinatam proportionem scđm cōmixtionez ali-
 quam elementorum a quorū natura corpora celestia
 ponūtur remota. Relinquitur ergo: q̄ de operatio-
 nib⁹ anime nulla potest competere anime celesti ni-
 si due: intelligere & mouere. nam appetere consequit
 tur sensum & intellectū: cum vtrōq̄ ordinatur. In
 tellectualis aut̄ operatio cum non exerceatur per
 corpus: non indiget corpore nisi inquantum ei per
 sensus ministrantur fantasmata. operationes aut̄
 sensitivae anime corporibus celestib⁹ non conveni-
 unt: vt dictum est. Sic igit̄ propter operationem
 intellectualē anime celesti corpori non vñiretur.
 Relinquitur ergo: q̄ propter solaz motionem: ad h̄
 autem q̄ moueat no oportet q̄ vñiatur ei vt forma:
 sed per contactum virtutis: sicut motor vñitur mo-
 bili. Unde Arist. in. viii. ph̄y. postq̄ ostendit q̄ pri-
 mum mouens scip̄sum componitur ex duabus par-
 tibus: quarum vna est mouens & alia mota: assignās
 quomodo be due partes assignantur: dicit q̄ per cō-
 tactum vel duorum adiuntem si vtrumq̄ sit corp⁹:
 vel vñius ad alterum & non econuerso si vñū sit cor-
 pus & aliud non corpus. Platonici etiā animas cor-
 poribus vñtri non ponebant nisi per contactus vir-
 tutis: sicut motori mobili. & sic per hoc q̄ plato po-
 nit corpora celestia animata nibil aliud datur intelli-
 gi q̄ substantia spirituale vñiuntur corporibus
 celestib⁹ vt motores mobilibus. q̄ aut̄ corpora
 celestia moueantur ab aliqua substantia appreben-
 dente & non solum a natura sicut grauis & levia: pa-
 tet ex hoc q̄ natura nō mouet nisi ad vnum quo ba-
 bito quiescit: quod in motu corporum celestium non
 appetet. vñ relinquitur q̄ mouent ab aliqua substā-
 tia apprebdente. Aug. etiā dicit. iii. de trini. corpa-
 oia administraria deo per spūm vite. si igit̄ p̄z: q̄
 corpora celestia non sunt aialata eo modo quo plante &
 aialia sed equiuce. vnde interponēs ea esse aialata
 & ponentes aialata parua vel nulla dñia inuenitur
 in re sed i uoce tantū. ¶ Ad primū q̄ dō: q̄ ad ornatū
 pertinent aliqua fm proprium motu & cōtu ad hoc
 luminaria celī cōueniunt cum alijs: que ad ornatū
 p̄tinent: quia mouentur a substantia vñiente. ¶ Ad
 h̄z dō: q̄ nibil prohibet aliquid ēē nobilius simplici-
 ter: quod tñ nō est nobilius q̄tū ad aliquid forme.
 ergo celestis corporis & si non sit simpliciter nobilior
 anima aialis: est tamen nobilior quantum ad rōnez
 forme. perficit enim totaliter suam materiam vt nō
 sit in potētia ad aliam formam: quod anima non fa-
 cie: q̄tū etiam ad motum mouentur corpora cele-
 stia a nobilius motoribus. ¶ Ad tertium dicitū:

68 Q[uod] corpus celeste cum sit modens motum habet ratione instrumenti: q[uod] agit in virtute principalis agētis. et lo ex virtute sui motoris qui est substantia vi uens p[ro]p[ter] causare vitam. Ad quartum dicendum Q[uod] motus corporis celestis ē naturalis non propter principium actuum sed p[ro]pter principiu[m] passiuu[m]. quia s. h[ab]et in sua natura aptitudinez: vt tali motu ab intellectu mouetur. Ad quintum dicendum: Q[uod] celum dicitur mouere seipsum inceptum componit ex motore et mobili: non sicut ex forma et materia: sed secundu[m] contactum virtutis: vt dictum est. et hoc etiam modo posset dici q[uod] eius motor est principiu[m] intrinsecum. vt sic etiam motus celi possit dici naturalis ex parte principij actiu[m] sicut motus voluntarius dicitur esse naturalis animalis inceptu[m] animalē: vt d[icit] in. viii. phisicorum.

Questio. lxxi. de opere q[ua]nto dei.

Einde confide/ 4 Randū est de opere q[ua]nto dei. Et videtur q[uod] inconuenienter hoc opus describatur. illud enim aque producunt: ad cuius productionem sufficit virtus aque. sed virtus aque non sufficit ad productionem omnium piscium et avium: cū videamus plura eorum generari ex semine. non ergo conuenienter dicitur producant aque reptile anime viventis et volatile super terrā. Preterea pisces et aves non tantum producuntur ex aqua: quia in eoru[m] compositione videtur magis terra dominari quia corpora eorum naturaliter mouentur ad terram. vnde et in terra quiescent: non ergo conuenienter dicitur pisces et aves ex aqua produci. Preterea sicut pisces habent motum in aquis ita et aves in aere. si ergo pisces ex aquis producuntur: aves non deberent produci ex aquis sed ex aere. Preterea non o[ste]nis pisces reperiuntur in aquis cum quidam habeat pe des cum quibus gradiantur in terra sicut vituli marin. non ergo sufficienter producetis piscium designatur in hoc q[uod] dicit: producant aque reptile anime viventis. Preterea animalia terrestria sunt perfectiora aulibus et piscibus: quod p[ro]p[ter] hoc q[uod] h[ab]et membra magis distincta et perfectiorem generationem. generant enim animalia: sed pisces et aves generant aqua. perfectiora autem procedunt in ordine nature: non ergo quita die debuerunt fieri pisces et aves ante animalia terrestria. In contrariuz sufficit auctoritas scripture. Respondeo dicendum q[uod] sicut supra dictum est. opus ornatus per ordinē responderet ordini distinctionis. vnde sicut inē tres dies distinctioni deputatos media que est secunda deputatur distinctioni medijs corporis scilicet aque ita inter dies deputatos ad opus ornatus media id est quinta deputatur ad ornatum medijs corporis per productionem avium et piscium. vnde sicut Moyses in quarta die nominat luminaria et lucez

vt designet q[uod] quarta dies respōdet prime: in qua dixerat lucem factam: ita in hac quinta die facit mentem de aquis et de firmamento celi: ut designet: q[uod] quinta dies responderet secunde. Sed sciendū ē q[uod] sicut in productione plantarum differt Aug. ab alijs: ita et in productione piscum et avium. Alij enim dicuntur pisces et aves. v. die eē p[ro]ductos in actu. Augustinus autem dicit. v. super gene. ad lit q. v. die aquarū natura produxit pisces et aves potentia liter. Ad primum ergo dicendum q[uod] Au. posuit omnia animalia posse generari ex aliquati elementorum commixtione absq[ue] semine ē per viā nature. sed hoc videtur inconueniens: q[uod] natura determinatis medijs procedit ad suos effectus. vnde illa que naturaliter generantur ex semine: non possunt naturaliter sine semine generari: et ideo dicendum est alter: q[uod] in naturali generatione animalium principiu[m] actuum est virtus formativa que est in semine in his que ex semine generantur loco cuius virtutis ī his que ex putrefactione generantur: est virtus celestis corporis. materiale autem principiu[m] in virtutibus generatione animalium est aliquid elementum vel elementatum. in prima autem rerum institutione fuit principiu[m] actuum verbu[m] dei: quod ex materia elementari produxit animalia vel in actu secundu[m] alias sanctos vel virtute secundum Aug. non q[uod] aq[ua] aut terra habeat in se virtutem producendi omnia animalia: vt Auct. posuit. sed quia hoc ipsū q[uod] ex materia elementari virtute seminis vel stellarum possunt animalia produci: est ex virtute primitus elementis data. Ad secundum dicendum q[uod] corpora avium et piscium possunt dupliciter considerari. Uno modo secundum se. et sic necesse est q[uod] in eis magis terrestre elementum dominetur quia ad hoc q[uod] fiat contemplatio mixtionis in corpore animalie: necesse est q[uod] constitutive abundet in eo elementum: quod est minus actiu[m] scilicet terra. Sed si considerentur secundum q[uod] sunt nata moueri talibus motibus sic habent affinitatem quandam cum corporibus in quibus mouentur. et sic eorum generatio hic describitur. Ad tertium dicendum q[uod] aer quia insensibilis est: non per seipsum cōnumeratur sed cu[m] alijs. partim quidem cum aqua quantu[m] ad inferiorem partem: que ex altionibus aque ingrossatur: partim etiam cu[m] celo constum ad superioriem partem. aves autē motu[m] habent in inferiori parte aeris. et ideo sub firmamento celi volare dicuntur: et iaz si firmamentū pro nebuloso aere accipiatur. et ideo productio avium aque ascribitur. Ad quartum dicendum q[uod] natura de uno extremo ad aliud transit per media. Et ideo inter celestia et aquatica animalia sunt quedam media que communicant cum virtutib[us]: et computantur cum illis cum quibus magis communicant secundum illud quod cum eis communicant: non secundū id quod cōmunicant cu[m] alio extremo. tamē vt includantur omnia huiusmodi que habent aliquā speciale inter pisces sublungit positiꝝ dixerat: pro

Questio

ducant aque reptile anime yluentie: creauit deus ce
te grandia & cetera. Ad quintum dicendum q[uod] p
ductio horum animalium ordinatur: secundum or
dinem corporum que eis ornantur magis q[uod] secun
dum propriam dignitatem. & tamen in via generati
onis ab imperfectioribus ad perfectiora g[ra]uenit.

¶ Questio. lxxii. de operc. vi. diei.

355

Einde queritur

de opere. vi. diei. Et viderunt q[uod] in
conuenienter describatur. sicut eni
mae & pisces habent viuentem ani
maz: ita & etiaz animalia terrestria.
non autem terrestri animalia sunt ipsa anima vi
uens. ergo inconvenienter dicitur. producat terra
animaliam viuentem. sed debuit dici. producat terra
quadrupedia anime viuentis. ¶ Preterea genus
non debet diuidi contra speciem: sed sumenta & be
stie sub quadrupedibus computantur inconvenienter.
ergo quadrupedia connumerantur iumentis & bestiis.
¶ Preterea sicut alia animalia sunt in determina
to genere & specie ita & homo. sed in factione homi
nis non fuit mentio de suo genere vel specie: nec in
productione aliorum animalium debuit fieri men
tio de genere vel specie. ¶ Preterea animalia terre
stria magis sunt similia homini qui a deo dicitur be
nedicti q[uod] aues & pisces. cum legitur aues & pisces di
cantur benedicti: multo fortius hoc dici debuit de
alijs animalibus. ¶ Preterea quedam animalia ge
nerantur ex putrefactione: que est corruptio quedam.
corruptio autem non conuenit prime institutioni
reum. non ergo animalia debuerunt in prima re
rum institutione produci. ¶ Preterea quedam ani
malia sunt venenosa & homini noxia. nihil autem de
buit eis homini noctium ante peccatum. ergo busus
modi animalia vel oino fieri a deo non debuerunt
qui est bonorum actor: vel non debuerunt fieri ante
peccatum. ¶ In contrarium sufficit auctoritas scri
pture. ¶ Respondeo dicendum q[uod] sicut in die. v. or
natur medium corpus & responderet secundum diei: ita
in vi. die ornatur ultimum corpus scilicet terra per
productionem animalium terrestrium & responderet
tertius diei. Unde utrobique fit mentio de terra. & hoc
etiam secundum Augustinum animalia terrestria
producuntur potentialiter: secundum vero alias san
ctos in actu. ¶ Ad primum ergo dicendum q[uod] sicut
Basilius dicit: diversus gradus vite qui in diver
sis yluentibus inueniuntur ex modo loquendi scriptu
re colligi potest: plante enim habent imperfectissi
mam vitam & occultam. vnde in earum productio
ne nulla mentio fit de vita sed solum de generatio
ne: quia secundum hanc solum inueniuntur actus vi
tae in eis. nutritiva enim & augmentativa generati
onis que deseruunt: vt infra dicetur. ¶ Inter alia vero

animalia perfectiora sunt communiter loquendo ter
restria avibus & piscibus: nam pisces memoria ca
rent. vt Basilius dicit & Aug. improbat: sed propter
distinctionem membrorum & perfectionem genera
tionis q[ua]ntum ad aliquas sagacitates etiam aliqua ani
malia imperfecta magis videntur vt apes & formice. &
ideo pisces vocat non animaz viuentez sed reptibile
anime yluentis. sed terrena animalia vocat anima
viuente propter perfectionem vite in eis ac si pisces
sint corpora habentia aliiquid anime. terrestria vero
animalia propter perfectionem vite sint quasi anime
dominantes corporibus. perfectissimus autem gra
duis vite est in homine. & ideo vitam hominis non di
cit producta a terra vel aqua sicut ceterorum animalis
um sed a deo. ¶ Ad secundum dicendum q[uod] per iumenta
vel pecora intelliguntur animalia domestica que ho
mini seruit qualitercumq[ue]: per bestias autem intelli
guntur animalia seu vt vrsi & leones: per reptilia
vero animalia que vel non habent pedes quibus ele
uentur a terra vt serpentes vel habent breves: qui
bus parum eleuantur vt lacerte & formice sed q[uod] sunt
quedam animalia que sub nullo horum comprehen
duntur: addidit quadrupedia vel quadrupedia premi
sit quasi genus: & animalia subiungit quasi species.
sunt enim quedam reptilia quadrupedia vt lacerte &
formice. ¶ Ad tertium d[icit] q[uod] in alijs animalibus &
plantis mentionem fecit de genere & specie: vt desi
gnaret generationes similium ex similibus in homi
ne autem non fuit necessarium vt hoc diceretur: quia
quod premissum fuit est de homine intelligi potest.
vel quia animalia & plantae producuntur ex genus &
speciem suam quasi longe a iumentis diuina re
mota. homo autem dicitur formatus ad imaginem &
similitudinem dei. ¶ Ad quartum dicendum q[uod] bene
dictio dei dat virtutem multiplicandi per generatio
nem. & id quod positum est in avibus & piscibus que
primo occurunt: non fuit necessarium repeti in ter
renis animalibus sed intelligitur. in hominibus aut
iteratur benedictio quia in eis est quedam spiritualis
multiplicatio r[ati]o pp compledium numerum clem
entum: & ne quisquam diceret in officio gignendi fili
os nullum esse peccatum plante enim nullum habent
propagande prolis affectum ac sine villo sensu gene
rant. vnde indigna indicata sunt benedictionis ver
bis. ¶ Ad quintum dicendum q[uod] cum generatio viuis sit
corruptio alterius q[uod] ex corruptione ignobiliorum
generantur nobilitas: non repugnat prime rerum in
stitutioni. vnde animalia que generantur ex corrup
tione rerum inanimatarum vel plantarum potuerunt
tunc generari. non autem que generantur ex corruptione
animalium tunc potuerunt produci nisi potentialiter
tantum. ¶ Ad sextum dicendum q[uod] Augustinus. di
cit. iii. super gene. contra manicheos q[uod] si in alcibus
opificis officinā imperitus intrauerit videret ibi mol
ta instrumenta quorum casus ignorat. & si multum est
discipiens superflua putat. tamen vero si in fornacez icanit
cederit aut ferrmeto aliquo acuto se ylneravit: no

pla estiat sibi eē multa: quorum vsum quē non sit artis
sex insipientiam eius irridet: sic in hoc mūdo quidā
audient multa reprehendere quorū cās nō vident.
multa enim t̄ si domus nře non sunt necessaria: i. eis
tamē cōpletū vniuersitatis ītegritas: hō at ante pec-
catū ordinate fuisse v̄sus reb̄ mūdi. vnde animalia
venenosa eis noxa non fuissent.
Questio.lxxiiij.de bis que pertinent ad septimum
diem.

Einde confide!

rādū. est h̄ bis que p̄tinēt ad. viij. dīe
Et circa h̄ q̄runtur. iij. **P**riō de
S̄eruatione opū. **T**2° d̄ rege dīe.
C3° de benedictione t̄ sanctificati-
one huius dīe.

Primus ar. v̄t̄ cōpletio. dīnoꝝ opū debeat. viij.
dīe ascribi.

Hoꝝ primū sic p̄ceditur. Ut ꝑ cōpletio dīno-
rum opū n̄ debeat. viij. dīe ascribi. Qia. n.
que in hoc seculo aguntur ad dīna oga p̄ti-
nent. s̄z ɔfumatio sceli erit in fine mūdi. vt habeat
mat. xiiij. t̄cōp̄t̄ ī incarnationis xp̄i est cuiusdā cōpletis-
onis temp̄. vnde dī tempus plenitudis gal. iij. t̄ sp̄e
xp̄ moriens dīxit cōsumatū est. vt dī Jo. xix. n̄ ḡ cō-
pletio dīnoꝝ opū cōpetit dīe. viij. **P**reterea q̄cūq̄
cōplet opus iuuiz; aliquid facit. sed deus nō legitur. viij
dīe aliquid fecisse. q̄nimo ab oī ope genuisse: ḡ cōple-
tio operuz nō cōpetit. viij dīe. **P**reterea nō dī ali-
quid eē cōpletum cui multa supaddūtur nisi sint illa
superflua: q̄i perfectum dī cui nibil deest eoz que
dīb̄ere. s̄z post. viij. dīe multa sunt facta t̄ pdic̄tio
mītoꝝ indīnduoꝝ: t̄ et quarūdam nouaz sp̄ez que
frequenter apparet p̄spue in animalibus ex putre-
factione generatīs: quotidie ēt deus nouas aias cre-
at nouum etiā fuit incarnationis opus: de quo dī.
Jer. xxix. Nouū faciet dīns sup terrā. Nouā ēt sūt mi-
raculosa oga dī qbus dī eccl. xxxvi. In noua signa
t̄ muta mirabilia innouabitur. oia ēt in glorificati-
one sanctoꝝ s̄z illud apo. xxi. t̄ dīxit q̄ sedebat i thro-
no: ecce noua factio oia. cōpletio ḡ dīnoꝝ opū n̄ dī
atribui. viij. dīe. **S**3° est q̄d dī ge. iij. cōpleteuit de-
opus suū q̄d fecerat die. viij. **R**2° dīoꝝ duplex est
rei p̄fectio. prima t̄ sc̄da. prima p̄fectio ē forma totū
us q̄ ex integritate pt̄iū ɔsurgl: p̄fectio at̄ sc̄da est su-
nis. finis at̄ v̄lē opatio sicut finis cibaris: cibari-
zare: v̄lē talis qd ad q̄d p̄ opationē peruenit sicut fi-
nis edificatoris est dom̄ quā edificādo facie prima
at̄ perfectio est cā sc̄de: q̄i forma ē p̄ncipium operati-
onis. vltima at̄ p̄fectio que ē finis totius vniuersi est
p̄fecta beatitudo sanctoꝝ q̄ erit in vltia cōsūmatōe
seculi. prima autē p̄fectio q̄ est in integritate vniuer-
si fuit in prima rerum institutiōe. t̄ hec deputatur
viij. dīe. **A**d primū ḡ dīoꝝ s̄c̄ dictū est: perfectio
prima est cā sc̄de. ad beatitudinē at̄ cōsequēdā duo
regnū grā t̄ natura. ip̄a ḡ beatitudinis p̄fectio erit

In fine mūdi: vt dīctuz ē. sed ista ɔfumatio p̄cessit
cālī q̄zum ad naturā gdem i prima rerum institutiōe.
q̄zum ad grām hō incarnatiōe xp̄i: q̄r grā t̄ v̄itas
p̄ Jesum xp̄m facta ē. vt dī Jo. i. sic iḡr in. viij. die fu-
it ɔfumatio nāe ī incarnatione xp̄i: ɔfumatio grē: in
fine mūdi ɔfumatio ḡle. **A**d 2° dīoꝝ ḡ. viij. die de-
aligd opatus ē non nouam creaturam cōdēdo: s̄z cre-
aturam administrando: t̄ ad pp̄lam opatōem cā mo-
vēdo: q̄d iam aliquār p̄tinēt ad inchoatōem q̄dāz
sc̄de p̄fectoꝝ. t̄ lō ɔfumatio opū fm̄ n̄faz trāslatōeꝝ
at̄tribuitur dīe. viij. s̄z s̄z aliam trāslatōeꝝ attribuitur
dīe. viij. t̄ v̄t̄q̄ p̄t̄ stare: q̄r ɔfumatio q̄ ē s̄z ītegrī
tatem pt̄iū vniuersi cōpetit. vij. dīe: ɔfumatio q̄ ē
s̄z opatōem pt̄iū cōpetit. vij. v̄lē p̄t̄ dici q̄ i motu cō-
tinuo q̄dīlu allḡd p̄t̄ moueri ylterius non dicitur
mot̄ perfect̄ ante getē. ges enim demonstrat motū
consumatū. dīs at̄ poterat plures creaturas facere p̄
ter illas q̄s fecerat. vij. dīebus. vñ hoc ipso q̄ cessau-
ult nouas creaturas condere i. viij. die dī opus suū
ɔfumasse. **A**d 3° dīoꝝ nibil postmodum a dīo fac-
tum ē totalr nouū: qn̄ alīq̄liter i opibus. vij. dīerum
p̄cesserit. qdā. n. p̄st̄iterūt māliter: sicut q̄ deus dī co-
sta ade formauit mulierez. quedā hō p̄st̄iterūt in opibus.
vi. dīerum: non solu mate rīalr sed ēt causalitē
sicut indīvidua q̄ nūc generatūr: p̄cesserunt in p̄mis
indīviduis suaz sp̄ez. sp̄es enim noue si q̄ appareat
p̄st̄iterunt in qbusdam actīuis & tūtibus sicut q̄ aia-
lla ex putrefactione generata p̄ducūtur ex v̄rtutib-
us stellarum t̄ elemētoꝝ: quā a p̄ncipio accepēt
etiam si noue sp̄es tallum animalium p̄ducantur ex
&tūtibus stellarz t̄ elemētoꝝ. aialla ēt quedam fm̄
nouā sp̄em alīq̄n̄ orisūt ex cōmixtione animalium
diversoz s̄z sp̄ez: cū ex asino t̄ equa generaat mulus
bec ēt p̄cesserūt cāliter i operib⁹. vij. die p̄ 454
cesserūt fm̄ s̄lititudinem: sicut aīc q̄ nūc creantur. 582
& similliter incarnatiōe op⁹: q̄r vt dīr p̄bīl. iij. filius dīi
ē in s̄lititudine boīum factus. ḡlā ēt sp̄ualla fm̄ s̄imi-
litudinē p̄cessit in angelis corporalib⁹ hō in celo p̄ci-
pue empyreō. vñ dī eccl. i. nibil sub sole nouuz. iaz 559
n. p̄cessit in seculū q̄ fuerunt ante nos.

Sc̄ds ar. v̄t̄ dī. viij. die regenit ab oī suo opere.

Hoꝝ 2° sic p̄ceditur. v̄t̄ ꝑ dī. viij. die nō rege. 357
uit ab omni suo opere. Dicif. n. Jo. v. p̄t. ni.
us. m. operat: t̄ ego operor. non ḡ. viij. die re-
genit ab omni opere. **P**reterea reges motū oppo-
nit vt laboꝝ q̄ interdū cātūr ex motu. s̄z dīs immo-
bilis t̄ absq̄ laboꝝ sua opera p̄duxit: nō ḡ dī. viij.
die. q̄r fecit hominē regesē tra: requies īponit ei⁹
operatōi. s̄z q̄d dīs creauit v̄lē illud nō
exponitur ḡ deus hominez fecit creare aut facere.
ergo nec conuenienter exponi potest: vt dicatur dīs
requiesce quā fecit hominez requiescere. **S**ed
cōtra est quod dicitur ge. iij. requiescit deus die. viij.
ab oī opere q̄d patratar. **R**2° dīoꝝ ges. p̄pē oppōit
motū t̄ per vñs labori. qui ex motu coniurgit q̄uis
autem motus p̄pē acceptus sit corporoꝝ: tamē nomē

Questio

motus est ad spūalia derivatur duplī. Uno mō fī p
 ois opatio mot⁹ dī. sic. n. et dīna bonitas qdāmodo
 mouet et pcedit in res fm q se eis cōscat: vt Dio. dī
 cit. i. c. de dī. no. Alio° dīsideriū tendēs in aliud qdā
 mot⁹ dī. vñ et reges duplī accipit. Uno modo pro
 cessatiōe ab opib⁹. Alio° pro ipletione desiderij et
 vtrōq⁹ mō dī regeuisse die. vij. p̄tio qdē qz die
 vij. cessauit nouas creaturas cōdere. nibil enim po-
 stea fē qz nō aliquo pcesserit i pmis operibus: vt
 359 dictū ē. Alio° fī q reb⁹ cōditis ipē nō indigebat: s̄z
 scipso fruēdo btūs ē. vñ p° cōditionē oīn operū
 non dī q in oībus opib⁹ suis regeuit qsl̄ cis ad suā
 beatitudinē indigēs: s̄z ab eis regeuit vtrōq⁹ in seip-
 so: qz sufficit sibi et implet desideriū suū. et q̄uis ab
 eterno a scipso regeuerit: tñ q p° oīa condita in se
 ipso regeuerit hoc p̄tinet ad. vij. dic̄: et hoc ē ab ope-
 ribus regescere. vt Aug. dīcit sup ge. ad līras. Ad
 pmū g dī: q dī vsl̄ mō opatur cōseruando. et admī-
 strando cōtratā it at nouam cōtratā cōden-
 do. Ad 2° dī q reges non opponitur labori siue
 motui sed pductioni nouaz rez et desiderio in ali-
 ud tendēdi: vt dictū ē. Ad tertium dī q sic deus
 in solo se regescit et se fruēdo btūs ē: ita et nos p so-
 lam dei fruētonem beati efficiuntur. et sic ē facit nos
 a suis et n̄ris opib⁹ i spō regescere. et q̄ incōueniens
 expositio: vt dīcat dī regeuisse: qz nos regescere fa-
 cit. s̄z n̄ ē hec sola ponēda. s̄z alia expositio ē p̄cipia
 lior et p̄for.

358 **A**līo. vtz bñdictio et sanctificatio dībet. vij. del.
 H Dīctum sic pcedit. Ut q̄ bñdictio et sanctifi-
 catio non debetur dici. vij. t̄ps enim ali-
 quod cōsuevit bñdictum dīct aut sanctū pp̄t
 allqđ bonū: qđ illo tēpore evenit. aut pp̄ter h̄ q̄ ali
 quod malū vitā. s̄z dō nibil accrescit aut deperit si
 ne operetur siue ab opando cesseret. non q̄spūalis bñ
 dīctio et sanctificatio debetur dici. vij. Preterea
 bñdictio a bñstate dīctur: sed bonum ē diffusiuū
 et cōicatiuum sui fm Dio. q̄ magis debuerunt bene-
 dīci dies in gbus creaturae pduxitq̄ ille dies i quo
 a pducendis creaturis cessauit. Preterea in sin-
 gulis creaturis quedam bñdictio cōmemorata
 ē: dum in singulis operibus dīctum ē. vidit deus q̄
 ēt bonum. non oportet ligurit q p° oīum pductu-
 nem dies. vij. benediceretur. Sed contra ē qđ dī
 ge. i. bñdictio dī diei. vij. et sanctificauit illum: qz i spō
 cessauerat ab oī ope suo. Bō dī q sic supra dīctū
 357 ē. reges i die. vij. duplī accipit. primo qdēm q̄tū
 ad hoc p̄cessauit a nouis opib⁹ condendis: ita tñ
 q̄ creaturam cōditā cōseruat et administrat. Alio mo-
 do fm q̄ p̄opa regeuit in scipso: q̄tū q̄ ad p̄simū
 competit. vij. dīci bñdictio: quia sicut supia dīctū
 ē: bñdictio ad multiplicatiōem p̄tinet. vñ dīctū
 ē: creaturis q̄o bñdictio. crescere et multiplicandi.
 multiplicatio ēt rex̄ fit per administrationem creatu-
 re fm quā ex filib⁹ filia generantur. q̄tū vero ad
 secundum operit. vij. diei sanctificatiō. maxime n. sā
 ctificatio cuiuslibet attenditur in hoc q̄ in dī rege

scit. vñ et res deo dedicate sancte dīctur. Ad pri-
 mum q̄ dī q̄ nō pp̄ h̄ dies. vij. sanctificatur: qz deo
 fit aliqd accrescere l̄ decrescē: s̄z q̄ creaturis aliqd
 accrescit per multiplicatiōem et quietem i deo. Ad
 fm dī q̄ in pmis. vij. diebus pducte sūt res i suis
 pmis causis. sed postea ex illis primis causis ref mul-
 tiplicantur et conseruantur. quod ēt ad bonitatem
 diuinam pertinet: cui ēt perfec̄tio in hoc marie oī
 dīctur: q̄ in ipsa sola et p̄ regescit. et nos regescere
 possūm ea fruētes. Ad tertium dī q̄ bonū q̄
 in singulis diebus cōmemoratur p̄tinet ad primā na-
 ture institutionem: bñdictio ēt diei. vij. p̄tinet ad na-
 ture p̄pagatiōem.

Questio. lxxiiii. de oībus. vij. diebus in cōi.

Einde queritur

de oībus. vij. diebus in cōi. Et que-
 rūtur tria. Primo de sufficientia
 horū diez. 2° vtr̄ sint vñ dies v̄t
 plures. 3° de q̄busdam mōis loq̄n
 di gbus scriptura vīltur enarrādo oīa. vij. diez.

Prim⁹ ar. vtz sufficient isti dies enumerentur.
 H Dīctum sic pcedit. Ut q̄ insufficiēt isti
 dies enumerētur: nō min⁹. n. distinguēt op̄
 creationis ab opib⁹ distinctionis et ornatus
 q̄ hec duo oīa adiūtūt. sed ali⁹ dies deputātūt di-
 stinctionis: et ali⁹ ornatus: q̄ ēt ali⁹ dies debent assigna-
 ri creatōi. Preterea aer et ignis sūt nobiliora elā q̄
 terra et aqua. s̄z vñ dies deputāt distinctioni aque. et
 ali⁹ distinctioni terre. q̄ ali⁹ dies debet deputari di-
 stinctioni ignis et aeris. Preterea non min⁹ distat
 volucres et p̄scis q̄ volucres et terrestria aialia: bō
 ēt distat ab ali⁹ aialibus q̄ aialia alia quecūq⁹ ab
 inūcēm: sed ali⁹ dies deputatur pductioni p̄scis
 maris: et ali⁹ pductioni aialū terre: q̄ et ali⁹ dies dī
 deputari pductioni aialū celi: et ali⁹ pductioni bo-
 minis. S̄z vñ q̄ alg dies supflue assignantur. lu-
 men. n. ad luminaria se h̄t: vt accidentis ad subz. s̄t ēt
 pducit subz c̄. p̄pilo accidēte: n̄ q̄ alia die dī pdu-
 ci lux et alia luminaria. Preterea dies isti dīputāt
 in institutioni mūdi. s̄z in. vij. die n̄bil penit⁹ ēt in
 stitutum: q̄. vij. dies n̄ dī ali⁹ cōnumerari. Bō. 354
 dī q̄ rō distinctionis bōrum dīseruz ex pmīssis p̄t
 ēt manifesta. oportuit enī p̄tio distinguit partes mū
 dī et postmodū singulas p̄tes ornari per hoc q̄ q̄si
 suis hītatorib⁹ replētur. s̄z q̄ alios sanctos crea-
 ture corporali tres partes designantur: prima que sig-
 nificat noīe celī: media q̄ signif. cat nomine aq̄: inī-
 fima q̄ significat noīe terre. vñ et fm pitagoricos p-
 fectio in tribus ponit principio medio et fine: vt dī
 ēt primo de celo. prima q̄ pars distinguit prima die et
 ornat q̄ta: media distinguit secunda die et ornatur. v.
 infima distinguit tertia die et ornatur. vi. Augu. x̄o
 cōuenit cū eis qdēm vñtimis tribus diebus. disserit
 autem i tribus primo: q̄ secundum cum i primo
 die formā creature spūalī: in duob⁹ alijs creature
 corporallis: ita q̄ i scđo corpora superiora: i tertio

LXXIII

corpora inferiora. et sic perfectio diuinorum opum respondeat perfectiō senarij numerij: qui consurgit ex suis partibus aliquotis contunctis: quod quidem partes se vnu duo tria. vna. n. dies deputatur formationi creature spiritualis: due formationi corporalis: et tres ornatus. **A**d primum ergo secundū Aug. opus creationis pertinet ad productionē materie informis et nature spiritualis informis: quod quidem duo sunt extra tempus ut ipse dicit i. xii. confes. et lo creatō verius ponitur ante oēm diem. sed h[ic] alios sanctos dicit p[ro]p[ter] opus distinctionis et ornatus acceditur h[ic] alii quam mutationem creature quod tempore mensurae: opus at creationis constituit in sola diuina actioē i. ista trerum substantiam producentis. et lo quodlibet opus distinctionis vel ornatus de factu in die. creationis at de facta in principio quod sonat aliquid idiusibile. **A**d 2° d[omi]n[u]m ergo ignis et aer quod non distinguuntur a vulgo iter p[ro]ptes mundi non se expresse nominata a Moyle: h[ic] cō putantur cū medio. s. aq[ua] marie q[ui]tū ad inferiore aeris p[re]te q[ui]tū ad superiorē cōputat cū celo: vt Aug. dīc. **A**d 3° d[omi]n[u]m ergo productio aialium recitatur: h[ic] ergo sunt in ornato partium mundi. et lo dies productionis anima liu[m] distinguuntur h[ic] h[ic] coenitiae l[ittera] d[omi]ni q[ui] coenitiae vel differunt in ornando aliq[ue] partem mundi. **A**d q[ui]tū d[omi]n[u]m ergo prius die facta est natura lucis in aliquo subo: h[ic] quarto die facta sunt luminaria nisi quod eoꝝ suba sit de novo producta: h[ic] quod sunt alioꝝ formata quo p[ro]pus non erat ut sup[er] dictu[m] ē. **A**d q[ui]tū d[omi]n[u]m ergo vii. dies f[est]im Aug. d[omi]n[u]m post oia q[ui] vii. diebus attribuitur s. ergo deus a suis operibus in seipso regescit. et lo oportuit post vii. dies fieri mentione de. vii. h[ic] h[ic] alios pot[est] dici q[ui] vii. die mundus habuit quēda nouū statu. ut s. ei nihil adderet in nouo. et lo post vii. dies ponit: vii. deputata cessationi ab opere.

Secundus articulus. vtrū omnes isti dies se vnu dies.

Ad 2° sic proceditur. Ut ergo oēs isti dies se vnu dies. d[omi]n[u]s enim gene. ii. Iste sunt generationes celi et terre: quoniam create sunt in die quod fecit dominus celum et terram et de virginatum agri ante quod oritur terra. vnu ergo est dies iquo fecit deus celum et terram et de virginatum agri. sed celum et terram fecit in prima die vel potius ante oēm diem. virginatum at agri in. iii. die ergo vnu dies est primus dies et tertius et pars ratio oēs alii. **P**reterea eccl. xviii. d[omi]n[u]s qui vivit in eternu creavit oia sicut hoc non erit. si dies hoc opus est plures: quod plures dies non sunt sicut ergo non sunt plures dies sicut vnu tunc. **P**reterea die. vii. cessauit dominus a nouis operibus i. dedidit. sic ergo vii. dies est alia ab aliis diebus sequitur ergo illud diem non fecerit: quod est idemque. **P**reterea totū opus quod vnu diei ascribitur in istanti perficitur: cu[m] in singulis operibus dicatur. dicitur et factus est. si igitur seq[ue]runtur opus in diem aliu refuaserit: sequetur ergo in residua parte illius diei cesserat ab opere: quod est superfluum. non igitur est alius dies sequentis opus a die operis precedentis. **S**ed est quod ge. i. d[omi]n[u]s factus est ve spera et mane dies secundus et dies tertius. et sic d[omi]n[u]s

aliis. f[est]im at et tertius d[omi]n[u]s non potest ubi non est vnum tunc. **R**eg[ular]is d[omi]n[u]s in hac quod Aug. ab aliis expositorib[us] differt. Aug. iij. sup gene. ad li. et xi. d[omi]ni dei et ad horosum vultus p[ro]p[ter] oēs quod dicuntur. vii. dies se vnu dies septem p[ro]pter reb[us] p[re]dictatus. Alij h[ic] hoc ex 296 positores senserunt ergo fuerunt. vii. dies diversi et non vnu tunc. he[re] at due opinione[es] si referantur ad expositorib[us] litterae ge. magna diversitate h[ic]. nam h[ic] Aug. p[ro]p[ter] die intellegit cognitio tunc opis. et sic primus dies sit cognitio primi domini opis: secundus dies cognitio secundi opis. et sic de aliis. et de vnu quodque opus est factum in aliqua die quod nihil dicitur p[ro]ducit in re p[ro]p[ter] non impellerit mente angelicam. quod g[ener]aliter multa sicut potest cognoscere p[ro]p[ter] 284 in h[ic] in q[ui] omnis angelorum cognitio p[ro]ficiat et terminatur. et sic distinguuntur dies f[est]im nalemente ordinem rex cognitio p[ro]p[ter] successione cognitio aut h[ic] successio p[ro]ductionis rex. cognitio at angelica p[ro]p[ter] et h[ic] dies nominari potest: cum lux quod est causa diel p[ro]p[ter] in spiritualibus f[est]im Aug. inuenitur. f[est]im vero alios per istos dies 344 et successio dierum temporallium ostenditur et successio productionis rerum. sed si iste due opinione[es] referantur ad modum p[ro]ductionis rex non iucinatur magna differencia: et hoc propter duo in quibus exponendum diversificatur Aug. ab aliis ut ex superadictis p[ro]p[ter] 337 primo quidem quod Aug. per terram et aquam prius creatam 349 intelligit materialiter informe p[ro]p[ter] perfectionem autem firmamentum et congregationem aquarum et operationem aride intelligit impressionem formarum in materialiter corporalem. Alij vero sancti per terram et aquam primo creatas intelligunt ipsa elementa mundi sub propriis formis 345 existita. per sequentia at opera alioꝝ distinctionem in cor 349 p[ro]p[ter] p[ro]pus existibus ut supra dictu[m] ē. secundo autem 344 dicitur quatuor ad p[ro]ductorem plantarum et animalium quod p[ro]p[ter] a nunt in opere. vii. diez ea est p[ro]ducta in actu. Aug. vero potestat tunc. in hoc quod Aug. ponit opera vii. dierum 350 est sicut facta: sequitur idem mōsus p[ro]ductōis rex. nam h[ic] vitro et sequitur in p[ro]p[ter] et rex p[ro]ductione mā erat sub formis sub 357 statuibus elorum. et f[est]im vtriusque in prima rex institutus 349 tunc non fuerunt animalia et platea in actu[m]. h[ic] remanet 350 d[omi]n[u]s quatuor ad iiiij. quod h[ic] alios sanctos p[ro]p[ter] p[ro]ductōem crea 355 ture fuit aliquod tempus in quoniam erat lux. ite in quoniam eratfir manūtū formatus. ite in quoniam erat terra dilloopta aq[ua]s 359 et in quoniam erat formata celum luminaria: quod est quartus. et in quoniam non ponere h[ic] expositorib[us] Aug. vii. diez neuri sicut p[ro]ludit et vtriusque rationibus rendendum ē. **A**d primū ergo d[omi]n[u]s ergo in die i. q[ui] creavit deus celum et terram creavit oēm virginatum agri in actu: sicut anioꝝ oritur super terram. id est potestat ergo f[est]im Aug. ascribitur diei. iii. alij vero p[ro]p[ter] rex institutōis. **A**d 2° d[omi]n[u]s crevit oia sicut q[ui]tū ad rex subiecta quādāmō informe sicut q[ui]tū ad formā tunc quod facta est p[ro]p[ter] distinctionem ad ornatum non sit. Unū signatur ut h[ic] h[ic] creatōis. **A**d 3° d[omi]n[u]s in die vii. cessauit deus a novis operibus i. d[omi]n[u]s p[ro]p[ter] g[ener]aliter pagā dis g[ener]aliter aliis: ad quā p[ro]pagā d[omi]n[u]m p[ro]tincti: quod post p[ro]mū diem alij succedit. **A**d quartū d[omi]n[u]s quod non est ex ipotentia dei quasi idigētis t[er]pē ad operandum ergo oia non sunt sicut disticta et ornata. sed ut ordo fuaretur in rex 15

Questio

Institutio: et si oportuit ut diversis statibus mundi diversi dies seruiret. sp. at p seqns opus: nouis pfectois status mundo est additus. Ad quantum dō qm Aug. ille ordo diez referendus est ad naturalem ordinem operz: q diebus attribuitur.

Tertius ar. ytrum scriptura vtatur conuenientibus vobis ad exp̄mendum opa. vij. diez.

561

Hec trium sic procedit. vt q scriptura no vtaet conuenientib⁹ vobis ad exp̄mendum opa. vij. di erum. sicut n. lux et firmamentum et hi. i. opa p del vob⁹ se facta: ita celū et terra: quia oia p ipz facta sunt: vbi dicit Jo. i. ca. g in creatōe celi et terre debuit fieri mentio. d vbo dei sicut in alijs opibus. Preterea aqua est creata a deo: q tñ creata no omemorat: insufficiēter g rex creatio scribit. Preterea sic d̄ ge. i. vidit d̄s cuncta q fecerat: et erat vob⁹ bona. I singulis g opibus debuit dici. vidit d̄s qd eēt bonū. icouenienter g p̄termitit in qpe creatōis et in opere sc̄de diei. Preterea spiritus dei est deus: deo at nō competit ferri nec sitū babere. incōuenienter g d̄ q sp̄us dei ferebat super aquas. Preterea nullus facit qd iā factum est. inconuenienter g postq̄ dictuz est: dixit deus fiat firmamentum et factū est: ita subdit et fecit deus firmamentum et sitr in alijs opibus. Preterea yes pere et mane n sufficiēter dividunt die cum sint plures ptes diei: g incōuenienter d̄: q factum est vespera et mane dies s̄ vlt̄. Preterea sc̄do et ftlo dici nō couenient corriūdet vnum s̄ p̄mum: debuit g dici factum est vespera et mane dies primus: vbi d̄ dies vnius. **R**ec dō ad primū qm Aug. psona filii cōmemoratur ta i prima rex creatōe q in pma rerum distinctione et ornatus: alr. tn et alr: distinctione enim et ornatus pertinet ad rex formatōem. sicut at forma tlo artifclator est per formā arti q ē in mente artificis: q p̄t dici intelligib⁹ vbum ipius: ita formatio totius creature est p vbum dei. et si in opere distinctōis et ornatus sit mentio de vbo. In creatione autem cōmemoratur filius ut pncipiz cum d̄. in principio cre. de. qz p creatōem intelligit pductio iformis materiae. fz vbo altos q ponunt primo elta creata sub p̄pilis formis: oz alr dici. Basilius. n. dicit q per hoc quod d̄. dixit deus: importatur dinum imperium prins at oportuit pducere creaturaz q obediaret q siē mentōem de dīo imperio. Ad sc̄dm dō q sc̄dm Aug. per celum intelligitur sp̄ualis natura iformis. per terram at mā iformis oium corporoz: et sic nulla creatura est p̄termissa. fm vbo Basilium ponuntur celum et terra tanq̄ duo extrema: vt ex his intelligeretur media p̄cipue: qz oium mediop motus vel ē ad celum ut levium vel ad terram ut grauium. Alij vbo dicunt q sub noīe terre comprehendere solet scriptura oia. illj elta. vñ in ps. postq̄ dictum est laudate dñz de terra: subditur ignis grā. n̄x glacies. Ad tertium dō q i opere creatōis ponit aligd corriūdes ei: qd d̄ i distinctōis et ornatus opere vidit d̄s hoc vel illud

est bonū. Ad culus euādētiā considerādū ē q sp̄es sanctus amor ē. duo at s̄t ut Aug. dicit sup ge. ad lit. pg q̄ d̄s amat creaturā suā. s. vt sit ut permaneat. vt ges let q̄ maneret: d̄ q sp̄us dei ferebat sup aq̄s fz q̄ p aquā mā iformis intelligit sic amor artificis fert su per mām alic̄ q̄ ex ea formet opus: vt at maneret qd fecerat d̄: vidit d̄s quod bonū ē. in hoc ēt significatur qdā complacentia dei opificis in re facta: nō q̄ alio mō cogsceret aut placet et i creatura iam facta q̄ alic̄ faceret. et sic in vtrōq̄ ope creatōis et formationis trinitas psonaz insinuatur. In creatione q̄ dem persona pris p deū: createm persona filii p p̄n cipium i q̄ creault sp̄us. s. qui superferit aq̄s. In formatione vbo psona pris in deo dicente: persona vbo filij in vbo: q̄ d̄: persona sp̄us. s. in cōplacentia: q̄ vidit deus ē bonum qd factū erat. In ope vbo secunde dei non ponitur. vidit deus q̄ ēt bonū: q̄ op̄ disti ctōnis aquaz tūc inchoat. et in tertio perficitur. vñ quod ponitur in tertia die refertur ēt ad secundā: vel q̄ distinctio q̄ ponitur ha die ē de his que nō s̄t mā festa populo. lō b̄ approbatione scriptura nō vlt̄. vlt̄ itez p̄p h̄ q̄ firmamētū simpli intelligitur aer nubulosus. q̄ nō ēt partibus permanentibus in vniuerso: seu de partibus principalibus mundi. et has tres rōnes raby Moyses ponit: qdam at assignant rōez mysticam ex pte nūer: quia binarius ab vnitate recedit. vñ opus secunde dei non approbatur. Ad quartum dō q̄ raby Moyses per sp̄um dñi intelligit aerem vel vētūm sicut et populo intellectus. vlt̄ dicit: q̄ d̄ sp̄us dñi fm q̄ scriptura consuevit ybīq̄ flatum vētōp deo attribuere: s̄ fm sanctos per sp̄um dñi intelligitur sp̄us. s. q̄ dicitur referri aque. l. ma 55 terie informi. s̄ fm Aug. ne faciendo opera sua pp̄t indigentie necessitatē putaret d̄s amare. Indigētē. n. amor reb⁹ quas diligit subiectur. cōmode aut̄ factū ēt p̄ius insinuaret aligd inchoatum: cui sup fert loco sed p̄ excellētē p̄o: vt Aug. dīc. j. super ge. ad lit. fm Basiliuz vbo superferebat elem̄to aque. i. souebat et viuificabat nām aque ad s̄titudine galli ne cubātis vtalē v̄tutem bis q̄ souent̄ inciens. fz enim aque precipue vitalem v̄tutem: q̄ plurima ani malia generantur i aqua: et omnī animalium semina sunt humida. vita etiam sp̄ualis datur per aquaz baptisimi. vnde d̄ Joan. iij. nisi quis renatus fuerit ex sp̄u et aqua. Ad quantum dō q̄ fm Au. per illa tria designatur triplex esse reruz. primo quidem ēt rex i verbo per hoc quod dixit: fiat. secundo esse reruz i mente angelica: per hoc q̄ dixit: factum. tertio esse rerum in propria natura: per hoc. q̄ dixit. fecit. et q̄ in primo die describitur formatio angelorum non fuit necesse: vt ibi adderetur: fecit. fm alios vero potest dici q̄ in hoc qd dixit d̄s. fiat sp̄otat iperium dī d̄ faciēdo. hoc at qd dixit factum ēt ipoīat complementum operis. oportuit at vt subderetur quod factum fuit: p̄cipue pp̄t illos q̄ dixerūt oia visibilia p̄ agelos facta. et iō ad hoc remouendum subdatur q̄ ipse d̄s fecit. vñ in singulis operib⁹ postq̄ d̄:

7 factum est. alius actus dei subditur vel fecit vel dicitur
 7 stinxit vel vocavit vel aliqd huius*i.* Ad 6° dō q̄ s̄z Augu. per vespe et mane intelligitur vespina et ma-
 6 tutina cognitio in angelis: ut supra dictum est. vel p̄m Basiliū totū temp̄ consueuit dñominaria p̄ncti-
 paliori parte. s. a die: s̄m q̄ dixit Jacob. Dies peregrī-
 nationis mee nulla mentione facta de nocte. vespe-
 autes et mane ponuntur ut termini diei: cuius mane
 est principiū sed vespere finis. vel q̄ per vespere desi-
 gnatur p̄ncipiū noctis: per mane p̄ncipiū diei. cōgru-
 um at fuit ut ibi cōmemoratur p̄ma distictio rerum:
 sola p̄ncipia temporū d̄signaretur. p̄mittitur at ve-
 spere: q̄ cū a luce dies incepit: prius occurrit termini
 nus lucis quod est vespere q̄ tēmin⁹ tenebrar̄ et noc-
 tis: qd̄ est mane: vel secundū Chry. ut designet. q̄ dies
 naturalis nō terminat i vespere: s̄z i mane. Ad 7°
 dō q̄ dī vñ^o dies i p̄ma diei istitutione ad designā-
 dum q̄. xxiiij. horar̄ spacia ptinēt ad vñū diē. vñ p̄
 hoc qd̄ dī vñ^o: p̄figitur mensura diei naturalis: ut pp̄
 hoc vi significaret die cūsumari per redditum solis
 ad vnum vel idē punctum: vel q̄ completo septēna-
 rio dierū numero redit ad p̄mū diē qui est vñus
 cū. viii. et has tres rationes Basilius assignat.
 Q̄uestio. lxxv. de homine qui ex spirituali et corpo-
 rali substantia componitur et p̄mo q̄tum ad essen-
 tiā animē.

Dicit considera/
 tōem creature spūal et corporalis: cū
 siderandum est de hoie qui ex spiri-
 tuali et corporali substātia cōponit.
 et primo de natura spūi. secundo de
 eius p̄ductione. naturā at hominis cōsiderare p̄met
 ad theologū ex parte anime nō at ex parte corporis
 nisi s̄m habitudinem quā h̄z corpus ad aiaz: et s̄o pro-
 pria consideratio circa aiaz habebit. et q̄ s̄m Dio. xj.
 ca. angelice Jerar. tria inueniuntur i substantiis spū
 albus. s. cēnti. virtus et opatio. **P**rius considera-
 bimus ea q̄ ptinēt ad eēntiā aie. **1°** ea q̄ ptinēt ad
 vñtē siue potentias ei^o. **2°** ea q̄ ptinēt ad operati-
 onē ei^o. **3°** Circa p̄mū duplex occurrit cōsideratio:
 q̄ p̄ma ē d̄ ipsa aia s̄z se: secunda d̄ vñlone ei^o ad cor-
 pus. **4°** Circa p̄mū querūtur. vii. **5°** vñr̄ aia sit
 corp^o. **6°** vñr̄ anima humana sit aliquid subsistēt. **7°** vñr̄
 anima sit bō: vel magis homo aliqd cōpositū ex aia
 et corpore. **8°** vñr̄ sit composita ex materia et for-
 ma. **9°** vñr̄ anima humana sit incorruptibl. **10°**
 vñr̄ aia sit elusdē spēl cū angelo.

Primus articulus vñr̄ aia sit corpus.
HOp̄mū sic p̄ceditur. Ut q̄ anima sit corp^o.
 anima enīz ē motor corporis non at ē mouēs nō
 mouēt: tum q̄ vñr̄ q̄ nibil possit mouēre nisi
 mouēatur: q̄ nibil dat alteri quod nō h̄z: sicut qd̄ non
 ē calidū nō calefacit. tū q̄ si aliquid ē monēs nō mo-
 tū cāt motū sempiterū et eodē mō se hñtē: ut p̄bat
 i. viii. phisi. qd̄ nō apparet in motu aial q̄ est ab aia.

ergo anima est mouēs motū: sed oē mouēs motū est
 corpus: ergo anima est corp^o. **P**reterea ois cogni-
 tio fit per aliquā similitudinem: nō potest at eē similitudo cor-
 poris ad rem incorpoream. si igitur anima nō ē corp^o
 nō posset cognoscere res corporeas. **P**reterea mouētis ad motum oīz eē aliquem cōtactū. cōtac^o at nō
 est nisi corporū. cū igitur aia mouēat corp^o. vñr̄ q̄ aia
 sit corpus. **S**ed qd̄ Aug. dicit. vii. de trīn. q̄ aia
 simplex dicitur respectu corporis: q̄ mobile nō diffū-
 ditur per spatiū loci. **B**ut dō qd̄ ad ingredētū de na-
 tura anime oīz p̄supponere q̄ aia dī ee p̄mū p̄ncipiū
 p̄mū vite. in his q̄ apud nos vñlunt: aia et vñre
 369
 maxime manifestat duplicitate. s. cognitionis et mo-
 tus. horum at p̄ncipium antiqui philo. imaginatōem
 trāscendere nō valentes aliquād corpus ponebant: sola
 corpora res cēdentes. et q̄ corpus nō est: nihil est
 35
 et secundū hoc aiaz aliquād corp^o eē dicebāt. bī aut
 opiniōis falsitas: et multiplū ostēdi possit in vno vte-
 mur: quo ēt cōl^o et cercus p̄z animam corpus non ee.
 manifestum est. n. q̄ non qd̄cūq̄ vitalis opatiōis p̄n-
 cipiū est aia. sic. n. ocul^o ēt aia: cū sit quoda p̄ncipiū
 visionis: et idē ēt dō de alijs oīcē i strumentis. s. p̄mū
 p̄ncipium vite dicim^o cē aiaz q̄uis at aliquād corpus
 possit eē quoddā p̄ncipiū vite: sicut cor est p̄ncipiū
 vite in aiali: tñ nō potest ee p̄mū p̄ncipiū vite aliquād cor-
 pus. manifestū ēt enīz q̄ p̄ncipiū esse vite vel vñlēs
 non cōuenit corpori ex hoc q̄ est corp^o: alioq̄ oē cor-
 pus ēt vñlēs aut p̄ncipiū vite: cōuenit igitur alicui
 corpori q̄ sit vñlēs vel p̄ncipiū vite: per hoc q̄ est
 tale corpus. quod autem est actu: tale habet hoc ab
 aliquo p̄ncipio quod dī actus ei^o. anima igitur que
 est p̄mū p̄ncipiū vite: non ē corpus sed corpo-
 ris actus: sicut calor q̄ est p̄ncipiū calefactionis
 non est corpus s̄z quidam corporis actus. **A**d p̄mū
 ergo dō q̄ cum ēt quod mouētur: ab alio mouēatur
 quia non potest in infinitū p̄cedere necesse est dīcere q̄
 nō ēt mouēs mouēt. s̄z sicut ostēditur in. iii. phisi.
 15
 est quoda mouēs penitus imobile: quod nec per se
 nec per accidens mouētur: et tale mouēs potest mouē.
 motū vñlō semper. est autem aliud mouēns
 quod non mouētur per se sed mouētur per accidens
 et pp̄ hoc non mouēt motū semper vñlō semper: et tale
 mouēns est anima. est at aliud mouēns quod per se
 mouētur. s. corpus. et quia antiqui naturales nihil esse
 credebant nisi corpora: posuerunt q̄ ēt mouēs mo-
 uētur: et q̄ anima per se mouētur et est corpus. **A**d
 secundū dō q̄ non est necessarium q̄ similitudo rei
 cognitae sit actu in natura cognoscētis: sed si aliquid
 sit q̄ prius est cognoscētis in potentia et postea i actu:
 oīz similitudo cognitae non sit actu in natura cogno-
 scētis: sed in potentia tantum. sicut color non ēt ac
 tu in pupilla sed in potentia tantum. unde nō oportet
 q̄ i natura anime sit similitudo rerū corporēarū
 in actu: s̄z q̄ si in potentia ad bi^o similitudines. sed
 q̄ antiqui naturales nesciebant distinguere inter ac-
 tum et potentiam: ponebant animam esse corpus
 426
 4

Questio

ad hoc qd cognosceret oia corpora, t. qd eit compo-
4. 7 sita ex pncipijs oium corporz. Ad 5. dō: qd est
duplex contactus xutis t ctitatis. primo mō cor-
pus non tangitur nisi a corpore. secundo modo cor-
pus non tangi a re incorporeo q mouet corpus.
5. 13. c. pus bz. tangi a re incorporeo q mouet corpus.

Secundus ar. vt aia humana sit aliquid subsistens.

Ad 2. sic pcedit. Ut qd aia humana non sit ali-
quid subsistens. Quod eni ē subsistens dō
hoc aliquid. anima autē non ē hoc aliquid. s.
compositum ex aia corpore. ergo aia non ē hoc aliquid
subsistens. Preterea oē quod ē subsistens potest
dici operari. sed aia non dō operari. qd vt dō in. de
anima dicere aiam sentire aut intelligere simile ē ac
si dicat eam aliqds texere vt edificare. qd aia non est a
liquid subsistens. Preterea si aliquid subsistens
est anima: estet aliqua eius operatio sine corpore
sed nulla est eius operatio sine corpore nec etiam
intelligere. qd nō conuenit intelligere sine fatastrac. fa-
tasma at non ē sine corpore: ergo anima humana nō
ē aliquid subsistens. Sed 5. ē qd Augu. dicit. x. de
tri. quisqd videt mentis naturaz t eē substantiam t
non eē corpoream: videt eos q opinantur eā esse cor-
poreā ad hoc errare qd adiūgūt ei ea sine quibus nul-
lani possunt cogitare naturam. s. corporum fantas-
ias natura ergo mentis humanae non soluz ē incorpo-
rea sed ē substantia. s. aliquid subsistens. R. dō
qd necesse ē dicere id quod ē principium intellectua-
lis operationis: quod dicitur hominis aiam esse
quoddā pncipium icorporeuz t subsistens. māfestuz
ē at qd ho per intellectum cognoscere pōt naturas oī
um corporz. qd at pōt cognoscere aliquo: oī vt nibil
eorum habeat in sua natura: quia illud quod inesset
sibi uaturaliter impedire cognitionem alioz. sicut
videmus qd lingua infirmi qd infecta ē colericō t a-
maro humorē non potest percipere aliquid dulce: s.
oia videntur ei amara. si igitur pncipium intellectu-
ale haberet in se naturam alicuius corporis nō pos-
set oia corpora cognoscere. omne autē corpus habz
aliquā naturam determinatam. ipsoſibile est igitur
qd pncipium intellectuale sit corpus. t sitr impossib-
ile ē qd intelligat per organum corporeum: qd et nā
determinata illius organi corporae prohiberet cog-
nitionez oiu corporz: sīc si aliqds determinat̄ color
sit non solum in pupilla: sed etiam in vase vitreō li-
quoſ infusus eiusdem coloris videtur. Ipsiſ igit
intellectuale pncipium: quod dicitur mens vel in-
tellectus: bz operationem per se cui non cōmunicat
5. 6. 9. corpus. nihil at pōt per se operari nisi qd per se subsi-
stet: non eni ē operari nisi entis in actu. vnde eomō
aliquid operatur quo ē. pp qd non dicitur qd calor
cal: faciat sed caliduz. relinquitur igitur animaz hu-
manā qd intellectus vt mens esse aliquid incorpo-
reuz t subsistens. Ad primuz ergo dicendū qd hoc
aliquid pōt accipi dnpliciter. uno mō pōto quocunqz
subsistente allo mō. p subsistente cōpleto in natura
alicuius spēi. primo mō excludit iherentiā acciden-

tis t forme materialē. secundo modo excludit īperfe-
ctionem partis. vñ manus posset dici hoc aliquid pri-
mo mō sed nō scđo modo. sic iḡ cū aia humana sit
pars spēi humane. pōt dici hoc aliquid primo modo. 1. 6. 9
qualis subsistens. sed non secundo modo. sic eni cō-
positum ex aia t corpore dō hoc aliquid. Ad scđz
dō qd h̄ba illa Art. dicit non km p̄pria sniam sed
km opinionem illoz q dicebant qd intelligere ē mo-
ueri vt p̄z et b̄z q̄ p̄mitit ibi. vel dicendum qd p̄ se a-
gere conuenit per se existēt. sed per se existens: quā-
doqz pōt dici aliquid: si non sit inberens vt accidēt
vel vt forma materialis et si sit pars sed p̄pē t per
se subsistens dicitur: quia neqz ē pdicto modo iherēt
neqz ē pars. sed quem modum oculus vel manus nō
posset dici per se subsistens. t per consequens n̄ per
se operans. vñ operationes partiuz attribuitur co-
ti per partes. dicim⁹. n. qd ho vider p̄ oculū t palpā
per manum alt̄ q̄ caliduz calefacit per calorē: qd ca-
lor nullo. calefacit p̄pē loqndo. pōt iḡ dici qd aia ī
telligit sicut oculus videt: sed mag. p̄pē dō qd homo
intelligat per aiam. Ad 5. dō qd corporis regitur
ad actionem intellect⁹ nō sicut organū quo talis actō
exerceatur. sed rōne obiect⁹. fantasma enim compa-
ratur ad intellectum sīc color ad visum. sic at indi-
gere corp⁹ non remouet intellectū ēē subsistentem:
alioqz aial nō cēt aliquid subsistens: cum indigeat
exterioribus sensibilibus ad sentienduz. Tertius ar. vt anime brutorum animalium sint
subsistentes.

Ad tertium sic pceditur. videtur qd aie bru-
torum aialium sint subsistentes. homo eni
conuenit ī genere cum alijs aial: bus. s. aia/
hominis ē aliquid subsistens vt oīs ē: ergo t aie 364
aliorum animalium sunt subsistentes. Preterea
similiter se habet sensitivus ad sensibilia sicut intel-
lectus ad intelligibilia. sed intellectus intelligit intel-
ligibilia sine corpore. ergo t sensus apprehendit sen-
sibilia sine corpore. anima autē brutorum anima-
lium sunt sensitivae. ergo sunt subsistentes: pari rōe
qua t anima hominis que est intellectiva. Prete-
rea brutoz aial: um mouet corpus corpus autē nō
mouet sed mouet aia. ergo bruti aial bz aliquam
operatōnem sine corpore. Sed contra est quod
dicitur in li. de eccl. dogmatibus solum hominem
babere credimus animam substantiam. animaluz
vero anime non sunt substantiae. Respondet dō
qd antiqui philosopphi nullam distinctionē ponebat
inter sensum t intellectum: t vtrumqz corporeo p̄n 2. 6. 2
cipio attribuebant: vt dictum est. Plato autē dī. 3. 6. 2
stinxit inter intellectum t sensum. vtrumqz tamen at-
tribuit pncipio incorporeo ponens qd sicut intelligere ita t sentire conuenit anime secundum seipſā. 4. 2. 1
t hoc seq̄batur qd etiam aie brutorum animaliū sint
subsistentes. s. Ari. posuit qd solum intelligere inter
opera anime sine organo corporeo exercetur. senti-
re vero t consequentes operationes anime sensiti-

ne manifeste accidunt cum aliqua corporis imutati
one: sicut in vidēo imutatur pupilla per species co-
loris: et idem apparet in alijs: et sic manifestū est: quod aia
sensitū non habet aliquam operationē propria; p
scipiam: sed oīs operatio sensitū aīe est conluncti.
ex quo relinquitur quod cum anime brutorum aīalū per
se non operentur nec sint subsistentes. sīt enim vñ
quod dīg̃ habet ad esse et operationem. ¶ Ad primum
q̃ dō: quod homo etī conueniat in genere cum alijs aīa
libus: specie tamen differt. dīla autem speciei atten-
dunt scđm dīlam forme: nec oīs dīla forme fa-
ciat generis diuersitatem. ¶ Ad scđm dō: quod sensitū
vñ quodāmodo se h̃ad sensibilia sicut intellectū
ad intelligibilia: in q̃tū. s. vñq̃ est in potentia ad
sua obiecta. sed quodāmodo differt se habet in q̃tū
sensitū patitur a sensibili cū corporis imutatio-
ne. vnde sensitū excellentia corumpit sensum:
quod in intellectu non contingit. nam intellectus in-
telligentis maxima intelligibiliū magis p̃t postmo
dūz intelligē minora. Si vñ in intelligendo fatigēt
corpus hoc est per accēs: in q̃tū intellectus indiget
operatione vñlūz sensitū: per quas ei fantasma
ta p̃parant. ¶ Ad tertii dicendum: quod vis motiva ē
duplex. Una que iperat motum. s. appetitiva. et bi-
operatio in aīa sensitū non est sine corpore: sed ira et
gaudiu et oēs h̃i? passiones sunt eīz aliqua corporis
imutatione. Alia vis motiva est exequēs motu: per
quem membra reddunt habilia ad obediendū appe-
titū: cuius actus non est mouere: sed moueri. vñ p̃
quod mouere non est actus aīa sensitū sine corpore.
¶ Quartus ar. Utrum aīa sit homo.

H 4. sic procedit. Ut q̃ aīa sit bō. Dicitur
enī. iij. ad cor. iiiij. Līcet is qui foris est similis
ter homo corūpat: tñ is qui int̃ est renoua-
tur de die in diez. sed id quod est intus in hoīe ē aīa:
ergo aīa est homo interior. ¶ Præterea aīa humana
est suba quedaz: non aut est suba vñlis. ergo est suba
particularis: q̃ est bipostasis vñ persona: sed nō nisi hu-
mana. q̃ aīa est bō. nā persona humana est bō. ¶ S3
est q̃ aug. dicit. xij. de ci. dei: cōmendat Uarronez:
q̃ homi nec aīam solū corpus s3 aīam si-
mul et corpus ēē arbitrabat. ¶ Rendeo dō: q̃ aīam
esse homi dupliciter potest intelligi. Uno° q̃ bō sit
aīa sed hic homo nō sit aīa: sed cōpositū ex aīa et cor-
porē: puta Socrates. qd̃ ideo dico: q̃ qd̃ posuerūt
solam formaz esse de rōne speciei: māz vero esse par-
tem individuali et non spēi. quod quidem non potest
esse veruz. nam ad naturam speciei pertinet id qd̃ si-
gnificat diffinitio. diffinitio autēz in rebus naturali-
bus non significat formā tñ s3 formaz et materiaz.
vnde mā est pars speciei in rebus nāllibus: non qui-
dem materia significata que est principiū individuali
tione: sed mā cōmuniſ. sicut enī de rōne huīus homi-
nis est q̃ sic ex hac aīa et his carnibus et ossibus: ita
de rōne hoīis est: q̃ sit ex anime. et carnibus et ossib?
oporet enim de ratione speciei esse quicquid est cō-
ter de suba oīz individuali sub specie contentoꝝ.

Alio vero modo p̃t intelligi sic: q̃ et hec anima sit
bīc homo. et hoc quidem sustineri possit si ponere ē:
q̃ anime sensitū operatio esset eius p̃pria sine cor-
pore: quia omnes operationes que attribuuntur bo-
minis conuenient soli anime. id autem est vnaque
res q̃ operatur operationes illius rei. vnde illud est
bō quod operatur operationes hominis. ostensu ē
autem. q̃ sentire non est operatio anime tñ: cum sen-
tire sit quedam operatio hominis: licet non propria
manifestū est q̃ homo non est aīa tñ: sed est aliquid
compositū ex aīa et corpore. Plato vero ponēs sen-
tire ē proprium aīe: ponere potuit q̃ homo esset aīa;
vñs corpore. ¶ Ad primum ergo dicendum: q̃ scđm
phm in. ix. erbi. illud potissime videt esse vnumq̃d
quod est p̃cipiale i ipsō: sicut quod facit rector: cui
tatis: dīr ciuitas facere. et hoc modo alīo quod ē
p̃cipiale in hoīe: dicitur homo: aliquando quidem
pars intellectua fm̃ rel veritatem q̃ dicitur homo ī
terior: aliquando vero pars sensitua cū corpore fm̃
estimationem quorūdam qui solū circa sensibilia de-
tinentur. et hoc dīcīs homo exterior. ¶ Ad fm̃ dō: q̃
non quelibet suba particularis est bipostasis vel p̃-
sona: q̃ que habet completam nām speciei. vnde ma-
nus vel pes non potest dici bipostasis vel persona: et
sīt nec aīa cum sit pars speciei humane. 369

¶ Quintus ar. Utrum aīa sit cōposita ex mār forma.
H 4. q̃ntū sic procedit. Ulteretur q̃ anima sit 366
cōposita ex materia et forma. potētia enī cō-
tra actum diuidit: sed omnia quecuoꝝ sunt
in actu: participant p̃mūactū: qui deus est: q̃ cuius
participationē oīa sunt et bona et entia et viuetia: ve
pater per doctrinam Dlony. in li. de dī. no. ergo que-
cunq̃ sunt in potentia participant p̃mā potentia: q̃ p̃
ma p̃o est mā prima cuz q̃ aīa humana sit qdāmodo
in p̃o: quod apparet ex hoc q̃ homo qñq̃ est intelligē-
ns in potentia: videt q̃ aīa humana p̃cipiat mām
primam tanq̃ partem sui. ¶ Præterea in quocunq̃ i
ueniunt p̃prietates māe: sīt inuenit mā. sed in aīa in
ueniunt p̃prietates māe: sīt inuenit mā. sed in
aīa inueniuntur p̃prietates māe: que sunt subiecti et
transmutari. subiectur. n. scie et virtuti: et mutat de
signoriantia ad sciām: vel de virtuo ad virtute: q̃ in aīa
ē mā. ¶ Pr̃e illa q̃ non h̃at mām nō h̃at cām sui ēē
vt dī in. viij. meta: sed aīa h̃at cām sui esse: quia creat
a deo: ergo aīa h̃at mām. ¶ Præterea q̃d̃ non h̃at ma-
teriam sed ē forma tñ: est actus purus et infinit. B
aut̃ soli° dei est: q̃ aīa h̃at mām. ¶ Sed h̃ est qd̃ Aug.
dicit. vij. li. sup gen. ad lit. q̃ aīa non est facta neq̃ ex
mā corporali neq̃ ex mā spūali. ¶ Rendeo dō: q̃ aīa
non h̃at mām: et hoc p̃t considerari dupl. Primo mō
qd̃ em et ratione anime in cōt. est enim de ratiōe ani-
me q̃ sit forma aliquius corporis. aut q̃d̃ est forma
fm̃ se totam: aut secundū aliquam partem sui. si se-
cundū se totā impossiblē est q̃ pars eius sit mā: si
dicat materia alīo quid ens in potentia tantum: quia
forma in quantum forma est actus. id autem quod ē
in potentia tantum: non potest esse pars actus: cum

Questio

potēta repugnet actui: ut pote contra actū diuisa.
 si autē sit forma fīm aliquam partem sui: illam par-
 tem dicemus esse aiām r̄ illam materiali cuius primo
 369 est actus: dicemus esse pīnum animatum. Secun-
 do sp̄cialiter ex ratione humane anime in ūrum est
 intellectua. manifestuz est enī q̄ oē quod recipitur
 in aliquo recipitur in eo per modū recipientis. si at
 cognoscitur vnumquodq; sicut forma eius est in co-
 gnoscēte. anima autem intellectua cognoscit rē al-
 262 quam in sua natura absolute. puta lapidem in qua-
 tuz est lapis absolute. est ergo forma lapidis absolu-
 te fīm propriam rōnem formalem in anima intellectua. anima igitur intellectua est forma absolute: nō
 autem aliquid composituz ex materia r̄ forma. si enī
 aia intellectua esset composta ex materia r̄ forma:
 forme rerū recipserentur in ea vt individuales. et sic
 non cognosceret nisi singulare: sicut accidit in potē-
 tis sensitivis que recipiunt formas rerum in orga-
 no corporali. materia enim est principiū individualium formarum. Relinquitur ḡ q̄ aia intellectua
 r̄ oīs intellectualis subā cognoscens formas absolu-
 363 te. caret cōpositione forme r̄ materie. Ad primū
 ḡ dicendum: q̄ pīmus actus est vle principiū oīuz
 25 actuū: q̄ est infinitum virtualē i se oīa phabens.
 vt dicit Dio. vnde pīcipiatā rebus non sicut ps sed
 fīm diffusionem pīcessionis ipsius. potēta autē cuī sic
 receptua actus: oīz q̄ actui proportionē: actus x̄o
 recepti qui procedunt a pīmo actu infinito: r̄ sunt q̄
 dam participationes ei: sunt diversi. vnde non pōt
 esse potentia vna que recipiat omnes actus: sicut est
 vnu actū influens oīs actus participatos. alioquin
 potentia receptua adequaret potentia actiuā pīmi
 actus. Est autē alia potentia receptua in aia intellectu-
 b 262 ua a potēta receptua māe prime: vt patet ex diuer-
 sitate receptorū. nam materia pīma recipit formas
 individualium. intellectus autē recipit formas absolu-
 tas. vñ talis potentia in anima intellectua exīs nō
 ostendit q̄ aia sit cōposita ex materia r̄ forma. Ad
 secundū dō: q̄ subijci r̄ transmutari conuenit māe
 fīm q̄ est in potentia. sicut ḡ est alia potentia intellec-
 tūs r̄ alia potentia māe pīme: ita ēt est alia rō subij-
 clendi r̄ transmutandi. fīm hoc ergo intellectus subij-
 citur scie r̄ transmūatur de ignorantia ad sciām fīz
 q̄ est in potentia ad sp̄es intelligibiles. Ad tertīū
 dō: q̄ forma est cā effendi māe r̄ agens. vnde agens
 in ūrum reducit materiali in actū forme transmutan-
 do est ei causa effendi. si quid autē ē forma subsistēt
 b 307 non habet esse per aliquid formale principiū: nec ha-
 bet cām transmutantē de potentia in actuz. vnde
 post verba pīmissa pīhs concludit q̄ in his q̄ sunt
 composita ex materia r̄ forma nulla est alia causa nī
 si mouens ex potestate ad actum. quecunq; vero. nō
 habent mām omnia simpliciter sūt quasi vere entia
 aliquid. Ad quartū dō: q̄ oē pīcipiatū compa-
 ratur ad pīcipians: vt actus eius. quecunq; autē
 forma creata per se subsistens ponatur: oīz q̄ parti-
 cipet esse: quia etiam ipsa vita vel quisq; sic diceret

participat ipsuz esse: vt Dio. dicit. v. c. de diu. no. eē
 autē pīcipiatū sūtū ad capacitatēz pīcipiantis. 262
 vnde solus deus qui est ipsum suū esse est actus pu-
 rū r̄ infinitus. In subijis vero intellectualibus ē cō-
 posītū ex actu r̄ potentia: non quidem ex materia r̄
 forma sed ex forma r̄ esse pīcipato. vnde a quibus
 262
 dam dicuntur componi ex quo est. r̄ quod est. ipsuz
 enim esse est quo aliquid est.
Sextus articulus. Utrum anima humana sit cor-
 ruptibilis.
Hec sextum sic proceditur. Videlicet q̄ aia hu- 367
 mana sit corruptibilis. quoē enīz est sile pīn-
 cipium r̄ sili processus. vides esse similiſ ſi-
 nis. sed ſile est pīncipiū generationis boīum r̄ iūmē
 torum: quia de terra facta ſunt. ſimilis est etiāz vite
 processus in vtrisq;: quia ſimiliter spirat oīa: r̄ nibil
 habet homo ſumento amplius. vt dicitur eccl. iii. ḡ
 vt ibidez concluditur vnu est iteritus boīis r̄ iūmē
 torum: r̄ equa vtriusq; conditio. sed aia brutorū aia
 lūm ē corruptibllis. aia ergo humana ē corruptibilis.
Preterea: oē qd̄ ex nibilo ē: vertibile ē in nibilum:
 q̄ finis dī respōdere pīncipio. sed ſicut dī ſap. iij. ex
 nibilo ſumus natl: quod verū est non ſoli ſatum ad
 corpus: ſed et ſatum ad aiam ergo vt ibidez conclu-
 ditur: poſt hoc erimus tanq; non fuerimus et ſedm
 aiam. **P**reterea nulla res est ſine pīpīla opatione.
 ſed pīpīla opatio aie q̄ est itelligere cum fantasmatē
 non pōt esse ſine corpe. nibil enī ſine fantasmatē itel-
 ligit aia. fantasmatē autē non est ſine cōpōze: vt dicitur
 in li. de aia: ḡ aia non pōt remaneret obſtructo corpo-
 re. **S**ed h̄ est quod Dio. dicit. iiiij. c. de di. no. ḡ aie
 humane bēnt ex bonitate diuina q̄ ſint intellectua-
 les: r̄ babeant ſubālē vitam r̄ inconsuptionē.
Prendeo dicendum: q̄ neceſſe ē dicere aiam huma-
 nam quam dīcīmūs intellectuum pīncipiū ēt cor-
 ruptibilem. duplicitē enim aliqd̄ corruptitur. vno
 modo p̄ ſe. alio modo per accidētē. impōſſible ēt au-
 tem aliqd̄ ſubſtētē generari aut corrupti per acci-
 dens. i. aliquid generato vel corrupto. ſic enīz cōpetit
 aliud generari r̄ corrupti: ſicut r̄ eſſe pī generationē
 acquiriſtū: r̄ per corruptionē amittēr. vñ quod p̄
 ſe h̄ esse: non pōt generari vel corrupti per ſe. que
 vero non ſubſtētūt ut accidentia r̄ forme māles dī 241
 cōtūr fieri r̄ corrupti per generationē compoſitorū. 242
 oſtentum est autē ſupra: q̄ aie brutorū nō ſūt per 364
 ſe ſubſtētē: ſed ſola aia humana. vñ aie brutorū
 corrupti corruptis corpibus. aia autē humana non
 poſſet corrupti: niſi per ſe corrupteretur qd̄ gdē oīo ēt
 poſſible non ſoli de ipsa: ſz de q̄libet ſubſtētē: qd̄
 est forma tñ. manifestū est. n. ḡ id qd̄ fīm ſe cōuenit
 aliud: ē inſegabile ab ipſo. eſſe autē p̄ ſe ſuuent forme
 q̄ est actus. vñ materiali ſecundū hoc acquiriſt ēt in
 actū. q̄ acquirit formam. ſecundū hoc autē acci- 44
 dit in ea corruptio. q̄ ſeparatur forma ab ea. impos-
 ſible ēt autē q̄ forma ſeparat ſe ipſa. vnde ipoſ-
 ſible ēt q̄ forma ſubſtētē deſinat: dato ēt q̄ aia eēt
 ex forma r̄ mā composita: vt gdā dicitur adhuc opor-

teret ponere eā incorruptiblēm. non enī inuenitur corruptio nūc vñbū inuenitur contrarietas. generatio-
nes enim et corruptiones ex contrariis et incōtraria
38 sunt. vnde corpora celestia quia non habent materiā
44 contrarietati subiectaz incorruptibilia sunt. In aia
autem intellectua non pōt esse aliqua contrarietas:
recipit enī fm modū sui esse. ea vero que in ipsa re
cipiuntur sunt absq; cōtrarietate: quia etiam rōnes
contrariorum in intellectu non sunt contrarie sed est
vna scientia contrariorū. impossibile est ḡ aia in
tellectu sit corruptibilis: potest etiā h̄ rei accipi si
gnū ex hoc ḡ vñiquodḡ nālī suo mō eē desiderat.
desideriū autem in rebus cognoscentibus sequitur
cognitione. sensus autem non cognoscit esse nisi sub
h̄c et nūc: sed intellectus apprehendit esse absolu-
te et h̄z omne tps. vnde omne bēns itellectū nāliter
desiderat esse sp. nāle autē desiderium non pōt esse
i 2 inane. oīs iūf̄ intellectualis substātū est icōrūpti
e bilis. Ad p̄muz ḡ dō: q̄ salomō inducit rationem
illam ex persona insipientium. vt exprimitur sap. h̄.
30 qd̄ ḡ dicitur q̄ hō et aialia alia habet simile genera-
44 tōnia p̄icpliūz: vñz est q̄tūm ad corpus. sic eiā de
terra facta sunt oīa aialia non auez q̄tūm ad aiaz.
55 nāz anima brutoꝝ. p̄ducit ex virtute aliqua corpea
aia vero hūana a deo: et ad hoc significādūz d̄ ge.
. j. q̄tū ad alla aialia. producat ēra animā viuētēz:
quantum vero ad boiem d̄: q̄ spirauit in faciez eiō
spiraculū vlt̄: et ideo concludit eccl. vlt̄. Reuerta-
tur puluis in terrā suam vnde erat: et spūs redeat ad
deum q̄ dedit illum similliter p̄cessus vlt̄ est similis
q̄tū ad corpus ad quod pertinet: quod dicit i eccl.
Sūl̄ spirant oīa. et sap. v. sumus et flatus est in na-
ribus n̄is r̄. sed non est filis p̄cessus q̄tūm ad ani-
mam: ga hō intelligit̄ non autem aialia bruta. vnde
fallum est qd̄ d̄. Nibl̄ h̄z homo iumento amplius.
et sō filis est interitus q̄tūm ad corpus: s̄z nō q̄tūm
ad aiam. Ad scdm dō: q̄ sicut posse creari dicit
alqd̄ non per potentiam passiū: sed solū ppter po-
tentiam actiūz creantls qui ex nibilo pōt aliquid p-
ducere: ita cum dicitur aliquid vertibilie in nibilī n̄
importat in cratura potentia ad non eē: sed in crea-
to potentia ad hoc ḡ nō esse influat. dicitur autē
aliquid corruptibile per hoc q̄ inest ei potentia ad
non esse. Ad tertium dō: q̄ intelligere eū fantas-
mate est. p̄pria opatio aie fm q̄ corpori est vñta. se-
parata autem a corpore bēbit allū modū intelligē
di similiē alijs substātijis a corpore separatis: vt infra
43 melius patebit.

Septimus articulas. Utrum anima et angelus
sint vñlus speciei.

Hic proceditur. Videl̄ q̄ anima et an-
gelus sint vñlus speciei. Unūq; ḡ. n. ordina-
tur ad propriūm. finē: per nāz sue spēi: p̄ quā
hab; inclinatōez ad finē. sed idem est finis aie et an-
geli. s. beatitudo eterna: ḡ vñlus sunt speciei. Pre-
terea vlt̄ma vñla specifica est nobilissima: quia con-
plet rōnem speciei. sed nibl̄ nobilius est in angelo

et anima q̄ intellectuale eē: ḡ cōueniunt anima et āge-
lus in vlt̄ma differētia specifica: ḡ sunt vñlus spēi.
Preterea aia ab angelo differre non viderur nisi
per hoc q̄ est corpori vñta. corpus autem cum sit extra
essentialiā aie non videt ad eius spēm pertinere: er-
go aia et angelus vñlus sunt speciei. Sed q̄ quoū
sunt diuerse opationes nāles dñnt spē. s̄z aie et ange-
li sunt diuerse opationes nāles: q̄ ut dicit Dio. vñj. c.
de dñsi. no. mentes angelice simplices et beatos itel-
lectus habent non de visibilibus cōgregantes dñi.
nā cognitionē: cuius contrariū postmodū de anima
dicit: aia igitur et angelus nō sunt vñlus spēi. Ben-
deo dō: q̄ Orige. posuit oēs animas humanas et āge-
los esse vñlus spēi: et hoc ideo quia posuit diuersita-
tem gradus in b̄z substantijs inuentā accidentalez:
ut pote ex li. ar. proueniente: vt supra dictuz est. qd̄ 250
non pōt esse: q̄ in substantijs incorporeis nō potest
esse diuersitas fm numerū absq; diuersitate scdm
spēm: et absq; nāli ineqūalitate: quia eūz non sint cō-
posite ex materia et forma: sed sint forme subisten-
tes: manifestū ēq̄ necesse erit in eis esse diuersita-
tem in specie. nō enim pōt intelligi q̄ aliqua forma 264
separata sit: nisi vna vñlus speciei: sicut si eēt albedo
separata non possit esse nisi vna tm̄. hec enī albedo
non differt ab illa nisi per hoc q̄ est busus vel illi². 234
diuersitas autē secundū speciem semp h̄z diuersitatē
nālem concomitantē sicut in spēbus colorz vñus est
perfectior altero: et sūl̄ in alijs. et hoc ideo q̄ d̄cī dī
videntes genus sunt cōtrarie: contraria autē se bēnt
fm perfectum et iperfectum: quia principium cōtra-
rietatis est priuatio et habitus vt dicitur in x. meta.
Idem etiā sequeret̄ si b̄z substātū essent cōposite
ex mā et forma. si enī materia hui⁹ distinguāt̄ a ma-
teria illius: necesse est q̄ vñ forma sit principiū distin-
ctionis māe: vt. s. māe sint diuersae ppter habitudī
nem ad diuersas formas: et tunc sequitur adhuc di-
uersitas fm speciem et ineqūalitas naturalis. vñ ma-
teria erit principiū distinctionis formarum. nec po-
test dici materia hec alia ab illa nisi fm distinctionē
quantitatū que non habet locum in substātijis in-
corporeis cuiusmodi sunt angelus et anima. vnde nō
potest esse q̄ angelus et aia sint vñl̄ speciei. quomo-
do autē sint plures aie vñlus speciei infra ostendet̄. 370
Ad primum ergo dō: q̄ ratio illa procedit de fine
proximo et naturali. beatitudo autē eterna est finis
vlt̄mus et supernalis. Ad secundum dicendum: q̄
differentia specifica vlt̄ma est nobilissima iquantu-
z est maxime determinata per modū quo actus est 264
nobilior potentia. sicut autē intellectuale non ē no-
bilissimi: quia est indeterminatum et commune ad
multos intellectualitatis gradus sicut sensibile ad
multos gradus in esse sensibili. vnde sicut non om-
nia sensibili sunt vñlus speciei: ita nec omnia intelle-
ctualla. Ad tertium dō: q̄ corpus non est de essentiā
aie. sed anima ex natura sue essentiā habet q̄ sit cor 369
poz vñbilis. vnde nec proprie aia est i spē h̄z oposi 266
tu. et hoc ipsū q̄ aia quodammodo indiget corpe ad su-

Questio

281 am operationem ostendit q̄ anima tener inferiore
378 gradum intellectualitatis: ḡ angelus qui corpori
non vnitur.

¶ Questio. lxxvij. de vnione anime ad corpus.

Einde confide/

randuz est de vnione anime ad cor
pus. Et circa hoc queruntur. viij.
Primo vtrum intellectuum prin
cipium vniatur corpori vt forma.

Secundo vtrum intellectuum principium numero
multiplicetur fm multiplicationem corporū. vel sit
vnus intellectus oīum hominū. Tertio vtrum in
corpo cuius forma et principiu; intellectui sit ali
qua illa aia. Quarto vtrum sit in eo aliqua alia for
ma subalii. Quinto quale debeat esse corpus
cuius intellectuum principium est forma. Sexto
vtrum tali corpori vniatur mediante aliquo alio cor
pore. Septimo vtrum mediante aliquo accidente. Octavo vtrum aia sit tota in qlibet pte corporis.
Primus articulus. Utrum intellectuum princi
piū vniatur corpori vt forma.

369 **H** D primum sic procedit. Videlur q̄ intellectui principiu; non vniat corpori vt forma.
Dicit enī; p̄hs in. iij. de aia: q̄ intellectus ē se
paratus: et q̄ nullus corporis ē actus: non ġ vniatur
corpori vt forma. ¶ Preterea oīis forma determina
tur fm nām māe cuius est forma. alioqñ non requi
retur p̄portio in mām et formam. si ġ intellectus
vniretur corpori vt forma: cum oē corpus bēat de
terminatā naturam: sequeret ġ intellectus haberet
363 determinatā nām: et sic non esset oīum cognosciti
366 uis: ut ex superiorib; p̄z: quod est cōtra rōnem in
tellectus. non ġ intellectus vniatur corpori vt forma.
¶ Preterea quecumq; potentia receptiva est act? ali
cuius corporis: recipit formā māliter et individualiter.
qua receptū est in recipiente fz modum recipiē
tis. sed forma rei intellecte non recipit in intellectu
māliter et individualiter: sed magis imāliter et nāli
ter. alioqñ intellectus non ēt cognoscitius imate
rlālum et v̄lūm sed singularium tm: sicut et sensus:
intellectus ġ non vniatur corpori vt forma. ¶ Prete
363 rea eiusdem est potētia et actio: id est enim qđ po
363 testagere et qđ agit. sed actio intellectualis nō ē ali
262 cuius corporis: ut ex superiorib; p̄z: ergo nec po
tentia intellectua ē alcius corporis potentia. fz v̄
tus siue pō non pōt esse abstractio: v̄l simili: et ġ
essentia a qua v̄ritas vel pō dicitur: ġ nec sub in
tellectus ē corporis forma. ¶ Preterea id quod per
se fz esse non vniatur corpori vt forma: q̄ forma est
quo alioqđ est. et sic ipsū esse forme nō ē ipsius forme
fm se. sed intellectuum principiu; fz scđz se esse: et est
363 subsistens: ut supra dicitur est. non ergo vniatur cor
pori vt forma. ¶ Preterea id qđ inest alci rei fm
sed semper inest ei. sed forme fm se inest vñri māe.
non enim per accedens aliquod sed per essentia suā
est actuām: et alioquin ex māe et forma nō fieret vñ

substantia: sed accēntaliter. forma ergo non pōt
esse sine materia propria: sed intellectuū principiu;
cum sit corruptibile: vt supra ostensum ē. remanet 367
corpori non vñtu corpore corrupto: ġ intellectuū
principiu; non vñtur corpori vt forma. ¶ Sed con
tra fm phm in. viij. meta. dīa sumitur a forma rei.
sed dīa constitutua boīs est rōnale: quod dicit de
hoīe rōe intellectui principij: intellectuū ergo princ
piū est forma boīs. ¶ Undeo dō q̄ necessē est di
cere. q̄ intellectus q̄ est intellectualis operationis pnci
piū sit humani corporis forma. illud enī quo primo
alioqđ operat est forma eius cui opatio attribuit: sic
quo primo sanatur corpus est sanitas: et quo primo
scit aia est scia: vnde sanitas ē forma corporis et scia
anime. et bi ratio est q̄ nihil agit nisi fm q̄ est actu.
vnde q̄ aliquid est actu eo agit. manifestū est autē q̄
prīmu; quo corpus vivit est aia. et cū vñta manifeste
tur fm diuersas operatiōes in diuersis gradibus vi
uentiuz. id quo primo operamur: vnumquodcū bo
rum operum vltē est aia. aia enim ē quo primū nutri
mur et sentimū et mouemur fz locū. et similiter quo
primo intelligimus. hoc ergo pncipiū siue dicat in
tellectus siue aia intellectua est forma corporis. et hec
est demonstratio Ari. in. iij. de aia. Si quis autē velit
dicere aiam intellectuā non esse corporis formam: oī
q̄ inueniat modum quō ista actio que est intelligere
sit huiusmodi boīs actio. experitur enī vñquisq; se
ipsū esse qđ intelligit. attributur autē aliqua actio
al' cui tripliciter: vt patet per phm. v. phyc. dicitur
enī mouere aliquid aut agere vel scđm se totum:
sicut medicus sanat: aut fm partē: sicut homo videt
per oculum: aut per accidentem: sicut dicitur q̄ album
edificat: quia accidit edificatori esse album. cum ig
tur dicitur sortem aut platonem intelligere mani
festum est q̄ non attribuitur ei per accidentem. attribui
tur enim ei in quantum est homo: quod essentialiter
predicatur de ipso. aut ergo oī dicere q̄ sortes intel
ligit fm se totum: sicut plato posuit dicens boīem
esse aiam intellectuā: aut oī dicere: q̄ intellectus
sit aliqua pars sortis: et primum qđem stare non po
test vt supra ostensum ē. propter hoc q̄ ipse idem 366
homo est qui percipit se intelligere et sentire. sentire
autem non ē sine corpore. vnde oportet corpus ali
quam esse hominis partem. Relinquitur ergo q̄ in
tellectus quo sortes intelligit est aliqua pars sortis:
ita q̄ intellectus aliquo modo corpori sortis vniatur.
Hanc autem vñionem commentator in tertio de
anima dicit esse per speciem intelligibilem. que qui 392
dem habet duplex subiectum. vnum scilicet intelle
ctum possibilem: aliud ipsa fantasmata que sunt in
organis corporis. et sic per speciem intelligibilem
continuatur intellectus possibilis corpori huius v̄l
illius hominis. Sed ista continuatio vel vñio non
sufficit ad hoc q̄ actio intellectus sit actio sortis: et
hoc patet per similitudinem in sensu. et quo Aristote
lies procedit ad considerandum ea que sunt intelle
ctus. sic enim se habent fantasmata ad intellectum

Ut dicitur in lli. de aia: sicut colores ad visum. sicut ergo species colorum sunt in visu: ita species fantasmatum sunt in intellectu possibili. patet autem quod ex hoc genere colores sunt in parietae quorum similitudines sunt in visu: actio visus non attribuitur parieti. non enim dicitur quod paries videatur: sed magis quod videatur. ex hoc ergo quod species fantasmatum sunt in intellectu possibili non sequitur quod sortes in quo sunt fantasmata intellegantur: sed quod ipse vel clavis fantasmata intelligantur. quidam autem dicere voluerunt quod intellectus ynitur corpori ut motor. et sic ex intellectu et corpore fit unum ut actio intellectus toti attributum possit. sed hoc est multipliciter vanum. primo quidem quod intellectus non mouet corpus nisi per appetitum: cuius motu presupponit operationem intellectus. non ergo quia mouetur sortes ab intellectu: ideo intelligit se ipsum et potius e converso: quia intelligit ideo ab intellectu mouetur sortes. Secundo quia cum sortes sit quoddam individuum in natura cuius essentia est una composita ex materia et forma: si intellectus non sit forma eius sequitur quod sit preter essentialiam eius. et sic intellectus comparatur ad totum sortem sicut motor ad motum. intelligere autem est actio gescens in agente: non autem transiens in alterum sicut calefacere. non ergo intelligere portat attributum sortis: quod hoc quod est motus ab intellectu. Tertio quia actio motoris nuncquam attribuitur moto nisi sicut instrumento: sicut actio carpentarii se re. si igitur intelligere attribuitur sorti quod est actio motoris eius sequitur quod attribuitur ei sicut instrumento: quod est contra ipsum qui vult quod intelligere non sit per instrumentum corporalem. Quarto quia licet actio partis attribuitur toti ut actio oculi hominis tamen attribuitur alijs parti nisi per accidens forte. non enim dicimus quod manus videat per hoc quod oculus videt. si ergo ex intellectu et forte sit unum actio intellectus non non potest attribui sorti. si vero sortes est totum quod componitur ex unione intellectus ad reliqua que sunt sortes: et tamen in intellectus non visitur alijs quam sunt sortes nisi sicut motor: sequitur quod sortes non sit unum multipliciter: et per omnes nec ens simpliciter. sic enim aliquid est ens quod est unum. Relinquitur quod solus modus quod Arist. ponit quod hic homo intelligit: quia principium intellectuum est forma ipsius. sic ergo ex ipsa operatione intellectus apparet quod intellectuum principium est corporis forma. potest etiam idem manifestari et ex ratione speciei humana. natura enim visus est rei ex eius operatione ostenditur. propria autem operatio hominis secundum est homo: et intelligere. per hanc enim omnia transcendit. Unde et Arist. in lli. ethic. in hac operatione sicut in propria hominis ultimam felicitatem constituit. et ergo quod homo secundum illud spiritum sortiatur: quod est hinc operatio proprium principium. sortitur autem unumquodque spiritum per propriam formam. Relinquitur ergo quod intellectuum principium sit propria hominis forma. Sed considerandum est quod quanto forma est nobilior tanto magis dominat materie corporalis: et minus ei emergitur: et magis sua operatione vel virtute excedit eam. unde videmus

quod forma mixta corporis habet alias operationes quod non causatur ex qualitatibus corporibus. et quanto magis proceditur in nobilitate formarum tanto magis. in 580 nitur virtus forme materia etiam excedere. sicut in 5 aia vegetabilis plus quam forma metalli: et anima sensitibilis plus quam aia vegetabilis. aia autem humana est ultima in nobilitate formarum. unde in tantum in sua virtute excedit maxime corporalem: quod habet aliquam 563 operationem et virtutem: in quantum nullum dicitur maxime corporalis. 424 et hec virtus dicitur intellectus. Est autem attendendum quod si quis poneret aiam componi ex materia et forma: nullo modo posset dicere aiam esse formam corporis. cum enim forma sit actus: materia vero sit ens in potentia tantum nullo modo id quod est ex materia et forma compositum potest esse alterius forma secundum se totum: si autem secundum se aliquid sui sit forma: id quod est forma dicitur anima. et id cuius est forma dicimus primum animalium ut supra dictum est. Ad primum ergo dicitur in 566 secundum quod sicut pbs dicit in lli. pbs. ultima formarum naturalium ad quam terminatur consideratio phis naturalis. s. aia humana est quidem separata. sed tam in 582 in maxime quod ex hoc probat quod homo ex materia generat hominem et filium: separata quidem est secundum virtutem intellectu: quia ultima intellectiva non est virtus alicuius organi corporalis sed virtus visiva est actus oculi. Intelligere enim est actus qui non potest exerceri per organum corporale: sicut exercetur visus: sed in 563 materia est in quantum ipsa anima cuius est hec virtus est corporis forma et terminus generationis humanae. sic ergo pbs dicit in lli. de anima: quod intellectus est separatus: quia non est virtus alicuius organi corporalis. Et quod hoc patet solo ad 2° et 3°. sufficit enim ad hoc quod homo possit intelligere omnia per intellectum: et ad hoc quod intellectus intelligat omnia immaterialia et ultima: quod virtus intellectiva non est corporis actus. Ad quartum dicendum: quod humana anima non est forma in materia corporali imersa vel ab ea totaliter comprehensa propter suam perfectionem, et ideo nihil prohibet aliquam eius virtutem non esse corporis actum. Quia anima secundum suam essentiam sit corporis forma. Ad quintum dicitur quod anima illud esse in quo subsistit communica maxime corporali ex qua et anima intellectiva sit unum: ita quod illud esse quod est totius 576 compositionis est et ipsius anime quod non accidit in aliis formis que non sunt subsistentes. et propter hoc secundum anima remanet in suo esse destructo corpore. 570 non autem aliis formis. Ad sextum dicendum: quod secundum se conuenit aie corpori yniuersi: sicut secundum 568 se conuenit corpori levii esse sursum. et sicut corporis levie manet quidem cum a loco proprio fuerit separatum. cum aptitudine tamen et inclinatione ad proprium locum: ita anima humana manet in suo esse: cum fuerit a corpore separata habens aptitudinem et inclinationem naturalem ad corporis unionem. Secundus articulus. Utrum intellectuum principium multiplicetur secundum multiplicationem corporum.

Questio

Hec secundum sic proceditur. Uideretur q̄ itellectuī principiū nō multiplicetur fm̄ multiplicacionē corporū. sed sit ynuis intellec-
 368 ctus in oībus homībus; nulla enī subā imaterialis m̄l
 264 t̄plificatur fm̄ numerū in vna specie. aīa humana ē
 substantia imaterialis. non enī est cōposita ex mate-
 366 ria & forma; vt supra ostensū est. nō ergo sunt mul-
 te in vna specie; sed oēs hoīes sunt vniū speciei. est
 ergo vnuis itellectus oīum homīnum. **P**reterea
 remota cā remouetur effectus. si ḡ h̄z multiplicatio-
 nem corporū multiplicarent aīe humane; seq̄ns
 videtur q̄ remotis corporibus multitudine aīarū nō
 remaneret sed ex oībus aīabus remaneret aliquid
 vnuis solū; qđ est hereticum; periret enī differentia p̄-
 minorum & penarū. **P**reterea si itellectus me⁹ est
 aliud ab itellectu tuo; itellectus meus ē quoddā id
 uiduū; & similiter itellectus tuis. particularia enim
 sunt q̄ differunt numero; & conueniunt vna specie.
 sed oē quod recipitur iālquo; est in eo per modum
 recipiēntis. ḡ species rerū in intellectu meo & tuo re-
 ciperent individualiter. quod ē contra rōeū intellec-
 tū qui ē cognoscitū vnuis. **P**reterea itellectū
 est in itellectu intelligenti. si ergo intellect⁹ meus es
 set aliud ab itellectu tuo; oē alid sit itellectū a me;
 & aliud sit intellectū a te. & ita erit individualiter nu-
 meratū & intellectū in potentia tantū; & oportebit
 abstrahere intentionē cōmē ab vtrōq; q̄ a quibusli-
 bet diuersis cōtingit abstrahere aliquid cōmē intelligi-
 ble; quod est contra rōnem intellectus; quia sic non
 videreē distingui intellect⁹ a virtute imaginativa.
 v̄ ergo relinqui q̄ sit vnuis intellect⁹ oīum hoīum.
Preterea cū discipulus accipit sciām a magistro
 non pōt̄ dici q̄ scia magri generet sciētā in discipu-
 lo; quia sic etiam scia esset forma actua sicut calor;
 qđ patet esse falsum. videtur ḡ q̄ eadem numero sci-
 entia que ē in magistro cōmunicet discipulo; qđ esse
 non potest; nisi sit vnuis intellect⁹ vtriusq; v̄ ergo
 q̄ sit vnuis intellect⁹ discipuli & magistri; pericōse
 quens oīum homīnum. **P**reterea Aug. dicit illi. de
 cōitate aīe. Si p̄les tñ aīas humanas dixerim. ipse
 me deridebo. sed maxime v̄ aīa esse vna cōtūm ad
 intellectū; q̄ est vnuis intellectus omnium homīnum.
Sed cōtra ē qđ p̄h̄ dicit in. iij. p̄hy. q̄ sicut se h̄it
 cause v̄les ad v̄la; ita se habet cāe particulares ad
 particularia. sed ip̄ossibile est; q̄ vna anima fm̄ spe-
 ciem sit diuersorū animaliū. fm̄ spēm; q̄ ip̄ossibile
 est q̄ vna intellectiva aīa numero sit diuersorū fm̄
 numerū. **R**endeo dō: q̄ intellectū esse vnuis oīum
 homīnū oīo est ip̄ossibile. & hoc qđem patet si fm̄
 365 platonis ſuam homo sit ip̄e Intellect⁹: sequeret enīz
 q̄ si sortis & platonis ē vnuis intellect⁹ tm̄: q̄ sortes
 & plato sint vnuis hoīo; & q̄ non distinguantur ab inuicē
 nisi per hoc q̄ ē extra essentialia vtriusq; & erit tunc
 diffinitio sortis & platonis nō alia q̄ homīnis tuni-
 cat & capiat; quod est omnino absurdum. Similiter
 patet etiā hoc esse ip̄ossibile; si fm̄ ſuam Arist. in-
 tellectus ponatur pars seu potētia anime; que ē ho-

minis forma. ip̄ossibile est enim plurimum nume-
 ro diuersorum esse vnuis formam sicut ip̄ossibile
 est q̄ eoruī sit vnuis esse. nā forma est essendi p̄ncipiū.
 Similiter etiam p̄ hoc esse ip̄ossibile quocunq; mo-
 do quis ponat vnuis intellectus ad hunc & ad il-
 lum homīnē. manifestum est enim q̄ si sit vnuis prin-
 cipale agens & duo instrumenta: dici poterit vnuis
 agens simpliciter; sed plures actiones; sicut si vnuis
 homo tangat diuersa diuersis manib⁹; erit vnuis ta-
 gens sed duo tactus. si vero ecōuerso instrumentuī
 sit vnuis & principales agentes diuersi dicenter q̄dēz
 plures agentes; sed vna actio. sicut si mlti vna fune
 trahant nauē; erunt multi trahētes & vnuis tractus.
 si vero agens p̄cipiale sit vnuis & instrumentū vnuis
 dicetur vnuis agens & vna actio; sicut cū faber vno
 martello percūit est vnuis percūtēns & vna percū-
 sio. manifestū est autē q̄ qualiter cūq; intellect⁹ seu
 vniatur seu copuletur huic vel illi homīni intellect⁹
 qui inter cetera ad homīne pertinet; p̄cipalitatē
 habet. obedient enim vires sensitivae intellectui & ei
 deseruntur. si ergo poneretur q̄ essent plures intel-
 lectus & sensus vnuis duorum homīnum; puta si duo
 homīnes haberent vnuis oculū; essent quidem p̄les
 videntes sed vna visio. si vero intellectus est vnuis
 cōtūmung diuersificēt alia quibus omnib⁹ intel-
 lectus vtritūtēs inſtrumentis; nullo modo sortes &
 plato poterunt dici nisi vnuis intelligēs. & si addamus
 q̄ ipsuī intelligere; quod ē actio intellectus non sit
 per aliquid aliud organum nisi per ipsuī intellectum
 sequeret vterius q̄ sit & agēs vnuis & actio vna. i.
 oēs hoīes sint vnuis intelligēns vnuis intelligere; di-
 co autē respectu eiusdem intelligibilis. posset autēz
 diversificari actio intellectualis mērā tua p̄ diuersi-
 tate fantasmatum; quia. s. aliud est fantasma lapidis
 in me & aliud in te. si ipsum fantasma fm̄ q̄ est aliud
 in me & aliud in te; cōtūm intellect⁹ potētialis q̄
 idē agēs fm̄ diuersas formas p̄ducit diuersas actio-
 nes sicut h̄z diuersas formas rez respectu eiusdem oclī
 sūt diuersē vñsōes; & ipsuī fantasma nō ē forma intē p̄o-
 lis; h̄z spēs intelligibilis q̄ fantasmatib⁹ abstrabit; &
 in vno aut̄ intellectu a fantasmatib⁹ diuersis ciudē
 speciei non abstrahitur nisi vna spēs intelligibilis i
 vno intellectu; sicut in vno homīne appetit; in quo
 possunt esse diuersa fantasmata lapidis; & tamē ab
 omnibus eis abstrabit vna spēs intelligibilis lapi-
 dis; p̄ quā intē vnuis hoīis operatōe vna intelligit
 nām lapidis nō obstante diuersitate fantasmatum; si
 ergo vnuis intē cōtūm omnium hoīum diuersitas fan-
 tamatuī q̄ sunt i hoc & i illo non possēt cāre diuer-
 sitatem intellectualis operatiōis bul⁹ & illius hoīis;
 vt cōmen. fīngit in. iij. de aīa. **R**elinguit ḡ oīo im-
 possible & inconveniens est ponere vnuis intellectum
 omnī homīnū. **A**d priū ergo dicendū: q̄ h̄z aīa
 intellectua nō bāeat mām ex qua sit sicut nec an-
 gelus; tamen est forma māe alicuius qđ angelo non
 conuenit. & id fm̄ diuisionēmāe sūt multe aīe vni⁹
 speciei. multi aut̄ angeli vni⁹ speciei oīo eē non p̄at̄. 264

C Ad secundū dō: q̄ vnumquodq̄ hoc modo habet
vnitatem quo h̄z esse, et per cōsequens idē est iudicium
de multiplicatione rei et de eē ipsius. manifestum est
autem q̄ aia intellectualis fm suum esse vnitur cor
pori vt forma: et tamen destructo corpore remaneat
aia intellectualis in suo esse, et eadē rōne multitudine
aiarum est fm multitudinem corporū: et in destructis
corpis remanent aie in suo eē multiplicatae. **C** Ad
tertium dō: q̄ individuatio intelligētis aut specie: q̄
quam intelligit non excludit intelligētiā v̄līum. alio
quin cū intellectus separati sint quedam sube subsi
stentes: et per consequētis p̄ticulares nō possent v̄lia
intelligere. sed māltas cognoscentis et sp̄cē: q̄ quam
283 cognoscitī v̄lis: cognitionem impedit. sicut enī oīs
actio est secundū modum forme qua agens agit: vt
calefactio fm modum caloris: ita cognitio est scđm
modus speciei qua cognoscens cognoscit. manifestū
est aut̄ q̄ natura cōmuni distinguitur et multiplica
tur h̄z principia individualia que sunt ex parte ma
terie. si ergo forma per quā sit cognitio sit materia
lis non abstracta a conditionibus māe: erit similitudo
nature speciei aut generis fm q̄ est distincta et mul
tiplicata per principia individualia. et ita nō poterit
cognosci nā rei i sua cōstantia. si h̄o sp̄cē sit abstracta
et conditionibus materie individualis. erit similitudo natu
re absq̄ b̄is que ipsam distinguunt et multiplicant. et
ita cognoscetur v̄le: nec refert quātum ad hoc vtrū
sit v̄nus intellectus vel plures: quia si etiā esset vñ
tantū: oporteret ipsum eē aliquē quendā: et per sp̄m
per quā intelligit esse aliquā quādā. **C** Ad 4. dō: q̄
sue intellectus sit v̄nus sue p̄les: id quod intelligit
576 est vñum. id enī quod intelligitur non ē in intellectu
fm sc̄: sed scđm suam similitudinem. lapis enī non est i
aia sed species lapidis. vt dī in. iiii. de aia: et tamē la
pis est id quod intelligitur: non aut̄ lapidis species n̄
425 si p̄ reflectionē intē supra sc̄p̄tū: alioquin sc̄e nō
essent de rebus s̄z de speciebus intelligibilib⁹. contin
git. n. eldem rei diuersa fm diuersas formas assimili
ari. et q̄ cognitio sit fm assimilationē cognoscētis
ad rē cognitā: sequitur q̄ idēa diuersis cognoscenti
bus cognoscitī constingit: vt p̄ in sensu. nā plures vi
dent eundēz colorē fm diuersas similitudines. et s̄r
p̄les intellectus intelligit vñā rem intellectā. sed hoc
tm̄ interest inter sensum et intellectū fm s̄niā Art.
quia res sentitur fm illā dispōnem quam extra aia
habet in sua particularitate. nā autēz rei q̄ intelligit
est qđem extra aiam. sed non habet illū modū essen
796 dī extra aiam fm qui intelligit: intelligitur enīz nā
cōis seclusis principijs individualib⁹. non aut̄ mo
dum h̄c essendi habet extra aiam: s̄z fm s̄niā Pla
tonis res intellecta eo modo est extra aiam quo in
541 intelligit. posuit enī nās rerū a materia separatas.
C Ad q̄ntū dō: q̄ sc̄ia alia est in discipulo et alia in
magistro: q̄o aut̄ causatur in sequētib⁹ oñdetur.
C Ad sextum dīcēdū: q̄ Aug. intelligit animas nō
esse plures tm̄: quin vñiantur in vna rōne speciei.
C Tertius ar. Utrū preter aiam intellectuam sint i

hoie alie anime per essentiam differentes.

H 577 sic proceditur. Ut q̄ preter aia intellege
ctuam sint i hoie alie aie per essentias diffe
rentias. s̄ sensitua et nutritua. corruptibile eis
et incorruptibile nō sunt vñius sube. sed anima Intel
lectuam est incorruptibile. alie h̄o aie. s̄ sensitua et nu
ritiuam sunt corruptibiles: vt ex superioribus patet. 567
ergo in hoie non potest esse vna essentia aie intellecti
ue et sensitiae et nutritiae. **C** Si dicatur q̄ aia sensit
ua in hoie est incorruptibilis. **C** Cōtra. corruptibile
et incorruptibile differunt fm genus: vt dīcē in. x. me
ta. sed aia sensitua in equo et leone et alijs brutis aia
libus ē corruptibilis. si igit̄ in hoie sit incorruptibilis
non erit eiusdem generis aia sensitua in hoie et bru
to. aial autēz dicitur ex eo q̄ habet aiam sensituum:
neq̄ ergo aial erit cōe vñū genus hois et aliorū aia
lium qđ est inconveniens. **C** Preterea p̄hs dicit in li.
de gene. aialū: q̄ embryo prius est aial q̄ homo: s̄z h̄
esse non posset si esset eadē essentia aie sensitiae et i
tellectuae. est enī aial per animam sensituum. hō h̄o
per aiam intellectuam. non ergo in hoie est vna es
sentia aie sensitiae et intellectuae. **C** Preterea p̄hs di
cit i. vili. meta. q̄ genus sumit a mā: dīla vero a for
ma sed rōale quod est differentia constitutiva hois
sumitur ab aia intellectua. aial vero dicitur ex hoc
q̄ habet corpus aiatum aia sensitua aia ergo intellect
ua cōparatur ad corpus aiatuzaia sensitua: sicut
forma ad mām. non ergo aia intellectua ē eadem p
essentia cum aia sensitua in homine: sed presupponit
eam sicut māle supposituz. **C** Sed h̄o ē qđ dī in li. de
eccl. dog. Neq̄ duas aias esse dīcim⁹ in hoie vno: si
cut Jacobus et alijs syrioz scribūt vnam aialem qua
aiaatur corpus et mixta sit sanguini: et alterā spiritua
lem que rōni ministret. sed dīcimus vñā et eandēz cē
aiaz in homine: que et corpus sua societate vñificat:
et semetipsum sua rōne disponit. **C** Rendeo dīcēdū:
q̄ Plato posuit diuersas aias esse i corpore vno ē
fm organa distinctas: q̄b⁹ diuersa opa vte attribue
bat dicens vim nutritiāz esse in epate: concupiam
i corde: cognoscitū i cerebro: quam qđē opinionez
Aristotiles reprobat i lib. de aia quantum ad illas
aie partes que corporeis organis i suis opibus vñ
tut ex hoc q̄ i animalib⁹ que decisa vivunt i quali
bet parte iueniuntur diuerse operationis anime: si
cuit sensus et appetitus. hoc autem non esset si diuer
sa principia operationum anime tanq̄ per essentias
diuerse diuersis partibus corporis distributa essent.
s̄z de intellectu sub dubio vt relinque. vtrum sit sepa
rata ab alijs partibus aie soluz rōne an eriam loco.
Opinio aut̄ Platoni substineri vtq̄ posset: si pone
retur q̄aia vnitur corpori non vt forma sed vt mo
tor: vt posuit Plato: nihil enim inconveniens sequit
ur: si idem mobile a diuersis motoribus moveat p
cipue secundum diuersas partes. s̄z si ponam⁹ aiam
corpi vñiri sicut formā oīo impossibile vt p̄les aias
per essentiā i vno corpore esse: qđem trisplici rōe

Questio

manifestari potest. Primo quidem quia aia non esset sim
 pliciter vnu: cuius ceterum aie ples. nihil enim est simpliciter vnu nisi per formam vna per quam res habent esse. ab eodem enim haec res quae sit ens et quae sit vna. et id ea que denotantur a diversis formis non sunt vnu simpliciter sicut homo albus. si igitur homo albus ab alia forma habet et quae sit vnu. scilicet ab aia vegetabilia: et ab alia forma quae sit animal. scilicet ab aia sensibili: et ab alia quae sit homo. scilicet ab aia rationali: sequeretur quod homo non esset vnu simpliciter: sicut et Ari. argumentat in platonem in. iii. meta. quod si alia esset idea aialis: et talia bipedibus non esset vnu simpliciter aial bipes. et propter hoc in. i. de aia contra ponentes diversas aias in corpore igitur quod contingat illas. id quid faciat ex eis vnu. et non potest dici quod vniuersit per corporis unitatem: quia magis aia continet corpus: et facit ipsum esse vnum quam conuerso. Secundo hoc apparet in possibile ex modo predicationis. que enim sumuntur a diversis formis predicant adiunxit vel per accidens si forme non sint adiunxit ordinatae: puta cum dicimus quod animal est dulce: vel si forme sunt ordinatae adiunxit erit per dictio per se in secundo modo dicendi per se: sed subiungit in distinctione predicationis: sicut superficies preambula est ad colorem. si ergo dicamus quod corpus superficium est coloratum erit huius motus predicationis per se. si ergo aliqua alia forma sit a qua aliqd dicitur aia: et a qua aliqd dicitur homo: sequeretur quod vel vnu horum non possit predicari de altero nisi per accidens: si iste due forme adiunxit ordinem non habet: vel quae sit predicatione ibi in secundo modo dicendi per se: si una aiarum sit ad alia preambula. utrumque autem horum est manifeste falsum: quia aia per se de hoie predicatur non per accidentem. homo autem non ponit in distinctione aialis sed conuerso. ergo oportet eandem formam esse per quam alia quid est animal: et per quam aliquid est homo: alioquin homo non vere esset id quod est aia: ut sic animal per se de hoie predicitur. Tertio apparet hoc esse impossibile: per hoc quod una operatio aie cum fuerit intensa impedit alias quod nullo modo contingere nisi principium actionum est per essentiam vnum. Sic ergo dicendum: quod eadem numero est aia in hoie sensitiva et intellectiva et nutritiva. quomodo autem hoc contingat de facilis considerari potest: si quis differentias species et forme differre adiunxit secundum perfectius et minus perfectius: sicut in rerum ordine animata perfectiora sunt inanitatis et aialis plantis et boies animalibus. et in singulis horum generum sunt gradus diversi: et ideo Ari. in. viii. meta. assimilat speciem rerum numeris: qui differunt secundum additionem vel per subtractionem unitatis: et in. iij. de anima comparat diversas aias speciebus figurarum: quarum una continet alias sicut pentagonum continet tetragonum et excedit. sic igitur aia intellectiva continet in sua virtute quicquid habet aia sensitiva brutorum et nutritiva plantarum. sicut ergo superficies que habet figuram pentagonam non per aliam figura est tetragona et per aliam pentagona: quia superflueret figura tetragona: ex quo in p-

tagona continetur: ita nec per altius aias sortes est homo et per aliam aia: sed per vnam et eandem. Ad pri
 um ergo dicendum: quod aia sensitiva non habet incorru
 ptibilitatem ex hoc quod est sensitiva. sed ex hoc quod intellectua est: et incorruptibilitas debet. quando ergo anima est sensitiva tamen corruptibilis est: quoniam vero cum sen
 sitivo intellectuum habet est corruptibilis. Iz enim sensitivum incorruptionem non det: tamen incorruptionem intellectu auferre non potest. Ad secundum dicendum: quod
 forme non collocantur in genere vel in specie sed propria. homo autem corruptibilis est sicut alia aialis: vnde dis
 ferentia secundum corruptibile et incorruptibile que est ex p
 te formaz non facit hominem secundum genus ab aliis aialibus differre. Ad tertium dicitur: quod prius embrio habet aiam quam est sensitiva tamen que ablectus aduenit perfectior aia: quod est similis sensitiva et intellectua: vnde infra plenus ostenditur. Ad quartum dicitur: quod non oportet diversas rationes vel intentiones logicas que consequuntur modum intelligendi diversitate in rebus naturilibus accipere: quia ratio vnum et idem secundum diversos modos apprehendere potest. quia igitur ut dictum est: aia intellectiva virtute continet id quod sensitiva habet: et adhuc amplius potest secundum rationem considerare: quod pertinet ad virtutes sensitivae quasi quoddam imperfectum et materiale. et quod hoc invenit coebo et aliis animalibus: ex hoc rationem generis format. id vero in quo aia intellectiva sensitiva excedit: accipit quasi formale et completiuus: et rex eo format triam hominis.

Quartus art. Utrum in hoie sit alia forma praeter animam intellectivam.

Habita forma praeter animam intellectivam. dicit enim phys. in. iij. de anima: quod aia est actus corporis physici vitam potentia habentis. comparatur igitur anima ad corpus sicut forma ad materiam. sed corpus habet aliquam formam substantialem per quam est corpus. ergo ante animam precedit in corpore aliqua forma subalba. Preterea homo et quodlibet aia est mouens seipsum. omne autem mouens seipsum dividitur in partes duas: quarum una est mouens et alia est mota: ut probatur in. iij. phys. pars autem mouens est aia: ergo oportet alia pars sit talis que possit esse mota. sed materia prima non potest moueri: ut dicitur in. v. phys. cum sit ens solus in potentia: quoniam omne quod mouetur est corpus. ergo oportet in hoie et in quolibet animali sit alia forma subalba per quam constituitur corpus. Preterea ordo informis attenditur secundum habitudinem ad maiam primam. prius enim et posterius dicitur per comparationem ad aliquod principium. si ergo non esset in hoie aliqua forma substantialis praeter animam rationalem: sed immediate materie prima inhereret: sequeretur quod esset in ordine imperfectissimam formarum: que immediate inhereret maiam. Preterea corpus humanum est corpus mixtum. mixtum autem non fit secundum maiam tantum: quia tunc esset corpus sola. oportet ergo quod remaneat forma cloruz in corpore mixto que sunt forme subales. ergo in corpore humano sunt aliae forme subales praeter animam intellectivam.

Sed cōtra vnius rei ē vnum eē subale. s̄z forma substantialis dat esse substantialē. q̄ vnius rei ē vna tñ forma substantialis. aia āt ē forma substantialis bōis. q̄ impossiblē ē q̄ in boie sit aliqua alia forma substantialis q̄ aia intellectua. **R** dō q̄ si pone retur aia intellectua non vniū corpori vt forma s̄z solum vt motor. vt platonici posuerunt: necesse es set dicere q̄ i boie ēt alia forma substantialis p̄ quā corpus ab aia mobile in suo eē constiteretur. sed si aia intellectua vnitur corpori vt forma substantialis sicut supra iam dixim⁹: impossible ē q̄ aliqua alia forma substantialis p̄ter eam inueniatur in homine.

Ad culus euidentiam considerandum ē q̄ forma substantialis i hoc a forma accidentalē: dōt q̄ forma accidentalis nō dat eē simplr sed eē tale. sicut calor facit suū subiectum non eē simplr: sed eē calidum. et cum aduenit forma accidentalis non dicitur aliqd fieri vel generari simpliciter sed fieri tale aut aliq modo se habens. et s̄l̄t cum recedit forma accidentalis non dicitur aliqd corrumpli simpliciter sed secundum qd forma autem substantialiter dat eē sim pliciter. et ideo per eius aduentus dōt aliqd simpliciter et per eius recessum simpliciter corrumpli. et pp̄ hoc antiqui naturales qui posuerunt materiam p̄mam esse aliquod ens actu puta ignem aut aerem aut aliqd huiⁱ: dixerūt q̄ nihil generat aut cor rumpitur simpliciter. sed oē fieri statuerunt alterari: vt dōt in primo phisi ligatur ita eēt q̄ p̄ter animā intellectuam p̄existet quecūq alla forma substantialis in materia per quam subiectum anime esset ens actus q̄retur q̄ anima non daret eēt simplr: et p̄ consequens q̄ non eēt forma substantialis. et q̄ p̄ ad uentū anime non eēt generatio simpliciter: sed solū fm quid: que sūt manifeste falsa. vñ dicēdūt ē q̄ nul la alia forma substantialis ē in homine nisi sola aia intellectua: et q̄ ipsa sicut virtute cōtinet animaz s̄ficiūt et nutritiuam: ita virtute continet oēs inferiores formas et facit ipsa sola: quicquid imperfectio res forme in alijs faciunt: s̄l̄t ē dīcendū d anima s̄ficiua in brutis et de nutritiuā in plantis: et vnluersa liter de oib⁹ perfectioribus: respectu imperfectarum.

Ad p̄muz ḡ dō q̄ Ari. non dicit eēt actu corporis tñ: sed actum corporis phisi organici potētia vitā habētis: et q̄ talis potētia nō abiicit animā. vnde manifestum ē q̄ in eo cuius anima dōt act²: et anima includitur eo modo loquendi quo calor ē ac tus calidi: et lumen ē act² lucidi: non q̄ seorsus sit lucidū sine luce: sed q̄ lucidū sup lucem. et s̄l̄t dici tur q̄ aia ē actus corporis t̄c. q̄ p̄ animam et corpus et organici et ē potētia vitam. bñs: sed actus p̄muz dōt in potentia respectu actus secundi q̄ ē operatio talis enim potentia ē non abiiciens. i. non excludēs animam.

Ad secundum dīcendum q̄ anima nō mouet corpus per eēt suum fm q̄ vnitur corpori vt forma sed per potentiam motiuam: cuius actus presup ponit tam corpus effectum in actu per animā vt aia fm vñ motiuam sit p̄s mouens et corpus animatum

sit pars mota. **A**d tertium dīcendum q̄ In mat̄a considerātur diuersi gradus perfectionis: sicut esse viuere sentire et intelligere. sḡ at fm superueniens p̄ori pfectus ē. forma ergo que dat solum primum gradum perfectionis materie ē imperfectissima. sed forma que dat primum et 2° et tertium et sic de ies pfectissima et tamen materie immediata. **A**d q̄r tum dō q̄ Aut̄ posuit formas substantiales eliaz integras remanere in mixto. mixtionem autem fieri secundum q̄ contrarie qualitates elementorum reducuntur ad medium. sed hoc ē impossible: quia diversae forme elementorum non possunt eēt in diversis partib⁹ materie: ad quarum diversitezq̄ intelligi dimensiones sine quibus materia diuilibilis eēt non potest. materia autem dimensioni subiecta non inuenit nisi in corpore. diversa autem corpora nō p̄nt eēt in eodē loco. vnde segnūt q̄ elementa sint in mixto distinctione: fm situm. et ita nō erit vera mixtio q̄ ē fz torū: s̄z mixtio ad sensum q̄ ē fm minima iuxta se posita.

Auerois vero posuit in. lliij. de celo q̄ forme elementorum pp̄ sui iperfectionē sunt medie inter formas accidentales et substantiales. et iō recipiunt magis et minus. et ideo remittuntur in mixtione: et ad medium reducuntur: et conflatur ex eis vna forma. sed hoc ēt magis impossible. nam eēt substantialē culislibz rei in iduilibili consistit: et oīs additio et subtractio variat spēm sicut in numeris: vt dōt in. viij. meta. vñ ipossible ē q̄ forma substantialis q̄cunq̄ recipiat magis et minus. nec minus ē impossibile aliqd eēt me dītuz inter substantialē et accidentē. et ideo dōt ē fm et p̄m in. i. de generatione q̄ forme elementorum manent in mixto: non actu sed extute. manent enim qualities proprieatum elementorum licet remisse in quibus ētus formarum etiaruz. et huiusmodi qualitas mixtione ē pp̄pla dispositio ad formam substantialē mixti corporis puta formā lapidis vñ aie culiscūq̄.

Quitus art. vñ aia intellectua inconuenienter tali corpori vniatur.

Hoc autem sic procedit. Ut q̄ anima intellec̄tuā inconuenienter tali corpori vniatur. Materia enim dōt esse p̄portionata forme. sed anima intellectua ē forma incorruptibilis. q̄ in conuenienter vnitur corpori corruptibili. **P**reterea anima intellectua ē forma maxime immaterialis: cuius signum ē q̄ fz operationem in qua nō comunicat materia corporalis. sed q̄to corp⁹ ē subtilius: tanto minus fz de materia. ergo anima debet subtilissimo corpori vniiri: puta igni et nō corpori mixto et terrestri magis. **P**reterea cum forma sit p̄cipium spēi ab una forma non proueniunt diverse spēs. sed anima intellectua est vna forma. ergo nō debet vniiri corpori quod cōponitur ex partibus disiliuz spēp. **P**rofecta p̄fectioris forme dōt eēt pfectus susceptibile. s̄z aia intellectua ē pfectissima aia. cuīq̄ alioz aialū corpora bēant naturalē insita regula materia puta pslop̄ loco vestiū et vnguiū loco calciam̄z: bacēat et arma nālit sibi data s̄c vngues detet

Questio

et cornua. sed utrumque aia intellectua non debuerit vniuersi corpori imperfecto tamen talib⁹ auxilijs puerato. **S**ed hoc dicit p̄bs in. iij. de aia: quod aia est actus corporis physici organici potestia vita huius. **P**ropter omnes cum forma non sit ppter materiam sed prius materia
249 pp formā. ex forma oī rōem accipere quare materia sit talis et non econverso. aia autē intellectua sic
368c supra bitum est. fm nature ordinē infinitū tenet qdā
281 a in substantiis intelligibilib⁹ in tñ qdā nō hēt nālitter
278 sibi inditam noticiam virtutis: sicut angelis. sed oī
281 p̄ eam colligat ex rebus diuilib⁹ p̄ viā sensus:
 vt Dio. dicit. viij. de di. no. natura ex nulli. deesse ī ne
 cessariis. vñ oportuit qdā aia intellectua non solum
 hēret virtutē intelligendi: sed etiam virtutem sentiē
353 dī. actio autē sensus non fit sine corporeo instrūmē
364 to. oportuit igit̄ animam intellectuam tali corpori
 vñrī quod possit ēē conueniē organū sensus. oēs
455 at' alij fundantur supra tactum. ad organū at tact⁹
 regritur qdā sit mediū inter contraria: qdā sunt calida
 et frigida: humida et secca et silia quoqdā ē tactus appre
 bensius. sic. n. et in potentia ad contraria et potest ea
 sentire. vnde qdā organū tactus fuerit magis redu
 ctum ad equalitatem complexionis tanto pceptibili
 lior erit tactus. aia autem intellectua h̄z completissi
 me virtutem sensitivam: qdā quod ē inferioris p̄existit
 p̄fectius in superiori: vt dicit Dio. in li. de di. no. vñ
 de oportuit corpus cui vñnatur anima intellectua esse
 corpus mixtum inter oia alia magis reductum ad
457 equalitatem complexionis. et pp hoc homo inter
 omnia animalia melioris tactus est: et inter ipsos ho
 mines qdā sunt melioris tactus: sunt et melioris intelle
 ctus cuius signum ē qdā molles carne bene aptos mē
 te vñdemus: vt dī in. iiij. de anima. **A**d primum qdā di
 cendum qdā hoc oboem alijs forte vellet euadere p
 qdā diceret corpus bovis an peccatum non corruptib⁹
 le fuisse. Sed hec r̄fusio non vñ sufficiens: quia cor
 pus hominis an peccatum immortale fuit non p̄ natu
 ram s̄ p̄ grē vñlne donū: alioqñ immortalitas eius
 per peccatum sublata nō ēē sicut nec immortalitas
 demonis. et iō alī dī ē qdā in materia duplex conditō
 invenitur. vna qdā eligit ad hoc qdā fit conueniens for
 me: alia que ex necessitate consequitur priorem dis
 positionem sicut artifex ad formam ferre eligit ma
 teriam ferram aptā ad secundum duram: sed qdā den
 tes sere ebetari possunt et rubiginem contrabere se
 qtur ex necessitate materie. sic igit̄ anima intellectus
 debetur corpus quod sit equalis complexionis. ex h̄z
 autē de necessitate materie sequitur qdā sit corruptib⁹
 le. si qdā hoc dicat qdā potest hoc necessitatem vita
 re dicendum ē qdā in constitutione rep̄ naturalib⁹ n̄
 consideratur qdā deus facere possit: sed qdā natura re
 rūz conueniat: vt Aug. dicit. iij. super ge. ad lit. puidit
 deus tñ adhibendo remedium contra morte p̄ grē
 donum. **A**d 2⁹ dī qdā anima intellectus non debet
 corpus pp ipsā intellectualem op̄ationem fm se. s̄ pp
455 sensitivā virtutē qdā regrit organū eq̄lē p̄plexionatū.
 et iō oportuit alia intellectuam tali corpori vñrī et

non simplici elemento vel corpori mixto: in qdā exce
 deret ignis fm quātitatē: qdā nō posset ēē equalitas
 complexionis pp excedentē ignis actiūam virtutē.
 h̄z at hoc corpus equaliter complexionatum qdā dignitatē: per hoc qdā remotum ē a ūrī: in quo qdā
 dāmodo afflatur corpori celesti. **A**d tertium dī:
 Qdā partes aialis: vt oculus manus caro et os et bui i
 lūt in spē s̄ totū. et iō nō pōt dici. p̄prie loquendo: qdā
 sunt diversarū spēs. sed qdā sunt diversarū dispositio
 num. et hoc cōpetit anime intellectuē: qdā quis sityna
 fm eētiam: in qdā sui p̄fectionem ē multiplex in vir
 tute. et iō ad diuersas operationes indiget diuersa
 dispositionibus in p̄tibus corporis cui vñtūr. et pp
 hoc videmus qdā maior ē diuersitas partium in aiali
 bus perfectis qdā ē imperfectis et in his qdā i plantis.
Ad quartum dī qdā aia intellectua qdā est vñiuer
 salium cōp̄hensiua hēt virtutem ad infinitū: et iō n̄ s̄
 potuerunt sibi determinari a natura vel determina
 te estimations naturales vel etiam determinata au
 xilia vel defensionum vel tegumentorum sicut alijs a
 nimalibus: quorū anima habent apprehensionem
 et virtutem ad aliqua particularia determinata: s̄ z lo
 co hoc oīum homo h̄z naturaliter rationem et ma
 nus que sunt organa organorum. quia per ea hō po
 test sibi p̄parare instrumēta infinita modis et ad
 infinitos effectus.

Contra sextū ar. vñp̄ aia intellectua vñnatur corpori me
 diantibus dispositionibus accidentalibus.

Ad sextum sic p̄cedit. Ut qdā anima intelle
 ctua vñnatur corpori mediantibus aliqui
 bus dispositionib⁹ accidentalibus. oīs enim
 forma ē in materia sibi p̄pā et disposita. sed disposi
 tiones ad formā sūt accidētia qdā: qdā p̄telligi ac
 cidentia aliqua in materia ante formam substantia
 lem et ita an aīaz: cum anima sit qdā substantialis for
 ma. **P**reterea diuersae forme vñius speciei regrūt
 diuersas materie partes. diuersae autem partes non
 possunt intelligi nisi secundum diuisiōnē dimēsi
 varum qdātū. qdā p̄telligere dimensiones ī ma
 teria ante formas substantiales que sunt multe vñi
 us speciei. **P**reterea spirituale applicatur corpo
 rali per contactum virtutis. virtus at anime ē eius po
 tentia: qdā videtur qdā aia vñnatur corpori mediante po
 tentia qdā ē quoddā accidens. **S**ed h̄z ē qdā accidens ē
 posterius substantia et tempore et rōne vt dī. vii. me
 ea. nō ergo forma accidentalis aliqua p̄t intelligi in
 materia ante animam que est forma substantialis.
Rūdeo dī qdā si anima vñnatur corpori soluz vt
 motorib⁹ p̄biceret imo magis necessarium esset
 esse aliquas dispositiones medias inter animam et cor
 pus potentiam scilicet ex parte aīaz: per quam moueret
 corpus et aliquā habilitate ex parte corporis: p̄ quam
 corpus esset ab aia mobile. sed si anima intellectua
 vñnatur corpori vt forma substantialis: sicut iam su
 pra dictū ē: impossibile ē qdā aliqua dispositio accidēt

talis cadat media in corpore rālam vī iter quācūq; formā subalem rām suam rā hui' rō ē:qr cū mā sit in potētia ad oēs actus ordie quodaz: o3 q id qd ē p̄mū simpli' iactib' p̄io in materia intelligatur. p̄lmū at int oēs actus ē cē. impossiblē ē g intelligere materia p̄us cē calidā vī fātam q̄ eē in actu. esse at in actu b; per formam substātialē q̄ facit eē sim p̄liciter: vt lā dictuz ē. vñ ip̄ossiblē ē q̄ q̄tūq; di spositiones accidentales p̄existant in materia an for ma; subalem rā per oñs neq; ante animam. Ad p̄ ium ḡ dscendū q̄ sicut ex p̄dicto p̄z forma perfe ctioz virtute continet q̄cqd ē inferiorum formarū. rā vna rā eadem exstens p̄ficit materiam secundū diuersos perfectionis ḡdus. vna enīm rā eadem for ma ē per eētiam: p̄r quā hō ē ens actu rā per quaz ē corp' rā p̄ quā ē viūi rā p̄ quā ē aial rā per quam ēbō. manifestum ē at q̄ vñunquodq; genus consequitur propria accidentia. sicut ergo materia p̄intelligatur p̄fecta secudū ē ante intellectam corporeitatis rā sic de alijs: ita p̄intelligut accidentia que sunt p̄ p̄ia entis ante corporeitatem. rā sic p̄intelligunt dls positiones in materia ante formaz non fātū ad oēs eius effectum sed fātū ad posteriore. Ad secūdū dscendū q̄ dimensiones q̄titatiue sunt accidētia cō sequentia corporeitatis q̄ toti materie cōuenit. vnde materia iam intellecta sub corporeitate rā dimensiō nibus p̄t intelligi vt distincta in diuersas partes: vt sic accipiat diuersas formas secundum ulteriores perfectionis gradus: q̄uis. n. eadem forma sit b; essentiam que diuersos perfectionis ḡdus materie attribuit ut dicunt ē. tñ secundum consideratiōē rōnis dī. Ad tertium dō: q̄ substantia spūialis que vñitr corpori solis vt motor vñit ei per potentiaz vel h̄tutem. sed anima intellectua corpori vñit vt forma per suaz esse: administrat tamen ipsuz rā mot uer per suam potentiam rā virtutem.

Septimus ar. vtrz aia vñiā corpori aial median le aliquo corpore.

H D 7" sic pceditur. Ut q̄ aia vñiā corpori animalis mediante aliquo corpore. dīc enim Augu. iij. li. super gene. ad fām q̄ anima per lucem. lignem rā aerem que sunt simillora spūi corporis administrat. Ignis at rā aer sunt corpora. q̄ aia vñit corpori humano mediante aliquo corpore. Preterea id quo subtracto solvitur vñio aliquorum vñi top: videt cē medium in ea. sed deficiente spū anima a corpore separat: ergo spū qui est quoddam corpus subtle medium est in vñione corporis rā anime.

Preterea ea que s̄t nullum distantia non vñit nisi per medium. sed anima intellectua distat a corpore quia ē in corporeta rā quia est incorruptibilis. ergo videt q̄ vñiā ei mediante aliqua qd sit corpus incorruptibile. rā v̄r eē aliqua lux celestis q̄ cōtilat elemēta rā redigit in vñu. Sed ī est qd phs dīc in h. de anima q̄ non o3 querere si vñum ē anima rā cor pus: si n̄ ceram rā figuram. sed figura vñit cere n̄.

lo corpore mediante: ergo rāia corpori. R̄ video dō q̄ n̄ aia fām plōnicoz corpori vñire solū vt mot or. Quentens eēt dicere q̄ int aiam bouis vī cuius 371 cuunc; aial rā corpus aliqua alia corpora media int uenirent. conuenit enim motori aliqd distans p̄ me dia mag. pp̄iqua mouere. si hō aia vñit corpori vt 374 forma sic iam dictū ē: ip̄ossiblē ē q̄ vñiā ei aliquo 369 corpe mediāte cui? rō ē:qr sic dī aliqd vñi quō rā es forma at per scip̄am fac̄ re eē in actu: cum per eētiam suā sit act? nec dat eē in actu p̄ aliquod mediuz. vñ vñitas rei composite ex mā rā forma ē per ipsam formam que secundum scip̄am vñit matie vt act? eius nec ē aliquid aliud vñiens nisi agens quod fac̄ mām esse in actu. vt dīc in. vñi. meta. vnde p̄z esse falsas opiniones eoz qui posuerunt aliqua corpora esse media int aiam rā corpus hominē: quorum q dem plōnici dixerunt q̄ anima intellectua habz cor pus incorruptibile sibi naturalē vñitum a quo nūq; separat: rā eo mediante vñit corpori hominis corruptibili. ḡdam vero dixerunt q̄ vñit corpori mediante spū corporeo. Alij vero dixerunt q̄ vñit corpo ri mediante luce quam dīcunt esse corpus. rā de na 455 turā ḡte eētiae: ita q̄ anima v̄getabilis vñit corpori mediante luce celi chryſtallini: anima vero intellectuāls mediante luce celi empyrei: qd fictiliuz rā dīrisibile appetit: cum quia lux non est corpus: sum 542 q̄a ḡnta eētiae non vñit materialē i compositionēz b corporis mixti cum sit ialterabilis sed ītualē tñ. tñ 455 etiam q̄ aia īmediate corpori vñit vt forma matie. 369 Ad p̄muz ḡ dō q̄ Augu. logī de aia īctum mo uet corpus. vnde vñit v̄bo administratiōis. rā verum est q̄ partes grossiores corporis per subtiliores mo uet: rā p̄muz instrumentum virtutis motuē ē spū: vt dīc phs i li. de cā mot? aialium. Ad secūdū dō q̄ subtracto spū deficit vñio aie ad corpus: non quia sit medium sed quia tollit dispositio per quam corpus ē disposituz ad talcm vñionez. ē tñ spū mediuz i mouendo s̄t p̄mū instrumentum mot? Ad 3" dō q̄ aia distat a corpore p̄liuz: si vtriusq; conditōes seorsum considerentur. vnde si verumq; ip̄soruz separatus ēē haberet: oportet q̄ multa me dia intuenientur. sed īctuz aia ē forma corporis nō b; esse seorsum ab eē corporis. sed per suaz esse cor pori vñit īmediate. sic enī rā que liber forma si consideretur vt actus b; magnaz distantiaz a materia q̄ ē ena ī potentia tñ.

Octauus ar. vtrz anima sit tota in qualbet parte corporis.

H D 8" sic pcedit. Ut q̄ aia non sit tota ī qua 376 libz parte corporis. Dīc enim phs in lsb. de cā mot? aialii. nō opus ē ī vñaquez corporis pte esse aiam sed ī quodaz p̄ncipio corporis existē te alia vñtere: eo q̄ simul nata sunt facre p̄puz motum propter naturam. Preterea anima ē incorpore cui? ē act? sed ē actus corporis organici. ergo

Questio

non ē nullus in corpore organico. sed nō quelibet pars corporis hōis ē corpus organicus: q̄ aia nō ē in qualibz pte corporis tota. **P**reterea ln. iiij. d̄ aia d̄ p̄ se bēt p̄ aie ad ptem corporis vt visus ad pupillam: ita aia tota ad totū corpus animalis. si ergo tota aia est i qua libet pte corporis segatur q̄ q̄libet pars corporis sit aial. **P**reterea oēs potentie aie in ipsa cēntia aie fūdātur. si igitur aia tota est in qualibet parte corporis: segatur q̄ omnes potentie anime sint in qualibet corporis parte: et ita visus erit in aure et auditus in ocu lo: quod ē inconveniens. **P**reterea si in qualibet parte corporis eēt tota anima quelibet pars corporis immediate dependeret ab anima: non ergo vna p̄s dependeret ab alia nec vna pars esset principalior q̄ alia: quod est manifeste fallum. non h̄anita est in qualibet parte corporis tota. **S**ed c̄tra ē qđ Aug. dicit ln. vi. de tr. q̄ anima in quocunq̄ corpore et i toto ē tota: et i qualibet ei pte tota ē. **R**īdeo dicē dum q̄ sicut in alijs iam dictum ē. si anima vñiret 371 in corpori solum vt motor: posset dici q̄ non esset i qlibet parte corporis sed in vna tantum: per quā alias moueret. sed quia anima vñitur corpori vt forma: neccesse est q̄ sit in toto et in qualibet parte corporis. non enim est forma corporis accidentalis sed substancialis. substancialis autem forma non solum ē perfectio totius s̄ cuiuslibet partis. totum enim cū cōsistat ex partibus: forma totius que non dat esse singulis partibus corporis ē forma que est compositio et ordo sicut forma dominus. et talis forma ē accidentalis. anima vero ē forma substancialis. vnde op̄z q̄ sit forma et actus non solum totius sed cuilibet partis. et ideo recedente anima sicut non dicitur animal et homo nisi equivoce quemadmodum et animal p̄cū vel lapideus ita ē de manu et oculo: aut carne et osse: vt p̄hs dicit: culus signum ē q̄ nulla pars corporis h̄z. p̄p̄lum opus anima recedente: cum tñ oē qđ retinet spēm retineat operationem spēi. actus autem est in eo cui ē actus. vñ oē aiam ē in toto corpore et i qualibet eius parte: et q̄ tota sit i qualibet parte ei: a bic considerari pōt: q̄ cū totū sit qđ diuiditur in ptes 377 fm triplicem diuisionem ē triplex totalitas. est enī quoddam totum quod diuiditur in partes quantitatis sicut tota linea vel totū corpus. Est autē quod dam totum qđ diuiditur in partes rationes et essen tie: sicut diffinitum in partes diffinitiones: et cōpositum resolutur in materiam et formam. Tertium at totum ē potētiale qđ diuidit in ptes virtutis. pri mū at totalitatē modus nō cōuenit formis nisi forte pte accidens: et illis solis formis q̄ bñt differentem habitudinem ad totū quātitatiū et ptes eius sicut albedo quātum ē de sui rōne equaliter se h̄z. vt sit in 40c tota superficie et in superficie parte. et ideo diuisa super face diuiditur albedo per accidens. sed forma que requirit diuersitatem in partibus sicut est anima et p̄cipue animalium perfectior non equaliter se habet ad totum et partes. vnde non diuiditur per accidens per diuisionem quātitatis. sic ergo totalitas habitat

ua nō pōt attribui animae nec per se nec pte accidens. sed totalitas secunda que attenditur secundum rōnis et essentie perfectionem p̄prie et per se conuenit formis. similiter autem et totalitas virtutis. quia forma ē operationis principiū. si ergo quereret de albedine virum eēt tota in tota superficie et in qualibet eius pte oē distingueret q̄ si flat mentio de totalitate c̄statuā quā h̄z albedo per accidens non tota es sit in qualibet parte superficie. et similiter dicendū ē de totalitate virtutis. magis enim pōt mouere vñsum albedo que ē in tota superficie q̄ albedo que ē in aliqua eius particula. sed si flat mentio de totalitate spēi et cēntie tota albedo est in qualibet superficie parte. sed quia aia totalitatem c̄statuā non h̄z nec per se nec per accidens vt dictum est. sufficit dicere q̄ anima tota ē in qualibet parte corporis s̄ totalitatem perfectionis et cēntie non autem secundum totalitatem virtutis: quia non secundum quā libet suam potentiam ē in qualibet parte corporis: s̄ fm visus in oculo: fm auditum in aure: et sic d̄ alijs. tñ attendēdum ē q̄ quia anima regrit diuersitatem in partibus non eodē modo comparatur ad totū et ad ptes: sed ad totū qđem primo et per se sicut ad p̄p̄um et p̄portionatum perfectibile. ad partes aut per posterius fm q̄ bñt ordinem ad totum. **A**d p̄num ergo dō q̄ p̄hs logur de pō motu anime. **A**d fm dō q̄ anima ē actus corporis organici s̄ p̄portionati et p̄mi perfectibilis. **A**d 3° dō q̄ anima ē quod componit ex anima et corpore toto: qđ est p̄p̄um et p̄portionatum eius perfectibile. sic at anima non est in parte. vnde non oē q̄ pars anima sit animal. **A**d 4° dicendum q̄ potentiarum 38 animae quedam s̄ in ea secundum q̄ exceedunt totā corporis capacitatē. s̄ intellectus et voluntas. vñ 38 h̄i^o potentie in nulla parte corporis esse dicunt. alie vero potentie s̄ cōmunes anime et corpori. vnde talium pōz non oē q̄ quelibet sit in quocunq̄ sit anima: sed solum in illa parte corporis que est p̄portionata ad talis potentie operationem. **A**d 5° dō: q̄ vna pars corporis dicēt esse p̄ncipalius q̄ alia p̄p̄ p̄os diuersas: quarum s̄ organa partes corporis. que enim est p̄ncipalius potentie organum: ē p̄ncipalius pars corporis: vñ q̄a ē eidē potentie p̄ncipalius deseruit.

Questio. lxxvi. de bis q̄ p̄tinent ad potentias anime in generali:

Einde cōsiderā/ dum est de his que pertinent ad potentias anime. et primo in generali. secundo in speciali. **C**irca p̄p̄um queruntur. viii. **P**rimo verū es sentia anime sit eius potentia. **T**o verū sit vna em̄ pō aie vñ ptes. **I**z^o quo potentie aie distinguant. **4°** de ordine ipsar̄ ad inūicem. **5°** verū aia sit subm̄ oīum pōz. **6°** vtrū potentie fluant ab eēntia anime. **7°** verū potentia vna oriāt

ex alia. ¶ **v**ix oēs potentie aīe remaneant in ea post mortem.

Primus ar. vix ipa eēntia aīe sit ei^o potentia.

Hipmū sic pcedis. Ut q̄ ipsa eēntia aīe sit ei^o potētia. Dicit. n. Aug. i. ix. de tri. q̄ mens noticia & amor sunt substancialiter in anima: vel vt idem dicā eēntialiter. & in. x. dicit q̄ memoria intelligentia & voluntas sunt una vta una mēs & una eēntia. ¶ Precea aia ē nobilioꝝ materia priā, sed materia priā est sua potentia, q̄ multomagis anima. ¶ Prete. forma substancialis ē simplicior q̄ accidē talis cuius signum ē q̄ forma substancialis non intē dicitur vel remittitur: sed in indiuisibili s̄istit. forma at̄ accidentalis ē ipsa sua virtus: q̄ multomagis forma subalii que est aia. ¶ Pre. pō sensitua ē qua sētimus: & pō intellectua qua intelligim⁹. sed id q̄ p̄mo sentimus & intelligim⁹ ē anima sc̄dm phil. in. li. d anima: q̄ anima ē sue potentie. ¶ Precea oē quod nō ē de eēntia rei ē accidens si ergo potentia anime est p̄ter eēntiam eius: segnur q̄ sit accidens: quod ē contra Aug. ix. de tri. vbi dicit q̄ pdicta non sunt in aia sicut in subiecto vt color aut figura in corpore aut vla alia qualitas aut c̄stitas. q̄cūd enī tale est non excedit subiectum in quo ēmens aut pōt & alia amarē & cognoscere. ¶ Preterea forma simplier ē subiectum non pōt. aia at̄ est forma simplex: cum nō sit cō posita ex materia & forma: vt supra dicunt est. non ergo potentia anime pōt esse in ipsa sicut in subiecto. ¶ Precea accidens non est p̄ncipiū substancialis d̄re sed sensibile & rationale sunt substanciales differētie & sumuntur a sensu & ratiōe que sunt potentie anime: q̄ potentie anime non sunt accidentia: & ita v̄ q̄ potentia anime sit eius eēntia. ¶ Sed contra ē q̄ Dio. dicit. x. c. ce. Jerar. q̄ celestes spiritus diuiduntur in eēntiam v̄tutem & operationem. multo igitur magis in anima aliud ē essentia & aliud v̄tus sine potētia. ¶ R. dō. q̄ impossibile ē dicere q̄ eēntia anime sit eius potentia: hoc quidam posuerūt. & hoc dupl̄r̄ onditur q̄tū ad p̄ns. primo quia cū pō & act⁹ didat̄ ens & quodl̄z genus entis oꝝ q̄ ad idem genus refertur pō & actus. & ideo factus non ē in genere substanciali. pō q̄ d̄ ad illū actū nō pōt eē in genē substanciali: opatio autem anime nō ē in genē substanciali sed in solo deo: culus opatio ē eius suba. vñ dei po tentia que ē operationis p̄ncipiū est ipsa de eēntia: quod nō pōt eē vñ n̄ in aia neq̄ in aliqua crea tura vt supra etiam de angelo est dictum. Secundo hoc etiam impossibile apparet in anima. nam anima fm suam eēntiam ē actus. si ergo ipsa eēntia anime ē et̄ immediatum operationis p̄ncipiū semper bñs aia actu: habet opa vite. sicut semper bñs anima actu ē ē viuum: non enim inq̄tū ē forma ē actus ordinatus ad v̄teriorem actum: sed ē v̄ltimus terminus generationis. vnde q̄ sit in pō adhuc ad alium actuz fm suam potētiā. & sic ipsa aia fz q̄ subest sue po tentie d̄r̄ actus p̄mus ordinatus ad actuz secundū. i

uenit at̄ bñs aiam n̄ semp eē īactu opum vite. vñ ēt ī diffinitōe aīe d̄r̄ q̄ ē act⁹ corporis pō vitam bñtis: q̄ tñ potētia n̄ abicit aiam. Relinguit ḡ q̄ eēntia aīe nō ē ei^o potētia. nibil enim ē in potētia fm actū inq̄tū cum ē act⁹. ¶ Ad p̄mū ḡ dō q̄ Aug. logitur de mēte fm q̄ noscit se & amat sc̄. sic ḡ noticia & amor inq̄tū referuntur ad ipsam vt cognitā & amatā: substancialiter vel eēntialiter sunt in aia: q̄ ipa substātia v̄l eēntia aīe cognoscitur & amata. & s̄l̄ intelligēdū ē q̄ alibi dīc q̄ s̄l̄ vna vita vna mēs vna eēntia: v̄l s̄l̄ qdā dicit 395
bec locutio v̄ficiat fm mōm q̄ totū potestatū p̄di catur de suis p̄tib⁹: qd̄ mediū ē lnt̄ totum vle & tctū integrē. totum. n. vle adest cuilibet p̄t fm totā suas eēntia & v̄tū vt aīal homini & eq̄. & iō p̄pē de singu lis p̄tib⁹ pdicat. totū v̄o integrale non ē in qualibet parte: n̄ fm totam eēntiā: n̄ fm totam v̄tutē. & iō nullo mō d̄ singul p̄tib⁹ pdicat. pdicat at̄ aliquo° lz iō p̄pē de oīb⁹ s̄l̄: vt si dicam q̄ paries tectum & fndam̄tum sūt domus. totū v̄o potētiale adest singul p̄tib⁹ fm totā suā eēntiā sed nō fm totā v̄tutē. & iō qdāmodo pōt pdicari de qualibet parte: sed non ita p̄pē s̄l̄ totū vle. & per hunc modū Aug. dicit q̄ me moria intelligētia & voluntas sunt vna anime essen tia. ¶ Ad 2° dō q̄ acr⁹ ad quē ē in potētia materia prima ē substancialis forma: & iō potentia mē nō est 277 aliud q̄ eius eēntia. ¶ Ad 3° dō q̄ actio ē p̄positi s̄l̄ & tē ext̄tis. n. ē agere. p̄positū āt p̄ formā substātia lē fz ē substātialē per v̄tutē āt que segnur formā substātialē operat. vñ sic se fz forma accidētalis ac tūa ad formā substātialē agētis vt calor ad formā ignis. sic se fz potentia anime ad animā. ¶ Ad quar tum dō q̄ hoc ipsum q̄ forma accidētalē ē actionis p̄n⁹ fz a forma substātiali. & iō forma substātialis ē p̄mū actōis p̄ncipiū fz n̄ p̄mū. & fm fz p̄bs dīc q̄ q̄ intelligim⁹ & sentim⁹ ē anima. ¶ Ad qntū dō q̄ si accidēs accipiat fz q̄ didit ī substātia. sic nibil po test ēē mediu ī substātia & accidēs. q̄ diuidit 32 fz affirmatōem & negatōem. s. fm esse in subiecto & n̄ esse in subiecto. & fm cū potentia anime n̄ sit ei^o eēntia v̄l potētia fz q̄ sit accidēs & ē ī secūda spē q̄litatis. si v̄o accipiat accidens fm q̄ ponit vnum. v. vñ sic aligd ē mediu ī substātiam & accidēs ga ad substātia p̄tinet q̄cqd ē eēntiale rei: nō at̄ q̄d ē ēēntiam pōt sic dici accidēs. sed solū id qd̄ n̄ causatur ex p̄ncipijs essentialibus speciei. non enī p̄prium est de essentiā rei sed de p̄ncipijs essentiā libus speciei causat. vnde medium ē ī substātia & accidēs sic dictum. & hoc modo potentie anime possunt dici medie ī substātiam & accidēs. q̄ proprietates aīe nālē. qd̄ autem August. dīc q̄ noticia & amor non sunt in anima sicut accidentia in subiecto: intelligitur secundum modū predictus. put cō parant ad animam non sicut ad amantem & cognoscētē: sed prout comparantur ad cā sicut ad amatam & cognitā & hoc modo procedit sua probatio quia si amor esset in anima amata sicut in subiecto sequerēt q̄ accidēs trāscederet suum subiectum

Questio

eum est alia sunt animata per animam. **A**d 6° dicitur quod anima huius non sit composita ex materia et forma: huius tamem aliud 366 de potentia latente ad mixtum: ut supra dictum est. et 10 potest dici subiectum accidentis. ppositio autem idem ita locum habet in deo qui est actus purus in qua materia Boe. eam introducit. **A**d septimum dicitur quod rationale est sensibile, put sunt pars non sumuntur a potentia sensu rationis: sed ab ipsa anima sensitiva et ratione. 389 quia tamen forme substantialis que sunt se sunt nobis ignote inotescit per accidentia nihil praebet interdum accidentia loco differentiarum: substantia ligni ponitur.

Sed sicut utrum sint plures potentie aie.

Hoc 2° sic procedit. Utque non sunt plures potentie aie anime. Anima intellectiva maxime ad divinam similitudinem accedit. sed in deo est una et simplex potentia: et in anima intellectiva.

Precepta quanto virtus est superior tanto est magis unita. sed anima intellectiva excedit omnes alias formas in virtute: ergo maxime debet habere unam virtutem seu propriam. **P**recepta operari est existentia in actu

571 sed per eandem entitatem aie hoc huius est secundum diuersos gratiosos.

Sed hoc est quod probatur in iure de anima ponit plures animae propriae. Ad cuius evidenter considerandum est quod si probatur in iure de causa que sunt in rebus infinita non possit sequi perfectam bonitatem sed aliquam imperfectam consequi paucis motibus. suplora vero his adipiscuntur perfecta bonitate motibus multis. his et superius scilicet quod adipiscuntur perfecta bonitate motibus paucis. summa vero perfectio iuenerit in his quod absque motu perfectam possident bonitatem scilicet infinite est ad sanitatem dispositus quod non potest perfectam consequi sanitatem sed aliquam modicam consequi paucis remedijis. melius autem dispositio est quod potest perfectam cōsegere sanitatem: sed remedijs multis et adhuc melius quod remedijs paucis. optime autem quod absque remedio perfectam sanitatem habet. **D**icendum est ergo quod res quae sunt infra hominem quodam picula ria bona consequuntur. et 10 quodam paucas et determinatas operationes habent et virtutes. hoc autem potest consequi una universalis et perfectam bonitatem: quod non adipiscit beatitudinem. est tamen in ultimo gradu secundum naturam eiusdem.

Turam eorum quibus competit beatitudo. et ideo multis et diuersis operationibus et virtutibus indiget anima humana. angelis vero minor diversitas potest competit. in deo vero non est aliqua potest vel actio propter eius entitatem. Est et alia ratione humana natura abundantia in diversitate potentiarum videlicet quod est in sensibili et corporali creaturarum. et ideo concurrunt in ipsa virtutes utriusque creaturarum. **A**d primus quod dicitur in hoc ipso magis ad similitudinem dei accedit anima intellectiva quam creature inferiores quod perfectam honestatem consequi potest per multa et diversa in quo deficit a superioribus. **A**d secundum dicitur quod virtus unita est superiori: si ad equalia se extenderat. sed virtus multiplicata

ta est superiori si plura essent subiectantur. **A**d tertium dicitur quod unitus est unus esse substantiale. sed prius est operationes plures. et 10 est una entitas aie sed potentie plures.

Tertius arti. utrum potentie distinguantur per actus et obiecta.

Hoc 3° sic procedit. Utque potentie non distinguuntur 579 autem per actus et obiecta. nihil. non determinantur secundum actionem autem posterior est potentia. obiectum autem est extrinsecum. quod per ea potentie non distinguuntur secundum species. **P**recepta tria sunt que maxime dominuntur. si igitur potentie distinguantur penes obiecta: sequeretur quod contrariorum non esset eadem potentia: quod primum est fallit sicut in omnibus nam potentia visuosa eadem est albi et nigri et gustus idem dulcis et amari.

Precepta remota causa remouet effectus. si ergo potest

dicta esse et opera obiectum idem non pertineret ad diuersas partes quod primum est fallit. nam idem est quod potest cognoscitur et appetitur. **P**recepta id quod per se est causa alicuius in omnibus est illud. sed quedam opera diversa que pertinent ad diuersas partes: pertinet etiam ad unam potentiam aliquam sicut sonus et color pertinent ad visum et auditum que sunt diuersae potest tamen pertinent ad unam potest sensus communis: non potest distinguuntur secundum dominum obiectum.

Sed contra posteriora distinguuntur secundum principia probatur enim dicendum iure de anima quod priores potentias sunt actus et operationes secundum rationem sunt et ad hunc bis opera sunt opposita sive opera. ergo potest distinguuntur secundum actus et opera. **R**espondeo dicendum quod potentia secundum illud quod est potest ordinari ad actus. unde 10 potest accipi ex actu: ad quem ordinatur et per consequens potest ratione diuersificari ut diuersificari ratione autem actus potest diuersificari secundum diuersas rationes obiectum at actio vel est potest actus vel passus. obiectum autem comparatur ad actum potest passus scilicet principium et causa mouens. color enim in quantum mouet visum est principium visionis. ad actum autem potentiae actus est causa obiectum ut terminus et finis. scilicet auge 395 tatis virtutis: obiectum est quantum perfectum quod est finis augmenti. Ex his autem duobus actio species recipit. scilicet principium vel ex fine seu ex termino. differt. non calefactio ab infirmitatione secundum quod et hec a calido ad calidum. illa autem a frigido ad frigidum procedit. unde necessaria est quod potentie diuersificantur secundum actus et obiecta. Sed tamen considerandum est quod ea sunt per accidentem non diuersificant species: quod enim coloratum accidit animali: non diuersificant species animales per rationem coloris: sed per rationem eius quod per se accidit animali per rationem scilicet animae sensitivae: que quae sunt inveniuntur cum ratione quae sunt sine ratione. non rationale et irrationale sunt differentes diuersae animalia diuersas est species constituentibus. scilicet non quecumque diuersitas obiectorum diuersificant potentias animae: sed differencentia eius ad quod per se potentia respicit. sicut sensus per se respicit passibiliter qualitatem: que per se dividuntur in colorem sonum et huiusmodi. et 10 alia potest sensitiva.

LXXVII

ē coloris. s. visus & alia soni. s. audit⁹. s. passibilis qualitat⁹ aut colorato accidit eē musicū vel ḡmaticum vt magnū & parvū aut boiem vel lapidē. & tō penes h̄i dicas pōe aie nō distinguit⁹. **A**d p̄⁹ ḡ dō p̄ ac tus h̄i sit posterior p̄ i cē. ē t̄ p̄ in itētōe & fm̄ ra tōne⁹ sicut finis i agente⁹. obiectū at h̄i sit extrise cum ē tamen p̄cipiū vel finis actionis: p̄cipio aut & fini p̄portionant ea que sit extrinseca rei. **A**d fm̄ dō p̄ si p̄ aliqua p̄ se respiceret vnum ūriorum sicut obiectum oporteret p̄ ūrīum ad aliam potentiam p̄tineret. sed potētia anime nō p̄ se respicit pro p̄iam rōnem ūrij h̄i cōem rōnem vtriusq; ūriorum: sicut visus n̄ respicit rōnem albi s̄ rationem coloris. & hoc ideo quia vnum ūriorum ē quodammodo ratō alterius: cum se habeant sicut perfectum & imperfēctum. **A**d tertium dō p̄ nihil phibet id quod est subiecto idē ēē diuersum h̄i rōne. & tō p̄t ad diueras p̄s anie pertinere. **A**d q̄rtūm dō p̄ potentia superior per se respicit vliorem rōnem obiecti & potentia inferior: quia quanto potētia ē superior tāto ad plura se extendit. & tō multa conueniunt i vna rōe subiecti. quia per se respicit superior potētia: que tālē men differunt secundum rationes quas per se respicunt inferiores potētia. & inde est p̄ diuersa obiecta pertinent ad diuersas inferiores potētias: q̄ tñ vni supiori potētiae subdunt.

Quartus ar. vtr̄ in potētias aie sit ordo.

Ad quartū sic pcedit. Ut p̄ in potētias animae nō sit ordo. In his enim que cadunt sub vna diuisione non ē prius & posterius. s̄ se nālē simul. s̄ potētiae anime contra se iniuicē distinguntur. ḡ inter eas non est ordo. **P**reterea potētiae aie comparatur ad obiecta. & ad ipsas animā. sed ex parte anime inter eas non ē ordō. quia anima est vna s̄lē & nec ex parte obiecto: cū sint diuersa & penitus dispata: vt p̄ dō colore & sono: in potētias ḡ aie non ē ordō. **P**refecta in potētias ordinatis hoc inuenitur p̄ operatio vnius dpendet ab operatio aliterius. h̄act̄ vnius potētiae aie nō dpendet ab actu alterius. p̄t enim visus extre⁹ in actu absq; auditi & econuerso: nō ergo in potētias anime est ordo.

Sed contra ē p̄b̄s in. ii. de anima cōparat partes sive potētias anime figuris. s̄ figure h̄iūt ordinem adiuicē: ergo & p̄t aie. **R**ō dō ḡ cum anima sit vna: p̄tē x̄o plures. ordine autem quodammodo ab uno in multitudinem pcedatur: necesse est inter p̄s anime ordinē esse. **T**riplex autē ordo inter eas attenditur: quorum duo considerantur scđm depēdentiam vnius p̄tē ab altera. tertius at accipitur h̄i ordinez obiect⁹ dependentia autem vnius p̄tē ab altera duplē accipi p̄t. uno mō fm̄ nature ordinez. put pfecta sūt naturaliter impfect⁹ p̄ora. Alio mō h̄i or dinē generatōnis & tempoz⁹. put ex imperfecto ad perfectum venit. fm̄ lgr̄ p̄mūm p̄tē ordinez p̄tē intellectue sunt priores potētias sensitivis. vñ dirigunt cas & imperant eis. & similē potētiae sensitivue: hoc ordine sunt priores potētias anime nutritivue.

Em vero ordinem secundum econuerso se h̄iūt nā potētiae aie nutritivue sunt priores in vñs generationis pōis anime sensitivue. vnde ad earum actiones p̄parant corpus & similiū est de potētias sensitivis respectu intellectuarum. secundum autem ordinē ter tium ordinantur quedam vires sensitivae adiuicēz. s. visus auditus & olfatus. nam visibile ē p̄s natūralē q̄r̄ est commune supiorib⁹ & inferioribus corporibus. sonus autem audibilis fit in aere q̄ ē naturaliter p̄or commixtione elementorum quā consequitur ordo. **A**d p̄mūm ergo dicendū p̄ alicui⁹ generis species se h̄iūt fm̄ prius & posterius sicut numeri & figure q̄tūm ad esse: licet simul esse dicantur inq̄tūm fasciūtūt cōis generis predicationem. **A**d secundum dicendum p̄ ordo iste p̄tē aie est ex pte aie q̄ fm̄ ordinē quandam h̄iūt bitudinē ad diuersos actus: licet vna fm̄ cēntiam: & ex parte obiecto & tēt ex pte actuū: vt dictum ē. **A**d tertius dicendum p̄ rō illa pcedit de illis potētias in q̄bus attēditur ordo solum secundum tertium modum. ille at p̄tē q̄ ordinantur fm̄ allos duos modos: ita se h̄iūt p̄ act⁹ vnius dependet ab altera.

Quintus ar. vtr̄ oēs potētiae aie sint in anima sicut in subiecto.

Hoc p̄tē corporis ad corpus: ita se habēt potētiae anime ad animam: sed corpus ē subiectum corporalium potētiaz: ergo aia ē subiectum potentiaruz anime. **P**refecta operationes potentiarum aie attribuūt corpori p̄ animam. quia vt dō in. ii. de aia. aia ē q̄ sentimus & intelligim⁹ p̄mū: sed p̄p̄a principia operationum aie sunt potētiae. ḡ p̄tē p̄ p̄us sūt i aia. **P**reterea Aug. dīc. xiij. sup gene. ad li. q̄ aia q̄dam s̄tēt nō per corpus imo sine corpore vt ē timor⁹ h̄i⁹. quedā x̄o sentit per corpus. sed si p̄tē sensitua non ēēt in sola aia sicut in subiecto: nō possit sine corpe sentire. ḡ aia ē subiectum p̄tē sensitivue & partē rōne omnium aliaz p̄tē. **S**ed ē q̄d p̄b̄s dīc in li. de sō. & vlgila. q̄ sentire n̄ ē p̄p̄um aie n̄ corporis sed coniuncti. p̄tē ergo sensitua ē in coniuncto sicut in subiecto: nō ergo sola aia ē subiectum omnium p̄tē suarum. **R**esideo dō p̄ illud ē subiectū opatia p̄tē: q̄d ē potens opari. oē. n. accides dnoiat p̄p̄u subiectū. ide at ē q̄d p̄tē opari & q̄d opatur. vñ oē p̄tē s̄t p̄tē s̄t obiecti cui⁹ ē opatia: vt dīc p̄b̄s i p̄in. de sō. & vig. Manifestum ē at ex supradictis. q̄ quedā operationes sunt anime q̄d exercētūt sine organo corporali vt intelligē & velle. vnde p̄tē q̄ sunt harum operationum principia sunt in aia sicut in subiecto. Qdā x̄o opatdes s̄t anime q̄ exercētūt p̄ organa corporalia sicut visio p̄ oculum auditus p̄ aurē. & simile ē dō omnibus alijs operationib⁹ nutritivue & sensitivue partis. & tō p̄tē q̄ sunt taliū operationū principia sūt in subiecto sicut in subiecto & n̄ in aia sola. **A**d p̄⁹ ḡ dō p̄tē oēs dñr ēē aie nō sicut subiecti s̄t p̄cīpli⁹: q̄ p̄ aiaz subiectū h̄i⁹ q̄ tales opatdes opari possit. **A**d 2⁹ dō p̄tē oēs bū⁹ p̄tē

Questio

Q̄ huic sūt i aia q̄ in aliecto nō sīt in subo sed sicut i
 pncipio. Ad 3° dō q̄ opnlo platonis fuit q̄ senti
 364 rect opatio aie ppila sicut et intelligere: in multis
 at q̄ ad pbilosophiam ḡtinēt Aug. vtitur opinōnibus plonis nō asserendo sed recitando: tñ q̄tu ad
 pñs pertinet hoc q̄ dñ aia quedam sentire cum cor
 pore et quedaz sine corpore: dupl̄r pōt intelligi. vno
 modo q̄ hoc qd̄ dico cū corpe vel sine corpe deter
 minet actum sentiendi fm q̄ exst a sentiente. et sic ni
 bil sentit sine corpore q̄ actio sentiendi non potest
 364 pcedere ab aia nisi per organum corpale. Alio mō
 pōt intelligi: ita q̄ pdicta determinent actum sentiē
 di ex parte obiecti quod sentiē. et sic q̄dam sentit cū
 corpore. i. in corpore existit: sicut cum sentit vln̄ v̄
 aliquid bi. quedā v̄o sentit sine corpore. i. non existē
 tia i corpore s̄ solum in app̄hensione anime: sicut cuz
 sentit se tristari v̄l gaudere de aliquo auditō.
Sext^o ar. v̄p pōe aie fluant ab eius eēntia.
 382 **H** D^o sic pcedit. Ut q̄ pōe aie non fluant
 ab eis eēntia. Ab vno enim simplici nō pce
 dunt diversa. eēntia at anime ē vna et sim
 plec: cum ḡ potentie anime sint multe et diuerse nō
 pñt pcedere ab ei eēntia. *P*reterea illud a quo
 allqd pcedit: ē cā eius. sed eēntia anime nō pōt dici
 cā pōe. vt p̄z discurrenti p singula cāp genera: ergo
 pōe anime nō fluunt ab eius eēntia. *P*reterea emanatō
 quēdam motum nominat. sed n̄ib⁹ mouetur a seip
 so: vt pbatur in. viij. li. phisi. n̄li forte rōe partis: sic
 aial dñ moueri a seipso: q̄ vna p̄s eius ē mouens et
 altera mota n̄ ēt anima mouet. vt pbatur in. i. dñ aia
 e nō ergo anima cāt in se suas pōas. *Sed h̄ pōe aie*
 377 s̄ q̄dam pp̄tates nāles ipsius. sed subm ē cā pp̄
 op accidentium: vñ r̄ ponit in diffinitione acciden
 tis: vt p̄z ln. vij metha. ḡ pōe anime pcedit ab ei eēntia
 sentit sic a cā. *R*o dō q̄ forma subalis et accītalis
 ptim ouenlunt et ptim dñt. ouenlunt qdē in hoc q̄
 vtrazq̄ ē actus. et fm vtramqz ē aliquid quodammodo in
 actu dñt at in duob⁹. Primo qdē q̄ forma suba
 lis facit ēē simpl̄r et ei subm ē ene in pō tm̄. forma
 at accītalis nō facit ēē simpl̄r s̄ ēē tale aut tm̄ aue
 372 aliquo se bñs. subm. n. clus ē ens in actu. vñ p̄z q̄
 actualitas p̄ prius inuenit in forma subali q̄ in ei
 subo. et q̄ pñm ē cā in quolibet genē: forma subal
 causat esse in actu in suo subiecto. s̄ econverso ac
 tualitas p̄ prius inuenit in subo forme accītalis q̄
 in forma accītali. vñ actualitas forme accītalis cā
 tur ab actualitate subi: ita q̄ subm inq̄ntū ē in pō ē
 suscepitiū forma accītali: inq̄ntū at ē acut ē el. p̄du
 ctū et s̄ dico d̄ p̄o et p̄ se accīte. nā respectu accī
 tis exnei s̄b̄z ē suscepitiū tm̄. pductū v̄o tal accī
 talis ē agēs extrīnsecū. Scđo at dñt subalis forma
 et accīdetalis. q̄ cū minus pñcipale sit. pp̄ pñcipa
 llus: materia ē per formam substantiam s̄ ecōver
 so forma accītalis ē propter complexionez s̄b̄.
 Manifestum ē autem ex dictis: q̄ potentiariuz aie
 subm ē v̄l ipa anima sola que pōt ēē subiectum acci
 dentis fm q̄ h̄ aliquid potētialitat: vt supra dictū

ē: v̄l compositum. compositum autem ē in actu p̄ ad
 aiā. vnde manifestum ē q̄ oēs pōe anime siue sub 366
 sectum eāx sit anima sola siue compositum fluunt
 ab eēntia aie sicut a pncipio: quia iam dictum ē: q̄ 377
 accīdetis. causatur a subo h̄: q̄ ē actu et recipiē in eo 384
 inq̄ntū ē in pō. *Ad pñm ḡ dō q̄ ab vno simplici*
 pñt nālter multa. pcedē ordine quodam: et iterum
 p̄ diversitatē recipientium. sicut igitur ab vna eēn
 tia aie pcedunt multe et diuerse potentie: tu pp̄ or
 dinē pōz: tu pp̄ diuerstatem organorum corporali
 um. *Ad fm dō q̄ subiectum ē cā proprij acciden
 tis et finalis et quodāmodo actiua et ēt ut materialis*
 inq̄ntū ē susceptiū accīdetis. et ex hoc pōt accī
 pi q̄ eēntia anime ē cā oīum potētiarum sicut finis
 et sicut pñcipium actiū: quarūdam at sīc pñs su
 sceptiū. *Ad tertium dō q̄ emanatio pñprioruz*
 accīdetium a subo non ē q̄ aliquam transmutatōez
 h̄ aliquā nālem resultatōē. sicut ex vno natura 385
 liter aliud resultat: sic ex luce color.
Septim^o ar. v̄p vna pō aie oriat ab alia.
H D septimū sic pcedit. Ut q̄ vna pō aie non 383
 oriat ab alia. Eoz enim que simul cē inci
 plunt vñ nō orit ab alio. s̄ oēs pōe aie s̄e
 s̄l aie cōreate. ḡ vna eāx ab alia non orit. *P*recea
 pō anime orit ab aia sīc accīdetis a subo. s̄ vna pō aie
 non pōt ēē subm alterius: q̄ accīdetis nō ē accīdetis.
 ḡ vna pō non orit ab alia. *P*recea oppositum
 non orit a suo opposito. s̄ vñquodq̄ orit ex si
 milli fm spēm. potentie autē aie ex opposito vñlūdū
 tur sīc diuerse spēs. ḡ vna eāx non pcedit ab alia.
*S*z ḡra pōe cognoscitūr per actus: s̄ actus vñi
 us pōe cātūr ab allo sīc actus fātātie ab actu fētūs:
 ḡ vna pō anime cātūr ab alia. *R*o dō q̄ in his q̄
 secūdūz ordīnē naturalē pcedunt ab vno: sicut
 pñm ē causa omnium ita qd̄ ē pñm. ppingus ē
 qdāmō cā eoz q̄ sūt magis remota. oñfūz auctē est
 supra: q̄ in pōs aie ē multiplex ordo. s̄l vna pōtē
 tla aie ab eēntia aie pcedit mediante alia. sed q̄ eēn
 tia aie comparatur ad potētias: et sicut p̄n actiūz 380
 et finale et sicut pñcipiū suscepitiū. v̄l scorsū p se
 382 s̄l cum corpore. agēs autē et fītū ē pfectiū: suscep
 tiū at pñcipiū inq̄ntū b̄ iē min̄ pfectiū. n̄s est q̄
 potētis aie q̄ sunt pñiores fm ordīnē perfectionis
 et nē sint pñcipia aliaz per modū finis et actiū pñ
 cipiū. videm^o. n. q̄ sensus ē pp̄ intellectuz et nō ecō
 uero: et ē qdām deficiens participatio intellect^o.
 vnde secundum naturalē orīnē quodammodo ē
 ab intellectu sicut imperfectum a perfecto. sed fm 380
 viam suscepitiū pñcipiū econverso potentie imper
 fectiones inveniūtūr pñcipia respectu allarum sīc
 animal secundum q̄ habet potentiam sensitivaz cō
 sideratur sicut subiectum et māle quoddā respectu
 intellectus. et pp̄ter hoc imfectiones potentie sūt
 pōres in via gnatiōnis. pñs. n. animal gñat q̄ h̄d.
Ad pñm ḡ dō: q̄ sīc potētia aie ab eēntia fluit
 non per transmutationem sed per nālem qdā resul

LXXVIII

82 tationem. et est similitudinē aia: ita est etiam de una potentia respectu alterius. Ad secundū dō: q̄ accidens per se nō potest esse subīm accidens. sed vnu accidens p̄ prius recipitur ī subā q̄ aliud sicut q̄ sitas q̄ qualitas: et hoc mō vnu dō esse subīm alterius: vt superficies coloris ī p̄tum subā vna accidente mediāte recipit alind: et sīl p̄t dicit de potentīs aie. Ad tertium dō: q̄ potentia aie opponunt̄ adūlūcēm oppōe perfecti ī imperfecti. sicut et species numerorum et figurarū. hec aut̄ oppositio nō impedit originē vnius ab alio: q̄ imperfecta nāliter a perfectis procedunt. Octauus ar. Utrum oēs potentia aie remaneant ī aia a corpore separata.

Hoc octauū sic procedit. Ut q̄ oēs potentia aie remaneant ī aia a corpore separate. Dicunt enim in li. de spiritu et aia. q̄ aia recedit a corpore secuz trahens sensum et imaginationē rōnem et intellectū et intelligentiā cōcupisibilatē et trascibilitatē. Preterea pōe aie sunt eius naturales proprietates. sed proprium semp inest et nunq̄ separat ab eo cuius est propriū. ergo potentia aie sūt ī ea etiā post mortē. Preterea pōe aie etiam sensitiae non debilitant debilitato corpore: quia ut dicitur in i. de aia: si senex accipiat oculū iuuenis videbit vires sicut et iuuenis. sed debilitas est via ad corruptionē: q̄ pōe aie non corrumpt̄ corrupto corpore: sed manet ī aia separate. Preterea memoria ē pōe aie sensitiae ut p̄b̄s probat. sed memoria manet ī aia separate. dō enīz Luc. xvij. diuersi epuloni ī Inferno fūt aia exstanti. Recordare q̄ receperisti ī vita tua bona. ergo memoria manet ī aia separate: et p̄ns aie pōe sensitiae partis. Preterea gaudiūz et tristitia sunt ī cōcupisibili que est pōe sensitiae partis. manifestum est autē aias separateas tristari et gaudere de premijs vel penis quas habent: q̄ vis concupisibili manet ī aia separate. Preterea Aug. dicit. xij. super ge. ad lit. q̄ sicut aia cum corpus iacet sine sensu nondū penitus mortuū videt q̄dam fūt imaginariā visionē: ita cuz fuerit a corpore penitus separatea post mortē. sed imaginatio est potentia sensitiae partis: ergo pōe sensitiae partis manet ī aia separate: et per p̄ns oēs alle potentia. Sed h̄ est quod dō in li. de eccl. dog. ex duabus tñ subijs constat hō aia cuz et carne cuz sensitib⁹ suis: q̄ defuncta carne pōe sensitiae nō manet. Rendeo dō: q̄ sicut iam dictuz est: omnes potentia aie comparant̄ ad animā solam sicut ad p̄cipium. sed quedam potentia comparantur ad aiam solam: sicut ad subz ut intellectus et voluntas: et huiusmodi pōe necesse est q̄ maneant ī aia corpore de structo. quedam vero potentia sunt ī coniuncto sicut in subo: sicut omnes potentia sensitiae partis et nutritiue. destructo aut̄ subo non potest accidens remanere. vnde corrupto coniuncto non manent huiusmodi pōe actu sed virtute tñ manent ī aia sicut in p̄cipio vel radice. et sic falsū est: q̄ quidā dicit h̄ pōe in aia remanere ē corpore corrupto. et multo falsius q̄ dicunt ē actus baruz pōrū remanere ī aia sepa-

rata: q̄ talū pōrū nūlla est actio nisi per organū corporeū. Ad primum ergo dō: q̄ liber ille auctoritatē non b̄: vñ quod ibi scriptum est cadē facilitate cōtemnit̄ qua dō. tamen potest dici q̄ trahit secū aia h̄ pōs non actu sed virtute. Ad secundū dō: q̄ he potestie q̄s dicimus actu ī aia sparata non manere nō sunt proprietates solius aie sed coniuncti. Ad tertium dō: q̄ dicunt̄ non debilitati h̄ potestie debilitate corpore: quia aia manet immutabilis: q̄ est virtuale principiū huiusmodi pōrū. Ad quartū dō: q̄ illa recordatio accipit̄ eo modo quo Aug. ponit memoriam in mente non eo modo quo ponit̄ pars aie sensitiae. Ad quintū dō: q̄ tristitia et gaudium sunt ī aia separatea non fūt appetitum sensitium: sed fūt intellectū appetitum: sicut etiam in angelis. Ad sextū dō: q̄ Augu. loquitur ibi inquirendo non asserendo. vnde ibi quedam dicta retractat. Questio. lxxvij. de potentīs anime ī speciali.

Einde cōsiderā/

Dum est de potentīs anime ī specia li. Ad considerationē autem theo. p̄tinaz inquirere specialiter solū de potentīs intellectiūs et appetitiūs: in quibus virtutes inueniunt̄. Sed cognitio haruz potentiarum quodāmodo dependet ex alijs. ideo nostra considerationē de potentīs aie ī speciali erit tripartita. Primo namq̄ considerandum est de his que sunt preambula ad intellectum. Secundo de potentīs intellectiūs. Tertio de potentīs appetitiūs. Circa primum queruntur quattuor. Primo de generibus potētūrū anime. Secundo de speziebus vegetatiue partis. Tertio de sensib⁹ exterioribus. Quarto de sensibus interioribus.

Primum ar. verū genera. v. pōz aie sint distinguēda.

Hoc primū sic procedit. Videat q̄ quinq̄ ge 585 Hera pōrū anime non sint distinguenda sciencie. Ilacet vegetatiuum sensitū appetitiūum secundum locū motiū et intellectū. potentie enim anime dicuntur partes ipsius. sed tres partes aie cō 376 muniter ab omnibus assignant̄ tantū scilicet anima vegetabilis aia sensitib⁹ et rationalis. ergo tria sunt tantū genera potētūrū anime et non quinq̄. Preterea pōe anime sunt principia operum vite. Sed q̄ tuor modis dō aliqd vivere. dicit enīz pbi. in. ij. de aia multipli ipso vivere dico. et si vnu aliquod horū ī sit solū aliqd dicitur vivere ut intellectus et sensus motus et stat⁹ fūt locū. adhuc aut̄ motus fūt alimetū et decremetū et augmentū: q̄ illi. sunt tñ genera pōrū aie appetitivo excluso. Preterea illud q̄d est cōe oib⁹ pōrū non dō deputari ad aliqd spāle aie genus. sed appetere cōuenit nullbet pōe aie. vñsus enī appetitivi sibile cōueniens. vñ dicit eccl. xl. grām et spēm desiderabit oculus et sup h̄ virides satronee. et eadē rōe quelibet alia pōe desiderat obīm sibi conueniēs: ergo nō dō pōnt appetitiūm vnu spāle genus pōrū aie

Questio

Preterea principiū mouēs in aīalibus est sensus aut intellectus aut appetit⁹: vt dicit in.ij. de anima. non ergo motuum dī poni speciale genus aīe preter p̄dicta. **S**ed cōtra est qđ p̄hs dicit in.ij. de aīa. p̄os aut dicimus vegetatiū sensitū appetituū motiuū fīm locum & intellectuū. **R**endeo dī: p̄. v. sunt genera pōrum aīe que numerate sūt. tres vero dicuntur aīe. quattuor vero dicuntur modi viuēdi. & bī⁹ dūerūtatis rō est: qz dīverſe aīe dīſtinguunt fīm p̄ dīverſimode operatio aīe supgreditur opationē nāc corporalis. tota enī nā corporalis sublacet aīe: & cōparatur ad ipsū: sicut mā & instrumentum. est q̄ quedā operatio aīe: que in tñ excedit nām corpore: p̄ neq̄ etiā 369 exercetur p̄ organū corporale: & talis est operatio aīe rōnalis. est aut alia operatio aīe infra istā: que qdē fit per organū corporale: nō tñ per aliquā corporales qualitatē. & talis ē operatio sensitib⁹ aīe: quia et si calidū & frigidū. & humidū. & siccum: & alī bī⁹ qualitatē corporee requirunt ad operationē sensus: non tam ita p̄ mediante virtute talium qualitatū operatio aīe sensitib⁹ procedat: sed requirunt solū ad debitam dispōnem organi. infima aut operationū aīe est que fit per organū corporeū & virtute corporee q̄ litatis. supergredit tamen opationē nāc corpore: quia motiones corporū sūt ab exteriori principio. bī⁹ aut opationes sūt a principio intrinsecō. hoc enī cōde est oībus operationibus aīe. oē enīz aīatum alī modo mouet seipsum: & talis est operatio aīe vegetabilis. digestio enī & ea q̄ consequuntur īstraliter per actiōnē caloris: vt dicit in.ij. de aīa. Henera vero pōrum aīe dīſtinguunt fīm oba. q̄sto enī pō est altior tāto respicit vīlus obm: vt supra dictum est. obiectus au tem operationis aīe in triplici ordine pō considerari. Alicus enī potentie aīe obm est solum corp⁹ aīe vñitū: & hoc genus pōrum aīe dī vegetatiū. nō enīz vegetatiua pō agit nisi in corpus cui aīa vñitū. ē aut aliud genus pōrum aīe: qđ respicit adhuc vīlus obiectum. l. oē corpus sensitibile & non solū corpus aīe vñitū. Est aut aliud genus pōrum anime: quod respicit adhuc vīlus obm. l. non solū corpus sensitibile. sī vñiversalit oē ens: ex quo p̄ ista duo scđa genera potentiarū aīe habent operationē non solum respectu rei cōiuncte: sed etiā respectu rei extrinsece. cum aut operans oporteat aliquo modo coniungi suo obo circa quod operatur: necesse ē extrinsecam rem que est obm operationis aīe fīm duplē rōem ad aīam ḥparari. Uno modo fīm p̄ nata est aīe coniungit: & in aīa esse per suā similitudinē: & quantū ad hoc sūt duo genera pōrum. l. sensituum respectu obi minus cōmūnis: quod est corpus sensitibile & intellectuum respectu obi cōfissim⁹: quod est ens vīle. Alio vero modo secundū p̄ ipsa aīa inclinatur & tendit in rē extēriores: & fīm banc etiā operationē indifferenter sūt duo genera potentiarū aīe. Unū qđem. l. appetituū fīm p̄ aīa comparatur ad rē extrinsecam vt ad finē qui est primū in intentione. aliud aut motiuū fīm locum p̄ ut aīa comparatur ad rem extēriorem sicut ad termi-

nū operationis & motus. Ad conseñdū enī aliquid desideratū & iterū oē aīal mouetur. Modi vero vi uendi distingunt fīm gradus viuentiū. quedā enī viuentia sunt i quibus est tñ vegetatiū sicut i plātis. quedā vero in qbus cum vegetatiū est & sensitū: non tñ motiuū fīm locum: sicut sunt imobilia aīalia: vt conchilia. quedā vero sunt q̄ supra hoc habent motiuū fīm locum: vt perfecta aīalia que multis indigent ad suā vitam. tñ indigent motuī vite ne cessaria. p̄cul posita querere possūt. quedā vero viuentia sunt i qbus cū bis est intellectuum. s. i hōbus. appetituū aut non constituit aliquem gradū viuentiū: quia in quibuscunq̄ est sensus est etiā appetitus: vt dicitur in.ij. li. de aīa. & per hoc soluunt duo prima obiecta. **A**d tertium dī: p̄ app: tītus nālis est inclinatio cuiuslibus rei i aliquid ex nā sua. vnde nāli appetitus quelibet pō desiderat sibi conueniens. sī appetitus animalis consequitur formam apprebenſam. & ad bī⁹ appetituū requiritur spūalis aīe potētia: tñ sufficit iola apprebenſio. res enī appetitur p̄ ut ē in sua natura. nō aut fīm nām suam in potētia: sed fīm suā similitudinē. vnde patet p̄ vīsus appetitus nāliter vīsibile solū ad suū actum. l. ad viden dū. aīal aut appetit rem vīsā p̄ vīm appetituū non solū ad videndum sed ēt ad alios vīsus. si aut non in digeret aīa rebus perceptis a sensu: nīl p̄ actiones sensuī. s. vt ea sentiret: nō oportet appetituū pō re spāle genus in pō aīe: quia sufficeret appetitus nālis pōrum. **A**d quartū dī: p̄ q̄uis sensus & appetitus sunt principia mouentia in aīalibus p̄fectis. nō tñ sensus & appetitus inq̄stū bī⁹ sufficiunt ad mouēdū nisi superadderetur eis alīq̄ virtus. nā in mobiliis aīalibus ē sensus & appetitus: nō tamen hīt vī motiuū. hec aut vīs motiuā non solū est in appetitu & sensu vt īperāte motū: sed ēt est i ipsis partibus corporis vt sint habilia ad obedēdū appetituū aīe mouētis: cuius signum est: p̄ q̄nī mēbra remouentur a sua 364 dispōne nāli non obedēdū appetitus ad motum.

Secundus articulus. Utrum conuenienter p̄tes vegetatiue assignentur fīm nutritiū & augmentatiū & generatiū.

Hoc sūt sic procedit. Ut p̄ inconveniēter 366 partes vegetatiue assignentur. s. nutritiū & augmentatiū & generatiū. bī⁹ enī vīres dīr nāles. sed pōe aīe sunt supra vīres nāles: ḡ bī⁹ vīres nō debent ponī pōe aīe. **P**reterea ad id qđ est cōe viuentib⁹ & nō viuentib⁹: non debet aliqua pō ante deputari. sed generatio est cōis oībus generalib⁹ & corruptibilib⁹ tā viuentib⁹ q̄ non viuentib⁹: ergo vīs generatiua non dī pōl pō aīe. **P**reterea aīa est pars p̄tentior nā corpora. sed nā corpora cādē virtute actius dat spēm & debitā q̄titatem. ergo multomagis aīa. non est ḡ alia pō aīe augmentatiua a generatiua. **P**reterea vīnaqueq̄ res conseruatur īesse per id p̄ quod est. habet. sed potentia generatiua est per quam acquiritur īesse viuentis. ergo per ea dem res vīla conseruatur. sed ad conseruationē rei

vuentis ordinatur vis nutritiva: ut dicitur in.ij. de anima, est enim potentia potens salvare suscipiens ipsam: non debet ergo distinguui nutritiuam post a generativa. **Sed** hoc est quod probatur in.ii. de anima dicit: quod opera huiusmodi sunt generare et alimento vel: et iterum augmentum. **R**espondeo dico: quod tres sunt potentiae vegetative partis. vegetativum enim ut dictum est: huius pro obo ipsum corpus vivens per animam ad quod quidem corpus tripliciter operatio est necessaria. una quidem per quam esse acgrat: et ad hoc ordinatur post generativa. alia vero per quam corpus vivum acquirit debitam quantitatem. et ad hoc ordinatur vis augmentativa. Alia vero per quam corpus viventis salvatur et in esse et in quantitate debita. et ad hoc ordinatur vis nutritiva. Est tamen quedam differentia attendenda inter haec postea. nam nutritiva et augmentativa habent suum effectum in eo in quo sunt. quia ipsum corpus vivum aie augetur et conseruatur per vim augmentativam et nutritivam in eadem anima existente. sed vis generativa habet effectum suum non in eodem corpore sed in altero: quia nihil est generativus sibi sui generis. et ideo vis generativa quodammodo appropinquat ad dignitatem anime sensitivae: que habet operationem in res exteriores: licet excellenter modo et universaliori. supremum enim in inferioris naturae attingit id quod est in finum superioris: ut per Dicte. viij. c. de dicitur. et ideo inter istas tres potestas finalior et principalior et perfectior est generativa: ut dicitur in.ij. de anima. est enim rei iam perfecte facere alteras qualis ipsa est. generativa autem deseruntur et augmentativa et nutritiva: augmentativa vero nutritiva.

Ad primum ergo dico: quod huiusmodi vires dicuntur natales. tamenque habent effectum sicut in natu que etiam dat esse et quantitatem et conseruationem: huiusmodi vires habeant hoc alterius modo: tum quia hec vires exercent suas actiones instrumentaliter per qualitates activas et passivas: que sunt naturae actionum principia. **A**d secundum dico: quod generatio in fibris inanis est talis ab extrinseco. sed generatio viventium est quodammodo alterius modo per aliquid ipsum viventis: quod est semen in quo est aliud quod principium corporis formatum. et ideo operatur esse aliquam potentiam rei viventis: per quam semen huiusmodi preparatur et hoc est vis generativa. **A**d tertium dicendum: quod quia generatio viventium est ex aliquo semine: operatur per principio animal generetur parvae quantitatis. et propter hoc necesse est quod habeat potentiam aie per quam ad debitam quantitatem perdatur. sed corpus inanimatum generatur ex materia determinata ab agente extrinseco. et ideo simul recipit species et quantitatem secundum materie conditionem. **A**d quartum dicendum: quod sicut iam dictum est: operatio vegetativa principiis compleatur mediante calore: cuius est humidus et sumere. et ideo ad restorationem humidus deperdit neccesse est huiusmodi nutritivam: per quam aliud conuertatur in subam corporis: quod etiam est necessarium ad actuum virtutis augmentative et generativa.

Tertius articulus. Utrum conuenienter distinguantur. per sensus exteriores.

Habemus tertium sic procedit. Ut quod inconvenienter 587 distinguantur. v. sensus exteriores. **S**ensus. n. **H**abemus cognoscitivus accidentium. sunt autem multa genera accidentium. cumque per potentiam distinguantur per obiecta: videtur quod sensus multiplicentur secundum numerum: qui est in generibus accidentiis. **P**reterea magnitudo et figura et alia que dicuntur sensibilia continua: non sunt sensibilia per accidentem: sed hoc ea dividuntur in.ij. de anima: diversitas autem per se oborum diversificat potentias. cum ergo plus differantur magnitudo et figura a colore quam sonus: videtur quod multo magis debeat esse alia post nutritivam cognoscitivam magnitudinis aut figure quam coloris et soni. **P**reterea unus sensus est unus contrarietas: sicut visus albii et nigri. sed tactus est cognoscitivus plurimi contrariatum. scilicet calidus frigidus et humidus et secus: et huiusmodi. ergo non est sensus unus sed plures: ergo plures sensus sunt quam quinq[ue]. **P**roterea species non dividitur contra genua: sed gustus est tactus quidam: ergo non debet ponatur alter sensus praeter tactum. **S**ed contra est quod probatur in.iiij. de anima: quod non est alter sensus praeter quinq[ue]. **R**endeo dicendum: quod rationem distinctionis et numeri sensuum exterorum quodam accipere voluerunt ex parte organorum in quibus aliquid eorum datur vel aqua vel aer vel aliquid huiusmodi. quodam autem ex parte medijs quod est vel coniunctum vel extrinsecum. et hoc vel aer vel aqua vel aliqd huiusmodi. quodam autem ex diversa natura sensibilium qualitatibus secundum quod est qualitas simplicis corporis. vel secundum complexionem. sed nihil istorum convenienter est. non nam potentiae sunt propter organa: sed organa propter potentias. unde non propter hoc sunt diversae potentiae: quia sunt diversa organa. et ideo non instituit diversitatem in organis ut congruerent diversitati potentiarum. et sicut diversa media diversis sensibus attribuuntur: secundum quod erat conveniens ad actus posteriorum. nam autem sensillum qualitatum cognoscere non est sensus sed intellectus. acceptus est quod ratione numeri et distinctionis exteriorum sensuum: secundum illud quod proprius et per se ad sensum pertinet. est autem sensus quedam potentia passiva que nata sunt imutari ab exteriori sensibili. exteriorum ergo imutatio est quod per se a sensu percipit. et secundum cuius diversitatem potentiae distinguuntur. Est autem duplex imutatio una nata et alia spualis. nata quidem huiusmodi: quod forma imutans recipit in mutato secundum esse naturae: sicut calor in calefacto. Spualis autem secundum quod forma imutantis recipit in mutato secundum esse spuale: vel forma coloris in pupilla que non fit per hoc colorata. Ad operationem autem sensus regitur imutatio spualis: per quam sentitio forme sensibili flat in organo sensus: alioquin si sola imutatio nata sufficeret ad sentientem: omnia corpora naturae sentirent dum alterarentur. sed in quibusdam sensibus inveniuntur imutatio spiritualis tantum sicut in visu. in quibusdam autem cum imutatione spirituali etiam naturalis: vel ex parte obiecti tantum: vel etiam ex parte organi. ex parte autem obiecti inveniuntur trasmutatio naturalis secundum locum quidem in solo qui est obiectus auditus. nam sonus ex percussione

Questio

causatur et aeris cōmotione, secundū alterationem vero in odore qui est obiectū olfatus. oī enī per cālīdū alterari aliquo modo corpus ad hoc p̄spiret odorē. ex parte autē organī est imutatio nālis i tactu et gustu. nā et manus tangēs calida calefacit et ligua humedatur p̄ humiditatē sapoz: organū vero olfatus aut audit⁹ nulla nāli imutatione mutat in sentiē do nī p̄ accidens. visus autem q̄ est absq̄ imutatiōne naturali organī et obī est maxime spūalis et persectio inter oēs sensus: et color: et post hoc audit⁹. et deinde olfatus: quib⁹ habent imutationē nālem ex parte obiecti. motus tñ localis est perfectior et nālter p̄or ēs motus alterationis: ut probat in. viii. ph̄y. tactus autē et gustus sunt maxime māles de quo uim distin-
ctio post dicitur. et inde ē p̄ alij tres sensus non sunt p̄ medium cōlunctū ne alqua nālis trāsmutatio pertingat ad organū: ut accidit in his duob⁹ sensibus. Ad p̄mū ergo dō: p̄ non oīa accidentia habent vim imutatiā h̄z sc̄: sed sole q̄litates tertie specifici: fm̄ quas cōtingit alteratio. et ideo sole bl⁹ qualitates sunt oblecta sensuū: q̄ ut dī in. i. ph̄y. fm̄ ca-dez alterat̄ sensus. fm̄ que alterantur corpora inanimentata. Ad secundū dicendū: p̄ magnitudo et figura: et bl⁹: que dicuntur cōla sensibilia: sunt media inē sensibilia per accidē et sensibilia p̄pria: q̄ sunt oba sensuum. nā sensibilia propria p̄mo et p̄ se imutant sensum: cum sunt qualitates alterantes. sensibilia vero cōia oīa reducunt ad quantitatē. et de magnitudine qđem et numero p̄z: q̄ sunt spēs cōtitatis. figura autē est qualites circa cōtitates cū consistit rō figure i ter mutatione magnitudis. motus autē et quies sentiunt fm̄ p̄ subm̄ vno mō vel plib⁹ modis se habet fm̄ magnitudinem subi vel localis distantie cōtitum ad motū augmēti et motu; locale: vel ēt fm̄ sensibiles q̄litates: ut in motu alteratiōis. et sic sentire motum et quietem ē quodāmodo sentire vnum et multa. quantum autem est proximum subm̄ q̄litatis alteratiōis: ut superficies coloris. et ideo sensibilia cōia non mouent sensuz primo et p̄ se: sed rōne sensibilis qualitas: ut superficies rōne coloris. nec tñ sūt sensibilia per accidē: quia bl⁹ sensibilia aliquam d̄versitatē faciunt in imutatione sensus. Alto enī modo imutatur sensus a magna superficie et a parua: quia etiā ipsa albedo dicitur magna vel parua. et ideo dividitur fm̄ propriū subm̄. Ad 5° dō: p̄ sicut ph̄s vide tur dicere in. i. de aīa: sensus tactus ē vna in genere: sed dividitur i multos sensus fm̄ speciē. et ppter hoc ē diuersaz contrariarū qui tñ non separantur adiūnicem fm̄ organū: h̄z per totū corpus se cōcomitant. et sō eoz distinctio non appetet. gustus autē qui ē p̄ceptiuū dulcis et amari cōcomitatur tactu in lingua: nō autē per totū corp⁹. et sō de facilī a tactu distinguitur. posset tamen dici que oēs ille contrarie states et singule cōuentunt in vno genere proximo et oēs in vno genere cōi: quod est obm̄ tactus fm̄ rōnem cōez sed illud gen⁹ cōe est inominatum: sicut etiam genus proximum calidi et frigidī est inominatum. Ad q̄r

tum dō: p̄ sensus gustus h̄z dictū p̄hi ē quedā spēs latetus qui est i lingua tñ. non autē distinguīt a tactu in genere: sed a tactu h̄tū ad illas species q̄ per totū corpus diffundunt. si vero tact⁹ sit vñ sensus tñ. ppter vnam rōem cōem obī: dō erit: p̄ fm̄ rōem diuersaz i mutationis distinguīt gustus a tactu. nā tactus imutatur imutatione nāli et non spūali cōtitum ad organū suū fm̄ q̄litatez q̄ ei proprie obiecti. gustus autē organū non imutatur de necessitate nāli imutatiōe fm̄ qualitatē que ei proprie obiecti: vt. l. lingua fiat dulcis vel amara: sed fm̄ p̄eambulaz qualitatē in qua fundatur sapoz. l. fm̄ humorū qui est obm̄ tactus.

Quartus articulus. Utrum interiores sensus cōvenienter distinguantur.

D quartū sic procedit. Videntur p̄ iteriores sensus in cōuenienter distinguant. cōe enim nō dividit ē propriū. ḡ sensus cōis non dō enumerari int̄ vires iteriores sensitivias p̄ter sensus exteriores proprios. Preterea ad id ad qđ sufficit sensus p̄prios et exteriorū non oī ponere aliq̄ vñ ap̄ prehensiōnē interiorē. sed ad indicandū de sensib⁹ sufficiunt sensus proprii et exteriores. vñusquisq̄ enim sensus iudicat de proprio obo. sīt̄ etiā vñ sufficere ad hoc p̄ participat̄ suos actus: quia cū actio sensus sit quodāmodo mediū inter potentia et obiectum: vñ detur p̄ multo magis visus possit suā visionē tanq̄ sibi propinq̄orem p̄cipere q̄z colorē. et sic de alijs. nō ergo necessariū fuit ad hoc ponere iteriore potentiā: que dicit sensus cōis. Preterea fm̄ ph̄m fantastici et memoratiōnē sunt passiones primi sensitivi. sed passio non dividit ē subm̄: ergo memoria et fantasia non debet ponī alie potentiē preter sensum. Preterea intellectus minus dependet a sensu q̄z quecunq̄ pō sensitivae partis. sed intellectus nihil cognoscit nisi accipiendo a sensu. Unde dī in. i. postc. p̄ qbus deest vnu sensus deficit vna scia. ergo multo min⁹ dō ponī vna pō sensitivae partis ad p̄cipiendū intentiones quas non p̄cipit sensus. quam vocant extimatiūam. Preterea actus cogitatīve q̄ est cōferre et compōnere et diuidere: et actus reminiscitīve: qui est quodā syllogismo vti ad inquirendū non minus distat ab actu extimatiūe et memoratiōe q̄z act⁹ extimatiūe ab actu fantasie. dō ergo l' cogitatīva et reminiscitīva ponī alie vires preter extimatiūam: vel extimatiūa et memoratiōa nō debent ponī alie vires preter fantasiaz. Preterea Augu. xii. super gen. ad litterā pōt̄ tria genera visionum. s. corporalem que fit per sensum: et spiritualem: que fit per imaginationem sive fantasiam et intellectualem que fit per intellectum. non ē ergo aliqua vis interior que fit media in sensum et intellectum: nisi imaginatiūa tantuz. Sed contra est p̄ Aucenna in li. de anima ponit quinq̄ potentiās sensitivias interiores. s. sensum communem: fantasiam: imaginatiūam: extimatiūam: memoratiūam. Respondeo dicendum: p̄ eū natura non deficiat in necessariis: op̄z esse tot actiōes aie sensitivae: p̄ sufficiant ad vitā aialis perfecti. et quecunq̄ baruz actionum non

potest reduci in unum principium requirant diuersas potentias: cum potentia aie nihil aliud sit quam proximum principium operationis aie, est autem considerandum, quod ad vitam animalis perfecti requiritur, et non solum apprehendat rem apud presentiam sensibilia, sed etiam apud eius absentiam, alioquin cum animalis motus et actione sequantur apprehensiones: non moueretur animal ad inquirendum aliquid absens: cuius contrarium apparet maxime in animalibus perfectis que mouentur in processu, mouentur enim ad aliquid absens apprehensionem, ergo et animal per animam sensitivam non solum recipiat species sensibiliū, sed etiam alterius immutatur ab eis: sed et eas retineat et conservet, recipere autem et retinere reducuntur in corporalibus ad diuersa principia, nam humidae sunt recipiunt et male retinent, eodem tratio autem est de secundis, unde cum potentia sensitiva sit actus organi corporalis: oportet etiam potentiam que recipiat species sensibiliū et que conservet. **C**ur sus considerandum est, quod si animal moueretur solum propter delectabilem et contristabilem sensum: non esset necessarium ponere in animali nisi apprehensionem formarum quas percipit sensus: in quibus delectatur aut horret, sed necessarium est animal ut querat aliqua vel fugiat non solum quia sunt convenientia vel non convenientia ad sentiendum: sed etiam propter alias committates et utilitates: sicut nocturna: sicut ovis videns lupum venientem fugit non propter indecentiam coloris vel figure sed quasi inimicum namque, et similiter avis colligit paleam: non quod delectet sensum: sed quod est utilis ad nidsificantum, necessarium est ergo animal: quod percipiat huius intentiones: quas non percipit sensus exterior: et hoc perceptionis opere esse aliquod aliud principium: cum perceptio formarum sensibilium sit ex imputatione sensibili, non autem perceptio intentionum predictarum, sic ergo ad receptionem formarum sensibiliū ordinatur sensus proprius et ceteri: de quorum de distinctione post dicetur. **A**d hanc autem formarum retentionem aut conservationem ordinatur fantasia sive imaginatio, quod est thesaurus quodam formarum per sensum acceptarum: ad apprehendendum aut intentiones que per sensum non accipiuntur: ordinatur vis extimativa, ad conservandum aut eas vis memorativa que est thesaurus: quidam huius intentionis: cuius signum est quod principius memorandi sit in animalibus ex aliqua huius intentione: puta quod est noctivus vel convenientius et ipsa ratio perterritus quam attendit memoria in huius intentionis computatur, considerandum autem est quod certum ad formas sensibiles non est deinde inter boiem et animalia alia, sicut enim immutatur ab aliis sensibilibus exterioribus, sed certum ad intentiones predictas deinde est, nam alia animalia percipiunt huius intentiones solum naturali quodam instinctu, hoc autem per quandam collationes, et ideo que in aliis animalibus libet de extimativa non est in boe de cogitativa: que per collationem quandam huius intentiones adinuenit, unde et dicitur ratio particularis cuius medici assignant determinatum organum, sive medium partem capitis, est enim collativa intentionis individualis: sicut ratio intel-

lectiva intentionis voluntatis, ex parte autem memorativa non solus habet memoriam, sicut cetera animalia in subita recordatione preteritorum, sed et habet reminiscenciam quasi syllogistica inquirendo posteriorum memoriam, et individuales intentiones. **A**nime vero ponit, quantum potentiam mediā inter extimativam et imaginativam: quod cōponit et dividit formas imaginatas: ut per se cum ex forma imaginativa auris et forma imaginata montis cōponimus unam formam montis aurei: quae nunquam vidi mus, sed ista operatio non appareat in aliis animalibus ab hoc in quo ad hanc sufficit virtus imaginativa: cum etiam hanc actionem attribuit Averroes, in libro quodam quae facit de sensu et sensibiliibus, et sic non est necesse ponere nisi quantum vires interiores sensitiae per se, sive sensu cōcomitentem et imaginationem extimativam et memorativam. **A**d primū ergo dicitur: quod sensus interior non deinde cōcōmitem per predicatiōne sicut genitivus: sed sicut cōcōmitem radicis et principii exteriorum sensuum. **A**d secundum dicitur: quod sensus proprius indicat de sensibili proprio discernendo ipsum ab aliis que cadunt sub eodem sensu: sicut discernendo album a nigro vel a viridi, sed discernere albū a dulci non potest neque visus neque gustus: quod est quod qui inter alios discernit utrumque cognoscat, unde est sensum cōcomitentem pertinere ad discretionis iudicium ad quam referantur, sicut ad cōcomitem terminum: oportet apprehensiones sensuum a quo etiam percipiuntur intentiones sensuum, sicut cum aliquis videt se videre, hoc enim non potest fieri per sensum proprium: quod non cognoscit nisi formam sensibiliis a quo immutatur: in qua imputatione perficitur visio et ex qua immutatio segitur alia immutatio in sensu cōcomitentis perficitur. **A**d tertium dicitur: quod sicut una potest ab alia mediante: ut supra dictum est, ita etiam anima subiectitur aliis potest mediante alia, et hoc hunc modum fantasticum et memoratorium dicuntur passiones primi sensitivi. **A**d quartum dicitur: quod intellectus operatio oriatur a sensu: tamen in receptione apprehensa per sensum iterum multa cognoscit: que sensus percipere non potest, et sicut est extimativa: et in inferiori modo. **A**d quintum dicitur: quod illas eminentiamque cogitatim et memorativa in hoc modo non per se sed proprium sensitiae per se: sed per aliquam affinitatem et propinquitatem ad rationem vel etiam quodam refuentiam, et non sunt alle vires: sed eadem perfectiores quam sunt in aliis animalibus. **A**d sextum dicitur: quod Augustinus visionem dicit esse que fit per similitudines corporum in absentia corporum, unde per se est oibus interioribus apprehensionibus.

Quæstio. lxxix. de potentiis intellectuvis.

Einde queritur

de potentiis intellectuvis. **C**irca quod eruntur, xiii. **P**rimo utrum intellectus sit potentia aie vel eius essentia. **S**ecundo si est potentia, utrum sit potentia passiva: utrum sit ponere aliquem intellectus agentem. **Q**uarto utrum sit aliquid anime. **Q**uinto utrum intellectus agere sit unus omnis. **S**exto utrum memoria sit in intel-

Questio

lectu. **S**eptimo vtrum sit alia potentia ab intellectu. **O**ctauo vtrum ratio sit alia potentia ab intellectu. **M**ono vtrum rō superior et inferior sint diversae potentie. **D**ecimo vtrum intelligentia sit alia potentia preter intellectum. **U**ndecimo vtrum intellectus speculatus et practicus sint diversae potētie. **D**uodecimo vtrum sinderesis sit aliqua potētia intellective partis. **T**redecimo vtrum conscientia sit aliqua potentia intellective partis.

Primus articulus. Utrum intellectus sit aliqua potentia anime.

Habendum sic proceditur. Videlicet intellectus non sit alia potentia aie: sed sit ipsa eius essentia. Intellectus eis id videtur esse quod mēs. sed mens non est pō aie sed cēntia. Dicitur. n. Aug. ix. de tri. Mens et sp̄s non relatiue dicuntur: sed cēntia demonstrant: g intellectus est ipsa cēntia aie. **P**reterea diversa genera pōrum anime non vnluntur in aliqua pō vna: sed in sola essentia anime, appetitum aut et intellectuum sunt diversa genera pōrum anime: ut dicitur in. iij. de anima. conuenient aut in mente quia Aug. x. de tri. ponit intelligentiam et voluntatem in mente: g mens et intellectus est ipsa cēntia aie et non aliqua eius pō. **P**reterea fm. H. in hominē. ascēsionis: homo intelligit cum angelis: sed angelii dicuntur mentes et intellectus. g mens et intellectus hominis non est pō aliqua aie: sed ipsa anima. **P**reterea ex hoc conuenit aliquid sube quod sit intellectus: quod est immalis. **I**n anima est immaterialis per suam cēntiam. g videretur **I**n anima per suā cēntiam sit intellectua. **S**ed otra est qd p̄s ponit intellectua pōm aie: ut p̄s in. iij. de aia. **R**endeo dō: g necesse est dicere fm p̄missa: "g intellectus sit aliqua pō anime, et non ipsa aie cēntia: tunc eis solū imediatum pncipiu opatiōis ē ipsa cēntia rei operationis: quando ipa operatio est eius eē. sicut. n. pō se b̄z ad operatiōem ut ad suum actū: ita se habet cēntia ad esse. In solo autē deo idem est intellectus ligere qd suū eē. vnde in solo dō intellectus est ei cēntia. In alijs autē creaturis intellectibus intellectus est quedam pō intelligentis. **A**d primū g dō: g s̄esus accipitur aliquā pō. aliquā vō pro ipsa anima sensitua. denominatur enim ipsa anima sensitua nomine pncipioris sue potentie que est sensus. et s̄il' anima intellectua qn̄ nominatur nomine. intellectus qsi a pncipiori sua frute. sicut dicitur in. i. de anima: g intellectus est suba quedaz. etiam hoc modo Aug. dicit g mens est sp̄s vel cēntia. **A**d 2° dō: g appetitivum et intellectuum sunt diversa genera pōrum aie fm diuersas rōnes obazū. sed appetitivū p̄lm cōvenit cū intellectuo et partim cum sensitivo q̄stum ad ad modum operandi per organum corpore: vel sine biō organo. nam appetitus sequitur apprehensiones. et fm hoc Augustinus ponit voluntatem in mente: et p̄s in ratione. **A**d terium dō: g in angelis non est alia q̄s nā intellectua et voluntas que ad intellectus consequitur et pp hoc angelus dicitur mēs 279 vel intellectus. quiatotā virtus sua in hoc cōsistit:

aia autem habet mltas vires sicut sensitivas et nutritivas. ideo non est simile. **A**d quartū dō: g ipsa immaterialitas sube intelligentis creare non est eius intellectus. sed ex imaterialitate habet virtutem ad intellegendum. vnde non oī g intellectus sit suba anime sed eius virtus et potentia.

Secundus ar. Utrum intellectus est pō passiva.

Ad 2° sic proceditur. videā g intellectus nō 590 sit pō passiva. p̄tē enim vñqdc̄ fm mām sed agit rōne forme. sed virtus intellectua consequit immaterialitatem sube intelligentis: g videretur 80 g intellectus non sit pō passiva. **P**reterea pō intellectua est incorruptibilis: vt supra dictum est. **I**n. iij. intellectus si est passivus est corruptibilis: vt dicitur in. iij. de aia: ergo pō intellectua nō ē passiva. **P**rete terea agens est nobili patiēte: vt dicit Aug. xij. lu per gen. ad lit. et Ari. in. iij. de aia. potentie autē vege tatiue partis oēs sunt active: que tñ sunt infime iter pōs aie: ergo multo magis potentie intellectus: q̄ sunt supreme: oēs sunt active. **S**ed h̄ est g p̄s dicit in iij. de aia: g intelligere ē pati quoddā. **R**endeo dō: g pati tripliciter dicit. Uno mō propriissime. s. q̄do aliquid remouetur ab eo quod cōuenit sibi per nām aut fm propriam inclinationem. sicut cū aqua frigidity amittit per calefactionē: et cū homo egrotat aut tristat. Secundo modo minus p̄prie dicit aligs pati ex eo g aliquid ab ipso abiicit: sive sit ei conueniens sive nō conueniens. et fm hoc dō pati non solū qui egrotat sed et qui sanat. et non solum qui tristatur sed etiā qui letat: vel quocūqmodo aliquis alteretur vel moueat. Tertio dicit aliquis pati cōter ex hoc solo: g id qd est i pō ad aliquid recipit illō ad quod erat i pō absq̄ hoc: g absq̄ aliquid fm quem modū oē quod exiit de pō ad actū potest dici pati: et cum perficitur. et sic intelligere nām est pati. 485 qd̄dem bac rōc̄ apparet: intellectus enī sicut supra dictum est: habet operationē circa ens in vīl. consi derari ergo potest vtrum intellectus sit i actū vel po tentia: et hoc g consideratur qāō intellectus se hēt ad ens vñversale. inuenit enī aligs intellectus q ad ens vle se habet sicut actus totū entis. et talis est intellectus diuinus: qui est dei cēntia i qua originaliter et virtualiter totū ens p̄existit. sicut i prima causa. et ideo intellectus diuinus non est i potentia sed est actus purus. nullus autē intellectus creatus potest se babere ut actus respectu totū entis vle: quia sic oportet g efficiens infinitum. vnde omnis intellectus creatus per hoc ipsū g est: non est actus omnium intellegibiliū: sed comparatur ad ipsa intellegibilia. sicut pō ad actū. pō autē duplicit se babere ad actū. est enim quedaz potentia que semper est perfecta per actū sicut dicimus de materia corporum celestium. quedam autē potentia est que non 295 semper est in actu. sed de potentia procedit in actu. sicut inuenit i generalibus et corruptilibus: intellectus enī angelicē semper est in actu suo et intelligibiliū pp̄ propinqutate ad pm̄ intellectū g est actus purū:

LXXIX

281 vt supra dictum est. intellectus autem humanus qui est
291 infimus in ordine intellectuorum: et maxime remotus a
perfectione divini intellectus est in potentia respectu
intelligibilium: et in principio est sicut tabula rasa i qua
nihil scriptum est: ut p[ro]p[ter]es dicit in libro de anima: quod
manifeste apparet ex hoc quod in principio sumus intel-
ligentes solum in potere postmodum autem efficiuntur intel-
ligentes in actu. sic ergo per intelligere nostrum est
quoddam partem secundum modum passionis: et per
consequens intellectus est per passionem. Ad primum
ergo dicitur obiectio illa procedit de primo modo et
secundo passionis: qui sunt proprie[m]ae prime. tertius
autem modus passionis est cutulicunq[ue] in potere existens:
quod in actu reducitur. Ad secundum dicitur quod in
intellectus passiu[m] secundum dicitur appetitus sen-
suum: in quo sunt anime passiones: qui etiam in i[n]tellec-
tibus, dicitur rationale per participationem: quia obedit
rationi. secundum alios autem intellectus passiu[m] dicitur cogni-
tiua que nominatur ratione particularis: et utrumque modo
passiu[m] accipi potest per modos duos modos passionis id est
cum talis intellectus sic dictus est actus alicuius organi
corporalis. sed intellectus qui est in potere ad intelligibilium: quem Aristo ob hoc nominat intellectu[m] possibilis:
non est passiu[m] nisi tertio modo: quia non est actus organi
corporalis. et ideo est incorruptibilis. Ad tertium dicitur
quod agens est nobilissimus patiens: si ad ideam actionis et passio
referatur. non autem semper si ad diversa. intellectus
autem est visus passiu[m] respectu totius entis vel scilicet vege-
tatiu[m] autem est actiu[m] respectu cuiusdam entis particularis.
scilicet corporis huius coniuncti. unde nihil probabit pas-
sionem esse nobilissimum tali actiu[m].

Tertius articulus. utrum sit ponere intellectum agentem.

Habemus tertium sic proceditur. Videntur quod non sit
ponere intellectum agentem. sicut enim se habet
sensus ad sensibilia: ita se habet intellectus
ad intelligibilia. sed quia sensus est in potere ad sensibilia:
non ponitur sensus agens sed sensus patiens tamen.
ergo cum intellectus noster sit in potere ad intelligibilia:
videtur quod non debet ponere intellectus agens sed pas-
sibilis enim. si dicatur quod in sensu etiam est aliquid agens:
sicut lumen. contra lumen requiritur ad visum in quantum
facit medium lucidum in actu. nam color ipse secundum
se est motiu[m] lucidi. sed in operatione intellectus non
ponitur aliquid medius: quod necesse sit fieri in actu:
quod non est necessarium ponere intellectum agentem. Pre-
terea similitudo agentis recipit in patiente secundum modum
patientis. sed intellectus proprius est ratione immaterialis. quod immaterialis
est eius sufficit ab hoc quod recipiantur in eo forme
immaterialis. sed ex hoc ipso aliqua forma est intelligibilis
in actu: quod est immaterialis. quod nulla necessitas est ponere in
intellectum agentem: ad hoc quod faciat species intelligibiles in ac-
tu. Sed hoc est quod p[ro]p[ter]es dicit in libro de anima: quod sicut
in omni natura ita in anima est aliquid quo est omnia
fieri et aliquid quo est omnia facere: est quod ponere intel-
lectum agentem. Unde dicitur quod secundum opinionem plato-
nis nulla necessitas erat ponere intellectum agentem

ad faciendum intelligibilium in actu: sed forte ad pre-
bendum lumen intelligibile intelligetur: ut infra dicitur. posuit n. Plato ormas rerum naturalium sine materia subsistere. et per consequens eas intelligibiles esse quia ex hoc est aliquid intelligibile actu: quod est immobile: et hoc vocabat species sive ideas: ex quarum participa-
tione dicebat etiam corporalem formari ad hoc quod individualiter constituentur in propriis generibus et speciebus: et intellectus nostros ad hoc quod de generibus et speciebus reperit sciam haberent. sed quia Aristoteles non posuit formas reperit naturalium subsistere sine materia. forme autem in materia existentes non sunt intelligibiles actu: sequitur quod nature seu forme rerum sensibilium quas intelligimus: non essent intelligibiles actu. nihil autem reducit de potentia in actu nisi per aliquod ens actu: sicut sensus fit in actu per sensibile in actu. op[er]atio igitur pone reali[ta]tis virtutem ex parte intellectus que facere intelligibilia in actu per abstractionem specterunt a conditionibus materialibus. et hec est necessitas ponendi intellectum agentem. Ad primum ergo sensibilia inueniuntur actu extra animam. et ideo non oportuit ponere sensu[m] agente. unde p[ro]p[ter]es in parte nutritiva oculis potest ratione sunt actus. in parte autem sensitiva oculis passiu[m]. in parte vero intellectiva est aliquid actu[m] et aliquid passiu[m]. Ad secundum dicendum: quod circa effectum luminis est duplex opinio. quodam enim dicunt quod lumen requiritur ad visum: ut faciat colores actus visibiles. et secundum hoc sicut requiritur et propter idem intellectus agens ad intelligendum propter quod lumen ad videndum. secundum aliquos vero lumen requiritur ad videndum non propter colores ut sicut actu visibiles: sed ut me diu fiat actu lucidum: ut cōmenius dicit. i.e. de anima. et secundum hoc similitudo qua Aristoteles assimilat intellectum agentem lumini: attenditur quantum ad hoc quod sic hoc est necessarium ad videndum: ita illud ad intelligendum: sed non propter idem. Ad tertium dicendum: quod supposito agente competit diversimode recipi eius similitudinem in diversis propriis eorum dispositionem diversas. sed si agens non preexistit: nihil ad hoc faciet dispositio recipientis. intelligibilis autem in actu non est aliquid existens in reperit natura quantum ad natum rerum sensibilium que non subsistunt praeter materiam. et ideo ad intelligendum non sufficeret immaterialitas intellectus possibilis: nisi adesset intellectus agens qui faceret intelligibilia in actu per modum abstractionis.

Quarto articulo. Utrum intellectus agens sit aliquid aie.

Habemus quartum sic proceditur. Videntur quod intel-lectus agens non sit aliquid anime. intellectus enim agentis effectus est illuminare ad intelligendum. sed hoc sit per aliquid: quod est ali-ius anima secundum illud Iohannes. Erat lux vera que illuminat omnem hominem venientem in hunc mun-
dum. ergo videtur quod intellectus agens non sit aliud anime. Preterea p[ro]p[ter]es in libro de anima attribuit intellectum agentem: quod non aliquando intelligit et aliquid non intelligit. sed anima nostra non semper intelligit: sed aliquando intelligit: aliquando non intelligit. ergo intellectus

Questio

agens non est aliquid aie nostre. **P**reterea agens et patiens sufficiunt ad agendum. si igitur intellectus passiuus est aliquid aie nostre qui est virtus passiuia et similiter intellectus agens qui est virtus actiuia: se quitur qd p̄ esse falsum: non est ḡ i. intellectus agens ali quid aie nostre. **P**reterea ph̄s dicit in. iii. de aia: q̄ intellectus agens est substantia actu ens. n̄ib⁹ autem est respectu eiusdem in actu et n̄i potentia. si ergo intellectus possibilis qui ē in potentia ad oia intelligentia: est aliquid aie nostre: videtur impossibile q̄ intellectus agens sit aliquid aie nostre. **P**reterea si intellectus agens sit aliquid aie nostre: oꝫ q̄ sit aliqua potentia. non est enim nec passio nec habitus. n̄a habitus et passiones non habent rōnem agentis respectu passionum aie. sed magis passio est ipsa actio potentiæ passiue. habitus autem est aliquid quod ex actibus consequitur. ois autem potentia fluit ab essentia aie. sequeretur ergo q̄ intellectus agens ab essentia aie procederet. et sic non inesse aie per participationem ab aliquo suplori intellectu: quod ē inconveniens: non ḡ intellectus agens est aliquid aie. **S**ed contra ē qd ph̄s dicit in. iii. de anima: q̄ in anima necesse est habere differentias. s. intellectum possibilem et agentem. **R**endeo dō: q̄ intellectus agens de quo ph̄s loquitur: est aliquid anime. **A**d cuius evidentiā considerandum est q̄ supra animam intellectuam humanam: necesse est ponere aliquę superiorē intellectū: a quo anima virtutem intelligendū obtineat. semp enim qd participat aliquid et quod ē mobile et est imperfectum h̄xigit an se aliquid quod ē fīm essentia suam tale: et qd est imobile et perfectum. aia autem humana intellectuā dī q̄ participationem intellectualis virtutis: culus signū est q̄: non est tota intellectua: sed fīm alīq̄ sui partem: pr̄tingit ēt ad intelligentiam veritatis cum quodā discursu et motu arguedo h̄z ēt perfectaz intelligentiā: tum q̄ non oia intelligit. tū q̄ in his q̄ intelligit de potentia procedit in actu. oꝫ ḡ esse aliquem altiorē intellectū q̄ aia iunet ad intelligendū. posuerunt ḡ quidā hunc intellectū fīm subā separatū ēt intellectū agentem: qui q̄si illustrando fantasmata facit ea intelligibilia actu. **S**z dato q̄ sit aliquis talis intellectus agens separatū: n̄ib⁹ lomin⁹ tñ oꝫ ponere in ipsa aia humana alīq̄ virtutē ab illo intellectu suō periori participatam: per quam aia humana facit intelligentibilia in actu: sicut et in alijs rebus naturalibus perfectis p̄ter vles casus agentes sunt pro p̄se virtute idonee singulis rebus perfectis ab vles agentibus derivatae. non enī solus sol generat hoīem: sed est in homine virtus generativa hoīis: t̄ sīl̄ in alijs aialibus perfectis. n̄ib⁹ autem est perfectius in inferioribus rebus aia humana: vnde op̄z dicere q̄ in ipsa sit aliqua virtus derivata a superiori intellectu: per quam possit fantasmata illustrare. et hoc experimento cognoscimus dū percipimus nos abstrahere formas universalis a conditionibus particularib⁹: quod est facere actu intelligibilia. nulla autem actio conuenit alicui

rei nisi per aliquod principium formaliter ei inherens: vt supra dictum est: cum de intellectu potentiali agere; 369 tur. ḡ oꝫ virtutem que est principium buī actionis esse aliquid in anima. et ideo Ari. parauit intellectū agentem lumini: quod ē aliquid receptū in aere. **P**laton autem intellectum separatum imprimentem in alias nostras comparauit soli: vt Themistius dicit in cōmen. secūdū de aia. Sed intellectus separatus scđm nostre fidelis documenta est ipse deus qui est creator aie: et in quo solo beatificat: vt infra patebit. vnde ab ipso aia humana lumen intellectuale participat fīm illud ps. **S**ignatum est super nos lumen vultus tui domine. **A**d primum ergo dō: q̄ illa lux tua illuminat sicut cā vlt̄s a qua aia humana participat quādā particularem virtutem: vt dictum est. **A**d scđm dō: q̄ ph̄s illa verba non dicit de intellectu agente: sed de intellectu in actu. vnde supra de ipso premise 275 rat. Idem autem est fīm actum scia rei: vel si intelligatur de intellectu agente: hoc dicitur q̄ nō ē ex parte intellectus agentis hoc qd qn̄q̄ intelligimus: et qn̄q̄ non intelligimus: sed ex parte intellectus qui est in potentia. **A**d tertium dō: q̄ si intellectus agens separat ad intellectū possibile: vt obiectū agens ad pōm. sic visibile ī actu ad vlt̄. sequeret q̄ statim oia intelligimus: cū intellectus agens sit quo est oia faciemūcāt non se habet vt obm sed vt faciens oia in actu: ad qd regitur preter p̄nitū intellectū agentis p̄nitū fantasmatū et bona dispositio vrlū sensituarū et exercitū ī hī opere: q̄ per vnlū intellectū flunt ēt alia intellecta sicut p̄ terminos propositiones: et q̄ prima p̄cipia conclusiones: et q̄tū ad hoc non differt vtrū intellectus agens sit aliquid aie vel aliquid separatum. **A**d quartū dō: q̄ aia intellectua est quedam actu immālis: sed ē in potentia ad determinatas spēs rerum. fantasmatā autē econuerso sunt qdēm actu similitudines spērum quarundam sed sūt potentia immaterialia. vnde n̄ib⁹ prohibet vna et eadem aiam ī q̄tū est immālis ī actu b̄fē aliquam virtutē per quā faciat immālia ī actu abstrahēdo a cōditionibus individualis māc: que qdē vlt̄ dī intellectus agens et alia virtutē receptivā hī spērum: que dī ī intellectus potētialis inquantū est ī pō ad hī spēs. 395 **A**d s̄d: q̄ cum essentia aie sit immālis a sup̄mo ī intellectu creatā: n̄ib⁹ phibet virtutē q̄ a sup̄mo intellectu p̄ficiatur: p̄ quā abstrahit a materia ab essentia ipsius procedere: sicut et alias eius potentias. **Q**uisnt ar. vlt̄ intellectū agens sit vñ ī oībus. **D**s̄ sic procedit. Vides q̄ intellectū agens sit vñ in oībus. n̄ib⁹. n. qd̄ est separatiā corpore multiplicat fīm multiplicationē corporum. sed intellectus agens ē separat: vt dī ī in. iii. de aia: ḡ non multiplicat ī multis corporib⁹ hominib⁹: sed est vñ in oībus. **P**reterea intellectū agens facit vle quod est vñ ī multis. sed illud quod est causa unitatis magis est vñ: ergo intellectū agens vñ ē ī oībus. **P**reterea oes hoīes conuenit ī p̄mis conceptib⁹ oībus intellectū: his autem assentiūt p̄ intellectū

LXXIX

agentē: ergo conueniunt oēs in uno intellectu agētē.
Ced cōtra ē quod p̄hs dicit in.iiij. de aia q̄ intellectus agens ē sicut lumen: non autem ē idem lumen in diuersis illuminatis: ergo nō ē idem intellectus agens in diuersis hōibus. **B**° dō q̄ veritas huius questionis dependet ex p̄missis. si enim intellectus agens non esset aliquid anie sed etiam quedam substantia separata yndus esset intellectus agens oīum hominum, et hoc intelligent q̄ ponunt vnitatem intel lectus agentis. si autem intellectus agens sit aliqd animē vt quedaz h̄tus ipsius: necesse ē dicere q̄ sunt plures intellectus agentes secundum pluralitatem animar̄ que multiplicantur secundum multiplicati onem hominum: vt supra dictum est, non enim potest esse: q̄ yna et eadem h̄tus sit diuersorum subiectorum. **A**d p̄mū ḡ dō q̄ p̄hs p̄bat intellectum agentem esse separatum: per hoc q̄ possibilis est se paratus quia vt ipse dicit: agens ē honorabilius patiente. intellectus autem possibilis dicitur separat⁹ quia non ē actus aliquius organi corporalis. et fm̄ h̄c modum intellectus agens dicitur separatus nō q̄ sit aliquia suba separata. **A**d secundum dō q̄ intellectus agens cāt vle abstrahēdo a materia. ad h̄ aut nō requiritur q̄ sit yndus in oīibus h̄tibus intellectum: sed q̄ sit yndus i oīibus fm̄ h̄bitudinem ab omnia a quib⁹ abstrabit vle respectu quoq̄ vle ē ynum. et hoc cōperit intellectui agēti inq̄tum ē immateria lis. **A**d 3° dō q̄ oia q̄ sit yndus sp̄el communicat in actione consequente naturam sp̄el et per seq̄ns in virtute que ē actionis p̄ncipium nō q̄ sit eadē numero in oīibus. cognoscere at p̄ma. intelligibilia ē at tlo consequens speciem humānam. vnde oī q̄ oēs homines cōmunicent in virtute: que est p̄ncipiū h̄bus actionis: et hec ē h̄tus intellectus agentis: nō tñ oī q̄ sit eadē numero in oīibus: oī tamen q̄ ab uno p̄ncipio i oīibus deruitur: et sic illa cōmunicatio hominum in primis intelligibilibus demonstrat vnitatē intellectus separati quez plato cōparat soli: nō 2āt vnitatē intellect⁹ agētis: quē Ari. cōparat lumini.

Sext⁹ ar. vtr̄ memoria sit i parte intellectua aie. **H**⁹ sextū sic p̄ceditur. Ut q̄ memoria nō sit in pte intellectua aie. dicit. n. Aug. xij. d̄ tri. q̄ ad partē supiōrē aie pertinent que nō sunt hominibus pecoribusq̄ cōia. sed memoria est hominibus pecoribusq̄ cōis. dicit enim ibidē q̄ p̄st pecora sentire p̄ corporis sensus corporalia et ca man dare memorie: ergo memoria non pertinet ad partem anime intellectuām. **P**reterea memoria p̄teritorū ē: sed p̄teritum d̄ secundum aliquod determinatum tps. memoria igit̄ ē cognoscitua aliquius sub determinata tpe: quod ē cognoscēr̄ aliquid sub hic et nunc. hoc autē non est intellectus sed sensus. memoria igit̄ non ē in parte intellectua. sed soluz in parte sensitiva. **P**reterea in memoria conseruantur sp̄es rerum que actu non cogitantur sed hoc nō ē possibile accidere in intellectu: quia intellect⁹ fit in actu per hoc q̄ informatur sp̄e intelligibili. intellectuātē ēē in actu ē i p̄m̄ intelligere in actu. et sic itel lectus oia intelligit actu quoq̄ sp̄es apud se h̄z; non ḡ memoria ē in pte intellectua. **C**ed contra ē qđ Aug. dicit. x. d̄ tri. q̄ memoria intelligentia et voluntas sunt una mens. **B**° dō q̄ cum de rōne memo rie sit oīerare sp̄es rez q̄ actu non apprehendūtur: hoc p̄mū considerari oī: utrum sp̄es intelligibiles sic in intellectu conseruari possint, posuit enīz aut. hoc ē impossibile. In parte enim sensitua dicebat hoc accidere q̄tum ad altas p̄s inq̄tum sunt actus organoꝝ corporallū in quibus conseruari possunt aliq̄ sp̄es absq̄ actuali app̄hensione. in intellectu āt q̄ caret orgāo corporali nibil existit nisi intelligibile. vñ oī intelligi in actu illud cui⁹ similitudo in intellectu existit, sic ḡ secundum ipsum q̄cito aliquis actu desinit intelligere aliquam rem: desinit ēē illi⁹ rei sp̄es in intellectu. sed oī si denuo vult illam rem intelligere q̄ conuertat se ad intellectum agentem quem ponit substantiam separataz: vt ab illo esiliū 419 ant sp̄es intelligibiles in intellectum possiblem. et ex exercitō et visu conuertendi se ad intellectum agentem relinquit secundum ipsum quedam bilitas in intellectu possibili conuertendi se ad intellectum agentem quem dicebat ēē habituꝫ sc̄iētis. fz igit̄ hāc positione nibil conseruatur in parte intellectua: qđ nō actu intell. gaf. vnde non poterit ponī memoria in parte intellectua fm̄ illum modum. sed bec opinio manifeste repugnat dicit Ari. dīc. n. in. iiij. de anima q̄cuz intellect⁹ possibilis sic fiat singula: vt sciens dicitur quis fm̄ actum: et quod hoc accidit cum possit operari p̄ se ipsum. ē qđē igit̄ et tūc p̄o quodam modo nō tñ similitr̄ et autē ad scere aut inuenire. dīt̄ āt intellect⁹ possibilis fieri singula secunduz q̄ recipit sp̄es singulorum. ex hoc ḡ quod recipit sp̄es intelligibilium habz q̄ possit operari: cum voluerit. nō āt q̄ semper operari: quia et tūc ē in p̄o quodam modo sed alī q̄cū an intelligere eo. s. mō q̄ sciens in bitu est i p̄o ad cōsiderandū in actu: repugnat ēē p̄dicta p̄o rōni. quo enim recipit in aliquo recipit in eo sc̄dm modum recipientis. intellectus autem ē magis stabilis nature et immobilit̄ q̄ materia corporalis. si ergo materia corporalis formas quas recipit non solum tñ dum per eas agit in actu: sed ēē postq̄ agere cessa uerit: multo fortius intellectus immobilit̄ et inamis sibilr̄ recipit sp̄es intelligibiles sive a sensibili⁹ acceptas sive etiam ab aliquo superiori intellectu effusas. sic igit̄ si memoria accipiat solum pro vi conseruativa sp̄erū: oīz dici memoriaz esse i intellectua parte. si vero de rōne memorie scit q̄ eius obm̄ sit p̄cētum vt p̄cētuz: memoria in parte intellectuā non erit. sed sensitua tñ que ē apprehensua particularium enim vt p̄cētum cum significet ēē sub determinato tempore ad conditionem particularis pertinet. **A**d p̄mū ergo dicendum q̄ memoria se cūdum q̄ ē consciencia sp̄erū non ē nobis pecoribusq̄ cōis. sp̄es. n. conseruantur non in parte anime sensitua tñ sed magis in coniuncto: cum vis me

Questio

moratiua sit actus organi culusdam. s3 Intellectus p3 seipsum est seruatiua sp3 pter cōcomitantiam organici corporalis. vñ ph3 dlc i.ii. d aia q3 aia est loc3 sp3 rum n3 tota sed intell3s. Ad 2o g3 d3 q3 pterito pot ad duo referri. s. ad obm quod cognoscitur et ad cognitionis actu: q3 qdem duo s3l coniunguntur i parte sensitiva: q3 capphensiva alicutus per hoc q3 imunitatur a p3t sensibili. vnde s3l animal memoratur se p3us sensisse in pterito et se sensisse quoddam pteritorum sensibile. sed quantum ad partem intellectuaz pertinet: pterito accidit et non per se conuenit ex parte obiecti intellectus. intelligit enim intellectus hominem inq3tum est homo. homini autem inq3tum est homo accidit vel in p3ti vel in pterito vel in futuro c. ex parte vero actus pterito per se accipi potest etia3 in intellectu sicut in sensu: quia intellige aie nostre est quidam particularis actus i hoc vel i illo tpe exi3 fm q3 dicit homo intelligere nunc the ri vel cras. et hoc no repugnat intellectualitati: quia h3 intelligere q3uis sit quoddam p3culare: itn est mate rialis actus: vt supra de intellectu est dictum. et id si cut intelligit seipsum intellectus: q3uis ipse sit qd3 singularis intellectus: ita intelligit suum intelligere quod est singularis actus vel in pterito vel in presen ti vel in futuro exi3. sic i3git saluatru r3 memoria q3tum ad hoc quod est pteritorum in intellectu secundum q3 intelligit se prius intellectuisse. non at fm q3 i telligit pteritum. put est hic et nunc. Ad 3o dicendum q3 sp3 intelligibiles aliqui s3t in intellectu in p3 tm: et tuc d3 intellectus ee in p3. aliqui at fm ultimam sp3 lexionem act. et tuc intelligit actu. aliqui modo modo sebz inf p3m et actu: et tuc d3 ee intellectus in habitu. et fm h3c modum intellectus conseruat sp3 et q3n actu non intelligit.

Septim arti. vtz alia p3 sit memoria intellectua et alia intellectus.

395 **H** 7o sic procedit. Ut q3 alia p3 sit meo ria intellectua et alia intellectus. Aug. eni3 fr. de tri. pot in mente memoriam intelligentiam et voluntatem. manifestum est autem q3 memoria est alia potentia. et voluntate: q3 similiter est alia ab intellectu. Precea eadem r3 diffinitionis est p3z se situa partis et intellectus. sed memoria in parte sensu est alia p3 a sensu: vt supra dictum est. ergo memoria partis intellectus est alia p3 ab intellectu.

Precea secundum Aug. memoria intelligentia et voluntas sunt sibi inusem equalia. et vnum eorum ab alio oritur. hoc autem est non posset: si memoria est eadem potentia cum intellectu: non est ergo eadem potentia. Sed contra de ratione memorie est q3 in thesaurus vel locus conservatiuus specierum s3 a at ph3 in.iiij. de aia attribuit intellectus: vt dictum 394 est. non g3 pte intellectua est alia p3 memoria ab intellectu. Rudeo d3 q3 sicut supra dictum est: potentie b3 animi distinguunt fm diversas rationes oborum 379 eo q3 r3 cui liber p3e consistit ad id quod dicitur q3 est eius ob3. dictum est et supra: q3 si aliqua p3 scdm

ppriam r3em ordinet ad aliquod obiectu fm coez r3 nem obi n3 diversificabit illa p3 fm diversitates p3culariu3 d3r3: sic p3 visuua q3 respicit suu obm fm r3 nem colorati n3 diversificat fm r3em albi et nigri. tellis at respicit suu obm fm communem r3em entis eo q3 intellectus possibilis est quo est oia fieri. vñ fm nullam differentiam entinm diversificatur differentia intellectus possibilis: diversificatur tamen p3 intellectus agentis et intellectus possibilis: q3 respectu ei dem obi aliud p3cipium: o3 e3 p3m actiuam: q3 facie obm ee in actu: et aliud potentiam passiuam q3 mouetur ab obo in actu exire. et sic p3 actiuam comparat ad suum obm vt ens in actu ad ens in p3. p3 autem d3 passiuam comparat ad suum obm econuerso vt ens 392 in p3 ad ens in actu. sic igit nulla alia differetia po. 368 tertiaz in intellectu est p3t nisi possibilis et agentis. vñ patz q3 memoria non est alia p3 ab intellectu. Ad r3em enim p3e passiuem pertinet cōseruare sicut et recipere. Ad p3m ergo discendum q3 q3uis i tercia distinctio p3m s3iarum dicitur q3 memoria intel ligentia et voluntas sunt tres vires. tñ hoc non est p3 intentione Aug. q3 expesse dicit in.iiij. de tri. q3 si acci 469 p3iat memoria intelligentia et voluntas secundum q3 semper p3sto s3t aie siue cogitent siue no cogitent ad solam memoriam pertinere videntur. intelligentia autem nunc dico qua intelligimus cogitantes et ea voluntatem siue amoorem vel dilectionem que ista p3lem parentem s3iungit. ex quo p3g ista tria non accipit Aug. pro illis tribus p3lijs sed memoriaz accepit pro bituali anime retentione. intelligentiam at pro actu intellectus. voluntatem autem pro actu voluntatis. Ad secundum discendum q3 p3futum et p3ns p3nt ee p3rie d3r3 intellectuarum r3e supra dicta. Ad 3o dicendum q3 intelligentia oritur ex me 394 memoria sic actus ex bitu. et hoc modo est equat ei no et sic p3 p3e.

Octauus ar. vtz r3 sit alia p3 ab intellectu.

H Octauum sic procedit. Ut q3 r3 sit alia p3 396 ab intellectu. In li. n. de sp3 et anima d3 cu3 hab inferioribus ad superiora ascendere volamus: prius occurrit nobis sensus deinde imaginatio deinde r3 deinde intellectus: est ergo alia p3 r3 ab intellectu sicut imaginatio a r3e. Precea Bo etius dicit in libro de consola. q3 intellectus comparat ad r3em sicut eternitas ad tempus. sed non est eiusdem virtutis esse in eternitate et esse in tempore. q3 non est eadem p3 r3 et intellectus. Precea homo omnisciat cum angelis in intellectu. cum brvtis ho in sensu. sed r3 que est ppria homini per quod aia r3 niale d3 est alia p3 a sensu. ergo par3 r3 est alia ab intellectu q3 ppe d3uenit angelis. vnde et intellectuales dicuntur. Sed 5 est quod Aug. dlc. iiiij. super gene. ad 293 lram q3 illud quo h3c irrationabilibus animalibus antecellit est r3 vel mens vel intelligentia: vel si quo alio vocabulo 3modius appellat r3: q3 et intellectus et m3s s3t vna p3. Et d3 q3 r3 et intellectus in homine n

LXXIX

psit eē bluerse potente q̄t od manifeste cognoscit
si virtusq; actus consideretur. Intelligere enim est
simp̄r veritatez intelligibile apprehendere. rōcina
riāt ē pcedere de vno intellecto ad aliud ad verita
tem intelligibilem cognoscendam. et ideo angelī q̄
perfecte possident secunduz modum sue nature co-
gnitionem intelligibilis veritatem non habent nec es-
se procedere de vno ad aliud sed simp̄r z absq; dis-
cursu xitatē rerum apprehendunt ut Dio. dicit. vii.
de di.no. homines autem ad intelligiblēm veritatē
cognoscendaz perueniunt pcedendo de vno ad ali-
ud. vt ibidem dī t̄ lō rōnales dñr. p̄z ḡ p̄ rōcinarī
comparatur ad intelligere sicut moueri ad quiesce-
re vel acquirere ad habere quoq; vnum ē perfecti
aliud at̄ ē impfecti. t̄ q̄ motus q̄ ab immobili p̄ce-
dit t̄ ad aliqd q̄dē terminatur: id ē q̄ rōcinatio hu-
mana secundum vla acquisitionis vel iuentionis p̄-
cedit a qbusdam simp̄r intellectis: que sunt prima
p̄ncipia t̄ rursus in via iudicij resoluendo redit ad
prima p̄ncipia atq; inuenta examinat. Manifestū
ē autem q̄ quiescerē t̄ moueri non reducuntur ad
diuersas potentias: sed ad vnam t̄ eandem ēt in
libus rebus: q̄ per eandem naturam aliqd mouet
ad locū t̄ gerit in loco. multo ḡ magi per eandē po-
tentiam intelligim⁹ t̄ rōcinamur. t̄ sic p̄z q̄ in homi-
ne eadē p̄oꝝ ē rō t̄ intellect⁹. Ad p̄num ḡ dō: q̄
illa enumeratio fit secundum ordinem actuū nō f̄z
distincōe: p̄oꝝ quis liber ille n̄ sit magne auctorita-
tis. Ad secundum p̄z responsio ex dictis. eter-
nitas enim comparatur ad tempus sicut immobile
ad mobile. t̄ ideo Boe. comparuit intellectus eter-
nitati: rōnēm vero t̄p̄. Ad 3° dō q̄ alia aialia sūt
ita infra boiem q̄ non p̄nt attingere ad cognoscen-
dam veritatem: quā rō inquirit. homo vero attrigit
ad cognoscendam intelligibilem veritatem quā an-
geli cognoscit sed imperfecte. t̄ ideo v̄s cognoscit
ua āgeloz n̄ ē alter⁹ generis a vi cognoscitā cōis.
sz compatur ad ipsā vt pfectū ad impfectum.

Non ar. vtz rō supior t̄ iferlor sint diuerse p̄oꝝ.
Ad 9° sic pceditur. Ut q̄ rō supior t̄ infe-
rior sint diuerse p̄oꝝ. Dicit enī Aug. xii. de
tri. q̄ imago trinitatis ē in supiori pte rōis
non at̄ in iferlor: sed partes anime sunt ip̄e clus po-
tentie. ergo due potentie sūt ratio iferlor t̄ supior.
Preterea n̄b̄l oritur a scipso sed rō inferior ori-
tur a superiori t̄ ab ea regulae t̄ dirigitur: q̄ rō supe-
rior ē alia p̄o ab iferlor. Preꝝ ph̄us dicit in. vi.
ethi. q̄ scientificuz aic quo cognoscitāia necessaria
ē aliud p̄ncipium t̄ alia pars anime ab opinatio et
ratōcinatio quo cognoscit contingentia. t̄ hoc p̄bat
per hoc q̄ ad ea que sunt genere altera: altera gene-
re particula anime ordinatur. contingens at̄ t̄ neces-
sarium sunt altera genere sicut corruptibile t̄ cor-
ruptibile. cum at̄ idem sit necessarium quo dēternū
t̄ temporale idem quod contingens: vt q̄ idē sit qđ
ph̄us vocat scientiflcu t̄ superior: ps rōis: q̄ fm augu-
intedit eternis conspiciendis t̄ consulēdis: t̄ q̄ idē

sit q̄ ph̄us vocat rōcinalium vel opinatiu⁹ t̄ infe-
rior rō que secūdum Aug. intēdit temporalibus di-
sponendis. ē ḡ alia p̄o anime ratio supior t̄ ratio in-
ferior. Preꝝa Dam. dicit q̄ ex imaginatione fit
opinio. deinde mens disiudicans opinionem siue ve-
ra sit siue falsa disiudicat veritatem. vnde mēs dici-
tur a mētiēdo. qbus iḡr iudicatum ē iam t̄ determi-
natū vere dicitur Intellect⁹. sic igitur opinatiu⁹ qđ
ē rō Inferior ē aliud a mēte t̄ intellectu t̄ per quod
potest intelligi rō Superior. Sz 5 ē q̄ Aug. dīc. xii.
de tri. q̄ rō supior t̄ inferior non nisi p̄ officia distin-
guuntur: non ḡ sunt due potentie. Rōdeo dō: q̄
rō supior t̄ Inferior fm q̄ ab Aug. accipitūr: nullo
modo due p̄oꝝ eē p̄nt. dicit. n. ḡ rō supior ē q̄ intēdit
eternis conspiciendis aut consulēndis. conspicien-
dis quidē scdm q̄ ea inscīpīs speculatur. consulen-
dis vero scdm q̄ ex eis accipit regulas agēdorum.
rō xō Inferior ab ipso dicitur q̄ intēdit t̄ palib⁹ re-
bus. hec autē duo. s. tēporalia t̄ eterna comparant
ad cognitionē nostram hoc modo: q̄ vnu eoꝝ ē me-
dium ad cognoscēdum alteꝝ. nam scdm vnam inue-
tionis p̄ res tēporales in cognitionē duēimus eter-
norū scdm illud apo. ad ro. primo. Invisibilia del-
p̄ ea q̄ facta sunt intellecta conspiciuntur. in vitam
xō iudicij per eterna iam cognita de temporalib⁹
iudicamus: t̄ scdm rationes eternorū tēporalia di-
spontinus. p̄t autē contingere q̄ medium t̄ id ad
quod per medium peruenit ad diuersos habitus
pertineat sicut principia p̄ma indemonstrabilia p̄-
tinēt ad habitum intellectus. conclusiones vero ex
bis deductē ad habitum scītie. t̄ iō ex p̄ncipijs geo-
metrie conuenit aliquid concludere in alia scīa pu-
ta imp̄spectiva. sed eadem potētia ratōis ē ad quaꝝ
pertinet t̄ medium t̄ vltimum. ē enim actus rōnis
quasi quidam motus devno in aliud perueniēs: idē
autem ē immobile quod p̄transiens medium p̄tin-
git ad terminum. vnde vna t̄ eadē potētia rōnis est
rō supior t̄ iferlor: s̄ distinguuntur secundum Aug.
p̄ officia actuum t̄ scdm diuersos habitus. nam supi-
ori ratōi attribuitur sapia iferlor xō scīa. Ad p̄
num ḡ dō q̄ scdm q̄cūc rōnē partitōis p̄t pars
diciquantum vero rō diditur secundum diuersa
officia rō supior t̄ iferlor partitōes dicuntur t̄ n̄
quia sunt diuerse potentie. Ad secundum dicen-
dum q̄ rō iferlor dī a superiori deduci vel ab ea re-
gulari iquantum principia qbus vtitur iferlor rō d̄
ducuntur t̄ diriguntur a p̄ncipijs superioris rōnis.
Ad tertium dicendum q̄ scientificum de quo pl̄s
logitur non ē idē quod rō supior. nam necessaria sci-
billia iuenerit ēt in rōbus t̄palib⁹ de quib⁹ est scīa
naturalē t̄ mathematica. opīatiūm at̄ t̄ rōcinalium
i minus ē q̄ rō iferlor ga ē contingētū tantum: nec
tū ē simp̄r dī q̄ sit alia p̄o qua intellect⁹ cognoscit
necessaria t̄ alia q̄ cognoscit contingentia: q̄ vtracq;
cognoscit scdm eadē rōnē obiecti. f. fz rōnē entis t̄
veri. vñ t̄ necessaria q̄ bñt perfectum esse in xīstate: 395
pfecte cognoscit: vtpote ad earum qđditatēm p̄tin-

Questio

gens: per quam p̄pria accidentia de his demonstrat. contingentia vero imperfecte cognoscit. sicut et h̄c imperfectum eē et veritate perfectū at̄ et imperfectum factu non diuersificant pōz: sed diuersificant actus p̄ modum agendi et per d̄ns p̄cipia actuū et ipsi habitus. et lō p̄hs posuit duas particulas anime scientificum et rōcū nativū. non q̄ sunt due p̄oe: s̄z q̄ distinguunt secundum diuersam aptitudinē ad recipiendum diuersos h̄t: quorum diuersitatem ibi quire intendit. contingentia enim et necessaria et si differant secūdū p̄pria genera: cōueniunt tñ i cōi ratione entis: quam respicit intellect⁹: ad quā diuersimode se h̄st secūdū p̄fectū et ipfēctū. Ad 5º dō q̄ illa distinctio dām ē secūdū diuersitatem actuū non secūdū diuersitatē pōz. opinio. n. significat actus intellect⁹ qui ferri in vñā partē contradictionis cū formidine alterius diuidicare x̄o l̄ mensurare est act⁹ intellect⁹ applicatis p̄cipia certa ad examinationē p̄positoꝝ. et hoc sumitur nomē mētis. intelligere at̄ est cū quadā approbatione diuisicantis inberere.

Decim⁹ ar. vtrū intelligentia sit alia potentia ab intellectu.

Ad 398 sic pceditur. Ut q̄ intelligentia sit alia p̄o ab intellectu. dicitur. n. i li de spiritu et alia q̄ cum ab inferioribus ad superiora ascendere volumus: plus occurrit sensus nobis de inde ratio postea intellectus et postea intelligentia: sed imaginatio et sensus sunt diuersae p̄oe: q̄ intellectus et intelligentia. **P**reterea Boe. dicit in. v. de consol. q̄ ipsius hominem aliter sensus aliter imaginatio alii rō alii intelligentia intuet. sed intellectus ē eadem p̄o cū rōne. q̄ vñ q̄ intelligentia sit alia p̄o q̄ intellectus sicut rō est alia potentia q̄ imaginatio et sensus. **P**reterea act⁹ sunt p̄uis p̄ois: vt dō in. ii. de aia. s̄z intelligentia ē qdā act⁹ ab alijs actibus q̄ attribuuntur intellectui dñisue. dicit enim Dām. q̄ primus motus intelligentia dō. que vero circa aliquid ē intelligentia: intentio vocatur: q̄ permanēt et figurans aiā ad id quod intelligitur: excogitatio dō. excogitatio vero in eodem manens et se ipsā examinans et diuidicans: frōnesis dō. i. sapientia. frōnesis at̄ dilatata facit cogitationē. i. interius dō spositum sermonem ex quo ait ad huc prouentre sermonem per linguam enarratum: q̄ vñ q̄ intelligentia sit quidā specialis p̄o. **S**ed ē qdā p̄hs dicit i. iii. dō anima q̄ intelligentia indubitate est i. quib⁹ nō est falsū. s̄z h̄i cognoscere pertinet ad intellectum: ergo intellect⁹ n̄ ē alia p̄o p̄ter intellectum. **R**ō dō q̄ h̄ nomen intelligentia. p̄p̄e significat sp̄z actuū intellect⁹: q̄ est intelligere in quibusdā tñ libris dō arabico traslati sube separe q̄s nos āgeli d̄cimus: intelligentie vocant: forte q̄p̄ hoc q̄bi sube semper actu intelligunt: in libris tñ de greco traslati dicuntur intellectus seu mentes: sic ergo intelligentia ab intellectu non distinguunt sicut p̄o a p̄o. sed sicut actus a p̄o. inveniuntur enī tal diuisio ēt a philo. q̄nq̄ enī ponunt. iiii. intellectus. s. intellectum agentem pos-

sibilem et inabitū et adeptū: quorū quattuor intellectus agens et possibilia sunt diuersae p̄oe: sicut et in oībus est alia potentia activa et alia passiva. alia x̄o tria distinguunt secūdū tres stat⁹ intellectus possibilis qui q̄nq̄ ē in potentia tantu: et sic dō possibilis: quandoq̄ ēt in actu p̄mo qui est scia: et sic dō intellectus in habitu: q̄nq̄ ēt in actu secūdū qui est p̄side r. et sic dō intellectus in actu. siue intellect⁹ adept⁹ 394 **A**d primū dō q̄ si recipi dō illa auctoritas: itel 394 ligentia ponit p̄actu intellect⁹. et sic diuidit contra intellectus sicut actu⁹ ēt potentiam. **A**d secūdū dō q̄ Boe. accipit intelligentiam p̄ actu intellectus qui transcendit actu rōnis. vñ ibidem dicit q̄ rō tñ humani generis est sicut intelligentia sola diuini. p̄p̄um. n. dei est q̄ absq̄ investigatione oīa intelligat. **A**d 5º dō q̄ oīs illi actus quos dām. enumerat s̄t vñ p̄oe. s. intellective q̄ primo qdē simplē et aliquid apphēdit: et hic actus dō intelligentia: sedo x̄o id qd̄ apphēdit ordinat ad aliquid aliud cognoscendum vel opādum. et hoc vocat intentio. duz x̄o p̄sistit i. iūs fictione illi⁹ quod intendit vocat cogitatio. duz x̄o id qd̄ est excogitatu examinat ad aliqua certa: dō scire vñ sapere: qd̄ ē frōnesis vñ sapientie. nam sapientie ē iudicare. vt dō in. i. meta. ex q̄at h̄z aliquid p̄ certo quasi examinatu: cogitat q̄o possit illud alijs mani festar. et h̄c ē dispositio iterioris sermonis: ex q̄ pro cedit exterior locutio. n. enī oīs oīa actuū p̄os diuersificant: sed sola illa q̄ nō p̄st reduci i. idem p̄cipiū: vt supra dictū est.

Undecimus ar. vtrū intellect⁹ speculati⁹ et practicus sunt diuersae p̄oe. 388

Ad 399 sic pcedit. Ut q̄ intellectus speculati⁹ vñ et practic⁹ sunt diuersae potentie. Apprehensiu. n. et motiu. sūt genera p̄oꝝ vt p̄ in. ii. de aia. sed intellectus speculati⁹ est apprehensiu. vñ tñ: intellectus at̄ practicus est motiu. s̄t diuersae potentie. **P**reterea diuersa rō obi diuersificant p̄oz: s̄z obz speculati⁹ intellectus ē verū: practici at̄ bonū: q̄ differunt rō: q̄ intellectus speculati⁹ et practic⁹ s̄t diuersae p̄oe. **P**reterea in parte intellectua intellectus practicus cōparatur ad speculati⁹ sicut extimatiua ad imaginatiua in parte s̄tivitatis. sed extimatiua dōt ab imaginatiua sicut p̄o a p̄o vt supra dictum ē. ergo et intellectus practicus a speculatiuo. **S**ed contra est quod dō in. iii. de anima: q̄ intellectus speculati⁹ practicus sit per extensionem. vñ at̄ p̄o non mutatur in altam: ergo intellectus speculati⁹ et practicus non sunt diuersae potentie. **R**ō dicendum q̄ intellectus practicus et speculati⁹ non sunt diuersae potentie: cuius rō est: q̄ vñ supra dictum est: id quod accidentaliter se h̄zad oblecti rationem quam respicit aliqua potentia non diuersificant potentiam. accedit enim colorato q̄ sit homo aut magnum aut parvū. vnde omnia būi⁹ eadem visua potentia apprebenduntur. accedit autem alicul apprehensio secundum intellectum quod ordinetur ad opus vel non ordinetur

LXXIX

secundum hoc at dñnt intellectus speculatiu⁹ et practicus: nam intellectus speculatiu⁹ est qđ appreben⁹ dit nō ordinat ad opus s; ad solā veritatis cōsiderationē. Practicus vero intellectus dñ qđ hoc quod apprehendit ordinat ad opus, et hoc ē quod p̄h⁹ dicit in.iii. de aia qđ speculatiu⁹ dñt a pratico fine, vnde et a fine denomiāt vterq; bīc qđē speculatiu⁹: ille vero practicus. i. opatlu⁹. Ad p̄mū ḡ dñ qđ intellectus practicus ē motiu⁹ nō quasi ex: quens motu s; qđ dirigens admotu⁹ qđ suenit ei s; modu⁹ sue ap̄bensionis. Ad scdm dñ qđ verū t bonū se inuicem icludū⁹, nam verū ē quoddā bonū: alioq; non cēt appetibile: et bonū ē quoddā verū: alioq; non eēt intelligible. sicut ergo oblectu⁹ appetitus pōt eēt verū in qđtū b; rōnēm boni: sicut cum aliquis appetit veritatem cognoscere: ita oblectum intellectus practici est bonum ordinabile ad opus sub ratione veri. intellectus enim practicus veritatem cognoscit sicut et speculatiu⁹, sed veritatem cognitam ordinat ad opus. Ad tertium dñ qđ multe differentie diversificant sensitivas potentias: qđ non diversificant potentias intellectivas: vt supra dictum est.

4.00 Duodecim⁹ ar. vtrz synderesis sit qđam specialis potentia ab alijs distincta.

Hix⁹ sic p̄cedit. Ut qđ synderesis sit qđam specialis potentia ab alijs distincta, ea n. que cadunt sub vna diuisione, vñr eēt vnius generis, sed in glo. Hyero. czech. i diuiditur synderesis contra irascibilem et concupisibilem et rationalem que sunt quedam potentie: qđ synderesis est quedam potentia. Preterea opposita sunt vnius generis, sed synderesis et sensualitas opponi videntur: qđ synderesis semper inclinat ad bonum: sensualitas autem semper ad malum. vñr per serpentē significatur: vt p̄z per Aug. xii. de tri. vñr qđ synderesis sit pō sicut sensualitas. Preterea Augu. dicit in li. de li. ar. qđ in naturali iudicatorio assunt quedam regule et semina virtutuz et vera et icommutabilia: bīc autem dicimus synderesi⁹: cum ergo regule in icommutabiles quibus iudicamus pertineant ad rōnēm s; sui superiorē partem: vt Aug. dicit. xii. de tri vñr qđ synderesis sit idem quod rō: et ita ē quedā pō. S; contra potentie rationales se hñt ad opposita fm phil. synderesis āt non se b; ad opposita: sed ad bonū nū iclinat: qđ synderesis nō ē pō. s; n. eset pō opor tēt qđ esset rōnāl pō, non enim inueniuntur in brutis. Rō dñ qđ synderesis non est pō s; bit: l; quidā posuerunt synderesim eēt qđam potentiam ratione altiorem, quidam vero dixerunt enim eēt ipsam rationem: non vt est rō sed vt ē vera. Ad b; āt euidentiā am considerandum ēt qđ sicut supia dictum ēt: rōnātio hominis: cum sit quidam motus ab intellectu p̄reditur aliquorum. s; naturaliter notoz absq; in uestigatōe rōnis sicut a quodam p̄ncipio imobili et ad intellectum etiam terminatur: iēctum iudicamus per principia per se naturalē nota: de h; s; que raciocinando inueniuntur, constat autem qđ sicut ratio

speculatiu⁹ rōcinatur de speculatiu⁹: ita rō practica rōcinatur de opabilib⁹. opz igē nāliter nobis ēēt indita sīc p̄ncipia speculabili⁹ ita et p̄ncipia operabili⁹. p̄ia autem p̄ncipia speculabili⁹ nobis nāliter indita non pertinent ad aliquam spālē pō; s; ad qđam spālem bitum: qđ intellectus p̄ncipiorum. vt p̄z i. vi. eth. vnde et p̄ncipia operabili⁹ nobis nāliter idta non pertinent ad spālem pōm sed ad speciales bitum nālem quē dicim⁹ syderesim. vñt et synderesis dñ instigare ad bonū et murmurare de malo: in qđtū p̄ia p̄ncipia p̄cedim⁹ ad inuentendum et iudicamus iuenta. p̄z ḡ synderesis non ē pō s; bitus nālis. Ad p̄mū dñ qđ illa dīsio Hyero. attēdīt se cūdūm diuersitatē acruu⁹: non fm diuersitatē m pōtētiaz. diuersi āt actus possunt eēt vni⁹ pōc. Ad b; dñ qđ oppositio sensualitatē et synderesis attēdīt fm oppositōem actuūm non sīc diuersarum spēp vni⁹ generis. Ad z⁹ dñ qđ bi⁹ icommutabiles rōnes s̄c p̄ia p̄ncipia opabilium circa que non contingit cr̄rare: et attribuunt rōni sīc pōe et synderesi sīc habili⁹ tui. vnde et vterq; s; rōne et synderesi naturalē iudicamus.

Tertius decimus ar. vtrum conscientia sit quedam potentia.

Hix⁹ sic p̄cedit. Ut qđ conscientia sit quedam pō. Dic enim Oug. qđ scia est spiritus correcor et pedagogus anie sociatus quo separatur a malie: et adherere bonie, sed spūs in anima nominat pō aliquam vel ipsam mentē fm illud epb. lli. Renouam⁹ spū mens vīc vel ipsam imaginacionem. vnde et imaginaria visio spūalis vocatur: vt p̄z per August. xii. super ge. ad li. est ergo conscientia qđam pō. Preterea nihil est peccati subm̄ nisi potētia anime. sed scia ē subm̄ pēt̄. dicitur enīz ad tbi. i. de quibusdam: qđ inquit sunt eorum mētes et cōscia ergo vñr qđ scia sit pō. Preceia necesse est qđ scia sit actus vel bitus vel pō: sed non est actus qđ non semper maneret in bonitate: nec etiam bitus, nō enim eēt vnum qđ scia sed multa. per multos enīz bitus cognoscitios dirigimur i agendis: ergo cōscia est pō. Sed contra conscientia deponi potest nō autem pō: ergo scia non est potentia. Respondeo dicendum qđ scia prope loquendo nō est pō: sed actus, et hoc p̄z: tum rōne nominis: tum ēt ex his que fm munem vsum loquendi scia attribuunt. scia enim secundum p̄petatē vocabuli importat ordinem scie ad aliqd: nam scia dñ cum alio scia. applicatio autem scie ad aliquid fit per aliquem actum. vnde ex ista rōne nois p̄z qđ scia sit actus. idem autem apparet ex his que scie attribuunt. dñ enīz cōscia testifacari ligare vel instigare vel etiam accusare: vel etiam remordere sive reprehendere. et hec cīa sequuntur applicationem alicuius nostre cognitionis vel scientie ad ea que agimus. que qđem applicatio fit tripliciter. uno modo secundū qđ recognoscimus aliquid nos fecisse. vel non fecisse secundū

Questio LXXX

illud eccl. vñ scit conscientia tua te crebro male dixisse alij. et si hoc conscientia de testificari. alio modo applicat si per nostram conscientiam ludicamus aliqd eē faci enduz vel non faciendum. et si hoc conscientia ligare vel istigare. Tertio modo applicat si per conscientiam ludicamus quod est factus sit in factu vel non bene factus. et si hoc conscientia excusare vel accusare seu remordere. p. atque oia bec consequuntur actualem applicationem conscientie ad ea que agimur. vñ ppe loquendo conscientia noscat acutum: qd hucus est principiū actus: qnqz nomē conscientie attribuitur primo habitui naturali. s. synderis: sic Hier. i. glo. czech. j. synderesym conscientia noiat: et Basilius nāle iudicatorius et Dam. dicit: qd est lex intellectus nr. i. suetum enim est qd cause et effectus. plnulē nominantur. Ad p. ergo discendum qd conscientia dicitur secundum spiritus p. mente ponitur quia est quoddam mentis dictamen. Ad secundum discendum qd inquisitio dicitur eē in conscientia non sicut in subiecto: sed sicut cognitum in cognitione: in cōstum. s. aliquis scit se esse signatum. Ad tertium discendum qd actus et si non semper maneat: seper tñ manus in sua causa: que est pō et habitus. habitus autem ex quibus conscientia informatur et si multi sint: omnes tamen efficiuntur habent ab uno primo principio scilicet ab habitu p. morum principiorum qui de synderesis. vnde specie altera hic habitus interdum conscientia nominatur ut supra dictum est.

Questio. lxx. de pōis appetitiis in cōsi.

Einde coside

randū ē de pōis appetitiis. Et circa hoc consideranda sunt illi. primo de appetibili in cōsi. secundo de sensualitate. tertio de voluntate. quarto de li. arb. Circa p. q̄runtur duo.

Cp̄io ut pō debeat poni appetitū alij spālis pō anime. Scđo ut pō appetitus diuidatur in appetitus sensitivū et intellectivū sic in pōs diuersas.

Primus ar. ut pō appetitus sit aliqua spēalis aie potentia.

Ho primū sic pceditur. Ut qd appetitus non sit aliqua spēalis anime pō. Ad ea enim que sunt cōla animalis et inanimalis non est aliqua potentia aie assignanda. sed appetere ē cōe animalis et inanimalis: qd bonū ē quod oia appetunt ut dicis in j. ethi. qd appetitū non ē spēalis potentia aie. Preterea potest distinguiuntur secundū oba. s. id ē qd cognoscim⁹ et appetim⁹: qd vis appetitua non oī et aliam p̄ter vim apprehensionem. Preterea cōe non distinguuntur p̄pum: sed q̄libet pō anime appetit quoddam particolare appetibile. s. oba sibi conueniens. ergo respectu hui⁹ oba quod ē appetibile in cōsi nō dī accipi alij pō ab alijs distincta: que appetitua dicat. Sed ē qd p̄hs i. l. de aia distin-

guit appetituum ab alijs potentias. Dam. etiam in. s. li. distinguit vires appetitivas a cognitis. Rō dō qd in mente est ponere quandā pō; aie appetitivas. Ad cui⁹ euidentiam considerandum est: qd quālibet forma seget aliqua inclinatio. sicut ignis ex sua forma inclinatur in superiorē locū. et ad hoc qd generet sibi simile. forma at i bis q cognitionē participat 2 98 altiori mō iuuenit qd in bis q cognitione carent. In his enī q cognitione carēt: iuuenit tñmodo forma ad vñqz eē p̄pū determinās vñqz qd ēt naturale vniuersusqz est. bac lḡ formā naturale seget naturalis inclinatio qd appetitus naturalis vocat. in hñtib⁹ at cognitionē sic determinat vñqz qd ad propriū eē naturale p̄ formam naturalem qd tñ est receptiuū specierū aliarū rerū: sicut sensus recipit spēs oīum sensibilium et intellectus oīus intelligibiliū. et sic aia hoīs scit oia qdāmō hñtia sensu et intellectu: in quo q dāmō cognitionē hñtia ad dei similitudinē appropriatā i quo oia p̄existit: sicut Dio. dicit. sicut lḡ forme altiori mō existit i habentibus cognitionē sup̄ mōm formarū naturaliū: ita oīz qd̄ iels sit inclinatio supra modū inclinatio naturalis: qd appetitū naturalis: et qd appetitū naturale. et bec superlor inclinatio p̄tinet ad vñz aie appetitivū: p̄ quā aia appetitū pōt ea qd apprehēdit: nō solū ad ea qd inclinat ex forma naturali. sic lḡ necesse ē pōnere aliquā potentiaz aie appetitivū. Ad p̄mū ḡ dī cēdū qd appetere iuuenit in hñtibus cognitionē supra modū cōem: qd iuuenit in obz: vt dictum ē. et lō oī ad hoc determinari aliquā pōt aie. Ad scđm dō qd id quod apprehendit et appetit ē idē subo. sed dō rōne. apprehendit enī vt est ens sensibile vel 399 intelligibile: appetit qd̄ oīt est cōueniens aut bonū. diuersitas at rōnū in obis requirit ad diuersitatem pōz non ēt materiali diuersitas. Ad tertiu dō qd vnaqz pō aie est quedā forma seu natura: et bñ natūrale inclinatio i aliquid. vñ vnaqz appetit obm̄ sibi cōueniens naturali appetitu: supra quez est appetitus aialis oīis apprehensionez qd appetitū aliqd n̄ ea rōe qd cōueniens ad actum hui⁹ ut illi⁹ pō: ut pote visio ad videndum et auditio ad audiendum: s. qd cōueniens simpliciter aiali.

Secundus ar. ut pō appetitū sensitivū et intellectivū sint diuerse potentiae.

Ho 2⁹ sic pceditur. Ut qd appetitū sensitivū et intellectivū nō sint diuerse pōe. pōe enim nō diversificantur per accītates dras ut supra dictum ē. sed accidit appetibili p̄ sit apprehensum 579 p̄ sensum vel intellectum: qd appetitus sensitivū et intellectivū nō sunt diuerse pōe. Preterea cognitione intellectiva est vñlum et si hoc distinguitur a sensitiva que est singularium. sed ista distinctione nō hñt locum i pte appetitue. cū. n. appetitus sit motus ab aia ad res que sunt singularies: oīs appetitus vidēt ēē rei singularis: non ergo appetitus intellectivus distinguitur a sensitivo. Preterea sic sub apprehensione ordinatur appetituum ut inferior pō: ita et motuum. sed non est aliud motiuū in homine oīis

LXXXI

tellectū q̄ in alijs aſſalbus conſequēſ ſenſam. q̄ pa-
ri rōne neq; ē aliud appetitiuꝝ. **C**ed 5 eſt ꝑ ph. in. iij. de aia diſtinguit dupličem appetitum: t dicit ꝑ appetitus ſuperior mouet inferioꝝ. **R**eſpondeo dō: ꝑ neceſſe ē diſcē appetituꝝ intellectiuꝝ ē alia potentia in a ſenſitioꝝ. pō enīm appetitiuꝝ ē pō pa- ſiua que nata ē moueri ab appreheſiono. vnde appeti- bili appreheſionem eſt mouens non motum. appeti- tū ſt mouens motum vt dicitur in. iij. de anima. t. xj. meth. paſſiua autem t mobilia diſtinguuntur k̄ diſtinctionem actiuoꝝ t paſſiuoꝝ; quia oꝝ ēē mo- tum proportionatum inobſli t actiuum paſſiuoꝝ; t ipa- pō paſſiua p̄pria mōe habet ex ordine ad ſuū acti- uꝝ; quia igitur ē alterius generis appreheſionuꝝ per in- tellec- tum t appreheſionem per ſenſum. oꝝ ē ꝑ ap- petitus intellectiuꝝ ſit alla pō a ſenſitioꝝ. **A**d p- inum ergo diſcendum ꝑ appetibili non accidit eſte appreheſionem per ſenſum vel intellectum; p se et cū uenit. nam appetibili non mouet appetitum: niſi in- quantuꝝ ē appreheſionem. vñ dō appreheſionis ſunt per ſe dō appetitiuꝝ. vñ pō appetitiue diſtinguuntur k̄ dō appreheſionuꝝ ſicut fm. p̄pia obiecta. **A**d fm dō ꝑ appetitus intellectiuꝝ t ſi feratur in reſ q̄ ſunt extra aia ſingulares: feretur tamen in eaſ fm aliquam rōnem vniuersalem: ſicut cum appetit all- quid quia ē bonus. vnde phs dicit in ſua rethorica ꝑ odium pō ēē de allq; v̄l:puta cum odio hēmus oē latronuꝝ genuſ. ſiſr ē ꝑ appetituꝝ intellectiuꝝ ap- petere poſſumus in materialia bona que ſenſus non appreheſit ſic ſciam frutes t hui' alia. **A**d 5 dō ꝑ ſic dō in. iij. de aia: obio v̄lis nō mouet niſi me- diante p̄ticulari. ſiſr appetitus ſuperior mouet me- diante inferioꝝ. t iō nō ē allayis motiua oſsequens intellectum t ſenſum.

Questio. lxxxi. de ſenſualitate.

Einde confide rā

ē de ſenſualitate circa quā querun-
eur. iij. **P**rimo vtrū ſenſualitas
ſit viſ appetitiua tr̄m. **S**ecundoz
diuidatur ſenſualitas in iraſcibile
t concupiſcibilem ſicut in diuersas pōs. **T**ertio
vtrū iraſcibilis t concupiſcibilis obediat rōni.

Prim' ar. vtrū ſenſualitas ſolū ſit appetitiua.

Hipmū ſic pceditur. vñ ꝑ ſenſualitas non ſolū ſit appetitiua ſed ēt cognitina. dicit. n. Aug. xij. de trini. ꝑ ſenſualis aie mot' q̄ in corporis ſenſu intenditur nobis pecoribusq; con- muniſ ē. ſed corporis ſenſus ſub v̄l cognitua ſtinen- tur. ergo ſenſualitas ē viſ cognitua. **P**reterea q̄ cadunt ſub vna diuifione vñdētūr cē vnius generis: ſed Aug. xij. de tr̄. diuidit ſenſualitatēm contra rō- nem ſuperiorem t inferiorem que ad cognitōem p̄- tinēt. ꝑ ſenſualitas ēē v̄l cognitua. **P**reterea ſenſualitas in tentatione hominis tenet locū ſerpētis. ſiſr ſerpens in tentatione priorum parentū ſe habuit
vt nūclans t pponens peccatum quod ē cognitio:

ergo ſenſualitas ē viſ cognitua. **C**ed 5 eſt ꝑ ſenſualitas diſtinuitur cē appetitus reꝝ ad corpus p̄tinē- tū. **R**oꝝ dō ꝑ nomē ſenſualitas ſumptū v̄l a ſe- ſualis motu: de quo Aug. logtur. xij. de tri. ſicut ab ac- tu ſumitur nomē pōe vi a viſione viſus. motus āt ſenſibilis ē appetitus appreheſionez ſenſituaꝝ oꝝ: act' enī appreheſiue ſtutis nō ita p̄pē dō motus ſi- cut actio appetitus. nā opatio ſtutis appreheſiue gfi- citur in h̄ ꝑ res appreheſiue ſūt in appreheſione. opatio āt ſtutis appetitiue pficit in hoc ꝑ appetens iclia- tur i ū appetibile. t iō opatio appreheſiue ſtutis ſi- ſimilat geti. opatio āt ſtutis appetitiue magis affi- milat motu. vñ per ſenſuale motu itelligit opatio appetitiue ſtutis. t ſic ſenſualitas ē nomē appetitiue ſenſituaꝝ. **A**d p̄mū ſic dō ꝑ per h̄ qđ dić Aug. ꝑ ſe- ſualis anie motus itenditur in corpore ſenſu non dat intelligi ꝑ corporis ſenſus ſub ſenſualitate p̄pre- hendant: ſed magi ꝑ motus ſenſualitatis ſit iclina- tio qđam ad ſenſus corporis: dū. ſ. appetitus ca q̄ per corporis ſenſus appreheſiuit. t ſic corporis ſenſus p̄ti- nent ad ſenſualitatē ſiſr pambuli. **A**d 2" dō ꝑ ſe- ſualitas diſidi ſt rōem ſupiōre t inferiore in qđtu ſt̄ ſtant in actu motōe. vls enī cognitua ad qua p̄tin̄ ſt rōem ſupiōre t inferiore ē motiua ſic t appetitiua: ad qua p̄tin̄ ſenſualitas. **A**d 3" dō ꝑ ſerpēs non ſolū o- dīt t ppoſuit peccatum: ſiſr ſt̄ iclinauit in affectu pec- cati: t qđtum ad h̄ ſenſualitas p̄ ſerpente ſic ſignat. **S**ecundus ar. vtrū appetitiue ſenſituaꝝ diſtinguat in iraſcibile t concupiſcibile ſic in potētias diuersas.

Hip 2" ſic pcedit. Vñ ꝑ appetitus ſenſituaꝝ 405 ſt̄ diſtinguat in iraſcibile t concupiſcibile ſic in pōs diuersas. eadē enī pō anie ē vnius ſt̄ietatis vt viſus albi t nigri: vt dō in. iij. de aia. ſiſr ſueniēs t noſciuꝝ ſt̄ ſt̄ia. cū ergo concupiſcibilis re- ſpiciat ſueniēs iraſcibilis ſo noſciuꝝ vñ ꝑ eadem pō aie ſt iraſcibili t concupiſcibilis. **P**reterea appetitus ſenſitius non eſt niſi conuenientium fm ſenſum: ſiſr ſueniēs fm ſenſum ē obm concupiſcibi- lis. ꝑ nullus appetitiue ſenſitius ē a concupiſcibili dīns.

Preterea odiuꝝ ē in iraſcibili. Dic enī Hier. ſup Math. poſſideam' i iraſcibili odiuꝝ vñtioꝝ. ſiſr odiuꝝ cū ſt̄iet amori ē in concupiſcibili: ꝑ eadem viſ ē con- cupiſcibilis t iraſcibilis. **C**ed 5 ē quod Greg. Niſe- nus t dām. ponunt duas vires iraſcibilem t con- cupiſcibilem p̄tes appetitus ſenſitius. **R**oꝝ dō ꝑ appeti- tū ſenſitius ē vna viſ i generet que ſenſualitas. dō: ſed diſtitur i duas pōs: que ſunt ſpēs appetitus ſenſitius. ſiſr iraſcibilez t concupiſcibile. Ad cui' cui- dentiam conſiderari oꝝ ꝑ i rebus naturalibus cor- rupſibilib' nō ſolum oꝝ ēē iclinatōem ad cōſequē- dum conuenientia t refugendum noſciuꝝ ſed etiā ſt̄ ad reſiſtendum corrumpentibus t ſt̄is: q̄ cōueniē- tibus ſpedi- mētum p̄bēt: t ſt̄gerunt noſciumenta: ſiſr ſignis habet naturalem inclinatōem nō ſoluꝝ v̄ ſe- dat ab inferioſi loco ꝑ ſibi nō conuenit: t tendit in locū ſupiōre ſibi ſuenientē ſed etiā qđ reſiſtat cor-

Questio

rumpentibus et impedientibus. quod igitur appetit? sed sitius est inclinatio consequens appreceptione se situa, sicut appetitus natus est inclinatio consequens formam naturalem; necesse est ergo in parte sensitiva sint due appetitie pote: una per quam anima simpliciter inclinatur ad persequendum ea quae sunt convenientia: sed secessum ad refugiendum nocia: et hec de concupiscentia. alia vero per quam anima resiste impugnantibus quae sunt convenientia ipugnare et nocimeta inferunt: et hec vis vocatur irascibilis. unde deus ergo eius obiectus est ardor: quod si tendit ad hoc ergo supererat contraria et superemineat eis. hec autem est due inclinationes non reducunt in unum principium: quod interducat anima tristibus se ingerit in inclinatione concupiscentiae: ut sed in inclinatione irascibilis impugnet contraria. unde est passiones irascibilis repugnare videntur passionibus concupiscentib; nam concupiscentia accensa minuit iram. et ira accusata minuit concupiscentia ut in pluribus. prout enim hoc ergo irascibilis est quasi propugnatrix et defeminatrix concupiscentialis dum insurgeat in ea que impediunt convenientias quae concupiscentialis refutat. et propter hoc omnes passiones irascibilis incipiunt a passionibus concupiscentib; et in eas terminantur: sicut ira nascentur ex illata tristitia: et vindicta inferens in letitiam terminatur. etiam propter hoc pugne anima sunt de concupiscentib;. scilicet de cibis et veneris: ut deus in viii. de anima. Ad primum ergo de vobis concupiscentialis est et convenientia et inconvenientia: sed irascibilis est ad resistendum convenientiis quod impugnat. Ad secundum deus ergo sicut in appetitu sensu est aliqvis vis extimativa. scilicet est perceptu corporis que sensum non imitatur ut supra dictum est. ita est in appetitu sensu est aliqvis vis appetens aliquid: quod non est conveniens secundum delectationes sensus sed secundum quod est utilis anima ad suam defensionem et hec est vis irascibilis. Ad tertium deus ergo odiu simplicitatem ad concupiscentiale sed ronem impugnationis quod est odio contumelie potest ad irascibilem pertinere.

Tertiarum. ut irascibilis et concupiscentialis obedient rationi.

Ad tertiam sic proceditur. Ut ergo irascibilis et concupiscentialis non obedient ratione ronae irascibilis. non et concupiscentialis sunt partes sensualitatis: sed sensualitas non obedit ratione. unde per serpentem significatur: ut dicit Augustinus. de tri. ergo irascibilis et concupiscentialis non obediunt ratione. Preterea quod obedit animal non repugnat sed irascibilis et concupiscentialis repugnant ratione secundum apostolos. ad Romanos. vii. video aliam legem in membris meis. repugnat legi mentis mee. ergo irascibilis et concupiscentialis non obediunt ratione. Prout si cut rationale presule inferior est vis appetitiva: ita est et vis sensuia. sed sensuia per animam non obedit ratione: non enim audiunt nec vident quoniam vobis: ergo similiter non vobis sensuia appetitus. scilicet irascibilis et concupiscentialis obediunt ratione. Sed contra est quod dicitur. dicit ergo obediens et persuasibile ratione dividitur in concupiscentiam et iram. Ratione ergo deus ergo irascibilis et concupiscentialis obediunt superiori parti in qua est intellectus siue

ratio et voluntas duplicitate. uno modo quod est ratione: alio modo est voluntate ratione. quedam obediunt ratione ad ipsos suos actus: cuius ratio est appetitus sensitivus in aliis quod est a malis natu est moueri ab extimativa virtute: sicut onus extimatis lupum inimicorum timet. loco autem extimativa virtus est in homine: sicut supra dictum est. vis cogitativa 388 et ratione de quibusdam ratio particularis et ergo est collata intentionum individualium. unde ab ea natu est moueri in homine appetitus sensitivus. ipsa autem ratio particularis nata est moueri et dirigiri in homine secundum rationem universalis. unde in syllagisticis ex universalibus propositionibus cocludunt conclusiones singulares: et id patet ergo ratio universalis imparat appetitu sensitivo: quod distinguunt per concupiscentiale et irascibilem: et hic appetitus est obediens. et quia obducere universalia principia in conclusiones singulares non est opus simpliciter intellectus rationis. id est irascibilis et concupiscentialis magis distinguntur obedire rationi et intellectui hoc etiam quilibet experiri potest in seipso applicando enim aliquas universales considerationes mitigatur ira aut timor aut aliquid huiusmodi vel etiam instigatur voluntas etiam subiacet appetitus sensitivus quantum ad executionem que fit per vim motuas. in aliis enim animalibus statim ad appetitum concupiscentiale et irascibilem sequitur motus: sicut ouis timens lupum statim fugit: quia non est in eis superior appetitus qui repugnat: sed homo non statim mouetur secundum appetitum irascibilem et concupiscentiale: sed expectatur imperium voluntatis quod est appetitus superior. in omnibus enim potentissimis motuis ordinatis secundum mouens non mouet nisi virtute primi mouentis. unde appetitus inferior non sufficit mouere nisi appetitus superior consentiat. et hoc est quod philosophus dicit in libro de anima quod appetitus superior mouet appetitum inferiorem sicut spera superior inferiorem: hoc ergo modo irascibilis et concupiscentialis rationi subduntur. 400

Ad primum ergo dicendum quod sensualitas significatur per serpentem quantum ad id quod est proprium sensibili ex parte sensitiva partis. irascibilis autem est concupiscentialis magis nominant sensitivum quam appetituum ex parte actus ad quem inducuntur ex ratione ut dictum est. Ad secundum dicendum quod sicut philosophus dicit in libro de politiorum est quidem in animali contemplandum desposticum principatum et politicum. anima quidem corpori domini naturae despostico principatu. Intellectus autem appetitui politico et regali. dicitur enim desposticus principatus quo aliquis principatur seruis qui non habent facultatem in aliquo resistendi imperio principientis: quod nihil sui habet principiat autem politicus et regalis dicitur quo aliquis principatur liberis: et si subdantur regimini presidentis non habet aliquid proprium ex quo pote reniti principiis ipso. sic igit a domina corpore despostico principatu: quod corpus me

bra in nullo resistere potest imperio aie: sed statim ad appetitus aie mouentur manus et pes et quodlibet membrum quod natum est moueri voluntario motu. intellectus autem seu ratio dicit principiari irascibili et concupisibili et politico principatu: quod appetitus sensibilis habet aliquid proprium. unde potest reniti imperio rationis. natus est enim moueri appetitus sensitivus: non solus ab extimativa in alijs animalibus et cogitatione in homine: quia dirigit voluntas rationis: sed et ab imaginativa et sensu. unde exprimitur irascibilem vel concupisibilem rationi repugnare. Per hancque sentimus vel imaginamur aliquid delectabile quod ratione vetat vel triste. quod ratione precipit. et sic per hoc quod irascibilis et concupisibilis in aliquo rationi repugnat non excludit quin ei obediatur. Ad secundum dicitur: quod sensus exteriores indigent ad suos actus exteriores sensibilibus quibus imuten- tur: quod prius non est in parte rationis: sed vires interiores tamen appetitivae et apprehensivae non id agent exterioribus rebus. et ideo subdunt imperio rationis: quod potest non solus instigare vel mitigare affectus appetitivae virtutis: sed et formare imaginativae virtutis fantasmatam.

Questio. lxxxii. de voluntate.

Einde considera-

Dum est de voluntate: circa quam queruntur. v. Primum verum voluntas aliquid ex necessitate appetat. Secundum verum omnia ex necessitate appetat. Tertium verum sit eminentior potest intellectus. Quartum ut per moueat intellectum. Quintum verum voluntas distinguitur per irascibilem et concupisibilem.

Primus articulus. verum voluntas aliquid ex necessitate appetat.

Ad primum sic procedit. videtur quod voluntas nihil ex necessitate appetat. dicitur. n. Aug. v. de ciuitate dei: quod si aliquid est necessarium non est voluntarium: sed oportet quod voluntas appetat est voluntariu[m]: quod voluntas appetat est necessarium desideratur. Prterea patentes rationales secundum phisicam se habent ad opposita. sed voluntas est patens rationalis: quod ut dicitur in libro iii. de anima: voluntas in ratione est: quod voluntas se habet ad opposita ad nihil: quod ex necessitate determinatur. Prterea secundum phisicam voluntatem sumus domini nostrorum actuorum: sed elius quod ex necessitate est non sumus domini: ergo actus voluntatis non potest de necessitate esse. Sed hoc est quod dicitur Augustinus de trinitate: quod beatitudinem oculis una voluntate appetitur. si autem non esset necessarium sed contingens deficeret ad minus ipsi paucioribus: quod voluntas ex necessitate aliquid vult. Rendeo dicitur: quod necessitas dicitur multipliciter: necessitas est enim quod non potest non esse: quod quidem conuenit alicuius uno ex principio intrinseco sive mali. sicut cuiusdam clivis: quod oportet ex eis necesse est: corripere sive formari: sicut cum dicimus: quod necessitas est triangulum: habet tres angulos eisdem duobus rectis. et hec est necessitas naturalis per absoluta. Alio modo conuenit alicuius quod non possit non esse ex aliquo extrinseco vel sine vel aegre: sine quod

sicut cuiuslibet non potest sine hoc coequi aut bene conse-
quere finem aliquem: ut cibis dicitur necessarius ad vitam et corporis
ad iter: et hec vocat necessitas finis: quod interducat etiam vita
litas dicitur. ex agente autem hoc alicui conuenit: sicut aliquis
cogitab ab aliquo agere: ita quod non possit omnium agere:
et hec vocat necessitas coactionis. hec igitur coactio
necessitas oportet repugnat voluntati. nam hoc dicimus
esse violentum quod est contra inclinationem rei. ipse autem
motus voluntatis est inclinationem quodam in aliquid. et ideo si
cuit dicitur aliquid naturale: quod est secundum inclinationem naturae: ita dicitur aliquid
quid voluntariu[m] quod est secundum inclinationem voluntatis. si
cuit quod impossibile est quod aliquid sit sit violentum et naturale: ita
impossibile est: quod aliquid simile sit coactus sive violen-
tum et voluntariu[m]. necessitas autem finis non repugnat
voluntati quia ad finem non potest perueniri nisi uno: si
cuit ex voluntate trahendit mare fit: necessitas in vo-
luntate ut velit nauem. sicut etiam nec necessitas naturalis re-
pugnat voluntati: quod enim necessarium est quod sicut intellectus
ex necessitate inheret primis principiis: ita voluntas et necessitas invo-
luntate ut heret ultimum finis: qui est beatitudo. finis enim se habet in operativis: sicut principium in spe-
culativis: ut dicitur in libro phisicorum: illud quod naturaliter ali-
cul conuenit: et immobilitas sit fundamentum et primo origi-
num aliquid: quod natura rei est primum in unoque: et oportet motus
procedit ab aliquo immobili. Ad primum ergo dicitur: quod ver-
bum Augustini est intelligendum de necessario necessitate coa-
ctionis. necessitas autem naturalis non afferit libertatem vo-
luntatis: ut ipsum est in eodem libro dicitur. Ad secundum dicitur: quod vo-
luntas secundum quod naturaliter vult. magis rident intellectus
naturalium principiorum quod rationis prius. Ad tertium dicitur: quod secundum
magis est intellectualis quod rationis prius. Ad quartum dicitur: quod secundum
sumus domini nostrorum actuorum secundum quod possumus habere
vel illud eligere. electio autem non est de fine: sed de his
que sunt ad finem: ut dicitur in libro ethicae. unde appetitus
ultimo finis non est de his quod dominus sumus.

Secundus articulus. ut per voluntas ex necessitate oportet
velit quecumque vult.

Hoc secundum sic procedit. ut per voluntas ex neces-
sitate oportet quecumque vult. Dicit enim Dio-
nius. c. de divinis. no. quod malum est preter voluntate ex
necessitate: quod voluntas tendit in bonum sibi propositum.
Prterea obiectum voluntatis comparatur ad ipsam: sicut mouens ad mobile. sed motus mobilis necessario
consequitur ex mouente: ergo videtur quod obiectum voluntatis ex necessitate moueat ipsam. Prterea sic appre-
hensum secundum sensum est obiectus sensitivus: ita appre-
hensum secundum intellectum est obiectus intellectus: appetitus
secundum voluntas: sed apprehensum secundum sensum ex necessita-
te mouet appetitum sensitivum. dicitur. n. Aug. super geometriam ad litteras.
Quod aialia mouent voluntatem: ut videtur quod apprehensum secundum intellectum ex necessitate mouat voluntatem. Prterea hoc est quod
voluntas est qua peccat et recte vult. et sic se habet ad opposita: non ergo ex necessitate vult quod
cumque vult. Rendeo dicitur: quod voluntas non ex necessi-
tate vult quecumque vult. Ad cuius evidenter considerandum est: quod sicut intellectus naturaliter et ex necessi-
tate inheret primis principiis: ita voluntas ultimo fini:

Questio

407 ut iā dictū est. sunt autē quedāz intelligibilia q̄ non
būt necessariā connexionez ad prima principia. sicut
cōtingentes p̄pones: ad quarū remotionem nō seḡt
remotio priorū principiorū: r̄ talibus nō ex necessitate
assentit intē. q̄dam autē propōnes sunt necessarie
que būt connexionē necessariā cū primis principijs:
sicut cōclusiones demonstrabiles. ad quarū remotionē
nē sequit̄ remotio primoꝝ principioꝝ. r̄ biꝝ intellect̄
ex necessitate cōsentit cognita cōnexione necessaria
conclusionū ad principia p̄ demonstratiōis deducti
onem: nō autē ex necessitate assentit ante q̄biꝝ nēcessi
tate connexioni p̄ demonstrationem cognoscat. sīl̄
et ex parte voluntatis. sūt enī quedā particularia bo
na q̄ non būt necessariam connexionē ad beatitudi
nē: q̄ sine his pōt aliquis esse beatus. r̄ biꝝ voluntas
ii 7 non de necessitate inheret̄. sunt autē q̄dam būtia neces
sariam connexionē ad beatitudinē gbus. s. homo dō
adheret: in quo solo vera beatitudo cōsistit. sed tñ an
q̄ per certitudinē diuine visionis necessitas hiꝝ con
nexionez demonstret̄: voluntas nō ex necessitate dō
inheret nec his q̄ def̄nt. sed voluntas vidētis dū
per essentiā de necessitate inheret̄ deo: sicut nunc ex
necessitate volumus eē beati: p̄z ḡ voluntas nō ex
necessitate vult q̄cunq̄ vult. Ad priꝝ ḡ dō: p̄ vo
luntas in n̄būl pōt tendētis sub rō boni. sed q̄r bo
num est multiplex: p̄ hoc nō ex necessitate determi
nat ad vnu. Ad 2ꝝ dō: p̄ mouēs tūc ex necessitate
causat motū in mobili: qn̄ potestas mouētis excedit
mobile: ita q̄ tota eiꝝ possibilis mouētis subdat. cū
nō possibilis mouētis sit respectu bōi v̄lo r̄ p̄fec
ti non subiect̄ eiꝝ possibilis tota alicui particulari
bono. r̄ lo non ex necessitate mouēt ab illo. Ad 3ꝝ
dō p̄ vis sensitua nō est vis collativa diuersorum s̄c
rō: sed simpl̄r aligd vnu ap̄p̄bendit. r̄ lo fm illō vnu
determinate mouet appetitū sensitiuū: sed rō ē colla
tiva plurim. r̄ lo ex pluribus moueri pōt appetitus i
telleciituū. s. voluntas r̄ non ex vno ex necessitate.

Tertius articulus. Utrum voluntas sit altior po
tentia q̄ intellectus.

409 **H**ic tertiuū sic procedit. Ut q̄ voluntas sit al
tior pōt q̄ intē. bonū enī r̄ finis ē obm volū
tatis. sed finis ē prima r̄ altissima cāp̄: ergo
voluntas ē prima r̄ altissima pōrū. Preterea res
nāles inueniunt procedere de ipffectis ad pffecta. r̄ h̄
ēt in potētis aic appetet. pcedit enī de sensu ad intel
lectū q̄ ē nobilioꝝ. sed nālis processus est dō actu intel
lectus i acru voluntatis: q̄ voluntas ē pfector r̄ nobi
lioꝝ pōt q̄ intellectus. Preterea habitus sūt propor
tionali potentij: sicut pffectiones pffectibilibus. sed
habitus quo perficit voluntas. s. charitas est nobili
or habitiſbus gbus perficit intellectus. dicitur enī. j.
ad cor. xlii. Si nouerim mysteria oīa: r̄ si hūero oīm
fidē. charitatis autē non hēam nibil sum. q̄ voluntas
est altior pōt q̄ intellectus. S̄z 5 est qđ phūs in x.
etbiꝝ ponit altissimā pōm aic esse intellectum. Bꝝ.
dō: p̄ eminentia alicuius ad alterū pōt attēdi dupl̄r.
Uno mō simpl̄r. allo mō fm gd. Considerat autē ali

qd tale simpl̄r prout est fm seipſu tale: fm qd autē pro
ut dō tale fm respectū ad alterū. si ḡ intē r̄ voluntas
considerent̄ fm se sic intē eminentior inuenit. r̄ hoc
apparet ex cōparatiōe obovū admittit̄. obm enī itel
lectus ē simplicius r̄ magis absolutū q̄ obm volūta
tis. nam obz intē ē ipsa rō boni appetibile. bonū at 102
appetibile cuius rō est i intellectu ē obm voluntat̄
q̄to autē aligd est simplicius r̄ abstractius tm fm se
est nobilius r̄ altius. r̄ lo obm intellectus est altius q̄
obm voluntat̄. cū ergo pp̄ia rō pōe sit fm ordinez
ad obm: seḡ ḡ fm se r̄ simpl̄r itellect̄ sit altior r̄ no
būlloꝝ voluntate: fm qd autē r̄ per cōparationē ad al
terū volūtas inuenit interdū altior intellectu: ex eo. s.
q̄ obm voluntat̄ i altior re inuenit̄ q̄ obm intelle
ctus: sicut si dicere audītū esse fm qd nobilioreꝝ visu:
Inq̄tuz res aliqua cuiꝝ est sonus nobilioreꝝ aliqua re
cuius est color: q̄uis sit nobilioreꝝ r̄ simplicior̄ sonu: vt
enī supra dictū est: actio intellectus cōsistit in hoc 163
q̄ rō rei intellecte ēt in intelligentē. actus vero volun
taris p̄fciſ ex eo q̄ voluntas inclinat̄ ad ipsā rē pue
in se est. r̄ lo ph̄s dicit in. vi. metaphi. q̄ bonum r̄ ma
lum q̄ sunt oba voluntat̄ sunt in rebus: vep̄ r̄ falsuz
q̄ sunt oba intē sunt i mēte. qn̄ lgs̄ res i qua ē bonū
est nobilioꝝ: ipsa aia in q̄ est rō intellecta p̄ cōparatio
nem ad talē rem: voluntas ē altior intellectu. qn̄ ho
res in q̄ est bonū est infra aia: tunc ēt p̄ cōparationē
ad talez rem intē est altior voluntate. vñ melior est
amor dei q̄ cognitione. ecōtrario autē mellor est cogni
tio rerū corporallū q̄ amor. simpliciter tm intellect̄ 534
est nobilioreꝝ voluntas. Ad primuz ergo dō: p̄ rō
cause accipit fm cōparationē vnius ad altēz: r̄ in ta
li cōparatione rō boni principalior̄ inuenit̄. sed vep̄
dō magis absolute r̄ ipsius boni rationeꝝ significat.
Vnde r̄ bonum quoddā verū est sed rursus r̄ ipsū ve
rum est quoddā bonum fm p̄ intellectus res qđam
est r̄ verū fīns ipsius: r̄ inter alios fīns iste fīns est
excellētior: sīc intellectus iter alias potentias. Ad
secunduz dīscendū: p̄ illud qđ est pīus generatione r̄
tpe est imfperfectus: q̄r in vno eodeḡ pō precedit tpe
actum r̄ ipfperfectio perfectionē. sed illud quod ē pīus
simpliciter r̄ fm nāe ordineꝝ est pffectus. sic enī act̄
est prior̄ potentia. r̄ hoc mō intellectus est prior̄ vo
lūtate sicut motuum mobili r̄ actiuū passivo. bonū
enī intellectū mouet voluntatem. Ad 3ꝝ dō: p̄ il
la rō procedit de voluntate fm cōparationem ad id
qđ supra aiam ē. vñtus enī charitatis ē q̄ dei amam̄.
Quartus art. Utrum voluntas moueat intellectus.

Hic quartuū sic procedit. Uldeꝝ ḡ voluntas 410
non moueat intellectū. mouens enī est nobili
us r̄ prius moto: q̄r mouens est agens: agens
autē est nobilius potentie. vñtus enī charitatis ē q̄ dei amam̄.
Preterea mouēs non mouēt a moto: nisi forte p
accēs. sed intellectus mouet voluntatē: q̄r appetib
le apprehensū p̄ intellectū est mouēs nō motu. appre
hensus ēt mouēs motum. q̄ intē nō mouēt a voluntate.

LXXXII

Preterea nō velle possumus nisi sit intellectus. si sicut ad intelligentū mouet voluntas volendo itel ligere: oportebit q̄ ē illud velle p̄cedat aliud intelligere: illud intelligere aliud velle. et sic in infinitū: qđ est impossibile: non q̄ voluntas mouet intellectū. **S**3 contra est qđ Dam. dicit: q̄ in nobis est percipere q̄ cunq; volumus arē: et non p̄cipere. in nobis autem ē aliquid per voluntatē: p̄cipimus autem artes per intellectum: voluntas ergo mouet intellectum. **A**ndeō dō: q̄ aliquid dicitur mouere dupl̄r. uno modo per modū finis: sicut dicitur q̄ finis mouet efficiēt̄. et hoc modo intellectus mouet voluntatē: quia intellectū bonum est obm̄ voluntatis et mouet ipsam ut finis. Alio modo dicitur aliquid mouere p̄ modū agētis: sicut alterans mouet alteratū: et ipellenſ mouet i pulsum. et hoc mō voluntas mouet intellectum: et oēs aie vires: ut anf. dicit in li. de sili. cuius rō est: q̄ in oī bus potētis actiūs ordinatis illa pō q̄ respicit finē vlez mouet pōs q̄ respiciunt fines particulares. et h̄ appetet rā i nālibus q̄ i politicis. celū enī qđ agit ad vleū conseruationē generabilū et corruptibilū mouet oīa inferiora corpa: quorū vniquodq; agit ad conseruationē proprie sp̄ē vel ēt indiuidui. **R**ex ēt q̄ intendit bonū cōē totius regni mouet p̄ suū imperiū singulos prepositos ciuitatūq; singulis ciuitatibus curā regiminiū ipendit. obm̄ aut voluntatis ē bonū et finis in cōl̄. quelibet aut potētia cōparatur ad ali quod bonū propriū sibi cōueniens: sicut visus ad p̄ceptionē coloris intellectus ad cognitionē veri. et lo voluntas per modū agentis mouet oēs aie pōs ad suos actūs preter vires nāles vegetatiue partis q̄ no stro arbitrio non subdunt. **A**d primū ergo dō: q̄ intellectus dupl̄r considerari pōt. Uno modo fm q̄ intellectus est apprehensiuus entis et veri v̄lis. Alio modo fm q̄ est qđam res et particularis pō habens determinatū actum. Et sīl̄ voluntas dupl̄r considerari pōt. uno mō fm cōitatem sui obi: prout. s. est apprehensiua boni cōis. Alio mō fm q̄ est qđam determinata aie pō h̄is determinatū actū. si ergo cōparentur intellectus et voluntas fm rōnem cōitatio oborum v̄rū usq;: sicut dcm̄ est supra. q̄ intellectus ē simpl̄r altior et nobilior voluntate. si aut̄ considereret intē: h̄ cōitatem sui obi: et voluntas fm q̄ est qđam determinata pō: sic iterū intē est altior et pō voluntate: q̄ sub rōne entis veri quā app̄hendit intē: et inetur voluntas ipsa et actū eius et obm̄ ipsius. vñ intē intelligit voluntatē et actū eius et obm̄ ipsius: sicut et alia sp̄alia intellecta: ut lapidē aut lignū: que atlnētū sub cōi rōne entis et veri. si vero considereret voluntas fm cōem rōne sui obi: qđ est bonū. intē aut̄ fm q̄ est qđam res et pō sp̄alis: sic sub cōi rōne boni cōtineat: velut quod dā sp̄ale et intē ipse et ipsū intelligere et obm̄ elus: qđ est verū quorū qđ: est qđdā sp̄ale bonum: fm hoc voluntas ē altior intellectu et pō ipsū mouere. **E**x his ḡapparet rō q̄re he potentie suis actib; inuice se in cludit: q̄ intellectus intelligit voluntatē velle: et voluntas v̄l̄ intellectū intelligere. et sīl̄ rōne bonū con-

tinet sub vo inq̄tū est quoddā verū intellectū: et verū continet sub bono inq̄tū est quoddā bonū desideratū. **A**d fm dō: q̄ intellectus alio mō mouet voluntatē: q̄ voluntas intellectū: vt iam dictū est. **A**d tertū dō: q̄ non oī procedere in infinitū: stat in intellectu: sicut i p̄mo. oēm enī voluntatis motū necesse est q̄ p̄cedat apprehensio. sed nō omnem apprehensionē p̄cedit motū voluntatis. sed principiū cōsilia dī et intelligēdi ē aliquid intellectuū principiū altius i intellectu nro qđ ē deus vt ēt Ari. dicit in. viij. erbi. et p̄ hunc modū ostendit q̄ non est procedere i infinitū. **Q**uintus articulus. Utrum irascibilis et concupisibilis distingui debeant.

HD̄ sic p̄ceditur. videt q̄ irascibilis et cōcu 411 p̄scibilis distingui debeat i appetitu suglori q̄ est voluntas. vla enī cōcupisibilis dī a cōcupiscēdo et irascibilis ab irascēdo. sed alīq; concupiscentia est q̄ nō pōt p̄tinere ad appetitū sensitū: sed solū ad intellectuū: q̄ est voluntas sicut cōcupisia sapientie: de qua dī saj. viij. Cōcupiscēta sapie p̄ducit ad regnū perpetuū. est ēt qdaz ira q̄ non pōt p̄tinere ad appetitū sensitū: sed intellectuū tm̄: sicut cuz irascimur ē vicia. vnde et Hiero. sup Matth. monet. vt odium vicioꝝ possideam̄ in irascibili: q̄ irascibilis et cōcupisibilis distingui debet i appetitu intellectuū sicut et in sensitū. **P**reterea fm q̄ cōter dī charitas est in cōcupisibili: sp̄es aut̄ i irascibili. non aut̄ possunt esse i appetitu sensitū: q̄ nō sunt sensibiliū oboru sed intelligibiliū: ergo concupisibiliis et irascibiliis sūt ponenda i parte intellectuū. **P**reterea in li. de sp̄ū et aia dī: q̄ bas pōs. i. irascibilem et cōcupisibilēz et rōnalem h̄a aia anteq; corpori misceat. sed nulla pō sensitū p̄tis est aie tm̄. sed cōiunctim ut su 381 p̄dictū est. q̄ irascibilis et cōcupisibilis sūt i volū 384 tate q̄ ē appetitus intellectuū. **S**33 est qđ Grego. nescenus dicit: q̄ rōalis ps aie dīvidit i desideratiū et irascitiū. et idē dicit Dam. in li. li. et p̄s dīc i. iii. dī aia q̄ voluntas in rōe est. i rōnali aut̄ parte aie cōcu dī p̄scentia et ira vel desideriū et aius. **A**ndeō dō: q̄ 379 irascibilis et cōcupisibilis nō sunt partes intellectuū 395 appetitus q̄ dī voluntas: q̄ sicut lupia dictū est: po 301 tentia q̄ ordinatur ad aliqd obm̄ fm cōem rōnem nō diversificat per dīlas sp̄ales sub illa rōe cōi 378 et rōnas sicut q̄ visus respicit visibile fm rōnem coloratiū: nō multiplicant̄ visive pōe fm diversias sp̄es coloruz. si aut̄ esset aliqua pō q̄ esset albi inq̄tū ess albū et non v̄ quantū est coloratu diversificaret a pō que esset nigrī inq̄tū est nigrum. appetitus aut̄ sensitū nō respicit cōem rōnem boni: q̄ nec sensus apprehendit vle. et ideo fm diversas rationes particulariū bonorum diversificatur partes appetitus sensitū. nam 414 concupisibilis respicit propriā rationem boni inq̄tū est delectabile secundum sensum: et cōueniens nature. irascibilis autem respicit rationem boni: secundum quod est repulsuum et impugnatuum eius qđ infert nocturnum. sed voluntas respicit bonū sub cōi ratione boni. et ideo non diversificantur in ipsa 410

Questio

que est appetitus intellectus aliquam potentie appetitus:
ut sit in appetitu intellectino alia potest frascibilis; et
aliam concupiscibilis: sicut est ex parte intellectus non
multiplicantur vires apprehensivae licet multiplicentur
ex parte sensus. **A**d primum ergo dicendum: quod amor
concupiscentie et huius duplum accipiuntur. quicquid qdem
est et sunt quodam passiones cum quadam, scilicet concitatio
et prouenientes, et sic coeteri accipiuntur. et hoc modo sunt
solum in appetitu sensitivo. Alto modo significat sim
plicem affectum abscissorum passionis vel animi concitatione, et sic
sunt actus voluntatis, et hoc est modo attribuuntur an
gelis et deo, sed per sic accipiuntur non pertinent ad di
uersas possunt sed ad unam tantum potius que dicitur voluntas.
Ad secundum: quod ipsa voluntas potest dici frascibilis, pot
est vultus impugnare malum: non ex ipetu passionis: sed ex
iudicio rationis, et eodem modo potest dici concupisibilis
poter desiderium boni, et sic in frascibili et concupi
scibili sunt charitas et spes, item voluntate: etiamque huius
ordinem ad huius actus, sicut est potest intelligi quod dicitur in
liberis et spiritu: quod frascibilis et concupisibilis sunt
aies anque voluntas corporis: ut tamen intelligatur ordo naturae et non
a tempore: sicut non sit necessarium verbis illius libri fidei
adhibere, unde per ipsum solutio ad tertium.

Questio. lxxxij. de libero arbitrio.

Ende queritur
de liberis arbitris. Et circa hoc queruntur quatuor.
Primo utrum homo sit liberus. Utrum sit potest
vel actus vel virtus. **T**ertio si est potest: utrum sit appetitus vel cognitionis. **Q**uarto si
est appetitus utrum sit eadem potest voluntate vel alia.
Primus articulus. utrum homo sit liberus.

Ad primum sic procedit. Videtur quod homo non
sit liberus, quoniam enim est liberus, facit quod vult: sed
homo non facit quod vult, dicit enim R. o. 7.
Non enim quod volo bonum hoc ago: sed quod odio malum
illud facio. ergo homo non est liberus. **P**reterea qui
cunque est liberus, eius est velle et non velle: operari et non
operari: sed hoc non est hominis, dicitur enim ad R. o. ix.
Non est volentis, scilicet neque currentis, scilicet currere: quod
homo non est liberus. **P**reterea liberum est quod suum
est: ut dicitur in iure meta, quod ergo mouet ab alto
non est liberus: sed deus mouet voluntatem, dicitur enim
proverbiu. xxii. Cor. regis in manu dei et quocunque voluerit
vertet illud, et prob. iij. Deus est qui operari in nobis vel
le et perficere, ergo homo non est liberus. **P**reterea qui
cunque est liberus, est deus suorum actuum: sed homo non est
deus suorum actuum, quod ut dicitur Hier. x. non est in ho
mine via eius: nec viri est ut dirigat gressus suos, quod
homo non est liberus. **P**reterea probatur dicitur in iij. et hoc, quod
est unusquisque est talis finis videtur ei: sed non est in po
testate nostra aliquales esse, sed hoc nobis est a natura, ergo
naturae est nobis quod aliquem finem sequamur: non ergo ex
liberis arbitris. **S**ed contra est quod dicitur eccl. xv. Deus ab
initio constituit hominem: et reliquit, nam in manu consilii sui
gloria in liberis arbitris. **R**endeo vero: quod homo est liberus, alioquin fru

stra essent consilia exhortationes precepta prohibitio
nes punitio et pene. **A**d cuius evidentiā considerandum
est: quod quodam agut ab aliquo iudicio: si cōlapsus mouet deo
sum: et sicut oīa cognitione carentia, quedam autem agut in
dicio sed non liberus, sicut alia bruta: iudicatur enim omnis vi
dens lupum esse eum fugiendum nali iudicio: sed non liberus,
quia non ex collatione sed ex natali instinctu hoc iudicatur. et sicut
est de quelibet iudicio brutorum animalium, sed
homo agit iudicio: quod per viam cognoscitur iudicatur aliquid
esse fugiendum vel prosequendum, sed quod iudicatur istud
non est ex natali instinctu et particulari opabilitate: sed ex
collatione quodam rationis: ideo agit liberus iudicio potest in
diuersis ferri, ratione circa contingencia, huius viae ad op
erem: ut per ipsam in dialecticis syllogismis et rhetorice persuasi
onis, particularia autem opabilitate sunt quodam contingencia, et
id circa ea iudicatur rationis ad diuersa se habens et non est de
terminatus ad unum, et pro tanto necesse est quod homo sit liberus.
Ex hoc ipso quod rationis est. **A**d primum ergo dicitur: quod liberus
est supra dictum est, appetitus sensitivus et si obediens
est rationi: tamen potest in aliquo repugnare concupiscentio
ne illud quod ratione dictatur: hoc ergo est bonum quod homo non fa
cit cum vult, scilicet non concupiscentia rationem: ut glo. Aug. ibi
dem dicit. **A**d eum dicitur: quod verbum illud apostoli non sic
est intelligendum quod homo non velit et non curat liberus, sed
quod liberus ad hoc non est sufficiens: nisi moueat et iuvet
a deo. **A**d tertium dicitur: quod liberus est causa sui motus: quod homo
per liberum seipsum mouet ad agendum: non tamen hoc est de ne
cessitate libertatis quod sit prima causa sui sed quod liberus est: sicut
nec ad hoc quod aliquis sit causa alterius: requiriatur quod sit prima
causa eius. deus igitur est prima causa mouentis et natus causas et
voluntarias, et sicut natibus causas, mouendo eas non au
fert quoniam actus earum sunt natus: ita mouendo causas vo
luntarias non auctoritatem quoniam actus eas sunt voluntarie,
sed potius hoc in eis facit, operatur enim in vnoquoque eum est
proprietate. **A**d quartum dicitur: quod deus non est in hominibus ei
est quantum ad executiones electiones: in quibus homo intercedit
potest vellet nolit, electiones autem ipse sunt in nobis: suppo
sito tamen divino auxilio. **A**d quintum dicitur: quod qualitas hominis
est duplex, una naturalis et altera supueniens, naturalis autem qualita
tis accipit potest vel circa pitem intellectuam: vel circa
corporis et virtutes corporis annexas, ex eo igitur quod homo est aliquis
qualitate naturali: quod attenditur finis intellectuam pertinet
liberum homo appetit ultimum finem, scilicet beatitudinem, qui quandoque
appetit naturalis est et non subiacet liberus, ut ex supra dicitur p. 55
Ex parte vero corporis et virtutum corporis annexarum potest esse
aliquis naturali qualitate finis quod est talis complexio vel ta
lia disponit ex quocunque ipse corpore, capitulo: quod si
pertinet in intellectuam partem primariae: eo quod non est auctus
corpis actus, sic igitur aliquis unusquisque est finis corpore 569
am qualitate talis finis videtur ei: quia ex his dispositi
one homo inclinatur ad eligendam aliquid vel repudiandum,
sed iste inclinationes subiacent iudicio rationis: cui obediens
est inferior appetitus: ut dicuntur est, unde per libertatem
non pludicatur, qualitates autem supuenientes sunt sicut hit et
passiones finis quod aliquis magis inclinatur in unum, et in altero
rum: ramam iste etiam inclinationes subiacent iudicio rationis.
et huius etiam qualitates ei subiacent inquantum in nobis

est tales qualitates acgrere vel causare vel dispossitiae vel a nobis excludere. et sic nihil est quod ari. libertati repugnet.

Secundus articulus. Utrum li. ar. sit pō.

Hec fī sic proceditur. Vide pō li. ar. nō sit potentia. ar. n. li. nihil est aliud q̄ liberum iudicium. iudicium autē non noiat pōm sed actū. ergo li. ar. nō est pō. **P**reterea li. ar. dicit esse facultas voluntatis et rōnis. facultas autē noiat facilitatez potestatis que quidez est per habitū. ergo li. ar. est habitus. Ber. et dicit pō li. ar. est habitus aīe liber sui: non ergo est pō. **P**reterea nulla pō nālis tollit per peccatum. Aug. enī dicit pō homo male vten li. ar. et se p̄dit et ipſū. ergo li. ar. nō est pō. **S**ed h̄ est pō nihil ē subm habitus vt v̄ nisi pō: sed li. ar. est subm gratie qua sibi assistente bonū eligit: ḡ li. ar. ē pō. **R**endeo dō: pō q̄uis li. ar. nominet quēdam actū fīm propriā significationem vocabuli. sc̄dm tamen cōem v̄lūz loquendi li. ar. dicimus id qđ est huius actus principiū. s. quo homo libere iudicat. principiū autē actus in nobis est et potentia et habitus. dicim⁹ enī aliquid cognoscere et per sciam et per intellectuā pōm. oꝝ ergo pō li. ar. vel sit pō vel sit habitus; vel sit pō cū aliquid habitu. pō autē non sit habitus neq̄ potentia cuī habitu: manifeste apparet ex duobus. Primo qđem q̄ si est habitus oꝝ pō sit habitus nālis. hoc enī est nāle hoī pō sit li. ar. nullus autē habitus nālis adest nobis ad ea que subsunt li. ar. q̄ ad ea respectu quoru; habitus nāles hēmus nālter inclinamur: sicut ad essentiendū p̄m̄s p̄cipijs. ca autē ad q̄ nālter inclinamur nō subsunt li. ar. sicut dictū est de appetitu beatitudinis. vnde contra propriā rōem li. ar. est pō sit nālis. contra nālitatez autē eius est pō sit habitus. et sic relingetur pō nullo modo sit habitus. Scđo hoc apparet q̄ habitus dicuntur fīm q̄ nos habemus ad passiones vel ad actū bñ vel male: vt dicit̄ in. iij. ethi. nā per temperantiam bñ habem⁹ nos ad cōcupiscentias. p̄ int̄perantia at̄ male: per sciam et bñ nos hēmus ad actū intellectus dū vñ cognoscimus. p̄ habitum autē contrariuz male. li. autē ar. indifferenter se bñ ad bñ eligendū vel male. vnde impossibile est pō li. ar. sit habitus: reliquitur ergo pō sit pō. **A**d primū ergo dō: p̄ consuetū est potentiaz significari noī actus. et sic per hūc actū quis est liberū iudicium noiat pō que est bi⁹ actus principiū aliqui si liberū ar. noiat actū: non sp̄ maneret i bo mine. **A**d scđm dō: p̄ facultas noiat q̄do p̄tē expeditā ad operandum. et sic facultas ponitur i definitione li. ar. Ber. autē accipit habitū non fīm p̄dū dicit̄ cōtra pōm sed fīm p̄ significat habitudinez q̄dam qua aliquo mō se aliquid bñ ad actū qui qđez est tā per pōm q̄ per habitum. nam per pōm se habet ve potens operari. per habitum autē vt aptus ad operā dum bene vel male. **A**d tertius dō: p̄ homo peccādo li. ar. dō perdidisse: non q̄stū: ad libertatē naturalem: que est a coactionem: sed q̄stū ad libertatē que est a culpa et a miseria: de qua infra in tractatu mōrū dicetur in scđa parte bulus operis.

Tertius articulus. verū li. ar. sit pō appetitus.

Hec fī sic proceditur. v̄ pō li. ar. non sit pō 4. 14

appetitus s̄ cognitiua. dicit enī Dam. q̄ cum

rōall cōfestiz cōmittatur li. ar. s̄ rō est pō co

gnitiua ergo li. ar. est pō cognitiua. **P**reterea li. ar.

dicitur quasi iudicū: sed iudicare est actū cognitiue virtutis: ergo li. ar. est cognitiua pō. **P**reterea ad li.

ar. p̄cipiū p̄tē electio. sed electio videf̄ ad cogni

tionez pertinere: quia electio iportat quandā compa

rationem vñ ad alterū: quod est propriuz cognitiue virtutis: ḡ li. ar. est pō cognitiua. **S**ed cōtra est qđ

p̄hs dicit in. iij. ethi. p̄ electio ē desiderium eoz que

sunt in nobis. sed desiderium est actue appetitiue v

irtutis: ergo et electio. li. autē ar. est fīm p̄ eligimus: ergo li. ar. est virtus appetitiua. **R**endeo dō: p̄ propriuz li. ar. ē electio. Ex hoc enim lib. arb. esse dicimus p̄ possumus vnum recipere alio recusato quod ē elige

re: et ideo nām li. ar. ex electione considerare op̄z. Ad

electionem autē concurrat aliquid ex parte cognosciue vñrtutis: et aliquid ex parte appetitiue. ex parte autē cognosciue requiritur cōsiliuz: p̄ qđ aliquid dñdicatur

quid sit alteri preferendum. ex parte autē appetitiue requiritur p̄ appetendo accepter: p̄ per consiliuz dñdicatur. et ideo Aris. in. vij. ethi. sub dubio derell

quit: vñrum p̄ncipalius pertinet electio ad vñm appetitiuā vel ad vim cognitiuā. dicit enī p̄ electio

vel est intellectus appetitiuā vel appetitus intellectuā. sed in. iij. ethi. in hoc magis declinat p̄ sit ap

petitus intellectuā nominās electionem decideriuz cōsiliabile. et bñ rō est q̄ prop̄lū obm̄ electionis ē illud quod est ad finem. hoc autē inçtūm bñ baber

rōem boni: quod dicitur vtile. vnde cum bonum inçtūm bñ sit obm̄ appetitus: sequitur p̄ electio sit p̄ncipaliter actus appetitiue virtutis. et sic li. ar. est appetitiua potentia. **A**d primū ergo dō: p̄ potentia appetitiue cōcomitantur app̄zebēs. et fīm hoc dō 4. 19

cit Dam. q̄ cum rōnali cōfestim concomitā li. ar. **A**d secundum dō: p̄ iudicium est quasi conclusio et determinatio consiliū. determinat natura autē consiliuz p̄ncipio quidem per s̄niā rōnis: et scđo per acceptioz appetitus. vnde p̄hs dicit in. iij. ethi. p̄ ex cōsiliari iudicantes desideramus fīm consiliuz: et hoc mō ipsa electio dō quoddam iudicū a quo nominatur li. ar.

Ad tertium dicendū: p̄ ista collatio que importatur in nomine electionis pertinet ad consiliuz precedens quod est rationis. appetitus enim q̄stū non sit collatiuā: tamen inçtūm a vñ cognitiua conferente mouetur: baber quandam collationis similitudinez: dum vñrum alteri preoptat.

Quartus articulus. Utrum liberum arbitriuz sit alia po

tentia a voluntate.

Hec fī sic proceditur. Videatur p̄ libe. 4. 15

ar. sit alia potētia a voluntate. dicit enī Dam.

In li. iij. p̄ aliud est tellis. aliud vero bulis. re

llis autē est voluntas. bullis autē videtur ar. li. quia bulis secundum ipsum est voluntas que est cir

ca aliquid: quasi vñlus per comparationē ad alterū

Questio

ergo videtur q̄ li.ar. sit alia p̄ o voluntate. **P**reterea p̄ o cognoscuntur per actus. sed electio que ē actus li.ar. ē aliud a voluntate: vt dī in. iiii. ethi. q̄ voluntas est de fine: ḡ li.ar. est alia p̄ o voluntate. **P**reterea voluntas est appetitus intellectus. s̄ ex pte intellectus sunt due p̄ o. s̄ agēs & possibilis. ḡ ē ex pte appetitus intellectus dī esse alia p̄ o voluntate. & hoc nō v̄t esse nisi li.ar. ḡ li.ar. est alia p̄ o preter voluntate. **S**ed ī Dām. dicit in. iiii. li. q̄ li.ar. nihil aliud est q̄ voluntas. **P**& dī: q̄ potentias appetitivas oīz esse proportionatas potētiis apprehensionis: vt su 403 pra dictū est. sicut aut̄ ex parte apprehensionis intellectus se habent intellectus & rō: ita ex parte appetitus intellectus se habent voluntas & li.ar. q̄ nihil aliud ē q̄uis intellectus. & b̄ p̄ ex bitudine obop̄ & actuuz. nā intelligē iportat simplicem acceptiōnē alic̄ rei. vñ in 295 intelligi dīntur proprie p̄ incipia q̄ sine collōne p̄ seipsa 396 cognoscuntur. rōcinari aut̄ proprie ē deuinē ex uno in cognitionē alterius. vñ proprie de cōclōnibus rōcīnamur: q̄ ex p̄ incipia inotescit. Sīl ex pte appetitus velle iportat simplicē appetitū alī cuius rei. vñ voluntas dī esse de fine: ḡ pp̄ se appetit. eligere aut̄ ē appetere alī q̄ pp̄ alterū ad seq̄ndū. vñ proprie est eoz q̄ sunt ad fine. sicut aut̄ se b̄ in cognitionis p̄ incipia ad conclusionē: cui pp̄ p̄ incipia assentimus: ita i appetitivis se b̄ finis ad ea q̄ sunt ad fine: q̄ ppter si ne appetunt. vñ manifestū est: q̄ sicut se b̄ intellectus ad rōem: ita se b̄ voluntas ad vñ electiū. i. ad 396 li.ar. oīsz aut̄ est supra: q̄ eiusdē est potentia intellegere & rōcinari: sicut eiusdez virtutis est ḡscere & moueri. vñ etiā eiusdem p̄ o est velle & eligere p̄ candem rōem. & ppter hoc voluntas & li.ar. non sūt due p̄ o: s̄ vna. **A**d prīmū ergo dī: q̄ bulis distinguitur a telisi: nō ppter diversitatē pōrum: sed ppter dīaz actū. **A**d fīm dī: q̄ electio & voluntas. i. ipsuz yelle sūt diversi actū: s̄ tñ p̄tinet ad vñā pō: sicut ēt intelligē & rōcinari: vt dictum est. **A**d tertium dī: q̄ intellect̄ coparatur ad voluntate vt mouens: & iō nō oīz in voluntate distinguē agens & possibile. **Q**uestio. lxxviiij. quomodo aia cōsiderat intelligat corporalia que sunt infra ipsam. **T**e

Onsequenter cōsi-
derā dū ē de actibus & bitibus aie. ētum
ad pōs intellectivas & appetitivas. alie
enī p̄ o non p̄tinēt directe ad consi-
derationē theologi. actus aut̄ & habi-
tus appetitivus p̄tis ad cōsiderationem moralis scie p̄-
tinēt. & iō in sc̄da parte b̄ operis de eis tractabit in
qua cōsiderandū erit de morali mā: nūc aut̄ de actib̄
& habitib̄ intellective p̄tis agēt. **P**rimo qđem de
actib̄. **S**ecō qđē de habitib̄. **I**n cōsideratione
vō actū hoc mō procedem? **P**rimo nāq̄ cōsider-
randū est quō intelligit aia corporis iuncta. **S**ecō
quō intelligit a corpore separata. **P**rima aut̄ cōsi-
deratio erit tripartita. **P**rimo nāq̄ cōsiderabitur
quō aia intelligit corporalia q̄ sunt infra ipsam. **T**e

cūdo quō intelligit seipsā & ea q̄ in ipsa sūt. **T**ertio
quō intelligit subas immāles que sunt supra ipsam.
Circa cognitionē vō corporalium trīa cōsiderāda oc-
currunt. **P**rimo qđem p̄ q̄ ea cognoscit. **S**ecū
do quō & quo ordine. **T**ertio qđ in eis cognoscit.
Circa primū querunt octo. **P**rimo vtrū aia cog-
scat corpora per intellectū. **S**ecō vtrum intelligat
ea p̄ essentiā suā v̄l per alias spēs. **T**ertio si per
alias spēs. vtrū spēs oīum intelligibiliū sint ei nā-
liter inate. **Q**uarto vtrū effluant in ipsa: ab aliqui
bus formis imālib̄ sepiatis. **Q**uinto vtrū aia nā
oia q̄ intelligit videat i rōib̄ eternis. **S**exto vtr̄
cognitionē intelligibilem acquirat a sensu. **S**epti-
mo vtrū intē possit actu intelligere p̄ spēs intelligi-
biles: quas penes se b̄. **O**ctauo vtrū iudiciū in-
tellectus ipediat per iudicium sensituarū v̄tutuz.
Primus ar. vtr̄ aia cognoscat corpora p̄ intellectuz.
Hū primū sic procedit. videt p̄ aia non cognoscit 416
scat corpora per intellectū. dicit Aug. i. h. solit.
q̄ corpora intellectu cōprehendi non p̄nit nec
aliqd̄ corporēum nisi sensibus videri p̄t. dicit ēt. xij.
super gen. ad lit. ḡ visio intellectualis est eoz q̄ sunt
per essentiā suā in aia. b̄ aut̄ non sunt corpora: ḡ per
intellectuz corpora cognoscere non p̄t. **P**reterea
sicut se b̄ sensus ad intelligibiliū: ita se b̄ intē ad sen-
sus illa: sed aia p̄ sensu nullo p̄t cognoscere spūlia;
q̄ sunt intelligibilia: ḡ nullo mō per intellectuz p̄t co-
gnoscere corporalia q̄ sunt sensibilia. **P**reterea intē
est necessario p̄ semp eodem mō se b̄ntium: sed cor-
pora oia sūt mobilia & nō eodē mō se b̄ntia: ita ergo
per intellectuz corpora cognoscere non p̄t. **S**ed ī est
q̄ scia est in intellectu: si ḡ intellectus nō cognoscet
corpora: segnū q̄ nulla scia sit de corporib⁹: & sic p̄
bit scientia nālis que est ī corpore mobili. **R**espō
deo dicendū: q̄ ad evidētiaz huiusmodi questionis
q̄ primi phīlosophi qui de natura rerum inquisierūt
putauerunt nūbil esse in mō p̄ter corpus. & ḡ v̄l 562
dabant oia corpora mobilia esse & putabant ea in cō-
tinuo fluxu esse: existimauerunt q̄ nulla certitudo ī
rerū veritate haberī posset a nobis. qđ enī est ī cō-
tinuo fluxu per certitudinē apprehendi non p̄t: quia
prius labi ī mētē diuidet: sicut eratulus dixit q̄
non est possibile aquam fluuij currētis bis tangere:
vt recitat phīs in. iiii. meta. his autem superueniens
Plato vt posset seruare certā cognitionē veritatis
a nobis per intellectū b̄ri posuit p̄ter ista corpora-
lia aliud genus entiūa materia & motu separata: qđ
nominabat species sive ideas: p̄r quarū participatio
nē vnumquodq̄ istorum singulariū & sensibilium di-
citur vel b̄ vel equus vel aliquid huiusmōi. sic ergo
dicebat scientias & diffinitiones & quicquid ad actuz
intellectus p̄tinet non referri ad ista corpora sensibi-
lia: sed ad illa imaterialia & separata: vt sic aia non ī 419
telligat ista corporalia: sed intelligat horum corpora
liū species separatas. Sed hoc dupliciter appareat fal-
sum. primo quidē: q̄ cum ille spēs sint immateriales
& immobiles excluderēt a sc̄tiis cognitio motus &

materie qđ est propriissimae scientie naturalis et demonstratio per causas mouentes et materiales. **C**um autem quod videatur de sensibili videtur: ut dum rex que nobis manifeste sunt notitia quoniam: alia entia in mediū afferamus: qđ non potest esse eorum subiectum ab eis differans secundum esse: et sic illis subiectis separatis cognitis: non possumus hoc de istis sensibilibus iudicare possemus. ut autem in hoc plato de uiare a veritate: qđ cum estimaret omnem cognitionem per modum alicuius similitudinis esse. creditur per formam cognitam ex necessitate sit in cognoscente comodo quo est in cognito. considerauit autem per formam rei intellectum est in intellectu vel et immaterialiter et immobilitate. per ipsa operatione intellectus appareret: qđ intelligitur vel et per modum necessitatē cuiusdam modus enim actionis est secundum modum forme agentis. et ideo estimauit per operationem rei intellectus hoc modo in seipso subsistere. s. immaterialiter et immobilitate. hoc autem necessarium non est quod etiam in ipsis sensibilibus videmus per formam alio modo est in uno sensibili altero: puta cum in uno est in se albedo intensior: in alio remissior: et cum in uno est albedo cum dulcedine: in alio sine dulcedine. et per hunc est modum forma sensibilis alio modo est in re que est extra etiam et alio modo in sensibili suorum qui suscipit formas sensibilius absque materia. si enim colorem auri sine auro. et silvam intellectus spiritus corporis que sunt materiales et mobiles recipit immaterialiter et immobilitate secundum modum suum. nam receptum est in recipiente per modum recipientis. dicitur est ergo per aiam per intellectum cognoscit corpora cognitione immateriali vel non cessaria. **A**d primū ergo dicitur: per verbū augustinum est intelligentia quantum ad ea: quibus intellectus cognoscit. non autem quantum ad ea que sunt intellectus cognoscit. cognoscit enim corpora intelligendo: sed non per corpora neque per similitudines materialies et corporeas: sed per spiritus immaterialies et intelligibiles: que per sui essentiam in aia esse possunt. **A**d secundum dicendum: per sicut augustinus dicitur. 22. de civitate dei non est dicendum quod sensus cognoscit sola corporalia: ita intellectus cognoscit sola spiritualia: quia sequeretur quod deus et angelus corporalia non cognoscerent. huius autem diversitas ratione est: quod inferior virtus non se extendit ad ea que sunt superioribus virtutis. sed virtus superior ea que sunt inferioris virtutis excellentiori modo operatur.

Ad tertium dicitur: quod oīs motus supponit aliquid immobile. cum enim transmutatio sit secundum qualitatem remanet subiectum immobile: et cum transmutata forma substantialis remanet materia immobilia. rerum etiam materialium sunt immobiles habitus sicut sortes et si non semper sedeat: tamen immobilitate est verum: quod secundum dicitur in uno loco manet. et propter hoc nihil prohibetur de rebus immobiliis immobilem scientiam habere.

Secundus arti. Utrum aia per essentiam suam corporalia intelligit.

Hoc secundum sic proceditur. ut per aiam per essentiam suam corporalia intelligit. dicitur eiusdem augustinus. et de trinitate. quod aia imaginis corporis conuolut et rapit factum in semetipsa de semetipsa. dat enim eius formam secundum quidam subiectum. sed per similitudines corporum corporalia intelligit.

git: ergo per essentiam suam quam dat formam talibus similitudinibus: et de qua eas format cognoscit corporalia. **P**recepimus dicit in tertio de aia: quod aia quodammodo est oīa. cum ergo simile simili cognoscatur. videtur quod aia per seipso corporalia cognoscatur. **P**reterea aia est superius corporalibus creaturis. inferiora autem sunt in superioribus eminentiori modo quod in seipso ut deo dicitur. ergo omnes creature corporeae nobiliores modo existunt in ipsa subiecta aie quod in seipso. per suam ergo substantiam potest creatures corporeas cognoscere. **S**ed contra est quod augustinus dicit. et de trinitate. quod mens corporearum rerum notitias per sensus corporis colligit. ipsa autem aia non est cognoscibilis per corporis sensus: non ergo cognoscit corpora per suam substantiam. **R**espondeo dico: quod antiqui philosophi posuerunt quod aia per suam essentiam cognoscit corpora. hoc enim animis oīum coiter indicatum fuit quod sicut filii cognoscuntur. estimabantur autem per formam cognitam sit in cognoscente: eo modo quo est in re cognita. **E**cce contrario tamen platonici posuerunt. plato enim quod spectat intellectuali aiam immateriali est et immaterialiter cognoscere: posuit formas rei cognitarum immaterialiter subsistere. priores vero etiam rationales: quod considerabant res cognitatas esse corporeas et malas: posuerunt oportere res cognitatas esse in aia cognoscente materialiter esse. et id ut aie attribuerent oīum cognitionem posuerunt etiam babere nam cōdem cum omnibus. et quod natura principiorum ex principiis constituit: attribuerunt aie naturas principiis: ita quod qui dividunt principium oīum esse ignem posuit animam esse de natura ignis. et silvam de aere et aqua. empedocles autem qui posuit tripli elementa materialia et huiusmodi. et huiusmodi ex his erat aiam esse constituta: et ita cum res materialiter in aia ponerentur: posuerunt omnem cognitionem aie materialiter esse non discernentes in intellectu et sensu. **A**d secundum bec opio improbatur. primo quod est quod immaterialis principio de quo loquuntur non existit principia nisi in proprio: non autem cognoscitur aliqd secundum quod est in potest sed secundum quod est actus: ut per se ipsum. meta. vii nec ipsa potentia cognoscitur nisi per actum. sic ergo non sufficeret attribuere aie principiorum nam ad hoc quod oīa cognoscatur: nisi inservient ei nature et forme singulorum effectuum: puta ossa carnium et aliorum hominum: ut aris. contra empedoclem argumentatur in primo de aia. scilicet quod si oportere re cognitatas materialiter in cognoscente existere: nulla ratio est quare res que materialiter extra aiam subsistunt cognitione causant: puta si aia igne cognoscatur ignem: et ignis etiam qui est extra aiam ignem cognoscetur. relinguatur ergo quod oīa materia cognita in cognoscitur existere non materialiter: sed magis immaterialiter. et huius ratio est: quod actus cognitionis se extendit ad ea que sunt extra cognoscendum. cognoscimus enim etiam que extra nos sunt. per materiam autem determinat formam rei ad aliquod unum. vii manifestum est quod ratio cognitionis ex opposito se habet ad rationem materialitatis: et id quod non recipiunt formas nisi materialiter: nullo modo sunt cognoscitiva: sicut platea: ut de libro in libro. de aia. quanto autem aliqd immaterialiter habet formam rei cognitam: tanto perfectius cognoscitur. vii et intellectus quod abstractus est spem non solus a materia: sed et a malis conditiōibus individualiter.

Questio

perfecti cognoscit q̄ sensus q̄ accipit formā rei co
 gnite sine materia quidem: sed cum materialibus cō
 ditionibus, et iter ipsos sensus vissus ē magis cognō
 scitius: quia ē minus materialis: vt supra dictus ē.
 et inter ipsos intellectus tanto quilibet est perfectior
 q̄to imaterialior. **C**Ex his ergo patet q̄ si aliquis i
 tellectus est qui per essentiam suam cognoscit omnia:
 oportet p̄fessiōnā eius habeat in se imaterialiter om
 nū: sicut antiqui posuerunt essentia aīc actu compo
 ni ex principiis oīum materialiis: vt cognosceret om
 nū: hoc autē est propriū dei: vt sua essentia sit imate
 rialiter comprehensiva oīum: prout effectus virtute
 p̄existunt in cā. solus igitur deus per essentias suā
 282 oīa intelligit: nō autem aīa humana nec etiā angel⁹.
CAd primū ergo dō: q̄ aug. ibi loquuntur de vīsione
 imaginaria que fit p̄ imagines corporū: q̄bus ima
 ginalibus formandis dat aīa aliquid sue substantie si
 cūt subiectum datur vt informetur per aliquas for
 man. et sic de se ipsa facit bī⁹ imagines: non q̄ anima
 vel aliquid aīc conuertatur: vt sit hec vel illa imago:
 sed sicut dicitur de corpore fieri aliquid coloratum:
 prout informatur color: et hic sensus apparet ex his
 que sequuntur. dicit enī q̄ seruat aliquid scilicet non
 formatum tali imagine q̄ libere de specie talius ima
 ginum iudicet. et hoc dicit esse mentem vel intellectū.
 partem autem que informatur bī⁹ imaginib⁹. s. ima
 ginatum: dicit esse cōm nobis et bestiis. **C**Ad scđm
 b dō. q̄ arist. non posuit aīam esse actu composita ex
 3.62 oībus: sicut antiqui naturales. sed dixit cē quodam
 modo aīam oīa inquantum ē in potentia ad oīa. p̄ sen
 sum quidem ad sensibilitā: p̄ intellectum vero ad intel
 ligibilitā. **C**Ad tertium dō: q̄ quelibet creatura h̄z eē
 finitum et determinatum. vñ scđm essentia superioris
 creature. et si habeat quandaz scđitudinem inferioris
 c creature: put̄ comunicant in aliquo genere: nō tñ cō
 280 plere habet scđitudinez illius. q̄ determinatur ad
 aliquas spēm p̄ter q̄ spēs inferioris creature: sed
 essentia dei ē p̄fecta scđilitudo oīum cōtum ad oīa
 que in rebus inueniunt: sicut vle principium oīum.
Tertius ar. Utrum anima intelligat omnia p̄ spe
 cies sibi naturaliter inditas.
 418 **H**D tertium sic proceditur. videſ q̄ aīa intelligat omnia p̄ spēs sibi naturaliter inditas. dicit. n. greg. in hominē ascensiōnē: q̄ homo habet cō
 cum angelis intelligere. sed angelis intelligat omnia
 naturaliter per formas inditas. vnde in li. de causis
 dicitur q̄ omnis intelligentia est plena formis: ergo
 et aīa habet species rerum naturaliū inditas: quib⁹
 corporalia intelligit. **C**P̄terea anima intellectiva
 est nobilioz q̄ materia prima corporalis. sed materia
 prima ē creata a deo sub formis ad quas est in potē
 tia: ergo multo magis anima intellectiva a deo ē crea
 ta sub speciebus intelligibili⁹. et sic anima intelligit
 corporalia per species sibi naturaliter inditas. **C**P̄te
 rea nullus potest verum respondere: nisi de eo q̄
 scit. sed aliquis esset idota non habens scientiam ac
 quisitam. **C**Respondet verum de singulis si tamen

ordinate interrogetur: vt narratur in merione plato
 nis de quodam. ergo anteq̄ aliquis acquirat scientiā
 habet rerum cognitionem q̄ non esset nisi anima ha
 beret species naturaliter inditas. Intelligit igit̄ ani
 ma res corporas per species naturaliter inditas.
CSed cōtra est q̄d philosophus dicit in tertio dō an
 ma de intellectu loquens: p̄ est sicut tabula in qua nī
 bil est scriptum. **C**Vnde dō: q̄cū forma sit princi
 piū actionis: oportet vt eo modo se habeat aliquid
 ad formam que est actionis principium: quo se habet
 ad actionem illam. sicut si moueri sensum est ex levi
 tate: q̄ in potentia tantū sensum fertur: est leue solū
 in potentia: q̄ autem actu sursum fertur est leue in a
 ctu. videmus autem q̄ homo est q̄dōcōgnoscens
 in potentia tantū tam secūdū sensū q̄ scđm intelle
 tum: et de tali potentia in actum reducitur: vt sentiat
 quidem per actiones sensibiliū in sensum ut intelli
 git autem per disciplinā aut inventionē. vnde opor
 tet dicere q̄ anima cognoscitua sit in potentia tam
 ad similitudines que sunt principia sentiendi q̄ ad si
 militudines que sunt p̄ncipia intelligendi. et ppter hoc
 arist. posuit q̄ intellect⁹ quo omnia intelligit nō ha
 bet alias spēs naturaliter inditas: sed est in princi
 piō in potentia ad bī⁹ species omnes. s̄z quia id quod
 habet actu formam interdū non p̄t agere secūdum
 formaz ppter aliquid impedimentū: sicut leue si im
 pediat sensum ferrī: pp̄ hoc plato posuit q̄ intellectus
 hominē nāliter est plenus oībus speciebus in
 telligib⁹libus: sed p̄ vñtōne corporis impedit: ne pos
 sit in actum exire. sed hoc non videt conuenienter di
 cūtum. **C**Primo quidē q̄ si habet aīa naturalē no
 titiam oīum non videtur eē possibile q̄ busus natu
 rals notificare tantam obliuionem capiat q̄ nesciat se
 bī⁹ scientiam habere. nullus enim bō obliuiscit ea
 que naturaliter cognoscit: sicut q̄ oē totū sit magis
 sua parte et alia bususmodi. p̄cipue aut̄ hoc videt eē
 inconueniens si ponat esse aīe naturale corpori vñtrī:
 vt supra habitū est. inconueniens enī est q̄ natura
 lis operatio alicuius rei totaliter impeditatur per id
 quod est sibi scđm naturaz. secundo manifeste appa
 ret hiūmodi passiōnē falsitas: ex hoc q̄ deficiente a
 līquo sensu deficit scia eōū que comprehenduntur se
 cundum illum sensū: sicut cecus natus nullū p̄t ha
 bere notitiam dō colorib⁹: qd̄ non esset: si intellectus
 aīe essent naturaliter inditae omniū intelligib⁹libus ra
 tiones. et ideo dō. est q̄ aīa non cognoscit corporalia
 per species naturaliter inditas. **C**Ad primū q̄ dicen
 dum q̄ homo qđem conuenit cum angelis in intell
 igendo deficit cum ab eminentia intellectus eōū. si
 cūt et corpora inferiora que tantum existunt: secundū
 greg. deficiunt ab existentia superiorū corporum. nā
 materia inferiorum corporū nō est completa tota
 liter per formas: sed est in potentia ad formas quas
 non h̄z. materia autem celestium corporum est totali
 ter completa per formā ita q̄ non est in pō ad aliam 293
 formā: vt supra habitū ē. Et similiter intellect⁹ age 338
 li est perfectus per species intelligib⁹les scđm suam

LXXXIII

naturam: intellectus at̄ humanus ē in pō ad huius spēs. Ad 2° dō q̄ materla p̄ia bz eē subale p̄ for-
mam. t̄d̄ oportuit q̄ crearet sub aliqua forma alio
quā non ēēt in actu. sub vna tū forma existens est i
pō ad alias. intellectus at̄ nō bz eē subale per spēm
intelligibilem t̄ ideo non ē simile. Ad tertium dō
q̄ ordinata interrogatio pcedit ex pncipis cōib^o
per se notis ad p̄pa. per tale at̄ p̄cessum scia causat
in aia adiscētis. vnde cū vez r̄nder de bis de qbus
secundo interrogat nō hic ē quia p̄ta ea nouerit:
sed q̄ tūc ea de nono addiscit. nihil enī refert vtrū
ille q̄ docet pponendo vel interrogando pcedat de
pncipijs cōibus ad oclusiones. vtrōq̄b̄ enī aīm^o
audietis certificat de posterorib^o p̄ plora.

Quart^o ar. vez spēs intelligibiles effluat in aiam
ab aliqbus formis separatis.

Ad 4° sic pceditur. Utde q̄ spēs intelligibiles effluat i aia ab aliqbus formis separatis.
H̄e enim q̄ per participationē ē tale cātūr ab eo qđ ē per cēntiam tale: sicut qđ ē ignitū reducitur sicut in cām in ignem. sed anima itellectua fm qđ ē actu intelligens participat ipsa intelligibilita. Intellectus enī in actu quodāmodo ē intellectum in actu. ḡ ea que fm se t̄ per cēntiam suā sunt intellecta in actu sunt cause anime intellectue qđ actu intelligat. Intellecta autem in actu per cēntiam suam sunt forme sine materia exītes. spēs i gr̄ intelligibiles q̄ bus aia intelligit cānta formis aliqbus separatis. Preterea intelligibilita se h̄it ad itellectum sicut sensibilia ad sensum. sed sensibilia que sunt in actu ex aiam sunt cāe spēs sensibillū q̄ sunt in sensu q̄bus sentimus. ḡ spēs intelligibiles qbus itellect^o n̄ intelligit causantur ab aliquibus actu intelligibiliib^o extra aiam exītib^o. bi^o autē nō s̄t nisi forme a materia separata. forme i gr̄ intelligibiles intellectus n̄t effluunt ab aliqbus subijs separatis. Preterea omne qđ ē in pō reducīt in actum per id qđ ē actu. si ergo intellectus noster p̄us in pō exīs postmodum actu intelligat: oī q̄ hoc causest ab aliquo itellectu q̄ semper ē in actu. hic i gr̄ intellectus ē separatus: ergo ab aliquibus substantijs separatis causantur spēs intelligibiles: qbus actu intelligimus. Sed contra ē q̄ fm hoc sensibus non indigeremus ad intelligendū: qđ p̄; eē falsum: ex hoc p̄cipue q̄ q̄ caret vno sensu nullo modo p̄t habere sciā de sensibilibus illius sensus. R^o dō q̄ quidam posnēt species intelligibiles nostri intellectus pcedere ab aliquibus formis vel substantijs separatis t̄ hoc du-
pliciter. Plato enī sicut dictū ē: posuit formas rerū sensibillū per se sine materia subsistentes: sicut formam hominis quā nominabat per se hoiez t̄ formā vel ideam equi: quā nominabat per se equum t̄ sic de alijs. has ergo formas separatas ponebat p̄cipa-
ri t̄ ab aia n̄t t̄ a mā corporali: ab aia q̄dem n̄t ad cognoscendū: a materia vno corporali ad cēndū ut sicut materia corporalis p̄ hoc q̄ p̄cipiat ideam la-
pidem sit h̄ic lapis: ita itell̄s noster per hoc q̄ per

ticipat ideaz lapidez sit intelligēs lapidē. p̄cipatio autem idee fit per aliquam similitudinez: p̄us idee in partcipante ipsam per modum q̄ exemplar p̄cipiat ab exemplato. Sicut igitur ponebat formas s̄tibiles: que sunt in matia corporali effluere ab ideis sicut quasdam earum similitudines: ita ponebat spēces intelligibiles n̄t intellectus esse similitudines quasdam idearum ab eis effluentes. t̄ pp̄ hoc vt su-
pra dictum ē. scias t̄ diffinitiones ad ideas refere. 416
bat: sed quia contra rōnē rez sensibilium est q̄: ca-
rum forme subsistant absq̄ materijs: vt Arti. multi-
pliciter pbat. t̄o auic. hac positione remota posule
oīum rez sensibilium intelligibiles species non qui-
dem per se subsistere absq̄ materia. sed p̄existere v
materialiter in intellectibus separatis: a quorum pri-
mo deriuant huius spēs in sequentem t̄ sic de alijs
vsc̄ ad ultimum intellectū separatum: quem nos lat in
tellectum agentem: a quo vt ipse dicit effluunt ipse
species intelligibiles in animas nostras t̄ forme sen-
sibiles in materialm corporalem. t̄ sic in hoc Autē.
cum Platone concordat q̄ species intelligibiles no-
stri intellectus effluunt a quibusdam formis separa-
tis quas tamen plato dicit per se subsistere. Autē.
vero ponit eas in intelligentia agente: differunt et
q̄stum ad hoc q̄ auic. ponit spēs intelligibiles non
remanere in intellectu nostro postq̄ definit actu in-
telligere: sed indiget vt iterato se convertat ad reci-
plendum de nouo. vnde non ponit sciā aie natu-
raliter inditam sicut plato qui ponit participationes
idez imobilis in anima permanere: sed secundum 418
hanc positionem sufficiens t̄o assignari non possit
quare aia n̄t corpori vniuers. non enim pōt dici q̄ a
nimia itellectua corpori vniatur pp̄ corpus: q̄ nec
forma ē pp̄ maklām: nec motor pp̄ mobile: s̄t po-
tius econverso. maxie at̄ v̄ corpus ē necessarium
anime intellectue ad eius pp̄iam operationē que
ē intelligere: que scdm eē suum a corpore non depē
det. si autem spēs intelligibiles scdm suam naturā
apta nata eē recipere per fluentiam aliquoz sapia-
tor̄ pncipioz tm̄: t̄ nō acciperet eas ex sensibus nō
indigeret corpe ad intelligendum: vnde frustra cor-
pori vniiretur. Si autem dicatur q̄ indiget anima
nostra sensibus ad intelligendum quibus quodam
modo excitat̄ ad considerāda ea quoq̄ spēs intelligibiles a pncipijs separatis recipit: hoc nō v̄ sufficere:
q̄ bl̄ excitatio n̄t necessaria aie: nisi inc̄stum est
desiria fm platonicos qđāmodo obliuosa pp̄ter
vnionē ad corp^o. t̄ sic sensus nō pficerent animei 576
tellectue nisi ad tollendum impēdimentū qđ aie p̄
uenit ex corporis vnione. remanet igit̄ q̄rēduz: q̄ sit
cā vnionis aie ad corpus. si t̄ dicāt scdm auic. q̄ se-
sus sūt aie necessarij: q̄ per eos excitat̄ vt conuer-
tat se ad intelligentiam agētem a qua recipit speci-
es: hoc quidē non sufficit: q̄ natura aie ē vt intelligat
per spēs ab intelligentia agente effluxas: sequit̄ q̄
q̄nq̄ aia possit se conuertere ad intelligentiā agētes
ex inclinatione sue nature vel etiā excitat̄ per alt-

Questio

um sensum: ut conuerat se ad intelligentiam agere ad recipiendum sp̄s sensibilium quorū sensum ali quis nō b̄z: et sic cecus nat⁹ poss; habere scientiam d̄ colorib⁹ qđ ē manifeste falsum. vnde dicendū est q̄ sp̄s intelligibiles: quib⁹ anima nostra intelligit nō effluuit a formis separatis. **C**Ad p̄mūz ḡ dō ḡ sp̄s intelligibiles q̄s participatū intellectus reducuntur sicut in primā cām in aliquod p̄ncipium per suam cāntiam intelligibilem. s.i deum: sed ab alio p̄ncipio p̄cedit medianteb⁹ formis rerum sensibilium et materialium a quib⁹ scientiam colligim⁹: ut dīo. dīct.

Ad secundum dō ḡ rea materiales s̄m eē qđ h̄t extra animā p̄nt esse sensibiles actū: nō aut̄ actuū intelligibiles. vñ nō est sitū de sensu et intellectu. **C**ad 3° dō ḡ intellectus noster possibl̄ reducūt de potētia ad actū per aliquid ens actu. s.i per intellectum a gentem qui est virtus quedam anime nostre ut dic
392 tum ē. nō at̄ p̄liquē intellectū separātū s̄c p̄cāz p̄plā p̄xiam: s̄z sicut per cām remota.

Quintus ar. vtp̄ anima intellectua cognoscat res immateriales in rōnib⁹ eternis.

Ad quīntūm sic p̄cedit. Ut ḡ anima intellectua non cognoscat res immateriales in rationib⁹ eternis. Id enim in q̄alidg cognoscitur ipsū magis et p̄p̄us cognoscitur s̄z aia intellectua hominis in statu p̄sens vite non cognoscit rōnes eternas: q̄ non cognoscit ipsū dēū in quo rōnes eterne existūt: sed ei sicut ignoto coniungit ut dīo. dīct in. i.ca. mystice theologie: ḡ aia n̄ cognoscit oia in rationib⁹ eternis. **P**reterea ro. primo dīḡ in uisibilia dei per ea que facta sunt conspiciunt: s̄z inter uisibilia dei numerantur rationes eterne: ergo rationes eterne per creaturas rōnales cognoscit et non econuerso. **C**Preterea rationes eterne nibil aliud sunt q̄s idee. dīct. n. Aug. i.li. lxxxiij. q. idēe sūt rationes stabiles rerum in mente dīna existentes. si ergo dīctur ḡ aia intellectua cognoscit oia in rōnib⁹ eternis: redib⁹t opinio platonis q̄ posuit oēm

419 scientiam ab ideis deriuari. **S**z ē qđ dīc. Aug. xij. conse. si ambo videmus verū ee quod dīcīt: et ambo videmus verū ee que dīcīt: vbi queo id videamus: nec ego vtiq̄ in te nec tu in me: sed ambo in ipa que supra mentes nostras ē in commutabili veritate. veritas at̄ incommutabili in eternis rōnibus cōtinetur: ergo anima intellectua oia vera cognoscit in rōnibus eternis. **R**o. dō ḡ s̄c Aug. dīct in. i.li. de doc. xp̄iana: ph̄i. qui vocantur si q̄ forte vera et fidel n̄rē accommoda dīcerunt ab eis tanq̄ ab iniustis possefforibus in vsum n̄rē, vendicanda sunt. h̄t enim doctrine gentillum quedam similitud et supersticio sa figmenta: q̄ vnusq̄s nostrum de societate gentilium exiēt deuultare. et s̄o aug. qui doctrinā platonis corum imbutus fuerat: si qua inuenit fidel accommoda in eorum dictis assumpsi que vero inuenit si dei-n̄rē aduersa: in melius cōmutauit. posuit at̄ p̄lo 419 sicut supra dīctū est: formas rerum q̄ se subsistere a materia separata q̄s ideas vocabat: per quaz partici-

pationes dicebat intellectū n̄rē omnia cognoscere. vt sicut materia corporal p̄ participationē idēe lapidem sit lapis: ita intellectus noster p̄ participationē etiūdē idēe cognosceret lapidē. s̄z q̄ vī eē alienūa fidei q̄ forme reruzē res q̄ se subsistant absq̄ materia sicut platonici posuerūt. dīcētes q̄ se vitā aut p̄ se sapientiā eē quasdaz subas creatrices: vt dīo. dīct .v.i.ca.de di.no. ideo Aug. in lib. lxxxiij. q. posuit loco harū idēaz q̄s p̄lo ponebat: rōne oīz creaturez ī mente dīna existere secūdū q̄s ēta humana oia cognoscit. cum ergo q̄rl̄ vtp̄ anima humana ī rōnib⁹ eter nis oia cognoscit: dō est q̄ aliquid in aliquo dī cognosci dupl̄r. vno modo s̄c ī obo cognito: s̄c aligs videt in speculo ea quoz imagines ī speculo reflētāt. et hoc modo anima in statu presentis vite non p̄t videre oia ī rationib⁹ eternis: sed sic ī rōnib⁹ eternis cognoscit oia beati qui deum vidēt et oia ī ipo. alio modo dī aliquid cognoscit ī aliquo sicut ī cognitionis p̄ncipio: sicut si dīcamus q̄ ī sole vidētur ea que videntur per solem: et sic necesse est dīcere q̄ aia humana oia cognoscit ī rōnib⁹ eternis: per q̄rum p̄ticipationem oia cognoscim⁹. ipsū enī lumē intellectuale quod est ī nob̄: nibil est aliud q̄ quedā paricipata similitudo luminis ī creati⁹ ī quo 422 continentur rōnes eterne. vñ ī psal. dīf. multi dīcūt quic dīct nobis bō: cui psal. rōndēt dīcēs. signatū est super nos lumen vultus tui dīc: quasi dī cat per ipaz sigillationē diuini lumis ī nobis oia demoniſtrant: q̄ tamē p̄ter lumen intellectuale ī nobis exi guntur sp̄s intelligibiles a rebus accepte ad scientiam de rebus materialibus h̄ndam: s̄o n̄ per solam participationē rōnum eternarū ī rebus naturalib⁹ notitiā hēm⁹: sicut platonici posuerunt q̄ sola idēaz p̄ticipatio sufficit ad scientias h̄ndaz. vñ Aug. dīct in. iiiij. de trī. nūqd q̄ ph̄i. documentis certissimis persuadent eternis rōnibus oia temporalia fieri: pro p̄trea potuerunt ī ipsis rōnibus p̄sp̄ccere: v̄t ex ipsis colligere quot sunt animalium genera: que semina singulorum, nōne ista oia ī locoū ac tempoz historiam q̄sicerunt: q̄ at̄ aug. non sic intellectuēt omnia cognoscit ī rōnibus eternis vel ī cōmutabili veritate quasi ipē rōnes eterne videantur: p̄z p̄b̄ ḡ ipē dīct in. li. lxxxiij. q. ḡ rōnalis anima non ois et q̄ cumq̄: sed que sancta et pura fuerit asseritū illi vīsi oni. s. rōnū eternaz eē idonea: sicut sunt aie bonop̄. et per hoc p̄z rōndēt ad obiecta.

Sextus ar. vtp̄ intellectua cognitio accipiatur a rebus sensibilius.

Hō sextūm sic p̄cedit. Videntur q̄ intellectua cognitio non accipiatur a rebus sensibilius dīct. n. aug. in li. lxxxiij. q. ḡ non est expectanda sinceritas veritatis a corporis sensib⁹. et hoc p̄bat dupl̄r. vno modo p̄b̄ ḡ de qđ corpore us sensus attigit sine vlla internissione ē poris cōmutatur. quod autem nō manet p̄cipi non p̄t. alio mō per hoc q̄ oia q̄ per corpus sentim⁹ ēt cū affīne sensib⁹: imagines ī corp̄ patimur et ī sono līfurōnī

LXXXIII

at sensibus discernere valamus: ut ipso sensibilia
 vel imagines eoz falsas sentiamus. nibil at percipi potest
 quod a falso non discernit et sic excludit quod non est expectari
 da vita a sensibus. sed cognitio intellectualis est ap-
 plicativa vitalis: non quod cognitio intellectualis est expe-
 ctada a sensibus. **C**ontra Augustinum dicitur: sup. gen. ad lit.
 non est putandum facere aliud corporis in spiritu tamquam ipsum cor-
 poris faciem me vice subdat. omni enim modo persistantior est quod
 facit ea re de qua aliquid facit. vii conclusio per ima-
 ginem corporis non corporis in spiritu: sed ipse spiritus in seipso
 faciens ergo intellectualis cognitio a sensibus di-
 riuit. **C**onteretra effectus non se extendit ultra vir-
 tum sue cause: sed intellectualis cognitio se exten-
 dit ultra sensibilia. Intelligimus enim quedam que sen-
 su percipi non possunt: intellectualis ergo cognitio non dis-
 riuitur a rebus sensibilibus. **S**ed hoc est quod probatur in i. meta. et in fine posteriore: quod principium non
 sitre cognitionis est a sensu. **R**egarding circa istam
 questionem triplex fuit philosophorum opinio. demo-
 critus enim posuit quod nulla est alia causa cuiuslibet nostre
 cognitionis nisi cum ab his corporibus que cogita-
 mus veniant atque intrant imagines in animas nostras:
 ut Augustinus dicit in epistola sua ad diaconos et Ari. etiam di-
 cit in libro de spiritu et de genere: quod democritus posuit cognitionem
 fieri per idola: et defluxiones: et huius positionis ratione fu-
 is: quod tam ipse democritus quod alii antiqui naturales non
 4.17 ponebant intellectum differre a sensu. ut Ari. dicit in libro
 de anima. et ideo quia sensus immutatur a sensibili. ar-
 bitrabatur omnem nostram cognitionem fieri per so-
 lam immutationem a sensibili: quod quidem immutationem de
 mocritus assertebat fieri per imaginem defluxiones. plato
 vero econtrario posuit intellectum differre a sen-
 su. et intellectus quidem esse virtutem immaterialis organo
 corporeo non ventem in suo actu. et quia in corporeo
 non potest immutari a corporeo posuit quod cognitio intel-
 lectualis non sit per mutationem intellectus a sensibili-
 bus: sed per participationem formarum intelligibilium sepa-
 ratae ut dictum est. sensu est posuit virtutem quendam per se
 4.16 operatum. unde nec ipse sensus cum sit quendam vis spiritu
 alis immutatur a sensibili: sed organa sensuum a sensibili-
 bus immutatur ex quod immutatione anima quodam
 modo excitatur: ut in se prae sensibili formetur. et hanc op-
 tione tamquam ut Aug. xii. sup. gen. ad lit. ubi dicitur quod corpus
 non sentit. sed anima per corpus quod velut nictus videtur: ad for-
 madum iste ipsa quod extrinsecus nictat. Sic igitur secundum plato-
 nis opinionem non est intellectualis cognitio a sensibili. pce-
 dit nam est sensibilis totaliter a sensibili: rebus sed sen-
 sibilia excitat animam sensibilem ad serendi. et sit sen-
 sus excitat animam intellectualiam ad intelligentiam. Ari.
 autem media via processit. posuit namque platonis intellectum
 differre a sensu. sed sensu posuit propriam operationem non
 habere sine conformatioe corporis: ita quod sentire non sit ac-
 tus animi tamen sed coniuncti. et sit posuit de omnibus
 operibus sensitivae partis. quia ligatus non est inconuenientis
 et sensitibilia que sunt extra animam causent
 aliud inconveniens: in hoc Ari. cum democrito con-
 cordauit quod operationes sensitivae per se sunt per ipsilonem

sensibilem in sensu si per modum defluxionis ut ve-
 mocritus posuit sed per quendam operam totalem. Nam et demo-
 critus oem actionem fieri posuit per influxionem attribu-
 motus ut per primum de generatore. intellectus posuit
 ari. habere operationem absque conformatioe corporis. ni-
 bil autem corporeum imprimere potest in rem incorpo-
 ream: et ideo ad secundum intellectuale operationem sed
 Ari. sufficit sola impressio sensibili corporis sed requi-
 ritur aliud nobilissimum: quod agens est honorabilis pati-
 te ut ipse dicit: non enim ita per intellectualis operatio-
 tur ex sola impressione aliquarum rerum superiorum ut
 plato posuit: sed illud superius et nobilissimum agens quod
 vocat intellectum agentem de qua iam supra dixi-
 ximus. facit fantasmatu a sensibus accepta intellectu
 gibilita in actu per modum abstractoris cuiusdam. secundum
 hoc quod ex parte fantasmatum intellectualis operatio a
 sensu catur. sed quod fantasmatu non sufficiunt immutare
 intellectum possibiliter sed etsi per intellectus actus
 per intellectum agentem: non potest dici quod sensibilis cognitio
 sit totalis et perfecta causa intellectualis cognitionis:
 sed magis quodammodo est maxima causa. **A**d secundum quod dicitur: quod probatur
 illa Augustinus dicit intelligitur vita non sit totaliter a sensibili
 expectanda. regratis enim lumine intellectus agens per
 quod immutabiliter virtutem in rebus mutabilibus
 cognoscamus et discernamus ipsas res a similitudi-
 nibus et rursum. **A**d secundum dicitur quod Augustinus non logitur
 de intellectualis cognitione sed de imaginaria. et quia
 secundum platonis opinionem vis imaginaria habet
 operationem que est anime solius: eadem ratione visus
 est Augustinus ad secundum corpora non imprimunt suas si
 militudines in vim imaginariam. sed hoc factum ipsa anima
 qua videtur Ari. ad secundum intellectum agentem
 esse aliud separatum: quia. scilicet agens est honorabilis
 patienter et perculdubio etsi secundum hoc positorem in vi ima-
 ginativa ponere. non solum secundum passum sed et activi-
 um. sed si ponamus secundum opinionem aristoteli. quod actio virtutis
 imaginativa sit iuncti nulla sequitur difficultas quia
 corpus sensibile est nobilissimum organum animalis secundum hoc quod
 comparatur ad ipsum ut est in actu ad ens in potestate sic colo-
 ratum in actu ad pupillam que colorata est in potestate: pos-
 set tamen dici quod prima immutatio virtutis imaginativa
 sit per modum sensibilium: quod fantasia est motus factus
 secundum sensum: ut dicitur in libro de anima. tamen est quodammodo
 operatio anime in homine quam dividenda et componen-
 do format diversas rerum imagines que non sunt a se
 sensibus accepte. et quantum ad hoc potest accipi contra Augustinus. **A**d tertium
 dicitur quod sensitiva cognitionis non est tota causa
 intellectualis cognitionis. et ideo non est instrumentum si
 intellectualis cognitionis ultra sensitivam se extendet.
Secundum autem videtur intellectus possit actu intelligere
 per speciem intelligibilem quas penes se habet non con-
 vertendo se ad fantasmatu. intellectus enim sit in actu
 per speciem intelligibilem qua informatur: sed

Hoc septimum sic proceditur. Videlicet quod in quarto
 intellectus possit actu intelligere per speciem in-
 telligibilem quas penes se habet: non con-
 vertendo se ad fantasmatu. intellectus enim sit in ac-
 tu per speciem intelligibilem qua informatur: sed

Questio

intellectum eē in actu ē ipm intelligē: g spēs intelligibiles sufficiunt ad hoc q̄ intellectus actu intelligat absq̄ hoc q̄ ad fantasmatā se cōuertat. ¶ Preterea magis dependet imaginatio a sensu q̄ intellectus ab imaginatione. s; imaginatio pōt̄ imagiari actus absentib⁹ sensibilibus: g multo magis intellect⁹ pōt̄ intelligē actu non cōuertēdo se ad fantasmatā.

¶ Preterea, incorporeū n̄ sc̄ alīq̄ fantasmatā q̄i imaginatio tps & trinū n̄ trascēdit. si q̄ intellect⁹ n̄ potest aliqd intelligere i actu nisi cōuertēdo ad fantasmatā: sequereret q̄ n̄ posset intelligē īcorpeuz aliqd qd̄ p̄z eē falsum. intelligim⁹. n. vītate ipsam & deū & agelos. ¶ Sed alia ē quod phs dīc in. iii. de aia q̄ nihil sine fantasmatā itellit aia. ¶ R̄ dō q̄ impossibile est intellectū fīm pītis vite statū quo passibl̄ corpī ciūgit aliqd intelligere i actu nisi cōuertēdo se ad fantasmatā & hoc duobus iudicīis apparet. prīmo qd̄ q̄ cum itellit sit vīdaꝝ non vītē corporalī organo nullo modo ipediret in suo actu p̄ lesionē alicuius corporallī organi: si non requiretur ad eius actus alicuius pōt̄ vītē organo corporalī. vīnatur at organo corporalī sensus & imaginatio & alie vīres pertinet ad pītē sensitivam. vnde manifestum ē q̄ ad hoc q̄ intellect⁹ actu intelligat non solū accipiendo sciam de nouo s̄ ēt vītē scia iam acquisita requiritur actus imaginationis & ceterarum vītū tutū. videmus enī q̄ impedito actu vītū imaginatiū per lesionem organi: vt in freneticis: & sīr 423 impedito actu memoratiū vītū vt in litargicis: impeditur homo ab intelligendo in actu etiam ea q̄ rūm sciam pācepit. secundo quia hoc gl̄ibet in se ipso exprī pōt̄ q̄ quando aliquis conatur aliqd intelligere format sibi aliqua fantasmatā per modum exemplorum in quibus quasi inspiciat q̄ intelligere studet & inde ē ēt q̄ quando allquem volumus facē aliquid intelligere: pponimus ei exempla ex ḡbus sibi fantasmatā formare posset ad intelligendum. bi⁹ at rō ē q̄ pō cognoscitā p̄portionat cogiscibili. vñ intellectus angelicū qui est totaliter a corpore separat⁹ obiectum propriū ē substantia intelligibilis a corpore separata: & per bi⁹ intelligibilis māz cognoscit. Intellect⁹ autem humani q̄ ē coniūctus corpori p̄pūz obm̄ est qdditas sine nā in materia corporali exīs: & per bi⁹ naturas visibilium rerum ēt inuisibilium 424 rerum aliqualem cognitionem ascendit. de rōne at bi⁹ nature ē q̄ in aliquo iudicio existat: quod n̄ ē absq̄ mā corporali sicut de natura lapidis est q̄ sit in hoc lapide: & de rōne nature ēḡ sit in hoc eq̄: & sic de alijs. vnde natura lapidis vel cuiuscunq; mālis rel cognosci non pōt̄ complete & vere nisi fīm q̄ cognoscit. vt in particulari ens: particolare autem apprebēdimus per sensum & imaginationem. & lō ne cessē ē ad hoc q̄ intellectus intelligat suum obm̄ p̄pūm: q̄ conuertat se ad fantasmatā: vt speculetur naturam vniuersalem in particulari extētem. si autē p̄pūz obm̄ intellect⁹ n̄ ēt forma separata: vñ si n̄ rez sensibilium subsisteret nō in particularibus fīm plonī

cos: non oporteret q̄ intellect⁹ n̄ semp intelligēdo cō 419 uerteret se ad fantasmatā. ¶ Ad primū ḡ dō q̄ spe cies cōseruare intellectu possibili in eo exīt bitualr 398 quando actu n̄ intelligit sic supra dictum ē. vnde ad 394 b̄q̄ intelligam⁹ in actu non suffic̄ ipsa cōseruatio spērum: sed oꝝ q̄ etsi utram secundum q̄ conuenit rebus quaz sūt spēs que sunt nature in particularib⁹ exīentes. ¶ Ad secundum dicendum q̄ etiam ipsum fantasmatā ē similitudo rei particularis. vnde non indiget imaginatio aliqua alia similitudine particulari sicut indiget intellectus. ¶ Ad tertium dicendum q̄ incorporeā quoꝝ non sunt fantasmatā cognoscitur a nobis per comparisonem ad corpora sensibilia q̄rum sunt fantasmatā: sic vītatem intelligimus ex cōsideratione rel circa quam vītatem speculamur deū autem vt Dio. dīc cognoscimus vt cām & per excessum & remotionem. alias etiam incorporeas substātias in statu pītis vite cognoscere non possumus: nisi per remotionem vel aliquam comparisonem ad corporalia. & lō cum de bi⁹ aliqd intelligimus: necesse hēmus conuerti ad fantasmatā corporoz: lō ipsoꝝ nō sīnt fantasmatā.

¶ Octauus ar. vñ iudicium intellectus ipediat per ligamentū sensus.

HD 8⁹ sic pediat. Ut q̄ iudicium intellectus 423 non impedit per ligamentum sensus. superius autem non depender ab inferiorib⁹ iudicium intellectuum est supra sensum: ergo iudicium intellectus non impedit per ligamentū sensus.

¶ Preterea syllagizare ē actus intellectus. in somno autem ligat sensus vt dī in lib. de som. & vīg. contīgit. tamen qnīq; q̄ aliquis dormiens syllogizat: iūt̄ non impedit iudicium intellectus per ligamentum sensus. ¶ Sed contra ē q̄ in dormiendo ea que cōtra līcitos mores contingunt non imputant̄ ad peccatum vt Aug. super ge. ad li. dīc. hoc autem non ēt̄ si homo in dormiendo libez vīsum rōnis & intellectus habet: ḡ impedit rōls vīsus per ligamentū sensus.

¶ Respondeo dicendum q̄ sic dictum ē propriū obm̄ intellectui nostro proportionatum est natura rei sensibillis. iudicium autem perfectum de re alīq; 422

dari non potest nisi ea omnia que ad rem pertinent cognoscantur & p̄cipue si ignoraretur id quod ē terminus & finis iudicij. dīc enim phs in. iiij. de celo & mundo: q̄ sic finis factiū scientie est opus: ita naturalis scientie finis. ē quod vīdet p̄incipaliū fīs sensū. faber enim non querit cognitionem cultelli nisi p̄ opus vt operet hūc p̄ticularem cultellum. & sīr naturalis nō q̄rit cognoscē nām lapis & equi: nisi vt sciāt rōnes eoz que vīdēt secundum sensum. Mani festum est autem q̄ non possit esse perfectum iudicij scientie naturalis de rebus naturalib⁹ si sensibilia ignorentur. omnia autem que in presenti statu intellegimus cognoscuntur a nobis per comparationes ad res sensibiles naturales. vnde impossibile est q̄ sit in nobis iudicium intellectus perfectum cum

49 ligamento sensus per quē res sensibiles cognoscī
 457 mus. Ad p̄mū ergo dō q̄ quis iteleḡtus sit supe
 rior sensu: accipit tñ aliquo mō a sensu: et eius obie
 cta prima et p̄ncipalia in sensibilibus fundantur. et
 sō necesse ē q̄ ipediatur iudicium iteleḡtus ex liga-
 mento s̄esus. Ad secūdū dicēdū q̄ sensus ligat
 tur i dormiētibus pp̄ euaporatōes quādā et fumio-
 547 sitates resolutas vt dō in li. de sō. et vīg. et ideo fm
 dispositiōem b̄l̄ euaporatōum ḵigit eē ligamen-
 tum malus vel minus. quando enim multus fuerit
 motus vapor̄ ligatur non solum sensus sed etiam
 imaginatio vt nulla appareat fantasmata: sic precl-
 pue accidit cum aliquis ictip̄ dormire post multuz
 cibum et potum. si vero motus vaporum aliquātu-
 lum fuerit remissior appareat fantasma: s̄z distorta
 et iordiata: sic accidit i febritantibus. si vero adhuc
 buc maḡ mot̄ sedet: appareat fantasma ordiata sic
 maxie solet i fine cōtingere dormitōis: et in homini-
 bus sobrijs et habētibus fortem imaginatiōem. si au-
 tem motus fuerit modicus non solum imaginatio re-
 manet libera: sed etiam ipse s̄esus communis ex par-
 te soluit: ita q̄ homo iudicet interdum i dormien-
 do ea que videt somnia esse: quasi diuidit̄s iter ref-
 et rerum similitudines. sed tamen ex aliqua parte re-
 manet sensus communis ligatus. et ideo licet aliquas
 similitudines discernat a rebus: tamē semper in ali-
 quibus decipitur. sic igitur per modum quo sensus
 soluit et imaginatio i dormitō liberatur iudicium
 intellectus: non tamen ex toto. vnde illi qui dormiē-
 do syllogizant cum excitātur semper recognoscunt
 se in aliquo defecisse.

Ques̄tio. lxxv. de modo et ordine intelligēdi.

Einde considerā

dum ē de modo et ordine intelligēdi: et circa hoc q̄runtur. vīj. Primo vīp̄ intellectus n̄ intelligat abstrahēdo sp̄s a fantasmatisbus. 2° vīp̄ sp̄s intelligibiles abstracte a fantasmatisbus se habeant ad intellectum nostrum: vt quod intelligitur vt sic id quo intelligit. 3° vīp̄ intellectus n̄ intelligit naturali p̄us maḡ vniuersale. 4° vīrum intellectus n̄ possit multa simul intelligere. 5° vīp̄ intellectus n̄ possit eandem rem melius intelligere q̄b̄ alius. 6° vīp̄ intellectus n̄ possit cognoscere idūvisibile q̄b̄ diuisibile.

Primus ar. vīrum intellectus n̄ possit errare. Septi-
 mo vīrum vīus possit eandem rem melius intelligere q̄b̄ alius.

8° vīp̄ intellectus n̄ possit cognoscere idūvisibile q̄b̄ diuisibile.

Primus ar. vīrum intellectus n̄ possit intelligat res
 corporeas et materiales per abstractionem a fantas-
 matibus.

42 **A**d p̄mū sic p̄cedit. Uldeū q̄ intellectus n̄
 n̄ intelligat res corporeas et materiales per
 abstractionem a fantasmatisbus. quicunq̄
 n̄. intellectus intelligit rem alia q̄ sit ē falsus. forme
 autem rerum materialiū non sunt abstracte a parti-
 cularibus quorum similitudines sunt fantasmata.

si ergo intelligam res materiales per abstractionē spe-
 ciez a fantasmatisbus: erit falsitas i intellectu nostro.

Precea res materiales sunt res naturales in q̄ diffinitione cadit materia: s̄z nihil p̄t intelligi sine eo qđ cadit in diffinitione eius. ergo res materiales n̄ p̄t intelligi sine materia sed mā ē individuationis p̄ncipium: q̄ res materiales n̄ p̄t intelligi per abstractionem vīla a particulari: qđ ē abstrahē sp̄s intelligibiles a fantasmatisb̄. Precea i.ij. de aia dō q̄ fantasmatā se b̄n̄ ad aiam intellectuam sic colores ad vīsum. sed vīsio n̄ sit per abstractionem aliquā sp̄p̄ a coloribus sed per hoc q̄ colores īp̄munt in vīsum: q̄ nec intelligere ḵigit per hoc q̄ al. quid abstrahatur a fantasmatisbus. sed per hoc q̄ fantasmatā īp̄munt in intellectū. Precea vt dō in.ij. dō aia in intellectuā aia sūt duo. s. intellectus possibilis et agens. sed abstrahere a fantasmatisbus sp̄s intelligibiles non pertinet ad intellectum possibilem. sed recipere species iam abstractas: sed nec etiā videt pertinere ad intellectum agentem qui se b̄z ad fantasmatā sicut lumen ad colores qui non abstrahit a liquid a coloribus: sed magis eis influit. ergo nūlo modo intelligimus abstrahendo a fantasmatisb̄.

Preterea ph̄s in.ij. de aia dicit: q̄ intellectus intelligit species in fantasmatisbus: n̄ ergo eas abstrahendo. Sed contra ē quod dō in.ij. de aia q̄ sic res sūt separabiles a mā: sic circa intellectum sunt ergo q̄ materialia intelligantur īcōntum a materia abstrahētū et similitudinibus materialibus q̄ sūt fantasmatā. Respondeo dicendum q̄ sicut supra dictum ē obm̄ cognoscibile p̄portiōatur virtuti cognoscitive. est ā triplex gradus cognoscitive vītu. 4.22. 58. quedam enim cognoscitiva vītus ē actus organi corporalis. s. sensus. et ideo cuiuslibz obz sēstītive p̄ōe ē forma put in materia corporali existit: et quia hī materia est individuatōis p̄ncipium: ideo oīs p̄ sensitiue p̄t ē cognoscitiva p̄icularium tñ. quedam autem vītus cognoscitiva ē que neq̄ est actus organi corporalis: n̄ est aliquo modo corporali materiae confuncta sic intellectus angelicus. et iō b̄l̄ virtutis cognoscitive obm̄ ē forma sine materia subsistens: et si enim mālia cognoscitā: non tamen nisi in materialibus eas intuet vel in seip̄s vel in deo. Intellectus autem humanus medio se habet: non enim actus ali. et ad cuius organi: sed tñ ē quedam vītus aīe que est for. 3.69. corporis: vt ex supra dictis p̄z. et iō proprium eius ē 355 cognoscere formam in materia quidem corporali ī dividualiter existentem non tamen prout sunt in talī materia. cognoscere vero id quod ē in materia ī dividuali n̄. put ē in talī mā ē abstrahere formā a materia ī dividuali quā rep̄tant fantasmatā. et iō necesse ē dicere q̄ intellectus n̄ possit intelligit materialia abstrahendo a fantasmatisbus et per materialia sic considerata: in materialium aliqualem cognoscitōrem deuenimus sicut econtra āgeli per immaterialia materialia cognoscunt: plato vero attendens solum ad 4.22. immaterialitatem intellectus humani: n̄ autem ad

Questio

hoc quod est corporis quodammodo vultus posuit
 oblectu*s* intellectus ideas separatas: et quod intellectu*s*
 nō quidē abstrahendo: sed magis abstracta
 416 participando: ut supra dictū est. **C** Ad p̄mum ergo
 dō ḡ abstrahere contingit dupliciter. vno mō per
 moduz cōpositionis et diuisionis: sicut cu*s* intelligi-
 mus aliquid nō cē in alio vel cē separatum ab eo. alio
 mō per moduz simplicitatis: sicut cum intelligimus
 vnu nūl considerando de alio. abstrahere igit̄ per
 intellectum ea que fm rem non sunt abstracta fm
 primuz moduz abstrahendi nō ē absq̄ falsitate sed
 b secundo modo abstrahere per intellectu*s* que non
 425 s̄t abstracta secundū rē n̄ bz falsitatē: ut in sensu ap-
 paret. si enim dicam⁹ colorē non inesse corporei colo-
 rato: vel eē separatū ab eo erit falsitas in opinione
 vel in oratione. si vero considerem⁹ colorē et prie-
 tatez ei⁹ nihil considerantes de pomo colorato vel
 sic qđ intelligimus voce exprimam⁹: erit absq̄ falsita-
 te opinione et orationis. pomū enim non ē de rōne
 coloris. et iō nūl phibet colorē intelligi nihil ire-
 ligendo de pomo. Similiter dico ḡ ea que pertinet
 ad rōnez speciei cuiusl; rei materialis puta lapidis
 aut hominis aut equi: possunt considerari sine p̄nci-
 pijs individualibus que non sunt de rōne speciei: et
 hoc ē abstrahere vntuersele a particulari v̄l sp̄m
 intelligibilem a fantasmatisbus considerare. s. natu-
 ram sp̄i absq̄ individualium consideratōne p̄nci-
 piorum que per fantasmata representantur. cū ḡ dī
 c. ḡ intellectus ē falsus qui intelligit rem aliter qđ sit:
 79 veruz est si li aliter referatur ad rem intellectā: tunc
 6 ic .n. intellectus est falsus quando intelligit rē eē ali-
 430 ter qđ sit⁹. vñ falsus intellectus ēt si sic abstraberet
 sp̄z lapidis a materia vt intelligeret eam non eē in
 materia vt Plato posuit. non ē at verum quod pro-
 ponitur: si aliter accipiatur ex parte intelligenti: est
 enim absq̄ falsitate vt aliis sit modus intelligendi
 i intelligendo qđ modus rei in essendo: qđ intellectū
 est i intelligēte imaterialiter p̄ modum intellectus
 nō ēt materialiter per moduz rei materialis. **C** Ad
 scdm dō ḡ quidā putauerunt ḡ sp̄s naturalis rei
 365 sit forma solum: et ḡ materia non sit pars speciei⁹.
 s̄: secundū hoc in distinctionibus rerū naturaliū n̄
 ponēt̄r materia. et iō aliter dicendum ē ḡ mate-
 ria est duplex. s. cōis et signata vel individualis. cōis
 quidē vt caro et os. individualis: vt h̄ carnēs et hec
 ossa. intellectus igit̄ abstrabit sp̄z rei nāla mā se-
 sibili individuali n̄ ēt a mā sensibili cōi: sic sp̄m hōis
 abstrabit ab his carnibus et his ossibus que non sūt
 de rōne speciei: sed sūt partes individuali vt dicitur
 In. viii. meta. et ideo sine eis considerari potest: sed
 species hominis non potest abstrabi per intellectu*s*
 a carnibus et ossibus. sp̄s ēt mathematice p̄t ab-
 strabi per intellectum a materia sensibili non solū
 individuali sed etiam cōi: non tamē a materia in-
 telligibili cōi sed solum individuali. materia enim
 sensibili dicitur materia corporalis secundum ḡ
 subiacet qualitatibus sensibilibus. s. calido et frigi-

do doro et molli: et huiusmodi. materia vero intelli-
 gibilibus dicitur substantia fm ḡ subiacet quantitatī.
 manifestū est at qđ q̄titas prius inest substantie qđ
 qualitates sensibiles: vñ quantitates vt numeri et
 dlmēsiones et figure que sunt terminaciones quam
 titatum: possunt considerari absq̄ qualitatibus sensi-
 bilibus quod est eas abstrahi a materia sensibili: nō
 tamen p̄t considerari sine intellectu s̄bē quātitati
 subiecte qđ ēt eas abstrabi a materia intelligibili
 cōi: p̄t tñ considerari sine hac vel illa sub ea
 abstrabi a materia intelligibili individuali. qđaz x̄o
 sūt q̄ possunt abstrabi ēt a materia intelligibili cōi: sic
 ens vnu potentia et actus: et alta bi⁹ q̄ etiam ēē pos-
 sunt absq̄ oī materia: vt p̄z i s̄bijs imaterialib⁹. et qr
 Plato n̄ considerauit qđ dictū ēt dupliciti modo ab-
 stractiōis: oīa qđ dixim⁹ abstrabi p̄ intellectu*s* posuit
 abstracta esse fm rem. **C** Ad tertius dō ḡ colores ba-
 bēt eundem moduz essendi, put sunt in materia cor-
 porali individuali sicut i potentia vissua. et iō p̄t im
 primere sua similitudinez i visuz. s. fantasmata cu*s*
 sunt similitudines induttiōp̄. et existunt in organis
 corporis: nō habent eundem moduz existendi: quem 421
 habet intellectus humanus: vt ex dictis p̄z. et iō n̄ 392
 possunt sua virtute imprimere in intellectum possi-
 dibilem: sed virtute intellectus agentis resultat quedā
 similitudo in intellectu possibili ex conversione intel-
 lectus agentis supra fantasmata que quidē est re-
 presentativa eoꝝ quorum sunt fantasmata solū cōstum
 ad naturam speciei⁹. et per hunc modum dī abstra-
 bi sp̄s intelligibiles a fantasmatisbus non ḡ aliqua
 eadem numero forma que prius fuit fantasmati-
 bus postmodum fiat in intellectu possibili ad mo-
 dum quo corpus accipitur ab uno loco et transfer-
 tur ad alterum. **C** Ad quarum dicendū ḡ fantas-
 mata et illuminantur ab intellectu agente et iterum
 ab eis per virtutem intellectus agentis species intel-
 ligibiles abstrabuntur: illuminantur quidē quia
 sicut pars sensitiva ex coniunctione ad intellectu*s*
 efficitur virtuosior: ita fantasmata ex virtute
 intellectus agentis redundunt babilia vt ab eis in-
 tentiones intelligibiles abstrabuntur: abstrabit au-
 tem intellectus agens species intelligibiles a fantas-
 matibus inq̄stum per virtutem intellectus agentis
 accipere possumus in nostra cōsideratione naturas
 specierum sine individualibus conditionibus secū-
 dum quarum similitudines intellectus possibilis in-
 formatur. **C** Ad quintum dicendum ḡ intellectus
 noster et abstrabit species intelligibiles a fantas-
 matibus inq̄stum considerat naturas rerum i vntuer-
 sali: et tamen intelligit eas in fantasmatibus quia nō
 potest intelligere etiam ea quorum species abstrabit
 nisi convertendo se ad fantasmatata vt supra dic-
 tum est⁹.

C Secundus ar. vtrum species intelligibiles a fan-
 tamatisbus abstracte se habeant ad intellectum nr̄z
 sicut id quod intelligitur.

LXXXV

415 **H**ab 2° sic proceditur. Ut p species intelligibles a fantasmatibus abstracte se habeant ad intellectum nōm sic id qd intelligit. intellectum enim in actu ē in intelligentē : quia intellectum in actu est ipse intellectus in actu: sed nihil de re intellecta ē in intellectu actu intelligentē nisi species intelligibilis abstracta: ergo hī spēs ē ipsum in intellectum in actu. Preterea intellectum in actu oī in aliquo eē alioquin nihil ēē sed non ē in re que ē ex animam: quia cum res que ē extra aīam sit mālis nihil quod est in ea pōtē ēē intellectum in actu relingtur ergo p intellectum in actu sit in intellectu. et ita nihil ē aliquid q̄ spēs intelligibilis pdicta. Preterea p̄b̄. dicit in j. perhier. p̄ voce sunt note eāp̄ q̄ sūt i anima passionum: sed voce significant res intellectas. id enim voce significant res quod intelligimus. ergo ipse passiones aie. s. spēs intelligibiles sunt ea que intelliguntur in actu. Sed contra spēs intelligibilis se habet ad intellectum sicut spēs sensibilis ad sensum. sed spēs sensibilis non ē illud qd sentit: sed magis id quo sensus sentit: q̄ spēs intelligibilis non ē quod intelligit sed id quo intelligit intellectus. **R**ē dō p̄ qdam posuerunt p̄ vires que sunt i nobis cognoscitiae nihil cognoscunt nisi p̄has passiones. puta p̄ sensus non sentit nisi passionē sui orgāi. et fm̄ hoc intellectus nōl intelligit nisi suam passionem. s. speciem intelligibilem in se receptam. Sed hec opinio manifeste appetit falsa ex duobus. prius quidem quia eadem sunt que intelligimus et de qd sunt scie. si igitur ea que intelligimus sūt soluz spēs que sūt in ai: sequeret p̄ scie oēs nō essent de reb̄ que s̄t extra aīam: sed solum de spectibus intelligibili bus que s̄t i aīa sicut secūdum Platonicos omnes scie sunt de ideis quas ponebant esse intellecta i actu tu'. secūdum quia sequeretur error antiquorum dicētiū oē quod vldet eē verum et sic p̄ contradictrice ēē simul vere. si enim potentia non cognoscit nisi propriam passionē de ea soluz iudicat. sic autē videt aliquid secūdūz p̄ pō cognoscitiae afficitur. semper ergo iudicium pōe cogscitiae erit de eo qd iudicat. s. de propria passione secūdum p̄ est. et ita omne iudicium erit verum: puta si gustus non sentit nisi propriam passionem cum aliquis babēs sānum gustum iudicat mel esse dulce verum iudicabit. et sūr si ille qui babē gustum ifectum ludicet mel esse amarum verū iudicabit. utraq̄ enim iudicat secūdum p̄ gustus eius efficiēt. et sic sequit p̄ omnis op̄nione equalē erit vera: et vniuersalē omnis acceptio. Et ideo dicēdum est p̄ spēs intelligibilis se hēt ad intellectum: vt quo intelligit intellectus quod sic patet cum enim sit duplex actio sic dicitur. ut metba: una q̄ man; in agente vt videre et intelligere. et altera que transit in rem exteriores vt calefacere et secare. utraq̄ sit secūdum aliquam formam et sic forma secūdum quam prouēt actio tendens in rem exteriores ē similitudo obiecti actiōis vt calor calefaciēt ē similitudo calefacti. Sūr forma secūdum quā puenit

actio manens in agente ē similitudo obiecti. vñ similitudo visibilis ē fm̄ quā visus videt: et similitudo rei intellectu que ē spēs intelligibilis: ē forma fm̄ quā intellectus intellegit. sed quia intellectus supra seipm reflectitur fm̄ eadem reflexione intellectus et suū intelligere et spēm qua 81 c intellectus: et sic spēs intellectus secūdario ē id quod intelligit 452 tur. sed id quod intelligit primo ē res cuius spēs intellectibilis ē similitudo. et hoc et p̄ ex antiquo p̄ opinione 458 q̄ ponebat sile simili cognosci. ponebant. n. q̄ anima per terram que in ipsa erat cognoscere terram q̄ ex ipsam erat: et sic de aliis. si ḡ accipiamus spēm terrae 457 loco tē fm̄ doc̄ rīnam Ar. ḡ dīc p̄ lapis nō ē in aīa sed spēs lapidis: sequēt p̄ anima per spēs intelligibiles cognoscat res que sunt ex animam. Ad primum ergo dicēdum p̄ intellectus ē in intelligentē per suam similitudinem: et p̄ hūc modum dicitur p̄ intellectū in actu ē intellectus in actu in q̄tū similitudo rei intellectus est forma rei intellectus: sīc similitudo rei sensus 280 bibilis ē forma sensus in actu. vnde nō se quis p̄ spēs 456 intelligibilis abstracta sit id quod actu intelligit sed c p̄ sit similitudo eius. Ad tecūdūz dicēdum p̄ cum dicitur intellectū in actu: duo important. s. res que v̄ intelligit: et hoc p̄ ē ipsum intelligi. et sūr cum dicitur vniuersale abstractum duo intelliguntur. s. ipsa natura et abstractio seu vniuersalitatis. ipsa natura igitur cui accedit vel intelligi vel abstracti vel intentio vniuersalitatis non ē nisi in singularibus. sed hoc ipsū p̄ est intelligi vel abstracti vel intentio vniuersalitatis ē in intellectu. et hoc possumus videre p̄ simile in sensu. visus eiūz videt colore; pomū sine eius odore. si ergo queratur vbl sit color qui videt sine odore: manifestum est p̄ color qui videt non ē nisi i pomo. sed p̄ sit sine odore perceptus. hoc accidit et ex parte vīlus in q̄tū in vītu ē similitudo coloris et non odoris. similiter humanitas que intelligitur nō nisi hoc vel in illo homine: sed p̄ humanitas apprehendatur sine individualibus conditionibus qd ē ipsum abstracti: ad quod sequitur intentio vniuersalitatis accedit humanitati. scđm p̄ percipitur 282 ab intellectu in quo ē similitudo nature spēi et non individualium principiorum. Ad tertium dicēdum p̄ i parte: sensitua inveniuntur duplex operatio: vna secundum solam imutatēm: et sic perficitur opera tio sensus per hoc quod immutatur a sensibili: alia operatio ē formatio secūdūz p̄ vis imaginativa formati sibi aliquid idolum rei absens: vel ēt nunq̄ vīse: et utraq̄ hec operatio coniungitur i intellectu. nā primo quidem consideratur passio intellectus possibilis scđm p̄ formatur spē intelligibilis: quia quidem formatus format scđo vel diffinitōem vel divisionem vīl compositōem que per vocem signifitatur. vnde rō quam significat nomen et diffinitio et enunciatio significat compositōem et divisionem intellectus. non ergo voce significant ipsas species intelligibilis sed ea que intellectus sibi format ad iudicandum de rebus exterioribus.

Questio

Tertius ar. vtp magis vniuersalia sunt priora in nostra cognitione intellectuali.

Ad tertium sic proceditur. Ut q[uod] magis vniuersalia non sint priora in nostra cognitione intellectuali; q[uod] ea que sunt priora notiora secundum naturam sunt posteriora et minus nota secundum nos. sed vniuersalia sunt priora. Et natura quia prius est a quo non datur subsistendi omnia esse: ergo vniuersalia sunt posterioria in cognitione nostri intellectus. **P**reterea composta sunt priora quo ad nos est simplicitas. sed vniuersalia sunt similitudines: q[uod] sunt posterius nota quo ad nos. **P**reterea p[ro]p[ter]a dicit in i. physi. q[uod] diffinitus prius cadit in cognitione nostra q[uod] pars diffinitionis. sed vniuersalia sunt partes diffinitionis minus vniuersalitatis: sicut animal est pars diffinitionis hominis: q[uod] vniuersalia sunt posterius nota quo ad nos. **P**reterea per effectus duemus in casu et principia. sed vniuersalia sunt quedam principia. q[uod] vniuersalia sunt posterius nota quo ad nos. **S**ed hoc est quod dicit in i. physi. q[uod] ex vltimis in singularia oportet devenire. **R**ecurso dicendum est q[uod] in cognitione nostrae intellectus duo oportet considerare. primo quod est cognitio intellectua aliquo modo a sensitiva primordiis sumit. et quia sensus est singularius intellectus at vniuersalius: necesse est q[uod] cognitio singularium quo ad nos post sit q[uod] vniuersalius cognitio. secundo oportet considerare intellectus in de potentia ad actus procedit. oportet quod procedit de potentiis in actu primus peruenit ad actus incompletus qui est medium iter potentiarum et actus q[uod] ad actus perfectus. actus autem perfectus ad quem peruenit intellectus est scia completa per quam disticte et determinatae res cognoscuntur: actus at incompletus est scia imperfecta per quam sciuntur res idistincte sub quadam confusione. quod enim sic cognoscitur secundum quod cognoscitur in actu et quodammodo in potestate. vnde probatur dicit in primo physi. q[uod] sunt primi nobis manifesta et certa confusa magis. posteriorius autem cognoscimus distinguendo distincte principia et elementa. manifestus est autem q[uod] cognoscere aliquid in quo plura continentur sine hoc quod habetur propria notitia. vniuersitatis enim eorum que continentur in illo est cognoscere aliquid sub confusione quadam. sic autem potest cognoscitur totus vel in quo partes continentur in potestate cognoscatur. cognoscere at distingue id quod continentur in toto vle est habere cognitionem de re minus certam: sicut cognoscere animal indistincte est cognoscere animal incompletum est animal. cognoscere at animal distincte est cognoscere animal in quantum est rationale aut irrationale quod est cognoscere hominem vel leonem. prius igitur occurrit intellectus non cognoscere animal q[uod] cognoscere hominem. et ceteri rationes si comparemus quodcunq[ue] magis vle ad minus vle. et quod sensus exit in actu sic intellectus: id est ordo

cognitio apparet in sensu. nam prius est sensu disiudicamus magis coe q[uod] minima coe: et secundum locum et secundum tempore. et secundum locum quidem sic cum aliqd vlt a remotis prius comprehendendit esse corpore q[uod] comprehendendas etiam: et prius comprehendendit esse etiam q[uod] comprehendendas et hoc est loco. vel placito tempore atque prius puer a principio prius distinguuntur hodie a non hodie: q[uod] distinguuntur hodie ab alio hodie. et iuste pueri a principio appellant oves viros prius. posterius at de terminat vnuquaque ut dicitur in i. physi. ratiōne ratione manifesta est: quod scit aliquid idistincte adhuc est in potestate ut sciat distinctionis principium sic q[uod] scit genus est in potestate: ut sciat dras. et sic p[ro]p[ter]a cognitio indistincta media est in potestate et actione. est ergo de dicto cognitio singularium est prior: quod nos est cognitio vltimorum: sic cognitio sensitiva est cognitio intellectuam: tamen est sensus est secundum secundum secundum intellectuam cognitio magis coles est prior est cognitio minus coles. **A**d prius ergo de dicto vle dupl[er] potest considerari. uno est secundum quod non vltimorum sed considerat sicut in intentione vltimatus. et cum intentione vltimatus ut sicut vnum et idem beatitudinem ad multa pertinet ex abstractione intellectus oportet secundum secundum secundum hoc modo vltimorum aut nihil est aut posterius est: sed secundum platonem qui posuit vniuersalla subiecta secundum secundum secundum hoc modo vltimorum est prius quia particularia secundum secundum secundum non sunt nisi per participationem vltimorum subiectum que dicuntur idem. Alio modo potest considerari secundum secundum secundum ipam naturam. scilicet animalitatem vel humanitatem put inuenitur in particularibus. et sic de dicto est q[uod] duplex est ordo nature: unus secundum viam generationis et temporis secundum quam viam ea que sunt impfecta et in potestate sunt priora. et hoc modo magis coe est prius secundum secundum secundum nam quod apparet manifeste in generatione hominis et animalis. nam prius generatur animal secundum hoc: ut de dicto secundum secundum secundum animalium. Alius est ordo p[ro]fessionis sive intentionis nature sicut actus simpliciter est prius secundum secundum secundum naturam quod prius secundum secundum secundum p[ro]fectum prius secundum secundum secundum p[ro]fectum modum minus coe est prius secundum secundum secundum magis ut hoc secundum secundum secundum alia. nature. intentio non sustinet in generatione animalis: secundum secundum secundum intendit generare hominem. **A**d secundum de dicto vniuersala magis coe comparatur ad minus coe ut totus et pars: ut totus quod secundum in magis vltimum solum continetur in potestate minus vle secundum est alia: ut sub animali non solum secundum secundum est equus: ut pars est secundum secundum minus coe continet in sua ratione non solum magis coe sed et alia ut secundum non solum animal sed rationale. sic igitur animal consideratum in se prius est in natura cognitione secundum hoc: secundum secundum secundum hoc est prius in natura cognitione secundum animal secundum secundum secundum rationis eius. **A**d tertium dicendum est q[uod] pars aliqua dupliciter potest cognosci. uno modo absolute secundum quod in se est et sic nihil prohibet prius cognoscere partes secundum totum: ut lapides secundum dominum. Alio modo secundum quod sunt partes buli totius et sic necesse est q[uod] prius cognoscamus totum secundum partes. prius enim cognoscimus dominum quadam confusa cognitione secundum distinguamus singulas partes eius. sic igitur dicendum est q[uod] diffinentia absolute consideranda sunt prius non secundum diffinitus. alioquin non significaretur diffinitum per ea. sed secundum quod sunt partes

definitionis sic sunt posterius nota. plus enim cognoscimus hominem quadam confusa cognitione quam ictiamus distinguere oia que sunt de bonis ratione. Ad quartum dicendum: quod vel est in genere accipitur cum intentione voluntatis est quidem quodam modo principium cogitandi: prout intentione voluntatis consequitur modum intelligendi qui est per abstractionem: non autem est necesse quod est principium cognoscendi sit principium essendi: ut Plato existimat: cum quod cognoscamus causam per effectum et subiectum per accidentem, unde vel sic acceptum est in natura. non est principium essendi neque subiectum: ut patet in libro viii. meta. si autem consideremus ipsam naturam generis et speciei prout est in singularibus sic quodammodo hoc ratione principij formalis respectu singularium naturae singulare est propter materiam rationis autem speciei sumitur ex forma. sed natura generis comparatur ad naturam speciei magis per modum malis principij: quod natura generis sumit ab eo quod est male in re. ratio vero spiritus ab eo quod est formale: sicut ratione animalis a sensu tali: ratione vero bonis ab intellectivo: et inde est quod voluntas nature intentio est ad spiritus: non autem ad individuum: neque ad genus: quod forma est finis generationis: materia vero est propter formam. non autem oportet quod culus litterarum vel principij cognitionis sit posterior quo ad nos: cum quod cognoscimus per causas sensibiles. effectus ignoramus: quicquid autem econuerso.

Quartus ar. utrum possumus multa si intelligere. **Quartum** sic procedit. Ut id est quod possumus multa si intelligere. Intellectus est supra tempus: sed prius et posterior ad tempus pertinent. quod intellectus non intelligit diversa huiusmodi et posterior est si. **P**reterea nihil prohibet diversas formas non oppositas simul eadem actu inesse: sicut odorem et coloris pomorum. sed species intelligibles non sunt opposite. ergo nihil prohibet intellectum unius simul fieri in actu secundum diversas species intelligibles. et sic potest multa intelligere simul. **P**reterea intellectus simul intelligit aliquid totum: ut bonum vel dominum. sed in quo liberum est in multis partibus: et intellectus si multa intelligit. **P**reterea non potest cognoscere differentias unius ad alterum nisi simul virtutem apprehendatur: ut intellectus in libro de anima. et eadem ratio est de qualibus aliis operationibus. sed intellectus noster cognoscit differentiam unius ad alterum: ergo cognoscit simul multa. **S**ed contra est quod dicitur in libro topi. quod intelligere est unum solum: scire vero multa. **R**endeo dico: quod intellectus quidem potest multa intelligere per modum unius: non autem multa per modum multorum. dico autem quod modum unius vel multorum per unam vel plures species intelligibles. nam modus cuiuscumque actionis consequitur formam quod est actionis principium: quecumque est intellectus potest intelligere sub una specie simul intelligere potest: et inde est quod deus oia videtur unius quod est essentia: sua quecumque vero intellectus per diversas species intelligit non simul intelligit. et huius ratio est quod impossibile est idem subiectum per diversas plures formis unius generis specierum: sicut impossibile est quod idem corpus est

Idem simul coloreatur diversis coloribus vel figuret diversis figuris. omnes autem species intelligibles sunt unus generis: quod sunt perfectiones unius intellectus propriorum. res quarum sunt species sint diversorum generum. impossibile ergo est quod idem intellectus simul perficiatur diversis species intelligentibus ad intelligendum diversa in actu. **A**d primus ergo dico: quod intellectus est superior et iesus: quod est numerus motus corporalium rerum: sed ipsa pluralitas species intelligibilium causat vicissitudinem operationis est prior altera: et hanc vicissitudinem Augustinus dicit. viii. super gen. ad lit. quod deus mouet creaturam spiritualem per tempore. **A**d secundum dico: quod non solum oppositae forme non possunt esse in eodem subiecto: sed nec quecumque forme eiusdem generis: et non possunt esse sicut patet per exemplum iductum de coloribus et figuris. **A**d tertium dico: quod partes possunt intelligi duplicitate. uno modo sub quadruplicitate confusione: ut sint in toto: et cognoscuntur per unam formam totius: et sic simul cognoscuntur per alio modo cognitione distincta: est in quod cognoscitur per suam speciem: et sic non simul intelliguntur. **A**d quartum dico: quod intellectus intelligit directam vel comparationem unius ad alterum: cognoscit utrumque differentiam vel comparationem sub ratione ipsius comparationis vel definitionis: sic secundum est: quod cognoscit partes sub ratione totius. **Q**uintus ar. verum intellectus non intelligat compounding et dividendo.

Ad quintum sic procedit. Ut id est intellectus non in dividendo et compounding. et dividendo non est nisi multorum. sed intellectus non potest intelligere cetera nisi multa intelligere. quod non potest intelligere cetera compounding et dividendo. **P**reterea ostenditur tempore et divisione adlungitur tempus prius preteritus vel futurum. sed intellectus abscondit a tempore: sicut etiam ab aliis particularibus conditionibus: quod intellectus non intelligit ceterum tempore et dividendo. **P**reterea intellectus intelligit per assimilationem ad res: sed compounding et divisione nihil est in rebus. nihil enim invenitur in rebus nisi res que significatur per predicatum et subiectum: que est una et eadem: si compounding est vera. homo non est vere id quod est animal: et intellectus non comprehendit et dividit. **S**ed hoc: voces significant ceteras intellectus: ut dicitur plures in iugiter. sed in verbis est compounding et divisione: ut per plures in propounderibus affirmatio et negatio: et intellectus ceterum et dividit. **R**endeo dico: quod intellectus humanus non intelligere cetera compounding et dividendo. cum enim intellectus humanus excede potest in actu: et studiunem quadruplicem huiusmodi cum rebus generalibus que non statim significantur: sed eam successivam acquiruntur. et sicut intellectus humanus non intelligere cetera primam apprehensionem capitur pfectam rei cognitionem: sed primo apprehendit aliquid de ipsa: puta gradus et ipsius rei que est primum et proprium omnium intellectus et deinde intelligit proprietates et accidentes et habitudines circumstantes rei essentiam. et est hoc necesse habere unam apprehensionem alii coperire et dividere. et ex una potest et divisionem ad alia procedere quod est recipiari. **I**ntellectus

Questio

aūt angelicus et diuinus se h̄z sicut res incorruptib⁹.
 293 les q̄ statim a p̄ncipio h̄nt suaz totam p̄fectionem.
 vñ intellectus angelicus et diuinus p̄fecte statim to-
 rā cognitionē rei h̄nt. vñ in cognoscendo gdditatem
 rei cognoscit de re simul qc̄q̄ nos cognoscere possu-
 mus cōponendo et diuidendo et rōcinando. et iō intelle-
 ctus huianus cognoscit cōponendo et diuidendo sicut
 et ratiocinando. Intellect⁹ autē dininus et angelicus
 cognoscit qdē cōponem⁹ et diuisionē et rōcinationes
 non cōponendo et diuidendo et rōcinando: sed p̄ intel-
 lect⁹ simplicis gdditatis. Ad p̄i⁹ ḡ dō: q̄ cōpo-
 d̄ sitio et diuissio intellect⁹ p̄ q̄dā d̄iam vel cōparatio-
 327 nem fit. vñ sic inte⁹ cognoscit multa componēdo et
 c̄ rep̄. Ad 2⁹ dō: q̄ intellectus abstrahit a fantasma
 424 tib⁹: et tñ non intelligit actū non cōuertendo se ad
 422 fantasmatā: sicut supra dcm̄ est. et ex ea pte quā se
 ad fantasmatā cōuertit: cōponi et diuisioni intellectus
 adiungitur t̄p̄. Ad 3⁹ dō: q̄ silitudo rei recipitur
 in intellectu fm modū intellectus: et nō fm modum
 rei. vñ compōi et diuisione inte⁹ rñdet qd aliquid ex p̄
 te rei: tñ non eodē modo se h̄z in re: sicut in intellectu.
 inte⁹ enim humani propriū obm̄ est quidditas rei ma-
 422 terialis: que sub sensu et imaginatiōe cadit. inuenit
 autē duplex compō in re mālī. prima qdē forme ad
 nām. et huic rñdet compō intellectus: qua totus vle
 de sua parte p̄dicatur. nā genus sum ē a mā coi: d̄ia
 vero cōpletiva sp̄ea forma: particulare vero a mā i
 diuidual: sc̄da vero compositio est accentis ad subm̄.
 et huic cōpositioni rñdet compositio intellectus sc̄dā
 quā predicitur acc̄ns de subo: vt cuz d̄r: homo est al-
 bus: tamen differt compō intellectus a compōne rei.
 nam ea que cōponuntur in re sunt diuersa. compō au-
 tem intellectus est signū idemperitatis eoꝝ que compo-
 nuntur. nō enī intellectus sic compōit ut dicat q̄ ho-
 mo est albedo: sed dicit q̄ homo est albus. i. habens
 albedinē. idem autē est subo qd est homo et qd ē ha-
 bens albedinem. et sile est de compōne forme et māc.
 nā al significat id qd h̄z nām sensitiam: rōnale ve-
 ro qd h̄z nām intellectuā: homo vero qd h̄z vtrūq;. fortes
 vero q̄ habet oia hec cum mā individuali. et se
 cundū banc idemperitatis rōnem intellectus n̄ vnu⁹
 componit alteri p̄dicando.

Sextus ar. verum intellectus possit esse falsus.

429 **H** D sextū sic p̄cedit. Ut q̄ intellectus possit
 esse falsus. dicit enī p̄hs in. vi. meta. q̄ verū
 363 et falsum sunt i mente: meno autē et intellectus
 395 idē sunt: vt supra dictū est: q̄ falsitas ē in intellectu.
 a Preterea opio et rōcinatio ad intellectū p̄tinent. s̄z
 in vitroq̄ illarū inuenit falsitas: q̄ p̄o effe falsitas in
 intellectu. Preterea p̄cū in pte intellectua est: sed
 p̄cū cuz falsitas est errant. n. q̄ operari malū: vt d̄r
 prouer. xliii. q̄ falsitas p̄t esse i intellectu. Sed co-
 tra est quod dicit Aug. in li. lxxxiij. q. p̄ ois q̄ fallit: id
 in quo fallit non intelligit. et p̄hs dicit in li. de aia: q̄ i-
 tellectus semp est recr⁹. Undeo dō: q̄ p̄hs in. iii. d̄
 aia cōparat q̄tum ad hoc intellectū sensui. sensus ei⁹

circa propriuz obm̄ non decipit: sicut visus circa eo-
 lores nisi forte per accidens. ex impedimento circa 108
 organū contingente. sicut cu gustus febrium dul-
 etā indicat amara: pp̄ hoc q̄ lingua malis humorib⁹
 est repleta: circa sensibilia vero cōla decipiē sensus:
 sicut iudicando de magnitudine vel figura. vt cu iudicat
 sole esse pedalē: qui tñ est maior terra et multo
 decipitur magis circa sensibilia per accidens: vt cu
 iudicat fel esse mel. ppter coloris similitudinem et bi⁹
 rō ē in euidenti: q̄ ad propriū obm̄ vnaqueq̄ p̄o per
 se ordinat fm q̄ ipsa. que aut sunt bi⁹ semp eodē mo-
 do se habet. vnde manente potentia nō deficit eius
 iudiciū circa propriū obm̄. obm̄ autē propriū in-
 tellectus est gddita rei. vnde circa gdditatem rei 422
 per se loquendo intellectus non fallitur: sed circa ea
 que circūstant rei essentiā vel quidditatē intellect⁹
 p̄t fallit dum vñū ordinat ad aliud vel componēdo 109
 vel diuidendo vel et rōcinando. et ppter hoc etiam 295
 circa illas propōes errare non p̄t que statiz cogno-
 scunt cognita terminorū gdditatem: sicut accidit cir-
 ca prima principia ex quib⁹ accidit infallibilitas veri-
 tatis fm certitudinē sc̄ie circa cōclusiones: per acci-
 dens tñ contingit intellectū decipi: circa qd gdem ē
 in rebus cōpositis: non ex parte organi: q̄ intellectus
 non est virtus vtrū organi: sed ex parte compōs iter-
 uenit circa diffinitionē: dum vel diffinitione vnius
 rei ē falsa de alia: sicut diffinitione circuli de triāgulo:
 vel dū aliqua diffinitione ē in se falsa implicans cōpo-
 sitionē ipossibilitū: vt si accipiatur hoc vt diffinitione a
 licuius rei: aīal rōnale alatum. vnde in rebus simpli-
 cibus i quarū diffinitionib⁹ cōpositio interuenire
 non p̄t non possumus decipi: sed deficimus i totali-
 ter non attingendo: sicut d̄r in. ix. meta. Ad p̄i⁹ ḡ
 dō: q̄ falsitas d̄r esse in mente fm cōponem⁹ et diuisi-
 onem. Et silt̄ dicendi est ad h̄z de opinione et rōcina-
 tione. Et ad tertiu⁹ de errore peccantiū: qui consistit
 in applicatione ad appetibile: sed in absoluta consi-
 deratione quidditatis rei et eorum que per eam cog-
 scuntur intellectus nunq̄ decipitur. et sic loquunt̄ au-
 toritates in contrarium inducere.

Septimus ar. Utrum vna et eadem rem vñū alio

melius intelligere possit. Dicitur enim ilib. lxxxiij. q. Quis
 quis nullam rem aliter q̄ est intelligit: non eam intel-
 ligit: quia non est dubitandum esse perfectam intel-
 ligentiam qua prestantis esse non possit. et ideo non ē
 per infinitum ire: q̄ quelibet res intelligitur: nec eas
 posse alium alio plus intelligere. Preterea intel-
 lectus intelligendo verus est. veritas autem cum
 sit equalitas quedam intellectus et rei: non recipie
 magis et minus. non enim proprie dicitur magis et mi-
 nus et per aliquid equale: ergo neq̄ magis et minus
 aliquid intelligi dicitur. Preterea intellectus est
 id quod est formalissimum in homine. sed differētia
 forme causat diuisionem speciei. si igitur vnu⁹ ho- magis

LXXXVI

allo intelligit: videt & non sunt vnius speciei. **C**ed contra est quod per experimentum inueniuntur ali qui alii profundius intelligentes: sicut profundi in telligit qui coclusione aliquam potest reducere in propria principia & causas primas q̄ qui pot reducere solū in causas primas. **R**endeo dō: q̄ aliquae intelligere vnam & eandem rem magis q̄ alium potest intelligi duplī. vno modo sic: q̄ li magis determinet actum in telligēd ex p̄ rei intellecte: t̄ sic non pot vnuo eadē rem magis intelligere q̄ alius: q̄ si intelligeret eam aliter q̄ sit vel melius vel peius falleret: t̄ non intel ligeret vt arguit Aug. Alio modo pot intelligi vt de terminet actū intelligendi ex parte intelligentis: t̄ sic vnuo allo potest eandem rē melius intelligere: q̄ est melioris virtutis in intelligendo sicut melius vider vi stone corporali rē aliquam q̄ est perfectioris virtutis: in q̄ virtus vissua est perfectior. hoc autē circa intellectum contingit dupliciter. Uno quidem mō ex parte intellectus q̄ est perfectior. manifestū est enī q̄ cōto corpus est melius dispositū: tanto meliorem sortitur aiam quod manifeste apparet in his que sūt fm spē clem diuersat: cui rō est: q̄ actus & forma recipit in mā fm materie capacitatem. vñ cū ēt in hoibus quidā hēant corpus melius dispositū sortiunt aiam maioriis virtutis in intelligendo. vñ dicit in. iij. de aia: q̄ molles carne bene aptos mente videmus. Alio mō con tingit hoc ex parte inferiorū virtutū qbus intellectus indiget ad sui operationē. illi enī in qbus virtus im aginativa & cogitativa & memorativa est melius disposita: sunt melius disposita ad intelligendū. **A**d primū q̄ p̄ solo ex dēctis: t̄ sūr ad 2°. veritas enī īte in hoc cōsistit: q̄ intelligatur res esse sicuti est. **A**d 3° dō: q̄ dīta forme que non p̄uenit nisi ex diuersa dis positione materie non facit diuersitatem fm spēm sed solum fm numerū. sunt enī diuersorū indiuisi duorum diuerse forme fm mām diuersificate.

Octauus ar. vtrū intellectus per prius intelligat indiuisibile q̄ diuisibile.

Hoc octauū sic procedit. Videlur q̄ intellectus per prius intelligat indiuisibile q̄ diuisibile. dicit enī phs in p̄mo phye. q̄ intelligimus & scimus ex principio & elementorū cognitione: sed ī diuisibilia sunt principia & elementā diuisibilium: ergo per p̄us sunt nobis nota indiuisibilia q̄ diuisibilia. **P**reterea id q̄ ponit in diffinitione aliculus p̄ prius cognoscitur a nobis: q̄ diffinitionē ē ex p̄iosib: vt dī in. vi. topi. sed ī diuisibile ponit in diffinitione diuisibiliis: sicut punctū ī diffinitione linee. linea. n. vt Euclides dicit est longitudo sine latitudine cui ex tremitates sunt duo pūcta: t̄ vñtas ponit ī diffinitione numeri: q̄ nemerus ē multitudo mensurata per vñtū: vt dī in. x. meta. q̄ intellectus ē p̄ prius intelligit ī diuisibile q̄ diuisibile. **P**reterea simile sūt cognoscitur: sūt indiuisibile est magis sūle intellectus q̄ diuisibile. q̄ intellectus ē simpler: vt dicit in. iij. de anima: ergo intellectus noster prius cognoscit indiuisibile. Sed contra est quod dī in. iij. de aia: q̄ indiuisibile

le monstratur sicut ip̄iuatio: sed priuatō per poste rius cognoscitur: ergo & indiuisibile. **R**espondeo dicendum: q̄ obiectum intellectus nostri fm presen tem statum est quidāta rei materialis quam a fan talmatib: abstrahit: vt ex premissis patet. & quia id 4. 22 quod est primo & per se cognitum a virtute cognosci tria est proprium eius obiectū: considerari pot quo ordine indiuisibile intelligatur a nobis ex eius habitu dñe at būusmodi quidātam dicitur autē indiuisibile triplic: vt dī in. iij. de anima. vno modo sicut constiuitū est indiuisibile: q̄ est indiuisibile ī actu: licet sit diuisibile ī potentia. & būusmodi indiuisibile prius ē intellectuza nobis q̄ eius diuisio: q̄ cognitio confusa est p̄loz q̄ distincta: vt dictum est. Alio modo dī 4. 26 indiuisibile secundū spēm: sicut ratio bovis est quod dam indiuisibile. & hoc ēt modo indiuisibile est p̄us in tell. cū q̄ diuisio eius in partes rationis: vt supra dictum est. & iterū prius q̄ intellectus componat & di 4. 26 uidat affirmando vel negando & būusmodi rō est q̄ bi duplex indiuisibile intellectus fm se intelligit sic proprium obiectum. Tertio modo dicit indiuisibile q̄d est oīo indiuisibile: vt punctū & vñtas: q̄ nec actu nec p̄o diuiduntur: & bī indiuisibile p̄ posterius cognoscit: p̄ priuationē diuisibilis. vñ punctum priuatum 5. 2 dūtū diffinitiū punctum esse cui pars non est. & sūr rō 89. vñis est q̄ sit indiuisibile: vt dī in. x. meta. & bī rō est: q̄ tale indiuisibile bī quandam oppositionē ad rē corporalē: cui q̄dditatem p̄mo & per se īte accipit. si autē intellectus nō intelligeret per participationē indiuisibilium separato: vt platonici posuerūt: se 4. 19 queret q̄ indiuisibile bī esset primo intellectum: ga fm platonicos p̄ora prius participans a rebus. **A**d primū q̄ dō: q̄ accepido sciam non semp p̄incipia & elemēta sunt p̄ora: q̄ q̄ ex effectibus sensibilib: deuenimus ī cognitionē principio & caro intelligibiliū. sed in cōplemento scī: semp scī effectuum de pendet ex principio & cognitionē & elemēta: quia vt ibi dicit phs: tunc opinamur nos scire cuī p̄os sumus in causis resoluere. **A**d fm dō: q̄ punctum non ponit ī diffinitione linee cōiter sūpte. manifestū est enī q̄ ī linea infinita & ēt ī circulari nō ē punctū. nisi ī p̄o. sed Euclides diffinit lineam finitam re etā: & ī postul punctū ī diffinitionē linee: sicut īlinus est ī diffinitionē īminat: vñtas vero ē mēsura numeri. & ī postul ī diffinitionē numeri mēsuriati nō autem ponit ī diffinitionē diuisibiliis: magis ecōuerso. **A**d 3. dō: q̄ sūtudo p̄ quā intelligimus ē spēs cogniti ī cognoscēte: & īo non fm sūtudinē nāc ad p̄om cognoscitū ēt aliquid p̄us cogniti: sed p̄ cōuenientiam ad obm: alioq̄ magis vñtas cogscit audītū q̄ colorē. **Q**uestio. lxxvi. quid īte noster ī rebus corpora libus & mālibus cognoscit.

Einde cōsiderāt

duē q̄d īte nō ī reb mālibus cog scit. Et cē h̄ grūt. llii. **P**rio virum cognoscat singularia. **S**cđo vīp

Questio

cognoscat infinita. **C** 3° utrum cognat contingentia
4° utrum cognoscat futura.

Primus ar. Utrum intellectus noster cognoscat singularia.

H 432 D primum sic proceditur. Videlicet q̄ intellectus noster cognoscat singularia, quicunq; enim cognoscit cōpositionem cognoscit extrema compositionis: sed intellectus noster cognoscit hanc compōnem. sortes est homo. clus enī est propōnem formare: q̄ intellectus noster cognoscit hoc singula- re quod est sortes. **P**reterea intellectus practicus dirigit ad agendū. sed actus sūt circa singularia: ergo cognoscit singularia. **P**reterea intellectus n̄ intel- ligit seipsum: ipse autē est qđā singulare: alioq; nō ba- beret aliq; actum. actus enī singularium sunt: ergo i intellectus noster cognoscit singulare. **P**reterea q̄c quid pōt virtus inferior pōt superior. sed sensus co- gnoscit singulare: q̄ magis intellectus. **S** 35 est quod dicit phs in. i. phs. q̄ vle fm rōem est notū: singulare aut fm sensu. **R**. dō: q̄ singulare in reb⁹ mālbus intellectus n̄ directe r primo cognoscere nō pōt: culus rō est: q̄ principiū singularitatis in re- bus est mā individualis. intellectus aut n̄ sicut sup-

424 dictum est: intelligit abstrabendo spēm intelligibi- le ab hi? mā, quod aut a mā individuali abstrahitur est vle, vnde intellectus noster directe nō ē cognoscē-
sic tuis nisi vlium, indirecte autē r quasi per quandā
436 reflexionēz pōt cognoscere singulare, quia sicut su-
424 pra dictū est: etiā postq; spēs intelligibiles abstrahit
e non pōt fm eas actu intelligere: nisi conuertendo se ad fantasmatā in quibus spēs intelligibiles intelligit: vt dicit in li. de anima. sic igī ipsū vle per spēz intel- ligibilem directe intelligit: indirecte autem singularia quo p̄ sunt fantasmatā. r hoc modo format hanc propōnem: sortes est homo. vnde p̄ solo ad primum.

Ad 2° dicendum: q̄ electio particularis opabilis est quasi concilii sylli intellectus practici: vt dicitur in vii. ethic. ex vli autē propositione directe non pōt co- cludi singularia nisi mediante aliqua singulari ppo- sitione assumpta. vñ vli rō intellectus practici non mouet nisi mediante particulari apprehensione sen- situs partis: vt dicitur in. iii. de aia. **A**d 3° dō: q̄ sin-
b 283 gularia non repugnat intelligenti inq̄tum est singula- re: sed inq̄tum est materiale: quia nihil intelligitur nisi imālster, r, ideo si sit aliquod singulare r imā- le: sicut est intellectus hoc non repugnat intelligenti.

Ad quartū dō: q̄ virtus superior pōt illud qđ vir- tue inferior: s; eminentiori modo. vñ id quod cognoscit sensus, mālter r concrete qđ est cognoscere sin- gularia directe: hoc cognoscit intellectus imāller r abstracte quod est cognoscere vle.

Secundus articulus. Utq; intellectus noster pos- sit cognoscere infinita.

H 433 D 2° sic proceditur. Videlicet q̄ intellectus no- ster possit cognoscere infinita. deus enī exce- dit oia infinita: sed intellectus noster potest

cognoscere deum: vt supra dictum est. ergo multo- magis potest cognoscere oia alia infinita. **P**reterea intellectus noster natus est cognoscere genera r species: sed quorundam generum sūt species infinitae sicut moueri proportionis r figure: ergo intellectus noster potest cognoscere infinita. **P**reterea si vnuz corpus non impediret aliud ab existendo i uno r eodem loco nihil prohiberet infinita corpora i uno loco esse. sed vna species intelligibilis non prohibet aliam ab existendo simul in intellectu. contingit enī multa scire in habitu: ergo nihil prohibet intellectu nostrum infinitorum sciam habere. **P**reterea intellectus cum non sit virtus māe corporalis: vt supra di- ctum est: videtur esse potentia infinita: sed virtus in- finita potest esse sup infinita: ergo intellectus noster potest cognoscere infinita. **S**ed contra est qđ dicitur in. i. phs. q̄ infinitum in quantum est infinitus est ignotum. **R**endeo dicendum: q̄ cum potentia pro- portionetur suo obiecto: oī hoc modo se habere intel- lectum ad infinitum: sicut se habet eius obiectum qđ est quidditas rei materialis. in rebus autē materia- libus non iuenerit infinitum in actu: sed solum i po- tentia secundum q̄ vnum succedit alteri: vt dicitur in. iii. phs. r ideo in intellectu nostro iuenerit infi- nitum: in accipiendo. s. vnum post aliō: quia numerū 4 83 intellectus noster tot intelligit quin possit plura intel- ligere. actu autem vel habitu non potest cognoscere infinita. intellectus noster actu quidem non: quia in tellectus noster non potest simul actu cognoscere ni- si quod per vnam speciem cognoscit. infinitum au- tem non habet vnam speciem aliquoq; haberet totas rōem totius r perfecti: r iō non pōt intelligi nisi acci- pliendo partez post partē. vt ex eius diffinitione patet in. iii. phs. est enim infinitum cuius quantitatem ac- ciplentibus semper est aliquid extra accipere. r sic in finitum cognoset non posset actu nisi omnes partes eius numeraretur: quod est impossibile. r eadem rō ne non possumus intelligere infinita in habitu. in no- bīs enī habitualis cognitionis causatur ex actualis consideratiōe: intelligendo enim actu efficiunt scientes: vt dicitur in. iii. ethi. vñ non possumus habere habi- tum infinito fm distinctam cognitionem: nisi con- siderauissimus omnia infinita numerando ea fm co- gnitionis successionem: quod est impossibile. r ita nec actu nec habitu intellectus noster pot cognoscere infi- nita: sed in pō tm: vt dictum ē. **A**d primuz q̄ dō: q̄ sicut sup dcm est: deus dicit infinitus sicut forma q̄ non est terminata per aliquā materiaz. in rebus autē mālbus dī infinitum q̄ privationē formalis termi- nationis. r q̄ forma fm se nota est: mā aut sine forma ignota: de est q̄ infinitū male est fm se ignotū. Infini- tu aut qđ est deus ē fm se notuz: ignotū aut quo ad nos ppter defectū intellectus nostri q̄ fm statum pri- mis vite habet naturalem aptitudinem ad materialia cognoscenda. r ideo in presenti deus cognoscere nō possumus nisi per materiales effectus. i futuro aut̄ tol- let defectus intellectus nostri q̄ glorū: r tūc ipsū deū

LXXXVI

In sua essentia videre poterimus: tamen absq; cōp̄e
bensione. **A**d h̄m dō:q; intellectus nōst̄r nāt̄ est

cognoscere sp̄es per abstractionēz a fantasmatib⁹.
et ideo illa species numerou⁹ et figurarum: quas quis
non est imaginatus nō p̄t cognoscere nec actu nec
habitu: nisi forte in genere et in principiis v̄l bus: qd̄
est cognoscere in potentia et cōfuse. **A**d 3⁹ dō:q; si
duo corpora essent in uno loco v̄l plura non oportet
et p̄ successiue subintrarent locū: vt sic per ipsā sub
abstractionēz successionez numerarentur locata: sed
species intelligibiles ingreduntur intellectum no-
strum quia non multa simul actu intelliguntur, et lō
oporet numeratas et non infinitas species esse intellectu
nōst̄r nostro. **A**d 4⁹ dō:q; sicut intellectus nōst̄r

6b ē infinitus virtute: ita infinitū cognoscit⁹. est enī vir-
tus eius infinita fm qd̄ non terminat⁹ p̄ nām corporez
et est cognoscit⁹ius v̄lis qd̄ est abstractum a mā idī-
vidualit̄: et qd̄ non finitur ad aliquid individualium:
sed qd̄tū est de se ad infinita individualia se extendit.

Tertius ar. Utrum intellectus cognoscit⁹ius sit
contingentium.

HD 3⁹ sic procedit. Videlur qd̄ intellect⁹ co-
gnoscit⁹ non sit contingentius: qd̄ ut dī in. vii.
ethi. intellectus et sapia et sc̄ia non sunt contin-
gentiū: sed necessariop̄. **P**reterea sicut dī in. viii.
phys. ea qd̄ qn̄q; sunt et qn̄q; non sunt tpe mensuratur.
intellectus aut̄ a tpe abstractus: sicut et ab alijs condi-
tionibus māe. cuz igitur pp̄:ū contingentiu⁹ sit qn̄q;
et qn̄q; non esse: videtur qd̄ contingentia nō cogno-
scant ab intellectu. **S**ed h̄:io sc̄ia est in intellectu,
sed qd̄ sc̄ie sunt de contingentibus: sicut sc̄ie morales
qd̄ sunt de actibus humanis subjectis l. ar. et etiā sc̄ie
nāles qd̄ ad partē que tractat de gnālibus et corru-
ptiblibus: qd̄ intellectus est cognoscit⁹ius contingentiu⁹.
Rendeo dō:q; contingentia dupl̄ p̄nt considerari.
Uno mō fm qd̄ contingentia sunt. Allo mō fm
qd̄ in eis aliquid necessitatis inuenit. nihil enī ē adeo
contingens: qd̄ in se aliquid necessariuz habeat: sicut
hoc ipsum qd̄ est sortem currere: in se qd̄em contingentia
est: sed habitudo cursus ad motū est necessaria. neces-
sarium enī est sorte moueri si currit: est aut̄ vñiqd̄
qd̄ contingens ex parte māe: quia contingens ē quod
p̄t esse et non esse. p̄o aut̄ pertinet ad mām: necessi-
tas aut̄ consequit̄ rōem forme: quia ea que consequit̄
tur ad formam ex necessitate insunt. mā aut̄ est indis-
tinctiōnis principiū. rō aut̄ v̄lis accipit̄ fm abstra-
ctionēm forme a mā particulari. dictum aut̄ est su-
per se et directe intellectus est v̄lūm: sensus
aut̄ singulariū quorum etiam indirecte quodam
modo ē intellectus: vt supra dictum est. sic igit̄ con-
tingentia prout sunt contingentia: cognoscunt̄ directe
qd̄ sensu: indirecte aut̄ ab intellectu: rōnes aut̄ v̄les et
necessarie contingentia cognoscunt̄ per intellectu⁹.
vnde si attendantur rōes v̄les sc̄ibilium: oēs sc̄ietie
sunt de necessariis. si autem attendantur ipse res: sic
quodam sc̄ia est de necessariis quedam vero de con-
tingentibus. Et per hoc p̄ solutio ad obiecta.

Quartus articulus. Utrum intellectus nōst̄r co-
gnoscat futura.

HD quartum sic procedit. Ut qd̄ intellectus nōst̄r co-
gnoscat futura. intellect⁹ enī nō cognoscit⁹
nunc: et ita se h̄sit indifferenter ad oē t̄ps: sed p̄t p̄n-
tia cognoscere: qd̄ potest cognoscere futura. **P**rete-
rea homo qd̄ alienatur a sensibus: aliqua futura co-
gnoscere pot: vt p̄z in dormientibus et freneticis. sed
qd̄ alienatur a sensibus magis indiget intellectu⁹: er-
go intellectus qd̄tū est de se cognoscit⁹ius futuro-
rum est. **P**reterea cognitio intellectua hominis
efficacior est qd̄ cognitione quecūq; brutorum animalium.
sed quedā animalia sunt que cognoscunt quedā futura:
sicut cornicula freq̄nter crociantes significant plu-
uiam mox futuram: ergo multo magis intellect⁹ hu-
bris modi p̄t futura cognoscere. **S**ed contra est qd̄
dicitur eccl. viii. Multa hominis afflictio qui igno-
rat p̄terita et futura nullo p̄t sc̄ire nūcio. **R**endeo
dō:q; de cognitione futurorū: eodem modo distingue-
dum est sicut de cognitione contingentiu⁹. nam ipsa
futura vt sub tempore cadit sunt singulāria qd̄ intel-
lectus humanus nō cognoscit nisi p̄ inflexionē: vt su-
pra dictum est. rōnes aut̄ futurorum possunt esse v̄les 432
et intellectu⁹ perceptibiles: et dī eis etiā possunt esse sc̄ie,
vt tamen coiter de cognitione futurorū loquamur
sciendum est: qd̄ futura dupl̄ cognosci possunt. uno
modo in sc̄ipsis. allo mō in suis cāls: in sc̄ipsis qd̄em
futura cognosci non possunt nisi a deo: cui et sunt p̄n-
tia dum in cursu rerum sunt futura: inquitūm eius
eternus intuitus simul fertur supra totum temporis
cursum: vt supra dictum est. cum de dei presentia a
geretur: sed prout sūt in suis causis cognosci possunt
etiam a nobis. Et siquidem in suis causis sint vt ex qd̄
bus ex necessitate proueniant cognoscuntur p̄ certi
evidēm sc̄ies: sicut astrologus p̄cōḡscit eclipsim fu-
turā. si aut̄ sic sint in suis causis: vt ab eis proueniat vt
in pluribus: sic cognosci possunt per quādam coniectu-
raz. vel magis vel minus certā sc̄dm qd̄ cause sūt v̄l 288
magis vel minus inclinate ad effectus. **A**d pri⁹ qd̄
dō:q; rō illa procedit de cognitione qd̄ fit p̄ rōnes v̄les
causarum ex qd̄bus futura cognosci possūt secunduz
modum ordinis effectus ad causam. **A**d secunduz
dicēdum: qd̄ sicut Augu. dicit. xii. confes. qd̄ anima ba-
bet quādam rōem sortis: vt ex sui natura possit futu-
ra cognoscere. et ideo quando retrahit̄ a corporeis
sensibus: et quodammodo reverterit̄ ad seipsum: fit parti-
cēps noticie futurorum. et hec quidem opinio ratiō-
bilis esset si ponermus qd̄ anima acciperet cognitione
nem rerū secundum participationem idearum: sicut
platonici posuerunt: quia sic anima ex sui natura co-439
gnosceret vñiversales causas omnium effectuum: si
impeditur per corpus. vnde quando a corporeis sen-
sibus abstractus futura cognoscit̄. sed quia iste mo-
dus cognoscendi non est cōnaturalis intellectu⁹ no-
stro: sed magis vt cognitionem a sensibus accipi-
at: ideo non est secundum naturam animae qd̄ futura

Questio

cognoscat cum a sensibus alienatur. sed magis per impressionem aliquarum causarum superiorum spiritualium quidem sicut cum virtute divina ministerio angelorum intellectus humanus illuminatur; et fantasmatu ornatatur ad futura aliqua cognoscenda: vel etiam cum per operationes demonum sit aliqua mons 7 tlo i fantasmatu ad praesignandum aliqua futura que de 288 mones cognoscunt ut supra dictum est. hi autem impressiones spiritualia cetera magis nata est anima humana suscepit cum a sensibus alienatur: quod hoc propter fit subiectis spiritualibus et magis libera ab exterioribus iugendibus. contingit autem et hoc per ipsionem supradicta fantasmatu corporali manifestum est. non quod corpora supradicta primuntur in corpora inferiora. unde cum vires sentientia sint acti corporalium organorum: non est quod ex impressione celestium corporum similitudinum quodammodo fantasmatu. unde cum celestia corpora sint cum multis futurorum sunt in imaginatione aliqua signa querundam futurorum. hec autem signa magis accipiuntur in nocte a dormientibus: quod de die a vigilantibus: quod ut dicitur in libro de somno et vi. quod deferunt de die disoluuntur magis. plus enim sine turbatio aer noctis: eo quod silentiores sunt noctes: et in corpe faciant sensus proprios somnum: qui parvus motus inferiores magis sentiuntur a dormientibus: quod a vigilantibus: hic vero motus faciunt fantasmatu ex quodammodo futura. Ad secundum dicitur quod animalia bruta non habent aliquid fantasmatu quod ordinatur fantasmatu sicut habent homines rationes: et id fantasmatu brutorum animalium totaliter segregatur ipsionem celestem: et id ex motibus animalium magis pertinet cognoscendi futura ut pluvia et alii quod ex motibus hominum quod mouetur per se ipsum rationes. unde propter dicitur in libro de somno et vi. quod quodammodo imprudentissimi sunt maxime prudenter: nam intelligibilis horum non est cur affecta: sed tanquam de scripta et vacua ab omnibus: et mota sumuntur ducitur.

Questio. lxviiij. quomodo anima intellectiva cognoscat seipsum et ea que in ea sunt.

Einde considera-

dum est quod anima intellectiva cognoscat seipsum: et ea que in se sunt. Et circa haec queruntur. iiii. Primum utrum cognoscat seipsum per suam essentiam. Secundum quod cognoscat habitus in se existentes. Tertium quod in intellectus cognoscat primum actum. Quartum quod cognoscat actum voluntatis.

Primus ar. Utrum anima intellectiva seipsum cognoscat per suam essentiam.

Habendum sic proceditur. ut quod anima intellectiva seipsum cognoscat per suam essentiam. dicunt Augustinus libro de trinitate. quod mens seipsum nescit per seipsum: quoniam est incorpore. **P**reterea ageretur et anima humana nesciunt in genere intellectuali subiecto: sed angelus intelligit seipsum per essentiam suam: et etiam humana.

Preterea in his que sunt sine materia id est intellectus et quod intelligit: ut dicitur in libro de anima: sed mens humana est sine materia. **S**ed hoc est quod dicitur in libro de anima. quod intellectus

seipsum sicut et alia. sed alia non intelligit per essentiam eius: sed per eorum similitudines: quod neque se intelligit per essentiam suam. **R**endeo dicitur quod non intelligibile est summa quod est in actu: et non summa quod est in potestate: ut dicitur in libro ix. meta. sic enim aliquid est in actu et verum quod sub cognitione cadit prout actu est. et hoc quidem manifeste appetit in rebus sensibiliibus. non enim visus percipit coloratum in potentia sed solus coloratum in actu: et sicut intellectus manifestum est quod in actu est cognoscitivus rerum materialium non cognoscit nisi quod est actu. et inde est quod non cognoscit materia prima nisi summa per portionem ad formam: ut dicitur in libro j. physica. unde et in substantiis immaterialibus summa quod in actu est cognoscitivus earum se habet ad haec quod sit in actu per essentiam suam ita se habet ad hoc quod sit per suam essentiam intelligibilis. essentia igitur dei quod est actus purus et perfectus est simpliciter et perfecte summa scilicet intelligentialis. unde deus per suam essentiam non solus seipsum: sed et omnia intelligit. angeli autem essentia est quod est in genere intelligibilium: et actus non tantum ut actus purus neque complexus. unde eius intelligere non complectitur per essentiam suam: et sicut per essentiam suam se intelligat angelus: non oportet per suam essentiam cognoscere: sed cognoscit alia a se per eorum similitudines. intellectus autem humana se habet in genere rerum intelligibilium: ut ens in potentia sit: sicut et materia prima se habet in genere rerum sensibiliuum. unde possibilis notatur. sic igitur in sua essentia consideratus se habet ut potentia intelligibilis. unde ex seipso habet virtutem ut intelligatur: non autem ut intelligatur nisi summa id quod sit in actu. sic enim etiam platonici posuerunt ordinem entium intelligibilium supra ordinem intellectuum: quia intellectus non intelligit nisi per participationem intelligibilis. participans autem est infra participatum summa eos. si igitur intellectus humanus fieret actu per participationem formarum intelligibilium separatus: ut platonici posuerunt: per hanc participationem re incorporeum intellectus humanus seipsum intelligatur. sed quod connatur est intellectus non summa statim pertinet ut quod ad malitia et sensibilia respiciat: sicut supra dicitur est: consequens est ut sic seipsum intelligatur intellectus non summa quod sit actu per spem a sensibiliibus abstractas per lumen intellectus ageretur: quod est actus ipsorum intelligibilium: et ies mediantibus intellectus possibilis. non per essentiam suam: sed per actum suum se cognoscit intellectus. **S**ed hoc duplum. uno modo modo particulariter summa quod sicut per actum suum se cognoscit intellectus. Alio modo in vii secundum quod naturam humanae mentis ex actu intellectus consideramus. sed verum est quod ludiculum et efficacia humanae cognitionis per quam naturam anime cognoscimus competit nobis secundum derivationem luminis intellectus nostri a veritate divina in qua rationes omnium rerum continentur: sicut supra dicitur est. unde Augustinus dicit in libro de trinitate. Intue mur insulabiles veritatem ex qua perfecte quantum possumus diffinimus non qualis sit yntus cuiusque hominis mens: sed qualis est si se semper eternis rationibus debeat. est autem dicitur inter duas cognitiones. nam

ad primam cognitionem de mente habendā sufficit ipsa mentis p̄tia que est principiū actus ex quo modo p̄cipit seipsum. et ideo dī se cognoscere p̄ suaz p̄tiā: sed ad sc̄dam cognitionē bñdaz non sufficit eius p̄tia: sed requiriſ diligens et subtilis inquisitio vnd et multi nām aie ignorant. et multi ē circa nām aie erauerunt: ppter quod Aug. dicit. x. de trī. de tali inḡstione mentis: non velut absentē se querat mens cere: sed p̄tēm q̄rat discernere. i. cognoscere. dīlam suam ab alijs rebus quod est cognoscere. qdditatem et nām suam. **C** Ad primū ergo dō: q̄ mens seipſaz p̄ se nouit: q̄r tandem in sūliſius cognitionē puenit: li cet per suū actum. ipsa enī est que cognoscitur quia ipsa seipſā amat: vt ibi subditur. p̄t enim aliquid notum dici per se dupliciter: vel quia per n̄b̄l aliud in eius noticiā deuenit. sicut dīcunt prima p̄ncipia p̄ se nota: vel quia non sūt cognoscibilia per accidentē: sicut color ē per se visibilis: suba aut̄ per accidē. **A**d secundū dō: q̄ essentia angeli est sicut actus i genere intelligibiliū. et ideo se bz et intellectus et intellectu etiū. vnde angelus suam essentiā per seipſā apprebindit. nō aut̄ intellectus humanus qui vel est oī in pō respectu intelligibiliū sicut intellectus possibilis vel est actus intelligibiliū que abstrahunt̄ a fantasmatis bus sicut intellect⁹ agens. **A**d 3° dō: q̄ verbum illud ph̄i yl̄r verū est in oī intellectu. sicut enī sensus in actu ē sensibile p̄p̄ filitūdinem sensibilis q̄ est forma sensus in actu: ita intellectus i actu est intellectū in actu p̄p̄ filitūdinem rei intellectū que est forma intellectus in actu. et ideo intellectus humanus qui fit in actu per speciē rei intellectū p̄p̄ eandem speciē intellegitur: sicut per formā suam. idem aut̄ est dī: q̄ in his q̄ sunt sine mā idem est intellectus et quod intellectū dicitur: ac si disceperet q̄ in his que sūt intellectū i actu idem est intellect⁹ et q̄d intelligitur. per h̄ enī aliquid est intellectū in actu: q̄d est sine mā. sed i hoc est dī: q̄r quorūdam essentiae sunt sine mā: sicut sube separatae quas angelos dicim⁹: quarū vnaq̄z et ē intellectū et ē intelligens: s̄z qd̄ res sūt quaz essentiae non sunt si ne mā: sed soluz similitudines ab eis abstracte vnde et om̄. dicit in li. de aia: q̄ propoſitio inducta nō habet veritatem nisi in subijs separatis. verificat enī quodāmō in eis qd̄ nō verificat i alijs: vt dīctū est. **S**ecundus ar. Utrum intellect⁹ nōster cognoscat habitus aie per essentiā eorum.

H Dī sic procedit. vñ q̄ intellectus nō cognoscat habitus aie per essentiā eoz. dicit. n. Aug. in li. xiiij. de trī. non sic vñ fides i corde i quo est: sicut aia alterius hoīs ex motibus corporis vñ: sed eam tenet certissima scia: clamatq̄ cōscia. et eadez rō est de alijs habitibus: q̄ habitus anime nō cognoscitur per actus sed p̄ seipſos. **P**reterea res māles q̄ sunt extra aiam cognoscuntur per hoc q̄ similitudines earū sunt presentallē in anima: et ideo dīcuntur p̄ suas similitudines cognoscit: s̄z habitus anime presentialiter per suā essentiam sunt in anima: ergo per suā essentiam cognoscuntur. **P**reterea ppter qd̄ vñ

quodq̄ et illud magis. sed res aie cognoscunt ab aia prop̄ habitus et sp̄es intelligibiles: q̄ ista magis per seipſa ab aia cognoscunt. **S**ed h̄ habitus sunt p̄cipia actū sicut et pō: sed sicut dī in. iij. dāia: priores potentissim⁹ fm̄ rōem actus et operationes sunt: q̄cādē rōe sunt priores habitibus. et ista habitus p̄ actus cognoscunt sicut et potente. **R**endeo dō: q̄ habitus quodāmodo est medium int̄ pōz puraz et purū actū. iam aut̄ dīctū est: q̄ nib̄l cognoscitur nisi fm̄ q̄ est aia ctum. sic ergo inq̄stum habitus deficit ab actu perse cto deficit ab hoc vt non sit p̄ seipſū cognoscibilis. sed necesse est q̄ p̄ actū suum cognoscat siue duz aliquis percipit se bñre habitū p̄ hoc q̄ p̄cipit se p̄ducere actu propriū bñre: siue duz aliḡs ingrīt nām et rōnē habitus ex consideratōe actus: et p̄ma qdē cognitio habitus fit p̄ seipſam p̄tīam habitus: q̄r hoc ipso q̄ est p̄ns actum causat in quo statim p̄cipit. sed aia autē cognitio habitus fit p̄ studiosam inḡstionem: sicut supra dīctū est de mente. **A**d primū ḡ dō: q̄ et si fides nō cognoscitur p̄ extēlores corporis motus: percipit tñ etiā ab eo in quo ē per interiorē actum cordis. nullus enī fidē se bñre scit nisi per hoc q̄ se credere percipit. **A**d 2° dō: q̄ habitus sunt p̄tēs i intellectu nostro: non sicut oba intellectus: q̄r obm̄ intellectus nostro fz̄ statū p̄tīs vite est nā rei mālē: vt supra dīctū est: sed sunt presentes i intellectu: vt quibus intellect⁹ intelligit. **A**d tertīū dō: q̄ cum dī. ppter qd̄ vnum quodq̄ illud magis veritatez bz: si intelligatur i his que sunt vñ ordinis: puta in vno genere cāe: puta si dicatur q̄ sanitas est desiderabilis p̄p̄ vitā: sequit̄ q̄ vita sit magis desiderabilis. si autē accipiāt ea que sunt diuersorū ordinū non bz veritatem: vt si dicāt q̄ sanitas est desiderabilis. ppter medicinā. non lēdo sequit̄ q̄ medicina sit magis desiderabilis: quia sanitas est in ordine finiū: medicina aut̄ in ordine cāruz es ficiēntiū. sic igit̄ si accipiāmus duo quoq̄ vtrūq̄ sit per se in ordine obōz cognitionis: illud p̄p̄ quod aliud cognoscit: erit magis notū: sicut principia dclōni bus: sed habitus non est de ordine obōrum inq̄stuz ē habitus: nec p̄p̄ habitum aliqua cognoscunt: sicut ppter obm̄ cognitionem: sed sicut ppter dispositionē vel formaz q̄ cognoscens cognoscit. et ideo rō non seq̄. **T**ertius articulus. verum intellectus cognoscit proprium actum.

H Dī sic procedit. vñ q̄ intellectus nō cognoscit propriū actū. illud enī proprie cognoscitve virtutis: sed actus differt ab obō: q̄ intellectus nō cognoscit suū actū. **P**reterea qcḡd cognoscitur aliquo actu cognoscit. si q̄ intellectus coḡscit actū suū: aliquo actu cognoscit: et illū iterū actū alio actu. erit q̄ p̄cedere i infinitū: quod videt̄ impossibile. **P**reterea sicut se habet sensus ad actū ita intellectus: s̄z sensus proprius non sentit actū suū: s̄z hoc pertinet ad sensū cōscium: vt dīcitur in li. de anima. ergo neq̄ intellectus intellegit actū suū. **S**ed contra est quod Aug. dicit. x. de trī. Intelligo me intelligere. **R**espondeo

Questio

- 437** dīcendū: q̄ sicut iam dīctum est: vnumqđōz cognoscitur fm q̄ est actu. vltima autē perfectio intellectus est eius operatio. non enī est sicut actio tendens i alterū que sit perfectio operati sicut edificatio edificati: sed manet in operate vt perfectio et actus eius: **a** **115** vt dī in ix. meta. hoc igit̄ est q̄ p̄mū de intellectu i telliguntur. s. ipsuz eius intelligere: sed circa hoc diuer si intellectus diuersimode se habent. est enī aliq̄ in intellectus. s. diuisus q̄ est ipsum suū intelligere: et sic i deo idem est qđ intelligit se intelligere et qđ intelligat suaz essentia: quia sua essentia est suū intelligere. Est autē aliud intellectus. s. angelicus q̄ non est suum intelligere: sicut supra dictū est. sed tñ p̄mū obm̄ sui intelligere est ei⁹ essentia. vnde et si aliud sit i ange lo fm rōem q̄ intelligat se intelligere: et qđ intelligat suā essentiaz: tñ simul i vno actu vtrūq̄ intelligit: qa hoc qđ est intelligere suam essentia est p̄pria p̄fectio sue essentie: simul autē et vno actu intelligit res cū sua perfectione. Est autē aliud int̄. s. humanus q̄ nec est **422** suus intelligere nec sui intelligere est obm̄ p̄mū **370** ipsa ei⁹ essentia: sed aliqd ext̄nsiū. s. nā mālis rei. **d** et ideo id qđ p̄mū cognoscitur ab intellectu hūano est bi⁹ obm̄: et sc̄dario cognoscitur ipse actus quo co gnoscit obm̄: et p̄ actuz cognoscitur ipse intellectus **436** **475** cuius est p̄fectio ipsum intelligere. et iō p̄hs dicit q̄ oba p̄cognoscunt actibus et actus potēti. Ad p̄mū ḡ dō: q̄ obm̄ intellectus est cōe qđam. s. ens et verū sub quo cōprehendit et ipse actus intelligēdi. vñ intellectus p̄t suum actu intelligē sed non p̄mo: q̄ nec p̄mū obm̄ intellectus nr̄i fm p̄ntem statum ē **422** qđlibet ens et verū: sed ens et verū consideratū in reb⁹ o mālbus: vt dictū est: ex ḡbus in cognitionem oīum alioz deuenit. Ad fm dō: q̄ ipsum intelligere humānū nō est actus et p̄fectio nāe intellectus: vt sic pos sit vno actu intelligi nā rei mālis et ipsuz intelligere: sicut vno actu intelligit res cū sua p̄fectione. vnde alias est act⁹ quo intellectus intelligit lapidez: et alias actus quo intelligit se intelligere lapidē: et sic inde nec est inconveniens in intellectu eē infinituz in p̄o: vt sup̄ **433** dictū est. **Ad 5° dō:** q̄ sensus proprii sentit fm i mutationē mālis organi a sensibili exteriori. non autem est possibile q̄ aliquid māle imutet seipsuz: sed vñ imutatur ab allo. et iō actus sensus proprii p̄cipit per sensū cōm. sed intellectus nō non intelligit p̄ mālem imutationem organi. et ideo non est simile.
- Quartus ar.** utq̄ intellectus intelligit actu voluntatis. **439** **H**at actu voluntatis. nibil enī cognoscitur ab intellectu nisi sit aliquo mō p̄is in intellectu. sed actus voluntatis nō est p̄is in intellectu: q̄ actus voluntatis nō cognoscit ab intellectu. **P**reterea actus b̄z sp̄em ab obo: sed obm̄ voluntatis differt ab obo intellectus. ergo et act⁹ voluntatis sp̄em b̄z diuersam ab obo intellectus: nō ergo cognoscit ab intellectu. **P**reterea Aug in li. x. p̄fcs. attribuit affectio/ nibus aic: q̄ cognoscantur ab intellectu: nec p̄ images sicut corpus: nec p̄ p̄ntia sicut artes sed per q̄s

dā rex notiones. non vñ ait q̄ possint eē alie notiones rerū ln aia: nisi vel essentie rex cognitarū: vel earū si mīlitūdines: q̄ impossible est q̄ intellectus cognoscit affectiones aic que sūt actus voluntatis. **C**ontra ē Aug. dicit. x. de tri. Intelligo me velle. **R**en deo dō. q̄ sicut supra dictū est: actus voluntatis nibil aliud est q̄ inclinatio qđam cōs formam intellectus sicut appetitus nālis ē inclinatio cōs formam nāles. inclinatio autē culuslibet rei est i ipsa re per modū ei⁹. vnde inclinatio nālis est nāliter in re nāli. inclinatio autē que est appetitus sensibilis est sensibiliter in sentiente: et sūt inclinatio intelligiblis que est act⁹ volūtatis est intelligiblē in intelligente: sicut in p̄ncipio et in propō obo. vnde et phs hoc modo vtrū i. iij. de aia q̄ voluntas in rōne est: qđ aū intelligibilis est in aliq̄ intelligente: cōs est vt ab eo intelligat. vnde actus voluntatis intelligit ab intellectu: et inq̄stūz aliquis percipit se velle et inq̄stūz aliquis cognoscit nām bi⁹ actus: et per sequens nām bi⁹ principiū qđ est habit⁹ vel p̄o. **A**d p̄mū ḡ dō: q̄ rō illa procederet si voluntas et intellectus sicut sunt diuersi p̄c: ita etiam subiecto different. sic enī quod est i voluntate eset ab sens ab intellectu. nūc autē cum vtrūq̄ radicetur in vna subā aic: et vnum sit quodāmodo principiūz alterius: cōs est vt qđ est in voluntate sit et quodāmodo in intellectu. **A**d fm dō: q̄ bonum et verū que sunt oba voluntatis et intellectus differunt rōe. verū io 2 tamē vñ eoz cōtineat sub alio: vt supra dictū est. nā 4 iō verū est qđam bonū: et bonum est quoddā vez: et ideo que sunt voluntatis cadunt sub intellectu: et que sunt intellectus possunt cadere sub voluntate. **A**d 5° dō: q̄ affectus aic nō sunt i intellectu: nec p̄ subtūdinem tantū: sicut corpora nec p̄ presentiā vt in subo sicut artes: sed sicut principatum i principio in quo h̄r notio principiat. et ideo Aug. dicit affectus aic esse in memoria per quādam notiones.

Questio. lxxvij. quō anima humana cognoscit ea que supra se sunt.

Einde confide

Drādū est qđo aia humana cōgnoscit ea que supra se sunt. s. immāles subas. et circa hoc querunt̄ tria. **F**irsto vtrū aia humana fm statum p̄ntis vite possit intelligere subas immāles: quas angelos dicimus per seipfas. **S**ecundo vtrū possit ad eārum notitiā pervenire per cognitionē rerū māliū. **T**ertio vtrū deus sit id qđ p̄mo a nobis cōgscit. **P**rimus ar. Utrū aia humana fm statum vite p̄ntis possit intelligere subas immāles per seipfas.

Had p̄mū sic procedit. Utq̄ aia humana fm 4. 40 statum vite p̄ntis possit intelligere subas immāles p̄ seipfas. dicit enī Aug. ix. de tri. mēs ipsa sicut corporearū rerum noticias per sensus corporis colligit sic incorporearū rerum p̄ semetip̄sam. bi⁹ autē sunt sube immāles: ergo mens subas immāles intelligit. **P**reterea simile simili cognoscitur:

XXXVIII

363 sed magis assimilatur mens humana rebus immateri
alibus q̄ materialibus: cū nostra mēs sit immateri
alis vt ex supradictis p̄z. cū ergo mēs nō intelligat
res materiales multo magis intelligit res immateriales.

Preterea q̄ ea q̄ sūt secunduz se maxime sensibilia nō
maxime sentiant a nob̄ puenit ex hoc q̄ excellentie
sensibiliuz nō corrumpt sensu. s̄z excellentie itelli-
gibilium nō corruunt intellectuz. vt dī i.iii. de aia. ḡ
ea q̄ sūt secunduz se maxime intelligibilia: sunt etiā
maxime intelligibilia nobis. sed cum res materia-
les non sint intelligibiles nisi quia facim⁹ eas intelligi-
biles actu abstrahendo a materia: manifestuz ē q̄
magis sint secundū se intelligibiles substantie q̄ secundū
suam naturaz sunt immateriales: ḡ multo magis in-
telliguntur a nobis q̄ res materiales. **P**reterea com. dicte in. iij. meta q̄ si substātie abstracte nō pos-
sunt intelligi a nobis: tunc natura ociōse egisset q̄
fec̄ illud qđ est naturaliter in se intellectū non intel-
lectuz ab aliquo. sed nihil ē ociōsum siue frustra in
natura: ergo substantie immateriales p̄nt intelligi a
nob̄. **P**reterea sicut se habet sensus ad sensibilia:
ita intellectus ad intelligibilia. s̄z visus noster p̄t
videre oia corpora siue sint superiora et incorruptibi-
lia: siue sint inferiora et corruptibilia: ergo intellect⁹
n̄ p̄t intelligere oēs substantias intelligibiles et
superiores et immateriales. **S**ed contra est quod
dī sap. ix. que in celis sunt quis inuestigabit. in cells
āt dicitur bi⁹ substantie eē secundū illud matb.
xviii. angeli eoz in celis et cetera: ḡ non p̄nt s̄be im-
materiales per inuestigationem humanaz cognosci.

Rideo dō q̄ secundum opinionem platonis s̄be
immateriales non solum a nobis intelliguntur: sed
etiam sunt prima a nobis intellecta: posuit enim plato
416 formas immateriales subsistentes quas ideas voca-
419 bat eē propria obiecta n̄i intellectus. et ita primo
et p̄ se intelliguntur a nobis. applicatur tñ ale cogni-
tio in rebus materialibus secundum q̄ intellectus p̄-
misce fantasiam et sensu. vnde quātum magis intellect⁹
fuerit deputatus: tanto magis percipit immaterialium
intelligibilem veritatem. sed secundum Arist. sententiam
quam magis experimur: intellectus n̄ secundum sta-
tum p̄sēts vite naturalem respectum h̄z ad naturas
renz materialiu. vñ nihil intelligit nisi conuertēdo
422 se ad fantasmatu vt ex dictis p̄z. et sic manifestum ē
q̄ substantias immateriales que sub sensu et imagi-
natione non cadunt: primo et per se secunduz moduz
cognitionis nobis expertuz intelligere nō possim⁹.
S̄z tñ Auerroys in comēto tercij de aia ponit q̄ in
fine in hac vita hō peruenire p̄t ad hoc q̄ intelligat
substantiam separata per continuationem vel vni
onem cuiusdam substantie separate v nobis: quā vo-
cat intellectum agentē. qui qđez cum sit substantia
separata: naturaliter substantias separatas intelligit.
vnde cum fuerit nobis vnitus sic vt per eum intel-
ligere possim⁹: intelligemus et nos substantias sepa-
ratas: sicut nunc per intellectum possibilem nobis
vnitum intelligimus res materiales. posuit at intel-

lectum agentem sic nobis vnlst. cum enim intelliga-
mus per intellectum agentē et per intelligibilita: spe-
culata vt p̄z: cū xclusiones intelligimus q̄ principia
intellecta: necesse ē q̄ intellectus agens comparet
ad intellectu speculata vel sicut agens principale ad in-
strumenta. vel sicut forma ad materiam. bis enim du-
bus modis attribuitur actio aliqua duobus principiis
p̄z principali qđem agēti et instrumento: sicut sectio
artifici et serre forme autem et subiecto. sicut calcina-
tio caloris et ignis: sed vitro modo intellectus agēs
comparabitur ad intelligibilia speculata. sicut p̄fec-
tio ad perfectibile et actus ad pōm. simul autem re-
cipit in aliquo perfectum et perfectio s̄c visible in
actu et lumen in pupilla. similis igit in intellectu pos-
sibili recipitur intellecta speculata et intellectus a-
gēs. et q̄to plura intellecta speculata recipimus: tāto
magis appropinquamus ad hoc q̄ intellectus agens
perfecte vniatur nob̄ ita q̄ cū omnia intellecta specu-
lata cognoverimus intellectus agēs p̄fecte vniatur
nob̄ et poterimus per eum omnia cognoscere ma-
terialia et immaterialia et in hoc ponit ultimam bōis
felicitatem. nec refert q̄tum ad p̄positum pertinet
vtrum in illo statu felicitatis intellectus possibilis
intelligat subas separatas per intellectum agentē et s̄z p̄-
dicta stare nō p̄nt. **P**rimo qđem q̄ si intellectus
agēs est suba se patas: impossibile est q̄ per ipsu. z for-
maliter intelligam⁹ q̄ id quo agēs agit ē forma et ac-
tus agētis: cum oē agēs agat in cōstum ē actu s̄c sup-
dicuz ē: circa intellectum possibilem. **S**ecundo 369
quia fīm modum p̄dictum intellectus agēs si ē suba
separata nō vniat nob̄ fīm suā subātū ī solū lu-
mē ei⁹ fīm q̄ participat ī intellectis speculatis: et nō
q̄tum ad alias actiones intellectus agentis vt possi-
mus q̄ hoc intelligere subas immateriales: s̄c dum vi-
demus colores illuminatos a sole nō vniatur nob̄ sub-
stātā sol: vt possimus actiones solis agere: sed solū
nob̄ vniatur lumen solis ad visionem colorum.
Tertio q̄ dato secundū modum predictum vni-
retur nobis suba intellectus agētis: tñ ipsi nō ponit
q̄ intellectus agēs vniatur nobis secundū vnum in-
telligibile vel duo: sed secundū oia intellecta specu-
latas. sed omnia intellecta speculata deficiunt a virtute
intellectus agentis: quia multo plus ē intelligere sub-
stātās separatas q̄ intelligere omnia materialia. vñ
manifestum est q̄ etiam intellectis omnibus mate-
rialibus non sic vniatur agens nobis vt possimus
intelligere per eum substātās separatas. **Q**uar-
to quia intelligere omnia intellecta materialia: vix
competit alicui in hoc mundo. et sic nullus vel pauci
sic ad felicitatem perueniret: quod est cōtra pbis.
in. i. ethi. qui dicit q̄ felicitas est quoddam bonum
commune quod potest peruenire omnibus si orbat
ad h̄tutem. est etiam cōtra ratōem q̄ finem alicui⁹

Questio

speciei ut in paucioribus cōsequantur q̄otinentur sub spē. **Q**uinto quia ph̄s dicit exp̄esse in. i. eth. q̄ felicitas ē operatio s̄m perfectam h̄tutem: et enūmeratis multis h̄tutib⁹ in. x. concludit q̄ felicitas vltima consistens in cognitione marimoz intelligibilium ē s̄m h̄tutem sapientie quam posuerant i. vii. eē caput sciaꝝ speculativaꝝ. vnde p̄z q̄ Arist. posuit vltimam felicitatē bōis in cognitione subas separataꝝ: q̄lis p̄t h̄beri p̄ scias speculativaꝝ et n̄ p̄ continuaꝝ intell̄s agētis a ḡbusdam confictā. **S**exto

392 quia supra oīsum ē: q̄ intellectus agens non ē s̄ba separata sed virtus quedam anime ad eandem acti uose extendens ad que se extendit intellectus possibilis respectu: quia ut dicitur in. iii. de anima: intel lectus possibilis ē quo ē oīa fieri: intellectus agens quo ē oīa facere. vterq; ergo intellectus se extendit secundum statum presentis vite ad materialia sola que intellectus agens facit intelligibilia actu et reci pluntur in intellectu possibili. vnde secundum statū presentis vite n̄ per intellectum possibilem n̄ per intellectum agentem possumus intelligere substan tias immateriales secundum seipſas. **A**d primum ergo dicendum q̄ ex illa auctoritate August. habens p̄t q̄ illud qđ mens nostra de cognitione icorpora liꝝ rex accipere p̄t per seipſas cognoscere possit. et hoc etiam a deo verum ē: vt etiam apud ph̄. dicit q̄ scia de anima ē principium quoddam ad cognoscendum subas separatas. per hoc enim qđ anima n̄a cognoscit seipſam: pertingit ut cognitionem aliquā h̄bendam de subiis incopozetis qualē cam conti git habere: non q̄ simpliciter et perfecte eas cognoscat cognoscendo seipſam. **A**d secundum dicendum q̄ similitudo nature non est rō sufficiens ad cognitionem: alioquin oportet dicere q̄ Empe. dixit q̄ anima ē de natura omniū ad hoc qđ omnia cognosceret: sed requiritur ad cognoscendum: ut sit simili tude rei cognite in cognoscente q̄si qđā forma ip̄i. intellectus ē noster possibilis s̄m statum p̄sentis vite ē natus si formari similitudinibus rex materialiū a fa rasmatibus abstractis. et iō cognoscit magis māla q̄ subas imāles. **A**d tertium dicendum q̄ regit aliqua proportio obiecti ad p̄m cognoscitum: ut actus ad passuum et perfectiones ad perfectibile. vñ q̄ excellentia sensibilia n̄o capiant a sensu: n̄ sola rō est quia corrumptunt organa sensibilia: sed etiam quia sunt improportionata p̄oīis sensitivis et modo s̄be imāles s̄e iproportionata intellectu nostro secundum p̄ntē statum ut non possit ab eo intelligi. **A**d quartū dō q̄ illa rō mātentoris multipliciter desic. p̄t mo quidem quia non sequit̄ q̄ si substantie separe non intelligunt a nobis non intelligant ab aliquo intellectu. intelligunt enim a seipſis et a se insuicem secundo quia non est finis substantiarum separata ut intelligant a nobis. illud autem occidit et frustra esse dicitur qđ non consequit̄ finem ad quem est. et sic non sequit̄ subas immateriales esse frustra etiā si nullo modo intelligant a nobis. **A**d quintū dī

cendum q̄ eodem modo sensus cognoscit et superbi ora et inferiora corpora. s̄ per imutatōni organi. a sensibili n̄o ēt eodē mō intelligunt a nobis sube māles que intelligunt p̄ modum abstractōis: et sube immateriales q̄ n̄ possēt sic a nobis intelligi q̄ non sūt eaz aliquā fantasmatā.

Secundus ar. vñ intell̄s n̄ per cognitōnem rex mālū possit peruenire ad intelligendum substan tias immateriales.

Ad secundū sic procedit. Ut q̄ intell̄s noster 41 per cognitōnem rerum mālū possit peruenire ad intelligendum subas immāles. dīc enim Dio. i. ca. ce. Jer. q̄ n̄ ē possibile humanc mēti ad immaterialē illam sursum excitari celestium. Jer. contemplatiōnē: n̄i secundum se materiali ma nūdūctione vtaꝝ. relinquī ergo q̄ per materialia manuducti possumus ad intelligendum sul'as ima teriales. **P**recca scia est in intellectu: s̄z scie et dif finitiones sūt de subiis immaterialibus. diffinit enī dām. angelum et de angelis aliqua documenta tra dunt tam in theologicis q̄ in phi. disciplinis: q̄ s̄be immateriales intelligi possunt a nobis. **P**recca anima humana ē in genere subarum immaterialiū. sed ipsa intelligi p̄t a nobis per actu m suum quo ī telligit materialia. q̄ et alie substantie immateriales intelligi possunt a nobis per suos effectus in rebus materialibus. **P**recca illa sola causa per suos esse etius comprehendit non potest que in infinitū dista a suis effectib;. hoc autem solius dei ē p̄prium. q̄ alle sube imāctiles create intelligi p̄t a nobis p̄ res ma teriales. **S**ed h̄ ē qđ Dio. dīc. i. ca. de dī. no. q̄ sensibilibus intelligibilla et compositis simplicia: et corpi bus incorporialia app̄bendi non p̄t. **R**ō dō q̄ sicut Auerrois narrat in. iii. de anima: quidam auempace noīe posuit q̄ per intellectum subas materialium peruenire possumus s̄m vñ ph̄. p̄ncipia ad intelligē dum subas immateriales. cū. n. intell̄s n̄ natus sit ab strabere qdditatē rei materialis a materia: si itez in illa qdditate sit aliiquid materie poterit iterato abstrabere. et cum hoc in infinitū non procedat tandem puenire poterit ad intelligenduz aliquā qđ ditate q̄ sit oīo sine mā. et hoc ē intelligē subam imāctile quod quidē efficacit̄ dicet̄ si sube immāles essent forme et spēs horum materialium ut platonici posuerint. hoc autem non posito s̄z supposi to q̄ sube imāctiles s̄t omnīo altius rōnt̄: a qđ dicitibus materialium rex cōtūcunq̄ int̄ n̄ abstra bat qdditatē rei materialis a materia nūc puenire ad aliqd sit̄ sube imāctili: et iō per subas materiales n̄o possūt pfecte subas imāctiles intelligere. **A**d p̄m q̄ dō q̄ ex rebus materialibus ascender possumus in aliquā cognitionem immaterialium rex: non tñ i pfector: q̄i non ē sufficiēs cōparatio re rum materialium ad imāctiles: s̄z similitudines s̄ que a materialibus accipiuntur ad immaterialia in telligenda sunt multum dissimilcs ut dīo. dīc. i. c.

LXXXIX

ce. Jer. **A**d secundum dō q̄ de superioribus rebus maxime in sc̄is tractat per viam remotionis. sic. n. corpora celestia notificat Ari. per negationem proprii etatum inferiori corpori. vnde multo magis immaterialies sube a nobis cognoscit n̄ p̄t ut eaz qdditas app̄bēdam. s̄z de eis nobis in sc̄is documenta tradūtur p̄ viā remotionis et alius hieudin ad res mā 438 les. **A**z dō q̄ aia humana intelligit seipsum p̄ suum itelligere qd̄ ē act. p̄p̄us eius. perfecte demonstrāt v̄tutem eius et nām. s̄z n̄ p̄ hoc n̄; per alia que in rebus māllibus iuueniunt p̄fecte cognosci pot̄ immālīum subaz v̄tus et nā: quia hi n̄ adequant earum virtutes. **A**d quartum dicēdum q̄ substantie immateriales create in genē qd̄ nālī non coueniūt cum subiis māllibus: quia nō ē in eis cadē rō pōe et māe: coueniūt tñ in eis in genē logico: quia etiā sube immaterialies sūt in pdicānto sube cum eaz qdditas non sit eaz eē: sed dō non couenit cum rebus materialibus n̄ sc̄om genus naturale n̄ bz genus logicus: qz deus nullo modo ē in genē vt supra oīsum est. vnde per similitudines rez mālū aliquid affirmatio pot̄ cognosci de angelis secunduz roem cōem l̄ non seculū: rōnez spēi: dō deo āt nullo modo.

Tertius ar. vtz dō sit p̄mū quod a mente humana cognoscit.

H dō sic pceditur. Ut q̄ dō sit p̄mū qd̄ a mente humana cognoscitur. illud ent; i quo Hoia alia cognoscunt et per quod dō alii iudi cām̄ est primo cognitum a nobis sicut lux ab oculo et principia prima ab intellectu. sed omnia in luce p̄s me veritatis cognoscimus et per eam de omnibz iudicamus vt dic̄ Augu. in li. de tri. et in li. de vera religi. ergo dō ē id quod primū cognoscitur a nob. **P**reterea propter qd̄ vñūquodq̄ illud magis. sed dō ē causa omnis nostre cognitionis. ipse enim lux ē vera que illuminat omnes hominem venit enim in hunc mundū: vt dī Jo. i. ḡ dō ē id quod primo et maxime ē cognitum a nobis. **P**reterea id quod p̄mū cognoscitur in imagine ē exemplar quo imago formatur. s̄z in mente nostra ē dei imago vt Augu. dicit ergo id qd̄ primū cognoscitur in mente nostra ē dō. **S**z contra ē quod dicit Joan. i. nemo dum vidit vñq̄. **R** dō q̄ cuius intellectus humanus sūt statū pñtis vite non possit intelligere substantias immaterialies creatas per dictum ē: multominus potest intelligē eēnt iaz sube increase. vnde simp̄r dō ē q̄ dō non ē p̄mū quod a nobis cognoscitur: s̄z magis p̄ creaturas in dī cognitionem pertinet secundum illud apo. ad roma. i. inuisibilla dei per ea que facta s̄t intellecta conspicuntur. p̄mū autem qd̄ ē intelligitur a nobis sūt statū pñtis vite: ē qdditas rei materialis q̄ ē nostri intellectus: vt multo ens supra dcm̄ ē. **A**d primū ergo dō q̄ i luce p̄s veritatis omnes intelligimus et iudicamus: in cōsum ipsum lumen intellectus nostri sive naturale sive grauitum nibil aliud ē q̄ quedam impressio veritatis p̄ me vt supra dictum ē. vnde cum ipsum lumen intel

lectus nostri non se habeat ad intellectum nostrum sicut qd̄ intelligitur: sed sicut quo intelligitur: mul tomus ē dō id qd̄ p̄io a nostro intellectu intelligit. **A**d secundum dō q̄ p̄g qd̄ vñūquodq̄ illud magis intelligendum ē in his que sunt vnius ordinis: vt supra dictum ē. ppter deum autem alia cognoscit 437 tur: non sicut ppter p̄mū cognitum: sed sicut ppter p̄mū cognoscit uirtus causam. **A**d 3° dō q̄ s̄t in anima nostra ēēt perfecta imago dei sicut filius ē perfecta imago patris: statim mens nostra intelligeret deum: ē autem imago imperfecta. vnde rō nō sequitur.

Questio. lxxix. de cognitōe aie separate.

Einde considerātum est de cognitione animē separata: et circa hoc q̄run. viij. **P**ri vrum anima separata a corpore possit intelligere. **C** vrum intelligat substantias separatas. **C** vrum intelligat oia naturalia. **C** vrum cognoscat singularia. **C** vrum bitus sc̄e hic acquisite remaneat in anima separata. **C** vrum possit vti bitu sc̄e hic acquisite. **C** vrum distantia localis impeditat cognitionem anime separatae. **C** vrum aie separate a corporibus cognoscat ea q̄ hic agunt. **C** primus ar. vrum aia separata aliquid intelligere possit.

H p̄mū ḡ sic pceditur. Ut q̄ aia separata n̄ 445 b̄l oīo intelligere possit. dicit ph̄s in. iii. de aia q̄ intelligere corūptū interius quoddaz corrupto. s̄z oia interiora bōis corūpuntur p̄ mortem: et ipsum intelligere corūptū. **P**reterea humana aia ipeditur ab intelligēdo per ligamentū 422 sensus et turbatā imaginationē s̄c supra dictum ē. 423 s̄z morte totalr sensus et imaginatō corūptū vt ex supra dictis p̄z: ḡ anima post mortem nibil intelligit. 584 **P**reterea si aia separata intelligit oīo p̄ altīs species intelligat: s̄z non intelligit p̄ spēs innatas: quia a principio ē sicut tabula in qua nibil scriptū ē n̄ per spēs quas abstrahit a rebus quia nō bz organa sensus et imaginationis quibus mediatis spēs intelligibiles abstrahuntur a rebz n̄ et p̄ spēs p̄ abstractas et aia iheruas: q̄ sic aia pueri nibil intelligeret post mortem: n̄ et per spēs intelligibiles divinitus in fluxas. hoc enim cognitio nō ēēt naturalis dō q̄ nunc agit s̄z gr̄c: ḡ aia separata a corpore nibil intelligit. **S**ed ē q̄ ph̄s dic̄ in. iii. de anima: q̄ si nō ē aliquā operationē aie p̄p̄ia non contingit ipsam separari. intelligit at ipsam separari. q̄ bz aliquā operationē propria et marie ea q̄ ē intelligē. intelligit q̄ sine corpori exīs. **R** dō q̄ ista qd̄ difficultatem bz ex hoc q̄ aia qd̄ diu est corpori iūcta nō pot̄ allgd intelligere n̄ invenitudo se ad fantasmata: vt per ergimētū p̄z. 422 si at hoc nō ē ex natura aie s̄z p̄ accīs hoc conuenit ei ex eo qd̄ corpori alligat sicut platoīci posuerūt. 576

Questio

de facili qđ solui posset. nāz remoto ipedimēto corporis pōt h̄z eos redit̄ aia ad suā nām vt intelligeret intelligibla simpliciter n̄ conuertēdo se ad fantasmatā; sicut ē de alijs substantijs separatis. s̄ secundum hoc n̄ eēt aia corpori vnitā qđ melius aie si pei? intelligeret corpori vnlta qđ separata. s̄ hoc esset solum qđ melius corporis qđ ē irrationabile cū materia sit qđ formā t nō econuerſo. si ait ponam? qđ aia ex sua naturā habeat vt intelligat conuertendo se ad fantasmatā; cū natura aie post mortē corporis nō muretur. vñ qđ aia naturali r̄ nibil possit intelligere cū n̄ sine ei p̄sto fantasmatā ad que cōuertat. t lō ad hanc difficultatē tollendā consideranduz ē qđ cuz nibil operet nisi inq̄tuz ē in actu modus operādi vniuersitaz rel seḡ modus eēndi ipl?. h̄āt aia alium modum eēndi cū vnitur corpori. t cū fuerit a corpore separata: manente tñ eadez aie natura n̄ ita qđ vnr̄ corpori sit ei accidentale. s̄ p̄ rōnez sue nature corpori vnit: sicut nec leuis natura mutat cū ē in loco p̄prolo qđ ē ei naturale t cū est extra p̄prium locum qui ē ei p̄ter naturam anime. Iḡī secunduz illuz modum eēndi quo corpori vnitia competit modus intelligendi: p̄cōuersionē ad fantasmatā corporum que i corpore, s organis sunt. cū āt fuerit a corpore separata cōpetit ei modus intelligendi p̄ conuersionē ad ea que sunt intelligiblla simpliciter sicut t alijs substantijs separatis. vñ modus intelligendi per conersionez ad 4.22 fantasmatā est anime naturalis: sicut t corpori vni rī. sed eē separata corpore est preter rationem sue nature: t similiter intelligere sine conuersiō ad fantasmatā est ei preter naturā. t lō ad hoc vnitur corpori: vt sit t operetur fī naturam suam. Sed hoc rursus h̄z dubitationē. cū enī res semper ordine ad id quod melius est. est autem melior modus intelligendi per conuersionē ad intelligibla simpliciter qđ p̄ conuersionē ad fantasmatā: dbuit sic a dō istitui aie natura vt modus intelligendi nobilior ei eēt natura lis. t lō non indigeret corpori qđ hoc vnr̄. Considerandum est iḡī qđ t si intelligere per conuersiones ad superiora sit simpliciter nobilis? qđ intelligere p̄ conuersionem ad fantasmatā: tñ ille modus intelligendi put erat possibilis aie erat ip̄fectior: qđ sic p̄. i oibus. n. substantijs intellectualibus iuuenitur virtus intellectua per influentiaz diuini luminis quod qđe in primo p̄ncipio est vnuz t simpl. x. t quanto magis creature intellectualē distat a p̄mo p̄ncipio tanto magis dividit illud lumē t diuersificas: sicut accidit ilineis a centro egredientibus. t inde est qđ deus p̄ suazēentiaz oia intelligit. supiores āt intellectualū substantiazum t si per plures formas intelligāt: tñ ī 2.8.2 telligūt qđ pauciores t magi vniuersales. t h̄wosiores ad comp̄. bensionē rerum pp̄ efficiatiā virtutis intellectue que est in eis. in inferioribus āt sunt forme plures t minus vniuerseales t minus efficaces ad cōp̄bensionē rerum inq̄tuz deficiunt a virtute intellectua superiorum. si ḡ in seriores substantiae habeat formas i illavniuersitate i qđ h̄n̄ supiores qđ non

sunt tante efficacie in intelligentia non acciperent p̄ eas perfectam cognitionem de rebus: sed i quadaç cōitate t cōfusione: qđ aliqualiter apparz in hōib?. nam qui sunt debilioris intellectus p̄ vniuersales conceptiones magis intelligentium non accipiūt p̄fectam cognitionem nisi eis singula in speciali expli centur. manifestum ē aut inter subas intellectuales fī nature ordinem infimas eēt alias humanas. h̄āt perfectio vniuersi exigebat vt diversi gradus in rebus eent. si iḡī aie humane sic cēnt institute a deo vt intelligerent p̄ modū qđ competit subijs separatis non haberent cognitionem perfectam sed cōfusam in cōmuni. ad hoc ergo p̄ perfectam t p̄priam cognitionem de rebus habē possēt sicut naturaliter sūt istitute vt corporibus vniātūr: t sic ab ipsis rebus sensibilibus p̄prias de eis cognitionem accipiāt: sicut homines rudes ad sciam iduci nō p̄nt nisi per sensibilia exempla. sic ergo p̄z qđ p̄p̄ melius aie est: vt corpori vniātūr t intelligat per cōuersionem ad fantasmatā t tñ ēē potest separata t alium modum intelligēdi babere. Ad primum ergo dicēdūm qđ si diligēter h̄ba ph̄si discussiatur ph̄s hoc dixit ex quadam suppositiō p̄us facta. s. ḡ intelligere sit quidam mot̄ cōiūcti sicut t sentire. nōdūm enim dīam onderat intellectum t sensum. vel potest dici qđ loquitur de illo modo intelligendi qui ēē per conuersionez ad fantasmatā de quo ēēt p̄cedit secunda rō. Ad tertium dō qđ aia separata nō intelligit per spēs inatas nec p̄ spēs quas tunc abstrabat: nec solum p̄ spēs cōseruatas vt obo p̄bat: sed per spēs ex influentia diuini lumenis participatas quaz aia sit particeps sic t alie sube separate: q̄uis inferiori modo. vñ tā cito cessate conuersione ad corpus ad supiora vniātūr: nec tñ p̄p̄ hoc p̄. n̄ ē nālis: qđ dō ē auctor non solum in fluentie ḡtuuti luminis: sed etiam naturalis. Scđs ar. vtp̄ aia separata intelligat subas separatas.

Ad 2° sic p̄cedit. Ut qđ aia separata nō ātēl 4.44 ligat subas separatas p̄fectior. n̄ ē aia corpori cōiūcta qđ a corpore separata: cū aia sit naturalē p̄ humane nature: quelibet aut pars p̄fectior est in suo toto. s̄ anima cōiūcta corpori n̄ intelligit subas separatas vt supra habicū ē: qđ multominus cuz fuerit 4.40 a corpore separata. Preterea oē qđ cognoscit: vel cognoscit per sui p̄ntiam vel per suam spēs: sed substantie separata non p̄nt cognoscit ab anima per suam p̄ntiam: qđ nibil illabili anime nisi solus dō n̄ ēē p̄ ali qđ spēs: qđ anima ab āgelo abstrahē possit. qđ āgels simplicior ē qđ anima: qđ nullo mō anima separata p̄t cognoscere subas separatas. Preterea quidaç ph̄. posuerūt in cognitione separatas substantiarum cōsistere ultimam hominis felicitatē: si ergo anima 4.40 separata p̄t intelligē subas separatas: ex sola sua operatione cōsequitur felicitatē qđ ēē incōueniēs. S̄z ē qđ aie separata cognoscit alias animas separatas sicut dīnes in inferno positus vidit Lazarum t Abraham. videt etiā t demones t angelos anime

separate. **R**eg dō q̄ sicut Aug. dicit ix. de tri. mēs nostra cognitione rerum icorporearum per se ipsam accipit. i. cognoscēdo seipsā sic supra dictuꝫ p̄ hoc q̄ aia separata cognoscit seipsam accipē possumus quāt̄ cognoscit alias res separatas. dictum ē aut̄: q̄ q̄dū aia corporis ē vñita intelligit uertēdo se ad fantasmat. r̄ iō nec se ipsam p̄t intelligere nisi in dictum fit actu intelligēs per speciem a fantasmat. bus abstractam sic enim per actum suū intelligit se ipsam: vt supra dictum ē. sed cū fuerit a corpore se parata intelligit non uertendo se ad fantasmat. vñ seipsam per seipsam intelligit. ē autē cōe oia sube separate q̄ intelligat id quod ē supra se r̄ id q̄d ē infra se: p̄ modū sue sube. sic. n. intelligitur aliquid sc̄d̄ q̄ ē in intelligentē. ē at̄ aliquid in altero p̄ modū eius in quo ēmodus at̄ sube aie separate ē infra modus sube angelice sed ē conformis modo aliaꝫ aniaruz separataꝫ. r̄ iō de alijs animabus separatis p̄fectas cognitionem h̄z: de angelis aut̄ ip̄fectam r̄ deficien̄ tē loquēdo de cognitōe naturalia anime separate: s̄ cognitōe at̄ gle ē alia rō. **A**d p̄mū ḡ dō q̄ aia se parata ē qđem ip̄fector: si considerē natura corporis: sed tñ quodāmodo ē liberior ad intelligentēm inç̄tūm per graudinē r̄ occupationem corporis a puritate intelligentē ip̄edis. **A**d sc̄d̄ dō q̄ aia se parata intelligit angelos per similitudines diuinis impressas: q̄ tñ deficitur a perfecta representatione eoꝫ: ppter hoc q̄ aie natura ē inferioriꝫ q̄ angeli.

Ad sc̄d̄ dō q̄ in cognitione subaz separataꝫ qua rumcūq̄ nō consistit: ultima hōis felicitas: sed soli us dei qui nō p̄t videri nisi per grām. in cognitōe hō aliaꝫ subaz separataꝫ ē magna felicitas: r̄ si nō ultima: si tamē perfecte intelligerē. s̄ aia separata nāl cognitōe nō p̄fecte eas intelligit vt dictū est.

Tertius ar. vīrum anima separata omnia naturalia cognoscat.

Htertius sic p̄cedit. videt q̄ aia separata oia naturalia cognoscat. In subiis. n. separatis sunt rōnes omnium rex naturalium: s̄ anima separate cogscit subas separatas: ergo cognoscit oia naturalia. **P**reterea q̄ intelligit magis intelligib⁹ multomagis p̄t intelligere minus intelligibile: sed aia separata intelligit subas separatas: q̄ sunt maxima intelligibiliꝫ: ergo multomagis p̄t intelligere oia naturalia que sūt intelligibiliꝫ minus.

Sed contra: in demonib⁹ magis vīget naturalē cognitione q̄ in aia separata. s̄ demones nō oia naturalia cognoscunt: sed multa addiscunt per longiꝫ tē poris experientiam: vt Isidorus dicit. ḡ n̄ anima se parata omnia nālia cognoscunt. **P**reterea si anima statim cū ē separata omnia nālia cognoscēt: frustra homines studerent ad rex sciētā capescēdā. hoc at̄ ē inconveniēs: n̄ ergo anima separata omnia naturalia cognoscit. **R**eg. dō q̄ sic supra dictuꝫ ē: anima se parata intelligit per sp̄es separatas q̄ recipit ex influē tla diuinis lūis sicut r̄ angeli s̄ tñ q̄ nā anima ē ifra naturam angeli cuiuslibet modus cognoscendi ē natu-

lia: anima separata per b̄l sp̄es non accipit perfectas rex cognitionē sed quasi i cōl r̄ cōfusam. s̄ic ḡ se habet angeli ad perfectam cognitionē rerum naturalium p̄ b̄l sp̄es: ita aia separate ad imperfectam r̄ confusa. angeli at̄ p̄ b̄l sp̄es cognoscit cognitionē perfecta oia naturalia: quia oia q̄ dō fecit in p̄p̄lis naturali. feci i intelligentia angelica. vt dicit Aug. sup ge. ad lit. vñ r̄ anime separate de omnibus naturalibus cognitionēm b̄nt: nō certam r̄ p̄p̄iam sed cōem r̄ cōfusia. **A**d p̄mū ergo dō q̄ nec ip̄se angelus per suaz subaz cognoscit omnia naturalia: sed per sp̄es quadam: vt supra dictum ē. r̄ iō nō p̄p̄ hoc sequit̄ q̄ aia cognoscit oia naturalia q̄ cognoscit subaz separataꝫ. **A**d sc̄d̄ dicēdum q̄ sicut anima separata non p̄fecte cognoscit substātias separatas: ita nec oia nālia p̄fecte sed quadam cōfusionē vt dictuꝫ ē. **A**d sc̄d̄ dicit̄ I. loquitur de cognitionē futurop̄ quā nec āgeli nec demones nec aie separate cognoscunt e nisi vel in suis causis. vel per reuelatiōem diuinaz. nos at̄ loquimur de cognitionē naturali. **A**d 4. dō q̄ cognitionē acgr̄t̄ hic p̄ studiū ē p̄p̄ia et perfecta: illa at̄ ē confusa: vñ nō sequitur q̄ studiū addiscendi sit frusta.

Quartū ar. vñr̄ aia separata cognoscit singulaꝫ.

Htertius sic p̄cedit. Uide q̄ aia separata n̄ cognoscit singularia. nulla. n. p̄o cognoscitua remanet in anima separata nisi intellectus: vt ex supra dictis p̄z. sed intellectus nō ē cognoscitius singulariū vt supra dictum ē: q̄ anima se parata singularia nō cognoscit. **P**reterea magis est determinata cognitionē qua cognoscitur aliquid i. singulariū q̄ illa qua cognoscit̄ aliquid i. vniuersali. s̄ aia separata nō b̄z allquam determinatam cognitionē de sp̄ebus rerum nālium. multo i. ḡ minus cognoscit singularia. **P**reterea si cogscit singularia r̄ n̄ per sensum partē rōe oia singularia cognoscit: s̄ nō cognoscit oia singularia: ergo nulla cognoscit.

Sz ē. qđ dō dīlē i. ifero posīt̄ dixit. Habeo q̄ fr̄at̄. vt habeat luc. xvii. **R**eg dō q̄ anime se parte aliꝫ singularia cognoscit̄: sed n̄ animē ē que sūt p̄ntia: ad cul̄ euidentiā considerādum ē q̄ duplex ē modus intelligendi. vñus per abstractōem fantasmatib⁹ r̄ s̄m istum modū singularia per intellectū cognoscit̄ non p̄nt̄ directe sed indirecte sicut supra dictum ē. Alius modus intelligendi est per insuetūs specierum a deo. r̄ per istum modum intellectū p̄t singularia cognoscere: sicut enim ip̄se deus per suā esentiam inç̄tūm est cā vniuersalium r̄ individualium p̄ncipiorū cognoscit omnia r̄ vniuersalia r̄ singularia: vt supra dictuꝫ ē: ita substātie separate p̄ sp̄es que sūt quedam participate similitudines illius diuinē essentiē possunt singularia cognoscere. In h̄ tñ est differētia inter āgeliꝫ r̄ anime separatas: ga āgeli p̄ b̄li species b̄nt perfectam r̄ p̄p̄iam cognitōem dō reb̄: anime hō separate cōfusam. vñ āgeli p̄p̄ efficacitā sui intellectū p̄ b̄l species n̄ solum nās rerū in speciali cogscere p̄nt̄: s̄ etiā singularia sub

Questio

specieb^o cōtentia: aie vero separate nō p̄nt cognoscere per b^o species nisi soluz singularia illa ad q̄ quodāmō determinat vel per p̄cedētē cognitōe: vel p̄ aliquaz effectiōē v̄l p̄ naturalez v̄l p̄ diuinaz ordi-
natōe: qua oē qd recipit i aliquid recipit in eo per moduz recipientis. **C** Ad primuz ḡ dō p̄ intellectus per viam abstractionis nō est cognoscitur^o singula-
rū. sic at aia separata nō intelligit: sed sicut dictuz est.
C Ad 2° dō p̄ ad reruz sp̄es v̄l individua cognitiōe separate determinat ad q̄ aia separata habet ali-
quā determinatā būtudinez sic dictuz est. **C** Ad tertī
uz dō q̄ aia separata nō se h̄t equaliter ad oia sin-
gularia: s^z ad quēdā b^z aliquā būtudinē quā nō b^z
ad allā. t̄ id nō ē equalis rō: v̄l oia singularia cogno-
scat.

Q uint^o ar. vtruz habit^o scientie hic agsite rema-
neat in aia separata.

H D⁵ sic pcedit. Ut p̄ habitus scie hic acq-
site nō remaneat in aia separata. dicit enim
Apo^j. ad cor. xiiii. scia dstruet. **C** preterea
quidā minus boni in hoc mūdo. scia pollēt alioz ma-
gis bonis carētib^o scia. si ḡ habit^o scie permaneret
et post mortē in aia sequeret p̄ aliquā min^o boni eti-
az i futuro statu esset potiores aluiquib^o magis bo-
ni: quod v̄l incōuenies. **C** preterea anime separa-
bēbit sciam p̄ istuētiā diuini luminis. si ligit scia hic
acquisita i aia separata remaneat: sequeret p̄ due
erunt forme vni^o speciei i codē subo qd ē ipsoſſible.
C preterea pho dicit i li. pdica. p̄ bie^o est qualitas
difficile mobiliis: s^z ab egritudine vel ab aliquo bi^o
quandoq̄ corūpit scia: s^z nlla ē ita fortius imuta-
tio i hac vita. sicut imutatio q̄ ē p̄ mortē. ḡ v̄l p̄ bie^o
scientie p̄ mortem corūpatur. **S** z cōtra ē qd h̄ e.
dicit in ep̄la ad paulinum. Dilcam^o in terris quoꝝ
scientia nob̄ perseveret in celo. **C** R^o dō p̄ quidam
posuerunt bituz scie n̄ ēē. in ipso intellectu: sed in vi-
ribus sensitivis. s. imaginativa cogitativa et memoria
tua et sp̄es intelligibiles non conseruantur in intel-
lectu possibili. t̄ si hec opinio vera ēē seqret p̄ de-
structo corpore. totaliter bitus scie hic acquisite de-
strueretur: s^z q̄ scia ē i intellectu: q̄ est locus sp̄ez. vt
dī in. iiiij. de anima. o^z p̄ bie^o scie hic acqsite partim
sit in pdictis virib^o sensitivis et p̄t in ipso intellectu. t̄ h̄ p̄t considerari ex ipsi actibus ex quib^o bitus
scientie requiri. nā bitus sunt similes actibus ex ḡ
bus acqrutur. vt dī in. iij. ethi. actus at. intellectus ex
quib^o in p̄tī vita scia acquirit s^z p̄ conuersione; in-
tellectus ad fantasmata. q̄ sunt in pdictis virib^o
sensitivis. vñ per tales act^o et ipsi intellectus acquirit
facultas quedā ad cōsiderāduz p̄ sp̄es susceptas et
in predictis iferorib^o virib^o acgrit qdā bilitas. vt
facilius p̄ conuersione ad ipsas intellect^o possit intel-
ligibilia speculari: s^z sicut act^o intellect^o p̄ncipaliter
quidem et formaliter ē in ipso intellectu: materiā et dis-
positiue in inferioribus virib^o. Idez etiam dō est dō
habitū. quātum ḡ ad id p̄ algs p̄ntis scie b^z in iferi-
oribus viribus: nō remanebit i aia separata: s^z q̄tū ad

Id quod b^z in ipso intellectu: necesse est de remaneat
q̄ v̄l dī in li. de longitudine vite dupliciter corūpi-
tur aliq̄ forma. uno mō per se q̄i corūpi a suo tra-
rio. vt calliduz a frigido. alio mō p acns. s. p̄ corrupti-
onē subiecti. manifestū est at p̄ corruptionē subi-
scientia que est i intellectu humano corūpi non p̄t
cuz intellectus sit icorruptibilis: vt supra ostensum; 567
est. Similiter ē nec per contrariū corūpi p̄t spe-
cies intelligibiles: q̄ sūt in intellectu possibili: q̄ intē-
tioni intelligibili nihil est cōtrarit: t̄ p̄cypue quan-
tum ad simplicē intelligentiam qua intelligit p̄ qd
ē s^z q̄tū ad operatōem qua int̄ p̄ponit t̄ diuidit l̄
ē rōcīnatur: sic inueniēt̄ ūrītas i intellectu f^z ḡ sal-
sum in p̄positiōe vel in argumētatiōe ē ūrīlus vero.
t̄ hoc mō interdū scia corūpitur per ūrlum: dū. s. ali-
quis per falsam argumētatiōem abducit a scia ūta-
tis. t̄ lō phs in li. pdicto p̄ponit duos mōs ḡbus scia
per se corūpitur. s. obliuionē ex pte memoratiōe t̄ dō
ceptiōem et parte argumentationis false: sed hoc n̄
b^z locum in anima separata. vnde dō ē p̄ habitus sci-
tie fm p̄ ē in intellectu māet in anima separata.

C Ad primū ḡ dō p̄ Apoⁿ logrur ibi dō scia q̄tū
ad habitum sed quātū ad cognitiōis actum. vñ ad
bi^o p̄batōem inducit nūc cognosci ex parte. **C** Ad
2° dō. p̄ sicut fm staturam corporis aliquis min^o bo-
nus erit maior aliq̄ magi bono ita nibil p̄bber al-
quem min^o bonū bēre aliqueb^o scie in futuro
quē n̄ b^z algs magi bon^o: s^z tñ h̄ q̄si null^o momēti
ē in op̄atōe ad alias pragtuas q̄s meliores habe-
būt. **C** Ad 3° dō p̄ vtraz scia nō ē vnius rōis. vñ
nullū incōuenies seḡ. **C** Ad 4° dō p̄ rō illa pcedit
dō corruptione scietie q̄tū ad id qd ē p̄ pte sensiliua-
rum virium.

C Sextus ar. vtrū aci^o scie hic acqsite māneat i ani-
ma separata.

H D sextū sic pcedit. Ut p̄ act^o scietie hic ac-
qsite n̄ mācat in anima separata. dīc. n. phs in
j. dō anima p̄ corrupto corpe aia n̄ reminisci-
n̄ amat. s^z cōsiderāt ea q̄ p̄us nouit ē reminisci. ḡ a-
nima separata n̄ p̄t bēre actū scietē quā hic acqsiuit.

C Pre^o sp̄es intelligibiles n̄ erūt potētiores in aia
separa: q̄ i aia corpī vñta. s^z p̄ sp̄es intellectibiles non
poſſum^o mō intelligē nūſi auertēdo nos sup̄ fātasma
ta. sic s^z bitū ē. ḡ nec aia septa h̄ poterit. t̄ ita nullo^o 422
p̄ sp̄es intelligibiles hic acqsiitas aia separata intelligē
poterit. **C** Pre^o sp̄es dīc in li. eth. p̄ habit^o s̄iles act^o
reddūt actib^o p̄ q̄s acgrunī. s^z habit^o scietie hic ac-
grif p̄ act^o intellect^o auertēt̄ se supra fātasmata. ḡ nō
p̄t habitus allos actus reddē. s^z tales actus n̄ cō-
petūt anime separata. ergo anima separata n̄ bēbit a
liquem actum sciente hic acqsite. **C** Sed h̄ ē quod
Luc. xv. dicit ad dūlitem in inferno positiū. Re-
cordare quia recepisti bona in vita tua. **C** Respo-
deo discendum p̄ in actu est duo considerare scil-
let speciem actus et modum ipsius: et species quidē
actus consideratur ex obo in quod actus cognosci-
tue p̄tūtis dirigit̄ per sp̄em q̄ obi similitudo ē. s^z

modus acies pensar ex virtute agentis: sicut qd alios
videat lapide contingit ex specie lapidis qd est in oculo:
sed qd acute videat contingit ex virtute visuua oculi, cu
igit spes intelligibiles manent in aia separata sicut

447 dcm est: status autem aie separe non sit id sicut modus est
segnd qd fm spes intelligibiles bic acq sitas aia separa
ta itelligere possit qd prius itellexit: nō tñ eodē modis.
qd uestionē ad fantasmata sed p modum cōuenienter
aie separate, et ita manet qd in aia separata actus scie
bic acq sita: sed non fm eude modū. **Ad primū ergo**
dō: qd pbs loquitur de reminiscētia fm qd memoria pti
net ad partē sensitiā: nō aut fm qd memoria est quo-

59 4 dāmodo in intellectu, vt dictū est. **Ad secundū dicē**
dū: qd diversus modus itelligendi non prouenit ex
diversitate spēp: sed ex diverso statu aie intelligētis.
Ad tertium dō: qd actus p quos acquirit habitus sūt
siles a: cibis: quos habitus cānt qd ad spēm actus
nō autē qd ad modum agendi, nam operari iusta
sed non iuste. **L**e delectabilis causat habitū iusticie po
litice per quē delectabiliter operamur.

Septimus arti. Utrum distantia localis impedi
at cognitionem anime separate.

449 **H**ic 7° sic procedit. Ut qd distantia localis ipe
diat cognitionē aie separe, dicit. n. Aug. in li.
de cura, p mortuis agēda: qd aie mortuorum ibi
sunt ybi ea qd hic sunt scire nō pnt, sciunt autem ea que
apud eos agunt: qd distantia localis ipedit cognitionē
aie separate. **P**rieterea Aug. dicit in li. de demo
dui. qd demones pp celerritez motus aliqua nobis
ignota denūclant, sed agilitas motus ad hoc nihil fa
ceret: si distantia localis cognitionē dmonis non ipe
dit, multo lgit magis distantia localis impedit cogni
tionē aie separate: que ē inferior fm nām qd demon.
Prieterea sicut distat alios fm locū: ita fm tps, sed
distantia tps ipedit cognitionē aie separate, non enī
cognoscunt futura: qd vī qd ēt distantia fm locū impe
dit aie separe cognitionē. **Sed hī est qd dī Luc.**
xvi. qd diues cū esset in tormentis eleuāt oculos suos
vidit Abrahā a longe: qd distantia localis non ipedit
aie separate cognitionē. **R**endeo dō: qd qdā posue
runt qd aia separata cognoscere singularia abstrabē
do a sensibillibus: quod si ēt verū posset dici qd distan
tia localis impedit aie separe cognitionē, regre
tur enī qd vel sensibilla agerēt in aiam separata vel
aia separata in sensibilla. qd tū ad virūq regre
tur distantia determinat. **Sed p̄dicta pō ē impossib**
42 2 sib qd abstractio spēp a sensibillib fit mediatis sen
tibz et alijs pōis sensitiis, qd in anima sapata in actu
nō manet. Intelligit autem aia separe singularia p in
fluxum spēp er diuino lumine: qd qdē lumē equall
ter se hī ad p̄pinqū et distans, vñ distantia localis nul
lo mō impedit aie separe cognitionē. **Ad primū g**
8 4 dicendū qd Aug. nō dicit qd pp hoc qd ibi sunt anime
mortuorum ea qd hic sunt videre nō possente: vt localis di
stantia huius ignorātie cā esse credat: sed hoc pō p
450 ppter alioq dīlud contingere: vt infra dicitur. **Ad**
fm dō: qd Aug. ibi loquitur fm opinionem illā qd alio

posuerunt qd demones habent corpora nālē sibi vni
ta: fm quam pōm etiaz pōs sensitiwas habere possūt:
ad quarū cognitionē regrit determinata distantia.
et hāc opinione ēt in eodē li. Aug. exp̄sse tangit: qd hāc
opinionē magis recitādo qd assēndo tangē videat:
vt per ea p̄z que dicit in. xxi. li. de cl. dei. **Ad tertium**
dō: qd futura que distantia fm locū sunt entia in
actu, vnde in seipsis non sūt cognoscibilia: quia sic 92c
deficit aliquid ab entitate ita deficit a cognoscibili
tate: sed ea que sunt distantia fm locū sunt entia in
actu: et fm se cognoscibilia. vnde non est eadez rō de
distantia locali et de distantia temporis.

Octauus articulus. Utrum anime separate cogno
scunt ea que hic aguntur.

Hoc octauus sic procedit. Videlur qd aie separe 450
te cognoscunt ea qd hic agunt: nīsi enī ea cog
noscēt: de eius curā non b̄fent: sed habēt cu
raz de his que hic agunt: fm illud Luc. xvij. Habeo
qncq frātres vt testēt illis: ne et ipsi veniant in hunc
locum tormentop: qd aie separate cognoscunt ea que
hic agunt. **P**ro: terea freq̄nter mortui viuis appareat
vel dormītibus vel vigilantibus: vt eos admoneat
de his qd hic agunt: sicut Samuel appuit sauli: vt b̄f
j. Reg. xxviii. sed hoc nō esset si ea qd hic sunt non co
gnoscēt: qd ea que hic sunt cognoscunt. **P**rete
rea aie separate cognoscunt ea qd apud eas aguntur. si
ergo que apud nos agunt non cognoscēt: impedi
ret eorum cognitionē per localē distantiam quod su
pta negatum est. **Sed contra est qd dicitur Job. 449**
xliii. siue fuerint filii eius nobiles siue ignobiles non
intelligent. **R**endeo dō: qd fm nālem cognitionem
de qua nūc hic agit: aie mortuorum nesciunt que hic
agunt: et hī rō ex dictis accipi pot: quia aia separa
ta cognoscit singulaaria per hoc qd quadammodo de
terminala est ad illa vel per vestigium aliculus pcedē
tis cognitionis seu effectiōnis vel per ordinationē di
uinā, aie autem mortuorum fm ordinationē diuinā et scđz
modū essendi segregate sūt a conuersatione viuenti
um et iuncte conuerteri i spūlū subāri que sūt
a corpore separate. vñ ea qd apud nos agunt ignorāt.
et hanc rōne assignat Greg. in. xl. moral. dicēt. Mor
tui vitā in carne viuentiū post eos qualiter disponatur
nesciunt: qd vita spūlū longe est a vita carnī: et sic cor
pore atq icorporeā diuersa sūt gnā ita sūt distincta
cognitione. et hī ēt Aug. vī tangē in li. de cura, p mor
agenda dicēt: qd aie mortuorum rebus viuentiū non in
tersunt, sed qd tū ad aias bonoru vī esse dīa inter
Greg et Aug. nā Greg. ibidem subdit: qd tamē de aia
bus sanctis sentiendū non est. qd que inter oipotenti
dei claritatē vident nullo mō credendū ē qd sit fo:is
alioq quod ignorāt. Aug. vero in li. de cura, p mor
agenda dicēt: qd nesciunt mortui etia sancti qd
agant viui et eorum filij. vt habetur in glo. super illō
Abrahā nesciuit vos. Isaic. lxviii. quod quidem con
firmat per hoc qd a matre sua non visitabatur. nec in
tristitia consolabatur. sicut quando viuebat. nec est
probabile. vt sic facta vita feliciore crudelior. et per

Questio

hoc q̄ promisit Josie regi q̄ p̄us moreret: ne videret mala q̄ erat pplo supuentura: vt b̄. iiiij. Reg. xxii. s̄z Aug. hoc dubitādo dicit. vñ p̄mitit vt volet accipi at gl̄oz qd̄ dicā. H̄c aut̄ assertiue qd̄ p̄z per hoc q̄ dicit nullo mō credenduz est. magis tñ vr q̄ fm̄ s̄niam H̄eg. q̄ aie sanctorū deum videntes oia presentia q̄ bic aguntur cognoscant. sunt enī angelis equales: de quibus etiā Aug. asserit ea que apud viuos aguntur non ignorant: sed q̄i sanctorum aie sunt pfectissime iusticie diuine coniuncte: nec tristantur nec rebus viuentium se ingerunt: nisi fm̄ q̄ iusticie diuine exigit dispositio. Ad p̄mū ergo dō: q̄ aie mortuorū pos sunt h̄re curam de rebus viuentiū ēt si ignoren eo rum statū: sicut nos habem⁹ de mortuis eis suffragia īpendendo: q̄uis eoz statū ignoremus. possunt etiā facta viuentiū non p̄ seipso cognoscere: sed vel per aias eoruū q̄ bic ad eos accedunt: vel per angelos seu demones: vel etiā spiritu dei revelat̄ esicut Aug. ī eo dē ll. dlcit. Ad scdm̄ dō: q̄ hoc q̄ mortui viuentibus apparent qualiter eoz vel contingit per spālez dei dispensationē vt aie mortuorum rebus viuentiū intersint: t̄ est inter diuina miracula cōputandū: vel b̄l̄ apparitiones sicut p̄ operationes angelorū bonoruū vel malorū etiā ignoratiibus mortuis: sicut ēt viui ignorantibus alijs viuentib⁹ appareat in somniis: vt Aug. dicit i. li. predicto. vñ t̄ de Samuele dicit p̄t q̄ ip̄ se apparuit per revelationē diuinā f̄z hoc q̄ dicit ec cle. 46. q̄ dormiuit t̄ notum fecit regi fine vite sue: vel illa apparitio fuit p̄creata p̄ demones: si tamen ecclasiastici auctoritas non recipiat: ppter hoc q̄ iter canonicas scripturas apud hebreos nō h̄f. Ad tertium dicendū: q̄ ignorantia bi⁹ non contingit ex locali distantia sed propter cām predictam.

Qd̄. lxxx. de prima hois productiōe q̄tū ad aiaz.

Einde cōsideran

Dum est de prima hois productiōe. t̄ circa hoc cōsiderāda sunt. iiiij. Primo de productōe ipsius hois. Secundo de fine p̄ductiōis. Tertio de statu t̄ conditione hois p̄mo productiōe. Quartio de loco ei⁹. Circa p̄ductionē aut̄ cōsiderāda s̄nt iiiij. Primo de productione hois q̄tū ad animam. Secundo q̄tū ad corp⁹ viri. Tertio q̄tū ad p̄ductionem mulieris. Circa p̄mū querunt. iiiij. Primovtrum anima humana sit aligd factū vel de suba ipsius dei. Secundo supposito q̄ sit facta vtruz sit creata. Tertio vtrum sit facta mediantebus angelis. Quarto vtrum sit facta ante corporis.

Primus articulus. Utrum anima sit facta:

451 **H** D̄ primū sic procedit. Utrq̄ anima nō sit facta: sed sit de suba dei. d̄r enim gen. ii. Formauit deus hoiem de limo terre: t̄ inspirauit in faciem eius spiraculum vite: t̄ factus est homo in aiaz viuentez. sed ille qui spirat aliquid a se emittit: ergo anima qua homo viuit est aliquid de suba dei. Preterea ea sicut sup̄ habuit ē: aia ē forma simplex. s̄z forma

est actus: ḡ aia est actus purus: qd̄ ē solus d̄i. **P**reterea q̄cung sūt t̄ nullo differunt sūt idē. sed deus t̄ mens sūt t̄ nullo differunt: q̄ oporteret q̄ allegibus differentiis differēt: t̄ sic ēent cōposita: ḡ de t̄ mēs humana idē sunt. **S**ed h̄ est q̄ Aug. in li. de ori. aie enumerat qdā que dicit multū esse apereteoz peruersa t̄ fidei catholice aduersa: inter que primuz est q̄ quidam dixerunt deū aiam non de nibilo: sed de sc̄lpsō fecisse. **R**endeo dō: q̄ dicere animaz cē de suba dei manifesta improbabilitatē continet. vt enīz dictis p̄z: aia humana est qñq intelligens in p̄o t̄ sciā quo dāmodo a rebus acgrit: t̄ h̄z diuersas p̄os: que oia allena sunt a dei nā qui est actus purus t̄ nibil d̄ alio accipiens t̄ nullā ī se diuersitatē h̄is: vt supra probatū est. sed hic error principiū būisse vñ ex duabus pōnisbus antiquoz. prīmi enī qui nās rep̄ cōsiderare inceperūt imaginationē transcedere nō valentes nihil p̄ter corpora esse posuerūt: t̄ iō deū dicebāt esse qdādam corpus: quod alioz corporuz iudicabant esse principiū. t̄ q̄ aiaz ponebat ēē de nā illius corporis qd̄ dicebāt ēē principiū: vt d̄ in. i. dc aia: t̄ per iōs se quebat q̄ aia esset de nā dei: iurta quā pōcm̄ etiā maniches' dei esse qdālucē corporeā existimantes quādā ptem illius lucis aiam esse posuerunt corpi alligatam. **S**cđo vero pcessū fuit ad hoc q̄ allig aliquid incorporeū cē apprehenderūt: nō tñ a corpe separatū sed corpis formā. vñ t̄ Clarro dixit: q̄ dūs in aia mūdi motu t̄ rōne gubernās: vt Augu. narrat. vñ. de ci. dei. sic igī illius totalis aie partē alig posuerūt aiaz hōis: sicut homo est pars totius mūdi nō valentes in tellectu pertingere ad distinguendos spūalium suba rum gradus: nisi fm̄ distinctiones corporoz. hec auez oia sunt ip̄ossibilia vt supra probatū est. vñ manife ste falsū est aiaz esse de suba dei. **A**d p̄mū ḡ dō: q̄ inspirare non est accipendū corporalr: sed idē est deūz inspirare qd̄ spūm facē: q̄uis t̄ bō corporal spirans non emittat aliquid de sua suba sed de nā extranea. **A**d fm̄ dō: q̄ aia t̄ si forma simplex fm̄ suū ēsse t̄nam: non est tñ suū ēsse: sed est ens per participatiōz vt ex supradictis p̄z: t̄ iō non est actus purus sicut d̄ us. **A**d tertiu dō: q̄ differens p̄prie acceptū aliquo differt: vñ ibi q̄ritur d̄rā vbi est conuenientia: t̄ pp̄ hoc op̄z d̄rā cē composita quodāmodo: cū in aliquo differat t̄ in aliquo conueniant. sed fm̄ hoc llcer oē differens sit diuersū: non tñōē diuersum ē d̄rā: vt d̄rā in. x. meta. nā simpleza diuersa sunt seip̄is: nō autē differunt aligbus d̄rās ex q̄bus cōponāt: sicut bō t̄ asinus differunt rōnali t̄ irrōnali d̄rā: de q̄bus nō ē dicere: q̄ vlt̄ris alijs differant differentiis. **S**ecundus ar. Utrum aia sit producta in esse per creationem.

H D̄ 2⁹ sic procedit. Utrq̄ aia non sit producta in esse per creationem. qd̄ enī ī se habet aliquid māle: fit ex materia. s̄z anima habet ī se aliquid materiale cum non sit actus purus. ergo aia facta est ex mā: non ergo est creata. **P**reterea ois actus māe aliculus vñ educi de potentia māe. cū eim

mā sit in pō ad actū: actus qlibet p̄existit in mā: t̄ pōa sed aia est actū māe corporis: vt ex ei diffinitione apparet: q̄ aia educit de pō māe.

Pre^a aia est forma q̄ dam: si q̄ aia sit p̄ creationē: pari rōe oēs alle forme: t̄ sic nulla forma exhibit in eē p̄ generationē: qd̄ ē inco ueniens.

Sed h̄ est qd̄ dī gene. pmo. Creauit deus boiem ad imaginē suā: est autē bō ad imaginē dei fm aiam: q̄ aia exiuit in esse p̄ creationēz.

Rī: dī: q̄ aia rōnalis nō pōt fieri nisi per creationē: qd̄ non est ve

rū de alijs formis cuius rō est: q̄ cū fieri sit via ad eē

hoc modo alicui cōpetit fieri: sicut ei cōpetit esse. illud autē p̄pē dī esse qd̄ ipsū h̄z esse quasi in suo eē sub

sistens. vnde sube proprie t̄ vere dicitur esse. acc̄is autē non h̄z esse. sed eo aliquid est. t̄ hac rōe ens dicitur

sicut albedo dī ens: q̄ ea aliquid ē albū. t̄ ppter hoc

dicitur in xi meta. q̄ acc̄idens dicitur maḡ sentis q̄

ens. t̄ eadez rō est de oībus alijs formis non subi

stentibus. t̄ iō nulli forme non subsistenti p̄pē cōue

nit fieri: sed dicunt fieri per hoc q̄ composita subsi

stentia fiunt. aia autē rōnalis est forma subsistenti: vt

supra habitū est. vñ sibi proprie cōpetit t̄ esse t̄ fie

ri. t̄ q̄ non pōt fieri ex mā placente neq̄ corporali: q̄

sic estē nāe corpe neq̄ spūali: q̄ sic sube spūales in

ulcem transmutarent: necesse est dicere q̄ nō fiat ni

si per creationēz.

Ad primū ḡ dī: q̄ in aia est sicut imateriale simplex essentia. formale autē in ipsa ē esse

participatiū quod quidē ex necessitate simul est cū es

sentia aie: quia esse p̄ se consequitur ad formā. t̄ ea

dē rō esset si ponere cōposita ex quadā mā spūali: vt

q̄ dam dicunt: q̄ illa mā non est in pō ad aliquam for

māz: sicut mā celestis corporis. aliogn aia esset corrupti

bills. vñ nullo modo aia pōt fieri ex mā prelacenti.

Ad scdm dī: q̄ actu extrabl de pō māe nibil aliud

est q̄ aliquid fieri actu: quod prius erat in pō. sed ga

aia rōnalis non habet esse suum dependēs a materia

corporali: sed h̄z esse subsistenti: t̄ excedit capacitatē

māe corporalis: vt supra dictum est: propterea nō

productur de pō māe.

Ad tertiu dī: q̄ non est sile de aia rōnali t̄ de alijs formis: vt dictum est.

Tertius arti. Utrum aia rōnalis sit producta a

deo immediate.

Hic procedit. Ut q̄ aia rōnalis non sit p̄

ducta a deo immediate sed mediantibus an

gelis. maior enī ordo est in spūalibus q̄ in cō

poralibus. sed corpora inferiora producunt p̄ corpora

superiora: vt Dio. dicit. illj. ca. de di. no. q̄ inferiora

spūs q̄ sunt aie rōnalis producunt p̄ spūs superiores

qui sunt āgeli.

Preterea fints rex rindet principio:

deus enī est principiū t̄ fints rerū ḡ t̄ exitus rerum

a principiū rindet reductioni rerū in finem. sed ifima

reducunt p̄ prima: vt Dlony. dicit: ergo t̄ Infima pro

cedunt in esse p̄ prima. s. aie per angelos.

Preterea p̄fectū est quod pōt sibi sile facere. vt dī in. illj. me

taphyc. sed spūales sube sunt muleomagis perfecte

q̄ corporales. cū ergo corpora facili sibi silia fm spēm:

multo magis angelī poterū facere aliquid infra se fm

speciem nāe. s. aiam rōnali.

Sed h̄ est q̄ dī gen. ij.

q̄ deus ipse inspirauit in faciē bois spiraculū vste.

Bendeo dō: q̄ quidam posuerunt q̄ angeli fm q̄ operantur in extute dei cant aias rōnalis: sed hoc ē

ōno impossibile t̄ a fide allenum. onsum est enim.

q̄ anima rōnalis non potest p̄duci nisi per creatōrē.

solus autē deus potest creare: quia solus p̄mi agentē

est agere nullo p̄supposito: cum semp agens secundū

p̄supponat aliquid a primo agente: vt supra bituz ē.

q̄ autē agit aliquid ex aliquo p̄supposito agit transmu

tando. t̄ iō nullum agens aliud agit nisi transmu

tando. sed deus solus agit creando. t̄ quia anima ra

tionalis non productur per transmutatōem alicui

māe: ideo non pōt p̄duci nisi a deo immediate. Et p̄

hoc p̄ solutio ad oba. nam q̄ corpora causat v̄ sibi

filia vel inferiora: t̄ q̄ superiora reducunt inferiora to

tum h̄. puenit per quandā transmutationem.

Quartus arti. Utrum aia humana fuerit p̄ducta ante corpus.

Hic quartus sic p̄ceditur. Videtur q̄ anima

humana fuerit p̄ducta aī corp̄. opus enim

creationis p̄cessit op̄ distinctionis t̄ ornat̄

vt supra bitum est. sed aia p̄ducta est in eē p̄ creat̄.

corpus autē factum est in fine ornatus: vt su.

pr̄a habitum est. q̄ aia bois p̄ducta est ante corpus.

Preterea aia rōnalis magis conuent cuz angelis

q̄ cuz brutis aīalibus. sed angelī creati fuerunt ante

corpora: vel statim a p̄ncipio cum corporali mā. cor

pus autē bois formatuz est. vi. die quando t̄ bru

ta aīalia sunt producta: ergo anima hominis fuit cre

ata ante corpus. **P**reterea fints p̄porcionat p̄in

cipio. sed aia in fine remanet post corp̄. q̄ t̄ in prin

cipio fuit creata ante corpus. **S**ed contra est q̄ ac

tus proprius fit in potentia propria. cum q̄ anima sit

prop̄us actus corporis: aia producta est in corpore.

Bendeo dī: q̄ Orige. non solum posuit aīaz primi

hominis. sed aias oīum hominumā corp̄a sīl cum

angelis creatas: pp̄ hoc q̄ credidit oēs spūales sub

stantias tā animas q̄ āgeli eos esse fm sue naturē

conditōnem: sed solum merito distare sic vt q̄dam

eoz corporib⁹ alligentur que sūt aia boium vel cele

stium corp̄o: q̄dam ḥo in sui puritate fm diuersos

ordines remanerent: de qua opinione supra iam dixi

mus. t̄ ideo relinquit ad p̄n. Aug⁹ ḥo in. vii. sup̄ 368

gen⁹ ad līt. dicit. q̄ anima p̄imi bois ante corpus cuz

angelis est creata pp̄ altam rationēz: quia. s. ponit

q̄ corpus hominis in illis operibus. vi. dierū non

fuit p̄ductum in actuz: sīl solum h̄z cāles rōes: qd̄ nō

pōt de anima dici: q̄ nec ex aliqua corporali aut spūali

p̄fite facta fuit nec ex aliqua extute creata produci

potuit. t̄ iō vñ q̄ ipsamēt in opibus. vi. dierū in qb⁹

oia facta fuerūt sīl cuz āgeli fuerit creata: t̄ q̄ post

modum. pp̄a voluntate iclinata fuit ad corpus admī

nistrādū: t̄ hoc non dicit asserendo vt ei⁹ exta dīmō

strant. dicit enim credatur: si nulla scripturaruz auc

toritas seu veritatis ratio contradicit boic̄ ita fac

tum. vi. dic: vt corporis quidem humana ratio cālis

in elle mundi: anima vero iam ipsa crearetur. possit

Questio

auct utiqz hoc tolerari fm eos q ponut q aia bz p se
spem r nam cōpletat: r q non vni corpis ut forma: s
solus ad ipsu administrandu. si aut aia vnitur corpis ut
forma: r est nāl pars huane nāe: hoc oīo eē non pōt.
manifestū est enīz q deus pmas res instituit i pfecto
statu sue nāe: bz q vnlsculuz q rei spēs exigebat. aia
aut cū sit ps huane nāe nō bz nālez pfectionē: nūl bz
q ē corpī vnta. vñ nō sufficit vuenincs aiam sine cor
pore creari. sustinēdo g opinonez Aug. de operibus
vij. dierū dīcī poterit q aia humana pcessit i opibus
356 vij. dierū fm qdā silitudinē generis: put vuenit cuz
382 angelis i intellectuali nāe: ipsa enī fuit creata sūl cum
corpe. fm alios xō scōs tā aia q corpus pmi bois in
operibz. vj. dierū sūl pducta. Ad pīl g dō: q si nā
aie b̄ret integras spēm: ita q fm se crearet rō illa. p
cederer: vt p se i pncipio crearet. sed qz nāliter ē for
ma corporis: nō fuit seorsū creanda: bz debuit creari in
corpe. Et silt rō ad scdm. nam aia si p se spēz b̄ret:
magis vueniret cu angelis: sed in q̄tū est forma cor
poris p̄sinet ad genus aialium ut formale principiū.
Ad tertium dō: q aiam remanere post corpus ac
cedit p defectum corporis q est mōr: qui qdem dese
ctus in pncipio creationis aie esse non debuit.

Questio. lxxxi. de productiō corporis pmi bois.

Einde cōsideran

Dū est de pductiōe corporis pmi bois:
r circa hoc qrunf. illi. Primo de
mā ex qua pductu est. Scđo d̄ au
ctore a quo pductum ē. Tertio d̄
dispositiōne que ei per productionem est attributa.
Quarto de modo r ordine productionis ipsius.
Primus ar. vtrū corp̄ pmi bois sit de limo terre.
455 **A**d primū sic proceditur. Ut q̄ corpus primi
bois nō sit de limo terre. maſorū. n. virtutis
est facere allqd ex nibilo q̄ ex aliquo: q̄ pl̄
distat ab actu non ens: q̄ ens in pō. sed cuz homo sit
dignissima creaturarū. Inferiorū: decuit vt virtus
dei maxime onderetur in pductione virtutis ei: q̄ nō
debuit fieri ex limo frē bz ex nibilo. P̄terea cor
pora celestia sūt nobillora terrenis. sed corp̄ huānū
bz maximā nobilitatē: cu perficiat a nobillissima for
ma q̄ est aia rōnalis. q̄ nō debuit fieri de corpe terre
frē: bz magis de corpe celesti. P̄te ignis r aer sunt
nobillora corpora q̄ terra r aqua qd̄ ex eoz subtilitate
apparet. cu q̄ corpus humānū sit dignissimū magis de
buit fieri ex igne r ex aere q̄ ex limo terre. P̄te
corpus huānū est cōpositū ex. illi. c̄ls: nō q̄ est factuz
ex limo frē: sed ex oīibus elis. Sed h̄ est qd̄ d̄ gen.
li. Formauit de boiem ex limo terre. Rendeo dō:
q̄ cu deus pfectus sit in opibz suis pfectiōne: dedit
oīibus fm eoz modū. bz illud deuterō. xxxi. Dei pfe
cta sunt opera. ipse autē simplr pfectus est ex hoc q̄
oia in se p̄bet non p modū corporis sed simplr r vni
te. vt Dio. dicit: eo modo quo diuersi effectus prece
stunt in cā fm eius virtute vna. ista aut pfectio ad an
gelos qd̄ deriuat fm q̄ oia sunt i eorū cognitione

que sunt a deo in nā pducta p formas diuersas. ad
boiem xō deriuatur inferiori modo bi pfectio. 281
nō. n. In sua cognitōe nāl bz oīum nālū noticla: sed ē
ex rebus oīibus qdāmodo cōpositus de genere spūal
um subaz bz in se aiam rōale. de silitudine vero cele
stiū corporoz bz elongationē a ūris q̄ maximā equali
tate cōplexionis: ela vero fm subaz ita tñ q̄ superio
ra ela prediāntur in eo fm virtutē. s. ignis r aer: quia
vita p̄cipue consistit in calido quod est ignis r humi
do qd̄ est aeris. Inferiora vero ela abundat in eo bz
subam: alr enī non posset esse mirationis equalitas n̄
si in inferiora ela q̄ sunt minoris virtutis fm quātitatē
in boīe abundantare. r ideo d̄ corpus bois de limo
terre formatū: q̄ limo dicitur terra aque permixta.
r ppter hoc hō d̄ minor mundus: quia oīes creature
mundi quodāmodo inueniunt in eo. Ad pīl g dō
q̄ virtus dei creantis est manifesta in corpore bois
dum eius mā est per creationē pducta. oportuit autē
vt ex mā quattuor elos fieret corp̄ humanū: vt hō
b̄ret cōcanticā cum inferioribz corporibus q̄si mediū
qdā existens iter spūales r corporales subas. Ad
scdm dō q̄ quis corpus celeste sit simplr nobillr ter
restri corporo: n̄ q̄tū ad actus aie rōnalis est min
conueniens. nā aia rōnalis accipit noticla: veritatis
quodāmodo per sensus quoqz organa formari n̄ p̄t
ex corpore celesti: cum sit ipossibile. nec est verū q̄ q
dā dñt allqd de qnta essētia māl ad cōpositionē bu
mani corporis aduenire ponētes aiam vnlī corporis
mediante qdā luce. primo enī: falso est: q̄ dñt lucez 375
esse corpus. Scđo xō ipossibile est allqd de quinta 342
essentia vel a corpore celesti diuidi: vel elis permisce
ri. ppter celestis corpora impassibilitatem. vnde nō ve
nit in compositione miratorium corporoz: nisi scdm sue
virtutis effectū. Ad tertium dscendū: q̄ si ignis r aer
que sunt maioris virtutis in agendo: etiaz scdm q̄tūta
rem in compōne humani corporis abundarent. oīo ad
se traherent alla: r non posset fieri eq̄litas cōmixtio
nis: q̄ est necessaria in compōne bois ad bonitatē sen
sus tactus: q̄ est fundamentū sensuualloz. oportet 378
enīm organū cuiuslibet sensus non b̄re in actu tra
ria: quoqz sensus est perceptiū: sed in pō tñ: vel ita
q̄ oīo careat toto genere ūriorum: sicut pupilla careat
colore: vt sit in pō ad oīes colores: qd̄ in organo tactū
non erat possibile cu sit cōpositum ex elis quorū q̄lt
ates percipit tactus: vel ita q̄ organū sit medium in
ter ūria: vt necesse ē in tactu accidere. medium enī est
in pō ad extrema. Ad quartū dō: q̄ in limo terre ē
terra r aqua conglutinans ptes terre r aque: de alijs
aut elis scriptura mentionum non fecit: tu quia mis
nus abundant fm quantitatez in corpore bois: vt dī
ctum est: tum etiam q̄ i tota rerum productione de
igne r aere que sensu non percipiunt a rudibus men
tionem non fecit scriptura: que rudi pplo tradebat.
Secundus articulus. Utrum corpus humānū sit
imediate a deo productum.

Ho secunduz sic proceditur. Uide q̄ corpus 456
humanum non sit imediate a deo productū.

dicit enim Augustinus de trinitate quod corporalia disponuntur a deo per angelicam creaturam sed corpus humanum formatum fuit ex materia corporali ut dictum est. quod debuit perducere mediante angelis et non immediate a deo.

Preterea quod fieri potest virtute creata non est necessarium quod immediate producatur a deo. sed corpus humanum producere potest per virtutem creatam celestis corporis. nam et quedam aitalia ex putrefactione generantur per virtutem actiua corporis celestis. Et Albus Nasar dicit quod in locis in quibus nimis abundat calor aut frigus homines non generantur sed in locis temperatis tamen quod non oportuit quod immediate corpus humanum formaretur a deo. **P**reterea nihil sit ex materia corporali nisi per aliquam materiam transmutationem. sed omnis transmutationis corporalis causa est ex motu celestis corporis: quod est primus motus cuius igitur corpus humanum sit productum ex materia corporali: videtur quod ad eius formationem aliud operatum fuerit corpus celeste. **P**reterea Augustinus dicit super genesis ad litteras quod homo factus est a corpore in operibus vii. dicitur huius ceteris rationibus de inservientibus creature corporali postmodum vero fuit formatus in actu: sed per existentem in corporali creaturam formam ceteris rationibus per aliquam virtutem corpoream producitur. ergo corpus humanum productum est aliqua virtute creata: et non immediate a deo. **S**ed contra est quod dicit ecclesiastice xvij. deus de terra creauit hominem. **R**endeo vero quod prima formatio humani corporis non potuit esse per aliquam virtutem creata; sed immediate a deo. posuerunt siquidem aliqui formas: que sunt in materia corporali a quibusdam formis immaterialibus deriuari. sed hanc opinionem repellit philippus in viii. meta. quod hoc per formis non competit per se fieri sed composite: ut supra exposuit tu est: et quod agens sit esse factio: non conuenit quod forma pura quod est sine materia producat formam: quod est in materia: quod non fit nisi per hoc per compositionem sit. et ideo omnes per formam que in materia est sit causa formae: que est in materia formam per compositionem composite generatur. deus autem quis omnino sit immaterialis: non solus est: quod sua virtute materialis producere potest creando. videtur ipsius solius est forma producere in materia absque amnico precedenter forme malitia. et propter hoc angelus non potest transmutare corpora ad formam aliquam nisi exhibitis seminibus quibusdam: ut Augustinus dicit in iij. de trinitate. quia igitur corpus humanum nunc formatum fuerat: cuius virtute per viam generationis aliud simile in specie formaretur: nonesse fuit quod primus corpus hominis immediate formaretur a deo. **A**d primum ergo dico: quod et si angelus aliquod ministerium deo exhibeat in his quod circa corpora operantur: aliquam tamen deus in creatura corpora facit quod nullo angelis facere possunt. sicut et suscitat mortuos et illuminat cecos: quia virtutem est corpus primi hominis de limo terre formatum: potest tamen fieri ut aliquod ministerium in formatio corporis primo hominis angelus exhiberetur: sicut exhibebatur in ultima resurrectione pulueres colligendo. **A**d secundum vero quod aitalia perfecta que generantur ex semine non potest generari per solam virtutem celestis corporis ut Augustinus fingit. Iz ad eorum generationem nalem cooperetur virtus celestis corporis: prout philosophus dicit in

ij. physica. quod homo generat hominem ex materia et sole et exinde est quod exigit locus temperatus ad generationem hominem et alio per aitiam pectorum sufficit aut virtus celestium corporum ad generandum quod aitalia imperfectiora ex materia disposita manifestus est. non quod plena requirunt ad productionem rei perfecte. **A**d tertium vero dico: quod motus celi est causa transmutationis corporalium non enim transmutationem: quod sunt per naturam ordinatae: et sola virtus divina: sicut et mortui resuscitantur et ceci illuminantur: quibus est similitudo: quod homo ex limo terre formatur. **A**d quartum vero dico: quod secundum rationes ceteras in creaturis de aliud preexistere duplicitate. Uno modo secundum potentias actiua et passiva: ut non solus ex materia preexistente fieri possit: sed etiam ut aliquis praeconservans creaturam hoc facere possit. Altero modo secundum passivam tamen: ut secundum de materia preexistente fieri possit a deo. et hoc modo secundum Augustinum corporis hominis preexistit in operibus productis secundum causales rationes.

Tertius ars. Utrum corpus hominis haberet conuenientem dispositionem.

Hoc tertium sic procedit. Videlicet quod corpus hominis non habuerit conuenientem dispositionem. **C**um enim homo sit nobilissimum animalium: corpus hominis debuit esse dispositum optime ad ea quae sunt propria animalia. scilicet sensum et motum. sed quodammodo animalia inveniuntur acutioris sensus quam homo et velocioris motus: sicut canes melius odorant: et aves velociter mouentur: quod corpus hominis non est convenienter dispositum. **P**reterea perfectum est cui nihil deest. sed plura desunt humano corpori quam corporibus alioquin animalibus: que habent tegumenta et artes naturalia ad sui protectionem que homini deficiuntur: quod corpus humanum est imperfectissime dispositum. **P**reterea homo plus distat a plantis quam ab animalibus brutis. scilicet plantae habent statu rectam. animalia autem bruta pronata. quod homo non debuit habere statu rectam. **S**ed contra est quod dicitur ecclesiastice viij. Deus fecit hominem rectum. **R**endeo vero quod omnes res naturales productae sunt ab arte divina. vnde sunt quodammodo artificatae ipsius dei. gloriet autem artifex intendit suo opere dispositionem optimam inducere non simpliciter sed per compositionem optimam inducere non simpliciter sed per compositionem ad finem suum. sed si talis dispositio habet secundum aliquem adjunctum defectum artifex non curat: sicut artifex qui facit serram ad secundum facit eam ex ferro: ut sit idonea ad secundum: nec curat eam facere ex vitro quod est pulchrior materia: quia talis pulchritudo esset impedimentum finis. sicut igitur deus uniuscuiusque rei naturali dedit optimam dispositionem non quidem simpliciter: sed secundum ordinem ad proprium finem. et hoc est quod philosophus dicit in iij. physica. et quia dignius est sic non tamen simpliciter: sed ad uniuscuiusque subiectum. finis autem proximus humani corporis est anima rationalis et operationes ipsius. materia enim est propter formam: et instrumenta propter actiones agentes: dico ergo: deus instituit corpus humanum in optimam dispositionem secundum tam conuenientiam ad tam formam et ad tales operationes. et si aliquis defectus in dispositione humani corporis est vel: considerandus est quod talis defectus sequitur ex necessitate materie ad ea quae reguntur in corpore

Questio

vt sit debita proportio ipsius ad alia; et ad alię operationes. **A**d prius ergo tactus quod est fundamentum alterum sensuum est perfectior in hoc quam in aliquo alio animali. et propter hoc oportuit quod homo habet tquatissimam corporalem plexionem iter oia animalia. precellit etiam homo oia et alia animalia quam ad vires sensitivias interiores sicut ex supra dictis apparet. ex quadam autem necessitate contingit quod est ad aliquos exteriores sensus homo ab alijs animalibus deficit: sicut homo inter oia animalia respectu sui corporis haberet maximum cerebrum: ut ut liberius in eo perficerent operationes interiorum virium sensitivarum: que sunt necessarie ad intellectus operationem: ut supra dictum est: cum et ut frigiditas cerebri temperaret calor cordis quem necessarium est in hoc abundare ad hoc quod homo sit recte stature. magnitudo autem cerebri propter eius humiditatem est impedimentum olfatus: qui requirit seccitatem. et sicut potest assignari ratione quare quidam animalia sunt acutioris visus et subtilioris auditus propter impedimentum huius sensuum quod necessarium est consequitur in hoc ex perfecta completionis equalitate. et eadem ratione est assignanda de hoc quod quidam animalia sunt velociora cui excellentie velocitatis repugnat equalitas humane complexionis. **A**ad secundum dicitur quod cornua et ungues que sunt quorundam animalium arma et spissitudo coris et multitudo pilorum aut plumarum: que sunt tegumenta animalium attestantur abundantie terrestris elementi: que repugnat equalitatem et teneritudinem complexionis humane. et ideo hec homini non competit: sed loco horum habet rationes et manus quae sunt necessaria infinitis modis. unde et manus in illis. **A**ia dicit organum organorum. et hoc etiam magis coperebat rationali nature: que est infinitarum conceptionum ut haberet facultatem infinita instrumenta sibi parandi. **A**d tertium dicitur quod habere statuta recta conueniens fuit homini propter ipsum. Primo quodem quod sensus sunt datum homini non solum ad vite necessaria percurrandas: sicut in alijs animalibus: sed etiam ad cognoscendum. unde cum cetera animalia non dilectantur in sensibilibus nisi per ordinem ad cibos et venerea: solus homo delectatur in ipsa pulchritudine sensibilium secundum seipsum. et ideo quod sensus praecipue vigent in facie: alia animalia habent faciem pronam ad terram. quod ad clibanum et rendum et promidendum si bi de victu: homo vero habet faciem erectam: ut per sensum: et praecipue per visum qui est subtilior et plures oculis rerum ostendit libere possit ex omni parte sensibilia cognoscere et celestia et terrena: ut ex omnibus intelligibiliter colligat veritatem. **S**ecundo ut interiores vires liberius suas operationes habeant: dum cerebrum in quo quodammodo perficiuntur non est depresso sed super omnes partes corporis elevatum. **T**ertio quod si oportet quod si homo habet pronam statuta veteretur manibus loco anteriorum pedum. et sic utilitas manuum ad diversa opera perficienda cessaret. **Q**uarto quod si homo habet os pedum oportet quod clibus caperet ore. et ita haberet os

oblongum et labia dura et grossa: et linguam est durata: ne ab exterioribus ledere: sicut patet in alijs animalibus. et talis disperso oculo impedit locutionem: quod est proprium opus rationis: et cum homo statu rectam habens maxime distat a plantis. nam homo habet superiorius suum. et caput versus superioris mundi: et inferiorius sicut versus inferius mundi. et ideo est optime dispositus his dispositiones totius. plante vero habet superius sicut versus inferius mundi. nam radices sunt ori proportionales: inferiorius autem sicut versus superius mundi: animalia vero bruta modo: nam superius animalia est pars que accipit alimento: inferiorius autem est pars que emitit superfluum.

Quartus articulus. Utrum conuenienter corporis humani productio in scriptura describatur.

Habemus 4° sic proceditur. Ut et inconveniens corporis humani productio in scriptura describat. Sicut enim corpus humanum est factum a deo: ita et alla opera. vix dicitur: sed in alijs operibus dicitur deus. Fiat et factum est: quod sicut debuit dici de hominis productione. **P**reterea corporis humanum a deo immediate est factum: ut supra dictum est: ergo inconveniens dicitur: faciamus. **P**reterea forma humani corporis est ipsa anima que est spiraculum vitae. inconveniens ergo postquam dixerat. Formauit deus hominem de limo terre. sub lunam. Et inspirauit in faciem eius spiraculum vitae. **P**reterea anima que est spiraculum vitae est in toto corpore principaliter in corde. non quod debuit dicere. quod inspiravit in faciem eius spiraculum vitae. **P**reterea sexus masculinus et femininus pertinet ad corpus: imago vero dei: ad animam. sed anima habet Augustinum sicut facta ait corpus. inconveniens quod cum dixisset. Ad imaginem suam fecit illum: addidit Masculum et femininum creavit eos. **I**n primis est auctoritas scripture. **R**endeo domino ad primis quod sicut Augustinus in viii. super genesim. ad litteram. non in hoc preconveniente homo alijs rebus: quod deus fecit ipsum hominem quasi alia ipse non fecerit cum scriptum sit. Opera manuum tuarum sunt celi: et alibi. Aridam fundauerunt manus eius. sed hoc quod ad imaginem dei factus est: homo vicitur scriptura in productione hominis speciali modo loquendo ad ostendendum quod alia propter hominem facta sunt. ea enim quod principaliter intendimus cum malori delibratione et studio invenimus facere. **A**d secundum quod non est intelligendum deus angelis dixisse. faciamus hominem ut quidam puer se intellexerit. sed hoc deus ad significandum pluralitatem divinorum personarum: quarum imago expressius inuenitur in homine. **A**d tertium dicitur quod quidam intellexerit corpus hominis prius tempore formatum: et postmodum deus formato iam corporis animam insuffisit. sed contra rationem perfectionis prime institutionis rerum est quod deus vel corpus sine anima vel anima sine corpore fecerit cum virtutem sit pars humanae nature. et hoc etiam est magis inconveniens de corpore quod dependet ex anima et non a corpore. et ideo ad hanc excludendum quidam posuerunt cum deus formans deus hominem intellegitur productio corporis sicut cum anima: quod autem ad dicitur et inspirauit in facie eius spiraculum vitae intelligit de spiritu sancto: sicut et dominus insufflauit in apostolos

dicēs. Accipite spūs sāctum. sed hec expositio vt dicit Aug. in li. de cl. dei excludit p̄ vba scripture. nam subditur ad p̄dicta factus ē bō in animam vluente q̄ apo^o. i. ad cor. xv. non ad vitam spūalem sed advitiam aialem refert. per spiraculum ḡ vite intelligit anima vbi sit q̄ dī: inspiravit in faciez elus spiraculum vite: sit quasi expositio eius q̄ p̄misserat. nā anima ē corporis forma. Ad quartum dō q̄ q̄ opartiones vite magis māifestantur in facile hominis pp̄ sensus ibi existentes: ideo dicit in faciem hominis i spiratum eē spiraculum vite. Ad quintū dō q̄ fm Aug. oia ope. vi. diez simul sunt facta. vnde atā p̄ mi hominis quā ponit s̄l factam cum angelis nō ponit factam ante. vi. diem. sed in ipso sex die ponit eē factam i animam primi bōis iuactu r̄ corpus ei^o f̄z rōnes cāles. Alij v̄o doctores ponit i animam r̄ corpus bōis factum. vi. dīe in actu.

Questio. lxxxiiij. de p̄ductione mulieris.

Einde considerā

dum ē de p̄ductione mulieris: r̄ circa hoc q̄runtur. iiiij. Primo vtrū in illa rerum productione debuerit mulier p̄duci. Secō vtrū dībū erit fieri de viro. Tertio vtrū de costa viro. 4° vtrū facta fuerit immediate a deo.

Primus ar. vtrū mulier debuerit p̄duci in prima rerum p̄ductione.

H dīmū sic p̄ceditur. v̄t q̄ mulier non debuerit p̄duci in prima rerum p̄ductione. dicē enim ph̄s in li. de generatione animalium q̄ femina ē mas occasionatus. sed nibh̄l occasionatum r̄ deficiens debuit eē in p̄ia rerum institutione: ḡ in illa prima rerum institutione mulier producenda nō fuit. Preterea subiectō r̄ minoratio ex peccato ē subsecuta. nam ad mulierem dictum ē post peccatum gene. iiij. Sub viri potestate eris. r̄ greg. dicit q̄ vbi non delinquimus omnes pares sumus. sed ml̄r naturaliter est minoris virtutis r̄ dignitatis q̄ vir. semper enim honorabilius est agens patiente: vt dicit Aug. xij. super ge. ad lit. ḡ non debuit mulier p̄duci in prima rerum p̄ductione aī peccatum. Preterea occasionses peccatorū s̄l amputande. sed dō p̄sculit q̄ mulier cēt futura viro in occasionem peccati: ḡ non debuit mulierem p̄ducē. Sed h̄ ē qd̄ dī gen. iiij. Non ē bonum hominē ēē solum faciamus ei adiutorium sile sibi. Et dō q̄ necessariuz fuit feminā fieri: sicut scripture dicit: in adiutorium viri. nō qui dem in adiutoriū alius alterius operis: vt quidā dixerint: cum ad quodlibet aliud opus conuenientius suari possit vir per allū virū q̄ p̄ mulierem. sed in adiutorium generatōis qd̄ manifestius vide ri pōt si in vnuētibus modus generationis cōsidere tur. sūt. n. qdā vnuētia q̄ i seipsis nō h̄nt virtutem acti uam generationis: sed ab agente alterius spēi gene rantur sicut plantae r̄ animalia que generantur sine female ex materia conuenienti per virtutem actiūā

celestium corporū. Quedam v̄o b̄st virtutem genera tions actiua r̄ passiuam diuictā sicut accidit i plā tis que generātur ex semine. non enīē i plantis all quod nobiliss opus vite q̄ generatio. vnde conueniē ter oī tpe in elstotū passiuē coniungit̄ virtus actiua generationis. aialibus v̄o perfectis cōpetit virtus ac tiua generationis fm sexum masculinum virtus v̄o passiuā fm sexum femininum. r̄ q̄ ē aliqd̄ opus vite nobiliss in aialibus q̄ generatio ad qd̄ eorum vita p̄ncipalr ordinatur nō oī tempore sexus masculinū feminino coniungit̄ in animalibus perfectis: s̄l solū tempore colitus: vt imaginemur ḡ coitū sic fieri vnuē ex mare r̄ semina: sicut in planta omni tempore coniungit̄ v̄s masculina r̄ feminina. r̄ s̄l i quibusdā plus abundet vna barā in qbusdam plus altera. bōt̄ adhuc ordinat̄ ad nobiliss op̄ vite: quod ē itel ligere. r̄ iō adhuc in hoī debuit ēē maiori rōe di stincō v̄rūsp̄ virtutis vt scorū p̄ducere femi na a mare: r̄ tamē carnaliter coniungerētur i vnuē ad generationis opus. r̄ iō statim post formationes mulieris ge. iiij. Erunt duo in carne vna. Ad p̄mūs ḡ dō q̄ per respectum ad naturam p̄ticularem femi na est aliquid deficiens r̄ occasionatum: quia virtus actiua que ēē in semine maris intendit p̄ducere sibi sile p̄fectum fm masculinū sexum. sed q̄ femina generetur hoc est pp̄ virtutis active debilitatē vel pp̄ aliquā materie in dispositionē: vel ēē pp̄ aliquā tras mutatōem ab extrinseco: puta a ventis australibus qui sunt humidi: vt dī in li. de generatione aialius: 491 sed per copationem ad naturā vnuēsalē femina n̄ ē aligd̄ occasionatum: sed ēē de intētione nature ad opus generationis ordinata. intentio āt nature vnuēsalis dependet ex deo q̄ ē vnuēsalis auctor na ture. r̄ iō instituendo naturā non solum mare sed ēē femina p̄durit. Ad scdm dō q̄ duplex ē sub 406 lectio. vna seruillis fm quā p̄sidens vtitur subo. ad 485 ad sui ipsius utilitatem: r̄ talis sublectio introducta ēē post peccatum. āt alia subo iconomica vel ci usuallis fm quā p̄sidēs vtit̄ subis ad eorum utilita tem r̄ bonū: r̄ ista subo fuit etiā aī peccatum. defuisse enim bonū ordinis in humana multitudine: siqdem per alios sapientiores gubernati nō fuit. r̄ sic ex tali subiectō naturalē femina subiecta ēē viro: quia naturalē in homine magis abūdat discri tio rationis: nec inequalitas hominum excludit̄ p̄ inocentie statum: vt infra dicetur. Ad 3° dō q̄ 482 si oia ex qbus bō assūpt̄ occasionē peccandi deus s̄trahit̄ et aīdō īmāsserit vnuēsū ipsefū: nec dō bōt̄ bonū cōe tolli: vt vltaret̄ p̄ticulare malum: p̄ 136 sertim eiō dō sit adeo potens: vt quodlibz malū pos sit ordinare in bonū.

Secō ar. vtrū mulier debuerit fieri ex viro.

H scdm sic p̄cedit. v̄t q̄ mulier non debue 460 rit fieri ex viro. sexus. n. cōis ē homini r̄ alijs aialibus. sed in alijs animalibus female nō sunt facte ex maribus: ḡ nec in homine fieri debuit. Preterea eorum q̄ sūt elusde spēi eadez ē mate

Questio

ria: sed mas et semina sunt eiusdem sp̄eli. cū ignē vir fuerit factus ex limo terre ex eodem debuit fieri semina et non ex viro. **P**reterea mulier facta est in adiutorium viro ad generationem. sed nimia p̄p̄in quitas reddit personam ad hoc ineptam. vñ persōe p̄p̄ique a matrimonio excludetur: vt p̄z leui. xvij. ergo mulier non debuit fieri ex viro. **S**en contra ē qđ dī ge. iij. Edificauit dñs d̄s costam quā tulerat de adam i mulierē. **X**o dī ḡ conueniēs fuit mulierē formari de costa viri primo quidē ad significandū ḡ inter virum et mulierē d̄s eē socialis coniūctiōnē: n̄ enī mulier d̄s dñari in vi rum: et iō non ē formata de capite: n̄ d̄za viro despi ci tanq̄ seruilliter subiecta: et ideo n̄ ē formata de pedibus. sc̄dō p̄p̄ sacramentum qr̄ de latē xp̄i dormi entis in cruce fluxerunt sacrā: idest sanguis et aqua: quibus ē eccl̄a instituta. **A**d primum ergo dō ḡ quidam dicunt per multiplicationem materie abīs alterius additione formatum fuisse mulieris corp̄ ad modum quo dñs quinq̄ panes multiplicauit: s̄ h̄ ē oī ip̄fībile. mnltplicatō enim pdicta aut acci dit fm̄ trāsmutatōm sube ipsius mē. aut fm̄ trans mutatōm diffiſionum ei⁹: n̄ āt fm̄ transmutatōz 585 sube ip̄ius mē: tum qr̄ mā in se considerata ē oī in transmutabilis: vt pote ex̄n̄ in pō et h̄n̄ solū rōez subi: tū ēt: quia multitudo et magnitudo sunt p̄ter cēntiam ip̄ius māc. et iō nullo° p̄t m̄ltplicatio materiae itelligi eadē mā manente abīs additione: nisi per hoc et maiores dimensiones accipiāt. hoc autē ērare fieri. s̄. mām cādem accipē maiores dimensiones ut p̄hs dicit in. iiiij. phisi. dicere ergo materiam multiplicari abīs rarefactione ē ponere h̄dictoria simul. s̄. diffiſionem abīs diffiſito. vnde cum n̄ appareat rarefaction in talib⁹ multiplicationibus ne cesse ē ponere additionem materie v̄l per creatiōnē qđ pbabilis ē: v̄l p̄uerſionē: vñ Aug. dicit. super Jo. ḡ hoc mō xp̄s ex. v. panibus faciavit. v. milia hominū quō ex paucis granis pducit multitudinē segetum: qđ fit p̄uerſionem alimēti dici citur tñ v̄l ex. v. panibus turbas pavisse: v̄l ex costa mulierē formata: qr̄ additio facta ē ad māz p̄existē tem coste vel panū. **A**d fm̄ dō ḡ costa illa fuit h̄ perfectione ade: n̄ put erat inuidiuim quoddaz s̄ put erat p̄ncipiu sp̄ei. s̄c̄ semē ē de p̄fectiōe ḡian tis qđ op̄atē nāl cū dlectatiōe resoluitur. vñ mul tomaḡ v̄tute diuina corpus mulierē potuit d̄ costa viri formari abīs dolore. et p̄ h̄ p̄z solutio ad. iiiij.

Quartus ar. vt̄p̄ mulier fuerit imēdiate for mata a deo.

Ad p̄z sic pcedit. v̄r ḡ mulier n̄ debuerit for mari ex costa viri. costa. n̄. viri fuit mltūm minor q̄ corp̄ mulieris. s̄ ex minori n̄ p̄t fieri mal⁹ nisi p̄ additōem qđ si fuisset: maḡ ex illo additō mulier formata dicere ēt de costa: l̄et p̄ r̄factōe: qr̄ vt dīc Au. s̄r ge. ad lit. n̄ ē possibile vi ali qđ corp̄ crescat nisi rarefacat. n̄ āt iuēnt corp̄ mulieris rari⁹ q̄ viri ad min⁹ in ea p̄porde quābz costa ad cor⁹ Eue: ḡ euā n̄ fuit formata de costa Ade. **P**reterea i op̄ibus primo creatis non fuit aliqd superflui. costa ergo ade fuit de p̄fectiōe corporis ei⁹: ergo ea substracta remansit i p̄fectiōe quod v̄ i ueniens. **P**reterea costa n̄ p̄t separari ab ho-

Hum quartū sic pcedit. v̄r ḡ mulier n̄ fuerit 462 imēdiate formata a. dco. nullū enī invidiu mū ex sili fm̄ sp̄em pductā fit imēdiate a deo. s̄ mulier facta ē de viro q̄ ē elūs dē sp̄ei cū ip̄a. ḡ n̄ ē sc̄a imēdiate a deo. **P**re Aug. dīc i. iiiij. d̄ tri. ḡ corporalit̄ dispēlant̄ a deo p̄ aglos. s̄ corp̄ mulieris et mā corporali ē formatum. ḡ ē factum p̄ myste riūzāgelo p̄t non imēdiate a deo. **P**reterea ea q̄ p̄existerit i creaturis fm̄ rōes cāles pductūt̄ v̄tu te alicuius creature et n̄ imēdiate a deo. sed fm̄ cāles rōes corpus mulieris i pm̄is operibus pductūt̄ fuit. vt Aug. dīc. ix. super ge. ad lit. ḡ n̄ fuit p̄ducta mulier imēdiate a deo. **S**ed contra ē qđ Augu.

LXXXIII

dict in eodē li. formare vñ edificare costaz ut mult
er eēt non potuit nisi deus a quo vniuersa natura
subsistit. **C**o. dō g sicut supra dictuz est: vniuersa
spē generatio naturalis est ex determinata ma
teria. materia āt ex qua naturaliter generatur hō est
semen humani viri vel feminine. vñ ex alla q̄cūq̄ ma
teria ī diuidū humāne spē generari non pōt nat
uraliter. solus āt deus q̄ ē nature iūtitutor pōt p̄ter na
ture ordinē res in eē p̄ducere. et iō solus dūs vñ virū
de līmo terre vel mulierē de costa viri potuit forma
re. **A**d p̄mūz g dō g rō pcedit qñ ī diuidū gene
ratur ex simili bz spēz generatione nāl. **A**d 2° dō
cēdūz g sicut Aug. dicit. lx. sup. ge. ad lit. q̄ ministeri
um angeli exhiberūt deo: formationē mulieris ne
scim? certuz tñ est q̄ sicut corp' viri ī līmo nō fuit
formatū p̄ angelos: ita nec corpus mulieris de costa
viri. **A**d 3° dō g sicut Aug. in eodez li. dicit nō ba
huit p̄ma rerū cōditio vt femina omnino sic fieret:
bz tñ hoc habuit: vt sic fieri posset. et iō bz cāles ratio
nes p̄existit corp' mulieris in p̄mis operib' non fm
pōz actiū: bz pōz passiū tm̄ in ordine ad pōz ac
tūam creatoris.

Questio. lxxxiii. de fine siue termino produc
tione hominis.

Einde considerā

dum est de fine siue termino p̄duc
tione hominis: p̄t. dō fact' ad ima
ginē et similitudinē dī. et circa hoc q̄
runtur ix. **P**rimo vtrum in homi
ne sit imago dei. **S**econdo vtrum imago dei sit ī irrōnabili
bus creaturis. **T**ertio vtrum imago dei sit magis in
āgelo q̄ in homine. **F**ourto vtrum imago dei sit ī oī bo
nitate. **S**exto vtrum in homine sit imago dei per copara
tionē ad ēentiam vñ ad p̄sonas oēs diuinās aut vñā
cap'. **S**exto vtrum imago dei sit in homine fm pōs aut
bz pōs aut act'. **S**exto vtrum p̄paratōem ad oī ob
lecta. **S**exto vtrum imago dei inueniāt ī boīe soluz fm
mēte. **S**exto de dīa imaginis et similitudinē.

primus ar. vtrum imago dei sit in homine.

Hoīum sic pceditur. Ut q̄ imago dei nō
sit in homine. dī. n. Isa. xl. cui similem feci
stis deuz: aut quā imaginem ponetis ei.
Preterea eē dei imaginem est proprium p̄mogen
ti de quo apo. ad col. i. ḡ est imago inuisibilis dei
primogenitus oīs creature. non ḡ in homine inueniāt
dei imago. **P**reterea 'Hyl' dicit in li. de. syno. ḡ
imago ei' est rei ad quam imaginatur spēs in diffe
rēs. et iterū dicit q̄ imago est rei ad re ēoquādā id
scēta et vñta similitudo. sed nō est spēs idifferens
di et hominis; nec pōt eē equalitas hominis ad deuz:
ergo in homine nō pōt eē imago dei. **S**ed contra
est qđ dī ge. i. Faciamus hōiez ad imaginē et simili
tudinem nrām. **C**o. dō g sicut Aug. dicit i li. lxxxiij.
.q̄ vbi est imago cōtinuo est et similitudo bz vbi est
similitudo nō continuo est imago. et q̄ p̄z q̄ similitudo
est de rōne imaginis et imago aligd addit supra rōne

similitudinis. s. q̄ sit ex alio exp̄ssum. imago. n. dō ex eo
q̄ agit ad mutationē alterius. vnde ouū cōtūcunq̄ 192
sic alteri ouo simile et equale: q̄ nō ē exp̄ssus ex illo nō
dī ad imaginē ei'. equalitas āt nō ē dī rōne imaginis:
q̄ vt Aug. ibidem dicit: vbi ē imago non cōtinuo est
equalitas: vt p̄z ī imagine alicui' ī speculo relucente. ē
tū ī dī rōne perfecte imaginis. nā ī perfecta imagine
nō deest aligd imaginis quod īsīt de quo expressa ē:
manifestuz āt q̄ ī boīe īueniāt aligd dei similitudo q̄
deducis a deo. sicut ab exemplari: nō tñ est similitu
do bz equalitatē: q̄ ī infinitū excedit exemplarū: b
tale exemplarū. et iō ī boīe dī eē imago dei: nō tñ p
fecta bz ipfecta: et hoc significat scriptura cum dicie
boīe faciū ad imagine dei. p̄positio enī ad accessū
quēdā significat q̄ cōpetit rei distanti. **A**d primū
g dō: ḡ p̄pheta logi de corporalib' imagib' ab
homine fabricatis: et signanter dicit quā imaginē
ponetis ei: sed deus ipse sibi in homine posuit spiri
tualem imaginem. **A**d 2° dō ḡ p̄mogenitus oīs
creature ē imago dī pfecta: pfecte ipiens illud cuius
imago est. et iō dicit imago et nūnc ad imaginem. ho
mo xo et p̄p similitudinem dī imago: et p̄p ipfectio
nem similitudinē dī ad imaginē. et q̄ similitudo p
fecta dei non pōt eē nī ī identitate nature: imago
dei est ī filio suo p̄mogenito: sicut imago regis ī
filio sibi cōnaturali, ī homine āt sicut ī aliena natu
ra sicut imago regis ī nūmo argenteo: vt p̄. p̄ Aug.
in li. de. x. cordis. **A**d 3° dō ḡ cum vnum sit ens
indivisiū eo modo dī species incifferens: quo vna.
vnum āt dī aliquid non solum numero aut spe aut
generē: bz ēt fm analogiam vel p̄portionem quādā
et sic est vntas vel cōuenientia creature ad deū. qđ
aut dicit rei ad rem coequādam: p̄tinet ad rōne p
fecte imaginis.

Secundus articulus vtrum imago dei īueniāt ī ir
ronalibus creaturis.

Hoīum sic pceditur. Ut q̄ imago dei 464
inueniatur ī irrōnabili' creaturis. dicit enī
Dio. in li. de dī. no. bñt creatā cārum suarū
contingentes imagines. bz deū est cā non solum ra
tionabilium creaturarū. sed etiā irrōnabilium. ergo
imago dei inuenitur ī irrōnabili' creaturis. **P**re
terea quāto est exp̄ssior similitudo ī aliquo tāto ma
gis accedit ad rōne imaginis. sed Dio. dicit. iiiij. ca
de dī. no. ḡ radius solaris maxime bz similitudine dī
vīne bonitatis: ḡ ēad imago dei. **P**reterea quā
to aliquid est magis pfecti in bonitate tanto magis
est deo sile. sed totum vniuersum est pfectus ī boni
tate bz homo: q̄z si bona sūt singula: tñ simul oīa di
cunt valde bona. ge. i. ergo totuz vniuersum est ad
imagine dei et nō bō solum. **P**reterea Boe. in li. de
conso. dicit de deo Nūdū mēte gerēs similiq̄ ima
gine formās. ḡ totus mund' est ad imaginem dei.
et nō solum rōnalib' creature. **S**ed cōtra est quod
dīc Aug. vi. sup. ge. ad lit. hoc excellit ī boīe. q̄ de
ad imaginem suaz hominē fecit p̄p hoc ḡ dedit ei
mēte ītellecūlē q̄ p̄existat pecorib'. ea ḡ q̄ nī babēt

Questio

intellectum non sit ad imaginem dei. **C**o dō q
nō q̄libet s̄l̄tudo ēt si sit exp̄ssa ex altero: suffic ad
rōnem imaginis. si enim s̄l̄tudo sit fm genus tātū
vel fm aliquid accidēs cōe nō pp̄ h̄ aliqd eē dicēt ad
imaginē alterius. nō enim posset dici q̄ vermis qui
orū ex hoc sit imago hōis pp̄ s̄l̄tudinē generis: n̄
stez p̄t dici q̄ s̄l̄tudo fiat album ad s̄l̄tudinem al
terius: q̄ pp̄ hoc sit ad ei? imaginē: q̄r̄ album ē acci
dens cōe plurib⁹ spēb⁹. regrit at ad rōem imaginis

161 q̄ sit s̄l̄tudo fm spēm. sic imago regis i filio suo: l̄
ad min⁹ h̄ aliqd acīs. pp̄ spēt: r̄ p̄cipue fm figurā:
sic hōis imago dō eē in cupro. vnde signaner Hill.
dicit q̄ imago ē spēs indifferēs. manifestū ē autē
q̄ similitudo spēl attēditur fm vltimam d̄ram. assi
milantur autē aliqua deo. primo q̄dē r̄ maxime cōit
in q̄tūtū sunt. sc̄do vero in q̄tūtū viuunt. tertio q̄o
in q̄tūtū saplunt vel intelligunt q̄ vt aug. dicit in li.
lxviiij. q̄ ita sunt similia deo r̄ prima vt in creatur⁹
nib⁹ sit pp̄inquis. sic ḡ p̄z q̄ sole intellectuales cre
ature pp̄rie loquendo sūt ad imaginem dei. **A**d p̄
num ergo dō q̄ oē ipfectū ē q̄dam p̄cipatio per
fecti. r̄ lō ēt ea q̄ defectūt a rōe imaginis in q̄tūtū tñ
aliquale dei s̄l̄tudinē h̄t̄ p̄cipiat aliqd d̄ rōe ima
gnis. r̄ lō Dio dicit q̄ creatā h̄t̄ cāz t̄tigētes ima
gines. l. q̄tūtū etingit ea habere r̄ nō simpl̄r. **A**d
sc̄bz dō q̄ dlo. assilat radiū solare dīne bonitatis q̄n
tum ad cālitatem: nō fm dignitatem nature: q̄ requi
ritur ad rationem imaginis. **A**d tertiu dō q̄ vni
uersum p̄fectus in bonitate q̄t̄ intellectualis crea
tura extensio r̄ diffusio: sed itēsive r̄ collectivē si
militudo diuine p̄fectōnis magis inuenit in intelle
ctuali creatura: q̄ ē capax sumi boni. vel dō q̄ pars
nō diuidit cōtra totū: s̄z allā p̄te. vñ cuz d̄ q̄ sola
nā itēlectualis ē ad imaginē dei non excluditur q̄n
vniuersum fm aliquā sui p̄te sit ad imaginem dei: s̄z
excluditur alie p̄tes vniuersi. **A**d quartum dō q̄
Imago accipitur a boe. fm rōem s̄l̄tudinē qua ar
tificiatū imitat spēm artis: q̄ ē in mēte artificis. sic
at q̄llibet creature ē imago rōis exēplaris quā h̄t̄ in
mēte dīna. sic at non logmūr nūc de imaginē: s̄z fm
quod attēdit fm s̄l̄tudinē in nā: put. l. primo enti
assilantur oia in q̄tūtū sūt entia r̄ p̄ie vite in q̄tūtū
s̄t vnuētia r̄ sūme sapie in q̄tūtū sūt intelligentia.

465 **T**ertius ar. vtr̄z angelus sit magis ad imaginē
dei q̄t̄ homo.

H D̄ tertiu sic p̄cedit. vñ q̄ angelus nō sit ma
gis ad imaginē dei q̄t̄ boe. dicit enī Aug. i ser
mōe de imagine q̄ dō nulli alij creature de
dit q̄ sit ad imaginem suam nīsī hōi. non ergo verū
ē angelus magis dicāt ad imaginem dei q̄t̄ homo.
Pre. fm aug. in. lxxij. q̄ homo ita ē ad imaginē:
vt nulla interposita creatura formetur a deo. r̄ lō nī
bil ēt ei coniunctus. sed imago dei d̄t̄ aliquid creatu
ra in q̄tūtū deo vnuētia: q̄ angelus nō ē magis ad imagi
nem dei q̄t̄ boe. **P**re. creatura d̄t̄ ad imaginē dei
equātū ē intellectualis nā. s̄z itēlectualis natura nō
intendit nec remittit. nō. n. ē de genere accidenti cuz

sit in genē s̄bē: ḡ āgelus nī magis ē ad imaginē dei q̄t̄
boe. **G**z h̄t̄ ē q̄d̄ dīc gr̄. in q̄dā homel. ḡ āgelus d̄r
signaculū s̄l̄tudinē q̄r̄ i eo s̄l̄tudo dīne imaginis
magis insinuat exp̄ssa. **C**o dō q̄d̄ imāge dei lo
qui dupl̄r possūt. vno q̄t̄ ad id in q̄ p̄io cōside
rat rō imaginis. quod ē itēlectualis natura: r̄ sic lma 316
go dei ē magis in angelis q̄t̄ sit in hōibus. q̄ Intellec
tuall nā p̄fector ē i eis vt ex supra dictis p̄z: sedo 3 66
p̄t considerari imago dei in homine q̄t̄ ad id in q̄
secundario considerat: put. l. in homine inuenit que
dam des imitatio: in q̄t̄. l. h̄t̄ ē de homine sicut de
deo r̄ in q̄t̄ anima hominis ē tota in toto corpe
ei? r̄ itēsive tota in q̄libet pte ipius: sicut deus se h̄t̄
ad mundū r̄ fm bec r̄ similia magis inuenit dei ima
go in homine q̄t̄ i angelo. sed quātū ad hoc non attē
ditur per se rō dīne imaginis in homine nisi p̄sup
posta p̄ima imitatio q̄ ē fm intellectualē nā: alio
quin ēt aialia bruta ēent ad imaginē dei. r̄ lō cū quā
tū ad intellectualē naturā angelus sit magis ad ima
ginē dei q̄t̄ homo simpl̄r cōcedendum ē angelum ma
gis eē ad imaginem dei: hominē ēt fm qd̄. **A**d p̄i
muz ḡ dō q̄ augu. excludit a dei imāge alias infe
riories creaturas intellectu carentes: non ēt āḡlos.
Ad fm dō q̄ sicut ignis d̄r subtilissimūz corporū
fm suam spēm: cum tñ vñus ignis sit alio subtilior:
ita d̄r q̄ nīhl ēt cōtūtus deo q̄t̄ mens humana fm ge
nus intellectualis nature: q̄r̄ sicut ip̄e supra p̄misit
q̄ saplunt: ita sunt illi s̄l̄tudinē p̄ima: vt in creatu
ris nīhl sit pp̄inquis. vnde p̄ hoc non excluditur
q̄n angelus sit magis ad dei imāge. **A**d terei
um dō q̄ cum d̄r q̄ suba non recipit magis r̄ mīn⁹
nō intelligit q̄ vna spēs sube non sit p̄fectio: q̄t̄ alia
s̄z q̄ vnum r̄ idē indiuiduum nō p̄scipit suam spēm:
q̄nīs magis q̄nīs mīnus: ncc etiam a diuersis indi
viduis p̄cipatur spēs sube fm magi r̄ mīnus.
Quartus ar. vtr̄z imago dei inueniatur in quols
bet homine.

H D̄ q̄t̄ sic p̄cedit. vñ q̄ imago dei nī inue 466
ntia in quols boe. dicit. n. apo. j. ad cor. xj.
q̄ vir ē imago deis: mulier at est imago viri.
cum ḡ mulier sit indiuidū humana spēt: nō cūlibz
indiuiduo ouerit eē imāge dei. **P**re. opus dīcē
R. o. vñ. q̄ illos quos p̄scipit cōformes scrii imaginis
filii sui: hos p̄destinavt. sed non oēs homines p̄de
stinati sunt: q̄ non oēs homines habent cōformitez
imaginis. **P**re. similitudo est de ratōne imaginis
vt supra dictum ē. sed per peccatum sit homo deo 463
dissimilis. ergo omittit dei imāge. **S**ed tra
ē quod d̄r in psal. Uerum tamenē imāge per trāsīt
homo. **C**o. dicendum q̄ cum fm intellectualis
naturam ad imaginem dei eē dicarit: s̄z hoc ē ma 64
xime ad imaginē dei: q̄ intellectualis nā deum ma
xime imitari p̄t. imitatur autem intellectualis natu
ra maxime deum quantum ad hoc q̄ dīcūs seipsum
intelligit r̄ amat. vñ imago dei tripl̄r p̄t considera
rit in homine. vno quidem modo fm q̄ homo habet
aptitudinem naturalē ad intelligentiū r̄ amandū

LXXXIII

66 deum. et hec aptitudo consistit in ipsa natura metu
que est eis oibus hominibus. alio modo secundum quod actu vel
bitu deum cognoscit et amat: sed tamen imperfecte: et hec est
imago per conformitatem gratiae. tertio modo secundum quod homo
deum actu cognoscit et amat perfecte: et sic atteditur
imago his similitudinem glorie. unde super illud psalmus. Si
gnatus est super nos Iudeus. v. tu. do. glor. distinguunt triplicem
imaginem. scilicet creationis et recreationis et similitudinis.
Prama ergo imago iuenerit in oibus hominibus. secunda in iustis tamen. tertia vero solum in beatissimis.
Cad primus ergo dicitur quod tam in vitro quam in multis inuenitur
dei imago. Etiam ad id in quo principaliter rationis imaginis
consistit. scilicet quantus ad intellectualem naturam. unde
ges. i. cum dixisset ad imaginem dei creauit illud. scilicet homo
ne; subdit masculum et feminam creauit eos: et dixit propter
eos: ut Aug. dicere non intelligatur in uno dividendo
utrumque sexus fuerit distinctus. sed quantus ad aliquid se
cundari. Imago dei inuenitur in vitro secundum quod non iuenerit
in muliere. nam vir est principium mulieris et finis:
sicut deus principium est et finis totius creature. unde cum
apostolus dixisset quod vir imago et gloria est dei. mulier autem est
gloria viri: ostendit quare hoc dixerit. secundum dicitur non enim
vir est ex muliere: sed mulier ex viro et vir non est crea
tus per mulierem: sed mulier per virum. **C**ad secundum et
tertium dicitur quod ille respondeat de imagine quod est his confor
mitatem gratiae et glorie.

Quintus ar. ut in hoie sit imago dei in quantum ad
trinitatem personarum.

467 **H**oc quintum sic proceditur. Ut quod in homine non
sit imago dei quantum ad trinitatem personarum.
dicit. n. Aug. in li. de fi. ad pe. una est sancte trini
tatis essentialis divinitas et imago ad quam factus est
homo. et huius in. v. de tri. dicit quod homo fit ad coenam trinitatis
imaginem: est enim in homine imago dei quantum ad eentiam:
et non quantum ad trinitatem personarum. **P**reterea in li.
de eccl. dog. dicitur quod imago dei aeternitatem in hoie habet eternitatem.
Dam. et dicit quod homo est ad imaginem dei: signifi
cat intellectus factionis: ut sit sensus faciens
deos totaliter ut sit in eo imago nostra. alio modo
hoc propositio ad potest designare cum exemplare: sicut cu
m iste liber est factus ad illum et sic imago dei est ipsa eentia
trinitatis: quod abusus imago domini secundum quod ponitur pro
exemplari: vel secundum quod dicitur dina eentia domini imago:
quod secundum eam una persona alias trinitatem.

Sextus ar. ut in hoie sit in hoie secundum mentem.
Hoc sextum sic procedit. ut quod imago dei non sit in hoie
mens solus habet metem. dicitur. n. apostolus. i. ad cor. xij. quod
vir est imago dei: sed vir non est solum mens: ergo
imago dei non attenditur solum secundum metem. **P**re
terea gen. i. dicitur. Creauit deus hoiem ad imaginem suam: ad imaginem est dei creauit illum: masculum et fe
minam creauit eos. sed distinctione masculi et feminae est
secundum corpus. quod secundum corpus attenditur dei ima
go in homine et non secundum mentem. **P**reterea ima
go principis videtur attendi his figuram. sed figura ad cor
pus pertinet. quod imago dei attendit in hoie est secundum corpus
et non secundum mentem. **P**reterea secundum Aug. xij. sup gen. ad
lit. triplex visio iuenerit in nobis. scilicet corporal spousal sine ima
ginaria et intellectualis. scilicet secundum visionem intellectua
lem que ad mentem pertinet est aliqua trinitas in nobis.
his quibus sum ad imaginem dei. pars ratione et in alijs visu

rum personarum non est nisi secundum originem vel post secundum re
lationes originis. non autem est secundum modum originis
in oibus. sed modus originis unius cuiusque est secundum co
uentientiam sue naturae. alio enim producitur alata
aliter inanimata alio atque altera planeta. unde
manifestum est quod distinctio diuinorum personarum
est secundum quod diuine nature coenit. unde esse ad imaginem
dei secundum limitationem diuine nature non excludit hoc
quod est esse ad imaginem dei secundum representacionem trinitatis
personarum: sed magis unius ad alterum sequitur. sic igitur
dicitur quod est in hoie esse ad imaginem dei: et quantum ad naturam di
uinam: et quantum ad trinitatem personarum. nam et in ipso
deco in tribus personis una existit natura. et per hoc
potest respondere ad duo prima. **C**ad tertium dicitur quod secundum illa pro
dicta si imago dei est in hoie representans perfecte deum.
sed angelus dicit in. xv. de tri. maxima dea est bene trinitatis
est in nobis ad trinitatem diuinam. et ideo ut ipse dicit
ibidem: trinitate quod in nobis est videmus potest quantum credimus. deum vero est trinitate credimus potest quantum videmus. **C**ad quartum dicitur quod quidam dixerunt in ho
mine est solus imaginem filii. sed hoc improbat Aug.
xij. de tri. primo quidem per hoc quod cum secundum equalita
te eentie filius sit patri similius: necesse est quod homo sit factus ad similitudinem patris. secundo quia si homo est factus solus ad
imaginem filii non diceret pater faciamus hominem
ad imaginem et similitudinem nostrorum sed tuum. quoniam
deus ad imaginem dei fecit illum non est in intelligendum quod
potest fecit hominem solum ad imaginem filii: quod est deus: ut quod
dam exposuerunt. sed intelligendum est quod trinitas unus fecit hominem ad imaginem suam. scilicet trinitas.
cum autem deus fecit hominem ad imaginem suam du
pliciter potest intelligi. uno modo quod hec propositio ad
terminum designat factionis: ut sit sensus faciens
hoies totaliter ut sit in eo imago nostra. alio modo
hec propositio ad potest designare cum exemplare: sicut cu
m iste liber est factus ad illum et sic imago dei est ipsa eentia
trinitatis: quod abusus imago domini secundum quod ponitur pro
exemplari: vel secundum quod dicitur dina eentia domini imago:
quod secundum eam una persona alias trinitatem.

468 **S**extus sic procedit. ut quod imago dei non sit in hoie
mens solus habet metem. dicitur. n. apostolus. i. ad cor. xij. quod
vir est imago dei: sed vir non est solum mens: ergo
imago dei non attenditur solum secundum metem. **P**re
terea gen. i. dicitur. Creauit deus hoiem ad imaginem suam: ad imaginem est dei creauit illum: masculum et fe
minam creauit eos. sed distinctione masculi et feminae est
secundum corpus. quod secundum corpus attenditur dei ima
go in homine et non secundum mentem. **P**reterea ima
go principis videtur attendi his figuram. sed figura ad cor
pus pertinet. quod imago dei attendit in hoie est secundum corpus
et non secundum mentem. **P**reterea secundum Aug. xij. sup gen. ad
lit. triplex visio iuenerit in nobis. scilicet corporal spousal sine ima
ginaria et intellectualis. scilicet secundum visionem intellectua
lem que ad mentem pertinet est aliqua trinitas in nobis.
his quibus sum ad imaginem dei. pars ratione et in alijs visu

Questio

- oibus. **S**ed contra ē quod apō. dicit ad ephe. lliij. "Renouamini spū mentis vīe: r̄ induite nouū boīez. ex q̄ dat intelligi q̄ renouatio nīra q̄ sit fm noui hominis induñtū ad mētē p̄tinet. sed ad col. liij. induñtes nouū hominē dīc q̄ renouat in agnōtē dei sc̄d̄z imaginatōem el̄ q̄ creaust eū. vñ renouatōem que ē fz noui hōis induñtū attribuit imagini delīe ē ḡ ad imaginē dī p̄tē solū ad mētē. **R**e dō q̄ cūi oīb̄ creaturis sī alīlīs dī filītudo i sola creatura rōali inuenit similitudo del per modum imaginis: vt su
464 pra dictum ē. i alijs autem creaturis per modum vestigij. id aut in quo creatura rōalīs excedit alias creaturas ē intellectus siue mens. vnde relinqūit q̄ nec in ipsa sola rōali creatura inuenit̄ dei imago nisi fz mentem. In alijs ḥo partibus si quas habet rōalīs creatura inuenit̄ similitudo vestigij: sicut r̄ in ceteris rebus quibus fm partes bī assimilatur. cuius ratio manifeste cognosci p̄t: si attendatur modus quo rep̄sentat vestigium: r̄ quo rep̄sentat imago. imago enim rep̄sentat fm similitudinez speciei: vt dic-
464 tum est. vestigium at̄ rep̄sentat per modū effectū qui sic rep̄sentat suam cām: qđ tñ ad speciei similitudinem nō ptingit. Impressiones enīz que ex mo-
244 tē aialuz relinqūit: discunt̄ vestigia: r̄ similiter cīnis dī vestigij ignis r̄ desolatio terre vestigium hostilē exercit̄. p̄t ergo bī dīa attendi inter creaturas rationales r̄ alias creaturas: r̄ quātuad hoc q̄ i crea-
 turis rep̄sentatur similitudo dīne nature: r̄ quātuad hoc q̄ in eis rep̄sentatur similitudo trinitatis increaseat. nā q̄tuad similitudinem diuine nature per-
 tinet: creature rōiales videntur quodāmō ad rep̄-
 sentationē spēi pertingere i q̄tuad immittatur deum non soluz in hoc quod est r̄ viuit: sed ēt in hoc qđ in
464 telligit: vt supra dictum est. alic ḥo creature nō itel-
 ligunt: sed apparet i eis quoddā vestigij intellexit̄ p̄ducentis. si eaꝝ dispositio conderetur similiter r̄ increata trinitas distinguatur fm p̄cessionem ver-
244 bi a dicente r̄ amoris ab vtrōqz: vi supra bituz ē. in rōiali at̄ creatura in q̄ inuenit̄ p̄cessio ḥobi fm intellectum r̄ p̄cessio amoris fm voluntatem p̄t di-
 ci imago trinitatis icreate p̄ quādaꝝ representatōez spēi. in alijs at̄ craturis non inuenit̄ p̄ncipiu verbi r̄ verbuz r̄ amoris. sed apparet i eo quoddā vesti-
 glum qđ hec inueniantur in cā p̄ducēte. nā hoc ipz q̄ creatura bz suām modificat̄ r̄ finitā demonstrat q̄ sit a quodam p̄ncipio. spēs vero eī demonstrat ḥbum facientis: sicut forma domus demonstrat conceptionem artificis: ordo ḥo amore p̄ducentis quo effectus ordinatur ad bonus: sicut usus ediscit̄ de monstrar artificis voluntatem. sic igitur i boie inuenit̄ dī similitudo p̄ modum imaginis fz mētē. fz alias partes el̄ p̄ modū vestigij. **A**d p̄muz ḡ dō q̄ hō dicitur imago dei. non q̄ ip̄e ēēt latiter sit ima-
 go: fz q̄ in eo ē dei imago ipressa sc̄d̄z mētē: sicut de-
 narijū dicitur imago cesarj. in q̄tuad bz cesarj ima-
 ginē. vñ nō oīz q̄ fz qualīz partem hominis accipiat̄ dei imago. **A**d 2° dō q̄ sicut Augu. dicit. xlj. de tri.
 tri. quidaꝝ imaginē tritatis in boie posuerit n̄ fz vnu indiuiduū fz fz plura dicentes q̄ vir p̄ris personā in timat. filij ḥo personā: q̄ de viro ita p̄cessit. vt de illo nasceret. atq̄ ita tertīa personam velut. s. l. dicūt ēē mulierem: q̄ ita de viro p̄cessit: vt non ipsa ēēt filius aut filia. qđ prima facie absurdū vñ. primo quis deq̄ seq̄ret q̄. s. l. cēt p̄ncipiū filij. sicut mater ē p̄ncipiū. pl̄ q̄ nascitur dī viro. secūdo vero q̄ vnu bō non est nisi ad imaginē vnius p̄sonae. tertio q̄ secūdum hoc scriptura de imagine dei in homine men-
 tionem facere non debuisset: nisi p̄ducta lā ple. r̄ iō dō est q̄ scriptura postq̄ dicerat ad imaginē dī cre-
 aut illuz addit̄. masculuz r̄ feminuz creavit̄ eos. non vt imago dei fz distinctiones sexuū attendarit: fz q̄z imago dei vñq̄ sexuū est. coīs cū sit fm mētē in q̄ nō est distinctō sexuū. vñ apō ad col. liij. postq̄ dixerat secūdū imaginē el̄ qui creavit̄ illū. subdit̄ vbi non est masculus r̄ feminā. **A**d tertīū dō: q̄ q̄uis imago dei in homine nō accipiat̄ fz figurā corpoream. tñ q̄ corporis hoīis solū inter tērenoz aialuz corpora nō prounit: vt alioz aialium p̄stratuze ē. fz tale ē vt ad cōtēplanduz celuz sit aptius magis in hoc ad imaginēz r̄ similitudinez dei q̄z cetera corpora aialium factuz iure videri p̄t. vt Aug. dicit in li. lxxiiij. .q̄ qđ tñ nō ē sic intelligēdū. q̄ i corpore hoīis sit ima-
 go dī. fz q̄ ipsa figura huāni corporis rep̄fērat imagi-
 nez dī in aia p̄ modū vestigij. **A**d 4° dō q̄ tam in visione corporali q̄z imaginaria: inuenit̄ qdā trinitas. vt Aug. dicit i li. de tri. In visione. n. corporali ē gde. p̄mo spē exterioz corporis. secūdo ḥo visio q̄ fit p̄ impressionez cuiusdā similitudines p̄dicit̄ spēi in visu. tertio ē ibi intentio voluntatis applicans visu ad videnduz. r̄ cum i re visa detinens: similiter etiā in visione imaginaria inuenit̄ p̄mo quidem speci-
 es in memoria reseruata. secūdo ipsa imaginaria visio q̄. p̄ueit ex hoc q̄ aies aie. i. ipsa vis imaginaria informatur fz p̄dicta spēz. tertio vero inuenit̄ intē-
 tio voluntatis cōtūgens vtrūqz fz vtraz. tritas defi-
 cit rōne diuine imagis. nā ipsa spē exterioz corpo-
 ris est extra nāz aie. species at̄ q̄ est in memoria: et si non sit extra animā. est tñ aduentitia aie. r̄ ita vtrō-
 biq̄ dicit̄ representatio cōnaturalitatis r̄ coeterni-
 tatis diuinaluz personarum. visio ḥo corporalis n̄ p̄cedit tñ a spē exterioz corporis: fz simul cuz hoc a sensu videntis. r̄ iō sīl'r visio imaginaria non solū p̄cedit a specie q̄i memoria conseruat̄: sed etiam a virtute imaginativa: crita p̄ fz representat̄ cōter p̄-
 cessio filij a suo patre. Intentio vero voluntatis que contingit duo predicta: non ex eis procedit n̄ in visione corporea neq̄ in spirituali. vnde non conveni-
 enter representatur p̄cessio. s. l. a patre r̄ filio. **S**eptimus articulus. vtrum imago dī inueniāt i
 anima fm actus.

Ad 7° sic p̄cedit. Ut q̄ imago dī nō inueni 469
 atur in aia fm actus. dīc enim Aug. xi. de ci.
 de q̄ hō fact̄ est ad imaginē dī fz q̄ sum' r̄

nos esse nouimus et nostrū esse ad nosse dirsgimus. s_z esse non significat actu: ergo Imago dei non attendit in aia fm actus. **P**reterea Aug. in ix. de tri. assīgnat imaginē dei in aia fm hec tria que sūt mens noticia et amor: mens aut̄ non significat actu s_z magis potentia vel etiam essentia intellectus aie: ḡ imago dei nō attendit fm actus. **P**reterea Aug. x. de tri. assīgnat imaginē trinitatis in aia fm memorīa intellectuā et voluntatē: sed hec tria sunt vires nāles aie: vt magister dicit. iii. d. i. li. sen. ḡ imago attendit fm potentias et nō fm actus. **P**reterea imago trinitatis semp manet in aia: sed act nō semp manet. ergo imago dei nō attendit in aia fm actus. **S**ed h̄ ē qd̄ Aug. ix. de tri. assīgnat trinitatē inferiorib⁹ aie partibus fm actualē visionē sensibiliē et imaginariā: ergo et trinitas q̄ est in mente fm quābō est ad imaginē dī: dī attendi h̄z actualē visione. **R.** dō: ḡ sicut supra

464 dictū est: ad rōem imaginis p̄tinet alīq̄s rep̄ntatio speciei. si ḡ imago diuina dī accipi in aia: oī ḡ fm illud p̄ncipalr attendat: quod maxime accedit prout possibile est ad rep̄ntandū sp̄m diuinaz personaz. diuine aut̄ p̄sonae distinguunt fm processionē verbī

168 a dicente et amoris cōnectentis vtrūq̄s. verbū aut̄ in aia nostra sine actuali cogitatiōe esse nō pōt: vt Aug. dicit. xiiij. d̄ tri. et ideo primo et principalr attenditur imago trinitatis in mente fm actus: put. s. ex noticia quā habemus cogitādo interius verbū formamus: et ex hoc in amore proūplimūs. sed q̄ p̄ncipia actuū sūt hablust et potētie: vnuquodq̄s aut̄ virtualē ē in suo p̄ncipio secūdarlo: et quasi ex oītī imago trinitatis pōtēt attēdi in aia fm pōs: et p̄cipue fm habitus: put in eis. s. actus vrtualr existunt. **A**d primū ḡ dō: ḡ esse nostrū ad imaginē dei p̄tinet: qd̄ est nobis propriū supra alla aialia: qd̄ qd̄ est nobis in qd̄ mentē hēmus. et iō eadē est hec trinitas cū illa quā Aug. posuit in ix. de tri. q̄ oīsist in mente noticia et amore. **A**d fm dō: ḡ Augu. hanc trinitatē primo adiunxit in mente. s; quia mēs et si se quodāmodo cognoscat: et quodāmodo se ignorat: prout. s. ē ab alijs distinguita: et sic etiā se q̄rit vt Aug. oīter probat in x. de tri. lō q̄ noticia non totalr menti coequatur: accipit in aia tria qd̄ā propria mētis. s. memorīa intelligētiā et voluntatē: q̄ nullus ignorat se h̄re: et in istis tribus poti⁹ imaginēz trinitatis assīgnat q̄s p̄ima assīgnatio sit quodāmō deficiens. **A**d tertiu dō: ḡ sic Aug. probat. xiiij. de tri. intelligere dicimur et velle seu amare dicimur allqua: et qn̄ de his cogitamus: et qn̄ d̄ his nō cogitamus. sed qn̄ sine cogitatione sunt ad solā memorīa pertinent: q̄ nihil est aliud fm ipsum. ḡ ha

95 bitualis retentio noticie et amoris: sed vt ip̄e dicit verbū ibi esse sine cogitatione nō pōt. cogitamus enī oē qd̄ dlc̄imus et in illo iteriori verbo: qd̄ ad nullius gentis p̄tinet lingua: in tribus poti⁹ illis imago ista cognoscit: memorīa. s. intelligentia et voluntate. hanc aut̄ nunc dico intelligentiāqua intelligimus cogitantes: et ea voluntatē siue amore vel dilectionem que ipsa problem parentēq̄s conlunget: ex quo pat̄z ḡ

imaginē diuine trinitatis potius ponit i intelligētiā et voluntate actuali: q̄ secundū p̄lunt i habituali retentione memorie: h̄z etiam q̄tum ad hoc aliquo mō sic imago trinitatis in aia: vt ibidem dicitur. et sic p̄z ḡ memoria intelligentia et voluntas no sunt tres v̄res: vt in sententijs dī. **A**d quartum dicendum q̄ aliquis respondere possit per hoc q̄ Aug. dicit. xiiij. d̄ tri. ḡ mes semper meminit: semp se intelligit ramas qd̄ quidē sic intelligūt. q̄ aie assīt actualis intelligentia et amor suisplūs: sed hunc intellectū excludit per hoc q̄ subdit: ḡ nō semp se cogitat discretam ab his que non sunt q̄ ipsa. et sic p̄z ḡ aia semper intelligit et amat se: non actualiter s̄z habitualr: q̄uis dici possit ḡ percipiendo actuū suū seipsum intelligit qn̄cungz ali quid intelligit. sed q̄ nō semp est actuū intelligens vt p̄z in dormiente. iō oī dlc̄ē ḡ actus et si non semp maneat in sc̄p̄s: manerit nō semp cum suis p̄ncipis. s. habitibus et potētis. vnde Aug. dicit. x. de tri. si fm facta est ad imaginē dei aia rōnalis: ḡ vti rōne atq̄ intellectu ad intelligentium et cōspicendum deū potest ab initio quo esse cepit fuit in ea dei imago.

Octauus ar. vtrūm imago diuine trinitatis sit in aia solum per comparationem ad obm: quod est deus.

Hoc octauus sic procedit. Ut ḡ imago diuine 470 trinitatis sit in aia non solum per cōparatio nez ad obm quod est deus. imago enī diuine trinitatis inuenit in aia: sicut dictum est: secundūz 469

ḡ verbū in nobis procedit a dicēte et amor ab vtroq̄s. sed hoc inuenitur in nobis fm quodēq̄ obm: ergo fm quodēq̄ obm inuenit in mente nostra imago diuine trinitatis. **P**reterea Aug. dicit. xij. de tri. ḡ cum q̄rimus in aia trinitatē in tota q̄rimus et non separantes actionē rōnalem in t̄pālibus a contēplatione eternop̄: ergo h̄z t̄pālia oba inuenit imago trinitatis in aia. **D**icerea ḡ deū intelligam et amemus cōuenit nobis fm gratia donum. si igitur fm memorīam intelligentiā et voluntatē seu dilectionē dei attendatur imago trinitatis in aia non erit imago dei i bose fm nām: sed fm gratia. et sic nō erit oībus cōis.

Preterea sancti qui sunt in patria maxime cōfor mantur imagini dei fm glorie visionē. vii dicitur. iij. cor. iii. In eandem imaginem transformamur a claritate in claritatem. sed fm visionē glorie temporalia cognoscunt: ergo etiam per comparationē ad tēporalia dei imago attendit in nobis. **S**ed contra est quod Aug. dicit. xiiij. de tri. ḡ nō propterea est dei imago in mente: quia sui meminit et diligit et intelligit se: sed q̄ pōt etiam meminisse intelligere et amare de um a quo facta est. multo igitur minus fm alia oba attendit imago dei in mente. **R**endeo dō: ḡ sicut supra dictum est imago iportat similitudinem v̄t cungz p̄ 464 t̄tingentē ad sp̄l representationem. vii oī ḡ imago diuine 468 trinitatis attendat in aia fm aliqd qd̄ rep̄itati diuinaz p̄sonas representatione speciei: sicut est possi bille creature. distinguuntur autē divine p̄sonae vt 469 dictum est: secundū processiōnē verbū dicenter et amoris ab vtroq̄s. verbum aut̄ dei nascit de deo fm

Questio

noticiam suispius et amor pcedit a deo fin q seipz
amat.manifestum est autem diversitas oborum diver-
sificat spem huius et amoris.non enim idem specie est in
corde hominis et uestibulum conceptum de lapide et in eo
nec idem spem amor attenditur.sicutur diuinam imago
in homine secundum uestibulum conceptum de dei noti-
cia et amore exinde deriuatum et sic imago dei at-
tenditur in anima secundum q fertur in nata est ferri in du-
m.fertur ut in aliqd mes duplq.vno directe et in
mediate.alio indirecte et immediate sicut cum aliqd
videndo imaginem hominis in speculo de ferri ipsum
hominem et iohannes Aug. dicit. xliii. de tri. q mes memit sui
intelligit se et diligit se: hoc si cernimur cernimur trini-
tatem.nodum quidem deum sed in imagine dei.sed hoc est non
quia fertur mens in seipsum absolute:sed propter hoc
vterius potest ferri in deum.vt per auctoritatem
arguit supra inducitur.
Ad primum ergo ad rationem imaginis
non solum obiectum attendeatur q aliquid pcedat ab aliquo: sed eti-
am quod a q pcedat.sed q uestibulum dei pcedat a noticia de
deo.
Ad secundum dicitur q in tota quidem anima inuenientur aliquae
trinitas: non quidem ita q pte actionem epalium et
templationem eternorum gratiarum aliquod tertium q trini-
tatis impleatur: ut ibidem dicitur: sed in illa pte ratione que de-
riuatur a pte epalium: et si trinitas inueniri possit: non
tamen imago dei inueniri potest.vt postea dicitur q a
bifurcatione epalium noticia aduenientia est ait: et hucus etiam ipsa
si quisbus epalibus cognoscitur non semper assuntur: sed quoniam
q quidem principaliter assuntur. quoniam autem secundum
memoria et in ratione est postquam adesse incipitur: sicut per se
que epaliter nobis aduenit in ratione. In statu autem futu-
re beatitudinis iam non erit fides sed memoria fidei.

Ad tertium dicitur q memoria dei cognitione et dilectione
non est nisi per grammaticam: est tamen aliqua cognitione dei et dilec-
tione naturali: ut supra habitum est: et hoc etiam
ipsius naturae est q mens ad intelligentem deum ratione uti
potest secundum q imaginem dei semper dicimus permanenter in me-
mem: sive hec imago dei ita sit abolita. q. obumbrata
ut penitus nulla sit: ut in his q non habet visus rationes: sive sit
obscura atque deformis: ut in peccatoribus: sive sit clara
et pulchra: ut in iustis: sicut Aug. dicit. xliii. de tri.
Ad quartum dicitur q secundum visionem generalis epalium vide-
buntur in ipso deo. et huius epalium visione ad dei imagines
pertinebit. et hoc est quod Aug. dicit. xliii. de tri. q in illa
natura cuius mens feliciter adhucerebit immutabile vi-
debit omne quod viderit. nam et in ipso uestibulo increato se-
ratis oium creaturarum.

Non enim ar. utrum similitudo ab imagine conuenienter
distinguitur.

Hoc non enim sic procedit. ut q similitudo ab ima-
gine non conuenienter distinguitur. genus enim
non conuenienter distinguitur a specie sed si-
militudo comparatur ad imagines ut genus ad spe-
cie. quia ubi est imago ibi est continuo similitudo
sed non conuertitur. ut dicitur in lib. lxxxiii. q. ergo
conuenienter similitudo ab imagine distinguitur.
Preterea ratio imaginis attendeatur non solum per represen-
tationem dinarum personarum. sed etiam secundum representationes

digneentie ad quam representationem pertinet immortalitas
et indivisiibilitas. non ergo inconvenienter dicitur q simili-
tudo est in essentia: quia est immortalis et indivisiibilis.
imago autem in aliis. **P**reterea imago dei in uestibulo est
triplex nam gratia et gloria et sapientia habitum est: sed in 466
nocentia et iustitia ad gloriam pertinet. inconvenienter
q dicitur q imago accepta secundum intellectum et memoriam ratione
litterate: similitudo autem secundum innocentiam et iustitiam.
Preterea cognitione virtutis ad intelligentiam pertinet. amor autem
virtutis ad voluntatem: q sunt due partes imaginis: non q
convenienter dicitur q imago sit in cognitione virtutis: simili-
tudo in dilectione virtutis. **S**ed hoc est quod Aug. dicit
in lib. lxxxiii. q. Sunt quoniam non frustra intelligunt duo di-
cta esse ad imaginem et similitudinem: cuicunque si una res esset
vnum nomen sufficere potuisset. **R**endeo dicendum quod
similitudo quedam unitas est. vnum enim in qualitate similitu-
dinem caritatis dicitur in v. meta. vnum autem cum sit de tran-
scendentibus et eodem est omnibus: et ad singula potest aptari
sicut et bonum et verum. vnum sicut bonum alicuius rei parti-
culari potest comparari ut preambulum ad ipsum: rur-
sus subsequens putat designare aliquid perfectionem ipsius:
ita est est de comparatione similitudinum ad imaginem. est
enim bonum preambulum ad uestibulum secundum rationem: est
quodam particulariter bonum: et rursus bonum subsequetur ad ho-
minem in quantum aliquem uestibulum spatiis distinguitur ut p-
erfectione virtutis. et similiter consideratur ut p-
erambulum ad imaginem in quantum est communis q imago:
ut supra dictum est. consideratur et ut subsequens ad ima-
gine in quantum significat secundum imaginis perfectionem. dici-
mus enim imago alicuius esse simile vel non simile ei cui
est imago in quantum perfecte vel imperfecte repre-
sentat ipsum. sic ergo potest similitudo ab imagine distin-
gui dupliciter. Uno modo prout est pambula ad ipsi-
um et in pluribus existens: et sic similitudo attendit
secundum ea que sunt communiora proprietatibus nature in
intellectuali secundum quas proprieatatem imago. et hoc
dicitur in lib. lxxxiii. q. q spiritus. s. mens ad imaginem
dei nullo dubitate factus est. cetera autem uestibuli s. que
pertinent ad inferiores partes ait: vel etiam ad ipsius
corpus ad similitudinem facta esse aliqui volunt: se-
cundum hoc etiam in lib. de quantitate anime dicitur:
q similitudo delastet in anima in quantum est in-
corruptibilis. nam corruptibile et incorruptibile sunt
differentiae entis communis. Alio modo potest conside-
rari similitudo secundum q significat imaginis expressionem: et
perfectionem. et secundum hoc Dam. dicit: q id quod est secundum
imaginis intellectuale significat: et arbitrio liberum per
se potest statuum: quod autem secundum similitudinem vir-
tutis secundum q homini possibile est habere similitudinem
et ad idem referatur q similitudo dicitur ad dilectionem
virtutis pertinere. non enim est virtus sine dilectione
virtutis. **A**d primum ergo dicendum q similitudo non
distinguitur ab imagine secundum rationem similitudinis:
sic enim includitur in ratione ipsius imaginis. sed hoc est q aliqua
similitudo deficit a ratione imaginis: vel est est imaginis per-
fectio. **A**d secundum dicendum q essentia ait pertinet
ad imaginem: putat representare divinam essentiam hoc est q sit

propria intellectuallae nature: non autē secundum cōditiones consequentes ens in cō: vt est esse simplicē & indissolubilē. **A**d tertium dō: q̄ ēr virtutes quedā naturalē insunt aie ad minus sūn quēdam earum se-mina & sūm has posset attendi similitudo naturalis: q̄s non sit inconveniens: vt id qd̄ sūm assignationē vnam dicitur imago sūm aliam olcatur similitudo.

Ad quartum dō: q̄ dilectio verbi qd̄ est amata no-titia pertinet ad rōem imaginis: sed dilectio virtutis perinet ad similitudinem sicut & virtus.

Questio. lxxxiii. de statu vel conditione p̄imi hominis q̄tum ad intellectum.

Einde cōsideran-

dum est de statu vel conditione p̄imi hominis, & p̄imo q̄tum ad aia.

Secundo q̄tum ad corp. **C**irca p̄imum consideranda sunt duo.

Primo de condicione hoīs q̄tum ad intellectus. **S**ecundo de condicione hoīs q̄tum ad volūtātē.

Circa p̄imum queruntur quattro. **P**rimo vtrū p̄imus hoī viderit deum per essentiam. **S**ecundo vtrū videre potuerit subas sc̄paratas. i. angelos.

Tertio vtrū habuerit oīum sc̄iam. **Q**uarto vtrū potuerit errare vel decipi.

Primus ar. Utrum p̄imus homo per essentiam deum viderit.

Hoī p̄imus sic procedit. Usq̄ p̄ primus homo p̄ essentia deus viderit. beatitudo. n. hoīs in vi-

sione diuine eētie consistit: sed p̄im⁹ hoī in paradiſo auersans beatā & oīum diuīce habuit vitā

vt Dām. dicit in. iij. ll. & Augu. in. iiiij. de ci. deit: si hoīes habebat effectus istoē: quales nūc habemus quomo-

do erant beati in illo ienarrabilis beatitudinis loco. i. paradiſo: q̄ p̄imus hoī in paradiſo vidiſ deū per es-

sentiam. **P**reterea Aug. dicit. xliij. de ci. deit: q̄ p̄io hoī non aberat q̄c̄ qd̄ bona voluntas adipisceret.

sed nibil mellus bona voluntas adipisci p̄ot q̄ diuīne

essentie visionem: q̄ hoī per essentias deum videbat.

Preterea visio dei per essentia est qua videſ de-

sine medio & sine enigmate. sed hoī in statu īnocentie

vidit deū sine medio vt magister dicit in. i. di. liij. ll. sen. vidit etiā sine enigmate: quia enigma obscurita-

tem importat: vt Aug. dicit. xv. de tri. obscuritas autē

introducta est per pctm: ergo homo i primo statu vi-

dit deum per essentiam. **S**ed contra est qd̄ ap̄ls di-

cit. j. ad cor. xv. q̄ non prius est quod sp̄uale est s̄ qd̄ aiale. sed maxime sp̄uale est videre deū per essentia:

ergo p̄imus hoī in primo statu aialis vite deū p̄ esse

tiam non vidit. **R**endeo dō: q̄ p̄imus hoī deum p̄

essentia non vidit sūm cōēm statū illius vite: nisi forte

dicatur q̄ viderit cū in raptu qn̄ deus imisit sōporez

in adā: vt dō in gen. iij. & bi. rō: s̄tq̄ cum diuīna essen-

cia sit ipsa beatitudo: hoc mō se h̄z intellectus v̄ den-

tis diuīna essentia ad deū: sicut se h̄z quilibet hoī ad

beatitudinē. manifestū est autē q̄ null⁹ homo p̄ot per

volūtātē a beatitudine auerti. nāl̄ enī & ex necessita-

bō vult beatitudinē: & fugit m̄seraz. vñ nullus v̄l. 4. 12
dēs deū per essentia p̄ot q̄ volūtātē auerti a deo qd̄ ē
peccare. & pp̄ter hoc oēs vidētes ocum p̄ essentia: sic
in amore dei stabiliunt q̄ in eternū peccare non p̄nt.
cum ergo adā peccauerit: manifestū est q̄ deūs per
essentia non videbat. cognoscēbat tamen deum qua-

dā altiori cognitōe q̄ nos cognoscamus. & sic quodā
modo eius cognitionē media erat inter cognitionē p̄n-

ti⁹ status: & cognitionē p̄tē q̄ deus p̄ essentiam v̄.

Ad culus evidētiā cōsiderandū est q̄ visio dei p̄
essentia diuīdit ī visionē dei p̄ creaturā. quanto aut
aliqua creatura est altior & deo similiōr: tanto per ea
deus clarus v̄: sicut homo p̄fectius v̄ per speculuz
in quo exp̄issus imago eius retulat: & sic p̄z q̄ multo
eminentius v̄ deus p̄ intelligibiles effectus: q̄ per
sensibiles & corporeos. a cōsideratione aut plena & lu-
cida intelligibiliū effectuū impeditur bō in statu p̄v-
ti⁹ q̄ hoc p̄ distractib⁹ a sensibilib⁹: & circa ea occupa-
tur. sed sicut dō eccl. viij. Deus fecit hoī in rectū. hec
aut̄ fuit rectitudo hoīs diuīnitus instituta: vt inferi-
ora superioribus subderēt: & superiora ab inferiorib⁹
bus nō impedirent. vñ hoī primus non ipediebat per
res exteriores a clara & firma cōtemplatione intelli-
gibiliū effectuū: p̄. ex irradiatione prime x̄tatis p̄
ciplebat: sū nāl̄ cognitione siue gratuita. vnde dicit
Aug. in. xi. super gene. ad litterā: q̄ fortissim⁹ dens p̄i-
mis hoībus antea loquebat̄: sicut cum angelis loqui-
tur ipsa ī cōmutabili vitate illustrans mentes comū: &
si non tanta participatiōe diuīne essentie q̄ta capiūt
angeli. sic igit̄ per bi⁹ intelligibiles effectus dei: deūs
clarus cognoscēbat q̄ mō cognoscamus. **A**d p̄im⁹
ergo dō: q̄ hoī in paradiſo beatus fuiteno illa p̄fe-
cta beatitudine in quā trāferendus erat: q̄ in diuīne
essentie visione cōsistit: hēbat tñ beatā vitā sūm quen-
dam modū: vt Aug. dicit. vij. sup̄ gen. ad lit. inquātūz
hēbat integritatē & perfectionē quādam naturalem.

Ad fin dō: q̄ bona voluntas est ordinata volūtās.
non aut fuit p̄ primi hoīis ordinata voluntas si i sta-
tu meriti habere volūsset qd̄ ei promittēbat pro p̄e-
mio. **A**d tertium dō: q̄ duplex est mediū: quoddam in
quo simul v̄det quod p̄ mediū videri dicitur: sicut

cum homo viderit per speculū: & simul viderit cum ipso
speculo. aliud mediū est per cuius noticiā in aliquid
ignotum deuenimus: sicut est mediū demonstratio-
nis: & sine tali medio deus videbat non tñ sine p̄mo
medio. non enim oportebat p̄imū hoīem perueni-
re in del cognitionem per demonstrationē sumptas
ab aliq̄ effectu: sicut nobis est necessarium sed simul

in effectibus p̄cipue intelligibilib⁹ suo modo deū
cognoscēbat. simil. ter etiam est cōsiderandū q̄ ob-
scritas que importatur in nomine enigmatis dupli-
citer potest accipi. Uno modo secundum q̄ quelib⁹
creatura est quoddam obscurum si comparetur ad

immensitatem diuīne claritatis: & sic Adam videbat

deum in enigmate: quia videbat deum per effectum

creatūrā. Alio modo potest accipi obscuritas que

consecuta est ex peccato: prout sc̄ilicet impeditur

Questio

homo a consideratione intelligibilius per sensibilius
occupationem. et si hoc non vidit deum in enigmate.
Secundus ar. utrum adā in statu innocentie ager
los per essentiam viderit.

473 **H**oc 2° sic procedit. Ut q̄ adā in statu innocentie

angelos p̄ essentiā viderit. dicit. n. Greg. i. liij. dial. In paradiſo q̄ p̄ assueuerat bō v̄būm
dei p̄frui bonoz angeloz spiritibus cordis mūdicia
et celiſtudinis vſionis inſesse. **P**reterea aia in ſta
tu p̄nti ipeditur a cognitione ſubaz separatas; ex hoc
q̄ est ynta corpori corruptibili q̄d agrauat aiam: vt
dī ſap. ix. vnde aia ſeparatas ſubas ſeparatas videre

444 p̄t: vt ſupra dictū eſt: ſed aia primi bōis nō aggra
uabat a corpore: cu nō eſſer corruptibile: ḡ poterat vi
der ſubas ſepatas. **P**re aia ſuba ſeparata cogno
ſcīt alia cognoscendo ſelpſā: vt dī in li. de cauſis. ſed
aia primi bōis cognoscebat ſelpſā: ḡ cognoscebat alias
ſubas ſepatas. **S**ed h̄. aia ade fuit eiusdē nāe cum
aia bus oibūs. ſed aie noſtre non p̄nt nunc intelligere
ſubas ſepatas: ḡ nec aia primi bōis potuit. **R**endeo dō: q̄ ſtatus aie bōis diſtingui p̄t dupl̄r. Un
mo ſi diuersi ſu modū nālē eſſe: et hoc mo diſtinguiſ
ſtatus aie ſepate a ſtatū aie coiuncte corpori. alio mo
do diſtinguiſ ſtatus aie ſi integratē et corruptiōeſ
ſeruat oide modo eſſendi ſi nām: et ſic ſtatus ino
centie diſtinguiſ a ſtatū bōis poſt peccatuſ. aia enim
bōis in ſtatū innocentie erat corpori p̄ſiendo et guber
nando accōmodata: ſic et nunc. vñ dī p̄im⁹ homo fa
ctus fuſſe in aiam viuentē. i. corpori vita dantē. ſ. aiale. ſed h̄. vte integratē habebat inq̄tū corpus erat

472 totaſt aie ſubditū in nullo ipſū ipedies: vt ſ. dīm̄ eſt.

422 manfestum eſt aut ex premissis: q̄ ex hoc q̄ anima
eſt accōmodata ad corporis gubernationē et perfectio
nem ſi aiale vltam competit aie nre talis modus in
telligēdi q̄ eſt per q̄uerionē ad fantasmata. vñ et hic
modus intelligēdi etiā aie primi bōis competebat:
ſi autē hunc modū intelligēdi motus qdam inueniēt
in aia. vt Dio. dicit. liij. c. de di. no. ſi tres grad⁹ quo
ram primus eſt ſi q̄ a rebus exterioribus ſagregatur
anima ad ſcipsaz. Sc̄ds aut eſt priuia aia ascendit ad
hoc q̄ vniat virtutibus ſupioribus vnitis. ſ. angelis.
Tertius aut gradus eſt ſi q̄ vltius manuductitur
ad bonū quod eſt ſupra oia. ſ. deū. ſi ligitū primū
proceſſu aie qui eſt a rebus exterioribus ad ſcipsā p
ficitur aie cognitione: qz. ſ. intellectualis opatio aie na
turalē ordīnē h̄t ad ea que ſunt extra: vt ſupra di
ctū eſt. et ita per eorum cognitiones pfecte cognosci
potest noſtra intellēctualis operatio: ſicut actus per
obm et per ipsam intellectualē operationē pfecte
pot cognosci humanus intellect⁹: ſicut p̄ p̄ propiuū

438 actū: ſed in ſcōdō proceſſu non inueniēt pfecta cogni
ſio: qz. cum angelus nō intelligat p̄ conuerſionē ad fā

422 tasmata: ſed longe eminentiori mo: vt ſup̄ dictū eſt:
preditus modus cognoscendi: quo aia cognoscit ſe
ſipsaz non ſufficienter ducit in āgeli cognitionē mul
to aut minus tertius pcessus ad pfectā noſtricaz ter
minatur: qz. et ipſi angelii per hoc q̄ cognoscunt ſeip

sos non poſſunt ptingere ad cognitionē diſluſe ſubē
propter eius excepſū. ſi igit̄ aia primi bōis non poſte
rat videre angelos p̄ eſſentiam: ſed tamen excellētio
rem modū cognitionis h̄bat de eis: q̄ nos habeam⁹:
qz. eius cognitione erat magis certa et fixa circa interio
ra intelligibilia q̄ cognitione nāa et pp tantā eminētia
dicit Greg. q̄o intererat angelorū ſpiritibus. vnde p̄
ſolo ad p̄imū. **A**d ſcdm dō: q̄ hoc q̄ aia primi
bōis deficiebat ab intellectu ſubaz ſeparatarum: nō
erat ex aggrauatione corporis: ſed ex hoc q̄ obm ei
cōnatūre erat deficiens ab excellentia ſubarum ſe
paratarum: nos aut deficitus pp vtrūq̄. **A**d ter
tiū dō: q̄ aia primi bōis non poſterat per cognitionē
ſuſpiſius ptingere ad cognoscendas ſubas ſepatas:
vt ſupra dictū eſt: qz. etiam vnaqueq̄ ſuba ſepara
ta cognoscit aliam per modum ſuſpiſius. **T**ertius ar. Utrum p̄imū homo habuerit ſcien
tiam omnīam.

Hoc tertius ſic procedit. Ut q̄ p̄imū homo **474**
non h̄berit ſciam omnīam. aut. n. habuit talem
ſciam p̄ ſpēs acqſitas: aut per ſpēs conuāles;
aut per ſpēs infuſas: non aut per ſpēs acqſitas. bi⁹
.n. cognitione ab experientia cātūr: vt dicitur in p̄im⁹
meta. ipſe aut nō tunc fuerat oia expertus: ſilr et nec
p species cōnatūreſ: quia erat eiusdē nāe nobiscuz,
aia aut noſtra eſt ſicut tabula in qua nibil eſt ſcriptū:
vt dicitur in. lij. de aia. ſi autem per ſpēs infuſas: er
go ſcīa eius quam h̄bat de rebus non erat eiusdem
rōnis cum ſcīa nāa quam a rebus acqurim⁹. **P**re
terea in oibū in diuīndis eiusdē ſpēi eſt idez modus
dī pfectiōneſ: ſed alij bōis non ſtatiſ in ſu p̄in
cipio habent oēm ſciam: ſed eaz per t̄p̄ ſuſſeſſionē
acquirunt ſi ſu modū: ergo nec adā ſtatiz forma
tus habuit oēm ſciam. **P**reterea ſtatuſ p̄nti vite
bōi concedit vt in eo pfectiat aia: et q̄tū ad cognitionē
et ſcīam ad meritum: pp̄ter hoc aia corpori vide
tur eſſe vnta. ſi bōi in ſtatū illo pfectiſſet q̄tū ad
meritum: ḡ et pfectiſſet q̄tū ad cognitionem re
rum: non ḡ habuit oīum rerū ſcientiam. **S**ed h̄ eſt
q̄ ipſe ipoſuit noia aialibus: vt dī gen. ii. noia aut de
bent naturis rex congruere: ḡ adam ſciuit nās oīuz
animaliū: et pari rōne habuit omnīū aliorū ſcientiam.
Rendeo dō: q̄ nālī ordīne pfectuſ pcedit impfectuſ
ſicut actus p̄om⁹: qz. ea que ſunt in p̄o non reducunt **426**
ad actuſ: niſi per aliquid eſt actu. et quia res p̄mit⁹
a deo inſtitute ſunt non ſoluſ: vt in ſcipsaz eſſent: ſz eſt
vt eſſent alioz p̄incipia: ideo producta ſunt in ſtatū
perfecto: in quo poſſut eſſe p̄incipia aliorū. homo au
tē eſſe potest p̄incipium alterius nō ſolu per genera
tionem corporalem: ſed etiā per inſtruſionem et gu
bernationē: et ideo ſicut p̄imū homo inſtitutus eſt
in ſtatū perfecto quantuſ ad corpus: vt ſtatiſ poſſit
generare ſita etiam inſtitutus eſt in ſtatū perfecto q̄z
tum ad aiam vt ſtatiſ poſſit alios inſtruē et gubernare.
nō p̄t aut allgs inſtruē niſi habeat ſcīam: et iō p̄imū
bōi ſic iſtitut⁹ eſt a deo: vt h̄bet oēm ſcīam in q̄bus na
tus eſt inſtrui: et hec ſunt oia illa que virtualē eſt

in primis principiis per se notis: quecunq; s. nāliter hoīes cognoscere pñt ad gubernationem aut̄ vite p̄ pñte et alioz non solū requiritur cognitio eoz que nāliter sciri pñt: sed etiaz cognitio coꝝ que naturali ter cognitionē excedunt: eo q̄ vita hoīis ordinat̄ ad quēdā fine in supnālēz: sicut nobis ad gubernationē vite nostre necessariū est cognoscere que fidei sunt. vñ et de his supnālbus tantā cognitionem pñm̄ hoīo accipit: quantā erat necessaria ad gubernationē vite humanae fm̄ statū illuz. alia vero q̄ nec nāli hoīis studio cognosc̄ possūt: nec sunt necessaria ad gubernationē vite humanae primus bō non cognouit: sicut sunt cogitationes hoīis futura contingētia: et quedā singularia: puta q̄ lapilli lateant̄ i flumine et alia biꝝ.

Ad primū q̄ dō: q̄ primus bō habuit sciam oīuz p̄ spēs a deo infusa. nec tñ scia illa fuit alterius rōnis a scia nr̄a: sicut nec oculi q̄s cecō nato xp̄s dedit fuerunt alterius rōnis ab oculis: quo s nā pduris. **A**d scdm̄ dō: q̄ adā obhebat aliquid br̄c p̄fectionis inq̄ tñ erat primus bō: quod ceteris bōib⁹ nō ḵtingit: vt ex dictis p̄z. **A**d tertium dō: q̄ adā in scia nāluz scibilium non p̄ficiasset q̄tum ad nām scitorū: sed q̄ tñ ad modū sciēdi: q̄ que sciebat intellectuali sciūt̄ set postmodū p̄ experimentū. Quantuꝝ vero ad supnālia cognita p̄ficiasset et q̄tum ad numeruꝝ per no uas reuelatiōes: sicut et angeli p̄ficiunt p̄ nouas illūti natiōes. nec enī est sit̄ de profectu meriti et scie: q̄ vñ bō non est alteri principiū merend̄ sicut et sciendi.

Quartus ar. vñ boī in pñmo statu decipi potuissz. **A**d quartū sic p̄cedit. Ut q̄ bō in pñmo statu decipi potuisset. dicit enīz Apls. i. ad cor. i. q̄ mulier seducta in p̄variatōne fuit. **P**reterea magister dicit. xxj. di. iij. sen. q̄ iō mulier nō hor ruit serpētē loquentē: q̄ officiū loquendi eum acce pisse a deo putauit: sed hoc falsū erat: ergo mulier d̄cepta fuit ante pcm̄. **P**reterea nāle est: q̄ quanto a liquid remotius vñ tanto minus vñ. sed nā oculi nō est contracta p̄ peccatū. q̄ hoc idem in statu innocentie ḵtigisset. fuisse p̄ homo deceptus circa q̄titatez rei vise sicut et modo. **P**reterea Aug. dicit. xxj. sup gen. ad lit. q̄ in somno adheret aīa silitudini tanq̄ ip̄i rei: sed bō in statu innocentie comedisset: et per cō sequēs dormiuisset et somniasset: q̄ deceptus fuisse ad herendo silitudinib⁹ tanq̄ reb⁹. **P**reterea primus homo nesciuisset cogitationes hoīum et futura cōtin gentia: vt dictū est: si ligis alīgs super his sibi falsuꝝ diceret: deceptus fuisse. **S**ed enī est quod Aug. dicit Approbare haꝝ pro falsis non est nā instituti hoīis: s; pena dānat. **R**endeo dō: q̄ quidam dixerunt: q̄ in noīe deceptionis duo pñt intelligi. s. qualis cungs existimatio leuis qua alīgs adheret falso tanq̄ vero si ne assensu credulitas et iterū firma credulitas. q̄tū ergo ad ea quorū sciam Adā babebat: neutro istorū modorum homo decipi poterat an peccatum. sed q̄tum ad ea quorū sciam non babebat decipi poterat large accepta deceptione p̄ existimatione qualicuꝝ sine assensu credulitas. et iō dicit: q̄ existimare fal

sū i talibus in dō ē noīlū bōl: et quo temē assensu nō adhibet non ē culpabile. sed hec pō non suenit: nō gratici pñmi status: q̄ vñ Aug. dicit. xliiij. de ci. de i. in illo statu erat deuictatio trāquila peccati qua manēt nullū esse malum poterat. manifestum est aut̄: q̄ sicut verum est bonū intellectus: ita falsū est malū etiū: vt dō in. vi. ethi. vnde non poterat esse q̄ innocentia manēt intellectus hoīis alīciū falso acgeuerit q̄ bō. sicut enī in mēbris corporis pñmi hoīis erat quidez carētia p̄fectionis alīciū: puta claritatis: non tñ all qd malū inesse poterat: ita in intellectu poterat esse carētia noticie alīciū: nulla tñ poterat ibi esse existimatio falsi qd etiā ex ipsa rectitudine pñmi stat⁹ ap paret. sed q̄dli aīa maneret deo subdita: tamdiu in hoīc inferiora superioribus subderent: nec superiora p̄ inferiora impedirentur. manifestū est aut̄ ex pñmis: q̄ intellectus circa propriū obm̄ semper verus 429 est. vnde ex seipso nunq̄ decipit: sed oīs deceptio accidit in intellectu ex aliquo iſeriori: puta fantasia vel aliquo biꝝ. vñ videtur q̄ q̄do naturale iudicatoriū non est ligatum: nō decipimur per biꝝ apparitiones sed solū q̄ ligatur: vt p̄z i dormientibus. vñ manifestū est q̄ rectitudo primi status non compatibat aliquam deceptionem circa intellectum. **A**d primū ergo dō: q̄ illa seductio mulieris: et si non precesserit peccatum operis: subsecuta tamē est p̄ctū interne electionis. dicit enī Aug. xj. super gen. ad lit. q̄ mulier verbum serpētis non crederet: nisi iā inesset menti eius amor proprie p̄tatis: et quedam de se superba p̄sumtio. **A**d fm̄ dō: q̄ mulier putauit serpentez: hoc accepisse loquendi officiū: nō p̄ nām: sed aliqua supernaturali opatione q̄uis non sit necessarium auctoritatē magistri sen. sequi in hac parte. **A**d tertium dō: q̄ si aliquid repūtatum fuisse sensu vñ fantasie p̄tūli hoīis alīcū sit in rerum nā: non tamē deciperetur: quia per rōem veritatem dījudicaret. **A**d quartum dō: q̄ id quod accidit in somno non ip̄ta bōl: q̄ non habet vsum rōnis: qui est proprius hominis actus. **A**d qntū dō: q̄ alīciū dīcenti falsū de ḵtinationibus futuris vel cogitationib⁹ cordiū: bō in statu innocentie non credidisset ita esse. sed credidisset: q̄ hoc ēt̄ possibile et hoc non esset existimare falsū: vel pō dicit q̄ divinitus ei subuentū fuisse ne deciperetur in his: quoꝝ sciam non habebat: nec est insatia: quā qdā ferunt: qdā in tentatiōe nō fuit ei subuentū ne deciperetur: lī tūc maxie indigeret q̄ iā p̄cesserat p̄ctū i aio et ad diuinū auxilium recursum non habuit.

Questio. lxxxv. de his que pertinent ad voluntati pñimi hoīis. s. gratia et iustitia.

Einde cōsideran dum est de his que pertinent ad voluntatem pñimi hominis. Et circa h̄ consideranda sunt duo. **P**rimo quidem de gratia et iustitia pñimi hominis. Secundo de v̄su iustitie quantum ad dominū super alīalia. **C**irca pñimum q̄runt q̄tuꝝ.

Questio

Primo verum homo creatus fuerit in grā. **S**e cundo vtrū in statu innocentie habuerit anime pa siones. **T**ertio vtrū habuit virtutes omnes. **Q**uarto vtrū opera eius fuissent eque efficacia ad merendum: sicut modo sunt.

Primus articulus. Utrū primus homo fuerit cre atus in gratia.

H 476 **D** primū sic proceditur. vñ q̄ primus homo non fuerit creat⁹ in grā. Ap̄l. n. j. ad cor. xv. distingens Adaz a xp̄o dicit. Factus ē p̄m⁹ adā in aīam viuentē nouissimus autē in spiritu viu fificantē. sed viuificatio sp̄us est p̄ grām: ergo hoc est propriū xp̄i q̄ fuerit factus in grā. **P**reterea Aug. dicit in li. de q̄onib⁹ noui ⁊ veteris testamenti: q̄ Adā non habuit sp̄um sanctū: sed q̄cunq; bz grām habet sp̄um sanctū: ḡ adam non fuit creatus in grā. **P**reterea Aug. dicit in li. de connectōe ⁊ grā: q̄ deus sic or dinault angelos ⁊ boīum vitā: vt prius in eis ostenderet qd posset eoz li. ar. deinde quid posset sue gra tie bñficiū iusticie⁊ iudicij. primo ḡ condidit boīez ⁊ angelos in sola nāli arbitrij libertate: ⁊ postmodū ei grām contulit. **P**reterea magister dicit in. xliii. di. li. ii. sen. q̄ bōi in creatione datuz est auxiliū per qd stare poterat: sed non poterat proficere. quicunq; aut̄ bz gratiā potest proficere per meritum: ḡ primus bono non fuit creatus in gratia. **P**reterea ad hoc q̄ aliquis accipiat gratiā regulritur consensus ex p̄te recipientis: cuz per hoc pficiatur m̄rimonium qd am sp̄uale inter deū ⁊ aīam: sed consensus in gratiā esse non potest nisi prius exiit: ḡ homo non accepit grāz in p̄limo instanti sue creationis. **P**reterea nāpl⁹ distat a gratia q̄ gratia a gloria: que nibil ē aliud q̄ gratia consumata: sed in boīe gratia precessit glo riam: ḡ multomagis nā precessit grām. **S**ed extra hominem ⁊ angelus equaliter ordinant ad grām. sed ange lis 475 erat in gratia. dicit. n. Aug. xl. de cl. dei: q̄ d̄ arg⁹ us simulerat in eis cōdens nām ⁊ largiens gratiā: ḡ ⁊ homo creatus fuit in grā. **R**endeo d̄: q̄ qdā dicunt: q̄ homo non fuit creat⁹ in gratia. sed enī post modū grā fuit sibi collata ante q̄ peccasset. plurime aut̄ sanctoꝝ auctoritates attestantur hominē in sta tu innocentie gratiā habuisse. sed q̄ fuisset conditus in gratia: vt alii dicunt: videtur requirere ipsa recti tudo primi status in qua deus boīez fecit: bz illud ec cle. vii. Deus fecit boīi rectum. erat. n. hec rectitudi no in his hoc q̄ rō subdebat deo: rōni vero inferiores vires: ⁊ anima corpus. Prima aut̄ subiectio erat tā ⁊ sc̄de ⁊ lī. q̄diu enī rō manebat deo subiecta: inferiora ei subdeban: vt Aug. dicit. manifestum est aut̄ q̄ illa subiectio corporis ad aīam ⁊ inferioriorum viriū ad rōem nō erat nālis: alioq; post peccatum mansisset cum ēt in demonib⁹ dona nālia post peccatum p̄man serint: vt Dio. dicit. llii. c. de di. no. vñ manifestum est q̄ ⁊ illa prima subiectio qua rō dō subdebat: nō erat solū fm nām: sed fm supernāle donum gratiae. nō. n. p̄t esse q̄ effectus sit potior: q̄ cā. vñ Aug. dicit. xlii. de cl. dei: q̄ postea q̄ precepti facta transgressio est

cōfestim grā deferente diuina de corpore suoꝝ nuditate cōfusi sunt. senserūt. n. motum inobedientis carnis sue tanq̄ reciprocā penā inobedientie sue: ex q̄ da tur intelligi si delerente gratia soluta est obedientia carnis ad aīam: q̄ per gratiam in aīa existente inferiora ei subdebat. **A**d primum ergo d̄: q̄ ap̄l̄ illa verba inducit ad oīendendum esse corpus sp̄uale: si est corpus aniale. q̄ vita spiritualis corporis incepit in xp̄o qui est primogenitus ex mortuis: sicut vita corporis aialis incepit in adā. non ergo in verbis ap̄l̄ ha betur: q̄ adam nō fuit sp̄ualis fm aīam: sed q̄ nō fuit sp̄ualis fm corpus. **A**d secōm d̄: q̄ sicut Aug. dicit in eodē li. non negatur qn aliquo mō fuerit in adam sp̄us. s. sicut ⁊ in alijs iustis: sed q̄ non sic fuerit i eo: sicut nunc est i fidelibus: qui admittuntur ad percepcionē hereditatis eternae statim post mortem. **A**d tertīū d̄: q̄ ex illa auctoritate Aug. non habet q̄ an gelius vel homo p̄us fuerit creat⁹ in nāli libertate arbitrii q̄ bñsset grām: sed q̄ prius ostendit qd in eis posset li. ar. an confirmationē: ⁊ qd postmodum cōse cuti sunt p̄ auxiliū grē confirmantis. **A**d 4° d̄: q̄ magister loquit fm opinionē illoꝝ q̄ posuerit boīez non esse creatus in grā: sed in nālibus tm̄. vel p̄t dīci q̄ ⁊ si bō fuerit creatus in grā: non tñ bñt ex crea tione nāe q̄ possit pficere per meritū: sed ex supad ditione grē. **A**d quātū d̄: q̄ cū motus voluntatis non sit continuus: nihil etiā prohibet in primo instāti sue creationis primū boīem grē consensisse. **A**d sextū d̄: q̄ gloriam meremur p̄ actum gratiae: non aut̄ gratiam per actū nāe. vnde non est filis ratio. **S**ecundus articulus. Utrum in primo boīe sue rint anime passiones.

H 477 **D** 2° sic proceditur. Ut q̄ i p̄imo boīe non fuerint aīe passiones. fm enī passiones aīe cōtingit q̄ caro cōcupiscit aduersus sp̄um. sed hoc non erat in statu innocentie: ḡ in statu innocentie non erat aīe passiones. **P**reterea aīa ade erat nobilior q̄ corporis. s. corp⁹ adē fuit ipassibile: ḡ nec in aīa eius ficerunt passiones. **P**reterea p̄ virtutē morales cōprimunt aīe passiones. s. in adā fuit vir⁹ pfecta: ḡ totali passiones excludebat ab eo. **S**ed h̄ est qd dicit Aug. xlii. de cl. dei: q̄ erat i eis amor imp̄turbat⁹ in deū ⁊ qdā aīe passiones. **R** 3° d̄: q̄ passiones aīe sunt in appetitu sensuali: cuius obm̄ est bonū ⁊ malū. vnde oīum passionum aīe qdā ordinant ad bo nū: vt amor ⁊ gaudiu. qdā ad malū: vt timor ⁊ dolor. ⁊ q̄ in p̄mo statu nullū malum aderat nec iminebat nec aliquid bonū aberat q̄ cuperet bōa volūtas p̄ tpe illo bñdū: vt p̄z per Aug. xlii. de cl. dei. oēs ille pas sionē q̄ respicunt malū in adā non erant: vt timor ⁊ dolor ⁊ bñl⁹. silt nec ille passiones q̄ respicunt bonū nō habitū ⁊ nūc bñdū: vt cupiditas estuās. ille bō passiones q̄ p̄nt cē boni p̄tis. vt gaudiu ⁊ amor vel silt futuri boni i suo tpe bñdū: vt desideriu ⁊ spes nō affligens: fuerūt in statu innocentie: alter tñ q̄ in nobis. nā in nobis appetitus sensualis in quo sūt passiones nō totali subest rōni vñ passiones qñq; sunt in

LXXXXV

nobis pueriētes iudicium rōnis et ipedientes: quicq
uo ex iudicio rationis consequentes: put sensualis
appetitus aliquiliter rationi obedit: in statu vero in
nocentie inferior appetitus erat ratio totaliter sub
iectus. vnde non erant in eo passiones anime: nisi ex
rationis iudicio consequentes. ¶ Ad p̄mū ḡ dō q̄
caro concupiscit aduersus sp̄r̄tum q̄ hoc q̄ passio
nes rōi repugnant: quod in statu innocentie n̄ erat.
¶ Ad scdm dō q̄ corpus humanum in statu innocē
tie erat ipassibile c̄tum ad passiones q̄ remoueret di
spositionem naturalem: vt infra dicetur. et s̄l̄r̄ aia
fuit impassibilis c̄tum ad passiones que impedirent
rationem. ¶ Ad tertium dicendum q̄ perfecta vir
tus moralis non totaliter tollit passiones sed ordi
nat eas. temperati enim est concupiscere: sicut oīz et
q̄oz: vt dicitur in. lli. cib.

Terti⁹ ar. vt p̄ adam habuerit oēs virtutes.

Htertium sic pcedit. Ut q̄ adaz n̄ habuit
oēs virtutes. q̄dam enim virtutes ordinant ad
refrenandam imoderantiam passionum sic
per tēperātiām refrenat imoderata concupiscētia:
et per fortitudinem immoderatus timor. sed immo
derantia passionū non erat in statu innocentie: ḡ n̄
pdicere virtutes. ¶ Preterea q̄dam virtutes sunt circa
passiones respiciētes malū: vt mansuetudo circa
iras: et fortitudo circa timores. sed tales passiōnes n̄
erant in statu innocentie: vt dictum ē. ḡ n̄ bl̄ vir
tutes. ¶ Preterea penitentia ē quedam virtus respi
cens peccatum p̄ius commissum. mia etiam est que
dam virtus respiciētes miseriā. sed in statu innocē
tie non erat peccatum n̄ miseriā: ergo n̄ bl̄ virtutēs.
¶ Preterea perseverantia ē quedam virtus. s̄z hāc
Adam n̄ habuit vt sequens peccatum oīdit: ergo n̄
habuit oēs virtutes. ¶ Preterea fides quedam virtus
ē. s̄z hec in statu innocentie non fuit. ipso ita c̄nī eni
gmatīcam cognitiōem q̄ pfectiōni p̄mi status repu
gnare vī. ¶ Sed oīra ē quod aug. dīc i qdā homel.
p̄ceps vītioꝝ vincit adam de luto terre ad imagi
ne: dei factum: pudi. ita armatū: tēperantia posse
tam claritate splēditum. ¶ R̄o dō q̄ bō in statu in
nocentie aliqualr̄ habuit oēs virtutes: et hoc ex dictis
76 p̄z eēvēz. dictum ē enim supra. q̄ talis erat rectitu
do p̄mi status q̄ rō erat deo subiecta inferiores aut
vires rōni. virtutes at naturales nihil aliud sunt q̄
pfectiōnes quedam: quisoꝝ rō ordinatur in deum in
feriores at vires disponuntur scdm regulam rōnis
vt magis patebit. cum de virtutibus aget. vñ recti
tudo p̄mi stat⁹ exigebat vt homo aliqualr̄ omnes
2° virtutes habēt. Sed considerādū ē q̄ virtutum qdaz
sunt q̄ de sui rōne nullam pfectiōnem important: vt
charitas et iusticia: et bl̄ virtutes fuerunt in statu in
nocentie similiꝝ et c̄tū ad hītum et c̄tū ad actus: qdaz
vero sunt q̄ de sui rōne imperfectionem important
vel ex pte actus vel ex pte materie. et si bl̄ ipsoꝝ
nō repugnat pfectiōni p̄mi stat⁹: n̄b̄ lōmin⁹ bl̄ vir
tutes poterant ēē in p̄mo statu: sicut fides que est
eorum q̄ n̄ videtur: et sp̄s que ē eorum q̄ non habēt

tur. perfectio enim p̄mi status n̄ se extēdebat ad
hoc q̄ videret deum p̄ eētiam: et vt habet cum fru
stionē finalis b̄ studiū. vñ fides et sp̄s ēē poterat
i p̄mo statu: et c̄tum ad hītum et quantum ad actū.
si vero imperfectio que ē de rōne virtutis alicui⁹ re
pugnat pfectiōni p̄mi stat⁹: poterat bl̄ virtus ibi esse
b̄m hītū s̄z n̄ b̄m actū. vt p̄z de penitentia q̄ ē dolor b̄
peccato omīssoꝝ et b̄ mia: q̄ ē dolor de miseria aliena.
pfectiōni at p̄mi stat⁹ repugnat tā dolor q̄ culpa et
miseria. vñ bl̄ virtutes erat in p̄mo boie b̄m hītum: et
n̄ b̄m actū. erat enim p̄mū bō sic dī posīt⁹: vt si
peccatū pcessist̄ et voleret. et s̄l̄r̄ si miseria in alio vī
deret eam p̄ posse repelleret. sicut p̄bs dicit. iiii. cib.
q̄ verecundia q̄ ē de turp̄ facto contingit studioso
solum sub conditōne. ē enim sic dispositus q̄ vere
cundaretur si turpe aliiquid omītteret. ¶ Ad p̄mū
ergo dō q̄ accidit temperantie et fortitudini q̄ sup
abundātiā passionum incētū inuenit passiones
superabundantes in subiecto. sed per se vnuēt bi⁹
virtutibus passiones moderari. ¶ Ad scdm dō q̄ ille
passiones ad malum ordinatē repugnant perfectiōis
p̄mi status que habent respectum ad malū in ipso
qui afficitur passione. vt timor et dolor. sed passiones
que respiciunt malum in altero: non repugnant per
fectiōni p̄mi status. poterat enim homo in primo
statu habere odio malitiae demonū: sicut et diligere
bonitatem dei. vñ de et virtutes que circa tales pas
siones cēnt: possēt ēē in primo statu et c̄tum ad hītum
et c̄tū ad actū. q̄ vñ sunt circa passiones respiciētes
malum in eodem subiecto si circa bl̄ solas passiones
sunt: non poterant ēē in p̄mo statu secundum actū
s: solum b̄m hītū: sicut de penitentia et mia dictum ē. s̄z
sunt q̄dam virtutes q̄ n̄ sūt circa bas passiones so
lum. sed etiam circa alias sicut tēperantia q̄ non solū
ē circa tristītas. sed et circa delectationes. et fortitu
do. que non solum ē circa timores. sed etiaz circa au
datiū et spēm. vñ poterat esse in primo statu actus
tēperantie b̄m q̄ ē moderatua delectationū. et s̄l̄r̄
fortitudo b̄m q̄ ē moderatua audacie sive spēi. non
at secundum q̄ moderantur tristītas vel timores.
¶ Ad tertium p̄z solutio ex his que dicta sunt.

¶ Ad quartum dō q̄ perseverantia duplicitē su
mitur. uno mō. s. p̄t est quedam virtus: et sic signi
ficat quendam hītū q̄ quis eligit perseverare i bono:
et sic perseverantia habet. Alio⁹ p̄t est circūstātia virtu
tis. et sic significat continuaciones quādā virtutis abs
q̄ interruptione. et hoc mō adam perseverantiam n̄
habuit. ¶ Ad quītū p̄z responsio per ea q̄ dicta sūt.

¶ Quartus articulus utrum opera p̄mi hominis
fuerint minus efficacia ad merendum q̄ opera nīa.

H quartū sic pcedit. Ut q̄ opa p̄mi ho
74 minis fuerint minus efficacia ad merendum
q̄ opera nostra. grā enim ex dei mia datur:
que magis indigentibus subvenit magis. s̄z nos indi
gemus magis grā q̄ primus homo in statu innocentie.
ergo copiosius infunditur nobis gratia q̄ cū sit ra

Q.XVI

dit merito: opera nostra efficacia ad merendum reduntur. **P**reterea ad meritum requiritur pugna quedam difficultas. dicitur enim. iij. ad tbi. iiij. non coronabitur nisi qui legitime certauerit. et pbl. di. ii. ethi. qd virtus est circa difficile et bonum: s; nunc est maior pugna et difficultas: qd et maior efficacia ad merendum. **P**reterea magis dicit. xxiiij. di. ii. li. qd homo non meruerit temptationi resistendo. nunc autem meretur qui temptationi resistit: ergo efficacia sit opera nostra ad merendum qd in primo statu. **S**ecunda est qd secundum hoc homo est melioris conditionis p^r peccati. **B**ut d^r qd qditas meriti ex duobus potest pensari. uno modo ex radice charitatis et g^re. et talis qditas meriti respondet primo subali quod consistit in dei fructione. qui enim ex maiori charitate aliud facit perfectius deo fruetur. alio modo potest pensari qditas meriti ex quantitate operis: qd quidem est duplex. s. absoluta et proporcionalis. vidua. n. qd misit duo era minuta in gazopbil: minus op^r fecit quantitate absoluta: qd illi q magna opera posuerit: sed qditas proporcionali vidua plus fecit km suam dñi: quia magis ei^r facultate supabiliabat. utraq^t n^r qditas meriti rⁿdet primo accidentaliter qd est gaudium de bono creato. sic lgr d^r qd efficacia fuisse hōis opa ad merendum in statu innocentie qd p^r peccatum si attēdatur qditas meriti ex pte g^r que tunc copiosior fuisse nullo obstaculo in natura humana iuēto. S^r etiam si consideretur absoluta quantitas operis: quia cum homo esset maioris virtutis maiora opa fecisset. s; si consideret qditas proporcionalis: maior inuenit rō meriti p^r peccati pp hōis ibecillitatem. magis. n. excedit paruum op^r potestate ei^r qd cū difficultate opa illud qd op^r magnū potestate ei^r qd sine difficultate operari. **A**d hīmū g^r d^r qd hōis p^r peccatum ad plura indiget g^r qd an p^r mīm: s; nō magis qd hōis est an p^r mīm idigendū g^r ad vltā eternā sequēdā qd est pncipialis necessitas g^r. s; hōis p^r peccatum sp indiget g^r et ad peccati remissione et iſfirmatatis sustentationē. **A**d 2^r d^r qd difficultas et pugna pertinet ad quantitatem meriti secundum qditas operis proportionalem ut dictum est. et signum promptitudinis voluntatis que conatur ad id qd est sibi difficile. promptitudo autem voluntatis causatur ex magnitudine charitatis. potest autem contingere qd aliquis ita prompta voluntate facit opus aliqd facile: sicut aliud difficile qd paratus est facere etiā qd sibi est difficile. difficultas tñ actualis inceptum est penalibz etiā qd sit satisfactio pro peccato. **A**d tertium dicendum qd resistere temptationi primo homini non fuisse meritorium secundum opinionem ponentium qd grām non haberet: sicut nec modo est meritorium non habendo grām. sed in hoc est dīa qd in primo statu nihil erat interius ipellens ad malum sic modo ē. vnde magis tunc poterat homo resistere temptationi sine grā qd mō.

Questio. xcvi. de domino quod competebat ho-

mini in statu innocentie.

Einde consideran

dum ē de domino qd competebat homini in statu innocentie: et circa hoc qrun. iiiij. **P**rimo vtrū hō in statu innocentie aialibus dnaret.

Secundo vtrū dnaret oī creature. **T**ertio vtrū in statu innocentie omnes homines fuisse equales.

Quarto vtrum homines hominibus dominare tur in illo statu.

Primus ar. vtrum adam in statu innocentie aialibus dominaretur.

Habimur sic proceditur. Vnde qd Adam in 4 statu innocentie aialibz nō dnaret. di. enīz Aug. ix super ge. ad līam qd misterio angelorum aialia s^r adducta ad adam vt eis noīa impone ret. non autem fuisse ibi necessarium angeloz misterium si hō per seipsum aialibus dnaret. nō ergo in statu innocentie habuit dominum hō sup alia aialia.

Precepta ea que ad inuidem discordant non recte sub uno dño congregantur. sed multa aialia nāl'r ad inuidem discordant: sicut ouis et lupus: ergo omnia aialia sub hōis dominio non continebāt. **P**recepta Piero. di. ii. qd hōi an peccatum nō idigēti: ds aialius dominationem dedit. psciebat. n. hominem animalculum animalium adiuuādū fore post lapsū. ergo ad minus usus dominij super aialia non competebat hōi an peccatum. **P**recepta pprū domini vī cē p̄ci pere. sed p̄ceptū nō recte fert nisi ad habēre rōnem: qd hō non habebat dominium super aialia irrōalia.

Sed hō ē qd dī ge. i. de boie. psl pscib^r maris et vno latilibus celi et bestijs terre. **B**ut d^r qd sic supra dictum ē: inobedientia ad boiem eoꝝ que debent ēē ei subiecta subsecuta ē in pena cius eoꝝ ipse fuit in obediens deo. et ideo in statu innocentie ante inobedientia p̄dictam nihil ei repugnabat qd nāl' ter dī esse ei subiectus. omnia autem animalia sunt homini naturali suba quod apparet ex tribus. primo ex ipso nature pcessum. sic enim in generatore rerum intellegit quidam ordo quo pcedit de imperfecto ad pfectum. nam mā ē pp formā: et forma ipsefectio pp pfectioꝝ: ita ēt ē in v̄su rerum nāliū. nā ipsefectioꝝ cedūt in v̄sum pfectioꝝ. plāte. n. v̄tū tra ad sui numerū: aialia vero plātis: et boies plātis et aialibz. vnde naturali homo dominat animalibz. et pp hoc pbs dī in. i. polliticoꝝ qd venatio silvestris aialia ē iusta et nāliū: quia per eam homo vendicat sibi qd est nāl' suum. secundo apparet hoc ex ordine diuine prudentie que semper iſeriora per superiora gubernat. vnde cum homo sit supra cetera animalia: vpo. 157 te ad imaginē dei factus: conuenienter ei^r gubernationi alia aialia subdūt. tertio apparet idē ex ppeitate hōis et aliorū aialibz. aialibz. n. aialibz iuenit km extimatioꝝ nālē qdā p̄cipiatioꝝ prudētie ad alios priores acti. et boie an v̄lis prudētie que ē rō omniū agibiliū. omne at qd ē p̄cipiationē subdit ei qd ē

LXXXVI

per eentiam et vñ patet q̄ naturalis ē subiectō aliorū aialium ad hominē. Ad p̄mū ergo dō: q̄ in subiectos multa p̄t facere supior potestas q̄ n̄ p̄t facere iferior. angelus āt est naturaliter supior hoīe vnde aliquis effect̄ poterat fieri circa aialia virtute angelica qui non poterat fieri potestate humana. s. q̄ statim oia aialia congregarent̄. Ad secundum dō: q̄ quidam dicunt q̄ aialia que sunt ferocia et occidunt aia aialia in statu illo fuissent māsueta non solum circa hominē; s̄ et circa alia aialia. s̄ hoc est oīo irrōnale. nō. n. per peccatum hoīs natura aialius est mutata: vt quibus nunc naturale ē comedere aliorum aialium carnes tūc vixissent de herbis: sicut leones et falcones: vt glo. bede dicit gen. j. q̄ ligna et herbe date sunt oīibus aialibus et aubus in cibuz. s̄ quisbusdam fuisset. ergo naturalis discordia inter q̄ daza aialia nec tñ pp̄ hoc subtraheretur dominio hominis: sicut nec nunc pp̄ hoc subtrahatur dominio dī cui⁹ prudētia hoc totuz dispensatur et bī⁹ prudētia homo executor fuisset. vñ ēt. nūc apparet in aialib⁹ domesticis. mīstrāt. n. falconib⁹ domesticis per hoīes galline in cibuz. Ad tertiu dō q̄ hoīes in statu innocētie nō indigent aialib⁹ ad necessitatē corporalem n̄ ad tegumētum: q̄ nudi erant et non erubescabant nullo instantē i ordinatē cōcupiscētie motu. n̄ ad cibūq̄: lignis paradisi vescabant. n̄ ad vehiculum pp̄ corporis robur. Indigebat tñ eis ad experimentalē cognitionē sumēdaz d̄ naturis eoz quod significatum est per hoc q̄ deus ad eum animalia adduxit ut eis nosa iponaret que eoz naturas designant. Ad 4⁹ dō q̄ alia animalia hñt quādaz participationēz prudētiae et rōnīs secūdū extiatioñēz naturalez ex q̄ cōtingit q̄ grues sequūt ducem: et apes obediunt regi. et sic tūc oia aialia q̄ se ipsa hoīi obediūssent sicut nūc q̄dam domestica ei obediunt. Secundus arti. vñ bō hñt̄z dominū sup̄ oēs alias creatureas.

Ad 2⁹ sic pceditur. Utq̄ homo n̄ hñt̄z dñiū super oēs alias creatureas. angelus. n. nālēt Aug. iii. de tri. materia corporis non obediūssent ad nutum etiam scis angel: ergo multominus homini in statu innocētie. Preterea i plātis nō sūt de viribus aie nisi nutritia et augmentatiua et generatiua. hec at n̄ s̄t nate obediēt rōi: vt in uno et eodem hoīe apparet: q̄ cuz dominūz cōpetebat homini fm̄ rōnem vñ q̄ plātis bō i statu innocētie nō dominare tur. Preterea q̄cūq̄ dominatur alci rei p̄t illā rez mutare. s̄z hoīnon potuisset mutare cursum celestiu corporum: hoc enim solius dei ē: vt Aug. dicit in epistola ad polictar̄ ergo non dominabat. S̄z cōtra ē q̄dōr gē. j. de hoīe q̄ p̄lit vniuerse creature s. rationē s̄z quā cōuenit cū angelis vires fēstiuas vñ quas cōuenit cū animalib⁹ vires naturales secū-

dū quas cōuenit cū plantis et ipsum corpus s̄z quod conuenit cū reb⁹ iatatis. rō at in hoīe b̄z locuz domi nantis et nō subiici dominio. vñ bō angel' non domi nabatur in p̄mo statu. et q̄ dī oī creature: intelligit̄ q̄ non ē ad imaginē dei. virib⁹ at sensituias sicut irascibili et cōcupiscibili q̄ aliqualiter obediunt rōni⁹. 406

Tertius ar. vñ homines in statu innocētie fūsset equales.

Hic 3⁹ sic pceditur. Utq̄ homines in statu 82 innocētie oēs fūsset eōles. dicit enim Hre. q̄ ybi non religi⁹ oēs pares sum⁹: s̄z in statu innocētie nō erat delictū: q̄ oēs erāt partes. Preterea similitudo et eq̄litas ē rō mutue dilectionis s̄z illud eccl. xiiij. oē aial diliget sibi simile. sic et oīs bō p̄mū sibi. in illo at statu int̄ homines abundabat dilectio q̄ ē vinculū pacis: q̄ oēs fūsset pares i statu innocētie. Preterea cessat cā cessat effect⁹. s̄z cā ineq̄litas inter hoīes vñ nūc ēē ex parte qdē del q̄ quosdam pro meritis p̄mitat. quosdam hō punit. ex pte ho nature q̄ pp̄ nature deflectū qdaz nascitūr d̄biles et orbati. qdaz at fortes et pfectū q̄ i p̄mo statu nō fūsset. S̄z ē q̄b dī Ro. xiiij. q̄ a dō s̄t ordina ta s̄t. ordo at maxie vñ i disparitate s̄sistere. dicit. n. Aug. ix. de ci. dei. ordo ē pariu disparitūz rerū sua cuiq̄ loca tribuēs dispositio. q̄ i primo statu q̄ decētissim⁹ fūsset disparitas. innenſtē. Rō dō q̄ ne cesse est dicere aliquā disparitez in p̄mo statu fūsse ad minus quātū ad sexum. q̄ sine diuersitate sexus generatio n̄ fūsset. s̄lēt et z quantiz ad etatē. sic enī quidaz ex alijs nasceban̄t. nec illi qui nasceban̄ steriles erant: s̄z et b̄z aiaz diuersitas fūsset et quantum ad iustitiaz. et cōstum ad sciām. nō. n. ex necessitate bō operabatur s̄z p̄li. ar. ex q̄ rō b̄z q̄ bō possit magis et minus aīum aplicare ad aliquid faciendū vel volēdū: vel cognoscendum. vñ quidā magis p̄fecissent in iustitia et scientia q̄b alijs. ex parte at corporis poterat ēē disparitas. non enim erat exēptū corpus bīla/nuz totaliter a legibus nature qn ex exteriorib⁹ agētibus aliqd̄ cōmodū aut auxiliuz recipet magis et mi nūs. cu ēt et cibis eoz vīta sustentaretur. et sic nibil phibet dīcē qn̄z diuersaz disp̄sitionē aeris et diuer sum stū stelarum aliqui robustiores. corpe gene rarent: q̄b alijs et maiores et pulchriores et meli⁹ cōpletōnati. ita tñ q̄ in illis q̄ excederent nullus ēēt defectus siue p̄cm̄: siue circa aiam siue cor. Ad pri⁹ ergo dō q̄ Grego. per yerba illa intendit exclude re disp̄itatē que ē fm̄ drām iustitie et peccati: et qua cōtingit q̄ alḡ penalr̄ sūt sub alijs coherēendi. Ad 2⁹ dō q̄ equalitas est cā q̄ dilectō mutua sit equal. s̄z tñ iter equales p̄t ēē maior dilectio q̄ Inter ineq̄

Questio

les:iz nō equalr vtricqz rñdeat.paf enī plus diligit filium naturaliter qz frater fratrem:iz filius non tantumdem diligat p̄ez sicut ab eo diligit.**C** Ad 5° dicendum qz cā dis̄p̄tatis poterat eē ex parte dei non qdē vt puniret qsdā:z qsdā p̄miaret:iz vi quosdam plus qsdā mln^o sublimaret:vt pulchritudo ordinis magi hōib^o relucet.z tēt ex pte nē poterat dis̄paritas cāri fz pdictū modum fabz aliq̄ d̄fectu nature.
Quartus articulus vtrum homo in statu innocētie homini dominabatur.

H 4° sic p̄cedit.vñ qz homo in statu innocētie hōini nō dnabat.dicit.n Aug.xix.ō cl. di hōiem rōalem ad imaginez dei factuz:non voluit d̄s nisi irrōabilibus dnari.non hominem homini:sed hoiez pecori.**P**reterea illud qd̄ ē introductum in penam peccati:non fuisse in statu innocētie:sed hominem subesse homini introductuz est in pena peccati:dictum est mulieri post p̄cēm. sub po testate viri eris vt d̄r ge.iij.ergo in statu innocētie non erat homo homini subiectus.**P**reterea sub lectio libertati opponit:sed libertas est vnum de p̄cipiis bonis qd̄ in statu innocētie non defussit:qñ nibil aberat qd̄ bōa voluntas cupere posset. vt Au. dicit.xliij.de cl. dei.ergo homo homini in statu innocētie non dominabat.**S**ed contra:conditio hominum in statu innocētie non erat dignior qz conditio angeloz:sed iter agelos quidam alijs dominatur.vnde z vn^o ordo damnationū vocat:qz non ē cōtra dignitatē stat^o innocētie qz bō bōi dnaretur.

R 5° dō qz dominiū accipit ouplr. vno modo fm qz oponitur fuituti z sic dñs dicitur cui aliquis sub dltur vt fuis. alio mō accipit dnuz fz qz cōiter refert ad subz qualrcūqz:z sic ēt ille qz bz offm̄ gubernandi z dirigendi liberos:dñs dcl p̄t. primo ergo modo accepto dnlo in statu innocētie bō bōi nō dna re. sed scđo mō accepto dnlo in statu innocētie bō bōi dnari potuisset:cui^o rō ē quia seruus in hoc differt a liberō:qz liber ē cā sui:vt d̄r in p̄ncipio meth. fuis āt ordinat ad alii.tūc qz aligz dnatur alicui ut suo qn̄ ei cui dnatur ad p̄xilam vtilitatem sui.s. dominantis refert:z quia vnicuiqz ē appetibile p̄xilam bonum z per se qn̄z cōstable ē vnicuiqz qz illud bonum qd̄ deberet eē suum cedat alteri tm. z ideo tale dominium non p̄t eē sine pena subectoruz pp qd̄ in statu innocētie non fuisse tale dominiuiz hominis ad hominem.tunc vero dnatur aliquis alteri vt liberō qn̄ dirigit ip̄m ad p̄xilam bonū ei^o qz dirigitur l'ad bonū cōe. z tale dnū bōis ad boiem i statū

b 4° 59 inoccētie fuisse. pp duo.prio qz bō naturalr ē a' al social. vñ hoies in statu inoccētie socialr vixissent. social'āt vita multoz eē nō posset nisi aligz p̄sidēt qz ad bonū cōe intenderet.multi.n. per se itēdūt ad multa:vn^o ho ad vnū. z iō phs dicit in p̄ncipio politice qz quādociqz mulla ordinatur ad vnum:semp inuenit vnū vt p̄ncipale z dirigene.secundo ga si vñus homo habuisset sup allum supereminētiā sciētie z iusticie inconveniens fuisse nisi hoc exequere

tur in vtilitatem alioz fm qz d̄r.i.pe.liij. vñ usqz ḡtiam quaz accepit in alterutruz illā administrates. vñ Aug. dicit.xix.ō cl. dei. qz iusti non dominandi cu piditate iperāt fz officio consulendi hoc naturalis ordo p̄scribit. ita deus hoiem condidit.z per hoc p̄ respōsto ad oia oba qz pcedūt d̄ pmo modo dominis

Questio.xcvij.de bis qz p̄tinēt ad statuz p̄mi hois fzrum ad conseruationem.individui.

Einde considerā

dum est de his que pertinet ad statu p̄mi hois secūdum corpus:z p̄mo quantuz ad conseruationem idividui.secundo quantū ad conseruatōnem sp̄l.**I**lrcā p̄muz querūt.liij.**P**rimo vtr̄ homo in statu inoccētie eēt immortāl.**2°** vtr̄ cēt impassibil.**3** vtr̄ indigeret cibis.**4°** vtrum p̄ lignum vite immortatē sequeretur.

Primus ar. vtrum homo in statu inoccētie erat immortalis.

H 4° ps̄lmum sic p̄cedit. Ut qz homo i statu 484 innocentie non erat immortāl.mortale enim ponit i diffinitiōe hois.fz remota diffinitio ne aufert diffinitū: qz homo erat nō poterat eē immortalis.**P**reterea icorruptibile z corruptibile gener differunt. vt d̄r in x.meta.fz eoz qz differunt genere non ē transmutatio iuicē. si qz p̄us bō fuit icorruptibl non posset bō i statu isto eē corruptibil.**P**reterea si bō in statu inoccētie fuisse immortalis aut hoc hāst per naturam aut p̄ grāz.fz nō per naturam:qz cum natura eadē maneat secūdū specie z nunc quoqz eēt immortalis:fz nec per grāz qz p̄m^o bō grām per p̄etētiam recuperauit fz illud sap. x.edḡ xit illum a d̄selecto suo: qz immortatēz recuperasset qd̄ p̄: eē falsum:nō qz bō erat immortalis in statu inoccētie.**P**reterea immortalis p̄mititur homini i p̄mū: fz illud apoc.xxi.mors vltra n̄ erit. sed homo non fuit condit^o in statu p̄mū: sed vt p̄mūz meretur: qz homo i statu inoccētie nō fuit immortāl.**G**z cōtra est qd̄ d̄ ad R.o. v.g p̄ peccatuz itrauit mors: qz ante peccatuz bō erat immortalis.**R**ñdeo dō qz aliquid p̄t dici icorruptibile triplr. vno mō ex parte mē eo.s. qz vel n̄bz māz sic agelus: vt bz māz qz nō ē in p̄t n̄fisi ad vñā formā: sicut corp^o celeste. z fz d̄r fm naturā icorruptiblē. alio mō d̄r aliquid incov^o 538 ruptibile ex parte forme:qz s. rei corruptibili per naturam inheret aliqua dispositio:per quam totaliter a corruptione p̄hibetur. z hoc dicit corruptibile secundum ḡtiam:quia vt dicit Aug.in ep̄la ad diastro ruz tā potēti natura d̄s fecit aīaz vt ex eius beatitudine redūdet in corpus plenitudo sanitatis z incorrupciois vigor. terro mō d̄r aliquid icorruptibile ex parte efficiētie:z hoc mō bō in statu inoccētie fuisse icorruptibilis z immortāl:qz vt Aug. dicit in lib. de questionibus veteris z noui testamenti:deus enim hominē fecit vt qd̄li nō peccaret immortatē vigeret vt ip̄se sibi auctor cēt aut ad vñaz aut ad mos

LXXXVII

tem non n. corpus eius erat indissoluble per ali-
187 quē immortalitatis vigorē in eo existētē. sed inerat
aīe vis qdā supnaturālē dñitus data p quā poter-
rat corpus ab oī corruptione preseruare qdū ip-
sa deo subiecta mansisset: qd̄ rōnabiliter factum ē.
quia enī alia rōnalis excedit pportionem corporalē

452 materie vt supra dictū ē: conuenies fuit vt in pnci-
pio ei vtus daretur p quā corpus serua posset su-
pra naturālē corporalē materie. Ad p̄mū ergo et se-
cundū dō q̄ rōnes ille pcedunt de incorruptiblē
et immortali et per naturām. Ad tertium dicendū q̄
vis illa pseruandi corpus a corruptiōne non erat aīe
humane naturalis. sed per donū grē. et q̄uis grati-
az recuperauerit ad remissionē culpe et merituꝝ glo-
rie nō tñ ad amissiōne immortalitatis effectū. hoc enī re-
seruabatur xp̄o: per quē nature defectus i melius re-
parādus erat vt infra dicetur. Ad quartū dō q̄
differt immortalitas glie q̄ pmittit in p̄mū ab i-
4 mortalitate q̄ fuit hōi collata i statu inoccētie.

Secūdus ar. vtz hōi in statu inoccētie fuisse
passibilis.

Hoc qntū sic pceditur. Ut q̄ homo in statu i-
nocētie fuisse passibilis. sentire enim ē pa-
set sensibiliꝝ: q̄ fuisse passibilis. Preterea sōnus
passio quedam ē. sed homo in statu inoccētie dor-
miliasset: fz illud ge. i. immisit dō soporem. Adam q̄
fuisse passibilis. Preterea ibidem subditur q̄ tu-
lit vnam de costis eius. ergo fuisse passibilis ēt per
abscisionem partis. Preterea corpus hōinis mol-
le fuit. sed naturaliter molle passiuꝝ ē a duro. er-
go si corpori p̄mi hōis obuiū fuisse aliquod corpus
dūrū ab eo patere et sic p̄mū homo fuit passibilis.
Sed contra ē q̄ si fuit passibilis fuit corruptiblē
qua passio magis facta abilicetur a suba. **R** dō:
q̄ passio duplē dicit. vno mō p̄prie: et sic pati dicit:
qd̄ a sua naturali dispositione remouet. passio enī
et effectus actionis. in rebus autem naturalibus cō-
traria agunt et patiuntur adinuicem: quorum vnuꝝ
remouet alterū sua naturali dispositione. Alio mō
dō passio cōter fīm quancūq̄ mutationem ēt si per
tinet ad perfectionem nature: sicut intelligere vel
sentire dō pati quoddam. hoc igr̄ secūdo mō homo
in statu inoccētie passibilis erat et patiebatur. et fz
animāt fīm corpus. primo aut modo dicta passio/
ne erat ipassibilis et fz animāt et fz corp̄ sicut et imor-
talitas. poterat enim passione phibē sicut et mortem: si
absq̄ peccato perficiasset. et per hoc p̄z responsio ad
duo p̄mū. nam sentire et dormire non remouet ho-
minem a naturali dispositione sed ad bonum naturū
ordinantur. Ad tertiuꝝ dicenduz q̄ sicut supra di-
ctum ē: costa illa fuit in adam inq̄stū erat pncipiuꝝ
humani generis sic semen ē in hominē: inq̄stū ē pnci-
pium per generationem. sicut i gr̄ tar decisio semi-
nis non ē cum passione q̄ remoueat hominem a nāli
dispositione: ita etiāz ē dō de separatione illius coste.
Ad quartum dō q̄ corpus hominis in statu ino-

cētē poterat pseruari ne patereſ lesionē ab aliquo
duro p̄tē p̄pīa rōem p̄ quā poterat nocua
vitare: p̄tē ēt p̄ diuinā p̄uidetia: q̄ sic lpm̄ tuebat
vt nibil ei occurerer ex iprouiso a quo lederetur.

Tertius ar. vtz hōi in statu inoccētie indigebat
cibis

Hoc q̄ sic pcedit. Ut q̄ hōi in statu inoccētie
nō idigebat cibis. cib. n. necessarius est
hōini ad restauratiōem depediti. sī corpore
ade nulla siebat de perdito q̄ corruptibile erater
go non erat ei cibus necessarius. Preterea cibus
ē necessarius ad nutriendum. sed nutritio non ē si-
ne passione. cum ergo corpus hōis ēt impassibile:
nō erat ei cibus necessari. vt vī. Preterea cibus dō
ēt nobis necessari ad vite seruatōem. sed adam
aliter vitā poterat seruare: quia si nō peccaret nō
moreret: q̄ cib. nō erat ei necessarius. Preterea
ad sūptionē cibi sequit emissio superfluitatum que
hōt quandam turpitudinem non conuenientem dilig-
nitati primi stat. q̄ vī q̄ hōi in primo statu cibis nō
vtereſ. Sed ē qd̄ dō ge. i. de oī ligno qd̄ ē in pa-
radiso comedetis. R dō q̄ homo in statu inoccētie
huit vitā aialē cibis indigentē. p̄ resurrectio-
nem hōi hēbit vitā spūalem cibis non indigentē. Ad
cuius evidentiam considerādūm ē q̄ aia roalis et aia
ēt spūs. dō āt eē aia fz illud quod ē sibi omune: et ali-
is aialibus quod ē vitā corpori dare. vñ dō ge. i. fact
ē hōi in aiam viuentē. i. vitam corpori dante. fz spūs dō
fīm illud qd̄ ē p̄prium sibi: et alijs aniabus q. i. bēat
hētē intellectuā imālem. in primo igr̄ statu aia
rōnalis cōicabat corpori id qd̄ competit ei inq̄stū
ē aia. et ideo corpus illud dicebatur aiale inq̄stū. s.
habebat vitam ab anima. primū āt pncipium vite i
istis inferioribus: vt dō in li. de anima: ē aia vegeta-
bilis cul̄ opa sūt alimēta vti: et generare et aug. ri. et
sōbec opa hōi in primo statu comperebant. in vltio
hō statu p̄ resurrectiōem cōicabit anima qdāmmō
corpi ea que sūt sibi p̄pria inq̄stū ē spūs. immorta-
litatē qd̄ ē q̄stū ad oēs. impassibilitatē hōi et glām
et hōtē q̄stū ad bonos q̄z corpora spūalla dicent. vñ
p̄ resurrectiōem hōies cibis non indigebunt. sī in
statu inoccētie eis indigebant. Ad primū q̄ dō q̄
sicut dicit Aug. in li. de qōnib̄ ve. et no. te. q̄o imor-
tale corpus habebat q̄ cibo sustentabatur. immortale
enī non eget esca neq̄z potu. dictum e. n. lupia 484
immortalitas p̄mū status erat fz vim quādaꝝ supna-
lem in anima residentem. non āt fīm aliquam dispo-
sitōem corpori inherētē. vnde per actōz caloris ali-
quid de humido corporis illi poterat deperdi: et ne
totaliter consumretur necesse erat p̄ assumptōem
cibi homini subueniri. Ad 2. dō q̄ in nutritione
ē quedam passio et alteratio. s. ex parte alimenti qd̄
querit in subbam eius quod alt. vñ ex hō p̄t cō-
cludi q̄ corporis hōis fuerit passibilis: sed q̄ cibus as-
sumptus erat passibilis q̄uis ēt talis passio ēt ad p̄-
fectionem nature. Ad 3. dō q̄ si homo non sibi
subueniret de cibo: peccaret sic peccauit sumido ve
35

Questio

etius cibum. simul enim sibi pceptum fuit vt a ligno
scie bōi t mali abstier; t vt de oī alio ligno paradisi
vesceretur. Ad 4° dō q̄ quidam dicunt q̄ bō in
statu īnocētē nō assūplisset de cibo nisi quantus
erat ei necessariū. vñ nō fuisset ibi supfluitatē emis-
sio. sed hoc irrōnale v̄r̄ q̄ cibo assūpto nō eēt aliq̄
feculentia que nō eēt apta vt cōuerteretur in boī
nutrimentū. vñ oportebat supfluitates emitti: tñ fuiss-
et dinit^r. pūsūz vt nulla ex hoc idecētia cēt.

Quartus ar. vtrum per lignum v̄te imortalitatē
consequeretur.

H 4° sic pceditur. Ut q̄ lignum v̄te non
poterat eēt cā imortalitatis. nihil enim pōt
agere v̄lra sua spēz effect^r. n. nō exedit cāz.
sed lignum v̄te erat corruptibile: alioq̄ nō potuiss^r

b ī nutrimentū assūti: q̄ alimentū cōuerterit ī sub-
statiam nutriti: vt dictu^r est^r. ergo lignūvite incor-
ruptibilitatē seu imortalitatē cōferre non poterat.

Preterea effect^r q̄ cāntur ex virtutib^r plantarū
t aliarum naturalium rerū: sunt naturales. si ergo
lignum v̄te mortalitatē causasset fuisset illa imor-
talitas naturalis. Preterea hoc v̄r̄ redire ī fabu-
las antiquoz q̄ dixerūt q̄ dij q̄ comedebāt de q̄dam
cibo facti sunt imortales: qd̄ irridet p̄hs in. iii. meta.

Sz̄j ē qd̄ dī ge. iij. ne forte mittat manuz suā t su-
mat ī ligno v̄te t comedat t viuat ī eternū. Pre-
terea Aug. i. li. d̄ q̄stion. ve. t no. te. dicit. gustus ar-
boris v̄te corruptionē corporis inhibebat: deniq̄ ēt
post peccatum potuit insolubilis manere: si pmissum
eēt ei edere de arbore v̄te. R^o dō q̄ lignu^r v̄te
qdām īmortalitatē cābat. nō āt simpliciter. Ad cui^r
evidētiam cōsiderandū est. q̄ duo remēdia ad ser-
uatōnē v̄te habebat bō ī p̄mo statu ī duos dfect^r.
primus. n. dfectus est dep̄ditio humidi p actionez
naturalis caloris qui est aic instrumentum. t contra
hūc dfectum subueniebatur homini per esū alioz
lignoz paradisi sicut t nūc subuenit nobis per cibos
quos sumimus. secundus āt dfectus est: q̄ v̄t p̄hs
dič. i. de generatione. illud qd̄ generatur ex aliquo
extraneo adiūctum et q̄ p̄s erat humido p existēti
iminit virutē actuam spēi: sicut aqua adiūcta vi-
no p̄mo quidē cōvertitur ī sapores vini. sed secundū
q̄ magis t magis addit̄ diminuit vini fortitudinez
t tandem vini sit aquosū. sic igitur videm^r q̄ ī p̄n-
cipio v̄tus actiua spēi est adeo fortis q̄ p̄t conuer-
tere de aliū nō nō solum q̄ sufficiat ad restauratio-
nem d̄p̄dit: sed ēt q̄ sufficiat ad augmentum. post
modū v̄o q̄ ad generatur non sufficit ad augmētū
s̄ soluz ad restauracionē deperditi. tandem v̄o ī statu

d senectutis nec ad hoc sufficit vnde sequitur decre-
mentum t finaliter dissolutio corporis. t tra hūc
defectum subueniebatur bōi per lignu^r v̄te. habebat
enim virtutez fortificādī v̄tutem spēi cōtra dibilita-
tem. puenientez ex admixtione extranei. vñ Aug. di-
cit. xlii. d̄ cl. dei. q̄ cibus aderat bōi ne esuriret: po-
tus ne sitiret. lignum v̄te ne senect^r eum dissolute-
ret. t in li. de qd̄. no. t ve. te. dicit q̄ v̄te arbor me-

dcīne modo co rruptionem hominū p̄b̄ebat nō th̄
simplē imortalitatē cābat: q̄ nō virtus q̄ inerat aic
ad conseruandum corpus cābatur ex ligno v̄te: nō
ēt poterat imortalitas dispositiones corporis p̄sta^r vt
nunq̄ dissolui posset qd̄ ex hoc p̄z q̄ virtus cuiusc^r
corporis est finita. vñ non poterat virtus ligni v̄te
ad hoc se extendere vt daret copori virtutez durā-
di tempē īfinito: sed v̄sc̄ ad īfinitum tempus.
manifestum est. n. q̄ quanto aliqua virtus est maior
tanto imprimit durabiliorē effectus. vnde cu^r x̄t^r
ligni v̄te eēt finita semel ī lūptum p̄seruabat a cor-
ruptionē v̄sc̄ ad īfinitum tempē: q̄ finito v̄l bō
translat^r fuisset ad spiritualez vitam: vel indiguisz
iteru^r sumere de ligno v̄te. t per hoc p̄z respūlio ad
oba. nā p̄ime rōnes concludūt q̄ non cābat icorup-
tibilitatez simpliciter. alle v̄o cōcludūt q̄ cābat icor-
uptibilitatē ipēdēo corruptionē b̄z modū pdictu^r.
Questio. xcviij. de his que pertinent ad confuati-
onem speciei per generationem.

Einde considerā

dum ē de his que pertinet ad conser-
uationem speciei. Primo de ipsa
generatione. 2° d̄ conditione pro-
lis genite. Circa primū querunt
li. Primo v̄t̄ ī statu īnocētē fuisset genera-
tio. 2° v̄t̄ fuisset generatio per costū.

Primus arti. vtrum ī statu īnocētē fuisset ge-
neratio.

H 4° primū sic pceditur. Ut q̄ ī statu īnocētē
fuisset generatio. generatiōi. n. corruptio
est contraria. vt dī ī. vi. p̄bi. contraria aut̄ sūt
circa ldez. ī statu āt īnocētē nō fuisset corruptio:
ergo nō generatio. Prterea generatio ordināt
ad hoc q̄conseruetur ī specie quod fm̄ īndividuū
conseruari nō pōt. vñ t ī illis īndividuū quei ppe-
tuu^r durāt: generatio non īvenit. sed statu īno-
cētē bō ī ppetuū absq̄ mo rē v̄xisse: q̄ ī statu īno-
cētē generatio non fuisset. Prterea p genera-
tionem homines multiplicantur. sed multiplicatis
dñis nēcessē est fieri possessionum divisionē. Ad cui
tandam confussionē ḡ cu^r homo sit istitut^r dñs aia
lūm facta multiplicatione hūani generis p genera-
tionez: secura fuisset dīsio dñi qd̄ v̄r̄ eēt contrarium
suri nālē b̄z q̄ oia sc̄ v̄ Isido. dlcit: ergo nō fuisset ge-
neratio ī statu īnocētē. Sz̄j ē qd̄ dī ge. j. crescēte
t multiplicamēt t replete terraz. b̄z āt multiplicā-
tio absq̄ noua generatio fteri nō potuiss^r: cum
duo tñ fuerit p̄mitus istituti: q̄ ī p̄mo statu genera-
tio fuisset. R^o dō q̄ ī statu īnocētē fuisset genera-
tio ad multiplicationē m̄ humani generis alioq̄ ho-
minis peccatum fuisset necessariu^r valde ex quo tñ
bonuz cōsecutuz ē. Est ḡ cōsiderandū q̄ bō b̄z suā nāz
ētstitut^r. q̄ mediuz qdā ī cōtēturas corruptibiles
t incorruptibiles. nā aia ei^r ē nālē icorruptibil^r: cor
pus v̄o nālē corruptibile^r: ēt cōsiderandū q̄ alio^r 484
itētio nē ferē ad cōrputibiles cōtēturas t icorruptibiles

Id autem per se videtur esse de intentione nae: quod est semper et perpetuum. quod autem est solus secundum aliquod tempus: non videtur esse principaliter de intentione nae: sed quasi ad aliud ordinatum: scilicet in rebus corruptis libibus nihil est perpetuum dicitur. quod igitur in rebus corruptis libibus non est nisi spes bonorum: spes est de principali intentione nae: ad cuius inscriptionem nullus generaliter ordinatur. subiecto vero incorruptis manet semper non solum secundum speciem sed etiam secundum individua. et loquitur et ipsa individua sunt de principali intentione nae. sic igitur homo ex parte corporis quod corruptibile est secundum nam suam competit generatio. ex parte vero aie quod incorruptibile est competit ei per multitudinem individuum sit per se intenta a na vel potius a nae auctore: quod solus est humanorum aiarum creator. et ideo ad multiplicationem humanae generationis in humano genere statuit et in statu innocentie. Ad primum ergo dominum corpus hominis in statu innocentie fuit erat de se corruptibile erat: sed potuit permaneri a corruptione per animam. et loquitur non fuit homo substrahenda gnatia que debet corruptis libus rebus. Ad secundum dominum: quod generatio in statu innocentie et si non fuisse: propter conservationem speciei: fuisse tamen propter multiplicationem individuum. Ad tertium dominum: quod in statu isto multiplicatis omnis necessitas est fieri diuissimae possessionum: quod cunctas possessiones est occasio discordie: ut probat dicit in libro iij. polit. sed in statu innocentie fuisse voluntates hominum sic ordinate per absque omnino periculo discordie communiter usque fuisse secundum per vinculum eorum competenter rebus que eorum dominio subdeabantur: cum etiam hoc modo apud multos bonos viros obserueretur.

Secundus ar. utrum in statu innocentie fuisse generatione per coitum.

Ad secundum sic proceditur. Ut quod in statu innocentie non fuisse generatione per coitum: quod videtur primus homo erat in paradyso terrestri: sicut angelus quidam: sed in futuro resurrectionis statu quam erunt homines angelis similes neque nubent neque nubentur: ut dicitur in Matth. xxij. quod neque in paradyso fuisse generatione per coitum. **P**reterea primo homines in perfecta etate conditi fuerunt. si igitur in eius ante peccatum generatione fuisse per coitum: fuisse est in paradyso carnalis coniunctio: quod per se esse falsum est scripturam. **P**reterea in coniunctione carnali maxime efficitur homo similes bestias per vehementem delectationem: unde est continentia laudatur per quam homines ab his delectationibus abstinent. sed bestias homo comparatae per peccatum: secundum illud psalmi. Homo enim in honore est non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus: et similis est factus illis: quod ante peccatum non fuisse maris et femine coniunctionem carnalis. **P**reterea in statu innocentie nulla fuisse corruptio: sed per coitum corripitur integritas virginalis: quod coitus in statu innocentie non fuisse. **S**ed hoc est: quod deus ante peccatum masculum et feminam fecit: ut de gen. i. et ii. nihil autem est frustra in omnibus deinceps: quod etiam si homo non peccasset fuisse coitus ad quae distinctio sexuum ordinatur.

Preterea gen. iij. dicitur. Mulier est facta in adiutorium viri: sed non ad aliquid nisi ad generationem que fit per coitum: quod ad quodlibet aliud opus convenientius adiuvari posset per virum virumque per feminam: quod in statu innocentie fuisse gnatia per coitum. **R**endeo domini: quod quod antiquorum doctorum considerantes concupiscentie seditate quod inuenitur in coitu in isto statu posuerunt quod in statu innocentie non fuisse gnatia per coitum. unde Gregorius dicit in libro iij. quem facit de hoie: quod in paradyso aliter fuisse multiplicatum genus humani: sicut multiplicati sunt angeli absque cubitu per operationem divinitatis virtutis: et dicit quod deus ait peccatum fecit masculum et feminam respiciens ad modum generationis quod futurum erat post peccatum: quod deus preciosus erat. Sed hunc non defensabiliter: ea enim quod sunt natura hominis neque substrahuntur neque dannantur homini per peccatum. manifestum est autem quod homo secundum malam vitam quam est ante peccatum habebat: ut supra dictum est: male est generare per coitum: sicut et ceteris animalibus perfectis: et hoc declarant natura membrorum ad hunc usum deputata. et loquitur non est dominus: quod uestis hominis membrorum naturam non fuisse ante peccatum sicut et ceterorum membrorum. Sunt igitur in coitu duo consideranda secundum priorem statum unum quod natura est: sicut coniunctio maris et femine ad generandum. In omnibus gnatione requiriuntur virtus activa et passiva: unde cum in omnibus uestibus vestimentis est distinctio sexuum: virtus activa sit in mare: virtus vestimentis passiva: sicut feminam naturae ordo exigit ut ad generandum conueniat per coitum masculus et femina. Aliud autem quod considerari potest est quedam deformitas immoderate concupiscentie que in statu innocentie non fuisse quod inferioris vires omnino roribus subdebandit. unde Augustinus dicit. xiiij. de ciuitate dei. Absit ut suspicemur non potuisse plene fieri sine libidinis morbo: sed eo voluntatis nutu mouerentur illa membra quo cetera et sine ardore et illecebrosa stimulo cum tranquillitate aie et corporis. **A**d primum dicendum: quod homo in paradyso fuisse sicut angelus per spiritualiter mentem: cum tamen haberet vitam animalium secundum ad corpus: sed post resurrectionem erit homo similis angelorum: spiritualis effectus et est animal et spiritus secundus: unde non est similis ratio. **A**d secundum dicendum quod sicut Augustinus dicit. ix. super gen. ad litteram: ideo primi parentes in paradyso non colerunt: quia formata muliere post modicum propter peccatum de paradyso eieci sunt: vel quia expectabat divina auctoritas ad determinatum tempus coniunctionem: sicut accepit etiam universale mandatum. **A**d tertium dicendum: quod bestialis efficitur: quia delectationes coitus et feruorem concupiscentie ratione moderari non potest. sed in statu innocentie nihil huiusmodi fuisse: quod ratione non moderaretur: non quia est minor delectatio secundum sensum: ut quidam dicunt. fuisse enim tanto maior delectatio sensibili quanto esset purior natura: et corpus magis sensibile: sed quod vis concupisibilis non ita inordinate se extulisset super hanc delectationem regulata per rationem: ad quam non pertinet ut sit minor delectatio in sensu: sed ut vis concupisibilis

Questio LXXXIX

non imoderata delectatio inherat. et dico imoderata pp mensurā rōnis: sicut sobrius in cibo moderate assumpto non minorē hz delectationem q̄ gulosus: sed minus eius occupiscibilis super hz delectatione requiescit. et hoc sonant hba Aug. q̄ a statu innocētie non excludunt magnitudinē delectatiōis sed ardoē libidinis et ingetudine ansimi. et iō continentalia i statu innocētie non fuisset laudabilis que in tpe isto laudatur non pp defectū secunditatis s̄z pp remotione ior dinata libidinis: tūc aut̄ fuisset secunditas absq̄ libidine. **A**d 4° dō q̄ sicut Aug dicit. xliij. de ci. del: in illo statu nulla corruptiōne integratatis infundereī gremio maritus ycos. ita enī potuit vtero singis salua integratate feminī genital' virile semen imitti: sicut nunc pōt eadē integratate salua: et vtero virginis fluxus menstrui crux emitti. vt enī ad parēndū non doloris gemitus: sed maturitatls ipsius seminea viscerā relaxaret: sic ad conciplendū nō libidinis appetitus sed voluntarīus v̄sus nām v̄trāq̄ colungeret. **Q**uestio. xcix. de conditione prolis generande q̄ cum ad corpus.

Einde cōsideran

Dum ē de adiōe plis generāde. Et p̄mo q̄tū ad corpus. **S**econdū q̄tū ad iustitā. **T**ertio q̄tū ad sciam. **L**irca p̄mū q̄rū. iij. **P**rimo vtrū i statu innocētie pueri mox būissent pfectā virtutē corporeā. **2°** vtrū oēs fuisset natl i sexu masculio. **P**rimus ar. Utrum pueri in statu innocētie mox natl virtutē pfectā būissent ad motum membroz. **49°** **H**oī primū sic procedit. Ut q̄ pueri in statu in nocētie mox natl virtutē perfectaz habuissent ad motum membroz. dicit enī Aug. i li. de bap. paruu. q̄ infirmitati mentis orguli hec infirmitas corporis: que. s. in pueris apparat. sed in statu in nocētie nulla fuit infirmitas mentis: q̄ neq̄ talis infirmitas corporis fuisset in paruulis. **P**reterea q̄dam aialia statim cu nascenti h̄nt virtutē sufficiēte ad v̄sum membroz. sed h̄b̄ est nobilior alij aialib: q̄ multomagis est nāle h̄b̄ q̄ statim natl virtutē beat ad v̄sus membroz: et ita v̄ pena esse ex peccato dñs. **P**reterea nō posse seq̄ delectabile ppositu afflictionē inducit. sed si pueri nō būissent virtutē ad mouendū mēbra frēnter accidisset q̄ nō possent cōsequi aliqd delectabile els ppositu. q̄ fuisset in els afflictio q̄ non poterat esse q̄ peccatum: nō ergo in statu innocētie defuisset virtu pueris ad mouendū membra. **P**re defectus senectutis v̄ correspondē defecctū pueritie: sed in statu innocētie non fuisset defectus senectutis: q̄ neq̄ et defectus pueritie. **S**ed h̄ ē q̄ oē gnātūm prius est imperfectū q̄ pfectū. s. pueri in statu innocētie fuissent p gnātōne pducti: q̄ a p̄nō imperfecti fuissent et q̄titate et virtute corporis. **R**ō dō: q̄ ea q̄ sunt supra nāz sola fide tenemus qd autē credimus auctoritatē debem⁹. vñ in oībus afferēdis seq̄ debemus nām rerū p̄ter ea que auctoritate di

tina tradunt que sunt supra nām. manifestuz est aut nāle hoc esse: vt pote et pncipijs būane nāe op̄etē: q̄ pueri mox natl nō babeat sufficientē virtutē ad mouendū mēbra: q̄ bō nāliter hz cerebz maius in q̄tite fm proportionē sui corporis q̄ cetera aialia. vñ nāle 457 est q̄ ppter maximā humiditatē cerebri i pueris nerui q̄ sunt instrumēta motus non sunt idonei ad mouendū mēbra. **E**x alia h̄o parte nulli catholicō du blū est q̄n diuinā virtute fieri possit: vt pueri mox nāti pfectā virtutē bēant ad motum membroz. **I**stat aut p auctoritatē scripture q̄ deus fecit hoīez rectū: et h̄c rectitudiō os̄sist: vt Aug. dicit i pfecta subiecti one corporis ad aiaz. s̄c ligē in primo statu nō poterat esse in mēbris hōis aliqd qd repugnaret ordinatae bōnis volūtati: ita mēbra hōis deficere nō poterant humane voluntati. voluntas aut̄ hōis ordinata est q̄ tendit in actus sibi cōuenientes. non sūt autē idē ac̄t cōuenientes homini fm quālibet etatem. dicendū ē ergo q̄ pueri mox natl nō habuissent sufficientē virtutē ad mouendū mēbra ad quo libet actus: s̄z ad actus pueritie cōuenientes. puta ad suggēdū v̄bera et ad alia h̄i. **A**d primum ergo dō: q̄ Aug. logtur de ista infirmitate q̄ nunc i pueris appetet: et in q̄tū ad actus eoꝝ pueritie cōuenientes: vt p̄z p ea que premitit q̄ iurta se iacētib: mammis magis p̄nt esurientes flere q̄ suggere. **A**d fm dō: q̄ hoc q̄ qdā aialia statim nata habent v̄sum mēbroum non est ex eorū nobilitate cum qdā aialia perfectiora hoc nō habeant. sed hoc eis cōtingit ex siccitate cerebri. et q̄ actū proprij tallū aialium sunt imperfecti ad quos etiam parua v̄rtus sufficere pōt. **A**d 5° p̄z solo per ea q̄ dicta sunt in corpore: vel potest dici q̄ nibil appetitissē nisi ordinata voluntate cōuenisset res fm statū suū. **A**d quartū dō: q̄ bō in statu innocētie gnātū fuisset: sed nō fuisset corruptus. et iō i statu illo potuisset esse aliq̄ defectus pueriles q̄ sequuntē generationē: non aut̄ defectus seniles q̄ ordinant ad corruptionē. **S**ecundus articulus. Utrum in primo statu femine nate fuissent.

Hdm sic proceditur. Ut q̄ in primo statu fe/ 491 mine nate nō fuissent. dicit enī p̄bs in lsb. de generatione aialium: q̄ femina est mas occō natu quasi p̄ter intentionē nāe proueniēs. sed in statu illo nibil evenisset innāle in bois generatione: ergo femine nate nō fuissent. **P**reterea oēagens generat sibi sile: nisi impediatur vel ppter defectus virtutis: vel p̄g lndi pōnēmā: sicut paruus ignis non pōt cōburere ligna virida. in generatione autē v̄is actiua est in mare. cum igitur in statu innocētie nullus fuisset defectus virtutis ex parte maris: nec indispositio materie ex parte feminine: videtur q̄ masculi natl semp fuissent. **P**reterea in statu innocētie generatio ad multiplicationem boīum ordinabatur. sed sufficenter homines multiplicari potuissent per primum boīnem et per primā feminam: ex quo imperpetuum victuri erant: ergo non sūt necessariū q̄ in statu innocētie femine nascerentur. **S**ed h̄

est & si enatia processisset in generandd: sicut eam
deus instituit. sed deus instituit marem & feminam
in na humana: vt dñ gen. i. r. h. g. etiā in statu illo fuisse
sent mares & femine generati. ¶ Rendeo dicenduz: q
nihil eoz que ad complementū humane nāe pertinet:
In statu innocentie defuissest. sicut autē ad perfectio
nē vniuersi pertinent diversi gradus rerū: ita etiā di
uersitas sexus est ad perfectionem humane nāe. & iō
In statu innocentie vterq sexus per generationem p
ductus fuissest. ¶ Ad primum ergo dicendū: q semina
dicēt mas occasionatus: q̄ est preter intentionē nāe
particularis non autē preter intentionem nāe v̄lī: vt
59 supra dictum est. ¶ Ad secundū dō: q̄ generatio femi
ne non solū contingit ex defectu virtutis actiue vel i
dispōne māe ve obio tangit: sed q̄nq̄ quidē ex aliquo
accēti extrinseco: sicut ph̄s dicit i li. de animalibus: q̄
ventus septentrionalis coadiuat ad generationem
masculorum: australis vero ad generationē femina
rū. q̄nq̄ etiam ex conceptione aie ad quam de facilī i
mutat̄ corpus & p̄cipue in statu innocentie hoc ec̄ po
terat q̄n̄ corpus magis erat aie subm̄: vt. s. fm volun
tate generantis distingueretur sextus i prole. ¶ Ad
tertīū dō: q̄ proles fuissest genita viuēs vita animalis;
ad quā sicut pertinet alimento v̄lī ita etiā generare.
vnde conueniebat q̄ oēs generarent: & non solū pri
mi parentes ad quod sequens videtur q̄ tot fuissest
generate femine quot & mares.

¶ Q. c. de conditione plis generāde q̄stū ad iusticiā.

Einde cōsideran

Dum est de conditione plis generan
de q̄stū ad iusticiā. Et circa hoc
queruntur duo. Primo vtrū ho
mines fuissest nati cū iusticia. Se
cundo vtrū nascerentur in iusticia confirmati.

Primus ar. vtrū homines fuissest nati cuī iusticia.
49 2 H

D primū sic proceditur. Viderur q̄ hoīes n̄
fuissest cuī iusticia nati. dicit enim hug. de
san. vlc. q̄ primus hoī ante peccatum genera
ret qđē filios sine peccato: s̄z non paternē iusticie be
redes. ¶ Preterea iusticia est per grām: vt Ap̄s dīc
ad Ro. v. s̄z grā non transfundit q̄ sic eset nālis. sed
a solo deo infunditur: q̄ pueri cuī iusticia nati non fuis
sent. ¶ Preterea iusticia in aia est. sed aia non est ex
traduce. q̄ nec iusticia tradueta fuit a parentibus in
filios. ¶ Sed cōtra est quod Ansel. dicit in li. de cō
ceptu h̄gl. q̄ fili cum rōnalem aiam haberent iusti es
sent: q̄ generaret homo si nō peccaret. ¶ Rendeo dō:
q̄ nāliter homo generat sibi sile fm spēm. vnde que
cūq̄ accētia cōsequuntur spēl nām: in his necesse est
q̄ filii parentibus silentur: nisi sit error in operatiōe
nāe qui in statu innocentie nō fuissest. In accētibus autē
individualibus non est necesse q̄ filii parentibus sile
tur. iusticia autē originalis in qua primus homo cōdi
eus fuit: fuit accēta nāe specie: non quasi ex p̄cipijs
speciei causatum: sed tūc sicut qđaz donū dūinitus
datum toti nāe. & hoc apparet q̄ opposita sunt vni

generis. peccatū autē originale quod opponit illi iusti
cie dī esse peccatū nāe. vñ transducit a parēte i poste
ros: i pp̄ hoc etiā filii parentibus assimilati fuisse
q̄stū ad originale iusticiā. ¶ Ad primum ergo dō: q̄ hoī
bum hug. est intelligendū non q̄stū ad habitum iu
sticie: sed q̄stū ad executionem actus. ¶ Ad secundū
dicendū: q̄ qdam dicunt q̄ pueri non fuissest nati cū
iusticia gratuita: q̄ est merendi principiū: sed cū iusti
cia originali. sed cum radice originalis iusticie in cui
rectitudine factus est bō: consistit in sublectione sup
nālis rōnis ad deū q̄ est per grām gratum facientem
vt supra dictū est: necesse est dicē q̄ si pueri nati fuisse
476 sent in originali iusticia q̄ ēt nati fuissest cū grā sicut
& de primo hoī supra dīclm̄: q̄ fuit cū grā condi
tus: non tñ fuissest pp̄ hoc gratia nālis: quia nō fuisse
transfusa p̄ virtutem seminis: sed fuissest collata bōi
statim cū habuisset aiam rōnale: sicut ēt statim q̄ cor
pus est dispositum infunditur a deo aia rōnalis: que
tñ non est ex traduce. vnde p̄ solo ad tertium.

¶ Secundus ar. vtrū pueri in statu innocentie fuisse
sent nati in iusticia confirmati:

H tu innocentie fuissest nati in iusticia cōfirmata
49 5 si. dicit enī Greg. liij. moral. super illud Job.
Somno meo requiescerē: si parēte primum nulla pu
tredo corrumperet: nequaq̄ ex se filios gebenne ge
neraret. sed bī qui nunc per redemptorē saluandū sūt
soli ab illo electi nascerent: ergo nascerentur oēs in
iusticia confirmati. ¶ Preterea Ansel. dicit in li. cur
deus homo: q̄ si p̄mi parentes sic vixissent v̄tentati
non peccassent: ita confirmarentur cum oī ppagine
sua vt v̄ltra peccare: non possent: ergo pueri nascere
tur in iusticia cōfirmati. ¶ Preterea bonū est poten
tius q̄ malū. sed propter peccatū primi hoīs cōsecuta
est necessitas peccandi i his qui nascuntur ex eo: q̄ si
primus homo in iusticia persistisset: derivaret ad po
steros necessitas obseruādi iusticiā. ¶ Preterea āge
lus adherēs deo alijs peccātibus statim ē in iusticia
cōfirmatus: vt v̄terius peccare nō posset. q̄ s̄lt & bō
si tentatiō restitūset cōfirmatus fuissest. s̄z q̄lis ipse fu
it tales alios generasset: q̄ & eius filiū confirmati i ju
sticia nascerent. ¶ Sed h̄ ē qđ Aug. dicit. xiiij. de cl.
dei Tā felix vnluersa ēēt humana societas: si nec illi
s. p̄mi parentes malū qđ in posteros traiicerent nec
q̄s̄q̄ ex stirpe eoz iniquitatē cōmitteret: q̄ dānationē
reciperet. ex quo dat̄ intelligi q̄ ēt si primi hoīes nō
peccassent alliq̄ ex eoz stirpe potuissent iniquitatē cō
mittere: non q̄ nascerent̄ in iusticia cōfirmati. ¶ En
deo dō: q̄ non v̄ possibile q̄ pueri i statu innocentie
nascerēt i iusticia cōfirmati. manifestū ē. n. q̄ pueri i
sua nālitate nō būissent plus p̄fectiōs q̄ eoz parē
tes i statu generatiōis. parētes autē q̄dū generasset
non fuissest confirmati in iusticia. ex h̄ enī creatura
irrōalis in iusticia cōfirmat: q̄ efficit beata p̄ apertā
dei visionē: cui visioni non potest non inherere: cuī
ipse sit ipsa essentia bonitatis a qua nūl'us potest a
verti cum nūl' desideretur & ametur: nūl' sub ratiōe

boni. et hoc deo sum legem coegerit: quod ex aliquo puerilem
spali secus accidere potest: sicut creditur de virginine matre
dei. **C**ito autem ad illam beatitudinem pueris set quod deum
presentia videret: efficere est spiritualis et mente et corpore
et aialis vita cessaret: in qua sola generatio visus fuisset.
Vnde manifestum est quod parvuli non nascerentur in iustitia
confirmati. **A**d primum ergo dicitur: si ad am non peccasset
nisi generaret ex se filios gehenna. ita scilicet ab ipso
peccatum contraherentur: quod est causa gehenna. possent enim fi-
eri filii gehenna per litteras. peccato: vel si filii gehenna non
fierent per peccatum: hoc non esset per hoc quod essent in iustitia
confirmati: sed propter dinam prouidentiam per quam a peccato conseruarentur imunes. **A**d secundum dicitur:
quod Anselmus hoc non dicit assurando sed opinando: quod per
ex ipso modo loquendi: cuicunque dicitur: ut per se sint iusti.
Cad tertium dicitur: quod ratione ista non est efficax: quoniam per eam
Anselmus motus fuisse videatur: ut ex eius verbis appa-
ret. non enim sic per peccatum primi parentis eius post
ri necessitatem peccatum incurrit: ut ad iusticiam re-
dire non possint: quod est tamen in damnatione. unde nec ita necesse
statim non peccandi transmisso est ad posterorum: quod oportet
peccare non possint: quod est tamen in baptismis. **A**d quartum
dicitur: quod non est situs de homine et angelico. nam homo habet litteras.
veritabile et rante electionem et post: non autem angelus: si
cum supra dictum est cum de angelis ageretur.

Questio. c. i. de conditione prolis generande quan-
tum ad scientiam.

Einde considerantur

Dum est de conditione prolis generanda
de quantum ad scientiam. Et circa hoc que-
runtur. h. **P**rimo utrum pueri na-
scerentur in scia perfecti. **S**ecun-
do utrum statim post nativitatem habuissent per-
fectum visum rationis.

Christus ait. utrum in statu innocentie pueri nati
fuerint scientia perfecti.

494 **H**abemus ergo dicendum: quod primus sic proceditur. ut in statu innocen-
tiae pueri nati fuerint scia perfecti. qualis eis
fuit Adam: tales filios generaverit. sed adam
474 fuit in scia perfectus: ut supra dictum est: quod filii nascere-
tur ab eo in scia perfecti. **P**reterea ignorantia ex
peccato causatur: ut Beda dicit. sed ignorantia est prima-
rio scie: quod ante peccatum mox pueri nati oculi sciam ha-
buissent. **P**reterea mox pueri nati iusticia habuissent.
sed ad iusticiam requiri scia que dirigunt in agen-
tia: quod sciam habuissent. **S**ed contra est: quod aia nostra p-
nam est sicut tabula rasa in qua nihil est scriptum: ut
dicitur in libro de anima. sed eadem aia non est modo quod tunc fuisset:
sed puerorum in principio scia caruissent. **R**endeo di-
cendum: quod sicut supra dictum est: de his quod sunt supra nam
soli auctoritati creduntur. unde vbia auctoritas deficit seg-
281 debemus namque credere: est autem namque habens sciam per sen-
422 sus ac gratias: sicut supra dictum est: et id est aia vnitur cor-
553 porti: quod id est eo ad suam propriam operationem: quod non est
si statim a principio sciam habet non acquisita per sensi-
tuas virtutes. et id est quod pueri in statu innocentiae

non nascerentur perfecti in scia: sed eas processu tem-
poris absque difficultate acquistuissent inuenientem vel
addiscendo. **A**d primum ergo dicitur: quod esse perfectum in scia
fuit individuale actionis primi parentis in quantum scilicet ipse
instituebat ut pater et instructor totius humani ge-
neris. et ideo quantum ad hoc non generabat filios sibi: sed solus quantum ad accidentia naturae vel gratuita
totius naturae. **A**d secundum dicitur: quod ignorantia est priuatio scie
que deus haberet per tempore illo quod in pueris mox natu-
ris fuisse. habuissent. non sciam quod eis competit etiam quantum tempore illud.
Vnde ignorantia in eis non fuisse: sed nec sciam respe-
ctu aliquo: quoniam etiam dominus ponit in angelis sciam in
victoria. celestis hierarchia. **A**d tertium dicitur: quod pueri habuissent
sufficientem sciam ad dirigendum eos in operibus
iusticie in quibus homines diriguntur et voluntaria principia in
ris quam multo plenius tunc habuissent quam nunc natu-
liter habeamus. et similiter aliorum visum principiorum.
Sed etiam utrum pueri mox natu-
ris habuissent perfectum visum rationis.

Decundum sic procedit. ut quod pueri in statu in 495
nocentie mox natu-
ris habuissent perfectum visum rationis. nunc enim pueri perfectum visum rationis non
habent: propter hoc quod aia per corpus aggrauatur. hoc autem
tunc non erat: quia ut dicitur sapientia corporis quod corrum-
ptus aggrauat aiam. ergo ante peccatum et corruptionem a
peccato subsecuta pueri mox natu-
ris perfectum visum rationis habuissent. **P**reterea quodam alia aialia mox
nata habet naturae industrie visum: sicut agnus statim fu-
git lupum: multo ergo magis homines in statu innocentie mox natu-
ris habuissent visum perfectum rationis. **S**ed contra est quod natura procedit ab imperfecto ad perfe-
ctum in omnibus generatis: ergo pueri non statim a principio habuissent perfectum visum rationis. **R**endeo di-
cendum: quod sicut ex supradictis patet: visus rationis de 422
pendet quodammodo ex visu visuum sensituarum. unde ligato sensu et impedito in inferioribus viribus sensitivis homo perfectum visum rationis non habet: ut per tempore in dormientibus et freneticis. vires autem sensitivae sunt virtutes quodam organorum corporalium. et id est impedientur: et per tempore rationis visus. In pueris autem est impedimentum hanc
virtutem propter nimiam humiditatem cerebri. et ideo in eis non est perfectus visus rationis sicut aliorum membrorum. et ideo pueri in statu innocentie non habuissent perfectum visum rationis: sicut habuerunt etiam in per-
fecta etate: habuissent tamen perfectiores quam nunc quantum ad statu illum sicut et de visu membrorum superius est dicitur. **A**d primum ergo dicendum: quod aggrauatio additur
ex corruptione corporis in hoc quod visus rationis impedi-
tur quantum ad ea etiam que pertinent ad bolem secundum: quoniam etiam etate. **A**d secundum dicendum: quod animalia alia non habent etiam ita perfectum
visum industrie naturalis statim a principio: sicut postea quod ex hoc patet: quod aures docent volare pul-
los suos: et similia in aliis generibus animalium inveniuntur. et tamen in homine est speciale impedimentus

propter abundantiam humiditatis cerebris: ut supra
490 dicitur est.

Questio cl. de loco hois qui est paradisus.

Einde considerā

dum est de loco hois qui est paradisus. Et circa hoc querunt. illi. **C**primō viruz paradisus sit locus corporeus. **S**ecundo viruz sit conueniens locus habitationis humanae. **T**ertio ad qd homo in paradiſo positus fuit. **Q**uarto virum in paradiſo debuit fieri.

Primus ar. Utrū paradisus sit locus corporeus.

Ho primū sic procedit. videt qd paradisus nō sit locus corporeus. dicit enī Beda qd paradisus pertinet vscq ad lunare circulum: sed nullus locus terrenus talis esse pōt: tū qd contra nāz terre esset: qd tñ eleuaret: tum etiā qd sub globo lunari est regio ignis qd terrā consumeret: nō est qd locus paradiſo corporeus. **P**reterea scriptura cōmemorat quattuor flumina in paradiſo oriri: ut p̄ gene. iij. illa autē flumina qd ibi noſiantur: alibi hñt manifestas ori gnes: ut p̄z ēt per p̄lm in li. metauroz. qd locus padiſi non ē locus corporeus. **P**reterea aliq diligētissime insinuerūt oia loca terre habitabilis: qd tñ nullaz mentionē faciunt de loco paradiſo: qd non vñ esse loco corporeus. **P**reterea in paradiſo describit lignuz vite ēt. sed lignū vite est aliquid spūale. dicitur enī prouer. iij. de saſ: qd est lignum vite bis qui apprehendunt eaz: qd tñ paradiſus non est locus corporeus sed spūalis. **P**reterea si loco paradiſi est corporalis os: qd tñ ligna paradiſi sint corporalia. sed hoc non videtur cū corporalia ligna sint pducta tertio die. de plantatiōne autē lignorū paradiſi legitur ge. iij. post opera. vi. die: rum: qd paradiſus non est locus corporeus. **S**z contra est quod Aug. dicit. viij. super ge. ad lit. Tres sūt de paradiſo generales sūc. vna eoz qui tantūmodo corporaliter paradiſuz intelligi volunt. alia eoru qui spūaliter tñ. tertia eoz qui vtroq mō paradiſu acci piuit: quā mibi fateor placere sūiam. **R**endeo dō: qd sicut Aug. dicit. xiiij. de ci deli: que cōmode dici possūt de intelligendo spūaliter paradiſo nemine phibente dicantur: dum tñ tñ illius historie fidelissima veritas rerum gestarū narratione cōmendata creditur. ea enī que de paradiſo in scriptura dicitur: per modum narrations historie proponunt. in oībus aut que sic scriptura tradit: ex fundamento tenenda veritas historie: tñ desup spūales expōnes fabricāde. est ergo paradiſus: vt Iſido. dicit in li. et hīmol. locus in oriente partibus cōstitutus cuius vocabulū a greco in latīnū conuerterī: ortus ouenienter aut in parte orientali dī. situs: qd credendū est qd ī nobilissimo loco totius terre sit institutus. cū aut orientis sit dextra celi: ut p̄z per p̄lm in. iij. de ce. dextra aut ē nobilioz: qd sinistra: cōueniens fuit ut in orientali parte paradiſus terrenus institueret a deo. **A**d primū qd dō: qd Bede verbus non ē verū si fm situz manifestum intelligat: tamen pōt exponi qd vscq ad locū lunaris globi ascendit inē fm situs eminentiam: sed fm situdinem: qd est ibi ppetua aeris temperies: vt Iſido. dicit. tñ in hoc assimilat corpibus celestibus qd sunt absq; ḥrietate. magis tñ sit mentio de lunari globo qd de alijs speris: qd lunaris globus est terminus celestii corporū vñs nos: tñ luna ēt est magis terre affinitis inter oia corpora celestia. vñ tñ quasdam tenebras nebulosas hñt quasi accedens ad opacitatē. Quidā aut dicunt qd paradiſus pertingebat vscq ad lunare globum. i. vscq ad mediū aeris interstitiū in quo generant pluie tventi tbi: qd dñlū sup hñ euaporatiōes marime attribuitur lunc. sed fm hoc locus ille nō eset oueniens habitatione humanae: tum qd illi est maxima intemperies: tñ qd non est tēperatus cōplexion humanae: sicut aer inferior magis terre vicin. **A**d 2° dō: qd sicut Aug. dicit. viij. sup gen. ad lit. credendū ē: qd locus paradiſi a cognitione hoīum ē remotissimus flumina qd fontes noti esse dñr alicubi esse sub terras t post status pli xiarū reglonū locis alijs erupisse. nā hoc solere non nullas aquas facēt quis ignorat? **A**d 3° dō: qd locus ille seclusus est a nrā habitatione alib⁹ ipedimēt vel montium vel marium vel alicuius estuose regio nis qd transiri nō pñt. t lo scriptores locorū de hñ loco mentionē nō fecerunt. **A**d 4° dō: qd lignū vite est qdā mālis arbor sic dicta: qd eius fructus bēbat virtute conseruandi vitā: ut supra dicitur est: t triali 487 qd significabat spūaliter sic t petra in deserto fuit alt qd māle: t tñ significauit xp̄m. silt ēt lignū scie boni t mālis: mālis arbor fuit sic noīata pp euentū futurū: qd post eius elus: hñt p experimentum pene didic̄t qd ineresset inter obedientie bonū t inobedientie malū. t inde spūaliter potuit significare li. ar. vt gdā dicit. **A**d 5° dō: qd fm Aug. tertio die pducte sunt plāte nō in actu: sed fm quasda rōes seminales. sed post opa sex dierū pducte sunt plāte taz paradiſi qd alie in actu. fm alios ho scōs oīz dicere qd oīs plante pducte sunt in actu tertio die. t etiā ligna 550 paradiſi. sed quod dicit de plantatiōne lignorū paradiſi post opera sex dierū: intelligitur per recapitulationē esse dictū. vñ līa nrā habet. Plantauerat dñs deus paradiſum voluptatis a principio.

Secundus articulus. Utrum paradiſus fuerit locus conueniens habitationi humanae.

Ho 2° sic procedit. Ut qd paradiſus nō fuerit 497 locus oueniens habitationi humanae. hñt enī t āge: lus silt ad beatitudinē ordinant. sed angel⁹ statim a pncipio factus ē habitator loci beatorū. s. celis empyrei: ergo t ibi debuit institui habitatio hominis. **P**reterea si locus alijs debet hñt aut debet ei rōne aie: aut rōne corporis. si rōe aie debetur ei pro loco celū: qd videtur esse locus naturalis aie: cuī oībus institus sit appetitus cell. rōne aut corporis non debeatur el alijs locis qd alijs animalib⁹: ergo paradiſus nullo modo fuit locus oueniens habitationi humanae. **P**re frusta ē locus in quo nullū locatuī ī illo stinet. sed post peccatum paradiſus nō ē locabitatōis

Questio

humane: ergo si est locus habitationi humane congruus: in vanuz videtur a deo institutus fuisse. **P**reterea hoi cū sit tēpate cōplexionis cōgru' ē locus tēperat' sed locus paradisi nō est locus tēperatus. dicit. n. eē sub egnociali círculo: q locuſ v̄r̄ esse calidissimus: cū bis in anno sol trāseat sup sumitatem capitum eoꝝ q ibi habitabant: g paradigmā nō est locus congruus habitationi humane. **S**ed ī est qd̄ Dñm. dicit de paradiſo: ḡ est oīuina regio r̄ digna elus: ḡ b̄z imaginē dei erat ouersatio. **R**endeo dō: ḡ sicut supra dictū 484 est: homo sic erat incorruptibilis et immortalis: nō q̄ corpus elus dispositionem incorruptibilitatis heret: sed q̄ inerat aie v̄ls quedam ad preservandū corpus a corruptione. corrupti aut̄ pōr̄ corpus humānū r̄ ab interiori. ab exteriori. qd̄ corumpit per consumptionē humidi r̄ p̄ senectez: v̄l̄ supra dictū 487 est: cui corruptionis occurtere poterat p̄im' bō per esum ciboz. inter ea vero q̄ extērīus corūpunt preci pūum v̄r̄ esse distempatus aer. v̄n huic corruptioni maxime occurrit per tēperatē aeris. in paradiſo autē v̄trūq̄ inueniēt: q̄ v̄l̄ Dñm. dicit: est locus tēperato r̄ tenissimo r̄ purissimo aere circūfulgens plantis sē per floridis comar. v̄n manifestū est ḡ padisus ē locuſ cōueniens habitationi humane fm̄ pīne immortali- tatis statu. **A**d pīmū ḡ dō: ḡ celū epyreu est supnū corporalū locoꝝ: r̄ est extra oēm mutabilitatez: r̄ q̄ tu ad pīmū hoꝝ est locus congruus nāc angelice: q̄ sicut Aug. iiii. de trī. dicit: deus regit creaturā corporalē p̄ spūalez: v̄n cōueniens est ḡ spūalis nā sit supia oēm corporalē constituta sicut ei p̄sides. Quidam aut̄ ad fm̄ inuenit statu beatitudinis: ḡ ē firmat' in summa stabilitate. sic lḡ loc⁹ beatitudinis ōgruit āgelo fm̄ nām suā. v̄n ibi creatus est. nō aut̄ ōgruit hōi fm̄ suā nām cui non p̄siderat toti corporalē creature p̄ modum gubernationis: sed cōperit ei soluſ rōe beatitudis. v̄n non ē positus a p̄ncipio in celo empyreo: s̄ illuc transserēdus erat in statu finalis beatitudinis. **A**d 2⁹ dō: ḡ ridiculū ē dicere ḡ aie aut̄ aliscui spūali s̄be sit aliḡs locus nālis. sed p̄ cōgruentiaz quandā aliḡs specialis locuſ creature corporali att̄ ibiſ. paradiſus enī terrestris erat locus ōgruens hōi r̄ cōstum. ad anī mam r̄ cōstuz ad corp⁹: inq̄tū. s̄. in aia erat v̄ls p̄seruā di corpus humānū corruptione: qd̄ non cōperebat alij̄s aialibus. t̄ lō v̄l̄ Dñm. dicit: paradiſo nulluz irrōna- biliū hītare: l̄z ex q̄dam dispensatiōe aialia fuerint il- luc dīnitus adducta ad Adā: r̄ serpēs illuc accesserit p̄ operationē diaboli. **A**d 3⁹ dō: ḡ non p̄p̄ hoc loc⁹ est fruſtra: q̄ non est ibi hōi habitat̄ post pecca- tū. sicut ēt̄ non fruſtra fuit hōi attributa immortaltas quedā: quam cōseruaturus non erat. per hī enī ostē ditur benignitas dei ad hōiem: r̄ quid homo peccan- do amiserit: q̄uis vt dicitur nunc Enoch r̄ Helias ī illo paradiſo habitent. **A**d quartum dō: ḡ illi qui dicunt paradiſum esse sub círculo egnociali: opinā tur sub círculo illo esse locum tēperatissimuz. ppter equalitatez dierū noctium oī t̄pēz: q̄ula sol nūc multum ab eis elongatur: v̄t sit apud eos superabun-

dantia frigoris: nec iterū est apud eos: v̄t dīcunt sup abundantia calorū: quia r̄ si sol pertrāseat sup eorū capita: non tñ diu moratur ibi in bac dispōne. Art. ta men in li. metbauro. dicit: ḡ r̄gio illa ē inhabitabilis ppter estum: qd̄ v̄r̄ probabilius q̄r̄ terre q̄bus nūc sol pertransit idērectū capitū sūt tēperate in calore ppter solam vicinitatē solis. q̄qd̄ aut̄ de hoc sit cre dēdū est padisum in loco tēpatissimo constitutū esse vel sub egnociali vel alibi.

Tertius ar. v̄trū homo sit positus i paradiſo v̄t operaret̄ r̄ custodiret illū.

Ho tertium sic p̄ceditur. Videlur ḡ hō non 498 sit positus in paradiſo v̄t operaret̄ et cu- stodiret illū. quod enī introductū est in penā peccati: nō fūſſet in paradiſo in statu innocentie. sed agricultura Introducta est in penā peccati: v̄l̄ dī ge. iij. ergo homo non fuit positus in paradiſo v̄t opera retur ipsū. **P**reterea custodia nō est necessaria v̄bi non timet violentus inuasor, sed in paradiſo nullus timebat violentus inuasor: ḡ nō est necessariū v̄t pa- radisuz custodiret. **P**reterea si homo positus ēt̄ in paradiſo v̄t operaret̄ r̄ custodiret ipsum: v̄det̄ sequi ḡ homo factus sit. ppter paradiſuz r̄ non econ uerso: qd̄ v̄det̄ esse falsuz. ergo homo non est pos itus in paradiſo v̄t operaret̄ r̄ custodiret illū. **S**z contra est qd̄ dī gene. iij. Tūlīt dñs deus hominem: r̄ posuit illū in paradiſo voluntatis v̄t operaret̄ r̄ cu- stodiret illū. **R**endeo dō: ḡ sicut Aug. dicit: viii. su- per gen. ad lit. verbum istud gen. dupl̄ potest intelligi. Uno mō sic ḡ deus posuit hominem in paradiſo: v̄t ipse deus operaret̄ r̄ custodiret homiez. operaret̄ inq̄s iſtūficioando ipsū cuius opatio si ab homine cesseret: conti- nue obtenebraſ: sicut aer obtenebraſ si cesseret inſlu- tia luminis. v̄t custodiret vero ab oī corruptionē r̄ ma- lo. Alio modo pōt̄ intelligi v̄t hōi operaret̄ r̄ custodi- ret paradiſu: nec tñ illa operatio ēt̄ laboriosa sicut post peccatiū: sed fūſſet iocunda. ppter experientiaz virtutis nāc custodia etiā illa non esset contraria inuso re sed esset ad hoc ḡ homo sibi paradiſu custodiret: ne ipsū peccando amitteret: r̄ hoc totū in bonū hōis cedebat: r̄ si paradiſus ordinatur ad bonum hōis r̄ non econuerso. Et per hoc patet responsio ob oba.

Quartus ar. v̄trū hō factus fuerit in paradiſo.

Ho quartū sic procedit. Ut ḡ homo factus fūe 499 rit in paradiſo. Angelus enim ī loco sue habi- tationis creatus fūit. s̄. ī celo empyreo. s̄. pa- radisus fuit locus congruus habitationis humane an te pētū: ergo v̄det̄ ḡ in paradiſo hō debuit fieri. **P**reterea alia aialia cōseruant ī loco sue genera- tōis: sicut pīscis ī ages: r̄ aialla gressibilla ī terra v̄n producta sunt. hō aut̄ cōseruatus fūit in paradiſo: 487 v̄t dīcūt̄ est: ergo ī paradiſo fieri debuit. **P**re 484 terea mulier ī paradiſo facta fuit. sed v̄r̄ dignior ē muliere: ergo multo magis v̄r̄ debuit fieri ī para- diſo. **S**ed contra est quod dīcīt gen. iij. Tūlīt de hominē r̄ posuit ī paradiſo. **R**endeo dicendū: ḡ paradiſus fuit locus congruus habitationi humane

quantum ad incorruptidem primi statutum. In corruptio at illa non erat bona secundum nam sed ex supra naturali dei dono. ut hoc genere dei imputaretur non humanae nature deus hominem extra paradisum fecit et postea ipsum in paradiso posuit ut vitaret ibi totum tempore ait vite postmodum cum spiritualem vitam adeptus est transferendus in celum. Ad primum ergo quod celum empyreum est locum congruum angelis quantum ad eorum naturam et id ibi sunt creati. Et similiter dicendum ad secundum. loca enim illa congruentia aitlibet finem suam naturam. Ad tertium dicitur quod mulier facta fuit in paradyso non propter dignitatem suam sed propter dignitatem principij ex quo corpus eius formabatur quod similiter et fuisse in paradyso fuissent nati: i. quo parentes iam erant positi.

Quod est. de gubernatione regnum in communi-

Dicitur quam pri
missum est de creatione rerum et distinc
tione earum: restat nunc tertio con
siderandum de rerum gubernatione.
Et primo in cetero. Secundo in spe
ciali de effectibus gubernationis. Circa primum
queruntur. viii. Primo utrum mundus ab aliquo
gubernetur. Secundo quis sit finis gubernationis
omnis ipsius. Tertio utrum gubernetur ab uno.
Quarto de effectibus gubernationis. Quin
to utrum omnia diuine gubernationi subsint. Se
cundo utrum oia immediate gubernatur a deo. Sep
timo utrum diuina gubernatio caset in aliquo. Octauo
utrum aliquid diuine prudentie contrahatur.
Primus articulus. utrum mundus gubernetur
ab aliquo.

Habemus primum sic proceditur. Ut quod mundus non
gubernetur ab aliquo. illo est enim gubernator
qui mouentur vel operantur propter finem. sed
res naturales qui sunt magna pars mundi non mouentur
aut operantur propter finem: quod non cognoscunt finem. ergo mundus non
gubernatur. Preterea coruscum est propter gubernationem
qui ad aliquod mouentur: sed mundus non videt ad aliquod
moueris: sed in se stabilitate habet: ergo non gubernatur. Pre
terea id quod in se habet necessitate qua determinatur ad
unum non indiget exteriori gubernatione: sed principaliores
mundi partes quodammodo necessitate determinantur ad
unum in suis actibus et motibus: ergo mundus gubernatione non indiget. Sed contra est quod dicitur sapientia. xiii.
Tu autem per gubernationem oia prudentia et bone. dicit in libro de consolacione. Qui perpetua mundus regitur gubernas. Pro
dicitur quod gaudet antiqui prophetarum. gubernationem mundo subtra
perit dicentes oia fortuito agi. sed hec positio ostendit
esse impossibilem ex duobus. primo quod est eo quod appareat
in ipsis rebus. videmus enim in rebus naturalibus. puer
nire quod melius est aut semper aut in pluribus quod non co
tingeret nisi per aliquam prudentiam. res naturales diri
gerentur ad finem boni quod est gubernatum. unde ipse or
do certus rex manifeste demonstrat gubernationes mundi: sicut si quis intraret domum bene ordinatam

ex ipsa domus ordinatione ordinatoris ratione perpe
deret ut ab Ario dictum Lullius introduxit in libro de
natura deorum secundo atque apparet idem ex considera
tione diuine bonitatis: quod quae res in eis produc
tur ex supradictis postmodum optimi sit optima produc
tas ad perfectum non producuntur. ultima atque perfectio
est uniuscuiusque in coniunctione finis. unde ad di
uinam bonitatem pertinet: ut sicut produxit res in eis ita
etiam eas ad finem perducat: quod est gubernare.

Ad primum ergo dicitur quod aliquid mouetur vel oper
atur duplice propter finem: uno modo sicut ager se ip
sum in fine ut habet talie creature rationale: et taliter est co
gnoscere ratione finis et eorum quae sunt ad finem. aliquid atque
de opere vel moueri propter finem quae ab aliquo actu vel
directum in fine: sicut sagitta mouetur directa ad signum
a sagittante qui cognoscit finem: non atque sagitta: unde sicut
motus sagitte ad determinatum finem demonstrata
pertinet et sagitta dirigitur ab aliquo cognoscente: ita
certus cursus naturalius regnum cognitione carens
um manifeste declaratur: mundus ratione aliquo gubernari.

Ad secundum dicitur quod in omnibus regnum creatum est aliquod stabili
le ad minus prima materia: et aliquid ad motum per
tinens: ut sub motu est operatione comprehendamus
et quantum utrumque res indiget gubernationem: quod
ipsum quod in rebus est stabile: in nubilum decide
ret: quod ex nihilo est nisi manu gubernatoris serua
ret: ut infra patet.

Ad tertium dicitur quod necessitas rationis
liberis regnum quod determinatur ad unum: est ipsa
ratione quodammodo dirigens ad finem: sicut necessitas quae sa
gitta agitur ut ad certum signum redatur: est ipsa sagitta
tantis et non sagitte: sed in hoc dicitur quod id quod creature ratione
a deo recipiunt est ea quae non quod aut ab homine regnum natus
est primus propter eam naturam: ad violentiam pertinet. unde sicut
necessitas violentie in motu sagitte demonstrat sagitta
directionem: ita necessitas naturalis creaturarum
demonstrat diuine prudentie gubernationem.

Secundum aratum utrum finis gubernationis mundi
sit aliquid extra mundum.

Ad quartum sic procedit. Unde quod finis gubernationis mundi
non sit aliquod extra mundum existens. illud
enim est finis gubernationis regni ad quod res gubernata
producentur: sed illud ad quod res aliquod producuntur est
aliquod bonum in ipsa re: sicut ifirmum perducunt ad
sanitatem: est aliquod bonum in ipso. ergo finis gubernationis
rerum non est aliquod bonum extrinsecum sed aliquod
bonum in ipsis rebus existens.

Preterea probatur dicitur in libro de consolacione.
ergo finium quedam sunt operationes quodammodo opera. opera
ta sed nihil extrinsecus a toto universo potest esse opera
tum: operatio est in ipsis operationibus: ergo nihil extrinsecus
potest esse finis gubernationis regnum. Preterea bonus
multitudinis regnum est ordo et pax: quae est tranquillitas ordi
nis: ut Augustinus dicit. xix. de civitate dei. sed mundus in quadam
rerum multitudine consistit: ergo finis gubernationis mundi
est pacificus ordo: quod est in ipsis rebus: non ergo finis
gubernationis regnum est quoddam bonum extrinsecum.

Sed contra est quod dicitur puerorum. xvij. yniuersa

Questio

pp se operatus ē de°. ipē aut ē extra totū ordinem
vniuersi: ḡ finis rerū ē quoddā bonū extrinsecū.

Co dō: ḡ cum finis respōdeat principio non pōt
i 8 sīci vt principio cognito: qd sit rerum finis igno-
b retur. cum igitur principium rerum sit aliquid ex-
509 trinsecum a toto vniuerso. s. deus: vt ex supradicti
234 patet: necesse ē q̄ etiā finis rep̄ sit quoddā bonū
extrinsecū. r̄ hoc rōne appetet. manifestuz ē enī q̄
bonū bōz rōnem finis. vñ finis particulari alicuius
rei ē quoddā bonū particulare finis aut vniuersa-
le oīum rep̄ ē quoddam bonū vniuersale. bonum
autem vniuersale est quod ē per se r̄ q̄ suā cēntiaz
bonū qd ē ipā cēntia bonitatis. bonū āt p̄ticu-
53 lare est ē qd ē p̄ticipatiū bonū. māifestuz ē āt q̄
i tota vniuersitate creaturaz nulluz bōz ē qd sit
p̄ticipatiū bōz. vñ illō bonū qd ē finis toti vni-
uersi: q̄ sit extrinsecū a toto vniuerso. **A**d p̄:
ḡ dō: ḡ bonū aliqd seq̄mūr m̄l̄ipliter. vno mō si-
cūt formaz i nobis existentē vt sanitatē aut scien-
tiam. Alio modo vt aliqd per nos operatuz sic edif-
ficator cōsequit̄ finē faciendo domū. alio: sicut ali
quod bonū habitū vel possessū: vt ille qui emit con-
sequit̄ finē possidendo agrum. vñ nihil pbibet il-
lud ad qd p̄ducitur vniuersi: quoddā estē bonum
extrinsecū. **A**d secūdum dō: ḡ p̄hs loquit̄ de fi-
nibus artium: quaz quedā bñt pro finib⁹ opatio-
nes ipsas: sicut citariste finis ē citariçare. quedam
vero habet p̄ fine opatū sicut edificatoris finis ē
nō edificare sed domus. contingit autē aliqd extrī-
secum ēē finē non solū sicut operatū s̄z etiā sic pos-
sessum r̄ hitum v̄l̄ ēē rep̄sentatuz: sicut si dicamus
q̄ Hercules ē finis imaginis: que sit ad cū represen-
tandū. si igitur potest dici q̄ bonum extrinsecum
a toto vniuerso ē finis gubernationis rerum sicut
habitū r̄ representatuz: q̄ ad h̄ vnaqueq̄ res ten-
dit vt partcipet ipsuz r̄ assimiletur ei quantus pōt.
Ad tertīū dō: ḡ finis qdē vniuersi est aliquod
bonum in ipso existens. s. ordo ipius vniuersi. hoc
āt. bonum nō est vltimū fīnis sed ordīnaſ ad bonū
extrinsecum: vt ad vltimū finem: sicut ēē ordo exer-
citus ordīnaſ ad ducem: vt dī in. xi. meta.

Tertius arti. vt p̄ effectus gubernatur ab vno.
502 **H**ab̄ tertium sic p̄cedit. Ut̄ q̄ mundū non
gubernetur ab vno. de cā enī per effect?
iudicamus. sed in gubernatione rerū appa-
ret: q̄ res non vniiformiter gubernentur r̄ operan-
tur: quedam cīz. s. contingenter: quedaz vero ex ne-
cessitate r̄ finis alias diuersitatis: ḡ mundus nō gu-
bernatur ab vno. **P**reterea q̄ gubernant ab vno
sibi ad se inuicem nō dissentient nisi pp impietiam
aut insipientiā aut ipotentiam gubernatis: q̄ a deo
sunt procul. sed res create se inuicem dissentient: r̄
contra se inuicem pugnant: vt in contrarijs appa-
ret: non ergo mundus gubernatur ab vno. **P**re-
terea in natura semper iuenit qd melius ē. s. me-
lius est simul eē duos q̄ vnuz: vt dicitur eccl. iiiij. ḡ
mundus non gubernatur ab vno sed a pluribus

Sed contra ē q̄ vnum deum vnum dñm consi-
temar fm illud apo. j. ad cor. viij. nobis est vñ de-
us pater r̄ dñs vñ quoꝝ vtrūq̄ ad gubernationē
pertinet. nā ad dominū p̄tinet gubernatio subditō
rum r̄ dei nomē ex prouidentia sumit: vt sup̄a di-
ctum est: ḡ mūndus gubernatur ab vno. **C**o dō:
q̄ necessē est dicē q̄ mundus ab vno gubernet. cū
enī finis gubernationis mūndi sit qd est cēntial-
ter bonū: quod ē optimū: necesse ē q̄ mundi gub-
natio sit optimā. optimā āt gubernatio ē que sit p̄
vnum: cuius rō ē: q̄ gubernatio nihil aliud ē q̄ di-
rectio gubernatorum ad finēz quod ē aliqd bonū.
vñitas aut̄ pertinet ad rōnē bonitatis: vt hoc. p̄bat
i iij. de cōsō. q̄ hoc q̄ sicut oīa desiderat̄ bonū ita d̄
siderant̄ vñitatē sine q̄ cē non possunt. nā vñūqdq̄
in tantum ē inquantum vñū ē. vñ videm⁹ q̄ res re-
pugnant sue diuisioni quantū possunt: r̄ q̄ dissolu-
tio vniuersiūz rei prouenit ex defectu illius rei.
r̄ ideo id ad quod tendit intentio multitudinē gu-
bernantis ē vñitatis: siue. par. vñitatis āt cā ē per se
vnum. manifestū est enī q̄ plures multa vñire r̄ cō-
cordare nō possunt: nisi ipsi aliquo mō vñiant̄. illō
āt quod ē per se vñū potest ee cā vñitatis conuenie-
tiūz q̄ multi vñici. vñ multitudo melius gubernat̄
per vnum q̄ per plures. relinquit̄ ḡ q̄ gubernatō
mundi q̄ est optimā sit ab vno gubernante: r̄ hoc ē
qd p̄hs dicit i. xi. meta. entia nolūt̄ disponi male ne
bonū pluralitat̄ p̄ncipatu: vñus ergo p̄ncipps.
Ad p̄mū ḡ dō: ḡ motus ē actus mobilis a mo-
uente. diformitas ergo motus ē ex diuersitate mo-
bilium: quam requirit perfectio vniuersi: vt sup̄a 250
dictum ē: non ex diuersitate gubernantiū. **A**d se
cundum dō: ḡ contraria tñ dissidentiat̄ q̄tum ad fi-
nes protimōs: cōueniunt tñ quantū ad finē vltimū
prout concludūt̄ sub vno ordine vniuersi. **A**d
tertiū dō: ḡ in particularibus bonis duo sūt meli-
ora q̄ vnum. sed ei quod ēē cēntialiter bonū non
pōt̄ fieri aliqua additio bonitatis.

Quart̄ arti. vtrū effectus gubernatōis sit vñ
tñ r̄ nō plures.

Hab̄ 4° sic p̄cedit. Ut̄ q̄ effectus gubernatōis
tñ prop̄ vñitatz gubernatōis: oīz q̄ multiplicetur
fm multitudinē gubernatoruz. hec aut̄ sunt nobis
innumerabilia: ḡ gubernationis effect⁹ nō p̄nt cō-
p̄bendi sub aliquo certo numero. **S**z cōtra ē qd
dlo. dicit q̄ deitas p̄uidentia r̄ bonitate perfecta
oīa continet: r̄ scip̄sā iplet. gubernatio aut̄ ad p̄ui-
dentiā p̄tinet: ḡ gubernationis diuīne sunt alig-
minati effect⁹. **C**o dō: ḡ effect⁹ cuiuslibz actōis

et fine el^o pensari pot^o. nam per operationem efficitur;
vt ptingatur ad finem, finis autem gubernationis modus
est bonorum entia; ad cuius participationem et assimila-
tionem oportet tenduntur effectus; igitur gubernationis
potest accipi tripliciter. uno modo ex parte ipsius finis:
et sic est unus effectus gubernationis, s. assimilari summo bono. Alio modo potest considerari effectus gubernationis secundum ea quibus ad dei assimilationem creature producitur, et sic in generali sunt duo effectus gubernationis, creature enim assimilatae deo sunt ad duo, s. quantum ad id quod deus bonus est inquantum creature est bona; et quantum ad hoc quod deus est alius causa bonitatis. et quantum una creatura mouet aliam ad bonitatem. vi. duo sunt effectus gubernationis, s. conservatio rerum in bono et motione earum ad bonum, tertio modo potest considerari effectus gubernationis in particula; et sic sunt nobis innumerabiles. Ad primum ergo ordinem universi includit in se et conservationem rerum diversarum a deo institutarum et motiones eorum: qui secundum hec duo iuuenit ordinem in rebus, s. quod una est melior alia: et secundum quod una ab aliis mouetur ad alia duo per responsio per ea que dicta sunt. Quotiescumque ex numero diversis modis gubernatur et assimi-
latur et per operationem efficitur;

1

Quintus ar. vtrum oia diuine gubernationi subdantur.
Ho quintum sic proceditur. Usq; non omnia diuine gubernationi subdatur dicit enim eccl. ix. Clidi sibi sole nec velorius esse cursus nec sortium bellum nec sapientium panem nec doctoz ditas nec artificum gram sed tps casusq; in omnib; que at gubernationi alicui subsum non sunt casualia. ergo ea que sunt sub sole non subdunt diuine gubernationi. **P**reterea apo. j. ad cor. ix. dicit: q; n; est deo cura de nobis. sed uniuersus est cura eoz que gubernant ab ipso: non ergo omnia subdunt diuine gubernationi. **P**reterea illud q; scipsu gubernans pot non videtur alterius gubernatione indigere. sed creatura rationis scipsaz gubernare pot: cu habeat dominum sui act? r per se agat r non soluz agat ab alio qd videt eoz ee q; gubernantur: q; n; omnia sunt dinine gubernationi subdita. **S**ed contra est qd dicit Aug. v. de ci. dei q; ds non soluz celuz et terram nec soluz hominez et angeluz sed nec exigui et corporis animatis viscera nec cuius penula nec herbe flosculum nec arboris folium sine suaz partium suuientia derelinquit. omnia q; ei gubernationi subduntur. **R**ex dicit: qm eadem roem competit donec gubernatore rex et cam eaz. q; eiusdem est rem producere et ei punctiones dare. qd ad gubernantem patinet. deus at est ca non qdem particularis unius generis rerum sed universalis totius etatis: ut supra ostendit. vni sicut nihil pot est quod non sit a deo creatus: ita nihil pot est ee q; gubernationi non subdat. patet est hoc idem et ratione finis instantum. n. alicui gubernatio se extendit. inquantu se extenderet pot finis gubernationis finis autem diuine gubernationis est ipsa sua bonitas: ut supra ostensum est. vni cum nihil esse possit qd non ordinetur i dinam bonitate sicut i fine ut

ex supra dictis p^z: impossibile ē q̄ aliquid ētū s̄bra 237
batur gubernationi dīne. stulta igitur fuit opinio 534
dicētiū q̄ bec iferioria cornptibilia v̄l ēt singularia
aut ēt res humane non gubernantur a dō ex quoz
persona dī ſ̄zech. ix. drelinquit dīs terram. Ad
primum ḡ dō q̄ sub sole dicuntur eē ea q̄ fz motū
ſol' generantur et coruipūt in quib^z oībus casus iue-
nitur n̄ ita q̄ oīa q̄ iis fuit ſint cāualia: s̄z q̄ iqlibet
eoz aliquod cāuale inueniri pot̄: et hoc ipsū q̄ ali-
qđ cāuale inueniēt in bi^z reb^z: demonstrat ea alicui^z
gubernationi eē ſ̄biccta. niſi. n. bi^z corruptibilia ab
aliquo ſuplori gubernarentur in nibiliz tenderent
magie q̄ n̄ cognoscit et ſic non euueniret aliqd p̄ter
intētione qđ facit rdez casus. vñ ad ostendendū q̄
cāualia fz ordinē alicui^z ſuporis cāc pueniūt. n̄ dīc
ſimplr: q̄ vidit casu eē in omnib^z: s̄z dīc tēp^z r cāuz
q̄ ēt fz aliquē ordinem t̄pis cāuales defectus inue-
niūt in hie reb^z. Ad ſcdz dō q̄ gubernatio ē quedā
mutatio gubernatorꝝ a gubernāte. oīs aut̄ mot̄ est
actus mobilis a mouēte. vt dī in. ilj. ph. oīs āt act^z
pportionatur ei cui^z ē actus. et ſic oīz q̄ diuersa mo-
bilis diuersimode moueantur ēt fm motiōem vni-
us motoris. ſic igitur fm vnam artem dī gubernā-
tis res diuersimode gubernātur fm carum diversi
eatem. quedā. n. ſecūdum ſuam nām ſunt q̄ ſe agen-
tia tāq̄ habentia dominū ſui actus: et ita gubernat a
do non ſolū p̄ hoc q̄ mouēt ab ipso dō i eiſ iterius
opante: ſed etiā p̄ hoc q̄ ab eo iducunt ad bonum
et retrahunt a malo per p̄cepta et p̄hibitiones et pre-
mia et penas. hoc autem modo non gubernantur a
do creature irrōnales: q̄ tñ agunē et n̄ agūt. cuz 554
apo. dicit q̄ deo non ē cura dō bob^z nō totalr ſ̄bra
bir boues a cura gubernatōis dīne: ſolū q̄tū ad
mōz q̄ prope cōpetit rōnali creature. Ad tertiu^z
dō: q̄ creatura rōalis gubernat ſeipaz p̄ intellectū
et volūtate: q̄z vtrūq̄ indiget regi et pſici ab ſtellec-
tu et volūtate dī. et iō ſup̄ gubernatōis q̄ cratura rōal
gubnat ſeipaz tāq̄ dīna ſui act^z idiger gubernāt a do.

Hoc sextu sic proceditur. Ut ergo oia immediate gubernetur a deo.
gubernetur a deo. Hic n. nicen^o reprehendit opinionem plonis qd divisiuit puidetiam in
tria. pma quidem pmi dei: qd puidet reb^o celestib^o
et vlibus omnib^o. sed auctor puidentiam eē dicit secū
doy deoy qd celu circueū s. respectu eoy qd sunt in
generatione et corruptione. tertiam auctor puidentiam
am dicit quorundam demonum qd sunt custodes cir
ca terram humanarum actionum. qd vtrq; oia immediate a
deo gubernetur. Præterea melius est aliqd fieri p
vnum qd per multa: si sit possibile ut dicitur in. viii. pbi
si. sed deus potest per seipsum absq; medijs causis oia
gubernare. qd vtrq; oia immediate gubernet. Prete
rea nihil in deo est deficiens et imperfectum. sed ad
defectum gubernatoris ptinere utrumq; qd mediantib^o
aliqbus gubernet: sicut rex terren^o qd non sufficit ad
oia agēda: nec vbiq; est presens i suo regno pp^o h^o 03
qd habeat sue gubernationis ministros. qd deo imme

Questio

glate omnia gubernat. **Sed contra est** qd Aug. dicit in.iiij.de tri. quoadmodum corpora grossiora et in superiora per superiora et poteriora quodam ordine reguntur: ita omnia corpora per spiritum vite royalis regnum deserto atque peccatorum per spiritum vite royalis pium et iustum et ille per ipsum deum. **R^o dō** qd in gubernatione duo sunt consideranda. scilicet regnum gubernationis quod est in ipsa prouidetia et executio. quod tum igit ad regnum gubernationis pertinet deus immediate gubernat quantum autem pertinet ad executionem gubernationis deus gubernat quedam mediatis aliis: cu rō est: quod cum sit ipsa centia bona optimis: vnuquodque attribuendum est deo sibi optimum. optimum autem in omnibus ratione vel cognitione per critica: qualiter est ratio gubernationis in hoc consistit: quod particularia cognoscuntur in quibus est actus sicut optimum medicus est qui non considerat sola universalia: sed qui potest considerare minima particularia: et idem per se ter. unde oportet dicere quod deus omnis est minus per particularia regnum gubernationis habeat. ut cum per gubernationis res quod gubernatur sint ad perfectionem producendae tanto erit melior gubernatio: quanto maior perfectio a gubernante regno gubernatus contineatur. maior autem perfectio est quod aliquod in se sit bonum: et sit aliis causa bonitatis: quod si est solum in se bonum. et ideo sic deo gubernant res: ut quasdam illas in gubernando causas instituat: sicut si alius magister discipulos suos non solum scientes faceret sed etiam alios doctores. **Ad prius** qd dō: quod opinio plonis reprehenditur: quod est quantum ad regnum gubernationis posuit deum non immediate oia gubernare: quod per hoc per diuisum in tria prouidentia quod est ratio gubernationis. **Ad secundum** dō: quod si solus deus gubernaret: subtraheretur perfectio causaliter a rebus. vñ non totum melius fieret per unum sed quod fit per multa. **Ad tertium** dō: quod non solum pertinet ad perfectiones regis terreni: quod executorum habeat sue gubernationis sed et ad regis dignitate: quod ordinis ministeriorum potestas regia placitorum redditur.

Septimus ar. utrum aliquod preter ordinem diuine gubernationis contingere possit.

Hoc septimum sic procedit. Ut quod aliquod preter ordinem diuine gubernationis contingere possit. dicit enim boe. in.iiij.de con. quod deus per dominum cuncta disponit. si igitur nihil in rebus contingit per ordinem diuine gubernationis: sequeretur quod nihil est malum in rebus. **Preterea** nihil est causale quod evenit secundum preordinationem alicuius gubernantis. si igitur nihil accidit in regno preter ordinem gubernationis diuine: sequitur quod nihil in rebus sit fortuitum et casual. **Preterea** ordo diuine gubernationis est certus et immutabilis quod est secundum regnum eternam. si igitur nihil possit contingere in rebus per ordinem diuine gubernationis: sequitur quod oia ex necessitate contingat: et nihil sit in rebus contingens quod est inconveniens. potest igitur aliquod contingere per ordinem gubernationis diuine. **Sed contra est** qd dicitur. xiii. dñe de oportet rex in dictione tua cuncta sunt posita: et non est quod possit res-

tere tue voluntati. **R^o dō** qd preter ordinem alicuius particularium quae aliquis effectus evenire potest non autem per ordinem causae velis: cuius regis est: quod preter ordinem particularium causa nihil prouenit nisi ex aliquo alia causa impediente quam quod causa necesse est reducere in primam causam velis: sicut idigitur copertus preter ordinem fortis nutritive ex aliquo impedimento: puta ex grossitate sibi quod necessarium est reducere in alias causas: et sic usque ad causam primam velis: cuius igitur deus sit prima causa velis non natus generis tamen secundum rationem entis: impossibile est quod alius contingat preter ordinem diuine gubernationis: sed ex hoc ipso quod aliquid ex una parte virum exire ab ordine diuine prouidentie: quod consideratur secundum aliquam particularem causam necesse est quod in eundem ordinem relabatur per alias causas. **Ad tertium** qd dō: quod nihil inueniatur in mundo: quod sit totaliter malum: quod in mundo semper fundatur in bono: ut super omnium est: et in rebus 254 alius dicit malum: quod hoc exire ab ordine particularium aliquius boni: si autem totaliter exiret ab ordine gubernationis diuine totaliter nihil esset. **Ad secundum** dō: quod aliquod dividuntur eis casualia in rebus per ordinem ad casus particulares et quod ordinem sunt: sed quantum ad dinam prouidentiam pertinet nihil sit casu in mundo: ut Aug. dicit in li. lxxvij. q. **Ad tertium** dō: quod dicuntur alii effectus contingentes per compationem ad primas causas: quod in suis effectibus officia perit: non per hoc quod aliquod fieri possit extra ordinem gubernationis diuine quod hoc ipsum quod aliquod contingit preter ordinem causae proxime est ex aliquo causa subiecta gubernationi diuine. **Octauus** ar. utrum aliquod possit reniti contra ordinem gubernationis diuine.

Hoc octauum sic procedit. Ut quod aliquid possit 507 reniti contra ordinem gubernationis diuine. dicit enim Isa. iiij. Lingua eorum et adiuventiones eorum contra dominum. **Preterea** nullus rex iuste punire eos quod eius ordinationi non repugnant: si igitur nihil contrarietur diuine prouidentie nullus iuste puniretur a deo. **Preterea** quilibet res subiectus ordinis diuine gubernationis: sed una res ab alia impugnatur: ergo aliqui sunt que contra nituntur diuine gubernationi. **Sed contra est** qd dicit boe. in.iiij.de cōsilio. non est aliquid quod summo huic bono vel velit vel possit obseruire: est igitur summum bonum quod regit cuncta fortiter: suauiterque disponit. ut dicit sapientia. viii. de divina sapientia. **R^o dō**. quod ordo diuine sapientie duplicitur potest considerari. uno modo in generali secundum: s. quod progreditur a causa gubernativa totali: alio modo in speciali secundum: quod per creditur a causa particulari: quod est executiva diuine gubernationis: primo igitur modo nihil contra nititur ordinis diuine gubernationis quod ex duobus patet. primo quidem ex hoc quod ordo diuine gubernationis totaliter in bonum tendit: et unaquam res in sua operatione et conatu nitetur nisi ad bonum: nullus non respiciens ad malum operatur: ut dicitur. dicitur. alio modo ex hoc quod sic superdictum est: omnis inclinatio alii cuius rei vel naturalis vel voluntaria nihil est aliud quam quodque ipsissimo per se mouet: sicut inclinatio sagittae ad signum determinatum: nihil aliud est quam quodque ipsissimo

CIII

sio a sagittante. vnde oia que agit vñ naturalitatem vñ voluntarie: q̄ si propria sponte pueniunt i id ad qđ dñ nitus ordinat: t̄ iō dñ ds oia disponē suauit. Ad p̄ ḡ dñ: p̄ dicūt alig vñ cogitare vñ log vñ age contra deūn̄ q̄ totaliter renitentia ordinis dñe gubernationis: qz ēt peccātes itendunt aliquod bonū: s̄ qz contra nitūtūrū cuiā determinato bono: qđ ē eis cōueniens s̄ suā naturā aut statu: t̄ iō puniūtur iuste a deo. t̄ p̄ hoc p̄z solutio ad 2°. Ad tertiuū dñ: p̄ quando vna res alteri cōtra pugnat: ostēdit q̄ aligd reniti pōt ordinis q̄ ē ex aliquā cā particulari: non autem ordinis q̄ dependet a cā vñ totius.

Q̄d. ciiiij. d̄ effectib⁹ dñe gubernatōis i sp̄ciali.

Einde considerā

dū ē d̄ effectibus dñe gubernatōis in sp̄ciali. t̄ circa h̄ q̄rūtūr. 4.

P̄mo vñ creature idigeant

vñ cōseruentur i eē a deo. **S̄cdo**
deus possit aliquid redigere in nibilū. **Quarto**
vñrum aligd i nibilū redigatur.

P̄m⁹ ar. vñ creature idigeat: vt a dō cōseruet.

H d̄ primū sic p̄cedit. Ut q̄ creature nō in
digeant: vt a deo cōseruent in eē qđ. n. non
pōt nō eē: nō indiget vt cōseruet i eē: sic
qđ nō pōt abscedere n̄ idiget vt cōseruet ne absce-
dat. sed qđ creature s̄ q̄ s̄ sui nāz nō eē n̄ possit.
ergo n̄ oēs creature idiget: vt a dō cōseruet in esse:
p̄batio media: qđ per se iest aliquid necessit̄ est ei iest
t̄ oppositū ei⁹ ip̄ossibile ē ei incē sicut necessariū ē
binariū eē parez: t̄ ip̄ossibile ē ei cē imparē. eē aut̄
per se seq̄ ad formā: qz vñiqđg fm̄ h̄ est ens ac/
tu 62 tu qđ h̄ formā. quedā aut̄ creature sunt q̄ sunt for-
tu 65 me subsistentes: sicut de angelis dictū est: t̄ sic p̄
se iest ei⁹ eē: t̄ cadem rō ē de illis quoz materia n̄
ē ci⁹ ip̄ontia n̄iss ad vñ formam s̄ic supia dictuz
38 484 ē de corporib⁹ celestib⁹. bi⁹ ergo creature fm̄
suā nāz et necessitate s̄e t̄ nō possit n̄ eē. pō. n. ad n̄
eē nō pōt fundari n̄ i forma quā p̄ se seq̄tūr eē: n̄
i mā existente sub forma quā nō pōt amittere: cum
nō sit i pōt ad aliquā formā. **P̄terera de⁹** est po-
tentior qlibet creato agēte. s̄z aliquod creatū agens
pōt cōicare suo effectui: vt cōserueretur i eē etiā
ei⁹ op̄atione cessante: sicut cessante actiōe edifica-
toris remanet domus: t̄ cessante actione ignis ma-
net aq̄ calefacta p̄ aliquod tēpus: ḡ multomagl de-
us potest sue creature conferre: p̄ cōseruetur in
eē sua op̄atione cessante. **P̄te. nullū violen-**
tum pōt cōtingere absq̄ aliqua causa agente: s̄z tē-
dere ad nō eē ē innāle t̄ violētūz cuiž creature: qz
qlibz creature nāliter appetit eē. ḡ nulla creature
potest tendere in non eē nisi aliquo agente ad cor-
ruptionē. sed quedam sunt ad quoꝝ corruptionem
nihil agē pōt sicut spūales r corpora celestia. ḡ bi⁹
creature nō p̄nt tēdere i n̄ eē ēt dei op̄atione cessante.
P̄terera si de⁹ cōseruarer res in esse hoc erit p̄

aliquam actionez. p̄ qualz aut̄ actiōne agēt si sit ef-
ficaz aligd fit in effectu. oīz iḡ p̄ per actiōez dī cōser-
uantis aligd fiat i creature. sed h̄ non vñ. nō enim
per bl̄ actionē fit ip̄m eē creature: quia qđ iam ē n̄
fit n̄ iterū aligd aliud superadditū: qz vel nō con-
tinue deus cōseruaret creature i esse. vel cōtinuo
aliquid adderef creature: quod ē incōueniēs. n̄ iḡ
creature cōseruatur i esse a deo. **Sed contra ē**
qđ dñ heb. i. portas oia vñbo xtutis sue. **R̄o dñ p̄**
necessit̄ ē dicē t̄ s̄z fidē t̄ s̄z rōnē ḡ creature cōfua-
tur in esse a deo. Ad cuius evidentia considerandū
ē p̄ aliquid cōseruatur ab altero dupl̄. vno modo
indirecte t̄ p̄ accidens: sicut ille dicitur rē cōseruāt
q̄ remouet corrūpens: puta si aliquis puerū custo-
diat ne cadat in ignem: dñ eum cōseruare: t̄ sic ēt
deus dñ aliqua cōseruare s̄z nō oia: qz quedaz s̄e q̄ n̄
h̄nt cōsiderantia q̄ necessit̄ fit remouere ad rē cōfua-
tionē. alio modo dñ aligd rē aliquā confūat p̄ se: t̄
directe inq̄tūm s̄. illud quod cōseruat depēdet a. q̄k
uāt: vt sine eo esse non possit. t̄ hoc mo oēs crea-
re idigēt diuina cōseruare. dependet. n. eē cuiusl̄z
creature a deo ita p̄ nec ad momētū sublīstē possēt:
sed in nibilum redigerētur: nisi operatione dñe vñ
tutis cōseruarētur in eē: sicut H̄c. dicit. t̄ hoc sic 44
perspici pōt. oīs enim defecit d̄pēdet a sua cā secū-
dum p̄ est cā ei⁹. Sed cōsiderandū ē p̄ aliquid agēs
est causa sui effectū fm̄ fieri tātū t̄ nō directe s̄z eē
el⁹: qđ qđē cōtigit i artificialib⁹ t̄ i reb⁹ nālib⁹. edi-
ficator enīz ē cā dom⁹ cōtūm ad eius fieri: n̄ at dire-
cte quantum ad eē ei⁹. manifestū est enīz eē dom⁹
consequit̄ formā el⁹. forma aut̄ dom⁹ ē cōpositio
t̄ ordo: q̄ qđem forma cōseq̄t̄ nālē vñtūtē q̄rundā re-
rez. sicut. n. coccus q̄ quoq̄ cibū adhibēdo aliquā vñ-
tūtē nālē actiū. i. ignis: ita edificator fac̄ domus
adhibēdo lapides t̄ ligna q̄ sūt susceptiva t̄ cōserua-
tiua talis cōpositionis t̄ ordinis. vñ etiā domus; de-
pendet ex naturā barum rerum: sicut fieri domus
dependet ex actione edificatoris. t̄ sili rōne est cō-
siderandū i rebus naturalib⁹: qz si aliquod agens n̄ ē
cā forme: cōtūm bi⁹ nō erit se cā esse: qđ cōseq̄t̄
ad tales formā: sed erit cā effectus s̄z fieri tm̄. māi
festū est at̄ p̄ si aliqua duo sunt ciudz specie: vñuz
non pōt eē p̄ se cā forme alterius inq̄tūm est talis
forma: qz sic eēt̄ causa forme p̄p̄: cū sit eadē rōvtri
usq; sed pōt eē cā bi⁹ forme. fm̄ p̄ ē i mā prima p̄
materia acgrat hanc formā: t̄ hoc est eē cā fm̄ fie-
ri sicut cū homo generat boiem t̄ ignis ignē. t̄ iō
qñcūz nālē effectus est natus ip̄ressionē agentē
recipere fm̄ eadem rōnem. fm̄ p̄ est in agente. tunc
fieri dependet ab agente. nō aut̄ esse ipsius. s̄z aliquā
effectū nō ē nat⁹. recipere ip̄ressionē agēt fm̄ eadē ratio
nē fm̄ quā est i agente: sicut patet i omnibus agē-
tib⁹ q̄ nō agunt sile fm̄ spēm. sicut celestia corpora
sunt cā generationis inferiorū corporū dissiliuz s̄z
spēm. t̄ tale agens pōt esse causa forme fm̄ rōnē ta-
lis forme: t̄ non solū fm̄ p̄ acgrīt̄ i bac mā. t̄ iō ē cā
nō solū s̄iedi s̄z eēndi. sicut igr̄ fieri reinō pōt rema-

Questio

nere cessante actione agenti: qd̄ ē cā effectus fm fi
 eri: ita nec esse rei pōt remanere cessante actōe agē
 tis qd̄ est cā effect: non solū fm fieri sed et hz eē. r
 a bec ē rō qre aqua calefacta retinet calorem cessare
 343 actione ignis. non at remāet aer illuminat nec ad
 momētū cessante actōe solis: qz. s. mā aq susceptia ē
 caloris ignis fz candē rōnē fm quā ē i igne. vñ si p
 fecte pducāt ad formā ignis: retinebit calorem se-
 per. si autē ip̄fecte p̄cipet aliqd de forma ignis
 fm quandā iebationē calor n̄ sp remābit: sed ad
 343 tps pp obilem participationez p̄cipiū calor). acr
 aut nullo modo nat' ē recipe lumē fm candē rōez
 q̄ est in sole: vt. s. recipiat formā solis q̄ ē p̄cipiūz
 luminis. r iō qr n̄ habet radicē i aere statim cessat
 lumen cessante actōe solis. si autē se habet ois cre
 39 atura ad dēū sicut aer ad solem illuminantem. si
 cut enim sol est lucens g suam nāz: aer autē fit lumi
 nosus participādo lumī a sole nō tñ p̄cipando na
 turam soli: ita solus dēus est ens per eēntiam suaz:
 i7 qr eius essentia est suū esse. ois autē creatura ē ēs
 particlpatiue n̄ p̄ sua eēntia fit eius esse. r iō Aug.
 dīc. 4. sup ge. ad lit. x̄tus dei ab eis q̄ creatā st̄ regē
 diō si cessaret aliqui s̄l r illorum cessaret sp̄s oisqz
 44 natura cōcideret. r in. viii. elusdē dīcīt: p̄ aer pre
 sente lumine fit lucid: sic bō deo sibi p̄sente illū
 natur. absente autē continuo tenebraſ. Ad p̄mū g
 dō: p̄ eē p̄ se conseqtur formā creature supposito
 tñ influxu dei: sicut lumē sequitur diafonū. aer sup
 posito influxu solis. vñ pō ad nō ē ē spiritualibus
 creaturis et corporib⁹ celestib⁹ magi ē ē deo qui
 pōt subtrahere suū influxu q̄ i forma v̄l mā taliz
 44 creaturaz. **C** Ad 2⁹ dō: p̄ deus non pōt cōcire
 alicui creature: vt cōseruetur in cā sua actōe cessa
 te: sicut nō pōt cōcire q̄ nō sit cā illius. int̄m enim
 indiget creature cōseruari a deo: inq̄tum eē effec
 t⁹ depēdet a cā eēndi. vñ nō eēt sile de agēte q̄ n̄ ē
 cā eēndi s̄ fieri tm. **A**d 3⁹ dō: p̄ ratio illa p̄cedit
 d̄ cōseruatōe q̄ ē p̄ remotionē corūpētis q̄ n̄ id
 gēt oēs creature vt dīctū ē. **A**d 4⁹ dō: p̄ cōser
 uatio rerum a deo nō est per aliquā nouā actōez s̄
 44 p̄ continuationē actionis q̄ dat eē: q̄ quidē actio
 est sine motu r tpe: sicut ēt cōseruatio luminis i ae
 re est p̄ continuatiū a sole influxū.
Secūd ar. vtp̄ d̄s immediate oēs craturā cōfuet.
 509 **H**Ad 2⁹ sic procedit. Ut p̄ deū immediate oēm
 d̄ creaturā cōseruet. eadē enīz actōe d̄s ē con
 seruator rerū q̄ r creator: vt dīctū ē. s̄ d̄s
 immediate est creator oīuz: ḡ immediate ē cōseruator.
Prietere vnaqz̄ res magis ē ppria sibi fz rei al
 teri. s̄ nō pōt cōcire alicui creature p̄ cōseruet se
 ipsā. ḡ multomin⁹ pōt cōcire p̄ cōseruet aliam: er
 go deus oīa cōseruat absqz̄ aliq̄ alia cā cōseruā
 re. **P**re. effectus cōseruatur i cē ab eo p̄ est cau
 sa eius n̄ solū fz fieri: s̄ et fz eē. s̄ oēs cāc create vt
 vñ nō sūt cāc suop̄ effectuū: nisi fm fieri. nō sūt enī
 508 cāc n̄si mouendo: vt supra est binū: gnō sunt cāc
 cōseruantes suos effect⁹ i cē. **S**ed cōtra ē p̄ p̄

idem cōseruat res per quod fz eē. s̄ d̄s dat eē
 reb⁹ medianib⁹ alib⁹ cāis medijs: ḡ et res in eē
 cōseruat medianib⁹ alib⁹ cāis. **C** Vñ dō: p̄ si
 cut dīctū ē: dupliciter aliqd re aliquā i eē cōseruat. 509
 vno mō indirecte r p̄ accidēs p̄ fz remouet v̄l ipē
 dit actionē corūpent. Alio modo directe r per se
 q̄ ab eo depēdet eē alteri: sicut a cā depēdet esse
 effectus. vt roq̄ autē mō aliq̄ res cōseruat ienīt eē al
 teri cōseruatio. manifestū ē. n. p̄ etiā i reb⁹ corpora
 lib⁹ multa s̄ q̄ ip̄diūt actōes corūpētū: r p̄ fz
 dicuntur rerū cōseruatiua: sicut sal ip̄dit carnes a
 putrefactiō: r simile ē i ml̄t alij. Inuenit ēt p̄ ab
 aliqua creatura depēdet allḡ effectus fz suū cē. cū
 enīz sunt multe cāe ordinate: necesse est p̄ effect⁹ d̄
 pendat p̄mo p̄de q̄dez r p̄ncipaliū a cā p̄ma. secūdario
 vo ab oib⁹ cauīs medijs. r iō p̄ncipaliū qd̄ p̄ma cā
 est effectus cōseruatiua. secūdario vo omnis medie
 cāe r tanto magis quanto cā fuerit altior r prime
 cāe. primior. vñ superiōib⁹ cāis ē i corporalibus
 rebus attribuitur cōseruatiua r permanentia rep̄
 sicut ph̄s dicit in. xi. meta. p̄ primus motus. s. diur; 46
 nūs est causa contingent generationis. Secūdus 568
 at motus q̄ ē per zodiacū ē causa diuerſitatis: q̄ est
 fm generationē r corruptionē. r s̄l̄r astrologi at
 tribuunt saturno q̄ ē sup̄iēm planetaz res fixas r
 p̄manentes. sic igitur dō: ē p̄ d̄s cōseruat res q̄sdā
 in esse medianib⁹ alib⁹ cāis. **C** Ad p̄mū ḡ dō: p̄
 deus imēdiate oīa cōseruat. s̄ in ipa rep̄ cōseruatiō or
 dinem in rebus istiuiti r quedā ab alijs depēderēt
 p̄ q̄s fario confuarent i cē p̄supposita tñ p̄ncipia
 li cōseruatiōne q̄ ē ab ipso. **C** Ad 2⁹ dō: p̄ cū p̄pē
 cā s̄l̄r cōseruatiua effectus ab ea ūpendent: sicut
 nulli effectui p̄stari pōt p̄ sit cā suūpiū. pōt at ei p̄
 stari p̄ sit cā alteri. ita ēt nulli effectui p̄stai pōt p̄
 sit suūpiū cōseruatiua. pōt autē ei p̄stari: p̄ sit 256
 cōseruatiū alteri. **C** Ad 3⁹ dō: p̄ nulla creatu
 ra pōt cā alterius quātū ad hoc p̄ agrat nouaz
 formam vloispositionē n̄i per modū alicuiū mu
 tatōis q̄ semp agit p̄supposito aliq̄ subo. sed post 240
 q̄ formā l̄ dispositionē ūducit in effectu absqz̄ alia
 imutatione effectus bi⁹ formam v̄l dispositionem
 cōseruat sicut in aere p̄ut illuminat d̄ nouo itel
 ligitur qd̄a mutatō. s̄l̄r cōseruatiua luminis est absqz̄
 aeris imutatione ex sola presentia illuminantis.

Terti ar. vtp̄ d̄s possit aliqd i nibilū redigere.

HD̄s sic procedit. Ut p̄ d̄s n̄ possit aliqd i 510
 nibilū redigere. Dicit enīz Aug. in li. lxxiii.
 q̄ p̄ deus n̄ ē cā tendēdi in nō cē. hoc at̄ cō
 tingeret si aliq̄ creaturaz redigeret in nibilū: ḡ d̄s n̄
 pōt aliqd i nibilū redigere. **P**re. d̄s est causa
 rep̄ vt ūnt per suam bonitatē: q̄ vt Aug. dīcīt de
 doc. xpi. inq̄tum deus bonus est: ūsum. sed d̄s nō
 pōt nō esse bonus: ergo non pōt facere vt res non
 ūnt quod faceret si eas in nibilū redigeret. **P**re
 terea si deus in nibiluz aliqua redigeret oportet
 q̄ hoc fieret per aliquam actionē. sed hoc n̄ potest
 ē: quia omnis actio determinatur ad aliquod ens.

¶ et sam actio corrumpebat terminat ad aliqd generatus; qz gnatio ynius est corruptio alterius: g dō non pōt aliqd in nibilum redigere. ¶ S3 dō est qd dicit Hiere. Et Corripe me dñe verdati i iudicio sed nō in furore tuome forte ad nibilum redigas me. ¶ Rō dō: g quidā posuerūt: g deus res in eē pdixit agē do de necessitate nāc: qd si cēt verū nō posset rē alii quam i nibilum redigere, sicut nō pōt a sua nā mūtar. sed sicut est bītum: hec pōt est falsa: r a fide catolica penitus aliena: qz cōfite f̄ deum res liba voluntate pdixisse in eē bz illud p̄a. Qia quecunqz voluit fecit. hoc igitur g deus creature esse cōicat ex dei voluntate dependet: nec alr in eē seruat nisi i qd tum eis stinuc istuit eē: vt dicitur est. sicut igis anqz res cēnt: potuit eis nō cōicare eē: r sic eas non facerit: ita iam postqz facta sūt: pōt eis non istuere esse r sic esse desisteret. qd est eas in nibiluz redigere.

¶ Ad p̄mum ergo dō: g nō eē non habet cām g se: qz nibil pōt eē cā nīcētuz est ens. ens autē p̄ se loquendo est causa essendi. sic igitur de? nō pōt eē cā tendendii nō ce. sed hoc bz creature ex seip̄a in qdum ē de nibilo. bz p accīs dō pōt eē causa g res i nibilum redigant: subtrahendo. s. suam actionem a rebus. ¶ Ad scđm dō. g bonitas dei est causa rerum non qd ex necessitate nāe: qz diuina bonitas n̄ dependet ex rebus creati sed per liberam voluntatem. vñ sicut potuit sine p̄iuditio bonitat̄ sue res n̄ pducere i eē: ita absc̄ detrimēto sue bonitat̄ pōt res in esse non conseruare. ¶ Ad 3 dō: g si dōs re aliquā redigeret in nibilū: hoc nō eēt p̄ aliq̄ actio nem: sed per hoc g ab angelo cessaret.

Quartus ar. utqz aliqd i nibilū redigatur.

Hoc qdū sic pceditur. Ut g aliqd i nibilum redigat. finis. n. r̄ndet pncipio. bz a pncipio nibil erat nisi deus. g ad hunc finem res p̄ducentur: vt nibil sit nisi deus. r ita creature i nibilum redigentur. ¶ Preterea ois creature bz pōz finitam. sed nulla pō finita se extendit ad infinitū. vñ in. viij. phyc. pbatur g pō finita n̄ pōt remouē p̄e infinito. g nulla creature pōt durare i infinitū. r ita qd qd i nibilū rediget. ¶ Preterea forme r accidentia non habent māz p̄ ptez sui. bz qnqz desinunt eē g in nibiluz reducūt. ¶ S3 dō est qd dō eccl. iii. g omnia opa q̄ fecit deus pseuerant in eternū. ¶ Rō dō g eoz q̄ a deo fūt circa creaturem. qdā prouenit f̄m nālem cursum rerum. qdaz xo miraculose operant̄ p̄ter ordinē nālem creaturis inditū: vt infra dicet. que aut̄ facturus est deus f̄m ordinē nāles rebus inditū considerari p̄t ex ip̄is rex natura. q̄ xo miraculose fūt ordinatū ad gratie manifestatōez f̄m illud apli. j. ad Cor. xij. Unicusqz datyr manūfestatio sp̄s ad utilitatē: r postmoduz iter cetera subdit de miraculorum opatōe. creaturez at nāe demonstrant: vt nul a cap̄ in nibilū redigat: qz xl se imāles. r sic in eis nō ē pō ad nō esse vel sunt māles. r sic saltē remanet semper secundum. mām q̄ in corruptibilis est: ycpote subm exīs gnatiōis r cō

roptionis. redigere etiā aliqd in nibilum nō p̄tinet ad gratie manifestationem: cum magis p̄ hoc duina pō r bonitas ostenditur: g res in esse seruat. vnde simpliciter dicenduz ēg nibil oīno in nibilum redigetur. ¶ Ad p̄mum ergo dicenduz: g hoc g res in esse pducte sunt postqz non fuerunt: declarat potētiam pducantis fm g in nibiluz redigerentur bi manifestationem impedire: cum dei pō in hoc maxime oīndatur g res in esse conseruat: fm illud apli heb. portans oīa xo virtutis sue. ¶ Ad secunduz dō: g pō creature ad essendum est receptua tm̄. sed pō actua est ipsius dei a quo ē influxus essendi. vñ g res in infinitum durent: sequitur infinitatē dñi ne virtutis. determinatur tm̄ quibusdā rebus xl ad manendum tpe determinato: inqptuz impediri p̄t: ne percipiāt influxum essendi qui est ab eo ex aliq̄ contrario agente: cui finita x̄tus non potest resistere tempore infinito: bz solum tempore determinato. et iō ea que non habent contrariuz: q̄uis h̄anc finitam virtutem perseuerant in eternū. ¶ Ad tertium dicenduz: g forme r accidentia nō sūt etiā completa cum non subsistant. sed quodl. bei corum est 241 aliquid entis. sic. n. ens dicitur: quia eo aliquid est. 452 r camen eo modo quo sunt non oīno in nibilum rediguntur. non quia aliqua pars eorum remanet: bz remanent in potentia materie vel subiecti.

Questio. cy. de mutatione creaturez a deo.

Einde considerā

Ddum est de scđo effectu gubernatōnis diuine: qui est mutatio creature rū a deo. ¶ Et p̄mo de mutatione creaturarum. ¶ Scđo de mutatōe ynlus creature ab alia. ¶ Circa p̄mum qrun̄. viij. ¶ Primo queritur vtrum deus immediate possit mouere mām ad formā. ¶ Scđo utqz immediate possit mouere aliqd corp̄. ¶ Tertio vtrum possit mouere intellectū. ¶ Quarto: utqz operat̄ in oī operat̄. ¶ Se xto utqz possit aliqd facere p̄ter ordines; reb̄ iditū. ¶ Septimo utqz oīa que sic dōs facit sint miracula. ¶ Octauo d̄ diversitate miraculoz.

Primus ar. Utqz deus possit immediate mouere mām ad formam.

Hoc p̄mum sic pceditur. Ut g deus nō possit 512 immediate mouere materiam ad formam. sicut. n. pbat phs in. vij. meta. formam i bac mā nibil facere potest nisi forma que est in materia quia simile facit sibi simile. sed deus non est forma in materia. ergo non potest causare formam i materia. ¶ Preterea si aliquod agens se babeat ad multa. nullum corum produceret nisi determinaretur ad ipsum per aliquid aliud. vt enim in. li. de anima dicitur. yniuersalis opinio non mouet nisi median te aliqua particulari apprehensione. sed x̄tus dñi na est vñls causa omnium. ergo non potest producere aliquam p̄ciale formam: nisi mediante aliq̄

Questio

particulari agente. **P**reterea sicut esse cōe depē
 det a p̄ima cā v̄li: ita esse determinatū d̄pēdet a
 determinatū cāis p̄ticularib⁹ vt supra habitū ē. **S**
 determinatū eē alliculus rei ē p̄. p̄p̄lā ei⁹ formaz:
 ḡ p̄p̄ie rez forme non p̄ducit a deo nisi medīa-
 lib⁹ cāis p̄ticularib⁹. **S**ed cōtra ē q̄d dlcif⁹ gen.
 h̄. Formauit deus hominē de limo terre. **R** dō:
 ḡ deus immediate p̄t mouere māz ad formā: q̄i ens
 i p̄ passiua reduci p̄t in actum a p̄ actua: q̄ ea⁹
 sub p̄tate sua continet. cum lḡ materia t̄tineat s̄b
 potate dīna: vt pote a dō pducta: p̄t reduci i actū
 per dīnā pōm, r̄ hoc ē moueri mām ad formā: q̄i
 forma nibil aliud est q̄ act⁹ materie. **A**d p̄ ergo
 dō: ḡ effect⁹ aliquis iuenit assimiliari cāe agēti du
 p̄t r̄. Uno⁹ fm cando spēm: vt bō giatur ab hoie:
 r̄ ignis ab igne. Alio⁹ fm h̄tualē t̄tinētiā: put. s. for
 ma effect⁹ h̄tualiter t̄tēt i cā: r̄ sic aialia ex putre-
 factione generata r̄ plāta r̄ corpora mineralia assimi-
 lantur soli r̄ stellis quāp̄ h̄tute gnānt. sic iḡt effe-
 ctus cāe agēti s̄latur fm totū illud ad quod se ex-
 tendit h̄tus agēti. h̄t⁹ at dei se extēdit ad formā ad
 mām: vt sup̄ biuz ē. vñ cōpositū q̄d gnātū s̄lāt
 deo fm h̄tualē t̄tinētiā: sicut s̄latur cōposito gnān-
 ti p̄silitudinē spēi. vñ sicut cōpositū generās potest
 mouere mām ad formā gnāndo cōpositus sibi
 s̄le: ita r̄ de⁹: nō aut alīq̄ alia forma nō in mā exīs;
 q̄i mā nō cōtinetur i h̄tute alteri⁹ sube separe. r̄ iō
 demones r̄ angeli opanē circa hec visibilla nō q̄/
 dem ip̄imēdo formas: sed adhībēdo corporalia se
 mina. **A**d secūdū dō: ḡ illa r̄o pcederet si de⁹
 ageret ex necessitate nāc: sed quia agit per volūta-
 tem r̄ intellectū: qui cognoscit rōnes p̄prias ouiz
 formaz: r̄ non soli v̄les: inde est ḡ p̄t determina-
 te hanc v̄llā formā māe imprīmē. **A**d tertium
 dō: ḡ hoc ip̄m ḡ cāe fe determinatū ad determina-
 tos effectus ē illis a deo. vñ deus q̄i alias cās or-
 dinat ad determinatos effectus: p̄t ēt determina-
 tos effect⁹ pducere per seip̄suz.

Secūdū articulus. Utrū deus possit imēdiate mo-
 uere aliquid corp⁹.
H secūdū sic pceditur. Ut ḡ deus nō pos-
 sit imēdiate aliquid corp⁹ mouere. cū enīz
 mouens r̄ motū oporteat cē s̄l: vt p̄baſ in
 vij. phyc. oꝝ cē tactū quendā mouētis r̄ moti: sed
 non p̄t eē cōtactus dei r̄ cōp̄is alīcū⁹. dicit. n. dio.
 j.c. de di. no ḡ dei nō ē alīḡ act⁹: ḡ deus non p̄t i-
 mēdiate mouere alīq̄d corp⁹. **P**reterea de⁹ ē
 mouēs non motum. tale aut̄ est appetibile app̄ben-
 sum. mouet igitur de⁹ sicut desideratum r̄ app̄ben-
 sum: sed non app̄bendit nisi ab intellectu: q̄ nō est
 corpus nec h̄tus corp⁹: ḡ deus nō p̄t mouē alīq̄d
 corp⁹ imēdiate. **P**re. ph̄s. ph̄at i. viii. phyc. ḡ p̄t in-
 finita mouet i instanti. sed ip̄ossibile est alīq̄d corp⁹
 in instanti moueri: q̄i cū ois motus sit iter opposi-
 ta: sequereſ ḡ duo opposita simul inēscent eidem:
 quod est ip̄ossibile. ḡ corpus non p̄t imēdiate mo-
 ueri a p̄o ip̄finita. p̄o aut̄ dei ē ip̄finita: vt sup̄ biuz ē.

ḡ deus nō p̄t imēdiate mouere alīq̄d corp⁹. **S**
 2. opera sex dierū dō fecit imēdiate i q̄b⁹ t̄tineat mo-
 tus corp⁹: vt p̄z p̄ hoc ḡ dīgen. **L**ōgregētur aq̄
 in locū vñū. ḡ de⁹ imēdiate p̄t mouere corp⁹. **R**
 dō: ḡ erroneum est dicere deū nō posse facere p̄ se
 ip̄m oēs determinatos effect⁹ qui sūt per quācūq̄
 cām creatā. vñ cū corpora mouēt imēdiate a cāis
 creat⁹: nulli deb̄z venire i dubiū q̄n deus possit mo-
 uere imēdiate qđcūq̄ corpus: r̄ hoc qđem oueni
 ens est ad ea que supra dicta sunt⁹. nam ois motus
 corporis cuiuscūq̄ vel consequit ad formam sicut
 motus localis grauituz r̄ leuiū ſequit̄ formā q̄ datur
 a generante ratione cuius generans dicitur mo-
 uēs: vel ē via ad formam aliquam: sicut calefacio
 ē via ad formā ignis. eiusdem aut̄ ē ip̄mēre formā.
 r̄ disponere ad formā r̄ dare motū ſequit̄ formā.
 ignis enim nō solum generat alium ignē: sed et cale-
 facit: r̄ sursum mouet. cum lḡt deus possit imēdiate
 formam materie ip̄imēre: oueniens ē vi possit
 fm quēcūq̄ motū qđcūq̄ mouere. **A**d p̄num
 ḡ dō: ḡ duplex ē tactus. s. corporalis: sicut duo cor-
 pora se tangit. r̄ h̄tualis sicut dicitur ḡ cōtristās
 tangit i stristatum. fm igitur p̄num contactum de-
 us cum sit incorporeus n̄z tangit nec tangitur. fm
 aut̄ h̄tualē tactum tangit qđem mouēdo creatu-
 ras sed non tangit: q̄ nullius creature h̄tus nāl
 p̄t ad ipsum p̄tingere: r̄ sic intellexit dio⁹: ḡ nō ē
 tactus dei: vt. s. tangatur. **A**d scūdm dō: ḡ mouet de-
 us sicut desideratum r̄ intellectum. sed nō oꝝ p̄ sp
 moueat sicut desideratum r̄ intellectum ab eo quod
 mouet: sed sicut desideratum r̄ motum a ſeipo: q̄
 omnia operatur p̄ ſuam bonitatem. **A**d 3. dō:
 ḡ ph̄s in. viii. phyc. intendit probare ḡ h̄tus primi
 motoris nō sit h̄tus in magnitudine cali ratiōe. h̄t⁹
 p̄mi motōis ē ip̄finita: q̄d p̄babat p̄ hoc ḡ potest
 mouere tempore ip̄finito⁹. h̄tus aut̄ ip̄finita si ēt
 in aliqua magnitudine moueret in non tempore: qđ
 ē impossibile. ḡ oportet ḡ ip̄finita h̄tus primi moto-
 ris sit non in magnitudine. ex quo patet ḡ corpus
 moueri in non tempore non sequit̄ nisi h̄tutem in
 finitam in magnitudine: cuius ratio ē: quia omnis
 virtus que est in magnitudine mouet fm se totaz;
 cum moueat per necessitatē nature. potentia aut̄
 ip̄finita ip̄portionabiliter excedit quamlibet po-
 tentiam finitam: quanto autem maior est potentia
 mouentis: tanto est maior velocitas motus. cum lḡt
 potentia finita moueat tempore determinato: ſequit̄
 ḡ potentia ip̄finita non moueat in aliquo tem-
 pore: q̄i cuiuscūq̄ temporis ad aliud temp⁹ est ali-
 qua p̄p̄tio. sed virtus que non ē i magnitudine ē
 h̄t⁹ alīcūlū intelligentis qui operatur in effectib⁹
 fm ḡ eis conuenit. r̄ ideo cū corpori nō possit esse
 ouenies mouēt in n̄ ſpē ſeq̄t̄ ḡ moueat i ſpē.
Tertius articulus. utrum deus moueat imē-
 diate intellectum creatū.

H dō tertium sic proceditur. Uidetur ḡ de⁹ n̄ ſi
 moueat imēdiate intellectū creatū. Actōn.

Intellectus est ab eo in quo est. nō. nō trāsit in exteriorem materiam: vt dī in. ix. meta. actio aut ei? qđ mouet ab alio nō ē ab eo in quo ē s̄a mouente nō ḡ intellectus mouet ab alio: r̄ ita v̄ p̄ de? nō possit mouere intellectus. **P**reterea id qđ h̄ p̄ncipum sufficiens sui motus non mouet ab alio. s̄z motus intellectus ē ipsuz intelligere eius: sicut dī p̄ intelligē vel sentire ē mot? qđam fīm p̄hīm i. iii. dc aīa. sufficiens aut p̄ncipiuz itellectiū est lumen intelligibile inditū intellectui. ḡ nō mouet ab alio. **P**reterea sicut s̄esus mouet a sensibili: ita intellectus ab intelligibili. s̄z dī nō est intelligibilis nobis sed nr̄z itellectum excedit: ḡ dī nō p̄t mouere nr̄m itellectum. **S**z. docēs mouet itellectus adiſcentis. sed deus docet hoīem sciam: sic dī in in p̄. ḡ deus mouet itellectus hoīis. **R**° dō: p̄ sicut in motibus corporalibus mouēs dī p̄ dat formaz que ē p̄ncipium mot? ita dī mouere itellectus p̄ cāt formā: q̄ ē p̄ncipiuz itellectual' opātōis: q̄ dī mot? itell's. opatōis at itells est duplex p̄ncipiū i intellicite. ynuz. s̄. qđ est ipsa virtus itellectualis: qđ q̄dez p̄ncipium est ē i intellicite i p̄. aliud aut ē p̄ncipiuz itellectiū i actu. s̄. silitudo rei itellecte i intellicite. or ḡ aliquid mouē intellectū: siue det itellectū h̄tutē ad intellicitū: siue iprimat ei silitudinez rei itellecte v̄troq̄ aut mō dūs mouet itellectū creatus. ipse. n. ē p̄mū ens imāle. r̄ q̄ itellectualitas cōseq̄t imālitatez: seq̄t p̄ ipse sit p̄mū intelligēs. vñ i p̄mūz i qlibet ordine sit cā coz. q̄ osequunt: seq̄t p̄ ab ipso sit omnis v̄tus itellectiū. silt̄ cuz ipse sit p̄mū ens: r̄ oia entia p̄existāt in ipso sicut i prima cā: oīz p̄ sit i eo intelligibili fīm modum ei? sic oēs rōnes rerū itellibiles p̄mo existūt i deo: r̄ ab eo deriuāt i alios intellectus vt actu intelligat. sicut etiā deriuāt i in 2.8.4. creaturis vt subsistāt. sic igit̄ dī mouet itellectū i c̄tuz dat ei h̄tutē ad intellicitū: vel nāles v̄l supadditā. r̄ i c̄tuz i p̄mit eis sp̄s intelligibiles. r̄ vtrumq̄ t̄z r̄ c̄tuz in eē. **A**d p̄mūz ḡ dō. p̄ opatio itellectu alis ē quidez ab itellectu i quo ē sicut a cā secūda. s̄z a deo sicut a cā prima. ab ipo. n. est intellicitū p̄ intelligē possit. **A**d scdm dō. p̄ lumen itellectuale simul i silitudine rei itellecte est sufficiēs p̄ncipium intelligendi. scdariū tñ a p̄mo r̄ p̄mo depēdēs. **A**d tertium dō. p̄ intelligibic mouet intellectuz nr̄m in c̄tū qđāmodo imp̄mit ei suaz silitudinē. p̄ quā. intelligē p̄t: sed silitudines q̄s dī imp̄mit intellectui crea- 2.8.5. to non sufficiēt ad ipsū deum intelligenduz p̄cēnti- 5.6. am. vt supra bituz est. vñ mouet intellectuz crea- tuz. cū tñ nō sit ei intelligibilis: vt dīctuz est. 5.3. b. **Q**uart' ar. v̄t̄ de? possit mouē voluntate creatā.

Hoc quartum sic procedit. Ut p̄ dī nō possit mouere voluntate creatam. omē. n. quod mouetur ab extriseco cogi. s̄z voluntas non p̄t cogi. ḡ non mouetur ab alio extriseco. r̄ ita non p̄t moueria deo. **P**re de? non p̄t facere p̄ h̄dictoria sint simul h̄a. hoc aut seqr̄t si voluntatez moueret. nam voluntatem moueri ē ex se moueri r̄ nō ab

alio. ḡ de? nō p̄t voluntatē mouere. **P**refre a mōtus magis attribuit mouenti q̄ mobili. vñ homicidium non attribuit lapidi sed projicienti. si igit̄ dī moueat voluntatem: sequitur p̄ opa voluntaria nī putentur hoī ad meritum vel demeritū: hoc aut est falsum. non igit̄ dūs mouet voluntatem. **S**z. ē quod dicitur phi. iii. Deus est q̄ opaf i nobis r̄ velle r̄ perficere. **R**° dō: p̄ sicut intellectus: vt dictū ē: si 4. mouetur ab obo r̄ ab eo q̄ dedit h̄tutem intelligē dī: ita voluntas mouetur ab obo quod est bonū: et ab eo q̄ creat h̄tutem volendi. potest autē voluntas moueri sicut ab obo a quoq̄ bono: non aut sufficienter r̄ efficaciter nisi a deo. non enim sufficiēter aliquid p̄t mouere aliquid mobile nisi virtus ac- tūa mouentis excedat vel saltem adequet virtutē passiuā mobilis. virtus autē passiuā voluntatē se extēdit ad bonum in vñ. est enim eius obz bonūyle: sic r̄ intellectus obm̄ est ens vñ: qđlibz autē bonū crea- tum est quoddam particolare bonum. solus autē deus est bonū vñr. vñae ipse solus iplet voluntatē r̄ sufficiēter eam mouet vt obm̄. silt̄ autē h̄tutus 5.2.1. volendi a solo deo causatur. velle enīz nibil aliud est q̄s inclinatio qđam in obm̄ voluntatis quod est bonum vñr. Inclinare autē in bonum yniuersale ē primi mouentis: cui poportionatur yltimus finis: sicut in rebus humanis dirigere ad bonum cōmu- ne est eius qui p̄est multitudini. vñde v̄t̄ modo proprium est dei mouere voluntatem: sed maxie se cundo modo interius eaz inclinando. **A**d primū ergo dicendū p̄ illud quod mouetur ab altero dī cogi. si moueat contra inclinationem propriam. s̄z si moueat ab alio qđ sibi dat p̄prium inclinatio- nē non dicitur cogi sicut graue: cum moueat de osū a generante non cogitur. sic igit̄ deus mo- uendo voluntatem non cogit ipsū: quia dat ei ei? propriam inclinationē. **A**d secundū dicendum 4.12. p̄ mouerī voluntarie est moueri ex se. i. a principio i- trinsecō. sed illud principiū intrinsecum potest ē ab alio principio extrinsecō: t̄sic moueri ex se non repugnat ei quod mouet ab alio. **A**d tertiu dī cendum: p̄ si voluntas ita moueretur ab alio p̄ ex se nullatenus moueretur opera voluntatis nō imputarentur ad meritum vel demeritum. sed q̄ per hoc p̄ mouetur ab alio non excluditur quin mouatur ex se: vt dictum est: id eo p̄ consequēs nō tollitur ratio meriti r̄ demeriti. **Q**uintus articulus. vtruz deus operatur in omni operante.

Hoc quintum sic procedit. Videntur p̄ de 5.16. **N**us non operetur in omni operante. nulla enīz insufficiētia est deo attribuenda. si igit̄ deus operatur in omni operante sufficiēter in quo libet operatur. superflūz igit̄ esset p̄ agēs crea- tum aliquid operare. **P**reterea vna operatio non est simul a duobus operantibus: sicut nec vñ numero motus potest esse duorum mobilium. si

Questio

Igitur operatio creature ē a deo i creatura opante
nō pōt cē sū a creatura. r ita nulla creatura aliqd
opat. **P**reterea faciens dī cē cā opatōis fci: in-
q̄tuz dat ei formā qua opat. si igit̄ dī est cā ope-
ratiōis rerū factaz ab ipso hoc erit iqtuz dat ei v-
tutē operādi. sed hoc est a pncipio qñ rē facit: ḡ v̄
ḡ vltim⁹ n̄ opet i creatura opante. **S**z 5 ē qd̄ dī
Ila. xxvi. Oia ope n̄ra opat⁹ es i nob̄ dñe. **R**ō dō
ḡ deus opari i qz̄ opante aliqd sic iutellexerit ḡ n̄lla
xt̄ created aliqd oparet i reb⁹ s̄z sol⁹ dē imedia-
te oia opare:puta q̄ ignis nō eclesaceret s̄z dē in
igne: r s̄l̄r d̄ oib⁹ alijs. hoc at̄ ē ipossibile. **P**rimo q̄
dē ga sic subtrahere ordo cāe r cātla reb⁹ cātis:
qd̄ ptinet ad ipoz̄ crēat. ex vtute enī agēt ē q̄ suo
effectui det vtute agēdi. 2° q̄ vtutes opatiōis q̄ i re-
bus iueniūt frusta cent reb⁹ attribute si p̄ cas n̄
bil oparent: qn̄mo oēs res create viderēt qdāmō
cēt frusta si p̄p̄ opatōis d̄stiterēt: cū oēs res sint
pp̄ suā opatiōne. sp. n. imperfectū ē pp̄ pfccit⁹. sic iḡ
ma ē, p̄pt formā: ita forma q̄ ē act⁹ p̄m⁹ est propt̄
suā opatiōne q̄ ē actua fs. r sic opatio est finis rei
create. sic iḡ itelligēdū ē deū opari i reb⁹: q̄ tam̄
ipe res pp̄p̄a habeat opatiōne. **A**d c° cuidētā cō-
siderādū ē q̄ cū sint cārū q̄tuor ḡnia: mā nō ē prin-
cipiū actionis: sed se babz vt subī recipiēs actōis
effectū. finis v̄o r agēs r for⁹ se h̄nt vt actōis p̄m⁹
sed ordine quodā. nā p̄mū qdē p̄m⁹ actionis ē finis
q̄ mouet agēte. 2° v̄o agēs. 3° aut̄ for⁹ ei⁹ qd̄ abagē
te applicat ad agendū. Quis r ipsū agens p̄ formā
suaz agit: vt p̄z̄ artificib⁹. artifex. n. mouet ad agē-
dū a fine q̄ ē ipm⁹ operatū:puta archa v̄llect⁹: r ap-
plicat ad actionē securi q̄ incidit per suum acumē.
sic iḡ fm̄ hec tria dī in quolibet operāte opat. p̄ i-
mo qd̄ fm̄ rōē finis. cū. n. oīs operatio sit pp̄ aliqd
bonu: nīs secūdū q̄ participat aliquā s̄lititudine sū-
mi boni qd̄ est oīus: sequitur qd̄ ipe deus sit cuiusli-
bz̄ opatiōis cā vt finis. Silr cōsiderādū ē: q̄ si sint
multa agētia ordiata: sp 2° agēs agit i vtute p̄m⁹.
nā p̄mū agēs mouet 2° ad agēdū: r fz̄ h̄ oīa agit
i vtute ipius dī: r ita ipe est cā oīus actionū agētū.
3° cōsiderandū ē: qd̄ deus mouet solū res ad operā-
dū q̄si applicando formas r vtutes rerum ad ope-
rationē: sicut ēt artifex applicat securi ad scidēdū:
q̄ tñ interdū formā securi nō tribuit: sed r dat for-
mā creaturā agentib⁹: r eas tenet i ee. vñ n̄ solū ē cā
actionū: iqtuz dat formā q̄ est p̄cipiū actōis: sicut
generās dī cē causa mot⁹ grauiū r leuiū: sed ēt sic
cōleruās formas r vtutes rerū: put sol dī cā mani-
festationis coloz̄ inqtuz dat r seruat lumē q̄ mai-
festant colores. r q̄ forma rei ē intra rē: r tāto ma-
gis q̄sto cōsiderat vt por⁹ r v̄lfor⁹: r ipse de⁹ est p̄p̄
cā ipi⁹ ee v̄lfor⁹ i reb⁹ oīibus: qd̄ inter oīa est magis
itimum reb⁹: sequit̄ qd̄ deus i oib⁹ intime opere-
tur. r pp̄ hoc i sacra scriptura opatiōes nāe dō at
tribuit q̄si operanti in nā fm̄ illud Job. x. pelle r
carnib⁹ v̄estisti me: os. r ner. q̄pe. me. **A**d primū

ḡ dō: ḡ dī sufficientē operatur i nob̄ ad modū p̄mi
agentis: nec prop̄t hoc supfluit opatō sc̄doz̄ agēti-
um. **A**d fm̄ dō: ḡ vna actio nō pcedit a duob⁹ a
gētib⁹ vñi⁹ ordiis. s̄z nibil phibz̄ qn̄ vna r eadē ac-
tio pcedat a pmo r 2° agēte. **A**d 3° dō: ḡ dī so-
lū dat formas reb⁹: s̄z etiā seruat cas i ee r appli-
cat eas ad agēdū: r ē finis oīuz actionū vt dc̄m̄ ē.
Sextus ar. vtrū deus possit facere aliqd preter
ordinem rebus iudicium.

H 6° sic pcedit. Ut ḡ dī nō possit facere 517
aliqd preter ordinē reb⁹ iudicium. Dicit. n. Aug⁹.
xxvi. 5 faustū. Deus aut̄ cōditor r creator
omniū naturaz̄ nibil ē naturā fac. s̄z h̄ v̄ eē ē nāz
qd̄ ē preter ordinē nāliter reb⁹ iudicium: ḡ deus nō pōt
facē aliqd p̄ter bi⁹ ordinē reb⁹ iudicium. **P**reterea
sicut ordo iustitie est a deo: ita r ordo nāe. sed de⁹
non pōt facere aliqd preter ordinē iustitie. faceret
enī aliqd iūlūtū: ḡ nō pōt facere aliqd p̄ter ordi-
nē nāe. **P**reterea ordinē nature deus iūtit. si
iḡt̄ p̄ter ordinē nāe deus aliqd faciat: videtur
q̄ ipē sit mutabilis: qd̄ est inconveniens. **S**ed cōtra
est qd̄ Aug. dicit. xxvi. 5 faustū q̄ deus aliqd aliqd
facit r̄tra solitū cursū nature. **R**ō dō: ḡ a q̄libet
cā deriuatur aliquid ordo in suos effect⁹: cuz q̄libz̄
cā rōnem habeat principiū. r ideo fm̄ multiplicatio-
nem cārum multiplicatū r ordines quoq̄ vñ cōti-
nēt sub altero: sicut r causa r̄tinet sub causa. vnde
causa superior non r̄tinet sub ordine cause iſeri-
oris: sed econverso: cui⁹ exēplū appetat in reb⁹ hu-
manis. nā r̄ a patres filii. dependet ordo dom⁹ q̄ cō-
tinetur sub ordine citat⁹ q̄ procedit a ciuitat⁹ recto-
re: cum r̄ hic cōtineat sub ordine regis: a quo totū
regimē ordinatur. si iḡt̄ ordo rerū cōsidereret p̄t
dōpēder a p̄ma cā: sic contra rerū ordinē deus facē
non pōt: sic enī si faceret: facet ē suā p̄ficiāz̄. si v̄o cō-
sideretur rex ordo p̄t dependet a qualibet secun-
darū causaz̄: sic deus pōt facere p̄ter ordinē rex: q̄
ordinē sc̄dazz̄ causaz̄ ipē non ē subiect⁹: sed talis or-
do ei subiect⁹ quasi ab eo procedēs non per necessi-
tate nature: sed per arbitriū voluntatis. potuisse. n.
r̄ alium ordinem rerū iūtit. vñ r̄ pōt preter hūc
ordinem iūtitū agere cum voluerit: puta agēdo
effectus sc̄darum cārum sine ipsis: vel producen- 512
do aliquos effect⁹ ad quos cause secunde nō se ex-
tendunt. vnde r̄ Augustinus dicit. xxvi. cōtra fau-
stū. Q̄ deus contra solitū cursū nature fa-
cit: sed contra summam legem nullo modo fa-
cit q̄ contra seipsum non facit. **A**d p̄mū er-
go dicendum: q̄ cum aliquid contingit in rebus na-
turalibus p̄ter naturam iūtitam hoc potest du-
pliciter contingere. Uno modo per actionem agen-
tis: qui inclinationem naturalem non dedit: sicut
cu bō mouet corp⁹ q̄ue surſū: qd̄ n̄ bz̄ ab eo: vt mo-
ueatur deo ſū: r̄ hoc est contra naturam. Alio per
actionem illius agentis a quo dependet actio natu-
ralis: r̄ bōc non est contra naturā. vt patet in fluxu.

V refluxu maris qui non est nam: quia sit p̄ter motum nālem aque que mouet deorsum. est. n. ex ipse stione celestis corporis a quo dependet nālis inclinatio ierioꝝ corporꝝ. cuꝝ igitur nāe ordo sit a deo rebus inditꝫ: si quid p̄ter huc ordinē faciat non est contra nām. vnde Aug. dicit. xxvi. contra faustū: q̄ id ē cui liber rei nāle qd ille fecerit a quo est ois modū nūc rus rōdo nāe. Ad 2° dō: q̄ ordo iusticie est fm relativus ad cām p̄mam que est regula ois iusticie. et ideo p̄ter huc ordinē dō nihil facere pōt. Ad tertium dō: q̄ dō sic rebꝫ certum ordinē indidit vt tam sibi reseruaret q̄ ipse aliqui alii ex cā eēt facti, rus. vnde cuꝝ p̄ter huc ordinē agit n̄ mutatur.

Septimū ar. verum oia que dō facit p̄ter ordinez nālem rez sint miracula.

Hec septimū sic p̄cedit. Ut q̄ oia que dō facit p̄ter ordinez nālem rez sint miracula. Cre atio. n. mūdi etiā aīaz: et iustificatio ipiſ ſiunt a deo p̄ter ordinez nālem. non. n. ſiunt p̄ actōe alicuiꝫ cāe naturaliꝫ: et tñ hec miracula nō dicitꝫ: q̄ n̄ oia que facit p̄ter ordinez naturalez rerum ſunt miracula. P̄tererea miraculi dicitꝫ aliquid arduuz et insolitū p̄ter facultatez nature et ſpem admiratꝫ pueniēs. ſz q̄dam ſiunt p̄ter nāe ordine: que tamē nō ſunt ardua. ſunr. n. i mimis rebus ſicut in restaurati one gēmap v̄l ſanatōe egrop: nec etiā ſunt iſolita cuꝝ freqn̄ter eueniāt: ſicut cuꝝ infirmi in plateis po nebātur vt ad v̄numbram Petri ſanerentur: nec eti am ſunt ſupra facultatē nāe: vt cuꝝ aliqui ſanatꝫ a fe brībꝫ: nec etiā ſupra ſpem: ſicut resurrectōe mor tuoz oēs speramꝫ: que tamē fiet p̄ter ordine nāe: q̄ n̄ oia que ſiunt p̄ter nāe ordine ſt̄ miracula. P̄tererea miraculi nomē ab admiratōe ſumit. ſed admiratio eſt de rebus ſelui manifesti: ſed q̄nq̄aliqua ac ciuit p̄ter ordine nālem i rebuꝫ ſelui nō manifestis ſicut cum apli faci ſe ſcientes neq̄ ſuēntes neq̄ diſcētes: q̄ n̄ oia q̄ ſiunt p̄ter ordine nāe ſūt miracula. S; ē qd Aug. dicit. xxvi. 5 faustū: q̄ cuꝝ dō ali qd facit cōtra cognitū nobis cursū ſolituꝫ q̄ nāe ma gnalia v̄l mirabilia noianſ. R^o dō: q̄ nomē mira culi ab admiratōe ſumit. admiratio aut ſurgit cuꝝ effectꝫ ſūt maniſteſti et cauſa oculta: ſicut aliquis mi ratur cuꝝ vider eclipsim ſolis: et ignorat cām: dicit i principio meta. pōt aut cā effectus alicꝫ apparētſ alii cui eſte nota: que tñ eſt alijs icognita. vnde aliquid eſt miꝫ vni quod non eſt miꝫ alijs ſicut eclipsim iof lis miratur rusticus: non aut astrologꝫ. miraculi at dō quaſi admiratione plenum: qd. i. h̄z cām ſimpliꝫ et oibus occultam. hoc autem eſt dō. vnde illa que a dō ſiunt p̄ter cās nob̄ nō ſiunt miracula dō. Ad p̄^o ḡ dō: q̄ creatio et iustificatio ipiſ etiā a ſolo dō ſiat. n̄ tñ p̄prie loqñdo miracula dō. q̄ nō ſe nata ſiēt p̄ ali as cās. et ita nō cōtingunt p̄ter ordine nāe. cuꝝ hec ad facultatē nature n̄ p̄tineāt. Ad 2° dō: q̄ arduum dō miraculuz n̄ p̄ dignitatē rei q̄ ſit. ſz q̄a excedit facultatē nāe. ſit̄ et n̄ ſolituꝫ dō n̄ q̄a n̄ freqn̄t nō eue viat. ſed q̄: eſt p̄ter nāle oſ. etudine. ſupra facultates

at nāe dō aliqd nō ſolū pp ſubaz ſeſiſ ſi etiā pp mo dum et ordinem faciendi iup ſpem at nāc miraculu eē dō: nō ſup ſpem gre q̄ eēt fide: per quā credimꝫ resurrectione futuram. Ad 3° dō: q̄ ſcia aplou ſuis ſecundum ſe n̄ fuerit maniſta: maniſtabat en in effectibꝫ ex q̄bus miraculis apparetat.

Octauus ar. v̄p vnu ſiun miraculu ſit maius alio.

Hec 8° ſic p̄cedit. Ut q̄ vnu ſiun miraculu non ſit maius alio. Dicit n. Aug. i ep̄la ad volutia.

In rebus mirabiliter faciis tota rō ſci eſt pō ſaciens: ſed eadē pō. ſ. dei ſiunt oia miracula: q̄ vnu nō ſit maius alio. Preterea pō dei eē infinita.

ſed infinitū ipoportiabiliter excedit oē finitū. q̄ ma gis eſt mirandū q̄ ſciat bunc effectū q̄ illū: q̄ vnu ſiun miraculum nō eē maius altero. S; ē qd ons dicit

Job. xlii. de oībꝫ miraculoſis loqñs. Opa q̄ ego facio et ipſe faciet et maiora hoꝫ faciet. R^o dō:

q̄ nihil pōt dicit ſiun miraculuz ex cōparatione pōc dīne: q̄i quodcuꝫ ſactū dīne pōc ſparatū eē mīmū h̄z illū Isla. xl. Ecce gētes q̄i ſtilla ſitule et q̄iſi momētuꝫ ſta

ture reputate ſunt. ſz dō aliquid ſiun miraculum p̄ com

parationem ad facultatez nature quā excedit. et iō

h̄z q̄ magis excedit facultatē nāe: ſecunduz h̄ maius

miraculū dō. excedit aut aliqd facultatē nāe tripliꝫ.

vno mō ſiun ad ſubaz ſacti: ſicut q̄ duo corpora

ſint ſil: v̄l q̄ ſol retrocedat aut q̄ corpus humanuꝫ

glificetur: qd nulloꝫ nā ſacere pōt: et iſta tenet ſū

mum gradum i miraculis. 2° mō excedit facultatē

nāe nō ſiun ad id quod fit: ſz ſiun ad id quo fit

ſicut resuſcitatio mortuoz et illuminatio cecop: et

ſilia. pōt enī natura creare viram: ſed non in mor

tuō pōt p̄fere viſum ſed non ceco. et hec tenet

2° locū i miraculis. 3° modo excedit aliqd facultatē

nature ſiun ad modum et ordinem faciendi: ſicut

cū aliq̄ ſubito p̄ ſtūc dīna ſi ſebe curat

absq̄ curatione et cōſuetuꝫ p̄cſſu ſiure in talibꝫ:

et cū ſtati mare diuina ſtūc ſi pluias densat absq̄

naturalibus cauſis: ſicut factum eē ad preces Samu

elis et Helie: et buiusmodi tenent infimum locum i

miraculis: quelibet tamē hoꝫ habet diuersos gra

dus ſecundum q̄ diuersimode excedunt facultatē

nature. Et per hoc patet ſolutio ad obiecta que pro

cedunt ex parte diuine potētie.

Questio. cxv. quomō vna creatura moueat alia.

Einde considerā

dum eſt quomō vna creatura moueat alia. Erit aut̄ hec consideratō

tripartita. Ut p̄io ſideremꝫ quo

modo angelii moueant qui ſunt crea

ture pure ſpiritualis. 2° quomō corpora moue

ant. 3° quomodo homines qui ſunt ex ſpi

rituali et corporali natura compoſiti. Circa primū

tria consideranda occurſunt. Primo quomo

do angelus agat in angelum. Secundo quomo

do in creaturā corporalem. Tertio quō in hoīes

Questio

Circa p^o cōsiderare oꝝ de illuminatiōe r locutiōne angelorū r ordinatiōe adiuicē tā bonorꝝ q̄ ma
lop. **C**irca illuminationē q̄rūt 4. **P**rimo vtrꝝ
vnus āgelus moueat itelectū alteri? illuminādō.
Scđo vtrꝝ vnus moueat voluntatē alteri? **T**er
tio vtrꝝ īferior angelus possit illuminare superio
rē. **Q**uar. vtrꝝ supior āgelus illuminet īferiorē de
oībus que cognoscit.

520 **P**rimus ar. vtrꝝ vnus angelus illuminet alium.

H D primū sic pcedit. Ut ꝑ vnus angelus nō il
luminet aliū. angeli. n. cādē b̄titudinē pos
siderit nūc quā nos ī futuro expectam⁹. s̄z tē
vnus bō nō illuminabit aliū b̄ illud Jere. xxii. Nō
docebunt vltra vir primus suū r vir fratre suū. ḡ
et nūc vnus angelus nō illuminat aliū. **P**re. triplex
ē lumē ī angelis nāc r ḡe r gle. s̄z angelus illuminia
tur lūne nāc a creante lūne ḡe a iustificāte lūne
gle a. brificante: qđ totū dei est. ḡ vnus angelus nō il
luminat aliū. **P**re. lumē ēst forma qđā mentis. s̄z
mens rōa solo deo formā īposita natura: vt
Aug. dicit i li. lxxviii. q. ḡ vnus angelus nō illuminat mē
tem alcius. **S**z contra est qđ dicit Dio. viij. c. cel.
bierar. ꝑ angelis febierar. purgāt illumināt r perfi
ciūt ꝑ angelos pme hierar. **R**o dō: ꝑ vnus angelus
illuminat aliū. Ad culis eulētiā cōsiderandū ē ꝑ
lumē fm ꝑ ad itelectedū p̄tēt nibil ē aliud qđā
manifestatio h̄itatis fm illuminare nibil aliud ē qđā
manifestatio h̄itatis aliū tradē fm quē moduz
apl̄s dī ad cph. iii. Nibi oīum scđy minimo da
ta ē grā illuminare oēs q̄ sit dispēsatio sac̄i ab scđi
tia seculi ī deo. r sic vnius agelus dō illuminare aliū
inc̄tūtū ei manifestat h̄itatis quam ipse cognoscit.
Vnde dio. dicit. viij. c. cel. bier. ꝑ theologi plane mō
strant celestū subaz ornat⁹ a sup̄mis mētibus do
ceri deificas scias. cū aut ad intellexū duo cōcur
s̄ 14 rat: vt sup̄ dixim⁹. 1. h̄itus intellectū r sitūtū rei
itelectū: fm hec duo vnus angelus alteri h̄itatis no
tā notificare pōt. **P**rimo qđ fortificādo virtu
rem intellectū ciūs. sicut eīz h̄itus īfectiois cor
poris īfortat ex situāl ppiquitate pfectiois cor
poris: vt min⁹ calidū crescit ī calore ex p̄nitia mag
calidi: ita xt̄ itelectedū īferioris angelei ī īfortat ex
uersione supioris angelis ad ipz. hoc. n. facit ī spū
alib⁹ ordo uersiois qđ facit ī corporalib⁹ ordo
local ppiqtatis. 2° aut vnus angelus alteri mani
festat h̄itatis ex pte sitūtūnēs itelectede: supior. n. an
gelus noticiā h̄itatis accipit in vli qđā cōceptōe ad
quā capiendā īferioris angelis intellect⁹ nō ē suffi
ciens: sed est cōnaturale vt magi p̄ticularē veri
tātē accipiat. superior ꝑ angelus h̄itatis quā vlr
cipit quodāmō distinguat ut ab īferiori capi pos
s̄ 520 sit. r sic ad eam cognoscēdā illi ppōt: sic ēt apud
nos doctores qđ ī sumā capiēt multipl̄r dīsignūt
puidentes capacitatī alioꝝ. r hoc est quod Dio.
dicit. xv. c. cel. bier. vnaq̄s subā ītellecutualis da
tā sibi a dñiore vniſorme ītelligētiā puida virtute

diuidit r multiplicat ad īferioris surſū dūctricem
analogiam. **A**d primū ꝑ dō: ꝑ oēs angelī tā ſupi
ores qđ īferiores īmediate vidēt dei eentia r qđū
ad hoc vnuſ nō docet aliū. de bac. n. doctrina pp̄ha
loquit. vñ dicit. Nō docebit vir fratre ſuum oīces
cognosce dñz. oēs. n. cognoscēt me a mīnimo eoꝝ vſ
qđ ad maximū. ſed rationes dīnoꝝ operum q̄ i deo
cognoscēt ſic in cā. oēs. ḡdeꝝ dō ſi ſeipſo cognoscit:
q̄ ſeipſoꝝ p̄p̄bēdit. alioruꝝ ꝑ deum vidētiū tāto
vnus qđꝝ in deo pl̄res rōnes cognoscit qđto eum p
fectius vider. vnde supior angelus p̄la ī deo de rō
bus dīnoꝝ opeꝝ cognoscit qđ īferior: r de his eum
illuminat: r hoc ē qđ dicit dō. 4. c. de di. no. ꝑ. āge. 55 i
exītūtū illuminātū rōnibus. **A**d secūdūm dō: ꝑ
vnus angelus nō illuminat aliū tradendo ei lumē
nāc v̄l gre t̄ gle s̄z cōfortādo lumē naturale ip̄s⁹ r
manifestando ei h̄itatis de his q̄ p̄tinēt ad statū nāc
gre r gle v̄t dictū ē. **A**d tertiu dō: ꝑ rōalis mēs
forma īmediate a deo: v̄l ſicut imago ab exēplari
qua n̄ ē facta ad alteri? imaginez qđ dei: vel ſicut ſu
bm ab v̄ltima forma r̄ p̄pletia: qa ſp̄ mēs cāta repu
tatur ī formātūtū ip̄i p̄me h̄itati īb̄reat. alicꝝ ꝑ
illuminatiōes q̄ ſunt ab boie v̄l āgelo ſūt q̄ſi dispo
nes ad v̄ltimā formā.

Secōdūs ar. vtrum vnus angelus possit mouere v̄o
luntatez alterius.

H D secūdūm ſic pcedit. Uide ꝑ vnus ange
lus ſollit ſicut vñus angelus illuminat aliū:
ſta purgat r perfectit: vt patet ex auēte ſup̄dicta: 520
ſed purgatio r perfectio vidētūtū pertinere ad volū arḡ
tatem. na purgatio vidētūtū ſeffe a lordib⁹ culpe q̄ per
tinet ad voluntatē. perfectio aut̄ videtur ēē p̄ ſe
cutionē finis q̄ est obz voluntatis: ꝑ vnus angelus pōt
mouere voluntatē alteri?. **P**reterea ſicut dō. dī
cit. viij. c. de di. n. noia angelop̄ designant eorum
pp̄ficiates. ſeraphin aut̄ ſcedentes dicunt aut̄ cale
ſaciētes: qđ est p̄ amore: q̄ ad voluntatē p̄tinet: vñ
ḡ angelus mouet voluntatē alteri?. **P**reterea p̄b̄s
dicit i. iiij. de aīa. ꝑ appetit⁹ ſuperior mouet appeti
tum īferiorē: ſed ſicut intellect⁹ angelis ſupior ſu
perior ē ita etiā appetitus. ꝑ vidēt ꝑ ſupior angelus
possit imutare voluntatē alterius. **S**ed h̄i cū ē
imutare voluntatē cuius est iūtificare: cū iūticia
ſit rectitudo voluntatē. **S**z ſolus de⁹ ē q̄ iūtificat:
ergo vnuſ āgelus nō pōt mutare voluntatē alteri?. 515

Ro dō: ꝑ ſicut ſup̄a dictum ē: voluntas imuta
tur dupl̄r. vno mō ex pte obi: alio modo ex parte
ip̄sū potētē ex parte qđem obi mouet voluntatē
r ip̄sūtūtū bonuꝝ quod eft voluntatē obi: ſicut app
etitile mouet appetitū: r ille qui demonstrat obz: pu
ſa qui demōtrat aliqd eē bonuꝝ: ſed ſicut ſup̄ dcm̄
est: alia qđem bona aliqd inclinan voluntatē: ſed
nihil ſufficienter mouet voluntatē niſi bonuꝝ v̄t
quod dō ē: r hoc bonuꝝ ſolus ip̄e oīdit: vt per eēn
tiam videatur a beat⁹ qui dicenti Moysi. Oſtende
mibi glam tuam: r̄ndit. Ego oīdam ſibi oē bonum

VI

ut habetur exo. xxxiiij. angelus ḡ nō sufficien̄t mo-
uer voluntatem n̄z vt obsecrum neḡ vt oñs obm;
sed inclinat eam: vt amabile quoddaz t̄ vt manife-
stans aliqua bona creata ordinata in dei bonitatē.
t̄ per hoc inclinare pōt ad amorem creature vel
dei modum suadentis. ex parte h̄o ipsius potentie
voluntas nullo mō pōt moueri nisi a deo. opatio
enim voluntatis ē inclinatio q̄dam volentis i voli-
tum. bane aut̄ inclinacionē sol̄ ille immutare pōt: q̄
6 virtutem volendi creature contulit. sicut t̄ natura
lem inclinationē solum illud agens pōt mutare qd̄
potest dare virtutem quā consequit̄ inclinatio natu-
ralis. solus aut̄ deus est q̄ potētiaz volendi tribuit
creature: q̄ ipse solus deus est auctor intellectual
nature. vñ vnu angelus voluntatez alteri moue-
re non pōt. Ad p̄num ergo dō ḡ secūduz mōm
illuminationis est accipēda t̄ purgatio t̄ pfectio. t̄
q̄ dō illuminat imutando intell̄z: t̄ voluntatē pur-
gat a defectibus intellectus t̄ voluntatis: pficit
i fine intellectus t̄ voluntatis. agel̄ āt illuminatio
refertur ad intellectū: vt dictū est: t̄ ideo ēt purga-
tio angelī intelligitur a defectu intellectus q̄ est
nescia. pfectio āt ē consumatio i fine intellectus q̄ ē
veritas cognita. t̄ hoc est: qd̄ dicit Dio. vij. ca. ce.
Hier. q̄ in celesti bier. purgatio ēt subiectis cēn-
tijs tanq̄ ignotoz illuminatio ipsectorē sciam
inducens sicut si dicam vñ corporalē purgari i
q̄stū remouent tenebre. illuminari h̄o i q̄stū p̄fū-
dit lumine. pfici h̄o secūduz ḡ. pducit ad cognitio-
nez colorati. Ad secūduz dō: q̄ vñ angel̄ pōt in-
ducere aliuz ad amorez dī: per modū persuadētis: vt
o supra dictū est. Ad tertiu dō: q̄ phs loḡ d̄ appē-
titu iferiori sensitivo: q̄ pōt moueri a superiori itel-
lectivo: q̄ pertinet ad eadē sciaz aie: t̄ q̄ iferior ap-
petitus ētus i organo corporali qd̄ in āgelis locū
non habet.

Tertius ar. vtr̄ āgel̄ iferior supiorē illuminat̄ possit.

Habitu deriuata est a celesti t̄ cā rep̄setat. vñ
t̄ supna Jerlm dī mater n̄a gal. iiiij. l̄z in ecclā ēt
supiores illuminat̄ ab iferioribz: t̄ docēt fm illud
apo. j. ad cor. xiiij. potestis oēs p̄ singulos pp̄betař
vt oēs discant t̄ oēs exor̄et. q̄ t̄ in celesti bier. su-
periores ab iferioribz possunt illuminari. Prete-
rea sicut ordo corporalū substatiar̄ d̄p̄det ex dei
voluntate: ita t̄ ordo subaruz sp̄zialiū. sed sicut dic-
tum ēt̄ deus q̄nq̄ p̄ter ordinē substantiar̄ corpora-
liū op̄at. q̄ etiā op̄at p̄ter ordinē sp̄zialiū subaruz
illuminando iferiores n̄ p̄ medios supiores. sic er-
go iferiores illuminati a dō possunt supiores illumi-
nare. Preterea vñ āgelus aliuz illuminat̄ ad quē
o se cōvertit. vt supra dictū ēt̄. l̄z cū ista cōuersio sit
voluntaria: pōt supm̄ āgelus ad ētūm̄ se cōverteř
medijs p̄missis: ergo pōt eū īmediate illuſt̄. t̄ ita
pōt illuminat̄ supiores. Sz̄j ēt̄ qd̄ Dio. dicit hāc le-

gē ēste dīnīat̄ īmobilit̄ firmat̄ vt iſeriora re-
ducant̄ i duz per superiora. R̄ dō ḡ iſeriores
āgeli nūq̄ illuminant̄ supiores: sed semp ab eis il-
luminant̄: cui? rō est: q̄ sicut supra dictū est: ordo 517
cōtineat̄ sub ordine: sicut cā cōtineat̄ sub cā: vñ sicut
ordinat̄ cā ad cāz ita ordo ad ordine. t̄ iō nō est īcō
ueniens si aliquādo aliquid fiat p̄ter ordine iſerio-
ris cāe ordīnādi ſugiorē cāz: sicut i rebus humanis
p̄termittit̄ mādatuſ p̄ſidis vt obediat p̄ncipi: t̄ ita
cōtingit̄ vt p̄ter ordine nature corporalē aliquid de
miraculoſe opeř ad ordināduz hoies in ei? cogni-
tiōeſ. sed p̄termiſſio ordinis q̄ debet ſp̄ualib̄ ſub-
ſtacijs: i nullo p̄tinet ad ordinatōne hominū i duz:
cū opađes angeloz non ſint nobis manifeste: ſi
cū opađes viſibiliū corporoz. t̄ iō ordo q̄ cōuenit
ſp̄ualib̄ ſubijs nūq̄ a deo p̄termittit̄ qn semp in
feriora moueat̄ p̄ superiora t̄ n̄ ecōuerſo. Ad pri-
mū ḡ dō ḡ ecē. bier. imitāt̄ celeſtē aliq̄l̄. l̄z n̄ pfecte
cōſeḡ ei? ſimiſtudinē. in eccl. n. bier. tota rō ordi-
nis ē ex pp̄ingat̄ ad deū. t̄ iō illi qui ſit dō pp̄in-
gores ſit t̄ gradu ſbl̄imatiōeſ ſciā clariōeſ: p̄p̄ ſ
supiores nūq̄ ab iſerioribz illuminat̄ l̄z i ecē. bier.
iterdu q̄ ſit duo per ſcītātē pp̄inquiōres ſit gradu
iſimi ſciā nō eminentes: t̄ qd̄a in vno etiam fm
ſciāz eminēt̄ ſi alio ſificiūt̄. t̄ pp̄ hoc ſupiores ab iſerio-
ribz doceri p̄nt̄. Ad secūduz dō: q̄ nō ē ſimiſt̄
rō de hoc qd̄ deus agat p̄ter ordine nāc corporalis et
spiritualis: vt dictā est. vñ rō non ſeḡ. Ad ter-
tiū dō ḡ angelus voluntate ſcītātē ad aliū ange-
li illumināduz. l̄z volūtas āgeli ſp̄ regulat̄ lege di-
uina q̄ ordine in angelis iſtituit̄.

Quartus ar. vtr̄ āgelus supiorē illuminat̄ in
feriorē.

H 4 sic pcedif̄. Ut ḡ angelus supiorē nō 523
illuminaſ iſeriore dō oibz q̄ ipse nouit. dicit. n. Dio. xij. ca. ce. bier. ḡ āgeli supiores
hāt̄ ſciāz magis vlez. iſeriores h̄o magis p̄ticulare
t̄ ſubiectaſ ſi plura cōtinent̄ ſub ſciayl̄ q̄ p̄ticula-
ri: ḡ ſia ſciāt̄ ſupiores angelī cognoscit̄ iſeriores p̄ ſupiorē illuminatiōeſ. Preterea ma-
gister dī in. xj. di. fi. ſen. ḡ ſupiores angelī cognoue-
runt a ſeculī ſtūt̄ incarnatiōni. iſerio-ribz
h̄o ignotū fuit vñz q̄ complētu est: qd̄ vñ per hoc ḡ
gbuſdā angelis q̄rentibz q̄s ē iſte rex glie: q̄ ſi igno-
rantibz alij respōdet̄ q̄ ſi ſcīt̄: dñs virtutū ſpe
ē rex glie: vñ Dio. exponit. vij. ca. ce. bier. hoc at nō
ēt̄ ſi ſupiores angelī illuminat̄ iſeriores de oibz
q̄ ipi cognoscit̄: nō ḡ eos illuminat̄ dō oibz ſibi noſt̄.
Preterea ſi ſia ſupiores angelī iſerio-ribz anū-
ciant que cognoscunt̄: nibil iſeriores ignotū
remanet quod ſupiores cognoscant̄: nō ḡ dō cēcero
ſupiores poterūt illuminare iſeriores qd̄ vñ incō
ueniēt̄: non ḡ ſupiores dō oibz iſeriores illuminat̄.
Sz̄j ēt̄ qd̄ Dio. dicit ḡ in illa celeſtē patria l̄z
quedā data ſint excellēter: nibil tñ p̄ſſidet̄ ſingu-
lariter t̄ dicit Dio. xv. ca. ce. bier. ḡ vnaquez cele-
ſtis eētia intelligentiā ſibi a ſupiori datā iſerio-

Questio

520 cōmunicat: vt p̄z auctoritate sūp̄ inducta. ¶ Rō dō: q̄ oēs creatūr ex dīna boītate p̄ticipant vt bo-
nū quod bñt in alia diffundant. nam de rōne boni
est q̄ se alijs cōcīet. r̄ inde ē ēt q̄ agētia corporalia si
militudinez suā alijs trādunt q̄stū possiblē est. q̄to
igitur aliqua agentia magis i p̄ticipatōe dīne boni
tatis cōstītuuntur: tanto magis p̄fectōes suas nītū-
tur in alios trāfūdere q̄stū possiblē est. vñ beatus
petrus monet eos qui dīnā bonitatem per grāz p̄tiv-
cipat dicens. i. pe. liij. vñusquisq̄ sicut accipit grāz:
in alterutx illam admīstrantes sic boni dispēsato-
res multiformes grē dei. multo lgr̄ magis sc̄i agēli
qui sūt in plēissima p̄ticipatione diuīne bonitatis
q̄gēd a dō p̄cipiunt subiectis ip̄ciūt: nō tñ recipiūt
ab inferiorib̄: ita excellēter sicut est in supioribus.
r̄ sō supiores semp remanent in altiori ordīne: r̄ p̄-
fectōe sc̄iam babētes: sicut vnam r̄ eādez r̄e ple-
ni intelligit magr̄ q̄d discipul̄ qui ab eo addiscit.

¶ Ad p̄mū ḡ dō q̄ supiores agēloꝝ scia dīr̄ eē vñor
q̄stū ad emīnētōre modū intelligēdi. ¶ Ad sc̄dm
dō q̄ xbūm̄gr̄ nō sic ē intelligēdū q̄ inferiorēs an-
gelī p̄eit̄ ignorauerint mysteriū incarnatōis. s̄z q̄
n̄ ita plēe cognouerūt sicut supiores: r̄ in eī co-
gnitione postmoduz p̄ficerūt: dū illud mysterium
iplerei. ¶ Ad 3° dō q̄ vñosq̄ ad diē iudicii sp̄ noua
aliq̄ suprīmis agēlis reuelant dūlūt̄ d̄ his q̄ p̄tinent
ad dispositōne mūlti: r̄ p̄cipue ad salutē electoꝝ.
vñ semper remanent: vñ supiores angel inferiorēs
illuminent.

¶ Questio. cxvii. de locutionib⁹ angelorum.

Einde cōsiderā

dū ē dō locutionib⁹ angelorum. Et cir-
ca hoc querunt. v. ¶ Primo vtrū
vñus angelus loquat alijs. Secundo
vtrū iferior supiori. Tertio
vtrum angelus deo. Quarto vtrū in locutōe an-
geli aliquid distantia local operet. Quinto vtrū
locutōem vñi^o angeli ad alterū oēs cognoscant.

¶ Primus articulus vtrum vñus angelus alteri
loquatur.

¶ H d̄ p̄mū sic p̄cedit. Ut q̄ vñus angelus
alteri non loquat̄. dicit. n. Grego. viii. moř.
q̄ in statu resurrectionis vñuscui^o q̄ mē-
tem ab alterius oculis membrorum corpulentia
non abscondit. q̄ multominus mens vñiū angelis
absconditur ab alterio. s̄z locutio est ad manifestan-
dum alteri q̄ latet in mente. n̄ iḡr̄ oꝝ q̄ vñus agēl̄
alteri loquatur. ¶ Preterea duplex ē locutio ite-
rior per quā alijs sibi ip̄i loquif̄: r̄ exterior p̄ quaz
alijs loquif̄ alteri. exterior ēt lucutio fit per aliqd
sensibile signū puta voce v̄l nutu: v̄l aliq̄ corporis
mēbro: puta lingua vel digito: q̄ angelis cōpetere
non possunt. ergo vñus angelus alteri nō loquif̄.
¶ Preterea loquens excitat audītem vt attēdat
sue locutioni. sed n̄ v̄l q̄ vñus angel⁹ excitet alium

ad attendendum. hoc enim fit apud nos aliquo sen-
sibili signo. q̄ vñus angelus non loq̄t alteri. ¶ S̄z
cōtra est qđ dicit. i. ad cor. xiij. si liguis bō loquatur
r̄ angelozum. ¶ R̄ndeō dō q̄ in angel est aliqua lo-
cutio. sed sicut dicit Grego. ii. moř. dignū est vt mens
nostra q̄litatē corpore locutionis excedens ad s̄b-
limes atq̄ incognitos modos locutionis itime su-
spendatur. Ad intelligēdū igitur qualiter vñus an-
gelozum alij loquatur: cōsiderādū est q̄ sicut supra
dixim^o: cū dō actib^o r̄ potēcijs aie ageret: volūtas 410
mouet itellectū ad suā opationē. intelligibile autē ē
itellectu tripliciter. p̄mo qdē habituāl v̄l secūdū
memoriā: vt aug. dicit. secudo āt vt i actu cōsidera-
tū v̄l cōceptū. tertio vt ad aliud relatū. manifestū āt
q̄ de p̄mo gradu i sc̄do trāfūrt intelligibile p̄ ipe-
riū volūtatis. vñ i diffinitōe bit̄ dicit quo q̄s vñiē
cū voluerit. similē autē de secūdū gradu trāfūrt
in tertiu p̄ volūtātē. naꝝ p̄ volūtātē cōceptū mentis
ordinat ad alterū: puta v̄l ad agendū aliqd vel ad
māifestādū alteri. q̄s āt mēs cōuertit se ad actu cō-
siderādū qđ babet i bitu: loq̄t alijs sibiūpsī. nā ipse
conceptus mentis interius verbūz vocatur. ex hoc
vero q̄ conceptus mentis angelice ordinat ad ma-
nifestādū alteri per voluntatem ipsius ageli: con-
ceptus mentis vñiū angelī inotescit alteri. r̄ sic
loquitur vñus angelus alteri. nibil est enī aliud lo-
qui ad alterū q̄ conceptū mentis alteri manifestār̄.
¶ Ad p̄mū ḡ dō q̄ i nobis iterior mētis cōceptus
q̄s dupli obſtaculo claudit̄. p̄mo quidez ipsa vo-
lūtate q̄ conceptū intellectus p̄t retiere interi^o
vel ad extra ordinare. r̄ quantū ad hoc mentē vñi^o
nullus alijs p̄t videre nisi solus deus fm illud
i. cor. ii. que sunt hominis nemo nouit nisi spiritus
hominiū qui in ipso est. secundo āt clauditur mens
hominiū ab alio homine per grossiciam corporis.
vnde cum etiam voluntas ordinat conceptum mē-
tis ad manifestādū alteri: nō statiz cognoscit̄t ab
allo: sed oꝝ aliquid signū sensibile adhibere. r̄ hoc
est quod Grego. dicit. i. moř. alienis oculis stra se
cretu mētis quasi post parietem corporis statuſ.
s̄z cum manifestare nosmetipſos cupimus q̄s per li-
gue ianuā egredimur vt quales sumus intrīsecus
ostēdamus. hoc āt obſtaculum non habet angelus.
r̄ ideo q̄ cito vult manifestare suū conceptū: statiz
alijs cognoscit̄. ¶ Ad secūdū dō q̄ locutio extīor
que fit per vocem est nobis necessaria pp obſtacu-
lū corporis. vnde non conuenit angelos: sed sola lo-
cutio interior ad quā pertinet non solū q̄ loquitur
sibi interius concipiēdo: sed ēt q̄ ordinat per vo-
lūtatem ad alteri^o manifestationē. r̄ tamē lingua
angeloz meta. dicitur ipsa virt^o angeli q̄ conceptū
suum manifestat. ¶ Ad tertium dō q̄ q̄stū ad an-
gelos bonos q̄ semp se inuicē videt̄ i verbo: nō cēt
necessarium ponere aliquod excitamen: quia sicut
vñus semp videt alium: ita semp videt quicquid
in eo est ad se ord natum. sed quia etiam i statu na-
ture condite sibi inuicē loqui poterāt: r̄ mali etiā

VII

angeli nunc sibi inuicem loquuntur: descendit ergo si
cū sensus mouet a sensibili: ita intellectus mouet
ab intelligibili. sicut ergo signum sensibile excita
tur sensus: ita per aliquā virtutem intelligibile pōt
excitari mens angeli ad attendendum.

Secundus ar. utrum inferior angelus superio
ri loquatur.

Hoc secundum sic procedit. Ut ergo inferior angelus
superiori non loquatur: quod secundum illud. id est
quod cor. xii. si linguis hominū loquitur et ange
loꝝ dicit glo. quod locutiones angeloz sunt illuminati
onē q̄bus superiores illuminant inferiores. sed in
feriores nunq̄ illuminant superiores: ut supra dic

tum est. q̄ nec inferiores superiorebus loquuntur.

Preterea supra dictum est: quod illuminare nihil
est aliud q̄ illud quod est alicui manifestū alteri ma
nifestare. et hoc idem est loqui et illuminare. et sic idē
qđ prius. **P**reterea hic dicit. iij. mora. quod deus ad
angelos loquit̄ eo ipso: quod ex cordibus occulta sua
iusticia ostendit. sed hoc ipsum est illuminare: qđ oīs
dei locutio est illuminatio. pars q̄ ratione oīs angelī
locutio est illuminatio. nullo q̄ modo angelus infe
rior superiori loqui potest. Sed contra est quod sic dicit.
exponit vii. ca. cel. hier. inferiores angelī superioribꝫ
dixerunt. qđ est iste rex glorie. **R**espondeo dō: quod angelī in
feriores superiorebus loqui possunt. Ad cuius evidentiā
considerandū est qđ omnis illuminatio est locutio in ange
lis. sed nō oīs locutio est illuminatio. quod sicut dictus

est: angelum loqui angelo nihil aliud est q̄ cōce
ptū suū ordinare ad hoc ut ei innescat p̄. p̄ priam
voluntatē. ea vero q̄ mente concipiunt ad duplex
principium referri possunt. scilicet ad ipsum deū q̄ est p̄ia ve
ritas et ad voluntatē intelligentis per q̄ aliquid
actu consideramus. quia vero veritas est lumen intel
lectus: et regula omnis veritatis est ipse deus: manife
statio eius quod mēte concipiit secundum qđ dōpe
det a prima veritate et locutio est et illuminatio: pu
ta si unus dicat alijs celum creatū est a deo vel hoc ē
animal. sed manifestatio eoz q̄ dependet ex voluntate
intelligentis nō potest dici illuminatio: sed locutio tan
tū. puta si alijs alteri dicat: volo hoc adscerere: volo
hoc vel illud facere: cuius rō est: quod voluntas crea
ta nō est lux neq̄ regula veritatis participā luce. vnde
comunicare ea q̄ sūt a voluntate creata inq
tumbi? nō est illuminare. non. n. p̄tinet ad p̄fec
tionem intellectus mei qđ tu velis vel qđ tu intelli
gas cognoscere: sed soluz qđ rei veritas h̄eat. ma
nifestū est. autē q̄ angelī dicunt̄ superiores vel infe
riores per cōparationem ad hoc principiū quod est
deus. et ideo illuminatio q̄ dependet a principio qđ ē
deus soluz q̄ superiores angelos ad inferiores deduc
tur: sed in ordine ad principiū quod ē voluntas ipse
volens ē p̄minus sup̄minus. et id manifestatio eoz que
ad voluntatem pertinet p̄ ipm volēt deducit̄ ad
alios quoscunq̄ et quantū ad hoc et superiores infe
riorebꝫ: et inferiores superiorebꝫ loquuntur. et per h
p̄. ad. i. et ad. iij. **A**d tertium dō: quod oīs dei locu

tio ad angelos ē illuminatio: quod cū voluntas dei sit
regula veritatis et scientie qđ deus velit pertinet
ad perfectionem et illuminationē mentis creare. sed
non est eadem rō de voluntate angelī ut dictū est.

Tertius ar. utrum angelus deo loquatur.

Hoc tertium sic procedit. Ut ergo angelus deo nō

loquatur. locutio nō ē ad manifestandum aliqd al
teri: sed angelus nihil potest manifestare deo
q̄ oīa nouit: q̄ angelus non logitur deo. **P**re. log
ē ordinare conceptum intellectus ad alterū: ut dictū
est. sed angelus temp̄ conceptū sue mentis ordinat̄

in deum. si ergo aliquā deo logitur: semper deo logitur
quod potest videri aliquibus inconveniens: cum aliqua
de angelus angelo loquatur. videtur ergo q̄ ange
lus nunq̄ loquatur deo. **S**ed contra est quod di
cit̄ cāch. respondeo angelus deo et dixit domine exer
cituū vīcī q̄ non misereberi Jerim. loquitur ergo
angelus deo. **R**espondeo dō: quod sicut dictum est: lo

cūtio angelī est per hoc q̄ conceptio mētis ordinat̄
ad alterū. sed aliquid ordinatur ad alterum dupli
citer. uno modo ad hoc q̄ comunicet alet: si in re
bus naturalibus agens ordinatur ad patientē: et in

locutione humana doctor ordinatur ad discipulū.
et quantum ad hoc nullo modo angelus loqui dō
nō de his que ad rei h̄itatē pertinent: nō de his q̄
dōpendet a voluntate creata: quod deus ē omnis h̄ita
tis et oīs voluntatis principium et cōditor. alio mō
ordinatur aliquid ad alterū: ut ab eo accipiat sic

in rebus naturalibus passiuū ad agens et in locutio
humana discipulus ad magistrum. et hoc modo angelus lo
quit̄ deo vel consultando dīnā voluntate de angelis
vel eius excellentiā quā nunq̄ cōprehendit admirā
do: sicut hic dicit. iij. mora. quod angelī loquuntur deo
per hoc q̄ sup̄ semetipsos respiciunt in motum ad
miratione surgunt. **A**d primū ergo dō: quod locu
tio non semper ē ad manifestandum alterū: sed quā
dōḡ ordinatur finaliter ut loquenti aliquid mani
festetur: sicut cum discipulū querit aliquid a magistro.

Ad secundū dō: quod locutione q̄ angelī loquuntur
deo laudantes ipsum et admirantes: p̄ angelī dō lo
quunt̄. sed locutione q̄ eius sapientiā cōsultū sup̄ age
dis tunc ei loquit̄ur qn̄ aliqd nouū p̄ eos agēdum
occurrit super q̄ desiderant illuminari.

Quartus ar. utrum localis distantia opetur aliquid
in locutione angelica.

Hoc quartū sic procedit. Ut ergo localis distā

tia operet̄ aliquid in locutione angelica. sic
nō dicit̄ dām. angelus vbi ē ibi opat̄. locu

tio āt̄ est quedam opat̄ angelī. cū ergo angelus. sit ī
determinato loco: vñ q̄ vñq̄ ad terminatam loci

distantia angelus loqui possit. **P**reterea clamor
loquentis sit p̄ distantia audentis. sed Isa. vij. dī
citur de seraphi. quod clamat alter ad alterū: q̄ vide
tur p̄ in locutione angeloz aliqd opetur localis dī
stantia. **S**ed h̄ est q̄ sicut dicitur luç. xvij. diues ī
inferno positus loq̄batur abrabe nō ip̄dicente lo
cali distantia. multo igitur minus localis distantia

Questio

§24 potest impedire locutione^r vni^r angeli ad alter^r.

§25 **R**° dō: q locutio angeli in intellectuali opera-

tione existit ut ex dictis patet. intellectuāt opa-

tio angelī oīo abstracta ē a loco r tēpore. nā ē nrā

intellectualis operatio ē per abstractionē ab hic r

nunc nisi per accidēs ex parte fantasmatū qī ange-

lis nulla sunt. in eo āt quod est oīo abstractu^r a lo-

co r tēpore: nibil operatur n̄ tēpōis diuersitas: n̄

loci distantia. vñ in locutione angeli nullum ipedi-

r b mentum facit distantiam loci. **A**d primū g dō: q

§24 locutio angeli sicut dictum ē: est locutio interi-

or que tñ ab alio percipit. r iō ē in āgelo loquētē r

per consequēs ybi est angelus loquētē. s̄ sic distan-

tia locali nō ipedit qn vñus angelus. aliuz vidē pos-

sit. ita ēt non ipedit qn p̄cipiat qd in eo ad se ordia-

tur qd ē ci^r locutio^r p̄cipē. **A**d 2° dō: q clamō

ille nō ē vocis corpec q̄ sit pp̄ distantia loci sed si-

gnificat magnitudinem rei q̄ dicebatur: vñ magni-

tudinē affectus fm qd dicit H̄e. iij. mōra. tanto q̄s

q̄s minus clamat: quanto minus desiderat.

Quintus ar. vtrum locutionē vni^r angeli ad al-

ter^r omnes cognoscunt.

§28 **H** Quintū sic pcedit. Ut q̄ locutionē vni^r

angeli ad alterū oēs cognoscāt. q. n. vnius

hominis locutionē n̄ oēs audiāt facit ineq̄l

loci distantia. sed in locutione angeli nibil opera-

§27 localis distantia: vt dictū est. g vno angelo loqñ-

te ad alter^r oēs p̄cipiunt. **P**re. oēs angeli cōicāt

i^r h̄tute intelligendi. si g conceptus mentis vni^r or-

dinatus ad alterū cognoscī ab vno pari rognosci

tur ab alijs. **P**reterea illuminatio ē qdā spes locu-

tio^r. sed illuminatio vnius āgeli ab altero perueit

ad oēs angelos: q̄ vt dio. dicit. xv. ca. ce. bier. vna-

q̄z celestis eēntia ītelligētiā sibi traditā alij cōmūi-

cāt. g r locutio vnius āgeli ad alter^r ad oēs perdu-

citur. **S**z cōtra ē g homo vñus p̄t alteri soli lo-

qui: multo īḡ magis h̄ i angelis eē p̄t. **R**° dō: q̄

§24 sicut supra dictū ē: concep^r menti vnius āgeli p̄

cipi p̄t ab altero: p̄ hoc q̄ ille cuius ēceptus sua

volūtate ordiat ipsū ad alterum. p̄t aut ex aliq̄ cā

ordinare aliquid ad vnum r n̄ ad alterū. r iō p̄t cō

ceptu^r vni^r ab aliquo vno cognosci r ab alijs nō.

r sic locutionē vni^r angeli ad alter^r p̄t p̄cipē vñ-

o absq̄ alijs nō qdē ipse dītē distātia locali s̄ hoc fa-

§27 ciente volūtaria ordinatiō: vt dictuz ē. vñ patet

a responsio ad. i. r. iij. **A**d tertiu dō: q̄ illuminatio ē

de his q̄ emanant a p̄ma regula h̄tata q̄ ē p̄cipiuz

cōe omnīi angeloz. r iō illuminatioēs sūt omnīibus

cōes. sed locutio p̄t esse de his q̄ ordinantur ad

p̄cipiū voluntatē create q̄d est p̄pum vnicuig an-

gelo. r iō n̄ oportet q̄ bi^r locutioēs sūt oib^r cōes.

Qo. viii. d ordinatiōe angeloz h̄ bier. r ordies.

Ende cōsiderāt

dum ē de ordinatiōe angeloz sēcū

dum bier. r ordines. dictū est enīz

g superiorēs inferiores illuminat: r

523

nō ecouerso. r circa h̄ q̄rūtur viij. **P**xio vtr̄ oēs

sint vni^r bier. **S**cdō vtr̄ i vna bier. sit vni^r tm̄

ordo. **T**ertio vtr̄ i vno ordine sint plures āgeli.

Quarto vtr̄ distictio bier. r ordinū sit a natura.

Quinto de noib^r r p̄petatib^r singuloz ordinū.

Sexto de cōparatione ordinū admiuicē. **S**epti-

mo vtr̄ ordines durent post iudicij diē. **O**cta-

uo vtr̄ boies assumentur ad ordines angeloz.

Primus ar. vtr̄ oēs angeli sint vnius bier.

H Primū sic pcedit. Ut q̄ omnes angeli §29

sint vni^r bier. cum enim angeli sint supm̄

int̄ creaturas: oportet dicē ḡ sint optiū dis-

positi. sed optima dispositio ē multitudinis h̄z q̄ cō

tinetur sub vno p̄ncipatu. vt p̄z per ph̄i. xi. meta. r

in. iii. politicoz. cū ḡ hie. nibil sit aliud q̄s sacer p̄n-

cipatus: videtur q̄ omnes angeli sint vnius bier.

Pre. Dio. dicit. iij. ca. ce. bier. q̄ bier. est ordo

scia r actio: sed omnes angeli conueniūt in vno or-

dine ad deum q̄ē cognoscūt: r a quo in suis actiōi

bus regulant. ḡ oēs angeli sunt vnius bier.

Preterea sacer p̄ncipatus qui d̄r bier. iuenit i homi-

nibus r angelis: sed oēs boies sunt vnius bier. ḡ ēt

oēs angeli sunt vnius bier. **S**ed h̄ ē ḡ dio. vi. ca.

ce. bier. distinguit tres bier. angeloz. **R**° dō: q̄

bier. ē sacer p̄ncipat: vt dictū ē. i noicāt p̄ncipā āḡ j̄

tus duo intelligunt. s̄ ipse p̄ncipē r multitudō or-

dinata sub p̄ncipē. q̄r vñus ē deus p̄ncipē n̄ so-

li ouj. āgeloz. s̄ ēt hōiūz r toti rōalis creature q̄

sacrorum p̄ncipēs ēē p̄t: vna ē bier. fm q̄ Aug. di-

cit. i. xl. d. ci. dei duas ēē ciuitates hoc ē societas

vna in angelis bonis r boībus. altera i malis. s̄ si

considereret p̄ncipatus ex parte multitudinis ordi-

nate sub p̄ncipē: sic vñus p̄ncipatus d̄r fm q̄ mul-

tudo vno r eodez mō p̄t gubernationē p̄ncipis

recipere. q̄ vero nō p̄t fm cūdem mōz gubernari

a p̄ncipe ad diuersos p̄ncipatus pertinēt: sicut sub

vno rege sunt diuerse ciuitates. q̄ diuersis regunt

legibus r ministris. māfestū ē aut q̄ boies alio dī

uias illuminationes p̄cipiūt q̄s angelī. nam ange-

li p̄cipiunt eas in ītelligibili puritate. boies q̄o p̄ci-

piunt eas sub sensibilim similitudinib^r: vt. dio. di-

cit. i. ca. ce. bierar. r iō oz distingui humanam bier.

ab angelica r p̄ cūndē modū: in angelis: tres bier.

282 **D**istinguuntur. dictum est enīz supra. dū d̄ cognitō

ne angeloz ageretur: ḡ superiorēs angelī h̄t vñlo-

rem cognitionē h̄tatis q̄s inferiores. bi^r ēt vñl ac-

ceptio cognitionis h̄z tres gradus i angelis distin-

giūt p̄t. p̄t enim rōnes rerū de quibus angeli illa-

minant cōsiderari tripliſ. p̄to qdē h̄z q̄ p̄cedit

a p̄mo p̄ncipio vñl q̄d est deus: r iste modus cōnēit

p̄me bier. que imēdiate ad dū extēditur: r quāsi

vestibil dī collocat: vt dio. dicit. vii. ca. ce. bier. fo-

to p̄t bi^r rōnes dependēt ab vñlbus creatis cāis

que īā aliquo mō multiplicantur r hic modus con-

uenit fe bier. tertio autē mō fm q̄ bi^r rōnes applicā

tur singulis rebus r p̄t dependent a p̄pīs cāis r

bic modus ē in fine bier. q̄d pleni^r patēbit cūm de-

CVIII

534 Singulis ordinibus agetur. sic igitur distinguuntur bier. ex parte multitudinis subiecte. vñ manifestum est eos errare et contra iterationem dio. loqui q ponunt i diuinis personis hierarchiam. quam vocant superie rem. in diuinis enim personis est quidam ordo na ture sed non bier. nam ut dio. dicit. iij. ca. ce. hierar. ordobie. re alios quidez purgari et illuminari et perficere qd ab sit ut in diuinis personis ponam. Ad primū g descendū p rō illa procedit de principatu ex pte prin cipis: q oportunus est g multitudine regatur ab uno principe ut pbi. in predictis loci intēdit. Ad secundū dō: g quātum ad cognitionē ipsius dei quem oēs uno mō. s. per centia vident non distinguunt in angelis bier. s; p̄ptum ad rōneas rerū creaturarū ve dictum ē. Ad tertium dō: g oēs hoīes sunt vniuersitatis: et vnu modus intelligendi ē eis cōnatura lis: nō sic aut ē in angelis. vnde nō ē simil rō.

Secundus articulus vtrum i yna bier. sint plures ordies.

535 **H**ec secundum sic procedit. Ut g i yna bier. non sunt plures ordines. multiplicata enī diffinitione multiplicatur et diffinitū: sed bier. ut dio. dicit est ordo. si ergo sunt multi ordies non erit yna bier. sed multe. Preterea diuersi ordines diuersi gradus i spiritualib⁹ sunt. et gradus i spiritualibus constituitur. s; diuersa spiritualia: sed in angelis oīa dona spiritualia sunt cōmunia. q nibil ibi singulariter possidetur. g n se diuersi ordines angelorū. Preterea in eccl bier. distinguuntur ordines fini purgare illuminare et perficē. nam ordo diaconorū est purgatiū: sacerdotiū illuminatiū: epoz p̄fectiū: ut dio. dicit. v. ca. ce. bie. s; q libet angelus purgat illuminat et perficit: nō g est disti ctio ordinū in angel. S; q apo. dicit ad epb. h. q deus constituit xpz hoīes sup oēm principiū et potestate et fortitudine et dominationē g sūt diuersi ordines angelorū: et qdā eoz ad vnam bier. pertinent.

534 ut infra patebit. **P**ro dicendum g sicut dictum 529 est. yna bier. est vnius principatus. i. yna multitudine ordinata. uno modo sub p̄incipiis gubernatōe. n autē ēēt multitudine ordinata sed difusa: si in multitudine diuersi ordines nō ēēt. ipa g rō bier. reg rit ordinū diuersitatē q gdem diuersitas ordinū s; diuersa officia et actus considerat: sicut p̄z g i yna ciuitate sunt diuersi fini diuersos actū: nā aliis est ordo iudicantū: et aliis pugnantū: et aliis laborantium i agris: et sic de alijs. sed tñ cuz multi sunt vnius ciuitatis ordines: oēs tñ ad tres p̄t reduci: fm q qlz multitudine p̄fecta bz p̄ncipiū mediū et finē. ynde et in ciuitatib⁹ triplex ordo hominum inuenit. quidam enim sunt supremi et optimates. qui dam aut sunt infimi: vñ vilis populus. quidam autem me dij: ut populus honorabilis. sic igitur in qlz bie. age lica ordines distinguunt s; diuersos actus et officia et oīa ista diuersitas ad. iij. reducit. s. ad sumuz me diuz et infimū. et pp hoc i qlz bier. dio. ponit. iij. ordi

nes. **A**d primū g vñ gordo dupl̄r dī. uno modo ipsa ordinatio cōprehendēs sub se diuersos gradū et hoc mō bier. dī ordo. alio mō dī ordo gradū vni us. et sic dicuntur plures ordines vnius bier. Ad secundū dō: g in societate angelorū oīa possidēt co muniter. sed tñ qdam excellentius habetur a qbus dam q ab alijs. vñ quodq auctē perfecti⁹ bēt ab eo q pōt illud cōdicare q ab eo q nō pōt: sicut p̄fec tius ē calidum qd pōt calefacit: qd qd non pōt et p̄fe cti⁹ scit q pōt docere qd q non pōt. et quanto perse cti⁹ donuz aliquis communicare pōt tāto i perse cti⁹ gradu est sicut in p̄fectioni gradu magisterij est q pōt docere altiorē scientiam. et secundūz bancū militudinē consideranda ē diuersitas graduū vñ or dinū in angel. s; diuersa officia et actus. Ad ter tium dō: g inferiori angelus est superiori supīmo bo mine nostre bier. fm illud matth. xij. q minor ē in re gno cel. maior est illo. s; Joāne baptista: q nullus ma ior inter natos mulierū surrexit. vnde minor ange lus ce. bier pōt non solā impugnare: sed illuminare et perficere et altiori modo qd ordines nostre bier. et sic secundū distinctionē hāz actionū nō distinguunt celestes ordines. s; fm alias differentias actionū. **T**ertius articu. vtrum in uno ordine sint plures angelii.

536 **H**ec tertium sic procedit. Videlur q in uno ordine nō sint plures angelii. dictum est enī 250 supra oēs angelos inequales ēē adiuicē. 264 sed vnius ordinis ēē dicuntur que sunt eq̄lia. g plu res angelii nō sunt vnius ordinis. Preterea quod pōt sufficenter fieri per vnum superflū ē g fiat p multa: sed illud quod pertinet ad vnum officiū angelicum sufficenter pōt fieri per angelicuz: multo magis q per vnum solem sufficenter fit quod p̄t net ad officium solis: quanto p̄fectior est angel⁹ celesti corpore. si ergo ordines distinguunt s; officia ut dictum ē: superflū est qd sint plures angelii vni 530 ordinis. Preterea supra dictuz ēē qd oēs angelii s; 264 inequales. si ergo plures angelii sint vnius ordinis puta. iij. vel. iiij. infinitus superioris ordinis magis cōueniet cum supīmis inferioris: qd cuz supīmo sui ordinis. et sic vñ q magis si vnius ordinis cuz hoc qd cum illo. non igitur sunt plures angelii vnius ordinis. Sed traētē q Ia. vi. dicitur q seraphi clama bant alter ad alterum. ergo sunt plures angelii in uno ordine seraphin. **R**ō dō q ille q perfecte cognoscit res alias pōt vñq ad minima et actus et virtutes et naturas eaz distinguere: q autē cognoscit eas imperfecte non pōt distinguere nisi i vñ qd dem distinctio fit per pauciora: sicut q imperfecte cognoscit res naturales distinguunt eaz ordines. vñli ponens in uno ordine celestia corpora: i alio corpora inferiora inanimata i alio plantas i alio animalia. q autē perfectius cognoscet res naturales: posset distinguere et in ipsis corpib⁹ celestib⁹ diuersos ordines et in singulis allorū. nos autē imperfecte ange los cognoscimus et corū officia: ut Dio. dicit. vñ. ca.

Questio

ce bier. vnde non possimus distingue officia et ordinis angelorum nisi in eis secundum quem modum multi angeli sub uno ordine continetur. si autem perfecte cognosceremus officia angelorum et eorum distinctioes: pecte sciremus quod angelus unus suus proprius officium et suum proprium ordinem in rebus et multo magis quamque libet stella et si nos latcat. Ad primus ergo omnes angelii unius ordinis sunt aliquo modo ecclesias quamcum ad eum similitudinem secundum quam constituantur in ordine sed simpliciter non sunt coniungentes.

264. untur in ordine: sed simpliciter non sunt equales. vnde dicit. x.ca.ce.bier. q̄ in uno et codē ordine angelorum est accipe primos medios et ultios. Ad secūdum dō q̄ illa specialis distinctio ordinū et officiorum secūdum quaz quilibet angelus haber officium propriū et ordine est nobis ignota. Ad tertium dō: q̄ sicut in superficie q̄ partis ē alba et partis nigri. due partes q̄ sunt in confinio albi et nigri: magis conueniunt secūdum sitū q̄ alie due partes albe. minus tamen secundum qualitatem: ita duo angelī qui sunt in terminis duorum ordinū magis secūdum conueniunt sūm propinquitatē nature q̄ yνus eorum a ligbus alijs sui ordinis. minus autē secūdum idoneitatem ad similia officia q̄ quidem idoneitas visq̄ ad aliquā certum terminū pertinet. Quartus ar. vtp̄ distinctio bier. et ordinū sit a nā in anglis.

H D quartū sic pcedit. Ut q̄ distinctio bier.
et ordinum nō sit a natura in angelis. bier.
enī dī sacer principatus et i distinctione ei^o
dio. ponit q̄ deiforme quantum possibile ē similat:
sed scitas et deiformitas ē in angelis per gratiā et
non per naturam. q̄ distinctio bier. et ordinū in an
gelis est per gratiam non per naturam. **P**reterea
seraphin dicuntur ardentes vel incendētes ut dio.
dicit. viii.ca.ce .bier.hoc ut ad charitatem videtur
pertinere q̄ non ē a natura: sed a grā. diffundit. n.
in cordibⁿ nostris per spiritū sanctū qui dat ē nob̄
vt dī ad Ro.v.ḡ non soluz ad sanctos hoīes per
tinent: sed etiā de sanctis angelis dici potest: vt Aug.
dicit. xii.de ci.dei. q̄ ordines i angelis non sunt a na
tura. **P**reterea bier.ecclesiastica exempla a ce
lesti. sed ordines in hominibus non sunt per natu
ram s̄z per donū grē. non enī est a natura: q̄ vn̄ ē
eps: et aliis est sacerdos: et aliis diaconus. ḡn̄ i an
gelis sunt ordines a natura s̄z a grā tm̄. **S**ed cō
tra ē q̄ magister dicit ix.di.si.sen. q̄ ordo angelor̄
dicitur multitudo celestium spirituum q̄ inter se ali
quo munere grē silant: sicut et in nāliuz datoꝝ par
ticipatione conueniūt. distinctio ergo ordinū i an
gelis nō solū fm̄ dona gratuita: s̄z et fz̄ dona nā
lia. **R**dd: q̄ ordo gubernationis qui ē ordo mul
titudinis sub principatu existentis attendit p̄ respe
ctuz ad finez. finis autē angelor̄ pot accipi dupl̄.
vno mō fm̄ facultatez sue nature vt. s.cognoscant
et amant deum naturali cognitiōe et amore. et fz̄ re
spectū ad hunc finem distinguūt ordines angelor̄
fz̄ nālia dona. alio mō pot accipi finis angelice m̄
titudinis sup̄ nālez facultatem eorum qui consistit

in visione dñe eētice ⁊ in imobili fruictione boni
tatis ipsius: ad quē finē per tingē nō p̄nt nisi p̄ grāz.
vnde secūdū respectū ad hunc finē ordines distigu
unt ī agel. ⁊ plective qđē fz dona gratuita. disposi
tiue aut fz dona nālia: qā āgelis data sūt dona gra
tuita fz capacitatē nālium: quod si ē i boib⁹: vt sup
dictum ē. vnde in boib⁹ distinguit̄ ordines fm z 16
dona gratuita tm ⁊ n̄ fm nāz. ⁊ p̄ b̄ p̄ r̄sio ad oba.
Quint⁹ ar. vi p̄ ordines ageloz̄ ouēlēter noient.

Hoc quoniam sic procedit. Videtur quod ordines angelorum non conuenienter nominentur. oes enim celestes spiritus dicuntur et angeli et virtutes celestes; sed nostra coia convenienter aliquibus propriantur: quod inconvenienter nominatur unus ordo angelorum et alius virtutum. Preterea enim est minimum propter dei sum illud psalmus scitote quoniam dominus ipse est, ergo inconvenienter unus ordo celestium spirituum distinctiones vocantur. Preterea nomen dominationis ad gubernationem pertinere videtur, sicut autem et nomen principatus et potestatum. Convenienter ergo tribus ordinibus haec tria nostra imponuntur. Preterea archangeli dicuntur quasi principes angelorum: non quod hoc nomen deum imponi alioque ordinis principiatum. Preterea nomen seraphim imponitur ab ardore quod ad charitatem pertinet, nomine autem cherubim ponitur a scia, charitas autem et scia sunt dona coia omnium angelorum, non ergo debet esse nostra specialius ordinum. Preterea throni dicuntur sedes, sed ex hoc ipso deinde in creatura rationali sedetur deus per ipsum cognoscitur et amat. non quod debet esse aliud ordo thronorum ab ordine cherubim et seraphim, sic igitur videtur quod inconvenienter ordines angelorum noventur. Sed etiam est auctoritas sacre scripture quod sic eos nostra, nomine eius seraphim ponit Isaia viij. nomen cherubim esse, et nomen thronorum colligi, dominatores autem et virtutes et potestates et principes ponuntur ephesii iij. nomine autem archangeli ponuntur in canonica inde nostra autem angelorum pluribus scripture locis. Namque dicitur: quod in nobis ratione angelorum ordinum considerare oportet propter nos nostram singulariter ordinum proprietates eorum designantur: ut dicitur. viij. ca. cc. hi. et ad videndum autem quod sit propetas cuiuslibet ordinis considerare oportet quod in rebus ordinatis tripliciter aliqd contingit. scilicet per proprietatem per excessum et per participationem, et per proprietatem autem deinde et aliqd in re aliqua quod adequatur, et per proportionem naturae ipsius, per excessum autem quoniam illud quod attribuitur alicui est minus quam res cui attribuitur: sed tamen conuenit illi rei per quandam excessum; sicut dicitur est de omnibus nominibus quod attribuuntur deo, per participationem autem quoniam ille quod attribuitur alicui non plenarie iuuenit ei eo secundum officium sicut sancti homines participat in angelis dicuntur domini, si ergo aliqd nominari debeat nostra dignitatem, proprieatem ipsius non oportet nos nostri ab eo quod imperfecte participemus, nam ab eo quod excedenter habemus: sed ab eo quod est sibi quasi coequatus sicut si quis vellet propriam nostram hominem dicere eum substantiam rationalem non autem subiectam intellectuale quod est proprius nominis angelorum; quod simpliciter intelligetur ducenti age

VIII

lo per proprieatem. homini & per participationem neq; subam sensibile: qd; est nomen bruti, ppterum quia sensus est minus qd; illud qd; est ppterum homini & conuicit bdi excedenter pre alijs aialib;. sic igitur considerandum est i ordibus angelorum: qd; omnes spules pfectores sunt oibus angelis cōes: & qd; oes abundanter existunt i superiorib; qd; i inferiorib;. sed cum in ipsis etiā pfectib; sit qdam gradus. superior pfecto atri bus superiori ordinis p ppteratet, inferiori & p participatione. eccluero aut inferior attribuit inferiori p ppteratet. superior aut per excessum. & ita superior ordo a superiori pfecto nominatur. si g Dio dicitur ordinu noia fm & nian ad spuales perfectiones. Hre. & i expōne hoc noium magis attendet ut exteroia misteria. dic. n. qd; ageli dñr qd; mima nūciant: archangeli qui sumā: vtntesp quas miracula sunt: potestates qb; ad vsc pates arcent v repel lnt: pncipatus qui ipsi bonis spiritib; psumt. Ad pnum g dō qd; angel nūcius dī. qd; oes celestes spus inceptū sunt manifestatoes diuinorū angelii vocantur. s; supiores angelii hent quāda: excellentiaz in hac manifestatioe a qua superiores ordines noiant. Insimul aut angeloz ordo nullam excellentiam supra cōem manifestatonē addit. & ideo a simplici manife statione noia. & sic nomē cōe remaneat in simo ordini quasi proprium: vt dicit Dio. v. c. cel. bier. vel pōt dici qd; infimus ordo spēliter pōt dici ordo angeloz: quia immediate nobis annunciat. vtus autē duplū accipi pōt. Uno mō cōter fm qd; est media inter essentiam & operationem. & sic oes celestes spiri tū noiant celestes virtutes sicut & celestes cōentie. Alio vñ qd; importat quēdā excessū fortitudinis: & sic ē ppterum nōm ordinis. vñ Dio dicit. viii. c. ce. bierar. qd; nomē vtutū significat quāda virile & incōcūsaz fortitudinē. Primo quidez ad oes opationes dinas eis cōuenienter. 2° ad suscipiendū dinas: & ita significat qd; sine aliquo timore aggrediuntur dinas qd; ad eos pertinent. qd; videt ad fortitudinem pncipere. Ad secundū dō: qd; sic dicit Dio. xij. c. de dī. no. dñatio siglū laudatur in deo per quendam excessum: sed per participationem dina cloquia vocant dños p pncipaliores ornatus: per quos inferiores er donis eius accipiunt. vnde & Dio dicit. viii. c. ce. bierar. qd; nōm domi nationū pmo quidem significat quāda libertatez que est & a seruili cōditōe & pedestri subiectōe: sicut plebs subiecta & a tyrānica oppresōe quā iter duzentia maiores patiūt. 2° significat quāda rigidaz & inflexibilem gubernationem que ad nullū seruile actum inclinat neq; ad aliquē actu subiectoz vel opfssor a tyrānis. Tertio significat appetitum et participationē hī dominis: quod est in deo. & sicut nōmen cuiuslibet ordis significat participatōe: eius qd; est ī deo: sicut nōm vtutū significat participatiōne dīne vtutis. & sic de alijs. Ad 3° dō: qd; nōmen dñatiois & potatōis & pncipatus diuersimode ad gubernationē ptingent: nā dñi est solūmō pncipe de agēdis. & iō Hrcg. dicit qd; quāda ageloz agmina

peo qd; els cetera ad obediendū subiecti sūt: dñatōnes vocant: nōmen vero ptais ordinatōes qd; das designat fm illud apli. Ro. xiiij. Qui potatō resistit dei ordinatōi resistit. & iō dicit Dio qd; nōm potatō significat quāda ordinatōes & circa suscepēdem dīnoz & circa actōnes dinas: quas supiores i iferi oes agūt eas sur suz ducēdo. ad ordine g potestatū pertinet ordire que a subditis sint agenda: pncipari & vo: vt Hre dicit: est iter reliquos pōre existere qd; pmissi i executiōe eoz que iperant. & iō dicit. Dio. ix. c. cel. bier. qd; nōm pncipatu significat duciūz cuz ordine sacro. illi. n. g alios ducūt pmi inter eos exētes: pncipes ppc vocant: fm illud ps. Pre uenerūt pncipes ciuncti psallentibus. Ad quarū dō: qd; archangeli fm Dio. medij sūt iter pncipatō & agelos. mediūz autē cōparatū vni extremo videat alterz inctuz: participat nāz vtriusq;: sicut tepidū respectu calidi est frigidū: respectu & frigidū ca lidū: sicut & archangeli dñr qd; pncipes angelii. ga respectu ageloz sūt pncipes. respectu & pncipatō sūt ageli. s; greg. autē dñr archangeli ex eo qd; pncipatō soli ordini ageloz qd; magna nūciātes: pncipatō at dñr ex eo qd; pncipatō oib; celestib; pncipib; dinas iussiones expletib;. Ad qntū dō: qd; nōm seraphi non imponitur a charitate sed a charitatis excessu: qm iportat nōm ardoris vel icendi. vñ Dio dicit vii. c. cel. bierar. exponit nōm seraphi fm ppterates ignis in quo est excessus caliditatis. In igne autē tria possumus considerare. Primo quidez motum qui est sursum & qui est stūus: per quod significat qd; idēclinabilr mouet in deuī. 2° & vō exutē actiū eius que est caliduz: qd; quidez non simplē inuenit i igne: s; cuu quāda acuitate: qd; maxime est pene tratiūs i agēdo & ptingit vsc ad mīma: & itez cuz qdā superexcedēti seruore. & p hoc significat actiōbi angeloz quam i subditos potēter exercēt eos in sublimē seruorem excitantes: et totaliter eos per incendium purgantes. Tertio consideratur in igne claritas eius: et hoc significat qd; buiūsmo: dī angeli inseipis habent inextinguibilem lucem: & qd; alios pfcē illū iāt. Sicut et nōm cherubī ipōt a qdā excessu scie. vnde interpretatur plenitudo scie tie: quod Dionysius exponit quantum ad quartuz. Primo quidem quantum ad perfectaz dei visionē. Secundo quantum ad plenam suscepētionē diuini luminis. Tertio quantum ad hoc qd; in ipso deo contemplantur pulchritudinem ordinis rerum a deo deriuatam. Quarto quantum ad hoc qd; ipsi pleni existentes buiūmodi cognitione eam copiose in alios effundunt. Ad sextum dicendum qd; ordo thronoz habet excellentiam pte inferioribus ordi nibus: in hoc qd; immediate in deo rationes diuinarum operum cognoscere possunt. sed cherubin habet excellentiam scientie: seraphin vero excellētiam ardoris. & licet in his duabus excellentijs includatur tertia: non tamen in illa que est thronorum includuntur alie due. & ideo ordo thronorum

Questio

distinguuntur ab ordine cherubin et seraphin. h. n. e
comune in oibus q excellentia inferioris continet in
excellentia superioris et non ecouerso, exponit autem dio,
nomē th. onoz p conuenientiam ad materiales sedes
in gbus ē. iiiij. considerare. primo quod situm: quia
super terram sedes eleuantur, et sic ipsi angeli q thro-
ni dicunt eleuantur usq ad h. q i deo immediate ro-
nes rex cogiscat. secundum immaterialib sedib considerat
firmitas: qui in ipsis aliqd firmet sedet. hic autem ē
ecouerso, nam ipi angeli firmatur q dēū, 3° q sedes
suscipit sedente: et in eadē deferrit pōt: sic et ipsi an-
geli suscipiunt dēū in scipis et cū quodāmodo ad in-
feriores ferunt. 4° ex figura: qui sedes ex una par-
te est aperta ad suscipiendū sedētit et isti angelī se
q prōptitudinem apti ad suscipiēdū dēū et famulā-
duz ipi.

Sextus ar: vñz duēter gradū ordinū assignēt.

S 34 **H**ec sextū sic pcedit. Ut q incōuenient gra-
dus ordinū assignētur. ordo enī platoz vñ-
ce sup̄mus: sed dnationes p̄cipiat et pote-
states ex ipsis noībus platoem quadā hñt. q isti or-
dines debet ēē sup̄mi. **P**re. q̄to aliḡs ordo ēē do-
propigor tanto est superior: sed ordo thronoz vñ-
ce ēē deo propingissimus. nibil. n. cōiungit propingus le-
denti q̄ sua sede. q̄ ordo thronoz est altissimus.
Pre. scia ē pōt q̄ amor: sed intellectus videtur esse
altior q̄ voluntas. q̄ et ordo cherubin vñ esse altior
q̄ ordo seraphin. **P**reterea Hie. ponit p̄cipiat
super ptates: nō ergo collocatur imēdiata super ar-
changelos: vt dio. dicit. **Sed** ēē q̄ dio. ponit
i prima qdem hierar. seraphin vt primoe: cherubin
vt medios: thronos vt vltimos. i media īo dnatio-
nes vt p̄mos: vñtutes vt medios: ptates vt vltimos.
In vltima p̄cipiatut vt primos: archangelos vt
medios: angelos vt vltios. **R**ō dō: q̄ gradus an-
gelicoz ordinū assignat et Hreg. et dio. q̄tu ad alia
qdem conuenienter: sed q̄tu ad p̄cipiat et vñtu-
tes differenter. nā dio. collocat vñtutes sub dnatio-
nib et sup̄ ptates: p̄cipiat autē s̄b ptatib et sup̄a
archangelos. Hreg. autē ponit p̄cipiat in medio
dnationū et ptatū. vñtutes īo in medio ptatuz et ar-
changeloz. et vñtuz assignat fulcimentuz hēre po-
test ex aucte apli: q medios ordines ascēdēdo enu-
meras dīc eph. i. q̄ deo īstituit illū. s. xp̄z ad dexterā
suā i celestib sup̄ oēs p̄cipiatū et ptates et vñtutes
et dnationē. vbi vñtute ponit iē ptatem et dnationē
fm assigntionē dio. sed ad col. j. enumerās eosdez
ordines descēdēdo dīc. siue throni suue dnatiōes si-
ue p̄cipiat siue ptates oīa p̄ ipsū et ipso crata s̄t
vbi p̄cipiat ponit medios iter dnatiōes et ptates
fm assigntoz Hreg. Primo iūs videam? rōes as-
signatōis dio. i qua cōsiderādū ē q̄ sic sup̄ ē deīn
pm̄a hier. accipit rōes rex in ipso deo. 2° ī cau-
sis vñlib. 3° īo fm determinatōne ad spāles effec-
tus. et quia deus ē vt finis nō soluz angelicoz my-
sterioz: s̄z etiā toti creature. **A**d primā hier. pti-
acet cōsideratō finis ad mediā īo dispositio vñlīs d-

agēdis. ad vñlīmā vero applicatō dispōis ad ef-
fectū que est operi executō bēc. n. tria manifestū ē
i qualibz operatōe ieuiri. et īo dio. ex oibus ordi-
nū p̄prietates illoz cōfiderās: illos ordines i prima
bier. posuit: quoz noīa imponūt per respectuz ad
deum. s. seraphi et cherubin et thronos: illos īo or-
dines posuit in media bier. quoz noīa designat cō-
munem quandā gubernationē siue dispōnem. i. do-
minatōes vñtutes et ptates. illos īo ordines posuit
i 3° bier. quoz noīa designat operis executionez. s.
p̄ncipatus angelos: et archangelos. In respectu autē
ad finem tria considerari p̄nt. nam p̄mo aliq̄s cōsi-
derat finem. 2° vero perfectā finis cognitionē ac-
cipit. 3° īo intentionē suā ipso desigit. quoz ex ad-
ditione se habet ad primū et 3° ad vñtuz. et q̄ deus
ē finis creaturaz sicut dux est finis exercitū: vt dē
i. x. mataphi. p̄t aliqd sile bi? ordinis cōsiderari in
rebus būanis: nā qdam sit q̄ hoc hñt dignitat: vt
p̄ seip̄os familiariter accede possint ad regēvel du-
cē. qdam īo semper hoc hñt vt ēt secreta eius cognoscāt. alij īo insuper circa ipsū s̄q īberent q̄si ei cōiū-
cti. et īz hanc cōstitutidē accipere possimus dispositiōne de ordinib p̄me hierar. nā throni eleuantur
ad hoc q̄ deum familiariter in seip̄is recipiat secū-
dum q̄ rationes rerum in ipso immediate cognoscē
possunt: quod est proprium toti prime hierarchie.
cherubin īo semper eminenter diuina secreta cognoscāt. seraphin īo excellunt in hoc q̄ est omnium
supremū. s. deo ipsī vñrī: vt sic ab eo quod est com-
mune toti hierarchie denoictur ordo thronorum:
sicut ab eo quod commune omnibus celestibus spi-
ritib p̄nominaur ordo āgeloz. ad gubernatiōis
autē rationē tria pertinent quorum pm̄um est di-
stinctio eoz que agenda sunt: quod est propriū do-
minationū: secūdum autē est p̄bere facultates ad
implendum quod pertinet ad vñtutes: tertium au-
tem est ordinare qualiter ea que precepta vel diffi-
nitā sunt impleri possunt: aliqui excquuntur: et hoc
pertinet ad potestates. executio autē angelicoz
mysterioz cōsistit in annunciando diuina. in ex-
ecutione autē cuiuslibet actus sunt quidam quasi
incipientes actionez et alios ducentes: sicut in ca-
tu preceptores. et in bello illi qui alios ducunt et di-
rigunt. et hoc pertinet ad p̄cipiat. Alij īo sunt
qui simpliciter excquuntur. et hoc pertinet ad an-
gelos. Alij vero medio modo se habēt: quod ad ar-
changelos pertinet: vt supra dictū est. Inuenit au-
tem bi? ordinum congrua assignatio. nam summū
semper inferioris ordinis affinitatē habet cum vñ-
timo superioris: sicut ifim animalia p̄p̄ distat a
plantis. p̄m̄ autē ordo est diuinaz personarum: q̄
terminatur ad s. s. qui est amor procedens cum q̄
affinitatē habet supremus ordo hierar. prime ab
incendio amoris dominatus. Insimilis autē ordo
prime hierarchie est thronoz qui ex suo nomine
habent quandam affinitatem cuz dominationib.
nam throni dicuntur īz Hreg. per quos de? sua in-

VIII

dicia exercet. accipiunt enim diuinis illuminationes per conuenientiam ad immediate illuminandum secundum hierarchiam ad quam pertinet dispositio diuinorum mysteriorum. ordo vero prout a similitudine huius est ordinis principatus patrum. nam cum prout sit ordinatione subiectis ipsorum. nec ordinatio statim in nomine principatus designatur qui sunt primi in executione domini mysteriorum: ut pote presidentes gubernationi generali et regnorum: quod est primus principium in diuinis mysteriis. nam bonum generaliter est diuinus quam bonum unius bonis.

540 viiiij. de trini. corpora quoniam ordine reguntur inferiora pro superioribus: et oia per spiritualiter creature; et spiritus malus per spiritum bonum. primus ergo in ordine post dominum est principatus patrum quod est etiam bonis spiritibus praipantur: deinde patres per quos arcentur mali spiritus: sicut per patres terrenas arcentur malefactores: ut huiusmodi. xiiij. post quos sunt virtutes. quod habent proutem super corporalem naturam in operatione miraculorum: post quos sunt angeloi et archangeli qui nunciant bonis vel magna quam sunt supra ratione: vel prouide ad que ratione se extenderent potest. **Ad primus ergo dicitur:** quod in angelis potius est per subiectum deo quam per inferioribus presidet. et hoc derivat ex illo. et ieiuniorum notitia a posteriori non sunt supremi sed magis ordines notitia a conversione ad deum. **Ad secundum dicitur:** quod illa proportiones ad omnes qui designantur nomine thronorum: contingit et cherubini et seraphini: et excellentius ut dominus est. **Ad tertium dicitur:**

162 qd scilicet supra dominum est cognitio est huiusmodi cognita secundum co*gnoscere amorem autem huiusmodi amas unitate rei amare.* sup*toza autem nobiliori modo sunt in seipsis quam in inferioribus: inferiora vero nobiliori modo in superioribus quam in seipsis.* et ieiuniorum quod cognitio preminet dilectioni. superiores autem dilectorum et principes dei preminet cognitionem. **409** qd gemitus. **Ad quartum dicitur:** quod si quis diligenter considerat ordinum secundum dominum et regnum. parum nihil differunt: si ad rem referant. exponit enim huiusmodi. principatus nomine ex hoc per bonis spiritibus pluit et ex hoc auerterunt virtutes eiusdem secundum dominum et regnum. pars unius est idee quod principatus est dominum. nam hoc est primus in diuinis mysteriis miracula facere. per hoc namque patitur via annunciationis archangeli et angelorum.

555 **H** **Septuagesima** sic procedit. Utque ordines non remanebunt post die iudicij. dicitur. Nam apostolus. I. ad cor. xv. quod Christus euacuabit omnes principatus et potestatem cum tradiderit regnum deo et patri: quod erit in ultima consummatione: pari ergo ratione in illo statu omnes alii ordines euacuabuntur. **P**ropter ad officium angelorum pertinet pugnare illuminare et perficere. sicut post die iudicij unus angelus non purgabit aut illuminabit aut perficiat alium: quod non perficiat amplius in scia. quod frustra

ordinis angelici remanerent. **C**ontra apostolum dicit ad hebreos. iiij. de angelicis: quod omnes sunt administratorum spiritus in ministerium missi. propter eos quod hereditatem capiunt salutis. ex quo per officia angelorum ordinantur ad huiusmodi homines ad salutem adducantur. sicut omnes electi usque ad diem iudicij salutem consequuntur. non ergo post die iudicij remanebunt officia et ordines angelorum. **S**ed hoc est quod dicitur in Iudeo. v. stelle manentes in ordine et cur su suo: quod exponit de angelis. quod angeli spiritus in suis ordinibus remanebunt. **C**ontra dicitur ergo in ordinibus angelicis duo prout considerari. scilicet distinctio graduum et executionis officiorum. distinctio autem graduum est in angelis huiusmodi differentia generaliter et naturae. ut supra dominus est et vice regis dicitur. spiritus in angelis remanebit. non namque dominus ab eis afferri possent: nisi eis corrupti. dicitur etiam gratia erit in eis secundum secundum meriti precedentis. executionis autem officiorum angelicorum aliquo modo remanebit post die iudicij: et aliquo modo cessabit quod secundum spiritus officia ordinantur ad predictandum aliquos ad finem remanebit secundum spiritus auerterunt in ultima finis executione: sicut etiam alia sunt officia militarii ordinis in pugna et in triumpho. **A**d primus ergo dicitur: quod principatus et potestates euacuabuntur in illa finali consummatione quando ad hoc per alios ad finem predictantur: quia consecuto iam fine non est necessarium tendere in fines. et hec ratione intelligitur ex verbis apostoli dicentibus. Cum tradiderit regnum deo patri. item cum predictur fideles ad frumentum ipso deo. **A**d secundum dicitur: quod actiones angelorum super alios angelos considerande sunt huiusmodi studinum actionum intelligibilium quod sunt in nobis. iuenerunt autem in nobis multe intelligibiles actiones quod sunt ordinatae secundum ordinem casei et causati: sicut cum per multa media gradatim in unam conclusionem convenimus. manifestum est autem per cognitio conclusionis dependet ex omnibus mediis precedentibus non solus quantum ad nouam acquisitionem scie sed etiam quantum ad scie conservationem signum est quod si quis obliuiscetur alicuius precedentium mediorum opinionem quod est vel fine dicitur. clone posset beree huiusmodi scierat: ordine caruignorato. sic igitur cum inferiores angeloi ratione dictionum operum cognoscunt per lumine superiorum angelorum dependet eorum cognitio ex lumine superiorum non solus quantum ad nouam acquisitionem. sed etiam quantum ad cognitionis scrutatorum. sicut ergo predictum non perfectam inferiores angeloi in cognitione aliquorum regum: non tamen per hoc excluditur quod a superioribus illuminantur. **A**d tertium dicitur: quod si post die iudicij boies non sint posterius ad salutem adducendi per ministerium angelorum: tamen illi qui iam salutem erat secundum aliquam illustrationem habebunt per angelorum officia.

Octauus ar. Utque boies assumantur ad ordines angelorum.

H **O**ctauum sic procedit. Videtur per boies non assumatur ad ordines angelorum. huiusmodi enim humana continetur sub infima hierarchia celestium: sicut infima sub media: et media sub prima. sed angeloi infime hierarchie non transferentur in medium aut in primam. ergo neque homines transferentur ad ordines angelorum

Questio

Priore aetate ordinib⁹ angeloz aliqua officia ope-
tunt: ut pote hoies custodire: miracula facere: de-
mones arcere: et h⁹: q^o nō vñr uenire a iab⁹ sancto-
rum: q^o non transseret ad ordines angeloz. **P**re-
terea sicut boni ageli inducunt ad boni: ita demones
inducunt ad maluz: sed erroneu⁹ e dicit: q^o aie hoiez
maloz conuertant i demones. **H**.n. Lbryso⁹. repro-
bat sup⁹ Matt⁹. q^o nō vñr q^o aie sc^o tr^o transferantur
ad ordines angeloz. **S**ed h⁹ est quod dñs dicit.
Matt⁹.xiiij. de sanctis: q^o erunt sicut angelii dei in
celo. **R**^o d^o: q^o sicut supra dictu⁹ e: ordines ageloz
distinguis⁹ et fm condictione n^oe: et fz dona gre.
si g^o considerent ageloz ordines solu⁹ c^ontactu⁹ ad gra-
dum n^oe: sic hoies nullo modo assumi p^ont ad ordi-
nes angeloz: q^o semp remanebit n^op^o disticto: quā
quidem considerantes posuerut q^o nullo m^o hoies
transferri p^ont ad equalitez ageloz: q^o d^o e erronei.
repugnat. n. promissioni xp^o dicēt Luc. xx. q^o filij
resurrectionis erunt equales angel⁹ in celis. illud
enī q^o est ex pte n^oe se fz vt malei rōne ordinis. cō-
plectiu⁹ ho est q^o d^o ex dono gre q^o depēdet ex liber-
tate dei nō ex ordine n^oe. et iō p^o donu⁹ gre hoies me-
b^o reri possūt tantam glam vt angelis equent⁹ fz sin-
gulos angeloz gradus: q^o est hoies ad ordines ageloz
assumi. Quidam tñ dicit q^o ad ordines angeloz
nō assumu⁹ oes qui saluat: sed soli vgines v^l p^o-
fecti. Alij ho suu ordinē istruent q^o saluissum to-
ti societati angeloz. sed h⁹ est h⁹ Aug. qui dicit. xij. de
ci. dei: q^o non erit due societates hoiez et angeloz
fz vna: ga oiu⁹ bitudo ē adherē vni deo. **A**d p^o
g^o d^o: q^o grā angelis datur fz, pportionē nāliu⁹. n^o at-
sic ē de hoibus: vt supra dcm⁹ e. et iō sicut iferiōes
angeli nō posūt tr^osserri ad nālem gradū supioz;
ita nec ad gratuitu⁹. hoies ho p^ont ad gratuitu⁹ c^oscē-
dere: sed nō ad nāle. **A**d 2° d^o: q^o angel⁹ fm ordi-
nem mediij s^o inter nos et deū. et iō fm legem cōem
fm eos administrantur nō solu⁹ res hūane: fz etiā oia
corpalia. hoies autē scī etiā post hāc vitā sunt eiusdē
nature nobiscū. vñ fm legem cōe: nō administrat hu-
mana: nec rebus viuoz intersūt: vt aug⁹ dicit: in li.
de cu. pmor. agenda. ex q^o d^o tñ spēali dispēsatione
interdum alig⁹ scī c^oeditur: v^l viuissyl mortuis
bi⁹ officia exercē vel miracula faciendo: v^l demo-
nes arcendo: v^l aligd bl⁹: sicut Aug⁹ in codē li. di-
cit. Ad tertiu⁹ d^o: q^o hoies ad penā dmōnu⁹ tr^osser-
ri nō ē erroneu⁹. sed q^o d^o errorei posuerunt demons
nihil aliud esse f^oiaias defūctoz. et h⁹ Lbryso⁹
reprobato.

Qd. cix. de ordinatione malorum angeloz.

Einde cōsiderā/
dum. est d^o ordinatiōe maloz an-
geloz. Et circa h⁹ q^o rū. 4. **P**ri-
mo vtrū ordines sint in demonib⁹.
Secundo vtrū in eis sit prelatio.
subiectantur plationibus bonoz angelorum.

primus ar. vt p^o ordines sint in demonib⁹.

Ho p^o imū sic p^ocedit. Ut q^o ordines nō sint i 537
demonib⁹. ordo. n. peptinet ad rōne boni si-
cut et mod⁹ et spēs: vt Aug. dicit in li. de nā
boni. et econverso inordinatio pertinet ad rōne ma-
li. sed in bonis angelis nihil est iordinati. q^o in maloz
angelis nō sunt aliq^o ordines. **P**re. ordines agelic⁹
sub aliqua bierar. cōtinēt. sed demones nō sūt sub aliq^o
biera. q^o ē sacer p^oncipat⁹: cū ab oī scitate sint vacui:
q^o in demōib⁹ non s^o ordinates. **P**re. demones de
singulis ordinib⁹ angeloz ceciderūt: vt cōiter dicitur.
si g^o aliq^o demones dicūtur eē alicui⁹ ordinis
qr de illo ordine ceciderūt: vñ q^o d^ober eis attribui
noia singulor⁹ ordinu⁹. nunq^o aut inueni⁹ q^o dicātē
seraphin v^l throni v^l dnatoe. q^o pari ratō nō sunt
in aliquib⁹ ordinib⁹. **S**ed contra ē q^o ap^os dicit
ad ephe. vlt. q^o est nobis colluctatio aduersus p^onci-
pes et p^oates aduersus mudi rectōes tenebrax ba-
rum. **R**^o d^o: q^o sicut lā dictu⁹ e: ordo agelicus cō 536
siderat et fm gradū nāe: et fm gradū gre. grā v^l fz
duplē statu⁹. impfectu⁹: q^o est status mcrendi: et
perfectum q^o est status gle cōsumate. si g^o cōsiderēt or-
dies angeli cōtum ad perfectiōez gle: sic demones nō
sunt i ordinib⁹ angelicis: neq^o vñq^o fuerūt. si autē
cōsiderentur cōtum ad id quod est gre. si demones
fuerunt qdem aliq^o in ordinib⁹ angeloz fz ab eis
cecidēt: fm illud q^o sup⁹ posuimus: oes angelos
in grā creatos fuisse. si autē cōsiderentur cōtum ad id
q^o est nāe: sic adhuc sūt in ordinib⁹: qr dona nālia
nō amiserūt: vt dio. dicit. **A**d p^o mū g^o d^o: q^o bonus
p^ot inueni⁹: sine malo. sed maluz nō p^ot iueniri ni-
si in bono: vt supra hitu⁹ e. et iō demones cōtum hñt 260
nām bonam ordinati sē. **A**d scōm d^o: q^o ordatio
demonū si cōsiderēt ex pte dei ordinati est sacra.
vti enī demōibus pp leipsum: sed ex pte voluntat⁹
demōum non ē sacra: qr abutu⁹ sua nā ad malum.
Ad 3° d^o: q^o nomen seraphin imponis ab ardore
charitatis. nomē autē thronoz ab inhabitatōe dīna.
nomē autē dnationū importat libertatez q^o d^o q^o oia
opponu⁹ pctō. et iō peccatib⁹ agel bi⁹ noia nō attri-
buūt. **S**cōs ar. vt p^o in demōib⁹ sit platio. 538
Ho 2° sic p^ocedit. Ut q^o in demōibus nō sit platio
oī. oī. n. platio ē fm aliquē ordinē iustitie.
h⁹ demōes tōlt a iustitia ceciderūt: q^o in eis
nō est platio. **P**re. vbi non ē obedientia et subiectō
nō ē platio. bec autē sine cōcordia eē nō p^ont: q^o i demōib⁹
nulla ē fm illud puer. xlii. inter supbos sp sunt iur-
gia. q^o in demonib⁹ nō ē platio. **P**re. si i eis est aliq^o
platio autē h⁹ p^onet ad eoz nāz: aut eoz clp⁹ vel pe-
nā: fz nō ad eoz nām: qr subiectō et seruit nō ē ex nā
sed ē ex pctō subsecuta: nec p^onet ad culpaz v^l pe-
nā: qr sic superiores demones q^o magis peccauerūt i se-
rioz subdēti. q^o ē platio i demōib⁹. **S**z 5
ē q^o dicit glo. j. ad cor. xv. Qd. diu durat mūd⁹ ageli
agelis: hoies hoib⁹: et demones dmōib⁹ p^ont. **R**^o d^o:
q^o cū actio seq⁹ nām rei q^o rūcun⁹ nāe sunt ordina-
te: oportet q^o etiā actioes sibi iuicē ordinēt: sic p^o in

C

rebus corporalibus. quia enim inferiora corpora naturali ordine sunt infra corpora celestia actiones et motus eorum subduti actionibus et motibus celestium corporum. manifestum est autem ex promissis: quod demonum quidam naturali ordine sibi aliis constituit. vii et actiones eorum sub actionibus superiorum sunt. et hoc est quod ronc plato facit: ut scilicet actione subditi subdat actioni plati. sic igitur ipsa naturalis dispensatio demonum regit: quod sit in eis plato. conuenit etiam hoc dñe sapientia quod nihil invenero inordinatum religit quod attingit a fine usque ad finem fortiter: et disponit oia suauiter: ut deus sapientia. viii.

Ad primum ergo deo: quod prelatum demonum non fundat super eorum iusticia: sed super iusticia dei cuncta ordinantur.

Ad secundum deo: quod concordia demonum quod quidam alii obediunt: non est ex amicitia quam inter se habent: sed ex coepti negotiis qua hoies odiuntur et dei iusticie repugnant. est enim propinquus hominum iacio: ut eis se adiungatur: et sibi clant ad propriam negotiam exequendam: quos peccatores viribus videntur. **A**d tertium deo: quod demones non sunt equales domini namque. viii in eis est nalis plato quod in hominibus non contingit quod non sint pares. quod autem superioribus inferiores subdantur: non est ad bonum superiorum: sed magis ad malum eorum: quod cum mala facere maxime ad miseriam pertinet: pessime in malis est magis miserum.

Tertius ars. utrumque in demonibus sit illuminatio. **H**abemus sic procedit. ut quod in demonibus sit illuminatio. illuminatio. n. consistit in maiestate statio virtutis: sed unde potest alteri virtutem manifestare. quod superiores magistrum acumen nalis scientie vigent: quod superiores demones possunt inferiores illuminare. **P**reterea corporum quod supradictum datum in lumine potest illuminare corpus quod in lumine deficit: sicut sol lunam. sed superiores demones magis abundat in participatione luminis nalis. ergo ut quod superiores omnes per inferiores illuminari. **H**abemus. illuminatio cum purgatione est et perficie: ut super dictum est. sed purgare non conuenit demonibus sed illud est eccl. xxviii. Ab imundo quod mundabitur. quod neque etiam illuminare. **B**eaute deo: quod in demonibus non potest esse illuminatio proprie. dictum est. n. super quod illuminatio proprie est manifestatio virtutis: sed hoc ordinem ad deum quod illuminat est intellectum. Alius autem manifestatio virtutis potest esse locutio: sicut cum unde angelus alteri suum conceptum manifestat. peruersitas autem omnino hoc habet: quod unde alium non intendit ordinare ad deum: sed magis ab ordinamento diuino abducere. et id unde demon alius non illuminat: sed unus alius suum conceptum per modum locutio intentare potest. Ad primum ergo non quod virtutis manifestatio habet ordinem ad deum: sed magis ab ordinamento diuino abducere. et id unde demon alius non illuminat: sed unus alius suum conceptum per modum locutio intentare potest. **A**d secundum deo: quod non quod virtutis manifestatio non est: statim a proprio sue conditionis oia cognovetur: quod ad naturale cognitionem pertinet non est necessaria manifestatio virtutis: neque angelus neque in demonibus: quia sic super dictum est: statim a proprio sue conditionis oia cognovetur: quod ad naturale cognitionem pertinet. et id maior plenitudo nalis lumis quam est superioribus demonibus non potest esse ratione illuminatio. **Q**uartus ars. utrumque in boni angelorum habent plato: et super malos.

Habemus quartum sic procedit. Ut quod boni angelorum non

habent plato: et super malos. plato. n. angelorum principie attribuitur sed illuminatio: sed mali angelorum cum sine tenebris non illuminant a bonis. ergo boni angelorum non sunt plati super malos. **P**ropter ad negligias presidentes patinēvidentes ea quod subditos male sunt: sed demones multa mala faciunt. sed quod subsunt platoibus bonorum angelorum ut etiam angelorum bonorum est alioz negligias: quod est inconveniens. **P**ropter plato secundum agerum sequitur nam ordinem: ut super dictum est. sed si omnes secundum singulis ordinibus ceciderint: ut certior deus: multa dominos multos bonos angelos sunt superiores ordine nam: non quod boni angelorum platoe sunt super omnes malos. **H**abemus quod Augustinus dicit. iij. de trinitate. quod spiritus vite defectorum peccator regit per spiritum vite rationalem priorem et iustum. et Regulus dicit: quod peccatores sunt angelorum dictioختates aduersae subiecte sunt. **P**ropter deo: quod totum ordinem platoe primo et originaliter est in deo: et participat a creaturis: item quod deo magis appropinquat. ille in creature super alias influentiā sunt quod sunt superfectiores et deo propinquiores. maxima autem perfectio per quam deo propinquata est creaturarum frumentum deo: sic sunt sancti angeloi: quod perfectio demones perirent. et id boni angelorum super malos platoe sunt: et per eos regunt. **A**d secundum primum ergo deo: quod per sanctos angelos multa de divinis mysteriis demonibus reuelantur: cuius divina iustitia exiguntur: ut per demones aliqui fiat: vel ad punitionem malorum vel ad excitationem bonorum: sic in rebus humanis asseverantur iudicis reuelat tortoribus ei in sua zibi attulat deos: si ad angelos reuelantes comparant illius deos sunt: quod ordinant eos ad deum: ex parte vero demonum non sunt illuminati: quod ad deum non ordinant eos: sed ad expletiones proprie iniquitatis. **A**d secundum deo: quod sancti angeloi sunt ministri domini sapientiae. unde sicut divina sapientia permittit aliqua mala fieri per malos angelos vel hoies per bona quod ex eis elicuntur: et boni angeloi non totaliter cobibunt malos a nocendo. **A**d tertium deo: quod angelus qui est inferior ordine nam est per omnes quod suis superioribus ordine nam est: queritur dñe iusticie cui liberetur boni angeloi potius est quam ut naturalis angelorum unde ut apud hoies spiritualiter iudicant oia: ut deo: i. ad cor. ii. et pbs. dicitur in libro ethica. quod duo sunt regula et mensura omnis humanorum actuum. **Q**uartus etiam de presidencia angelorum super creaturam corporalem.

Ende consideramus. **D**icitur est de presidencia angelorum super creaturam corporalem et cum hoc quoniam est. iiii. prior virtus creatura corporalem obediens angelus ad nutum. **C**onservatur angelus sua virtute possint immediate corpora mouere localiter. **C**onservatur angelus boni vel mali potest facere miracula. streps per angelos.

Habemus sic proceditur. Videlur quod creatura corporalis non admistret per angelos. res. non quod habent determinatum modum operandi non indigent gubernari ab aliquo presidente. id est ceteris idigimus gubernari: ne aliter operemur: quod oporteat:

Questio

sed res corpales habet determinatas actiones ex naturis sibi dinitur datis: non ergo indiget gubernatio angelorum. **P**re. inferiora in entibus gubernant per sua superiora. sed in corporibus quodammodo inferiora quodammodo superiora. Inferiora ergo gubernant p. angelos. **P**re. diversi ordines angelorum distinguuntur secundum diversa officia. sed si creature corpales administrant per angelos. tot erunt officia angelorum quod sunt species rerum. ergo etiam tot erunt ordines angelorum quod sunt species regnum: quod est contra superiora. **S**ed contra corporis creatura administratur per angelos. **S**ed contra eam est Augustinus. dicit. iii. de trinitate. quod oia corpora reguntur per spiritum vite rationalem. et Gregorius. dicit. i. de dialeto. quod in hoc mundo visibilis nihil nisi per creaturam invisibilis disponi potest. **R**egulus dicit. tam in rebus humanis quam in rebus nullis hoc communis invenitur: quod pertinet particulari gubernantur et rem regis: et in angelis est est dictum: quod superiores angeli qui sunt inferioribus habent sciam magis velles. manifestum est autem quod virtus cuiuslibet corporis est magna particularis quam virtus spiritualis sube. nam ois forma corporalis est forma individualis per se et determinata ab unicuiusque forme autem immateriales sunt absolute et intelligibiles. et ideo sicut inferiores angelis qui habent formas minus velles reguntur per superiores: ita oia corporalia reguntur per angelos. et hoc non solum a sanctis doctoribus ponitur: sed etiam ab omnibus philosophis incorporeas sube posuerunt. **A**d primus ergo dominus quod res corpales habent determinatas actiones. sed has actiones non exercent nisi secundum quod mouentur: quod proprius corporis est: quod non agit nisi motu. et ideo oportet quod creatura corporalis a spirituali mouatur. **A**d secundum dominum: quod ratione ista procedit secundum opinionem Aristotelis. qui posuit quod corpora celestia mouentur a subiectis spiritualibus: quia numeri conatus sunt assignare secundum numerum motuum quod apparent in corporibus celestibus: sed non posuit quod esset aliisque sube spirituales quod haberent immediatam praeventionem super in inferiora corpora nisi forte alias humanas. et hoc ideo quia non considerauit alias operationes in inferioribus corporibus exerceri: nisi namque ad quas sufficiebat motus corporum celestium. sed quia nos ponimus multa in corporibus inferioribus fieri preter natales actiones corporum ad quod non sufficiunt virtutes celestium corporum. id est nos necesse est ponere quod angelii habent immediatam praeventionem non solum super celestia corpora: sed super corpora inferiora. **A**do tertium dominum quod est subiectis immaterialibus diversimodo prius sunt locuti. Plato. non posuit subiectis immaterialibus esse rationes et species sensibilium corporum et quasdam alijs veliores. et id posuit subiectis immaterialibus habere praeventionem immediataz circa oia sensibilia corpora. et diversas circa diuersas. Aristoteles. autem posuit: quod subiectis immaterialibus non sunt species corporum sensibilius: sed aliquid altius et velutius. et id non attribuit eis immediatam praeventionem supra singularia corpora: porro: sed soli supra velutaria agentia: quod sunt corpora celestia. **A**utem vero medie viam secutus est posuit enim cum Plato ne aliquam subiectam spiritualis praeventionem immediate sperare

actiuorum et passiuorum: eo quod sicut Plato ponebat quod forme huius sensibilium derivantur a subiectis immaterialibus: ita etiam Augustinus. hoc posuit. sed hoc a Platone differt: quod posuit unam tantum subiectam immaterialem praevidentem omnibus corporibus inferioribus: quam vocavit intellectus agentem. Doctores autem sancti posuerunt sicut et platonici diversis rationibus corporis diversas subiectas species esse ceteras propositas. dicitur. Augustinus in libro xxxviii. quod Unaquam res visibilis in hoc mundo habet angelicam praeventionem sibi propositam. **D**amni. dicit. Diabolus erat ex his angelicis virtutibus quod pererant terrestri ordinem. et Origene dicit super illud numeri. xxiiij. Luz vidisset asina angelum: quod opus est mundo angelis quod sunt super bestias: et sunt animalium natitatis et virtutis et plenationis et ceterarum rerum incrementis. sed hec non est pondus propter hoc quod secundum suam naturam unde angelus habebat ad praeventionem a subiectis spiritualibus quod plantis: quia gloriam angelus etiam minus habet altiorum virtutum et velutiorum spiritualium alium quod genus corporalium sed ex ordine divine sapientiae: quod diversis rebus diversos rectores proponit. nec tamen propter hoc sequitur quod sint plures ordines angelorum: quod ix. quae sicut supra dictum est: ordines distinguuntur secundum generalia officia. unde sicut secundum Hieronimum ad ordinem pertinente omnes angelique habent proprieatem praeventionis super demones ita ad ordinem virtutum pertinere unde omnes angelique qui habent praeventionem super res pure corporales. hoc est. mysterio interdum et miracula sunt. **S**cilicet ar. Utrumque corporalis obediatur angelis ad nutum. **H**oc secundum sic procedit. Ut quod in corporali obediatur angelis ad nutum. maior enim virtus angelicis virtutis alicuius. sed conceptio eius maxime obediens in corporali. immutans. non corpus habens ex corpore proprieatem alicuius ad calor et frigus: et quodvis usque ad sanitatem et ceteritudinem: quod multo magis secundum conceptum angelique corporalis transmutatur. **P**reterea quodcumque potest virtus inferior potest virtus superior. sed virtus angelicis est superior quam corporalis. corpus autem sua virtute potest transmutare in corporale ad formam aliquam. sicut per ignis gratiam ignem: et milto fortius virtute sua angelique potest in corporale transmutari ad aliquam formam. **P**reterea tota natura corporalis administratur secundum per angelos ut dictum est: et sic unde quod corpora se habent secundum ad angelos sicut istra: nam ratione istra est quod sit mouens motum: sed in effectibus aliqd invenitur in virtute principali agentium: quod non potest esse per virtutem istram. et hoc est id quod est principalius in effectu. sicut digestio nutrimenti est per virtutem caloris naturalis: qui est in istra alicuius nutritive: sed per generetur caro viva est ex virtute eius. sicut per secundum lignum pertinet ad serram: sed per pulvinas ad formam lecti est ex virtute artificis: et forma subiectis que est principalius in effectibus corporalibus: est ex ratione angelorum: et quod obedit ad sui informationem angelis. **S**ed hoc est quod Augustinus dicit. iii. de trinitate. Non est putandum istis transgressoribus angelum ad nutum fuisse bac visibilium rerum naturam: sed soli dominus. **R**egulus quod platonici posuerunt formas que sunt in materia

536 causari ex immaterialibus formis: quod formas materiales ponebant esse participationes quidam immateriarum formarum, et hoc quantum ad aliqd secutus est auctor, qui posuit omnes formas quod sunt in materia procedere conceptione intelligentie, et quod agentia corporalia sunt soluz disponentia ad formas qui in hoc videtur esse deinceps, quod existimauerunt formam quod aliquid per se factum: ut sic ab aliquo formali principio procederet.

545 **S**ed sicut propositum habet similitudinem enim prie est quod sublisteris est, forma autem dicitur ens quasi ipsa sit, sed sicut quod aliquid est, et sic per sensus nec forma prie fit, cuius non est fieri cuius est esse: cum fieri nihil aliud sit quam via in esse, manifestum est autem quod factum est simile facienti: quod oportens agi sibi simile, et id id quod facit res naturales: habet similitudinem cum cōposito: vel quod est cōpositum sicut ignis generat ignem: vel quod totum cōpositum et cōstitutum ad materiam et formam est in virtute ipsius: quod est proprius dei, sic igitur oportet informatio materie vel est ab eo immediate vel ab aliquo agente corporali: non autem immediate ab angelio.

Ad primum ergo dicitur quod in corporeis partibus non est cōpositum: sicut fluxus et refluxus maris non cōstituunt formam substantiale aque sed virtutem lune, et multomagis aliquid motus locales consequi possunt virtutem spiritualium subazarum.

Ad secundum dicitur id quod potest virtus inferiord potest superius non eodem: sed excellentiōris modo, si in intellectus cognoscit sensibilia excellentiōris modo quam se sus, et sic angelus excellentiōris modo transmutat naturam corporalem quam agentia corporalia, sicut mouendo ipsa aeternitas corporalia tanquam causa superiorum.

Ad tertium descendit quod nihil probabitur ex virtute angelorum aliquos effectus sequi in rebus naturalibus ad quam agentia corporalia non sufficent, sed hoc non est angelus obediens materiam ad nutum sicut nec cocis obedit materia ad nutum: quod aliquae modis decoctionis operantur per ignem secundum aliquam artis moderationem: qua igitur per se non faceret: tamē reducere materiam in actum formae substantialis non excedit virtutes corporalis angelorum: quod simile est natu sibi sibi facere.

Articulus tertius utrum corpora obedient angelis ad motum localem.

Habemus tertium sic procedit. Utque corpora non obediens angelis ad motum localem, motus enim localis corporum naturalium sequitur formas eorum: sed angelii non causant formas corporum naturalium.

Propter dictum est: quod non possunt causare in eis localem motum.

Propter in viii. phisiologo probatur quod motus localis est per motuum: sed angelii non possunt causare in eis localem motum.

Angeli semina corporalia ad aliquos effectus producuntur, sed hoc non possunt facere nisi localiter

mouendo, quod corpora obedirent eis ad motum localem. **T**ertium dicitur quod sicut dicitur, viij. capitulo de divinis non divina sapientia coniungit fines propria principiis secundoz: ex quo patet quod natura auct corporalis est infra naturam spiritualis. inter oes autem motus corporales perfectior est motus localis ut probatur i. viij. physiologo, cuius ratione est quod mobile secundum locum non est in proprio ad aliud quod intrinsecum invenitum habet: sed solum ad aliquod extrinsecum, sicut ad locum, et in natura corporal nata est moueri immediate a natura spirituali secundum locum, non in proprio posuerunt supra corpora moueri localiter a spiritualibus substratis: ut videtur quod anima mouet corpus proprio et proprie cipaliter locali motu.

Ad primum ergo dicitur quod in corporeis

partibus sunt alii motus locales propter eos qui secundum a

untur formas, sicut fluxus et refluxus maris non cō-

sequitur formam substantiale aque sed virtutem lune,

et multomagis aliquid motus locales consequi possunt virtutem spiritualium subazarum.

Ad secundum dicitur quod angelus

cāndido motum localem tanquam priorē per eum causare

possunt alios motus adhibendo, sicut agentia corporalia ad huius effectus producēdō: sicut faber ad huiusmodi ignem ad demolitionē ferri.

Ad tertium dicitur quod angelus habet virtutem minorem contractam quam aeternitas, unde virtus

motiva aeternitatis contrahit ad corpus unitum: quod per eam vivificatur: quo mediante alia potest mouere, sed virtus angelus non est contracta ad aliquid corporis, unde

potest corpora non coniuncta localiter mouere.

Quarum ars utque angelus possint facere miracula.

Habemus quartum sic procedit. Utque angelus potest

facere miracula, dicit enim Gregorius, virtutes

vocatur illi spiritus per quos signa et mirabilia frequentius sunt.

Preterea Augustinus dicit in libro lii, lxxxviii. quod magi faciunt miracula per puatos contractus: boni christiani per publicam iusticiam: mali christiani per signa publice iustitiae, sed magi faciunt miracula per hoc quod exaudiuntur a demonibus: ut ipsis aliis in eodem libro dicitur: quod demones miracula potest facere: quod multomagis angelii boni.

Preterea Augustinus dicit: quod oportet ut visibiliter sint etiam per inferiores potestates aeris huiusmodi: non absurde fieri posse creduntur.

sed quoniam effectus aliquid naturalium carum producuntur absque ordinis naturalis causa: sicut miracula putantur cum aliis sanatur a febre non per operationem naturae, quod angelii et demones possunt facere miracula.

Preterea virtus superior non subditur ordinis inferioris causa, sed natura corporalis est inferior angelorum, quod angelus potest operari preter ordinem corporalium agentium: quod est miracula facere.

sed etiam quod deus de ipso psalmus facit miracula magna solus.

Ruideo dicendum quod miraculum

potest cum aliqd fit propter ordinem naturae: sed non sufficit ad rationem miraculi: si aliqd fiat propter ordinem na-

ture alicuius particularis: quod sicut cum aliqd paret la-

pide sursum: miraculum faceret: sicut hoc fit propter ordinem naturae lapidis, ex hoc aliqd deus est miraculum: quod

fit propter ordinem totius naturae creare, hoc autem non potest facere nisi deus: quod ergo facit angelus vel quicunque alia

Questio

creatura propria virtute hoc sit secundum ordinem nature create, et sic non est miraculum, ut relictus deus miracula facere possit. Ad primum ergo dicendum miracula facere: vel quod ad eorum desiderium deus miracula facere sicut et sancti homines dicunt miracula facere, vel quod aliquod mysterium exhibet in miraculis quod sunt: sicut colligendo pulueres in resurrectione coram vel hi ergo. Ad secundum dominum: quod miracula simpliciter loquendo dicuntur: ut dictum est. cum aliquis sit preter ordinem nature create, sed quod non omnis virtus nature create est nota nobis: id cum aliud sit preter ordinem nature create nobis nota per virtutem creatam nobis ignota est miraculum quod ad nos. sic igitur cum demones aliquid faciunt sua virtute naturali: miracula dicuntur nisi similes sunt quo ad nos. et hinc modum magi per demones miracula faciunt. et dicunt fieri per puatos contrae: quodque est creature in universo se habent: ut estus alicuius pueri psone in civitate. ut si cum magus aliquid facit per pactum initum cum domino: hoc sit quasi per quendam priuatim contractum: sed iustitia divina est in toto universo: sicut lex publica in civitate. et id boni christiani in quantum per iustitiam divinam miracula faciunt: dicuntur facere miracula per publicam iustitiam: mali autem christiani per signa publice iustitiae sicut iudeo nomine christi vel exhibendo aliquod sacramenta. Ad tertium dominum: spirituales potestates possunt facere ea quod visibiliter sunt in hoc mundo adhibendo corporalia semina per motum localem. Ad quartum dominum: quod licet angeloi possint aliquod facere propter ordinem nature corporalem: non tamen possunt aliquod facere propter ordinem totius creature quod exigitur ad rationem miraculi ut dictum est.

Quod enim de actione angelorum in homines.

Einde considera

dum est de actione angelorum in homines. Et primo quod sit ut possint eos imitare sua virtute naturali. Se cuncto quo mittantur a deo ad ministerium hominum. 3º quo custodiunt homines. Circa primum ergo dicitur. Ut prius ut angelus possit illuminare intellectum hominis. Secundo ut possit imitare affectum eius. 5º ut possit mutare imaginationem eius. 14º ut possit mutare sensum eius. Primum ergo ut angelus possit illuminare homines. Secundum sic proceditur. Ut quod angelus non possit illuminare homines. hoc non illuminatur per fidem. Deus illis manifestauit dicit glo. quod non solus homo natus ad hoc perficitur: ut divinitas hominibus manifestetur: sed et illis reuelauit per opus suum. scilicet per creaturam quod est in immediate. scilicet natus et creatura. quod est in immediate illuminat hominem. Prete. quicunque illuminatur cognoscit suam illuminationem. sed homines non percipi-

unt se ab angelis illuminari: quod non illuminatur ab eis. Sed contra est quod dicitur. probat in. iiiij. c. cc. bier. quod reuelationes diuinorum perueniunt ad homines mediatis angelis ut supra dictum est. hinc autem reuelationes sunt illuminatae nationes: ut supra dictum est. quod homines illuminantur per angelos. Quod vero dicitur cu[m] dñe prouidentie ordo beatificatus est. ut supra dictum est. sicut inferiores angelii illuminantur per superiorum angelium: ita homines qui sunt angelii inferiores per eos illuminantur. sed modus utriusque illuminatio quodam modo est similis et quodammodo diversus. dictum est. nam supra: quod illuminatio quod est manifestatio diuinae veritatis. secundum duo attendit. secundum quod intellectus inferioris sortitur per actiones intellectus superioris: et secundum hunc quod prouertitur intellectus inferioris spes intelligibilis quod sunt in superiori ut capi possint ab inferiori. et hinc quoddem in angelis sit secundum quod superior angelus veritate vel accepta dividit secundum capacitate inferioris angelii: ut supra dictum est. sed intellectus humanus non potest ipsam intelligibilem veritatem nudam capere: quod naturaliter est ei ut intelligat per conuersationem ad fantasmata ut supra dictum est. id intelligibilem veritatem proponit angelii homibus sub similitudinibus sensibilius: secundum illud quod dicit dico. j. ca. ce. bier. quod impossibile est aliter nobis lucere divinum radium nisi varietate sacrum velaminum circumuelatum. ex alia vero parte intellectus humanus tanquam inferior fortificatur per actiones intellectus angelici. et secundum hec duo attendit illuminatio quod est in hominibus. Ad secundum quod dicitur ad finem duo concurrunt. primo quoddem hucus intellectus quod disponitur ad obediendum voluntati tendenti in divinitatem. intellectus. n. assentit veritati fidei non qua si coniunctus ratione sed operatur a voluntate. nullus. n. credit nisi volens: ut Augustinus dicit: et quantum ad hoc fides est a solo deo. Secundo requiri ad fidem quod credibilia proponuntur credenti: et hoc quod est in hominibus secundum quod fides est ex auditu. ut dicitur R. o. x. secundum per angelos per capitulo per quod hominibus reuelatur divinitas. vnde angelii operantur aliquod ad illuminationem fidei: et tamen homines illuminantur a angelis non solus crededisse sed et de agendis. Ad secundum dominum per rationem naturalis que est immedia a domino potest per angelum fortari ut dictum est. et sicut ex specie oculis a creaturis accepta tanto altior elicetur intelligentialis vita: quanto intellectus humanus fuerit fortior. et sic per angelum adiuuabitur homo: ut ex creaturis perfectius in divinitate cognitionem deueniat. Ad tertium dominum quod opatio intellectualis et illuminatio duplum potest considerari. uno modo ex parte rei intellectu et sic qui cunctus intelligit: vel illuminatur: cognoscit reum et sibi manifestam. alio modo ex parte principij. et sic non cunctus intelligit aliquam beatitudinem cognoscit quod sit intellectus et quod sit principium intellectus operationis. et similiter non cunctus illuminatur ab angelo cognoscit se ab angelo illuminari. Secundum artem. ut angelus possit imitare voluntatem hominis. Secundum sic procedit. Ut quod angelus possit. Hunc imitare voluntatem hominis: quod super illud

beb. i. q facit angelos suos spiritus et ministros suos
flamā ignis: dicit glo. q ignis sunt dū spū seruent et
virtutē nra vrūt. sed b̄ n̄ ester nisi voluntatē imutaret.
Angelī p̄t imutare voluntatē. ¶ Preterea beda
dicit q̄ diabolus non ē imissor solū malaruz cogita-
tionū s̄z ē icensor. Dam. aut̄ vltius dīc: q̄ et̄ est
imissor. dicit. n. l.ij. li. q̄ oēs malitie et̄ imude pas-
siones ex demōib̄ excogitate sūt et̄ imittere hoi se-
cesser. et̄ pari rōne angeli boni imutūt et̄ icedit bo-
nas cogitationes. sed hec nō possent facere nisi im-

529 mutarent voluntatē: q̄ imutant voluntatē. ¶ Pre-
545 terea angelus s̄c ē dictū illuminat intellectū hois

mediantibus fantasmatib⁹. sed s̄c fantasía q̄ des-
uit intellectui p̄t imutari ab angelō: ita et̄ appetit⁹
sentiuus q̄ deseruit voluntati: qz et̄ ē vis vt̄s
organo corporali: q̄ sicut illuminat intellectū: ita p̄t
imutare voluntatē. ¶ S̄z cōtra ē q̄ imutare volun-
tatem ē p̄pum dei fm̄ illud puer: xx. cor regis i ma-
nu dei et̄ qnocūq̄ voluerit vertet. ¶ X. dō: q̄ volu-
tas p̄t imutari dupl̄r: vno mō ab interiori. et̄ sic cū
motus voluntatē n̄ sit aliud q̄ inclinatio volētis i re-
volatā solius dei et̄ sic imutare voluntatē q̄ dat natu-
re intellectuali virtutē tal̄ inclinationis: s̄c enim icli-
natio naturalis nō est nisi a deo: q̄ dat naturā: ita i
clinationi voluntaria non est nisi a deo q̄ cār voluntatē.
alio mō mouetur voluntas ab exteriori. et̄ b̄ in ange-
lo qdem ē vno modo tm̄. s. a bono app̄henso p̄ intel-
lectū. vñ fm̄ q̄ aligs ē cā q̄ aligd app̄ichēdāt: vt̄ bo-
num ad appetendū: fm̄ hoc mouet voluntatē. et̄ sic
et̄ solus b̄s efficaciter potest mouere voluntatē. age-
lus at̄ et̄ b̄ per modū persuadēt: vt̄ supra dictū ē.
sed preter b̄c modū ē aliter mouetur i hoib⁹ vo-
luntas ab exteriori. s. passione existente circa appe-
titū sensitivū: s̄c ex concupiscētia. et̄ ita iclinatur vo-
luntas ad aliquid volēdū. et̄ sic et̄ angelī inq̄stū p̄t
cōcitatē bi⁹ passionēs p̄t voluntate mouē. n̄ tñ ex
necessitate: qz voluntas semp̄ renianet liba ad conse-
tiendū vel resistendū passionē. ¶ Ad p̄mū ḡ dicen-
dū: q̄ ministri dei vel hoies v̄l angeli dicunt v̄r̄ vi-
ta v̄l istlāmare ad h̄tutes p̄ modū p̄suasionis. ¶ Ad
2. dō: q̄ demones nō possunt imittere cogitationes
iteri⁹ eas cāndo: cuz v̄lus cogitative virtutē subia-
ccat voluntatē. dīr tñ diabol⁹ incensor cogitationū: i
q̄stū icitat ad cogitādū v̄l et̄ ad appetēdū cogitata
p̄ modū p̄suadentis v̄l passionē cōcitant. et̄ b̄ ē ipm̄
icendere Dam. vocat imittere: qz talis operatio in-
teri⁹ fit. sed bone cogitationes attribuit altiorib⁹ p̄n-
cipio. s. deo: lz angelop̄ misterio procurent. ¶ Ad
3. dō: q̄ intellect⁹ humānus fm̄ p̄tē statū n̄ p̄t i

422 telligere: n̄i si conuertēdo se ad fantasmatā. s̄z vo-
luntas humana p̄t aligd velle ex iudicio rōnis nō
osquēdo passionē appetit⁹ sensitui. vñ nō ē sile.
¶ Tertiū ar. v̄t̄ angelus possit imutare imagina-
tionez hois.

547 H D 3. sic procedit. Ut q̄ angelus nō possit
imutare imaginationē hois. fantasía enim
vt̄ dicitur i li. dā aia est motus fact⁹ a sensu

secundum actū. s̄z si fieret p̄ mutationē ageli n̄ fie-
ret a s̄eu fm̄ actū: ḡ ē contra rōne fataſic q̄ est acē
imaginatiue ytutis: vt̄ sit p̄ mutationē ageli. Pre-
terea forme q̄ sūt in imaginatione cū sunt spiritua-
les: sunt nobilioris formis q̄ sunt i materia sensibi-
li. sed angelus nō potest ipm̄ formas in mā sensibi-
li: vt̄ dictū est: ḡ non p̄t ipm̄ formas i imaginā-
tionē: et̄ ita non p̄t ea imutār. ¶ pre. Aug. dīc. xii.
super ge. ad. li. cōmixtio alterius spiritus fieri p̄t
vt̄ ea q̄ ip̄c scit p̄ bi⁹ imagines ei cui miscer ostēdat
sue intelligenti sue ab alio intellecta pandat. sed
non videtur q̄ angelus possit misceri imaginati-
oni humane: n̄z q̄ imaginatio possit capere intel-
lectualia que angelus cognoscit. ḡ videt̄ q̄ angel⁹
non possit mutare imaginationē. ¶ Preterea i visi-
one imaginaria bō adheret similitudinib⁹ rep̄ q̄si
ip̄s rebus. sed in hoc ē quedā deceptio. cū ergo an-
gelus bonus non possit ē causa deceptiōs: videt̄
q̄ non possit causare imaginaria visionē imaginatō
n̄ imutando. ¶ Sed ȳ est q̄ ca que apparēt i som-
nis vident̄ illuminare imaginaria visionē. sed an-
geli reuelat aliqua in somnis: vt̄ p̄z mat. j. x. ij. de an-
gelo q̄ in somnis Joseph apparuit: ḡ angelus p̄t
imaginationem mouere. ¶ X. dō q̄ angelus tā bo-
nus q̄ malus h̄tute nāc sue p̄t mouere imaginati-
onē hois: qđ q̄dem sic cōsiderari p̄t. dictū ē enī su-
pra: q̄ nā corporalis obedit angelo ad motū loca
lem. illa ḡ q̄ ex motu locali aliquo corp̄ possit
cār subsunt h̄tuti naturali angelop̄. māfēstū ē at̄
q̄ apparitiones imaginarie creatur̄ iterdū in no-
bis ex locali mutatione corporalium spirituum et̄ bu-
mox. vnde Ari. in li. d̄ som. et̄ vige. assignās cūm ap-
partiōis somniōis: dicit: q̄ cū animal dormit dīcē
dente plurimo sanguine ad p̄ncipium sensitivū sit b̄
descendant motus. i. imp̄ssiones reliecte ex sensitivū
um motionibus q̄ in spēbus sensuallib⁹ seruār: et̄
mouent p̄ncipium sensitivū ita q̄ sit qdam apparitō:
ac si tunc p̄ncipium sensitivū reb⁹ ip̄s exteriōib⁹ mu-
taretur. et̄ rāta p̄t cē motio spūuz et̄ buoz q̄ bi⁹ ap-
paritionē ēt̄ vigilātibus fiūt sicut et̄ in freneticis
et̄ in alijs bi⁹. sicut igitur b̄ sit per naturalez cōmo-
tionē humoz et̄ qñq̄ ēt̄ per voluntatez hois qui vo-
luntarie imaginat̄: quod p̄us senserat: ita erit̄ hoc
p̄t fieri virtute angelī boni vel mali. qñq̄ qđ cuz
aliēatione a corporeis sensib⁹. qñq̄ at̄ absq̄ tali ali-
ēatione. ¶ Ad p̄mū ḡ dō: q̄ p̄ncipium fantasie
ē a sensu fm̄ actū. non. n. possimus imaginari q̄nūl
lo mō sentimus v̄l fm̄ totū v̄l secūdum partēz: s̄c
cecus natus nō p̄t imaginari colorē. sed alqñ ima-
ginatio iformatur vt̄ actus fataſic mot⁹ surgat
ab imp̄ssionibus interius conseruat̄ vt̄ dictū est. o
¶ Ad secundū dō: q̄ angel⁹ trāmutat imaginatēz
n̄ qđ imp̄medo aliquā formā imaginari n̄lo mō
p̄ s̄eu p̄us acceptā n̄ enī poss̄ face q̄ cecus ima-
giñat̄ colores. sed b̄ facit p̄ motū localēz spūuz et̄ bu-
mox vt̄ dictū ē. ¶ Ad 3. dō q̄ cōmixtio illa spi-
rit⁹ agelic ad imaginationē humānā non est per

Questio

éentiā sed per effectum: quē predicto modo i imaginatione facit: cui dmostrat q ipse nouit: n tñ eo mō quo ipse nouit. **A**d 4° dō: q angelus cāns ali quam imaginariam vīsionē. qnq gdem sīt itellec-
tūm illuminat vt cognoscat qd g bi^o sītitudines si-
gnificetur: tunc nulla ē deceptio. qnq hō p opa-
tionē angelī solūmō sītitudines rerū apparet i ima-
ginatione. nec tñ tūc cātūr deceptio ab angelō: sīz ex-
defectu intellectus eius cui apparet. sīc nec rps su-
it cā deceptionis in hoc q multis turbis in'parabo-
lis proposuit: qd nō exposuit eis.

Quar. ar. vtp angel^o possit imutare sēsum humānu.

H 548 D quartū sic procedit. Uf q angelus n̄ pos-
sit imutare sēsum humānu. opatio enim sē-
situā ē operatio vīte. bi^o aut̄ operatio n̄ ē
a p̄cipio extrinseco: nō g opatio sensitiua pōt cā-
ri ab angelo. **P**reterea xtus sēsituā ē nobiliō q̄
nutritiua. sīz angelus vt vī nō pōt imutare xtutem
nutritiua sicut nec alias formas naturales. g n̄ vir-
tutē sēsituā imutare pōt. **P**reterea sens^o natura
liter mouet a sēsibili. sed angelus nō pōt imutare na-
ture ordinē: vt supradictum ē. g angelus nō pōt i-
mutare sēsum: sīz semp sensus a sēsibili imutatur.
Sed contra ē q angelī q subuerterūt sodomam
peuserūt sodomitas cecitate vel aurisia vt hostiuz
domus iuenire nō possēt: vt dī. ge. xix. t simile legi-
tur. illi. R. v. de syris. q̄s eliseus duxit in samariam.

R 550 dō: q sēsum imutat dupl'r. vno^o ab exteriori si-
cūt cū mutat a sensibili. alio^o ab interiori. videmus
enī q̄ perturbat spiritibus t humorib^o imutatur sē-
sus. lingua enim ifirmi q̄ plena ē colerico humore
oia sentit vt amara. t sīle cōtingit i alijs sensibus.
vtroq̄ aut̄ mō angelus pōt imutare sensū bois sua
naturali xtute. pōt. n. angelus opponere exteriori sē-
sui sēsibile aliq̄ vī a natura formatū vī aliq̄ d no-
uo formando sicut facit dum corpus assumit vt su-
267 pra dictū ē. sīl̄ et̄ pōt interius cōmouē sp̄s t bu-
547 mores: vt supra dictū ē. ex quibus sensus diversi-
mode imutētūr. **A**d pīmū g dō: q̄ p̄ncipiu sēsitu-
ue operatiōis nō pōt eff̄ absq̄ p̄ncipio iterioř qd
ē potētia sēsituā. sed illud iterioř p̄ncipium pōt ml̄
tipliter ab exteriori p̄ncipio cōmoueri vt dictum
est. **A**d secundū dō: q̄ per cōmotionē iterioř spi-
rituū t huorū potest angelus aliqd opari ad imutar-
dum actum potētia nutritiue. t sīl̄ potētia appeti-
tive t sensitivē t cuiuscīq̄ potētia corporari orga-
no vtēt. **A**d 5° dō: q̄ p̄ter ordinē totius creatu-
re angelus facē nō pōt: sed p̄ter ordinē alicuius p̄ti-
cularis nāe facere pōt: cū tali ordini nō subdatur.
t sic quodā singulari modo potest sēsum imutare
pter modum cōz.

Questio. xlj. de missione angelorum.

Einde cōsiderā
dum ē de missione angelorum t cir-
ca hoc querūtūr. illi. **P**rimo vtp

alig angelī mittantur i ministeriū. **2°** vtp omnes
mittātūr. **3°** vtrum illi q̄ mittuntur assistant. **4°**
de qbus ordinib^o mittātūr.

Primus ar. vtrum āgeli i mīsteriū mittātūr.

H 549 D primū sic procedit. Uf q angelī in mī-
steriū nō mittātūr. omnis. n. missio est ad
aliquē determinatū locū. sīz actiōes itellec-
tūales non determinat aliquē locum: q̄ intellect^o ab
strahit ad hic t nūc. cū igīt actiōes āgelice sint itel-
lectuales. vīdetur q̄ āgeli ad suas actiōes agēdas n̄
mittantur. **P**reterea celū empyreū ē loc^o perti-
nens ad dignitatē angeloz. si igīt ad nos mittātūr
i ministeriū. vī q̄ eoꝝ dignitatē aliqd dperat qd ē
incōueniēs. **P**reterea exteriori occupatio impe-
dit sapientie contemplationem. vī vīdeſ eccl. xxix
q̄ minoratur. actu: p̄cipet sapiaz. si igīt angeli alig
mittunt ad exteriora mīsteria: vīdeſ q̄ retardat
a contēplatio: sed tota eoꝝ beatitudo i cōtēplatio
ne dei cōsistit. si ḡ mītterentur: eoꝝ beatitudo mīc
ret: quod est inconueniēs. **P**re. mīstrare est infe-
rioria. vī dī luc. xxij. q̄s maior ē q̄ recumbit: an ille
q̄ ministrat: nōne qui recubit: sed angelī sūt mādes
nobis ordine nāe. ḡ non mittūtūr i ministeriū n̄z.

Sed cōtra ē qd dī exo. xxij. ecce ego mittaz an-
gelum q̄ p̄cedat te. **R** 552 dō: q̄ ex supradicti mani-
festum cē pōt: q̄ alig angelī i mīsteriū mittūtūr
a dō vt. n. supra dictū ē. cū de missiōe dīnay ps̄oa 226
nū agere: ille mitti dī. ḡ aliquo mō ab aliq̄ p̄cedit
vt incipiat cē vbi pūs n̄ erat. vī vbi pūs erat p̄ aliū
mō. filius enim aut sp̄s sc̄tūs mitti dī vt a p̄re p̄-
cedens p̄ originē t cōp̄tūt cē nouo mō. i. p̄ grāz l na-
turam assūptam vbi pūs erat per decitat p̄sc̄tū. dī
enī p̄pūm ē vībīcē: q̄i cū vīcē agens sit cī? xt^o at
tingit oia etiā. vī est i oībus reb^o vt supra dcīm ē.
xtus aut̄ angelī cū sit p̄ticulare agēs n̄ attigit totū
vīnūtū. sīz sic attigit vīnūq̄ n̄ attigit aliud: t iō
ita ē hic qd n̄ alibi. manifestū est at p̄ sup̄dicta: q̄ 541
creatura corporal p̄ āgeloꝝ admīstrat. cū igīt aliqd
ē fiendū p̄ aliquē angelū circa aliquā creaturā cor-
poream d̄ nouo applicat angelus illi corpori sua h̄ o
tute. t sic angelus de nouo icipit ibi esē. t h̄ totum 272
p̄cedit ex iperio dīnay. vī seq̄ fm̄ p̄missa: q̄ āgēl^o 541
a dō mittat. sīz actio quā angelus missus exercet p̄
cedit a dō sīc a p̄mo p̄ncipio: cui^o nutu t auctorita
te angelī operant: t in deū reducitur sīc i yltimū
finem t hoc facit rōne ministri. nā mīster ē sīc iſtru-
mentū itelligēs. iſtrumentū at ab alio mouet: t
eius actio ad aliud ordinat. vīnde actiones āgeloꝝ
mīsteria vocant: t pp̄ hoc dīnay i ministeriū mitti.
Ad pīmū g dō: q̄ aliq̄ opatio dupl'r dicit itelle-
ctualis. vno mō q̄s in ipo itellecetu ſūtēs vī ſēpla-
tio t talis opo nō determinat sībī locū. imo vt Augu-
stī. iiiij. de trīni. ēt nos fm̄ q̄ aliqd eternū mēte sa-
pim^o n̄ i h̄ mīdo sum^o. alio^o dī aliq̄ actio itellecetu
at q̄ ē ab aliq̄ itellecetu regulata t ipata: t sic māife
ſtū est q̄ opatiōes itellectuales. iter dū determinat
ſtū loca. **A**d 2° dō: q̄ celū empyreū pertinet ad dī

CXII

gnitatem angelis: sicut congruentia quandam quod organum est utrum corporum natus que est super omnia corpora attribuitur, non tamen angelus aliud dignitatem accipit a celo epyreco: et id quod accipit non est in celo epyreco: nihil enim ei dicitur, sed transire sic nec regi qui non accipit iudicium in regali solio quod congruit eius dignitati. Ad 3° dicitur: quod in nobis extremitas occupatio puritate contemplationis ipedit, quod actioni in hunc modum levitas virtutes: quod actiones causa incedunt: retardant actiones intellectus virtutem. Nam angelus per sola intellectuale operatione regulat tuas actiones exteriores, unde actiones exteriores in nullo ipeditur ei contemplatione; quod duap actionum quod una est regula et ratio alterius: una non ipedit sed tuuat aliam, unde Gregorius dicit in iiii. mora, quod angelus non sic foris excepit: ut eternae contemplationis gaudium pueretur. Ad 4° dicitur: quod angelus in suis actionibus exteriorum ministerium principaliter deo et secundario nobis: non quod nos sumus superiorum eis simpliciter loquendo: sed quod liber homo vel angelus in quantum ad haberet deo do fit unde spiritus cum deo quod est superior omni creatura, unde apostolus ad ephesios iiii. dicit superiorum sibi inuicem arbitrantes.

Secundus ar. utque oes angelorum in ministerium mittantur.

Ad 2° sic procedit. Ut quod oes angelorum in ministerium mittantur, dicitur, n. apostolus ad hebdomadem, omnes sunt administratorum spissi in ministerium missi. Preterea inter ordinates superius est ordo seraphim. 550 554. ut ex dicto patris, sed seraphim est missus ad purgandum labia prophetarum, ut habetur Isa. viij. ergo ministerium angelorum in ministerium missi. sed dictum est seraphim, incedens equo, propterea hunc est veneratur incedens labia prophetarum, ut dominus apostolus inducit illud ad prophetam apostolum, sit maior angelus per quos data est lex, ut sic ostendat excellentiam nouae legis ad veterem, unde non potest intelligi nisi de angelis mysterium per quos data est lex. Ad 3° dicitur: sicut homo Dio, quod ille angelus qui missus est ad purgandum labia, prophetate fuit de inferioribus angelis, sed dictum est seraphim, incedens equo, propter hunc est veneratur incedens labia prophetarum, ut dominus apostolus inducit illud ad prophetam apostolum, sit maior angelus per quos data est lex, ut sic ostendat excellentiam nouae legis ad veterem, unde non potest intelligi nisi de angelis mysterium per quos data est lex.

226. tu excedens oes ordinis angelorum, sed vine per deum mittitur. quod ministerium angelorum est superiorum angelorum. Preterea si superiorum angelorum in ministerium ad extremitatem ministerium, hunc est nisi quod superiores aures exequuntur divina mysteria per inferiores, sed cum oes

551 angelorum sint incolentes: ut supra dictum est, liber angelus habens in inferiore agendum ppter ultimum: quod unus angelus sol ministeraret in ministerium missus: quod est id quod deus datus, viij millia milia ministrabat ei. Sed est quod dicitur, dicitur referens fratrem dionysium superiora agmina usum extremitatis ministerium, neque habet. Ad 4° dicitur: quod sic ex superdictis patris: habens in ordine divino pudentie non solum in angelum sed in totum universum per inferiora per superiora administratur: sed ab

552 ordine in rebirth aliisque ex divina dispensatione recessit per altitudinem habens, sed expedit ad gloriam manifestationem. quod natus natus fuit illuminatus: quod lazarus fuit suscitatus immediate a deo factus est ab aliis alia actione celestium corporum, sed et angeli boni et mali prout in ipsis corporibus operari ppter actionem celestium corporum a deo sando nubes in pluvias et aliquibus faciendo neque aliqui dicitur esse dubium quod de immediate hominibus aliqui ruelantur posset non in mediante angelis et superioribus angelis non mendiantur inferioribus, et sicut habeat considerationem quod a diversitate per se in coem legem superiorum non mittuntur sed inferiorum tantum: sed ex aliquo dispensatione divina iterum est superiorum mittuntur, sed hoc non ut rationabile: quod oportet angelicus atteditur sicut dona gratiarum, oportet atque considerandum

est etiam quod ordo nature in operatione miraculorum pptermitte tis per fidem formatione: ad quam nihil valeret: si ppter mitteret ordo angelicorum: quod a nobis percipi non possit, nihil at est ita magnum ministerium datus quod ppter inferiorum ordines exerceri non possit, unde dicitur, quod qd summa annuntiat archangelum vocem: hic est quod ad virginem Maria habet archangelum michelum quod tamen fuit summa in omnia diuina mysteria: ut ibidem subditur, et id simile dicitur est quod superiorum angelorum numerus ad extremitatem ministerium mittitur. Ad 5° dicitur: quod sicut in missionibus dominorum plena nam aliquis est visibilis qui attendit sicut creature corporalem alia inuisibilis qui fit sicut spiritualis effectus: ita in missionibus angelorum aliquis de exteriori: quod est ad aliquid ministerium circa hunc corporalem exhibetur, et sicut in hac missione non oes mittuntur, alia est interior, sed intellectuales efficiuntur, putatur, unus angelus illuminat alium, et sic oes angelorum mittuntur: ut alii dominus apostolus inducit illud ad prophetam apostolum, sit maior angelus per quos data est lex, ut sic ostendat excellentiem nouae legis ad veterem, unde non potest intelligi nisi de angelis mysterium per quos data est lex.

Ad 6° dicitur: sicut homo dicitur, quod ille angelus qui missus

549 est ad purgandum labia, prophetate fuit de inferioribus angelis, sed dictum est seraphim, incedens equo, propter hunc est veneratur incedens labia prophetarum, ut dominus apostolus inducit illud ad prophetam apostolum, sit maior angelus per quos data est lex, ut sic ostendat excellentiem nouae legis ad veterem, unde non potest intelligi nisi de angelis mysterium per quos data est lex.

7. Tertius ar. utrumque angelum qui mittitur assistat.

Ad 7° dicitur: sicut homo dicitur, quod et angelus qui mittitur assistat, dicitur, n. dicitur, in nomine, et mittitur, quod angelus

551 assistat dicitur, n. dicitur, in nomine, et mittitur, quod angelus

assistat dicitur, quod est circumscriptus est angelicus?

spissus: sumus tamen spissi quod dominus est circumscriptus non est.

Preterea angelus thobie in ministerium missus fuit, sed tamen ipse dixit

ego sum raphael angelus unde ex scripto quod astam ante deum: ut habetur thobie xij. quod angelus qui ministrat assistat.

Preterea glori angelus beatus ppter quod est deo et sathan:

sed sathan assistit deo sed quod de Job, cu assistit et fuligine dei coram domino affluit inter eos et sathan, quod ministerium angelorum qui mittitur in ministerium assistit.

Preterea si inferiores angelis non assistunt: sed non est nisi quod inmediate sed per superiorum angelorum diuinis illuminationes recipiunt, sed gloriam angelorum per superiorum diuinis illuminationes suscipiunt excepto eo quod est in oes superius: quod solus superius angelus assistenter quod est in illud quod habet datum, viij. dices certe millia assistebat ei, quod est illi qui ministrat assistit.

Sed est quod dicitur, quod angelus super illud Job,

nunquam est numerus militum eius, assistit inquit ille potestates quod ad quodam hominem numerus iusta non excepit, quod illi qui in ministeriis mittuntur non assistunt.

8. dicitur: quod angelus introducuntur

Questio

assistantes et administrantes ad similitudinem eorum qui alicui regi famulatur: quorum aliqui semper assistunt: et cuius precepta immediate audiunt. alii vero sunt ad quae precepta regalia per assistantes nunciant sicut illi qui administratio ciuitatum preservantur: et hi dicunt ministrantes: sed non assistantes. **C**onsiderandum est ergo quae oes angelorum dinam essentiam immediate videtur. et quantum ad hoc oes est quae ministrant assistere dicuntur. vñ Gregorius dicit in. iij. moral. quae semper assistere aut videre facie pateretur quae ad mysterium exterum mittunt per nostra salutem: sed non oes angelorum secreta divinorum misteriorum in ipsa claritate dinam aeneam percepit pateretur: sed soli superiores per quos inferiores ratione dividuntur. et secundum hanc ratione superiores sunt primi ministeria. et secundum hanc ratione inferiores sunt secundum ministeria. et secundum hanc ratione ministrantes sunt tertiis ministeria. et secundum hanc ratione assistentes sunt quartis ministeria. **A**d tertium dicitur: quae oes assistantes aliqui immediate videtur claret dinam aeneam. et id totum bierum. plurimum enim de illuminari a deo. sed superiores eorum plura percipiunt quae inferiores quibus illuminant alios: sicut et iter eos quae assistunt regi plura scire de secretis regis ynnus quae alius.

Quarum ar. vñ angelorum secundum bierum omnes mittuntur. **A**d quartum sic procedit. Ut quae angelorum sunt bierum. oes sunt vel assistentes vel ministrantes. et angeli sunt bierum. non assistentes. illuminantur non per angelos primi bierum. sicut dicitur deo. viij. c. ce. bierum. oes sunt angelorum bierum. in ministerio mittuntur. **P**recepta. Hic dicitur. xvij. mora. quae plures sunt qui ministrantur quae assistentes: sed hanc non esse angelorum bierum. in ministerio non mittuntur: quae oes angelorum bierum. in ministerio mittuntur. **S**ed hoc est quod dicitur. dicitur quae dominaciones sunt maiores ois subiecione. sed mitti in ministerio; ad subiecione pertinet: quae dominaciones in ministerio non mittuntur. **R**egum dicitur: quae si supra dictum est: mitti ad exterius ministerium propter conuenientem angelorum: sed quae in divino imperio operantur circa aliquam creaturam corporalem quod quidem pertinet ad executionem diuinorum ministeriorum. propter auctus angelorum ex eorum nobis manifestatur ut dicitur. viij. c. ce. bierum. et id angelorum illo modo ordinatur ad exterius ministerium mittuntur: ex quae nobis aliqui executio datur intelligi. in nomine autem dominacionum non impotest aliqui executio sed sola dispositio et ipsius de execuenda. sed in nobis inferiorum ordinum intelligitur aliqui executio. nam angelorum et archangelorum dominantur a denuntiando virtutibus et potestates dicuntur per respectum ad aliquem actu. principis est est ut dicitur. dicitur in aliis operatis potest existere. vñ ad hoc. v. ordines pertinet in exterius ministerium mitti non ad. liij. superiores. Ad primum ergo dicitur: quae dominaciones computantur quidem inter angelos ministrantes non sicut execuentes ministerium: sed sicut disponentes et mandantes quod per alios fieri debet sicut architectores in artificiis nihil manu operantur: sed soli disponuntur: et percipiunt quod alii obstant opari. Ad secundum dicitur: quae de numero assistentium ministrantium duplex ratione potest. Gregorius. n. dicit plus

res enim ministrantes quam assistantes. intelligit. non quod de milia milium ministrabat ei non enim multiplicatio sed prout ac si diceretur milia de numero milium. et sic ministrantibus numerus ponitur idcirco ad significandum excessum. assistentiis vero numerus finitur cum subditur decies certa milia assistebant ei. et hanc procedit secundum rationem platonicae: quae dicebat quod quanto sit vni per principio per pinguis: tato sunt maioris multitudinis. sic quanto numerus est per pinguis unitati tato est multitudine minor. et hanc opinio saluat quantum ad numerum ordinum: dum secundum ministrat: et tres assistunt. Sed dicitur. p. dicit. xijij. c. ce. hic ergo multitudine angelorum transcedit certam materialiter multitudinem. ut. s. sic corpora superiora transcedunt corpora inferiora magnitudine quam in mensuram: ita superiores haec in compunctione transcedunt oes nostras corporales: quae quod est melius est magis a deo itetur et multiplicatur. et secundum hanc cum assistentes sunt superiores ministrantibus plures erunt assistentes quam ministrantes. vñ secundum hanc milia milium legitur multiplicatur et si dicere possit milles milia: et quod decies certa sunt mille: si dicere possit decies certa milia darec in telligitur: quod tot enim assistentes quam ministrantes. sed quod decies milles certa milia: multo plures dicuntur assistentes quam ministrantes. nec tamen hoc per tanto dicuntur: quod tantum soli sunt angelorum numerus: sed multo maior qui omnem materialiter multitudinem excedit quod significatur per multiplicationem maximo numero supra seipsum. L. denarij centarij millenarij: ut dicitur. ibidem dicitur. **Q**uestio. xijij. de custodia bonorum angelorum et impugnatione malorum. **E**nde considera-

Dicitur de custodia bonorum angelorum: et de impugnatione malorum. Circa primo queruntur. viij. Primo viri homines ab angelis custodiuntur. **S**econdo viri singuli hominibus singuli angeloi ad custodiadis disponuntur. **T**ertio viri custodia ptinguntur soli ad ultimum ordinem angelorum. **F**ourto viri omnes ueiat herem angelum custodem. **S**exto quoniam incipiunt custodia certi hominum. **L**ogo viri angelorum sepe custodiunt hominem. **V**ulgo doleat de pditione custodie. **P**rimus ar. viri homines custodiuntur ab angelis.

Habentur ab angelis custodes. non disponuntur alibi: sed quae nesciuntur: quae non pati custodiuntur seipso: si sunt pueri et infirmi. sed hoc potest custodire seipsum per litteram. et scit per naturale cognitionem legis naturae. quod non custoditur ab angelo. **P**reterea ubi adest fortior custodia infirmior superfluere videtur. sed homines custodiuntur a deo sed illud psalmus non dormitabit neque dormi et quod custodit iste. quod non est necessarium quod homo custodiatur ab angelo. **P**reterea pditione custoditum redundat in negligentiis custodibus. vñ dicitur cuidam. iij. R. homo custodi virum istum: quod si lapsus fuerit: erit aia tua paima ei. sed multo homines quotidie peccant in peccatis cadentes: quibus angeloi subvenire possunt vel visibiliter appendo vel miracula faciendo: vel aliqui similis

EXIII

mō eēt: ḡ negligentes angeli si eorū custodie bo-
mines eēt comissi: qd̄ p̄z eē falsuz. nō ḡ angeli sūt
boiū custodes. Sz̄ s̄ eē qd̄ dō i p̄al. agel̄ suis mā.
de te. vt cu. te i o. v.t. ¶ dō: ḡ fz̄ rōnē dīne pro-
uidētie b̄ in reb̄ oib̄ inuenit̄ ḡ mobilia & va-

riabilia p̄imobilia & inuariabilia mouētur & regu-
lan̄. sicut oia corporalia p̄ subas spirituales im-

mobiles. & corpora inferiora per supiora: que s̄e
538 inuariabilia secunduz subaz. fz̄ & nosip̄ regulamur
cc̄ cōclusiones i gbus possimus diuersimode opia-

ri per p̄incipia q̄ inuariabiliter tenem̄. manifestū
é autē ḡ in rebus agēdis cognitio & affectus boī
multipl̄ variari & dīcere p̄nt a bono. b̄ iō fuit ne-
cessaruz: ḡ hominib̄ ageli ad custodiā d̄putare
p̄ q̄ regularen̄ & mouerētur ad bonuz. Ad p̄
ḡ dō: ḡ per li. ar. p̄t homī aliq̄l̄ malum vitare fz̄
nō sufficienter: q̄ infirmat̄ cc̄ affectū boni propter
multiplices anime passiones. similiter est vniuer-
salis cognitio naturalē legis q̄ homini naturaliter
adest aliq̄l̄ dirigit̄ boiem ad bonū sed nō sufficiē-
ter: q̄ in applicatio v̄la principia iur̄ ad p̄icula-
ria opera contingit̄ boiem multipliciter dīcē. vñ
dī sap. ix. cogitationes mortaliuz timide & incerte
p̄uidētie n̄fē. t̄ iō necessaria fuit homini custodia
angeli. ¶ Ad fm̄ dō: ḡ ad bonum ogandū duo re-
gruntur. p̄mo qd̄ ḡ affec̄t̄ inclinet̄ ad bōuz: qd̄
qdem sit in nob̄ p̄ habitū h̄tue moralis. Ko aut̄ ḡ
rō inueniat̄ cōgruas vias ad pficiēdū bonus
v̄tutis: qd̄ qd̄ p̄b̄s attribuit̄ prudētie. q̄tum ḡ ad
primum bōuz immediate custodit̄ boiem deus iſun-
dendo ei gratiā h̄tut̄. q̄tum aut̄ ad fm̄ deus custodit̄
boīs: sicut v̄ls iſtructor: cuius iſtructio ad boīs

545 p̄uenit mediantib̄ agelis: vt ſup̄ habitū eſt. Ad
tertiū dō: ḡ ſic hoies a naturali iſtinctu bōi descen-
dunt p̄p̄ passionē peccati: ita etiā descēdūt ab iſtu-
gatione bonoz angeloz q̄ fit inuisibilis p̄ b̄ ḡ ho-
mines illuminant ad bene agēdū. vñ ḡ hoies p̄t
nō eſt iſputadū negligētie angeloz: fz̄ malitie bōm-
nū. ḡ aut̄ aliquā p̄ter legē cōēm̄ boib̄ visib̄ appa-
rent ex ſpeciali di ḡra eſt: ſicut & ḡ preter ordinem
nature miracula fiunt.

¶ Secūdus ar. vt̄z singuli hoies a singulis ange-
lis custodian̄t̄.

554 **H**ec secūdū ſic p̄cedit. Ut̄ ḡ nō singuli hoies
a singulis agelis custodiat̄. agel̄. n. ē x̄tuo-
ſior fz̄ bōi. ſed vñ bōi ſufficit ad custodiā
multoz boiū: ḡ multomaḡ vñus angel̄ multos
hoies p̄t custodire. ¶ Preterea iſeriora reducūt̄
a i deū a ſuperiorib̄ p̄ media: vt dio. tradit. ſed cum
oēs ageli ſint ieq̄les: vt ſup̄ dictum eſt ſolus vñ
angelus eſt inter quē & hoies n̄ eſt aliquis medi: ḡ
vñ agel̄ ſol̄ ē q̄ imediate custodit̄ hoies. Lpe.
maiores angelī maiorib̄ officijs deputatur. fz̄ nō ē
maius officiū custodire vñ hominem fz̄ alium: cu-
m̄ omnes hoies natura ſint pares. cum ḡ omnium an-
geloz ſit vñ maior alio fz̄ dio. videt̄ ḡ diuersi ho-

mimes non custodian̄t̄ a diuersis agelis. ¶ Sed 5
ē ḡ biero. exponēs illud mat. ageli eoz i cel. diē ma-
gna ē dignitas aiaꝝ vt vnaꝝ bebat ab ortu nati-
uitat̄ i custodiā ſui angelū d̄legatū. ¶ dō: ḡ ſin-
gulis hoib̄ ſinguli ageli ad custodiā d̄putant̄ cuī
rō eſt: q̄ angeloz custodia ē qd̄ executio diuine p̄
uidentie circa hoies. p̄uidētia at̄ dei aliter ſe bz̄ ad b̄
hoies & ad alias corruptibileſ creatures: q̄ aliter ſo-
4 ſe b̄t̄ ad icorruptibilitatē hoies. n. nō ſūt incorrup-
tibiles q̄tū ad cōdēz ſpēm: ſed ē q̄tū ad p̄pas for-
mas ſinguloz q̄ ſūt aie aieales: q̄ de alijs reb̄ cor-
ruptilib̄ d̄ci vñ pōt̄. māifestuz ē aut̄ ḡ p̄uidētia
dei p̄ncipalit̄ ē circa illa q̄ p̄petuo manent̄. cē h̄ ea
que trāſeat̄ p̄uidētia dei e: i q̄tū ordiāt̄ ipa ad res
p̄petuas. ſic iḡt̄ p̄uidētia dei cōparat̄ ad ſingulos
homineſ: ſic cōparat̄ ad ſingula ḡna v̄l ſpēs corru-
ptibiliū rez: fz̄ H̄eg. diuersi ordines deputat̄ di-
uersis rez ḡnerib̄ puta potestates ad arcēdos de
mōes h̄tutes ad mirabilia faciēda i reb̄ corporeis.
& pbabile ē ḡ diuersis ſpēb̄ rez diuersi ageli eius
dem ordinis p̄ſcian̄t̄. vñ ē rōnable ē vt diuersis
boib̄ diuersi ageli ad custodiā deputat̄. Ad p̄
dō: ḡ alicui bōi adh̄b̄i custos dupl̄. vno mō in-
q̄tū ē bō ſingulari: & ſic vñ boī ſb̄t̄ vñ custos:
& interdū plures d̄putant̄ ad custodiā vñl̄. alio in-
q̄tū eſt p̄ alicui collegi. & ſic toti collegio vñl̄ bō
ad custodiā ſponit̄: ad quē p̄t̄ p̄uidē ea q̄ p̄t̄
nent ad vñu boiem i ordine ad totū collegiū: ſic ſūt
ea q̄ exterī agunt̄: de gbus alij edificat̄ v̄l ſcādali-
zant̄. angeloz aut̄ custodia d̄putat̄ boib̄ ē q̄tū
ad inuisibilia & occulta q̄ p̄t̄ ad ſinguloz ſalu-
tem fz̄ ſeip̄os. vnde ſingulis hoib̄ ſinguli angeli
deputant ad custodiā. ¶ Ad ſecūdū dō: ḡ ſic ſit di-
ctum ē: angeli p̄me bierar. oēs quātū ad aliq̄ illūl̄
nan̄ ſimiliter ad aeo. ſed quedā ſūt de gbus illumi-
nāt̄ ſuperioris tātū ſimiliter ad a dō q̄ iferiozib̄ re-
uelat̄. & idē ē i ſiſoribus ordinib̄ ſiderādū eſt.
nā aliḡ ſiſim̄ angel̄ illuminat̄ q̄tū ad qd̄ ab ali-
quo ſup̄zemo: & q̄tū ad aliq̄ ab eo q̄ ſimiliter ſibi p̄-
 fertur. ſic ēt̄ poſſible ē: ḡ aliḡ angelus ſimiliter il-
luminet boiem q̄ tñ bz̄ aliquos agelos ſub ſe quos
illuminat̄. Ad 3dō: ḡ q̄uis hoies nā ſint pares:
tñ ieqlitas i eis iuenit̄ fm̄ ḡ ex dīna p̄uidētia qd̄ a
ordinat̄ ad maḡ & qd̄ ad min̄: fm̄ illud qd̄ dī
555 citur eccl. xxiiij. i multitudine discipline dīni ſepa-
rat̄ eos & ip̄is benedixit & exaltauit ex ip̄is. maledi-
xit & humiliavit. & ſic maius officiū eſt custodire
vñu hominē fz̄ alium.

¶ Tertiū ar. vt̄z custodire hoies pertineat ſo-
lum ad infinitū ordinem angeloz.

555 **H**ec tertium ſic procedit. Ut̄ ḡ custodire ho-
mines non pertineat ſoli ad iſimū ordinē
angeloz. Dicit. n. Chri. q̄ hoc qd̄ dicēt̄ mat.
xviii. angelī eoz in celis ſt̄. intelligit̄ nō de gbus
cunḡ angeliſ: ſed ſup̄eminentib̄. ḡ ſup̄eminentēs

Questio

angeli custodiūt homines. ¶ Prece a apl's ad heb.
dicit q̄ angeli sunt in ministeriu missi pp̄ eos q̄ he
reditatē capiūt salutis. et sic v̄ q̄ missio angelorum
ad custodiā hominū ordineſ. s̄z quinq̄ ordines i ex

552 terius ministeriu mittūt: vt sup̄ dictū ē. q̄ oēs
angeli. v. ordiniſ custodie hominū d̄putāt. ¶ Pre
ce a ad custodiā hominū maxime v̄ cē necessariuſ
arcere demōes qđ maxime pertinet ad potestates
secūdum H̄c. et miracula facere: qđ pertinet ad h̄
tutes: ergo isti ēt ordines deputantur ad custodiāz
et nō solū h̄tutes. ¶ Sed h̄ ē qđ in psal. custodia bo
a minūm attributi angelis quoꝝ ordo est infim⁹ fm

554 d̄io. ¶ B̄ d̄: q̄ sicut d̄ictum est. hominui custodia
dupliciter adhibet. vno modo custodia p̄icularis
fm q̄ singulis hominib⁹ singuli angelii ad custodiā
deputant. et talis custodia pertinet ad infim⁹ ordi
ne angelop: quoꝝ fm H̄c. minima n̄tūtiare. h̄ aut̄
v̄ cē minūm in officiis angelop: pecurare ea q̄ ad
vnus hoīs salutē p̄tinēt. alia h̄o ē custodia v̄līs. et
hec multiplicat secundum diuersos ordines. nā q̄
so agens fuerit v̄līus: tanto ē superius. sic īḡ custo
dia humane multitudinis p̄tinet ad ordine p̄ncipa
tuum: vel forte ad archangelos q̄ dicunt̄ p̄ncipes
angeli. vñ et Michael quē archagelū d̄icimus vñ
de p̄ncipib⁹ d̄r̄ dañ. x. v̄lteri⁹ ēt sup̄ oēs corpore
as facturas h̄nt custodiā h̄tutes. v̄lteri⁹ ēt super
demones h̄nt custodiā potestates. et v̄lteri⁹ sup̄ bo
nos spiritus h̄nt custodiā p̄ncipat̄ fm H̄c. Ad
p̄mū ḡ d̄: q̄ h̄bū chris. p̄t̄ itelligi vt loquaē d̄ sup̄
mis in ordine infimo angelop: q̄ vt d̄io. d̄icit ī q̄li
ber ordine sunt p̄mī mediū v̄ltimi. est aut̄ pbabile:
q̄ malores angelii deputent̄ ad custodiā eoz q̄ sūt
ad maiores gradū glie a deo electi. ¶ Ad fm d̄: q̄
non omnes angelii q̄ mittūt h̄nt particularē custo
diā sup̄ singulos homines. s̄z qđā ordines habēt
o yniuerſale custodiā maḡ vel mīn̄ vt dictū ē.

¶ Ad 5⁹ d̄: q̄ inferiores angelii exercēt officiū su
periorū inq̄stum aliquid d̄no eoꝝ participant et
se h̄nt ad superiores sicut excutores h̄tutis eoꝝ. et
p̄ bū modū ēt omnes angelii ifim⁹ ordinis possunt
et arcere demones et miracula facere.

¶ Quart⁹ articulus v̄trum omnibus hominibus
angeli ad custodiā d̄putentur.

556 **H** 4⁹ sic proceditur. Ut q̄ si oīb⁹ hoībus
angeli ad custodiā deputen̄. d̄r. n. de xpo
p̄bit. ii. q̄ ē in similitudine hominū factus
et habitu iuēt̄ vt h̄o. si. īḡ oīb⁹ hoīb⁹ āgeli ad cu
stodiā deputantur: ēt xps angelii custodē babuīſ
set. sed inconueniēt v̄r: cum xps sit maior oīb⁹ an
gelis: nō ḡ oībus hoībus āgeli ad custodiā d̄putāt̄.

¶ Preterea oīz hoīum p̄mus fuit adā. sed sibi n̄
cōperebat h̄ere angelii custodē ad minus ī statu i
nocentie: q̄ tunc nullis p̄cul̄ angustiabat̄: q̄ an
geli non p̄ficiuntur ad custodiā oīb⁹ hoīb⁹. ¶ Pre
terea hoībus angelii ad custodiā deputantur: vt p̄
eos manducantur ad vitā eternā: et inciten̄ ad
bene operandū et munian̄ oīra insult⁹ d̄monū. s̄z

bomines p̄sciti ad damnationē nunq̄ perueniunt
ad vitā eternā. infideles ēt r̄ si interdū bōa opa
faciant: nō tñ bene faciunt: q̄ non recta intentione
faciunt. fides enim intentionem dirigit: vt Aug. dīc
āñp̄i ēt aduentus erit fm operationē satbanc: vt
d̄r. i. ad eb̄. i. n̄ ergo oībus hoīb⁹ angelii ad custo
diā deputant. ¶ Sed contra ē auctorias Hiero.

sup̄a inducta: q̄ d̄icit q̄ vnaq̄ aia ad sui custodiā
am h̄z angeluz d̄putatum. ¶ B̄ d̄: q̄ h̄o ī statu v̄ arḡ
te isti ēt ordines constitut̄ ē: quasi in quadaz via q̄ d̄z tēdē
ad primā: in q̄ gdēvia multa pericula bōi iminētū
ab interiori tu ab exteriori fm illud psal. in via hac
qua ambulabaz. absconderūt laqueum mibi. et iō si
cut hoībus p̄ vīaz non tutam ābulantibus dancur
custodes: ita et cuilibz h̄oī q̄dīu viator et custos āge
lus deputatur. et quando autē iā ad terminum vite
peruenerit: iam non babebit angeluz custodē s̄z h̄e
bit in regno angelum conregnante ī iferno demo
nem punientem. ¶ Ad prīmu ḡ d̄: q̄ xps secūdū q̄
homo imediate regulabatur a h̄bo dei. vñ non in
digebat custodia angelorū. et iterum fm aiaz erat
cōp̄chēsor: s̄z ratiōe passibilitat̄ corporis erat via
cor. et secūdū h̄ non d̄bebat ei angelus custos tā
q̄ superior sed magis mister tanq̄ iferior. vñ d̄icit
mat. iiiij. q̄ accesserūt angelii et ministrabat̄ ei. Ad
2⁹ d̄: q̄ h̄o ī statu īnocentie n̄ patiebat̄ aliqd̄ p̄i
culū ab iterori: q̄ iterius erat oīa ordinata: vt sup̄
dictū ēt. s̄z iminebat p̄culū ab exteriori pp̄ infidi
as demonū: vt rei probauit euent̄. et iō idigebat cu
stodia angelop. ¶ Ad tertiu d̄: q̄ sic p̄sciti et ifide
les et ēt anx̄ps n̄ priuant̄ exteriori auxilio toti nā hu
mane diuinitus concessio. s. custodia āgeloꝝ p̄ quā
rīs non iuuēt q̄tū ad hoc q̄ vitam etiā bonis opī
bus merean̄: iuuāt̄ tñ q̄tū ad h̄ q̄ ab aliquib⁹
malis retrabūt q̄bus et sibi p̄is et alijs nocere p̄n̄.
nā et iō īmōes arcēt̄ p̄ bonos āglos: ne noceat̄
q̄tū volat̄. et s̄l'r anx̄ps n̄ attū nocebit̄ q̄tū vellet.

¶ Quintus ar. vt p̄ angelus deputet homini ad cu
diā a sua natūitate.

A D quintū sic p̄cedit. Ut q̄ āgēl⁹ n̄ depu
tetur h̄oī ad custodiā a sua natūitate. āge
li enim mittūt̄ ī ministeriu ppter eos q̄
hereditatē salutis capiūt. vt apl's ad heb. d̄icit. sed
homines incipiūt hereditatez capere salutis quan
do baptizantur. ergo angelus deputat̄ homini ad
custodiā a tempore baptismi et non a tempore na
tūtūt̄. ¶ Preterea homines ab āgeliis custodiū
tur inq̄stum ab eis illuminantur per modū doctrine:
sed pueri mox nati non sunt capaces doctrine:
quia non habent v̄sum rationis: ergo pueri mox
natis non deputantur angelii custodes. ¶ Preterea
pueri ī materno v̄tero existentes habent animaz
rationalem aliquo tempore: sicut et post natūtūt̄ eis ange
li ad custodiā: vt v̄r q̄ neḡ etiam mistri ecclē eos
sacris ibiūt̄. n̄ ḡ statu natūtāte hoīb⁹ angelii ad ca

Ex III

Nostram deputantur. **S**ed contra est qđ Hiero². dicit: q̄ ynaqueq; aia ab ortu natuitatis b; i custodiam sui angelū deputatū. **P**ro dō: q̄ sicut Orige dicit super Mat. super hoc ē duplex opio. qdam. n. dixerunt: q̄ angelus ad custodiam hōi deputatur a tpe baptismi. alij vero q̄ a tpe natuitatis. et banc opinō Hiero² approbat et rōabilr. bñficia. n. que vāntur hōi diuinit² ex eo q̄ est xpian². icipiūt a tpe baptismi: sic pceptio euchariste et alia hī. s; ea que puident hōi a deo inq̄tū b; nām rōalez ex tunc ei exhibetur: ex quo nascēdo talē nām accipit: et ta, le bñficiū est custodia angelorum: vt ex premisſis 553 555 p; vñ statim a natuitate b; bō angelū ad sui custo et b; c diā deputatū. **A**d p̄iūm ḡ dō: q̄ angeli mittunt in misteriū efficaciter qđē pp̄e cos soloz q̄ bēdita tem capiunt salutis: si confidētūr vltimus effect² custodie: q̄ ē pceptio bēditat². nibilominus tñ et alijs misteriū angeloz non substrabitur q̄uis i eis banc efficaciā nō bēat q̄ perducantur ad salutem: efficax tñ est cē cos angeloz misterium: inq̄tū a multis malis retrahūtur. **A**d scđz dō: q̄ officiū custodie ordinat qđē ad illuminatoz doctrine sic ad vltimū et pncipalē effectū. nibilomin² tñ mltos alios effectus b; q̄ puer² cōpetunt. s. arcē demones et alia nocumenta tā corporalia q̄ spūalia phibere. Ad z² dō: q̄ puer q̄diu est i materno yē n̄ tota liter ē a m̄re sepat²: s; p̄ quāda colligatoz ē quodā mō ad hoc aliqd ei². sicut et fructus pēdēs i arboze est aliqd arboris. et lō pbabilr dīci pōt q̄ angelus q̄ est custodia m̄ris custodiar. plē i m̄ris yē exīte. sed in natuitate q̄i sepat a m̄re āgelus ei ad custo diā deputatur. vt Hiero² dicit.

Sext² ar. vtr̄ āgel² custos qñz deserat hōiem. 558 **H**o dō: sic pceditur. Ut q̄ āgel² custos qñz īserat hōiez c² custodie īputat². dīc. n. Jer. li. ex psona angelorum. curauimus babylonē et nō est curata. derelinqm² ḡ ea. et Isa. v. Ause ram sepē eius: et erit i culcatōe. glo. i. āgeloz custodiam. **P**reterea pncipalius custodit dō q̄ āgel² sed deus alij boiem derelingit fm illud ps. Deus dō meus respi. i me: q̄re me īreligst. ḡ ml̄tomagis āgelus custos hōiez dereligt. **P**reterea sicut dīc Dam̄ āgeli cū sūt hic nobiscū nō sūt i celo s; aliqui sūt i celo. ḡ aliqui nos dereliquit. **S**ed contra de mōes nos sp̄ impugnat fm illud. i. Pe. v. Aduersarius n̄ dia. tanq̄ leo rug. cir. q̄res quē duo. ḡ mltō magis boni anglī sep̄ nos custodiūt. **P**ro dō: q̄ cu stodia āgeli vt ex sup̄dict p; ē qđā executio dīne puidentie cē homines fcā. ma² ē aut q̄ nec bono nec res aliqua tōlī diuine prouidentie substrabit inquantum. n. aliquid partcipat de cē intantū subditur vñl prouidentie entium. sed tñ dō fm ordines sue prouidentie dī hominem īrelinq̄re inq̄tū permittit hominem pati aliquē defectū vñl pene vt culpe. Silt̄ et dō ē: q̄ āgelus custos nunq̄ totat² dimitit hōiez: sed ad aliqd interdū euz dimitit: p̄t. s; si ipedit: qn subdat alicui tribulatiōi: vel etiā qn

cadat i p̄ctm fm ordinē dīnoz iudicloz. et b; f; **B**alylo et domus isrlab angelis et derelictē dñr: quia āgeli eoz custodes non ipediuērūt qn tribulatiōibus subderentur. et per b; p; solo ad p̄mū et secōm. **A**d z² dō: q̄ angelus eti interdū derelinqt hōez loco: non tñ derelingit eū vñt ad effectū custodie: quia ēt cum est in celo cognoscit qd circa hominē agatur: negz idiget mora t̄pis ad motum localez: s; statim pōt adesse.²

7² ar. vtr̄ āgeli dolēat d̄ mal eoz q̄s custodiūt. 74

Holeant de malis eorum quos custodiunt. dīc. n. Isa. xxvij. angeli pacis amare flebunt s; fler² ē signū doloris et tristie. ḡ āgeli tristantur de malis boium quos custodiunt. **P**reterea tristia est vt Aug. dicit de his q̄ nobis noletib² accidunt. s; pditio bois custoditi ē vñlūtate custodis āgeli: ḡ tristat² angeli de pditistōe boiu. **P**reterea sicut gaudio straria et tristia: ita pñie strariatur peccatū. sed āgeli gaudent de peccatore pñia agēte: vt hētut Luc. xv. ḡ tristat de iusto i p̄ctm cādente. **P**reterea sup illud nume. xvij. Quicqd offerunt pñcialiū r̄c. dicit glo. Orig. trabut ange li in iudicium: vtruz ex ipoz negligentia an boiu ignavia lapsi sūt. sed qlibz rōnabilr dolet de mal ppter q̄ in iudicū trac² est: ḡ angili dolent de peccatis boium. **S**z dō: vbi est tristitia et dolor: non ē perfecta felicitas. vnde dīc apō. xxij. Mors vltra non erit negluct² neq̄ clamor negl vñllus dolor: s; angeli s; pfecte beatiḡ de nullo dolent. **P**ro dō: q̄ angeli non dolent: n̄ de peccatis negl de penis boiu. tristia. n. et dolor fm Aug. nō est nisi de his que contrariantur vñlūtati. nibil autem ecclit i mundo quod sit contrarium voluntati angeloz et aliorum beator²: q̄ voluntas eoru totali inheret ordini diuine iusticie. nibil aut fit i mundo nisi qđ per diunam iusticiam fit aut permittit. et ideo sim plicer loquendo nibil fit in mundo contra vñlūtatem bonorum: vt p̄hs dicit in. iii. ethico. illud dicit simpliciter voluntarium. quod aliquis vult in particulari: fm quod agitur consideratis. s. omnibus que cīrconstant: q̄uis i vñl consideratum non esset voluntarium: sicut nauta non vult plectorem meritum in mari absolute: et vñl considerando: sed imiente īpericulo salutis hoc vult. vnde magis ē hoc voluntarium q̄ inuoluntarium: vt ibidem dicitur. sic igitur angeli peccata et penas hominū vñl uersaliter et absolute loquendo non volunt. et volunt tamen q̄ circa hoc ordo diuine iusticie seruetur secundum quem quidam penis subduntur: et peccare permituntur. **A**d p̄iūm ergo dicēdū q̄ verbum Isa. potest intelligi de angelis. i. nūcijs Ezech. qui fleuerunt ppter verba Rapsacio: de quis bus babetur Isa. xxxvij. et hoc secundum litteralem sensum. secundum vero allegorice: angeli pacis sunt opti et predicatorēs qui flent pro peccatis hominym. si vero secundum sensum anagogicum

Questio

exponat de angelis hominibus tunc metaphorica erit locutio ad designandum quod angelus volunt in vli hominum salutem. sic. n. deo et angelis huius passiones attribuuntur.

O Ad hanc solo per ea que dicta sunt. **A**d enim dicitur: quod tam in penitentia hominum quam in pietate maestri una ratione gaudium angelorum. sicut ipletio ordinis domini prudentie. **A**d quartum dicitur: quod angelus dicitur in iudicio pro peccatis hominum non quod rei sed quod est testes ad concordiam homines de eorum ignorantia.

Octauus ar. utrum inter angelos possit esse pugna seu discordia.

Sixty. **H**oc octauum sic procedit. Ut ergo in angelos non possit esse pugna seu discordia. dicitur. n. Job xxv. Qui facit concordiam in sublimibus? sed pugna opponitur concordie: quod in sublimibus angelus non est pugna. Praeterea si angelii dicuntur pugnare per eos quos custodiunt: necesse est quod unus angelus foueat unam partem et alius alteram. sed si una pars habet iusticiam: constat quod alia pars habet iniusticiam. quod sequitur quod angelus bonus sit fautor iniusticie quod est inconveniens. quod inter bonos angelos non est pugna. Sed contra est quod dicitur Daniel. ex persona Gabrielis. princeps regni persarum restituit mihi. xx. et uno diebus. hic autem princeps persarum erat angelus regno persarum in custodia deputatus. quod unus bonus angelus resistit alii. et sic inter eos est pugna.

Propter dicitur ista quod mouetur occasio hoc. quod habet Daniel. quod dem biero. exponit dices principem regni persarum esse angelum qui se opposuit libatoe populi israelitici per quo daniel orabat gabriele precies eius deo presentante: bec autem resistentia potuit fieri: quod princeps aliis demonum iudeos in pietate ductos ad peccatum induxit. quod impedimentum praestabat orationi danieli. per eodem populo deprecantis. sed hanc habet. xxvij. moralis princeps regni persarum bonus angelus fuit custodie regni illius deputatus. ad videndum igitur considerans unus angelus alteri resistere dicitur: considerandum est quod divina iudicia circa diversa regna et diversos homines per angelos exercentes. in suis autem actionibus per divinam misericordiam regulantur. contingit autem quod in diversis regnis vel in diversis hominibus tria merita vel demerita iucundum ut unus alteri libet: aut per se. quod autem super habet ordo diuinae sapientiae beat: cogitare non potest nisi deo reuelata. unde necesse habet super his sapientiam dei considerare. sic igitur in diversis deo meritis et liberi reprehensionibus diversum voluntate resistere sibi invenire dicuntur: in quod sunt eo rursum trarie voluntates: cum in his oculis concordet: quod dei misericordia implicantur: sed quod ea de quibus considerantur per hoc patet solutio ad oblecta.

Questio cxliij. de pugna demonum

Einde considera

duz est de impugnatione demonum.

Et circa hoc consideratur. v. Primo ut per homines a dominis impugnatur. secundo ut per homines ipugnetur a demonibus.

omnia pertinet hominum ex impugnatione demonum pugnant.

Liberum possit vero miracula facere. **V**erum demones quod ab hominibus supradicti ab ipugnatione hominum arcantur.

Primus ar. utrum homines ipugnetur a demonibus.

Ad primum sic procedit. Ut ergo homines non impugnentur a demonibus angelorum. ne deputantur ad hominum custodiā missi a deo. sed demones non mittuntur a deo: cum demonum intentio sit perdere animas: dei autem salvare: quod demones non deputantur ad dominum impugnationem.

Propter non est enim conditio pugnie: ut infirmus est fortis: ignarus est astutum exponat ad bellum. sed homines sunt infirmi et ignorantia. demones autem potentes et astuti. non est quod permittendum a deo

quod est omnis iusticie auctor: ut homines a demonibus impugnentur.

Propter ad exercitium sufficit impugnatio carnis et musculi. sed deo permittit electos suos impugnari per eos exercitus: quod non est necessarium quod a dominis impugnentur.

Sed hoc est quod apostolus dicit ad ephe. vij. quod non est nobis collectatio aduersus carnem et sanguinem: aduersus principes et potestes: aduersus mundi rectores tenebrae habet et spiritualia nequicie in celistibus.

Propter dicitur: circa impugnationem demonum duo est considerare. si ipsum impugnantes et impugnatos ordinem impugnatio quod de ipsa ex demonum malitia procedit: qui per inuidiam perfecti hominum impeditur: et per superbiam divinam potest similitudine usurpat deputando sibi ministros determinatos ad hominum impugnantes: sic et angelii deo ministrant in determinatis officiis ad hominum salutem. sed ordo impugnatōnē ipsius est a deo quod ordinate nouit malis vesti ad bona causa ordinando. sed ex parte angelorum tamquam custodia quod ordo custodie reducit ad deum sic ad ipsum actores.

Ad secundum quod dicitur: quod angelii impugnantes homines duplum. Uno modo impugnando ad peccatum: et sic non mittuntur a deo ad impugnandum: sed aliqui permittuntur secundum dei iusta iudicia. aliqui autem impugnant homines puniendo: et sic mittuntur a deo: si cut missus est spiritus mendax ad puniendum Achab regem israel: ut dicitur. illi. Reg. vii. pena enim refertur in deum sicut in primis actorum: et non demones ad puniendum missi alii a intentione puniuntur quod mituntur. nam ipsi puniuntur ex odio vel inuidia: mituntur autem a deo propter eius iniusticiam.

Ad tertium dicitur: quod non potest in equalis pugna codicito fit ex parte hominis compensatio. principale quod est per auxilium divinæ gratie. secundario autem per custodiam angelorum. unde illi. Reg. vi. Heliscus dixit ad ministerium suum. Noli timere plures. n. nobiscum sunt quod cum illis.

Ad tertium dicitur: quod non sufficit ad exercitium impugnatio que est a carne et mundo. sed malitia demonum non sufficit: que utroque utrum ad homines impugnantes: sed tamquam ex divina ordinatione hoc pruenit in gloriam electorum.

Secondus ar. utrum tentare sit proprium diaboli.

Ad secundum sic proceditur. Uidetur quod tentare est. non sit proprium diaboli. dicitur. n. deus tentare secundum illud genesis. xxii. Tenuit os

XIII

Abraam tentat etiam caro et mūdus. et etia; homo dicit tētare deū et hominē: q̄ nō ē prop̄z demonis tentare. **P**reterea tentare ē ignorātis. s; demōes scūt quid circa homines agatur. ergo demōes n̄ tentant. **P**re. tentatio est via i peccati: peccatum aut̄ i volūtate cōsistit. cū ḡ demōes n̄ possint volūtate hoīs imutār: vt per sup̄dicta p̄z. v̄f ḡ ad eos n̄ prīncip̄ tētare. **S**z cōtra ē qd̄ dr. i. ad thes. iij. Ne forte tētauerit nos is q̄ tētat. glo. i. diabol⁹ cui⁹ ē officiū tētare. **B**re. dō ḡ tētare ē p̄pe expīmetū sumē de aliq̄ vt scia; aliq̄d circa ipm. t̄ io. primus finis cuiuslibz tētāt̄ est icia. s; qn̄q̄ vlt̄ ex scia queris aliq̄ ali⁹ finis v̄l bon⁹ v̄l mal⁹: bonus qd̄ sc̄i cū aliq̄ vult scire q̄lis aliq̄ sc̄it v̄l q̄st̄ ad scia; v̄l q̄st̄ ad v̄tūt̄: vt cū p̄noueat. malus aut qn̄q̄ b̄ scire vult: vt cū decipiāt v̄l subuertat. t̄ p̄ h̄c mōz p̄t accipī quomō tētare diuersis diuersimode at tribuat. homo. n. tētare dō qn̄q̄ qd̄z v̄t sciat tātuz. t̄ pp̄ter b̄ tētare deū dō peccati: q̄ b̄ quasi icert̄ experiri p̄sumit dei v̄tūt̄. qn̄q̄ v̄o tentat vt iuuet. qn̄q̄ v̄o vt noceat. diabolus aut̄ semp̄ tētat vt noceat i peccati p̄cipitādor: fm̄ b̄ dicit. p̄p̄z officiū eius tētare. n̄ t̄ si b̄ aliq̄ sic tētat: hoc agit inq̄st̄ est mīster diaboli. deus at̄ tētare dō: vt sciat eo mō loq̄ndi quo dō ḡ facit alios scire. vii dicit deuterō xiiij. Tentat vos dñs deus v̄f vt palā fiat: v̄t p̄. dili gat cū. caro aut̄ et mūdus dñr tentare instralit̄ seu mālr: inq̄st̄. s. p̄t cognosci qualis sit b̄ ex hoc ḡ sequit̄ v̄l repugnat occupie carnis: t̄ ex b̄ ḡ tēnit̄ p̄sp̄era mūdi t̄ aduersa ḡbus etiā diabolus v̄titur ad tētandū. Et sic patet solo ad p̄mū. **A**d 2° dō: ḡ demōes scūt ea q̄ extērius agūt̄ circa hoīs. **S**z interioē hoīs cōditionē solus deus nouit q̄ ē sp̄ituū ponderator: ex q̄ aliq̄ sunt magis. p̄ni ad vñū viciū q̄ ad aliud. t̄ io. diabolus tētat explorādo interioē cōditionē hoīs: vt de illo vicio tētet: ad qd̄ b̄ magi. p̄nius ē. **A**d tertiu dō: ḡ demō t̄ si n̄ p̄t imutare volūtate: p̄t tñ vt sup̄ dictū ē: aliq̄l̄ imutare iſeriores vires ex ḡbus t̄ si n̄ cogit volūtas tñ inclinatur.

Tertius articulus. v̄trū oia peccata p̄cedat ex tentatiōe diaboli.

H 3° sic p̄cedit. Videſ ḡ oia peccata p̄cedant ex tētatiōe diaboli dīc. n. dio. iij. c. de di. no. q̄ multitudiō d̄monū ē cā oīum maloz sibi et alijs: t̄ dām. dicit: ḡ oīs malicia et omnis imūditia a diabolo excogitate sūt. **P**re. de q̄libet peccatore dici posset: ḡ dñs d̄ iudeis dīc. Jo. viij. Vlos ex p̄te diabolo estis. hoc aut̄ est inquantuz ipi ex diaboli suggestione peccabat: omne ḡ peccati ē ex suggestione diaboli. **P**re. sic angelī deputant̄ ad custodiā hoīum: ita demōes ad impugnatiō nem. sed oia bona que facimus ex suggestione bonorum angelop̄. p̄cedit: q̄ dīna ad nos mediantib; angelis p̄ferunt̄: ḡ et oia mala q̄ facimus p̄ueniunt̄ ex suggestione diaboli. **S**z ē qd̄ dō i lī. de

eccl. dog. non oēs cogitationes n̄re male a diabolo excitat: s; aliquoties ex n̄i arbitrij motu emergit. **C**ix^o dō: q̄ cā alicui⁹ p̄t dici aliq̄d oupl̄. Uno⁹ directe. alio⁹ indrecte. undirecte qd̄ h̄c cut cum ali⁹ quod agens causat aliquā dispoñūdem ad aliquē effectū. dō. n. occaſionaliter et idrecte cā illius effeſtus: sicut si dicatur ḡ ille q̄ secat ligna est caſa cōbustionis cop. Et hoc mō dō ē: ḡ diabolus ē cā oīum p̄ctōz n̄rōz: quia iſtagauit p̄mū boīem ad pecādū: ex c̄ p̄ctō iſecta e in toto genere huāno: q̄ dā pronitas ad oīa p̄cta. t̄ p̄ h̄c modū itellīda sūt x̄ba dām. t̄ dio. directe autē dō effeſt aliq̄s cā aliq̄: qd̄ op̄at̄ directe ad illud. t̄ h̄mō diabolus n̄ est cā oīs peccati. n. n. oīa peccata omittūt diabolo iſtingante. s; quedā ex libitā arbitrij et carnis cōruptōne: q̄ vt Orige. dicit etiā si diabolus non eēt hoīes h̄erent appetitū cibū et vēnereoz et b̄: circa q̄mb̄ta inordinatio iſigit: n̄li p̄ rōne talis appetit̄ reſfreſet̄: et maxie ſuppoſita corruptōe nāe. refrenaſt̄ et ordinare bi⁹ appetitū ſubiacet li. ar. sic ḡ non ē necessariū oīa p̄cta ex iſtictu diaboli p̄uenire: si q̄ tñ ex iſtictu eius p̄ueniūt ad ea cōplēda eo blaſdimēto decipiūt̄ hoīes nū q̄ p̄mi paretes: vt Jilodus dicit. Et per hoc patet r̄nīo ad p̄mū. **A**d 2° dō: ḡ si q̄ paccata abſeq̄ iſtictu diaboli p̄petrāt̄: p̄ ea tñ ſūt hoīes filij diaboli. inq̄st̄. ipz primo p̄cētātē imitāt̄. **A**d 3° dō: ḡ b̄ p̄t ḡ ſeip̄m̄ ruē in peccati. s; ad meritiū p̄ſice n̄ p̄t niſi auxilio dīno qd̄ b̄o exhibet̄ mediāte mīſterio angeloz. t̄ io. ad oīa bona n̄ra coopānt̄ angelī: n̄li oīa n̄ra p̄cta. p̄cedūt ex demōuz ſuggeſtione: q̄uis n̄l̄z gen⁹ p̄ctiſt: qd̄ n̄ interdū ex demōuz ſuggeſtōe p̄oueniat.

Quar. ar. Utz demōes poſſint hoīes ſeduce. **H** 4° q̄rtū ſic p̄cedit. Utz demōes n̄ poſſit. **A** hoīes ſeduce p̄ aliq̄ miracula x̄a. o patiō. n. demōuz maxime vigebit i opibus antiſpi. s; ſicut apl̄s dicit. iij. ad theſſal. iij. ei⁹ aduentus eſt fm̄ opatiōe ſathāc i oī ſtute t̄ ſignis t̄ pdigij ſēdaciſus. ḡ multomagl̄ alio tpe per demōes non ſiunt niſi ſigna mendatia. **P**reterea x̄a miracula p̄ aliquā corpoz imutationem fiūt. ſed demōes non poſſit imutare corp⁹ i aliquā naturā. dicit enīm Augustinus. xvij. de ciui. dei. Nec corpus quidem humanum nulla ratione crediderim demōuz arte vel potestate in membra bestialia poſſe conuerſti. ergo demōes vera miracula facere non poſſūt. **P**reterea argumentum efficaciam non habet quod. ſe habet ad oppoſita. ſi ergo miracula vera poſſunt fieri a demōibus ad falſitatem persuadēdam non erunt efficaciam ad veritatem fidei conſirmandam: quod eſt inconueniens: cum dicatur Matth. vltimo domino cooperante et sermonem conſirmantere ſequentib; ſignis. **S**ed contra ē quod Augustinus dicit libro. lxxij. questionuz p̄ magicā artibus ſiunt miracula plerūq̄ ſimilia illis miraculis q̄ ſiunt p̄ ſeruos dei. **R**endeo dō: ḡ ſi. 519 cut ex ſup̄a dictis patet: iſi miraculū p̄p̄e accipiat.

Questio

demones miracula facere nō posunt: nec aliqua creatura: sed solus d̄s. q̄ miraculi proprietate q̄ sit p̄ter ordinē totius nature creature: sūb quo ordine c̄ti nctur omnis virtus creature: dicit in q̄nq̄ miraculum large q̄d excedit humāna facultatē et cōsiderationē. et n̄c demones possunt fac̄e miracula q̄. i. homines miratur: inq̄tum eoz facultatē et cognitioē excedunt. nā et vñ bō inq̄tu facit aliquid q̄d e supra facultatē et cognitione alteri ducit aliud admiratioē sui operi: vt quodammodo miraculū videat opa ri. signū est in ḡtis bi⁹ ope demonū q̄ nobis miracula vñr: ad vera ratione miraculi n̄ ptigunt: sūt 544 tñ q̄nq̄ vñ res: siē magi pharaonis q̄ virtute d̄mōis x̄os sp̄entes et ranas fecerūt. et q̄i ignis de celo cedit et familiā Job cū gregib⁹ pecorū vno ipetu cōfūsūt: et turbo domi d̄cīciens filios eius occidit: que fuerunt opera satiane et fantasmata n̄ fuerūt vt Aug. dicit. xx. de ciuitate dei. Ad p̄ ergo d̄d: q̄ siē Aug. dicit ibde⁹ antixp̄i ope possunt dici signa c̄fē medacij: vel q̄ mortales seūs q̄ fantasmatā d̄ceptur: et que n̄ facit videat facere: vt q̄ si sint vera pdigia: ad mediatū tamē pertrahēt crediūt 542 ros. Aliā sc̄d̄z d̄d: q̄ sicut supra dictū ē: materia corporalis nō obedit angelis bonis seu malis ad nutum: vt d̄cmō sua virtute possit transmutare mām de forma in formā: sed possunt adhibēt quedā semina q̄ in elis mīsiū iuueniūt ad bi⁹ effectus cōplendos: vt Aug. dicit. iiij. de tri. et iō d̄d ē q̄ oēs trāsmutatiōes corporaliū rez q̄ possunt fieri p̄ aliquis x̄tutes nāles ad q̄s p̄tinēt p̄dicta semina possunt fieri p̄ operationē demonū bi⁹ seminibus adhibebit: sicut cū aliquis res transmutat in sp̄entes et ranas: que per putrefactiōem generari possunt, ille x̄o transmutationes corporalium rez que non possunt x̄tute nature fieri: nullo mō opatiōe demonū fm̄ rei veritatē perfici possunt: siē q̄ corpus humanū mutetur i cōp̄ bestiale aut q̄ corpus boīs mortuū reuiuiscat. et si aliquis aliquid tale opatiōe demonū fieri videat: hoc non est b̄z rei x̄itatē: sed fm̄ apparentiā tñ: q̄d p̄t dupl̄r contingere. Uno modo ab interiori fm̄ q̄ demon p̄t imitare fantasiam boīs et ē sensus 547 corporeos: vt aliquid videat alīē q̄ sit: siē sup̄ di- 548 ctum ē. et hoc etiam interdū fieri d̄r̄ x̄tute aliquā rerū corporaliū. Alio modo ab exteriori: cum enī ipse possit formare corp̄ ex acre cuiuscūq̄ forme et figure: vt illud assumēs in eo visibilit̄ appareat: p̄t eadē rōne circumponere cuicūq̄ rei corpore quancunq̄ formā corporēam vt i eius specie videatur. et hoc est quod Aug. dicit. xviii. de ci. dei q̄ fā, rāsticū boīs q̄ etiam i cogitando siue sōnlādo p̄ rerū numerabiliū genera va riatur: velut corporū in alicuius aialis effigie sēsib⁹ appareat alienis: quod nō est sic intelligendum: q̄ ipsa vis fantastica boīs aut sp̄es eius eadem numero icorpata alterius sēsib⁹ ostendatur. sed q̄ demon q̄ in fantasias vnius boīs format aliquā sp̄em: ipe etiam p̄t siles sp̄em alterius sensibus offerre. Ad tertiu d̄d: q̄

sicut Aug. dicit in li. lxxxij. q. cum talia faciūt magi qualia sancti diuersio tine et diuerso iure sūt. isti enī faciūt querentes glam sua: illi querētes glaz deū: et isti faciūt per qdā p̄uata cōmertia: illi autē publica administratioē et iusfu d̄r̄: cui cācta c̄rēta s̄biecta s̄t.

Quintus ar. Ut p̄ demō q̄ sup̄atur ab aliq. ppter hab impugnatiōe arceatur.

Hoc q̄ntum sic procedit. Videlur q̄ demon 565 qui supererat ab aliquo non propter hab impugnatōe arceatur. xps enī efficacissime suum tētatore vicit. s̄z tñ postea eum impugnauit ad occisionē eius iudeos incitando: q̄ non est vez q̄ diabolus vinctus ab impugnatiōe cesseret. Pretere rea infligere penā ei qui in pugna succubbit: est icita re ad acruis impugnādum. hoc autē nō p̄tinet ad dī misericordiā: q̄ demonēs superati nō arcēnt. S̄z contra ē quod dicit Matth. iiiij. Tūc relingt eum diabolus. s. xpm superantē. R̄ d̄d: q̄ qdā dicit: q̄ demon superatus nullum homē p̄t dcēto tētare nec de codē nec d̄ alio peccato. qdāz autē dicunt q̄ p̄t alios tentare sed non eundē: et hoc p̄babili d̄r̄: si tñ intelligatur vñq̄ ad aliquid tps. vñ et Luc. iiiij. d̄r̄ q̄ consumata c̄i tētatione diabol⁹ recessit a xpo vñq̄ ad tps: et bi⁹ rō est duplex. Una ex pte diuine clemētē: q̄ vñ Chryso⁹ dicit super Mat. Nō tam diu hoīes diabolus tentat: q̄dū vult: sed q̄dū diu dūs p̄mittit: q̄ et si permittat paulisper tentatū repellit p̄pōter ifirmā nām. Aliā rō sumitur ex astutia diabolī. vnde Ambro. dicit sup̄ Luc. q̄ dia bolus instare formidat: q̄ frequētius refutat triūpbari: q̄ tñ aliquando diabolus redcat ad eūz quē dimisit: p̄z per illud quod d̄r̄ Mat. xij. Reuertar i domū meam vnde ex ui. Et per h̄ p̄z solo ad oba. Questio. cxv. de actiōe corporalis creature.

Onsequester

Considerādū ē d̄ actiōe cōp̄al̄ cre ature et faro q̄d alib⁹ attribu itur corpib⁹. Circa actiones corporales queruntur. C̄p̄io vtrum aliquod corp̄ fit actiū. 12° vtr̄ i corpib⁹ s̄nt aliq̄ seiales rōnes. 13° vtrū corpora celestia s̄nt cā coruz q̄ h̄ p̄iferiora corpora sūt. 14° vtr̄ s̄nt cā humānōz actiū. 15° vtrū eoz actionib⁹ deindē s̄b danē. 16° vtr̄ celestia corpora iportēt necessitatem his q̄ eoz actionib⁹ subduntur.

Primus ar. vtr̄ aliquād̄ corporū fit actiūum.

Hoc primū sic procedit. Videlur q̄ nullū corp̄ 566 fit actiū. dicit. n. Aug. q̄ in reb⁹ inenit aliqd̄ actiū et nō agens: sicut sūt corpora: aliquid agens et non actiū: sicut deus: aliquid agens et actuū sicut substancie spirituales. Preterea omne agens excepto primo agente in suo opere idget s̄iecto: qd̄ sit susceptibile sue actionis: sed infra substantiam corporalem non est substantia que sit receptibilis sue actionis, quia hec suba tenet vltimū

gradum in entibus: quod suba corporalis non est actia. Preterea ois suba corporalis cocludit quantumitate: sed quantumitas impedit subam a motu et actione: quod prehendit eam et mergit in ea: sicut impedit aer nebulosus a percepto lumis, et huius signum est quod quanto magis accreuerit quantumitas corporis: tanto est poterius et grauius ad hunc per mouetur: quod nulla suba corporalis est actia. Preterea ois ages hoc virtute agendi ex propriae parte ad ipsum actiuum: sed a principio actio eius quod est simplicissimum: remotissima sunt corpora quae sunt maxime separata: quod nullum corpus est agens.

¶ Preterea si aliquod corpus est agens aut agit ad formam subalem aut ad formam accidentalem: sed non ad formam subalem: quod non inuenitur in corporibus principiis actionis nisi aliquod quantitas actiuum quod est accidentis accidentis aut non potest esse causa forme subalem: cum causa sit potior quam effectus. sicut etiam neque ad formam accidentalem: quod accidentis non se extendet ultra suum subum: ut Augustinus dicit. ix. de tri. quod nullum corpus est actiuum. ¶ Sed contra est quod Dio. xv. c. ce. bier. inter ceteras proprietates corporis ignis dicit: quod ad susceptas materias manifestat sui ipsius magnitudinem et actiuus et potes. ¶ Rendeo vero quod sensibiliter appetit aliquod corpora esse actia. sed circa corpora actiones tripliciter aliquod errauerunt. fuerunt enim aliquod quod totaliter corporibus actiones subtraheruntur. et hec est opinio Avicebron in libro fontis vite. ubi per rationes quod tacte sunt probatur nimirum corpus agit sed oes actiones: quod vestrum enim corpora sunt actiones cuiusdam virtutis spiritualis: quod pene tract per oia corpora: ita quod ignis forma est non calefacit sed pertinet spiritualis penetrans per ipsum. et hec videtur opio dividuata esse ab opinione platonis. nam Plato posuit oes formas quae sunt in materia corporali esse participantes et determinatas et minatas et contractas ad hanc materiam. formas vero se paratas esse absolutas et quasi velles. et in illis formas separatas dicebat esse causas formarum quae sunt in materia: hinc ergo forma quae est in materia corporali determinata est ad hanc materiam individualiter per quantumitate: ponebat Avicebron quod a quantumitate potest est individualiter principiis retinetur et accetur forma corporalis: ne possit se extenderet per actionem in aliis materiam: sed solu forma spiritualis et in materiali: quod non est coartata per quantitatem potest effluere per actiones in aliud. Sed ista ratio non excludit quod forma corporalis non sit agens: sed quod non sit agens vel. secundum nomen quod principatur aliquid secundum hoc est necessarium quod participantur id quod est proprium ei sicut quantum participant de lumen: tantum participantur de ratione visibilis. agere autem quod nihil est aliud quam facere aliquid actu est per se proprium actus in quantum est actus. unde et omnes ages agit sibi sibi. sic ergo ex hoc quod aliquid est forma non determinata per materias quantumitate subiectas habet quod sit agens ideterminatum et vellet. ex hoc vero quod est determinata ad hanc materiam habet quod sit agens contractum et particulare. unde si est forma ignis separata: ut platonici posuerunt: esset aliquod modo causa omnis ignitionis: sed hec forma ignis que est in hac materia corporali est causa huius ignitionis que est ab hoc corpore in hunc corpus. unde et sit talis actio per contactum duorum corporum: sed tamquam hec opinio Avicebron supercedit opinionem platonis: nam plato

ponebat solu formas subales separatas: accidentia vero reducebat ad principia materialia quae sunt magni et parvius quod ponebat esse prima contraria scilicet et alijs rati et desuntur. et in libro plato quod Avicebron in aliquo ipsum sequentes ponuntur. ¶ Agentia corporalia agunt secundum formas accidentales disponendo materialia ad formam subalem. sed ultima perfectio quod est 568 per introductorem forme subalem a principio materiali. et hec 245 est secunda opinio de actione corporum: de quod super dictum est: 356 cum de creatione ageretur. ¶ Tertia vero opinio fuit Democriti quod ponebat actionem esse per effluxionem atomorum a corpore agente et passionem esse per receptionem corudem in poris corporis patientis: quam opinionem improbat Augustinus in libro de genere sequeretur enim quod corpus non patetur per totum: et quod quantitas corporis agentis diminueretur ex hoc quod agit quod sunt manifeste falsa. Dicendum est ergo quod corpus agit secundum quod est actu in aliud corpus secundum quod est in propria. ¶ Ad primum quod dicitur Augustinus est intelligendum de tota natura corporali simil accepta quod non habet aliquam superioram naturam infra se in quam agat sicut natura spiritualis in corpore et natura in creaturam in creatura. sed tantum corpus est in fratre alterum: in quantum est in propria ad id quod habet aliud in actu. et per hoc patet solutio. ¶ Ad secundum dicendum est quod cum Avicebron sic argumentatur: est aliquid quod est mons non motum. scilicet primus factor rerum. ergo ex opposito est aliquid quod est motum et patientis tantum: quod concedendum est. sed hoc est materia prima que est potentia pura: sicut deus est actus purus. corpus autem componitur ex potentia et actu. et ideo est agens et patientis. ¶ Ad tertium dicendum est quod quantitas non impedit formam corporalem omnino ab actione: sicut dictum est: sed ipse ostendit cam non sit agens universaliter: in quantum forma individualiatur. potest est in materia quantum subiecta. sicut enim tamquam quod inducit per ponderositatem corporum non est ad positionem. primo quidem quod additio quantitatis non est causa gravitatis: ut probatur libro iij. de celo et mundo. Secundo quod falsum est quod poteris est tardiorum motuum: immo quanto aliquid est gravius: tanto magis mouetur motu proprio. Tertio ergo actione non sit per motum localiter: ut Democritus posuit. sed per hoc quod aliquid reducitur de potentia in actu.

¶ Ad quartum dicitur quod corpus non est id quod materia distat a deo. participantem. aliquod est similitudine divini esse secundum formam quam habet. sed id quod materia distat a deo est in materia per quod nullum modo est agens: sicut sit in potentia tantum. ¶ Ad quintum dicendum est quod corpus agit et ad formam accidentalem et ad formam substantialiem. qualitas enim activa ut calor et si sit accidentis: agit tandem in virtute forme substantialis. sicut eius in strumentum. et ideo potest agere ad formam substantialem sicut et calor naturalis in quantum est instrumentum agit ad generationem carnis. ad accidentem vero agit propria virtute: nec est contra rationem accidentis quod excedat suum subiectum in agendo sed quod excedat in cendo: nisi forsitan quis imaginetur idem accidentis numero defluere ab agente.

Questio

I patiens: sicut 'democritus ponebat fieri actionē per declivum at homorum.

Cecūdus articulus Utrum i materia corporali sint aliq rationes seminales.

Hec secūdū sic procedit. Ut q̄ in mā corporali n̄ sint aliq rationes seminales. rō enīz importat aliquid cē spūale: sed i mā corporali non est aliqd spūal: sed corporalē fīm. s. mōz cius in quo est: ḡ in mā corporali non sunt seminales rōes. **P**reterea Aug⁹. dīc. iii. de. tri. q̄ demōes q̄dam opa faciūt adhibendo occult⁹ motibus q̄daz semina q̄ i elis cognoscūt. sed ea que p̄ motuz localem adhibenē sunt corpora nō rōnes. ḡ icōueniēt dīc̄ q̄ sunt i corporali mā seminales rōnes. **P**re se men est principiū actiū. sed i mā corporali non ē ali quod principiū actiū cū māe non copet agere:

Vt dīctū ē: ḡ in mā corporali non sunt seminales rōnes. **P**re. in materia corporali dicunt̄ cē quedā cāles rōes q̄ vidētur sufficere ad rex p̄ductionē. sed seminales ratiōes sūt alie a cālib⁹: q̄ p̄ter seminales ratiōes sūt miracula: n̄ aut p̄ter cāles: ḡ inconuenienter dicitur q̄ seminales ratiōes sūt i materia corporali. Sed contra ē qđ Aug⁹. dīc. xiiii. de. tri. oīuz rex q̄ corporalē visiblērōz nascētur occulta. qđā semia in isti corporeis mundi hui⁹ elis latēt. **P**ro dō: q̄ denoiationes cōsueuerūt fieri a perfectiori: vt dicitur in. ii. de. aia. i tota autē natura corporea p̄fectiona sunt corpora viua. vñ t̄ ipm nomen nature translatū ē a rebus viuētibus ad oēs res naturales. nā ipm nomen nature: vt ph̄s dicit in. v. meta. primo ipsoītū sūt ad significādū gnatiōnē viuen-

Tiū que natūritas dīc. t̄ q̄ viuētia generātū ex p̄cipio viuncto: sīc fructus ex arbore & fetus ex ma- d tre cui colligatur: cōnter tractū est nomē nature ad 169 oē principiū motus: quod ē in eo qđ mouet⁹. Ma nifestū est aut̄ q̄ p̄cipium actiū & passiū generatiōis rerum viuētū sunt semina ex q̄bus viuentia generātū. & ideo conueniēter Aug⁹ omnes x̄tutes actiūas & passiūas q̄ sūt principia gnatiōnum & motū materialiū seminales rōnes vocat. h̄i⁹ aut̄ x̄tutes actiū & passiūe in multipliciti ordīe considerari possūt. nā primo qđē vt Aug⁹ dīc. vi. sup. gen. ad lit. sunt principalē & originalē in ipo x̄bo dei fz̄ rōnes ideales. Scđo vero sūt in elis mūdi vbi sīt a p̄cipio p̄ducte sūt: sīc in v̄libus cāis. Tertio x̄o mō sūt in his q̄ ex v̄libus cāis fīm successiōes tēporū p̄dūtūr sīc i bac plāta. & in h̄i aīali tāq̄ p̄ticulari bus cāis. Quarto mō i seminib⁹ q̄ ex aīab⁹ & plātis producūt q̄ iterū cōparat ad alios effectus par- ticularēs sīc primordiales cāe v̄les ad primos esse c̄t̄ p̄ductos. Ad p̄⁹ ḡ dō: q̄ h̄i⁹ x̄tutes actiū & pas siue rex naturaliū & si nō p̄nt dici rōnes fz̄ q̄ sūt in mā corporali p̄nt tñ dici rōnes p̄ cōparationē ad sua origine fīm q̄ deducūt a rōnib⁹ idealib⁹. **A**d 2⁹ dō: q̄ h̄i⁹ x̄tutes actiū v̄l passiū sūt in aliqb⁹ p̄tib⁹ corporalib⁹ q̄ dū adhibēt p̄ motū localē ad aliq̄ effect⁹ cōplēdos dicūtūr semia adhiberi q̄ demōes

Ad 3⁹ dō: q̄ semē mar⁹ ē p̄cipiū actiū i ḡiatō ne aīalis: sed p̄t cīa dīci semē id qđ ē ex pte ferme qđ est p̄cipiū passiū. t̄ sic sub semic̄ p̄tchēdi po sunt vires actiū & passiū. **A**d 4⁹ dō: q̄ ex x̄bis Aug. de bi⁹ rōnib⁹ seminalib⁹ loq̄nt̄ sati accipi p̄t: q̄ ip̄e rōnes seminales sūt ēt rōnes cāles: sīc matres grauidē sūt fetibus: sic ip̄e mūdus est grauid⁹ i cau- sis nascētiū. sed tñ rōnes ideales possūt dici cāles nō tñ p̄prie loq̄ndo seminales: q̄r semē nō est p̄inci- piū separatum: t̄ p̄ter bi⁹ rōnes nō sūnt miracula. sīt̄ etiā neq̄ p̄f̄ virtutes passiūas creature i- ditas: vt ex ea fieri possit q̄cqd dūs mādauerit: sīz p̄ter x̄tutes actiūas naturales & potētias passiūas q̄ ordinant ad bi⁹ x̄tutes actiūas dūr fieri miracula dū dīr q̄ sūnt p̄ter rōnes seminales.

Tertiū articulus. utrum corpora celestia sūt cā eoz que hic in inferiorib⁹ sūnt.

Hic sūt cā eoz q̄ hic in inferiorib⁹ corporib⁹ sūnt. dīc. n. Dam̄. Nos autē dicim⁹ qm̄ ipsa sc̄. corpora celestia nō sūt cā aliculus eoz q̄ sūnt neq̄ corruptionis eoz que corrupunt̄. signa autē sunt magis imbrū & aeris trāsmutatōis. **P**reterea ad fa- ciēdū aliquid sufficit agēs & mā. sed in isti inferiorib⁹ sūt mā patiēs. iuētū ēt straria agētia. sc̄. ca- lidū & frigidū & bi⁹: ḡ nō est necessariū ad cāndūm ca que hic in inferiorib⁹ sūnt causalitatē celestib⁹ cōpi- bus attribuere. **P**re. agēs agit sibi sile. sīz vide- mus q̄ oīa q̄ sūt hic in inferiorib⁹ sūnt p̄ h̄i⁹ calefiunt & infrigidant̄ & humidant̄ & descantur: & alijs h̄i⁹ qualitatib⁹ alterātūr q̄ nō inueniunt̄ i corporib⁹ ce- lestib⁹: ḡ corpora celestia nō sūt cā cōm̄: q̄ hic sūt. **P**reterea sīc Aug. dīc. v. de. ci. de. nibil est magis corporuz q̄ corporis sexus. sed corporis sexus non cātūr ex corporib⁹ celestib⁹: cuius signū cē vi- def̄: q̄ duoz geminoz sub vna cōstellatione natoz vnuis est masculus & alter ē femia: ḡ corpora celestia nō sūt cā rex corporaliū q̄ hic sūt. **S**ētra est quod Aug. dīc. iii. de. tri. q̄ corpora craſiora & inferioria p̄ subtiliora & potētiora quodā ordīe regūt̄. & Dio. dīc. iii. c. de. di. no. q̄ lumen sol̄ ad gnatiōnē fēsi- biliū corpūm cōfert: t̄ ad vitā ipsa mouet & nutrit & auget & perficit. **P**ro dīcendum: q̄ cuz oīs mul- titudo abvītate procedat. quod autē immobile est vno modo se habet. quod vero mouetur mul- tiformiter: considerandum est in tota natura: q̄ omnis motus ab immobili procedit. & ideo quan- to aliquā magis sunt immobilia: tanto sunt magis causa eorum que sunt magis mobilla. corpo- ra autē celestia sunt inter alia corpora magis im- mobilia. non enim mouentur nisi motu locali. et ideo motus horum inferiorum corporum qui sunt varij & multiformes reducuntur in motum corpo- ris celestis sicut in cām. **A**d p̄⁹ ḡ dīcēdū: q̄ dīctū Dam̄. intelligendū est q̄ corpora celestia nō sūt p̄mo causa generatiōis & corruptionis eorum que hic sū-

unt: sicut dicebant illi q ponebat corpora celestia eē deos. Ad scdm dō: q pncipia actia in istis iferib⁹ corporib⁹ non iueniūt nisi qualitates actie eloꝝ q sūt calidū t frigidū t b̄i. t si sic esset: q foꝝ me subales inferioꝝ corpor⁹ non diuersificarent nisi fm bi⁹ acc̄ntia: quoꝝ p̄n⁹ raz t densū antiqui nāles posuerūt: n̄ oportet sup hec iferiora corpora aliqd p̄n⁹ actiu⁹ ponē: sed ipa lufficeret ad agendū. Sz recte considerantib⁹ apparz q bi⁹ acc̄ntia se bñt sic māles dispōnes ad formas subales nālum corpor⁹. mā aut nō sufficit ad agendū. t iō oꝝ sup bas māles dispōnes ponē aliqd pncipiū. vñ plato/ nici posuerūt sp̄es sepatas: r fm q̄rum participatō nē inferiora corpora subales formas cōsequit⁹. Sz h̄ nō vñ suffic̄ q̄ sp̄es separate sp̄ eodē mō se ha/ berent cū ponatur imobiles. t sic seq̄retur q̄ n̄ eēt aliqua variatio circa ḡnrationē t corruptiōeſ iferiorib⁹ corpor⁹: qd p̄z eē falsum. vñ fm ph̄m i li. de ge ne. necesse est ponē aliqd p̄n⁹ actiu⁹ mobile: qd p̄ suā p̄ntia t absentia cāt varietate cē ḡnrationez t corruptionē iferiorib⁹ corpor⁹: r bi⁹ s̄t corpora celestia⁹. t iō qcqd i istis iferiorib⁹ ḡnrat mouet ad sp̄es: sic celestis corporis instīm fm q̄ dī in. iij. phi. q̄ homo ḡnrat homiē t sol. Ad z⁹ dō: q̄ corpora celestia ife/ riorib⁹ corporibus nō sūt siliſiliitudine ſp̄ei. Sz iō tū ſua vñl̄ v̄tute orinēt i ſe qcqd i iferiorib⁹ ḡnrat⁹. fm quē modis dicimus ēt oia cē deo ſilia. Ad q̄ tū dō: q̄ actiōes corpor⁹ celeſtis diuersimode reci/ piunt i iferiorib⁹ corporib⁹ fm diuersaz māe dispō/ nem. contingit aut q̄nq̄ q̄ mā accept⁹ būani n̄ ē dispo/ ſita totalr ad masculinuz ſexū. vñ ptim format in masculū ptim i feminā. vñ t hoc itroducit ab Au/ gu. ad repellēdū. ſ. dīnatōnem q̄ fit p̄ aſtra: q̄ effec/ t⁹ astroꝝ varians ēt i reb⁹ corporis fm diuersam materie diſpositionem.

Hab qrtū ſic procedit. Ut q̄ corpora celeſtia ſint cā humanoꝝ actuum. corpora, n. celeſtia cū mouetur a ſpiralibus ſubijſ: ſicut ſupra dictū ē. agūt i v̄tute eap̄ q̄ ſi inſtra t ille ſube ſpi/ rituāles ſut ſuperiores aiabū n̄is. q̄ vñ q̄ poſſint ip̄mēre i aias n̄as: t ſic cāre act⁹ būanōs. Pie. oē multiforme reduc̄t ad aliqd vniſorme p̄n⁹. Sz act⁹ būani ſut variis t multiformes. q̄ vñ q̄ reduc̄t in vniſormes mot⁹ celeſtium corpor⁹: ſicut i ſua p̄n⁹. Preterea astrologi freqn̄t̄ x̄a anūciant d̄ euē/ tib⁹ belloꝝ t alijs humānis actib⁹: quoꝝ pncipia ſut intellect⁹ t voluntas: qd facere nō poſſet niſi celeſtia corpora eēnt būanōꝝ actuum cā. ſunt ergo cor/ pora celeſtia būanōꝝ actuum cauſa. Sz otra ē qd Dām. dicit: q̄ corpora celeſtia būanōꝝ actuum neq̄q̄ ſut cā. R. dō: q̄ corpora celeſtia i corpora qdē ip̄i/ munt directe t per ſefiſcurā dictum ē. in vires at aie q̄ ſut actus organoꝝ corporoꝝ n̄ directe qui dem ſed p̄ accidens: q̄ neceſſe ē bi⁹ actus harum potētiāꝝ ip̄ediri fm ip̄edimenta organoꝝ: ſic ocu/ luſ turbatus nō bñ videt. vñ ſi intellect⁹ t voluntas

tas cēnt vires corporeis organis alligate ſicut po/ fuerunt aliqui dicentes q̄ intellect⁹ nō differt a ſen/ ſu⁹. ex necessitate ſequeret q̄ corpora celeſtia cēnt 261 cā electionum t actiu⁹ būanōꝝ. t ex h̄ ſequeret q̄ homo nāli iſtinctu ageretur ad ſuas actiōes: ſic cetera aialia in gbus nō ſūt niſi vires aie corporeis organis alligate. nam illud qd fit in iſta iferiorib⁹ ex imp̄fſione corpor⁹ celeſtū naturalr agit. t ita ſe/ q̄ret q̄ bō non ēt lib. ar. ſed h̄eret actions deter/ minatas ſic cetera res nāles q̄ manifeste ſunt fal/ ſa t conuertionē humane contraria. Sc̄ledum ē tñ q̄ indirec̄t t per acc̄ns imp̄fſiones corpor⁹ celeſtū ad intellectū t voluntatē pertinē poſſit: inq̄/ tum. ſ. tam intellectus q̄ voluntas aliquo modo ab inferioribus viribus accipit q̄ organis corpo/ reis alligant. ſed circa hoc diuersimode ſe bñt in/ tellectus t voluntas. nam intellectus ex necessitate accipit ab inferioribus viribus apprehēſiuit. vñ turbata vñ imagiatiua vñ cogitatiua vel memoratiua ex necessitate turbatur actio intellectus⁹. ſed 422 voluntas non ex necessitate ſegtur inclinationem appetitus inferioris: licet. n. paſſiones q̄ ſunt in ira ſcibili t concupisibili bēant quādam vim ad incli/ nadum voluntatē. tamen in potestate voluntas/ remanet ſequi paſſiones vñ eas refutat. t ideo im/ preſſio celeſtū corpor⁹ fm quaz imitari poſſunt in/ feriores vires minus ptingit ad voluntatē que eſt priua ſtia humanoꝝ actuum q̄ ad intellectuz. po/ nere igitur celeſtia corpora cē cam humanoꝝ ac/ tuum ē propriū illorum qui dicunt intellectum nō diſferre a ſenu. vnde quidam eoz dicebat q̄ talis eſt voluntas in hominibus qualem in die inducit p̄ vir oꝝ deorūq; q̄ ſic conſtat intellectum t volu/ tate non eē actus organoꝝ corporoꝝ: imposſibile ē q̄ corpora celeſtia ſint humanoꝝ actuum cā. Ad primum q̄ dō: q̄ ſp̄iales ſubc q̄ celeſtia corpora mo/ uet. icorpalia qdē agūt mediātib⁹ celeſtib⁹ opib⁹. Sz i intellectu būanō agūt imediate illūinādo. volu/ tatem autem imitare n̄ poſſunt: vt ſupra habitum eſt⁹. Ad ſecādū dō: q̄ ſic multiformitas corpora ſilium motuum reduc̄t: ſicut in cāz in vniſormita/ tem motuum celeſtū: ita multiformitas actuu⁹ q̄ ſunt ab intellectu t voluntate reduc̄t in principiū vniſorme: quod eſt intellectus t voluntas di/ uina. Ad tertium dicendum: q̄ plures hominuz ſequuntur paſſiones que ſunt paſſiones ſenſitivi ap/ petitus: ad quas cooperari poſſit corpora celeſtia. pauci autem ſunt ſapiētes qui būiſmodi paſſio/ nibus reſiſtant. t ideo astrologi: vt in pluribus ve/ ra poſſunt prediſere: t maxime i communi non au/ tem in ſpeciali: quia nihil prohibet aliquem homi/ nem per liberum arbitrium paſſionib⁹ reſiſtere. vnde t ipsi astrologi dicunt q̄ ſapiens homo domi/ natur astris: in quantum ſeſſicet dominatur ſuis paſſionib⁹. Quintus articulus utrum corpora celeſtia ſint imprimere in ipſos demones.

Questio

H570 **D**quintum sic procedit. Ut q̄ corpora celestia possunt impinguere in ipsis demōes, demōes n. sicut certa augmenta lune aliquos boves ve
 xāt: q̄ et pp̄ hoc lunatici dicuntur: vt p̄ Matth. iiiij. et xvii. sed hoc nō eēt nisi cōpib⁹ celestibus subiacerent: q̄ demōes subiacent actionib⁹ celestium cōporum. **P**reterea nigromantici obseruant certas cōstellatiōes ad inuocandos demōes: nō aut p̄ corpora celestia iuocarēt si n̄ eis subiacēt: q̄ demōes subiacēt actōib⁹ celestium cōporum. **P**re. corpora celestia iuuosiora sunt q̄ corpora inferiora, sed q̄busdam inferioribus corporibus demones arcēt. s. herib⁹, et lapidibus et aiantibus: et quibusdam sonis certi ac vocibus et figuraōibus atq̄ sigmētis: vt a Porphirio dictum Aug⁹ introducit in. x. de ci. dei; q̄ m̄l tomagis demones subduntur actioni celestium corporum. **S**ed contra est q̄ demones sūt superiores ordine nāe q̄ corpora celestia. agēs autē superi⁹ patiente: vt aug. dīc. xiiij. super ge. ad lit. q̄ demones n̄ subiiciunt actōi corporum celestium. **P**x. dō: q̄ circa demones fuit triplex opinio. Prima per bipartitionem q̄ posuerūt demones non cē: sed ea q̄ attri buiuntur demonibus sicut arte nigromatīca fuit virtute celestium corporū: et h̄ ē qđ Aug⁹. x. de ci. dei introducebat dīcūz a porphirio: q̄ fabricātur in terra ab oībus p̄tates idonee siderum variis effectibus exequēdis. sed hec pō est manifeste falsa. experimēto. n. scitur multa per demōes fieri ad q̄ nullo modo h̄tus celestium corporum sufficeret: puta q̄ arreptici loquuntur lingua ignota: qđ recitant h̄sus et auctoritates q̄s nūnq̄ scierunt: q̄ nigromantici faciunt statuas log et moueri et silia ex q̄bus platonī. moti fuerūt vt ponēt demōes cē aialia corpore aere aīo passiua: vt ab apollecio dictū Aug⁹ introducebat viii. de ci. dei. et hec ē 2⁹ opinio h̄z quā dici posset q̄ demones hoc mō subdūtūr corporib⁹ celestibus: si cut et de hominibus dictum est. h̄z h̄ opio ex supio
H569 riorib⁹ p̄z cē falsa dicim⁹ cē demones subas ita lectuales corporibus non vñitas. vñ p̄z q̄ non subdūt actōib⁹ celestium corporū n̄ se n̄ p̄ accēs n̄ di recte nec idirecte. **A**d p̄. q̄ dō: q̄ h̄ demones h̄z certa augmenta lune boīcs vexāt cōtigit pp̄ duo. p̄mo qđem ad hoc q̄ infamēt creatura dei. s. lunam b vt Hicero⁹ et Chrysostom⁹ dicunt. Sc̄do quia cū nō possunt operari nisi mediātibus nālib⁹ h̄utib⁹: vt su
H564 praecēdūt ē i suis opibus considerāt corporū aptitudines ad effectus intentos. māifestū est at q̄ cerebrum humidissimum est omnī p̄tū corporis: vt Ar. i. dīcūt. et iō maxime subiicitur opatiōi lune: q̄ ex sua p̄prietate h̄t mouere humorē. In cerebro at perficiuntur vīres aīales. et iō demones sicut certa augmenta lune perturbant hominis fantasiam q̄ considerant cerebrum ad hoc cē dispositū. **A**d secundū dō: q̄ demones aduocati i certis constellationib⁹ pp̄ duo veniunt. p̄mo qđem vt homines i hūc errore iducāt q̄ credant aliquod numē esse i stellis. 2⁹ quia considerant sicut aliquas certas cōstellatiōes nām corpore
 b

mag] cē dispositā ad effectus pro q̄b aduocāt. Ad tertium dō: q̄ sic augu. dīc. xxij. de ci. dei demones alliciūt p̄ varia genera: lapidū berbarū. lignoz̄ aialiu carminū rituū non vt aialia cibis: h̄z vt spiritus signis inceptum. s. hec eis exhibent i signū diuini boni ris cuius ipsi sūt cupidi.

Sextus articulus. Ut p̄ corpora celestia iponāt necessitatē bis que eōp̄ actioni subduntur.

H571 **S**extū sic procedit. Ut p̄ corpora celestia iponāt necessitatē bis q̄ eōp̄ actioni subdūt. cur. causa. n. sufficiēti posita necesse ē effectū ponit: h̄z corpora celestia sūt sufficiēs cā suorum effectuū. cum igitur corpora celestia cā suis motibus et dispōnib⁹ ponāt: sicut ex necessitate entia: videat q̄ effectus eōp̄ ex necessitate consequāt. **P**re. effectus agentis ex necessitate sequit̄ i mā qñ h̄t⁹ agētis tanta fuerit q̄ possit sibi subiicitre totali māz. sed tota mā iſerio p̄ corporum subiicitur virtuti celestium corporum tanq̄ excellentiōi: q̄ ex necessitate effectus celestius corporum recipit i mā corporali. **P**re. si effectus celestius corporis n̄ ex necessitate pueniat h̄z est pp̄ aliq̄ causam impeditē. sed qlibz corpora q̄ ipē dire possent effectū celestie corporis: necesse ē reduci in aliquod celeste principiū: cum celestia corpora sint causa omniū que hic fūt: q̄ cum et illud celeste principiū sit necessarium: sequitur q̄ necesse sit imprimi effectum alterius corporis celestis: et sic oīa que hic contingunt ex necessitate eueniunt. **S**ed ē est quod ph̄s dīc i li. de som. et vig. q̄ n̄ eōp̄ q̄ in corporibus sunt signoz̄ celestium velut aquaz̄ et vētoroz̄: inconueniēs est multa nō eueniare. sic q̄ nō oēs effectus celestius corporum ex necessitate eueniunt. **P**x. dō: q̄ ista q̄stio p̄tū quidem absoluta ē sicut p̄missa: partis autē difficultatē hēt. ostēs. n. est: q̄ q̄ uis ex impressione corporum celestium fiat alq̄ inclinatiōes i natura corporali. voluntas tñ ex necessitate sequitur bas inclinationes. et iō nibil⁹ phibet per voluntariā actionē impediri effectū celestium corporum nō solū in ipso boīce: sed etiā in alijs rebus ad quas hominī operatio se extēdit. h̄z nullū tale p̄ncipiu iuenerit i rebus naturalibus qđ hēt libertatē sequendi vel nō sequendi impossiblyes celestes. vñd yñ q̄ i talibus ad minus oīa ex necessitate pueniat h̄m atq̄uā quoq̄dā rationē: qui supponēt omne quod est causā hēt: et q̄ posita cā ex necessitate ponit effectus: excludēbant q̄ oīa ex necessitate cōtingunt. quā quidem opinionē repellit Ar. i. viij. meta. sicut duo que ipsi supponūt. p̄mo enī n̄ est vñc̄ p̄ posita q̄cūq̄ cā necesse sit effectū ponit. sunt enī quedā cāc que ordinant ad suos effectus n̄ ex necessitate sed vt in plībus que qñcūq̄ deficiunt in minori p̄te. sed q̄ bi⁹ cāc non deficiunt minori p̄te nisi pp̄ ali quam cām i p̄dientē vñ adhuc p̄dictū inconueniēs non vitari: q̄ et ipsū impenitētū talis cāc ex necessitate vñc̄git. et iō fo duo oīz dīcē: q̄ oīz ē p̄ se hēt cām. qđ autem est p̄ accēdēs nō hēt causā: q̄ n̄ ē vñc̄ enī: cum nō sit vñc̄. albiū enī cāz b̄z: sīl̄ et musicā

EXVI

sed alius; musicū nō hēt cām: q̄ non est v̄e enī n̄ v̄e vnuz. Manifestuz est aut̄ p̄ cāipediēs actōez alic̄ cāe ordinate ad suū effectuz: vt in plib̄ occurrit ei in terduz p accns. vñ talis occursus nō b̄z cām lnq̄z̄ ē p accns. r pp̄ hoc id qd̄ extall occursuſ segt̄ n̄ reducitur in aliquā cām p̄ex̄tez: ex qua ex necessitate se q̄t̄ sicut p̄ aliqd̄ corpus terrestre ignitum i superiori pte aer ḡnetur: r deorsuz cadat b̄z cām aliquaz v̄tu rem celestez: r s̄l̄r etiam p̄ in superficie terre sit aliqua materia colubstibllis: potest reduci in aliqd̄ celeste p̄cipiū: sed p̄ ignis cadēs bute māe occurat r cōburat eā nō b̄z cām celeste corp̄: s̄z ē p accns. r sic p̄: p̄ nō oēs effect̄ celesti corpor̄ sit ex necessitate. **(Ad p̄muz ē dō p̄ corpora celestia sūt cām inferiori effectū mediantibus cāis particularib̄ inferiorib̄)** que desicē p̄nt in minori parte. **(Ad scdm dō p̄ virtus corpora celestis nō est istnita. vñ regulrit̄ terminatam dispōem i mā ad inducēduz suū effectū r q̄tū ad distantiaz loci r q̄tū ad alias cōditōes. r id sicut distantia loci ipedit effectuz celestis corporis nō. n. sol eundez caloris effectuz b̄z i Dacia quem hēt in ethio pia: ita r grossiciles māe vel frigiditas aut caliditas aut alla b̄i dispō impedire p̄t effectum corporis celestis.)** **(Ad 5^m dō: p̄ l̄z cāipediēs effectuz alterius cāe reducat in aliqd̄ celeste corp̄: sicut in cām: tamē occursus duarum cāp̄ cuius sit per accns nō reductur in cām celestem. vt dictum est.)**

Quesitio. Lxvi. de fato.

Einde considerā

dum est de fato. Et circa h̄ querū .iiiij. **(Primo an fatuz sit 2° in q̄ sit. 3° vtrū sit imobile. 4° vtrū oia subistit fato.)**

primos articulus. vtrum fatum sit.

Hdmuz sic pceditur. Ut p̄ fatuz nihil sit. dic. n. Greg. i homel. ephie. Absit at fideliuz cordib̄ vt fatuz eē aliqd̄ dicat. **(P̄c ea q̄ fato agūt nō sunt iprouisa. q̄ vt Aug. dic. v. de ci. dī fatuz a fādo dictū intelligim⁹. i. a loq̄ndo: vt ea fato fieri dicātur q̄ ab aliquo dēminate sūt aī plocuta. q̄ at s̄t pulsā nō sunt fortuita n̄ cāualia. si iḡ res fato aguntur excludetur casus r fortuna a reb⁹.)** Sed h̄ qd̄ non est nō diffinīt. sed Boe⁹ in. iiiij. de osol. diffluit fatuz dicēs: q̄ fatuz ē iberēs reb⁹ mobilibus dispō p̄ quā puidēta suis q̄q̄ necēt ordib⁹. q̄ fatuz a liquidē. **(R⁹ dō: p̄ i reb⁹ inferiorib⁹ vñr qdā a fortuna v̄l casu puenire. rigit aut q̄z p̄ alliquid ad iferis ores cās relatū ē fortuita v̄l casuale: qd̄ tñ relatū ad cāz aliquā supiore iuuenit eē p̄ se intentū: sicut si duo fuiālic⁹ dñs mittant ab eo ad cūdem locuz vno d̄ altero ignorāte occursus duor seruoz si ad ipos fuos referatur casuale est: q̄ accidit p̄ter vtriusq̄ itētēz si aut̄ referatur ad dñs q̄ h̄ pordinauit nō ē casuale: s̄z per se intentuz fuerūt iḡt̄ alig q̄ b̄i casuale r fortuna ita q̄ in his inferiorib⁹ accidit in nullaz supiorem causam reducere voluerunt. r b̄i fatum r prouiden-**

tiā negauerunt. vt de Tullio Aug⁹ recitat. in. v. 136 de ci. dei qd̄ ē tra ea q̄ lugius de prouidentia dicta dunt. quidā v̄o oia fortuita r casuale q̄ in istis infē 138 rioribus accidunt sive in rebus naturalibus sive in rebus humanis reducere voluerunt in superiorem cām. i. celestia corpora. r fm̄ hoc satū nibil aliud ē q̄ dispositio sider̄ in qua q̄sc̄cept⁹ ē vel natus. sed hec p̄ stare nō p̄t pp̄ duo. primo quidē q̄tū ad res humanas: quia iā oīsum ē: p̄ humāli actus nō sub 569 duntur actioni celestiaz corpor̄ nisi p̄ accidēs r idē recte. cā at fatalis cum bēat ordinatōem sup ea q̄ fa to agunt̄: necessē ē p̄ sit directe r p̄ se cā ei⁹ qd̄ agit. scđo q̄tū ad oia q̄ p̄ accidens agunt̄. dicum ē. n. su p̄ia: p̄ id qd̄ est p̄ accidens nō ē p̄p̄se ens n̄ vnu. 571 ois at nature actio terminat̄ ad alig vnu. vñ ipossi bille ē p̄ id qd̄ ē p̄ accidēs sit effect̄ p̄se nālis p̄ncipiū agentis. nulla ē natura hoc facere p̄t p̄ intēdens fodere sepulch̄r inueniat̄ thesauz. manifestū ē aut̄ p̄ corpus celeste agit p̄ mōz nālis p̄ncipiū. vñ r effec tus eius in h̄ mundo s̄t nāles. ipossibile ē q̄ p̄ alqua ūtus actiua celestis corporis sit cā coz q̄ bic agunt̄ p accns: sive a casu sive a fortuā: r id dō ē p̄ ea q̄ bic p accns agunt̄ sive in reb⁹ naturalibus sive humanis reducuntur in aliquam cām p̄ordinantez q̄ ē puidētia dīna: q̄ nihil phibet id quod ē per accidēs acci p̄: vt vnu ab aliquo intellectu. alioq̄ intellect⁹ for mare non posse banc p̄posislonem: fodere sepul ch̄rum inueniat̄ thesauz. r sic h̄ p̄t intellect⁹ appre hendere: ita p̄t efficer. sicut si aliquis sclens i quo loco sit thesaurus absconditus instiget aliquem rusti cum hoc ignorantē: vt ibi fodat sepulch̄r. r sic ni hil. phibet ea que hic per accidens aguntur: vt for tuita v̄l casuale reduci in aliquam cām ordinatē q̄ per intellectum agat: r p̄cipue intellectuz dīna. naz solus deus p̄t voluntatē immutat̄ vt supra bitum 521 ē. r p̄cōs ordinatio humānor̄ actuuz q̄z p̄ncipiū 546 ē voluntas soli deo attribui dī. sic iḡt̄ inq̄tū oia q̄ bic agunt̄ dīne puidētia subdunt̄ rāce p̄ ea ordīata r q̄s̄ plocuta fatuz ponē possum⁹: l̄z h̄ nomē sci doctores vt reculauert pp̄ eos q̄ ad vim positionis siderum h̄ nomē retorq̄bat. vñ Aug. dīc in. v. d̄ ci. dei. si. ppterēa q̄sc̄ res humānas fato dei tr̄sbuit: q̄ ipsam dei voluntatē vel potestatē fati nomine apel lat: sentētia teneat r lingua corrigat: r sic greg. fatum ēē negat. vnde p̄ solutio ad. i. **(Ad 2^m dō p̄ nihil phibet aliqua cē fortuita vel casuale p̄ cōparationem ad cās. primas: non tñ p̄ comparatione ad diuinam prouidentiam. sic n. nihil temere fit in mādo vt Aug. dīc in lib. lxxiiij. q̄.** **(Scđs ar. vt̄ fatuſ sit in rebus creatiis.)**

Hbus 2° sic pcedif. Ut p̄ fatum non sit in re 575 bus creatiis. dic. n. Aug. v. de ci. dei. p̄ ipsa dei voluntas v̄l potestas fati noīe appellat̄. si voluntas r potestas dei nō ē in creaturis s̄z i deo: ergo fatuſ n̄ ē in reb⁹ creatiſ s̄z in deo. **(P̄c fatum p̄pat ad ea q̄ fato agunt̄. vt cā vt̄ ip̄e modus loq̄n.**

Questio

136 di oñdit. s̄c cā vniuersalis per se eoz q̄ hic p accidēs
 572 agunt ē solus d̄s: vt supra dictū ē. q̄ fatū ē in deo
 r̄ nō in reb̄ creatis. ¶ Pre si fatū ē i creatur: aut
 ē suba aut accīs. r̄ quodcūq̄ boz dei: oñz q̄ multipli
 cēt fm creaturarū multitudinē. cū q̄ fatū v̄deat eē
 vñi tñ: vñ q̄ fatū n̄ sit in creaturis: s̄c i deo. ¶ S̄c
 ē q̄d Boe. d̄c in. llii. de sola. q̄ fatū ē dispositio re
 bus mobilibus inherens. ¶ R̄ d̄d sicut ex p̄dictis
 505 p̄z: dina p̄udentia p̄ cas medias suos effectus exse
 ḡtur. p̄t q̄ ipsa ordinatio effectuū dupl̄r̄ siderari.
 vno mō s̄c q̄ ē in ipo d̄o: r̄ sic ipsa ordinatio effectuū
 vocat p̄udentia. s̄c q̄ p̄dicta ordinatio confide
 ratur in medijs cāis a deo ordinatis ad alijs effect
 p̄ducēdos: sic h̄z rōem sati. r̄ h̄ ē q̄d Boe. dicit. llii.
 de cōso. siue famulātib⁹ ḡbusdam p̄udentie dīne
 546 spiritib⁹: fatum exercetur. seu aia seu tota inser
 572 uente natura: siue celestib⁹ sideruz motib⁹. seu
 136 angelica virtute: seu demonum varia solertia: seu
 509 aligb⁹ eoz: seu omnib⁹ fatalis series texit: de qb⁹
 561 omnibus per singula in p̄cedentib⁹ dictum ē. sic er
 7c go ē manifestū q̄ fatū ē in ipis cāis creat) inq̄tu sūt
 532 ordinate. a deo ad effect⁹ p̄ducendos. ¶ Ad p̄mum
 ergo dicendū q̄ ipsa ordinatio cāp sc̄dāp quā Aug.
 seriē cāp noiat: n̄ h̄z rōem sati nisi s̄c q̄ dependet a
 deo. r̄ iō cāl̄r̄ dei potestas v̄l volūtas dici p̄t fatū.
 eential h̄o fatū ē ipsa dispositio seu series. i. ordo cā
 rum sc̄dāp. ¶ Ad 2° d̄d q̄ in tñ fatum h̄z rōem cāe
 inq̄tu r̄ ipē cāe fe: q̄p̄ ordinatio fatū: vocat. ¶ Ad
 3° d̄d q̄ fatū d̄r̄ dispositio n̄ q̄ ē in genē q̄litat) s̄c q̄
 dispositio designat ordinē q̄ n̄ ē suba s̄c r̄lo. q̄ q̄dēz
 ordo si sideret p̄ paratiōem ad suum p̄n̄ ē vñ:
 r̄ sic d̄r̄ vñuz fatuz: s̄i at sideret p̄ relatōem ad esse
 etus v̄l ad ipsas cās medias sic m̄ltiplicat p̄ quem
 modum poeta dixit. te tua fata trahant.

¶ Tercius ar. vtr̄ fatum sit immobile.

574 H̄ d̄d sic p̄ceditur. Ut q̄ fatū n̄ sit immobi
 le. dicit. n. Bo. in. llii. de consola. vii ē ad in
 sellectum rōcinatio ad id q̄d est id q̄d gigni
 tur: ad eēnitatez t̄ps: ad p̄ictū medinū circulus: ita ē
 sati series mobilis ad p̄udentie stable simplicita
 tē. ¶ Pre sic p̄hs dicit in. l. thopicoz. Mouentū
 tib⁹ nobis mouent ea q̄ in nobis sunt. sed fatum ē
 dispositio inherens rebus mobilibus. vt Boe. di
 cit: q̄ fatum ē mobile. ¶ Pre si fatum ē immobile: ea
 q̄ subdūt fato immobilit̄r̄ r̄ ex necessitate eueniūt.
 s̄c talia maxime videntur ē contingitia que fato
 attribunt. ergo nihil erit ɔtingens in reb⁹. sed oia
 ex necessitate euensi. ¶ S̄c ē q̄d Bo. d̄c q̄d fatū
 ē ip̄ossibilis dispositio. ¶ R̄ d̄d q̄ dispositio faruz
 cāp quā fatū dicim⁹ p̄t dupl̄r̄ siderari. vno fm
 ipas cās has q̄ sic disponunt seu ordinātūt. alio mō
 p̄ r̄loem ad p̄mū p̄n̄ a quo ordinātūt. s. deum. qdaz
 ergo posuerūt ipsa serie seu dispositioem cāp ēē s̄c
 se necessariā. ita q̄ oia ex necessitate ɔtingeret p̄p̄ h̄
 q̄ quilibet effect⁹ h̄z cām. r̄ cā posita necesse ē effec
 571 i cruz ponit. s̄c hoc p̄z ēē falsuz p̄ ea q̄ supra dicta st̄.
 Alij vero econtrario posuerunt fatum ēē mobile: et

s̄c q̄ a dīna p̄udentia sp̄endet. vñ egyptij dicebāt 146
 quibusdā sacrificijs fatum possē mutari: vt H̄re. n̄
 58 cen⁹ dīc. s̄c h̄ supra exclusuz ē: q̄ imobilitatē die p̄ rabc
 uidētē ɔpugnat. r̄ iō d̄d ēē q̄ fatū s̄c sideratōez p̄az
 cāp mobile est. s̄c s̄c q̄ subest dīne p̄udentie imobi
 litatez sortitur: nō quidez absolute necessitatē: sed
 cōditionatē s̄c q̄ dicimus hāc cōditionatē ēē veraz
 v̄l necessariā: si d̄s p̄scit hoc futur⁹ erit. vñ cū Boe.
 dixisset fati seriem ēē mobilem: post pauca subdit
 q̄ tñ ab imobilis p̄udentie p̄scit exordijs: ipazq̄
 immutabilez ēē necesse ē. r̄ per hoc p̄z r̄n̄sio ad ōba.

¶ Quartus ar. vtr̄ oia fato subdat̄.

H̄ 4° sic p̄ceditur. Ut q̄ oia fato subdat̄. 575
 dicit. n. Boe. in. llii. de conso. q̄ series fati ce
 lum ac sidera mouet: elā in se inuicē tempat
 et alternā transmutationē transformat eadem na
 centia occidentia: q̄ oia per similes fetuūz seminūz
 renouat. p̄gressus. hos' actus ē fortunazq̄ hominū
 indissolubili causarum cōexione constringit: nihil
 ergo excipi videtur: q̄ sub fati serie non contineat.
 ¶ Preterea Aug. dicit in. v. de ci. dei. q̄ fatum aliqd
 est fm quod ad voluntatem r̄ potestatē dei refer
 tur. sed voluntas dei est cā omniū que fiūt. vt Aug.
 dicit. llii. de tri. ergo omnia subdūt fato. ¶ Preterea
 fatum fm Boe. ē dispositio reb⁹ mobilib⁹ ibērēs. s̄c
 oēs creature sūt mutabiles: r̄ sol⁹ de⁹ v̄e imutabil
 v̄t supra bitum est. q̄ in oib⁹ creaturis ē fatū. ¶ S̄c 44
 ē est q̄d Boe. d̄c in. llii. de sol. q̄ qdā q̄ sub p̄udē
 tia locata sūt fati serie supat. ¶ R̄ d̄d: q̄ sic sup̄ dic
 tuz est: fatū ē ordinatio cāp cāp ad effectus dīvīt⁹ 573
 pulsos. q̄cūq̄ igr̄ cāis his subdūt. ea subdūt fato. si
 q̄ h̄o s̄c q̄ immedie a dō fiūt: cū n̄ s̄bdūt his cāis mon
 a s̄bdūt fato sic creatio rep̄. glificatō sp̄ualū sp̄az⁹: 518
 r̄ alia bi⁹. r̄ h̄ ē q̄d Bo. d̄c: q̄ ea q̄ s̄c p̄me dīnitatē p̄p̄
 q̄ stabilit̄r̄ fixa fatalōdie mobilitatē ex q̄ ēt p̄z
 q̄ q̄sto aliqd lōgius a p̄ma mēte discedit nexib⁹ fati
 malorib⁹ ip̄licat: q̄ magi sublīcīt ncētati p̄az cāp.
 Ad p̄muz ḡ d̄d: q̄ oia alia q̄ ibi rāgūt fiūt a dō me
 diatib⁹ cāis his. r̄ iō sub fati serie cotinet. sed nō
 est eadez r̄o d̄ oib⁹ alijs v̄ sup̄ dīcū ē: ¶ Ad 2° 518
 d̄d q̄ fatū referi ad voluntatē r̄ p̄tē dī: sic ad p̄mū a
 p̄ncipiu. vñ n̄ oñz q̄ gegd s̄bīcīt voluntatē die vel p̄fa o
 tī s̄bīcīcīat fato. vt dictum est. ¶ Ad 2°: q̄ q̄uis 518
 oēs creature sūt aliq̄ mō mutabiles. tñ aliq̄ eaz n̄ a
 p̄cedut a cāls creat) mutabiliib⁹. r̄ iō n̄ sublīcīt 44
 fato. vt dictum est.

¶ Questio. cxvii. de his que pertinent ad actionem
 hominis.

D̄stea cōsiderā
 dum est de bis q̄ p̄tinēt ad actiōez
 bois q̄ est cōpositus ex sp̄uali r̄ cor
 porali creatura. ¶ Et p̄mū sideran
 dum est de actiōe bois: ¶ 2° de pro
 pagatiōe hominis ex boie. ¶ Circa p̄mū q̄run̄. llii.
 ¶ Pr̄io vtr̄ vñus bō possit docere allū causādo
 i ipo sciām. ¶ 2° vtr̄ vñus bō possit docē angelū,

EXVII

Contra hō p̄ virtutē sue aīe possit iniurare māz cor porale. **¶** **V**tr̄ aīa hōis segata possit mouere corpora motu locali.

Primus ar. vtr̄ vnu homo possit aliuz docere.

Hab p̄ sic pcedit. Ut q̄ hō nō possit aliuz docere. dicit. n. dñs Math. xxii. Nolite vocari rabbi: vbi dicit glo. Hiero. ne diuinum bono rem hōbus tribuat: et q̄ magis p̄tner p̄p̄ ad diuinū honorē: s̄z docē ē. pp̄m m̄gr̄: hō ḡ n̄ p̄t docer. s̄z h̄ ē. pp̄m dei. **P**re si hō aliū docet hoc non ē nisi q̄tū agit p̄ sciaz suā ad cāndū sciaz suā in alio. s̄z q̄litas p̄ quā aligs agit ad faciēdū sibi s̄le est qualitas actiua: ergo seḡ q̄ scia sit q̄litas actiua: sicut et calor.

Preterea ad sciam requiris lumen intelligibile et species rei intellecte sed neutrū istoz p̄t carevn? homo in alio: ḡ vñ hō n̄ p̄t docendo cāre scientia. i. alio. **P**reterea doctor nibil agit ad discipuluz n̄si q̄ proponit ei quedam signa: vel vocibus aliquid significando vel nutibus. sed p̄ponendo signa n̄ p̄t aliquis alium docere cāndo in eo sciam: quia aut p̄ ponit signa rerum notaꝝ aut rerum ignotaꝝ. si rerum notaꝝ: ille ergo cui signa p̄ponuntur iam h̄z sciemtiam et eaꝝ non acgrit a magro. si aut̄ rex ignorauz per h̄z signa nibil addiscit: sicut si aliquis p̄poneret alicui latino ḥba greca quorum significacionē ignararet per hoc euz docere non posset. nullo ergo modo vnu hō p̄t aliud docēd sciam i eo cāre. **Sed** ē q̄d apoꝝ dicit. i. ad th. ii. In quo positus iuzego p̄dicator et apoꝝ doctor gentium in fide et h̄itate. **R**o dicendum q̄ circa hoc diversē fuerunt opinioneꝝ. Auerois. n. In cōmento. iii. de anima posuit vnum i tellectum possibilem eō oīum hoīum: vt supia dic tuz ē. et ex h̄ seq̄batur q̄cedē sp̄es intelligibiles s̄nt oīu. hoīum: et vñ hoc ponit q̄ vñ hō per doctrinā n̄ cāt aliam scia in altero ab ea quā ipse h̄z: s̄z cōlcat ei eandem sciam: quā ipse h̄z per hoc q̄ mouet eum ad ordinandum fantasmatā in aīa sua: ad hoc q̄ sine disposita conuenienter ad intelligibilem comprehensionem. q̄ quidem opinio q̄tum ad hoc ḥa ē: et ea dem scia i discipulo et magro: si cōsideretur identitas fin' vniatate rei scite. eadē. n. rei h̄itas ē quā cognoscit et discipulus et magr̄. sed q̄tū ad hoc q̄ ponit ē vnu intellectum possibile oīum hoīum et easde species intelligibiles differentes solum fin' diuera fantasmatā: falsa est eius opinio: vt supia habetum est. alia ē opinio plōnicor̄ q̄ posuerit q̄ scia inest 4. i. 8 a p̄ncipio aīab' n̄ris per participatiōem formarum separatz: sic supia hitum ē. sed anima. ex vniōne corporis ipedistur ne possit considerare libere ea quoz sci entiam h̄z: et secundum hoc discipulus a magro n̄o acquirit sciam de nouo: s̄z ab eo excitatur ad cōsidrandum ea quoz sciam h̄z: vt sic addiscere nibil allud sit q̄ reminisci. sicut ēt ponebant q̄ agentia naturalia solūmodo disponunt ad susceptioꝝ formaz q̄s acquirit materia corporalis p̄ participatiōem speciū erum separataꝝ. **Sed** contra hoc supia ostensuꝝ 4. i. 8 ē: q̄ intellectus possibillis aīe bāane ē i p̄o pura ad i

telligibiliā secūduꝝ q̄ Arl. dicit in. iii. de anima. et aliter dō est q̄ docens cāt sciam in addiscente reducendo ipsum de p̄o in actuū: sicut dō in. viii. phisi. Ad cuius evidentiam consideranduꝝ ē q̄ effectuum qui sunt ab exteriori principio aliquis est ab exteriori principio tantuꝝ: sicut forma domus causatur in materia soluz ab arte. aligs ē effectus ē q̄nq̄ ḡdēz ab exteriori p̄ncipio: quandoq̄ āt ab interiori sicut sanitas causatur in infirmo: q̄nq̄ ab exteriori p̄ncipio. s. ab arte medicine: q̄nq̄ āt ab interiori p̄ncipio: ut cuꝝ aligs sanat per h̄tutez nature: et in talib' effec tibus sūt duo attendenda. primo quidez q̄ ars imita tur nām in sua operatōne. sicut enīz natura sanat in firmuz alterando dilgerēdo et expellendo materiam q̄ cāt moribuz: ita et ars. secundo attendendū ē q̄ p̄n p̄iuz exteriori. s. ars nō op̄at sicut p̄ncipale agēs. sed sicut coadiuñās agens p̄ncipale: q̄d est p̄ncipiū iteriꝝ confortando ipsuz et mīstrando ei instrumenta et auxilia quibus utatur ad effectuz. p̄ducēdū: sicut medicius confortat nāz et adhibet ei cibos et medicinas q̄bus natura utitur. ad finem intentus. scientia ēt acq̄ ritur in hoīe et ab interiori p̄ncipio: ut p̄z in eo q̄ per inuentionez p̄priam sciaz acquirit: et a p̄ncipio extio rit: vt p̄z in eo qui addiscit. inest enīvnicuꝝ h̄oī quod daz p̄ncipium scie. s. lumen intellectus agentis p̄ q̄d cognoscunt̄ statiz a p̄ncipio naturaliꝝ quedam vñla p̄ncipia oīum sciaꝝ. cū āt aliquis h̄z vñiversalia p̄ncipia applicaverit ad aliqua particularia: quonū memoriam et experimētū p̄ s̄luz accipit: accipit per iūtōneꝝ p̄p̄iaꝝ acquirit sciam coꝝ q̄ nesciebat ex notis ad iūtā. p̄cedens. vñ et glibet docēs ex his que discipul̄ nouit ducl̄ euꝝ in cognitioneꝝ coꝝ q̄ igno rabat secūduꝝ q̄d dō in p̄mo posteriori q̄ oīis doctrina et oīis disciplia ex p̄cūtūt̄ sit cognitioꝝ. dicit āt ma gister discipulum ex p̄cognitīt̄ i cognitionēz ignoto rum dupliciter. primo quidem p̄ponendo et aliqua auxilia vel instrumenta quibus intellectus eīt vtaꝝ ad scientiam acquirēdām: puta cuꝝ p̄ponit ei aliquis propositiones minus vñiversales: q̄s tñ ex p̄cognitīt̄ discipulus diudicare p̄t: vel cum p̄ponit ei aliqua sensibilia exempla vel similia vel opposita vel aliqua biꝝ ex quibus intellectus addiscēt̄ manuducitur in cognitionēz h̄itatis ignote. alio modo cū cōfitat intellectum addiscēt̄: non ḡdēz aliqua virtute actiua quasi superioris nāe: sicut supia dicitur et: de an gelis illuminantib' : quia oīes humani intellectus sūt 545 vñius gradus in ordine nāe. s̄z inēt̄ p̄p̄ōit discipulo ordines p̄ncipioruz ad conclusiones: que for te per seipsum non habet tantam virtutem collati uam: vt ex p̄ncipioꝝ posset conclusiones deducere. et id dō i. posterioꝝ q̄ similis ē demonstratio faciēs scire. et per banc mōm ille qui dōmonstrat auditoreꝝ scientem facit. **A**d primum ergo dō q̄ sicut iam dicerum est: hō docens solūmō exterioris ministeriuꝝ adhibet. sicut medicius sanans sed sicut natura interius est p̄ncipialis causa sanationis: ita et interioris lumen intellectus est p̄ncipialis cā scie. vtrūq̄ āt hōz

Questio

Est a deo. et si sicut deo deo qui sanat oes infirmataes tuas: ita deo qui docet hominem scienciam inqntum lumen vultus eius super nos signat quod nobis fatigata est. **A**d secundum dicitur quod doctor non carit scientias in discipulo per modum agentis naturaliter, ut Anerius obicit. Vnde non opus est scia sit qualitas actiua: sed est principium quo aliq[ue] dirigit in docendo sicut agens principius est quo aliq[ue] dirigit in operando. **A**d tertium dicitur quod magister non carit lumen intelligibile in discipulo nec directe species intelligibiles: sed mouet discipulorum per suarum doctrinam ad hoc quod ipse per virtutem sui intellectus formet intelligibiles conceptiones: quare signa sibi proponit exterius. **A**d quartum dicitur quod signa quod magister discipulo proponit sunt rerum notarum in universali et sub quadam confusione sed ignorantiarum in particulari et sub quadam distinctione. et id cum quisque per se ipsum scienciam acquirit non potest dici docere seipsum vel esse suum? magister: quod non existit in eo scientia completa qualis requiritur in magistro.

Secundus ar. utrum homines possint docere angelos.

Hec secundus sic procedit. Utrumque homines possint docere angelos. dicit enim apostolus ad ephe. iiiij. ut innotescat principibus et potestatibus in celestibus per ecclesias multiformis sapientia dei. sed ecclesia est congregatio hominum fidelium: ergo angelus per homines aliquatenus innotescunt. **P**reterea angelus superiores qui immideate deo illuminantur in seculis angelos instruere possunt ut supra dictum est. sed aliqui homines immideate deo illuminis per deum habentur instructi sicut maxime per apostolum hunc illud ad heb. i. Nouissime diebus istis locutus est nobis in filio: quod aliqui homines aliquos angelos docere potuerunt. **P**reterea inferiores angelii a superioribus instruuntur. sed quodammodo homines superiores sunt alicuius angelis: cum ad supremos ordines angelorum aliqui homines assumantur: ut S. Irenaeus dicit in quadam homilia: ergo aliqui inferiores angelii per aliquos homines deo illuminis instruiti possunt. **S**ed contra est quod dicitur. dicitur. iiiij. capitulo de deo. non. quod oes divinae illuminationes perferuntur ad homines mediantibus angelis: non ergo angelii instruuntur per homines de dinis. **R**espondeo quod sicut super hunc est: inferiores angelii loqui quidebat possunt a superioribus angelis manifestando eis suas cogitationes: sed de rebus divinis superiores ab inferioribus nonque illuminantur. manifestum est atque eo modo quo inferiores angelii superventur subdatur: super homines subdatur et insimilis angelorum quod per ipsum dicitur Mat. xi. Inter fratres mulierum non surre, maior Joanne bapt. sed quod est in regno celorum maior est illo. sic igitur de rebus divinis ab hominibus angelii nunquam illuminantur. cogitationes tamen suorum cordium homines angelum per modum locutus manifestare potest: quod secreta cordium scire solius dei est. **A**d primus ergo dicitur Augustinus. v. super geometriam. ad li. sic exponit illam apostoli auctoritatem. p. m. seruat enim apostolus mihi omni sacerdoti nimo data est gratia hec illuminare oes: quod sit dispensatio sacramenti absconditae a seculis in deo: ita dico absconditi ut tamen innotescat pri-

cipibus et potestatibus in celestibus per ecclesiam. s. multis formis sapientia dei: quasi dicat ita hunc sacramentum erat absconditum hominibus ut tamen ecclesie celestis continetur in principiis et potestatibus hoc sacramentum non erat a seculis: non ante secula: quia ibi primitus ecclesia fuit quo post resurrectionem: et ista ecclesia hominum congreganda est. potest tamen et alter dicit: quod illud quod absconditum est non tantum in deo innotescit angelis: verum et hoc eis apparer cum efficitur atque ppalat ut Augustinus ibidem subdit. et sic dum per apostolos ipsa ecclesia sunt Christi et ecclesie ministeria angelis aliqua apparuerunt de his mysteriis quae erant eis occulta. et per hunc modum potest intelligi quod hiero. dicit quod angelis predicantibus anglis aliquo mysterio cognoverunt: quod s. g. predicationem apostolorum his mysteria complebatur in rebus suis: sicut predicante paulo apostolo queretur getes de quo apostolus ibi loquitur. **A**d secundum dicitur quod apostoli instruebantur immediate a Christo deo: sed finis est dicitur: sed iste est humanitas loquacitatis. vnde ratione non sequitur. **A**d tertium dicitur quod aliqui homines possint docere angelos et hoc in statu vie sunt maiores aliquibus angelis non quod est actu sed virtute iste est beatitudinem et possunt mereri maiorem beatitudinem gradum. quodque angelii beatantur sicut si dicamus: sicut enim alicuius arboris esse maius virtus quam aliqua quam arborum. cum tamen multominus sit in actu.

Tertius ar. utrum homo per virtutem aie possit corporalem materiam imutare.

Hec tertius sic procedit. utrumque homo per virtutem aie possit corporalem materiam imutare. dicit enim gre. in s. dicitur. quod sancti miracula aliquo expresso factum: aliquo ex potestate sicut petrus quod tabitam mortuam orando suscitauit Ananiam et sacerdotem rati mentem mortui crepido tradidit. sed in operatione miraculorum sit alio mutatio materie corporalis. quod homines virtute sue anime possunt materiam corporalem imutare. **P**reterea finis illud ad gal. iiiij. quod vos fascinavit veritatem non obedire. dicit glo. quod quidam habent oculos videntes quod solo aspectu inserviunt alios et maxime pueros. sed hoc non est nisi virtus aie possit materiam corporalem imutare: quod homo per virtutem sue anime potest materiam corporalem imutare. **P**reterea corpus humanum est nobilissimum quam alia in inferiora corpora sed per apprehensionem aie humanae imutatur corpus humanum ad calorem et frigorem ut per ipsum in irascitibus et timoribus et quicunque hec imutatio puenit visus ad egritudinem et mortem: quod multo magis aia hominis potest sua virtute materiam corporalem imutare.

Sed hoc dicit Augustinus in iiiij. de trinitate. quod materia corporal solidi deo obedit ad nutriri. **R**espondeo quod sicut supra dictum est: materia corporalis non immutatur ad formam nisi vel ab agente aliquo composto ex materia et forma vel ab ipso deo in virtutem et materia et formam precessit sicut in primordiali causa virtusque. unde et de angelis supra dictum est: quod materias corporalem imutare non potest naturali virtute nisi applicando corporalia agentia ad effectus aliquos producendos. multo igit minus anima sua virtute potest imutare materias corporales nisi mediatisbus aliquibus corporibus. **A**d primus ergo dicitur

EXVIII

P sancti dicitur miracula facere et potestate genitae non nature: quod patet per illud quod Grego. videlicet dicit quod filii dei ex potentiae sunt ut dicit Joannes quod mirum si figura facere ex potentiae valeant. **A**d secundum dominum per fascinationis cam assignauit Aquic. ex hoc genere materia corporalis nata est obedire spirituali sube magis quam con trariis agentibus in natura. et ideo quia anima fuerit fortis in sua imaginatione: corporal materia imutata est eam. et hanc dicit esse causam oculi fascinatingis. **S**ed supra ostenditur sum est: quod materia corporalis non obedit sube spiritui: ali ad nutriri nisi soli creatori. et ideo melius dominus est: quod ex forti imaginatione aie imutatur spiritus corporis consensu. et quidem imutatio spirituum marie sit in oculis ad quos subtiliores spiritus pueri sunt: oculi autem infecti sunt verē continuus velox ad determinatum spaciū per quem mox specula si fuerit noua et pura contrahit quādā ipsius tate et asperu mulleris mestruorum: ut Art. dicit illud. **D**icitur. et sic legitur cum aliqua anima fuerit vehementer commota ad malicias sicut marie in vetubus continet: efficit secundum modum predictum aspectum eius venenosus et noxius: et maxime pueri qui habent cordem tenerum et debet recipiunt impressiones: possibilis est etiam quod ex deo promissione vel etiam ex aliquo facto occulto cooperetur ad hoc malignitas demonum cuique potest vel lege aliquod fieri bene. **A**d tertium dominum per animam corporis humano vniuersitate forma et appetitus sensitivus qui obedit aliquo ratione: ut supra dicitur tuus est: et actus alicuius organi corporalis. et ideo omnes qui ad apprehensionem aie humanae commoueant appetitum sensitivum cuiuslibet operatione corporali ad exteriora vero corpora imutanda apprehensionem aie humanae non sufficit nisi bimediata imutazione proprii corporis ut dicitur est.

Quartus ar. utrum anima hominis separata possit corpora saltus localiter mouere.

Habemus quartus sic procedit. Ut ergo anima hominis separata possit corpora saltus localiter mouere. sube enim: spuma nāliter obedit corpus ad motum localem: ut supra dictum est. sed anima separata est sube spiritualis: ergo suo ipso potest exteriora corpora mouere.

Preterea in itinerario clementis domini narrata miscet a ad petrum et simonem magis per magicas artes animas puerorum se infecti retinebat per quam magicas operationes efficiebat. sed hoc esse non potest sine aliqua corpore transmutata eiō ad minorem localitatem: et anima separata habet virtutes localiter mouendi corpora. **S**ed hoc est quod plures dicunt in libro de anima quod anima non potest mouere quodcumque corpora: sed solum proprium principium. **R**egarding ergo anima separata sua natūlē habet potest mouere aliquod corpus. manifestum est enim quod cum est corpori vniuersitate non mouet corpora nisi vniuersitatē. unde si aliquod membrum corporis moret facere non obedit aie ad motum localem. manifestum est autem ab anima separata nullum corpus vniuersificatur. unde nullum corpus obedit ei ad motum localem. **E**ccliam est de virtute sue naturae: supra quam potest aliquod ei conferri virtute oīna. **A**d primū ergo dominum per sube quodam spissitudinem sicut quarum virtutes non determinantur ad aliqua corpora sicut sunt angelorum et naturarum a corporibus ab solu- gl. et ideo diversa corpora eis possunt obredire ad motum.

sed cum aliquis sube separet virtus motiva determinat naturam ad mouendum aliquod corpus non poterit illa sube mouere aliquod corpus maius sed minus sicut est phibio. motor interioris celum non posset mouere celum superius. unde cum anima est suā natūlē determinat ad mouendum corpus cuius est forma: nullus alius potest sua natūlē habere mouēti potest. **A**d secundum dominum per sicut dicit Aquila. de ci. dī. et Libri. super math. frequenter demones simulant se esse animas mortuorum ad confirmadū gemitū errorum quod hoc credebat. et ideo credibile est quod Simon magus ille ludebatur ab aliquo demone qui similabat se esse animam per quam ipse occiderat.

Questio. cxviii. de traductione bovis ex bove. quantum ad animam.

Einde considerā

dum est de traductione bovis ex bove:

et primo quantum ad animam: secundo quantum ad corpus.

Circa primum questionem tria. Primo utrum anima sensitiva traducatur cum semine. et 2º utrum anima intellectiva. 3º utrum oes aie fuerit similare.

Primus ar. utrum anima sensitiva traducatur cum semine.

Habemus primus sic proceditur. Ut ergo anima sensitiva traducatur cum semine: sed sit per creationem a deo. oīl enim sube perfecta quod non est corporis materia et forma: si enim incipiat hoc non est per generationem: sed per creationem: quod nihil generatur nisi ex materia. sed anima sensitiva est sube perfecta aliquod non posset mouere corpus: et cum sit forma corporis non est ex materia et forma: ergo non incipit enim per generationem: sed per creationem. **P**reterea principiū generationis in rebus viventibus est per post generationem: quod cum numeretur iter vires aie vegetabilibus est infra animalia sensitivam. nihil autem agit ultra suam species: et anima sensitiva non potest creari per vim generationem animalis. **P**reterea generans generat sibi simile: et sic omnes per formam generantur sicut actu in carnem generantur sensitiua: et anima sensitiva non est actu in semine nec ipsa nec aliquod pars eius: quod nulla potest anima sensitiva est nisi in aliis per corporis: in semine autem non est aliud corpus particularia corporis est quod non fiat ex semine et per virtutem seminis: et anima sensitiva non est ex semine. **P**reterea si in semine est aliquod principium actionis animalis sensitivae. aut illud principium materialiter generato, tamen autem non manet. sed manet non potest. quod res est idem cum anima sensitiva animalis generatur: et hoc est impossibile. quod sic est id est generans et generatur et factores et factus. vel esset aliud aliud et hoc esset est impossibile. quod supra omnium est: quod in uno animali non est nisi vnuus principium formale quod est una anima. si autem non manet hoc etiam non est impossibile. quod sic aliquod ageret ad corruptionem sensitiua: quod est impossibile. non est anima sensitiva potest generari ex semine. **S**ed ita est: quod est in semine ad animalia quod ex semine generatur. sicut se habet virtus que est in clementis mundi ad animalia quod ex elementis mundi producitur. sicut quod ex putrefacto generatur. sed in bestiis animalibus quod producitur ex vir-

Questio

Eute q̄ ē in elemētis: fīm illud ge. i. p̄ducant reptile
viuentis. ergo r̄ animalium q̄ generātur ex semine

anīme producuntur ex virtute que est in semine.

Ad 2º dō q̄ quidā posuerunt anīmas sēsituas an-

maliuz a dō creart: q̄ gdē pō oueniēs eēt si anīma sē

situia eset res subsistēs habens per se esse r̄ opera-

tionem. sic enīm sicut per se haberet esse ita per se

deberet ei fieri. r̄ cū res simplex sōsistēs n̄ possz fieri

nisi p̄ creatōez seq̄ret q̄ aia sēsituia p̄cedet in esse

p̄ creationē. s̄ ista radix ē falsa. s. q̄ aia sēsituia p̄ se

364 bēat eēt r̄ opatiōez vt ex suplorib⁹ p̄s. n̄ enīz corū

petur corrupto corpē. r̄ s̄ cū n̄ sit for⁹ subsistēs bz

se in eēndo ad mōz allaz formaz corporalib⁹ qb⁹ p̄ se

n̄ debet eēt. s̄ eē dicūt inq̄stū cōposita subsistentia

p̄ eas sūt. vñ r̄ ip̄s cōposit d̄bet fieri. r̄ q̄ generās

ē simile gn̄ato necesse est q̄ nāl r̄ aia sēsituia q̄

alie bi⁹ forme p̄ducāt i ee ab aliqb⁹ cōpalib⁹ agēti

b⁹ transmutatib⁹ māz de pō i actū p̄ alīquā x̄tutem

corporeā q̄ ē in eis. q̄to at aliqd agens ē potēti: tā

to pōt suā actiōez diffūdē maḡ ad distans: sūc q̄to

aliqd corp⁹ ē maḡ calidū tāto ad remoti⁹ calefactō

n̄ p̄ducit. corpa iḡ n̄ vluentia q̄ s̄ iferfora nāe or

dine generāt qdem sibi sile n̄ p̄ aliqd mediū sed p̄ se

spa: sicut ignis p̄ sc̄p̄ gn̄at ignē. s̄ corpora vluentia tā

q̄ potētiora agūt ad gn̄andū sibi sile r̄ sine medio r̄

p̄ mediū. sine medio qdē i ope nutritōis i q̄ caro ge

nerat carnē cū medio x̄o in actu gn̄atiōis: q̄ ex aia

gn̄ant̄ d̄riuat qdā x̄tus actia ad sp̄z semē aialis vel

plante: sūc a p̄ncipali agēte d̄riuat qdā vis motia ad

instrumētū. r̄ sūc n̄ infert d̄re q̄ aliqd moueat ab in

strumēto vñ p̄fectiōn agēte: ita n̄ refert d̄re q̄ aia ge

nerat cāet ab aia agēti: vñ a x̄tute d̄riuata ab ip̄a q̄

ē in semine. **A**d p̄ 2º ḡ dō: q̄ aia sēsituia n̄ ē suba

364 p̄fecta p̄ se s̄bistēs r̄ d̄b̄ s̄ dictū ē: nec ōz h̄ sterat.

Ad 3º dō: q̄ x̄tute gn̄atua n̄ gn̄at sol̄ in x̄tute

pp̄ria: s̄ in x̄tute toti⁹ aie c⁹ ēt pō. et ideo x̄t⁹ gn̄a

tina plāte gn̄at plāta: x̄t⁹ vñ gn̄atia aialisgn̄at aia'. q̄to. n̄ aia fuerit p̄fectioz tanto x̄t⁹ eius gn̄atia or-

dinat ad p̄fectioz effectū. **A**d 3º dō: q̄ x̄tute illa

actiuia q̄ ē in semine ex aia gn̄ant̄ nec est aia aut ps

aie n̄ in x̄tute: sūc in serra vñ securi n̄ ē forma lec-

ti s̄ motio qdā ad talē formā. r̄ iō n̄ ōz q̄ lātav̄ ac-

tia bēat aliqd organū in actu: sed fundat in ip̄o sp̄u

incluso in semine qdā ē sp̄mosū vt attestat el⁹ albe-

do in q̄t sp̄u est quidā calor ex x̄tute celestiuaz cor-

porū q̄t ex x̄tute agētia inferioria agūt ad sp̄m: vt

568 sup̄ dictū ē. r̄ q̄ in bi⁹ sp̄u cōcurrat x̄t⁹ anīme cuz

x̄tute celesti: or̄ ḡ hō gn̄at hominē r̄ sol. calm autē

elēmentare se bz̄ instrumētū ad x̄tute anīme. s̄t ēt ad

x̄tute nutritiōnā: vt dō in li. de anīma. **A**d 4º dō:

q̄ in animalib⁹ p̄fect q̄ gn̄ant̄ ex coitu: x̄t⁹ actina

ē in semine mar. s̄ p̄lo. in li. de gn̄atōe animaliuaz.

materia āt fer⁹ ē illi dō qdā ministrat̄ a semina in q̄ qui

dē mā statiz̄ p̄nciplo ē aia vegetabilis n̄ qdem fīm

actum fīm: s̄ fīm actū pri⁹: sūc aia sensitiā i dormiēti

bus. cū īt ic̄ pit attrabere alīmū tūc lā actū opatur,

bi⁹ iḡ mā trāsmutat̄ a x̄tute q̄ ē in semine mar. q̄sqz

p̄ducāt ī actū aie sensitiā: n̄ ita q̄ ipsamet vis q̄ erat
in seic, fiat aia sēsituia: q̄ sic idē eēt gn̄ans r̄ gn̄atū:
r̄ h̄ maḡ eēt sile nutritioni r̄ augmēto q̄ gn̄atōi vi
ph̄s dīc. postq̄ āt p̄ x̄tutē p̄ncipij actiū qd̄ erat ī se
mīne p̄ducta ē aia sēsituia ī gn̄ato q̄tū ad aliquaz
p̄ncipalē. tūc lā aia sēsituia plis icipit opari
ad ɔplemētū p̄p̄j cōrgis p̄ modū nutritōis r̄ augmē-
ti. x̄tus āt actua q̄ erat ī semine eēt d̄sinit dissoluto
semine r̄ euānēscētē sp̄u q̄ inerat, nec h̄ ē incōueniēs
q̄ vis līsta n̄ ē p̄ncipale agēs s̄z instrumētale, motio āt
instrumēti cessat effectu ī esse lā p̄ducto.

Sc̄ds ar. vt̄z aia ītēlectia cāetur ex semine:

Ad 2º sic p̄cedit. vñ q̄ aia ītēlectia cāetur ex 581
semine. dō. n. ge. xlvi. cūcte aie q̄ egressest d̄

fēmōre lacob. lxvi. s̄z nibil egredit̄ d̄ fēmōr
hōmīs n̄lī lñq̄stuz cātūr ex semine: ḡ aia ītēlectua

cātūr ex semine. **P**re. sic lūpia onūm ē: in boie est 371
vna r̄ eēdē aia s̄z subam ītēlectua sēsituia r̄ nutriti-

ua. s̄z aia sēsituia ī boie gn̄at̄ ex seic sic ī alijs aia-
lib⁹. vñ r̄ ph̄s dīc ī li. d̄ gn̄atōe aialium: ḡ n̄ s̄l fiat

aia r̄ hō. s̄z p̄us fit aial hōs aia s̄z sēsituia. ḡ r̄ aia ītē-
lectua cāt̄ ex semine. **P**re. vñ vñ idē agēs ē cul⁹

actio terminat̄ ad formā r̄ mām alioq̄n ex forma r̄
mā n̄ fieret vñ vñ simpl̄r. s̄z aia ītēlectua ē for⁹ cor-
poris humāni qd̄ format p̄ x̄tutē seminis: ḡ r̄ aia ītē-
lectua p̄ x̄tutē seminis cātūr. **P**re. hō generat̄

sibi sile s̄z sp̄z. s̄z sp̄s hūaua cōstituit̄ p̄ animā rōnā
lē. ḡ ania rōnā ē gn̄ante. **P**re. incōueniens ē dicē

q̄ dō cooperet peccātib⁹. s̄z si anime rōnālē cērāt̄ ā
dō: dō infēduz cooperet adulterij: d̄ q̄ illicito coi-
tu p̄les infēduz gn̄at̄. n̄ ḡ anime rōnāles cērāt̄ ā dō.

Sz hō ē qd̄ dō in li. d̄ eccl. dog. q̄ anime rōnāles n̄ se-
mināt̄ p̄ colūt̄. **P**re. dō q̄ impossibile ē x̄tutē acti-
uā q̄ ē in mā extēdē suā actōem ad p̄ducēdū smmā-
lez effectū. manifestū ēt̄ ḡ p̄n̄ ītēlectuiū ī hōie

ē p̄n̄ trāscēdēs māz. b̄z. n. opatiōez in q̄ n̄ cōlcāt̄ cor-
pus: r̄ lō impossibile ē q̄ x̄t⁹ q̄ ē ī semine sit p̄duc̄z

thūa vite ītēlectuiū p̄ncipij: sil̄ ēt̄ q̄ x̄t⁹ q̄ ē ī semine
agit ī x̄tute anime gn̄ant̄: fīm ḡ anime gn̄ant̄is

ē act̄ corporis vēes ip̄o corpē ī sua opatiōe. ī opatiōe
āt̄ intēt̄ n̄ cōlcāt̄ corp⁹. vñ x̄t⁹ ītēlectuiū p̄n-
cipij. put̄ ītēlectuiū ēt̄ n̄ pōt̄ ad semē p̄ueit̄. r̄ iō ph̄s

in li. d̄ gn̄atōe animaliū dīc relinq̄t̄ intēt̄ solus d̄ fo-
ris aduenit̄. sil̄ ēt̄ ania ītēlectua cūbēat̄ opatiōez

sine corpē ē subsistēs: vt̄ s̄ habēt̄ ē. r̄ ita sibi ābēt̄ 365
eēt̄ r̄ fieri. r̄ cuz sit immāt̄alē s̄ba n̄ pōt̄ cārī p̄ gn̄atio-

nem: s̄z solū p̄ creatōem ā dō. ponē gn̄ant̄ ītē-
lectua ē gn̄ante cārī nibil ē aliud q̄ ponē ēa n̄ subsistē-
tē: r̄ p̄n̄s corūpī ēa cuz corp⁹. r̄ iō hereticum ēdī 452
cere q̄ anime ītēlectua traducaſ̄ cū semine. **A**d

p̄ 2º ḡ dō: q̄ ī auēt̄ illa pōt̄ p̄ sinecdochē ps̄ p̄ to-
to. l. anīma p̄ toto hōie. **A**d 2º dō q̄ aliḡ d̄ixerunt

q̄ opatiōez vite q̄ apparet̄ ī embrīdē n̄ s̄ ab anime
eius: sed ab anime mīrīv̄ la x̄tute formatua que ē
in semine: quoz vtrūmīq̄ falsum ē. opera enim vite

n̄ p̄t̄ eēt̄ a p̄nciplo extrīnseco: sūc sentire nutritī ce-
augeri. r̄ lō dicēduz ē: q̄ anime p̄exist̄ ī embrīdē s̄

XXVIII

principio qdē nutritiua. postmodis aut sensitua et tā
 dē intellectiua. dñt: qdā p̄ supra aīam vegetablez q̄
 primo erat supuenit alia aīa q̄ est sensitua: et supra il
 lā itez alia q̄ est intellectiua: et sic sūt in boie tres aīe:
 q̄rum yna ē in pō ad alia qdō sup̄ ip̄obatū ē. t̄d̄ alij
 dñt: q̄ illa eadē aīa q̄ primo fuit vegetatiua tñ: post
 modū p̄ actionē v̄tutis q̄ est in semine p̄ducit ad hoc
 vt ipsa eadē fuit sensitua. et tandem ipsa eadē p̄ducit
 ad h̄t vt ipsa eadē fuit intellectiua: nō qdē p̄ v̄tutem
 actiū seis s̄p̄ v̄rtutē superioris agentis. s. dei de for
 illustratiū: et pp̄ h̄ dicit pl̄hs q̄ intellect̄ venit ab exteri
 seco: s̄ illud stare nō pōt. primo qdē q̄ nulla forma
 subal recipit magis et minus: sed s̄ additio maior
 p̄fectiōis facit alia sp̄c̄: sicut additio vnitatis facit alia
 sp̄ez in genere. nō est at possibile vt vna et eadē forma
 nūero sit diversaz sp̄erū. Scđo q̄ seq̄ret q̄ gnatiō
 aialis sit mot̄ et iñnius paulati p̄cedens de ip̄fecto
 ad p̄fectū: sic accidit in alteratioe. s̄ q̄ seq̄ret q̄ ge
 neratio bōis aut aīal. nō sit gnatiō simpl̄r: q̄ subz ei
 eēt ens actu. s. n. a p̄n̄ in mā. pl̄s est aīa vegetabil̄ et
 postmodū vñz ad p̄fectiōis paulatiz p̄ h̄ ducit erit semp̄
 additio p̄fectiōis seq̄ntis sine corruptiōe p̄fectiōis p̄
 cedet: qdō est h̄ rōes gnatiōis simpl̄r. Quarto q̄ aut
 id qdō cāt exactiōe dei ē aliquid subsistēs: et ita oīz q̄ sit
 aliud p̄ essentiā a forma p̄exīte: q̄ nō erat subsistēs: et
 sic redibit opio ponentiu p̄l̄ aīas i corpe: aut nō ē all
 qd̄ subsistēs. s̄ qdā p̄fectio aīe p̄exītis. et sic ex necel
 sitate seq̄t q̄ aīa intellectiua corruptā corrupto corpe:
 qdō ē impossibile. ē aut et ali⁹ mod⁹ dicendi fm̄ eos q̄ po
 nūt vñu itellectu i oīb⁹: qdō sup̄ ip̄obatū ē. Et iō dō
 ē q̄ cū gnatiō vñt̄ s̄p̄ sit corruptio alteri⁹: necesse ē
 dicere: q̄ taz in boie q̄ in aīalib⁹ alij q̄ p̄fector for
 ma aduenit sit corruptio p̄oris: ita tñ q̄ seq̄ns forma
 h̄z q̄cqd̄ hēbat p̄: et adhuc āpl̄: et sic p̄ mltas gnati
 ones et corruptiōes puenit ad vltimā formā subalez
 tā in boie h̄z in alij aīalib⁹: et h̄ ad fm̄ appet i alibus
 ex putrefactione gnatiōis. Sic igitur dō eī: q̄ aīa intel
 lectiua creat a deo i fine gnatiōis huane: q̄ sīl̄ ē et sen
 situa et nutritiua corruptis formis p̄exītib⁹. Ad
 5⁹ dō: q̄ rō illa locu h̄z i diversis agētib⁹ nō ordinat
 adiūtē. s̄ si sint mltas agētia ordinata nibil p̄b̄bz ad
 v̄tutē superioris agētis p̄tingē ad vltimā formā virtu
 tes at inferio p̄ agētiū p̄tingē solū ad aliquā māe di
 spositionē sicut virtus seis disponit māz. virtus aut aīe
 dat formā in gnatiōe aīal. ma⁹ ē aut ex p̄missis: q̄ co
 ta nā corporalis agēt ut in strū sp̄ualis v̄tutis et p̄ci
 pue dei. et iō nibil p̄b̄bz q̄nformatio corpori sit ab
 aliqua virtute corporali: aīa aut intellectiua sit a so
 lo deo. Ad quartū dō: q̄ homo generat sibi simile
 inq̄tūm per virtutem eius seminis disponitūt māe
 ria ad susceptionē talis forme. Ad quintū dō: q̄ in
 actione adulterorum illud qdō est nature bonum est:
 et huic cooperatur deus: qdō vero est inordinate volu
 ptatis malum est et huic deus non cooperatur.
 Tertius articulus. Ut̄ aīe humane fuerint
 Create simul a principio mundi. Ut̄ q̄ aīe humane fuerint

create sīla p̄ncipio mundi. Dñ enīz ge. i. Regedit de
 us ab oī opere qdō patrarat. hoc aut non eēt li quo
 die nouas aīas crearet: ergo oēs anime sūt sīl create.
 Pre⁹ ad p̄fectionē vñuerli maxime priment sube
 sp̄ualis. si igit̄ aīe sīl crearent cū corpib⁹ q̄tide inue
 rables sp̄uales sube p̄fectiōi vñuerli adderēt: et sic
 vñuerli a p̄ncipio fuisse iſfectū: qdō ē h̄ illud qdō dñ
 ge. i. de oē op̄ cōplesse. Pre⁹ finis rei. r̄ndet ei⁹ p̄n
 cipio: sed aīa intellectiua remanet destructo corpe: q̄
 incepit eēt aīi corpus. Sed h̄ est qdō dñ in li. de eccl.
 dog. q̄ sīl aīa creat cū corpe. P̄ dō: q̄ qdā posue
 rūt q̄ aīe intellectiue accidat vñiri corpi ponentes cas
 esse eiusdē cōditōis cū subijs sp̄ualib⁹ q̄ corpi nō vñiū
 tur. et iō posuerit aīas hoium sīl a p̄ncipio cū āgelis; 68
 creatas: s̄z hec opio falsa ē. Primo qdē q̄tuz ad radī
 cē. s. n. accītāl̄r ueniret aīe corpi vñri: seq̄ret q̄ bo
 mo q̄ ex ista vñione constituit eēt ens p̄ accīs: vel q̄
 aīa eēt hō: qdō falsū ē: vt s̄ onīsum ē: q̄ et aīa humana 365
 nō sit eiusdē nāe: cū angel⁹ ip̄e diversū modū intelli 281
 gendi onīdit: vt sup̄ onīsu est ē. hō enīz intelligit aīe 428
 sib⁹ accipiendo et uertēdo se ad fantasmata: vt sup̄
 onīsu: ē: iō indiget vñiri corpi q̄ indiget ad opatio 422
 nē sensitue p̄tis: qdō de angelo dici non pōt. Scđo ap
 paret falsitas in ipsa pōne. s. n. aīe nāle ē corpi vñri:
 esse sine corpe ē libi i nām et sine corpe exīs nō hēt
 suc nāc p̄fectionez. nō fuit aut ueniens vt de⁹ ab ip̄
 fectis liu op̄ inchoaret et ab his q̄ sūt p̄ter nām nō
 enīz fecit holez sine māu aut sine pede q̄ sūt p̄tes nā
 lis hois. multo lgi⁹ min⁹ fecit aliaz sine corpe. nō vero
 alijs dicat q̄ nō est nāle aīe corpi vñri: oīz ingrēcāz
 q̄re sint corpb⁹ vñre. oīz aut dicēt q̄ aut h̄ sit factū
 ex el⁹ volūtate: aut ex alia caſi ex el⁹ volūtate v̄t hoc
 ēēt incoueniens. Primo qdē q̄ hec volūtas irrōnab̄
 lis eēt si nō indiget corpe et vellet et vñri. si enīz eo in
 digēt: nāle esset et q̄ corpi vñret: q̄ nā nō deficit in
 necessarijs. 2⁹ q̄ nullā rō eēt q̄re aīe a p̄n̄ mundi cre
 ate p̄ tot t̄p̄ voluntas accesserit: vt nūc corpi vñiat. b
 est. n. suba sp̄ualis sup̄: v̄tpote revolutiones cell̄ exce
 dens. 3⁹ q̄ vidēt a casu cēg hec aīa huic corpi vñi
 re: cū ad h̄ regraf̄ cursus duap̄ volūtatu. s. aīe ad
 uenītis et hois gnātis. si aut p̄ter volūtate ipsi⁹ cor
 pori vñi⁹ et p̄ter ei⁹ nāz oīz q̄ h̄ sit ex cā violētā infe
 rentē: et sic erit et penale et triste: qdō ē fm̄ errore⁹. Or
 ge: q̄ posuit aīas incooperari p̄pt̄ pena peccati⁹. vñ cuz 250
 hec oīa sint incouenientia simpl̄r cōfitedū ē q̄ aīe non
 sunt create aīi corpora: sed sīl creant cū corpib⁹ infun
 dunt. Ad p̄mūg dō: q̄ de⁹ dñ cellassē die. viij. nō q̄
 dē ab oī opere. cū dicat Jo. v. p̄ m. vsḡ modo opa
 tur. s̄ a nouis rez̄ generib⁹ et sp̄eb⁹ cōdēdis q̄ in op̄i
 bus p̄mis nō aliq̄ mō p̄existerāt. s. n. aīe q̄ nūc crea
 tur p̄existerāt fm̄ filiitudinē sp̄el̄ in p̄mis opib⁹. in 356
 gbus aīa ade creatura fuit. Ad fm̄ dō: q̄ p̄fectiōi vñi
 versi q̄tū ad numer⁹ in diuiduoz quotidie pōt addi
 aliqd. nō autē fm̄ numer⁹ sp̄erū. Ad 5⁹ dō: q̄ hoc
 q̄ aīa remāct sine corpe cōtingit p̄ corpb⁹ corruptio
 ne q̄ secuta est ex peccato. vñ non fuit ueniens q̄
 ab hoc inciperēt dei oīa: q̄ sicut scriptū est sap̄. i. De

Questio

us morte nō fecit: s_i ipsi māis^b r pedib^a acgserit eā.
Q. ix. de propagatione hōis. q̄tum ad corpus.

Einde cōsideran

dū est de propagatione hōis q̄tu^az ad corpus. Et circa h̄ q̄runī duo. **Pri**mo vtrū aliquid oē alimēto conuerta tur in veritatem humane nāe. **Q**o vtrum semen q̄d est humane generationis p̄n^a sit d̄ supfluō alimenti.

Primus art. Utrum aliquid de alimento oueretur in veritatē humane nature.

583

Ad p̄t^a sic p̄cedit. vñ q̄ nibil de alimēto trā-
scat in vtritatē humane nāe. dñ. n. Matth. xv. Qē q̄d in os intrat i ventrē vadit: r p recessū
emittit. s_i q̄d emittit nō transit in vtritatē humane nāe:
ḡ nibil de alimēto in vtritatē humane nāe trāsit. **P**re-
p̄hs in. ij. de ge. distinguit carnē fīm spēz r fīm mām:
r dicit q̄ caro fīm mām aduenit r recedit: q̄d aut ex
alimēto gnāt aduenit r recedit. ḡ id in q̄d alimētū
ouertit ē caro fīm mām: r nō caro fīm spēz sed b̄ p̄ti-
ner ad vtritatē humane nāe: q̄d p̄tinet ad spēm ei^a: ḡ ali-
mentū nō trāsit in vtritatē humane nāe. **P**re^a ad vtritatē
humane nāe p̄tine vñ humidiū radicale q̄d si depdatur
restitui nō pōt vt medici dicūt. posset at restituī s_i ali-
mentū ouerteret in ipsū humidū: ḡ nutritiū nō co-
uertit in vtritatē humane nāe. **P**re^a si alimentū
trāsiret i vtritatē humane nāe q̄cqd in hoīe depdīt re-
staurari posset. s_i moīs hoīe non accidit nisi p depdi-
tionē alicul^a. posset igit hō p sumptionē alimētū in p-
petuū se ē mortē tueri. **P**re^a si alimētū i vtritatē hu-
mane nāe trāsiret nibil eēt in hoīe: q̄d nō posset rece-
dere r repari: q̄ id q̄d in hoīe gnātū ex alimēto r re-
cedē r repari pōt si ḡ hō dīliuviūt: sc̄q̄re ḡ nibil q̄d
in eo fuit mālū in p̄n sue gnātīds finalē remaneret
in ipso. r sic nō eēt idēbō numero p totā vtritā suā: cū
ad h̄ q̄ sit idē numero regrāt idētitas māe h̄ aut ē in
cōveniēt: nō ḡ alimētū trāsiret in vtritatē humane nāe.
Sed q̄d dicit Aug. in li. de ve. realimēta carnis
corrupta. i. amittēta formā suā in mēbroz fabricam
migrat. s_i fabrica mēbroz p̄tinz ad vtritatē humane nāe:
ḡ alimenta trāseūt in vtritatē humane nāe. **R**ō dō: q̄
fīm p̄lm. ij. meta: h̄ mō se h̄ vñūq̄dōz ad vtritatē sicut
se h̄ ad eē illud ḡ p̄tinet ad vtritatē nāe alicul^a: q̄d est
de cōstitutōe lpsī nāe: s_i nā duplī cōsiderari pōt. vno^a
in cōl h̄ naturā spēi allo^a fīm q̄ ē in hoc i diuiduo. ad
vtritatē igit nāe allē^a in cōl cōsiderare p̄tinet forma r
mā eius in cōl accepta. ad vtritatē aut nature in h̄ par-
ticulari cōsiderate p̄tinet materia individual signata
r forma p̄ h̄ mām i diuidua sicut d̄ vtritatē huma-
ne nāe in cōl est aia humana r corp^a. sed de vtritatē hu-
mane nāe in p̄rro r Martino ē hec aia r h̄ corpus.
sūt at q̄dā quoz forme nō p̄nt saluari nīsi in vna mā
signata: sicut forma solis nō pōt saluari nīsi in mā q̄
actu sub ea tñine, r fīm h̄c modūlī posuerunt q̄
forma humana nō pōt saluari nīsi in mā q̄dā signata: q̄
s. a p̄n^a fuit tali forma formata in p̄mo hoīe: ita q̄ ḡ q̄

qd aliud p̄ter illud q̄d ex primo parente in posteros
deriuat additū fuerit non p̄tinet ad veritatē humane
nāe: q̄si nō vere accipiat formam humane nāe. s_i illa
mā q̄ in primo hoīe forme humane fuit subiecta i se
ipsa multiplicat r h̄ mō multitudo humanoz corpo-
rū a corpe primi hōis deriuat r fīm bos alimentū nō
ouertit in veritatē humane nāe: sed dñt q̄ alimentuz
accipit vt q̄dā fomentū nāe. s. vt resistat actiōi calo-
ris nālis ne sumat humidiū nāle: sicut plumbū v̄l sta-
gnū adiungit argento ne sumatur p̄gnem. sed hec
positio est multiplī irronabilis. **P**ri^a q̄dē q̄ eiusdē
rōls ē ḡ aliq̄ forma possit fieri in alia mā: r q̄ possit
p̄pīlā māz desirere. r lō oīa gnābilā sunt corruptibili-
lia r nō ecōuerso. manifestum est aut q̄ forma huma-
na pōt deficere ab ei mā q̄ hīc subiectit: alioquin cor-
pus humānū corruptibile nō esset. vñ relinqit q̄ alii
māe aduenire possit aliq̄ mō in veritatē humane nāe
transcente. **S**c̄do q̄ in omnibus quoz mā inueni-
tur tota sub uno i diuiduo nō est nisi vna spē: sicut
p̄z in sole r luna r bl̄. sic igit nō esset nisi vnu i diui-
duū humane spēi. **T**ertio q̄ nō est possibile q̄ mul-
tiplicatio māe attendat nisi vel fīm q̄titatē tm sicut
accidit in rarefactis quoz mā suscipit maiores dimē-
siones: vel ēt fīm subaz materie. sola aut eadē substā-
tia māe mārente nō pōt dici q̄ sit multiplicata: quia
idē ad seipsum nō cōstituit multitudinē: cum necesse sit
oīē multitudinēz ex aliq̄ dōne cāri. vñ oīz q̄ aliq̄ alia
subā mē adueniat vel p creationē vel p ouersionē al-
terius in ipsū. vñ relinqit q̄ nō pōt aliqua mā multi-
plicari nisi vel p rarefactionē: sic cū ex aq̄ sit aer: vñ p
ouersionē alteri^a rei: sic multiplicat ignis p additio-
nē lignoz v̄l p creationē māe. s_i manifestū est multi-
plicationē humane māe in humāni corporis nō accidē
p rarefactionē: q̄i sic corporū pfecte etatis cēnt
i pfectiora q̄ corpora pueroz: nec itez p creationē no-
ue māe: q̄i h̄ gre. oīa sūt sūl createda fīm subaz māe: l̄; n̄
h̄ spēz forme. vñ relinqit q̄ multiplicatio corporis hu-
mani nō sit nisi p h̄ q̄ alimētū ouertit in vtritatē huma-
ni corporis. **Q**o q̄ cū hō nō differat ab aialib^a r plā-
tis fīm aialaz vegetabile: sc̄q̄re q̄ ēt corpora aialia r plā-
tarū nō multiplicarēt p ouersionē alimēti in corpus
nutritū: sed p q̄dā multiplicationē q̄ non pōt cē nāl:
cum mā fīm nāz nō extendaī nīsi vñz ad certā q̄tita-
tē: nec itez inueniat aliqd nāl cresce nīsi p rarefa-
ctionē vel ouersionē alteri^a in ipsū. r sic totū op̄ gnā-
tive r nutritiū q̄ dñtūr vīres nāles cēt miraculosū:
q̄d ē oīō incōueniēt. vñ aliq̄ dñtērūt: pōt fo ma hū-
na q̄dē fieri de nouo in aliq̄ alia mā si cōsideref nā hu-
mana i cōl. nō at si accipiat: put ēt h̄ i diuiduo in q̄
forma humana fixa manet in q̄dā māe de cōminat: cui p̄
mo i p̄lmis i gnātōe hī. i diuidut: ita q̄ illā māz: nū
q̄ deserit vñz ad vltimā i diuidul corruptiōne. r hāc
māz dñt p̄ncipalr p̄tinet ad vtritatē humane nāe. s_i q̄ bl̄
mā nō sufficit ad q̄titatē debitā regrit: vt aduēlat a
lia mā p ouersionē alimēti i subam nutriti q̄tū suffi-
ciat ad debitū augmētū. r hāc māz dñt sc̄dario p̄tinet
ad vtritatē humane nāe: q̄i nō regrit ad p̄mū esse i diuid

EXIX

dū sed ad virtutē ei⁹. Iā hō si qd aliud adueniat ex alimēto nō p̄tinet ad virtutē hūane nāc p̄pē loqndo: s̄z h̄ est est incōueniē. p̄mo qde⁹ q̄ b̄c opio iudicat de mā corpor⁹ viuentiū ad modū corpor⁹ ināitator⁹: s̄n qb⁹ t̄ s̄ sit h̄ ad generādū sile i specie: n̄ t̄ n̄ ē h̄: i eis ad gnāndū aliqd s̄bi sile fm indiuiduū: q̄ ḡd h̄ tus i corpib⁹ viuentib⁹ ē h̄ nutritia. nibil ḡ p̄ virtutē nutritiū adderet corpib⁹ viuentib⁹: si alimētu i h̄tate nē ipsoz nō cōuerteret. Scđo q̄ h̄ actiua q̄ ē i seie est q̄dam imp̄ssio deriuata ab aia gnāntis s̄c sup̄

850 dicin̄ ē. vñ nō pot eē maioris h̄tut i agēdo q̄ ipsa aia a q̄ deriuat. s̄i ḡt h̄tute seis h̄e assumit aliq̄ mā formā nāc hūane: multomagis aia in nutrīmētu iūctū poterit verā formā nē hūane imp̄mē p̄ p̄z nutrītiū. s̄i ḡt nutrīmēto indiger nō solū ad augmētu: also qn̄ t̄minato augmēto necessariū nō cēt: s̄z ad restaurādū illud q̄ dep̄dit p̄ actionē caloris nālis. nō aut̄ eēt restaurātū n̄ id q̄d ex alimēto gnāt succedit i locū dep̄diti. vñ sicut id q̄d p̄mo inerat ē d̄ virtutē hūane nē: ita t̄ id q̄d ex alimento gnāt. t̄ id fm̄ aliq̄s dō ē p̄ alimētu h̄e cōuerterit in virtutē hūane nē in q̄z rū h̄e acclipt spēm carnis t̄ ossis t̄ h̄i p̄tū. t̄ h̄ ē q̄d dic p̄hs in. l. de aia: p̄ alimētu nutrīt inquatuē p̄ caro.

CAd p̄i⁹ ḡ dō: p̄ dñs nō dicit q̄ totū q̄d in os itrat p̄ secessū emittit. sed oē q̄d de qlibet cibo aliqd i p̄ru p̄ secessū emittit: vel pot dici q̄ q̄d ex alimento gnāt p̄t̄ ē p̄ calorē nālē resolu: t̄ p̄ poros quoq̄daz emittit occulos: vt Hiero. exponit. **A**d 2⁹ dō: p̄ all q̄ p̄ carnē h̄ spēz intelleverit id q̄d p̄mo accipit spēz hūanā q̄d sumit a gnāante. t̄ h̄ dñt spēm manē quoq̄daz indiuiduū durat. carnē hō fm̄ mām dñt esse q̄ gnāt ex alimēto: t̄ h̄c dñt nō semp̄ p̄māne: sed q̄ sicut ad uenit ita abscedit. sed h̄ est ē intentionez Ari. dīc. n. ibi q̄ sicut in vnoqq̄p̄ bñtū spēz ln̄ mā: puta in Ugno t̄ lapide: ita t̄ in carne: h̄ est fm̄ spēm: t̄ illud fm̄ māz. manifestū ē āt q̄ p̄dicta distinctio locū nō h̄ in reb⁹. Ināitatis q̄ non gnānt ex seie nec nutrīunt. t̄ iterū cū id q̄d ex alimēto gnāt: adiungat corpī nutritio p̄ modū mixtioz: s̄c aqua miscet vino: vt p̄t̄ ē ibidē p̄hs: nō pot alia eē nā eius q̄d aduenit t̄ ei⁹ cui aduenit: cū lā sit fm̄ vinū p̄ verā mixtionez. vñ nulla rō ē q̄ vnu q̄sumat p̄ calorē nālē t̄ alr̄ maneat. Et id alit dō est: q̄ b̄c distinctio ph̄i nō ē fm̄ diuersas carnes: s̄z elusdē carnis fm̄ diuersa q̄siderationez. s̄i. n. cōsi deret caro fm̄ spēz. i. h̄ id q̄d formale ē in ipsa sic sp̄ manet nā carnis t̄ disponsa nālē ipsius: s̄z si q̄sideret caro fm̄ māz: sic nō māet: s̄z paulatiz q̄sumit t̄ restau rat: sicut p̄z in igne fornaci cōforma manet. sed mā paulatiz q̄sumit t̄ alia i locū ei⁹ substituit. **A**d 3⁹ dō: p̄ ad humidū radicale itell̄ p̄tinere totuz id in q̄ fundat h̄tus spēi: q̄ si subtrahat̄ restitui nō pot: sic si amputet manus aut pes vñ aliqd h̄l̄. sed h̄uiddū nutrīmēto ē: q̄ nōdū puenit ad suscipiēdū p̄fecte nāz spēi: sed est ln̄ via ad h̄ sicut sanguis: t̄ h̄l̄. vñ si. talia subtrahant̄: remanet adhuc h̄ spēi in radice q̄ nō tol litur. **A**d 4⁹ dō: p̄ ois xl̄ in corpe passibili p̄ cōti nuā actionē debilitat̄: q̄ bl̄ agentia etiam patiunt̄. t̄

iō virtus cōuersiva in p̄ncipio qdē tā fortis est: vt pos sit cōuertere nō solū qd sufficit ad restorationē de p̄diti: sed ēt ad augmentū. postea hō non pot̄ cōuerte nisi q̄tū sufficit ad restorationē deperditi. t̄ tūc ces sat augmētu: demū nec h̄ pot̄ t̄ tunc fit diminutio. de inde deficiēte bi⁹ h̄tute totalē aial morit̄: sicut h̄tus vini cōuertit aquā admixta: paulatim p̄ admixtio 487 nem aq̄ debilitat̄: vt tandem totū fiat aquosuz: vt p̄hs exēplificat in. l. de ḡia. **A**d 5⁹ dō: p̄ sicut p̄hs dic i. l. de ge. q̄n aliqua mā p̄ se cōuertit in ignē p̄ exātem dī ignis nutriti. vñ si tota mā s̄l amittat spēm ignis: t̄ alia mā conuertat̄ in ignem erit alius ignis numero. si vero paulatiz combusto uno ligno alit̄ substituit. t̄ sic deinceps quousq; oia prima cōsumant̄ semp̄ rmanet idē ignis numero: qz semp̄ qd addit̄ transit in p̄existens. t̄ s̄l̄ est intelligendū i corporibus viuentib⁹ in quibus ex nutrīmēto restauratur id qd̄ per calorē naturalem cōsumitur.

Secundus ar. vtrū semen sit de sup̄fluo alimēti.

Hec secundū sic p̄cedit. Ut q̄ semē nō sit de su 524 p̄fluo alimēti: s̄z de suba gnāntis. dicit enim n. Dam. q̄ gnāatio ē opus nāc ex suba gnānti p̄ducens qd̄ gnātū. sed id qd̄ gnāt gnāt ex lēmine: q̄ semen est de suba generantis. **C**ontra fm̄ hoc s̄l̄ assimilatur p̄t̄: q̄ ab eo aliqd accipit. sed si semē ex quo aliqd gnāt sit de sup̄fluo alimenti nibil accipet aliqd ab aui t̄ p̄cedentibus in qb̄ hoc alimentū nul lo mō fuit: q̄ non assimilaret̄ aliquid aui t̄ p̄cedentibus magis q̄ aliqd boīd. **P**reterea alimētu: boīs generantis qn̄q̄ est ex carnisb⁹ bouis vel porci t̄ alio rū bi⁹. si igitur semen esset de sup̄fluo alimenti boī ge nerat̄ ex seie maioz̄ affinitatem b̄ret cū boue t̄ porco q̄cū patre t̄ alio consanguineis. **C**ontra Aug. dīc. x. sup̄ gen. ad lit. q̄ nos fuimus in Adā non soluz fm̄ seminalē rōem: sed ēt fm̄ copulentam subam. h̄ aut̄ non esset si semē ēt ex sup̄fluo alimenti: q̄ semen nō est ex sup̄fluo alimenti. **S**ed h̄ est q̄ pbū probat multipli in. l. de gnātione aialit̄: q̄ semen est superflū alimenti. **C**ontra dō: q̄ ista qd̄ aliqualr dependet 580 ex p̄missis. si enī in nā hūane est virtus ad cōicandū 585 suā formā māe alienē non solū in alioz: ēt i ipsa manifētu est: q̄ alimētu qd̄ est ex p̄ncipio dissimile: si ne sit sile per formā cōicata: est aut̄ nālis ordo: vt aliqd gradatiz de p̄ reducat̄ in actum. t̄ id in hls q̄ generant̄ inuenimus q̄ p̄mo vnumq̄daz est ē perfectuz t̄ postea p̄fictuz. manifestū est ēt q̄ cōe se bz ad. p̄pum t̄ determinatū: vt imperfectū ad perfectū. t̄ id videm⁹ q̄ in gnātione aialis primo generatur aial q̄ hō vel equus. sic iglē t̄ ipsum alimentū p̄mo qde⁹ accipit. q̄dā virtutē cōem respectu oium partuz corporis t̄ i si ne determinat̄ ad banc partē vel ad illā. nō aut̄ ē pos sibile q̄ accipiat̄ p̄ semine id qd̄ iam connēsū ē in subam membroz per q̄dā resolutionez: quia illud resolutu si non retineret nām eius a quo resoluit̄: t̄unc iā esset ūcedens a nā generantis: quasi i via cor ruptionis exīs t̄ sic non b̄fet virtutem cōuertendī

aliud in silem nām. si vero retineret naturam eius a quo resolvitur: tunc cum esset h̄ctū ad determinataz partē non h̄bet virtutem mouendi ad nām totius: s̄z solum ad nām partis: nisi forte q̄s dicat q̄ esset resolutum ab oībus partibus corpis: t̄ q̄ retineat nām oīum partium. t̄ sic semen esset quasi quoddā parvū aīal in actu: t̄ q̄ generatio aīalis ex aīali non esset ni si per diuisione: sicut luctum generat ex luto. t̄ sicut accidit in aīalibus q̄ decisa viuunt: hoc aut̄ est inconueniens. relinguit q̄ q̄ semen non sit decisum ab eo q̄berat actu totum: sed magis in pō totum bñs virtutem ad productionē totius corporis derivatam ab aīa generantibz: vt supra dictū est. hoc aut̄ quod est i pō ad totum est illud qd̄ generatur ex alimento anteq̄ dueratur in subam mēbroz. t̄ ideo ex hoc semen accipitur. t̄ bñz hoc virtus nutritiua dicit̄ deseruire generatiue: qz id quod est cōuersum per virtutem nutritiua accipit̄ a virtute generatiua: vt semē. t̄ bñs modi signum ponit phs q̄ aīalia magni corporis que indigent multo nutrimenti sunt pauci seminis fm̄ q̄titatez sui corporis t̄ paucē generationis. t̄ s̄l̄ hoīes pingues sunt pauci seminis ppter eandēz cāz.

Ad primum q̄ dō: q̄ generatio est de suba generatis in aīalibus t̄ plantis in q̄stū semen bñz virtutem ex forma generantis t̄ in q̄stū est in potentia ad substantiam ipsius. **A**d fm̄ dō: q̄ assimilatio generantis ad genituz non sit propter mām: sed pp formam agentis q̄ generat sibi sile. vnde non oī ad hoc q̄ ali quis assiletur aūo q̄ mā corporalis seis fuerit i aūo: sed q̄ sit in semine aliqua virtus derivata ab aīa ani mediantē patre. Et s̄l̄ dō est ad tertium. nam affinitas non attendit fm̄ mām: sed magis fm̄ derivatiōnem forme. **A**d quartū dō: q̄ verbum Aug. non ē sic intelligendū: q̄ in Adā actu fuerit aut̄ seminalis ratio bñis hoīis propria aut̄ corpulēta eius suba: sed virūc̄ fuit in Adam fm̄ originem. naz t̄ materia corporalis que ministrata est a matre: quā vocat copulentam subam derivatur originalē ab adam. t̄ s̄l̄ virtus actiua exīe in semine patris: que est bñz hoīis propria aut̄ seminalis. sed xps dicit̄ fuisse in adam fm̄ copulentam subam sed non fm̄ seminalem rōez quia materia corporis eius que ministrata est a māe virgine derivata est ab Adam. sed virtus actiua non est derivata ab Adam: quia corpus eius non est formatum per virtutem virilis seminis: sed operatione sp̄is sancti. talis enī partus decebat eum q̄ est super oīa benedictus deus in secula. Amen.

Excellētissimi sacre theologie doctoris sancti Thome de aquino ordinis predicatorū prima pars hic finem habet feliciter: summa cum diligentia Uene tīis impressa per Antonium de strata de Cremona: anno ab incarnatione M. ccclxxiiij. decimo idus Decembri: Iohanne mocenico inclito venetorum duce regnante.

Iniciunt capitula p̄me partis summe super tam theologiam fratris sancti Thome de aquino ordinis predicatorum.

Questio p̄la q̄lis sit h̄ doctrina t̄ ad q̄ se extēdat.

Articuli.

Utrū preter alias scientias sit doctrina theologica necessaria.

j.

U. sacra doctrina sit sc̄ia.

2.

U. sit vna vel plures.

3.

U. sit speculativa vel practica.

4.

U. sit dignior alij scientijs.

5.

U. sit sapientia

6.

U. deus sit subm̄bi sc̄ie

7.

U. sit argumentativa

8.

U. vti debeat metaphoricas vel symbologicas locutionibus

9.

U. sit sc̄dm plures sensus exponenda

10.

Questio. iij. de deo an sit.

U. deum esse sit per se notum

j.

U. deum esse sit demonstrabile

2.

U. deus sit

3.

Questio. iiij. de simplicitate dei.

U. deus sit corpus

j.

U. in deo sit compositio materie vel forme.

2.

U. in deo sit cōpositio qdditatis sive essentie vel nature t̄ subjecti

3.

U. in deo sit cōpositio essentie t̄ esse

4.

U. in deo sit cōpositio generis t̄ dñe

5.

U. in deo sit cōpositio subi t̄ accidentis

6.

U. dō sit qūq̄ mō ɔposit̄ vel totali simpl̄.

7.

U. deus veniat in cōpositionē cū alij.

8.

Questio. liij. de perfectione dei.

U. deus sit perfectus

j.

U. deus vñuersaliter sit perfectus quasi oīum in se perfectionem habens

2.

U. creature possint esse deo similes

3.

Questio. v. de bouo in cōt.

U. bonum t̄ ens sunt idem fm̄ rem.

j.

U. supposito q̄ differant ratione t̄m q̄ sit prius fm̄

2.

U. supposito q̄ ens sit prius: oē ens sit bonum.

3.

Ad quam cām rō boni reducatur

4.

U. rō boni consistit in mō specie t̄ ordine

5.

U. bonum diuidatur cōtēt per honestum vtile t̄ delectabile.

6.

Questio. vi. de bonitate dei.

U. esse bonum conueniat deo.

j.

U. deus sit sūmum bonum.

2.

U. ipse solus sit bonus per suam essentiam

3.

U. omnia sint bona bonitate diuina

4.

Questio. vii. de infinitate dei.

U. deus sit infinitus

j.

U. aliqd preter ipsum sit infinitum fm̄ essentiā.

2.

U. aliqd possit esse infinitū fm̄ magnitudinē.

3.

U. possit eē infinita i reb̄ fm̄ multitudinē

4.

Questio. viii. de existentia dei in reb̄.

U. deus sit in oībus reb̄

j.

U. deus sit yb̄qz

2.

U. deus sit vbiq; per essentiam presentiam & poten-		U. hoc nomen qd est sit maxie pprū nomē dei	ii.
U. esse vbiq; sit proprium dei	3.	U. ppositioes affirmative possint formari de dō	12.
Q uestio. ix. deī mutabilitate dei.	4.	Q uestio. xiii. de scia dei.	
U. deus sit omnino imutabilis	1.	U. in deo sit scientia.	1.
U. esse imutabile sit proprium dei	2.	U. deus intelligat seipsum	2.
Q uestio. x. de eternitate dei.		U. deus comprehendat se	3.
Quid sit eternitas	1.	U. suum intelligere sit sua essentia	4.
U. deus sit eternitas	2.	U. intelligat alia a se	5.
U. esse eternum sit proprium dei	3.	U. deus habeat de rebus pprā cognitionē	6.
U. eternitas differat ab eo & tempore	4.	Utrum scientia dei sit discursiva	7.
U. euum sit aliud a tempore	5.	Utrum scientia dei sit causa rerum	8.
U. sit tantum vnum euum sicut vnum tempus vna		Utrum scientia dei sit eoz que non sunt	9.
trinitas	6.	Utrum scientia dei sit malorum	10.
Q uestio. xi. de vnitate dulsna.		Utrum scientia dei sit singularium	11.
U. vnum addit aliquid supra ens	1.	Utrum scientia dei sit infinitorum	12.
U. vnum & multa opponuntur	2.	Utrum scia dei sit futuroz contingentium	13.
U. deus sit vnuus.	5.	Utrum scientia sit enunciabilium	14.
Utrum deus sit maxime vnuus	4.	Utrum scientia dei sit variabilis.	14.
Q uestio. xii. de cognitione dei		U. ds de reb' hēat sciaz speculatiā vel p̄cticā	16.
Utrū aliquis intē cātus possit vidē eēntiā dei	1.	Q uestio. xv. de ideis.	
U. essentia dei videatur ab intellectu creato secundū		Utrum sint idee	1.
aliquam speciem creatam	2.	Utrum sint plures idee vel vna tantum	2.
U. essentia dei posset videri oculo corporeo	3.	Utrū idee sint omniū que cognoscunt̄ a deo	3.
U. aliqua substantia intellectualis creata ex suis na-		Q uestio. xvij. de veritate.	
turalibus sufficiens sit deuū effectu videre	4.	Utrum veritas sit in re vel intellectu tantum	1.
Utrum intellectus creatus ad videndum dei essen-		Utrum veritas sit in intellectu cōponēte & didēte	2.
tiam indigeat lumine creato	5.	De comparatione veri ad ens	3.
U. vidēdū dei eēntiā vnuus allo pfecti' videat	6.	De comparatione veri ad bonum	4.
Utrum aliquis intellectus creatus possit cōprehen-		Utrum deus sit veritas	5.
dere dei essentiam.	7.	Utrum oia sint vera vna veritate vel plib;	6.
U. intellectus creatus videns dei essentiam omnia		Utrum veritas sit eterna	7.
in ipso cognoscat	8.	Utrum veritas sit immutabiliſ	8.
U. ea q ibi cogscit p aliqs silitudines cogscat	9.	Q uestio. xvij. de falsitate.	
Utrū simil cognoscat oia que in deo videt.	10.	Utrum falsitas inueniatur in rebus	1.
Utrum in statu bi' vite aliquis homo possit essentia		Utrum falsitas sit in sensu	2.
dei videre	11.	Utrum falsitas sit in intellectu	3.
Utrum per rōnem naturalem deum in hac vita co-		Utrum verum & falsum sint contraria	4.
gnoscere possimus	12.	Q uestio. xliij. de vita dei.	
U. supra cognitionem naturalem in presenti vita ali-		Quorum sit viuere	1.
qua cognitio dei habeatur p gratiam	13.	Quid sit vita	2.
Q uestio. xiiij. de nominib; dei.		Utrum vita deo conueniat	3.
U. deus sit nominabiliſ a nobis	1.	Utrum omnia in deo sint vita	4.
U. aliqua nomina dicta deo predicentur de ipso		Q uestio. xix. de voluntate dei.	
substantialiter	2.	Utrum in deo sit voluntas	1.
Utrū aliqua noia dicta deo ppe dicantur d ipso		Utrum deus velit alia ad se	2.
an oia ei attribuuntur metaphorice	3.	Utrum qcgd deus vult ex necessitate velic	3.
U. multa noia dicta deo sint synonima	4.	Utrum voluntas dei sit causa rerum	4.
Utrum aliqua nomina dicantur deo & creaturis		Utrū voluntat̄ diuine sit assignare aliqz cām	5.
vniuoce vel equiuoce	5.	Utrum voluntas dei semper impleat	6.
U. supposito ḡ dicantur analogice dicantur per pri-		Utrum voluntas dei sit mutabilis	7.
us deo vel de creaturis	6.	Utrū voluntas dei sponat necessitatē reb' volit	8.
U. aliq nomina dicantur deo ex tempore	7.	Utrum voluntas dei sit malorum	9.
Utrum hoc nomen deus sit nomen nature v̄l opera-		Utrum deus habeat liberum arbitrium	10.
tionis.	8.	Utrum sit distinguenda in deo voluntas signi	11.
Utrum hoc nomen deus sit nomē cōicabile	9.	U. conueniet ponat cē dinā voluntatē gnqz signa	12.
U. accipia vniuoce vel equuoce fm ḡ significat deū		Q uestio. xx. de amore dei.	
p nām p participationē vel p operationem	10.	Utrum in deo sit amor	1.

Utrum deus amet omnia	2.	De distinctione personae	1.
Utrum deus magis amet unum quam aliud	3.	Utrum persona sit idem quod hypostasis subsistencia et essentia	2.
Utrum deus meliora magis amet	4.	Utrum nomen personae competat diuinis	3.
Q uestio. xxij. de iusticia et misericordia dei.	j.	Utrum nomen personae in diuinis significet relationem vel substantiam	4.
Utrum in deo sit iusticia	2.	Q uestio. xxx. de pluralitate personarum in diuinis.	
Utrum iusticia dei veritas dici possit	3.	Utrum sint plures personae in diuinis	1.
Utrum in deo sit misericordia	4.	Quot sint personae in diuinis	2.
Utrum in ope dei sit iusticia et misericordia	j.	Utrum enim numerales ponant aliquid in diuinis	3.
Q uestio. xxij. de prouidentia dei.	2.	Utrum hoc nomine persona sit coe tribus personis in diuinis	4.
Utrum prouidentia deo conueniat	3.	Q uestio. xxxi. de his que pertinent in diuinis ad unitatem vel pluralitatem personarum.	
Utrum prouidentia diuina subdantur oia	4.	Utrum in diuinis sit trinitas	1.
Utrum prouidentia diuina immediate sit de oib[us]	j.	Utrum dei filius posset dici alius a patre	2.
Utrum puidetia divina iponat necessitate in reb[us]	2.	Utrum exclusiva dictio solus sit addenda termino essentiali in diuinis	3.
Q uestio. xxij. de predestinatione dei.	3.	Utrum dictio exclusiva possit adiungi tunc personali.	4.
Utrum deo competat predestinatione hominis	4.	Q uestio. xxij. de cognitione diuinorum personarum.	
Utrum predestinatione ponat aliqd in predestinato et quod sit	j.	Utrum per rationes naturalem possint cognosci diuine personae	1.
Utrum deo competet reprobatio aliquum hominem	2.	Utrum sint aliquot notios diuinis personis attribuende	2.
Utrum predestinatione eligant	3.	Utrum sint tantum. v. notiones in diuinis vel plures	3.
Utrum merita sunt causa vel ratio predestinationis reprobationis et electionis	4.	Utrum liceat circa notiones diuersimode opari	4.
Utrum predestinati infallibiliter saluentur	j.	Q uestio. xxij. de his que pertinent ad personam patris.	
Utrum numerus predestinatoꝝ sit certus	2.	Utrum prius operatur esse principium filii vel s. f. s.	1.
Utrum predestinatione possit iuuari peccatis sanctorum	3.	Utrum hoc nomine p[ri]us sit proprium nomine personae prius	2.
Q uestio. xxij. de libro vite.	4.	Utrum per plus hoc nomen pater dicatur in diuinis personaliter dictum quam essentialiter	3.
Quid sit liber vite	j.	Utrum sit proprium patris esse ingenitum	4.
Luius vite sit liber	2.	Q uestio. xxij. de verbo in diuinis.	
Utrum aliquis possit deleri de libero vite	3.	Utrum verbū dicatur in diuinis essentialiter vel personaliter	1.
Q uestio. xv. de potentia dei.	j.	Utrum verbum sit proprium nomen filii	2.
Utrum in deo sit potentia	2.	Utrum nomine verbi iportet respectum ad creaturas	3.
Utrum potentia dei sit infinita	3.	Q uestio. xxv. de hoc nomine filius quod est imago.	
Utrum deus sit omnipotens	4.	Utrum hoc nomine imago in diuinis dicatur personaliter	1.
Utrum possit facere quod ea que sunt preterita non fuerint	j.	Utrum imago sit proprium nomine filii	2.
Utrum deus possit facere quod non facit; vel propter mittere quod facit	2.	Q uestio. xxvi. de pertinentibus ad nomine spousi.	
Utrum deus possit ea que facit meliora facere	3.	Utrum nomen spousi sancti sit proprium nomen alluius diuine personae	1.
Q uestio. xxvj. de beatitudine dei.	4.	Utrum persona illa que dicitur spousus sanctus procedat a patre et filio	2.
Utrum beatitudo competit deo	j.	Utrum spiritus sanctus procedat a p[re]ce per filium	3.
Utrum deus dicatur beatum secundum actus intelligibilem	2.	Utrum p[re]ce et filius sint unus principium spousi sancti	4.
Utrum sit essentialiter de beatitudo cuiuslibet beati	3.	Q uestio. xxvii. de nomine spousi sci quod est amor.	
Utrum beatitudine dei includit omnis beatitudo	4.	Utrum amor sit proprium nomen spousi sancti	1.
Q uestio. xxvij. de processione sicut origine diuinorum personarum.	j.	Utrum p[re]ce et filius diligent se spiritu sancto	2.
Utrum processio sit in diuinis	2.	Q uestio. xxviii. de hoc nomine spousus sanctus quod est donum.	
Utrum aliqua processio possit dici in diuinis generatione	3.	Utrum donum possit esse nomen personale	1.
Utrum p[re]ter generationem possit esse aliqua processio in diuinis	4.	Utrum sit proprium nomen spousi sancti	2.
Utrum illa alia processio possit dici generatio	j.	Utrum Q[uod]o. xxix. de persona de operatione ad essentialia.	
Utrum sint in diuinis plures processiones quam due	2.	Utrum essentia in diuinis sit idem quod persona	1.
Q uestio. xxviii. de relationibus diuinis.	3.	Utrum deus sit qui tres personae sunt unius essentie	2.
Utrum in deo sint aliquae relationes	4.	Utrum nota essentia predicanda sint de personis singulari vel in plurali	3.
Utrum ille relationes sint ipsa essentia diuina vel sint exterioribus affixae	j.	Utrum adiectiva nominata aut verba vel participia	
Utrum possint esse in deo plures relationes, reales realiter distincte ab invicem	2.		
De numero barum relationum	3.		
Q uestio. xxix. de personis diuinis.	4.		

Utrum predicari possint de nominibus cōcretiis essentia libus acceptis.	4.
Utrum predicari possint de nominibus essentialib⁹ in abstracto acceptis	5.
Utrum nomina personarum predicari possint de no minibus essentialibus	6.
Utrum essentialia attributa sint approprianda per sonis	7.
De attributū cuius psonae dbeat appropriari	8.
Q uestio. xl. de personis in comparatione ad rela tiones siue proprietates	
Utrum relatio sit idem quod persona	1.
Utrum relations distinguant et constituant psonas	2.
Utrum abstractis per intellectum relationib⁹ a per sonis remaneant hypostases distincte	3.
Utrum relations fm intellectum presupponant ac tum personarum vel econuerso	4.
Q uestio. xli. de comparatione ad actus notio nales.	
Utrum actus notionales sint attribuendi personis diuinis	1.
Utrum bususmodi actus sint voluntarij vel necces sarij.	2.
Utrum fm bususmodi actus persona procedat de ali quo vel de nibilo	3.
Utrum sit in diuinis ponere potentiam respectu ac tum rationalium	4.
Utrum potentia generandi significet relationē vel substantiam	5.
Utrum actus notionalis ad plures personas termi nari possit	6.
Q uestio. xlii. de equalitate et similitudine diuin narum personarum	
Utrum equalitas locū habeat in psonis dñinis	1.
Utrum persona procedens sit equalis ei a qua proce dit fm eternitatem	2.
Utrum sit alius ordo in personis diuinis	3.
Utrum omnes persone diuine sint equales secundū magnitudinem	4.
Utrum una personarum diuina sit in alia	5.
Utrum psonae diuine sint equales fm pōm	6.
Q uestio. xliii. de missione diuinaz personarum.	
Utrum aliquis persone diuine conueniat mitti	1.
Utrum missio in dñinis sit eterna vel t̄pialis	2.
Sed qd psona diuina inuisibiliter mittatur	3.
Utrum cuilibet persone conueniat mitti et precipue patri	4.
Utrum inuisibiliter mittatur tam filius q̄ spiritus saneus	5.
Ad quos fiat missio inuisibilis	6.
De missione visibili	7.
Utrum aliqua persona mittat seipsum inuisibiliter: an inuisibiliter	8.
Q uestio. xliii. de prima causa omnium entium.	
Utrum dñs sit cā efficiens oīum entium	1.
Utrum materia prima sit creata a deo; vel sit princi pium ex equo coordinatum ei	2.
U. deus sit cā exemplaris rep: vel sint aliqua alia ex emplaria preter ipsum	
U. deus sit causa finalis rerum	3.
Q uestio. xlv. de creatione.	4.
Quid sit creatio	1.
U. deus possit aliquid creare	2.
U. creatio sit aliquā ens in rerum natura	3.
Lui competit creari	4.
U. solius dei sit creare	5.
U. sit cō toti trinitati an p̄p̄li alicius psonae	6.
U. aliquid vestigium trinitatis sit in reb⁹ creatis.	7.
U. opus creationis admisceatur operibus nature et voluntatis	8.
Q uestio. xlvi. de principio durationis rerum creatarum.	
U. creature semper fuerint	1.
U. eas incepisse sit articulus fidelis	2.
Quō dicit deus i principio celū et terrā creasse	3.
Q o. xlviij. de distinctione rerum in communi tate.	
U. rerum multitudo et distinctio sit a deo	1.
U. rerum inegalitas sit a deo	2.
U. sit unus tantum mundus vel plures	3.
Q uestio. xlvij. de distinctione rerum in specia litate primo de malo.	
U. malum sit natura aliqua	1.
U. malum innaturat in rebus	2.
U. bonum sit subiectum mali	3.
U. malum totaliter corumpat bonum	4.
U. malū sufficienter dividat p̄ culpā et penā	5.
U. plus habeat de rōne mali pena q̄ culpa.	6.
Q uestio. xlix. de causa mali.	
U. bonum possit esse causa mali	1.
U. summum bonum quod est deus sit causa mali	2.
U. sit aliquod summu mali quod sit prima causa omnium malorum	3.
Q uestio. l. de substantia angelorum absolute.	
U. sit aliqua creatura omnino spiritualis et penitus incorpore	1.
Supposito q̄ angelus sit talis: an sit compositus ex materia et forma	2.
De multitudine angelorum	3.
U. angeli differant specie	4.
U. angeli sint incorruptibles	5.
Q o. li. de angelis in comparatione ad corpora.	
U. angeli habeant corpora natūlē sibi unita	1.
U. angeli corpora assumant	2.
U. angeli in corporibus assumptis exerceant opera vite	3.
Q o. lli. de angelis in comparatione ad locum.	
U. angelus sit in loco	1.
U. possit esse in pluribus locis simul	2.
U. plures angeli possint esse in eodem loco	3.
Q uestio. llii. de motu locali angelorum.	
U. angelus possit moueri localiter	1.
U. mouetur de loco ad locum pertransiendo mo dum	2.
U. sit motus angelis in tempore an in instanti	3.

Q uestio. lliij. de virtute cognoscitua angelii			
U. intelligere angelii sit sua substantia	j.		
U. esse angelii sit suum intelligere	2.		
U. suba angelii sit sua virtus intellectiva	3.		
U. in angelis sit intellectus agens et passibilis	4.		
U. in eis sit aliqua alia potentia intellectiva quam intellectus	5.		
Q uestio. iv. de modo cognitionis angelice uno modo			
U. angeli cognoscant omnia per suam substantiam vel per aliquas species	j.		
Si per species: an per species conaturales: vel per species a rebus acceptas	2.		
U. angeli superiores cognoscant per species magis viles quam inferiores	3.		
Q uestio. lvij. de cognitione angelica ex parte rerum immaterialium.			
U. angelus cognoscat seipsum	j.		
U. unus cognoscat alium	2.		
U. angelus per sua naturalia cognoscat deum	3.		
Q uestio. lvij. de cognitione angelorum quantum ad res materiales.			
U. angeli cognoscant naturas regni materialium	j.		
U. cognoscant singularia	2.		
U. cognoscant futura	3.		
U. cognoscant cogitationes cordis	4.		
U. cognoscant omnia mysteria gratie	5.		
Q uestio. lxij. de modo cognitionis angelice alio modo quam supra			
Utrum intellectus angelii quicquam sit in potentia quicquam in actu	j.		
U. angelus possit simul multa intelligere	2.		
U. angelus intelligat discurrendo	3.		
U. angelus intelligat cōponendo et videndo	4.		
U. in intelligentia angelii possit esse falsitas	5.		
Utrum cognitione angelii possit dici matutina vel vespertina	6.		
U. hec cognitiones sint eadem vel diversae	7.		
Q uestio. lix. de voluntate angelii.			
U. in angelis sit voluntas	j.		
U. voluntas angelii sit ipsa natura eorum vel ipse intellectus eorum	2.		
U. in angelis sit liberum arbitrium	3.		
U. in eis sit irascibilis et concupiscibilis	4.		
Q uestio. lx. de amore seu dilectione angelii.			
Utrum in angelis sit dilectio naturalis	j.		
Utrum in angelis sit dilectio electiva	2.		
Utrum angelus diligat seipsum dilectione naturali et electiva	3.		
Utrum unus angelus diligat alium naturali dilectione sicut seipsum	4.		
Utrum angelus naturali dilectione diligat deum plus quam seipsum.	5.		
Q uestio. lxi. de productione angelorum in esse ne			
Utrum angelus habeat causam sui esse	j.		
Utrum angelus sit ab eterno.	2.		
Utrum angelus sit creatus ante corporalem creaturam	3.		
U trum angelii fuerint creati in celo empyreio	4.		
Q uestio. lxij. de productione angelii in esse genere			
Utrum angelii in sua creatione fuerat beati	j.		
Utrum indigerint gratia ad hoc quod conuerterentur ad deum	2.		
Utrum fuerint creati in gratia	3.		
Utrum meruerint suam beatitudinem	4.		
U. statim post creationem adepti fuerit beatitudinem	5.		
Utrum adepti fuerint gratias et gloria secundum capacitem suorum naturalium	6.		
Utrum post consecrationem glorie remansit in eis cognitio et dilectio naturalis	7.		
Utrum postmodum potuerunt peccare	8.		
Utrum post adoptionem glorie potuerunt perficere	9.		
Q uestio. lxij. de malitia angelorum quod ad culpam.			
Utrum malum culpe possit esse in angelio	j.		
Luiusmodi peccata in eis esse possit	2.		
Quid appetendo angelus peccauerit	3.		
Utrum angelii naturaliter sint mali	4.		
Utrum aliquis angelus in primo instanti sue creationis potuerit esse malum per actum proprieatis voluntatis	5.		
Utrum aliqua mora fuerit inter creationem et lapsum angelii	6.		
Utrum supremus inter cadentes fuerit simpliciter inter omnes angelos summus	7.		
Utrum peccatum primi angelorum fuerit aliqua occasio aliis angelis peccandi	8.		
Utrum tot remanserunt quot ceciderunt	9.		
Q uestio. lxij. de pena demonum			
Utrum intellectus angelii mali sit oino obtenebratus	j.		
Utrum voluntas demonis sit obstinata in malo	2.		
Utrum in demonibus possit esse dolor	3.		
De loco penali demonum	4.		
Q uestio. lxv. de opere creationis quo ad creaturam corporalem			
Utrum creatura corporalis sit a deo	j.		
Utrum facta sit propter bonitatem dei	2.		
Utrum sit facta a deo mediatis angelis	3.		
Utrum forme corporum sint ab angelis aut imediatamente a deo	4.		
Q uestio. lxv. de distinctione rerum primo creatarum			
Utrum informitas materie create precessit temporie distinctionem ipsius	j.		
Utrum sit una materia omnium corporalium	2.		
Utrum celum empyreum sit concreatum, non formatum	3.		
Utrum tempus sit eidem concreatum	4.		
Q uestio. lxvij. de opere distinctionis prime diei			
Utrum lux proprieta spiritualium dicitur possit	j.		
Utrum lux corporalis sit corpus	2.		
Utrum lux sit qualitas	3.		
Utrum conueniens fuerit prima die fieri lucem	4.		
Q uestio. lxvij. de opere fe diei			
Utrum firmamentum factum sit secunda die	j.		
Utrum aliisque aquae sint supra firmamentum	2.		
Utrum firmamentum dividat aquas ab aere	3.		
Utrum sit tunc unus celum vel plura	4.		

Questio.lxxv.de opere tertie dlc.

- Utrum congregatio aquarum facta fuerit conuenienter tertia die j.
 Utrum eadem die debuit fieri productio plateraz 2.
Questio.lxxvi.opere ornatus.iii.die factio.
 Utrum.4.die debuerant fieri luminaria j.
 Utrum conuenienter describatur causa productio-
nis luminarium 2.
 Utrum lumina celi sint animata 2.
Questio.lxxvii.de opere ornatus.v.dic.
 Utrum opus. v.die conuenienter describatur j.
Questio.lxxviii.de opere.vi.dic.
 Utrum opus. vi.die conuenienter describatur j.
Questio.lxxix.de pertinentibus ad diem.vii.
 Utrum cpletio dinoꝝ opeꝝ ascribi debeat. vii.die j.
 Utrum deus dlc. vii.ab oꝝ opere quicquid 2.
 U. bñdictio & sanctificatio debeat. vii.dic 3.
**Questio.lxxxij.de omnibus s̄l.vii.diebus
in cōmuni.**
 Utrum dicti dies sufficienter enumerentur j.
 Utrum omnes isti dies sint unus dies 2.
 Utrum scriptura utatur conuenientibus verbis ad
exprimendum opera. vii.dic 3.
Questio.lxxv.de homine quo ad aiām.
 Utrum aia sit corpus j.
 Utrum anima humana sit aliqd subsistens 2.
 Utrum aie brutorum sint subsistentes 3.
 Utrum aia sit homo vel hō potius sit compositum
ex corpore & anima 4.
 Utrum anima humana sit composita ex materia &
forma 5.
 Utrum anima humana sit incorruptibilis 6.
 Utrum sit eiusdem species cū angelo 7.
Questio.lxxvi.de yniōne aie ad corpus.
 Utrum intellectuum principium yniatur corpori
& forma j.
 Utrum multiplicetur s̄m multiplicationem corpo-
rum vel sit unus intellectus omnium homiꝝ 2.
 Utrum in corpore cuius est forma intellectuum p̄n
cplum sit aliqua alia anima 3.
 Utrum in eo sit aliqua alia forma substantialis 4.
 Quale debeat esse corpus cuius bñ principio est
forma 5.
 Utrum yniatur tali corpori mediante aliquo alio
corpo 6.
 Utrum ynlatur sibi mediante aliquo accēte 7.
 Utrum aia sit tota in qualibet parte corporis 8.
Questio.lxxvii.de potentis aie in generali.
 Utrum essentia anime sit eius pō j.
 Utrum sit tñ una potentia vel plures. 2.
 Quomodo potentiae anime distinguantur utrum
actus 3.
 Utrum in potentis anime sit aliquis ordo 4.
 Utrum anima sit subm omnium potentiarum 5.
 Utrum potentiae fluant ab essentia anime 6.
 Utrum una potentia oriatur ex alia 7.
 Utrum oēs pōe remaneant in aia post mortem 8.

**Questio.lxxviii.de numero potentiarum & de
numero sensuum**

- Utrum sint distinguenda. v.gia potentiarum j.
 Utrum conuenienter assignentur tres species vege-
tative partis 2.
 Utrum conuenienter assignentur v.sensus exteriores 3.
 Utrum sensus interiores conuenienter distinguantur 4.
Questio.lxxix.de viribus intellectuis.
 Utrum intellectus sit pō aie vel eius essentia j.
 Si est potentie. utrum sit potentia passiva 2.
 Si est passiva. utrum sit ponere aliquem intellectus
agentem 3.
 Utrum intellectus agens sit aliquid anime 4.
 Utrum intellectus agens sit virus omnium 5.
 Utrum memoria sit in intellectu 6.
 Utrum memoria sit alla pō ab intellectu 7.
 Utrum ratio sit alia potentia ab intellectu 8.
 Utrum rō superior & inferior sint diuersae pōe 9.
 Utrum intelligentia sit alla pō p̄ter intellectū 10.
 Utrum intellectus speculatorius & practicus sint di-
uersae potentie 11.
 Utrum sūnderesis sit aliq pō intellective partis 12.
 Utrum conscientia sit aliq pō intellective partis 13.
Questio.lxxx.de appetitu in cōi.
 Utrum appetitus debeat ponit aliq spālis pō aie j.
 Utrum appetitus dividatur in appetitum sensitivum
& intellectivum sicut in potentias diuersas 2.
Questio.lxxxi.de sensualitate
 Utrum sensualitas sit vis appetitiva tantū j.
 Utrum dividatur in irascibilem & concupiscibilem:
sicut in diuersas potentias 2.
 Utrum irascibilis & concupiscibilis obedient rōni 3.
Questio.lxxxii.de voluntate
 Utrum voluntas aliquid appetat ex necessitate j.
 Utrum oia ex necessitate appetat 2.
 Utrum voluntas sit eminentior q̄ intellectus 3.
 Utrum moveat intellectum 4.
 Utrum voluntas distinguitur per irascibilez & con-
cupiscibilem 5.
Questio.lxxxiii.de libero arbitrio
 Utrum homo sit liberi arbitrij j.
 Utrum liberū ar. sit pō vel actus vel bitus 2.
 Si est potentia. utrum appetitiva vel cognitiva 3.
 Si est appetitiva. utrum est eadem potentia cum vo-
luntate vel alia 4.
Questio.lxxxiv.qualiter aia corpori yniata.
 intelligat corporalia que sunt infra animam 2.
 Utrum aia intelligat corpora per intellectum j.
 Utrum cognoscat corpora per essentiam suam vel
per alias species 2.
 Si cognoscat p̄ alias species. utrum species omnium
intelligibilium sint ei naturaliter indite 3.
 Utrum effluant in ipsam ab aliquibus formis imate-
rialibus separatis 4.
 Utrum anima nostra omnia que intelligit videat in
rationibus eternis 5.
 Utrum intelligibilem cognitionē acquirat a sensu 6.

Utrum indigeat fantasmatibus ad hoc q̄ actu intel ligat	7.	Utrum sit facta mediantebus angelis	3.
Utrum iudicium intellectus impediatur per impe dimentum sensituarum virtutum	8.	Utrum sit facta ante corpus	4.
Q uestio. lxxv. de modo et ordine intelligendi. Utrum intellectus noster intelligat abstrabendo spe cies a fantasmatibus	1.	Q uestio. xcij. de homine quo ad corpus et pro ductione viri	
Utrum species intelligibilis abstracta a fantasmati bus se habeat ad intellectum nostrum ut quod in telligitur; vel sicut quo intelligitur	2.	Utrum corpus primi hominis sit factum de limo terre	3.
Utrum intellectus noster natura liter prius intelligat magis vniuersale	3.	Utrum corpus primi hominis sit immediate produc tum a deo	2.
Utrum intellectus non possit multa si intelligere	4.	Utrum corpus primi hominis habuit conuenientes dispositiones	3.
Utrum intellectus non intelligat opponendo et didendo	5.	Utrum productio corporis humani conuenienter i scriptura describatur	4.
Utrum intellectus noster possit errare	6.	Q uestio. xcij. de productione corporis mulieris.	
Utrum unus possit eandem rem melius intelligere quam alius	7.	Utrum in illa rerum productione debuit mulier producere	1.
Utrum intellectus per prius cognoscatur in diuisibile et diuisibile	8.	Utrum debuit fieri de viro	2.
Q uestio. lxxxvi. quid intellectus hois cognoscatur de rebus corporalibus et materialibus.		Utrum debuit fieri de costa viro	3.
Utrum intellectus non cognoscatur singularia	1.	Utrum facta fuerit immediae a deo	4.
Utrum cognoscatur infinita	2.	Q uestio. xcij. de imagine ad quam dicitur ho mo factus	
Utrum cognoscatur contingentia	3.	Utrum in homine sit imago dei	1.
Utrum cognoscatur futura	4.	Utrum imago deo sit in irrationabilibus creaturis	2.
Q uestio. lxxxvii. de cognitione aie respectu co rum que sunt supra se.		Utrum imago dei sit magis in hoie quam in angelis	3.
Utrum anima humana in statu presentis vite cogno scat angelos per seipsum	1.	Utrum imago dei sit in oī homine	4.
Quomodo cognoscatur in sebitus exentes	2.	Utrum imago dei sit in homine per comparationes ad essentiam vel ad personas omnes vel ad uniuers earum.	5.
Quo intellectus cognoscatur actum proprium	3.	Utrum imago dei sit in homine secundum potentias aut secundum habitus aucti actus	6.
Quo intellectus cognoscatur actum voluntatis	4.	Utrum per comparationes ad omnia oblecta	7.
Q uestio. lxxxviii. de cognitione aie respectu co rum que sunt supra se.		Utrum imago dei inueniatur in homine solum secu dum mentem	8.
Utrum anima humana in statu presentis vite cogno scat angelos per seipsum	1.	De oīa imaginis et similitudinis	9.
Utrum possit ad eorum noticiam peruenire per co gnitionem rerum malorum	2.	Q uestio. ciiij. de statu hominis quo ad intelle ctum in statu innocentie.	
Utrum deus scit illud quod a nobis primo cognov it	3.	Utrum primus homo videt deum per essentiam	1.
Q uestio. lxxxix. de cognitione aie separate.		Utrum videatur potuerit sōas separatas	2.
Utrum aia separata a corpore possit intelligere	1.	Utrum habuit oīum scientiam	3.
Utrum intelligat substantias separatas	2.	Utrum potuerit errare vel decipi.	4.
Utrum intelligat omnia naturalia	3.	Q uestio. xcij. de statu hominis quo ad gratias iusticia et virtutem in statu innocentie.	
Utrum intelligat singularia	4.	Utrum primus homo fuerit creatus in grā	1.
Utrum habitus scientie acquisite remaneat in anima separata	5.	Utrum in statu innocentie habuit anime passiones	2.
Utrum possit uti habitu scie h[ab]eacq[ui]site	6.	Utrum habuit omnes virtutes	3.
Utrum distantia localis impediatur cognitionem ani me separate	7.	Utrum opera eius fuissent eque efficacia ad meren dum sicut modo sunt	4.
Utrum anime separate a corporibus cognoscant ea que hic aguntur	8.	Q uestio. xcij. de dominio quod homini con gruebat in statu innocentie.	
Q uestio. xc. de productione aie in essētāe		Utrum homo in statu innocentie dominaretur ani malibus	1.
Utrum anima humana sit de substantia dei vel ali quid factum	1.	Utrum dominaretur in illo statu oī creature	2.
Supposito q̄ sit facta; utrum sit crata	2.	Utrum in illo statu fuissent oīes hoies equales	3.
		Utrum in statu illo homo dominaretur hominibus	4.
		Q uestio. xcij. de his q̄ ad hominem pertinebant ad conservationem individui in statu innocentie.	
		Utrum homo in statu innocentie fuisset immortalis	1.

Utrum esset impossibilis		
Utrum indigeret cibis	3.	
Utrum per lignum vite sequeatur immortalitatem	4.	
Quesitio. xc viii. de his que ad hominem pertinet quo ad conseruacionem spiritus per generationem	2.	
Utrum in statu innocentie fuisset generatio	3.	
Utrum i statu innocentie fuisset generatio per voluntatem	2.	
Quesitio. xcix. de conditione plures tunc generande quod ad corpus in illo statu	3.	
Utrum in statu illo pueri mortis generati habuissent perfectam virtutem corpoream.	5.	
Utrum omnes fuissent nati in sexu masculino	3.	
Quesitio. c. de conditione plures tunc generande quo ad iustitiam	2.	
Utrum omnes fuissent nati cum iustitia	3.	
Utrum oes nasceretur in iustitia confirmata	2.	
Quesitio. cj. de conditione plures tunc generande quo ad scientiam.	2.	
Utrum pueri nascerentur in scientia perfecta	3.	
Utrum statim post nativitatem habuissent perfectum usum rationis	2.	
Quesitio. ctij. de loco producti hominis in paradyso	2.	
Utrum paradysus sit locus corporeus	3.	
Utrum sit locus conueniens habitationis humanae	2.	
Ad quid homo in paradyso positus fuerit	3.	
Utrum homo debuit fieri in paradyso	4.	
Quesitio. clii. de gubernatione regis coem.	2.	
Utrum mundus ab aliquo gubernetur	3.	
Quid sit finis gubernationis ipsius	2.	
Utrum mundus gubernetur ab uno	3.	
De effectibus gubernationis	4.	
Utrum oia subsint diuina gubernationi	5.	
Utrum oia gubernentur a deo immediate	6.	
Utrum diuina gubernatio causetur in aliquo	7.	
Utrum aliquid contrarietur divinae providentiae	8.	
Quesitio. ciiiij. de effectibus die gubernationis in speciali.	2.	
Utrum creature indigent ut seruentur a deo in eis	3.	
Utrum conserventur in eis a deo immediate	2.	
Utrum deus possit aliquid redigere in nibilum	3.	
Utrum aliquid in nibilum redigatur.	4.	
Quesitio. cv. de mutatione creature a deo	2.	
Utrum deus immediate possit mouere materiam ad formam	3.	
Utrum immediate possit mouere aliquod corpus	2.	
Utrum possit mouere intellectum	3.	
Utrum possit mouere voluntatem	4.	
Utrum deus operetur in omni operante	5.	
Utrum deus possit aliquid facere preter ordinem rebus inditum	6.	
Utrum omnia que deus facit sunt miracula	7.	
De diversitate miraculorum	8.	
Quesitio. cvij. de hoc actu angelorum qui est in usum illuminare.	2.	
Utrum angelus moueat intellectum alterius illuminando	3.	
Utrum unus moueat voluntatem alterius angelii	2.	
Utrum si serior angelus possit illuminare superiore	3.	
Utrum superior angelus illuminet inferiore de oibus que cognoscit	4.	
Quesitio. cxij. de locutione angelorum	2.	
Utrum unus angelus loquitur alii	3.	
Utrum inferior loquatur superiori	2.	
Utrum angelus loquatur deo	3.	
Utrum i locutio angelis aliqd optetur dissimilitudine localis	4.	
Utrum oes cognoscant locutum ynlus angeli ad alterum	5.	
Quesitio. cvij. de ordine angelorum secundum hierarchias et ordines.	2.	
Utrum omnes angelii sint ynlus herarchie	3.	
Utrum in una hierarchia sit tamen unus ordo	2.	
Utrum in uno ordine sint plures angelii	3.	
Utrum distinctio hierarchiarum ordinum sit a natura	4.	
De noibus et proprietatibus singulorum ordinum	5.	
De comparatione ordinum adiunctorum	6.	
Utrum ordines darent per dictum iudicium	7.	
Utrum boies assumuntur ad ordines angelorum	8.	
Quesitio. cix. de ordine malorum angelorum sive demonum.	2.	
Utrum ordines sint in demonibus	3.	
Utrum sit in eis prelatio	2.	
Utrum unus demon illuminet alium	3.	
Utrum subiectant platonis triangelorum	4.	
Quesitio. cx. de praesidentia angelorum super corporalem creaturam	2.	
Utrum corporis creatura administratur per angelos.	3.	
Utrum corporal creatura obediatur a angelis ad nutum	2.	
Utrum angelis possint mouere corpora localia sua virtute	3.	
Utrum boni vel mali possint facere miracula	4.	
Quesitio. cxij. de actione angelorum in boies	2.	
Utrum angelus possit illuminare intellectum hominis	3.	
Utrum possit imitare affectus eius vel voluntatem	2.	
Utrum possit imitare imaginacionem eius	3.	
Utrum possit imitare sensum eius	4.	
Quesitio. cxij. de missione angelorum ad boies	2.	
Utrum aliqui angelii mittantur ministerium	3.	
Utrum omnes mittantur	2.	
Utrum illi qui mittuntur assistant	3.	
Utrum de omnibus ordinibus mittantur vel de quibus	4.	
Quesitio. cxlij. de custodia benevolentiae angelorum	2.	
Utrum boies ab angelis custodiuntur	3.	
Utrum singuli hominibus singuli angelii ad custodiad depescantur	2.	
Utrum custodia pertinet solum ad ultimum ordinem angelorum	3.	
Utrum omnes uenient benevolenter angelis custode	4.	
Qui incipiat custodia angelii circa hominem	5.	
Utrum angelus semper custodiat hominem	6.	
Utrum doleat de perdite custoditis	7.	
Utrum inter angelos sit pugna ratione custodie	8.	
Quesitio. cxlij. de impugnatione hominum a demonibus	2.	
Utrum boies a demonibus impugnantur	3.	

registrum

- Utrum tentare sit proprius diaboli 2.
 U. omnia peccata hominum ex impugnatione seu de
 monum tentatione pueriant 3.
 Utrum demones possint facere vera miracula ad se
 ducendum 4.
 U. demones ab hominibus separati ab impugnatione
 hominum arcentur 5.
Questio. Lxv. de actione corporalis creature
 U. aliquod corpus sit actuum 1.
 U. in corporibus sint rationes seminales 2.
 U. corpora celestia sunt causa eorum que hoc per infe-
 riora corpora sunt 3.
 Utrum corpora celestia sunt causa humanorum ac-
 tum 4.
 U. eorum actionibus subdantur demones 5.
 U. corpora celestia imponant necessitatem his que
 eorum actioni subduntur 6.
Questio. Lxvi. de fato
 Utrum fatum sit 1.
 In quo fatum sit 2.
 Utrum sit immobile 3.
 Utrum omnia subduntur fato 4.
Questio. Lxvii. de actione hominis
 Utrum homo possit docere alium quando in ipso sci-
 entiam 1.
 Utrum homo possit docere angelum 2.
 Utrum homo per voluntatem suam possit immutare
 materiam corporalem 3.
 Utrum anima hominis separata possit mouere corpo-
 ra motu locali 4.
Questio. Lxviii. de propagatione hominis quo ad
 animam
 Utrum anima sensitiva traducatur cum semine 1.
 Utrum anima intellectiva cuius semine traducatur 2.
 Utrum omnes aie fuerint simul creare 3.
Questio. Lxix. de propagatione hominis quo ad
 corpus.
 Utrum aliquid de alimento convertatur in uerita-
 tem humane nature 1.
 Utrum semen quod est principium humane generatio-
 nis sit de superfluo alimenti 2.

Explicitur capitula prime partis summe fratribus
Thome de Aquino ordinis predicatorum.

A	vacat	o	imperfecte enim
	abstractio	in infinitum distat	
	anima corrupto	q distantia secundus	
	bonum vnde solum	q contingit multa	
	Corruptibilis	dicitur esse celum	
B	Metba	bitudinem sicut	
	noia intentionum	tollit imperfectiones	
	opinio de	est angelo q	
a	opinio porphirij	totius sicut et	
	vidi sub	tonem imitatur	
	Incipit prima	secundum q uenit	
	dicendum q	candum omne illud	
	facta est: alij	q corpus celeste	
b	effectu loco	xia estimat ibi	
	les quod est	corpora inferiora	
	q nullius agentis	et factum est	
	quod dicitur	sed contra	
	et suam immutabilitatem	talibus cadat media	
c	intelligere vero	ex alia. 8° utrum	
	institutum plures	est coloris. s. vultus	
	significat sicut	agentem ergo	
	in qua persistant	possunt esse diversae	
d	potest accipi	secundum hoc autem	
	vero particularium	selectum q in alijs	
	naturam ibi nisi	naturam intellectus	
	quorundam vero	autem sensibus	
e	philosophus	ligamento sensus	
	intellectum	Ad secundum sic procedit	
	manere nisi	sed magis assimilat	
	sunt quicquid	ce. hiscar.	
f	splendor intellectus	separate	
	petat reprobatio	dicens accipite	
	communicat quod	dicit in eodem	
	sitate puerient	deum et bec	
g	quedam ad intra	nobis preuenientes	
	non potest accipi	per essentiam	
	habet enim accidentale	tem non enim	
b	q ipse modus	est ad incorporeas	
	Ad tertium sic procedit	ex fine ius pensari	
	tamen certe	sio a sagittante	
i	et communis	ut habetur exo.	
	per materiam	angeli nunc sibi	
	adiuventa ad	singulis ordinibus	
k	genititia dicitur	carum ex materialibus	
	excludit complices	beb. j. qui	
	data super actione	genitatem angelorum	
l	generatur: si ergo	modo essent	
	non possit	sed album	
	bilis negat attendere	tertio utrum	
m	proposito in. j.	q sancti	
	sit articulus fidei	predicari possint	
	sit aquas ab aquis	Questio. lxix	
	quedam: sed malum	Finitis	
n	non propter		
	corpora nataliter		
	intelliguntur filii		

14

